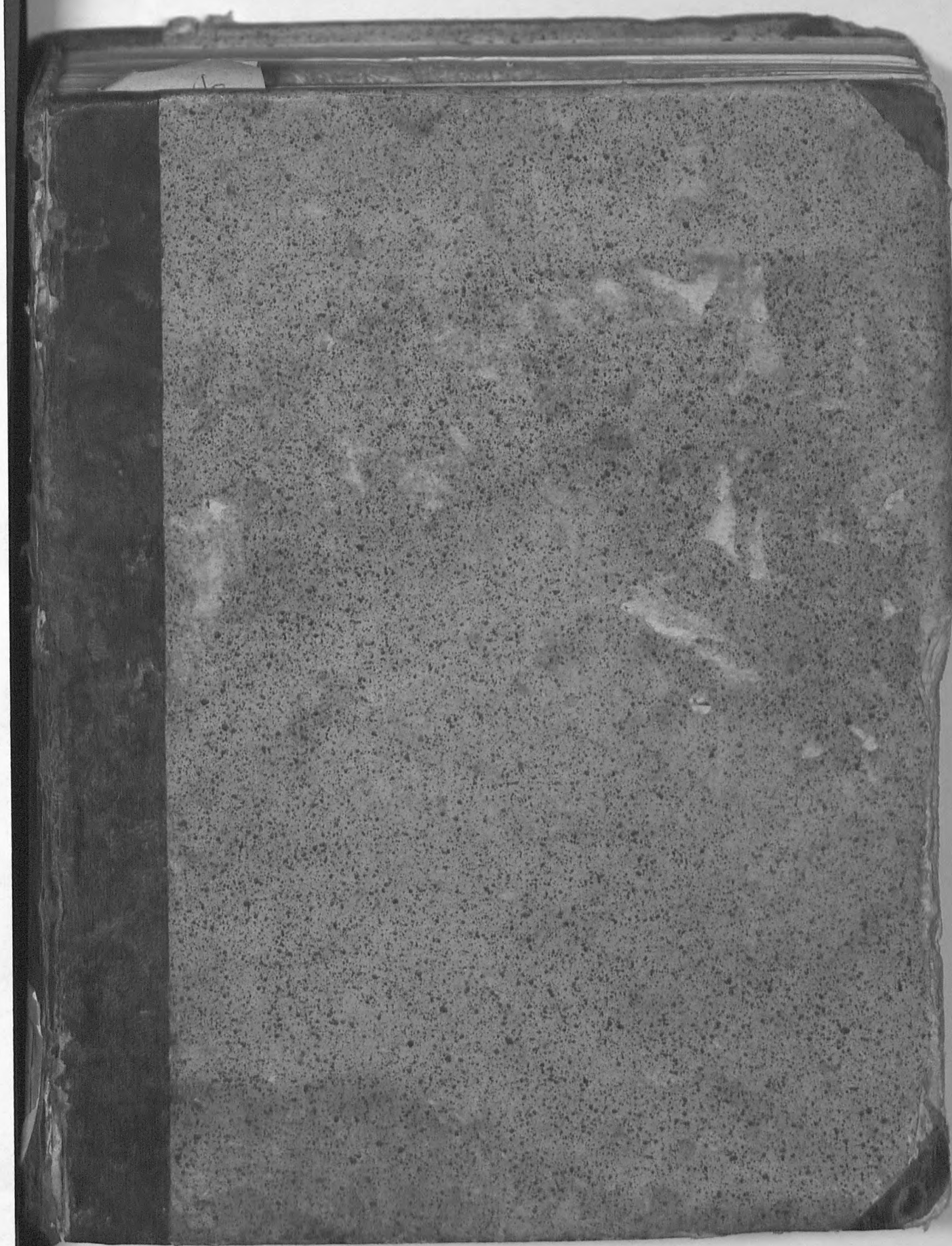

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

1. 17. 10

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΒΕΡΟΙΑΣ	
+ 900	B4
Αριθ. εισ. 693	
ΔΩΡΕΑ <i>Αντων. Βερούσης</i>	

GRVER - 00197 glay

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

1474/10

87

Handwritten signature

ΑΝΑΣΚΕΥΗ

ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

21/12/53
Handwritten signature

Πούλιος Μάρκος

17710
ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ
ΤΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΤΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΛΙΑΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ
ΑΛΗΘΕΙΑΣ

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ.
Η
ΑΝΑΣΚΕΥΗ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΟΥ,
τῆς καλεμένης
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΩΝ ΦΩΝΗΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΪΣΑ,
ΗΠΕΡ ΠΡΟΣΕΤΕΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Αρ. Εισ. 693

1794. Εν τῇ ΒΙΕΝΝΗ τῆς Αἰτρίας αψχδ.
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΥΤΑΔΕΛΦΟΙΣ ΜΑΡΚΙ ΠΟΥΛΙΟΥ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διηγῆσαντό μοι Παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' ἔχ' ὡς ὁ
νόμος· σε Κύριε, Πᾶσαι αἱ ἐντολαί σε ἀλήθεια. Ψαλ.
118. 85, 86.

ΤΟΙΣ Α'ΝΑΓΙΝΩΣΚΟΥΣΙΝ

Ο ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ ΕΥΦΡΟΝΕΙΝΤΕ,
ΚΑΙ ΕΥΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Ο Βολτέζο, ὁ δοκίσει μὲν τὸν τῆς φιλοσο-
φίας μαδύαν ἐμπεπορημένος, πρᾶγμα-
τι δὲ ἑὸ ἀληθεῖα αὐτόχρημα κωμωδός, ὁ καὶ τὰ θεῖα, κατὰ-
περ ἔσται τὰ ἀνθρώπινα διακωμωδῆσαι καταθρασυνθεὶς, τοῖς
λοιποῖς αὐτῷ ὁλεθερίοις συγγράμμασι καὶ τὸ καλέμενον,
τελευταῖον διερμηνευθεῖσα Διαθήκη, δι' ἧς αὐτὰ τὰ ἅγια
τῆς πίστεως θεμέθλα ἀνασπᾶσαι ἐπεχείρησεν, οἷον κολοφῶνα

ἀπιστίας αὐτῆς καὶ φαυλότητος· προθεῖς ἐξέδοτο. ἔσι δὲ
 τῷτο ἀποσπασματίων τινῶν, καθ' ὧν κατεπανασῆναι προ-
 μεμελέτηκε, τῆς παλαιᾶς ἔντας Διαθήκης μετάφρα-
 σις. ὁποῖα δὲ καταγελάσω λέξει, ἔσιν συνθήκη, ἔσιν φρά-
 σις, τὰ θεῖα σπυδαίων ἐξευτελίσαι, ἐπετηδεύσατο συγ-
 γράψαι ταύτην αὐτῆς τὴν μετάφρασιν, τοῖς τὴν Γάλλων
 εἰδόσι φωνὴν κατιδέειν πάνυ ῥᾷδιον. τῷ κατεπονειδίσω δ'
 αὐτῆς ὕφει σημειώσεις ὑπέγραψεν, ὑπομνηματιζήσας τά-
 χα τὰ τῆς θείας Γραφῆς νοήματα. αἱ δὲ εἰσι ψεύδη,
 εἰρωνεῖαι, παραλογισμοὶ, χλευαί, λήρων ὀρμαθὸς, βλασ-
 φημίαι, ἀσέβειαι, τῶν θεοδώρητων Γραφῶν ἐξ' ἀδενώσεως.
 διὸ δὴ πεποιθότως εἶποι ἅντις, ὅτι κατὰ ταῦτα ἐδεῖς ἐ-
 σι τῶν ὅσοι ποτὲ ὑπῆρξαν οἱ κατὰ τῆς εὐσεβείας λυτῆ-
 σαντες, ὃν ἔστι κατόπιν ἀφείς ὑπερηκόντισέ τε καὶ ὑ-
 περῆρε.

Τῷ πανωλεθρίῳ τέτω μηχανεργήματι, ὅπερ δο-
 λίως λαμπρῶ ἐσέμνυνεν ὀνόματι ὁ ἄπιστος, ἐρμηνεῖαν
 προσαγορεύσας τῆς Διαθήκης, προθεῖς καὶ τὸ, τελευ-
 ταῖον, ὡς τάχα πρότερον τῆς θείας Γραφῆς μηδέποτε
 ὑπ' ἄλλῃ τινὸς ἀναπτύξεως καταλλήλῃ τυχούσης, ὁ τῆς
 δε τῆς βίβλου πατρὸς, δι' αὐτῆς πολυμαθῶς ἔσιν γενναίως
 ἀπαντήσας, ἐνδοξον ἦρε τῆς νίκης τὸ τῆς ῥοπαιον. Γάλλος
 δὲ ὁ ἀνὴρ τὸ γένος, Ῥοθομάγος τὴν πατρίδα, Κλή-

μης τέκνομα, τῶν τῆς Ῥώμης διδασκάλων θεησκευτῆς,
 ἔκ κανονικὸς τῆς ἐν τῇ πατρειδί αὐτῇ Ἐκκλησίας. οἷον
 δὲ τὴν παιδείαν, ἡ βίβλος αὕτη ἱκανῶς διδάσκει, ποικί-
 λη πολυμαθεία τῇ ἀλαζόνῃ ἐξελέγχουσα τὴν τῆς Ἐ-
 βραϊκῆς, καὶ Ἑλληνικῆς, ἔκ Λατινίδος Διαλέκτου ἄγνοι-
 ας, καί περ ὡς εὖ εἰδότες αὐτὰς, προπετῶς ταύταις χρω-
 μέναι. ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῇ ἀνακαλυφμέναις
 ἱστορικαῖς ἔκ φιλολογικαῖς μαρτυρίαις ἀναίδες ψεύδος, καὶ
 τὰς τῶν μεμπτῶν τῆς Γραφῆς μεταφράσεων χεῖρεις,
 καὶ τὰς δολίους προδαιρέσεις καὶ ἀλλοιώσεις καὶ αὐτῶν
 τῶν τῆς Γραφῆς ῥήσεων, τῶν εἰς ἀνασκευὴν αὐτῆς ὑπ'
 αὐτῇ προδεδωμένων. ἐμὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόκρισιν, ἔκ
 τὰς παραλογίας, καὶ τὰς ἀντιφάσεις, κτ. ἔκ ταύτης ἔ-
 τω σαφῶς καὶ ἐξηκριβωμένως, ὥστε ἴδως ἀναγινώσκοντας
 ἐναργῶς καθορᾶν, ὅτι τὸν φιλόσοφον, καὶ τὸν τῆς ἀλη-
 θείας συνήγορον ὁ δύσηνος ἔτος ἐπαγγελλόμενος, ὑποκρι-
 τῆς ἀναδείκνυται, ἔκ προφανῆς τῷ ψεύδους διδάσκαλῳ,
 μηδὲν ἕτερον σκοπῶν, εἰμὴ τὸ, παντὶ τρόπῳ τὴν τῆς
 πίστεως ἀλήθειαν καταργῆσαι, καὶ τοὺς αὐτῷ πειθομένους
 εἰς τὸ τῆς ἀσεβείας καταποντίσαι βάραθρον.

Ἀλλὰ ὅδε διατὶ τοῖστος ὢν, καὶ τοιαῦτα διδάσκων,
 τοσάυτους ἔσχε τοὺς ὁπαδούς καὶ ἐπαινέτας; Διότι Γεωμε-
 τρικᾶς τινες ζητῶντες ἐν τοῖς περὶ τὴν πίσιν ἀποδείξεις,

καὶ μὴ εὐρίσκοντες. ὃ γὰρ Γεωμετρία ἢ πίσις· ψυχρῶς
 περὶ αὐτῆς διάκεινται, ἐπομένως δὲ τῷ τῆς ἀπιστίας κη-
 ρύγματι εὐχερῶς ἤκαστι. σκεφθῆναι μὴ θέλοντες, ὅτι
 καὶ αὐτὴ ἡ Γεωμετρία πολλὰ ἔχει, οἷον τὸ ἀμερές ση-
 μεῖον, τὸ πλάτος καὶ βάθος ἁμοιβον μήκος, εἶπεν τὴν
 Γραμμὴν, τὸ ἀβαθὺ τῆς ἐπιφανείας, τὸ κυρτὸν ἅμα
 καὶ κοῖλον τῆς καμπύλης, καὶ ἄλλα, ἅπερ καὶ ἀναπό-
 δεκτα καὶ ἀκατάληπτα, δεκτὰ ὅμως εἰσι καὶ πιευστὰ,
 καὶ μυρίας χορηγῶντα θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς ἀληθείας.

Νικᾷ δὲ εἰς αὐτὴν τὰς πολλὰς ὅ οὗτος νόμος τῆς σα-
 κῆς, ὁ τῷ νόμῳ τῆς νοῦς ἀντιστρατεύμενος. ὁ χληρὸς τῇ
 σακῆι ὁ χαλινὸς, ὁ διαπαντὸς ἀναχαιτίζειν σπεύδων ἀ-
 πό τῆς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὁρμῆς. τῆτον ὁ μὲν νό-
 μος τῆς νοῦς, εἶπεν ὁ νόμος τῆς πίσεως, ἐν ἡμῖν ἐντίθη-
 σιν, ἡ δὲ ἀπιστία συντρίβει. σφοδρὰν ἐγείρει ἡ πίσις τῆς
 συνειδήσεως τὴν μάγισα μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, ταύτην δὲ
 κατὰ κράτος ἐκνευροῖ ἡ ἀπιστία. φάγωμεν, καὶ πίωμεν,
 αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. γλυκὺ τῆτον τῇ σακῆι τὸ δέ
 λεαε. ὁρᾷται γὰρ ἡ σὰρξ τὸν χαλινὸν τῆτον ἀποσεῖ-
 σαι, καὶ τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆναι μάστιγος. ἐπὶ ῥε-
 πῆς γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἐπὶ τὰ φαῦλα μετὰ τὴν τῆ
 πρώτῃ παρὰ πτωσιν. ἐντεῦθεν οἱ ἐπαινέται, ἐντεῦθεν οἱ

1
ὁπαδοὶ τῇ τῆς ἀπιστίας διδασκάλῳ, καὶ ψεύδεται, καὶ
παραπαίη, καὶ μηδὲν ὀρθὸν λέγη.

Πρὸς τέτοις δὲ καὶ ἄλλα εἰσὶ τῆς ἐλεεινῆς ταύτης
πτώσεως τὰ αἰτία. τέτων πρῶτον ἡ προκατάληψις, ἡ
κατὰ πάντων, ἐξόχως δὲ κατὰ τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ ἀ-
φυῶν ἰσχύεσσι. προκατέλαβε γὰρ τὰς πολλὰς ἡ ψευδοῦ-
πόληψις τῆς τῇ Βολτέεσσ σοφίας, καὶ τῆς εἰς τὸ λαλεῖν
τὴν ἀλήθειαν ἐλευθερίας. ἐντεῦθεν οἷτε μηδέποτε τὸν νῦν
ταῖς θείας Γραφαῖς ἐπισήσαντες, καὶ οἱ μὴδόλως εἰδότες,
ἢ ἐπιπολαίως διελθόντες, καὶ ἄκριτος γευσάμενοι χεῖλεσι
τῶν εἰς αὐτὰς λογάδων ὑπομνημάτων, καὶ οἱ ἀγνοῦντες
τὰς ἀληθεῖς ἀρχαίας ἰστορίας, καὶ τὰ παλαιὰ καὶ νέα
γεωγραφικὰ μαθήματα, ἔτι δὲ οἱ ἁμοιβριεῦσαθῆς νοῶς,
καὶ εὐφυΐας διασέλλειν δυναμένης τὸ ἀμφίβολον ἀπὸ τῆς
ἀναμφιβόλῃς, καὶ τὸ εἰκαζόμενον ἀπὸ τῆς ἀποδεδειγμέ-
νης, καὶ τὸ πειθανὸν ἀπὸ τῆς βεβαίας, καὶ τὰς γυμνάς ὑπο-
θέσεις, καὶ ἀναποδείκτες προτάσεις, καὶ γνώμας, ἀπὸ
τῶν τῶ ὄντι ὑπαρχόντων πραγμάτων, καὶ ἀποδεδειγμέ-
νων καὶ τὴν ἀπάτην καὶ τὸ σόφισμα ἀπὸ τῆς ἀληθείας,
καὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἐντελῆς ἀποδείξεως. τῇ ἐν τοῖς τῆς ἀ-
πίστου συγγράμασι δοκῶσιν πολυμαθεῖα ἐνθυγχάνοντες,
καὶ τὰ ἐξαίτια αὐτῆς ἐλαττώματα διχηρῶς μὴ δυνά-
μενοι, κνηθόμενοι τε ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ κωμικῆς ὕφους, καὶ

b

ται ἀνευθεριάτως, ἔς συκοφαντεῖ ἐπιδήλως, περὶ ἀλη-
θείας, καὶ σωφροσύνης, καὶ κανονικῆς διαλέξεως, μηδε-
μίαν ἀνχλαμβάνων φροντίδα. οἰκοδομῶν καταργεῖ, κα-
ταργῶν οἰκοδομεῖ. παίζει, χλευάζει, αἰσχρολογεῖ, κα-
τειρωνεύεται, ὑποκρίνεται, χαριεντίζεται, κομωδεῖ, ἄλ-
λος Λακιανὸς τῷ νῦν αἰῶνος καὶ ὧν καὶ δεικνύμενος. ταῦ-
τα δὲ τοῖς κέφοις ἔς εὐηθέσιν ἔς μικρὸν δέλεαρ. οἷτινες
σὺν τέτῳ ὑπερήδιστα ἔς τῆς ἀτεβείας συνεκροφῶσι τὸ ἐγ-
κισρον.

Δείλαιοι, οἱ μὴ συνιέντες, ὅτι ὅτε ὁ ἅτις Θεὸς κα-
ταργῆται ἐπεχείρητε σύσημα, ἀκαλῆργητον πέφυκε.
Θεὸς γὰρ οἰκοδομὴ ἡ Πίστις, τῷ Θεῷ αὐτῷ λόγῳ συστα-
θεῖσα, ἔς πνεύματι Προφητείας, καὶ θαύμασιν ἑξαισί-
οις, καὶ τιμίῳ αἵματι τῷ μονογενῆς Υἱῷ αὐτοῦ καὶ ὁρῶσι,
καὶ πόνοις, καὶ θανάτῳ Ἀποστόλων, Μαρτύρων, Διδασκά-
λων, καὶ μαρτυρίᾳ Οἰκουμενικῇ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τῆς σήμε-
ρον διαρκέσῃ, ἐπισηρηθεῖσά τε καὶ προστεπικυρωθεῖσα.
τίς γὰρ ἂν ποτε πειθεῖν ἀνθρώπου ἔργον εἶναι τὴν τῷ Εὐ-
αγγελικῷ κηρύγματος ἑκτασιν, καὶ καρποφορίαν; δώδεκα
πέννιτες, ἄοπλοι, ἀγροάμματοι, περιφρονῆμενοι διωκό-
μενοι, ἐαβδιζόμενοι, λιθαζόμενοι, δεσμῆμενοι, θανα-
τῆμενοι, κηρύττει Θεὸν εἶναι τὸν ἐπὶ Ποντίᾳ Πιλάτῳ
ὡς κακῶς ἐργον ἐν μετῷ δύο ληστῶν σαυρωθέντα. ὑπὲρ αὐ-

1. 17 + 10
 18
 τῷ δὲ ἐ μόνον πλῆτε καὶ τρυφῆς, καὶ πάσης σωματι-
 κῆς καὶ γήϊνης προσπαθείας καταφρονητὰς δεῖ γενέσθαι,
 ἀλλὰ καὶ ἐτοιμὰς εἶναι διωγμὸς, ἔ παντοίας βασάνες,
 ἔ θάνατον ὑπομεῖναι, πείθονται τέτοις, καὶ τῷτο ἐνσεβ-
 νίζονται τὸ κήρυγμα σοφοὶ, ἡγεμόνες, ἄρχοντες, πλῆ-
 σιοι, ἐνδοξοὶ. τρυφηλοὶ, πλήθ. ἀναρίθμητον διαφά-
 ρων γενῶν, φυλῶν, γλωσσῶν, ὥς ἐν βραχεῖ καὶ ἐξ δια-
 σήματι ἐν Εὐρώπῃ, καὶ Ἀσίᾳ, καὶ Ἀφρικῇ, Θεὸν τὸν
 Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττεσθαι, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν πίσε-
 ως πολλὰς ἐκ παντὸς γένους, πλῆτε, δόξης, τρυφῆς,
 νεότητ., κάλλους, συγγενείας, πάντων τῶν ἐν κόσ-
 μῳ, ἔ αὐτῆς τῆς ζωῆς εὐψύχως τε καὶ γενναίως κατα-
 φρονεῖν. διὸ καὶ ὁ Παῦλ. εὐθαρσῶς ταῖς Ῥωμαίοις ἔ-
 γραφε τὸ, ἡ Πίσις ἡμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ
 κόσμῳ. ἐξεγείρονται κατ' αὐτῆς Βασιλεῖς, ἡγεμόνες
 Δυνάσαι, Τύραννοι, δυνάμει πολλῇ, βία κραταιᾷ, ἀπεί-
 λαῖς ἀπηνέσι, θαπείαις ἀπατηλαῖς, ὀξείαις βασάνοις,
 βιαίοις θανάτοις ἐξαλεῖψαι αὐτὴν ἐπειγόμενοι. ἐξεγεί-
 ρονται κατ' αὐτῆς οἱ τὰ Ἰσραὴλ φρονῶντες, οἱ τῆς εἰδώ-
 λοις λατρεύοντες, καὶ αὐτῶν τῶν Ἰωὼν αὐτοῖς ἐνιοι, σο-
 φίσμασι, προσδιαλεξέσι, συγγεράμμασι, τρόποις παν-
 τοίοις ἀνασπᾶσαι αὐτὴν βουλόμενοι. ἡ δὲ πολεμικὴ ἀ-
 ὤξει, καὶ διωκομένη λαμπρυνεται, καὶ καταπονουμένη ἀ-

C

νίσταται, καὶ ἰχυροῦται, καὶ προσεπιστηρίζεται. μετὰ ταῦ-
τα τις οὐχ ὀρᾷ, ὅτι ἡ Πίσις οὐκ ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ
Θείας χειρός ἐστιν ἔργον; ἢ τις μετὰ ταῦτα καταγεγητὴν
εἶναι αὐτὴν ἠγήσαιοτο; καὶ ὅμως χθίζον καταπτύσου ὑ-
περηφανείας καὶ δοξομανίας ἀνδράποδον, κωμωδία καὶ
Ψεύδει καταγεγῆσαι αὐτὴν ἐλπίσαν, χεῖρας κατ' αὐτῆς
ἐξέτεινεν ἐπιβέλως.

Δεῖλαιοι, Φημί, οἱ μὴ εἰδότες, ὅτι ἡ Πίσις ἔ-
μόνον σωτηρίας τῆς αἰώνιας προέξενος, ἀλλὰ καὶ παραμυ-
θείας διηνεκῆς χορηγὸς ἀναφαίρετος. Οἱ γὰρ πιστοί, καὶ
πάντῃ ἄπορτο, ἀδικέμενος ἔχει ἐκδικητὴν ἐλπίδα, πά-
σχων ὅποιώδηποτε πάθει, ἔχει λυτρωτὴν προσδοκίαν, ἔ-
χει καὶ αὐτὴν τὴν ἐσχάτην καὶ φοβερωτάτην τῶν κακῶν,
Φημί δὴ τὴν θανάτην, δραστικώτατον φάρμακον τῆς
μελλέσης μακαρίας ζωῆς τὴν πεποίθησιν. πέποιθε γὰρ,
ὅτι ἐκ ἀποθνήσκει. ἀλλὰ μεταβαίνει ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν,
ἐκ τῆς χείρονος εἰς τὴν ἀμείνονα. μηδὲ δὴ κατανοῆσαι
δυνάμενοι. ὅτι ἡ Πίσις ἔμόνον ἀναγκαίᾳ τῇ τῆς Ψυχῆς
σωτηρίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ εὐσταθείᾳ καὶ εἰρηναίᾳ καὶ εὐτυχείᾳ
τῆς τῶν ἀνθρώπων ἡμεγύρεως κατασάσει. οἱ γὰρ εἰς Θε-
ὸν μὴ πιστεύοντες παντεπόπτῃν, καὶ τῶν κακῶν διενδίκη-
τὴν, κρυφίως ἐπὶ φόνης, καὶ κλοπᾶς, καὶ μοιχείας, καὶ
ἐπὶ πᾶν εἶδος ἀδικίας τὰς χεῖρας ἐκτείνουσι, καὶ εἴηκεν

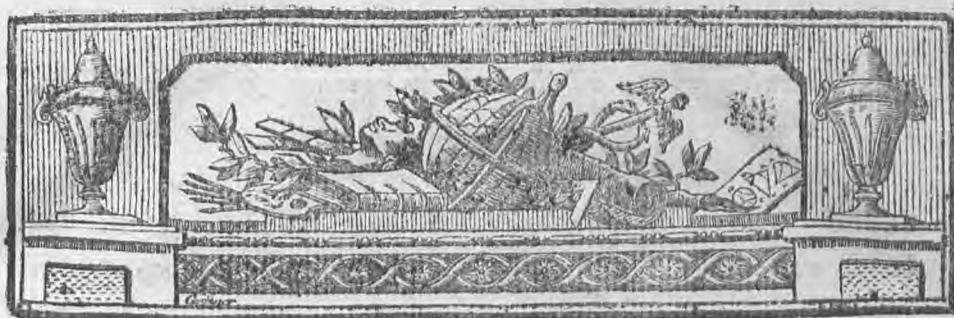
οἱ ἄπιοι λέγωσι, τὸν φόβον τῶν πολιτικῶν νόμων προ-
τείνοντες, ὡς ἰσχύοντα τὰς τῶν ἀμαρτημάτων ἀπείργειν
πράξεις· ἀπείργει μὲν γὰρ ἕτος ἐνίοτε τὰ ἀναφανδόν,
ἐμὴν δὲ τὰ κρυφῇ γενέσθαι δυνάμενα ἀδικήματα. εἶπερ
δὲ ἀκμὴν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐτύγχανεν ὁ ἀτάδαλος ἕτος,
ἑώρακεν ἂν ὁποῖον ἐν τῇ παναθλία αὐτῷ πατρίδι ἀπέδω-
καν τὸν καρπὸν τὰ τῆς ἀσεβείας αὐτῷ σπέρματα.

Ἀλλὰ γὰρ, φεῦ, καὶ ἐν αὐτῇ, ὡς ἠκέσαμεν,
τῇ Ἑλλάδι ἀναφαίνεσθαι ἤρξαντο τῶν φθόρων σπερμά-
των τὰ ἰοβόλα βλασήματα. διὸ ἡμεῖς οἱ ἀπ' αὐτῆς πόρ-
ρῳ μὲν τὸ σῶμα, ἔχῃ δὲ καὶ τὴν καρδίαν ἀφεσηκότες,
καὶ πεποιθήμεν, ὅτι ὁ τῶν ἐκεῖ ἀγίων ποιμένων καὶ δι-
δασκάλων ζῆλος παντὶ τρόπῳ κατὰ τῆ νεοφανῆς τέττε
τῆς ἀσεβείας Βασιλίσκου γενναίως ἀντιστρατεύεται. καὶ
τὸ ἐξ ἡμῶν ὅμως μὴ συνεισενεγκεῖν, δὲ ὅσον οἶόν τε ἐ-
παμύναι αὐτῇ κινδυνεύσῃ μηδόλως προσανεσχηκότες,
τὴν δετὴν βίβλον τὴν τῆς Ἑλλάδος λαλῶσαν φωνὴν πα-
ρασκευάσαιτε δὲ ἀνακοινώσαθαι ἔγνωμεν. τοῖς μὲν, Πα-
νοπλίας, τοῖς δὲ, ἐπιβοφῆς, τοῖς δὲ, σηγείματος, πᾶ-
σι δὲ σωτηρίας ὁδηγὸν μέλλειν ἔσθαι ἐλπίσαντες.

Τὰ ἔν ἐν αὐτῇ ἀναπτύξεως, ἢ ἀναπληρώσεως, ἢ
ἐπιδιορθώσεως χερίζειν δόξαντα, ταῖς φιλοπονηθείσαις
ἡμῖν σημειώσεσι, ταῖς ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου κειμέναις

τὰ (ὑπὸ τὸ ὕφος σημειώματα τῶ συγγραφέως τῆς βίβλου εἰςὶ πόνος) ἀναπεπληρώκαμεν . εἰς μόνον δὲ τὸ τῶ λόγῳ σαφὲς καὶ εὐκατάληπτον ἀφορῶντες , πεζὸν , ὅσον οἶόν τε , ἐν τῇ μεταφράσει μετέλθομεν χαρακτῆρα , εὐκατανόητον , κατὰ γε τὸ ἡμῖν δοκεῖν , καὶ αὐτοῖς τοῖς πρωτοπείροις , καὶ μικρόν τι τῇ Ἑλληνίδι ἐσοικειωμένοις , τῇ χυδαίᾳ καὶ ἀγοραίᾳ φράσει , πολλῶν ἔνεκα τὴν εἰς τὴν βίβλον εἴσοδον ἀποκλείσαντες .

Σκοπὸς δὲ τῶ ἔργῳ τῷτῳ ἄλλος ἔδειξαι . ἀλήθειαν λέγω , ὅτι ἔ ψεύδομαι , εἰμὴ ἢ τῶ τοσούτῳ καὶ τοιούτῳ κακῶ σάσις καὶ ἐξολόθρευσις . ἐπεὶ δὲ τῷτῳ ἔ λόγῳ δυνάμεως . ἀλλὰ φωτισμῷ χάριτος κατόρθωμα , αὐτὸν τὸν Πατέρα τῶν οἰκισμῶν , ὅ τῶν φώτων πρέσβην , τῆς ψυχῆς καὶ τῶ σώματος τὸ γόνυ κλίνας , ἐπικαλεῖμαι ὅπως ἂν ἐπὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων , τὸ τῆς πλάνης ὅτι καταδίκης ἀμώμῳ αἵματι , ὅτι σαρξὶ θανάτῳ τῶ μονογενῆς Υἱῶ αὐτῶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ λυτρωθῇ , σπλαγχνισθεῖς , φωτιστικὴν ἀνάγει τοῖς τὴν βίβλον ἀναγινώσκουσι καταπέμψῃ χάριν , ἐφέλκεσαν αὐτὲς ὅτι ἐπιστηρίζουσιν ἐπὶ τὴν σωτήριον τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν ,

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

Εν τῷ κόλπῳ ὄντες τῆς ἐξ αὐτῶν τῶν ἑαυτῆς σαργάνων Χριστιανικῆς Βασιλείας, ὁρῶμεν ἡμᾶς καὶ μετὰ παρέλουσιν ἑπτακαίδεκα αἰώνων ὀφειλόντας ἔτι γράφειν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἱερῶν ἡμῶν βιβλίων. Ἐδὲ αἱ λαμπραὶ τῆς ἀγιότητος αὐτῶν ἀποδείξεις, αἱ ἐν τοσούτοις ἔκτεθεῖσαι συγγράμμασιν, ἔδδὲ τῶν ποιμένων ὁ ζῆλος, ἔδδὲ τῶν δικαστηρίων ἡ προσοχὴ κατίχυσε συσεῖλαι τὴν προπέτειαν τῶν συγγραφέων, τῶν ἀπατᾶν τε καὶ βλασφημεῖν ἐπιθρόνῳ. Ἐπὶ, τρεῖς οὖν ὁ τῆς περὶ τὴν ἰσορίαν φιλοσοφίας ποιητῆς, μὴ ἀπαντήσας τοῖς συγγράμμασι, τοῖς διὰ τῆς ἀνασκόπης τῶν ἑαυτῶν σφαλμάτων ἀνακαλύψασιν μὲν τὸ μὴ ἀξιοπίστον αὐτῶν, ἀναγῶσι δὲ ἐπὶ τὸ Ἰουδαϊσμὸν φῶς τὴν τῆς ἀμάθειαν, ἔδδὲ ἡσχύνθη μετὰ δεκαετῆ σιωπὴν ἀνακαίνισαι τὰς παραδοξολογίας καὶ τὸν Πυρρῶνισμόν αὐτῶν, καὶ ἐπισωρεῦσαι ἐπ' ἄλλο τερατῶδες αὐτῶν πόνημα ἢ τὰ ἄλλα λείψανα τῶν ἡδὴ πεκονιαμένων αὐτῶν συγγραμμάτων.

Τῷ ἀπίστῳ τέτῳ, τῷ νῦν ὑπὸ τὴν κραταίαν χεῖρα τῷ Θεῷ ὄν-
 τος, τὴν κόνιν ἐγὼ ἔκ ἐσάλεινον, ἐὰν ἡ μὲν δικαία τῶν νόμων αὐστη-
 ρότης ἔρριπτε τὰς ἀσεβείας αὐτῷ εἰς σκότῳ βαδύτατον, αὐτὸς δὲ
 ἔκ εἶχε διαπαντὸς συμπατριᾶσας, ὅδ' ἐποίει ἀκμήν προσηλύτης. ἀλλ'
 ἐπειδὴ πολλοί εἰσιν ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς διεφθαρμένοις καιροῖς οἱ περὶ
 τὴν πίσιν ἀκατασχύντες καὶ ὑπὸ τῆς προλήψεως αὐτῶν πειθόμενοι, ὅτι
 δύνανται κατανοεῖν πάντα τὰ ἀναγινωσκόμενα, ὧς ὑπὸ ἐπικινδύνος δὲ
 τινος περιεργείας ἀναγκάζόμενοι ἐρευνᾶν πᾶν τὸ δοκῶν ἐξαίρετον,
 καὶ διεφθαρμένον ὑπάρχον, ὧν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀνυποταξίας κνή-
 δεα πᾶν τολμηρὸν σύγγραμμα· καὶ ὁ μὲν καριεντισμὸς τόπον ἔχει
 παρ' αὐτοῖς ἀποδείξεως, ἡ δὲ χλεύη ἀποφαντικῶς βεβαιωμένη, ὡς τε-
 λεία ἐκλαμβάνεται ἀπόδειξις. διὰ τῷτο ἀποδείξαι αὐτοῖς ἔγνω, ὅ-
 τι τὰ μὲν κατὰ τῆς εὐσεβείας βιβλία, ἅπερ ζητῶσιτε καὶ καθυ-
 βρίζετε, καὶ ἐν οἷς καυχῶνται, ὁδεμίαν ἔχουσι σφερότητα, ὅδ' ἐπισή-
 μην, ὅδ' εὐδύτητα, ὅδ' ἀξιοπιστίαν, ὅδ' αὐτὸ τὸ κατ' ἡκόν, ἀντιφέ-
 ρονται δὲ καὶ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, καὶ ὁ ἔξω χρωματισμὸς αὐτῶν ἀ-
 πατῶν. τὰ δὲ συστήματα, ἅπερ θέλωσι συστήσαι, δεκτά εἰσι μόνοις ἀ-
 παιδεύτοις καὶ ἀσυλλογίσις ἀνθρώποις.

Ἰδὲ δὲ πῶς ἀφορᾷ πᾶσα ἡ κατὰσκευὴ τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλο-
 σοφίας, εἰς τὸ ἀμφιβάλλειν παραλόγως περὶ πάντων τῶν τὴν εὐσεβεί-
 αν ζηρῶντων ὑπομνημάτων, καὶ εἰς τὸ δέχεσθαι μετὰ ἀναιδήτους εὐ-
 πιστίας ἀποσπασμάτια τινὰ σκοτεινὰ, ἢ διηγήματα ἀπόκρυφα, τῇ ἀ-
 πιστίας συνήγορα. τῷτο δὲ, ὡς νομίζω, ἄλλοθί πως ἀπέδειξα. εἰς τῷ-
 το αὐτὸ δὲ καταντῶ καὶ ἡ ἀθλία ἐπιτομὴ τῆς λεγομένης τελούτατον
 διερμηνεύσεως Διαθήκης, ὅπερ καὶ ψηλαφητὸν καταστήσαι ἐλπίζω.
 ἐπειδὴ δὲ ὁ ποιητὴς τῶν δύο τέτων συγγραμμάτων, ἐπαναλαμβάνει

τὰ αὐτὰ ἐν τῷ δοιτέρῳ τέτῳ, ἀναγκάζομαι ἐν πολλοῖς προτείνειν
τὰ ὑπ' ἐμῆ προλαβὸν ἐκτεθέντα, πλατύτερον καὶ δι' ἰσχυρότερας μεθό-
δου αὐτὰ ἀναπτύσσων. εἰς ἀπόδειξιν δὲ τῆς κύριος τῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ
Νέας Διαθήκης βιβλίων σκοπὸν ἔχω μετελθεῖν τὰς κοινοτέρας τε καὶ
βεβαιότερας εἰδήσεις. ἀποδείξω δὲ, ὅτι ὁ μετὰ τὴν ἀκριβῆ τέτῳ ἐ-
ξέτασιν δισάζων περὶ τῆς Κύριος τῶν εἰρημένων βιβλίων, ἡ περὶ τῆς
ἀληθείας τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων, ἔχῃ ἥττον ἀσυλλόγιστος ἐστὶ τῇ
ἀμφιβάλλοντι περὶ τῆς Κύριος τῶν συγγραμμάτων τῇ προλαβόντι
αἰῶνος, καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπ' αὐτῶν μνημονευομένων ἀξιολό-
γων καὶ κοινῶν πραγμάτων. διότι ἡ ἀδιάκοπος τῶν μαρτυρούντων σειρά,
ἡ ἀναβαίνουσα ἕως αὐτῆς τῆς ἀρχῆς καὶ μόνον τῆς χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ
καὶ αὐτῇ τῇ Ἰσραηλῶν, ἐγγὺς ἄγει ἡμῖν, καὶ οἰονεῖ πως ταυτοποιεῖ τὰς
ἀφεσηκότας ἐκείνης καιρὸς τοῖς κατ' ἡμᾶς.

Διὰ τῆτο ἀντὶ τῆς μετενεγκεῖν, ὡς φίλον τοῖς ἀπίστοις, τὴν τῶν
ἀναγινωσκόντων φαντασίαν εἰς τὰς πρώτας αἰῶνας πρὸς τὸ παραση-
σαι αὐτοῖς συστήματα κατ' ἀρέσκειαν πεπλασμένα, χρονολογίαν, ἰσο-
ρίαν, θρησκείαν, νομοθεσίαν, τεθεμελειωμένα ἐν τῷ αἱρί, καὶ παρα-
δοξολογιῶν γέμοντα, ἄρξομαι ἀπὸ τῆς κατ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἀπὸ τῶν
πραγμάτων τῶν ὁρωμένων καὶ δοκιμαζομένων, ὅπως ἂν ἐφωθῶ βαθ-
μῶδον ἄχρι τῶν καιρῶν τῶν τοσούτων ἀφ' ἡμῶν ἀφεσηκότων. ὁρῶντων
δὲ ἡμῶν τὰς ἐσχάτας αἰῶνας γινομένους βάσιν τῶν πρώτων, καὶ πάντας
τὰς μετὰ τὸ συνδέοντας διὰ τῆς συμφωνίας αὐτῶν τὰ δὴ αἰῶνα. καὶ
ἀναβαινόντων ἔπειτα ἄχρι τῶν Ἀποστόλων, καὶ Προφητῶν, καὶ αὐτῇ
τῇ Μωϋσέως, τῇ μὲν φαντασίᾳ ἐδεμίαν προξενεῖ φρίκην τὸ τοσούτον
μακρὸν διάστημα, τὴν δὲ προσοχὴν ἥττον ἀποσπᾷ τὸ διάστημα, καὶ τῶν
ἀντικειμένων τὸ πλῆθος, ὁ δὲ νῦν προσηλωθεὶς εἰς ἓνα καὶ μόνον σκο-

πὸν, εἰς ὃν τὸ πᾶν καταντᾷ, ἐγκρατὴς γίνεται τῶν ὁρέσεων, δι' ὧν τὸ ὅλον ὁμῶς κατανοῆται δύναται. διὸ ἀντὶ τῆς διαλαβεῖν πρῶτον περὶ τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, ἔγνωμεν ἀρξάσθαι ἀπὸ τῶν τῆς Νέας, καὶ διελθεῖν τὴν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων καιρῶν παράδοσιν. ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ ὀλίγη θάρσος ἐπιδεκτική, ὅμως ἀσφαλές ἐστι, καὶ ἐδεμίαν ἀπάτην προξενεῖ, καθότι ἀρχομένη ἀπὸ τῶν γνωριμωτέρων ἀληθειῶν, προχωρεῖ εἰς τὰς ἥττον γνωστέας. ἔθεν δὲ ἔτερον τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν ἀνασκευάσας, εἰ μὴ τὸ τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν βιβλίοις ἐναντιόμενον. παραβλέψω τὰς κατά τινων Πατέρων, καὶ ὑπομνηματιστῶν ἐπικρίσεις αὐτῶν, τὰς περιεχούσας διαβολὰς ψευδεῖς, καὶ ῥήσεις ἥτοι ἐξηλωμένους, ἢ ὑπεναντίως νενοημένους, μεγαλυνούσας δὲ καὶ ὑπερβολὴν καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ παροράματα. μηδεὶς δὲ ὡς συγκατάθεσιν ἐκλάβῃ τὴν σιωπὴν μῆ. διότι μόνῳ τῷ ἐμῷ σκοπῷ, εἴτεν τῇ τῶν ἀγίων ἡμῶν βιβλίῳ ὑπερασπίσει, ἐμαυτὸν προσηλωσάμενος θέλω.

Κεκυρωμένα δὲ συγγράμματα καλῶ, ὧν μὴδὲ τὸ ὄνομα ἐπίπλεον, μὴδὲ τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως ψευδές. κατὰ ταύτην ἐν τὴν ἐννοεῖαν κεκυρωμένον σύγγραμμά ἐστι τὸ μὴ ὑποβληματὸν, εἴτεν τὸ μὴ ὑποθετικόν. καὶ τὸ Κύρος τῇ προσηκῇ νοούμενον ἀκριβεῖς ἐστὶ τὸν τῇ ἀληθείᾳ, ἐκάτερα δ' ὅμως λίαν ἐγγυὲς ἀλλήλων. διότι εἰσὶ τινὰ ἔργα, δι' ὧν ὁ σύγχερον αὐτοῖς συγγραφεὺς ἔθεν ἀπατηθῆναι, ἔθεν ἀπατῆσαι δύναται. ἐγνώρισαν τῷ αὐτοῖς οἱ τῆς Πίσεως ἐχθροί. διὸ καὶ πάσαις ἡγωνίσαντο δυνάμεσιν ἀμφίβολα ἀναδείξαι τὰ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐπιβεβαιῶντα ὑπομνήματα.

Οὐδεὶς ἀντιστήσεται κατὰ τῆς μεγίστης βεβαιότητος, τῆς περὶ τῆς κύριος τῶν συγγραμμάτων, τῶν κατὰ τὸν προλαβόντα αἰῶνα ἐκδοθέντων ἐπ' ὀνόματι ἀνθρώπων ζώντων μὲν τότε, μηδαμῶς δὲ αὐτὰ ἀποποιηθέντων, ἀδιστάκτως δὲ ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἐφεξῆς γενεᾶς. ἀλλ' ἔδὲ ἐπαναλαμβάνει τις ἀγῶνα εἰς τὸ ἀνασκευάσαι τὸν τολμῶντα τὴν σήμερον δι' ἰσχυρίζεσθαι ὅτι ἔχ' ὁ Βοσνέτος, ἔδὲ ὁ Φαινελῶνιος, ἔδὲ ὁ Πετάς, ἔδὲ ὁ Λαββαῖος, ἔδὲ ὁ Δεσκάρις, ἔδὲ ὁ Μαλλεβράγγιος, ἔδὲ ὁ Μεζεράης, ἔδὲ ὁ δε - Σπόνδης, εἰσὼν οἱ αὐτεργοὶ τῶν τῷ ὀνόματι αὐτῶν ἐπιγεγραμμένων συγγραμμάτων, ἀλλ' ἕτεροί τινες ἄσημοι ψεῦσαι, οἱ δὲ ἰδίαν ἀρέσκειαν κατασκευάσαντες αὐτὰ, ἐξέδωκαν, ζώντων ἐκείνων, καὶ μηδὲν εἰδόντων. ἀναίδητον δὲ λογιζόμεθα καὶ τὸν μὴ πισεύοντα τοῖς περιβλέπτοις ἔργοις, ἅτινα ἔτι μὲν οἱ συγγραφεῖς συμφώνως ἐβεβαίωσαν, παραχόντες ἑαυτὰς μάρτυρας τῶν τοιούτων καὶ ἐγγυητὰς, καὶ ὡς ἀναντίρρητα τοῖς συνακμάσασιν αὐτοῖς ταῦτα παραστήσαντες, ὁ δὲ κατ' ἡμᾶς αἰὼν ὡς τοιαῦτα ἐδέξατο.

Μηδεὶς δὲ ἀντιπροτεινέτω μοι ἐνταῦθα τὴν Διαθήκην τῆς Καρδιναλὶς τῆς δε - Ριχελὶς, μηδὲ διηγέσας πολεμικῶν τινων συμπλοκῶν, ἀλλήλαις πάντῃ ἀντιπιπτέσας, περὶ ὧν τὰ ἀντίπαλα γένη διελέχθησαν, φιλονεικήσαντα περὶ τῆς τούτων ἐκβάτεως. διότι ἡ μὲν εἰρημένη πολιτικὴ διαθήκη ἔκ' εἶδε τὸ φῶς, εἰμὴ πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸν τῆς δε - Ριχελὶς θάνατον, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἐνεφανίσθη ἀμφιβολία κενήνεται, ἔτι διαμένονσα, περὶ τῆς ἐὰν ὁ ποιητὴς αὐτῆς ὑπάρχη ὁ δε - Ριχέλιος. οὐ δὲ ταῖς ἀντιπιπτέσαις διηγέσεσιν ἐκάτερον τῶν δύο ἀντιπάλων μερῶν ἀπονέμον ἑαυτῷ τὴν ἐκ τῆς συμπλοκῆς νίκην, δι' αὐτῆς τῆς ἀμφισβητήσεως βεβαίως τὴν τῆς ἔργου ὑπαρξιν, καὶ

τὸ τῆς ἐκβάσεως ἀβέβαιον. αὐτὰ δὲ μάλιχα τὰ ἐκ τῆς μάχης ἐπό-
μενα διδάσκουσι τὰς μὴ ἐντελῶς εἰδότας καὶ τὸ πότερον τῶν δύο με-
ρῶν παραλόγως περὶ τῆς νίκης καυχᾶται. ὅτε δὲ μετὰ τὸν τῷ συγ-
γραφέως θάνατον περὶ μὲν τῷ κύρις τῶν ὑπομνημάτων αὐτῷ ἑδεμία
προκύπτει ἀμφιβολία, περὶ δὲ τῆς ἀληθείας τῷ ἱστορικῷ ἔργῳ ἑ-
δεμίαν βλέπομεν ἀσυμφωνίαν μεταξὺ τῶν περὶ αὐτῷ μαρτυρούντων,
τότε ἑδείς ἐσιν, ἐπαναλαμβάνω τὸ αὐτὸ, εἰμή τις τὰς φρένας ἐξε-
σηκῶς, ὁ κατὰ τῷ Κίρις τῶν συγγραμμάτων, καὶ τῆς ἀληθείας τῷ
ἔργῳ ἀντιτίθεται.

Τὴν πληροφορίαν, ἣν ἔχομεν περὶ τῶν ἐν τῷ προλαβόντι αἰῶνι
συγγραμμάτων καὶ συμβάντων, ἔχων καὶ αὐτὸς ὁ προλαβὼν αἰὼν
περὶ τῶν ἐν τῷ δεκάτῳ ἔκτῳ αἰῶνι γενομένων, μετεκόμισεν αὐτὴν εἰς
ἡμᾶς σὺν τοῖς ἐκείνῳ ὑπομνήμασι, τοῖς ὑπ' αὐτῷ μνημονευθεῖσιν καὶ
πισθθεῖσιν. ἡμεῖς ἄρα πεπληροφορημένοι ἐσμὲν περὶ τῷ κύρις τῆς
ἱστορίας τῷ δε-Θ', ἔχ' ἥττον ἢ περὶ τῷ Κίρις τῆς τῷ Μεζεράνῃ. πε-
ρὶ τῷ τῶν συγγραμμάτων τῷ Βελλαρμίνῳ καὶ Βαρωνίῳ ἔχ' ἥττον ἢ πε-
ρὶ τῷ τῶν τῷ Βοσκέτῳ καὶ δε-Σπόνδῃ. Ἐπερὶ τῶν συμβάντων ἐν τῷ
αἰῶνι, κατ' ὃν ἤκμασεν ὁ Φραγγίσκος ὁ πρῶτος, ἔ' ὁ Ἐνρίκος ὁ δεύ-
τερος ἔχ' ἥττον ἢ περὶ τῷ τῶν ἔργων τῶν λαμπρυνάντων τὸν αἰῶ-
να, ἐν ᾧ διέπρεψεν ὁ Λαίσιος ὁ ΙΔ'. ὁ αὐτὸς λόγος τόπον ἔχει πε-
ρὶ πάντων τῶν προτέρων αἰώνων, ὡς προτεινόντων ἡμῖν συγγραφεῖς
μνημονοθεύσας τε ἔ' πιστευθέντας ὑπὸ τῆς ἐφεξῆς γενεᾶς.

Οἱ διιχυριζόμενοι, ὅτι ἡ βεβαιότης αὐτῇ ἐλαττεῖται κατὰ ἀ-
ναλογίαν τῆς ἀποσάσεως τῶν προτέρων γενεῶν, καὶ συλλογίζονται, ὅτι
ἡ μὲν ὁμόφωνος μαρτυρία τῶν ἀλληλοδιαδόχων αἰώνων ἐδὲν ἑτερον

συνίησιν, εἰμὴ μίαν, ἢ ὅτως εἴπω, φωνὴν ἐπίσης ἀκρομένην ὑπὸ τῶν διαφόρων γενεῶν· ἡ δὲ τῶν μαρτύρων ἀκολουθία προσίθῃσι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἐν τῷ προλαβόντι αἰῶνι μαρτύρων τὸ ἀξιόπιστον, τὸ κατὰ τὸν τοῖς μετ' αὐτοὺς μάρτυσιν ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς αἰῶνι.

Ὁ λέγων, ὅτι ἡ μαρτυρία, ἡ ἀποφαντικὴ ὅσα, ἐν τῷ κατ' αὐτὴν αἰῶνι, ἐκ ἑσὶ τοιαύτη ἐν τῷ κατ' ἡμᾶς, ὅτος ἀντιλέγων ἑαυτῷ, συγχέει τὴν τῆς προσβολῆς ζωσαν δύναμιν τῇ τῆς πειθῆς εὐσυνείδει. ὁ μάρτυς ὁ ἐνώπιόν μου μαρτυρῶν, αἰδητικώτερον προσβολὴν ποιεῖ ἐν ἐμοὶ ἢ περὶ ὁ συγγραφεὺς, ὅτι τὸ σύγγραμμα μόνον ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν μου. ἀλλ' ὅταν ἐδόλως ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ὅτι ὁ διὰ τῆς πονήματός αὐτῆς διδάσκων με, ὁ ποιητὴς ἐσὶ καὶ αὐτὸς τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀναγινωσκομένων, καὶ γινώσκω, ὅτι τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα ἐδὲ ἀνῆρέθησαν ὑπὸ τῶν συνακμασάντων αὐτῷ, ἐδὲ ἀμφίβολα ἐφάνησαν τῇ ἐφεξῆς γενεᾷ, τότε τῇ μαρτυρίᾳ τῆς τῆς συγγραφῆς ὡς τοσούτον πληροφθεῖναι, καὶ ἐδέποτε αὐτὸν εἶδον, ὅσον καὶ τῇ τῆς ἐνώπιόν μου μαρτυρῶντος ἐκδέσθαι.

Ἀλλὰ πῶς ἂν δυνηθεῖν γινῶναι, ὅτι ἡ μαρτυρία τῶν ἐν τοῖς ἀφεσηκόσι καιροῖς διαπρεψάντων συγγραφέων ἐκατήρηται ὑπὸ ἐτέρων ἀντικειμένων μαρτυριῶν, αἵτινες εἰς ἡμᾶς ἐκατήρησαν; τῆτο γνωστὸν γίνεται ἐκ τῶν καταλειφθέντων συγγραμμάτων τῶν συνακμασάντων αὐτοῖς συγγραφέων, καὶ λόγον ἐχρηκότων ἀντιπεῖν αὐτοῖς, ἐπειδὴν δηλαδὴ τὰ τοιαῦτα συγγράμματα ἐ μόνον ἐδὲν περιέχουσιν ἐκδύριζον τὴν ἐκεῖνων μαρτυρίαν, ἀλλὰ καὶ δημοσιάζουσι τὰ αὐτὴν ἐπιβεβαιῶντα. ἐξόχως δὲ πληροφθεῖ ἡμᾶς ἡ πίστις, μετ' ἧς ἐπεδέξατο αὐτὴν ἡ προλαβούσα γενεά. ἐδέποτε γὰρ ἂν ὡς βεβαίαν,

ἔδεδξατο αὐτήν, εἵπερ ἐγίνωσκεν, ὅτι ὡς ψευδοῦς ἐξηλέγχθη ὑπὸ τῆς προλαβύσης γενεᾶς. ὅπερ ἀγνοεῖν οὐκ ἠδύνατο.

Διὰ τούτων ἐν τῶν ἀπλῶν μὲν, ἀλλὰ φωτισικῶν ἀρχῶν πολυπραγμονήσομεν πρῶτον τὰ περὶ τῆς Κύριος Ἐ τῆς ἀληθείας τῶν τῆς Νέας Διαθήκης βιβλίων, εἶτα ἐπὶ τὰς Προφῆτας, καὶ τὰ ἱστορικά τῆς Παλαιας Διαθήκης βιβλία πορδύσομεθα, πέρας δὲ ἐπιθήσομεν διὰ τῶν τῆς Μωϋσέως βιβλίων.

ΠΙΝΑΞ

Τῶν ἐν τῷδε τῷ τεύχει Βιβλίων, Κεφαλαίων, ἢ Ἀρθρων.

BIBΛΙΟΝ Α΄.

Περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν τῆς Νέας Διαθήκης βιβλίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Α΄.

Περὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων.

Ἀρθρον Α΄. Περιέχον τὰς ἀποδείξεις τοῦ τῶν Εὐαγγελίων Κυρίου. — — — — —	Σελ. 1
Ἀρθρ. Β΄. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐμνημονεύετο ἐν τῷ πρώτῳ αἰῶνι. — — — — —	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Β΄.

Ἀπάντησις κατὰ τῆς ἐκ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων ἐξαχθείσης ἐνστάσεως. — — — — —	8
Ἀρθρ. Α΄. Περὶ τοῦ ὅτι εἰς ὑπερβολὴν προήγαγον τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων τὸν ἀριθμόν. — — — — —	8
Ἀρθρ. Β΄. Περὶ τῆς τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων παραγωγῆς. — — — — —	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Γ΄.

Ἀπάντησις εἰς τὰς τοῦ Βολτέρρου ἐνστάσεις, κατὰ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περιεχομένων. — — — — —	13
Ἀρθρ. Α΄. Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς γεννησεως αὐτοῦ. — — — — —	14
Ἀρθρ. Β΄. Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων ἱηπίων, καὶ τῆς γελοιώδους τοῦ κριτικῆ ἐρμηνείας εἰς τὸ τοῦ Μακροβίου ῥητόν. — — —	16

Α' ρθρ. Γ'. Τὰ τῆ κριτικῆ σφάλματα ἐν τῷ προτείνειν τὸ ἐ- θραϊκὸν ὕφος. — — — — —	19
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆ ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασμῆ τῆ Γησῆ Χριστῆ, καὶ τῆ ἐν Κανᾷ γάμου. — — — — —	21
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῶν δαιμονιζομένων, καὶ τῆς κατηραθείσης συκῆς. — — — — —	22
Α' ρθρ. Ϛ'. Περὶ τῆς προρρήσεως, τῆς ἐπισυναπτέσης τὴν τῆς Γεθαίας ἐρήμωσιν τῇ ἐσχάτῃ κρίτει. — — — — —	23
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆ ὅτι ὁ Φλέγων ἐσημείωσε τὸ ἐν τῷ Θανά- τῳ τῆ Γησῆ Χριστῆ γενόμενον σκότος. — — — — —	26
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ὁ Γησῆς ἐσαυρώθη. — — — — —	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Δ'.

Περὶ τῆ κύριος τῶν ἁλίων τῆς νέας Διαθήκης Βιβλίων. — — — — —	29
Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῶν τῆς νέας Διαθήκης Βιβλίων, ὧν τὸ κύριος ἀντιλεγόμενον. — — — — —	30
Α' ρθρ. Β'. Ἐν ᾧ αἱ περὶ τῆς θεϊότητος τῆς Ἀποκαλύψεως εἰδι- καὶ ἀποδείξεις. — — — — —	31
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆ πῶς ἐσηρίχθη τὸ τῶν ἀμφισβητημένων βι- βλίων κύριος. — — — — —	34

ΒΙΒΛΙΟΝ, Β.

Περὶ τῆ Κύριος τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Βιβλίων, τῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆ Ναῶ τῆ Σολομῶντος συγγραφέων. — — — — —	36
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Α'.

Περὶ τῆ κύριος τῆ πρώτης καὶ δευτέρας βιβλίας τῶν Μακκαβαίων. — — — — —	36
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆ πρώτης καὶ δευτέρας τῶν Μακκαβαίων βιβλίων. — — — — —	36
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς ἐπιθανατίως καταδίκης τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν, καὶ τῆς τούτων μητρος. — — — — —	38
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν Ἀντιόχου καὶ Ἐπιφανῆς Χαρακτήρων. — — — — —	39
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς διανομῆς τῶν τῆ Ἀλεξάνδρου ἐπικρατειῶν, καὶ τῆς διαθήκης αὐτῆς. — — — — —	40
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς ὑπὸ Ἀντιόχου καὶ Ἐπιφανῆς γενομένης λε- ηλατίας τῆς Περσепόλεως. — — — — —	41
Α' ρθρ. Ϛ'. Περὶ τῆ ἔτις, ἐν ᾧ οἱ Ῥωμαῖοι τὰς Γαλάτας κατέ-	

σεφαν, ἡ περὶ τῶν περιστάσεων τῆς Ἀντιόχας τῆ μεγά-	
λης καταστροφῆς. — — — — —	43
Α'ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς πρεσβείας, τῆς ὑπὲρ τῆς συνωμοσίας τῶν	
Γαδαίων μετὰ τῶν Ρωμαίων. — — — — —	46
Α'ρθρ. Η'. Περὶ τῆς νομιζομένης τῶν Εβραίων τε ἡ Λακεδαιμο-	
νίων συγγενείας. — — — — —	47
Α'ρθρ. Θ'. Περὶ τῆς οἰκονομικῆς προνοίας ὑπὲρ τῆ ἐν Γερσα-	
λήμ Ναῦ. — — — — —	50
Α'ρθρ. Ι'. Περὶ τῆ τέλεος Ἀντιόχας τῆ Ε'πιφανῆς. — —	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Β'.

Περὶ τῆ κύριος τῆ βιβλίου τῆς Σοφίας τῆ Σεραχ, ἡ τῆς τῆ	
Σολομώντος, ἡ τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῆ Ε'σδρα. —	55
Α'ρθρ. Α'. Εἰς ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆς Σοφίας τῆ Σε-	
ράχ. — — — — —	55
Α'ρθρ. Β'. Εἰς ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆ βιβλίου τῆς Σοφίας	
τῆ Σολομώντος, ἡ ἡ τέτα διδασκαλία περὶ ἐτέρου βίβ. —	57
Α'ρθρ. Γ'. Εἰς ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῶν βιβλίων τῆ Ε'σ-	
δρα, ἡ Νεεμίας. — — — — —	59
Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῆ ὁποῖαν γινώσκιν ἡδύνατο ἔχειν ὁ Κύριος περὶ	
τῆ τῶν Γαδαίων Θεῶ. — — — — —	63
Α'ρθρ. Ε'. Περὶ τῆ πῶς τὸ τῆ Κύριος Δέσπισμα εὐρέθη ἐν Εκ-	
βατάνη, ἡ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων. — —	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Γ'.

Περὶ τῆ τῆς Ε'σδρα βιβλίου. — — — — —	68
Α'ρθρ. Α'. Εἰς ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆ τῆς βίβλος τῆς Ε'-	
σδρα. — — — — —	68
Α'ρθρ. Β'. Περὶ τῆ πότις τῆ Ἀρταξέρξης, ἡ τῆς ἀπολύσεως	
τῆς Ἀσίης. — — — — —	70
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῆ διατὶ ὁ Μαρδοχαῖος ἡ ἐξεργε προσπετεῖν	
ἐνώπιον τῆ Ἀμάν. — — — — —	73
Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῆ χαρακτήρος τῆ Ἀμάν. — — — — —	74
Α'ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς τῶν Γαδαίων ἐκδικήσεως κατὰ τῶν ἐχθρῶν	
αὐτῶν. — — — — —	76

Α'ρθρ. ζ'. Ἐν ᾧ ἡ εἰκασία περὶ τῆς λαῆς, εἰς ὃν ὁ Ἀμὴν μετενεργεῖν ἤθελε τὴν τῶν Περσῶν Βασιλείαν. — — — 77

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Δ'.

Περὶ τῶν Προφητῶν, τῶν συγγραψάντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναῦ τῆς Σολομῶντος. — — — — — 80

Α'ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν προφητειῶν τῆς Ἀγγαίης, Ζαχαρίας, καὶ Μαλαχίας. — — — — — 80

Α'ρθρ. Β'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς τῆς Δανιήλ βίβλου. 82

Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν εὐτελῶν τῆς κριτικῆς ἐνστάσεων κατὰ τῆς Δανιήλ. — — — — — 84

Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς τῆς Ναβαχοδονόσορ μεταβολῆς εἰς βῆν. — — — — — 86

Α'ρθρ. Ε'. Περὶ Δαρεῖος τῆς Μήδου. — — — — — 87

Α'ρθρ. ζ'. Περὶ τῆς κύριος τῆς περὶ τὴν Σωσάννην ἱστορίας, κτ. 88

Α'ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς τῆς Δανιήλ, Μεγασθένης, καὶ Ἀβυδηνῆς συμφωνίας περὶ τῆς Ναβαχοδονόσορ. — — — — — 91

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Ε'.

Περὶ τῶν Προφητῶν, τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταστροφῆς τῆς Ναῦ συγγραψάντων. — — — — — 92

Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῆς κύριος τῶν προφητειῶν τῆς Ἰερεμίας καὶ Βαράχ. 92

Α'ρθρ. Β'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς τῆς Ἰεζεκιήλ βίβλου. 95

Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ματαίων καὶ ἀπρεπῶν τῆς κριτικῆς ἐνστάσεων κατὰ τῆς Ἰεζεκιήλ. — — — — — 96

Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς ἐπισήμης σφάλματος τῆς κριτικῆς ἐν τινὶ τῶν ρητῶν τῆς αὐτῆς Προφήτου. — — — — — 97

ΒΙΒΛΙΟΝ. Γ'.

Περὶ τῶν προφητικῶν καὶ ἱστορικῶν συγγραμμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῶν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς ναῦ τοῦ Σολομῶντος, μετὰ δὲ τὸ τῶν δέκα φυλῶν σχίσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Α'.

Α'ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας Προφητῶν. — — — — — 99

Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς κύριος τῶν τῶν Ἡσαΐε προφητεϊῶν, καὶ περὶ τῶν πρὸ αὐτῶν Προφητῶν. — — — — —	101
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς ἐὰν ὁ Ω' σὴν ἦν σχισματικὸς καὶ μοιχός. — — — — —	104
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Γ'ωνᾶ, καὶ τῆς καταπίοντος αὐτὸν ἐγγύος. — — — — —	105

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν βιβλίων τῶν Τωβίτ, καὶ τῆς Γ'αδίδ. — — — — —	106
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν βιβλίων τῶν Τωβίτ, καὶ τῆς Γ'αδίδ. — — — — —	106
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῶν ματαίων κατὰ τῆς τῶν Τωβίτ βίβλου ἐνστάσεων. — — — — —	108
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ ἧς εἶχον οἱ Γ'αδαῖοι γνώσεως Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων. — — — — —	111
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς κατὰ τῶν Τωβίτ ἀναπηδύσαντος ἰχθύος, καὶ τῶν ιδιοτήτων τῆς ἡπάτος αὐτοῦ. — — — — —	112
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Βετυλᾶς, καὶ τῆς θύσεως αὐτῆς. — — — — —	115
Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς Γ'αδίδ ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τῆς ἔτις τῶν θανάτων αὐτῆς. — — — — —	116
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς Γ'αδαϊκῆς εορτῆς, τῆς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς γενομένης ὑπὸ τῆς Γ'αδίδ. — — — — —	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς κύριος τῶν δύο ἐσχάτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν, καὶ τῶν δύο Παραλειπομένων. ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστάσεων κατὰ τῶν τρίτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν. — — — — —	119
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν δύο ἐσχάτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν, καὶ τῶν δύο Παραλειπομένων. — — — — —	119
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς τρόπου τῆς Σολομώντος κατὰ τῶν Ἀδωνίαν. — — — — —	121
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς ποινῆς τῆς Γ'αδ. — — — — —	123
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς θανάτου τῆς Σεμεί. — — — — —	125
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς Βασιλείας τῆς Σολομώντος. — — — — —	126
Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆς σφάλλματος τῆς κριτικῆς, τῆς περὶ τῆς ποσότητος τῶν ἀλευρα, τῶν κατὰ ἐκαστὴν δαπανωμένων ἐν τῷ τῶν Σολομώντος παλατίῳ, — — — — —	129

Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῶν τῷ Σολομῶντος ἱπποκρατίων, ἡ τῶν ὠδῶν αὐτῶν. — — — — —	130
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς νῆς τῷ Σολομῶντος, ἡ τῆς καθιερώσεως αὐτῆς. — — — — —	131
Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῆς πλέτης τῷ Σολομῶντος. — — — — —	134
Α' ρθρ. Ι'. Περὶ τῆς Βασιλείας Σαβᾶ, ἡ τῆς τῶν Ἰουδαίων θρησκείας ἐπὶ Σολομῶντος. — — — — —	136
Α' ρθρ. ΙΑ'. Περὶ τῆς τῷ Ραζῶν ἐπαναστάσεως. — — — — —	138
Α' ρθρ. ΙΒ'. Περὶ τῆς Βασιλείας Ροβοᾶμ, ἡ Ἀβιά, ἡ τῶν πολυκρίθμων στρατευμάτων αὐτῶν. — — — — —	139
Α' ρθρ. ΙΓ'. Περὶ τῆς τῷ Ηλὶ ὑπεργίας. — — — — —	142
Α' ρθρ. ΙΔ'. Περὶ τῆς δοθείσης τῷ Σατανᾷ ἀδείας πλανῆσαι τὴν τῷ Ἀχαῖβ Προφίτας. — — — — —	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Εν ᾧ ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς κατὰ τὴν τετάρτην βιβλίαν τῶν Βασιλειῶν ἐνστάσεις. — — — — —	146
Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῆς ὑπεργίας τῷ Ἐλισσαίᾳ: ἡ περὶ τῶν μβ. παιδαριῶν, τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καταβρωθέντων. — — — — —	146
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς τῷ Ἀχαζ Βασιλείας. ἡτοι περὶ τῆς ἐὰν δεκαέτης ὧν ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν. — — — — —	148
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς τῷ Συναχιρὶμ καταστροφῆς, ἡ τῆς τῷ Ηροδότῃ ἡ τῶν ἡμετέρων ἱερῶν βιβλίων συμφωίας. — — — — —	151
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς τῷ Ἐζεκίᾳ ἀσθενείας, ἡ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἡλίας. — — — — —	153
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς τῷ Μανασσῇ ἡ Γωσίᾳ Βασιλείας. — — — — —	156
Α' ρθρ. Ϛ'. Περὶ τῆς ἐὰν ὁ Ἰερεμίας ἦν προδότης συνεργῶν τοῖς Σαμαρείταις. — — — — —	158
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς ἐὰν ὁ Ἰερεμίας ἦν μωρὸς, ἡ περὶ τῆς ἐὰν τὸ τιθεῖναι ἐν τῷ νεύρῳ σημαίνει τὸ τύπτειν μετὰ νεύρων βοείων. — — — — —	159
Α' ρθρ. Η'. Εὐ ᾧ αἱ τῆς κριτικῆς σχέσεις περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων καταστάσεως. — — — — —	161

ΒΙΒΛΙΟΝ, Δ΄.

Σελ.

Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆ Δαβὶδ καὶ Σολομῶν-
τος συγγραφέντων βιβλίων.

162

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆ κύρης τῆ Ψαλτῆρος, τῶν Παροιμιῶν, τῆ Ἐκκλησια-
σῆ, τῆ Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων. καὶ τῶν δύο πρώτων βι-
βλίων τῶν Βασιλειῶν. — — — — — 162

Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύρης τῆς τῶν Ψαλμῶν
συλλογῆς. — — — — — 162

Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆ κύρης τῶν βιβλίων τῆ Σολομῶντος, καὶ τῆς
διδασκαλίας τῆ Ἐκκλησιασῆ, τῆς περὶ ἑτέρου βίβ. — 164

Α' ρθρ. Γ'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύρης τῶν δύο πρώτων βι-
βλίων τῶν Βασιλειῶν. — — — — — 166

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἐν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν δυσκολιῶν, τῶν κατὰ τῆ πρώτα τῶν
Βασιλειῶν βιβλίου. — — — — — 167

Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῆς τῶν Ἰσραηλίων καταστάσεως ἐπὶ τῆς Ἀρχιε-
ρατείας τῆς Ἡλὶ, καὶ περὶ τῶν Ἀσείων ψευδοῶν τῆς κρι-
τικῆς. — — — — — 167

Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς πτώσεως τῆς εἰδώλα Δαυὶδ. — — 170

Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς τῶν Βασιλειῶν ποιήσεως. — — — 171

Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς Σαβλ, καὶ τῆς πολυαρθμο-
ς αὐτῆς. — — — — — 173

Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆ πρώτα πολέμου τῆς Σαβλ κατὰ τῶν Φιλι-
στίνων. — — — — — 176

Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆ κατὰ τῶν Ἀμαλκιτῶν πολέμου. — — 179

Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆ κατὰ τῆς Γολιάθ πολέμου τῆς Δαβὶδ. — 181

Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς τῆς Δαβὶδ φυγῆς, καὶ περὶ τῆ ἐὰν αὐτὸς
ἦν ἡγούμενος Ληστῶν. — — — — — 183

Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῆς τρόπου τῆς Δαβὶδ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἀρχῆς. — 185

Α' ρθρ. Ι'. Περὶ τῆς ἐν Ἐνδῶρ μάντεως, ἧς τὴν συμβολὴν ἐζητή-
σεν ὁ Σαβλ. — — — — — 186

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Σελ.

Εν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστάσεων, τῶν κατὰ τὴ δευτέρα βιβλία τῶν Βασιλείων. — — — — —	188
Α' ρθρ. Α. Περὶ τῆς διηγέσεως τῆς Ἀμαλικίτης, καὶ τῆς ποινῆς τῶν φονευσάντων τὸν Ιεβοσθέ. — — — — —	188
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς μετακομιδῆς τῆς Κιβωτῆ, καὶ τῆς ποινῆς τῆς Ο'ζά. — — — — —	191
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν πολέμων τῆς Δαβὶδ κατὰ τῶν Φυλισαίων καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Γύρων. καὶ περὶ τῆ ἐάν αἰκατὰ τῶν Μωαβιτῶν αὐξηρότητος ἔχωσιν ὁμοιότητα τῷ τῆ Βασίλειος μύθῳ. — — — — —	192
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς νομιζομένης ἀκυρώσεως τῆ γάμου τῆς Δαβὶδ μετὰ τῆς Βηρταβεέ. — — — — —	193
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς πορδήσεως τῆς Ρ'αββάθ, καὶ τῆς κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν αὐξηρότητος. — — — — —	195
Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆς φθορᾶς τῆς Θημάρ, καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. — — — — —	196
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς συγχωρηθείσης τοῖς Γαβαωνίταις ἀνδροληψίας. — — — — —	197
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς διαταχθείσης ὑπὸ τῆς Δαβὶδ ἐπαριθμῆσεως, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς κακῶν. — — — — —	199

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων, τῶν συγγραφέντων πρὶν μὲν τῆς τῆς Δαβὶδ Βασιλείας, μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἰσδαίων κατάσασιν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. 201

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Α'.

Περὶ τῆς κύριος τῶν βιβλίων τῆς Ρ'αθ, τῶν Κριτῶν, καὶ τῆς Γ'ησθ. — — — — —	201
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς βιβλίου τῆς Ρ'αθ. — — — — —	201
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν τῇ Βηθλεέμ γῆς. — — — — —	203
Α' ρθρ. Γ'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς τῶν Κριτῶν βιβλίου. — — — — —	204
Α' ρθρ. Δ'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς τῆς Γ'ησθ βιβλίου. — — — — —	205

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Β'.

Ἐν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν κατὰ τῆς βιβλίου τῆς Γ'ησθ ἐνστάσεων. — — — — —	207
--	-----

Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῷ ἐὰν ὁ Γησῆς ἐκ ἐκτίσαςτο εἰμὴ πέντε, ἢ ἐξ λέγας γῆς. — — — — —	207
Α'ρθρ. Β'. Περὶ τῷ ἐὰν ἡ Γερικῶ ἐδέποτε ἦν ἄλλοτι, εἰμὴ χωρίον. — — — — —	208
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῷ ἐὰν διαβατὸς ἦν ὁ Γορδάνης, ὅτε διεπέρασεν αὐτὸν ὁ Γησῆς. — — — — —	210
Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Γερικῶ. — — — — —	213
Α'ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς ἐν Γαβαὼν ἡμέρας. — — — — —	216
Α'ρθρ. ς'. Περὶ τῆς βίβλου τῷ Εὐδῆς. — — — — —	219
Α'ρθρ. Ζ'. Περὶ τῷ Σαυχωνιάδωνος, καὶ τῶν Φοινίκων. — — — — —	220
Α'ρθρ. Η'. Περὶ τῷ τόπῳ, πρὸς ὃν οἱ Χαναναῖοι κατέφυγον. — — — — —	223

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Γ'.

Εν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστάσεων κατὰ τῷ τῶν Κριτῶν βιβλίῳ. — — — — —	225
Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῷ Ἀδωνιβεζέκ, καὶ τῶν ὁ Βασιλέων, τῶν ἐσδιόντων ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτῶ. — — — — —	225
Α'ρθρ. Β'. Περὶ τῷ χυσαρσαδαίμ. — — — — —	226
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῷ ἐὰν ὁ βασιλεὺς τῆς Μωάβ ἦν ὁ νόμιμος ἡγεμὼν τῷ Ἀῶδ. — — — — —	227
Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τῷ Γαβὶν, καὶ τῆς Γαήλ. — — — — —	228
Α'ρθρ. Ε'. Περὶ τῷ ἐὰν ἡ περὶ τῷ Γεδεὼν ἰσορία ὑπάρχει μύθος. — — — — —	229
Α'ρθρ. ς'. Περὶ τῷ Γεφθάς. — — — — —	231
Α'ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς θυσιασθείσης θυγατρὸς τῷ Γεφθάς. — — — — —	233
Α'ρθρ. Η'. Περὶ τῷ Σαμφών. — — — — —	235
Α'ρθρ. Θ'. Περὶ τῷ διασπασθέντος λέοντος, καὶ τῶν ἀλωπέκων, καὶ τῆς σιαγόνος τῆς ὄνου. — — — — —	237
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν τῆς Γάζης θυρῶν, τῶν ὑπὸ τῷ Σαμφών ἀρδευσῶν, καὶ τῷ ἀναστροφέντος βωμῶ. — — — — —	239
Α'ρθρ. ΙΑ'. Περὶ τῆς τῶν Δανιτῶν ἐκστρατείας κατὰ τῆς Δαισῆς. — — — — —	240
Α'ρθρ. ΙΒ'. Περὶ τῷ ἀληθῆς ἔτος τῆς κατὰ τῆς Γαβαὰ ἐφόδου. — — — — —	243

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Δ'.

Περὶ τῆς τῷ Γῶβ βίβλου. — — — — —	245
Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῷ ὅτι ὁ μὲν Γῶβ τῷ ὄντι ὑπῆρχε, τὸ δὲ βιβλίον αὐτῷ γινώσκον ἦν τοῖς Γεδδαίοις. — — — — —	245

Α' ρθρ. Β'. Ἐν ᾧ ἡ εἰκασία περὶ τῆς καιρῆς, καὶ ὅν ἡ τῆς Γ' ὡς
βίβλος συνεγράφη. — — — — — 247

ΒΙΒΛΙΟΝ, Σ'.

Περὶ τῆς Πεντατεύχου. — — — — — 249

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Α'.

Περὶ τῆς Μωσαϊκῆς νόμου γενικῶς. — — — — — 249

Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῆς ὅτι ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἱ νόμοι αὐτῆς γνωστοὶ
ἦσαν τῇ θύραθεν ἀρχαιότητι. — — — — — 249

Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῶν ψευδοπροφῆσεων τῶν ἀπίστων, τῶν περὶ
τῆς καιρῆς, ἐν ᾧ ἐγράφησαν οἱ Ἰουδαϊκοὶ νόμοι. — — — — — 250

Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς ἀτόκῃς τῆς κριτικῆς, τῆς ἐμφαίνοντος τὴν
Πεντάτευχον ὑπὸ τῶν Σαμαρείων κατασκευασμένην. — — — — — 252

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς Δευτερονομίας. — — — — — 257

Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς Δευτερονομίας. — — — — — 257

Α' ρθρ. Β'. Ἐν ᾧ ἡ ἀναίρεσις τῶν τῆς κριτικῆς ἐνστάσεων κατὰ
τῆς πρώτης κεφαλῆς τῆς Δευτερονομίας. — — — — — 259

Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ προσηκῶν, καὶ τῶν ἐν
τῇ ἐρήμῳ ἱματίων τῶν Εβραίων. — — — — — 261

Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῶν νόμων, τῶν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ
ψευδοπροφητῶν. — — — — — 263

Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς εἰς τὸ Δευτερονόμιον ἐγγραφῆς μόνον μετὰ
τὴν Σαμαρείας πολιορκίαν. — — — — — 266

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Γ'.

Περὶ τῆς βιβλίας τῶν Ἀριθμῶν. — — — — — 267

Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς τῶν Ἀριθμῶν βίβλου. — — — — — 267

Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς εἰς τὴν Κορὴν ἐκτελεσθῆναι, εἰ μὴ με-
τὰ τὴν ἐκ Βαβυλώνας ἐπιστροφὴν, ἡ δὲ προφητεία τῆς Βα-
λαάμ μετὰ τὰς τῆς Ἀλεξάνδρου κτήσεις. — — — — — 269

Α' ρθρ. Γ'. Ἐν ᾧ αἱ μάταιαι τῆς κριτικῆς ἐνστάσεις. — — — — — 271

Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς εἰς τὸ βέβαιον ὑπάρχοντος τοῦ ὅτι οἱ Εβραῖοι
παρέλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σχεδὸν πάσας τὰς τε-
λετάς αὐτῶν, ἐξόχως τὸν Χαλκὸν ὄφιν. — — — — — 274

Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς περὶ τῆ Βαλαάμ ἱστορίας. — — —	277
Α' ρθρ. Ϛ'. Περὶ τῆ τῶν Μαδιανιτῶν ἐγχειρήματος, ἡ τῆς κατ' αὐτῶν ποινῆς. — — —	278
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῶν πόλεων τῶν ἀσύλων. — — —	282

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Δ'.

Περὶ τῆ Λευϊτικῆς. — — —	284
Α' ρθρ. Α'. Περιέχων τὰς περὶ τῆ κύρης Λευϊτικῆς ἀποδείξεις. — — —	284
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων διδασκαλίας περὶ φύσεως ψυχῆς. — — —	286
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ κτηνοβατίας, τῆς ὑπὸ τῆ κριτικῆς ἀπονεμομένης τοῖς Ἰουδαίοις. — — —	289

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Ε'.

Περὶ τῆς Εξόδου. — — —	290
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς Κύρης τῆς Εξόδου. — — —	290
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῶν Ο' ψυχῶν τῆ οἴκου Ἰωκὰβ, τῶν παραγενομένων κατοικῆσαι ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ περὶ τῆ διώγμῃ, ὃν ὑπέμειναν οἱ τῶν ἀπόγονοι. — — —	291
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆς θέσεως τῆς γῆς Γεσέμ. — — —	293
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ ἀποκρύφου τινὸς βιογραφίας τῆ Μωϋσέως. — — —	295
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῶν προτεριμάτων, κατ' ἃ ἡ Συρία ὑπερέχει τὴν Αἴγυπτον. — — —	296
Α' ρθρ. Ϛ'. Περὶ τῆς τῆ Θεῆ ἐμφανείας ἐν τῇ καιομένῃ βάτῳ. — — —	300
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς τῆ κριτικῆς πλάνης, δικαιολογῆντος τὸν Φαραὼ, μὴ πιστεύσαντα τῷ ἀληθινῷ Θεῷ. — — —	303
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς δοκίμης κλοπῆς, τῆς ὑπὸ τῶν Εβραίων γενομένης, ἡ τῆ θανάτου τῶν τῆς Αἰγύπτου πρωτοτόκων. — — —	304
Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῆς διαβάσεως διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. — — —	307
Α' ρθρ. Ι'. Περὶ τῆς νομιζομένης τῶν θύραθεν σιωπῆς περὶ τῆς διαβάσεως διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. — — —	311

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Ϛ'.

Περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀπαντήσεων πρὸς τὰς κατὰ τῆς ἑβραϊκῆς τῆς Εξόδου προτεθείσας δυσκολίας. — — —	313
Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῆς ὑπὸ τῆ κριτικῆς κακῶς τοῖς Εβραίοις ἀρμοζομένης ῥήσεως Διοδώρου τῆ Σικελιώτου. — — —	313

Α' ρθρ. Β'. Περὶ ἧς ἐλάλει διαλέκτου οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξεληθόν- τες Εβραῖοι. — — — — —	315
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ματαίων τῆ κριτικῆ ἐνστάσεων κατὰ τῶν ἐν Σινᾷ ὄρει δοθέντων νόμων. — — — — —	317
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῶν ἐντόμων, ἅπερ ἔδει τῷ Θεῷ ἀποσεῖλαι πρὸς κατάθλιψιν τῶν Χανααναίων. — — — — —	319
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς ἀπαγγελθείσης γῆς ὁρο- θεσίων, καὶ τῆς περὶ ταύτων τῆ κριτικῆ ἀμαθείας. — — — — —	320
Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆ ἐὰν ἢ περὶ τῆ Μωϋσέως ἰσορία μίμησις ὑ- πάρχῃ τῆς περὶ τῆ Διονύσου. — — — — —	323
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆ χρυσῆ μόσχου. — — — — —	325
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆ ἐὰν οἱ ἔνοπλοι, οἱ ἐν τέτῳ τῷ συμβάντι φονευθέντες, ἦσαν τρεῖς χιλιάδες πρὸς ταῖς εἴκοσι. — — — — —	329
Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῆ ποίαν ἐννοίαν ἔχει τὸ, ὃ Θεὸς ἐλάλει τῷ Μωϋσεῖ ἐνώπιος ἐνωπίω. — — — — —	331
Α' ρθρ. Ι'. Περὶ τῶν ἀναλωθέντων εἰς κατασκευὴν τῆς Κιβωτῆς, καὶ τῆς Σκηνῆς. — — — — —	332
Α' ρθρ. ΙΑ'. Ἐν ᾧ τὰ περὶ τῶν ἀκαθάρτων ζώων τῆ κριτικῆ σφάλματα. — — — — —	333
Α' ρθρ. ΙΒ'. Ἐν ᾧ αἱ τῆ κριτικῆ κατὰ τῆ Μωϋσέως ψευδομέ- ψεις περὶ τῆς τῆ Ἀαρὼν Ἀρχιερωσύνης. — — — — —	334

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Ζ'.

Περὶ τῆ τῆς Γενέσεως βιβλίου. — — — — —	336
Α' ρθρ. Α'. Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆς Γενέσεως, καὶ τὰ τῆ κριτικῆ ἀτοκία, τὰ περὶ τὰ πρῶτα αὐτῆς ἐδάφια. — — — — —	336
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆ πῶς πρὸ τῆς τῶν Ἀγγέλων ὑπάρξεως ἔλαμ- πε τὸ φῶς ἐν τῷ σερσώματι. — — — — —	338
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆ ἐὰν ὁ Μωϋσῆς ἀφῆκε τῆς Γαδαιῶς πισεύ- ειν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν σώματι. — — — — —	339
Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῆς θύσεως τῆ ἐπιγείᾳ Παραδείσου. — — — — —	340
Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆ ξύλου τῆ εἶδέναι καλὸν ἔσθ' ὁ πονηρόν. — — — — —	442
Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆ ὁφείας τῆ ἀπατήσαντος τὸς πρώτους πατέρας ἡμῶν. — — — — —	345
Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς ἐξορίας τῶν πρωτοπλάζων ἐκ τῆ παραδείσου. — — — — —	346
Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆ φονευθέντος Ἀβελ, καὶ περὶ τῆ ἐὰν ὑπῆρ- χέ τις τότε λαός. — — — — —	347

Α' ρθρ. Θ'. Περιέχον τὴν ἐρμηνείαν ῥητῶν τινῶν κακῶς ὑπὸ τῆ
κριτικῆ νοηθέντων. — — — — — 349

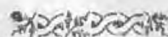
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Η'.

- Εν ᾧ ἡ ἀκολουθία τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὰς δυσκολίας, τὰς κα
τά τῆ βιβλίας τῆς Γενέσεως. — — — — — 350
- Α' ρθρ. Α'. Περὶ κατακλυσμῶ, καὶ τῆς Κιβωτῆ. — — — — — 350
- Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆ ἐὰν ἡ Γραφὴ ἀπονέμη τοῖς ζώοις τὸν λόγον
καὶ τὸ ἐλεύθερον ὡσπερ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ. — — — — — 355
- Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῆ ἐὰν ὁ Βάκχος ἐφύτευεν ἄμπελον πρὸ τῆ
Νῶε. — — — — — 357
- Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τοῦ ἐὰν ἡ παλαιὰ ἀρχαιοῦς ἐγνώρισε τὸν
Χάμ, καὶ τοὺς ἄλλους υἱοὺς καὶ ἐγγόνους τῆ Νῶε. — — — — — 358
- Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῆς διαλέκτου τῶν ἀπογόνων τῆ Νῶε. καὶ τῆ
πλήθους αὐτῶν, ὅτε τὸν τῆς χαλάνης πύργον ὠκοδόμουν. — — — — — 359
- Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῆ χρόνου τῆς προσκλήσεως τῆ Αβραὰμ, καὶ τῆς
ὑποκρίσεως αὐτῆ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου. — — — — — 362
- Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆ Αβραὰμ ἐν τῇ γῇ Χαναάν,
καὶ τῆς ἰσχύος τῶν ὑπ' αὐτῆ πολεμηθέντων Βασιλέων. — — — — — 364
- Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς περιτομῆς — — — — — 367
- Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῆ σφάλματος τῆ κριτικῆ περὶ τῆς ἐμφανείας
τῶ Ἀγγέλων. — — — — — 369
- Α' ρθρ. Ι'. Εν ᾧ αἱ τῆ κριτικῆ ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀμαρτίας
τῶν Σοδεμιτῶν, καὶ τῆς τῶν ποινῆς. — — — — — 372
- Α' ρθρ. ΙΑ'. Περὶ τῆ ἐὰν ὑπῆρχε πόλις καὶ Βασιλεὺς ἐν τῇ τῶν
Γεράρων περιχώρῳ. — — — — — 375
- Α' ρθρ. ΙΒ'. Περὶ τῆς τῆ Αβραὰμ θυτίδος. — — — — — 377
- Α' ρθρ. ΙΓ'. Περὶ τῆ ἐὰν ἡ τιμὴ τῆ ὑπὸ τῆ Αβραὰμ ἀγορασθέν-
τος ἀγγρῶ ὑπερβολικῇ, τὸ δὲ ἀργύριον ἰσότημον ἦν τότε τῷ
χρυσῷ. — — — — — 378
- Α' ρθρ. ΙΔ'. Περὶ τῶν τῆ κριτικῆ ματαίων ἐνστάσεων κατὰ τῆς Χετ-
τέρας, καὶ τῆ τῶν πρωτοτοκίων δικαίωματος. — — — — — 380

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, Θ'.

Περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀποκρίσεως πρὸς τὰς κατὰ τῆ βι-
βλίαν τῆς Γενέσεως δυσκολίας. — — — — — 382

- Α' ρθρ. Α'. Περὶ τῆς πράσεως τῶν πρωτοτοκίων τῷ Ησαῦ, καὶ
τῆς ιδιότητος τῆς γῆς τῶν Γεράρων. — — — — — 382
- Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς ἀπάτης, ἣν μετήλθεν ὁ Γακώβ, ἵνα λά-
βῃ τὴν εὐλογίαν τῷ Ισαάκ. — — — — — 384
- Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ἐὰν ἀληθῶς οἱ τῷ Ησαῦ ἀπόγονοι ἔλαβον
συνεχῆ τινα ὑπεροχὴν ἐπὶ τὰς καταγομένης ἐκ τῷ Γακώβ. 385
- Α' ρθρ. Δ'. Περὶ τῶν ἐὰν πρὸ τῷ Ἀβραάμ καὶ Γακώβ εἶχον τὰ
ἄλλα ἔθνη μαντεῖα, ὑποσχόμενα αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκωμέ-
νης κυριότητα. — — — — — 387
- Α' ρθρ. Ε'. Περὶ τῶν πῶς ἐποίησεν ὁ Γακώβ τὰ πρόβατα βαντά. 388
- Α' ρθρ. ς'. Περὶ τῶν ἐὰν ὁ τῷ Ἀβραάμ οἶκος ἦν διαπαντός εἰδω-
λολάτρης. — — — — — 390
- Α' ρθρ. Ζ'. Περὶ τῶν ἐὰν ὁ Γακώβ ἐπάλαυσε μόνῳ φάσματι, καὶ
περὶ τῆς σημασίας τῷ ὀνόματος Ισραήλ. — — — — — 391
- Α' ρθρ. Η'. Περὶ τῆς κατὰ τῆς Δείνας βίας, καὶ τῶν ἐπακολαθη-
μάτων αὐτῆς, καὶ περὶ τῶν ἐὰν αὐτὴ τότε ἦν μόνον ἐξαέτις. 392
- Α' ρθρ. Θ'. Περὶ τῷ ὀνόματος Εφραθᾶ, τῷ δοθέντι τῇ Βηθλὲ-
ἐμ, καὶ τῆς διαδοχῆς τῶν τῆς Γδεμαίας, Βασιλέων. — 394
- Α' ρθρ. Ι'. Περὶ τῆς τῷ Γωσήφ πράσεως, καὶ περὶ τῶν ἐὰν ἡ λέξις,
ἄδης, σημαίνῃ ἐνταῦθα μνημεῖον. — — — — — 396
- Α' ρθρ. ΙΑ'. Περὶ τῶν παχυλῶν τῷ κριτικῷ σφαλμάτων περὶ
τῶν λέξεων, κιλίκιον, καὶ εὐνήχος. — — — — — 397
- Α' ρθρ. ΙΒ'. Περὶ τῶν ἐὰν τῷ τῆς Γενέσεως συγγραφεὶ γνωστὴ
ἦν ἡ τῶν Αἰγυπτίων θρησκεία. — — — — — 399
- Α' ρθρ. ΙΓ'. Περὶ τῶν ἐὰν ὁ Γωσήφ μετήλθε τὴν μαγίαν. — 400
- Α' ρθρ. ΙΔ'. Περὶ τῶν ἐὰν συνέφερε τοῖς υἱοῖς Γακώβ σιωπῆσαι
τὸ ὅτι ἦσαν Ποιμένες. — — — — — 402
- Α' ρθρ. ΙΕ'. Περὶ τῶν ἐὰν τὸ τῷ Γωσήφ ὑπὲρ γῆμα ἦν τυραννία
ἄτοπος. — — — — — 403

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀληθείας τῶν τῆς νέας

Διαθήκης Βιβλίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν. Α'.

Περιέχον τὰς ἀποδείξεις τοῦ τῶν Εὐαγγελίων κύρους.

Ἀπὸ τῆς κατ' ἡμᾶς ἄχρι τῆς πρώτης αἰῶνος τῆς χριστιανικῆς ἔτις ἔδειξεν αἰὼν ἐστὶν ὁ μὴ παρασχὼν πολλὰς ἐκκλησιαστικὰς συγγραφάς, ὧν τινὲς μὲν τῶν πρὸ τῆς πρὸ αὐτῶν αἰῶνος συγγραψάντων, πάντες δὲ τῶν αἰῶνων Εὐαγγελίων μνημονεύουσι. Περιττὴ ἐστὶν ἡ τῶν ἐπαρίθμησις, ὅτι τῆς σειρᾶς τῶν μαρτυριῶν αὐτῶν ἐκθεσις διότι ἀπαλλαττοσιν ἡμᾶς τῆς τοιοῦτο πόνου οἱ ἀποφαντικῶς τῇ ἀπιστίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδόντες, ἀναγκαζόμενοι ὁμολογεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τετάρτης αἰῶνος πάντες κοινῶς, οἱ τε χριστιανοὶ ὅσοι ἐθνικοὶ ἐγνώριζον τὰ τέσσαρα

Α

Εὐαγγ. β. 3. κ.
24. τὰς Ε. καλ.
1 σορ.

σαρα Εὐαγγέλια ὡς συγγράμματα τῶν τεσσάρων ποιητῶν, ὧν φέρσ-
σι τὰ ὀνόματα· τῷ ὄντι δὲ ὁ μὲν Εὐσέβιος, συγγράφων κατὰ τὴν ἀρ-
χὴν τῆς τετάρτης αἰῶνος, τάττει τὴν τετρακτὺν τῶν Εὐαγγελίων ἐν
τῇ κορυφῇ τῶν ὁμολογημένων Θεῶν Γραφῶν· ὁ δὲ Ἰβλιανὸς ὁ Αὐ-
τοκράτωρ ἐν τῷ ποιήματι αὐτῆς, τῷ ὑπὸ τῆς ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ ἀνα-
σκευαζέντι, ῥητῶς μνείαν τῶν ποιεῖται· ἐπ' ὀνόματι τῆς Ματθαίᾳς,
Ἐ Μάρκου, Ἐ Λουκᾶ, Ἐ Ἰωάννου.

2. Ἀλλ' ἔδὲ περὶ τῆς τρίτης αἰῶνος ἀμφισβητήσιν οἱ ἀντίπα-
λοι ἡμῶν· ἐν ᾧ καθορῶνται ἐν διαφόροις τόποις, ἐξόχως δὲ ἐν τῇ
Ἀφρικῇ, οἱ μὲν τῆς Ἐκκλησίας ὑπεργοὶ βασιάνες ὑπομείναι ἐξέξαν-
τες καὶ θάνατον μᾶλλον ἢ προσδεῖναι τὰ ἱερὰ βιβλία, ὧν ἦσαν φύ-
λακες· ὁ δὲ Θεὸς Κυπριανὸς μνημονεύων αὐτῶν ἐν ταῖς διδασκαλαῖς
αὐτῆς· ὁ δὲ Τερτυλλιανὸς τῶν αὐτῶν χρώμενος ἐν ταῖς κατὰ τῶν εἰδωλολα-
τρῶν, καὶ αἰρετικῶν προσδιδάσκει· ὁ δὲ Ὀριγένης, ἀρχομένης τῆς
αὐτῆς αἰῶνος, ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν Σχολείῳ παρρησία διερ-
μηνεύων τὰ τοσούτον πολῦτιμα τοῖς χριστιανοῖς βιβλία, εἶπεν ταῦτα
τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, εἴτα καὶ κοινολογῶν τὰς εἰς αὐτὰ ἐρμηνεί-
ας αὐτῆς. Ὡς ἐν παραδόσει (ἔλεγεν ἕτος ὁ περίφημος διδάσκαλος, ὃν
σφώτερον τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἐγνώρισεν ὁ Πορφύριος) „μαθὼν πε-
„ ρὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνον ἀναντίρρητά ἐσιν ἐν τῇ
„ ὑπὸ τὸν ἕρανδον Ἐκκλησίᾳ τῆς Θεῆς.

Ὀριγ. ἐν τῇ
ἀρχῇ εἰς τὸ
κατὰ Ματθ. ἱ-
πομν.

3. Ἀλλ' ἰδὲ κατηντήσαμεν εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα· ἐν τῷ
τέλει ἔν τῷ ἁγίῳ Εἰρηναῖος ἐλάλει ἕτω. „Τοιαύτη ἐστὶν ἡ πε-
„ ρὶ τὰ Εὐαγγέλια βεβαιότης, ὥς καὶ αὐτὸς τῆς αἰρετικῆς ὑπερ-
„ αὐτῶν μαρτυρεῖν, καὶ τὸ κύρος αὐτῶν δανείζεσθαι πρὸς τὸ ἐπισηρί-
„ ζειν τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν· οἱ μὲν γὰρ Εβριωνάοι οἱ μόνω τῷ κα-
„ τὰ Ματθαίου Εὐαγγελίῳ χρώμενοι, δι' αὐτῆς τῆς ἐλέγχονται,
„ ὥς μὴ ὀρθῶς περὶ τῆς Κυρίως λογιζόμενοι· ὁ δὲ Μαρσίῳ, ὁ περι-
„ κείρων τὸ κατὰ Λουκᾶν, διὰ τῶν παρ' αὐτῷ ἔτι σωζομένων ἀποσπασ-
„ μάτων βλάσφημος κατὰ τῆς μόνῃς ὑπάρχοντος Θεῆς δεικνύται· οἱ δὲ
„ τὸν Ἰησοῦν χωρίζοντες ἀπὸ τῆς Χριστοῦ, καὶ ἀπαθῆ μὲν διαμείναι
„ τὸν Χριστόν, παθῆτὸν δὲ τὸ Ἰησοῦν λέγοντες, διορθωθῆναι δύ-
„ νανται, εἰάν ἀληθεύει πόθω ἀναγνώσι τὸ ὑπ' αὐτῶν προτιμώμενον
„ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον· οἱ δὲ ἀπὸ Οὐαλεντίνου, οἱ ὅλῳ τῷ
„ κατὰ Ἰωάννην χρώμενοι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν συζυγιῶν αὐτῶν, ἐξ
„ αὐτῆς τῆς δῆλοι γίνονται, μηδὲν ὀρθόν λέγοντες, ὡς ἐν τῷ
„ πρώτῳ βιβλίῳ (κεφ. 2.) ἐδείξαμεν· ἐπειδὴ ἔν οἱ ἀντιλέγοντες μαρ-
„ τυρίαν ἡμῖν παρέχουσι, καὶ τῶν αὐτῶν χρώμενοι (τοῖς Εὐαγγελίοις) βε-
„ βαιά.

Εἰρην. β. 3. κ.
11. κατὰ αἰ-
ρεσ.

„Βαβα ἄρα καὶ ἀληθὴς ἐσιν ἡ ἡμετέρα ὑπὲρ αὐτῶν ἀπόδειξις. Ἰδοὺ
τα τέσσαρα Εὐαγγέλια κατ' ὄνομα ὑπὸ τῆς ἐν ἁγίοις Εἰρηναίου προ-
βαλλόμενα, ὡς κύρος ἔχοντα ἔμνον ἐν τῇ καθολικῇ Εκκλησίᾳ,
ἧς αὐτὸς ἦν ἐπίσκοπος, καὶ τῶν δογμάτων ὑπερμαχος, ἀλλὰ καὶ
ἐν ταῖς τῶν αἱρετικῶν φασμασίαις, ὧν ἡ μὲν τῆτο, ἡ δὲ ἐκεῖνο τὸ Εὐαγγέ-
λιον ἐδέχετο, κατὰ τὴν φαντασίαν αὐτῆς καὶ τὸ συμφέρον, τῆς
καθολικῆς Εκκλησίας πάντα ὡς ἀναμφίβοτα δεχομένης· ἔτος ὁ ἁ-
γίος μάργυς ταῦτα ἐδίδασκεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Γαλλίᾳ, παραλαβὼν
αὐτὰ ἐκ νεότητος αὐτῆς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅπως, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ, ἐξ-
ελάχθη ὑπὸ τῆς ἐν Ἀγίοις Πολυκάρπου, μαθητῆς τῆς Εὐαγγελιστῆς
Ἰωάννου.

Εἰρην. ἐν τῇ
πρὸς Φλακιν.
ἐπιστ.

4. Πρόσθετε τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ τὴν τῆς ἁγίας Ἰσίδωρος τῆς φιλο-
σόφου· μεταξὺ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων, τῶν ὑπ' αὐτῆς κατὰ τὸ
μέσον τῆς δευτέρου αἰῶνος ἐκδοθέντων, εἰσὶν αἱ δύο ὑπὲρ τῶν χριστιαν-
ῶν ἀπολογίαι· ἔτος ἔν ἐ μόνον ὀνομασί μνημονεύει τῶν ἡμετέρων
τεσσάρων Εὐαγγελίων, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι καὶ καθ' ἑκάστην
κυριακὴν ἀνεγίνωσκον αὐτὰ παρρησίᾳ ἐν ταῖς τῶν χριστιανῶν συνε-
λεύσεσιν· ὁ δὲ Παπίας, ἵνα καὶ εἰς τὰ ἔτι ὑψηλότερα ἀναβῶμεν,
ὁ Ἱεραπόλεως ἐπίσκοπος, συγγράφων ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δευτέρου αἰῶ-
νος τὰ βιβλία, ὧν ἀποτμήματα διέσωσεν ὁ Εὐσέβιος, μνημονεῖ
ῤῥητῶς τῶν Εὐαγγελίων τῆτε κατὰ Ματθαῖον, καὶ τῆ κατὰ Μάρ-
κον, μαρτυρῶν, ὅτι ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις, τῆτε κατὰ τὸ
120 ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος, ἐφέροντο διάφοροι ἑλληνικαὶ μεταφράσεις τῆς
πρωτοτύπου ὕφους τῆς ἁγίας Ματθαίου.

Γεν. ἐρωτ. 87.
131. & Διαλ.
πρὸς Γροφ.
131. ἀπορ. 2.

Εὐσ. β. 3. κ.
39. Ἐκκλ. 1.
σερ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐμνημονεῖτο ἐν
τῷ πρώτῳ αἰῶνι.

1. **Τ**ὶ δ' ἄν τις συλλογιθῇ περὶ τῆς ἐξῆς ἀποφάνσεως τῆς συγγραφέ-
ως τῆς τελευταίου διεμνηνευθείσης „διαθήκης; Ὁ συγγραφεὺς,
„φησὶν αὐτὸς, τῆ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίᾳ ἠκμασεν ἐν τῇ ἀρ-
„χῇ τῆς δευτέρου αἰῶνος.

Πῶς; ἄνθρωπος ψεύσης ἐτόλμησεν ἐκδῆναι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς
δευτέρου αἰῶνος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Ματθαίου Εὐαγγέλιον, κα-
τὰ τὴν αὐτῆς ἀρεσκείαν κατεσκευασμένον, ζώντων ἔτι τῶν Αποστό-

Λ 2

λων

λων, καὶ εὐρισκομένων ἔτι ἐν τῇ Ἰσθαίᾳ πολλῶν χιλιάδων χριστιανῶν, οἵτινες συνέζησαν τῷ ἁγίῳ Ματθαίῳ, καὶ ὑπ' αὐτῷ ἐδιδάχθησαν; εἴτα ἢ τοσῶτον φανερά ἀπάτη εὐτύχησε τοσῶτον, ὥς ἐ μόνον ἑδεῖς ἤγε φωνὴν κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ μὲν ἠγωνίσθησαν ἐν αὐτῇ τῇ δεχῇ τῷ αὐτῷ αἰῶνος μεταφράσαι αὐτὸ πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν Φρυγίᾳ Ἐκκλησιῶν· αἱ δὲ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας, ὡς ἐν μέσῳ ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐδιδάχθη, καὶ αἱ τῆς Ρώμης, ὅπως ὁ ἐν ἁγίοις Ἰσίδωρος ἐδημοσίευσεν τὰς ἀπολογίας αὐτῷ, καὶ αἱ τῆς Παλαιστίνης, ὅπως ὁ αὐτὸς μάρτυς ἐγεννήθη, ἠνυλαβῆντο, καὶ ἀκαταπαύτως ἀνεγίνωσκον ἐν ταῖς αὐτῶν συνελεύσεσι τὸ ἄδηλον ποίημα τῷ πονηρῷ ἀνθρώπῳ, ὡς σύγγραμμα Ἀποστόλου πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντος, καὶ ταῦτα εὐθὺς ὅτε τῷτο ἐνεφανίσθη ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ εἶδε τὸ φῶς.

2. Ἀλλὰ πῶς καταστήσει τὸ παράδοξον, ὅπερ ὁ ἄπιστος ἔστος ἐφαντάσθη, ἐὰν δείξωμεν τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ κατασκευασθὲν, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν τῇ ἀρχῇ τῷ δευτέρῳ αἰῶνος, μνημονευόμενον ἐν βιβλίοις συγγεγραμμένοις ἐν τῷ τέλει τῷ πρώτῳ αἰῶνος; τῷ ὄντι δὲ τὸ 13. ἐδάφιον τῷ 9. κεφαλαίῳ, καὶ τὸ 4. τῷ 20, καὶ τὸ 42. τῷ 22. τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ ἀναμνησκονται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῷ Ἀποστόλου Βαρνάβᾳ, ἥτις κατὰ τὴν τῶν κριτικῶν γνώμην ἔργον ἐστὶ τῷ πρώτῳ αἰῶνος, καὶ ἂν τινες περὶ τῷ συγγραφέως αὐτῆς ἀμφιβάλλωσιν· ὡσαύτως τὸ πρῶτον τῶν εἰρημένων ἐδαφίων τῷ Εὐαγγελίῳ Ματθαίῳ, καὶ τὸ 32. τῷ δεκάτῳ κεφαλαίῳ, τὸ 24. τῷ 6., τὸ 21. καὶ 23. τῷ 7., τὸ 50. τῷ 12., τὸ 6. τῷ 18., καὶ τὸ 24. τῷ 26. προβάλλονται ἐν ταῖς δυσὶν ἐπιστολαῖς τῷ ἁγίῳ κλήμειντος, ὡς ἐξηγμένα ἐκ τῶν Εὐαγγελίων, καὶ ὡς λόγια Κυρίου, παραδεδομένα ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς· ὁμοίως ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, ὁ ἐν τῇ δεχῇ τῷ δευτέρῳ αἰῶνος τελευτήσας, ἐν μὲν τῇ πρὸς Εφεσίους ἐπιστολῇ αὐτῷ προτείνει τὸ 33. ἐδάφιον τῷ 12. κεφαλαίῳ τῷ αὐτῷ Εὐαγγελίῳ, ἐν δὲ τῇ πρὸς τὴν ἐν Σμύρῃ, ῥήσεις ἐξαχθεύσας ἐκ τῷ 15. ἐδαφίῳ τῷ 3. κεφαλαίῳ, καὶ ἐκ τῷ 12. τῷ 15., ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ἐκ τῷ 16. τῷ 10. *)

3. Οὐ-

*) Ἐπειδὴ παρίθνηται τὰς δύο ἐπιστολάς τῷ ἁγίῳ Πάπᾳ Κλήμειντος, καὶ τὰς τῷ ἁγίῳ Ἰγνατίῳ Ἀντιοχείας, καὶ

ἕξεσθαι τοὺς ἀποστόλους τὰ περὶ τῶν ἐξηγούμενων ἐν τῇ τῷ κυρίῳ Βερνίκῳ ἐπιτομῇ τῷ ὑπομνήματος τοῦ περὶ τῶν ἐν

3. Οὐδὲν ἕτερον ἔλειπε τῷ ὑπὸ πάσης τῆς ἀρχαιότητος ἐ-
λεγχθέντι ἀπίσῳ, εἰμὴ τὸ αὐτὸν ἀναδεῖξαι, ἑαυτὸν ψεύσῃν ὅπερ
δὴ πεποίηκεν, ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τῶν τῶν τῆς Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ

Τ. 22. τῆς
τῆς Α.
τῶν Ε.
σελ. 95.

τοῖς πρώτοις τῆς Ἐκκλησίας αἰῶσιν
ὑποθετικῶν συγγραμμάτων· λέγει ἐν
αὐτοῖς κατ' ἀρχάς, ὅτι ὁ Εὐσέβιος,
ὁ Γερώνυμος, καὶ ὁ Φώτιος ἀναιροῦσιν
ἀπολύτως τὴν δευτέραν τῶν τοῦ ἁγίου
Κλήμεντος ἐπιστολῶν· „ἀλλ' ἰδοὺ τὸ
τοῦ Εὐσεβίου ῥητὸν αὐτολεξεί. „Γ-
γέρου δέ, ὡς καὶ δευτέρα τις εἶναι λέ-
γεται τοῦ κλήμεντος ἐπιστολῆ, ἡ
μὴν ἰδ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύ-
την γνωρίζον ἐπιστάμεθα. Ἀλλά γε
δὲ ἀπολύτως ἀναιροῦμεν, λέγον-
τες, ὅτι τὸ ἕτερον τῶν συγγραμ-
μάτων τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐστὶν
ἥττον ἐγνωσμένον καὶ ἐπιφανές τοῦ
ἑτέρου; Ἰδοὺ καὶ τὰ τοῦ Φωτίου λό-
για· „ἀνέγνων, λέγει, βιβλιδάρι-
ον, ἐν ᾧ κλήμεντος ἐπιστολαὶ πρὸς
Κορινθίους δύο ἐνεφέροντο· ὡς καὶ ἡ
πρώτη | δι' αἰτίας αὐτοῦς ἄγει, ῥά-
σει καὶ παραχαῖς καὶ σχίσμασι τὴν
πρέπυσαν αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ὁμόνοι-
αν ἐμπολιτεύσασθαι, λύσαντας, καὶ
παραίνει παύσασθαι τοῦ κακοῦ ἀ-
πλοῦς δὲ κατὰ τὴν φράσιν καὶ σα-
φὴς ἐστὶ, καὶ ἐγγυὲς τοῦ Ἐκκλησια-
στικοῦ καὶ ἀπεριέργου χαρακτήρος·
αἰτία σοιτο δ' ἄντις αὐτὸν ἐν ταύ-
ταις, ὅτι τε τοῦ ὠκεαυτοῦ ἔξω κόσ-
μος τινὰς ὑποτίθεται εἶναι· καὶ δι' αὐ-
τὸν ἴσως, ὅτι ὡς παναληθευά-
τῃ τῇ κατὰ τὸν φοῖνικα τὸ ἔρειον
ὑποδείγματι κίχρηται· καὶ τρίτον,

„ὅτι ἀρχιερεῖα καὶ πρεσβυτέρων τὸν Κύ-
ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχον-
τάς, οὐδὲ τὰς θεοπροφῆτας καὶ ὑ-
ψηλοτέρως ἀφῆκε περὶ αὐτοῦ φω-
νάζ· οὐ μὴν οὐδὲ ἀπαρακαλόπτως
αὐτὸν ἐδάμα ἐν ταῖς βλασφημίαι.

Φανερόν ἐστι ὅτι ὁ Φώτιος ἐν-
ταῦθα ἢ μόνον ἐκ ἀναιρεῖ τὴν δευ-
τέραν τῶν ἐπιστολῶν τῆς ἁγίας Κλήμεν-
τος, ἀλλὰ καὶ ἀπονέμει αὐτῇ ἑκατέ-
ραν, ἐπιστημῶν μόνον ὅπερ ἔνιοι τῶν
κριτικῶν ἐλίγχει δύναται περὶ τῆς ἡ-
μεῖς μετ' ὀλίγον ἀποκριθῆσθαι· ὁ
δὲ Γερώνυμος ἀληθῶς ἐν τῷ καταλό-
γῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων
λέγει σαφῶς, „ὅτι ἡ δευτέρα τῶν
ἐπιστολῶν τῶν τῇ ἁγίᾳ Κλήμεντι ἀ-
πονεμομένων ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν
ἀρχαίων, τὴν δὲ ἢ μόνον ἐκ ἑστὶ
τὸ ὑπὸ τῆς Εὐσεβίου εἰρημῆνοι, ἀλλ'
ἀπίχει καὶ τῶν λόγων τῆς Ρωφίνης, τῆς
κακῶς μεταφράσαντος τὸν Εὐσέβιον,
καὶ παραστῆσαντος αὐτὸν εἰπέντα, ὅτι
ἐδόχως γνωρίζει τὴν ἐπιστολὴν ταύ-
την· ὁ ἅγιος ἔμως Ἐπιφάνιος καὶ τὰς
δύο ἐγνωρίζει.

„Ἡ πρώτη, προσέειπεν ὁ Ἀκα-
δημαϊκὸς (ὁ Βερνίνους) τῶν ἐπιστο-
λῶν τῆς ἁγίας Κλήμεντος, καὶ ὑπὸ
τῆς Ρωφίνης μετεφράσθη, φέρει ὁ-
μως ἐν αὐτῇ χαρακτικῆς ἀμαθίας,
μὴ συγχωρῶντας συγκαταλέξαι αὐ-
τὴν τοῖς τῆς ἁγίας τέτοις προῖδε

π. β. 3. 4.
Ε. κελ. 1.

δ. 126.
εἰοβιβ.

Ματθ. 24.
34. Λσκ. 21.
32.

„ ἡ ρήμάτων· τῆ ἐμὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν ταῦτα πάντα
γένηται. „Οὐ αὐθάδης ἔτος προτείνας τὸ ρητὸν τῆτο, τὸ ἐν τῷ
κατὰ Ματθαῖον, ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ, ἐ-

πανα-

Παρ. Εὐσ. β.
4. κ. 24.
Εκκλ. Γς.

„ φιλοπονήμασιν. Ἐκ τῶν τῶν τῶν
„ ἂν νομίση, ὅτι τὸ μείζον τῶν συ-
στατικῶν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐστὶν αὐ-
τὸ ἵδμεταφρασθῆναι αὐτὴν ὑπὸ τῆ
Ρ'εφίνης; ἀλλ' ὁ ἐν ἀγίοις Διονύσιος
ὁ Κορίνθιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Σωτήρα
τὸν Ρ'ώμης ἐπισκοπὸν ἐπιστολῇ αὐτῆ
μαρτυρεῖ, ὅτι ἀνέκαθεν ἐξ ἀρχαίης
ἔδωκε τὴν ὑπὸ τῆ Κλήμεντος γελε-
σαν αὐτῷ ἐπιστολὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
αὐτῆ ἀνεγνώσκον· ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος
ἀνακηρύττει αὐτὴν ἰκανωτάτην· ὁ Κλή-

Εἰρ. κατὰ αἰ-
ρίσ. β. 3. κ. 3.

Κλημ. ερωμ.
5.

μης ὁ Ἀλεξανδρεὺς παρατίθῃσιν αὐ-
τὴν ἐν τοῖς ἰαυτῆς γράμμασι ἑαυτοῦ, ὡς
ἢ παρ' ἡμῶν σώζεται· ὁ Ὠ'ριγένους
μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐ-
τῆ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, ἢ δια τῆ
κύριος αὐτῆς συνίστησιν ἄλλος κόσ-
μος πέραν τῆ ὠκεανῶ· ὁ Εὐσέβιος,
ὁ τῆ Ρ'εφίνης ἀρχαιότερος, καλεῖ αὐ-
τὴν ἐπιστολὴν μεγάλην ἢ θαυμασίαν·
ὁ Γερωνύμος ἐν δυσὶ τόποις τῶν ὑπο-
μνημάτων αὐτῆ προτείνει δύο ρητὰ ἐξ
αὐτῆς τοιαῦτα, οὗτα ἢ ἡμεῖς ἀχει τῆς
σήμερον ἀναγινώσκον· ἐν δὲ τῷ ἐ-

Εὐσ. β. 31. κ.
16. ἐκκλ. ἱ-
σορ.

Κύριλλ. κα-
τὰ.

αὐτῆ καταλόγῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν
συγγραφέων παραβάλλει αὐτὴν τῇ πρὸς
Ε'βραίους ἐπιστολῇ· ὁ ἐν ἀγίοις Κύ-
ριλλος Γεροσολύμων ἀναμνησκει αὐ-
τὴν ἐν τῷ περὶ τῆ φοίνικος ἄρθρῳ, τῆ
μόνα παρασχόντος ἀφορμὴν κατηγο-
ρηθῆναι αὐτὴν ἀμαθίας, τοιαῦτα ἀγίᾳ
προέδωκε ἀνάξις ἢ δὲ κατηγορεῖται πρὸς

τέθῃ μὲν ἐν τῇ τῶν ὑπομνημάτων τῆς
Ἀκαδημίας ἐπιτομῇ, ἐδὲν ὅμως πε-
ρὶ αὐτῆς ἐρρήθη· ἀλλ' ἄρα γε ἡ χεῖ-
ρις τῆ παραδείγματος, τῆ κατ' ἐκεῖ-
νον τὸν αἰῶνα δεκτῆ παρὰ πᾶσι, πρὸς
τὸ ποιῆσαι τὸν λόγον ὠφελιμώτερον,
ἐστὶν ἔργον ἀνάξιον τῆ Ρ'ώμης ἐπισκό-
που; τὸ παράδειγμα τῆτο περίεργα-
ψεν ὁ Τάκτος μετὰ τῶν αὐτῶν πε-
ριτάσεων, μετ' ὧν ἢ ὁ Κλήμης, ὡ-
σαύτως ἢ ὁ Πλάταρχος, ἢ ὁ Πλί-
νιος, ἢ ὁ Σενέκας, οἱ τῷ ἀγίῳ μά-
τυρι σύγχρονοι, ἢ πρὸ τῶν μὲν ὁ
Ἡρόδοτος, μετὰ δὲ τούτους ὁ Πομ-
πόιος ὁ Μίλα, ὁ Σολῖνος ὁ Φιλό-
στρατος, ὁ Λιβάνιος· ἢ δ' ἄρ' ἔτι τὸ
διήγημα τῆτο ἀπρεπέστερον τῷ καλὰ-
μῳ τῆ ἀγίᾳ τέττε πρόεδρῳ, ἢ περὶ τῷ
τῷ Ὠ'ριγένους, τῷ τῷ Τερτυλλιανῷ,
τῷ τῷ Κυρίλλῳ Γεροσολύμων, τῷ τοῦ
Λακταντίου, τῷ τοῦ ἀγίου Ἀμβροσίου,
κτ'. τῷ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Να-
ζιανζηνῶ, τῷ τῷ Εὐσέβιῳ, τῷ τῷ ἀ-
γίῳ Ε'πιφανίῳ, τῷ τῷ Σινείῳ, κτ'.
οἱ τῶν ἐχρήσαντο αὐτῷ πειθόμενοι
τοῖς τῷ κατ' αὐτῶν καιρῶ φυσιολό-
γοις, ἐκ τῆ παραδείγματος τῆ φοί-
νικος ἐδὲν ἕτερον συνάγεται, εἰμὴ
τὸ ὅτι ὁ τοῦτο προτείνας ἔδωκε ἐφωτί-
σθη, ἐδὲ εἰδικῇ τινι δειᾷ προσάσῃ
διετηρήθη ἀνώτερος πάσης παραδρο-
μῆς· γυμνασθεὶς δὲ τὸ συμπεραίνειν,
ὅτι τὸ σύγγραμμα, ἐν ᾧ ἢ περὶ τῆ

αναλαμβάνει τὸ ὑπ' αὐτῆς εἰρημένον ἐν τῇ ἰδίᾳ περὶ τὴν Ἱσσορίαν Εὐ. κ. 32. περὶ τῶν χρησμάτων
 φιλοσοφία, τὰτέσι τὸ, ὅτι ἡ μὲν γενεὰ παρήλθεν, ἡ δὲ πρόρρη-
 σις ἐκ ἐπληρώθη.

Πῶς

φοίνικος ἀνάμνησις, ψευδιπύγραφόν
 ἐστίν, ἐπειδὴν ἀπονέμῃται ἐν τῶν μα-
 θητῶν τῶν Α'ποστόλων. Εὐλόγως δὲ
 εἶπεν ὁ ἅγιος Κλήμης, ὅτι πέραν τῆ
 ὠκεανῶ εἰσι κατωκισμένοι κόσμοι διό-
 τι τοῦτο ὁ μέγας Πλάτων, ἡ ὁ Α'ρι-
 στοτέλης, ἡ ὁ Πλάτων, ἡ ὁ Αἰλιανός
 ὑπετέκυσαν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἀνα-
 καλυφθέντες πόποι ἐπεκύρωσαν· ἐν δὲ
 ταῖς ὑπὸ τοῦ Ὠωτῆς προτεθείσαις δυσί
 δυσκολαῖς ἐδόλως χρονοτριβῶ· αὐ-
 τὸς ἡπατήθη εἰπὼν, ὅτι ἐν ταῖς δυ-
 σὶν ἐπιστολαῖς τῆ ἁγίας Κλήμεντος ἐκ
 ἐξελίθη ἡ Θεότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστός
 κηρύττεται σκῆπτρον Θεοῦ, ἐν δὲ τῇ
 δευτέρᾳ, Θεός κριτὴς ζώντων ἡ νε-
 κρῶν. τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἡ πρώτη
 ἡ ἀποσπάσματά τινα τῆς δευτέρας
 εὐρίσθησαν ἐν τῷ ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ
 Λευκάρεως γαλέντι τῷ Βασίλει τῆς
 Ἀγγλίας ἐκκλησιαστικῷ χειρογράφῳ τῷ πε-
 ριέχοντι πρὸς τοὺτοις ἡ τὴν καλαι-
 ἀν ἡ νῆαν Διαθήκην, μεγάλους γε-
 γραμμένην γραμμασίαν ὑπότινος δε-
 σποῦσης Αἰγυπτίας ὀνόματι Θέκλῃς,
 ἀμαρτῆσις ἐπὶ τῆς πρώτης ἐν Νικαίᾳ
 Συνόδου.

Ὁ κύριος, προσέειπεν ὁ τῆς Α'-
 καθήκους ἀσκητῆς, ἐδόλως πολυ-
 , πραγματοποιεῖ τὰ περὶ τοῦ κύριος τῶν
 , ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, ση-
 , μειοῖ δὲ ὅτι τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ

, ἡ αὐταὶ αἱ τοῖς κλειόσι τῶν κριτι-
 , κῶν δεικταὶ πρὸ πολλῶν αἰώνων το-
 , σουτον ἐξηλλοιωμένοι εἰσιν, ὥστε ἡ
 , αὐτὴς τοὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα ἡνα-
 , νοτίετες μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ
 , ἀληθὲς τοῦ ἁγίου ὕψος. διὸ εἰσιν
 ἄκυροι. Τὸ διίσχυρίζεσθαι, ὅτι ἐδό-
 λως πολυπραγμονεῖ τὸ ἔργον ὁ ἐν
 τρισὶ σειραῖς συναγωγῶν ὅπερ ἔκρινεν ἱ-
 κανὸν ἐγχεῖραι τὴν τοῦ ψεύδους ὑποψι-
 αν, ξένη μέθοδος ἐστὶ τοῦ Λευκαίνειν
 τὴν ἀλήθειαν, ἡ ταχέως προάγειν
 τὰς τῆς μαθήσεως προσόδους· ἐδὲμία
 δὲ χρεῖα ἦν ἐκτεταμένων διαλέξεων
 εἰς τὸ τὰς ἀμφιβολίας γῆσαι· διότι
 ἱκανὸν ἦν τὸ ἐπισυναΐσαι ταῦτα· αἱ
 ἐπτά ἐπιστολαὶ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, αἱ
 ὑπὸ μὲν τῶν κριτικῶν ὡς κεκυρωμέναι
 λογιζόμεναι, ὑπὸ δὲ τοῦ Βασίλει ἐλ-
 ληνιστῇ ἐκδοθεῖσαι ἀπὸ τοῦ φλωρεντι-
 νοῦ χειρογράφου, ἐμνημονεύθησαν ὑ-
 πὸ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου συγχρόνῳ
 τε ἡ φίλῳ τοῦ ἁγίου μαρτυροῦς Ἰγνα-
 τίου, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου, ὑπὸ
 τοῦ Ὁριγένους ἐν ταῖς προλεγομέ-
 νοις, τοῖς εἰς τὸ ἄσμα τῶν ἀσμάτων,
 ἡ ἐν τῇ ἕκτῃ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ τῇ εἰς τὸ
 κατὰ Λευκῶν Εὐαγγελίου, ὑπὸ Εὐ-
 σεβίου ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτῇ Ἱ-
 σορία ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἀθανασίας ἐν τῷ
 αὐτοῦ βιβλίῳ, τῷ περὶ τῶν Συνόδων,
 ὑπὸ τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου ἐν τῷ περὶ
 τοῦ μόνου νομοθέτου πονήματι αὐτοῦ

Εἰρην. β. 5.
 κ. 8. κατὰ
 αἱρεσι.
 Εὐσ. β. 3. κ.
 36. ἡ β. 5. κ.
 8.

Πῶς δὲ ὁ μέγας ὅτος κριτικὸς ἐ κατενόησεν, ὅτι εἰ καὶ ψευδογράφος ἦν ὁ ἐν τῇ δευτέρᾳ αἰῶνος τὸ Εὐαγγέλιον κατασκευάσας, ἐκ αὐτοῦ ἐνέβληκεν ἐν αὐτῷ πρόβησιν, ἢ ἐκπληρωθῆναι εἶδει κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα, ὁρῶν ὅτι ἡ ἐκβάσις, ἢ προδήλιος ἐναντία; διερμηνεύσω δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ λόπῳ τὴν ῥῆσιν ταύτην, τὴν κακῶς μὲν ὑπὸ τῆς ἀτιπάλως ἡμῶν νοηθεῖσαν, ἐναντίαν δὲ ὕσαν τῷ ἑαυτῆς ψευδοσυζηματι.

Εὐ. π. 3. ἀρ-
9ρ. 6. ἀρ. 1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἀπάντησις κατὰ τῆς ἐκ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων
ἐξαχθείσης ἐνστάσεως.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν. Α'.

Περὶ τῆς ὅτι εἰς ὑπερβολὴν προήγαγον τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων
τὸν ἀριθμόν.

Ι. Οἱ ἄπιστοι, οἱ πάντα κάλων κατὰ τῆς Εὐσεβείας κινῶντες, ἐνόμισαν, ὅτι τὰ ὑποθετικὰ Εὐαγγέλια, τὰ ὅπωςδῆποτε περιενεχθέντα

ὑπὸ τοῦ Γερωνύμου ἔντε τῷ περὶ τῶν περιφρονῶν ἀνδρῶν καταλόγῳ, ἢ ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ἐλβιδίς συγγράμματι, καὶ τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ὑπομνημάτων, ἢ ὑπὸ Θεοδώριτος ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διατριβῇ, κτ, κτ. πρέπειν δὲ ἦν παρατηρῆσαι, ὅτι τὰ πολυάριθμα ῥητά, τὰ ὑπὸ τέτων τῶν ἀγίων διδασκάλων προβαλλόμενα κεῖται πάντα ἐν τῷ εὐρημένῳ χειρογράφῳ ὅτως, ὥς ὑπ' αὐτῶν προτείνονται. Ἐκ τῆς ἐπιταί το μὴ δύνασθαι εὐλογισθῆναι ἀκριβῶς περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ διετρεῖσθαι ὁλόκληροι κατὰ τὸ ἑαυτῶν πρωτότυπον· ἐξῆν δὲ προσέ-

τι παρατηρῆσαι, ὅτι καὶ τὸ τῆς φαντασίας πνεῦμα ἐξήγειρε δύο ἢ τρεῖς κριτικούς ἐκ τῶν πρεσβυτερικῶν κατὰ ταύτης τῆς τοῦ Βοσίου ἐκδόσεως, τῆς κατ' αὐτῶν ὅπλα χρηγοῦσης κραταιότατα, τοσῶτον ὅμως κατήργησαν αὐτοὺς οἷτε Ἀγγλικανοὶ ἢ οἱ Καθολικοὶ, ὥστε μηδὲν συζητεῖσθαι περὶ τοῦ κύριος τούτων τῶν ἐπὶ ἐπιστολῶν.

Ἦναγκαθὴν ὑπὸ τῆς ὑποθέσεώς με ἀνακαλύψει, καί περ δυσαραισκόμενος, τὰ ἐν τῇ πλήρει πολυμαθίας ἢ ἀρετῆς ἐπικρίσεως συλλογῇ σφάλματα, ἢ ἐδεῖ γαρμετὸν εἶναι βαθείας ἢ ἐξηκριβωμένης μαθήσεως.

τα κατὰ τὰς πρώτας αἰώνας, ἰσχυρὰν παρέχουσιν ἀπόδειξιν κατὰ τῶν ἀληθινῶν Εὐαγγελίων· γνωσά εἰσι τὰ γεγραμμένα περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τῆ συγγραφέαντος τὴν ἐπικριτικὴν ἔρευναν τῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀπολογισμένων, καὶ ποῖα σαφειότητι ἀνεσκεύασαν αὐτὸν ὅτε κύριος Βεργέρος, καὶ ὁ Βοΐσινος· ἴδεις δὲ τοῖς τῶν πονήμασιν ἀπήντησε· τῷ ὄντι δὲ τὸ τοιαῦτον ἐστὶ τῷ κατηγορεῖν τὸ δοκιμώτατον νόμισμα ἐπὶ προφάσει τῆ ὅτι ἐνίοτε εὕρισκεται νόμισμα κίβδηλον· ὁ συγγραφεὺς οὕτως καὶ ὁ ἀντιφέρομαι, ἡ βελήθη ἐτι ἀκροβολίσαι διὰ τῶν αὐτῶν ὅπλων, τῶν ἡδὴ θλασθέντων ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆ ἀθλητῆς τῆ πολλῷ ἰσχυροτέρῃ, ἢ περὶ αὐτός. Οἱ εἰπὼν ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῆς, ὅτι ἀρχὴ τῆς ἐν Λιγκαίᾳ Συνόδου ἦσαν Εὐαγγέλια πλείονα τῶν πεντήκοντα, προσέθησαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς τελευταίῳ διερμηνευθείσῃ διαθήκῃ τὸ, ὅτι σοφοὶ ἂν ἄνθρωποι ἐλογίσαντο πολλὰ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων παλαιότερα τῶν τεσσάρων, τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγνωσμένων.

Ἀλλὰ καὶ ὡς ἴδεις ἔστιν προσεκτικώτερός ἐστιν, ἴδεις ἀληθέστερος ἢ περ ἀλλὰ καὶ· οἱ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἐπὶ λεπτῇ ἐρευνήσαντες τὰς διαφορὰς τίτλων, οἱ ὧν οἱ παλαιοὶ ἐγνώριζον τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, εὗρον μόνον τριάκοντα (ἑννέα *). πρὸς τούτοις δὲ ἐσημείωσαν ὅτι πολλάκις τὸ αὐτὸ πόνημα προτείνεται μετὰ διαφορῶν τίτλων. οἶον τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Εβραίων τὸ αὐτὸ ἐστὶ τῷ ὀνομαζέμεντι τῶν Ναζωραίων, τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων Πέτρων· ταῦτα δὲ τὰ τεσσαράκοντα διαφέρουσι τῶ κατὰ Ματθαῖον, εἰμὴ κατὰ τινὰς μικρὰς ἀλλοιώσεις, ἃς οἱ ἰσχυρίζοντες χριστιανοὶ ποιῆσαι ἐτόλμησαν. Πάλιν τὸ μὲν πρωτοεὐαγγέλιον τῶν ἁγίων Ἰακώβων τὸ αὐτὸ ἐστὶ τῷ τῆς γεννήσεως τῶ Σωτήρος· τὸ δὲ τῆς ἀληθείας, ἢ τῶν Οὐαλεντίνων τὸ δὲ τῆς νηπιότητος τῶ Σωτήρος, τῷ τῶν ἁγίων Θωμᾶ· τὸ δὲ τῶν Παύλων, τῷ τῶν Μαρκίωνος, ἴδεις ἕτερον ὄντι, εἰμὴ τὸ τῶν Ἀνκᾶ, ἀφ' ὃ ὁ αἰρεσιάρχης ἕως ἀφείλε μὲν τὰ ἑνὶ πρῶτα κεφάλαια, ἐξηλλοίωσε δὲ καὶ τινὰς ῥήσεις· καὶ τὸ μὲν Εὐαγγέλιον τῶν Τιτιανῶν ἢ τῶν Εγκρατητῶν ἴδεις ἕτερον ἢν, εἰμὴ συμφωνία τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, ἐν ᾗ οἱ αἰρετικοὶ ἔσθωπην τὰ αὐτὰς κατακρίνοντα· τὸ δὲ τῶν Νικοδήμων ἀδελφὸν ἢν ἐν τοῖς πρώτοις τεσσαρσιν αἰώσι **). Τὸ δὲ ἀθάνατον Εὐαγγέλιον ποιήμα ἐστὶ φραγκισκάνων τινος

*) Ὅρα τὴν τῶν Καλρίτς διάλεξιν εἰς τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς μνημονευομένης συγγραφῆς.

**) Ἐν τῇ προτιρημένῃ ἱστορίᾳ τῆς κυρίας Βεργέρος εἴρηται, ὅτι τὸ τῶν Νικοδήμων Εὐαγγέλιον εὐρέθη ἐπὶ Θεοδοσίῳ.

νός· ἀνθρώπου τῆ δεκάτης τρίτης αἰῶνος· ἰδὲ ἐν τὰ πεντήκοντα Εὐαγγέ-
λια, τὰ ἀναφανέντα κατὰ τὸν ἡμέτερον ἹστορικοΦιλόσοφον πρὸ τῆς ἐν
Νικαίᾳ Συνόδου, συσπλέντα εἰς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ· δυνατὸν δὲ ἐσι δεῖξαι
ἃ ἐλάττωνα ἔτι τὸν τέτων ἀριθμὸν· ἀλλ' ἱκανὸν τῆτο εἰς ἐνδειξιν τῆς αὐ-
τῆ ἀκριβολογίας· περὶ δὲ τῆς τῆς εἰλικρινείας προσκαλῶ τῆς ὑπερα-
σπιστῆς αὐτῆς, ἵνα δηλώσωσιν ὀνομασί, τίνες εἰσὶν οἱ σοφοί, οἱ εἰπόντες,
ὅτι πολλὰ ἀπέκρυφα Εὐαγγέλια ἐγράφησαν πρὸ τῶν Εὐαγγελίων τῶν
κατὰ Ματθαῖον, καὶ τῶν κατὰ Μάρκον· ἐὰν δὲ τῇ προσκλήσει ταύτῃ
μὴ ἀπαντήσωσιν, ὡς ψεύσης ὁ Ἡρῶς αὐτῶν κατακριθήσεται.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων παραγωγῆς.

Λσκ, I. I.

Ι. **Ε**πιτηδευώμεθα νηθετῆσαι διὰ βραχείων τῆς τέτης ὁποῦ καὶ
τὸ πλήθος τῶν ἀναγινωσκόντων αὐτόν· ὁ ἅγιος Λσκῆς ἀνακαλύπτει
τὴν δεξιὴν τῶν πρώτων ἀποκρύφων Εὐαγγελίων ἐν τῷ συντόμῳ προσι-
μῶ τῆς ἰδίας Εὐαγγελίας. „Επειδὴ Πολλοί, λέγει, ἐπεχείρησαν ἀνα-
τάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων
„καθὼς παρέδωκαν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρετοῦντες γενομένοι τῆς λό-
„γῆς, ἔδοξε καὶ μοι παρηκολογηκότι ἀνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς
„σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, ἵνα ἔχῃς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων
„τὴν ἀσφάλειαν. Ο' ἅγιος Λσκῆς ἐνταῦθα διασέλλει τῆς συγγραφῆς,
περὶ ὧν λαλεῖ, ἀπὸ τῶν Αποστόλων, οἵτινες ἦσαν δεχηγροὶ τῆς χριστιανισ-
μοῦ

ἀληθῶς δὲ τῆτο ἀναγινώσκεται ἐν τῷ
τίλει τῆς αὐτῆς Εὐαγγελίας, τῆς ἐτισω-
ζομένης ἀλλὰ τῆτο ἢ ἐξ ἑν ἄξιον πλεό-
νος πίστεως, ἢ περὶ τὸ ἐξῆς ἀναγινωσκό-
μενον. „Εὐρέθη ἐν τῷ κραιτωρίῳ τῆ Πι-
„λάτης ἐν τοῖς κοινοῖς γράμμασι· τὸ
αὐτὸ ρητόν ἢ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ χρο-
„λογίας, „τῆς ἐν τῶν δεσυνγκειμέ-
„νης τῶν λόγων. Γέγονεν ἔτι 19. Τι-
„θερίῃ, δεκάτῃ ἑβδόμῃ Ἡρώδου τῆ
„Βασιλείας τῆς Γαλιλαίας, τῇ 8 τῶν

„καλανδῶν τῆς Ἀπριλίου, τῇ ἑκοστῇ
„τρίτῃ τῆς Μαρτίου ἐν τῷ τῆς διακοσιο-
„της δευτέρῃς Ὀλυμπιάδος ἔτει· ὁ
Καλμέτος παρετήρησεν, ὅτι τῆτο μὲν
τὸ πόνημα ἀδελφὸν ἢ ἐπὶ Παύλῳ τῆς Ο'-
ρίξῃ, ἢ Γρηγορίῳ τῆς Τρωάδας, ἢ δέ πο-
τε δι' ὑπὲρ ἑν ἑλληνικόν, ἢ δι' ἑλληνικὴν
ἐν αὐτῷ διάλεκτον βαρβαρωτάτη ἐστίν,
ἢ τῆς ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς λατι-
νίδος.

μὲν, αὐτόπαι των ἔργων τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῷ κήρυ-
 κες· ταῦτα ἐν λέγων ἐκ ἐσκοπεῖ ἐδὲ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον,
 ἐδὲ τὸ κατὰ Μάρκον, ἀλλὰ μόνον τὰ ὑπομνήματα ἰδιωτῶν τινων καὶ ἀχα-
 ρακτηριστῶν ἀνθρώπων, ὡς διὰ τῶν πολλοί, σημαίνει μὴδὲν ἕτερον προ-
 ῥοις χαρακτῆρα, ἵνα δηλώσῃ, ὅτι αὐτοὶ συνέγραψαν ἄνευ Αποστόλης καὶ
 ἐξουσίας· οἱ συγγραφεῖς ἔτοι ἦσαν μὲν ἐνδεχομένως πιστοὶ, ἀλλ' ἰδιωταί
 ὧν οἱ μὲν ὑπὸ τῷ ἁγίῳ Ἰακώβῳ, οἱ δὲ ὑπὸ ἄλλων Αποστόλων διδασκόμενοι,
 ἐγράψαν ὅσα περὶ πίστεως ἤκουσαν παρὰ τῶν ἰδίων διδασκάλων· ἀλλ' ἡ
 ἀπλότης αὐτῶν, ἴσως δὲ ὁ πολὺς ζήλος ἐπεισεν αὐτοὺς σκευοποιεῖν
 ἀδυσκρίτως πάντα τὰ ἀβεβαίως περιφημιζόμενα περὶ τῆς νηπιότητος,
 καὶ τινων ἰδιωτικῶν ἔργων τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, περὶ
 ὧν ἐδὲν ἐλάλησεν ἐδὲ ὁ ἅγιος Ματθαῖος, ἐδὲ ὁ ἐν ἁγίοις Μάρκος. τῷ
 ὅντι δὲ ταῦτα ἐξ ὁχλῶς περιέχει τὸ πρωτοεὐαγγέλιον τῷ ἁγίῳ Ἰακώβῳ, τὸ
 τῆς γεννήσεως τῆς Παρθένης, καὶ τὸ τῆς νηπιότητος τῷ Σωτῆρος, τὰ
 κατὰ τὸν δευτέρου αἰῶνα περιφερόμενα· διὰ τῆς τοῦ ἐνδεχομένως ὁ ἅγι-
 ος Λευκὸς δεχρὴν ποιῶμενος τῷ Εὐαγγελίῳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως Ἰωάννου
 τῷ Βαπτιστῇ, διηγεῖται τινὰ καὶ περὶ τῆς γεννήσεως καὶ νηπιότητος τῷ
 Ἰησοῦ Χριστῷ.

2 Τῷ τοῖς ἀποκρύφοις καὶ ἀκύροις πονήμασιν ἄλλα προδή-
 λως ψευδῇ προσέθεντο οἱ Αἰρετικοί, σκοπὸν ἔχοντες καταστῆσαι ἀξιοπί-
 στα τὰ ἑαυτῶν σφάλματα· ἀνωτέρω σημειώκα, ὅτι οἱ ἰσχυρίζοντες χρι-
 στιανοὶ ἐπεσίουσαν τινὰ τῷ τῷ ἁγίῳ Ματθαίῳ ὕψει, ὅπερ συνάγει ἐκ
 τῆς παραθέσεως τῶν μαρτυριῶν τῷ Εὐσεβίῳ, τῷ Ἰερωνύμῳ, καὶ τῷ ἁγίῳ
 Ἐπιφάνειᾳ*), ὅσις διδάσκων ἡμᾶς τὸ, ὅτι οἱ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑβραίων
 ὁρμηθέντες Ἑβριναῖοι πραγματικῶς ἠκρωτηρέυσαν καὶ ἐνόθενσαν τὸ ἑ-
 βραϊκὸν πρωτότυπον τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ, λεπτολογεῖ τὰς
 τῶν νοθείας, ἐξ ὧν προήχθη τὸ ὑπὸ τῶν δεχαίων καλέμενον Εὐαγ-
 γέλιον τῶν Ἑβριναίων· ὁ Μαρκίῳ ἐπραξε τὰ αὐτὰ ἐν τῷ κατὰ Λευκὸν
 Εὐαγγελίῳ, ὡς κατὰ πλάτος ἀποδείκνυσιν ὁ Τερτυλλιανὸς ἐν τοῖς ἰδίῳις
 κατὰ τῆς τῷ αἰρεσιάρχῃ βιβλίοις· οἱ δὲ Οὐαλεντινοὶ κατασκευάσαν-
 τες Εὐαγγέλιον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Εἰρηναῖος καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς, πάντη
 διαφέρον τῶν ἡμετέρων, ὠνόμασαν αὐτὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας. Οἱ
 Σιμωνιακοί, οἱ Γνωστικοί, οἱ Μανιχαῖοι βδελυκτὰ ἐτεκτῆναντο Εὐαγγέ-
 λια

κ. 2. ἀρθρ. 1.
 ἀρθρ. 1.

Εἰρ. β. 3. κ.
 13. κατὰ αἰρ.
 Τερτ. ἀντι-
 γραφ. κ. 47.

B 2

*) Εὐσ. β. 3. κ. 26. τῆς Ἐκκλησιασ-
 τιστ. ἱερῶν. ἐν τῷ ὑπομν. εἰς τὸ κατὰ
 Ματθ. ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ, τῶν ἐκκλη-

σιας. συγγραφ. ἐν τῇ λήξει Ματθ. ἢ
 Γαλωβ. Ἐπιφάν. αἰρεσ. 29. ἢ 30.

λια. ἵδεις ὅμως τῶν Φατριασῶν τῶτων, ἵδεις αὐτῶν τῶν μηδαμῶς δεχομένων τὸ τῶν ἡμετέρων Εὐαγγελίων κῦρος, ἐτόλμησεν ἀποδείξαι, ὅτι ταῦτά εἰσι ποιήματα πλαστὰ καὶ ψευδεπίγραφα.

κ. 2. Ἀρθ. 1.

Λκκ. 24. 39.

2. Μεταξὺ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων δὲ, ὡς δεχάτα ἔ τοις τῷ δευτέρῳ αἰῶνος Πατράσιν ἐγνωσμένα, εἰσὶν ἄξια διαβολῆς. τῶτων τὸ μὲν ἐστὶ τῶν Ναζωραίων ἢ τῶν Εβραίων, περὶ δ' ἀνωτέρω εἶρηκα· εὐρίσκει δὲ ἐν τῷ, κατὰ τὴν τῷ Ιερωνύμῳ παραλήρησιν ῥήσις μὴ κειμένη μὲν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, μνημονευομένη δὲ ὑπὸ τῷ ἐν ἁγίοις Ἰγνατίῳ ἐν τῇ πρὸς Σμυρναίῃς ἐπιστολῇ αὐτῷ ὡς ἐκ σώματος τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ἐξελθῶσα· ὁ Ἰησοῦς, Φησὶν, ὅτος ὁ ἅγιος μάρτυς, ὅτε πρὸς τὴν περὶ Πέτρον ἡλθεν, ἔφη αὐτοῖς. ψηλαφείσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι ἐκ εἰμὲ πνεῦμα ἀσώματον, ὅτι τὸ πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα ἐκ ἔχει, καὶ ὡς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. ἀλλὰ τὸ ῥητὸν τῷ, τὸ μὴ κείμενον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, κεῖ ἐν τῷ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν· διὸ ἐκ τῆς συμπεράναις ἐδυνάμεθα, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰγνατίος ἐξέλαβε τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἐκ τῶν τῶν Ναζωραίων Εὐαγγελίων· διότι ἠδύνατο ἐκλαβεῖν αὐτὴν ἐκ τῶν κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίων.

4. Τὸ δὲ ἕτερον Εὐαγγέλιον, τὸ τοῖς Πατράσι τῷ δευτέρῳ αἰῶνος γνωρίμον, ἐστὶ τὸ τῶν Αἰγυπτίων· ἀπὸ τῆς ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς πολλὰ ῥητὰ περὶ λαβῶν, ἐνέθηκεν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν ἑαυτοῦ σρωμάτων· μεταξὺ δὲ τῶν ῥητῶν τῶτων ἐστὶ ἐν ἀντιματωδῶς ἐκτιθέμενον τὴν καταστασιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν· τὸ αὐτὸ δὲ αὐτολεξεῖ κεῖ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους δευτέρῳ ἐπιστολῇ τῷ ἁγίῳ Κλήμεντος· ἀλλ' ἐκ τῆς ἑξ' ἐπεὶ ἀναγκαίως, ὅτι ὅτος ὁ ἅγιος Πάπας τῷ Εὐαγγελίῳ ἐχρήσατο τῶν Αἰγυπτίων· διότι ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐπεριέχον πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· τινὲς δὲ τῶν λόγων αὐτῶν παρὰ τοῖς πρώτοις χριστιανοῖς ἐκ παραδόσεως διεσάθησαν· πισυτὸν ἐν ἐστὶν, ὅτι ἐκ τῶν λόγων τῶτων τινὰς μὲν προσθήκας ἐποίησαν οἱ Ναζωροῖται ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ, τινὰς δὲ τυχὸν οἱ Αἰγύπτιοι ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν· αὐτὰ δὲ αἱ προσθήκαι, αἱ μὴ ἐκ τῶν δόγματος ἐφαπτόμεναι, μὴ δὲ τῶν ἐσιωδῶν πραγμάτων, καὶ δεχάς τοσούτον μικραὶ ἦσαν, ὡς πολλὰς τῶν παλαιῶν νομίσαι, ὅτι ἐκ ἐστὶν πρέπον διασέλλειν τὸ τῶν Εβραίων, ἢ τὸ τῶν Ναζωραίων ἀπὸ τῶν κατὰ Ματθαῖον Εβραϊσῶν Εὐαγγελίων.

5. Ἐκ τε τῶν ὡς, καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ προλαβόντι κεφαλαίῳ εἰρημένων ταῦτα ἐπον· α. Ταῖς ἡμέτερας τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐμνημονεύοντο μὲν ἐν τῇ δευτέρῃ τῷ δευτέρῳ αἰῶνος ὡς Τετρία Γραφὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν Ἀποστόλων, ἀνεγινώσκοντο δὲ παρήρησα, καὶ ἰδία πᾶσι τοῖς πιστοῖς ἐλογίζοντο, δεκτὰ δὲ ἦσαν καὶ αὐτοῖς τοῖς Φατριασταῖς, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν

αὐτῶν ἐνόθυσαν αὐτά. β'. Οὐδὲν τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων πρότερον ἔστι τῆ κατὰ Ματθαῖον, καὶ τῆ κατὰ Μάρκον. γ'. Τὰ παλαιότερα τῶν τῶν ἀποκρύφων πονημάτων, τὰ ὑπὸ τινῶν ἀγίων διδασκάλων προτεινόμενα κατὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον αἰῶνα, ἔδόλως ἀντίκειντο τοῖς ἔργοις καὶ τῇ διδασκαλίᾳ; τῇ ἐν τοῖς ἡμετέροις τέσσαρσιν Εὐαγγελίοις περιεχομένῃ. δ'. Οἱ μνημονεύσαντες αὐτῶν Πατέρες ὁ πρότερον αὐτὰ ὡς βιβλία θεῖα, κεκυρωμένα, καὶ τοῖς πᾶσι δεκτά. ε'. Τὰ ὑπὸ τῶν Ἀρετικῶν κατὰσκευασθέντα Εὐαγγέλια ἔκ ἐνεφανίσθησαν, εἰμὴ μετὰ τὴν τῶν Ἀποστόλων ἀποβίωσιν, ἀπερ καὶ ὡς ψευδῆ ἐξηλέγχθησαν ὑπὸ τῆς καθολικῆς Εκκλησίας. ς'. Οὐδὲν τῶν ἀποκρύφων τῶν βιβλίων ἐνώθη ἔχον ἀληθῆ συγγραφέα ἢ τοι Ἀπόστολον, ἢ ἓνα τῶν πρώτων μαθητῶν, ὃ ἦν πολὺς τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων δευτέρους ἡμετέρων· ἐχει δὲ ναμὴν τῆ σπείρειν ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆ κύριος τῶν ἡμετέρων· ἐπιβεβαιῶσθαι δὲ μάλιστα τῷ διὰ τῆς συμφωνίας τῶν δύο πρώτων αἰώνων, τῶν ἰσοῦστον ἀκριβῶς διασειλάντων αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἀμφιβόλων, ἢ ψευδῶν, τῶν τότε περιφερομένων (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀπάντησις εἰς τὰς τῆ Βολτέρου ἐνστάσεις κατὰ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περιεχομένων.

Ενταῦθα σκοπὸν ἔκ ἔχω ἀναπτύξαι τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐκλάμποντα χαρακτηριστὴς τῆς ἀληθείας καὶ θεϊότητος. Τῷ τοσαύτῃ λόγων περισσίᾳ καὶ λαμπρότητι ἡδὴ γέγονεν, ὥστε εἶναι με ἕτερον ποιῆσαι δύνασθαι, εἰμὴ ἐπαναλαβεῖν, τυχόν δὲ καὶ ἐκνευρίσαι, τὰς ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς καὶ ὑπερξηρημένοις συγγράμμασιν ἀποδείξεις· ἀλλ' εἰ δὲ ἐνοχλῆσαι θέλω τὸν νῦν μὲ ὑπὲρ τῆς ἀπρεπείας καὶ τῆ χλευαστικῆς τρόπου, τῆ δεσπόζοντος ἐν τοῖς ἐμπαικτικοῖς σημειώμασι τῆ συγγραφῆς, ὃν ἀνασκευάσαι προεδέμην. ἀγωνηοδίσσασθαι δὲ τοῦτον λακωνικὸς γενέσθαι, ὅσον ἐκεῖνός ἐστιν ἐπιτόλαιος.

ΑΡ.

Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ.

1. Ἰδοὺ ἡ πρώτη αὐτοῦ δυσκολία. „Εὰν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπῆρχεν ἀληθινός Θεὸς υἱὸς, ὡς ἀνάγκη ἦν ποιῆσαι αὐτὸν υἱὸν τοῦ Δαβὶδ. διότι ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ βοσκὸς ἴσοι εἰσὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Πᾶς ὁ τὴν χριστιανικὴν εἰδὼς κατήχησιν ὁμολογήσειεν ἂν, ὅτι ἀθλία ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἔνστασις. Εἶδει κατὰ τὴν τῶν Προφητῶν προῤῥῆσιν, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ ἄνθρωπον κατὰγεσθαι ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Δαβὶδ, διὸ ἀνάγκη ἦν ἐμφανίσαι αὐτὸν, μάλιστα τοῖς Ἰουδαίοις, ἐκ τοῦ Δαβὶδ ὀρμώμενον.

2. Ἀλλ' ἰδοὺ ἄλλη δυσκολία ἐμβριθετέρα. „Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ὑποτίθει τέσσαράκοντα καὶ δύο γενεὰς ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ*) ἐν τῷ μεταξὺ δύο χιλιάδων ἐτῶν. εἰδὼς δὲ ἀκριβῶς διετηρήσας ταύτας, ὅχι εὐρίσκεις εἰ μὴ τέσσαράκοντα καὶ μίαν.

Τόμ. 2 σ. 152
τῶν χαρακτ.
τοῦ Μωσίου.

Τῷ ὁ ἀληθὲς ἐστίν. ἀλλ' ἰδοὺ ἡ ἀπόκρισις, ἣν ἀλλαχῶς προέτεινον. Ἡ Ἰωὴν μετὰ γραφῶν ἀμέλεια παρέβλεψεν ἐν τῇ γενεαλογίᾳ, τῇ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ, τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωακείμ, τοῦ υἱοῦ Ἰωσὴφ, καὶ πατρὸς τοῦ Ἰεχονίᾳ. ὁ Ροβέρτος ὁ Στέφανος, καὶ ὁ Φέβρις Δε-τάπλες ἐπιβεβαίωσαν, ὅτι εἶδον χειρόγραφα, τὴν γενεάν ταύτην περιέχοντα. Ἀλλ' ἀκμήν, ἐρεῖ τις τυχὸν σφάλμα ἢ συγγραφῆς; ἀλλὰ διατὶ ὅχι; ὑπόκεινται τοῖς σφάλμασιν οἱ μετὰ γραφεῖς ὅχι ἥτιον ἢ οἱ τυπογράφοι. ἐν σφάλματι ἂν ἀξιοσημεσίῳ περιέχει τὸ προκείμενον συντομώτατον τῶν ἀπίστων τῶν ὕψους, ὅπερ καὶ μετέγραψα. τῷ δὲ ἐστὶν τὸ, Δαβὶδ, ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῷ δὲ μόνον ἐν τῇ ὀγδοημορίᾳ τὸ μέγεθος ἐκδόσει, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐτέρᾳ, τῇ δωδεκατημορίᾳ (2).

3. „Ἀλλὰ μεταξὺ, φησὶν ὁ αὐτὸς, δύο χιλιάδων ἐτῶν τέσσαράκοντα καὶ δύο γενεαί, τῶν Ἀσκὰ διετημένων πεντήκοντα καὶ τέσσαρας;

Εσημείωσα ἐν τῷ προὐκείμενῳ περὶ τῶν χαρακτήρων τοῦ Μωσίου συγγράμματι ἅ. ὅτι ἐν μὲν τοῖς παρ' ἡμῖν τῶν ἀγίων Ἀσκὰ τεύχεσιν ἐκλαμβάνοντες δις αἱ γενεαὶ τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λευὶ, ἐν δὲ τοῖς βιβλίοις, οἷς ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐχρήσατο, αἱ αὐταὶ ἀπαξ μό-

νου

*) Ἀναγνωστὸν πάντως ἴσως Χριστῶ.

νον ἔκαντο. β'. ὅτι ὁ ἅγιος Ματθαῖος, ἵνα συμφωνήσῃ ταῖς τῶν Ἰσδαίων συνηθείαις, καὶ τοῖς αὐτῶν κατ'ἀλόγοις ἐσιώπησε τὰς γενεὰς τῶν τρινῶ τῷ Ἰσδα Βασιλέων, ταῖς τῷ Οὐαζί, τῷ Ἰωᾶς, ἔ τῷ Ἀμασίᾳ· ἡ ἀληθείᾳ ἐν διαφορὰ ἐστὶ μόνον ἑπτὰ γενεῶν. Τῷ δὲ ἑδὲ παράδοξον ἐστὶν ἑδὲ σπάνιον μεταξύ εὖω πλαγίων σειρῶν, κατισῶν ἀπὸ τοσούτου μεμακρυσμένης δεξιᾶς, ὅσον ἐστὶν ἡ τῷ Δαβὶδ, καὶ ἡ τῷ Ἰησοῦ χριστῷ.

4. «Οἱ ἅγιοι Ματθαῖος, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, παρίσῃσι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν γεννηθέντα ἐκ τῷ Ἰωσήφ.

«Οἱ κριτικὸς ἔτος νοθεύει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ τῷτο μόνον λέγει. Τὸν Ἰωσήφ, τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς· ὁ λεγόμενος Χριστὸς (3).

Μαθ. Ι. 16.

5. «Οἱ ἅγιοι Λουκάς, φησὶν ὁ ἄπιστος, ἐπιγράφει αὐτῷ πατέρα τὸν Ἰωσήφ, τὸν υἱὸν τῷ Ἠλὶ. . . . γενεαλογεῖ δὲ ἕχῃ τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ τὸν Ἰωσήφ, ὅστις ἕκ ἐστὶ πατὴρ αὐτοῦ.

Διὰ τῷ ἀνωτέρω μνημονευθέντος συγγράμματος ἀπέδειξα, ὅτι ὁ ἅγιος Λουκάς ἐγενεαλόγησε τὸν Ἠλὶ, ἔτιος θυγάτηρ ἦν ἡ Μαρία κατὰ τὴν τῶν χριστιανῶν παράδοσιν, ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν τῶν Ἰσδαίων, τῶν ἐνθέντων αὐτὴν ἐν τῷ ἑαυτῶν Ταλμῶδ. (4) ματαίως ἐν ἀνακαινίζεῖ ἡ τοσαύτης λυθεῖσα ἔνστασις.

6. «Ἀλλ' ἰδὲ ἄλλη νέα. Οἱ ἅγιοι, Ματθαῖος λέγει, ὅτι τῷ βρέφει γεννηθέντος ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδης τῷ Βασιλέως, οἱ μάγοι μετὰ μῆνα ἕνα ἐλθόντες, ἐζήτην πῶς ἐστὶν ὁ νεογεννηθεὶς Βασιλεὺς τῶν Ἰσδαίων· διότι ἡμεῖς εἶδομεν τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολίᾳ.

Ἡ τῷ ὀνόματι τῆς Ἀνατολίας γνωριζομένη ἡμῶν ἐλάσσων Ἀσία πολλῶν δυτικωτέρα ἐστὶν ἢ μόνον τῷ τόπῳ, ἀφ' ἧς ἦλθον οἱ μάγοι, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἰσδαίας· κάκιστα ἐν μετηνέχθῃ ἡ Εὐαγγελικὴ λέξις, Ἀνατολή, εἰς τὴν Ἀνατολίαν. ἔδει δὲ μετενεχθῆναι αὐτὴν κατὰ τὸ ἴδιον αὐτῆς σημαίνον, εἶπεν εἰς τὸ, Ἀνατολή· ἕκ ἐδήλωσε δὲ ὁ ἐν ἁγίοις Ματθαῖος τὸν διελθόντα καιρὸν μεταξύ τῆς γεννήσεως τῷ Σωτῆρος, καὶ τῆς ἀφίξεως τῶν μάγων, ἀλλ' ἑδὲ εἶπεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἐγεννήθη ἐν Φάτιν καπηλεῖ· αὕτη ἡ ἐκ τριούου λέξις ἐμφαίνει τόπον, ἐν ᾧ τὰ μεθύσκοντα ποτὰ πινυλῶν. ἀγνοεῖ δὲ παντελῶς τὴν τε δεχαίαν καὶ τὴν παρῶσαν τῆς Ἀνατολῆς συνηθειαν ὁ προσαγορεύων καπηλεῖα τὰ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις ὠρισμένως τόπος εἰς ὑποδοχὴν τῶν ὁδοιπόρων, τῶν μηδὲν μὲν ἕτερον ἐκεῖ εὐρισκόντων, εἰμὴ μόνον σκέπην, φερόντων δὲ μετ' ἑαυτῶν

τῶν, ἢ ἀλλαχόθεν προσποριζομένων τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια· γελοιῶ-
δες δὲ ἐσι τὸ δι' ἀστρονομικῶν δεχῶν ζητεῖν, ὡς ὁ ἀντίπαλος, ὁποῖος
ἦν ὁ διὰ θαύματος φανείς ἀσὴρ. ἔδεν ἥτιον γελοιῶδες τὸ ἐξίστασθαι
ὑπὲρ τῆς ὅτι ὁ ἅγιος Ἀσκᾶς βεληθεὶς ἀναπληρῶσαι τὰ ὑπὸ τῶν ἄλ-
λων ἐγκαταλειφθέντα, ἔκ ἐπενέλαβε τὰ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐ-
αγγελίῳ εἰρημένα, ἀλλ' ἐξέδετο περιστάσεις ἐν αὐτῷ μὴ περιεχομέ-
νας· ἠπίεσθε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἀσκᾶς, ὅτι ἡ μαρτυρία αὐτῆς ἔδεν
προσετίθῃ τῇ αὐθεντικῇ τῆς συγγράμματος, τῆς ὑπὸ ἐνὸς μὲν τῶν
Ἀποστόλων συντεθέντος, τοῖς πᾶσι δὲ ευαποδέκτου· ψευδὲς ὅμως ἐστὶν
ὅτι ὁ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀντίκειναι· ἐπεὶ δὲ περὶ τούτου ὁ κριτικὸς ἐδεμίαν
προβάλλει ἀπόδειξιν, ἡ σιωπὴ ἀπόδειξις ἐστὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς πρὸς
τὴν τῆς σκοπῆς αὐτῆς ἐπίτευξιν.

A' P Θ P O N B'.

Περὶ τῶν ἀναιρεθέντων νηπίων, καὶ τῆς γελοιώδους τῆς κριτικῆς
ἐρμηνείας εἰς τὴν τῆς Μακροβίου ῥῆσιν.

1. **Ο**ρίσας (ὁ ἀντίπαλος) μηδέποτε ψευδῆναι, τῷ αὐτῷ τόνῳ
προσίθῃσι τὰ δε. „Ὁ Ἡρώδης πέμψας Ἀπόστολους· ἔτω μεταφρά-
ζει τὴν ἐλληνικὴν λέξιν Ἀπόστολος· ἀνείλε πάντας τὰς παῖδας τῆς
Βηθλεέμ.

Τὶ περὶ τούτου λέγετε ἡμεῖς, ὧ ἀδυσώπητοι κριτικοὶ *), οἱ ἐ-
ξελέχοντες τὸν συγγραφέα, ὡς τοσάκις σολοικίζοντα & βαρβαρίζον-
τα, ὁσάκις αὐτὸς προσφέρει μίαν μόνον ἐλληνικὴν λέξιν, ἀκμὴν ἀρὰ δι-
σχυρίζεσθε, ὅτι ἀγνοεῖ ταύτην τὴν διάλεκτον, τυπώσας ἤδη ἐν τῷ
ἐσχάτῳ τῶν πονημάτων αὐτῆς πολλὰ ῥήτῃ ἐλληνικὰ τῆς νέας Διαθή-
κης δι' ἐλληνικῶν καὶ λατινικῶν χαρακτηριστῶν, ἀρνεῖσθε ἄρα γε ὑμεῖς,
ὅτι ἡ λέξις, Ἀπόστολος, παράγεται ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς ῥήματος, Ἀ-
ποστέλλω, ὅστις ὁ ἄριστος ἀποσείλας καλῶς μετηνέχθη εἰς τὰ ῥή-
ματα, πέμψας ἀποστόλους; ἐρεῖτε ἴσως, ὅτι ἡ χρησις τῆς λέξεως,
ἀπόστολος, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ σημαίνει τὸν διορισθέντα κηρύττει
διδά-

*) Ὅρα τὸ παραπλήρωμα εἰς τὴν
περὶ τῆς ἱστορίας φιλοσοφίαν, τὴν ὑ-
περάσπισιν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, &

τὴν πρὸς τὸν Βολτέρον ἐπιστολὴν τῶν
Γυδαίων.

διδασκαλίαν τινὰ, ἡδέποτε δὲ τὸν ἀποσελλόμενον Φονοκτονῆσαι; ὅ-
μεῖς μὲν, εἶπερ ἀνάγκη, ποιήσατε ἐκκλητον ἐν τῇ τῶν Γάλλων Ακα-
δημίᾳ, ἣτις καταδικάσαι ὑμᾶς ἔδυνήσεται· ἡμεῖς δὲ ἀφέντες ἐκεῖ
τὰ λόγια, πορευόμεθα ἐπὶ τὰ πράγματα.

2. „Τὰ ἄλλα Εὐαγγέλια, φησὶν ὁ ἄπιστος, ἐσιώπησαν τὴν
„τοιαύτην ἀνήκεστον ὠμότητα, ἣς ἐν ὁσέτι ἔθναι εὐρίσκεται παράδει-
„γμα. . . . Ακατάληπτόν ἐστι τὸ, ὅτι ἀνδρῶπος ἡγεμῶν, τιμηθεὶς τῇ
„προσκλήσει τῆς μέγας Βασιλεὺς, τῷ Αὐγύσῳ Φίλιππος, καὶ ἐβδό-
„μηκοντάτης, τοσῶτον ἀσθενὴς ὑπῆρχεν, ὥς περὶ πειθεῖσαι, ὅτι τὸ ἐν
„φάτιν ἐκ τῆ κοινῆς λαῶν γεννηθὲν βρέφος, ἦν Βασιλεὺς τῶν Ἰσθαίων,
„ὅς τις ἐκθροῖσαι αὐτὸν ἐμελλεν. . . . αὐτὸς δὲ ὁ Ηρώδης τοσῶτον μω-
„ρὸς ἦν, καὶ βάρβαρος, ὥς περὶ ἀποκτεῖναι πάντα τὰ βρέφη τῆς χώρας
„ἐκείνης, τῷ νομῷ ἐκεῖνος ἔδει αὐτῷ εἰπεῖν.

“Ὅσον τὸ κατ’ ἐμὲ, ἡδὺλως κατανοῶ, πῶς τῷτο δοκεῖ ἀκατά-
ληπτον τῷ πρὸ ὀλίγων εἰπόντι περὶ τῆς Ηρώδης τάδε· “Ἡ ὠμότης γέ-
„γονεν ἐν αὐτῷ δευτέρᾳ φύσει, καὶ ἀνάγκη διαπαντὸς ἀνανεοῦμένη,
„ὥς περὶ ταῖς τίγρεσιν ἀνάγκη πρὸς τὸ ζῆν τὸ καταβροχθίζειν.” περὶ
τῆς ταύτης τέρατος ἔξεσι πάντα πιστεύειν. Τοιοῦτοτρόπως αὐτὸς ὁ
ἀντίπαλος χαρακτηρίζει αὐτόν. ἀνδρῶπος τύραννος, ὁ διὰ ψιλᾶς ὑ-
ποψίας μολύνει τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐν τῷ αἵματι τῆς ἰδίας γυναικὸς (5),
καὶ τοσῶτον μωρὸς καὶ βάρβαρος ὢν, ὥς περὶ ὀλίγων ἡμερῶν τῆς Ἰα-
νάτης αὐτῆς καθεῖρξαι ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ τῆς πρωτίστης τῆς ἐπικρατείας
αὐτῆς, ὅπως ἂν ἀποκτείνωσιν αὐτῆς κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ ἦν
αὐτὸς ἀποθανεῖν ἐμελλε, καὶ ἔτι λύπην προξενήσῃ ἐν ὅλῃ τῇ Βασι-
λεῖᾳ αὐτῆς, ἡδύνατο πάντως θυσιάσαι τῷ τῆς ψυχῆς αὐτῆς Ἰορδὶβω
τὰ βρέφη ἑνὸς νομῷ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν γεννηθὲν βρέφος ἐκ ἐκ τῆς
κοινῆς λαῶν, ἀλλ’ ἐκ τῆς Δαβὶδ κατήγετο, ἡ δὲ γεννησις αὐτῆς περιστά-
σεις εἶχε λιαν ἀσυνήθεις, εἰκότως διήγειρεν αὐτῷ Ἰορδὶβον, ἐπιστη-
ρίζομενον ἐπὶ τὰς διαδόσεις τῆς γένεις τῆς περιμένοντος ἡμέραν παρ’ ἡ-
μέραν τὴν ἐκ τῆς πατρίδος τῆς Δαβὶδ Μεσίαν καὶ Βασιλέα. ταύτην
δὲ τὴν ἐπὶ τῇ σωρείᾳ τῶν προρρήσεων ἐρειδομένην προσδοκίαν ἐπεξη-
γειραν οἱ Μάγοι, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐλθόντες. εἴτε δὲ ἐπίστευεν, εἴ-
τε ἠπίσκει ὁ Ηρώδης ταύταις ταῖς προρρήσεσιν, ἐγίνωσκεν ὅμως, ὅτι
οἱ Ἰσθαῖοι ἐπίστευον αὐταῖς. Ἰσθὸς δὲ Ἰκανώτατος ἦν εἰς τὸ ἐναποτεκεῖν
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἰσχυρὰς ὑποψίας, καὶ βαρβαρωτάτας ἀποφάσεις.

σ. 58-60 τῆ
2. τῆς τῆς
τελευτ. διερμ.
Διαδ.

Γ. 15. β. 15.
κ. 11. β. 17.
κ. 8. Δ. 8.

3. „Αἰλλὰ φησὶν, ὁ Ἰωσήπος ὁ Φλάβιος ἐκ ἐλάλησε περὶ τῆς
„τοιαύτης φρικτῆς συμβάντος.

Οὐκ ἰδύνατο λαλήσαι, μὴ λαλήσας ἅμα Ἐπερί τῆς διὰ θαυ-
ματος γεννηθέντος βρέφους, ὑπὲρ ὧν ταῦτα γεγονόσιν. ἀνάγκη αὐτῷ
ἐπέκειτο, ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἦσαν γνωστὰ, ἥτοι σιωπῆσαι, ἢ διηγη-
θῆναι τὰ ὑπὸ τῆς Ματθαίους γραφέντα. Εὐκλύετο δὲ ποιῆσαι τὸ δεύ-
τερον ὑπὸ τῶν συνδεόντων αὐτὸν τῇ Συναγωγῇ δεσμιῶν.

4. „Αποκρίνονται, φησὶν ὁ αὐτὸς, ὅτι ἀρκεῖ ἡ μαρτυρία τῆς
„ἁγίας Ματθαίους· αὐτὸς ἐπιβεβαιῶσθαι, οἱ ἄλλοι ἐκ ἀρνύνται, ἀλλὰ πα-
„ραβλέψουσιν· ὁ δὲ ἀντέφη τῇ τῆς ἁγίας Ματθαίους μαρτυρίᾳ.

Πρέπον ἦν αὐτῷ ἐπισυνάψαι Ἐπερί, ὅτι ἡ ἀπόκρισις αὐτῇ ἐστὶν
ἰσχυρά· ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔτη περίπου δεκατέσσαρα μετὰ
τὸν τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ θάνατον ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτῷ τῇ ἐν Ιε-
ρυσσαλήμ κοινῶς λαλῶμένη Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ· δύναται δὲ τις ἀράγε
εἰπεῖν, ὅτι πλάσας κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀρέσκειαν τὴν Ἰσوریαν ταύτην
κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα, κατ' ὃν ἔζη ὁ Ἡρώδης, ἐξέδωκεν αὐτὴν ἐν τῷ
μέσῳ τῆς ἐπικρατείας αὐτῷ τῇ κοινῇ τῷ τόπῳ διαλέκτῳ, ἵνα πάντες
οἱ τὰ ἔσχατα ἔτη τῆς τῆς Ἡρώδους Βασιλείας ἰδόντες, Ἐνδεχομένως,
κατ' ὃν καιρὸν ἐκοινολογήθη τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ
τέταρτον τῆς ὅλης γένεως συνιστώντες, δύνωνται εὐχερέστερον ψεῦσαι αὐ-
τὸν, Ἐπεὶ ὡς χυδαϊότατον τῶν ὑποκειτῶν ἐξελέγξαι· ἀνωτέρω ἀπέδω-
κα τὸν λόγον τῆς σιωπῆς τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν, τῶν συγγρα-
ψάντων πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν τε ἐγκαταλειφθέντων, Ἐπεὶ τῶν συντό-
μως ἐκτεθέντων ὑπὸ τῆς Εὐαγγελιστῆς Ματθαίους.

5. „Προβάλλουσι, προσέθησιν ὁ αὐτὸς, τὴν τῆς Μακροβίου
„μαρτυρίαν, ὅστις ἔζη μὲν ἀληθῶς μετὰ παρέλευσιν τετρακοσίων ἐτῶν
„Ἐπεὶ ἐπέκεινα, λέγει ὅμως, ὅτι ὁ Ἡρώδης ἀνείλε πολλὰς παῖδας σὺν τῷ
„ἡρώ αὐτῷ· ἀλλὰ συγχέει τὰς καιρὸς· διότι ὁ Ἡρώδης ἀπέκτεινε τὸν
„ἡρὸν αὐτῷ τὸν Ἀντίπατρον πρὶν τῆς καιρῶς, κατ' ὃν τάττει τὴν νη-
„πιονκτονίαν· ἀλλὰ λαλεῖ περὶ παίδων φονευθέντων· ἀλλὰ δύναται
„τις εἰπεῖν, ὅτι νοεῖ τὰς παῖδας, τὰς ὑπὸ Ἡρώδους φονευθέντας κατὰ
„τὸν καιρὸν τῆς ὑπὸ τῆς Ἰωσήφ μνημονευομένης γένεως, τῆς ὑπό τι-
„νος σχολαστικῆς διδασκάλης διεγερθείσης.

Ὁ Μακρόβιος ἔζη μὲν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Θεοδοσίου τῆς μεγά-
λης, τῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς 395 Χριστιανικῆς ἔτους περαιωθείσης, ἐπομέ-
νως πρὸ τῆς τετρακοσιοστῆς ἔτους ἀπὸ τῆς τῶν νηπιῶν φονοκτονίας, Ἐπὶ
ὧς δὲ τὰς καιρὸς συνέχευ· διότι ἡ φονοκτονία αὕτη, ὡσαύτως Ἐπεὶ ὁ
τῆς Ἀντιπάτρου θάνατος, συνέβη ἐν τῷ ἔσχατῳ ἔτει τῆς τῆς Ἡρώδους
Βασιλείας, ὁ κριτικὸς δὲ ἐστὶν, ὁ κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῷ ἀναφύρων
τὰ πάντα, Ἐπεὶ λέγων, ὅτι ὁ Ἀντίπατρος ἐφονεύθη πρὶν τῆς καιρῶς,
κατ' ὃν

Κ. 2, Α' 296. 1.
Α' 296. 5.

καὶ ὃν τάτῃσι τὴν νηπιοκτονίαν· ὁ Ἀντίπατρος ἐφονεύθη, ὡς Φησιν ὁ Ἰωσήπος, πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς τῆς Ἡρώδης τελευτῆς. Ἐπομένως ἢ μὲν νηπιοκτονία ἐντεταλμένη ἦν ἢ ἐκτετελεσμένη, ὁ δὲ Ἀντίπατρος, ὁ τῆς Ἡρώδης πρωτότοκος υἱὸς ἢ συνανηρέθη τοῖς νηπίοις· ταῦτα δὲ τὰ δύο συμβάντα ἢ συνάπτει ὁ Μακρόβιος, εἰ μὴ καὶ συνέζησαν κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐσχάτης ἔτις τῆς Βασιλείας τῆς Ἡρώδης· ἀποπονθεῖσι τὸ λέγειν, ὅτι ὁ Μακρόβιος ἐνόησε τὸς ἐπὶ Ἡρώδης ἀναιρεθέντας παῖδας ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπότινος σχολαστικῆς διδασκαλίας διεγερθείσης εἰσεως· διότι ἐν ταύτῃ τῇ ὑπὸ τῆς Ἰωσήπου μνημονευομένη εἴσει ἢ περὶ νηπίων ἀναιρεθέντων ἐστὶν ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ νέων, οἵτινες προτροπῇ δύο σοφιστῶν Ἰουδαίων, ἀναβάντες ἐπὶ τὴν μεγάλην τῆς ναῦς Ὑραν, πελέκεσιν ἐξέκοψαν τὸν χρυσὸν αἶτον, τὸν ὑπὸ Ἡρώδης ἐκεῖ τεθέντα, ἀντιστάντες τῷ τε στρατηγῷ, ἢ τοῖς πολυαριθμοῖς στρατιώταις, τοῖς ἐκεῖ συνδραμῶσιν· οἵτινες προφθάσαντες συνέλαβον τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν, ἢ παρέστησαν αὐτοῖς ἐνώπιον τῆς Βασιλέως, ὅς τις ἐκέλευσεν ἀποτμηθῆναι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. (6). Πρὸς τούτοις, τίς ποτε εἶδε νηπία ἀπὸ διετῆς ἢ κατωτέρω πορευόμενα εἰς τὸ σχολεῖον; λαλεῖ δὲ ὁ Μακρόβιος ῥητῶς περὶ νηπίων ἀναιρεθέντων ἐν τῇ τῆς διετῆς ἡλικίας, *inter bimatum*· ποῖον ἢν πρόσωπον ἔχειν χρὴ πρὸς τὸ κοινολογεῖν τὸ ψεῦδος, τὸ ὑπὸ τῆς ἀντιπάλης τυπωθὲν ἐν τῇ ὑπὸ αὐτῆς τελευταίῳν διερμηνευθείσῃ Διαθήκῃ; ἀνοίξατε τὰ ὅμματα οἱ τοσῶτον χρόνον ὑπὸ τῆς κωμωδίας αὐτῆς ἀπατώμενοι.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Τὰ τῆς κριτικῆς σφάλματα ἐν τῷ προτείνειν τὸ Ἑβραϊκὸν ὕφος.

1. Συγγνωστὸς ὁ ἀντίπαλος μὴ εἰδὼς μὲν, ὅτι τὸ ὄνομα Ναζωραῖος Νοτζερι, τὴν αὐτὴν ἔχει ῥίζαν ἢ σημασίαν τῷ Νοτζερ, τῷ ὑπὸ τῆς Ησαΐα ἀπονεμηθὲν τῷ Μεσίᾳ, γράψας δὲ τὸ, «ἴδετε τῶν Προφητῶν εἶπεν, ὅτι ὁ Μεσίας κληθήσεται Ναζωραῖος· συγγνωστὸς ὡσαύτως, μὴ κατανοήσας, ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐπιμένει τῷ τῆς Ναζωραῖς ὀνόματι ἐκ ἄλλων ἐνεκα, εἰμὴ ἵνα καταργήσῃ τὴν περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ψευδῆ τῶν Ἰουδαίων πρόληψιν ἐν παραθέσει τῆς Γαλιλαίας, ἢ ἐξ ὅπως τῆς πόλεως Ναζαρέτ· μηδὲ δυνηθεὶς διασεῖλαι τὸ νόημα τῆς ἐφαρμογῆς, τὸ ὑπὸ τῆς αὐτῆς Εὐαγγελιστῆς ἀπονεμόμενον τῷ ῥητῷ τῆς Ἱερεμίας, ἀπὸ τῆς νοήματος, ὅπερ ἔχει τὸ αὐτὸ ῥητόν

Τόμ. 2. σ. 195.
των χαρακτ.
78 Μεσίς.

ρήτον ἐν τῇ ἀκολυθία τῆς ὁμιλίας τῆ Προφῆτης· ἄλλοθι πρὸς προτεί-
νας τὰς δυσκολίας, τὰς ὑπὸ τῶν Ραββίνων, ἔ μετ' αὐτὰς. ὑπὸ τῶν
Κολλίνων προβαλλομένας περὶ τῆς ῥήσεως ταύτης, καὶ τῆς τῆ Ω-
ση, θάρρῳ ὅτι ἀποχερύντως ἀπήντησα (7)· ἀνύγνωστον δὲ αὐτῷ το
φελῆσαι ἐτι ὑποκερδήναι λαλεῖν ἐβραϊστὶ, ἔ ταῦτα τοσῶτον κακῶς,
ἔ μετὰ τὰς προτεθείσας αὐτῷ νεφείας.

2. Περὶ τῆς τῆ Ησαΐς προῤῥήσεως περὶ τῆ Εμμανήλ,
τῆς κατ' ἑδῆνα λόγον, ὡς αὐτὸς ἀναποδείκνυται ἔ παραλόγως δι-
σχυρίζεται, τῷ Μεσίᾳ ἀνηκῶσης, λέγει· ἡ ὧς τῆ Προφῆτης ὀνο-
μαζέται Μαχερ Σαυλ Ασβας· ἔτω γέγραπται τὰ ῥήματα
ταῦτα ἐν ταῖς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου δυσὶν αὐτῆ ἐκδόσεσιν.

Ἀλλὰ τὸ μὲν Σαυλ σφάλμα ἐστὶ παχυλώτατον· διότι τὸ ὑπὸ
τῆ Ησαΐς ληφθὲν ἐβραϊκὸν ῥήμα ἐστὶ σ χ α λ α λ, ὅπερ σημαίνει, δια-
νέμειν σκύλα· πρέπον δὲ ἦν αὐτῷ εἶδέναι, ὅτι τὸ Χ ε θ, προσωδία
ἐν δασεῖα, γραπτέον ἐστὶν ἔ διὰ τῆ α ς, ἀλλὰ διὰ τῆ Χ α ς, ὅπερ
δηλοῖ, τάχυνον· τελευταῖον, τὸ δεύτερον γράμμα τῆ β α ζ, ἀρπά-
ζειν, προνομεύειν, ἐπειδὴ ἐν Ζ α ῖν ἐστὶ, πολλῶ βελτιόν ἐστι γράφειν
αὐτὸ διὰ τῆ ζ ἢ διὰ τῆ ς, τῆ ἀνήκοντος τῷ σ α με χ ἔ τῷ σ χ ι ν.
Περὶ δὲ τῆ νοήματος τῆς προῤῥήσεως ἀλλαχῆ ἐκτεταμένως διαλα-
βῶν ἀπέδειξα ἅ. ὅτι ὁ Εμμανήλ ἐστὶν αὐτὸ τὸ παιδίον, τὸ μετὰ
ταῦτα ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ ὑπὸ τῆ Ησαΐς ὀνομαζόμενον, Θεὸς
ἰσχυρὸς, ἀρχὸν εἰρήνης, πατὴρ τῆ μέλλοντος αἰῶνος, διάδοχος τῆ
θρόνου τῆ Δαβίδ· ὅ. ὅτι ὁ Εμμανήλ ἐν τῷ ὀγδῶ κεφαλαίῳ δια-
φέλλεται ἐπ' ἀκριβὲς ἀπὸ τῆ ὧς τῆ Ησαΐς, τῆ καλεσμένης Μαχερ
Σ χ α λ α λ Χ α σ χ β α ζ. ὅ. ὅτι ὁ Εμμανήλ ἔδεν ἑτερόν ἐστιν, εἰ
μὴ ὁ Μεσίς. (8).

3. Οὐκ ἐπιμένω ἐν τῇ ἐκ τριόδου ἐφεξῆς ἐνστάσει, τῇ ἑκα-
τοντάκις καταγενηθείσῃ· ἦν αὐτὸς διαπαντὸς ἐπανακρᾶειν ἔ πάυεται,
ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῶν τῆ Ἰησοῦ Χριστοῦ θαυμάτων. Ἐάν, λέγει,
οἱ ἕραιοι ἠνεώχθησαν, ὅτε ἐβαπτίσθη ὁ Ἰησοῦς, ἔ Φωνὴ ἕράνιος
ἠκῶσθη, τὸ γένος εὐλαβεῖα ἔ φέβω συσχεθῆναι, ἐλογίζετο αὐτὸν
Θεόν. Οὐδὲ ἴσταιμι ἐν τῷ χλευασικῷ τρόπῳ, εἰ ἔ δισχυρίζεται ἀ-
παντᾶν τῇ ἰδίᾳ ἐνστάσει· εὐχερὲς δὲ ἐστὶν ἰδεῖν ἀλλαχῆ τὴν ἐμὴν ἀ-
πάντησιν. (9).

Τόμ. 2. σ. 103.
των χαρακτ.
78 Μεσίς.

ΑΡΘΡΟΝ

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασμῷ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ τῆς ἐν Κανᾷ Γάμου.

1. Κατὰ τῆς ὑπὸ αὐτῷ προτιθεμένης ἐνστάσεως περὶ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δύο μόνον προτείνω λόγια, καὶ ἡ ἐνστάσις αὕτη πεπαλαίωται ἤδη, καθάπερ ἢ ἡ προλαβούσα. «Ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτὸς, „βαπτισθεὶς, ἀνέχθη εὐθέως ὑπὸ τοῦ Κνατῶν εἰς τὴν ἐρημον. Προσέφησι δὲ ἑνταυθα τῇ ἀλογίᾳ τὴν βλασφημίαν· ὅτι τὸ μὲν Εὐαγγέλιον Φησὶν· ὁ Ἰησοῦς ἀνέχθη εἰς τὴν ἐρημον ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῷ ὁρατῶς κατελθόντος ἐπ' αὐτὸν βαπτιζόμενον· ὁ δὲ ἀσεβὴς ἄνθρωπος ἐπιφέρει· „ὁ Διάβολος κατακυριεύσας αὐτὸν τὸν Θεόν, λατρεύειν θέλει ὑπὸ αὐτοῦ... Ἡ ἱστορία αὕτη ἐστὶν ἄτοπος ἐπίσης „καὶ βλάσφημος.... Ἰαν δὲ γελοιώδης ἐστὶν ὁ φανταζόμενος ὅρος, „ὅτι ἔστι δυνατόν ἐστιν ἰδεῖν πάσας τὰς Βασιλείας τῆς γῆς.

Ματθ. 4. 1.

Λουκ. 4. 1.

Εξαφανίζεται ἡ δυσκολία, εἰάν συλλογισθῶμεν πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Δαίμων μὴ εἰδώς, πότερον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶν ὁ αἰώνιος τῷ Θεῷ υἱός, ἢ εἰς τῶν συνήθων Προφητῶν, πάντας μετήρχετο τὰς τρόπους, ὅσας ἡ πονηρία αὐτῷ ἐδίδασκεν αὐτὸν, ἵνα δηλοποιήσῃ αὐτῷ τίς ἐστὶ· μετασχηματίζεται εἰς Ἀγγελον φωτός, προβάλλει ἀπατηλῶς τὴν Ἰερίαν Γραφήν, τελευταῖον δὲ ἀναγγέλλει αὐτὸν ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ, τῷ καὶ παραδόντος αὐτῷ, ὡς αὐτὸς φησὶ, τὰ σύμπαντα. Παρατίθεται τῷ Σωτῆρι πάσας τὰς Βασιλείας ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ψηλῶς τινὸς ὄρους, ἀπεριόριστον τὸν ὁρίζοντα, ὃ καὶ δυνατόν ἦν ἰδεῖν ἐκεῖθεν πάσας τὰς Βασιλείας, ἀλλὰ καὶ εὐκολώτερον ἢν δεῖξαι ἐκεῖθεν τὴν μεταξὺ ἀλλήλων θέσιν. (10). Δεύτερον δὲ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιτρέφας μὲν αὐτῷ τοσαύτη ἐξουσία πειράζει τὴν ἁγίαν αὐτῷ ἀνθρώπινην, ὅση καὶ πάντα ψιλὸν ἄνθρωπον, ἀποκρινόμενος δὲ αὐτῷ ὡς καὶ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἐξέφυγε τὰ ἐφενεγμένα αὐτῷ, καὶ ἐματαιώσῃ πάντας τὰς αὐτῷ πειρασμούς. Ὅθεν ἐδόλως θαυμάζομεν, ὁρῶντες τὸν θεῖον ἄνθρωπον διδόντα τῷ ἄρχοντι τῶ σκότους ἀκαριαίαν ἐξουσίαν τῷ μετακομίζειν τὸ σῶμα αὐτῷ (11), εἰδότες, ὅτι τὸ αὐτὸ λατρευτὸν σῶμα αὐτῷ μετ' ὀλίγον παραδοθῆναι ἐμελλε τῇ ἐξουσίᾳ τῶν τοῦ Δαιμονος ὑπηκόων, προκείσθαι δὲ μετὰ ταῦτα ταῖς τῶν ὀργάνων αὐτοῦ βλασφημίαις τε καὶ θεοσυγίαις.

Λουκ. 4. 10.

Λουκ. 4. 6.

2. Οὐκ οἶδα δὲ τίνες ἄνθρωποι τὸν μυελὸν τοῦ φιλοσόφου τῶν κακῶς διέθεντο, ὅτε ἀναμνήσας τὰ λόγια τῷ ἐν τῷ Κανᾷ γάμῳ ἁρ-

Γωάν. 2. 10.

χιτρι-

χιτρικλίνῃς· „Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθῃσι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσῃ· εἶπεν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον ὑπὲρ ἀνθρώπων ἤδη μεμεθυσμένων.

Οἱ Εὐαγγελιστῆς, ὅτινος τὰ ῥήματα αὐτὸς προτείνει, ἐσημείωσεν, ὅτι ἐν τῷ γάμῳ τῷ ἐν Κανᾷ συνέβη πᾶν τὸναντὶον τῆς κοινῆς συνηθείας, εἴταν πρῶτον ἐπιον τὸν οἶνον τὸν ἁσθενῆ, καὶ ταῦτα τοσῶτον ὀλίγον, ὥστε καὶ λείψαι πρὶν ἢ τὸς δαιτυμόνας λαβεῖν τὸ καθῆκον· τὸ δὲ ῥῆμα, μεθυσθῶσι, τὸ ἄλλοθι μὴ σημαῖνον ἀναγκάως τὴν μέθην, ἀλλ' ἀπλῶς τὴν μετὰ διακρίσεως πόσιν, ἐδόλως ἀνήκει τοῖς ἐν τῷ ἐν Κανᾷ γάμῳ εὐχυσμένοις. (12).

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῶν δαιμονιζομένων, καὶ τῆς κατηραθείσης συκῆς.

1. **Ο**ἱ ἐνεργούμενοι κατὰ τὸν ἀντίπαλον εἰς μελαγχολικοί, σπασμοῖς ὀχλόμενοι. (13.)

Τῷ παραδόξῳ τῆς, τῷ ἑκατοντάκις ἀνασκευασθέντος ἔδεμیان ἔτος προβάλλει ἀπόδειξιν.

2. Δεινὸν αὐτῷ εὐρεῖν ἐν τῇ Ἰσδαίᾳ τοσῶτον πολυάριθμον ποίμνην (ἔτω καλεῖ αὐτήν) χοίρων, ὅση ἦν ἢ ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἰς τὴν θάλασσαν κατακρημνισθεῖσα.

Ἀλλὰ τῷτο γέγονε πέραν τῷ Ἰορδάνῃ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γερασηνῶν ἢ τῶν Γαδαρηνῶν. ἐν ταύταις δὲ, ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς Δεκαπόλεως πόλεσι, ταῖς ἐν τῇ παλαιᾷ Βασιλείᾳ τῆς Βασάν, τῆς τοσῶτον ὀνομασθῆς παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πληθῶ τῶν δρυῶν, κατώκην ἐθνικοί τε ἔν Ἰσδαίοι· διὸ ἔδεν παράδοξον, τὸ ὑπάρχειν ἐκεῖ πολὺ πληθῶ χοίρων.

3. Ἀλλ' ἵνα τί ἐπετράπη τοῖς δαίμοσι κατακρημνίσαι εἰς τὴν θάλασσαν τοσῶτον πληθῶ χοίρων, ἔτὸς τῶτων κυρίως βλάψαι;

Ἰνα πεισθῇ πᾶσα ἡ οἰκισμένη ὅτι ὁ ἄπιστος, ἔοι τῶτον μεταγράψαντες ἂν οἶδασιν τί λαλῶσι, διςχυριζόμενοι, ὅτι οἱ δαιμονῶντες ἔδεν ἑτερόν εἶσιν, εἰμὴ μελαγχολικοὶ σπασμοῖς ὀχλόμενοι· πρέπον δὲ ἦν τοῖς τῶν χοίρων κυρίοις τοιαύτην ὑποσηναί ζημίαν, καὶ ὅτι ἐτρεφον ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ζωᾶ, ὧν τὴν χρῆσιν ἀπηγόρευεν ὁ νόμος τοῖς Ἰσδαίοις.

4. „Οἱ μὲν ἅγιοι Μάρκος ἔν Ἀσκᾷ περὶ ἐνὸς μόνον ἐνεργουμένου λαλῶσιν, ὁ δὲ ἅγιος Ματθαῖος περὶ δύο.

Οἱ

Οἱ ἅγιοι Μάρκος ὁ Ἀσκάς λαλῶσι περὶ τῆ ἰσχυροτέρου, τῷ
πρῶτον ἀπαντήσαντος τῷ Χριστῷ.

5. Ὁ Διάβολος εἶπεν ἐν τῷ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίῳ, ὅτι ὁ-
νομάζεται λεγεών.

Πρέπον ἦν μὴ σιωπῆσαι καὶ τὸ ἐξῆς, εἴταν τὸ, ὅτι πολλοὶ Μάρκ. 5. 9.
ἔσμεν.

6. Ἰδὲ τελευταῖον καὶ ἡ τῆ ἁγίας Μάρκας ῥῆσις, ἡ τοσάκις ἐν-
στατικῶς προτεθεῖσα. «Ελθὼν ἐπ' αὐτήν, (τὴν συκὴν) ὅθεν εὗρεν, εἰ Μάρκ. 11. 13.
ἢ μὴ φύλλα μόνον· ὁ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. Οἱ κριτικοὶ, λέγει αὐτὸς,
ἠσφοδρῶς διεγείρονται κατὰ τῆ θαύματος, ὅπερ ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς,
ἠξηράνας τὴν συκὴν, τὴν μὴ πρὸ τῆ καιρῶ φέρσαν σῦκα.

Οὗτος κακῶς μὲν νοεῖ τὴν ῥῆσιν ταύτην, ἐξαλλοιοῖ δὲ αὐτήν
διὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς. Καιρὸν παντὸς καρπῶ λέγεται τὸν καιρὸν, ἐν
ᾧ ὁ καρπὸς ὠρίμος ἐστὶ, καὶ ἐν ᾧ ἐπομένως συλλέγουσιν αὐτόν. τὸ δὲ
ὑπὸ τῆ ἁγίας Μάρκας ἱστορούμενον θαῦμα ἐγένετο ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆ
Πάσχα, τῷ ἐξῆς ἡμέραν τῆς ἐνδόξου εἰσόδου τῆ Σωτῆρος ἐν
Ιερουσαλὴμ, καθάπερ ῥητῶς διαλαμβάνει ὁ Εὐαγγελιστής. τότε δὲ,
προσβῆσι τὸ ἱερὸν ὕψος, ὅκ ἦν καιρὸς σύκων τῷ ἐξῆς, ὁ καιρὸς τῆς
συλλογῆς, καὶ ὅν εἶδε γυμνωθῆναι τὸ φέρον αὐτὰ δένδρον. ἢ ὅπως
ὁ καιρὸς, καὶ ὅν αἱ συκαὶ προβάλλουσι τὰς ὀλύνθας αὐτῶν, ὅς καὶ ἡ
συκὴ ἐκεῖνη προέβαλλεν ἂν τότε, εἰ μὴ ἀκαρπὸς ἦν· διότι αἱ ἐν τῇ
Ιουδαίᾳ συκαὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆ ἔαρος προβάλλουσι τὰς πρώτας αὐτῶν ὀ-
λύνθας. Ὁ χερσὶν παρήλθε, φησὶν ὁ νυμφίος τῆ ἁγίας, ὁ ὕψος
ἠπάληθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ, τὰ ἀνθὲς ὡφθη ἐν τῇ γῇ, καιρὸς τῆς
τομῆς ἐφθασκε, φωνὴ τῆς τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν· ἡ συ-
κὴ ἐξήνεγκεν ὀλύνθας αὐτῆς. Ὁ Ἰησοῦς ἐν ἤλθεν ἐπὶ τὴν συκὴν
καὶ ὅν καιρὸν εἶδε προβεβλημένα εἶναι τὰ σῦκα. Εἰάν ἐν τῷ τέλει
τῆ φέρου ἤρχετο, τότε ὅκ ἠδύνατο συμπεράναι τὴν ἀκαρπίαν, μὴ
εὐρὺν καρπὸν. Ἐνδεχόμενον γὰρ ἦν, προλαβὼν αὐτὸν συλλεχθῆναι
ἐκ θεμελίων πίπτει ἡ ἐνστασις αὐτῇ, ἡ τοσάκις ἐπαναληφθεῖσα.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ε'.

Περὶ τῆς προῤῥήσεως τῆς ἐπισυναπτόσης τὴν τῆς Ιουδαίας ἐρήμωσιν τῇ
ἐσχάτῃ κρίσει.

1. Ἰδὲ ἄλλη ἐνστασις ἀξιολογώτερα. «Καὶ ἔσονται, φησὶν ὁ ἱερὸς
Ἀσκάς, σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις. καὶ τότε ὄψονται
τὸν

Λευκ. 21. 25—
32.

ἢ ὅν τῷ ἀνθρώπῳ ἐρχόμενον ἐπὶ νεφελῶν μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης...
 ὅταν ἴδῃτε ταῦτα πάντα, γινώσκετε, ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐγγύς ἐστιν. Ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ παρέρχουσα ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἄν πάντα γένηται. Ἡ πρόρρησις αὕτη, ἐπαναλαμβάνει ὁ ἄπιστος, ἢ ἀκμήν μὴ ἐκπληρωθεῖσα, λίαν ἐσκανδάλισε τὰς κριτικὰς, οἵτινες ἐκράυγασαν, ὅτι τὸ ἐσθλὸν ἐστὶν πρόρρησις τοῦ τέλους τοῦ κόσμου, καὶ τῆς τελευταίας κρίσεως. ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐξηφώνησε τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν κατὰ τῶν ἀνθρώπων γένους, ὡς ἀπωλεσθῆναι μέλλοντος σὺν πάσῃ τῇ γῇ ἐπὶ Τιβερὶς.

Μηρόλως ἐνταῦθα πολυπραγμονήσας τὰ εἰς τὴν ῥῆσιν ταύτην τῷ ἁγίῳ Λουκᾷ διάφορα τῶν διερμηνευτῶν ὑπομνήματα μηδὲ τὰς ἐκ τῶν προκινησάσας λύσεις, παρατηρῶ μόνον, ὅτι ἡ τοιοτρόπως προβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλλου ἑνστάσεως, ὑποτίθεται τὴν λέξιν γενεάν, ἀναγκαίως μηδὲν ἕτερον σημαίνειν, εἰμὴ μίαν ἡλικίαν. Τυτῆσι τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, τὸ μεταξὺ τῆς γεννήσεως τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. ἀνάγκη δὲ εἶναι συσεῖλαι ταύτης τῆς λέξεως τὴν σημασίαν, ὅπως ἂν συμπεραίνωμεν μετὰ τοῦ ἀντιπάλλου, καὶ τῶν ὑπὸ αὐτῷ νομιζομένων κριτικῶν, ὅτι κατὰ τὴν τῷ ἁγίῳ Λουκᾷ ῥῆσιν ἡ ἐσχάτη κρίσις γενέσθαι ἔμελλεν ἐπὶ Τιβερὶς. Ἀλλ' ἀρκεῖ τῶν λεξικῶν ἢ ἀνάπτυξις πρὸς τὸ γινῶναι, ὅτι ἡ λέξις, γενεὰ, παρὰ τε τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς ἐθνικοῖς συγγραφεῦσι σημαίνει λαόν, φυλὴν, γένος, ὁμοίως καὶ ἡλικίαν, καὶ καιρὸς τινος διάρκειαν. Ἰκανὴ ἡ τοῦ Βυζαντινοῦ (14) ἀνάγνωσις πρὸς τὸ κατιδεῖν, ὅτι ἡ λέξις, γενεὰ, πολλάκις κατὰ τὴν πρώτην ἐκλαμβάνεται σημασίαν. Οὕτω δὲ ἐκλαβεῖν τὴν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥῆσει γενεάν, ὁδηγῶσιν ἡμᾶς τὰ πράγματα. Ὁ ἅγιος Λουκᾶς προβάλλει ἐνταῦθα τὴν τῷ Σωτῆρι πρόρρησιν περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ. ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλωμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλὴμ, τότε γινώτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς· εἰτασημειοῦ ἐν ποίᾳ κατασάσει ἔσονται οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοιαύτην ἐρήμωσιν. Καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται παταμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. ὅπερ δὴ καὶ ὁ Φαλαμοφανὴς βλέπομεν. τῶτοις ἔπονται τὰ σημεῖα τῆς ἐλευσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. εἰτα συμπεραίνων ἐπιβεβαιοῦ, ὅτι καὶ τῶν ἐν τῷ καιρῷ, ἡτοι τῶν συμφορῶν, τῶν ὁλοσχερῶς διασκηδασκῶν, τῆς μακροτενὲς αἰχμαλωσίας, ἥς τὸ τέλος ἀδελόν τοῖς ἀνθρώποις, ἡ γενεὰ αὕτη, εἴτεν ἡ φυλὴ τοῦ Ἰακώβ, ἰδιαζέσθαι προνοήσῃ ἢ μὴ παρέλθῃ, ὅπως ἂν αἱ τῷ Θεῷ ἀποφάσεις, αἱ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ νεῇ Διαθήκῃ πληρωθῶσιν, ἕως ἄν πάντα γένηται. τὰ χρησιμοδότηματα ταῦτα τὰ ἀμε-

ἀμεταβλητότερα τῷ κρανῷ ἢ τῆς γῆς· „ὁ ἕρηνος, γάρ φησι, ἢ ἡ
„γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μὲν ἢ μὴ παρέλθουσιν· εἰρηκεν ὁ τῷ
Θεῷ υἱός, ἀφορῶν ἢ μόνον εἰς τὰς Αποστόλους, ἢ εἰς τὰς τότε ζῶν-
τας ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἢ εἰς πάντας τὰς εἰς αὐτὸν πιστεύειν μέλλοντας.
μηδὲν δὲ νῦν λέγων περὶ τῶν ὑπὸ τῷ ἀπίστῳ ἐπιφερομένων ἐτέρων
ρήτων, τῶν Αποστόλων Παῦλος, Πέτρος, ἢ Ἰάκωβος, τῶν μηδὲν ἀπο-
δεικνύντων τὸ προκείμενον αὐτῷ, λόγον περὶ τῶν ποιήσω (15), ἐ-
πειδὴν περὶ τῆς κύριος τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν διαλάβω.

2. Ἀλλ' ἔδὲ εἶναι βέβαιον ἐν τῷ ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἀπίστῳ προ-
τεινόμενῳ κατὰ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλέγχῳ, διὰ τὸ ἀπατῆσαι τάχα τὰς
ἀνθρώπους τοῖς δε τοῖς ῥήμασιν· „Εάν μὴ ὁ κόκκος τῷ σίτῳ πεσὼν
„εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει.

Τὸ τό ἐστι τῶν τῶν δι' αὐτοῦ ἐκείνου, ὅτι ὁ Ἀσέβητος ἀπατᾷ
τὰς ἀνθρώπους, λαλῶν περὶ ἀνατολῆς ἢ δύσεως Ἡλίου, ἢ περὶ τῆς
προόδου αὐτοῦ ἐπὶ τὰ Ζώδια (16.). „Ὅταν ἀφανίζηται, ἢ τὴν πρῶ-
την ἀποβάλλῃ μορφήν, ἵνα ἄλλην ἀναλάβῃ καινὴν, καὶν μὴδὲ τὸ εἶ-
ναι, μὴδὲ τὴν ζωοποιῶσαν αὐτῷ δύναμιν διαφθεῖρη, εὐλόγοφανῶς ὁ-
μῶς λέγομεν τότε, ὅτι ἐκεῖνο φθείρεται, ἢ ἀπωλεῖται· καὶ ἑκά-
στην λέγομεν, ὅτι τὰ μὲν ἐσθιόμενα καὶ τρέφοντα ἡμᾶς βρώματα κα-
ταναλίσκονται ἢ φθείρονται· ὁ δὲ εἰς χρυσαλλίδα μεταβληθεὶς σκώ-
ληξ διεφθάρη,

Ἀλλ' ἔδὲ εἶναι βέβαιον ἐν ταῖς ὑπὸ αὐτῷ μνημονευομέναις δι-
σιν ἢ τρισὶ ῥήσεσιν, αἷς ἄλλοτε οἱ Ἀρειανοὶ (17) κατεχρῶντο πρὸς
σύστασιν τῶν ἰδίων σφαλμάτων· διότι αὐταὶ τοσάκις ἔτω γενναίως
ἀνεσκευάσθησαν, ὥστε ἔδὲ χρὴ φοβηθῆναι περὶ τῆς μήτι δι' αὐτῶν
ἰσχύσει τὴν τῶν ψευδοδιδασκαλίαν συστήσαι· μεταβαίνω ἔν εἰς ἄλ-
λας ὑποθέσεις.

3. Εἰσάγει αὐτὸς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, λέγοντα,
ὅτι τὰ τῶν πολλῶν ἀγίων σώματα, τῶν μετὰ τὸν θάνατον τῷ Σω-
τῆρος ἐγερθέντων, περιήρχοντο τὴν ἁγίαν πόλιν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει μόνον, ὅτι εἰσῆλθον· „τὰ γὰρ μνη-
„μεῖα ἔξω ἦσαν τῶν πόλεων· ἢ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. ὅτι ἦσαν ἔν
ὁρατοὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥσπερ ἔδὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὴν
ἀνάστασιν· παραλόγως ἄρα ὁ κριτικὸς θαυμάζει (18) περὶ τῆς ὅτι ἔ-
δὲ ὁ Πιλάτος ἐπέσειλεν ἐν Ῥώμῃ, ἔδὲ ὁ Ἰωσήπος, ἔδὲ ὁ Φίλων ἐλά-
λησε περὶ τῶν τῷ θαύματος.

Matth. 27. 23.

D

A' P' P' O' N

Περὶ τῆς ὅτι ὁ Φλέγων ἐσημείωσε τὸ ἐν τῷ Θανάτῳ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ
γενόμενον σκότος.

1. **Τ**ὸ ὑπὸ τῆς ἐκλείψεως τῆς ἡλίου, ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκρέματο
ἐν τῷ σταυρῷ, γενόμενον σκότος ἀπὸ ἑκτῆς ὥρας ἕως ἑνάτης, τε-
τέστιν ἀπὸ μεσημβρίας ἕως ὥρας τρίτης, πλείονα πολυπραγμοσύνην
ἀπαιτεῖ. τὸ ἔργον τῆτο ἐπιβεβαιῶσιν οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί. ἀ-
τοπον δὲ ἐξιν ὑποτίθεσθαι, ὅτι τέσσαρες συγγραφεῖς σύγχρονοι εἰς
τιμὴν τῆς ἐν σταυρῷ ἀποθανόντος διδασκάλου αὐτῶν, πλάσαντες ἱσο-
ρίαν ἡλίου ἐκλείψεως, σκοτισάσης πᾶσαν τὴν γῆν, ὅτε ἡ σελήνη ἦν
πανσέληνος, ἐκήρυξαν τοιαύτην παχυλωτάτην ψευδολογίαν ἐνώπιον
χιλιάδων ἀνθρώπων, συγχρόνων μὲν αὐτοῖς, γινωσκόντων δὲ ὥσπερ
ἔαυτοὶ, ὅτι ἔβδεν τοῖστον συνέβη ἐν τῷ καιρῷ τῆς σταυρώσεως τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τῆτο ταυτὸν ἐξιν τῷ πιστεύειν, ὅτι τέσσαρες μωροὶ ὑπο-
θέμενοι μωρὸν τὸν σύμπαντα κόσμον, ἐπεισαν πολυάριθμον πληθύν-
των συμπολιτῶν αὐτῶν, ὅτι αὐτοὶ εἶδον ὅπερ ἔβδεις ἄλλος εἰώρακεν.

2. Ὁ ἄπιστος ἀντὶ τῆς προτείνειν αὐτὸς ἑαυτῷ ταύτην τὴν ἔν-
εασιν, λέγει· «Ἡ κατὰ κέντρον τῆς ἡλίου ἐκλείψεως τόπον ἔκχει
ἐν πανσελήνῳ καιρῷ.

Εὐλόγως ταῦτα λέγει, εἰὰν λαλήῃ περὶ ἐκλείψεως μόνον φυ-
σικῆς διὰ τῆς παρενθέσεως τοῦ τῆς σελήνης δίσκου γενομένης, ἔκα-
τὰ τὰς ἀστρονομικὰς κανόνας ἀναλογισθείης· διὰ τῆτο δὲ οἷτε Εὐα-
γγελισταί, ἔμετ' αὐτὰς πάντες οἱ χριστιανοὶ ἐλογίσαντο τὸ ἐν τῷ θα-
νάτῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συμβῆναι σκότος, θαῦμα τῶν πρωτίτων θαυ-
μάτων.

3. «Πρότεινον, ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς, ρησίν τινα ἐκ τῶν βιβλίων
ἐν τῷ χρόνῳ, τῆς Φλέγοντος ὑπὸ τῆς Εὐσεβίου μνημονευομένην. Ἰδὲ τὸ ρητὸν τῆς
Φλέγοντος· Τῷ δ' ἔτει τῆς σβ'. ολυμπιάδος ἐγένετο ἐκλείψις ἡ-
λίου μεγίστη τῶν ἐγνωρισμένων πρότερον. Ἐν ἡμέρᾳ δ' ἑπτά τῆς ἡμέρας
ἐγένετο, ὥστε ἡ ἀσέρας ἐν ἑβραῶν Φανῆναι· ἀλλ' οἱ σοφοὶ σημειῶσιν,
ὅτι ἡ μὲν καταδίκη τῆς Ἰησοῦ ἐ συνέβη ἐν τῷ τῷ ἔτει, ἡ δὲ ὑπὸ
τῆς Φλέγοντος ἱσορῶμένη ἐκλείψις ἔκκει ἢ μὲν κατὰ κέντρον, ἐγένετο
ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ὅπερ ἔβδενι τρόπῳ τῇ τῆς Ἰησοῦ συμβιβάζεται
καταδίκη τῇ ἐν τῇ πανσελήνῳ τῆς Μαρτίου μηνὸς γενομένη.

Ἡ

Ἡ τῆς Ἰησοῦ κατὰ δὴκῃ εἰς συνέβη ἐν τῷ τελέειω ἔτει τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος; ποίαν αὐτὸς ἔχει περὶ τῆς ἀπόδειξιν; τὸ τέταρτον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος ἤρξατο ἐν τῇ θερυνῇ τροπῇ τῆς τριακοστῆς δευτέρας ἐνιαυτοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους, τέλος δὲ ἔσχεν ἐν τῇ θερυνῇ τροπῇ τοῦ τριακοστοῦ τρίτου ἐνιαυτοῦ τῆς αὐτοῦ ἔτους. πληθὺς δὲ πολυάριθμον σοφῶν ἀνθρώπων, τεθμελειωμένον ἐπὶ λόγους, εἰς ἀποδείξεις εἰς μόνον μὴ πολεμηθείσας, ἀλλὰ μηδὲ μνημονευθείσας, ἐνδεχομένως δὲ μηδὲ γνωσὰς αὐτῷ τῷ ἀπίστῳ, λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανεν ἐν τῷ ἔτει τοῦ τριακοστοῦ τρίτου ἐνιαυτοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους.

Ἡ ὑπὸ τῆς Φλέγοντος ἱσορρομένη ἐκλείψις εἰς ἣν κατὰ κέντρον. ὅπερ ἐστίν, εἰς ἣν δακτυλιώεισιν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ συνήθεις φυσικαὶ ἐκλείψεις, ἀλλὰ κατὰ τὸν Φλέγοντα ὅλος ὁ τῆς ἡλίου δίσκος ἡμαύρωται· διότι νῦν ἦν, εἰς αἱ ἀσέρες ἐφάνησαν. Εγένετο δὲ ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ.

Εἴπερ τῷτο ἀληθὲς ἦν, ἐξ ἀνάγκης ἐσημείνουν αὐτοὶ ἀστρονομικοὶ πίνακες ἐκλείψιν ἡλίου, γενομένην κατὰ τὸν Λοίμβριον μῆνα τῆς 32. ἐνιαυτοῦ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, ἐν ᾧ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θέρους ἤρξατο τὸ τέταρτον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, πρέπον ἐν ἣν αὐτῷ δηλῶσαι τὰς τοιαύτας πίνακας. ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς τῆς κυρίας Αββᾶ Δε-λα. Καίλλε, μηδεμίαν μὲν κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν σημειῶντος ἡλίου ἐκλείψιν, ἐμφαίνοντος δὲ μίαν γενομένην τῇ 24. τῆς Νοεμβρίου μηνὸς τῆς 29. ἐνιαυτοῦ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ πρὸ τῆς μεσημβρίας κατὰ τὸν μεσημβρινὸν τῆς Παρισιᾶς. ἀλλὰ τὸ ἔτος τῷτο ἐστὶ τὸ δεύτερον τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, εἰς δὲ τὸ τέταρτον, τὸ ὑπὸ τῆς Φλέγοντος σεσημειωμένον, πρὸς τῷτοις δὲ, ταύτην τὴν ἐκλείψιν, τὴν ἐν τῷ 29. ἐνιαυτῷ τῆς χριστιανικῆς ἔτους ἀσφαλῶς ἐσημείωνεν ἐν τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ πρὸ τῆς μεσημβρίας κατὰ τὸν τῆς Παρισιᾶς μεσημβρινόν. ὁ δὲ Φλέγων τᾶπτε τὴν περὶ τῆς λαλεῖ ἐν μεσημβρίᾳ, ἐνδεχομένως κατὰ τὸν μεσημβρινόν τῆς Ρώμης, ἀνατολικώτερον ὅντα τῆς ἐν Παρισίῳ.

3. Ὁ ἀπίστος φησί. Τῷτο ὅλον ἐστὶν ἄβυσσος σκοτεινότερα τῆς ἐκλείψεως, περὶ ἧς διαλαμβάνει ὁ Φλέγων.

Δοκιμασέον ἐν διασκεδάσαι τὰ ὑπ' αὐτῆς βιαίως συναχθέντα νέφη· ἢ ἐν τῷ θανάτῳ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ γενομένη τῆς ἡλίου ἐκλείψις τέσσαρας ἔχει χαρακτηρισ. α'. Τὸ γενέσθαι ἐν μεσημβρίᾳ. β'. Ἐν τῷ τριακοστῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, κατ' ὃν καιρὸν οἱ Ἑβραῖοι τὸ Πάσχα αὐτῶν ἑόρταζον. γ'. Σὺν αὐτῇ δὲ εἰς σεισμόν τῆς

γῆς. δ'. Διὰ θαύματος. Ἡ ὑπὸ τῆς Φλέγοντος περιγραφομένη ἐκλειψις ἔχει πάντας τὰς εἰρημένους χαρακτῆρας. α'. Γέγονεν ἐν μεσημβρίᾳ, ἐν ὥρᾳ ἑκτῇ. β'. Ἐν τῷ τριακωσῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, κατ' ὃ συμπίπτει τὸ τέταρτον ἔτος, τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος. γ'. Σὺν αὐτῇ ἔσσεισμός τῆς γῆς. «Σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν γενομένος, τὰ πολλὰ Νικαίας κατεσρέψατο· ταῦτα διαλαμβάνει αἱ ὑπὸ τῆς Εὐσεβίου προτεινομένη τῆς Φλέγοντος ῥῆσις. δ'. Διὰ θαύματος· ὅτι μετὰ τὸ θάνατον τῆς τριακοστῆς δευτέρας ἐνιαυτῆς τῆς χριστιανικῆς ἔτους, κατ' ὃ ἤρξατο τὸ τέταρτον ἔτος τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, ἄχρι τῆς θερωνῆς τροπῆς τῆς τριακοστῆς τρίτης χριστιανικῆς ἔτους, ἡδεμία κατὰ τὰς Ἀσρονόμους συνέβη φυσικὴ ἐκλειψις. τῆς ὅλης ἄρα ἡλίας τὸ σκότος, τὸ ἐν τῷ θανάτῳ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ γενομένον, ἔχει ἐπ' ἀκριβὲς τὰς αὐτὰς χαρακτῆρας, ὅς ἢ ὑπὸ τῆς Φλέγοντος περιγραφομένη ἐκλειψις· αὐτὸς ἀληθῶς ὁ λέγει αὐταῖς λέξεν ὅτι ἦν ἐναντία τῇ φυσικῇ τάξει, ἀλλ' ὁ θεὸς φησιν, ὅτι ἦν κατὰ φύσιν. ἱκανὰς δὲ παρέχει ἀφορμὰς νοεῖν αὐτὴν ἑκτακτον, ἐπισυνάψας τὸ, «μεγίστη ἦν τῶν ἐγνωρισμένων πρότερον. ἐπεὶ δὲ συνέβη ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, ὡς αὐτὸς ἐπιβεβαιῶσθαι, ὅτι ἡ δύναμις γενέσθαι εἰ μὴ διὰ θαύματος. ὅτι, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἡμετέρων Ἀσρονόμων ἀναλογισμῶν, ἡδεμία φυσικὴ ἐκλειψις ἐγένετο κατ' ὅλην τὴν αὐτῆς Ὀλυμπιακῆς ἔτους περίοδον.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Η'.

Περὶ τῆς ὥρας, κατ' ἣν ὁ Ἰησοῦς ἐσαυρώθη.

π. «**Α**ντίσταται ἔτι ὁ ἄπιστος, λέγων. Ὁ Ἰησοῦς κατὰ μὲν τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην κατεκρίθη ἐν τῇ ἑκτῇ ὥρᾳ, κατὰ δὲ τὸν Μάρκον τῇ τρίτῃ ὥρᾳ ἐσαυρώθη.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ὁ προβάλλει τὴν τῆς Καλμέτις ἀπόκρισιν, ὃν συχναὶς ἀνακαλεῖ ἀπροσφυῶς, ἐνίοτε δὲ ἔπιψευδῶς; παρατίθημι αὐτὴν ὡς κεῖται εὐθὺς μετὰ τὴν ἔνστασιν, τὴν ὑπὸ τῆς ἀπίστεως, ὡς εἴκοι μετὰ γραφεῖσαν. «Πολλὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίας (19), μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τὸ τῆς Κανταβριγίας, διαλαμβάνουσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατεκρίθη περὶ τὴν τρίτην ὥραν. *Αναγινώσκωμεν δὲ ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ χρονικῷ τάδε (20).* «**Αὕτη** ἐστὶν

ἡ ἐξὶν ἢ ἀνάγνωσις τῶν ὀρθοτέρων Βιβλίων, ἢ τῶ ἐν τῇ Εὐφροσύνῃ Διαφυλαχθέντος πρωτοτύπου. Τὸ το φρόνημα ἔκ ἐξὶ μόνου τῷ Καλμάτι, ἀλλὰ πολλῶν ἐπιτηδείων κριτικῶν, προτεινόντων τὸν Εὐσέβιον, τὸν ἅγιον Πέτρον Ἀλεξανδρείας, κτ. (21).

2. Εγκαταλείπω τὴν ἀποτρόπαιον τῷ κριτικῷ παράθεσιν τῆς ἐμφυσημάτων, δι' ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς Ἀποστόλοις τὰ θεῖον μετέδωκε πνεῦμα, ἢ τῶν ἐν ταῖς θεουργίαις μαγικῶν ἐμφυσημάτων (22) οἶδαμεν γὰρ, ὅτι οἱ πονηροὶ ἀσμένως μιμνῶνται τὰς διατεταγμένας σεπτὰς ἢ συμβολικὰς πράξεις. ἀλλ' ἔδοξεν τὴν ῥαψωδίαν αὐτῶ ἐλέγχω, τὴν κατὰ τῶ 22. ἐδ. τῶ 21. κεφ. τῶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· διότι τὸ τοσούτον σαφέστερον ἢ ἐξηκριβωμένον ὕψος (23) ἢ δόλως ἀμαυρῶσαι δύναται τὰ διδάγματα φαντάσματα τινῶν συγγραφέων.

3. Ἰδοὺ εἰς τὴν καταντῶσιν οἱ κατὰ τῶν ἁγίων ἀγῶνες τοῦ συνάξαντος τὰς ἐνστάσεις ἢ τὰς χλεύας τῶν πρὸ αὐτῶ ἀσεβῶν· παράθεσις ταῦτα ταῖς ἡμετέραις ἀπαντήσεσι, μᾶλλον δὲ ταῖς ἀποδείξεσι τοῦ κύρους, ἢ τοῖς χαρακτηρησὶ τῆς ἀληθείας, τοῖς ἐκλάμπουσιν ἐν αὐτοῖς τοῖς θεοῖς βιβλίοις, εἴτα πρόφερε τὴν ἀπόφασίν σου περὶ αὐτῶν τε ἢ τοῦ ἐσκοτισμένου συγγραφέως, τοῦ κατ' αὐτῶν αὐθαδῶς ἐγχειρήσαντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶ κύρους τῶν ἄλλων τῆς νέας Διαθήκης βιβλίων.

Οἱ Καισαρείας Εὐσέβιος ἀριθμῶν τῆς νέας Διαθήκης τὰ βιβλία, συγκαταλέγει τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, περὶ ὧν ἱκανῶς διέλαβον, τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἁγίου Παύλου, τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἢ τὴν πρώτην τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐν τῇ τάξει τῶν βιβλίων, ὧν τὸ κύρος ὁμολογούμενον, ἢ μηδαμῶς ἀντιλεγόμενον. τῶ ὄντι δὲ οἱ τῶ δευτέρου ἢ τρίτου αἰῶνος Πατέρες ὑπὲρ τῶν βιβλίων τῶν αὐτῶ διημαρτύρησαν, ἢ ὑπὲρ τῶν Εὐαγγελίων. ἐπίσης δὲ ἢ τοῦτοι ἐχρήσαντο πρὸς τὸ διδάξαι μὲν τοὺς πιστοὺς, πολεμῆσαι δὲ τοὺς αἵρετικούς· ὁ δὲ Τερτυλλιανὸς ῥητῶς λέγει, ὅτι τὰ πρωτότυπα τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων ἐφυλάττοντο ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ἐν αἷς ἐπέμφθησαν, ἢ ἐν παντὶ καιρῷ ἠανεγινώσκοντο ἐν ταῖς τῶν πιστῶν συνάξεσιν. ἢ δὲ δεχὴ τοῦ βιβλίου τῶν

Βίβλ. 3. x
25. 1ος.

Τερτ. πρὸς
προγραφ.

τῶν πράξεων ἐπιβεβαιοῦν, ὅτι τὸν αὐτὸν ἔχει συγγραφεά, ὃν ἔ τὸ κατὰ Λευκᾶν Εὐαγγέλιον, ἔ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπεμφθῇ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῶν τῆς νέας Διαθήκης βιβλίων, ὧν τὸ κύρος ἀντι-
λεγόμενον.

Ι. **Τ**ὼ κατ'ἀλόγῳ τῶν βιβλίων τῆς νέας Διαθήκης, ὧν τὸ κύρος διηνεκῶς τε ἔ καθολικῶς ἀνωμολόγητ' ἐπισυνάπτει ὁ Εὐσέβιος ἔ τὸν τῶν ἀντιλεγόμενων βιβλίων κατάλογον. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ τάξει θείας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Ιακώβου, τὴν τοῦ Ιούδα, τὴν δευτέραν τοῦ ἁγίου Πέτρου. ἔ τὴν δευτέραν ἔ τρίτην τοῦ ἁγίου Ιωάννου, ὁμοίως ἔ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτοῦ, σημειοῦν, ὅτι ἡ ἐνίων ἀμφιβολία περὶ τῶν τῶν βιβλίων ἐκ ἐκώλυσε τὸ πολὺ τῶν Ἐκκλησιῶν πλῆθος δέχεσθαι αὐτά (24). λέγων δὲ ἄλλαχθ, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐδίδαζον. περὶ τῆς πρὸς Εβραίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Παύλου (25), ἀνακηρύττει αὐτὴν γνήσιον αὐτοῦ πόνημα. παρατηρῶν δὲ, ὅτι ὁ ἅγιος Κλήμης ὁ Ῥώμης μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ. πιστεύει, ὅτι αὐτὸς μετέφρασεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐλληνίδα διὰλεκτον ἐκ τῆς ἐβραϊδος, δι' ἧς συνέγραψεν αὐτὴν ὁ ἅγιος Παῦλος. (26) ὁ σοφὸς ἕτος συγγραφεὺς προτίθῃσι τὴν τοῦ Ὁριγένους εἰδοπεποιημένην ἀπόφα-
σιν, λέγοντος ἐν τῷ εἰς τὸ κατὰ Ιωάννην ὑπομνήματι. «Κᾶν τινες ἀμφιγνοῶσι περὶ τῆς πρὸς Εβραίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Παύλου, ὁ-
κρῶντες τὴν φράσιν αὐτῆς σαφεσέραν τῆς ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστολαῖς,
ἐγὼ ὁμως κατὰ τὰς παλαιὰς ἀποφαίνομαι αὐτὴν εἶναι ἀναντιρρή-
τως τοῦ ἁγίου Παύλου. διότι οἱ δεχάδοι ἡμῶν διδάσκαλοι ἐγνώρισαν
αὐτὴν πόνημα τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου. (27) Τοῖστον ἦν πρὸ τοῦ Ὁρι-
γένους τὸ τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως φρόνημα· τοῖστον μεταξὺ
τῶν Λατίνων τὸ τοῦ Ιερωνύμου, εἰπόντος, ὅτι τῶν τοῦ κοινῆς τῶν Ἀ-
νατολικῶν φρονήματος ὁπαδοὶ γεγένησιν πολλοὶ Ἀυτικοί. ὅπερ δὲ πε-
ρὶ τὸ τέλος τοῦ τελέστερου αἰῶνος κοινὸν γέγονεν, ὡς δῆλον ἐκτῶν ἐπι-
στολῶν Ἰννοκεντίου τοῦ ὁ. ἐκ τοῦ Θεοπίσματος τῆς ἐν Καρθαγένει τρί-
της Συνόδου, ἔ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀύγουστίνου.

2. Τὸ αὐτὸ ῥήλεον περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἄλλων Ἀποστό-
λων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων. εἰσὶ δὲ αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τελαγ-
μένα ἐν τοῖς τῶν κανονικῶν βιβλίων κατ'ἀλόγοις, τοῖς ἐν τῇ περιό-
δῳ

Κλημ. ἐν τῷ
βιβ. τῶν Ὑ-
ποκ. π.
Ιερων. ἐπισ.
πρὸς Δαμ.
Ἰννοκ. ἐπισ. 3.
πρὸς Εὐκρίτ.
Αὐγ. β. 2. πρὸς
διδασκ. χρι 5.

ὡς τῆς τελευτῆς αἰῶνος πεμφθεῖσιν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὧς ὅσῃ, ὅς ὃ πάν-
τες κοινῶς ἐδέχθησαν. ὃ ὁ μὲν Εὐσέβιος μαρτυρεῖ, ὅτι ἔκτοσε κα-
τολικά ἐπιστολαὶ ὠνομάζοντο· καὶ δὲ τινες περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ
Ἰακώβου, ὃ Ἰσίδω ἐδίδασκον, δημοσιευμένοι ὅμως ἦσαν ἐν πλείσταις
ἐκκλησίαις· ὃ δὲ Τερτυλλιανὸς, ὃ ὁ Νριγένης ὡς θείαν γραφὴν
προετίθεσαν αὐτάς· τῷ αὐτῷ δὲ λόγῳ ἐχρήσαστο αὐταῖς καὶ ὁ ἐν Ἀ-
γίοις Κυπριανὸς κατὰ Ναζαλιανῶν· τῆς μὲν τῆς ἁγίας Ἰσίδω ἐπιστο-
λῆς μνείαν ποιεῖ ἐν τῷ δευτέρῳ αἰῶνι ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν
τοῖς ἑαυτοῦ σφώμασιν, ὡς σημειοῖ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ ἔκτῳ βιβλίῳ τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τῆς δὲ δευτέρας τῆς ἁγίας Πέτρης ὁ Νριγένης,
ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς δευτέρου αἰῶνος ὁ ἅγιος μάρτυς Ἰσίδωρος, ἀλλὰ ἐκ
τῆς παρ' Εὐσεβίου ῥήσεως τῆς Παπῆς δοκεῖ ἡ αὐτὴ γνωστὴ καὶ αὐτῷ
τῷ δευτέρῳ τῆς Ἱεραιολέως ἐπισκοπῷ.

Εἰς, β. 2. κ.
23. ἱστορ.
Τερτ. περίτολ.
γοναίκα, ὅ κατὰ
Ἰσίδ. κ. 2.
Νριγ. β. 5.
ἐν τῇ πρὸς
Ρωμα. ὁμιλ.
13. εἰς τὴν
Γέν.
Κορ. β. κατὰ
Ναυτ.
Εὐσέβ. 6. κ. 14
Νριγ. περὶ
τῆς εἰς Ἰησοῦν
ὁμ. 2. κ. 15.
Ἰσίδ. ἐν τῇ
πρὸς Κ. ἁ.
ἀγ.
Παρθέν. β. 2
κ. 15.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

Εν ᾧ αἱ περὶ τῆς θειότητος τῆς ἀποκαλύψεως εἰδικαὶ ἀποδείξεις.

Ι. Ἀμφισβήτησις ἦν κατὰ τὴν πρώτην αἰῶνα περὶ τῆς Ἀπο-
καλύψεως συγγραφῆς· ὁ εἰρημένος Παπίας διασεύλας δύο ἀνδρας
τῆς πρώτης αἰῶνος τὸ αὐτὸ ἐχούσας ὄνομα, εἶπεν Ἰωάννης, ἐν Εφέσῳ
ἀποθανόντας, ὅπως τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἐδείκνυνον, πρῶτος αὐτῆς τῆς
ἀμφισβήτησεως ἀφορμὴν παρέσχε· τῶν δὲ μὲν ἦν ὁ Ἀπόστολος, ὁ
δὲ ἱερεὺς τῆς κατ' Εφεσον ἐκκλησίας· ὁ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἱστορίᾳ κα-
ταλιπὼν ἀόριστον τὸ ζήτημα περὶ τῆς τῶν δύο τῶν ἐσὶν ὁ τῆς
ἀποκαλύψεως συγγραφῆς, «ἐν τῷ χρονικῷ σαφέστατον ἀποφαίνε»
λέγων. «Ἐν τῷ πεντήκστῳ ἔκτῳ ἔτει τῆς Ἰησὺ Χριστῷ ὁ ἅγιος Ἀπό-
στολος Ἰωάννης εἰς Πάτμον ἐξορισθεὶς, εἶδε τὴν ὀπασίαν, ἣν παρέ-
δωκε ἡ ἀποκαλύψει, ἡ ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἐρηναιῆς διερμηνευθεῖσα.
(28) ὁ περιφανὴς ὅτος μάρτυς, ὁ ἐν τῷ τέλει τῆς δευτέρου αἰῶνος ἀκ-
μάσας, καὶ ὁ τότε ἔτι δευτερευόμενος ἅγιος Ἰσίδωρος αἶψασι τὴν ἀμφι-
βολίαν, λέγοντες, ὅτι ἡ ἀποκάλυψις ἐστὶ πόνημα τῆς ἁγίας Ἰωάννης τῆς
Ἀποστόλης. ὅπως ἐφρόνει κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Ἀντιοχείας Θεόφι-
λος, ὁ Σάρδεων Μελίτων, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς· τῆτοις ὁπα-
δοὶ ἦσαν κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα ὁ Νριγένης, ὁ Τερτυλλιανὸς, καὶ ὁ
ἐν ἁγίοις Κυπριανὸς. τὸ αὐτὸ δὲ φρόνημα καὶ οἱ Λατῖνοι ἐδέξαντο,
ὡς φησὶν ὁ Ἱερώνυμος· ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀμφισβήτησεως τινῶν συγ-
γρα-

Παρθέν. β. 2.
κ. 9.

Εἰρην. 3. κ.
τα Αἰσ.
Ἰσίδ. ἐν Δικλ.
πρὸς Γούφ.

Παρθέν. β. 4.
κ. 24.

Τερτ. ἱστ.
πρὸς Δαδ.

γραφέων τῷ δευτέρῳ αἰῶνος περί τῆς τῆς Αποκαλύψεως αὐτεργῆς, συνάγεθ', ὅτι ἡ ἀποκάλυψις ὑπῆρχεν ἐν τῷ τέλει τῶ πρώτου αἰῶνος· μόνος δὲ ὁ χρόνος ἔστος δεκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κύρης ὁμῆς καὶ τῆς ἀγιότητος αὐτῆς. Διότι τίς ἄλλος τότε, εἰμὴ εἰς τῶν Αποστόλων, ὑπὸ τῆς θείας Πνεύματος πεφωτισμένος, ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν τῶν μελλόντων γνέφον, καὶ καθανοῆσαι τὰς πάσῃ τῇ ἀνθρώπινῃ ἀγχινοῖᾳ ἀκατανόητος ἀλλοιώσεις, τὰς ἀπὸ τῆς δεξιῆς τῆς δευτέρου αἰῶνος ἕως τῆς τέλους τῆς ἐβδόμου μετὰβαλίσας τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσωπον;

2. Ἀπὸ τῆς κέντρης σκοτεινῆς τινὸς νεφέλης ἐπίτηδες διὰ μυστηριωδῶν αἰνιγμάτων συγκροτηθείσης, ἵνα ἐπικρυφθῇ ἀπὸ τῆς διωκτικῆς Αυτοκρατορίας τὸ περὶ αὐτῆς ὅρισθῆν, ἕως ἂν ἡ προθεσμία πληρωθῇ, ἢ διὰ λαμπρῶν λόγων εὐφραίνοντων τὰς πεισῆς, ἢ ἐν μέσῳ τῶν διωγμῶν ἐνισχυόντων αὐτὰς, συνορᾷ τὸ προσεκτικὸν ὄμμα τὴν διασπορὰν τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, τῶν ἐξορισθέντων ἐκ τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας, τὴν τῶν Πάρθων ἐφοδὸν κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς, τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμῆς, ἐξόχως δὲ τὸν τῷ Διοκλιτιανῷ. ἵνα δὲ μή τις πλανηθῇ, σημειώσας ἐκπεφασμένως ὁ Προφήτης τὸ ὑπὸ τῆς Αυτοκρατορίας τεθῆν ἐμπόδιον τῷ πωλεῖν ἢ ἀγοράζειν πρὶν ἢ θυμίαμα προσενεγκεῖν τοῖς εἰδώλοις. Ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῷ λαμβάνειν εἰδωλολατρείας μαρτυρίαν εἰς φύλαξιν τῆς ἰδίας ζωῆς ἢ τῶν ὑπαρχόντων, ἐδωρίσε τὸν ἀριθμὸν τῶν συνεργησάντων αὐτῷ ἐν τῷ τῷ διωγμῷ. Οἱ πέντε ἔπεσον, φησὶν ὁ Ἱερὸς συγγραφεὺς, προσηλώσας τὰ ὄμματα ἐπὶ τὸν καιρὸν, καὶ ὃν ἡ Αυτοκρατορία ἐχρυσιάνισεν. Ὅσοι δὲ οἱ πέντε εἰσὶν, αὐτὸς ὁ Διοκλιτιανὸς, ὁ Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκύλιος, ὁ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλέριος, ὁ Μαξέντιος, ἢ ὁ Μαξιμῖνος ὁ Δαΐας, καὶ ὁ εἰς ἑσὶν, ἔστος δὲ ἦν ὁ Αἰκίνιος, ὁ τὸν διωγμὸν ἐπαναλαβὼν, ἢ ὑπὸ τῆς Κωνσταντίνου κατατροπωθεὶς· ὁ ἕβδομος (ὁ ἄλλος ἐν τῷ ἔλλην.) Οὐπὼ ἦλθεν· ἔστος ἦν ὁ Ἰουλιανὸς, ὅστις ἀγωνισθῆναι ἔμελλεν ἀνακαινίσαι τὴν εἰδωλολατρείαν μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἡῶν τῆς Κωνσταντίνου. ἐχαρακτήρισε δὲ αὐτὸν ὁ Προφήτης διὰ τῆς ὑποκρίσεως, ἀπονείμας αὐτῷ κέρατα οὕτω ὅμοια ἀνίῳ, ἢ διὰ τῆς κλίσεως αὐτοῦ πρὸς τὰς μαγείας, ἐξόχως δὲ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ὀνόματος, Ἀποστάτης, τῆς ἐντελῶς συμποσύντος τὸν ἐξακόσια ἢ ἐξήκοντα ἢ ἐξ ἄριθμόν. „Ἐθὲν δὲ ἦττον καὶ τὴν Ῥώμην ἐχαρακτήρισε „διὰ τῶν ἑπτὰ αὐτῆς ὁρῶν, διὰ τῆς πορφύρας αὐτῆς ἱματίου, διὰ τοῦ „ποτηρῆς τῆς μοιχείας, τῆς προτεθέντες πᾶσι τοῖς Βασιλεῦσιν, ὅς ἀνέπεισε λατρεῖν τοῖς ψευδοθεοῖς αὐτῆς. Ἐπεσε, ἢ ἔπεσε Βαβυλῶν

Ἀποκ. 2. 5. 6. 7.
8. Αὐτ. 9. 14
Αὐτ. 11. 3. 12.

Αὐτ. 13. 11.
18. 3. 17. 19.
27.

Αὐτ. 13. 12. 13
3. 17. 10. 27.

Αὐτ. 13. 11.
18.

Αὐτ. 11. 9. 4.

Αὐτ. 18. 2. 3.

ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον Δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένων· ὅτι ἐκ τῆς οἴης τῆς θυμῆς τῆς πορνείας αὐτῆς πέτωκε, πάντα τὰ ἔθνη· καὶ οἱ Βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως ἡς ἐρήνους αὐτῆς ἐπλήτησαν. Σεσημειώνονται δὲ καὶ οἱ ὑπερβολοὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ βάρβαροι Βασιλεῖς, οἵτινες ἔδωκαν αὐτῇ τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ γενόμενοι μισθωτοί, ἢ τελεσφόροι αὐτῆς, ὕψερρον ἔχοντες ἀνακηρυχθέντες, ἡρμημωμένην ἐποίησαν αὐτὴν καὶ γυμνὴν, καὶ τελευταίον κατέκαυσαν ἐν πυρὶ. Ἐκτίθεται δὲ καὶ ὁ λόγος τῆς παιδείας αὐτῆς· ὅτι ἐμεθύσθη ἐκ τῆς αἵματος τῶν μαρτύρων τῆς Ἰησοῦ. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ κατοικῶντες χριστιανοὶ σώζονται διὰ τῆς φυγῆς. Ἐξελθε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσῃς ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ λάβῃς ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς. Τίνες δὲ εἰσὶν αἱ πληγαί; Θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμός, καὶ πῦρ. Φοβερά σκηνή, ἐν ἣ παλαίει ἡ θύρα τῆς Χρεῖας, ὅστις ἡ πίστις ἀμεταπτῶτως ἐσηρίχθη ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς εἰδωλολατρίας. ἐπὶ δὲ ἀράγε ὁ τούτων συγγραφεὺς ἀνθρώπος τῆς πρώτης αἰῶνος; ἢ εἰσὶν ἀράγε οἱ τούτων συγγραφεῖς ἀνθρώποι πολλοὶ τῆς τετάρτης, τῆς πέμπτης, τῆς ἑκτοῦ αἰῶνος; ἢ ἐν ταῖς τοῖς ἔχουσιν, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς ὑπ' ἐμῆ σιωπῇ θείσιν ἢ γνωρίζει Ἀπόστολος, ταῖς τῆς αἰωνίης φωλὸς ἀκτίσι πεφωτισμένον, παρόντα, ἐπίσης ἔχοντα πάντας τὰς αἰῶνας;

Λύτ. 17. 13

Λύτ. 17. 16.

Λύτ. 17. 6.

Λύτ. 18-4. 8.

3. Τὸ οὖν βούλεται ὁ τῆς τελευταίου διερμηνευθείσης Διαθήκης συγγραφεὺς, ὅταν ψευδίζων περὶ ὑποθέσεων πάντη ἀκατανοήτων αὐτῷ, προβάλλῃ ὡς ἐτύχε τοὺς ἐν ἀγίοις Παῦλον καὶ Πέτρον κεκλωσμένους, καὶ Ἰὸν ἅγιον Ἰούδαν, ὡς διδάσκοντας ἀναφανῆναι μέλλειν τὸ τοῦ κόσμου τέλος νέας οὐρανοὺς, καὶ νέαν γῆν, ἐπὶ ζώντων αὐτῶν, μηδὲν τοιοῦτον νόημα ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν κείμενον, οὗτοι οἱ Ἀπόστολοι κατήγγειλαν τὴν δευτέραν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔλευσιν ὁμοιοτρόπως τῷ Ἰωάννῃ, ὅς ἐστι ἐν τῇ Αποκαλύψει αὐτοῦ ἀρχεται αὐτῶς. ὅθεν ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὄψαλμός, καὶ αἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῶν πασαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ἐφαντάζετο ἀράγε ὁ Ἀπόστολος οὗτος, ἀσμεῖνως πάντα τὰ περὶ τῆς Αυτοκρατορίας τῆς Ῥώμης προρρηθέντα, καὶ χαρακτηρίσας τὴν πτῶσιν αὐτῆς, καὶ προειδὼν πολλὰς ἐκ τῶν λειψάνων αὐτῆς συστάσας Βασιλείας, τετρακόσια καὶ πεντακόσια ἔτη πρὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ὅτι τὸ τοῦ κόσμου τέλος ἔσται κατ' ὃν αἰῶνα ἠκμασεν ὁ Τιβέριος; ἐυλογίζοντο ἀράγε οἱ τῶν πρώτων αἰώνων

Ἰ. π. 1. 7.

H

ἰδὲ-

διδάσκαλοι, οἱ ἀναγινώσκοντες, καὶ μελετῶντες, καὶ διερμηνεύοντες τὴν Ἀποκάλυψιν, ὅτι τοσαῦτα ἀλληλοδιάδοχα συμβάντα, καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, τὸ μέλλον τελειῶσαι ταῦτα, συμβῆναι ἔμελλεν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τοῦ πῶς ἐσηρίχθη τὸ τῶν ἀμφισβητημένων βιβλίων κύρος.

1. **Κ**αὶ τοῦ κύρους τῶν βιβλίων, τῶν ἄλλοτε ποτε ἀμφισαλλομένων ἢ ἐξῆς ἑνσασίς παρρησιάζεται. Πῶς τοῦ πράγματος τοῦ δόξαντος ἀμφιβόλου κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας ἐπαύσατο ἡ ἀμφισβολία ἐν τῷ τετάρτῳ; ἔλαβον ἄρα γε οἱ τότε χριστιανοὶ φῶτα, ὧν ἐς ἐρημένον ἦσαν οἱ πρὸ αὐτῶν;

Εὐκόλος ἡ ἀπάντησις. Οἱ περὶ τῆς κύρος τῶν βιβλίων τούτων πείθοντες λόγοι, οἱ αὐτοὶ ἦσαν διαπαντός, θεμελιωμένοι ὑπάρχοντες ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων τοῖς βιβλίοις ἀνδρῶν, τῶν καὶ γνωρισάντων τοὺς τούτων αὐτεγούς, καὶ ἐπὶ τῆς ἀδιακόπως παραδόσεως τῶν Εκκλησιῶν, πρὸς ἃς ταῦτα ἐπέμφθησαν, ἢ τῶν ἀκαταπαύσως μετερχομένων αὐτὰ πρὸς νεοφύτας τῶν πιστῶν· τινὰ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν βιβλίων πολλῶ πρότερον γνωστὰ ἦσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐμὴν εὐθέως καὶ ἐν τῇ Δύσει· τινὲς μὲν τῶν Εκκλησιῶν ἀποδείξεις εἶχον περὶ αὐτῶν σφραγίδος, καὶ παραδόσεις βεβαίας, τινὲς δὲ τούτων ἠπόρουν. ἐντεῦθεν ἡ ἐνίων ἀμφισβολία, ἣτις εὐθὺς ἐκ μέσων ἤρθη διὰ τῆς γενομένης ἐρεῦνης. διότι τὸ ἐγνωσμένον καὶ βέβαιον τοῖς πολλοῖς, γέγονε τελευταῖον γνωστὸν τοῖς πᾶσι· τὸ αὐτὸ καὶ τῇ πολιτικῇ συμβαίνει τάξει. πράγματά τινα, περὶ ὧν οὐδόλως μὲν ἐδίδασκον οἱ εὐχερῶς περὶ αὐτῶν ἐρευνῆσαι δυνάμενοι, οὐ τοσοῦτον δὲ ἐντελῶς ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐγνωρίζοντο, γίνονται τελευταῖον γνωστὰ καθολικῶς τοῖς πᾶσι.

2. Ἐκ τῆς παραδόσεως ἄρα τῆς ἄχρι τῶν καιρῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων ἀνιούσης, ἀσφαλές τε καὶ δήλον, ὅτι πάντα τὰ τῆς νέας Διαθήκης βιβλία, ποιήματά εἰσι τῶν συγγραφέων, οἷς ἐπεγράφησαν, καὶ τοῦ αἰῶνος, εἰς ὃν αὐτὰ ἀναφέρομεν, τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα κατὰ τὸν αὐτὸν πρῶτον αἰῶνα ἐπιστεύθησαν· ἐπεὶ δὲ ἦσαν λίαν κεκοινολογημένα, καὶ ἐκπληκτικά, καὶ τῇ ἐπικρίσει, καὶ ταῖς ἀντιρρήσεσιν ὑποκείμενα, οὐδεὶς ἐδέχετο αὐτὰ, εἶπερ ἦ-

σαν

σαν ψευδή. Τὸ δὲ ἐπαναλαμβάνειν τὴν σήμερον τὴν περὶ αὐτῶν ἀμφιβολίαν ἐς τὸ κατὰ πασῶν τῶν ἀρχῶν ἀντιφέρεσθαι, πρὸς τοῖς εἰδομένοις, πόσον εἰσὶν ἐλλειπεῖς τε καὶ εὐτελεῖς αἱ ὑπὸ τῶν ἐμπαθεσέων ἀπίστων προτεθεῖσαι κατ' αὐτῶν δυσκολίαι.

3. Οφείλω δὲ μὴ καταλιπεῖν τὴν δε τὴν περατήρησιν πάντων τῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀπολογυμένων. Τὸ κύριον τῶν ἡμετέρων αγίων βιβλίων, τὸ ἀποδεικνύον ἀναντιρρήτον τὴν τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἀλήθειαν, οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ἀναγκαῖον εἰς τὴν τούτων βεβαίωσιν· ἀρκετὸν γὰρ τὸ ὅτι τὰ ἐν αὐτοῖς ἔργα παρετέθησαν πρὸς τοὺς μέλλοντας ἔσεσθαι μάρτυρας, καὶ ἀνηγγέλθησαν, καὶ ἐπισεύθησαν κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα, καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς γεγόνασι. καὶ δὲ μὴ δι' ἀκαταβλήτων ἀποδείξεων ἀποδεδειγμένον ἦν, ὡς εἶδομεν, ὅτι τὰ τῆς νέας Διασθήκης βιβλία ποιήματά εἰσι τῶν Αποστόλων, βεβαιούται δ' οὖν ὅμως τοῦτο διὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπομνημάτων τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, διὰ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀυξήσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ διὰ τῆς ὁμολογίας, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σιωπῆς τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. διὸ οὐδὲν προσθεῖς τῇ παρατηρήσει ταύτῃ τῇ εἰς τὸν ἐμὸν σκοπὸν μὴ ἀφορώσῃ μεταβαίνω πρὸς τὸ κύριον τῶν τῆς παλαιας Διασθήκης βιβλίων.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Περὶ τῶ κύρους τῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων,
τῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆ ναῖ τῆ Σολομῶντος
συγγραφέντων.

Ἡ ὑπ' ἐμοῦ ὁρισθεῖσα μέθοδος τοῦ ἀναβαίνειν ἀπὸ τῶν
πλησιεσέρων ἡμῖν εἰς τοὺς ἀπωτέρους καιροὺς ἀπαι-
τεῖ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀληθείας
τῶν τῆς νέας Διαθήκης βιβλίων, ἣν πεποίηκα ἀνερχόμενος βαθμη-
δὸν ἀπὸ τῆ κατ' ἡμᾶς αἰῶνος ἄχρι τοῦ τῶν Αποστόλων, καὶ τοῦ Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ἀνελθεῖν ὁμοίως ἀπὸ τούτου τοῦ αἰῶνος ἕως τῆς τοῦ
Μωϋσέως νομοθεσίας. ἡ τῆς ὑποθέσεως ἑκτασις ἀναγκάζει με διελεῖν
αὐτὴν εἰς διάφορα ἔτη. διὸ τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία, τὰ γραφέντα με-
τὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ γενομένην τοῦ ναοῦ καταστροφὴν, ἐ-
σονται τοῦδε τοῦ βιβλίου ἡ ὕλη. Πρῶτα δὲ κατὰ τὴν εἰρημένην τά-
ξιν παρίστανται τὰ δύο τῶν Μακκαβαίων βιβλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆ κύρος τῆ πρώτης καὶ δευτέρας βιβλίας τῶν Μακκαβαίων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύρος τῆ πρώτης καὶ δευτέρας τῶν Μακκαβαίων
βιβλίας.

Ι. Ταῦτα τὰ δύο βιβλία ἐ κατελέχθησαν ἐν τῷ τῶν Ἰουδαίων
κανόνι· ὁ δὲ λόγος ἀπλῶς ἐστίν· ὁ κανὼν ἕτος, ἡ κατάλογος, ἐσφρα-
γισμέ-

γισμένοι ἦν πρὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἔτη ἑκατὸν πενήκοντα· μιμηταὶ δὲ τῶν Ἰσδαίων γεγονόσιν, ὡς πρὸς τὰ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία, οἱ πρῶτοι χριστιανοί· ἐκ τούτου συνέβη τὸ μὴ περιληφθῆναι ταῦτα ἀπ' ἀρχῆς ἐν τοῖς τῶν ἱερῶν βιβλίων καταλόγοις, τοῖς κοινῶς δεκτοῖς ταῖς χριστιανικαῖς Ἐκκλησίαις. ὡς κανονικὰ ὅμως ἐλογίζοντο ἐν τῷ τετάρτῳ αἰῶνι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος, λέγων ῥητῶς·

»Κἂν οἱ Ἰσδαῖοι ἐκ ἐδέξαντο τὰ τῶν Μακκαβαίων βιβλία ἐν τῷ κανόνι αὐτῶν, ὅμως ὡς κανονικὰ λογίζονται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· κατὰ δὲ τὸν τρίτον αἰῶνα ὡς Γραφῆς τινος θείας μνημονεύει αὐτῶν ὁ ἐν ἁγίοις Κυπριανὸς, ὁμοίως ὁ Τερτυλλιανὸς ὁ Ὡριγένεες, οἱ παρατηρήσαντες, ὡς φησὶν ὁ Εὐσέβιος, ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι ἐκάλεον αὐτὰ, Σχαρβήθ, Σαρβανέ, ἔλ, τὸ σκηπτρον τῆς κεφαλῆς τῶν παίδων τῆς Θεᾶς, κἂν τῷ τῆς κύρης λόγῳ ἐκ ἐνόμιζον ἴσα τοῖς ἐν τῷ κανόνι περιεχομένοις διὰ πρὸς τοῖς εἰκοσὶ βιβλίοις· κατὰ δὲ τὸν δεύτερον αἰῶνα μνημονεύει τούτων ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς· ἀναμφισβόλον δὲ ἔσται τὸ ὅτι καὶ κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα τοσούτον εἶχον κύρος, ὅσον τὰ ἱστορικὰ βιβλία, ἐὰν τὸν νῦν ἐπισήσωμεν ἐπὶ τὸν Ἰωσήπον, τὸν ἐξαγαγόντα ἐκ μὲν τῆς πρώτης τῶν βιβλίων τέτων τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις γραφαῖς περὶ τῆς νίκης τῶν Ασμοναίων κατὰ τῶν τῆς Συρίας Βασιλέων, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, ὁλοσχερῆ τὴν περὶ τῆς μαρτυρίας τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν διήγησιν, τὴν ἐν τῷ περὶ τῆς αὐτοκράτορος λογισμῶν βιβλίῳ κειμένην· ἕτος δὲ ὁ ἱστορικὸς ἐν τῷ κατὰ Ἀπίωνος πρῶτῳ αὐτῆς βιβλίῳ δηλοποιεῖ τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ἰσδαῖοι ἐκ ἐνέθησαν αὐτὰ ἐν τῷ ἑαυτῶν κανόνι, (29) ἐκ ἐδέχοντο, λέγει, εἰμὴ τὰ τῶν Προφητῶν, ὧν ἡ ἀκολουθία, καὶ ἡ διαδοχὴ ἀκριβής· ἡ δὲ διαδοχὴ τέλος ἔσχε τὸν Μαλαχίαν, μετ' ὃν ἐκ ἐνεφανίσθησαν ἔτι Προφῆται ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὡς ὁ συγγραφεὺς τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων ἐσημείωσεν. ἀλλὰ μετὰ τὰς ὑπ' ἐμῶν προτεθείσας μαρτυρίας ἀμφιγνοεῖν ἢ δυνάμεθα περὶ τούτου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ δύο αἰῶνας, τὸ τῶν Ἰσδαίων γένος ἐγνώριζε τὰ βιβλία ταῦτα ὡς τῶν ὄντων ἱστορικὰ, καὶ κατὰ πάντα ἀξιοπίστα.

2. Πολυπραγμονητέον δὲ τί κατ' αὐτῶν ἀντιτείνει ὁ ἐνστάσεις τινὰς τῶν Προτεστάντων ἀνακαίνισας, αἷς πολλάκις ἀπήντησαν οἱ ὑπερ' ἡμῶν ἀπολογούμενοι, καὶ συναγαγὼν καὶ τὰς ὑπὸ τῶν κριτικῶν προτεθείσας τε καὶ λυθείσας, καὶ τελευταῖον χιμαῖρας τινὰς συγκροτήσας, μῆδ' ἐχέσας θεμέλιον, εἰ μὴ τὰ ἑαυτοῦ σφάλματα, καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἢ τὸ κακόπιστον.

Αὐγ. περὶ πόλ. Θεᾶς.

Κορρ. ἐν τῇ προτρεπτικῇ πρὸς τὸν Κορινθ. Βυσ. β. 6. κ. 25. ἱστορ.

Κλημ. β. 5. εἰρημ.

1. Μακκ. 9. 27.

Λ' ΡΘ.

Περὶ τῆς ἐπιθωπίας κατὰ δίκης τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν, καὶ τῆς τέτων
μητρῶς.

1. **Ο** αὐτὸς ἀποφαινόμενος φησί. Τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν, καὶ τῆς
μητρῶς αὐτῶν ἢ κατὰ δίκην, ἢ τοσούτου παθητικῶς κατὰ δισορμμένη ἐν
τῷ δευτέρῳ τῶν Μακκαβαίων βιβλίῳ, „ἔδεν ἕτερον ἐστίν, εἰ μὴ
ἡ πλάσμα. Ἰδὲ τῶν ἀποδείξεων αὐτῆς ἢ πρώτη· ἡ δὲ ἀνάμνησις αὐ-
τῆς γέγονεν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῷ προχωρῶντι πορρωτέρῳ τῆς
Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς Βασιλείας.

2. Μακκ. 5. 21.
24. 3. 6.

Ἰστέον, ὅτι ὁ κανὼν, ὃ ἐνταῦθα σοιχεῖ, τῆ ἀπορρίπτειν τὴν
ἐκθεσιν τῆς ἑτέρας, μαρτυρῶντος περιτίνος ὑποθέσεως, διὰ μόνην τὴν
σιωπὴν τῆς ἑτέρας, ἐστὶ καινὸς ἔντε τῇ κριτικῇ καὶ τῇ δίκαιῃ ἐπι-
σήμε· ἀλλὰ κατὰ παραδρομὴν ἢ κατεῖδεν, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον τῶν
Μακκαβαίων βιβλίων ἢ διαλαμβάνει, εἰ μὴ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰσδαίᾳ
συμβάντων, τὸ δὲ δεύτερον ἐκτείνει ἐπὶ τοῖς ἐν τῇ Ἀντιόχειᾳ γε-
νομένοις. Ὁ Ἀντιόχος, λέγει τὸ αὐτὸ βιβλίον, πορβήτας τὸν ναόν,
ἐπέσρεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν· ἀπέστειλε δὲ ἐκεῖθεν τὸν Ἀπολλώ-
νιον εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, ὅστις ἐποίησε τὴν ἐν ὅλῳ τῷ λοιπῷ μερεῖ τῆς
παρασημειωθέντος κεφαλῆς φονοκτονίαν· πέμψας δὲ ἑπειῶ καὶ τὸν
Ἰερωνῆα (τὸν Ἀθηναῖον) ἐπέῳξεν αὐτῷ βεβηλωταί μὲν τὸν ἐν Ἰερουσαλὴμ
ναόν, βιάται δὲ τὰς Ἰσδαίους ἐναγκαλισθῆναι τὴν εἰδωλολατρευτικὴν
τῶν Εἰδολῶν θρησκείαν. τελευταῖον κελεύσας ἐνεχθῆναι αὐτῷ ἐκεῖ
τὰς ἑπτὰ παῖδας σὺν τῇ μητρὶ αὐτῶν, βαρβαρικῇ ὠμότητι αὐτὰς ἀ-
πέκτεινεν. ἐκ τῆς βλέπομεν ὁποίας προσοχῆς ἀξία ἐστὶ καὶ ἡ ἐφε-
ξῆς δευτέρα τῆς ἀπίστου ἑνστάσις.

Ὁ τῆς δευτέρας βιβλίου συγγραφεὺς, ὁ τὴν τῶν Μακκαβαίων
κατὰ δίκην περιγράφας ἢ δηλοῖ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Ἀντιόχος τὴν βαρ-
βαρικὴν ταύτην πράξιν γενέσθαι διέῳξεν, ἐδήλωσε δὲ αὐτὸν, εἶπερ
ἀληθὲς ἦν τὸ ἔργον.

Συγχώρητόν μοι. ἀπὸ τῆς πρώτης κεφαλῆς δεχόμενος, ἐδή-
λωτέ σοι, ὅτι ὁ Ἀντιόχος ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐποίησε
πάντα ὅσα διηγεῖται ἄλλοι τῶν ὀγδὼν κεφαλῆς. ἐκεῖθεν δὲ πάλιν, ἐκ
τῆς πρώτης ἐδαφίς, ἐπαναστρέφει ἐπὶ τὰ κατορθώματα, τὰ ἐν τῇ Ἰσ-
δαίᾳ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν γεγνότα ὑπὸ Ἰσδα τῆς Μακκαβαίας, καὶ
τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς. τῷτο κατενόησεν ἐντελῶς ὁ Ἰώσηπος, λέγων ῥη-
τῶς. ὁ Ἀντιόχος ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὰς ἑπτὰ
ἀδελ-

Ἰωσ. β. περὶ
αὐτοῦ. Λο-
γισμ.

ἀδελφὸς σὺν τῇ μητρὶ αὐτῶν. (30) καὶ τὸ τῶν Μακκαβαίων βιβλίον ἐκ ἐδήλυν τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἡ φοβερά αὕτη τραγωδία συνέβη, καὶ πως σὺ διαλογιζόμενος συμπεραίνεις, ὅτι ἡ Ἰσορία ἐκ ἐστὶν ἀληθής.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῶν Αντίοχου τῷ Επιφανῆς χαρακτήρων.

Ι. Ἰδὲ καὶ ἡ τρίτη ἀπόδειξις αὐτῆς. Ὁ Αντίοχος ἀνεπίδεκτος ἦν ἔργων τοσούτον εὐτελεῖς· αὐτὸς ἦν μέγιστος ἡγεμῶν... Ὁ τῷ Επιφανῆς τίτλος, ὃν ἡ μὲν Ἀσία αὐτῷ ἀπένειμεν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι διέτηρησαν, ἱκανὴ ἀπόκρισις ἐστὶ κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν Ἰσδαίων διασπαρειῶν, κατὰ τῆς μνήμης αὐτῆς ὕβρεων.

Ἀλλ' ἀράγε οἱ Ἰσδαῖοι εἰσιν, οἱ μετὰ τὸ διηγηθῆναι τὰς ἀτοπίας, τὰς εὐτελείας, τὰς παντὸς εἶδους ἀσωτίας, καὶ τὰς παρασπονδὰς τῷ Αντίοχῳ, τῷ επονομασθέντος Επιφανῆς, ἐσημείωσαν, ὅτι μετήλλαξε τὸ τῷ Επιφανῆς ὄνομα εἰς τὸ τῷ Επιμανῆς, τῷ Ἀναισδήτης, τῷ Μωρῆ; οὐχί· ὁ Διόδωρος ἐστὶν ὁ Σικελιώτης, ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Πολύβιος· διατὶ δὲ ὁ λεγόμενος κριτικὸς λαλῆσαι ἠθέλησε περὶ τῆς παλαιᾶς Ἰσορίας, ταύτην μὴ εἰδώς; ἐὰν τῇ ἀναγκαίᾳ προτοχῇ καὶ διακρίσει ἐμελέτα τοὺς ἐθνικοὺς συγγραφεῖς, αὐτοὶ ἐδίδασκον αὐτὸν τὸ, ὅτι ὁ Αντίοχος οὗτος, ὁ ἐκ χειρὸς τῆς φύσεως ἀγαθὰ τινα δεξάμενος ἰδιώματα, ἦν πρωτεύς, καὶ ὃν ἀπεριόρισον, ἐκ τούτου δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν ἀτοπίαν ἐπιτήδειος· μὴ ἀποδὲς δὲ τῷ ἰδίῳ ἀνεψίῳ τὴν τῆς μητρὸς αὐτῆς προίκαν, ἀφορμὴν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς τῶν ἐπιτρόπων τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν ἀναζητήσεως κατὰκυριεῦσαι τῆς Αἰγύπτου, ἡ αὐτὴν ληηλατεῦσαι, ἡ δὲ ἄλλο δέ τι ὑπεκρίθη ἀποδῆναι τῷ νέῳ ἡγεμόνι τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐξουσιαζόμενας ἑπαρχίας, ὧν τὸ τιμιώτερον κατέσχε μέρος, εἰ μὴ ἵνα ἐκδιᾷσῃ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ Βασιλέως, ὃν οἱ ταύτην τὴν βασιλεύσαν τῆς Αἰγύπτου πόλιν ἀνεγνώριζον, ὅτε ἐμάνθανον, τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ὑπὸ τὴν τῷ Αντίοχῳ ἐξουσίαν διατελεῖν. ἐξώσθεις δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνεχώρησε κατέχων μὲν διαπαντὸς τὸ Πηλῶσιον, κατὰκυριεῦσας δὲ τῆς Κύπρου, ἐπὶ σκοπῷ τῷ καταλιπεῖν τὰς δύο ἀδελφὰς ἐξαφανίσαι ἀλλήλους. ἰδὼν δὲ αὐτὰς ἐναντίον τῆς ἐλπίδος αὐτῆς συμφωνήσαντας, ἐπαυλῶν ἐφώρμησε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὡς κατὰ θηράματος, μὴ δυναμένης ἐκφυγεῖν τὰς χεῖρας αὐτῆς· τὰς δὲ ὑπερηφάνους ὡς παρασπόν-

Διοδ. ἐν τῇ
Ἐκλογ. τοῦ
αἰ. α. 37. β.
5. §. 10.
Πολύβ. πρὸς β.
26.

ὅς σκοπὸς αὐτῆ συνέχευεν ἢ τῷ Ποπλίῳ ἀνδρείῳ, καὶ ὁ περικατέ-
χων αὐτὸν φόβος ὅτε ἦκε προφερόμενον μόνον τὸ τῶν Ρωμαίων ὄ-
νομα. Ἰδὲ ποῖός ἐστιν ὁ μέγιστος Ηγεμῶν, ὁ Βασιλεὺς ὁ τὴν μεγαλο-
ψυχίαν ἀπαρδειγμάτιστος, καὶ ἐπομένως ὁ ἀπροσφυὴς εἰς τὸ φο-
νεῦσαι μίαν γυναῖκα μετὰ τῶν ἑπτὰ ἡῶν αὐτῆς, ὡς σαφερώς ἀπο-
βαλόντων τὸ ἐναγκαλισθῆναι τὴν τῶν Ελλήνων Ἰσημερινήν, ἣς τὰ ἔ-
θιμα ἐκτελεῖν ἠνάγκαζε πάντας τὰς Ἰσθαίους· ἐπελάθετο ἀναμφισό-
λως ὁ φιλόσοφος ἕτος, ὅτι ὁ Ἀντίοχος ἦν Ὀμώκτης· ὅθεν μετὰ τὰς
γενναίους λόγους, ὅς ἠκούσαμεν, ἐπέφερεν. „Ἡ ἰσορία ἄρα τῶν λεγο-
μένων Μακκαβαίων, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐστὶ πλάσμα.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς διανομῆς τῶν τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐπικρατειῶν, καὶ τῆς
Διαθήκης αὐτῆς.

1. „**Τ**ῷ αὐτῷ τόνῳ ὁ αὐτὸς ἀκολούθως, λέγει· ὁ πλασματοποιὸς
„συγγραφεὺς ἀρχεῖ τῷ ψεύδῳ, λέγων ὁ Ἀλεξάνδρος ἐτι ζῶν, διέ-
„νειμε τοῖς φίλοις αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐπικράτειαν· τῷτο δὲ τὸ σφάλ-
„μα, τὸ ἀνασκευῆς μὴ χρῆζον, καθίστησιν ἱκανὸς κρίνειν τὰ περὶ τῆς
„τῷ συγγραφέως ἐπισήμης.

Κρίνομεν ἡμεῖς τὴν τῷ κριτικῷ ἐπισήμῃ ἐκ τῷ σφάλματι, ὅπερ ἐνταῦθα πεποίηκεν, ὑποτιθέμενος ἕνα ἔτι τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν
συγγραφεὰ τῷ δευτέρῳ τῶν Μακκαβαίων βιβλίῳ, τῷ τὴν ἰσορίαν τῷ
θανάτῳ τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν, ἔτι τῆς μητρὸς αὐτῶν περιέχοντος, τῷ
τῷ πρώτῳ, τῷ ἐναρχομένῳ ἀπὸ τῆς διηγήσεως τῷ θανάτῳ τῷ Ἀλε-
ξάνδρῳ, ἔτι τῶν ἐσχάτων αὐτῷ διατάξεων· τὸ δὲ ταυτίζειν τὰς συγ-
γραφὰς τῶν δύο βιβλίων ἐπίσημόν ἐστιν ἀμαθείας σημεῖον· ἢ
ἀνομοιότης τῆς φράσεως· ἢ μὲν τῷ πρώτῳ ἐστὶ ἀπλή, συντετμημένη,
ἔτι κατὰ πάντα τῆς τῶν ἑβραϊκῶν βιβλίων ἰδιότητι· ἢ δὲ
τῷ δευτέρῳ, ἐκτεταμένη ἔτι τρόπῳ γέμετα· ἔτι ἡ διαφορὰ τῆς των συμ-
βάντων διηγήσεως, ἔτι τῷ τρόπῳ τῆς ἐπαριθμήσεως, τῶν ἐν αὐτῶν τῶν
Σελευκίδων, ἔτι αὐτοῖς τοῖς ἀντιθέται ἀναγγέλλει δύο συγγρα-
φεῖς· ἀσυμφώνως κατὰ τὴν συγγραφὴν, ἔτι διαφέροντας ἀλλήλων κα-
τὰ τε τὰς καιρὰς ἔτι τὰς τόπους· πρῶτός ἐστιν ἐνδεχομένως ἕτος ὁ σοφὸς
ἄπιστος· ὁ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ ταῦτα τὰ δύο ἀπονεύμας πο-
νήματα. Πρὸς τούτοις, ποῖόν ἐστι τὸ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Μακκα-
βαίων

βαίων σφάλμα, τὸ μὴ χρῆζον ἀνασκευῆς, καὶ πορίζον τὸ κρίνειν τὴν τῷ συγγραφέως ἐπισήμην; ἀρά γε τὸ εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ κλήνῃ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ διένειμε τὴν ἐπικράτειαν τοῖς ὑπεργοῖς αὐτοῖς; ἀλλ' ὁ Ἀρσίος, ὅς τις ὡς Προτεσάντης, ἔκ ὡς κανονικὰ ἐδέχετο τὰ τῶν Μακκαβαίων βιβλία, ἔλεγε πρὸς τινὰς τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ, τῶν καὶ αὐτεργῶν ὄντων τῶν ἐνστάσεων, τῶν ὑπὸ τῷ κριτικῷ ἀνακαινιζομένων, ὅτι τὸ περὶ τοῦ λόγου ἔγκλημα, ἀδικόν ἐστι καὶ συκοφαντικόν· διότι κατὰ τὸν Ἀρειανόν, τὸν κρείττονα τῶν ἱσορρήτων τὰ τῆς Βασιλείας τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τοσαύτη διαφορά ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἔργων καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἱσορρήμοις, ὥστε μηδέποτε τοσούτους ἱσορῆς ἀσυμφώνους ἀναφανῆναι· τῷ ὄντι δὲ ὁ Κρίντοκρίτος, ὁ ἀρνήμενος τὴν ὑπὸ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐτι ζῶντος γενομένην διανομὴν, ὁμολογεῖ, ὅτι ἐνίοις τῶν συγγραφέων ἦν δεκτὴ· καὶ ὁ μὲν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης λαλεῖ περὶ τινος τῷ Ἀλεξάνδρῳ διαθήκης, διαλαμβανύσης περὶ διαιρέσεως τῆς ἰδίας ἐπικρατείας· τὸ δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας χρονικὸν φησὶ ῥητῶς, ὅτι ὁ Περδίκας ἢ τῇ διανομῇ, ἢς προέβη εὐθέως μετὰ τὴν τῷ μονάρχῳ τελευτήν, ἔδεν ἕτερον πεποίηκεν, εἰμὶ, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπ' αὐτῷ διαταγέντων· ἀληθῶς ὁ Ἀλέξανδρος εἰδὼς τὴν τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ διαφροσίν, ἀναδέξασθαι ἐκ ἡθέλησε τὸ τῆς ἐκλογῆς τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ βάρος, ἀλλ' ἐπεφόρτισεν αὐτοὺς ἐκλέξαι τὸν μετὰ αὐτῶν ἀξιώτερον· τὴν ὁμῶς ἐκ ἐκώλυσε αὐτὸν διορῆσαι ἕκαστον αὐτῶν οἰονεὶ διοικήτορα, διέποντα μέρος τῆς μεγάλης αὐτοῦ μοναρχίας· τὴν δὲ ἐστὶν ὅπερ ἐκτίθει τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Μακκαβαίων, λέγον, „Διένειμεν αὐτοῖς τὴν Βασιλείαν αὐτοῦ.“ ἔτσι δὲ μὴ ἐμμενέοντες ἐν τῷ, μετέβαλον μετὰ τὸν τῷ θάνατον τὰ διοικέμενα ὑπ' αὐτῶν μέρη εἰς τοσαύτας Ἀναρχίας. „Ἐπέθηκαν ἑαυτοῖς διαδήματα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.“ ἐκ ἧς ὁ τῷ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων συγγραφεὺς, ἀλλ' ὁ αὐθάρτης κριτὴς αὐτοῦ, ἐστὶν ὁ ἐνταῦθα δεικνύων ἀράθειαν.

Κρίντ. β. 104

1. Μακκ. 1. 8.

9.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῆς ὑπὸ Ἀντίοχου τῷ Ἐπιφανῶς γενομένης λεηλασίας τῆς Περσεπόλεως.

1. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπειρίας, ὑποτιθέμενος διαπαντὸς τὸ δῶν τῶν Μακκαβαίων βιβλία, ἐκ τῷ αὐτῷ ἐξεληθόντα καλὰ μὲν λέγει.

F

Κατὰ

„Κατὰ τὸν συγγραφέα ὁ Ἀντίοχος εἰσέρχεται εἰς τὴν περσέ-
 „πολιν, ἵνα λεηλατεύσῃ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. . . Ἡ μὲν πρ-
 „λις αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν Ελλήνων καλεσμένη Περσέπολις, ἣ ἐῖχε το-
 „τε ὑπαρξιν, τὸ δὲ ἀληθές ὄνομα αὐτῆς ἦν Σεσεκάρ. εἴπερ ἔν ὁ
 „τῶν βιβλίων τῶν Μακκαβαίων συγγραφεὺς Ἰσδαῖος ἦν Ἱεροσολυμί-
 „της, ἣ καὶ ἐκάλει τὴν παροικίαν τῶν Βασιλέων τῆς Περσίας τοις-
 „τω ξένῳ ὀνόματι· ἐντεῦθεν συνάγει, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα ἣ ἐ-
 „γράφησαν, εἰμὴ ὑπὸ Ἰσδαῖς τινὸς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνι-
 „σῶν, δεξαμένοις τῶν ρητορικῶν γυμνασμάτων.

Ἱερ. προσεφ. εἰς
 τὴν πρὸς Γα-
 λατ.

2. Μακκ. 9 2.

Τὸ συμπέρασμα τῆτο, ὅπερ ἀληθεύει τυχὸν περὶ τῆ δευτέρας
 τῶν Μακκαβαίων βιβλίας. ψεύδει περὶ τῆ πρώτης· πρὸ ὀλίγου ἀπέ-
 δειξα τὰ βιβλία ταῦτα ἔργον διαφόρου χειρός· ὁ Ἑβραϊκὸς χαρακ-
 τήρ τῆς φράσεως τῆ πρώτης ἱκανῶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι διὰ τῆς Ἑβραϊ-
 δος συνεγάφη διαλέκτου, ἐπομένως δὲ ὑπὸ Ἰσδαῖς Ἱεροσολυμίτης, ὁ δὲ
 Ἱερώνυμος ἐπιβεβαίωσεν, ὅτι εἶδε τὸ νῦν μὴ ὑπάρχον Ἑβραϊκὸν πρωτό-
 τυπον τῆ πρώτης τῶν Μακκαβαίων βιβλίας. ἣ ἐν τῷ πρώτῳ δὲ,
 ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ γέγραπεν Ἑλληνιστὶ, ὅτι ἡ πόλις, ἥς Ἰδὸν
 ναὸν λεηλατεῦσαι ἐβύλετο ὁ Ἀντίοχος, ἐκαλεῖτο Περσέπολις. τὸ δὲ
 πρῶτον προσαγορεύει αὐτὴν ἀπλῶς, πόλιν ἥς Ἑλυμαίδος, εἴτις
 πρώτην πόλιν τῆς Ελάμ. τῆτο δὲ νέα ἀποδείξεις ἐσιν, ἐπικυρῶσα,
 ὅτι τὰ μὲν ὅσω τῶν Μακκαβαίων βιβλία ἣ εἰσὶ τῆ αὐτῆς συγγρα-
 φέως, ὁ δὲ κριτικὸς καὶ ὡς ἀπατᾷ.

Ἀλλ' ἵνα παραστήσῃ ἑαυτὸν ἐπιτήδειον, ἥ τῇ περὶ τῆς Ἀνατο-
 λῆς πολυμαθείᾳ κεκοσμημένον, φησί. Τὸ ἀληθές ὄνομα τῆς τῶν Περ-
 σῶν βασιλεύσεως ἦν Σεσεκάρ. Τῆτο λέγεται ὑπότινων Ἀράβων καὶ
 Περσῶν συγγραφέων, τῆς τῆ Μωάμεθ Εγγίρας μεταγενεστέρων, ὅ-
 τινες γράψουσιν Εσεκάρ, καὶ ἔχι Σεσεκάρ· ἀλλ' ἀρά γε εἰκὸς ἐστὶ με-
 γάλῃς τιμῆς ἀξίως νομίζειν συγγραφεῖς τοσούτον νέος ὡς πρὸς τὸ δε-
 χαίότατον ὄνομα τῆς πόλεως, μάλιστα ἐπειδὴ ἐν τοῖς αὐτῶν συγ-
 γράμμασιν ἀναγινώσκωμεν τὸ, ὅτι ἡ τῆ Εσεκάρ πόλις τοσούτον εὐ-
 ρυχωρὸς ἦν, ὥς περιελάμβανεν ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς τὴν Σχί-
 ραν πόλιν; σημειωτέον δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Θεβενότον*) δέκα ὥρων τῆ-
 λάχι-

*) Ὅρα τὰς Ἀνατολικὰς ὁδοί πορ. τῆ
 Θεβεν. ἐν τόμ. 4. σελ. 499. τῆς κα-
 τὰ τὸ Ρ'στερδ' ἐν ἔτ. 1727. ἐκδ. καὶ
 τὴν Ἀνατολικὴν Βιβλίον. τῆ Ἑβελότ.

ἐν τῇ λέξει Ε'σακάρ· ἣ τὸν Μαρτι-
 νιέρ. ἐν τῇ λέξει Περσίπολις, ἣ τὴν
 Ἱσορίαν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἑπιγρα-
 φῶν ἐν Τόμ. 29. σελ. 140.

λάχισον ὁδοιπορία ἐς μεταξὺ τῆς Σχίρας καὶ τῶν ἑρειπίων τῆς Χελμινάρ, ἢ τῆς Περσεπόλεως, τῆς ὑπὸ τῶν τῶν Γεωγράφων καλεσμένης Εσακάρ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἔν, ὅτι τῆτο (ὅπερ ὁ Βολτέρος λέγει) τοῦτον βέβαιον ἐστὶν ὅσον καὶ ἀμφίβολον, παράδοξον ἄρα ἐστὶ, τὸν συγγραφέα τῆς δευτέρας βιβλίας ἑλληνιστὶ συγγράφοντα χρῆσασθαι τῷ ἑλληνικῷ ὀνόματι, Περσεπόλει, ἀντὶ τῆς Περσικῆς Εσακάρ;

2. Μετὰ τῆτο τῆς πολυμαθείας τὸ δεῖγμα βοᾷ ὁ αὐτός. «Πόσοι λόγοι συμβοηθεῖσι τοῖς σοφοῖς, καὶ τοῖς πατράσι τῶν πρώτων αἰώνων, τοῖς ἐξωστρακίσασιν τὴν τῶν Μακκαβαίων ἱστορίαν».

Οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ἔδῃ τῶν Πατέρων ἐξωστράκισε τὴν τῶν Μακκαβαίων ἱστορίαν, πάντες δὲ ἐλογίζοντο αὐτὴν ὡς ἱστορίαν ἀληθινήν, καὶ μὴ πάντες κατέλεξαν ἐν τοῖς κανονικοῖς βιβλίοις τὰ περιέχοντα αὐτὴν βιβλία· εἰπὼν δὲ τίς ὁ περὶ τῶν λόγων, παρεξήσα αἷμας Πατέρας τῆς δευτέρας καὶ τρίτης αἰῶνος, μνημονεύσαντας αὐτῶν ὡς θείας Γραφῆς, ὧν ἡ γνώμη κοινὴ γέγονεν ἐν τῷ τετάρτῳ αἰῶνι.

K.I. A' 9. I.
A' 9. I.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ζ.

Περὶ τῆς ἔτους, ἐν ᾧ οἱ Ρωμαῖοι τῆς Γαλάτας κατέστρεψαν· καὶ περὶ τῶν περιστάσεων τῆς Ἀντίοχης τῆς μεγάλης καταστροφῆς.

1. **Δ**υσκολαί τινες ἐκ τῆς ὀγδόης κεφαλῆς τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων προαχθεῖσαι, ἀφορμὴν παρέχουσι τῷ κριτικῷ περιυβρίσαι τὸν συγγραφέα, «καὶ ἐλέγχει αὐτὸν εἰπόντα, ὅτι ἰδὼς ὁ Μακκαβαῖος ἐκ σπηλαίων εἰς σπήλαιον περιερχόμενος, καὶ πόλεμον συγκροτῶν ἐν μιᾷ τῆς Ἰουδαίας γωνίας, ἠθέλησεν ὁμόσπονδος γενέσθαι τοῖς Ρωμαίοις, ἀκούσας, ὅτι λαὸς τις Ρωμαῖος λίαν ἀφρηκῶς, ὑπέταξε τὰς Γαλάτας. Επαναλαβὼν δὲ ὁ ἴστος ὁ ἰὼν ἱερῶν ἡμῶν βιβλίων κρήνης, φησὶ, Τῆτο ἰὼν Γαλατῶν τὸ γένος ἀκμήν ἐχ' ὑπὴρχε δεδωλωμένον, δεδέλωται δὲ μόνον ὑπὸ Κορνηλίου τοῦ Σικιπῆωνος.

Οἱ Γαλάζ) ἔπει πρὸ χριστοῦ 188. ἐν δυοῖν ἀμαφόροις συμβολαῖς κατὰ κράτος νικηθέντες ὑπὸ Κνεῖς Μανλῆς τῆς ὑπάτης, τῆς ἐν Ἀγκύρας τῇ βασιλευσῇ ἰὼν Γαλατῶν πόλει καταλύειν ἀφρετισαμένους, πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλαν, ἐπαγγελλόμενοι δεχθῆναι πάσας ὅσας ἂν αὐτὸς θελήσῃ ἐπιθεῖναι αὐτοῖς συνθήκας· ὁ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἔτος

λος γράφας αὐτάς, προσέβη το εἰρηνεύειν ἀλλήλοις, ἀπαγορεύσας ὁλοκλήρως καὶ τὰς κατ' ἔθος πειρατείας αὐτῶν καὶ τὰς ληστείας· καὶ τὸ μὲν πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας 188. ἔτος προϋπῆρχε τῆς ἔ-
της, καὶ ὁ ἔτελεύτησεν ὁ Ἀντίοχος ἔτη εἰκοσιτέσσαρα· ὁ δὲ Ἰσίδας
ὁ Μακκαβαῖος ἐκ ἀπέσειλε τὰς πρέσβεις αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην, εἰμὴ
δύω ἔτη μετὰ τὴν τῷ Ἀντίοχῳ τελευτήν· ὅτε ἔν ὁ Μακκαβαῖος Ἰ-
σίδας ἐζητήσῃ τῆς κραταιᾶς ταύτης Ἀριστοκρατίας τὴν Φιλίαν, παρελη-
λυθότα ἦσαν τότε εἴκοσι καὶ ἕξ ἔτη, ἐξ ὧν οἱ Γαλάῳ, ἢ Γαλοέλ-
ληνες δαμασθέντες ὑπέκειντο τοῖς Ῥωμαίοις· μεταρρίψαι ἄρα δυνάμε-
θα ἐπὶ τὸν κριτικὸν, ὃν αὐτὸς κατὰ τῶν ἱερῶν συγγραφέων συνέρρα-
ψεν ἐλεγχον, εἰπὼν· «Λαλεῖ ὡς ἔτυχε περὶ ἃ ἐκ οἶδεν.

2. Ὁ αὐτὸς λαλῶν περὶ τῶν πρώτων τῶν Μακκαβαίων βιβλίου,
«Φησὶν. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀκολούθως λέγει· ὁ Ἀντίοχος ὁ μέ-
γας, υἱὸς ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ῥω-
μαίων· τῷτο δὲ ἐστὶ σφάλμα προφανές.

Πρέπον ἦν αὐτῷ ἐπισυνάψαι ἃ τὸ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ
πρώτου βιβλίου τῶν Μακκαβαίων ἐκ ἐπιβεβαιοῦ, ὅτι ὁ Ἀντίοχος ὁ
μέγας ἡχμαλωτίσθη ἐν τῷ κατὰ τῆς Μαγνησίας πολέμῳ, λέγει δὲ
μόνον, ἢ Φήμη διεσπάρη ἐν τῇ Συρίᾳ· ὁ Ἰσίδας, Φησὶν ὁ ἱερὸς συγ-
γραφεὺς, ἦκασε τότε φημιζόμενον τὸ τῶν Ῥωμαίων ὄνομα ἃ τὴν ἰ-
σχύν, τὰς πολέμους καὶ τὰς ἀνδραγαθίας αὐτῶν, κτ. ἢ δὲ Φήμη ἐ-
δόκει ἀσφαλὴς, διότι εὐδὺς μετὰ τὸν ἐν Μαγνησίᾳ πόλεμον οἱ Ῥω-
μαῖοι ἐκυρίευσαν τῶν Σάρδεων, ὅπως ὁ Ἀντίοχος μετὰ τὴν κατατρο-
φὴν αὐτῶν κατέφυγεν· ἀληθὲς δὲ ἐστὶν ὅτι κατὰ τὸν ἀπίωνα καὶ τὸν
Τίτον Λίβιον ὁ Ἀντίοχος ἐκφυγὼν τὸν διωγμὸν τῶν Ῥωμαίων, ἦλ-
θεν ἐν τῇ Ἀπαμῖα πρὸς ἐντευξίν τῶν υἱῶν αὐτῶν. ἀλλ' ἄρα γε ἐκνέσι
πειθανόν, ὅτι ὁ Σικιπίων, ὁ κατέχων τὸν Ἀντίοχον ἐν Σάρδεσι συνήρ-
γησε τῇ φυγῇ αὐτῶν; βέβαιόν ἐστι τὸ, ὅτι ὁ Ἀφρικανὸς Σικιπίων, ὁ
τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν τῷ ὑπάτῳ ἐν τῷ τῷ πολέμῳ ἀκολούθων, ἦν ὁ
ὅλος τῷ μεγάλῳ Ἀντίοχῳ ἐκδότος, ὅσις καὶ μεγαλοφύχως ἀνευ λύ-
τρεων ἐπέσχεψεν αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτῶν, τὸν ἐν θαλάσῃ διὰ τῆς κηλὸς
αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντα· ἐκ ἧττον δὲ βέβαιον τὸ, τὰς δύο Σικιπί-
ων ἐγκληθῆναι ἐνώπιον τῶν λαῶν, ὡς ὑπὸ τῷ Ἀντίοχῳ διαφθαρέντας.

3. Ὁ συγγραφεὺς, ὁ αὐτὸς λαλεῖ. τῶν Μακκαβαίων προ-
«σίδησι τάδε· ὁ Ἀντίοχος ὁ μέγας παρεχώρησε τοῖς Ῥωμαίοις τῆς
«Ἰνδίας, τῆς Ἀνδίας, καὶ τῆς Μηδείας· τῷτο λίαν φορτικόν ἐστι· τοι-
«αύτη αὐτὰ δὲ ἐστὶν ἀκατανόητος· ζημίαν προεξένησεν ὁ Ἰσίδας συγ-
γραφεὺς, μὴ ἐπισυνάψας τέτοις τὴν Σίναν, καὶ τὸ Ιαπὼν.

Τῷτο

Τῷτο ἔ μᾶλλον ἀκατανόητον τῷ ἀναγινωσκόμενῳ ἐν τῷ τρίτῳ
ἄρθρῳ τῆς ἐγγράφου συμφωνίας, τῆς μεταξὺ τῷ Ἀντίοχῳ τῷ μεγάλῳ
καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἔτω δηλαδὴ ὡς κεῖται ἐν τοῖς πλείοσι τῶν τῷ
Τίτῳ Λίβιῳ ἀντιγράφων. «Ὁ Ἀντίοχος ὁ Βασιλεὺς ἐξέβαλε τὰ στρα-
«τεύματα αὐτῶν ἐκ πασῶν τῶν πόλεων, πολυχνίων, καὶ φρεσίων τῶν
«πέραν τῷ Ταύρῳ, ἄχρι τῷ ποταμῷ Τανάϊδος*). Οὐδέποτε δὲ ὁ Ἀν-
«τίοχος ὁ μέγας φρεσὶν εἶχε πλησίον τῷ Τανάϊδος· ἀλλ' ἐρεῖτις· το-
«σῶτον διακριτικὸς ὢν ὅσον καὶ ὁ κριτικὸς ἔτος· διὰ τὴν ἐκ ἐπισυνάπτε-
ται τὸ, ἄχρι τῆς Σαρματίας, ἢ ἄχρι τῶν ὑπερβορείων; ἀλλ' ἔπε-
«εῖ γὰρ ἐκ τῆς, ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῆς εἰρημένης συμφωνίας, ἢ ὁ
Τίτος ὁ Λίβιος ὁ μνημονεύων αὐτῆς, ἢν αὐτὰ δὲ; ἔδαμῳς· ἔπε-
«μόνον τὸ, ὅτι οἱ τὴν ἱστορίαν τῷ Τίτῳ Λίβιῳ μετὰ γράφοντες ἡπατή-
«θησαν· γράφοντες ἀντὶ τῷ Ἀλυσ, Τανάϊς· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ τοῖς
μεταγράψασιν ἃς ἔχομεν μεταφράσεις τῶν πρώτων βιβλίων τῶν Μακ-
καβαίων, οἵτινες ἐπισφαλῶς ἔγραψαν Μήδης ἀντὶ Μύσας, καὶ Ἰν-
«δίας ἀντὶ Ἰωνεῖς (31) τὴν τῶν δὲ διόρθωσιν τοσῶτον καλῶς τεθε-
μελιωμένην ἐκρίνεν ὁ Μινίερρος ὁ Κένες, ὡς ἐν τῇ ὑπὸ αὐτῶν γενο-
μένη μεταφράσει ἀντεκατέστησε τὰς Μύσας καὶ Ἰωνεῖς ἀντὶ τῶν Μή-
«δων καὶ Ἰνδῶν· τῷ ὄντι δὲ ὁρῶμεν παρὰ τῷ Τίτῳ Λίβιῳ μετὰ τὴν εἰ-
ρήνην, τὴν μετὰ τῷ Ἀντίοχῳ γενομένην, τὴν τε Μυσίαν καὶ τὴν Ἰω-
νίαν παραχωρηθείσας Εὐμονεῖ τῷ Βασιλεῖ τῆς Περσίας· τὰ παρα-
δείγματα ταῦτα μιμηθῆναι ὠφείλεν ὁ νομιζόμενος κριτικὸς. μὴ ὑβρί-
ζειν δὲ αὐτὰς συγγραφεῖς, τὸν διὰ τὴν δεχαιότητα καὶ τὸ φιλά-
ληθες αὐτῶν σεβάσμιον ὄντα καὶ αὐτοῖς τοῖς τῇ προκαταλήψει τοῦ
κόμματος αὐτῶν κωλυμένοις κανονικὸν αὐτὸν λογίζεσθαι.

3. Οὐχ ἴσα) δὲ αὐτὸς ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐλέγχων τὸν ἱερὸν συγ-
γραφεῖς, «εἰπόντα, ὅτι κατὰ πᾶν ἔτος ἐκλέγασιν ἐν Ῥώμῃ ἕνα ὑπέρ-
«τατον κριτὴν, ὃ μόνον ὑπακύνειν, ἐπαναλαβὼν, Φησὶν· Ὁ ἀμαθὴς
«ἔδδ' τῷτο ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ Ῥώμη εἶχε δύο ὑπάτους.

Συγχώρησόν μοι· ἐγίνωσκε τῷτο, ἀλλ' ἐγίνωσκε προσέτι, ὅτι
οἱ δύο ὑπάτοι ἀμοιβαῖον ἐξασίαζον· ὅτε δὲ ὁ αὐτὸς ἐρατὸς αὐτοῖς
ὑπέ-

*) Τίτ. Λίβ. β. 38. κ. 28. Τ. 6.
τῆς καθολικῆς ἱστορίας ἐν τῇ τῶν Σελευ-
κίδ. ἱστορίας σελ. 350. τῆς ἐν Ἀ' μ. σελ.
ἰ. δ. Τέσσαρας δὲ ἰδιώρησα τῷ Τίτῳ

Λίβιῳ ἐκδόσ. ὡς ἡ πρώτη ἐν Λαγυδ.
ἔτ. 1553. ἢ δὲ ἐσχάτῃ ἐν Παρισ. ἔτ.
1788. ἐν πάσαις δὲ τῷ Τανάϊς κεῖται.

ὑπέκειτο, τότε ἐκάτερος αὐτῶν εἶχε τακτὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ προσέταλ-
τε· δίκαιον δέ ἐστιν εἰπεῖν περὶ οὗτοῦ, ὅτι αὐτὸς ὑπάρχεις λίαν ἀμα-
θῆς, μὴ εἰδώς, ὅτι ἡ ἐν Κάναις περίφημος ἡμέρα δι' ἧς ἄλλος ἕτερον γέ-
γονε τοῖς Ῥωμαίοις τοσῶτον ὀλέθριος, εἰμὴ διὰ τὸ εἶναι τὴν ἡμέραν,
καθ' ἣν ὁ Τερέντιος ὁ Βάρων εἶχε τὴν ἐξουσίαν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς πρεσβείας τῆς ὑπὲρ τῆς συνωμοσίας τῶν Ἰουδαίων μετὰ
τῶν Ῥωμαίων.

1. **Π**ερὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ πρεσβείας τῶν Ἰουδαίων φησὶν ὁ αὐτός·
«Τὸ ταυτὸν ἐστὶ σχεδὸν τῷ ὡς περ ἂν εἴ τις ἴων ἐν τῇ Ἀριστοκρατίᾳ
τῶν ἁγίων Μαρίας ἀρχηγῶν ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Σαλτάνον,
ἵνα ὁμόσπονδοι αὐτῷ γένηται.

Σὺ ἀληθῶς περιπαίζεις σεαυτὸν, παραβάλλων τὴν Ἱερουσα-
λήμ ἢ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων τῇ Ἀριστοκρατίᾳ τῶν ἁγίων Μαρίας, ἐπὶ
ὅμοιως δισχυρίζομαι, ὅτι εἰάν ὁ Σαλτάνος ἐν ταῖς τῆς Ἰταλίας ὑπο-
θέσει τοσαύτην εἶχε συνεισφορὰν, ὅσην κατὰ τὸν καιρὸν τῶν Ἰουδαίων
Μακκαβαίων οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ταῖς τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, μικρὰ
δέ τις Ἰταλικὴ ἐπικράτεια ἐντιστοίχως περιστάσει ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει, ζητῶσα προσασίαν κατὰ τῆς Ἀσσυρίας, ἐτύγχανεν ἂν δε-
ξιώσεως.

2. «Ἀλλ' ὁ Τίτος ὁ Αἰσίος, καὶ οἱ ἄλλοι ἱστορικοὶ ἔθεν ἐλάλη-
σαν περὶ τῆς τοιαύτης περιφάνους συμφωνίας.

Οὐδὲν παράδοξον, εἰάν αὐτοὶ ἐσιώπησαν ὑπόθεσιν, μὴδὲν ἀ-
ναγκαῖον συνεισάγαντες ἐν τῇ τῆς Ῥώμης ἱστορίᾳ τῷ δὲ τὰ τῶν Μακ-
καβαίων ἱστορῶντι συγγραφεῖ, συγχρόνῳ ὄντι τῷ ἔργῳ, καὶ ὡς εἰκὸς
καλῶς δεδιδαγμένῳ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὡς τῷ ἰδίῳ αὐτῷ
γίνεται ἀνηκῆσθαι, ἐξῆν ἀνευ γελοιότητος ὑπερηφανείας μὴ ἀμελήσαι τῆς
περὶ αὐτὴν διηγήσεως.

Α' Ρ

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Η'.

Περὶ τῆς νομιζομένης τῶν Ἑβραίων τε καὶ Λακεδαιμονίων συγ-
γενείας.

1. **Ο**ρῶμεν. λέγει ὁ αὐτός, εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἄλλην τινα καύ-
χῃσιν περὶ τῆς νομιζομένης τῶν Ἰουδαίων καὶ Λακεδαιμονίων συγγε-
νείας. ὁ συγγραφεὺς ὑποτίθεται τινα Βασιλέα τῆς Λακεδαιμονίας,
ἄρειον τὸ ὄνομα, γράψαντα πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, Ονίαν
τὸν τρίτον, ὅπως· Εὐρέθη ἐν τοῖς περὶ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ιου-
δαίων γράμμασιν, ὅτι ἔστι πάντες ἐκ τῆς φυλῆς ὄντες τῶν Ἀβραάμ,
εἰσὶν ἀδελφοί. ῥαδίως δὲ δείκνυται, ὅτι ἔδειπτε ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρξε
Βασιλεὺς, Ἀρεῖος καλεῖται. ἀληθῶς ἐπὶ μὲν Ονίᾳ τῷ πρώτῳ
ἦν τις Βασιλεὺς Ἀρετὸς τὸ ὄνομα, ἐπὶ δὲ Ονίᾳ τῷ τρίτῳ ἐκ ἐτι ἦσαν
Βασιλεῖς ἐν τῇ Λακεδαιμονίᾳ· περὶ τὸν δὲ ἐστὶν καταναλίσκειν τὸν
καιρὸν εἰς τὸ ἀποδείξαι, ὅτι ὁ Ἀβραάμ τοσῶτον ἀδελφὸς ἦν ἐν Σπάρ-
τῃ καὶ ταῖς Ἀθήναις, ὅσον καὶ ἐν Ῥώμῃ.

Πρὶν ἢ τὸ ἐμὸν δηλῶσαι φρόνημα περὶ τῆς συγγενείας, ἣν
οἱ Λακεδαιμόνες μεταξὺ αὐτῶν ἴε ἢ τῶν Ἰουδαίων ὑπετίθεντο, ἀναγ-
καῖον ἐστὶ ἀνακαλύψαι τρία τῶν κριτικῶν τῶν ἐπίσημων ψεύδη· τῶν
πρώτων τὸ, ὅτι ἔδειπτε ἐν ἡ Σπάρτῃ ὑπῆρξε Βασιλεὺς, κα-
λεῖται Ἀρεῖος ἢ Ἀρέσιος, (32) καὶ ἄλλοι προσαναγορεύει αὐτὸν ὁ
Ἰωσήπος. Διότι ἐν αὐτῇ δύω ὑπῆρξαν Βασιλεῖς ἰσὺ αὐτῷ προσα-
γορευόμενοι τῷ ὀνόματι· ὡς ὁ μὲν ὁ τῶ Κλεωνύμου ἦν ἐγγονος καὶ
διάδοχος, ὁ δὲ, ὁ ἕως καὶ διάδοχος τῶ Ἀρχόντος, ὁ Παντανίας,
καὶ ὁ Πλάταρχος περιγράφει τὸν πρῶτον ἰσὺ τῶν συγχρόνων τῷ
Πύρρῳ, καλεῖν αὐτὸν Ἀρεῖα. ἔτος δὲ ἐστὶν ὁ ἐν τῷ εἰκωτῷ βιβλίῳ
τῆς βιβλιοθήκης Διοδώρου τῶ Σικελιώτῃ ἐπισφαλῶς κληθεὶς Ἀρε-
τὸς, ὁ καὶ σύγχρονος Ονίᾳ τῷ πρώτῳ. Ὁ αὐτὸς δὲ ἐστὶν ἐνδεχομένως,
ὁ πέμψας πρὸς τὸν αὐτὸν Ονίαν ἴην ἐν τῷ δωδεκάτῳ κεφαλαίῳ τῶ
πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων ἐπιστολὴν. διότι ὁ Ἰωνάθαν ἐν τῇ
πρὸς τὸς Σπαρτιάτας ἐπιστολῇ αὐτῷ γράφει· πολλοὶ καιροὶ διήλθον,
ἅφ' ὧν εἰς τῶν Βασιλέων ἡμῶν ἀπέστειλε πρὸς Ονίαν. τῷ ὄντι δὲ ὁ
Ἀρεῖος, ὁ πρῶτος τῶν λαχόντων τῷ ὀνόματι, ἐτελεύτησεν, ὡς φη-
σιν ὁ Πετάριος, ἔτι 265 πρὸ ἡμετέρας χρονολογίας, ὅπερ ἐστὶν
ἔτι 122 πρὸ τῆς πρεσβείας, τῆς ὑπὸ τῶ Ἰωνάθαν ἐν Λακεδαιμονίᾳ
πεμφθείσης.

1 Μακκ. 12.
21.

Περὶ ἐν τῇ
ἀρχ. τῶν Λακ-
κεδ. Πλάτ. εἰς
7^{ον} περὶ τῶν
τῶ Πύρρ.

1. Μακκ. 12.
10.

Τεῦ

„Ψεύδῃ δεύτερον· ὁ συγγραφεὺς τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων ὑποτίθει τὸν τῆς Μακεδαιμονίας Βασιλέα Ἀρειον γρά-
 „φαντα πρὸς Ονίαν τὸν τρίτον. Ὁ τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Μακκα-
 βαίων συγγραφεὺς ὑποτίθεται τὸ κατ' εὐθείαν ἐναντίον, ἐμφαίνων
 τὸν ἀρχιερεὰ τῶν Ἰσδαίων Ἰωνάθαν, λέγουσα, πολλοὶ καιροὶ διήλθον,
 ἀφ' οὗ αἱ τῆς Βασιλείας ἐπιστολαὶ ἐπέμφθησαν πρὸς τὸν Ἀρχιερεὰ τὸν
 Ονίαν, ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῶν διωγμῶν, ὑπὸ τῶν Βασιλέων τῆς Συρίας
 γενομένων κατὰ τῶν Ἰσδαίων, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν πολέμων, τῶν
 κατ' αὐτῶν συγκροτηθέντων· ὅτε δὲ ὁ Ἰωνάθαν ἔγραφε ταῦτα πρὸς
 τὰς Σπαρτιάτας, ἀκμὴν ἔκ ἦσαν παρεληλυθότες πολλοὶ καιροί, ἀφ'
 οὗ ὁ Ονίας ὁ τρίτος, βασιλεύοντος Ἀντίοχου τοῦ Ἐπιφανῆ, ἐτελεύ-
 τησεν, ἢ ἐφονεύθη. ὁ δὲ ἐν τῇ Ἰσδαίᾳ διωγμὸς ἤρξατο πρὸ ταύτης
 τῆς ἀνδροκτονίας.

„Ψεύδῃ τρίτον. Κατὰ τὸν καιρὸν τῶν Μακκαβαίων τὸ τῆς
 „Ἀβραάμ ὄνομα ἄδηλον ἦν ἐν τῇ Σπάρτῃ, καὶ ταῖς Ἀθήναις. Ἰδὲ
 συγγραφεὺς τοῖς Μακκαβαίοις σύγχρονος ἐπιμορτυρῶν τὸ ἐναντίον,
 καὶ προτείνων γράμμα, ὑπὸ τῶν Ἰσδαίων ὡς αὐτόγραφον γνωριζόμε-
 νον, τιτέσι τὴν τῆς Βασιλείας τῆς Σπάρτης ἐπιστολήν. ποίαν μαρτυ-
 ρίαν κατὰ ταύτης, τῆς ὑπὸ τούτου τῆς συγγραφῆς προτεινομένης ἀν-
 τιπαρατίθῃσιν ὁ κριτικὸς; ὅτε ὁ τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων
 ποιητὴς ἀναφανδὸν προτείνει τὰς τῶν Σπαρτιατῶν ἐπιστολάς, καὶ τὴν
 τῆς Ἰωνάθαν, παρεληλυθώς ἦν τότε αἰὼν εἰς καὶ ἐπέκεινα, ἐξότου
 τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία μεταπεφρασμένα ἦσαν εἰς τὴν ἑλληνίδα διάλεκτον,
 καὶ ἀρρήστια ἀνεγινώσκοντο ἑλληνιστῶν ἐν τῇ ὑπὸ Ἑλλήνων τε καὶ Ιου-
 δαίων οἰκωμένῃ τότε Ἀλεξανδρείᾳ· τίνα ἂν πείσῃ ἂν ὁ αὐθάδης ὁ-
 τος, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι Ἕλληνες, οἱ ἀκαταπαύστως
 μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἐξόχως δὲ μετὰ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐμπορευό-
 μενοι, ὁδεμίαν εἶχον εἰδήσιν περὶ τέτων τῶν βιβλίων, τῶν τοσάτων
 ἐντίμων παρὰ τοῖς Ἡγεμόσι τῆς Μακεδονίας, τοῖς τότε ἐπὶ τῆς ἐν
 Αἰγύπτῳ Βασιλείας αὐτῶν μεταφράσασιν αὐτὰ εἰς πλετισμὸν
 τῆς βιβλιοθήκης αὐτῶν; τίνα ἂν πείσῃ, ὅτι τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πο-
 λυάριθμον τῶν Ἰσδαίων ἑλληνιστῶν πλήθος ἐγκατέλειπε τὰς ὁμο-
 γλώσσας ἀγνοεῖν ταῦτα; ἦν δὲ ἄραγε δυνατόν, τὰς ἔχοντας καὶ βρα-
 χυτάτην τινὰ γνῶσιν περὶ τῶν Ἰσδαίων, καὶ τῶν βιβλίων αὐτῶν,
 ἀγνοεῖν τὸν Ἀβραάμ, τὸν ἐν πᾶσιν ὀνομαζόμενον; τελευταῖον ὁ μὲν
 Νικόλαος ὁ Λαμασκηνὸς, ὁ τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη πρὸ τῆς χρι-
 στιανικῆς χρονολογίας γράφων, μαρτυρεῖ ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς
 ἱστορίας αὐτοῦ, ὅτι τὸ τῆς Ἀβραάμ ὄνομα γνωστὸν ἦν κατ' ὅλην τὴν αἰ-
 νατο-

νατολήν. ὁ δὲ Ἐκάταιος ὁ Ἕλληνας, ὁ ἐπὶ τῶν πρώτων Πτολεμαίων, ὁλοκλήρην βιβλίον, ἐὰν τῷ Ἰωσήφῳ πιστεύωμεν (33) περὶ τῆς Ἀβραὰμ συνετάξατο.

Περὶ δὲ τῆς τῶν Ἰσθαίων καὶ Λακεδαιμονίων συγγενείας ἔρω τὸ δοκῶν μοι. ἀληθῆς ταύτην εἶναι ἐπίστευσαν εὐφυεῖς ἄνδρες, ἐν οἷς ὅ, τε Σαλιέν, καὶ ὁ πατὴρ Τερμενῖνος, λέγων· οἱ λελέγοι οἱ τὴν Σπάρτην θεμελιώσαντες, καὶ παλαιοὶ τῆς Λακεδαιμονίας οἰκῆτορες ἦλθον μὲν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν παλαιῶν συγγραφέων, ἀπὸ τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης, ἦσαν δὲ Ἰσθαῖοι, καὶ ἐκ μέγας, ἐξ ὁμοῦ δὲ Ἀμαληκίται τὸ γένος, συνήφθησαν δὲ τοῖς Χαναναίοις, ὅτε αὐτοὶ μετὰ τὴν τῆς Ἰησὺς ἐφοδὸν ἀπελθόντες ἐν τοῖς δυτικαῖς μέρεσιν ἐξήτησαν κατοικίαν· εὐερίαν δὲ ἄλλην ἀπόδειξιν προτίθησιν ὅτι τῆς τῶν Ἀμαληκίων καὶ λελέγων ταυτότητος, εἰμὴ ἐτυμολογίας, ὧν τινες μακρόθεν παράγονται.

Ἐν τῇ προσθ. εἰς τὴν διόλκην τῆς Ποσειδωνίου συζύγου.

"Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ πιστεύω, ὅτι αὕτη ἡ λεγομένη συγγένεια παράγεται ἀπὸ τινος τῶν Λακεδαιμονίων σφάλματος. Ἰδὲ ἡ εἰκασία μου, ἢν ἄλλοθι πρὸς εὐρεῖν ἐ μέμνημαι. Ἐκ τῆς ἀρχαίας τῆς Ἑλλάδος ἰσορίας βέβαιον δοκεῖ, ὅτι οἱ Ἰναχίδες, οἱ τὸν τῆς Ἀργεὺς θρόνον κατασχόντες, οἱ ἦσαν αὐτόχθονες, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐληλυθότες· αὐτὸ δὲ τὸ τῆς Ἰνάχης ὄνομα ἀνθρώπων δηλοῖ ἐκ τῆς τῆς Ἐνάχ πατριᾶς· ὁ δὲ Πανσανίας ἐν τῇ περὶ τῆς Ἀττικῆς ἐκθέσει τίθησι τὸν τάφον τῆς γίγαντος Ἀσερείς, ἣς τῆς Ἐνάχ ἐν τῇ νήσῳ Λάδη, τῇ ἀπεναντίας τῆς Μιλήτης (34). Τὸ δὲ γένος τῶν Ἐναχίδων κατακρατήσαν τῆς Πελοποννήσου ἐν διαρκείᾳ δέκα γενεῶν, εἴταν ἀπὸ τῆς Ἰνάχης ἄχρη τῆς Γελάνορος, πολὺν μερὸς αὐτῆς ἐνώκισε. πρὸς τούτοις ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ τῆς Εὐσεβίου χρονικῷ, τὴν Σπάρτην θεμελιώσθαι ὑπὸ Σπάρτης ἣς τῆς Ἰνάχης (35). Οὐκ ἔστιν ἂν ἀπειθάνον τὸ ὅτι ἡ φυλὴ τῶν Ἡρακλείδων, ἐξ ἧς ὁρμῶντο οἱ τῆς Σπάρτης βασιλεῖς, ὡς αὐτοὶ διίσχυρίζοντο, ἡ ἔτι ἀχρη τῆς ὁλοκλήρου ἐξαλειφθεῖς τῆς βασιλείας τῶν Λακεδαιμονίων διαρκέσασα, κατήγετο ἐκ τῶν Χαναναίων. οἱ δὲ Σπαρτιάδαι ὁρῶντες ἐν τοῖς παλαιοῖς αὐτῶν γράμμασιν, ὅτι οἱ μὲν πατέρες αὐτῶν ἦλθον ἀπὸ τῶν τόπων, ἐν οἷς τοσούτους αἰῶνας ἡ φυλὴ τῆς Ἀβραὰμ κατοικεῖ, ὁ δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ ὀνομαζόμενος Ἀβραὰμ, ὡσαύτως ἔτι ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἰσαὰκ δῆλυνε τὸν βίον συνεσφίμενως συνημμένοι τῇ φυλῇ τῆς Ἐνάχ, τῇ τὴν Χεβρων οἰκούντῃ, ἐνόμισαν, ὅτι τῆς πατρὸς τῶν Ἰσθαίων Ἀβραὰμ ἡ φυλὴ, ἔτι ἡ τῆς Ἀρβέ, πρὸς τῆς Ἐνάχ, ἢν μία ἔτι αὐτῇ, μάλιστα βλέποντες τὴν χώραν τῶν προγόνων αὐτῶν, τῆς τῆς τὴν κυρίως λεγομένην Ἰσθαίαν, ἐν ἡ

Γεν. 8.

Ἀριθ. 13. 29.
Διοτ. 1. 28. 3.
3. 10.

Ἰησὺς 13. 15.
3. 15. 13.

G

ἐκεῖ-

ἔκειτο ἡ πόλις Αὐβὲ, πρὸ πολλῶν αἰώνων μὴ ἔχυσαν ἄλλως οἰκί-
ρας, εἰμὴ τὰς Ἰσδαίους· ὅθεν ὅτε τὰ τῶν Ἰσδαίων βιβλία ἤρξαντο δη-
λα γενέσθαι τοῖς Ἑλλήσι, τότε ἐσπένδασαν γράψαι πρὸς αὐτοὺς. Οἱ
δὲ Ἰσδαῖοι διὰ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν δηλῶσιν, ὅτι περὶ ταύτης τῆς
συγγενείας ἔκ ἦσαν λίαν πεπεισμένοι. Ἡμεῖς ἔν, ἀπεκρίθησαν τοῖς
Σπαρτιάταις, ἀπροσδεῖς τῶν, (τῶν ὑπομνημάτων τῶν ὑπ' αὐτῶν
προτεινομένων) ὄντες, παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια, τὰ
ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν (36). ἐν οἷς ἔδεν πάντως ἀνεγίνωσκον, ταυτίζον
τὴν τῆς Αἰθραῖμ φυλὴν τῇ τῆς Ἑνάχ. αἱ δὲ περὶ αὐτοὺς αἱ τότε περὶ-
σταῖσαι αὐτοὺς ἔκ ἐπέτρεπον παραβλέψαι τὰς ἀφορμὰς τῆς κατὰ
τῶν Βασιλέων τῆς Συρίας συνωμοσίας. Τοιαύτη ἐστὶ κατ' ἐμὲ ἡ λύσις
ταύτης τῆς δυσκολίας παρατηρητέον δὲ ἐν αὐτῇ ὁποῖον ἐστὶ τὸ ἀξί-
στιστον, ἢ ἡ ἱκανότης τῆς καυχωμένης περὶ τῆς ὅτι τελευταῖον διηγήνησε
τὴν Διαθήκην.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Περὶ τῆς οἰκονομικῆς προνοίας ὑπὲρ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ναῦς.

1. **Δ**ιηγνηθεὶς ὁ αὐτὸς κατὰ τὸν τρόπον αὐτῆς τὴν διὰ θαύματ^ο
παιδείαν, ἣν ἔλαβεν ὁ Ἡλιοδωρ^ο, ὁ ἐγχειρήσας διαρπάσαι τὸν ἐν
τῷ ναῷ θησαυρὸν, ἔκ τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀνδρῶπων ἀφιερῶματα, λέ-
γει· Τὸ τοῦ θαύματος ἔδοξε λίαν ἄπρεπον. διότι ἔδεν τὸν Βασιλέα
τῆς Αἰγύπτου Σεσάκ, ἔδεν τὸν τῆς Ἀσίας Ναβουχοδονόσορ, ἔδεν τὸν
Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, ἔδεν τὸν Πτωλεμαῖον τὸν Σωτήρα, ἔδεν τὸν μέ-
λαν Πομπήϊον ἔδεν τὸν Κραῖσσον, ἔδεν τὴν βασιλίδαν Κλεοπάτραν, ἔδεν τὸν
Αὐτοκράτρεα Τίτον εἰς Ἀγγελοὺς ἐράβεισαν, καὶ πάντες ἔτοι ἔλαβον
ἡμέρ^ο τῶν τῆς ναῦς χρημάτων.

Τὸ λέγειν λίαν ἄπρεπον τὸ σπανίως συμβαῖνον θαῦμα, ἐστὶ
τῆς ἀπρεπείας τὸ πλήρωμα· ὁ Θεὸς τρώπῳ θαυμασίῳ ἐπαίδευσε τὸν
Ἡλιοδωρον, ἵνα πείσῃ τὰς τε Ἰσδαίους ἔκ τὰς ἔθνικας, ὅτι ἔκ ἀδυνα-
μίας, ἀλλὰ κρίσει βαθεῖα τε ἔκ δικαίᾳ ἐγκαταλείψει πρὸς ὀλίγον τὸν
ναὸν αὐτῆς βεβηλωθῆναι ὑπὸ τῆς ἀσεβῆς Ἀντιόχου· αὕτη δὲ ἡ βε-
βήλωσις πρὸ τριῶν αἰώνων ἔκ ἐπέκεινα προκατηγγέλη, σημειωθέν-
τ^ο ἔκ τῆς καιρῆς τῆς διαρκείας αὐτῆς, ὁμοίως ἔκ τῆς χαρακτῆρ^ο τῆς
ἡγεμονί^ο, τῆς αὐτῆς αὐτῆς ἐσομένης. Καὶ ἡμεῖς, λέγει ὁ Δανιήλ,
ἐνὸς ἁγίου λαλῶντος· ἔκ εἶπεν εἰς ἅγιος τῷ φελμυνίτῳ λαλῶντι, ἕως
πότε ἡ ἔρασις σήτε, ἡ θυσία, ἡ ἀρτεῖσα, ἔκ ἡ ἁμαρτία ἐρημώσεται·
ἔκ τὸ ἅγιον, ἔκ ἡ δύναμις συμπατηθήσεται· Καὶ εἶπεν

Δαν. 8.13,14
23-24,25.

Ἄλλως πῶς
ταῦτα κατὰ τὴν
συγγραφήν.

ἡ τῷ ἕως ἐσπέρας ἔκ πρῶτῃ ἡμέρᾳ δισχίλαι καὶ τριακόσαι, καὶ καθα-
ρισθήσεται τὸ ἅγιον... Πληρημένων τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ἀναστήσε-
ται Βασιλεὺς ἀναιδὲς προσώπῳ, καὶ συνίων προβλήμα, καὶ κρα-
ταῖα ἡ ἰσχύς αὐτῆς, καὶ θαυμαστὰ διαφθερεῖ, καὶ κατενδυνεῖ, καὶ
ποιήσει, καὶ διαφθερεῖ ἰσχυροῦς, καὶ λαὸν ἅγιον. Καὶ ζυγὸς τῆς
κλοιῆς αὐτῆς κατενδυνεῖ, ὅλ^ο ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐν καρδίᾳ
αὐτῆς μεγαλυνθήσεται, καὶ ὅλ^ο διαφθερεῖ πολλὰς. καὶ ἐπὶ ἀπώ-
λειας πολλῶν σήσεται, καὶ ἐπ' ἀρχόντ^α ἀρχόντων σήσεται, καὶ ὡς ὡὰ
χειρὶ συντρίψει. Καὶ δὲ ὁ Ἀντίοχ^ο ἔκ ὑπέστη παιδείαν, δυναμέ-
νην κωλύσαι τὰ ἐγχειρήματα αὐτῆς, ἔλαβεν ὁμῶς ἄλλην ἀσυγκρίτως
φοβερωτέραν, ὡς μετ' ὀλίγον ὁφόμεθα.

Τὴν δὲ καταστροφὴν τῆς ναῦς τῆς Σολομῶντ^ο πρὸ πολλῶν ἐ-
τῶν, πρὶν ἢ τὸν Ναβουχοδονόσορ ὄργανον αὐτῆς γενέσθαι, προηγό-
ρευσε ὁ Ἱερεμίας, ὑπεράνω τῆς ὑπερθύρης τῆς ναῦς ἐσηκῶς, καὶ ὑψηλῇ
τῇ φωνῇ πρὸς τὰς ἀγγελῶν εἰσερχομένων Ἰσδαίους, λέγων· Πορεύ-
θητε εἰς τὸν τόπον μου τὸν ἐν Σηλώ, ὃ κατεσκήνωσα τὸ ὄνομά μου
ἐκεῖ ἔμπροσθεν, καὶ ἴδετε ἃ ἐποίησα αὐτῷ ἀπὸ προσώπου κακίας
λαῶς μου Ἰσραὴλ. Καὶ νῦν ἀντ' ὧν ἐποίησατε πάντα τὰ ἔργα ταῦτα,
καὶ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἔκ ἀπεκρίθητε· Τοῖνον καὶ γὰρ ποιήσω
τῷ οἴκῳ, ὃ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ τῷ τόπῳ ὃ ἐ-
δῶκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν καθὼς ἐποίησα τῇ Σηλώ.

Ἐξακόσια δὲ ἔτη καὶ ἐπέκεινα πρὶν ἢ τὸν Θεὸν ἐκτελέσαι διὰ
τῆς τῶν Ῥωμαίων χειρὸς τὴν αἰώνιον διαφθοράν τῆς ναῦς, καὶ τῶν Ἰσ-
δαίων εἰς ἐκδίκησιν τῆς θανάτου τῆς ἱεῖς Χριστῆς, ἔτινος ἡ ἀποστολὴ ἐ-
χαρακτηρίσθη διὰ τῆς τῆς μεγάλης συμβάντος, εἶπεν ὁ Δανιήλ, Ἐν
καίρῳ ὠρισμένῳ καὶ τὴν πλὴν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγ-
μένῳ τῷ ἐρχομένῳ. Καὶ ἐπὶ τῷ ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων,
καὶ ἕως τῆς συντελείας καιρῆς συντελεῖα δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμω-
σιν. Βλεπέτωσαν ἔν οι ἄπιστοι, πότε ὁ τῶν Ἰσδαίων Θεὸς ἐφάνη μι-
κρότερος, ὅτε παρέδωκε τὸν ναὸν αὐτῆς ταῖς τῆς Ἀντιόχου βεβηλώσεσι,
καὶ τῷ πυρὶ, δι' ὃ οἱ Ἀσσύριοι, εἶτα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτὸν κατέκαυσαν,
ἢ ὅτε προέβη αὐτῆς κατὰ τῆς ἐφῶδος τῆς Ἡλιοδωρ^ο.

Γεφ. 7.12, κτ.

Δαν. 9.26,27.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ι'.

Περὶ τῆς τέλους Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς.

1. **Α**λλ' ἰδὲ ἐπαναλαμβάνει ὁ αὐτὸς, ἔκ ἄλλοι ἀμφιβολίας λόγοι.
Ἐν μετὰ τὸ ἀποδεῖξαι συγγραφεία τινὰ πλασματοποιὸν, ψεύστην,
καὶ

62

ἔ' ἀπρεπόλογον, πάλιν λόγῳ ἀξιῶμεν τὴν ψιλὴν αὐτῆς ἀμφιβολίαν, ἥτοι μεγάλην δεικνύομεν τὴν πρὸς αὐτὸν συγκατάθεσιν, ἢ πολὺ μεγαλύνομεν τὴν μεθοδικὴν ἀμφιβολίαν. σκεπτέον ὅμως, τίνες εἰσὶν, ἔ'τοι οἱ λόγοι. Τὸ μὲν πρῶτον τῆς ἱστορίας ταύτης βιβλίον φησὶν, ὅτι ὁ Ἀντίοχος ἀπέθανεν ἐν τῷ 189. ἐνιαυτῷ τῶ τῶν Σελευκίδων ἔ'τους, ὡπερ ἐχρῶντο οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς ὑπήκοοι τῶν τῆς Συρίας Βασιλέων. ὁ δὲ συγγραφεὺς τῶ δευτέρου βιβλίου. ὅπερ ἐστὶν ἐπιστολὴ δοκῶσα γεγραμμένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνιστάς. ἐν τῷ 188. ἐνιαυτῷ τῶ τῶν Σελευκίδων ἔ'τους λαλεῖ περὶ τῶ θανάτου τῶ Ἀντίοχου ἔ'τος ἐν πρὶν ἢ αὐτὸν συμῆναι.

Τὸ σύντομον τῆτο ὕψος, ὅπερ τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἐν δυσὶν ἐκδόσεσιν. ὡν ἡ μὲν δωδεκατημορίς, ἡ δὲ ὀκτημορίς μεγέθους. τοσαύτῃ περιέχει σφάλματα, ὅσα ἔ' λόγια. Τὸ μὲν πρῶτον τῶν Μακκαβαίων βιβλίον γράφει ἔ'τ' τῶ θανάτου τῶ Επιφανὸς Ἀντίοχου ἐχλὶ τὸ 189. ἀλλὰ τὸ 149. τὸ δὲ δεύτερον ἁδόλως ἐμφαίνει τὸ ἔ'τ' τῶ θανάτου αὐτῶ, ἔ'τινος μνηεὶν ποιεῖ ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ. ἔ' ἡ μὲν ἐπιστολὴ Ἀντίοχου τῶ Εὐπάτορος, ἡ πρὸς τὰς Ἰουδαίας πεμφθεῖσα, ἔ' τῶ τοιάτῃ θανάτῳ μνημονεύουσα, ἐκδομένη ἐστὶ τῇ 15 τῶ Ἰαννουαρίου μηνὸς τῶ 146 ἔ'τους. ἡ δὲ τῶ 188 ἔ'τους ἐκδόσεως, ἡ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων. ἐν κεφαλαίῳ πρώτῳ, ἐδαφίῳ δεκάτῳ σημειωθείσα, ἔ'δεμίαν σχέσιν ἔ'χουσα πρὸς τὸν θάνατον Ἀντίοχου τῶ Επιφανὸς, ἀνήκει τῇ δευτέρῃ ἐπιστολῇ, τῇ πολλῷ ὕστερον τῶ θανάτου τῶ Ἀντίοχου πεμφθεῖσῃ ὑπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίας.

Οὐκ ἀληθὲς δὲ τὸ, ὅτι τὸ δεύτερον βιβλίον τῶν Μακκαβαίων ἔ'δεν ἕτερον ἐστὶν, εἰ μὴ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ. αὐτὸ ἀρχεῖται μὲν ἀπὸ τῆς τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαίων πρὸς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιστολῆς, τῆς μὴ δηλώσης τὸν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς χρόνον. λήγει δὲ ἐν τῷ ἐννάτῳ ἐδαφίῳ τῶ πρώτῃ κεφαλαίῳ. μετ' αὐτὴν ἐπεῖται ἐν τῷ δεκάτῳ ἐδαφίῳ ἡ ἐπιστολὴ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμοις Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον, ἐκδοθεῖσα ἔ'τει 188, ἥτις πληροῖ ὅλον τὸ λοιπὸν μέρος τῶ κεφαλαίου, ἔ'τι δὲ καὶ τὸ ἐξῆς ἄχρι τῶ εἰκοστῶ ἐδαφίῳ. ἀπὸ δὲ τῶ ἐδαφίῳ τῶ πρώτῳ ἀρχεῖται τὸ προοίμιον τῶ ἐπιτερόντος τὰ πέντε βιβλία τῶ Ἰάσωνος τῶ Κυρηναίου. αὕτη δὲ ἡ ἐπιτομὴ πληροῖ ὅλον τὸ λοιπὸν τῶ βιβλίου μέρος.

Προΐωμεν νῦν ἐπὶ τὴν δυσκολίαν τὴν προκύπτουσαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπιστολῆς Ἀντίοχου τῶ Εὐπάτορος, παραβληθείσης τῇ ἐκδόσει τῶ θανάτου Ἀντίοχου τῶ Επιφανὸς, τῇ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων. τὴν δυσκολίαν ταύτην ὁ κριτικὸς ἀπίστως ἐπίσης τε καὶ ἀμαθῶς ἐκτιθέμενος, συμπεραίνει, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶ δευτέρου

ρον

ἡρξ βιβλίας τῶν Μακκαβαίων λαλεῖ περὶ τὸ θανάτῳ τῷ Αντίοχῳ
 ἐν ἔτος πρὶν ἢ αὐτὸν συμβῆναι. Ἀλλὰ τὸ τοιαῦτόν ἐστι τῷ, ὥσπερ ἂν
 εἰ ἐπήγαγεν, ὅτι ξένος τις συγγραφεὺς, τῷ νέῳ ἔτι ἐπόμενος, δι-
 γνόμενός τε ἐν τῶν ἐν τῇ Γαλλίᾳ συμβάντων, καὶ γράφων συμβῆναι
 τὸ τοιοῦτον ἔτι 1778. καὶ ἡμεῖς γράφωμεν 1779, ἐλάλει περὶ τῆς ἐν
 ἔτος πρὶν ἢ γενέσθαι. διότι οἱ μὲν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαῖοι, οἱ ἑναρ-
 χόμενοι τῆς ἑταίρας αὐτῶν ἐν τῷ μηνὶ Νισάν, ἐν ᾧ πάντοτε ἡ τῆς ἑταίρας
 ἡμερῆς συνέβαινε, ἀπὸ τῆς τῆς μηνὸς ἡρίθμουν τὸν ἀνακαινισμόν
 τῶν ἐτῶν αὐτῶν, καὶ ὃν καιρὸν ὁ Αντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, καὶ οἱ ἐν
 Αντιοχείᾳ Ἕλληνες, καὶ πάντες οἱ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κυρήνην οἰ-
 κῶντες, ἀκμὴν ἔκ ἡρίθμουν εἰ μὴ τὸ 148 ἔτος· διότι ἡ ἐπιστολὴ τῆς
 Εὐπάτορος ἐξεδόθη κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν τῆς ξανθοῦ
 μηνὸς, τῆς ἀρχομένης σὺν τῇ πρώτῃ τῆς ἑταίρας νεομηνίας· ὁ δὲ τῆς
 πατὴρ Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς τῆς
 ἑταίρας ἡμερῆς, ὅτε οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαῖοι ἡρίθμουν ἤδη τὸ 149 ἔ-
 τος. Τὸ τοιοῦτον μαθὼν Αντίοχος ὁ Εὐπάτωρ ἀπέστειλε τοῖς Ἰουδαίοις
 τὴν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων προτεινομένην ἐπιστολήν.

2 Μακκ. 11. 15.

2. „Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Μακκαβαίων βιβλίῳ (ὁ αὐτὸς λαλεῖ)
 „ἔρρεθη, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἡβελήθη σφετερίσασθαι τὰς χρυσοὺς θώ-
 „ρακας, τὰς ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἀλεξάνδρου καταλειφθέντας ἐν τῇ πό-
 „λει Εὐμαίῃ, τῇ κειμένη κατὰ τὴν ὁδὸν, τὴν εἰς τὴν Εὐβατάνην
 „φέρουσαν, ἥτις ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ Ράγα· μαθὼν δὲ, ὅτι οἱ Μακκαβαῖοι
 „ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀντέστησαν τῷ στρατῷ αὐτῷ, λύπη συσχεθεῖς, ἐτε-
 „λεύτησεν ἐκεῖ.

Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων ἑδάμῃ εὕρισκεις τὴν
 πόλιν τῆς Περσίας Εὐμαί. κειμένην κατὰ τὴν ὁδὸν, τὴν εἰς τὴν Εὐ-
 βατάνην φέρουσαν, ἀλλ' ἔτι τὸν Αντίοχον λύπη συσχεθέντα, ὅς ἐκεῖ
 ἀποθανόντα. Βλέπεις δὲ αὐτὸν ἐπιστρέφοντα διὰ τῆς Εὐμαίᾳ εἰς
 τὴν Βαβυλῶνα, ὅς καὶ ὁδὸν ἀπαντῶντα τὸν ταχυδρόμον, τὸν ἀναγ-
 γείλαντα αὐτῷ τὴν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καταστροφὴν τῆς στρατοπέδου αὐτοῦ,
 λυπηθέντα δὲ ὅς εἰς Ἀρρῶσιαν ἐμπεσόντα, ἥτις πολλὰς ἡμέρας διήρ-
 κησε, ὅς αὐτὸν ἠνάγκασεν ἐπὶ κλίνῃ κατακεῖσθαι.

1 Μακκ. 6. 8. 9.

3. „Τὸ δεύτερον, φησὶν ὁ αὐτὸς, τῶν Μακκαβαίων βιβλίου
 λέγει· „Περὶ ἀπὸ τῆς ἀμάξης ὁ Βασιλεὺς, τοσάτον τῇ πτώσει
 „συνετρίβη, ὥς σκολήκων τὸ σῶμα αὐτῷ πληρωθῆναι· τότε ἔν-
 „τα ὁ Βασιλεὺς τῆς Συρίας ἐζήτησε παρὰ τῶ Θεοῦ τῶν Ἰουδαίων
 „ἡ γχώρησιν, ἐντεῦθεν τὸ ἐδάφιον τοιοῦτον γεγονός τοσάτον γνωσθὲν
 „ἡ γχώρησιν· ὁ πονηρὸς αἰτεῖ τῷ Θεῷ τὸ ἐλεῖν, ὅτι τυχὲν ἔκ
 „ἡ γ

2 Μακκ. 9. 13.

„ἦν πρέπον. προσίθῃσι δὲ ὁ συγγραφεὺς τὸ, ὅτι ὁ Ἀντίοχος ὑπέσχεθη τῷ Θεῷ γενέσθαι Ἰσδαῖος· αὕτη ἡ ἐσχάτη νύξις ἀρκεῖ. Τὸ το αὐτόν ἐστι τῷ ὥσπερ ἂν εἰ ὁ Κάρολος ὁ πέμπτος ὑπέσχετο γενέσθαι Τσεκός.

Συχνάκις οἱ ἀναιδέστατοι ἀσεβεῖς τῇ αἰωνίῳ ζωῇ πλησιάζοντες, μεταβάλλουσι καὶ τὸν τόνον τῆ συλλογίζεσθαι καὶ τὸν τρόπον. Οὐχ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐωράκαμεν ἀνθρώπους ἀνευλαβέστατα μὲν διανύσαντας πᾶσαν τὴν τῆ βίβης αὐτῶν περίοδον, εἰτα ἰδίᾳ θελήσει κατὰλέξαντας ἑαυτοὺς τοῖς πλημμελήσασιν, ἔτι ἐπὶ τὴν κατὰδίκην ἐλκομένοις, ἵνα τιμήσωσι τὰ μυστήρια, τὰ ἔχοντα ὑπὸ αὐτῶν περιπαίχθεντα; οἱ ἄπιστοι ἔτι οἱ ἄνομοι ἀποθνήσκουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦτοι ἐπιδεικνύντες ψευδομετάνοιαν, ὡς ὁ Ἀντίοχος, ἢ ἐκπνέοντες ἐν ταῖς βλασφημίαις, ἔκφοραῖς, ἔτι τῇ ὀργῇ, καὶ τῷ ἀπελπισμῷ. γνωστὸν δὲ ἔστιν ὅποιον ἔσχε τέλος ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνασκευαζόμενος (37).

Οὐδεμία δὲ ἀληθείης ἐναντιότης ἐστὶ μεταξύ τῆ συγγραφῆς τῆ πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων, τῆ δυνάμει λέξεως εἰπόντος περὶ τῆς τῆ Ἀντίοχου τελευτῆς, καὶ τῆ συγγραφῆς τῆ δευτέρας βιβλίας, τῆ τὰς περιβάσεις αὐτῆς λεπτομερῶς διηγημένης· ἑκάτεροι παριστῶσι τὸν Ἀντίοχον μανιωδέστερον γενόμενον διὰ τὴν κακίαν τῶν ὀπλων αὐτοῦ ἐκβάσιν, καὶ κατεπεύγοντα μὲν τὴν ὁδοποιρίαν, ἵνα εἰς τὴν Βαβυλῶνα φθάσας ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Συρίαν, κωλυθέντα δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ τινος ὀχληρᾶς ἀσθενείας, ἧς τὰς περιβάσεις καὶ προόδους, ὅσας ὁ τῆ πρώτης βιβλίας συγγραφεὺς ἐσιώπησε, δηλοποιεῖ ὁ τῆ δευτέρας· τούτοις δὲ σύμφωνός ἐστιν ὁ Πολύβιος κατὰ τὴν ἀξιόλογον τῆς τελευτῆς τῆ ἀθλίης τύτης Ἡγεμόνος περιέσασιν, λέγων· ὅτι πρὸ τῆ θανάτου αὐτοῦ ἐπέπεσε εἰς μανίαν τινὰ, ὑπὸ τῶν φόβων καὶ ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως συνεχῶς ἐκταραττόμενος. (38).

Οὐδεμίαν κατέλιπον τῶν ὑπὸ τῆ κριτικῆς προτεινομένων δυσκολιῶν ἀνευ ἀπαντήσεως, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀξιοκαταφρόνητοι· τὸ αὐτὸ δὲ ποιήσω καὶ κατὰ τῶν ἐνστάσεων αὐτῶν, τῶν κατὰ τῶν ἄλλων βιβλίων τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ τέτων κύρος ἐπισηρίζων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς κύρης τῆς βιβλίου τῆς Σοφίας τῆς Σειράχ, καὶ τῆς
τῆς Σολομώντος, καὶ τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῆς Εὐδαίμονος.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς Σοφίας τῆς Σειράχ.

Ι. Ο πρόλογος καὶ τὸ τέλος τῆς βιβλίου τῆς Σοφίας τῆς Σειράχ ἀναγγέλλουσιν αὐτὸ πόνημα τῆς Ἰησὺς τῆς ἡς τῆς Σειράχ, τῆς κατοικούντος ἐν Ἱερουσαλὴμ· ὁ αὐτὸς δὲ πρόλογος διδάσκει ἡμᾶς, γραφῆναι τὸ βιβλίον κατὰ δεχὰς ἑβραϊστὶ, εἰς ἐπὶ τῆς Βασιλείας Πτολεμαίου τῆς Εὐεργέτης μεταφρασθῆναι εἰς τὴν Ἑλληνίδα ὑπὸ τῆς ἐγγόνος τῆς αὐτῆς συγγραφέως ἐν τῷ τριακῶν ὀγδῶν ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Τὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐλλόγια τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ ἀκμασάντων ἀρχόντων μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρακοστῆς τετάρτης κεφαλῆς τῆς αὐτῆς βιβλίου, τελευταῖαι δὲ ἐν τῷ πεντηκῶν διὰ τῶν ἐγκωμίων τῆς δεξιερῆς τῶν Ἰουδαίων, τῆς καλεμένης Σίμωνος, ἡς τῆς Ονίας· ἐκ τῆς ἑπεί, ὅτι τὸ βιβλίον συνεγράφη μὲν μικρόν τι μετὰ τὴν ἀρχιερατείαν Σίμωνος τῆς ἡς τοῦ Ονίας, μετεφρόσθη δὲ εἰς τὴν Ἑλληνίδα ἐπὶ τῆς Βασιλείας Πτολεμαίου, τῆς ἐπονομασθέντος Εὐεργέτης· δύο δὲ Βασιλεῖς τῆς Αἴγυπτου τότε προσηγορεύοντο τῷ ὀνόματι· ὧν ὁ μὲν πρῶτός ἐστιν ὁ ἡς Πτολεμαίῳ τῆς Φιλαδέλφου, ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἔτη 245, πρὸ τῆς χρονικῆς ἔτι· ὁ δὲ δεύτερος, ὁ ἡς Πτολεμαίῳ τῆς Ἐπιφανῆς, καὶ ἀδελφῆς Πτολεμαίου τῆς Φιλομήτορος, ὃν διαδέξατο ἔτη 146, πρὸ τῆς αὐτῆς ἔτι· ὡσαύτως ἐν τῷ μεγάλῳ καταλόγῳ τῶν δεξιερῶν τῶν Ἑβραίων δύο ὀρώμεν δεξιερῆς ὀνόματι Σίμωνας, ἡς τῆς Ονίας· ὧν ὁ μὲν πρῶτος σύγχρονος ἦν Πτολεμαίῳ τῷ ἡς τῆς Λάγης, κατὰ τὸν Ἰωσήπον, τὸν καλεῖν αὐτὸν, Σίμωνα δίκαιον· ὁ δὲ δεύτερος τῷ πρῶτῳ Πτολεμαίῳ τῷ Εὐεργέτῃ, ὃς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλοπάτορι· νομίζω, καὶ ἄνδρες σοφοί, οἱ οἰεῖσιν ὁ Οὐέτος, (ὃς ὁ Δαπνός *) ἐναντίας ἦσαν

Προλ. 3. α. το.
19. 52. 3.

Ἰωσ. β. 12. x
2. ἀρχ.

*) Τὸ 2. κεφ. τῆς Σοφίας τῆς Σειράχ, λαβὴν παρέχει ἰοῦσαι, ὅτι τὸ βιβλ. τῆς συνεγράφη, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι τετεύχοντο ὑπὸ τῶν γειτόνων

Βασιλέων, ὅπερ ἀνέκει, ὡς φησὶν ὁ Δαπνός, τῷ καιρῷ Ονίας τῆς Γ'. καὶ Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς, ἑδαιμῶς δὲ τῷ τῆς Σίμωνος τῆς α', ὅτος ἐστὶν ὁ μὲν

ἦσαν γνώμης, ὅτι ὁ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Σοφίας τῆ Σεράχ ἐπαινέμενος ἀρχιερεὺς, ἐστὶν ὁ Σίμων, ὁ πρῶτος υἱὸς τῆ Ονίας, ὁ καλούμενος Σίμων δίκαιος ὑπὸ τῆ Ιωσήφ, τῆ περιγράφαντος αὐτὸν διὰ τῶν αὐτῶν χαρακτηρῶν, δι' ὧν ὁ συγγραφεὺς τῆς Σοφίας τῆ Σεράχ, ὅσους πάντοτε καλῶς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ὅτι τὴν πρὸς τὸν λαὸν ἀγάπην αὐτῆς ἐξέτετο· ἄλλ' ἐν δὲ τοῖσιν λέγει ὁ ἱστορικὸς Ἰσδαῖος ὁ Ιωσήφ περὶ τῆ Σίμωνος τῆ δευτέρου υἱὸς τῆ Ονίας, ὃν οἱ δύο προειρημένοι συγγραφεῖς ἐνόμισαν εἶναι τὸν πολλὰ ὑπὸ τῆ βιβλίου τῆς Σοφίας τῆ Σεράχ ἐπαινέμενον· ἐκ τούτου συμπεραίνω σὺν τῷ Ἱερωνύμῳ, ὅτι τὸ ῥηθὲν βιβλίον συνεγράφη μὲν ὑπὸ Ἰησοῦ υἱὸς τῆ Σεράχ ἐν τῷ τέλει τῆς Βασιλείας Πτωλεμαίου τῆ πρώτου, (39) ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Βασιλείας Πτωλεμαίου τῆ Φιλαδέλφου· μετηνέχθη δὲ ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλληνίδα ὑπὸ τῆ αὐτῆς Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Πτωλεμαίου τῆ Εὐεργέτου, τῆ Α'.

2. Ὁ Ἱερωνύμος μαρτυρεῖ, ὅτι τῆ βιβλίου τούτου εἶδεν ἐβραϊκὸν τεύχος, ὃ περὶ αὐτὸν μὲν δοκεῖ, ὅτι ὁ τούτου ποιητὴς γνωστὸς ἦν τοῖς τῆ Ταλμύθ συγγραφεῦσιν ἐπ' ὀνόματι τῆ Βενσιρα, ὅπερ ἐστὶν υἱὸς τῆ Σίρα· περιελήφθη δὲ πάντως ἐν πᾶσι τοῖς τῶν κανονικῶν βιβλίων κατὰ λόγους· τοῖς ἐν τῷ τέλει τῆ τετάρτου αἰῶνος ἐν τοῖς δυτικοῖς πεμφθεῖσι τόποις· ὃ ἐν μὲν τῷ τρίτῳ αἰῶνι ὡς θεία Γραφή ἐμνημονεύθη ὑπὸ τῆ ἐν ἀγίοις Κυπριανῶ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὑπὸ Κλήμεντος τῆς Ἀλεξανδρείας· τὸ δὲ τριακὸς ἐκτον ἐδάφιον τῆς τεσσαρακοστῆ κεφαλῆς τῆ αὐτῆς βιβλίου προβάλλει ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς ἀγίας Βαρνάβα· ἐνιοὶ δὲ τῶν δευτέρων μὴ ὁρῶντες τούτο ἐν τῷ τῶν Ἰσδαίων κανόνι, ἐδίδασκον περὶ τῆ κύριος αὐτῆς· ἀλλὰ τούτο αὐτὸ τὸ βιβλίον ἀνακαλύπτει τὸν περὶ τούτου λόγον, δηλοποιῶν ἡμῖν, ὅτι κατὰ

Ὁρα τὴν Οὐρεν.
τὴν 4. πρὸς.
τῆς εὐαγγελ.
ἀποδείξ.

Κυρ. β. 3. κ. 1
τῶν κατὰ Ἰσδ.
μαρτυρ.
Κλήμ. β. 1.
πρωμ.

τος λόγος, ὃν ὁ Δεσπότης ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτῆς προτίθησιν· ὁ Ιωσήφ ὅμως (β. 1. κ. 1. περὶ ἀρχ.) φησιν, ὅτι ὁ Πτωλεμαῖος ὁ πρῶτος πορθέσας τὴν Ἱερουσαλήμ, ὑπερβαλλόντως ἐκάκωσε τὰς Ἰσδαίους· ὁ δὲ σοφὸς Οὐέτος ἢ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς ἐξέλαβον, ὡς εἰκοί, ταῦτα τῆ προλόγου τὰ ῥήματα, ἐν τῷ τριακοσῷ ὀγδόῳ ἔτει, ὡς ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ Εὐεργέτου,

ἀλλὰ ταῦτα τὴν τῆ μεταφραστοῦ ἡλικίαν σημαίνουσιν· ὁρῶντες δὲ ἔτσι, ὅτι ὁ μὲν Εὐεργέτης ὁ α'. ἐκ ἐβραϊστέως εἰμὴ εἰκοσιτέσσαρα ἔτη, ὁ δὲ Εὐεργέτης ὁ β'. ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα ἢ ὀκτώ ἔτη Κυρήνη, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπέφερον, ὅτι ἡ μετάφρασις αὐτῆς ἐκ τῆς Βασιλείας Εὐεργέτου τοῦ α'. ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ β'. γίνεται.

ἐν καιρὸν αὐτὸ συνεγράφετο, ὁ Κανὼν, εἶπεν ὁ κατάλογος τῶν ἱερῶν ἑβραϊκῶν βιβλίων τετελεσμένος ἦν· ὁμοίως δὲ ἄλλον τινὰ λόγον ἐν τῷ ἐν αὐτῷ ἐπαίνῳ ἐπισυνάπτει εἰς ἓν ὄνομα τῆς δώδεκα Περσφίτας, εἰμὴ καθότι ἐν τῷ εἰρημένῳ καταλόγῳ ἐσημαίνοντο τὰ τῶν συγγραμμάτων τῷ διαληφθέντι τίτλῳ· Ἐοί μὲν Προτεσάν), οἱ ὡς κανονικὸν τὸ βιβλίον μὴ δεχόμενοι, ἔδεμίαν ἀξιόλογον ἐνέσασιν κατὰ τῆς κύρης αὐτῆς προτείνουσιν· ὁ δὲ ὑπ' ἐμῶ ἀνασκευαζόμενος ἄπιστος, ἔδεμίαν, ὡς δοκεῖ, εὐρῶν ἐν αὐτῷ ὕλην ταῖς ἐαυτοῦ χλευαῖς ἀρμόδιαν, ἔδεν περὶ αὐτῆς, ἔχ ἥττον ἢ περὶ τῆς βιβλίας τῆς Σοφίας τῆς Σολομῶντος ἐλάλησεν.

Σημ. 49, 10.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν. Β'.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις, τῆς κύρης τῆς βιβλίας τῆς Σοφίας τῆς Σολομῶντος, ἔῃ τῆς διδασκαλίας περὶ ἑτέρας βίβ.

1. Ὅθεν τῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων τῶν μὴ ἀπ' ἀρχῆς καινῶς, ἔ συμφώνως δεκτῶν ἔχει τοσαύτας ὑπὲρ αὐτῆς μαρτυρίας ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων τῶ χριστιανισμοῦ αἰώνων, ὅσα τὸ τῆς Σοφίας τοῦ Σολομῶντος βιβλίον· τὸ το καὶ μὲν ἐν τοῖς κανονικοῖς καταλόγοις, τοῖς ἐν τῇ περιόδῳ τῆς τετάρτης αἰῶνος πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη πεμφθεῖσιν· ἐμνημονεύθη δὲ ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδηνίᾳ Συνόδου ἐν τῇ συνοδικῇ ἐπιστολῇ, τῇ ὑπὸ τῆς Θεοδώρου πρόβαλλομένη· ὡσαύτως ἐν μὲν τῷ τρίτῳ αἰῶνι ὑπότε τῆ ἐν ἀγίοις Κυπριανῶ, ἔ τῆ Τερτυλλιανῶ, ἔ τῆ Οριγένης, ὅς τις θεῖαν Γραφὴν αὐτὸ καλεῖ. (40) ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, ὑπὸ Κλήμεντος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐν τοῖς ἐρώμασιν, ὡς σημεῖοι ὁ Εὐσέβιος, προσθεῖς τὸ ὅτι ἔ ὁ Ἡγησιππος, ἔ ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, καὶ καθολικῶς πάντες οἱ δεχόμενοι συμφώνως τῷ Σολομῶντι αὐτὸ ἐπέγραψον. (41) τελευταῖον δὲ ἐν τῷ πρώτῳ αἰῶνι προτείνε) ὑπὸ τῆς ἀγίας Κλήμεντος Ῥώμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτη ἐπιστολῇ αὐτῆς· οἱ δὲ Ραββῖνοι, ὅτε Μωϋσῆς ὁ υἱὸς τῆς Μαχβῶν, ἔ ὁ Ἀζαρίας πολυτιμον αὐτὸ λογίζον), καὶ ἐν τῷ κανόνι αὐτῶν μὴ περιέχον). ὁ προσεκτικῶς ἀναγινώσκων τὰ πρῶτα δέκα κεφάλαια τῆς τῆς βιβλίας, ἔ δόλως ἀμφιγνοῖ περὶ τῆς ὅτι ταῦτα συνεκροτήθησαν ἐκ διαφόρων λόγων τῆς Σολομῶντος, ληφθέντων ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς βιβλίων, περὶ ὧν αἱ μὲν τῶν Βασιλειῶν βίβλοι λαλεῖσιν, ἡμεῖς δὲ τῶν γεράμεθα· ὁ τόνος, δὲ ἔ ἐξ ἀρχῆς λαλεῖ ὁ συγγραφεὺς *) διδασκων τῆς

Θεοδ. λ. 2. κ.

6. ἱστορ.

Κυπρ. περὶ
ἐκείνου τ. 3. ἀλ-
λαχῶ.Τερτ. περὶ
προσευχ. καὶ
ἐκείνου παρὰ
Φρα.Οριγ. β. 3.
κατὰ Κίλ. 3.
ἐμὴ. 8. εἰς
τὴν Εξοδ.Εἰσ. β. 6. κ.
11. μεταφρ.
Ραββῖν.

*) Ὅρα τῶν Οὐτεν ἐν τῇ 9. προτάσει τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως,

τῆς Βασιλεῖς, ὁ χαρακτήρ τῆς Βασιλείας τῆς Λαῶ τῆς Θεῶ, ἡ τῆς κτί-
τορος τῆς ναῶ αὐτῆς, ὃν ἑαυτῷ ἀπονέμει ἐν τῷ 7 καὶ 9. κεφαλalaίῳ
ἡ ὁμοιότης ἦν ἔχουσι τὰ γνωμικὰ τοῖς ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παροιμιῶν,
ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὰ πρῶτα δέκα κεφάλαια συλλογὴ εἰσι τῶν γνω-
μικῶν αὐτῆς, ἐν ἡ προστετέθησαν ὑπὸ τῆς ποιητῆς αὐτῆς τὰ ἐφεξῆς ἐν-
νέα.

2. Ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ κατ' ἑ 6 οἱ τῆς τελευταῖον διερμηνευ-
θείσης Διαθήκης συγγραφεὺς ἐκέπεχεῖρησε, ἐπιφαίνε) σαφῶς ψευ-
δες τὸ ὑπ' αὐτῆς βεβαιούμενον, „εἴπεν τὸ ὅτι πρῶτον ἐν τῷ δευτέρῳ
„βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων εὐρίσκειται κατὰ τὰς γνώσεις τῆς αἰωνίης
ζωῆς ἡ τῆς ὄψας ἀσεως.

Τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας τῆς Σολομῶντος ἐστὶν ἀρχαιότερον τῶν
βιβλίων τῶν Μακκαβαίων τῶν τῶν ἐτῶν ἑκατὸν. διότι ἡ αὐτῆς τῆς
τῆς Σεράχ Σοφίας ἀρχαιότερόν ἐστιν. Ἰδοὺ τὰ ἀναγνωσκόμενα ἐν τῷ
τρίτῳ αὐτῆς κεφαλalaίῳ: „Ψυχὰς δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ, ἡ ἡ μὴ ἀ-
„ψῆ) αὐτῶν βάσανος· ἐδόξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνήσκειν· ἐ-
„λογίσθη ἡ κακωσις αὐτῶν ταλαιπωρία, ἡ δὲ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύν-
„τριμμα· οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων εἰς κολασ-
„θῶσιν, ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης· ἡ ὀλίγα παιδεύθεντες,
„μεγάλα εὐεργετηθήσονται· ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεύρασε αὐτοὺς, καὶ εὗρεν
„αὐτὸς ἀξίους ἑαυτῶν... Κρινῶσι λαὸς, ἡ κυριεύουσιν ἐθνῶν· ὁ δὲ Κύ-
„ριος βασιλεύσει αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἰδοὺ ἡ μακαρία τῶν δικαίων
ἀθανασία, καὶ ἡ προσδοκία τῆς ἐνδόξης ἀναστάσεως πάνυ καλῶς δι-
„λημμένη· ὅχι ἡττον δὲ εὐκρινῶς ἐκπεφρασμένη ἐστὶν ἐν τῷ πέμπτῳ κε-
φαλalaίῳ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τῶν ἀσεβῶν παιδεία. „Τότε, λέγει,
„εἴσε) ἐν παρρησίᾳ πολλῇ ὁ δικαίος κατὰ πρόσωπον τῶν δικαίων
„των αὐτῶν, καὶ τῶν ἀθετήτων τῆς πόνης αὐτῶν· ἰδόντες ταραχθή-
„σου(αι φόβῳ θειῷ, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας.
„ἐρῶσιν ἑαυτοῖς μετανοῶντες, καὶ διὰ ξενόχωραν πνεύματος ξενά-
„ζοντες· ὅτις ἦν, ὃν ἐσχόμεν ποτε εἰς γέλωτα, καὶ εἰς παραβολὴν
„ὀνειδισμῶν· οἱ ἀφρονες τὸν βίον αὐτῶν ἐλογισάμεθα μανίαν, καὶ τὴν
„τελευτὴν αὐτῶν ἀτιμον· πῶς κατελογίσθη ἐν ὑοῖς Θεῶ, καὶ ἐν ἀγί-
„οις ὁ κληρὸς αὐτῶν ἐστὶν: ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, ἡ τὸ

„τῆς

τὸν Οὐβιγάντην ἐν Τόμ. 3. τῷ εἰς τὸ
βιβλίον τῆς Σοφίας τῆς Σολομῶντος,
ἡ τῆς Σεράχ, ὅπως πάνυ καλῶς ἀνα-

σκενάζει ἀποφάνσεις τινὰς αὐθάδεις,
ταῖς ἡ ὑπὸ τῆς Καλμίντε ἀνασκευα-
θείσας.

τῆς Δικαιοσύνης Φῶς ἐκ ἔλαμψεν ἡμῖν, καὶ ὁ ἥλιος αὐτῆς ἐκ ἀνέ-
 τειλεν ἡμῖν; ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν τρίβοις καὶ ἀπωλείας, καὶ διω-
 δεύσαμεν τρίβους ἀσάτους, τὴν δὲ ὁδὸν Κυρίου ἐκ ἐγνωμον. τί ὠφέ-
 λησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφανία; καὶ τί πλεῖτος μετὰ ἀλαζωνείας συμ-
 βέβληθ' ἡμῖν; παρήλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά, καὶ ὡς ἀγγελία
 παρατρέχουσα· ταῦτα ἐρῶσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῷ ᾄδει. Κἂν ἐν δώ-
 μεν, τὰ ῥητὰ ταῦτα μὴ εἶναι τῷ Σολομῶντος, ἀλλὰ τῷ συλλέξαν-
 τος πολλὰ τῶν γνωμικῶν αὐτῆς, ἔχομεν ὁμῶς Ἰσραάον τινα, πρὸ τῶν
 Μακκαβαίων ἐτη ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, συγγράψαντα καθ' ἑαυτὰ ἐκ-
 φράσει τὴν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τῶν Δικαίων μακαριότητα, καὶ τὸν
 ἀπελπισμὸν τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν βιβλίων τῷ Ἐσδρα καὶ Νεεμῖ.

Ι. Τὰ τῷ Ἐσδρα καὶ Νεεμῖ βιβλία, τὰ ἐκ τῆς κανόνος τῶν Ἰσραά-
 των εἰς τὸν τῶν Χριστιανῶν μεταβάλλοντα γνωρίζονται ὑπὸ πάντων καθο-
 λικῶς ὡς ποιήματα τῷ ποιητῆς, ὅστις τῷ ὀνόματι ἐπεγράφησαν· ὁ
 Ἐσδρας ἐν τῷ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ τῆς βιβλίας αὐτῆς λαλεῖ ἐν προσώπῳ
 πρώτῳ· μετὰ τὸ μνησθῆναι τῷ Θεσπίσματος, ὅπερ ἔλαβε παρὰ τῷ
 Ἀρταξέρξει ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς Βασιλείας αὐτῆς, „Εὐλογητὸς
 λέγει, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ τῇ
 „Βασιλέως ἔγω τῷ δοξάσαι τὸν οἶκον Κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ
 „ἐπ' ἐμὲ ἐκλινον ἔλεος ἐν ὀφθαλμοῖς τῇ Βασιλέως καὶ τῶν συμβέλων
 „αὐτῆς, κτ. Ἐν δὲ τῷ ἐφεξῆς κεφαλαίῳ φησί. Καὶ ἔτσι οἱ ἄρχοντες
 „πατριῶν αὐτῶν οἱ ὁδηγοὶ ἀναβαίνοντες μετ' ἐμῶ ἐν βασιλείᾳ Ἀρτα-
 „σαστᾶ τῇ Βασιλέως Βαβυλῶνος. Τοιοτρόπως δὲ λαλεῖ ἔντε τῷ
 λοιπῷ μέρει τῆς κεφαλῆς, καὶ τῷ ἐννάτῳ.

Εσδρα 7. 27.

2. Ὁ εὐκλεὴς Οὐέτος ὁδολῶς ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ὅτι τὰ τέσ-
 σαρα ἑσχατὰ κεφάλαια τῆς βιβλίας ἐγράφησαν ὑπὸ τῷ Ἐσδρα,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸ φρονεῖ καὶ περὶ τῶν ἑξ' πρώτων· ταῦτα, φησὶν, εἰ-
 σίτινος ἐν Ἱερουσαλὴμ διατρέχοντος, ὅτε ἐν τῇ δευτέρῃ τῆς Βασιλείας
 Δαρείου τῆς ἡ' τῷ Ἰσάσπεως ἦλθον οἱ ὑπερῆγοι αὐτῆς ἐρωτῆσαι τῆς
 Ἰσραάτιδος, τίς ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ἀνακτίσαι τὸν ναὸν αὐτῶν.
 Ἡμεῖς ἀπεκρίθημεν αὐτοῖς, λέγει ὁ συγγραφεὺς, διηρώσαντες τὰ ὀ-
 νοματὰ τῶν δεχηγῶν τότε τῆς ἐγχειρήματος. ἀλλ' ὁ Ἐσδρας, ἐπανα-
 λαμβάνει πάλιν ὁ Οὐέτος, τότε μὲν ἐκ ἡν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἦλθε δὲ
 πολλῶν ὕψερων ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀρταξέρξε. (42)

Εσδρα 4. 4.

Ἀλλὰ τίς ἔχ' ὁρᾷ, ὅτι ἐν τῷ ῥητῷ τάτῳ ὁ συγγραφεὺς λαλεῖ ὡς ἐκ εἰκόματος τῶν πρώτων τῶ γενέας; ἐὰν ἐντινι συγγράμματι Γάλλου συγγραφέως ἀνεγινώσκομεν τάδε. Ἡμεῖς ἐν τῷ Φοντενόι (43) ἐνικήσαμεν . . . ἡμεῖς γεγόναμεν κύριοι τῶ Μαὼν . . . ἡμεῖς κατηλάγημεν, ἀφέντες τὴν Κανάδα· πρέπον ἦν ἀρά γε συμπεράναι, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἕτος παρὴν μὲν ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐκστρατεῖαις, πληρεξέσιος δὲ ἦν ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῆς εἰρήνης συνθήκῃ;

3. Ο Νεεμίας ἐν ὅλῳ τῷ φερωνύμῳ αὐτῷ βιβλίῳ λαλεῖ πανταχῶς ἐνικῶς, καὶ ἐν πρώτῳ προσώπῳ, ἐξαιρημένων τῶν πρώτων εἰκοσι ἑξ' ἐδαφίων τῶ δωδεκάτῃ κεφαλαίῳ. ἀμφιβάλλειν δὲ ἔδυνάμεθα περὶ τῶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶ βιβλίου τῆς Σοφίας τῶ Σειράχ ἐφ' ἧς περὶ ὀφθαλμῶν τὸ τῶ Νεεμίας, ὅτε ἔλεγε. „Καὶ Νεεμίας ἐπὶ πολὺ τὸ μνημόσυνον, τῶ ἐγείραντος ἡμῖν τεῖχην πεπτωκότα, καὶ σήσαντος πύλας καὶ μοχλῶς, καὶ ἀνεγείραντος τὰ οἰκόπεδα ἡμῶν. Ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα ἐπίδηλον ἔχουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὰ ἀναγινωσκόμενα τρεῖς ἐν τῷ ἕκτῳ κεφαλαίῳ τῶ Νεεμίας. Καὶ τὴν πύλην τὴν ἰσχυρὰν ὡκοδόμησαν υἱοὶ Ἀσανά· αὐτοὶ ἐξέγασαν αὐτήν, καὶ ἐξέγασαν τὰς θύρας αὐτῆς, καὶ κλειθρὰ αὐτῆς, καὶ μοχλῶς αὐτῆς, ὡσαύτως σχέσιν ἔχουσι καὶ τοῖς ὑπὸ τῶ Νεεμίας πολλάνικς ἐπαναλαμβανομένοις ῥήμασι. Μνήσθητί μου ὁ Θεὸς εἰς ἀγαθὸν πάντα ὅσα ἐποίησα τῷ λαῷ τάτῳ.

Σειρ. 49. 10.

Νεεμ. 6. 1. 3, 6.

4. Ο συγγραφεὺς τῆς τελευταῖον διερμηνευθείσης Διαθήκης προβαλὼν κατὰ τῶν δύο τάτων βιβλίων τὰς ἐνστάσεις, αἷς μετ' ὀλίγον ὀψόμεθα, ἐκ ἀνεθέρμανε μίαν τῶν τῶ Σπινόζῃ, ἥτις ἀξιολογώτερά τῶν ἑαυτῶ δοκεῖται· ὁ ἄθεος ἕτος διίσχυρίζετο, ὅτι ἐκ ἐσις ὑγράμμα τῶ Νεεμίας τὸ βιβλίον αὐτῶ, καθότι λαλεῖ. περίτινος Σαναβαῖλάτ, ὅς τις κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἤγαγε στρατόντινα τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τὴν Τύρον πολιορκῶντι· ὁμοίως καὶ περὶ Δαρεῖος τῶ Κοδομάνῃ, τῶ ἐσχάτῃ τῶν Περσῶν Βασιλέως, καὶ περὶ τῶ Ιεθδᾶ, ὅς τις κατὰ τὸν Ἰώσηπον Ἀρχιερεὺς ἦν τῶν Ἰσθαίων ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ τῶ μεγάλῃ. τῶς δὲ ἐκ ἦν δυνατόν συγχρόνως εἶναι τῷ Ἀρταξέρξῃ, καὶ τῷ Νεεμίᾳ.

Ἀλλὰ τότε ἰσχυρὸν ἔχει ἡ ἐνστάσις αὐτῇ. ὅταν ἀποδεχθῇ, ὅτι ὁ μὲν Σαναβαῖλάτ, περὶ ὃ ὁ Νεεμίας διαλαμβάνει, ἐστὶν αὐτὸς ὁ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐν τῇ τῆς Τύρου πολιορκίας συναντήσας· ὁ δὲ Δαρεῖος, περὶ ὃ τὸ τῶ Νεεμίας βιβλίον λαλεῖ, πλείονα ἔχει σχέσιν πρὸς Δαρεῖον τὸν Κοδομάνον, ἢ περὶ πρὸς Δαρεῖον τὸν Νότον· ὁ δὲ Ιεθδᾶ, ἢ Ιαδῶ, ἀρχιεράτευεν, ὅτε ὁ συγγραφεὺς τῶ βιβλίου τῶ Νεεμίου περὶ

Νεεμ. 2. 10.

Νεεμ. 12. 22.

Νεεμ. 12. 22.

Ιωθδᾶ γρμ. 11.

περί αὐτῆς ἐλάλησε. Ἐ τελευταῖον ὅταν ἀποδείχῃ ὅτι ἀδύνατον ἦν εὐρεθῆναι τότε ἐν τῇ Συρίᾳ δύναντο ζῆσαντες ἔτη περίπου εἰκοσί. Ἐ ὁκτώ πρὸς τοῖς ἑκατόν· μεταξύ γὰρ τῆς εἰκοσῆς ἔτος τῆς Ἀρταξέρξεως τῆς Μακρόχειρος, Ἐ τῆς Βασιλείας τῆς ἐσχάτης Δαρείου ἐκ ἀριθμῶνται εἰμὴ ἑκατόν καὶ ὁκτώ ἔτη. Πρὸς τούτοις τὸ μὲν ὑπὲρ γήμα, ὅπερ παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῶν Περσῶν ἐπετέλει ὁ Νεεμίας ἐμφαίνει αὐτὸν λίαν νέον ὑπάρχοντα τότε, ὅτε ὁ Βασιλεὺς ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ἰσδαίαν· ὁ δὲ Ἰωσήπος μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Σαναβαλλάτ λίαν προβεβηκὸς ὦν τὴν ἡλικίαν, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπολιόρκει τὴν Τύρον, ἀπέθανε κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, ἐν ᾧ ἡ πολιορκία ἐγίνετο. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ταῦτα πάντα τοσῶτον βέβαια ὑποτεθῇ, ὅσον εἰσὶν ἤτοι ψευδῇ, ἢ ἀμφίβολα, πάλιν ἐκ εὐλογον συμπεράναι κατὰ τῆς μαρτυρίας τοσούτων αἰώνων, ὅτι τὸ τῆς Νεεμίας βιβλίον ἐστὶν ὑποθετικόν, μόνον δὲ ἐπιφέρειν ἔξερσιν, ὅτι ὁ τῶν Ἰερέων καὶ Λευιτῶν κατάλογος, ὁ ἐν τοῖς πρώτοις εἰκοσιῇ ἐδαφίοις τῆς δωδεκάτης κεφαλῆς περιεχόμενος, προστεθῇ τῷ τῷ βιβλίῳ μετὰ τὸν τῷ συγγραφέντος αὐτῆς θάνατον· τῷ ὄντι δὲ ὁ κατάλογος ἔτος ἐκ εἰς οὐκ ἔχει οὐδὲ τοῖς πρὸ αὐτῆς, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτὸν· μέμνηται δὲ τῆς Νεεμίας ἐν προσώπῳ τρίτῳ, καὶ ἐν ὅλῳ τῷ λοιπῷ μέρει τῆς βιβλίου, τῷ τε πρὸ Ἰς καταλόγου, καὶ τῷ μετ' αὐτὸν, ὁ Νεεμίας, ὁ τῆς Ἰσδαϊκῆ λαοῦ πρόεδρος, λαλεῖ κατὰ συνέχειαν ἐν προσώπῳ πρώτῳ.

Ιωα. β. ΙΙ. *

8 *εχ.

5. Ἀλλὰ προβῶμεν εἰς αὐτὰς, τὰς ὑπὸ τῆς κριτικῆς φιλοσόφου κατὰ τῶν δύο τῶν Εσδρας βιβλίων προτεινομένας ἐνστάσεις. „Εὰν ἡμεῖς, φησί, πιστεύωμεν πάσῃ τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ, μητρί ἢ ἢ ἀναντιρρήτως τῆς Λατινικῆς κατ' αὐτήν, ὁ Εσδρας ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα Ἐ νυξὶ τεσσαράκοντα κατὰ συνέχειαν ὑπηγόρευσε πέντε ἀσηκρίταις πάντα τὰ ἅγια βιβλία, οἳ τινες ἀδιαλείπτως ἐγγραφον τὰ ὑπ' αὐτῆς λεγόμενα, ὡς σημειώται ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς Εσδρας βιβλίου τῷ δεκτῷ τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ καὶ πεφωτισμένος ἦν ὁ λαλῶν Εσδρας, ἐκ ὅμως πεφωτισμένοι ἦσαν Ἐ πάντες οἱ γράφοντες ἀσηκρίται. Τὸ πρῶτον βιβλίον λέγει ὅτι τὸ πλήθος τῶν Ἰσδαίων, τῶν ἐπιστρέψαντων εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, προέβαινον εἰς τεσσαράκοντα Ἐ δύο χιλιάδας Ἐ τριακοσίας Ἐ ἑξήκοντα ψυχάς· εἰς τὸ ἀκριβὲς δὲ ἀφορῶν ἐπαριθμεῖ πᾶσας τὰς πατριας, Ἐ τὸν ἐν ἐκάστῃ οἰκίαν ἀριθμὸν· Ἐ ὅμως ὅταν συναφῇ τὸ ὅλον, ἐκ εὐρίσκονται εἰμὴ εἴκοσι Ἐ ἐννέα χιλιάδες, Ἐ ὀκτακόσια Ἐ ὀκτωκαίδεκα ψυχαί.

„Εὰν πιστεύωμεν, πᾶσα ἡ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία.”

Αρά-

Ἀρά γε δὴ, ἢ τρεῖς Γραικοὶ πατέρες, εἰσὶ πᾶσαι ἡ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία; τοσῶτοι συμποσύνται οἱ εἰπόντες, ὅτι πάντ' αὐτὰ παλαιὰ βιβλία ἀπώλονται ἐν τῇ Αἰχμαλωσίᾳ, ὃ δὲ Εὐδρας ἀπὸ μνήμης αὐτὰ ὑπηγόρευσε (44). Ταύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν πολυπραγμονήσομεν, ὅταν περὶ τῶν τῆ Μωϋσέως βιβλίων διαλάβωμεν.

Ἡ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία μήτηρ ἀναντιρρήτως τῆς Λατινικῆς. Οἱ τὴν λατινικὴν Ἐκκλησίαν θεμελιώσαντες εἰσὶν οἱ δύο ἅγιοι Πέτρος ἔ Παῦλος, ὃ μὲν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὃ δὲ ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας γεννηθεῖς, ἑκάτερος ὅμως ἐκ πατέρων Ἰουδαίων· ὁ δεύτερος διάδοχος τῆς ἁγίας Πέτρος, ὁ Κλήμης ἔκ ἧν Γραϊκός· τὸ τότε ὄνομα ἐστὶ Λατινικόν. (45).

Τὸ τέταρτον βιβλίον τῆς Εὐδρας δεκτὸν ἐστὶ τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ. Ἰδὲ ἀλλόκοτον ψεῦδος. τὸ μὲν τρίτον βιβλίον τῆς Εὐδρας δεκτὸν ἐστὶ τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ (46), τοῖς ἱεροῖς τε βιβλίοις συναριθμῶμενον, ἔ ἐν τοῖς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίοις τοῖς ἐν χρήσει κειμένον· τὸ δὲ τέταρτον, τὸ τὴν ἰστορίαν περιέχον τῶν πέντε ἀσηκρίτων, οἷς ὁ Εὐδρας ἡμέρας τεσσαράκοντα ὑπηγόρευεν, ἔ μόνον ἀπαράδεκτον τοῖς Γραικοῖς, ἀλλὰ ἔ τοσῶτον παρημελημένον, ὥς μηδὲ κεῖσθαι ἔτι ἐν τοῖς τῆς διαλέκτου αὐτῶν τεύχεσιν.

Οἱ τῆς Εὐδρας ἀσηκρίται ὅτε ἔγραφον, ἔκ ἦσαν πεφωτισμένοι. Ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναγκασθεὶς ἐγνώρισεν, ὅτι ὁ γραφεὺς ἔσφαλεν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῷ ἐν τῷ πρώτῳ ἔ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς Εὐδρας, διατὶ ἀπονέμει τὸ σφάλμα τοῖς λεγομένοις πέντε ἀσηκρίταις τῆς Εὐδρας, ἔ ἔ πολλῷ μᾶλλον τῷ πλήθει τῶν μεταγραφῶν, τῶν τὸ βιβλίον αὐτῆς αἰῶνας εἴκοσι μεταγραφόντων; ὁ μεταγραφεὺς, ὁ κινῶμενος ὡς περ μηχανικὸν ὄργανον, ὑποκίπτει σφάλμασι, μάλιστα ἐν τοῖς τῶν ἀριθμῶν χαρακτηρεῖ· τὸ δὲ σφάλμα ὑπὸ ἐτέρων μεταγραφῶν, δύναται τελευτᾶν, ὅτι ἔκ ἔστιν ἐσιῶδες, γενέσθαι καθολικόν (47). Οτι δὲ συγγραφεὺς ὑπαγορεύων, ἔ πέντε ἀσηκρίται γράφοντες ἔκ αἰσθάνονται τῆς, ὅτι οἱ συναπτόμενοι ἀριθμοί, ἔ συγκροτῶντες εἴκοσι καὶ ἐννέα χιλιάδας ἔ ὀκτακόσια καὶ ὀκτωκαίδεκα ἔ δύναται συγκροτῆσαι τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδας καὶ τριακόσια καὶ ἐξήκοντα, ὑποτίθεται μὲν ὁ κριτικὸς, ἔδει δὲ εὐαίσθητος αὐτῷ συνάδει.

6. Εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς λόγου προσίδησιν ὁ αὐτὸς τάδε· „ὅλη ἡ ἐν τῷ Νεεμίᾳ ἐπαρίθμησις περιέχει σφάλματ'· τοιαύτη δὲ ἀπάτη „μετὰ τὸν λεπτομερῆ ἀναλογισμὸν τῆς ἀριθμῶ τῶν οἰκίων ἐστὶ πρᾶγμα ἀσύνηδες.

Η' σ. 44. 24—
28.

σχεδίων, τῶν σχεδιασθέντων ὑμῖν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας τῆς ἀσεβείας δι-
δασκάλης· Εγὼ Κύριος ὁ συντελὼν πάντα, ἐξέτεινα τὸν Οὐρανὸν
μόνος, καὶ ἐξερέωσα τὴν γῆν· τίς ἕτερος διασκεδάσει σημεῖα ἐγγα-
στριμύθων, καὶ μαντείας ἀπὸ καρδίας; ἀποσρέφων φρονίμους εἰς τὰ
ὀπίσω, ὡς τὴν βελὴν αὐτῶν μωραίνων, καὶ ἰσῶν ῥῆμα παιδὸς αὐ-
τῆς, καὶ τὴν βελὴν τῶν Ἀγγέλων αὐτῆς ἀληθεύων· ὁ λέγων τῇ
Ἱερουσαλὴμ, κατοικήθήσῃ καὶ ταῖς πόλεσι τῆς Ἰουδαίας, οἰκοδομη-
θήσεσθε, καὶ τὰ ἔρημα αὐτῆς ἀνατελεῖ· ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ ἐρη-
μωθήσῃ, καὶ τὰς ποταμούς σου ξηρανῶ· ὁ λέγων Κύρω φρονεῖν, καὶ
πάντα τὰ θελήματά μου ποιήσει· ὁ λέγων Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθή-
σῃ, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἁγίον μου θεμελιώσω· ὅτω λέγει Κύριος ὁ
Θεὸς τῷ Χριστῷ μου Κύρω, ὃ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς ἐπακῶσαι ἐμ-
προσθεν αὐτῆς ἔθνη, καὶ ἰσχύϊν βασιλέων διαρρήξω, ἀνοίξω ἐμπρο-
σθεν αὐτῆς θύρας, καὶ πόλεις ὃς συγκλεισθήσονται· ἐγὼ ἐμπροσθεν
σου πορεύσομαι, καὶ ὄρη ὁμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρέψω, καὶ μο-
χλὸς σιδηρῶς συγκλάσω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀπο-
κρύφους, ἀρράγτους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῶς, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός,
ὁ καλῶν τὸ ὄνομά σου, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ. Οὕτως ἐλάλει ὁ Ἡσαΐας δὴ
αἰῶνας καὶ ἐπέκεινα πρὶν τῆς τοῦ Κυρίου ὑπάρξεως, ὡς δεῖξω, ὅταν
περὶ τοῦ κυρίου τῶν συγγραμμάτων τούτων τῶ Προφήτου διαλάβω· δύ-
νεται δὲ ἀρά γε ὁ ἀντίπαλος βεβαιῶσαι μὲν, ὅτι ὁ Κύριος ἑδέποτε
ἔγνω τὴν πρόρρησιν ταύτην, ἀντιστῆναι δὲ τῇ εἰδικῇ μαρτυρίᾳ τῆς
Ἰωσήφ, εἰπόντος, ὅτι ἀναγνὼς αὐτὴν ὁ Κύριος, ἐπέσβη ἐκδύναμι τὸ
περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων θέσπισμα; ἀλλὰ τίνα ποτὲ πείσῃ,
ὅτι οἵ τε περὶ τὴν Βαβυλῶνα διεσπαρμένοι Ἰουδαῖοι, ὅτε ὁ φιλοκτήτορ
Κύριος αὐτὴν ἐπολιόρκει, καὶ οἱ ἐντὸς αὐτῆς ἐγκεκλεισμένοι, ὅτε αὐ-
τὸς ἐκεῖ εἰσέβη, ὃς ἐδηλοποίησαν αὐτῷ τοιαύτην πολυτίμον πρόρρη-
σιν, πρὸ πολλῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν βιβλίοις περιεχομένην, καὶ μά-
λιστα ὅτε εἶδον αὐτὸν ἐκπληρῶντα αὐτὴν κατὰ τὸ γράμμα, ὅπερ ἐστὶν
ἐπιστρέφοντα τῷ Εὐφράτῃ τὰ ὕδατα, καὶ ξηραίνοντα τὸν αὐτὸν ποτα-
μόν, τὸν διὰ τῆς Βαβυλῶνος διόντα, καὶ διὰ τῶν χαλκῶν πυλῶν,
τῶν κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἱστορικὰς ἐμφρατιστῶν ταύτης τῆς μεγαλοπό-
λεως τὰ ὀχυρώματα;

Γ' σ. β. 11. κ.
1. Δ' σ.

Η' σ. β. 13.
Ξ' σ. Φ. Κυρ.
β. 7.
Δ' σ. Σικ. β.
2.

2. Ἐστὶν ἀρά γε πισευτὸν, ὁ αὐτὸς κραυγάζει, τὸ ὅτι ὁ φιλοκ-
τήμων Κύριος ἐγνώριζε τὸ ὄνομα τῆς Ἰσραὴλ;
Ἡμνημόνησεν ἀρά γε ὅπερ ἔγραψεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ περὶ τῆς Ἰ-
σορίας φιλοσοφίᾳ, τῷ τίσι τὸ ὅτι Ἰσραὴλ ἐστὶ λέξις χαλδαϊκὴ ἢ οὐ
Ἰουδαῖοι ὃς ἀπένειμον τῷ Ἰακώβ, ὃς ἐκὼν ὠνόμασαν ἑαυτοὺς Ἰσραηλίτας,
εἰμή

Φιλοσοφ. περὶ
ισορ. κ. 49.

εἰμὴ ὅτε ἦσαν αἰχμαλῶτοι ἐν τῇ χαλδαίων γῇ; ἀλλοθί περ ἀπέδειξα (48) ταύτης τῆς ὑποθέσεως τὸ ψεῦδος· ἀλλὰ ταύτης πρὸς ὀλίγον δοθείσης, ἐστὶν ἀραγε ἀπίστευτον, ὅτι τὸ χαλδαϊκὸν ὄνομα, τὸ ληφθὲν ὑπὸ τῆς μετενεχθέντος ἐν τῇ Χαλδαίᾳ λαῷ, ἦν γνωστὸν τῷ τῇ Βαβυλῶνα ὑποτάξαντι;

ΑΡΘΡΟΝ, Ε'.

Περὶ τῆς πῶς τὸ τῆς Κύρης θεσπισμὰ εὐρέθη ἐν Ἐκβατάνοισι, ἔπειτα τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων.

Ι. „**Α**λλ' ἰδὲ, ἐπαναλαμβάνει ὁ αὐτὸς, ὑπόθεσις βαρυτέρα· τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Ἑσδράς ἀναλαμβάνει, ὅτι εὐρέθη ἐν Ἐκβατάνοισι ὑπόμνημα, ἐν ᾧ γεγραμμένα ἦσαν τὰ ῥήματα ταῦτα. Ἐν ἔτει πρῶτον Κύρης Βασιλεὺς, Κύρος ὁ Βασιλεὺς ἐθηκε γνῶμην περὶ οἴκουδε· ὅς τις ἐστὶν ἐν Ἱερουσαλὴμ· οἶκος οἰκοδομηθήτω, ἔτι τόπος, ὃς ἑστίασιν τὰ θεῖα, ἔχων τρεῖς σειράς λίθων ἀσκήμων, ἔτι τρεῖς ξύλων. Ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον τὸ δίπλωμα, τὸ ὑπὸ τῆς Κύρης δοθὲν ἐν Βαβυλῶνι, διατὶ ἐζήτην ἄλλο ἐν Ἐκβατάνοισι;

Ἰδὲ δὲ λέξεις τῶν ὄντι κραταῖα· ἀλλ' ἔτι εἶχον ἀράγε οἱ Ἰουδαῖοι λόγους περὶ θάνατος κατέχειν τὸ τῆς θεσπίσματος πρωτότυπον, τὸ δοθὲν τῷ Ζωροβάβελ, ἐν οἷς ἐξόχως ἦν ὁ λόγος ὁ περὶ θάνατος αὐτῶν καὶ ἐμπιστευθῆναι αὐτὸ τοῖς ἀγωγῇ κατ' αὐτῶν κινῆσαι ἐν τῇ τῶν Περσῶν βασιλείᾳ αὐτῇ; ἀλλὰ διατὶ ἐζήτην ἄλλο ἐν Ἐκβατάνοισι; ὁρᾷ ἐν τοῖς χρόνοις Δαρεῖς τῆς ἡμέρας τῆς ἀσπίδος τὰ γαζοφυλάκια τῶν Βασιλέων τῆς Περσίας καὶ Μηδίας ἐφυλάττοντο ἐν Ἐκβατάνοισι, ὅτι τῆς Μηδίας μητροπόλει, ὅπως μετενεχθῆσαν ὅτε οἱ Βασιλεῖς ἐκεῖ ἐλθόντες ἐσησαν τὸν θρόνον αὐτῶν· ἠγνόει δὲ ἀρα ὁ κριτικὸς, ὅτι ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς Βασιλείας τῆς Δαρείου, ἡ Βαβυλῶν ἐπανεστῆ, ὡς φησὶν ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ἡ αὐτὸς παρεμβαλὼν, κατέστρεψεν αὐτήν; εὐλόγως δὲ οἱ τῆς Περσίας Βασιλεῖς ἑαυτοὺς τε καὶ τὰ γαζοφυλάκια αὐτῶν ἐκ ἐνεπιστεύοντο τοῖς ἄλλοις καὶ οἱ ἀσκήμονες ὑπηκόοις, οἵτινες ὡς ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ, ἔτασσεν ἡρξάντο κατὰ τὸν καιρὸν τῆς σφετερισμῶς τῆς μάχης, ὃν διεδέξατο ὁ Δαρεῖς· ὁ δὲ θῆται· ἔτι οἱ κατάλογοι μετενεχθῆσαν τυχὸν ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος ἐν Ἐκβατάνοισι μετὰ τὸ τέλος τῆς τῆς Κύρης Βασιλείας, ὅς τις ἐκεῖ διετρίβεν, ὡς φησὶν ὁ Ξενοφῶν, δύο μῆνας καὶ ἑκάστον ἔτος· τὸ τῆς Ἑσδράς πρῶτον βιβλίον μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ κατάλογος ὁ περιέχων τὸ περὶ τῆς ἀνα-

1. Ἑσδρ. 6. 23.
24.
Ἑσδρ. 6. 3. 4.

Ἡρόδοτος, β. 3.

Ξεν. Ἀ. 8. τῇ
Κυρῶν.

καινήσεως τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ναῦ θέσπισμα, ἃ ἐν Βαβυλῶνι πρότερον ὦν, εὐρέθη ἐν Ἐκβατάνοις. (49)

2. » Τὶ δηλοῖ, ἐρωτᾷ ὁ αὐτὸς, τὸ, ἔτις πρώτῃ Κύρις Βασιλέως; ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ἐν Ἐκβατάνοις πρὶν ἢ ὑποτάξαι τὴν Βαβυλῶνα, ὡς δὲ κελεύσαι ἠδύνατο περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰσδαίων, ὅτε μόνον τῶν Μηδῶν ἐβασίλευεν. ὡς δὲ ἐν Ψηλαφητῇ ἐστὶν ἡ ἀντίφασις.

Ὡς δὲ ἐν ἑτέρῳ Ψηλαφητὸν ἐλάττωμά ἐστιν, εἰμὴ ἢ τῆς Φιλοσόφου ἀμάθεια ἢ ἡ κακοπιστία· τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Βαβυλῶνι τῆς Κύρις Βασιλείας ἐστὶν, ὡς φασι πάντες οἱ συγγραφεῖς, τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Περσίᾳ Βασιλείας αὐτῆς· ὁ δὲ Ἑσδρας, ὁ δὲ Ξενοφῶν, καὶ ὁ κανὼν τῆς Πτολεμαίου χρονολογῶσιν ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι τῆς Κύρις Βασιλείας· καὶ τὸ μὲν πρὸς εὐεργεσίαν τῶν Ἰσδαίων θέσπισμα ἐδόθη ἐν Βαβυλῶνι, εἰς δὲ κατάλογος, ὁ τῆς θεσπίσματος τῆς μνημονεύων εὐρέθη μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐν Ἐκβατάνοις, ὅπως τὰ γαζοφυλάκια μετηνέχθησαν· ἐν τῷ δὲ ἐκ ἀντίφασις αἰσθητῇ, ἀλλ' ὡς ἔχνος δυσκολίας ἐστὶ.

3. » Πρὸς τούτοις, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ὅστις βασιλεὺς ἐστὶν, ἐκ ἐμβάλλει ἐαυτὸν εἰς φροντίδας περὶ τῆς οἰκοδομῆθῆναι Ἰσδαίων ναὸν, ἔχοντα τρεῖς σειρὰς λίθων λαξευτῶν, ἢ ἀσχήμων, ἐπάνω δὲ αὐτῆς τρεῖς σειρὰς σανίδων· τοῖστον δὲ οἰκοδόμημα ἐκ ἐξὶ ναὸς, ἀλλὰ πτωχικὴ καὶ εὐτελεὲς ἄλων.

Παρατήρησον εὐθύς, ὅτι αἱ σανίδες ἐφευρέμα ἐστὶ τῆς ἀπίστη· περὶ δὲ τῶν ἀσχήμων λίθων πρὸ δύο ἐτῶν ἐδήλωσα αὐτῷ, ὅτι ἐὰν ἐβλεπε τὸ τῆς Ἑσδρα ὕψος, ἢ μόνον τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν, εὐρίσκειν ἀντὶ τῶν ἀσχήμων λίθων τῆς Βαλγάτης, τρεῖς δόμους λίθινες κραταῖδς, ἃ δόμον ξύλινον ἕναν· ταῦτα δὲ ἐμφαίνουσι σχῆμα οἰκοδομήματος λίθινου, ξύλινον ἔχοντος τὸ ἄνω μέρος· ἐὰν δὲ τὸ τοῖστον ἄλων ἢ, σχεδὸν πᾶν οἰκοδόμημα ἄλων ἐστὶ· κατὰ δὲ τῆς ἔτι συλλογιζομένου ἐξόν ἢν καταπαῦσαι τὸν λόγον, ἀκχεῖον ὅμως αὐτῆς ἕως τέλους.

4. » Τοιαύτη, λέγει, παχυλὴ ἀχρειότης ἀσύμφωνός ἐστι ταῖς πέντε χιλιάσι καὶ τετρακοσίοις χρυσοῖς σκέυεσι, τοῖς ὑπὸ τῆς Περσῶν Βασιλείως Κύρις ἐπιστραφεῖσι τοῖς Ἰσδαίοις, ὡς διαλαμβάνει τὸ πρῶτον κεφάλαιον.

Αἱ πέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσια ἦσαν σκέυη τῆς πρώτης ναῦ, ἀφαιρεθέντα μὲν ὑπὸ τῆς Ναβουχοδονόσορ, καὶ τεθέντα ἐν τῶν ἐν Βαβυλῶνι Βωμῶν, ἐπιστραφέντα δὲ τῇ τῆς Κύρις ἐπιταγῇ· τί ἐν βέλῃ

Κ. 4. Α' ρ 3 ρ. 5.

Υ' περασσ. τῆς

παλ. Διαθ.

Ε' νδρ. 6. 4.

λεῖ) ἐνταῦθα ἡ νομιζομένη παχυλὴ ἀχρεΐότης τῆ δευτέρᾳ ναῖ; ἡ δὲ δύναμις ἀρα τὰ ἀπὸ τῆς πυρκαϊᾶς διασωθέντα πολύτιμα πρᾶγματα παλατίᾳ τινὸς ἐνδόξῃ, τεθῆναι ἐν ἄλλῳ μικροπρεπεσέρω οἰκοδομηματι, ἐν τῷ τῆ πρώτῃ τόπῳ ἀντικατασταθέντι;

5. „Ὁ Ἑσδρας, προσβῆσιν ὁ αὐτὸς, ἐμφαίνει τὸν Κύρον ἐπι-
„τρέφοντα τέτοις τοῖς δυσυχέσι πέντε χιλιάδας καὶ τετρακόσια σκεύη
„χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· μετὰ δὲ χρόνῳ σιγμὴν ὁ θεὸς αὐτὰ ἐστὶν ὁ Ἀρ-
„ταξέρξης· μετὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τῆς Βασιλείας τῆ Κύρου ἐν Ἐκβα-
„τάνοισ, καὶ τῆς τῆ Ἀρταξέρξης ἐν Βαβυλῶνι δεξιᾷ μὲν) ἔτη σχεδὸν
εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατὸν· συλλογίσθητε οἱ ἀναγινώσκοντες, καὶ κρί-
νατε.

Παρατηρήσατε, ἐὰν ὁ Ἀρταξέρξης ἔδωκε τοῖς Ἰουδαίοις πέντε
χιλιάδας καὶ τετρακόσια σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· ἰδὲ τί ἀναγινώσκο-
μεν ἐν τῷ τῆ Ἀρταξέρξης θεσπίσματι. „Καὶ τὰ σκεύη τὰ ἑσθμένα
„σοι εἰς λειτουργίαν οἴκῳ Θεῷ παράδοις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ. Ἑσδρ. 7. 19.
„Εὐρίσκομεν δὲ τὴν τῆ θεσπίσματος τάτῃ ἐκπλήρωσιν προφερομένην ὑ-
πὸ τοῦ Ἑσδρα διὰ τῶνδε τῶν ῥημάτων. „Καὶ ἔσῃσα ἐπὶ χειρᾶς αὐ-
„τῶν σκεύη ἀργυρᾶ ἑκατὸν, καὶ κρατῆρας χρυσᾶς εἴκοσι, καὶ σκεύη
„χαλκῆς σίλβοντος ἀγαθῆς δύω. (50) Τὰ ἂν ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος
κατ' ἐπιταγὴν τῆ Ἀρταξέρξης μετονεχθέντα σκεύη εἰσὶν εἴκοσι ὧν
πρὸς τοῖς ἑκατὸν, ἅτινα ἦσαν ἀφιερῶματα τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων,
τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Ζοροβάβελ μετονεχθέντα εἰσὶ πέντε χιλιάδες καὶ τε-
τρακόσια, λαφυραγωγηθέντα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ ναῷ, ἐπιστραφέντα
δὲ ὑπὸ Κύρου. συλλογίσθητε ἂν οἱ ἀναγινώσκοντες, εἴπερ τὰ αὐτὰ
σκεύη εἰσὶν.

Ἀναλογισθῶμεν προσέτι, καὶ ἰδῶμεν, ἐὰν διήλθον ἔτη ἑκατὸν καὶ
εἴκοσι ἐν τῷ μετὰ τῆ καιρῆς, καὶ ὅν ὁ Κύρος ἤρξατο βασιλεύειν
ἐν Ἐκβατάνοισ, καὶ ὁ Ἀρταξέρξης ἐν Βαβυλῶνι. Ἡ ἐπὶ τῆς Μήδας
Βασιλείᾳ τῆ Κύρου ἤρξατο πεντακόσια καὶ ἐξήκοντα ἔτη πρὸ τοῦ χρι-
στιανικοῦ ἔτους, ὡς πάντες μαρτυροῦσιν δεχάσοι τε καὶ νεώτεροι· τὸ δὲ
πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τῆ Ἀρταξέρξης, ἐν ᾧ ἔξαπέστειλε τὸν Ἑσ-
δραν, ἀναλογισθ' ἐν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἑσδρα, συμπίπτει ἐν τῷ τε-
τρακοσιοσῷ ἐξηκοσῷ πέμπτῳ ἔτει πρὸ τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους· διὸ τὸ
μετὰ τῆ καιρῆς διάστημα τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆ βασιλείας τῆ Κύ-
ρου ἐν τῇ Μηδίᾳ, καὶ τῆς τῆ Ἀρταξέρξης, εἰσὶν ἔτη ἕξι εἴκοσι πρὸς
τοῖς ἑκατὸν, ἀλλὰ πέντε πρὸς τοῖς ἐννεήκοντα· ἐπειδὴ δὲ τὰ τῆ ναῖ
σκεύη ἕκ ἐσθθῆσαν, εἰμὶ ὅτε ὁ Κύρος ἐγένετο κύριος τῆς Βαβυλῶ-
νος, ἥς ἐκυρίευσεν τῷ εἰκοσῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ἐπὶ τῆς Μήδας βασιλεί-
ας

ας αὐτῶν, τὸ μεταξὺ ἄρα τῆς ἀποδόσεως τῶν σκευῶν τῶ νὰ, τῆς ὑ-
πὸ τῆ Κύρης ὁρισθείσης, καὶ τῆς ὑπὸ τῆ Ἀρταξέρξης τῶ ἐβδόμῳ
ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῆς δοθείσης ἀδείας τῶ μετακομισθῆναι ἐν τῷ
ναῶ τὰ ἀφιερώματα τῶν ἐν χαλδαίᾳ Ἰουδαίων, ἕκ δευτέρῳ
εἰμὴ ἔτη δύο πρὸς τοὺς ὀγδοήκοντα.

Ἀλλὰ βασιλεὺς ἐμβάλλει ἑαυτὸν εἰς τοιαύτας φροντίδας περὶ
τῶ οἰκοδομηθῆναι Ἰουδαϊκὸν ναὸν διὰ τριῶν σειρῶν λίθων λαξευ-
τῶν, ὥς τε καὶ διὰ θεοπρίσματος περὶ τῆς κατασκευῆς;

Ὁ Βασιλεὺς ἐμβάλλει ἑαυτὸν εἰς φροντίδας, ἵνα μὴ ὁ ὑποκείμενος
αὐτῷ λαὸς, ἐπὶ προφάσει τῶ οἰκοδομηθῆναι ναὸν, ἀνεγείρῃ φερόμενον
ἐν ἡν, τὸν Βασιλέα φόβῳ τῆς καταχρήσεως ὁρίσαι τὰ περὶ
τῆς οἰκοδομῆς τῶ νὰ, ὃν οἰκοδομηθῆναι ἐπέτρεπε.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆ τῆς Ἑσθῆρ βιβλίας.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ Κύρης τῆς βίβλου τῆς Ἑσθῆρ.

1. **Ε**ὰν τῷ ἀντιπάλῳ πιστεύσωμεν, ἡ τῆς Ἑσθῆρ βίβλος πλάσμα
ἐστὶν ἀπειθάνον· ἐὰν δὲ λόγῳ τινὸς ἀξίαν νομίζωμεν τὴν ὁμόφωνον
τῶν Ἰουδαίων καὶ χριστιανῶν συμφωνίαν, ἱστορία ἐστὶν ἀληθής, ἐν ἐνὶ
τῶν κανονικῶν βιβλίων περιεχομένη· τῷ ὄντι δὲ ἡ τῆς Ἑσθῆρ βίβλος
συντεταγμένη ἐστὶ ταῖς Ἰουδαϊαῖς Διαθήκαις· διότι οἱ Ἰουδαῖοι συνέ-
ταξαν αὐτὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βιβλίων αὐτῶν βιβλίων, τῷ συγ-
κειμένῳ κατὰ τὸν Ἰωσήπον ἐκ βιβλίων εἴκοσι καὶ δύο· ὁ Ἀριγένης,
ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος, καὶ ὁ Ἱερώνυμος συντάττεισιν αὐτὴν ἐν τοῖς
εἴκοσι καὶ δύο τοῖς δεκτοῖς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. μνημονεύει δὲ ταύ-
της, ὅτε Κλήμης ὁ Ῥώμης, καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς· ὁ δὲ Ἰω-
σηπος ἐν τῷ σημειωθέντι βιβλίῳ λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ κανὼν ἕτος ἔ-
περιεῖχεν εἰμὴ τὰ βιβλία τὰ ἀπὸ Μωϋσέως μέχρις Ἀρταξέρξης τῆ
μετὰ Ξέρξην Περσῶν Βασιλείας γεγραμμένα. Τὰ δὲ μετὰ τὸν
Ἀρταξέρξην πίσεως ἕκ ὁμοίας ἡξίω διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν
Προφητῶν ἀκριβή διαδοχὴν.

2. Ὁ Δεσπότης διίσχυριζε, ὅτι τὸ ὑπὸ τῆ Ἰωσήπου ὡς λεγό-
μενον περὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἀρταξέρξης ἐμπεριλαμβάνει καὶ αὐτὴν
τὴν τῆς Ἀρταξέρξης βασιλείαν· διότι ὁ αὐτὸς ἱστορικός Ἰωσήπος λε-
γει

Γ' ωσ. β. Γ. καὶ
τὸ ἀπὸ τῶν.
Ἀριγ. καὶ
Εὐσ. β. 6. κ. 5.
Ἰερ.,
Ἱερώνυμ. ἐν ταῖς
πρὸς τὴν
πρὸς Γαλατ.
ἐπιστ.
Κλήμ. ὁ Ῥώμ.
ἐν τῇ πρὸς κο-
ρινθ. ἐπιστ.
Κλήμ. ὁ Ἀλεξ.
ἐν τῇ 1. ἑ.
4. ἐν τῇ 3. β.
τῇ παιδικῇ.

γει, ὅτι τὰ βιβλία τὰ ἐπὶ τῆς Ἀρταξέρξε βασιλείας γεγραμμένα, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἔχουσιν ὁμοίαν ἡξίωσιν πίστεως τοῖς πρότερον γεγραμμένοις· ἀλλὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Ἀρταξέρξε, ἔκ εἰσι τῆς Ἰωσήπ, ἀλλὰ τῆς Δαπίν. ἀντίκεινται δὲ καὶ αὐτῇ τῇ σειρά τῆς ἐννοίας τῆς ἱστορίας· ὅτι ἡ δευτέρα τῶν προφητῶν Ζαχαρίας, Ἀγγαίς, Μαλακίς, καὶ ἡ τῆς Νεεμίας· τῶν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κανόνι περιεχομένων, ἐφαπλᾶται καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς τῆς Ἀρταξέρξε βασιλείας.

3. Οὗτος δὲ ὁ κανὼν ὑπῆρχε πρὸ τῆς βιβλίου τῆς Σοφίας τῆς Σεράχ· διότι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐπισημαίνει τῶν Προφητῶν Ἡσαΐα, Ιερεμίας, καὶ Ιεζεκιήλ κατὰ τὴν τάξιν. ἦν ἐτι σώζεσθαι τὰ τῶν βιβλίων ἐν τοῖς ἑβραϊκοῖς καταλόγοις, προσέθηκε τὰς δώδεκα Προφητάς ἐν κοινῷ ὀνόματι, διὰ τὸ τὰς τέτων προφητείας ἐν ἐνὶ τευχὶ συμπεριέχεσθαι ἐν τῷ εἰρημένῳ κανόνι. ἀπέδειξα δὲ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς Σοφίας τῆς Σεράχ ἠκμαζεν ἐπὶ Πτολεμαίῳ ἢ τῆς Λάγης· πρὸς τούτοις αὐτὸ τὸ τῆς βιβλίου τῆς Εὐδοκίας ὕφος μαρτυρεῖ ἀναμφιβόλως, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἦν Βασιλεὺς τῆς Περσίας· ἐνδεχομένως δὲ τὸ φερώνυμον αὐτῇ βιβλίον, ἐτι ζωῆς αὐτῆς, τοῖς ἱεροῖς συνετάγη βιβλίοις· τίνα ἂν ποτε πείσῃ ὁ κριτικὸς φιλόσοφος, ὅτι ὁλόκληρος λαὸς ἐδέχθη ἱστορίαν, κατ' ἀρέσκειαν κατασκευασθεῖσαν, καὶ ἀλληγορίαν πεπλασμένην, ὡς ὑπόμνημα ἱστορίων, καὶ ὡς βιβλίον δι' ἐπιστάσις Θεῶν γεγραμμένον, καὶ ταῦτα κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ὃν αὐτὸ τὸ ψευδὲς τεχνέρισμα διεμηχανᾶτο;

4. Ἀλλὰ τῷτο ἔκ εἰσι τὸ ὅλον τῆς λόγῳ· διότι ὁρῶμεν ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τῆς βιβλίου τῆς Εὐδοκίας τὰς Ἰουδαίας συμφώνως αὐτῇ τε καὶ τῷ Μαρδοχαίῳ ὁρίσαντας εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ἑορτὴν κατὰ τὴν τέταρτην τῆς μηνὸς Ἀδάρ· αὕτη δὲ ἡ ἑορτή, ἣ τις ἄχρι τῆς νῦν ὁράται σεσημειωμένη ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς Καλανδαρίοις, ἐτελεῖτο ὁ μόνον ἐν τοῖς χρόνοις τῆς μεγάλης Θεοδοσίας, τῆς ποιήσαντος περὶ αὐτῆς τὸν ἐν τῷ κώδικι αὐτῆς νόμον, καὶ ἐν τοῖς τῆς Ἰωσήπ, τῆς ἀνάγοντος τὸν καιρὸν τῆς διορισμῆς αὐτῆς ἐπὶ τὴν Εὐδοκίαν καὶ τὸν Μαρδοχαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τῆς Μακκαβαίων Ἰούδα, ὡς μαρτυρεῖ ῥητῶς ὁ σύγχρονος αὐτῷ συγγραφεὺς, ὁ συγγραφεὺς τὰ κατορθώματα αὐτῆς, καὶ τέλος ἐπιτίθει τῷ βιβλίῳ αὐτῆς διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Νικάνορος· τελευταῖον δὲ ἡ ἐπιστολή, ἡ καλεσμένη Φεβραὶ, ὡς διατάσσουσα τὴν ἑορτὴν τῶν Κλήρων, ἡ τῆς Μαρδοχαίου, μετηνέχθη μὲν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τοῖς χρόνοις ἐνὸς τῶν Πτολεμαίων, εἴτε τῆς Φιλομήτορος, ὡς βεβαίως ὁ Ἰωσήπος (51), τῆ βασιλεύειν ἀρχαμένῳ ὀλίγα

Κυκλ. 2. 3. 3. 3.
1. 3. 3. 1.

Κοδ. 3. 2. 17.

Γωσ. β. 12. κ.
5. ἀρχ.
2. Μακκ. 15.
36.

Κοδ. 9. 26.
5 10. 3.

ἐτη

ἔτη πρὸ τῆς Ἐπιφανῆς Ἀντίοχος, μετεφράσθη δὲ εἰς τὴν Ἑλληνίδα ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ Αὐσιμάχου. ἢ ἐν ἑορτῇ τῶν Κλήρων ὠρισμένη ἢ ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸ τῶν Μακκαβαίων. δύναται δὲ ἄρα ἀνδρὶς συνεστῆ νῦν χωρῆσαι τὸ, ὅτι ἡ ἑορτὴ, ἢ γενικῶς φυλακτομένη ὑπὸ πάντων τῶν Ἰουδαίων πρὶν ἢ παρελθεῖν δύο αἰῶνας ἐξόχως τὸ ἔργον γέγονε, δι' ὃπερ ὠρίσθη, ἔδεν ἕτερον θεμέλιον εἶχεν, εἰ μὴ ἀλληγορικόν τι πλάσμα ἐπ' ὀνόματι δύο ἀνδρῶπων φαντασιωδῶν;

5. Περιττὸν μὲν ἐστὶ τὸ παρατείνειν τὴν μάχην κατὰ τῆς πάντη παραλόγου ἰδέας, ἣν ὁ κριτικὸς ὑπὸ τῶν Ἀναβαπτιστῶν (52) ἐρανίσθη, τῶν ἀλλοκοτωτέρων τε ἔπιμανεσέρων πάντων τῶν ποτὲ τῆς Ἐκκλησίας ἐκκοπέντων, ἀπαντητέον ὅμως ταῖς αὐτῆς ἐνστάσεσιν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς πότῃ τῆς Ἀρταξέρξεως, ἔ τῆς Ἀπολύσεως τῆς Ἀσίης.

1. Ἰδοὺ ἡ πρώτη ἐνστάσις. Οὐκ οἶδαμεν τίς ἐστιν ὁ Ἀρταξέρξης, ὁ ἀνὴρ τῆς Ἑσθῆρ.

Ε 9.8. 13.

Τὸ λάχσον οἶδαμεν, ὅτι αὐτὸς μὲν ἦν Βασιλεὺς τῆς Περσίας, δέκα ἔτη ἔ ἐπέκεινα βασιλεύσας. ἢ δὲ ἐπικράτεια αὐτῆς ἐπεκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἰνδίας ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας. ἢ δὲ τῶν Περσῶν Αὐτοκρατορία ἀπὸ τῆς Κύρου μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου, ἐφ' ἧς τέλος ἔσχεν, ἔ δὴ ἤρκεσεν εἰ μὴ ἔτη διακόσια. ταῦτα ἀναμφίβοτα ὄντα, ὁδηγῶσι τὰς θέλοντας γινῶναι, τίς τῶν τῆς Περσίας Βασιλέων ἦν ὁ ἀνὴρ τῆς Ἑσθῆρ.

2. Ἀὐτὸς ἐποίησε πότον, παρατάθεντα ἡμέρας ἑκατὸν ἔ ὀγδοήκοντα. πότος δὲ ἡμερῶν ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν δοκεῖ λίαν διεξοδικός.

Λίαν διεξοδικός, εἰάν κατὰ συνέχειαν ἐκάθηντο ἐν τῇ τραπέζῃ. Ἀλλ' ἐστὶν ἄρα γε παράδοξον, τὸν τῆς Περσίας Βασιλέα ἀνοῖξαι μὲν τὸ παλάτιον αὐτῆς μῆνας ἕξ πρὸς ὑποδοχὴν πάντων τῶν μεγιστάνων τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπικρατείας, τῶν ἐρχομένων συγχαρῆναι αὐτῷ διὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν, ἐν δὲ τῷ μεταξύ τῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπῶς δεξιῶσθαι ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ὃν καιρὸν ἐκεῖ ἤρχετο; τῆτό ἐστι τὸ τῆς ὕψους νόημα, καὶ ὃ ἂν ἀπίστος ἀντιφέρεται.

3. Αἱ κυάνεαι σκηναί, ἔ αἱ χρυσαὶ κλίνας, ἔ τὸ ἐκ σμαραγδίνης λίθου λιθόσφρωτον δοκῶσιν ἄξια τῆς ἀλέκτορος τῆς Ἀβουλλκασίνου. (53.)

Ὁ συγγραφεὺς ὁ καυχώμενος περὶ τῆς ὅτι τελευταῖον ἠξήγησε τὴν Διαθήκην ὅκ ἐνέμεινε παρατηρῶν μόνως τὰς μεταφράσεις, ἀλλὰ καὶ

ἔπ' ἐπὶ τὰς πηγὰς ἀναμφιβόλως προσέδραμε· τὸ δὲ ὕψος ἔδδ' ὡς λα-
λεῖ περὶ λιθοσφύτης σμαραγδῖτις λίθου (54) ἀλλὰ περὶ μαρμάρου ποι-
κιλτοῦ, ἔμαρμαρ λευκοῦ. Ἐ αὐτὸς μὲν εἶ δύναται πισεῖναι, ὅτι ὁ
τῷ Κύρῳ διάδοχος, δεσπότης ὢν ἀμέτρῃ γῆς, ἐν τῷ πλεσιωτάτῳ ἔ-
πολυαιθρωποτάτῳ μέρει τῷ κόσμῳ κειμένης, καὶ μέγας Βασιλεὺς ὑ-
πὸ πάντων τῶν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συγγραφέων ὀνομαζόμενος, ἐδνή-
θη σῆσαι ἐν τῷ παλατίῳ αὐτῷ σκηνὰς κυανᾶς, καὶ διὰ κεχρυσωμέ-
νων καὶ περιγυρωμένων κλινῶν κατακοσμεῖν αὐτάς· ἡμεῖς ὁμῶς
βλέπομεν Ἠγεμόνας κεκτημένους σενοχώρου ἐπικρατείας ἐν τῇ Εὐρώ-
πῃ, δύο καὶ τρεῖς χιλιάδας λέγας (55) ἀπεχόμενος ἀπὸ τῆς γῆς, τῆς
τὰ πολύτιμα μέταλλα, καὶ τὰς ὠραίας βαφὰς ἀποδίδουσης, βλέπο-
μεν, λέγω, αὐτῶς, ἔχοντας πολυτίμους τάπητας, καὶ κλινίδια περι-
προσκεφαλιωμένα (σοφὰ) καὶ καθέδρας ἀργυρόχειρας καὶ ἀργυρό-
ποδας, καὶ ἀργυρὰς ἀμάξας. Ἐδὲν ἔν ἑτερον ἐναπολείπεται, εἰ μὴ
τὸ λογίζεσθαι μύθους πάντα ὅσα ὁ τοσῶτον ἀκριβοῦς καὶ φιλαλήθης
περιηγητὴς ὁ Θεοφάνης, καὶ τοσῶτοι ἄλλοι διηγνύνται περὶ τῶ ἀμέτρου
πλάτους, ὃν εἶδον ἐν τοῖς παλατίοις τῷ Μογὸλ, καὶ ἄλλων τῆς Ἰνδίας
ἀρχόντων, κατὰλληλότερον δὲ ἢν αὐτῷ τέρεται τῆς κῆφης καὶ ἀργῆς
ἀνθρώπου διὰ διηγημάτων ἀξίων τῷ ἀλέκτορος τῷ Ἀβελκασσίνῳ, ἡ-
περ διαλαμβάνειν περὶ σεμνῶν ὑποθέσεων, καὶ ἐκτείνειν τὰς βεβή-
λους αὐτῷ χεῖρας ἐπὶ τὰ ὑπὸ τῆς παλαιᾶς ἀρχαιότητος παρεστάμενα
σεβασμιώτατα πράγματα.

4. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ ἡ κατὰ πάντα ἀξία τῷ προσώπῳ αὐ-
τοῦ παρατήρησις. «Δύναταί τις, λέγει, παρατηρῆσαι, ὅτι καὶ ὃν
καὶ αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς ἐτέλει πότον τοῖς ἀρχαῖσι, ἡμέρας ἑκατὸν καὶ
ὀγδοήκοντα, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀσὴν ἰσόχρο-
νον ἐτέλει πότον ταῖς τῆς Βαβυλωνίου Δεσποτίσιν.

Οὗτος ἔδδ' αὐτὸ ἀνέγνω τὸ ὕψος, τὸ ὑπ' αὐτῷ ἐξηγητὴν, ὡς
ἐπιτυχρίζεται, τὸ κατὰ πάσας τὰς ἐκδόσεις ἐμφαίνον, ὅτι ἡ ταιαύτη
πανίγυρις ἐγένετο ἔκ ἐν Βαβυλῶνι, ἀλλ' ἐν Σάσις· ἡγνόει δὲ προ-
σέτι, ὅτι ἡ μὲν Βαβυλὼν, ἡ ἐπὶ πολλῷ τῷ χρόνῳ τῶν Χαλδαίων
Βασιλεύσασα, πρῶτον μὲν ἡμελήθη, εἴτα διεφθάρη ὑπὸ τῶν Βασι-
λέων τῶν Περσῶν· ὁ δὲ Δαρεῖος, ὁ υἱὸς τῷ Τεάσπεως καὶ δεύτερος
τῷ Κύρῳ διάδοχος ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἐν αὐτῇ οἰκνύ-
των, μῆνας δὲ εἴκοσι ἀντισταθέντων τῇ πολιουρίᾳ, κατηδάφισε τὰ
τείχη αὐτῆς· ἥτις ἔδδ' ὅποτε ἐκ τῆς πτώσεως αὐτῆς ἀνηγέρθη· διὸ το-
σῶτον ὀργόν ἐστι τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἐκ τῆς παρατηρήσεως αὐτῇ συ-
νάγει, ὅσον σοφὴ ἐστὶ καὶ ἡ αὐτῇ παρατήρησις.

Η' ροδ. β. ι. σ.
33.

5. Ὁ Ἰώσηπος δὲ Φλάβιος σημειοῖ, ὡς ὁ αὐτὸς φησιν, ὅτι ἔκ
 ἡν συνήθεια ἐν τῇ Περσίᾳ τὰς γυναῖκας συνεσθίειν τοῖς ἀνδράσιν, ὁ-
 μοίως ἔκ ἐξ ἡν αὐταῖς ὁρᾶσθαι ὑπὸ τῶν ξένων. (56.). Χρήσιμον δὲ
 τὸ σημείωμα τῆτο εἰς ἀναίρεσιν τῆ μὴ πισυεῦτῃ μύθῃ τῆ Ἡροδότῃ,
 εἰπόντος. ὅτι αἱ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ γυναῖκες ὤφειλον ἐκπορνεύειναι
 ἅπαζ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ἐν τῷ τῆς Μυλίσσης (εἴτεν Ἀφροδίτης) ναῶ
 ὑπὸ τῶν ξένων.

Ἰνα ὁ συλλογισμὸς ἔστος ἀναφανῇ τῷ ὄντι ἰσχυρὸς, προφέρομεν
 αὐτὸν μετ' ὅσης ἀκριβοῦς ἐστὶν ἐπιδεικτικὸς. Ἡ τῆς Περσίδος Βασιλὶς
 Ἀσιν ἦσθιεν ἐν Σέσσοις κατ' ἰδίαν μετὰ τῶν τῆς αὐλῆς Δεσποτιδῶν
 καὶ ὃν καιρὸν ὁ Ἀρταξέρξης ἐξένιζε τὰς ἀρχοντας. ὁ δὲ Ἰώσηπος
 ἐπὶ τῷ συμβάντι τῷτῳ σημειοῖ, ὅτι ἔκ ἐξ ἡν ταῖς τῶν Περσῶν γυ-
 ναιξὶν ὁρᾶσθαι ὑπὸ τῶν ξένων. ἀρα παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, ὡν
 τὴν Βασιλείαν ἐξηφάνισαν οἱ Πέρσαι, αἱ γυναῖκες ἔκ ἐκπορνεύοντο
 ὑπὸ τῶν ξένων ἐν τῷ τῆς Μυλίσσης ναῶ. περὶ τῆς τῆ νομιζομέ-
 νης τῆ Ἡροδότῃ μύθῃ, ὃν ὁ διαλεκτικὸς ἔστος ἐν τῇ περὶ τὴν ἰσορίαν
 φιλοσοφίᾳ αὐτῷ ὡς ψευδῇ κατέκρινεν, ἐνεσιν ἰδεῖν τὸ πρὸ δέκα ἐτῶν
 εἰρημένον ὑπὸ τῆ κυρίας Ἀρχερ (57) ἐν τῇ κατὰ τῆς τῆ Φαύλης πο-
 νήματος ὑπ' αὐτῆς γενομένη ἐπικρίσει.

Ε' ν σ. 85. τῆ
 παραπλ. τῆς
 περὶ τὴν ἰσορίαν
 Φίλοσ.

6. Ἰδὲ καὶ ἄλλη ἐνστάσις. Οὐδὲ εἰς ἀραβικὸς ἵππος ἐστὶν ἐν
 ταῖς τῆς Σελτάνης φάτναις, ἔτινος τὴν γενεαλογίαν ἔκ κατέχει ἐν
 ταῖς χερσὶν αὐτῆς ὁ μέγας Ἱπποκόμος. Πῶς ἔν ὁ Ἀρταξέρξης ἡ-
 ἰνόμεναι καὶ τὴν πατρίδα, καὶ τὴν πατρίαν, καὶ τὴν θρησκείαν τῆς συ-
 ναικὸς τῆς ὑπ' αὐτῆς ἀνακηρυχθείσης Βασιλίδος;

Διελογίστατο ἀρά γε ἔστος, ὅτι αὐτὸς πρότεινε τὴν ἀπάντησιν
 τῆς ἐνστάσεως ταύτης, παρατηρήσας, ὅτι οἱ τῆς Ἀσίας ἡγεμόνες παλ-
 λακίδας μόνον ἔχοντες, ἀνεκῆρυττον ἡγεμονίδα μίαν τῶν αἰχμαλώ-
 των, τὴν ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἀρέσκουσιν αὐτοῖς; ἡ πατρίδα καὶ ἡ θρη-
 σκεία εἰσὶ πράγματα ἀδιάφορα τῷ μόνῃ τῇ ἡδονῇ ἐπομένῳ καὶ τῷ
 πάθει. ἡ ὠραιότης καὶ ἡ ἀρέσκεια ἐκτελεῖσι τὸ πᾶν. ἔθεν ἔν παρα-
 δοξον, ἐὰν ἔκ ἐφύλαττον ἐν τῇ τῆς Ἀρταξέρξης συναικωνίτιδι τὰς συ-
 νηθείας, τὰς ἐν ταῖς τῆς Σελτάνης φάτναις.

Σημ. 6. εἰς
 τὴν Ε' σθ.

*AP.

* Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς διατι τοῦ Μαρδοχαίου ἐκ ἑξερξε προσπεσεῖν ἐνώπιον
τῆς Ἀμάν.

Ι. » **Σ**υνήθειά ἐστι, προσίδησιν ὁ αὐτὸς, παλαιοτάτη ἐν τῇ Ἀσίᾳ
» προσπίπτειν ἐνώπιον τῶν Βασιλέων, ὁμοίως καὶ ἐνώπιον τῶν λογάδων
» Σατραπῶν αὐτῶν.... Τὰ δυτικά γένη πάνυ κακῶς εἰδῶτα τὰς τῆς
» Ανατολῆς συνήθειας, ἐφαντάσθησαν τὸ, ὅτι χαιρετίζουσι τὸν Βα-
» σιλέα τῆς Περσίας ὡς περ λατρεύουσι τῇ θεότητι. τὸν Μαρδοχαίον
» ἐν γέννημα ὄντα καὶ ἱερέα τῆς Ανατολῆς μὴδὲ ἀπατηθῆναι ἔδει,
» μὴδὲ ἀποποιήσθαι τὴν τῆς Σατράπης Ἀμάν συνήθη τῷ τόπῳ προ-
» σκύνηται.

Πρὸς τὴν ἔνστασιν ταύτην, τὴν ὑπὸ τῆς Κλέρκ προτεθείσαν, ἰδὼν
τὴν ἀποκρίνῃ κριτικὸς τις, ἡ ἀλλῆς πάντη καταστάσεως τῆς τῆς ἡμετέ-
» ρης φιλοσόφου. Ἐξερευνήσας, λέγει, πάντα τὰ παραδείγματα, ἐ-
» σα ὁ Κλέρκ συνέλεξε πρὸς δικαίωσιν τῆς ὑπὸ τῆς Ἀμάν ζητημένης
» τιμῆς, ὅθεν εὗρον τὸ ἐπισηροῦν ὅπερ αὐτὸς δεῖξαι προτέθεικεν· ἐν
» πᾶσι μὲν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν προβαλλομένοις παραδείγμασι κεῖται ἡ λέ-
» ξις, ἡ σαχαβαχ, ἣτις δηλοῦν τὸ, κλίνειν, ἐπικυρτῆσθαι, ἐν ὅδε-
» ναι δὲ ἡ λέξις, καραχ, ἡ σημαίνουσα τὸ κλίνειν γόνυ, τιθεῖναι
» γόνυ ἐπὶ τῆς γῆς· ἐκ ἐν τῷ δὲ ἐνέμενα, ἀλλὰ διὰ τῶν ἑβραϊ-
» κῶν συμφωνιῶν διήλθον πάντῃ τὰ τῆς θείας Γραφῆς ῥήτῃ, ἐν οἷς
» κεῖται ἡ λέξις καραχ, ἐν ὅδε δὲ εὗρον τὴν χερσὶν ταύτης δηλοῦ-
» σαν χαιρετισμὸν Ἡγεμόνος, ἢ Μονάρχου, τῷναντίον δὲ, πολλὰ ῥη-
» τὰ εὗρον μετερχόμενα τὴν λέξιν, ταύτην πρὸς δήλωσιν τῆς κατὰ
» κείνης τῷ πρώτῳ ὄντι λατρείας.... Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι, κατὰ τὸ
» ὕφος τῆς Ἑσθῆρ, ἐκ εἶχον ὅρον τὸ ἄχει τῆς γῆς προσκύνημα, μι-
» σαχαβιμ, ἀλλὰ περὶ πλέον ἐτίθεσαν τὸ γόνυ ἐπὶ γῆς, κερα-
» χιμ, εὐκόλως κατανοῶμεν τὸ διατὶ ὁ Μαρδοχαῖος ἐκ ἡθέλησεν ἀ-
» ποδοῦναι τῷ Ἀμάν τὴν τιμὴν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἰσραῒλων μὴ ἀποδιδόμε-
» νην εἰμὴ τῷ Θεῷ. Τῷ ὄντι δὲ ὁτός ἐστιν ὁ λόγος, ὁ ὑπὸ τῆς Μαρδοχαίου ἀπο-
» δίδόμενος ὑπὲρ τῆς ἀποποιήσεως αὐτῆς., Σὺ οἶδας Κύριε, ὅτι ἐκ ἐν ὕβρει,
» ὅδε ἐν ὑπερίφανίᾳ ὅδε ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τῷτο, τὸ μὴ προσκυνεῖν
» τὸν ὑπερήφανον Ἀμάν· ὅτι ἠυδόκην φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ
» πρὸς σωτηρίαν Ἰσραὴλ· ἀλλ' ἐποίησα τῷτο, ἵνα μὴ ἴδω δόξαν ἀν-
» θρώπων ὑπεράνω δόξης Θεοῦ. αὕτη ἡ διαβολὴ ἢ μεταξὺ τῆς ἐδαφιαί-
» ας προσκυνήσεως ἢ τῆς γονυκλισίας σώζει, ὡς δοκεῖ, παρὰ τοῖς ἀ-
» νατο-

Οὐβιγάντης
ἐν τῇ εἰς τὸ 2
κεφ. τῆς Ε' σελ.
σημ.

Εσθ. 4. 17.

K

νατο-

νατολικοῖς· ὁρτο βλέπομεν ἐν τῷ πίνακι, τῷ ὑπὸ τῆς Θεωρίας τυ-
ποθέντι, ἃ ἐμφαίνοντι ἐπίσημόν τινα προπομπὴν τῆς Σουλτάνης, τῆς
Θεατῆς κεκλιμένως μὲν ἕως ἐδάφους ἐνώπιον αὐτῆς, ἔχ' ὅμως γονυπε-
τῆντας.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς χαρακτῆρος τῆς Ἀμάν.

Ι. „Περὶ τῆς Ἀμάν, φησὶν ὁ αὐτὸς, τῆς Ξέλοντος κρεμάσαι ὁλό-
„κληρον ἔθνος, διὰ τὸ πτωχόν τινα τῆς αὐτῆς ἔθνης μὴ προσκυνῆσαι
„αὐτῷ, ὁμολογῶμεν, ὅτι τοιαύτη γελοιώδης καὶ φοβερὰ μανία εἰς
„ἀνδρῶπι κεφαλὴν εἰσέβη.

Ἀλλ' ἔστιν ἄρα γε γελοιωδεστέρα καὶ φοβερωτέρα τῆς τῆς Νέρω-
νος, τῆς Ξέντος πῦρ ἐπὶ τὰ τέσσαρα τῆς Ρώμης μέρη, ἵνα βλέπων
τὴν εἰκόνα τῆς Θούρης τῆς Τρωάδος, ἐντρύφησθε ἃ ἄσῃ διὰ τῆς
λύρας τὸ δεύτερον τῆς Αἰνείαδος βιβλίον; ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον, ὅ-
περ' ἔχ' ἅπαζ ἐν τῷ Μαρόκῳ, καὶ ἄλλαχ' ἐπραξαν τινες, ῥίπτοντες
ἐν τῷ ἁέρι τὰς τεμνομένας τῶν πολλῶν Θεατῶν κεφαλὰς εἰς τιμὴν
τῆς πομπῆς τινὸς Ἡγεμόνος μετὰ Θριάμβου, εἰσερχομένους, ἢ τῆς πρέσ-
βεύς τινος εἰσόδου; ἀλλ' ἄρα γε ἐμφαίνει ἐαυτὸν ὁ συγγραφεὺς ὅτος
πάνη αἰσθητικὸν, προτείνων τοιούτους διαλογισμούς κατὰ τῆς τοσούτου
ἀναμφιδέλου ἔργου, ὅσον ἐστὶ τὸ τῆς Ἀμάν κατὰ τῶν Ἰσδαίων μῖσος;
ἢ ἀκαμπτος τῆς Μαρδοχαίου σατερότης ἐξήγειρε τὴν κατὰ τῶν Ἰσ-
δαίων κακὴν διάθεσιν τῆς Σατεράτης Ἀμάν; ἐβλεπε μὲν ὅτος, ὅτι ἡ
ὑφίστασις τέτις τῆς γένους ἢ κώλυμα αἰώνιον τῶν Φιλοδόξων σκοπῶν
αὐτῆς, ἐγνώρισε δὲ πόσον φοβερὰ γέγονε τοῖς προσδοταῖς ἢ τῆς Μαρ-
δοχαίου πιστότης, προξενήσασα τὸν θάνατον τοῖς δυσὶ συνωμόταις,
τοῖς ὑπ' αὐτῆς προσατευομένοις. Αἱ προσθήκαι αἱ ἐν τῷ τῆς Ἑσθήρ
βιβλίῳ (58) „περιέχουσι τὸτο ῥητὴς. „Καὶ ἦν Ἀμάν Ἀμαδάθ Βα-
„ναῖος ἐνδοξος ἐνώπιον τῆς Βασιλέως, καὶ ἐζήτει ὁ Ἀμάν κακοποιῆ-
„σαι τὸν Μαρδοχαῖον καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς λελαληκέ-
„ναι αὐτὸν τῷ Βασιλεῖ περὶ τῶν εὐνέων, διότι ἀνηρέθησαν, μετὰ
τὸ ἀνακαλίψαι τὸν Μαρδοχαῖον τὴν τῶν συνωμοσίαν· τὸ κατὰ
τῶν Ἰσδαίων τῆς Ἀμάν μελέτημα ἔκ' ἦν ἀπλὴν ἀποτέλεσμα ἐφόδου
μανίας, ἀλλὰ καρπὸς πεπαλαιωμένου μίσους, καὶ ἀμέτρου Φιλοδοξίας·
ὅταν δὲ τὰ πάθη ταῦτα ὑπὸ τινων αἰφνιδίων περιστάσεων ἐξεγείρων-
ται, ταραττῶσι τῆς ὑπ' αὐτῶν κυριευθέντος τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἀφαι-
ρῶσι τῆς προβλέψεως τὴν δύναμιν.

Ε' σ. 1. 1.

2. Ὁ αὐτὸς τῷ αὐτῷ τόνῳ ἀκολουθῶν, λέγει. „Αὐτὸς αὐτὸς ἡ λο-
γίζον) τὸν Ἀμὰν οἱ κριτικοὶ, ὁρῶντες αὐτὸν ἐκτιθέμενον καὶ κοινο-
„λογεῖν(α καὶ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν, καὶ
„ἢν ἀποκτανθῇναι ἐμελλον πάντες οἱ Ἰσδαῖοι· διότι δημοποιήσας αὐ-
„τοῖς τὸ γεννησόμενον, ἱκανὸν αὐτοῖς παρέσχε καιρὸν φυγῆς, ὡσαύ-
„τως καὶ ἐκδικήσεως.

Αὐτῷ εἰς τὸν Ἀμὰν ἔδεν ἕτερον ἦκεν, εἰμὴ τὴν μέλαιναν
πολιτικὴν αὐτῆς, ὅπως ἀνέβαλλε τὸν καιρὸν εἰς τὸ ἀπαλλαγῆναι ἀ-
πὸ τῶν Ἰσδαίων· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ χεῖρις αὐτῶν ἀνθρώποι ἔκ εἰσιν ἀνώ-
τεροι τῆς προκαταλήψεως καὶ δεισιδαιμονίας· οἱ κλήροι ἦσαν παρὰ
τοῖς ἀνατολικοῖς τὸ αὐτὸ ὅπερ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις αἱ μαντεῖαι, καὶ
οἱ οἰωνισμοί· ὁ Ἀμὰν ἐπραξέτι κατὰ τῶν Ἰσδαίων ὅμοιον τῷ ὑπὸ
τῆς Ναβυχοδονόσορ πραχθέντι πρὸς τὸ διορίσαι κατὰ τίνος ἔθνους
πρῶτον συμφέρεϊ ῥῆναι τὰ βέλη· ἔχομεν εἴκοσι παραδείγματα τέτων τῶν
διὰ κλήρων μαντείων παρὰ τοῖς Σκύθαις, τοῖς Ἀραβί, τοῖς Γερμανοῖς,
καὶ ἐξ ὅσων παρὰ τοῖς Πέρσαις· ποῖον δὲ παραδοξότερον, τὸ ὅρῃν
τὸν Ἀμὰν ἀφρόνως διὰ τῶν κλήρων ἀποφαινόμενον, ἢ τὸς ὑπάτους
καὶ στρατηγούς τῶν Ῥωμαίων διὰ τῶν ἱερῶν πετεινῶν διατάσσοντας
τὰ μέγιστα αὐτῶν ἐγχειρήματα; πρὸς τέτοις ὁ Ἀμὰν μεμεθυμένος
ὢν τῇ μεγάλῃ χάριτι, ἣς ἀπελάμβανεν, ἐνόμιζε τῆς δυστυχείας Ἰσδαίων,
τῆς διεσπαρμένους ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπικρατείᾳ, τῇ ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τὴν
ἑαυτῆς δρέσκειαν διοικημένη, λάφυρον μὴ δυνάμενον ἐκφυγεῖν τὰς
αὐτῆς χεῖρας· τελευταῖον, ἔκ εἰς ἀρά γε πισευτὸν, τὸ ὅτι ὁ Ἀμὰν
ἔκ ἐλυπεῖτο, ἔάν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Ἰσδαίων ἐφεύγῃ αὐτοφελή-
τως ἀπὸ τῆς Περσίας; τὸ ἐπιεικέστερον μὲν τρόπον ἦν, ἔκ ἥττον δὲ
δραστικώτερος πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι ἀπὸ αὐτῶν.

3. „Πόθεν ὁ ποιητὴς τῆς τῆς πλάσματος, ὁ ἄπιστος λαλεῖ, πα-
ρέλαβε τὸ ὅτι ἔτενον τὴν κεφαλὴν πάσης γυναικὸς, ἢ παιδικίδος
τῆς Βασιλέως, τῆς ἀκλητῆς πρὸς αὐτὸν εἰσερχομένης;

Ἐπιθυμῶ μαθεῖν, πόθεν αὐτὸς παρέλαβε τὸ ἐναντίον τῆς
ἀρμόζει ἀρά γε αὐτῷ ἐν τῷ δεκάτῳ ἐβδομῷ αἰῶνι τῆς χριστιανικῆς ἔτις
ἀντιλεγεῖν, περὶ τῆς πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν συμβάντος, συγγραφεῖ
συγχρόνῳ μὲν ὄντι αὐτῷ τῷ συμβάντι, καὶ προτείνουντι τὰ τῶν Περ-
σῶν καὶ Μήδων γάμοφύλακία, πισευθέντι δὲ ὑπὸ πάντων τῶν ἐν
τοῖς εἰρημένοισι αἰῶσιν ἀνθρώπων; ἀπιστεῖ) ὁ χαρακτήρ τῆς ὑπερηφα-
νείας, καὶ ἀπιστίας, καὶ βαρβαρικῆς ὠμότητος τῶν δεσποτῶν τῆς Α-
σίας; ἔκ οἷδεν ἀρά γε αὐτὸς, ὅτι ἐν ταῖς τέτῳ ἀνταῖς ἐπαίδευσεν θα-
νασί-

νασίμωσ τὰς ἀδικροισίας καὶ ἀπροσεξίας *), τὰς παρ' ἡμῶν ἐκ ἄλλως παιδευομένας, εἰμὴ ψυχρῶ τινὶ ὑπόδοχῃ, ἢ χλεύῃ, ἢ τῷ τῶν μελίζονι, τῇ ἀπαγορεύσει τῆς εἰς τὴν αὐλὴν εἰσόδου;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῆς τῶν Ἰσθαίων ἐκδικήσεως κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

1. „**Α'** Ἰδὲ, λέγει ὁ αὐτὸς, τὸ τῷ ὕφους ἐπίσημον· ὁ μὲν Βασιλεὺς εἶπε τῇ Βασιλίσσῃ Ἑσθέρ, οἱ σοὶ Ἰσθαῖοι ἀπέκτειναν σήμερον πεντακοσίους ἀνδρας ἐν Σάσοις, πόσους ἔτι ἀξιοῖς ὑπ' αὐτῶν ἀποκτανθῆναι; ἡ δὲ Βασιλὶς ἀπεκρίθη, εἰ ἀρεσόν ἐστὶ τῷ Βασιλεῖ τοῦτο ἀποκτανθῆτωσαν αὐριοι, ὅσοι καὶ σήμερον Συγχωρητέοι εἰσὶν οἱ κριτικοί, οἱ ἐκφράτταντες πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῆς ἐπαράτης ὠμότητος τῆς γλυκείας Ἑσθέρ διεγερθεῖσαν ἐν αὐτοῖς φρίκην, ἅμα δὲ καὶ τὴν περιφρόνησιν ταύτης τῆς διηγήσεως, τῆς τῇ κοινῇ ἐννοίᾳ καὶ αἰσθάνει ἀντικειμένης.

Σημειῶσαι, ὅτι ἐξαλλοιοῖ τὸ ὕφος, λεγων· ἡ Ἑσθέρ εἶπεν, „εἰ ἀρεσόν ἐστι τῷ Βασιλεῖ, τοῦτο ἀποκτανθῆτωσαν αὐριοι, ὅσοι καὶ σήμερον· Ἰδὲ τὸ ὕφος. Δοθήτω τοῖς Ἰσθαῖοις ποιῆσαι τὴν αὐριον ἐν Σάσοις, ὅπερ ἐποίησαν τὴν σήμερον. (59) ... οἱ Ἰσθαῖοι συνέχθησαν ἔτι τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τῷ μηνὶ ἀδάρ, καὶ ἀπέκτειναν ἀνδρῶς τριακοσίους ἐν Σάσοις. Ἡ Ἑσθέρ ἄρα ἐκ ἐξήτησεν, ἵνα τοῦτο ἀποκτανθῶσι τὴν αὐριον, ὅσοι καὶ τὴν σήμερον, ἅλλ' ἵνα δοθῇ αὐτοῖς ἄδεια ἀποκτείνειν τὴν αὐριον τῶς ἐναπολειφθέντας ἀπὸ τῶν συνωμοσάντων τὴν τῶν Ἰσθαίων ἀπώλειαν· τῇ τρισκαίδεκάτῃ τῷ ἀδάρ ἐφονεύθησαν πεντακόσιοι, τῇ δὲ ἐπαύριον τριακόσιοι· ὅμως μέντοι προΐωμεν ἐπὶ τὸ βῆθος τῆς ἐνστάσεως. Οἱ Ἰσθαῖοι ἀπέκτειναν πέντε καὶ ἐβδομήκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων (60) ἐτοιμασθέντων ἀποκτείνειν πλέον ἢ δύο μιλλιόνια Ἰσθαίων, διεσπαρμένων τότε κατὰ πᾶσαν τὴν τῶν Περσῶν επικράτειαν, καὶ ἐξαφανίσαι τὸ γένος αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν Ἑσθέρ ἐξήτησε τὴν ἰυσίαν ταύτην ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας ὁλοκλήρου λαῶ, κινδυνεύσαντος μὲν τότε τὴν τελείαν αὐτῇ ἐξολόθρευσιν, ἐνδεχομένως δὲ καὶ μετὰ ταῦτα κινδυνεύσειν μέλλοντος. ὁ δὲ Βασιλεὺς συγ-

*) Βλέπε τὸν Ἡρόδοτ. ἐν β. 1. τὸν Ξενοφ. ἐν β. 2. τῆς Κυροπ. τὸν Πλάτ. ἐν τῷ τῷ Αἰσταξ. βιβ. τὸν Ἀρι-

στοτ. τὸν Ἀθήν. τὸν Ἀμίαν· τὸν Μαρκελίαν· ἐν β. 14. ἢ πάντας τὰς νωτέρας περὶ τῆς.

αυγκατετέθη, σκευάζοντος ἃ μόνον τὴν σωτηρίαν δύο μυλλιονίων ἀθώων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν, καὶ τὴν τῆς θρόνου αὐτῆς ἀσφάλειαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς θεσπίσματι ἐσημείωσεν· ἰδὼ ποῖον ἔστιν, ὅπερ ὁ κριτικὸς καλεῖ ἐπάρατον ὠμότητα, καὶ διήγησιν τῇ κοινῇ ἀντικειμένην αἰσθήσει.

Παρατήρησον προσέτι, ὅτι οἱ ἀποκτανθέντες ἐχθροὶ τῶν Ἰσδαίων ἦσαν Πέρσαι, γένος εὐμνῆς, καὶ διαπαντὸς αὐτοῖς συνδεδεμένον, ἀλλὰ Χεταῖοι ἦσαν, ὡς πάνυ πειθανὸν ἔοικεν, ἢ Βαβυλώνιοι, οἱ καταθλίψαντες αὐτὰς, ὅτε ἠκμαζε τῆς Βαβυλώνης ἡ Ἐπικράτεια, καὶ Ἀμαληκῖ, ἐξ ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Ἀμάν, περὶ ᾧ τὸ τῆς Γραφῆς ὕψος διαλαμβάνει, ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Ἀγάγ. (61) τῷτο δὲ ἐστὶ τὸ ἄνμα δεχαῖς τινὸς Βασιλέως τῆς Ἀμαλήκ· ὁ δὲ Ἰωσήπος λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Ἀμάν ἦν Ἀμαληκίτης τὸ γένος· ἔτι δὲ οἱ Βαβυλώνιοι, ὧν τὴν Βασιλείαν ὁ Κύρος κατέσβεσε, καὶ οἱ πρὸς αὐτὰς κατὰφυγόντες Ἀμαληκῖ, καὶ μετὰ τῶν Χεταίων πρὸ πολλῶν συμμιχθέντες, ἦσαν φύσει ἐχθροὶ τῶν Περσῶν· διὸ καὶ παρρησία ἐπανασάντες κατὰ τῶν Ἀρειῶν τῶν ἡδὲ τῶν Ἰσάσπεως, συνωμοσίας συνεκρότησαν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἀρταξέρξης· τὸ δὲ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔτος μαθὼν τὰς τῶν Ἀμάν, καὶ τῶν συνεργῶν αὐτῶν μηχανουργίας, ἀπέκτεινεν ἐβδόμηκοντα χιλιάδας τῶν συμπατριασάντων αὐτοῖς μακρὰν μὲν ἀπέχει διηγήσεως ἀμοίρα τῆς κοινῆς αἰσθήσεως· ἐστὶ δὲ ἔργον, ὅπερ, ὡς πρὸς τὰ ἡδὲ τῶν καιρῶν ἐκεῖναι καὶ τῶ γένους, πάνυ πειθανὸν δοκεῖ, καὶ μὴ ἦν ἱκανῶς μεμαρτυρημένον.

Γ' α. β. 11. κ.
6. ἀρχ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ζ'.

Ἐν ᾧ ἡ εἰκασία περὶ τῆς λαῶν, εἰς ὃν ὁ Ἀμάν μετενεγκεῖν ἤθελε τὴν τῶν Περσῶν Βασιλείαν.

Ι. Μεταβαίνω εἰς δυσκολίαν τινὰ ὑπὸ τῆς κριτικῆς ἐγκαταλειφθεῖσαν, καίπερ ἰσχυροτέραν, ὡς δοκεῖ μοι, τῶν προτεθεισῶν. Ἐν τῷ τῆς Ἀρταξέρξης θεσπίσματι, τῷ περλεχομένῳ ἐν τῷ ἐξακαιδεκάτῳ κεφαλαίῳ τῆς Βεβλάτης, μὴ κειμένῳ δὲ ἐν τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει, ὁ Ἀμάν ὀνομάζεται μὲν Μακεδὼν τὸ γένος καὶ τὴν διάθεσιν, ἐγκαλεῖται δὲ ὡς θελήσας μετενεγκεῖν τὴν τῶν Περσῶν Βασιλείαν εἰς τὰς Μακεδόνιας. κατανόησαι δὲ ἢ δυνάμεθα ἰδεῖν τὸ πῶς ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Ἀμὰλ ἢ Ἀμαλήκ κατάγετο ἐκ τῶν Μακεδόνων, ἢ δὲ τὸ πῶς οἱ Μακεδόνες πρὸς τῆς Βασιλείας τῆς Φιλίππου ἢ Ἀλεξάνδρου ἐτάραττον τὰς τῆς Περσίας Βασιλεῖς. Οὐκ ἀγνοῶ τὰς ἀποκρίσεις τῶν ἡμετέρων ἀμφισβητη-
τῶν

Ε' α. β. 8. 13.

τῶν, τὰς ἀντιπροτεθείσας τοῖς Προτεσάνταις, τοῖς μὴ δεχομένοις τὰ ἐπτά ἔσχατα τῆς τῆς Ἑσθὴρ βιβλίας κεφάλαια, τὰ ἑν τοῖς ἑλληνικοῖς τεύχεσι, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρα Βαλγάτῃ κείμενα, ὁμοίως ὡς τὰς τῆς πατρὸς Τερνεμίνης ὑποθέσεις, ἐφ' ὧν ἡγωνίσαστο σφριζαί τὰς ἐαυτῆς ἀποκρίσεις. καὶ δὲ ὡς ὅθεν ὡς ἀδύνατον, ὡς ἄτοπον αἱ τοιαῦται περιέχουσιν ὑποθέσεις, ὁμολογῶ ὅμως, ὅτι ὡς ὁλοῦς ταύταις ἀρκῆσαι ἐρῶ ἐν συντόμως τὴν περὶ τῆς εἰκασίας μου.

2. Νομίζω, ὅτι ἡ δυσκολία παράγεται μόνον ἐκ τῆς παραδρομῆς τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταφράσαντος τὸ τῆς Ἀρταξέρξεως Δέσπισμα. ἡ ἐπιστολὴ Φρυγαί, ἡ τῶν Κλήρων, ἡ τὸ Δέσπισμα τὸτο περιλαμβάνουσα ἐγγραφὴ πρῶτον ἐβραϊστὶ, εἶτα μετεφράσθη εἰς τὸν Ἑλληνα λόγον ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐκεῖθεν δὲ ἐπέμφθη εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τῆς Βασιλείας Πτολεμαίου τῆς Φιλομήτορος. καὶ δὲ τὸ ἐβραϊκὸν πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐξέλειπεν, ἡ ἐκθεσις ὅμως τῆς ἐνδεκάτης κεφαλῆς τῆς Ἑσθὴρ, ἔστιν ὅτι ὡς ὡς ἐξέδηκα, καὶ ἡ τῆς Δεσπίσματος χρησις, ἡ παρὰ τῷ Ἰωσήφῳ, τῷ μεταγράψαντι αὐτὸ ὁλόκληρον, ἡ τελευταῖον ἡ τῆς Ὀριγένους σαφὴς μαρτυρία, ὡς ἐμὴν κατὰλείπουσιν ἀμφιβολίαν, περὶ τῆς ὅτι ἡ ἐπιστολὴ, ἡ τὸ ὑπ' αὐτῆς περιεχόμενον Δέσπισμα ἦσαν ἐβραϊκά. ὁ μεταφραστὴς ἐν τῷ ἀνά χειρὸς αὐτῆς ἐβραϊκῷ τεύχει ἀντὶ τῶν λέξεων κβθι ἡ κβθιμ, ἡτοι Κβθαῖ, ἡ Κβθαί, (62) τῶν εἰκότως ἐν τοῖς ὀρθογεγραμμένοις κειμένων τεύχεσιν, ἀνέγνω ἐνδεχομένως τὸ, κηθι, τὸ δηλῶν Μακεδόνα, ἡ κηθιμ, τὸ σημαῖνον Μακεδόνας. ἐντεῦθεν μετεμόρφωσεν εἰς Μακεδόνα ἄνθρωπον ἡ λαὸν, ὡς ὁ Ἀρταξέρξης ἐν τῷ Δεσπίσματι αὐτῆς ὠνόμασε Κβθαίς.

Ὅτι δὲ τὸ ὄνομα Κητὶμ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τοῖς Μακεδόσιν ἀπονεμόμενον, ἐπιβεβαιῶται τὸ δέκατον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως, ἐν ᾧ οἱ ἐκ μίας τῶν πατριῶν, τῶν ἐκ τῆς Ἰῶνα καταγομένων, οἱ τὰ πλευρὰ τῆς αἰγῆς πελάγους πολίσαντες, ὀνομάζοντο Κητῖοι, ὁμοίως ἡ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον κεφάλαιον τῆς βιβλίας τῶν Ἀριθμῶν, ὅπου ὁ Βαλαάμ προλέγων, ὅτι οἱ Μακεδόνες καὶ υποτάξουσιν τὴν Ἀσσυρίαν τε ἡ τὴν Συρίαν, προσέθησιν, ἐξελεύσονται ἐκ χειρὸς Κητῖαίων. ἐπὶ πάνσι δὲ τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Μακκαβαίων, εἶπὸν, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Κητῖμ ἀπολέσαι τὴν τῶν Περσῶν Βασιλείαν.

Διερμηνευτέον δὲ νῦν, πῶς ὁ ὀνομαζόμενος ἐκ τῆς Ἀγάγ καὶ Ἀμαλήκ, τῶν ἐκ τῆς Ησαῦ καταγομένων, ἐσημάνθη ἐν τῷ τῆς Ἀρταξέρξεως Δεσπίσματι διὰ τῆς ὀνομασίας Κβθαίς. Πρὸς τὴν τῆς κατανόη-

σιν,

Ε' 9. 10. 3.
Ε' 9. 8. 13.

Γ' 9. 8. 11. κ.
6. 6. 9.
Ω' 9. 1. 15.
πρὸς Δ Φρ.

Γ' 9. 10. 4.

Α' 9. 24. 24.

Η' ἑλλ. 1. 1.
τῶν Κητῖαίων.
1. Μακκ. 1. 1.

σιν, ἀνάγκη ἐστὶν ἀναμνησθῆναι τὴν θέσιν τῆς πρώτης τῶν Ἀμαλη-
 κιτῶν χώρας. ἔτσι κατώκην μὲν τὸ μέρ^ο τῆς Ἀραβίας, τὸ συνο-
 ρίζον τὴν Παλαιστίνην, εἶχον δὲ γείτονας κατὰ τε τὸ ἀνατολικὸν καὶ
 δυτικὸν μέρος νομάδας, καταγομένους ἐκ τῆς Χῆς. πατὴρ τῶν Νεβρώδ.
 καὶ ἐν μὲν τῷ ἀνατολικῷ αὐτῶν μέρει ἦτε Γένεσις καὶ τὸ πρῶτον
 τῶν Βασιλειῶν βιβλίον δεικνύουσιν ἡμῖν οὐκ ἔν^{τα} τὸν Εὐλάτ, ἕνα τῶν
 τῆς Χῆς υἱῶν· κατὰ δὲ τὸ δυτικόν, τὸ βιβλίον τῆς Εξόδου ἐμφαίνει
 τὴν κατοίκησιν τῆς Ἰωθῶρ, τῆ ἐκ τῆ αὐτῆς Χῆς καταγομένη, ἐν ταῖς
 ἀκταῖς τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. δότι τὸ ὕψος ὀνομάζει τὴν τῆς θυ-
 γατέρα, Κισχίτιν. ὁ δὲ Ἀβσακὴμ ἐν τῇ ᾧ αὐτῆς συνάπτει τὰ
 τῶν Χιταίων σκηνώμα^{τα} τοῖς τῶν Μαδιανιτῶν. πολλὰ δὲ τῆς θείας
 Γραφῆς καὶ τῶν θύραθεν συγγραφέων ῥήσεις δηλῶσι τὰς ἐκ τῆς Χῆς
 καταγομένους, κατοικήσαντας κατ' ἀρχὰς τὴν Σησιανὴν, τὰ δὲ πα-
 ραθαλάσσια τῆς Περσικῆς κόλπου, καὶ τὴν ἔρημον Ἀραβίαν ἕως τῆς
 ἐρυθρᾶς θαλάσσης· ὅθεν αἱ τῶν ἀποικίαι προεχώρησαν ἔπειτα ἐν
 τῇ χώρᾳ, τῇ νῦν γνωρίζομένη διὰ τῆς ὀνόματος τῆς Αἰθιοπίας. ση-
 μειώσεως δὲ ἀξιών^εσι, τὸ τὴν Βαβυλῶνα κατ' ἀρχὰς θεμελιωθῆναι
 ὑπὸ Νεβρώδ τῆς υἱῆς τῆς Χῆς. οἱ ἄν^{θρωποι} Ἀμαληκῶν εὐρέθησαν ἐν τῷ μέ-
 σω τῶν Χιταίων, ὅτε ὁ Σαὺλ ἐξηφάνισε τὰ παλαιὰ αὐτῶν σκηνώ-
 μα^{τα}, τότε δὲ τὸ καταλειφθὲν ταύτης τῆς φυλῆς μέρος, τὸ ἐκφυγόν
 τὴν τῶν Εβραίων ῥομφαίαν, κατέφυγεν ἐπὶ τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνα-
 τολικὰς Χιταίας, καὶ μετ' αὐτῶν συνενωθὲν, κατώκησε τὰ ἄκρα τῆς
 ποταμῆς, ἐν ᾧ συμβάλλουσιν τὰ τῆς Τύγρεως καὶ Εὐφράτης ὕδα^{τα}. διὰ
 τῆτον ἔν^{τα} τὸν λόγον ἐπὶ Ἐσθὴρ εὐρέθησαν ἐν Σύσοις, καὶ ἐν ταῖς
 πέριξ ἐπαρχίαις τοσῶτοι συνωμό^{ντες} τῆς Ἀμαληκίτης Ἀμὰν, τῆ ἐκ τῆς
 Ἀνάγ^{ου} ὀρμημέν^{ου}.

Οὗτοι οἱ Ἀμαληκῶν μετὰ τῶν Χιταίων, ἢ Βαβυλωνίων μετὰ
 χαρᾶς εἶδον τὸν Ἰσραὴλ αἰχμάλωτον ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, ὅπως ἄλ-
 λοτε ὑπὸ αὐτῆς καταφυγεῖν ἠναγκάσθησαν. ὅταν δὲ οἱ Πέρσαι ὑπέ-
 ταξαν τὰς Βαβυλωνίους, δυσχερῶς κατὰπερ καὶ αὐτοὶ οἱ Βαβυλώ-
 νιοι ὑπέφερον τὸν ζυγὸν τῶν νέων κυρίων αὐτῶν. ἐπὶ πᾶσι δὲ περιόρ-
 γως εἶδον τὰς Ἰουδαίους ὑπὸ αὐτῶν προσατενομένους. οἱ μὲν ἄν^{θρωποι} Βαβυ-
 λωνιοὶ μετὰ τὰς πολλὰς ἀκαταστασίας, τὰς ὑπὸ τῆς θανάτου τῆς Καμ-
 βύσης προξενήσεως, φανερώς ἐπανεσθῆσαν κατὰ τῆς Δαρείου τῆς υἱῆς Ἰ-
 σάσπεως· οἱ δὲ Ἀμαληκῶν συναφθέντες αὐτοῖς δεινὰ κατεσκευάσαν
 ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀρταξέρξε^{ως} μηχανουργήματα· ἔτος ἄν^{θρωποι} ὁ Βασιλεὺς
 ταῦτα μαθὼν, ἐπράξε κατὰ τῆς Ἀμὰν καὶ τῆς γένους αὐτῆς τὰ πρέ-
 που^{ντα} αὐτοῖς, ὀνομάσας αὐτὸν ἐν τῷ θεσπίσματι αὐτῆς Κισθᾶτον, καὶ

ἐξέε-

Δν. 10. 7.

1. Βασ. 15. 7.

Εξ 2. 16.

Α' 9. 12. 1.

Α' 3. 7.

1. Βασ. 14. 7.

ἐξελέγξας αὐτὸν, ὡς θελήσαντα δοῦναι τὴν Βασιλείαν, τὴν ἔσαν τότε ὑπὸ τὴν τῶν Περσῶν ἐξουσίαν, τοῖς Κεθαίοις, τοῖς παλαιοῖς οἰκητορσι τῆς χώρας ἐκείνης.

Ῥέθρον δὲ κατανοῆσαι, ὅτι ὁ μεταφρασῆς εὐρὼν ἐν τινι τεύχει τὴν λέξιν, Κηθίμ ἀντὶ τῆς Κεθίμ, ἐχωντε τὴν φαντασίαν πλήρη τῆς δυνάμεως τῶν Μακεδόνων, τῶν νικητῶν τῶν Περσῶν, ὡς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῶν διάγων, ἔδεν ἕτερον, εἰ μὴ τὰς Μακεδόνας εἶδεν ἐν τῷ τῷ ὕφει, ἐν ᾧ, εἰ μικρόν τι τὰ πράγματα ἐπέκρινεν, ἰδεῖν ἡδύνατο τὰς ἐκ τῷ Χὺς ὀρμωμένους. ἀξιοσημείωτον δὲ τὸ, ὅτι ὁ Ἰώσηπος προφῆς τὸ αὐτὸ θεσπισμα, τῷ ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ τῆς βιβλίας τῆς Ἑσθῆρ, ἔδεν ἑδόλως λέγει περὶ Μακεδόνων. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ θεσπίσματι, τῷ ὑπ' αὐτῆς προτιθεμένῳ, ὀνομάζων τὸν Ἀμὰν Ἀμαληκίτην, ἐγκαλεῖ αὐτὸν, ὡς θελήσαντα εἰς ἄλλας τὴν ἀρχὴν μετενεγκεῖν.

Ἑσθ. 8.

Ἰωσ. β. 11. κ.
6. ἀρχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν Προφητῶν, τῶν συγγραφάντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ναῦ τῆς Σολομῶντος.

ἈΡΘΡΟΝ, Γ'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῶν Προφητειῶν τῆς Ἀγγαίς, Ζαχαρίας, καὶ Μαλαχίας.

Ι. Μεταξὺ τῶν εἰρημένων Προφητῶν τρεῖς, ὁ Ἀγγαῖος, ὁ Ζαχαρίας, καὶ ὁ Μαλαχίας καλεῖν Προφῆται τῆς δευτέρης ναῦ, ὡς ἀκμάσαντες, ὅτε ὁ Ζοροβάβελ αὐτὸν ἔκτισε. τῆς μνημονεύει μὲν συχνῶς ἡ καινὴ Διαθήκη*), περὶλαμβάνει δὲ ὁ εἰς τὰς δώδεκα Προφῆτας ὕμνος, ὁ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Σοφίας τῆς Σειράχ. ἀνωτέρῳ δὲ ἐδείξα, ὅτι ὁ Σειράχ ἠκμαζεν ἐπὶ Πτολεμαῖς τῆς πρώτης, ἤγυν ἀμέσως ἐν τῷ αἰῶνι, τῷ μετὰ τῆς τρεῖς ἐσχάτης Προφῆτας. Ὁ Μαλαχίας ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Προφητείας αὐτῆς λαλεῖ περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ γενομένης ὑπεργίας. ἐπομένως δὲ προεφήτευσεν τὴν ἀρχὴν τῶν

Σειρ. 49. 10.
Ἐν κ. 2. ἀρχ.
39. 1. ἀρχ. 1.

Μαλ. 1. 4.

*) Ματθ. 11. 10. καὶ 17. 10. 21. ἀν. 12. 15. καὶ 19. 37. Ἐπισ. πρὸς 4. καὶ 26. 31. καὶ 27. 9. Μάρ. 9. 11. Ἐβρ. 12. καὶ 11. 9. καὶ 14. 27. Λουκ. 7. 27. Γω-

ὀλίγα τινὰ ἔτη μετὰ τὸν Ἀγγαῖον καὶ Ζαχαρίαν, τὴς διὰ τῆς προ-
τροπῆς αὐτῶν πείσαντας τὴς Ἰσραήλιν ἀνακαινίσαι τὸν ναόν· διδάσκει
τὸτο ὁ σύγχρονος αὐτοῖς Ἑσδρας, ὁ τὰς τέτων Προφητείας ῥητῶς
προτείνων. ὡν ἑκατέρη ἐξεδόθη τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς τῆς Δαρείου Βα-
σιλείας. διὸ ἐὰν μόνην τὴν ἱστορικὴν βεβαιότητα λογισθῶμεν, ἕθενος
τῶν παλαιῶν ὑπομνημάτων τὸ κύρος βέλτιον τῇ κύρως τέτων ἐστὶ
μεμαρτυρημένον. εἰς τέτων τῶν τριῶν, ὁ Ζαχαρίας διὰ χαρακτηρι-
στικῶν σημείων ἐσήμανε πάντα τὰ τοῖς Ἰσραήλιν συμβάντα μετὰ τὴν
ἀπὸ τῆς Βαβυλώνης ἐπιστροφὴν αὐτῶν ἕως τῆς ἐσχάτης αὐτῶν κα-
ταστροφῆς. καὶ οἱ τρεῖς δὲ ἐξηκριθῶμένως ὥρισαν τὸν καιρὸν τῆς τῆς
Μεσσίας ἐλεύσεως, προειπόντες τὰς τε περιπτώσεις αὐτῆς, καὶ τὰ ἀπο-
τελέσματα. (63).

1. Εσδρ. 6. 1.

Βλέπε τὸ 2. β.
τῶν χαρακτ.
τῆς Μισοῦ.

2. Κατὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν τριῶν τέτων Προφητῶν ἔ-
δεν εἶπεν ὁ ἀντίπαλος· ἐπελάβετο ὅμως τῶν Προφητειῶν τῆς Δανιήλ,
τῆς ἀκριβὴς μὲν ζῶντος ὅτε ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ἐν Βαβυλῶνι, τελευ-
τήσαντος δὲ ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς ναῦ. „Οἱ κριτικοί,
„λέγει ὁ ἄπιστος, τολμηρῶς βεβαιῶσιν, ὅτι τὸ τῆς Δανιήλ βιβλίον ἔ-
„συνεγράφη εἰμὴ κατὰ τὴς χρόνης Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς.

Καλὸν τὸ μαθεῖν, τίνες εἰσὶν ὅτοι οἱ κριτικοί. ὅτοι εἰσιν ὁ Πορ-
φύριος, καὶ ὁ Σπινόζας. ἔχ' ἡττον δὲ καλὸν τὸ εἰδέναι, τίνες οἱ τέ-
των λόγοι. „Ἰδὲ ἂν ὅτοι τοῖς τοῖς, οἱ αὐτῆς ἔχοντες ὑπὸ τῆς ἡχῆς αὐτῶν.
„Τὴν ὅρασιν τῶν τεσσάρων ζώων ἵς προσθήκην ὁρῶσιν οἱ ὀφθαλμοί
„τῶν τολμηρῶν κριτικῶν, οἵτινες δισχυρίζοντες, ὅτι ἐγράφη ἐν τοῖς
„χρόνοις Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς. τῷ ὄντι δὲ ἐπ' αὐτῷ τῷ Ἀντιόχῳ
„ἴσα) ὁ Προφήτης. διότι ὁ τῆς βιβλίου συγγραφεὺς ἔκ' ἡδύνατο προ-
„φητεύειν εἰμὴ τὸ ὁρῶμενον.

Τετέστιν ἡδεμία προφητεία ἐστὶν ἀληθής, ἕθεν δύνα) ὁ Θεὸς ἀ-
ποκαλύψαι τὸ μέλλον τοῖς ἀνθρώποις. τετέστιν ἡ προφητεία τῆς Δα-
νιήλ ἐστὶ τοσούτον σαφής, ὥστε δοκεῖν τὸν συγγραφέα ἰδεῖν τὰ ὑπ'
αὐτῇ προρρήθῆναι. Σημειώσεται τὴν ὁμολογίαν ταύτην. διότι ἐὰν τὸ
βιβλίον τῆς Δανιήλ ἀληθῶς ὑπ' αὐτῇ συνεγράφη, βέβαιον ἔσται τὸ,
ὅτι παρὰ τοῖς Ἰσραήλιν ἦσαν ἄνδρες πεφωτισμένοι ὑπὸ Θεοῦ εἰς τὸ
προλεγεῖν τὰ μέλλοντα, ὡν εἷς ἦν ὁ Δανιήλ. ἀπελπισθέντες ἂν οἱ
ἄπιστοι ἐκ τῆς διαδικάζεσθαι περὶ τέτων, ἀντιφέρουν) κατὰ τῆς κύρους
τῆς βιβλίου τῆς Δανιήλ.

„Ὁ Προφήτης ἴσα) ἐπὶ τῷ Ἀντιόχῳ.

Τὸτο ἔστι πάντῃ ψευδές. διότι αὐτὸς προείρηκε τὴν τῶν Ἑλλή- Δαν. 8.
νων

νων πτωσιν, ὁμοίως καὶ τὴν τάτων ἀποκατάστασιν. προεῖπε δὲ, ὡς οἱ Ἰσδαῖοι ὁμολογῶσι, τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καταστροφὴν.

„Οἱ μὲν, Φησὶν ὁ κριτικὸς, ἐφαρμόξαι τὴν περίφημον ταύτην „προφητείαν Ἰσά τῷ Μακκαβαίῳ, οἱ δὲ, Οὐκ ἔστι τῷ μεγάλῳ ἱερεῖ.

Οἱ ὑπ' αὐτῆς ἐνταῦθα νοόμενοι δύο μόνοι εἰσὶν, ὁ Μαρσάν, καὶ ὁ Ἀρδωνος.

„Οὐδεὶς τῶν διερμηνευτῶν ἐδυνήθη ἐφαρμόσαι τὴν προφητείαν „ταύτην τῷ χρόνῳ, ἐφ' ᾧ σπεύδει ἀρμόσαι αὐτήν.

Πισεύω, ὅτι ἀλλοτρίως ἔδειξα τὸ ἐναντίον. (64.)

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς βίβλου τῆς Δανιήλ.

1. **Π**ροτεινέσθωσαν οἱ μάρτυρες, οἱ ἐπιβεβαιῶντες τὸ κύρος τῆς τῆς Δανιήλ βίβλου. Πρῶτον τῶν ἢ παλαιὰ ἢ νέα Συναγωγῇ, ἢ διαπαντὸς δεχθεῖσα τὴν βίβλον ταύτην, ὡς βίβλον τῆς φερωνύμου αὐτῇ συγγραφέως.

Γωσ. β. 10. κ.
12. Δεχ.

Β'. Ὁ ἱστορικὸς Ἰωσήπος, ὅστις μνημονεύσας τῆς ὁράσεως τῶν τεσσάρων ζώων, ἡτις, ὡς ὁ ἄπιστος δισχυρίζεται, ἐστὶ προσθήκη, λέγει· „Καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη τὸ ἐνθ' παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου „τῆς Ἐπιφανῆς, καθὼς εἶδεν ὁ Δανιήλ, ἢ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπρο- „σθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Δανιήλος καὶ „περὶ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημι- „σθήσεαι. ταῦτα πάντα ἐκεῖνος Θεὸς δείξαντος αὐτῷ συγγράψας κα- „τέλειπεν, ὥστε τὰς ἀναγινώσκοντας, ἢ τὰ συμβάντα σκοπῶντας, „θανυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ Θεοῦ τιμῇ τὸν Δανιήλον. Ὁ αὐτὸς δὲ ἱστορι- „κὸς ἀλλοτρίως Φησὶν, ὅτι ὁ Ἰάσδ' ὑποδεξάμενος ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸν Ἀλέξανδρον, ὑπέδειξεν αὐτῷ τὴν τῆς Δανιήλ βίβλον, δηλῶσαν, ὅτι εἰς τῶν Ἑλλήνων καταλύσει τὴν Περσῶν ἀρχήν. τῷτο δὲ ἀναμφισβό- „λως λίαν κατάλληλόν ἐστι πρὸς βεβαίωσιν τῆς κύρης, ὅπερ εἶχε τὸ βίβλον τῆς Δανιήλ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀντιόχου. τῷτο ἂν ἐστὶ τὸ ἐκ- „καῦσαι τὴν τῆς ἱστορικοῦ φιλοσόφου ὁργὴν κατὰ τῆς ἱστορικοῦ Ἰωσήπου. ὁθεν ἢ ἐφορμήσας κατὰ τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐκτεθειμένης διηγήσεως, συνέ- „γραψεν ἐν ὁλόκληρον κεφάλαιον περὶ τῆς ἐπισήμης ψεύδους τῆς Ἰωσή- „που. ἐπειδὴ δὲ τὸ κεφάλαιον τῷτο ἀλλοτρίως ὁλοκληρώως ἀνεσκεύασα, περὶ τὸν ἡγῆμαι τὸ τὰ αὐτὰ ἐπαναλαβεῖν. (65.)

Γωσ. β. 11. κ.
8. Δεχ.

Γ'. Αὐτὸς ὁ Ἰησὺς Χριστὸς, ὅστις ἀνεμνησάμενος τὸ ἔννατον τῆς Δανιήλ κεφάλαιον, Φησὶ ῥητῶς· „Οταν ἂν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς „ἐρη-

ἡ ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τῷ Προφῆτῃ, ἐξὸς ἐν τόπῳ ἀ-
 γνῶ· ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. Αὕτη ἔν ἡ προφητεία γνωστὴ ἦν ἐν
 τοῖς τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ χρόνοις, ὡς προφητεία τῷ Δανιὴλ· ἀλλ' ἀναβῶ-
 μεν ἄνωτέρω. διότι ἔς προτεινω ὡδε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Θεάνθρω-
 πον, ὑπὸ τῷ Πατρὸς ἀποσαλέντα πρὸς φωτισμὸν τῷ κόσμῳ, ἀλλ'
 ὡς ἀνέγκλητον μάρτυρα πράγματος βεβαίῃς ἐν τῷ κατ' αὐτὸν αἰῶνι.

Δ'. Ο συγγραφεὺς τῆ πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων σύγ-
 χρον^Θ ἦν Αντιόχῳ τῷ Επιφανεῖ, ὡς εἶδομεν, ὅπερ ἔς ἀποδεδειγμέ-
 νον ἐστὶ διὰ τῆς ἐαυτοῦ ἰσορίας, τῆς ἐναρχομένης ἀπὸ τῷ διωγμοῦ, τῷ
 ὑπὸ τῷ Αντιόχῳ κατὰ τῶν Ἰσδαίων ἐξαφθέντ^Θ, καὶ τέλος εἰλη-
 φότος ὅτε Σίμων ὁ Μακκαβαῖ^Θ ἐτελεύτησεν. ὅτος δὲ ὁ συγγρα-
 φεὺς λαλεῖ περὶ τῷ εἰδῶτι τῷ βδελύγματι^Θ τῆς ἐρημώσεως, τῷ ὑ-
 πὸ Αντιόχῳ καθιδρυθέντ^Θ, περὶ ἃ μόνος ὁ Δανιὴλ προηγόρευσεν·
 ὁ αὐτὸς δὲ συγγραφεὺς παρίσῃσι τὸν Ματαθίαν, λέγοντα· ἡ Ἀνανίας,
 Ἀζαρίας, Μισαὴλ πισεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. Δανιὴλ ἐν τῇ
 ἡ ἀπλότῃ αὐτῷ ἐρρύσθη ἐκ στόματι^Θ λεόντων. Ταῦτα δὲ εἰσι δὴ
 νοήματα ἐν μόνῃ τῇ τῷ Δανιὴλ βίβλῳ κείμενα. ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ὅτι
 ὁ συγγραφεὺς τῷ τῶν Μακκαβαίων βιβλίῳ ἔκ ἀνέγνω-ταῦτα ἐν
 τῷ Δανιὴλ, ἀλλ' ἐξήντησεν ἐξ ἀγνώσε τινὸς συγγράμματος, ἢ ἡ-
 κωσεν αὐτὰ περιεχόμενα, τὸτό ἐστι ταῦτόν τῷ μὴ πιστεύειν εἰς τὰς
 ἐπισήμους εἰδήσεις, ἀλλὰ πεῖθεσθαι ταῖς ἀπειθάνοις ὑποθέσεσιν. Ἡ
 ἔν βίβλος τῷ Δανιὴλ γνωστὴ ἦν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐνάρξεως τῷ διωγμοῦ
 τῷ ἐπὶ Αντιόχῳ. ἔς κατεσκευάσθη δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ τῷ αὐτῷ Αν-
 τιόχῳ γενομένην τῷ κατ' βεβήλωσιν, ὅδε μετὰ τὴν τῆς Ἰσδαϊκῆς λα-
 τρείας ἀνακαίνισιν, τῆς ὑπὸ Ἰσδα τῷ Μακκαβαίῳ τελεσθείσης, ὡς
 ὁ Πορφύριος ἔς ὁ Σπινόζας διίσχυρίζον).

Ε'. Ἡ μὲν συλλογὴ τῶν κανονικῶν βιβλίων τῶν Ἰσδαίων τέλος
 ἔσχε πρὸ τῆς Βασιλείας τῷ Ἀλεξάνδρῳ· ἡ δὲ βίβλος τῆς Σοφίας
 τῷ Σεράχ, ἢ ἐν τῷ τέλει τῆς Βασιλείας Πτολεμαίῳ τῷ ἡτ' τῷ Λά-
 γῳ συγγραφείσα, ὡς ἄνωτέρω παρετήρησα, ὑποτίθε^Θ τὴν συλλογὴν
 ταύτην ἔς μόνον ὑπάρχουσαν, ἀλλὰ καὶ γνωστὴν τοῖς πᾶσιν. ὁ δὲ Ἰω-
 σήπος ἐν τῷ κατὰ Ἀπίωνος πρώτῳ αὐτῷ βιβλίῳ σῆσας τὴν ἀρχὴν τῷ
 ἔτῳ αὐτῆς ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρταξέρξε^Θ τῷ Μακρόχειρος, ἀποφαν-
 τικῶς, ὡς δοκεῖ, ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἔθεν τῶν ἑβραϊκῶν βιβλίων, τῶν
 ὁμολογούμενων συγγραφέντων μετὰ τὴν Βασιλείαν τῶν τῷ Βασι-
 λέως, περιελήφθη ἐν τῇ τῶν κανονικῶν συλλογῇ (66.). Οἱ δὲ ἡ
 τῷ Δανιὴλ βίβλος περιείχετο διαπαντὸς ἐν τῇ τῶν κανονικῶν συλλο-
 γῇ μαρτυρεῖσιν ὅ,τε Ἰωσήπος, καὶ τὸ Ταλμὺδ, καὶ ἡ εἰρεὰ καὶ σύμ-
 φωνος

Εν τ. 1. τῷ
2. β.

1. Μακκ. 1. 54.

Δαν. 12. 11.

1. Μακκ. 2.
59. 62.

Εν τ. 2. 1. Α'.
ριθ. 1. τῷ δὲ
τῷ κεφ.

1εζ. 14. 14.
3 28. 3.

Φωνος πληροφορία τῆς Συναγωγῆς. τελευταίαν δὲ ἡ οὐκ Ἰεζεκιήλ ὁ τῷ Δανιήλ σύγχρονος ἐν δυσὶ κεφαλαίοις λαλεῖ περὶ αὐτῶν· ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ ἐπαινῶν τὴν ἀγιωσύνην αὐτῶν, ἡ παραβάλλων αὐτὴν τῇ τῷ Νῶε, καὶ Ἰῶβ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ καυχώμενος ἐν τῇ τῷ σοφίᾳ, δὴ καὶ τὰ ἀδελφὰ ἡ κρύφια κατανόει.

Ἡ τῷ Δανιήλ ἄρα βίβλος ὑπῆρχε τρεῖς αἰῶνας ἡ ἐπέκεινα πρὸ τῷ Αντιόχῳ τῷ Επιφανῆς· διότι ὁ σύγχρονος αὐτῷ Προφήτης Ἰεζεκιήλ, ὁ ἐπαινῶν τὴν σοφίαν τῷ συγγράψαντος αὐτὴν, δὴ ἡ κατανόει τὰ τοῖς λοιποῖς ἀκατάληπτα, ἡ γράφει πρὸ τὸν Κύρον ἐξαφανίσαι τὴν τῶν Βαβυλωνίων Βασιλείαν, τὰ δὲ συμβάντα ἐν τῇ Βασιλείᾳ Αντιόχῳ τῷ Επιφανῆς σεσημασμένα εἰσὶ σαφῶς ἐν τῇ τῷ Δανιήλ βίβλῳ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἡ αὐτῷ τῷ Πορφυρίῳ, ἡ Σπινόζῳ, ἡ τῷ κριτικῷ· ἀποδέδεικται ἄρα τῆς βίβλου ταύτης ἡ ἀγιότης.

Ὁ βλάσφημος ὅμως κριτικὸς παρίσχησι τὰς συναδελφὰς αὐτῷ λέγοντας, „ὅτι ὅλη ἡ τῷ Δανιήλ ἱστορία ἡδὲν ἑτερόν ἐστιν, εἰμὴ πλάσμα. Κατ' αὐτὰς ἄρα ὁ ἄνθρωπος, ὁ τελευτήσας ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κυρου, ἡ πρὸ τῆς τῷ βασιλείας ἐπαινεθεὶς μὲν ὑπὸ τῷ ὁμογενεὶς ἡ συγχρόνῳ ἡ συμπολίτῃ αὐτῷ συγγραφεὶς, περιγδομένος δὲ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἕως αὐτῷ τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἡσεὶ πλάσμα. ἀλλὰ δύναται ἄρα γε τῷ ἀτόπῳ τῷ περαιτέρῳ προβῆναι τὸ ἀτοπον;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῶν ἑυτελῶν τῷ κριτικῷ ἐνστάσεων κατὰ τῷ Δανιήλ.

1. **Τ**ὸ δὲ οἱ τῷ κριτικῷ λόγοι, οἵτινες κατ' αὐτὸν ἐπὶ τῷ τῆς φύσεως φωτὶ εἰσὶ τεθεμελιωμένοι. Α'. „Ἐρρέθη, ὅτι ὁ Δανιήλ νῆπιος ὢν, ἡχ-
„θη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Βαβυλῶνα μετὰ Σεφράχ, Μισάχ, καὶ
„Αβδοναγῶ. ἐννεχισθεὶς δὲ σὺν τοῖς ἐταίροις αὐτῷ, ἀντετρέφετο με-
„τὰ τῶν εὐνέχων. τῷτο δὲ ἐποίει αὐτὸν τῷ προφητικῷ χαρίσματος
„ἀνεπίδεκτον.

Ἡ τῷ ἀπόδειξις τῷ ὄντι πάντῃ καλῶς ἐπὶ τῷ τῆς φύσεως φωτὶ ἐσὶ τεθεμελιωμένη· ὅμως ὁ μὲν πατὴρ αὐτῆς προτείνει κατ' αὐτῆς ἀπάντησιν. (67) ἀφ' ἡς ἡ δύνατο παραιτήσασθαι ἑαυτὸν· ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι ἡ οἱ ἀναγινώσκοντες παραιτήσονται μετὰ τῷ χρέει πάσης ἀπάντησεως.

Β'. Ὁ Δανιήλ ἄρχεται ὁ μόνον ἀπὸ τῆς ἐξηγήσεως τῷ ἐνυπνίῳ, ἀλλὰ ἡ ἀπὸ τῷ μαντεύειν, ποῶν ἡ τὸ τῷ Βασιλέως ἐνύπνιον· τὸ ἡφους διαλαμβάνει, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Λαβραχάδονος ἐφοβήθη ἰδὼν
„τὸ

„τὸ ἐνύπνιον, εἶτα τῆς παντελῶς ἐπιλατόμενος, προσεκαλέσατο πάν-
 „τας τὰς μάγας, ἃς εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητέ μοι τὸ ἐνύ-
 „πνιον μου, κελεύσω κρεμασθῆναι πάντας ὑμᾶς. ἃς αὐτοὶ μὲν ἐνέφη-
 „ναν αὐτῷ, ὅτι ἐπιτόσσει τὰ ἀδύνατα· ὁ δὲ εὐθύς ἐκέλευσε κρεμα-
 „σθῆναι αὐτὰς· ἐμελλόν δὲ ὅτε Δανιὴλ, ἃς οἱ μετ' αὐτῶν κρεμασθῆ-
 „ναι· ἀλλ' ὁ Δανιὴλ διεφύλαξε τὴν ζωὴν αὐτῶν, μαντεύσας, ποῖον
 „ἦν τὸ ἐνύπνιον. Οἱ δὲ κριτικοὶ τολμῶσι λέγειν, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη
 „γελοιώδης ἐστὶ ἃ παιδαριώδης.

Γελοιώδης ἄρα ἐστὶν ἡ διήγησις, ὡς διαλαμβάνουσα περὶ τῆς ὑ-
 περβολικῆς μανίας τῆς Βασιλείας, ὅτινος τὰς φρένας κατετάραξεν ὁ
 φόβος; ἀλλ' αἱ ἱστορίαι πολλὰ προτείνουσι τῶν μεγίστων Μοναρχῶν
 παραδείγματα ἐπίσης βάρβαρα, ἃς μανιώδη, καὶ παράλογα· οἶον
 τὸ τῆς Καμβύσης ἐν Αἰγύπτῳ, τὸ τῆς Αἰλεξάνδρου ἐν Περσεπόλει, τὸ
 τῆς Ηρώδης ἐν Ιερικῷ, τὸ τῆς Νέρωνος ἐν Ρώμῃ, κτ. κτ. ὁ Θόρυβος ὁ
 τὸν Ναβουχοδονόσορ ἐκταράττων, ἐκώλυεν αὐτὸν ἀναμνησθῆναι τὰς τῆς
 φοβερᾶς ἐνυπνίου συμπεπλεγμένους περιστάσεις· πᾶς Βασιλεὺς ἐθισθεὶς,
 ὡς περ αὐτός, ὡς ὅθεν λογίζεσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν, δεκτι-
 κός ἐστι πάσης κατ' ὑπερβολὴν ἀλόγου πράξεως· πρὸς τὰτοις δὲ ἀπέ-
 δειξα ἀλλαχῆ, (68) ὅτι τὸ ἐνύπνιον τῆτο, τὸ τοσῆτον ἀπρεπῶς τε
 καὶ ἀνθαδῶς ὑπὸ τῆς ἀπίσης ἐκπεφρασμένον περιέχει τὰς ἐκβάσεις
 τῶν τεσσάρων ἰσχυροτέρων πασῶν τῶν ἐν τῇ οἰκισμένῃ Βασιλείῳν. τῆ-
 το δὲ ἐσκόπει ὁ Ιεζεκιήλ, ὅτε ἐλάλει περὶ τῶν ἀποκαλυφθέντων τῷ
 Δανιὴλ ὑψηλῶν μυστηρίων. (69) ὁμοίως καὶ ὁ Ἰωσήπος, ὅτε ἔλεγεν,
 ὅτι ὁ αὐτὸς Προφῆτης ἀνέγραψε τὰ περὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ρω-
 μαίων.

Γεζ. 28. 5.
 Γεζ. β. 19. 2.
 12. αρχ.

„Γ. Επεῖται, φησὶν αὐτὸς, ἡ τῆς καιομένης καμίνης ἱστορία, ἐν
 „ἣ ἔφαλλον ὁ Σεδράχ, Μισάχ καὶ Αβδοναγῷ· ἀλλ' ὅδε τῆτο τὸ
 „συμβάν μᾶλλον ἢ τὸ προλαβόν οἱ κριτικοὶ εὐλαβῶν.

Παρ' αὐτοῖς τὸ θαῦμα λογίζεσθαι συμβάν, καὶ τὸ εὐχαριστήριον
 ἔσσμα, δι' ὃ πάντα τὰ κτίσματα προσκαλῶν εἰς αἰνεσιν τῆς ποιητῆς αὐ-
 τῶν ἐστὶ ψάλλμα· ἀλλὰ τὸ συμβάν τῆτο τοσῆτον περίφημον ἦν, ὥς τε
 τὸν ἡρωϊκὸν τὴν ψυχὴν Ματθᾶθίαν, τὸν ὑπὸ τῆς παντοδυνάμει διεγερ-
 θέντα εἰς ἐκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, προτεῖναι αὐτὸ, ὡς εἴ-
 δομον, τοῖς ἰσοῖς αὐτῆς ὡς πρᾶγμα γνωσόν, καὶ ἀρμολιότατον πρὸς
 τὸ ἐξεγείρει τὴν ἐλπίδα αὐτῶν.

Α' ρθρ. 2. 2.
 ρ' 3.

AP.

Περὶ τῆς τῆ Ναβυχοδονόσορ μεταβολῆς εἰσιβῆν.

1. **Ε**ἴτα, λέγει ὁ αὐτός, ὁ Ναβυχοδονόσορ μετὰβάλλει εἰς βῆν, καὶ τρώγει ἄχυρα ἔτη ἑπτὰ· μετὰ δὲ ταῦτα ἀποκατασταεῖς ἀνδρῶπος, ἀναλαμβάνει τὸ σέφος.

Δαν. 4. 13. 29
30. 31.

Εὰν ἀνοίξωμεν τῆ Δανιὴλ τὴν βίβλον, ἀναγινώσκουμεν ἐν αὐτῇ τὸ, ὅτι ὁ Ναβυχοδονόσορ εἰς ποινὴν τῆς ὑπερηφανείας αὐτῆς ἐπλήρη ἀσθενεία, ἣτις τοσῶτον περιέσρεψε τὰς φρένας αὐτῆς, ὥς μηκέτι ἔχειν ἀνθρώπων φρονήματα. „Ἡ καρδία αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀλλοιωθήσεθ· μηδὲ αἰσθάνεσθαι ἄλλω τινός, εἰμὴ ἐπιθυμιῶν θηρίων· Καὶ καρδία θηρίων δοθήσεθ αὐτῷ· Ηναγκάσθησαν ἔν ἀποχωρησάμενον αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀνθρώπων. „Καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκδιώξεσι· Καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν βόσκειν ἐν τῇ φάττῃ ὡς σπερ βοῦν· Καὶ χορτὸν ὡς βοῦν ψωμιῶσί σε. Αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡμοιώθησαν ταῖς τῶν λεόντων. „Αἱ τρίχες αὐτῆς ὡς λεόντων ἐμεγαλύνθησαν. Καὶ οἱ ὄνυχες αὐτῆς τοῖς ὄνυξι τῶν ὀρνέων. Καὶ οἱ ὄνυχες αὐτῆς ὡς ὀρνέων. Οὗτος ἔν ὁ Βασιλεὺς ἔδδ εἰς βῆν μετεβλήθη, ἔδδ εἰς ἀετὸν, ἔδδ εἰς ἄλλο ἀρπακτικὸν πετεινόν· ἀλλ' ἡ μεταμόρφωσις γέγονεν ἐν μόνῃ τῇ φαντασίᾳ αὐτῆς· ἀπεκατεστάθη δὲ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, ὅτε ἀνέλαβε τὰς φρένας αὐτῆς. „Καὶ αἱ φρένες μου ἐπ' ἐμὲ ἐπεστράφησαν.

Διογ. ὁ Λαέρτ.

Κατωτέρ. ἄρ.
βρ. 7.

Εχομεν εἴκοσι παραδείγματα ἀνθρώπων, πεισθέντων ὑπὸ τῆς πληχθείσης αὐτῶν φαντασίας, ὅτι γεγονάσι λύκοι, κύνες, βόες· ὅθεν τὰ δεσμὰ αὐτῶν συντρίφαντες, ἔφυγον τὰς φυλάσσοντας αὐτὰς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς ἀγροὺς ἐσθίωσι χορτὸν, διὰ τὸ τὸν μόνον ἐτράφησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπαχύνθησαν. τῷτο πρὸς τοῖς ἄλλοις πέπονθε καὶ Ἡράκλειτος ὁ φιλόσοφος, ὡς ἄλλος τις διηγείθῃ φιλόσοφος. (70) διὰ τὴν ἔν οἱ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καυχώμενοι, ἀρετῇ τῇ αὐτῇ μανίᾳ περισχεθῆναι τὸν Ναβυχοδονόσορ; μετ' ὀλίγον ὁψόμεθα, ὅτι ὁ Μεγασθένης, ὁ ὑπὸ τῆς Αἰβιδίου (τὸ τῷτο ἀπόσπασμα διέσωσεν ὁ Εὐσέβιος) μνημονευόμενος, τῷτο τὸ συμβῆναι, ὡς δοκεῖ, ἐσκόπει, τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας τῆς Ναβυχοδονόσορ διηγόμενος.

2. „Οἱ κριτικοί, φησὶν ὁ αὐτός, μετὰ τῆς αὐτῆς λαλῶσιν ἀνταδείας περὶ τῆς Βαλτάσαρ, καὶ τῆς χειρὸς τῆς γραψάσης τὰς τρεῖς λέξεις δι' ἀγνώστων χαρακτήρων.

Πρέπον ἦν συνάψαι τέτοις καὶ τὸ, διὰ χαλδαϊκῶν· διότι ὁ Δα-

Δανιὴλ ἐγνώρισεν εὐθύς, ὅτι ἦσαν τρία λόγια ἑβραϊκά, γεγραμμένα διὰ τῶν τοῖς Ἑβραίοις πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνήθων χαρακτηρίων.

3. "Ο' Ναβυχοδονόσορ, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ἔκ εἶχεν ἄλλον υἱόν, εἰ-
"μὴ τὸν Εβιλμεροδάχ. Πόθεν τῷτο αὐτὸς οἶδε; τὸν Βαλτάσαρ,
"προσίθησιν, ὅδεῖς τῶν ἱστορικῶν γινώσκει.

Ἀλλὰ πλὴν τῷ Δανιὴλ, καὶ τῷ Βαρύχ, τῶν τῷ Ναβυχοδονό-
σορ συγχρόνων, γνωρίζει ἄρα γε αὐτὸς ἄλλας συγγραφεῖς πλησιεσέ-
ρως τῷ καιρῷ ἐκεῖναι; Ἐὰν δὲ ὁ υἱὸς τῷ Ναβυχοδονόσορ ἦν πολυώ-
νυμος, καὶ ὁ παρὰ τῷ Δανιὴλ Βαλτάσαρ ἦν ὁ αὐτὸς τῷ Εβιλμερο-
δάχ, τῷ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ. ἢ ἔάν ὁ Βαλτά-
σαρ ὁ αὐτὸς ἦν τῷ Νηριγλισάρ, τῷ τῷ Ναβυχοδονόσορ γαμβρῷ, τῷ
τὴν αὐτῇ θυγατέρα γήμαντι. ἢ ἔάν, τελευταῖον, ὁ Βαλτάσαρ, ὁ
αὐτὸς ἦν τῷ Ναβοανδήλῳ, ὡς φησὶν ὁ Ἰώσηπος, τότε πῶς ἴσεται ἢ
τῷ ἀπίστῳ κριτικῇ ἐπισήμῃ; διατὶ αὐτὸς πρὸ τῷ κινήσῃ λόγον περὶ
τῶν πολιτικῶν ἱστορικῶν, ἔκ ἀνέδειξε πρῶτον συμφώνως τὸν Ἡρόδο-
τον ἔ τὸν Βερόσην τῷ Ξενοφῶντι. ἢ ἔάν τῷτο ἐφάνη αὐτῷ ἀδύνα-
τον, διατὶ ἔκ ἐγκατέλειπε τὸν Βερόσην, ἵνα ἀκολουθήσῃ τῷ Ξενο-
φῶντι, ἕτινος ἢ διήγησις τῇ θείᾳ συνάδει Γραφῇ; (71).

Μεσοδάχ Βα-
λαδάν. 4. Βασ.
20. 12.

Γ' ὡς β' 10. 2.
12. ἀρχ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ Δαρεῖος τῷ Μήδου.

1. "Ο Ἰσθαῖος συγγραφεὺς, προσίθησιν ὁ αὐτὸς, χειροτονεῖ διά-
"δοχον τῷ Βαλτάσαρ Δαρεῖον τὸν Μήδον. ἀλλ' ὅδε Δαρεῖος ὁ Μήδος,
"ὅδε ὁ Βαλτάσαρ ὑπῆρξε ποτε. ὁ Κυαξάρης δὲ, ὁ τῷ Κύρῳ θεῖος
"μετεσχηματίσθη ὑπὸ τοῦ εἰρημένους συγγραφέως εἰς Δαρεῖον τὸν
"Μήδον.

Ἐστὶν ἄρα γε ἕνσας ταύτης τῆς ὑπὸ τῷ ἀπίστῳ προτεινομένης γε-
λοιωδeseρα; ἕτος βεβιασμένος ὁμολογῆσαι, ὅτι εἰς Βασιλεὺς Μήδος,
υἱὸς τῷ Αζυάγης, ἔ θεῖος τῷ Κύρῳ ἐβασίλευσε πρὸ τῷ Κύρῳ ἐν Βα-
βυλῶνι, καθὼς ὅτε Δανιὴλ ἔ ὁ Ξενοφῶν συμφώνως μαρτυρεῖσι, τί
ποιεῖ; ἐπειδὴ ὁ Ξενοφῶν ὀνομάζει Κυαξάρην τὸν αὐτὸν Βασιλέα, ὃν
ὁ Δανιὴλ καλεῖ Δαρεῖον Μήδον, ἀντὶ τῷ συμπεράναι κατὰ τὰς τῆς ἐ-
πικρίσεως κανόνας, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἕτος ἦν δυνάμει, ὅπερ λίαν σύνη-
θες τοῖς ἀνατολικοῖς, ἐπιφέρει ἀνυπαρξίαν ἐκεῖναι, περὶ ὃ ὁ σύγχρο-
νος αὐτῷ συγγραφεὺς τετράκις λαλεῖ ἐν τῷ αὐτῷ φιλοπονήματι.
ἀλλ' ὅδε ὁ Ἰσθαῖος ὁ συγγραφεὺς μετεσχημάτισε τὸν Κυαξάρην εἰς
Δαρεῖον, ὅδε ὁ συγγραφεὺς ὁ Ἕλληνας, ὁ τῷ Ἰσθαίῳ μεταγενέστερος ἔτη
ἑκα-

Ξεν. ἐν Κύρῳ.

Δαν. 5. 31.

Ἰωσ. β, 10. κ.
12. αρχ.

ἐκατὸν καὶ ἐπέκεινα, Δαρεῖον τὸν Μῆδον εἰς Κυαζάρην· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ὠνόμασεν αὐτὸν τῷ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ Ἰσδαίοις γνωστῷ ὀνόματι, ὁ δὲ δεύτερος, τῷ μᾶλλον ἴσως γνωστῷ τοῖς Πέρσαις ἔτι Ἑλληνισι. Πάνυ δὲ καλῶς ὁ Ἰώσηπος παρετήρηται, ὅτι ὁ Δαρεῖος, ὁ τῷ Ασυάγεως υἱὸς ἐτέρῳ ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ὀνόματι.

2. „Ο μὲν συγγραφεὺς, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, διηγείται, ὅτι ὁ Δαρεῖος ὅτος ἐκέλευσε, μηδενὶ τῶν Θεῶν εὐχισθῆναι ἐν πάσῃ τῇ Βασιλείᾳ αὐτῷ ἡμέρας τριάκοντα. ὁ δὲ Δανιὴλ εὐξάμενος τῷ τῶν Ἰσραήλων Θεῷ, ἐρρίφη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

Δαν. 6. 7.

Οὗτος διαπαντὸς ἄπιστος ὢν, τέμνει τὴν τῷ Προφῆτῃ διήγησιν, ἵνα, εἴπερ δυνατόν, κατὰσῃ αὐτὴν ἀπειθανωτέραν. σιωπεῖ μὲν τὸ, ὅτι οἱ τῆς Βασιλείας Μεγιστάνες Φονεῦντες τῷ Δανιὴλ ἧς ἀπελάμβανε βασιλικῆς εὐνοίας, προκατέλαβον τὸν Βασιλέα, ὡς τάχα δηλῶντες αὐτῷ τὸ σέβας αὐτῶν· ἄλλοι δὲ τὸ Ἰεσπισμα, τὸ διαλαμβάνον ῥητῶς. „Ἐν ἡμέραις τριάκοντα ἢ μὴ αἰτήσῃ τις αἴτημα παρὰ παντὸς Θεοῦ ἢ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἢ παρὰ τῷ Βασιλέως. Τελευταίον παραβλέπει τὴν ξενοχωρίαν, ἣν ἐδοκίμασεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τὸ συγκαταστήναι τῷ τῷ Ἰεσπισματι, τῷ κατὰ τὰς τῶν Περσῶν καὶ Μῆδων νόμους ἀναφαίρετῳ, ὡς δεδογμένῳ τῷ τῷ γένει βασιλευσῶν, ὅτε κατενόησε τὸν σκοπὸν τῶν ἐξελευσάντων αὐτὸ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῷ. ἦν δ' ἄρα ἀνάξιον ἔργον τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἢ διὰ θαύματος σωτηρία τῷ δικαίῳ, τῷ παραδόντος ἑαυτὸν εἰς θάνατον, ἵνα ἀποδώ αὐτῷ τὴν αὐτῷ μόνῳ πρέπσαν προσκύνησιν; ἦν ἄρα ἀνάξιον τῷ Βασιλέως, τῷ γινώσκοντος τὴν εὐδύτην καὶ ἀρετὴν τῷ ὑπεργὰ αὐτῷ Δανιὴλ, ἐπισωρεῦσαι τὴν ἡτοιμασμένην αὐτῷ συμφορὰν ἐπὶ τὰς ἐχθρὰς αὐτῷ, ὅτε εἶδεν, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς ἐφάνη ὑπερασπιστὴς αὐτῷ, ὁ δὲ λαὸς τῇ τῷ θαύματος ἐκπλήξει ἰδένα παρεῖχε φόβον ἐπαναστάσεως;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ε'.

Περὶ τῷ κύριος τῆς Ἰστροφίας, τῆς περὶ τὴν Σωσάννην ἔτι τῶν ἐξῆς.

1. „Οὐδὲν ἕτερον, λέγει ὁ αὐτὸς, λογίζεται ὁ ἅγιος Ιερώνυμος τὴν περὶ τῆς Σωσάννης Ἰστροφίαν, εἰ μὴ ῥαββινικόν τινα μῦθον. „Ὡσαύτως ἔτι τὴν περὶ τῆς δράκοντος, τῆς ἐν τῷ ναῷ τῷ Βῆλ τρεφομένης. „Επὶ πᾶσι δὲ μῦθον νομίζει τὸν τῷ Αββακὺμ ζωμόν. „Καὶ αὐτὸν τὸν Ἀγγελον, τὸν διὰ τῶν τριχῶν ἐπιλαμβάνοντα αὐτὸν, ἔτι διὰ
„τῷ

„τῷ ἄερος μετακομίζοντα εἰς τὴν Βαβυλῶνα. . . Αποδείκνυσιν δὲ ὅτι
„ταῦτα τὰ συμβάντα ἀντίκεινται τῇ χρονολογίᾳ.

Τῆς ἀνάων ταῦτα, ἐκ ἂν πισύσῃ, ὅτι ὁ ἅγιος Ιερώνυμος ἀποφαντικῶς ἐλάλησε περὶ τῶν προκειμένων; Ἐὖ ὅμως ὅπως ὁ πατήρ ἐν τῇ κατὰ τὸ Ρεφίνε ἀπολογία αὐτῷ κηρύττει, ὅτι παρέθηκεν ἀπλῶς τὰ ὑπὸ τῶν Ιουδαίων προτεινόμενα κατὰ τῆς Ισραήλ περὶ τῆς Σωσάννης ἔκ τῷ δράκοντος, τὴν δὲ ἰδίαν γνώμην ἐκ ἀνεκάλυψεν, ἐδὲ ἀπῆντησε ταῖς ἐνστάσεσιν, ὡς ἀπλῶς προοίμιον, ἔκ ἐκ βιβλίον συγγραφῶν.

2. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ιερώνυμος, καί τινες ἄλλοι παλαιοὶ συγγραφεῖς ἐδίδαζον περὶ τύτων τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ Δανιὴλ δύο ὑποθέσεων, τῶν μὴ περιεχομένων ἐν τοῖς τεύχεσιν, οἷς οἱ Ιουδαῖοι ἐχρῶντο, ὁ Οριγένης ὅμως σαφερῶς ἄματε ἔγενναίως ἐπροσάτευσεν τοῦ τῆς βιβλίου ταύτης κύριος, δείξας, ὅτι ταῦτα τὰ δύο ἀποτμήματα ἄλλοτε περιείχοντο ἐν τοῖς ἑβραϊκοῖς βιβλίοις, οἱ δὲ Ιουδαῖοι ἀφείλοντο τὴν τῆς Σωσάννης ἱστορίαν, ὡς τὸ γένος αὐτῶν ἀτιμάζουσαν. τῷ ὄντι δὲ, πόθεν ἄλλοθεν ὁ Θεοδοτίων Ιουδαῖος ὢν, ἐξήγαγε ταῦτα τὰ δύο ἄρθρα, τὰ ἐν τῇ ὑπὸ αὐτῷ γενομένη μεταφράσει σωζόμενα, ὑπὸ δὲ τῷ τῆς Βελγᾶτης συγγραφῆως ὡς πρωτότυπα ἐκληφθέντα, εἴμῃ ἐκ τῶν ἑβραϊκῶν, ἢ χαλδαϊκῶν τεύχεων, ἐν οἷς ἀκμὴν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτῷ ἔκειντο; Ἡ τῆς Σωσάννης ἱστορία, λέγει ἄλλαχθὲρ ὁ Οριγένης, ἐν μὲν τῷ ἑβραϊκῷ ἔκκειται, δέχονται ὅμως αὐτὴν αἱ Ἐκκλησίαι· τὴν δὲ βεβαιῶται περὶ μὲν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ Ἐκκλησιῶν τῇ τῷ ἁγίῳ Κυπριανῷ, καὶ τῷ Τερτυλλιανῷ μαρτυρία, τῶν πολλαχθὲρ μνημονευσάντων τῆς περὶ τῆς Σωσάννης ἔκ τῷ δράκοντος ἱστορίας, ὡς ἐκ τῆς τῷ Δανιὴλ βίβλου ληφθείσης· περὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς Γαλλίαις, τῇ τῶν ἁγίων Εἰρηναίῳ, ἔκ Ιλαρίῳ. Περὶ δὲ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἔκ μόνον τῇ τῷ Οριγένης, ἀλλὰ καὶ τῇ τῷ Κλήμεντος τῷ Ἀλεξανδρείᾳ.

3. Πρὸς τούτοις ὁ Προφήτης Ιερεμίας ὡς περὶ ἔχων πρὸς ἐφθαλμῶν τὴν περὶ τῆς Σωσάννης ἱστορίαν, ἔλεγεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῇ, τῇ πρὸς τοὺς μετενεχθέντας εἰς τὴν Βαβυλῶνα Ιουδαίους· „Καὶ λήφοντι
„ἀπὸ αὐτῶν κατάραν ἐν πάσῃ τῇ ἀποικίᾳ Ιούδα ἐν Βαβυλῶνι, λέγοντες, ποιήσασθε Κύριος, ὡς Σεδεκίαν ἐποίησε, καὶ ὡς Ἀχάβ, ὅς
„ἀπετυγάνισε Βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ, δὲ ἦν ἐποίησαν ἀνομίαν
„ἐν Ἰσραὴλ, ἔκ ἐμοιχῶντο τὰς γυναῖκας τῶν πολιτῶν αὐτῶν, ἔκ λόγον
„ἐκρημάτισαν ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὃν ἐ συνέταξα αὐτοῖς· ἔκ ἐγὼ
„μάρτυς Φησὶ Κύριος. Οὐ χαλεπὸν δὲ δοκεῖ μοι κατεῖναι ἐν τῷ ῥητῷ
„τύτῳ τὴν ἀμαρτίαν ἔκ συμφορὰν τῶν Κριτῶν. ὅς ὁ Δανιὴλ νέος ἔτι
„ὢν,

Γερ. β. 2. ἀπολογ., κατὰ Ρεφ.

Ὁρίγ. ἐπιστ. πρὸς Ἀφρικ.

Ὁρίγ. ὑποκιν. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. α. 879. τὸ 3. Τ. τὰς Διδαχ. ἐκδ. Κυπρ. ἐπιστ. 4. § 56. περὶ κυρίως, προσευχ. προτροπ. εἰς τὸ μαρτυρ. Γερ. κ. 16. περὶ εἰδωλ. § κ. 7. περὶ νηστ. Βίβλ. β. 4. κ. 22. § 44. κατὰ Αἰρετ. Ἰλαρ. ἐν τῷ 52. φιλ. Γερ. 36. 22, 23

Μ

ὢν,

Σωσ. ιδ. 57.

Βήλ β Δρακ.
δ. 1.

Σωσ. ιδ. 66.

Γερ. 36. 22, 23

Βήλ β Δρακ.
δ. 33.

ὧν, ἀποτόμως ἐξελέγχων, ἔλεγεν· „Οὕτως ἐποιεῖτε ταῖς θυγατρά-
 „σιν Ἰσραὴλ. κακεῖναι φοβόμεναι ὠμίλῳ ὑμῶν. Ἀλλ' ὃ θυγάτηρ Ἰ-
 „δα ὑπέμεινε τὴν ἀνομίαν ὑμῶν. Ἀλλως τε καὶ ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος
 κατὰλληλά εἰσι τῷ πράγματι. διότι ἡ τῆς Ἰερემίᾳ προφητεία ἐξεδόθη
 μὲν ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς τῆς Σεδεκίᾳ Βασιλείας, προηγόρευσε δὲ τοῖς
 ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις τὴν τραγικὴν σκηνὴν, ἣν μετ' ὀλίγον ἰδεῖν
 ἔμελλον· ὁ δὲ Δανιὴλ σχεδὸν εὐθὺς μετὰ τὴν νηπιώδη ἡλικίαν μετα-
 κομισθεὶς ὑπὸ τῆς Ναβυχοδονόσορ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐπὶ τῆς πρώ-
 τῆς μετοικεσίας, τῆς ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἰωακείμ, ἣν ἐνδεχομένως
 εἰκοσαετῆς τὴν ἡλικίαν ἐν τῇ δευτέρᾳ μετοικεσίᾳ, τῇ ἐν τῷ τέλει τῆς
 Βασιλείας τῆς Ἰεχονίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τῆς Σεδεκίᾳ, ἡ δὲ τῆς Σω-
 σάννης ὑπόθεσις μετ' ὃ πολὺ συνέβη. διότι ἡ διήγησις τῆς συμβάντος
 αὐτῇ, ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Βηλγάτῃ τεταγμένη ἐν τῷ τέλει τῆς τῆς Δα-
 νιὴλ βίβλου, ἔκειτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτῆς βίβλου ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς
 τῆς Θεοδοτίωνος τεύχεσι· τὸ δὲ ἔσχατον ἐδάφιον τῆς δεκάτης τρίτου
 κεφαλαίας τῆς βίβλου τῆς Δανιὴλ, τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς θανάτου
 τῆς Αἰσάγεως, ὃν ὁ Κύριος διεσέξατο, ἐδεμίαν ἔχει σχέσιν τῇ περὶ
 τῆς Σωσάννης ἱστορίᾳ, ἀνήκει δὲ, ὥς φασι πάντες οἱ κριτικοὶ, ταῖς περὶ
 τῆς Βήλ καὶ δράκοντος ἱστορίαις, ταῖς περιεχομέναις ἐν τῷ ἐπομένῳ κε-
 φαλαίῳ. ἀλλ' ὅτε τὸ εἶδος τῆς θανάτου τῶν δύο κριτῶν δηλοποιεῖ ἡ
 τῆς Δανιὴλ βίβλος, λέγει δὲ μόνον, ὅτι ἀπέκτειναν αὐτὰς κατὰ τὸν
 νόμον Μωϋσέως, καταδικάσαντες αὐτὰς θανάτῳ, ὥσπερ αὐτοὶ κατε-
 δίκασαν τὴν Σωσάνναν· αὕτη δὲ ἡ ἀπόφασις, ἡ ὑπὸ τῶν Ἰσδαίων κατ'
 αὐτῶν ἐνεχθεῖσα, ἐκ ἡδύνατο ἐκπληρωθῆναι (72) εἰ μὴ τῇ τῆς Να-
 βυχοδονόσορ ἐπιταγῇ, τῆς καὶ τὸ εἶδος τῆς θανάτου διορίσαντος, ὃν ἔ-
 τοι οἱ δύο ἄτιμοι ἄνθρωποι ὑπέστησαν. περιέχει δὲ τὸτο ρητῶς ἡ τῆς
 Ἰερემίᾳ ρῆσις, ἡ προλέγουσα τὸ μέλλον εὐθὺς συμβῆναι τῆτοις τοῖς
 δυσὶν ὑποκριταῖς. διὸ οἱ Ραββῖνοι ἐγνώρισαν μὲν τὴς τῆς Σωσάννης
 συκοφάντας διὰ τῶν χαρακτήρων, δι' ὧν χαρακτηρίζει αὐτὰς ὁ Προ-
 φῆτης, τὴν δὲ περὶ αὐτῆς ἱστορίαν ὡς ἀληθὴν δέχονται, καὶ ὃ συγ-
 καταλέγουσι τοῖς κανονικοῖς τῆς θείας Γραφῆς βιβλίοις.

4. Ἡ δὲ περὶ τῆς μετακομιδῆς τῆς Αἰσάγεως ἱστορία, ἡ τῇ χρο-
 νολογίᾳ ἐναντία κατὰ τὸν ἡμέτερον κριτικόν, τοσῶτον ὀλίγον ἐναντία
 ἐστίν, ὥστε μηδὲ εἶναι ἀνάγκη, δύο ὁμωνύμους νοῆσαι Ἱεροφάντας, ἵνα
 ἡ ἀλήθεια τῆς τῆς Δανιὴλ διηγήσεως διασωθῇ. ἀληθῶς ἀσφαλὲς μὲν
 ἐστὶν ὁ καιρὸς, καὶ ὃν ἐξεδόθη ἡ σωζομένη τῆς Αἰσάγεως προφητεία.
 καὶ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτῆς κεφαλαίῳ ἀναγινώσκωμεν ἔφοδόν τινα Χαλ-
 δαίων προλεγομένην. ἀλλὰ τίς ἐστὶν ἡ ἔφοδος αὕτη, ἀσφαλὲς δὲ
 μοι

μοι πειθανώτερον τὸ ὅτι αὕτη ἐστίν, ἢ ἡ πρώτη, ἢ ἐπὶ Ἰωακείμ, ἢ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Ἰεχονίας συμβᾶσα. ὁ Ἀββακὺμ φησὶ, Συναΐξει ὡς ἄμμον αἰχμαλωσίαν. τῆτο δὲ ἀρμόζει τῇ ἐπὶ Ἰεχονίας μετοικεσία, ἐν ἣ ἔκ ἐγκατελείφθησαν ἐν Ἱερουσαλήμ, εἰμὶν οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, μᾶλλον ἢ τῇ ἐπὶ Ἰωακείμ, ὀλιγαρίσμων ἔσθῃ.

Α' ββκ. ι. 9.

5. Ο Ἀββακὺμ ἐτι νέος ὢν, συνέγραψε μὲν τὴν πρώτην αὐτῷ πρόρρησιν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς αἰχμαλωσίας, μετεκομίσθη δὲ θαυματουργικῶς εἰς τὴν Βαβυλῶνα μετὰ ἔτη σχεδὸν ἑξήκοντα, περὶ τὸ τέλος τῆς αὐτῆς αἰχμαλωσίας, ὡς φησὶν ὁ Δανιὴλ ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς βίβλου. ἐστὶ δὲ ἄρα τί ἐν πάσῃ τῇ διηγήσει ταύτη ἐναντίον τῇ χρονολογίᾳ; ἐμφαίνει ἄρα πρᾶγμα τῇ φαντασίᾳ δυσπαράδεκτον ἢ διὰ θαύματος ἐν τῷ λαίῳ τῶν λεόντων μετακομιδὴ τῷ Ἀββακὺμ, εἰς τὸ προσενεγκεῖν αὐτὸν τροφὴν τῷ Δανιήλ; τῆτο αὐτὸ τὸ μὴ ὁμοιοαληθές καὶ ἀπαραδειγματίστον πείθει τὴν ὀρθῶς συλλογιζομένην, ὅτι τὸ ἔργον ἔκ ἐστὶ πεπλασμένον. οἱ ψεῦσαι μιμηταὶ εἰσι καὶ σφετερισαί, καὶ δὲ ἀρέσκων ἐξίστην τὴν φαντασίαν, προσέχουσιν ὅμως ἐπιμελῶς μὴ παροργίζεω αὐτὴν ματαίως,

ββλ. 5. ἀράκ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς τῷ Δανιήλ, Μεγασθένος, καὶ Αβυδηνῷ συμφωνίας περὶ τῆς Ναβυχοδονόσορ.

1. **Α'** ποπεραίνω ταύτην τὴν περὶ τῆς βίβλου τῷ Δανιήλ ὑπόθεσιν διὰ τῆς παρατηρήσεως, τῆς περιεχομένης ἐν τῷ Παλαφάτῳ τῷ Αβυδηνῷ ἀποσπάσματι, τῷ ὑπὸ Εὐσεβίου διασωθέντι. Ἐὐρον δὲ, λέγει ὁ σοφὸς ἕτος συγγραφεὺς, ἐν τῇ Αβυδηνῷ περὶ Ἀσσυρίων γραφῇ περὶ τῆς Ναβυχοδονόσορ ταῦτα. Μεγασθένος δὲ φησὶ, Ναβυκοδρόσον Ἡρακλῆος ἀλκιμώτερον γεγονότα ἐπὶ τε Αἰθίῃν καὶ Ἰβηρίην ἐκρατεῦσαι. ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀπόδασμον αὐτέων εἰς τὰ δεξιὰ τῶ πόντος κατοικίσαι. μετὰ δὲ, λέγει, πρὸς Χαλδαίων, ὡς ἀναβὰς ἐπὶ τὰ βασιλῆα, κατασχεθεὶς Θεῷ, ὅτε ὡδὴ φθγγάζαμενος εἶπεν ἕτος ἐγὼ Ναβυκοδρόσορος, ὦ Βαβυλώνιοι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγγέλω συμφορὴν, τὴν ὅτε ἐμὸς πρόγονος, ἢ τε βασιλεία Βηλτίς ἀποτρέψαι, Μοίρας πείσαι ἀσθενῶσιν. ἤξει Περσὴς ἡμίονος, τοῖσιν ὑμετέροισι Δαίμοσι χρεωμένος συμμάχοισιν. ἐπάξει δὲ δαλυσύνην. ἔσθ δὲ συνάτιος ἔσαι Μήδης, τὸ ἀσσύριον αὐχμηρὸν. ὡς εἶδε μὲν, πρόσθεν ἢ δύναι τὴν πολίτην, χάρεσθὴν τινα, ἢ θάλασσαν εἰσδεξαμένην, αἰσῶσαν πρόρριζον. Ἐμέτε πρὶν εἰς νόον βαλέ-

Εὐσ. β. 9. κ.
41. Εὐαγγ.
Προκ.

„σθαι ταῦτα, τέλος ἀμείνονος κυρῆσαι· ὁ μὲν Θεσπίσας, παρα-
 „χρῆμα ἠφάνισο.

2. Ο μὲν Μεγασθένης συνέγραψε τὴν περὶ τῶν Ἰνδῶν ἱστορίαν
 ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς πρώτης διαδοχῆς τῷ Ἀλεξάνδρῳ· ὁ δὲ Ἀβυδυνός,
 ἢ ὁ ἐκ τῆς Ἀβυδυνῶν χώρας Παλαφάτης, ὁ τῷ Ἀριστοτέλει μαθη-
 τῆς κατὰ τὸν αὐτὸν συνήμαζε χρόνον. ἐν τῷ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἄρα αἰ-
 ῶνι, τῷ μετὰ τὸν Ναβυχοδονόσορ ἔτη διακόσια, ὡς βέβαιον ἐνομίζε-
 το, ἅ, ὅτι ὁ Ναβυχοδονόσορ ἐβράνδιεν ἐδιδάχθη τὰ ὀρισθέντα περὶ
 τῆς Βασιλείας αὐτῆς, καὶ τῆς μεταβολῆς, τῆς μελλούσης γενέσθαι ὑ-
 πὸ Κύρου διὰ τῆς βοηθείας Δαρείου τῷ Μήδῃ· ἰδὲ ἐν τῷ Ναβυ-
 χοδονόσορ ἐνύπνιον, καὶ ὃ ἐῖδομεν τὸν κριτικὸν μετὰ τοσαύτης ἐπα-
 νασάντα τῆς προπετείας, καὶ αἱ τῷ Δανιὴλ περὶ αὐτῶν προρρήσεις.
 6'. Ὅτι πρῶτον μὲν ἐφάνη ὁ Ναβυχοδονόσορ τοσαύτη ταραχὴ περι-
 κατειλημένος, ὥστε καὶ ἐξω φρενῶν γέγονεν, εἶτα παραχρῆμα ἠφα-
 νίσθη. ἰδὲ ἐν ἡ ἑκασίς τῶν ἰδίων αὐτῷ φρενῶν, καὶ ἡ βία αὐτῷ
 φυγὴ εἰς τὰς δρυμὸς· ὁ δὲ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς μεταγενέστερός ἐστι
 τῷ Μεγασθένει, καὶ τῷ Ἀβυδηνῷ πλέον ἢ ἓνα αἰῶνα· αἱ προρρήσεις
 ἄρα τῷ Δανιὴλ, ἔτι δὲ καὶ τὸ ὑπ' αὐτῷ περὶ τῷ Ναβυχοδονόσορ κα-
 τ' ἱστορούμενον, καὶ ἀπειθανώτερον δοκῶν, βέβαιον ἦν παρὰ τοῖς Χαλ-
 δαίοις, δῆλον δὲ καὶ τοῖς Ἑλλήσιν ἓνα αἰῶνα πρὶν τῷ Ἀντίοχῳ τῷ
 Ἐπιφανῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν Προφητῶν τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταστροφῆς τῆς
 ναῦ συγγραφάντων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῶν κύριος τῶν προφητειῶν τῷ Ιερεμίᾳ, καὶ τῷ Βαρέχ.

1. Πρῶτος παρίσταται ὁ Ιερεμίας, καὶ ὁ Γραμματιστὴς αὐτῷ Βα-
 ρέχ. ἑκατέρω δὲ τῶν αἱ προφητεῖαι φέρουσι σὺν τῷ καιρῷ τῆς ἐκ-
 δόσεως αὐτῶν τὸ ὄνομα τῷ συγγράφαντος αὐτάς. Οὐδεὶς δὲ δύναται
 ἀμφιβάλλειν περὶ τῷ ὅτι ὁ ποιητὴς τῷ βιβλίῳ τῷ Σειράχ εἶχε πρὸ
 ὀφθαλμῶν τὴν ὁλόκληρον συλλογὴν τῶν τῶν προφητειῶν, ὅτε ἐ-
 λεγεν· Σειρ. 49. 6,7. „Οἱ Βασιλεῖς τῷ Ἰσάα ἐνεπύρισαν ἐκλεκτὴν πόλιν ἀπιάσματος,
 „καὶ ἠρήμωσαν τὰς οδοὺς αὐτῆς ἐν χειρὶ Ιερεμίου, ἐκάνκωσαν γὰρ αὐ-
 „τὸν. καὶ αὐτὸς ἐν μητρὶ ἡγιασθὲν Προφῆτης ἐκρίζον, καὶ κακῶν,
 καὶ

ἠαπολλύειν, ὡσαύτως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. Ταῦτα περιέχουσι τὴν σύντομον περίληψιν τῶν ῥητῶς μνημονευμένων προρρήσεων τῆς Ιερεμίας, καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Προφητείας αὐτῆς λόγια. ὁ Εὐδὸς δὲ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν ἀνέμνησε τὴν τῆς Ιερεμίας προρῆσιν, τὴν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν ὁ ποιητὴς τὰ ἐσχάτα κεφαλαῖα τῆς δευτέρου βιβλίου τῶν Παραλειπομένων προσέθετο τῇ προφητείᾳ, τῇ προαγγελίᾳ τὴν ἐπιστροφὴν τὰς ἄλλας προφητείας, τὰς ὀρίζουσας τὴν τῆς ἐρημώσεως διάρκειαν· ὁ δὲ ἄπιστος ὕδεν εἶπε περὶ τῶν τοσάτων σαφῶς, καὶ δηκηριζωμένως, καὶ ἐντελῶς μεμαρτυρημένων προρρήσεων.

2. Συνημμένοι ταῖς τῆς Ιερεμίας προφητείαις εἰσὶν οἱ τῆς Θρήνοι· ἔξ ἂν μὲν δεχόμεθα τὸ πρὸ αὐτῶν σύντομον προοίμιον, τὸ κεῖμενον μὲν ἐν τοῖς τεύχεσι τῆς Βαλγάτης, ἔξ τῶν Εβδομήκοντα, μὴ εὐρισκόμενον δὲ μηδὲ ἐν τοῖς ἑβραϊκοῖς βιβλίοις, μηδὲ ἐν τῇ χαλδαϊκῇ τῶν Προφητῶν παραφράσει, ἀνάγκη ἐστὶν ὁμολογῆσαι, ὅτι μετὰγονέστεροί εἰσι τῆς τῆς ναῖ καταστροφῆς. τὴναντίον δὲ, ἔάν δισχυρίζομεθα, ὅτι ὁ τῆς δευτέρου βιβλίου τῶν Παραλειπομένων συγγραφεὺς εἶχεν αὐτὰς πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε ἔλεγε, „Καὶ ἐθρήνησεν Ιερεμίας ἐπὶ Ἰωσίαν, ἔειπαν πάντες οἱ ἄρχοντες ἔα ἄρχουσι Θρήνων ἐπὶ Ἰωσίαν ἕως τῆς σήμερον· ἔδωκεν αὐτὸν εἰς πρόσαγμα ἐπὶ Ἰσραὴλ, ἔξ ἰδὲ γέγραπται ἐπὶ τῶν Θρήνων. Εἰάν, λέγω, τὸ κεῖμενον τῷτο ἐκλάβωμεν ὡς διαλαμβάνον περὶ τῶν τῆς Ιερεμίας Θρήνων, τῶν ἐτι σωζομένων, ἔαμφισβητῶμεν, ὅτι περὶ τῶτων λαλεῖ ὁ Ἰώσηπος λέγων· „Ιερεμίας δὲ ὁ Προφήτης ἐπιτήδειον αὐτῆς τῆς Ἰωσίᾳ, συνέταξε μέλος Θρηνητικόν, ὃ ἔμέχρι νῦν διαμένει. „Τότε πρόπον ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ιερεμίας ἔσυνέταξε τὰς Θρήνους ὑπὲρ τῆς καταστροφῆς τῆς Ιερουσαλὴμ ἔξ τῆς ναῖ προτὶ αὐτὴν γενέσθαι, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος Κέλλιερ, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν σωζομένων Θρήνων, ὧν μέρος συνετέθη μετὰ τὴν τῆς Ιερουσαλὴμ καταστροφὴν, εὐρίσκοντες καίτινες Θρήνοι πρὸ τῆς καταστροφῆς γεγραμμένοι, εἰς τὸν τῆς Ἰωσίᾳ θάνατον ἀφορῶντες· πάντῃ δὲ δύσκολον δοκεῖ μοι τὸ δύνασθαι τι εἰπεῖν προσδιωρισμένον περὶ τῆς ἀποτμήματος, τῆς εἰς τὸν θάνατον τῆς Ἰωσίᾳ ἀφορῶντος, ἔξ ἂν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἐπιβόλως τι εἰπεῖν.

3. Ο Βαρθολ, ὁ τῆς Ιερεμίας γραμματιστής, ἐστὶν ὁ ποιητὴς, τῆς φερωνύμου αὐτῷ προφητείας, ἣν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίοις ἀπὸ τῆς τῆς Ιερεμίας ἔχωρίζομεν· τὸ αὐτὸ κατ' ἔθος ἐποίησαν οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι, ἀναμιμνησκόντες αὐτὴν πολλὰς διὰ τῆς ὀνόματος τῆς Ιερεμίας, μάλιστα τὸ δὲ τῆς τρίτης κεφαλῆς

Γερ. 1. 10.
Εὐδ. 1-7.

2. Παρ. 36.
21. 22.

Θρην. 1. 1.

2. Παρ. 35.
25.

Ἰωσ. β. 10. κ.
6. ἔρχ.

Βαφ. 3. 37.

τῷ Βαρθολομαίῳ τὸ ἐδάφιον. «Ο Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, ἔ τοις ἀνθρώποις συνανέσχετο. Οἱ δὲ εἰρημένοι διδάτκαλοι εἰσιν ἔτοι· Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ ἐν ἁγίοις Κυπριανὸς, ὁ Εὐσέβιος, οἱ ἅγιοι Βασίλειος, Αὐγουστίνος, Ἀμβρόσιος, Ἀλεξανδρείας Κύριλλος *)· ἐνίοι ὁμῶς τῶν, οἷον ὁ Εὐσέβιος, ἔ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἀναμνηστικῶς αὐτὸ διὰ τῷ ὀνόματος τῷ Βαρθολομαίῳ, καλεῖντες αὐτὸ χρησμὸν θεῶν.

4. Τὴν ἐν τῷ ρητῷ τῶν προφητείαν, ὡς μὴ ὑπάρχουσιν νῦν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ὕφει, οἱ Ἰσραῖτις εἰσὶν ὁρῶντες. ἀλλ' οἱ τὸν νῦν ἐφιστῶντες ἐπὶ τῷ ἑβραϊκῷ τρόπῳ τῷ λέγειν, τῷ σωζομένῳ ἔν τε τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει, καὶ τῇ Βουλγαρίᾳ, ἐδόξως διζῶσιν περὶ τῷ ὅτι ἐγράφη μὲν ἑβραϊστὶ, μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἐδέχοντο αὐτὴν οἱ Ἰσραῖτις ὡς μέρος τῶν τῷ Ιερεμίου προφητειῶν. Ἡ τῷ Ιερεμίου ἐπιστολή, ἢ ἐν τῷ τέλει τῷ βιβλίου τῷ Βαρθολομαίῳ, ἢ ἀποσπασθεῖσα πρὸς τὰς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῷ ναὶ ἀγομένους, εἰς τὴν Βαβυλῶνα αἰχμαλωτῆς, μνημονεύει ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω προτεθέντων διδασκάλων πρὸς τὰτοις δὲ βλέπομεν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰσραὴλ ἐπιστολῇ, τῇ μνημονευομένῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων, ὅτι μετὰ τῶν τότε ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς Ιερεμίου τῷ Προφήτῃ σωζομένων πολλῶν αὐτῷ ἐπιστολῶν, μία ἦν ἢ ἀποσπασθεῖσα πρὸς τὰς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωτῆς, δὲ ἣς ὁ Προφήτης παρήγγειλλεν αὐτοῖς, «ἵνα μὴ ἐπιλησθῶσι τῶν προσηγμάτων τῷ Κυρίῳ, ἔ ἀποπλανηθῶσι ταῖς διανοαῖς, βλέποντες ἀγάλματα χρυσᾶ ἔ ἀργυρᾶ, ἔ τὸν περὶ αὐτὰ κόσμον. Τίτο δὲ ἐστὶν ἡ περιλήψις, μᾶλλον δὲ αὐτὰ τὰ τῆς ἐπιστολῆς τῷ Ιερεμίου ῥήματα, τῆς περὶ αὐτοῦ τὸ τῷ Βαρθολομαίῳ βιβλίου· ἐδόξως ἀρα ἀμφιγνοεῖν δυνάμεθα περὶ τῷ ὅτι οἱ Ἱεροσολυμίται Ἰσραῖτις ἐκ ἐσχόπην τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὅτε ἐπὶ τῆς Ἀσμοναίων Βασιλείας ἐλάλουν πρὸς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφούς αὐτῶν περὶ τῶν τῷ Ιερεμίου ἐπιστολῶν.

2. Μακκ. 2. 2.

3. Μακκ. 1. 1.

ΑΡΘ.

*) Κλήμ. β. 1. κ. 2. καὶ β. 2. κ. 3. τῷ Παιδαγωγῷ. Κυπριαν. β. 2. τῶν πρὸς Κεῖρεν. μαρτυρεῖ καὶ ἐν τῇ κυριακῇ προσευχῇ. Εὐσέβ. β. 6. κ. 19. τῆς Εὐαγγελίου. ἀποδείξ. Βασίλ. β. 4. κατὰ Εὐ.

γωμ. Αὐγουστίν. β. 18. κ. 33. περὶ πόλ. Θεῶν. Ἀμβρόσιος. β. 1. περὶ μεταν. καὶ β. 4. περὶ δημιουργ. Κύριλλ. β. 10. κατὰ Γελασίον

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύρης τῆ τῆς Ιεζεκιήλ βίβλου.

Ι. Τὸν Ιεζεκιήλ, τὸν τῷ Ιερεμῖα σύγχρονον ἐπαινεῖ μὲν ὁ Ἰωσήπος καθ' ἃπερ ἔ τὸν Ιερεμῖαν, μέμνη δὲ τῆς οὗ Σειράχ διὰ τῶν ἐξῆς ῥημάτων. „Ιεζεκιήλ, ὃς εἶδον ὄρασιν ὁδῆς, ἣν ὑπέδειξεν αὐτῷ ἐπὶ „ἄρματος Χερσβίμ. Ἐ γὰρ ἐμνήσθη τῶν ἐχθρῶν ἐν ὁμῶν, καὶ κα- „τορθῶσαι τὰς εὐθύνοντας ὁδούς. Τὸ πρῶτον τῶν τῶν ῥημάτων ἐξήχ- „θη ἐκ τῆ δεκάτης κεφαλῆς τῆς Ιεζεκιήλ, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τῆ δεκά- „της τρίτης, τὸ ἄρα τῆς Ιεζεκιήλ βιβλίου ἐκτοτε ἔκειτο ἐν τῷ ἐβραϊ- „κῷ κανόνι.

Γ' α. Α. 10. κ.
6. ἀρχ.
Σειρ. 49. 8-9.

Γ' ε. 10. 1. δ.
13. 11. 12.

2. Ἀλλ' ὁ κριτικοφιλόσοφος πάνυ ψυχρῶς λέγει. „Οτι οἱ Ἰσδαῖοι „πολλὰς προτείνοντες δυσκολίας, ἔκ ἧθελον καταλέξαι τὴν Προφη- „τείαν ταύτην ἐν τῷ οἰκείῳ κανόνι.

Προσκαλῶ τὰς Φατριασὰς αὐτῆς, ἵνα δηλώσωσιν ὀνομασί, τίνες τῶν Ἰσδαίων εἰσὶν, οἱ πρὸ τῆς Σειράχ, ὡσαύτως καὶ πρὸ τῆς Ἰωσήπου ἐνσάντες κατὰ τῶν θελόντων καταλέξαι τὴν τῆς Ιεζεκιήλ προφητείαν ἐν τῷ τῆς Συναγωγῆς κανόνι. ὁ ἄπιστος ἀνέγνω, ὡς ἔοικε, παρὰ τῷ Ἀθῆν Σπινόζα, ἡ βέλτιον εἶπεῖν, παρὰ τινι τῶν μεταγραφάντων αὐτὸν τὸ ἐν τῷ Ταλμὺδ γεγραμμένον, εἶπεν τὸ, ὅτι τινὲς μὲν τῶν Ραβδίνων πρῆθικαν κρύψαι τὴν τῆς Ιεζεκιήλ προφητείαν διὰ τινὰς ῥήσεις ἀντικειμένους ὡς αὐτοὶ ἐφαντάσθησαν, τῷ τῆς Μωϋσέως νόμῳ, ἀνδρωπος δέ τις ὀνόματι Ἀνανίας ἀπέδειξεν αὐτοῖς, ὅτι αἱ ῥήσεις αὗται εὐκόλως συμφωνεῖν τῷ νόμῳ, καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ἠσύχασαν τὸ τότε ἄρα ζήτημα ἔκ ἧν περὶ τῆς καταλέξαι ἐν τῷ κανόνι τὴν προφητείαν. διότι ἐκεῖνη συγκατελεγμένη ἦν χίλια ἔτη καὶ ἐπέκεινα πρὸ τῆς τῆς Ταλμὺδ συγγραφῆς. ἔκην τινὲς (ἐὰν λόγῳ ἀξίαν λογιζώμεθα τὴν τῶν Ταλμυδιστῶν διήγησιν) φανητιῶντες ἐφαντάσθαι μετὰ δέκα αἰώνων παρέλευσιν, ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν ἀποτεμεῖν τὴν εἰρημένην προφητείαν, ἀπεδείχθη δὲ αὐτοῖς ἡ ἀδικία αὐτῶν. καὶ ὅπως ὅτοι ἐσιώπησαν. δῶοι ὁ Θεὸς ἵνα τῷτο αὐτὸ ποιήσωσι πάντες οἱ διεσπασμένα ἐπικρίνοντες. τὰ δὲ δύο ἢ τριῶν παραλογόντων φαντάσματα ὅθεν ἰσχύσι κατὰ τῆς σερεᾶς παραδόσεως τῆς ὁλοκλήρης αὐτῶν ὁμηγύρεως.

ΑΡΘ.

Περὶ τῶν ματαίων καὶ ἀπρεπῶν τῶ κριτικῶς ἐνστάσεων κατὰ τῶ
 Ιεζεκιήλ.

1. **Ο** κριτικὸς ὑποκρίνε¹) πρῶταν σχεδιάζειν τὴν περιγραφὴν τῶν
 τεσσάρων ζώων τῶ Ιεζεκιήλ· ἡ δὲ περιγραφὴ αὐτῆς δύνα²) μὲν ἐκπλη-
 ξαι τὰς ἀμαθεῖς, οἰδᾶσιν ὅμως οἱ πεπαιδευμένοι, ὅτι τὰ τοιαῦτα Ιε-
 ρογλυφικὰ σχήματα, τὰ δυνάμει τὴν σήμερον καταπληξαι τὰ γυ-
 ναικάκια καὶ τὰ νήπια, ἐν τῇ παλαιᾷ ἀρχαϊότητι ἦσαν πάνυ κοινά·
 πρὸ δὲ τῆς τῶ ἀλφαβήτου εὐρέσεως διὰ τῶν τῶς ἐννοίας αὐτῶν ἐ-
 γραφον· ὁρῶμεν ἐν τῷ τῶ Σαγχανιάθωνος ἀποσπάσματι τῷ ὑπὸ Εὐ-
 σεβίου διασωθέντι, (73) ἐν ᾧ κριτικὸς λίαν ἐκαυχῆθη, καὶ περ μὴ κα-
 τανοήσας αὐτὸ, τὴν περιγραφὴν σχήματός τινος τοῖς τῶ Ιεζεκιήλ ζώ-
 οῖς πάνυ ὁμοίως· ὁ δὲ Γεμέλλης *) ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθείσῃ περιέ-
 γω περιγραφῇ τῶν ἐρεπίων, τῶν ἀπεχόντων τῆς Σχιράδος μίλια
 τριάκοντα καὶ πέντε, καὶ ὀνομαζομένων κοινῶς παλάτιον τῶ Δαρεῖς,
 λέγει, ὅτι ἐν δυσὶ σηλοβάταις φαίνον³) ζώων σχήματα, πτέρυγας,
 καὶ κεφαλὰς ἀνθρώπων ἔχοντα.

Ὁρα τὸν Με-
 λέτ. εἰς τὸ
 Σχιρά.

2. Ἠλπίσαμεν, ὅτι ὁ κατὰ πάντα πνευματικὸς τρόπος, δι' ᾧ
 ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ιουδαίων, (74) τῶν πρὸς τὸν κύρι-
 ον Βολτέρον, ἐπανώρθωσε τὴν τῆς ἀποπλάνησιν, καὶ τὰς παχυλό-
 τητας, ἐν αἷς περιέπεσον, ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τῶ ἄρτου ὃν ἐψηθῆ-
 ναι ἔδει διὰ πυρὸς. Ζηρὰ κόπρῳ ἐξοφθέντος· ἠλπίσαμεν λέγων, ὅτι
 ὁ τρόπος ὅτος ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν αὐτῆς συγχύσεως σωτηριώδους,
 δυναμένης διαφυλάξαι αὐτὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἐκ τῶν τοιούτων ἀνοσιργι-
 ῶν ἀλλ' αὐτὸς ἄδολως ἠσχύνθη ἐπαναλαβεῖν ἐν τῇ νομιζομένῃ τῆς
 Διαθήκης ἐρμηνείᾳ αὐτῆς μέρος τῶν προπετειῶν, δι' ἃς ἠρυθρίσασαν
 χάριν αὐτῆς οἱ τίμιοι ἄνθρωποι. ἐγὼ δὲ ἐν ἐξαποσέλλῳ ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς
 ἐτοιμασθείσῃ ἐαυτῷ τρεπέζῃ πάντα τὸν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ γευθῆναι δυ-
 νάμενον.

3. Ἐκ πάντων τῶν τῶ Ιεζεκιήλ ῥητῶν, λέγει ὁ αὐτὸς ὅτι περὶ
 τῆς Οὐλᾶ καὶ Οὐλιβὰ εἰπὶ τὰ πολλὰς ἐξεγείραντα μεταξὺ τῶν κρι-
 τικῶν ταραχὰς, καὶ τὰς ὑπομνηματιστὰς συγχέαντα.

Οὐ-

*) Ἐν Τέμ. 9. σελ. 130. τῆς Σουλ-
 λογῆς τῶ Βάρων. τῆς μετιτεχθείσης

ἐκ τῆς Ἀγγλων φωνῆς ὑπὸ Τάργε
 ἢ ἐκδοθείς. ἐν Παρίσι. ἔτει 1768.

Οὐδένα τῶν ὑπομνηματιστῶν οἶδα ὑπὸ τούτων συγχυθέντα πάν-
τες δὲ ἐν τέτοις διὰ τῆς αἰνίγματος τῶν δύω ἀπίστων νυμφῶν ἐνόησαν
ἁλληγορίαν, θρασικῶς ἐκφράζουσιν τὴν ἁμαρτίαν, εἰς ἣν ἡ Ἰερουσαλήμ
καὶ ἡ Σαμάρεια πεπτώκασι, συνάψασαί τῃ τῆς ἀληθινῆς Θεῆς λατρείᾳ
τὴν τῶν εἰδώλων τῆς Αἰγύπτου καὶ Ασσυρίας· τὰς κριτικὰς δὲ ἐν-
ταῦθα προβάλλων ὁ ἀπίστος, περὶ ἑαυτῆς, καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ ἀ-
ναμφιβόλως λαλεῖ· ἀλλὰ δῆλον τὸ τούτων εὐαίσθητον, τὸ πρέπον, τὸ
τῶν φράσεων σεμνὸν, περὶ ὧν ἔχ' ἐν παρατίθῃσιν ὑπόδειγμα τὸ ὑπ'
ἐμῷ ἀνασκευαζόμενον σύγγραμμα· ὁ δὲ φιλόσοφος ἕτος, ὁ κατακρί-
νων τὰς περιστροφὰς καὶ τὰ σχήματα τὰ μὴδὲ ἀπρεπὰ ὄντα, μὴδὲ
αἰσχροῖ ἐν τῇ μετερχομένῃ αὐτὰ διαλέκτῳ, φράσεις μετέρχετο, ὥς ἐν
ταῖς τριόδοις ἢ διέλεκτος ἡμῶν ἀποτέμπει.

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν, Δ.

Περὶ τῆς ἐπισήμης σφάλματος τῆς κριτικῆς ἐντινι τῶν ῥητῶν τῆς
αὐτῆς Προφήτης.

1. **Ι**ὸδὲ τὸ περὶ τῆς Ἰεζεκιὴλ ἔσχατον ἄρθρον, ὅπερ εἰκότως ἔκ' αὖ
ἀνεκάλει, ὅδε ἀνεμνήσκον ὁ διαλεκτικὸς ἕτος, εἰπερ τῆς τιμῆς αὐ-
τῆς ἐφείδετο· δισχυρίσθαι μὲν ἕτος, ὅτι οἱ Ἰσραῖοι κατὰ τὸν Ἰεζεκιὴλ
ἦσαν ἀνθρώποφάοι· γο δὲ συγγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἰσραηλίων
ἀπέδειξεν αὐτῷ, ὅτι ἔσφαλλον ἐπισήμως, ἐκλαβὼν τὰς Ἰσραηλῆας αὐτῇ
τῶν ἀρπακτικῶν πετεινῶν, ἔ τῶν σαρκοβόρων θηρίων. (75) τὸ προῖ-
μα ἔκ' ἐστὶ δυσνόητον, ἀλλὰ λίαν σαφές, ὡς ἱκανῶς πεῖθει ἡ ἀνάγνω-
σις τῆς τριακοστῆς ἐνάτης κεφαλῆς τῆς Ἰεζεκιήλ. Εἰπόν παντὶ ὁρνεῷ, I. c. 39. 17.
20.
» ἔ πρὸς πάντα τὰ θηρία τῆς ἀγρῆς, συνάχθητε ἔ ἔρχεσθε, συνάχ-
» θητε ἀπὸ πάντων τῶν περικύκλω ἐπὶ τὴν θυσίαν μου, ἣν τέθεικα
» ὑμῖν θυσίαν μεγάλην ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ, ἔ φάγεσθε κρέα· ἢ πίε-
» σθε αἷμα· κρέα γιγάντων φάγεσθε, ἔ αἷμα δεχόντων τῆς γῆς
» πίεσθε· κριεῖς, ἔ μὸτχες, ἔ τράγες· ἔ οἱ μὸτχοι ἐσεάτωμένοι
» πάντες καὶ φάγεσθε σῆαρ εἰς πλησμονὴν, καὶ πίεσθε αἷμα εἰς μέ-
» θην ἀπὸ τῆς θυσίας μου, ἣς ἔθυσά ὑμῖν. καὶ ἐμπλησθήσεσθε ἐπὶ
» τῆς τραπέζης μου, ἵππων καὶ ἀναβάτην καὶ γιγάντα, καὶ πάντα πο-
» λεμικὰ, λέγει Κύριος. βλέπομεν ἐν τῷ ὄφει τούτῳ τῆς ἀποστροφῆς
τὸ σχῆμα ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους ἡμωσμένον ἔκ' ἐπὶ τὰς Ἰσραηλῆας, ἀλλ'
ἐπὶ τὰ πετεινὰ καὶ σαρκοβόρα θηρία.

Τὶ πρὸς τούτο λέγει ἕτος; Ἐπίστευσαν, (αὐτὸς μόνος ἐστὶν ὁ πι-
στεύσας, ἢ ὁ ὑποκρινόμενος πιστεύειν) ὅτι ἡ μὲν πρώτη ὑπόσχεσις περὶ

τῷ φαγεῖν τὸ κρέας τῶν γιγάντων, καὶ πιεῖν τὸ αἷμα τῶν δρχόντων ἀνάγει ἐπὶ τὰ πετεινά, ἢ δὲ δευτέρα, ἢ περὶ τῷ φαγεῖν τὸν ἵππον καὶ τὸν ἀναβάτην, ἐπὶ τὰς γίγαντας Ἰσδαίους.

Τὶ σοχάζεσθε ὑμεῖς ἀναγνώσαι προσεκτικοὶ καὶ φρόνιμοι; βλέπετε ἐν τῷ τῷ ὁλοσχερεῖ τῷ Ἰεζεκιήλ ὕφει ὅσω διακεκριμένας ὑποσχέσεις, ὧν ἡ μὲν εἰς μόνον τὰ πετεινά, ἡ δὲ εἰς τὰς Ἰσδαίους ἀφορᾷ; Ἀλλ' ὁ ἅπιστος λέγει. „Ὁ Θεὸς ἠδύνατο εἰπεῖν τοῖς Ἰσδαίοις, ὅτι ἐν „μια τῶν ἡμερῶν αὐτοὶ ποιήσῃ τοῖς Σκύθαις, ὅσα οἱ Σκύθαι ἐποίησαν αὐτοῖς.

Τὸ τεχνόργημά σου ἐστὶ λίαν παχυλόν· διότι ἐνταῦθα ἔζητεῖ περὶ τῷ τὶ ἠδύνατο ὁ Θεὸς εἰπεῖν, ἀλλὰ περὶ τῷ τὶ εἶπον· εὐρίσκειται δέ τι ἄρα ἐν τῷ προκειμένῳ τῷ Ἰεζεκιήλ ὕφει ὅμοιον ὁπωσὲν τῷ λόγῳ, ὃν σὺ λέγεις, ὅτι εἶπον ὁ Θεός;

„Ὁ Κύριος, προσεπάγεις σὺ, τοῖς μὲν Ἰσδαίοις ἠδύνατο εἰπεῖν „τὸ, ὑμεῖς γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος, τοῖς δὲ τετραπόδοις καὶ „πετεινοῖς, τοῖς μηδὲν μηδέποτε ἐγνωκόσιν, ἔκ ἠδύνατο τῷτο εἰπεῖν.

Ἀλλ' αὕτη ἡ ἐσχάτη σου δολιότης κατήσχυνέ σε ἐντελῶς· διότι ὁ Προφήτης ὁ μετελθὼν τὸ δεύτερον πρόσωπον ἐν ὅσῳ ὁ λόγος αὐτῷ ἐπέβλεπεν ἐπὶ τὰ πετεινά, ἔρχεσθε... φάγεσθε, ἐμπλησθήσεσθε. μετέβαλεν εὐθὺς τὸ δεύτερον πρόσωπον εἰς τρίτον, ὅτε ἤρξατο λαλεῖν μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δώσω τὴν δόξαν μου ἐν ὑμῖν, „καὶ ὅσον πάντα τὰ ἔθνη τὴν κρίσιν μου, ἣν ἐποίησα, καὶ τὴν χειρὰ μου, ἣν ἐπήγαγον ἐπ' αὐτούς· καὶ γνώσονται οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν.

Ἰεζ. 39. 21.

BIBL.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Περὶ τῶν προφητικῶν καὶ ἰσορικῶν συγγεγραμμάτων τῆς
παλαιᾶς Διαθήκης, τῶν πρὸ τῆς καταστροφῆς μὲν τῆς ναῆ
τῆς Σολομῶντος, μετὰ δὲ τὸ σχίσμα τῶν δέκα φυλῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῶν Προφητῶν.

Α΄ Ρ Θ Ρ Ο Ν Α΄.

Εν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρις τῶν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας πρώτων
Προφητῶν.

1. **Ο** ΑΒΒΑΚΗΜ, καὶ οἱ ἄλλοι ὀκτώ Προφῆται, οἱ τῷ ὀνόματι τῶν
μικρῶν Προφητῶν γνωριζόμενοι, περὶ ὧν ἀπολείπει ἡμῖν λαλῆσαι.
μνημονεύον ἐν τῷ κεφαλαίῳ, ἐν ᾧ ὁ Σειράχ διαλαμβάνει περὶ τῶν
δώδεκα Προφητῶν. ἀνωτέρω δὲ παρέστησα, ὅτι ὁ ΑΒΒΑΚΗΜ εἰς ὧν
ἐξ αὐτῶν, ἐνδεχομένως ἐστὶν ὁ ΑΒΒΑΚΗΜ ἐκεῖνος, περὶ ὃ τὸ ἔσχατον
τῆς Δανιὴλ κεφάλαιον διαλαμβάνει, ὅσις καὶ προεῖπε τὴν τῶν χαλ-
δαίων ἔφοδον, καὶ τὰς ὑπὸ αὐτῶν γενομένας καταστροφάς· διὸ δὴ προε-
φήτευσεν ἐν τῇ δεξῇ τῆς ἐν Βαβυλῶνι Βασιλείας τῆς Ναβυχοδονό-
σορ, καὶ τῆς τῆς Ἰωακείμ ἐν Ἱερουσαλὴμ.

Σειρ. 49. 10.

Εὐ. β, 4. κ' 4.

Α' ρ θ ρ. 6. ἀρ. 10.

5. Β' λ. 3. Δράκ.

Α' β β β. 1. 6.

2. Ο Σοφονίας, ὁ τῷ ΑΒΒΑΚΗΜ καὶ τῷ Ἱερεμῖα σύγχρονος,
ἐξέδωκε μὲν τὴν προφητείαν αὐτῷ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσὶδ, τὰς συμ-
φορὰς τῆς ἣς τότε τῆς Βασιλείας σκοπῆσαν· προλέγει δὲ σαφῶς τὴν
τῶν Ἰουδαίων ἄλωσιν, τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καταστροφήν, καὶ τὴν ταύ-
της ἀνακαίνησιν.

3. Ο Ναῦμ, καὶν ὁδὲνα καιρὸν ἐκδόσεως τῆς ἑαυτοῦ βίβλος ἐση-
μείωσεν· ἡ τότε ὁμῶς προῤῥήσις περὶ τῆς πολιορκίας καὶ ἀλώσεως
τῆς Νινευὶ σχεδὸν διορίζει τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ γέγονεν. „Ο Ἰώσηπος

Ἰώσ. β, 11. κ.

6. ἀρ. 6.

N 2

» Φη-

„Φησὶν· ὁ Νεχάως ἔλυσεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην, Μήδης καὶ Βαβυλωνίους πολέμων, οἱ τὴν Ἀσσύριον κατέλυσαν δεξὴν· ὁ δὲ Ἰωσίας εἰρηγεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιῆσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τῆς Μήδης ἑλάνειν. Τῷ δὲ συνέβη ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔτει τῆς Βασιλείας Ἰωσίας, τῷ ἔτη τριάκοντα καὶ ἐν βασιλεύσαντος· λίαν ἄρα πειθανὸν δοκεῖ, ὅτι ἢ διὰ τῶν ὀπλῶν τῶν Μήδων καὶ Βαβυλωνίων γενομένη ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ ἐπανάστασις συνέβη ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῷ αὐτῷ Ἰωσίᾳ, ἐπιβεβαιωτῶς τῷ ὅτι Ἡρόδοτος, διηγόμενος, ὅτι ὁ Κυαζάρης, ὁ υἱὸς τῷ Φραόρτι, ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Βασιλείας αὐτῷ πολιορκήσας τὴν Νινευῖ, μετὰ ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς εἴκοσι, ὅτε δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῶν Σκυθῶν, κατεκυρίευσεν αὐτῆς· ὅτος δὲ σύγχρονος ὦν τῷ Ναβοπολασσάρ, καὶ βασιλεύσας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησεν ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσι τῆς Βασιλείας Ναβουχοδονόσορ ἡ δὲ τῷ Ναβοπολασσάρ κατὰ τὸν τῷ αὐτῷ Ἡρόδοτος ἀναλογισμὸν· ἐπομένως ἢ καταστροφὴ τῆς Νινευῖ, ἢ ὑπὸ τῷ Ναῦμ καὶ Τωσίτ προῤῥηθεῖσα, συνέβη ἐν τῷ τέλει τῆς τῷ Ἰωσίᾳ Βασιλείας· ὁ δὲ Ναῦμ ἐνδεχομένως προεῖπεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῷ Μανασσῇ· καὶ οἱ Παββῖνοι δὲ τῇ ἑβραϊκῇ χρονολογίᾳ ἐπόμενοι, ἀναφέρουσιν αὐτὴν εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, εἰς τῆς ἐσχάτης χρόνος τῆς τῷ Εἰζεκίᾳ Βασιλείας. ἐνιοὶ γὰρ τῶν προφητικῶν αὐτῷ λέγων δοκῶσιν ὑπαινίττοντες, ὡς πρᾶγμα ἡδὴ παρεληλυθὸς τὴν δυσυχὴ ἐκστρατεῖαν τῷ Σενναχερίμ κατὰ τῆς Βασιλείας τῷ Ἰούδα, καὶ τῆς Αἰγύπτου.

4. Τῷ Μιχαίᾳ μνημονεύει ὁ Ἰερემίας διὰ τῶν δὲ τῶν ρημάτων. „Καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες τῶν πρεσβυτέρων τῆς γῆς καὶ εἶπον πᾶσιν τῇ συναγωγῇ τῷ λαῷ, Μιχαίας ὁ Μωραδίτης ἢ Προφήτης ἐν ταῖς ἡμέραις Εἰζεκίᾳ Βασιλείᾳ Ἰούδα, καὶ εἶπε παντὶ τῷ λαῷ Ἰούδα, ὅπως εἶπε Κύριος τῶν δυνάμεων, Σιών ὡς ἀγρὸς ἀροτριάσθησεν, καὶ Ἰερουσαλὴμ εἰς ἄβατον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τῷ οἴκῳ εἰς ἄλσος δρυμῶν· (τὰ ἀπὸ τῷ Σιών ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ Μιχαίᾳ)· Μὴ ἀνελών, (ἀπεκρίθησαν οἱ πρεσβύτεροι) ἀνέλκων αὐτὸν Εἰζεκίας, καὶ πᾶς Ἰούδα; Τῷ δὲ ἐγένετο ἐν τῇ δεξίᾳ τῆς Βασιλείας τῷ Ἰωακείμ, ὃν δοῦλον ἔτη μετὰ τὸν τῷ Εἰζεκίᾳ θάνατον· ἢ ἐν προφητεῖᾳ τῷ Μιχαίᾳ ἐγνωρίζετο μὲν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὑπὸ παντὸς τῷ γένει ὡς ἀληθῆς, ἐξεδόθη δὲ πρὸς τῶν Βασιλειῶν τῷ Ἰωάθαμ, τῷ Ἀχαζ, καὶ τῷ Εἰζεκίᾳ.

Ἡρόδ. β. 1. κ.
102, 103.

Παρὰ τῷ Σίδερ
Ὁ λαμ, τῷ Α'-
βαβυλωνίᾳ, κτ.
Ματθ. 2. 8.
Τωβ. 14. 4, 8.

Ναμ. 1. 7. κν.
§ 3. 8.

Ἰερ. 33. κατ
ἀλλ. ἐκδ. 26.
17. 19.

A* P Θ P O N B'.

Περὶ τῶ Κυρίου τῶν τῶ Ησαΐας προφητειῶν, ἔ περὶ τῶν πρὸς αὐτῶ
Προφητῶν.

1. **Ο** Ησαΐας ἤρξατο προφητεύειν ὀλίγα τινὰ ἔτη πρὸ τῶ Μιχαΐς, τῷ τέτῳ μετὰ τὴν Βασιλείαν τῶ Οὐζίας· προσεφίητευσεν δὲ ἀκολούθως ἔ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἐφεξῆς Βασιλείων. ἡ προφητεία αὐτῶ, ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶ δευτέρου κεφαλαίου ἄχρι τῶ ἔκτου ἐδαφίου, μεταγεγραμμένη ἐστὶν ὅλη ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαιῷ τῶ Μιχαΐς. καὶ ὁ μὲν Σειράχ τὸν χαρακτήρα τῶν προφητειῶν αὐτῶ ἐξέδετο, εἰπὼν· „Ἡσαΐας ὁ μέγας Προφῆτης, πιστὸς ἐν ὁράσει αὐτῶ. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶ ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, καὶ προσέθηκε ζωὴν Βασιλεῖ· πνεύματι μεγάλῳ ἔιδε τὰ ἔσχατα, ἔ παρεκάλεσε τὴς πενθῆντας ἐν Σιών, ἕως τῶ αἰῶν· ὁ ὑπέδειξε τὰ ἐσόμενα, ἔ τὰ ἀπόκρυφα πρὶν ἢ παραγενέσθαι αὐτά. Τὸ δὲ δεύτερον βιβλίον τῶν Παραλείπομένων μαρτυρεῖ περὶ αὐτῶν τάδε· „Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων Εἰσεῖς, ἔ τὸ ἔλεος αὐτῶ ἔδὸς γέγραπται ἐν τῇ προφητεῖᾳ Ησαΐς ἢ ἂν Ἀμὼς τῶ Προφῆτου. Σημαίνει δὲ διὰ τῶν ὁ συγγραφεὺς εἰδικῶς τὸν τριακοσὸν ἔκτον, τριακοσὸν ἔβδομον, τριακοσὸν ὄγδοον, ἔ τριακοσὸν ἔννατον τῶ Ησαΐς κεφάλαιον. τὰ αὐτὰ δὲ κεφάλαια μεταγεγραμμένα εἰσὶ σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλείων. Ἰδὲ ἐν προφητεῖᾳ πάντων μὲν γνωσαὶ τοῖς συγχρόνοις αὐταῖς συγγραφεῦσιν, οἷος ἐστὶν ὁ Μιχαΐας, ἐπικεκρωμένοι δὲ ἐξ ἑρῶς ὑπὸ τῶν μεταγενεσέρων, οἷοι εἰσιν οἱ τῶν βιβλίων τῶν Βασιλείων ἔ τῶν Παραλείπομένων, ἔ ὁ Σειράχ, σιωπῶ τὸ, ὅτι ἔ ὑπὸ τῶν τῆς νέας Διαθήκης συγγραφέων, ἔ τῶ Ιωσήφ, αἱ προφητεῖαι αὐταῖ· ὧν ἡ ὑπαρξίς ἔ ἡ ἐκδόσις κοινὴν τε καὶ ἐντελὴ ἔχουσι τὴν μαρτυρίαν, ἔ ὧν ἡ ὑψηλὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἀτὴ φράσις σῶζει διὰ παντὸς τὸν οἰκεῖον χαρακτήρα· παρισῶσι, δὴ ἡ τρεῖς αἰῶνας πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, πιστοτάτην εἰκόνα, πρῶτον μὲν τῶν ἐν αὐτῇ τῇ αἰχμαλωσίᾳ συμβάντων, καὶ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων τότε τελεσθέντων, εἶτα καὶ τῶν πραχθέντων κατ' αὐτῶν τῶν Βαβυλωνίων ὑπὸ τῶν Μήδων ἔ Περσῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν γενομένων πρὸς χάριν τῶν Ἰσραηλίων ὑπὸ Κυρίου τῶ ὑπερασπιστῆ αὐτῶν, τῶ καὶ δις ὀνομασθῆ ἀναγγελλομένους. τελευταῖον δὲ καὶ τῶν συμβάντων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ἔτιν' οἱ χαρακτήρες πολλαχῶς μὲν, ἐξ ὧς δὲ ἐν τῷ πεντηκωσῷ δευτέρῳ κεφαλαιῷ τοιοῦτοτρόπως ἐμφανίζονται, ὥστε τὰ λεγόμενα μὴ δοκεῖν προφητείας, ἀλλ' εὐαγγελικὰς ρησεις.

2. Η

2. Η τῷ Αβδιὸς προφητεία λίαν σύντομος ἔσται, εἰς κεφάλαια 8 διήρηται, ἀλλ' ἔδωκε τὸν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς καιρὸν δηλοῦν, σκοπεῖ δὲ μόνον τὰς Ἰδουμαίας. ἡ δὲ διασωθεῖσα τῶν δώδεκα Προφητῶν τάξις, ἡ τὸν Αβδιὸς συντάττει μετὰ τὸν Αμώς, τὸν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Οζίας προφητεύσαντα, καὶ τὴν ὁλοσχερῆ τῆς Ἰδουμαίας καταστροφὴν προκαταγγείλαντα, ἀφορμὴν παρέχει νοῆσαι, ὅτι ὁ Αβδιὸς εὐθύς μετὰ τὸν Αμώς ἀκμάσας, ἔγραψε τὴν προφητείαν αὐτῆς ἐπὶ τῆς Βασιλείας Αχαζ, ὅτε οἱ Ἰδουμαῖοι συνομώσαντες τῷ Ραασῶν βασιλεὺς τῆς Συρίας, καὶ τῷ Φακεὶ βασιλεὺς τῆς Ἰσραὴλ, κατεκυρίευσαν τῆς Αἰλάθ, καὶ νομίσαντες τὴν Ἰερουσαλὴμ θήραμα ἄφευκτον, ἔγνωσαν σὺν τοῖς συνωμόταις αὐτῶν ἐκδιώξαι μὲν τὴ βασιλικὴν θρόνον τῆς ἐκ τῆς πατριας τῷ Δαβίδ, ξένον δὲ τινα ἐνθρονίσαι. ὁ δὲ τῷ Αβδιὸς ἔλεγχος ἐπ' αὐτὰ ἀνάγει, ὡς δοκεῖ, τὰ συμβάντα. «Σὺ ἀντίστης ἐξ ἐναντίας (Ἰακώβ) ἐν ἡμέραις αἰχμαλωτευόντων ἀλλογενῶν δύναμιν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ Ἰερουσαλὴμ ἔβαλον κλήρε, καὶ σὺ ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν. Ἐκατὸν δὲ καὶ πεντήκοντα ἔτη παρήλθον μετὰ τῶν τῷ Αβδιὸς ἀπειλῶν, καὶ τῆς τάτων ἐκπληρώσεως, τῆς διαπερανθείσης ὅτε ὁ Ναβουχοδονόσορ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Κοίλην Συρίαν, ὅπερ ἐστὶ πέντε ἔτη μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῷ γενομένην τῷ ναὺ καταστροφῇ. ἤγγιζε δὲ ὁ ὀλέθριος ἔτος καιρὸς, ὅτε ὁ Ἰερεμίας ἐπανελάβε τὰς πρὸ πολλῶν εἰρημένας ἀπειλὰς τῷ Αβδιὸς. ἔτι αἱ προρρήσεις αὐτολεξεῖ κεινῶν ἐν τῷ τεσσαρακοσῷ ἐνάτῳ κεφαλαιῷ τῷ Ἰερεμίας. τῷτο δὲ δείκνυσιν, ὅτι ὁ Ἰερεμίας γράφων τῷτο τὸ κεφάλαιον εἶχεν αὐτὰς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Αμ. 1. 1.

Τωβ. 2. 6.

Ἰερ. 25. 30.

Ἰ. 14. 11.

Αγγ. 2. 18.

4. Βα. 12. 25

3. Ο Αμώς ἔγραφεν, ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς προφητείας αὐτοῦ, ὅτε ὁ μὲν Οζίας ἐβασίλευεν ἐπὶ Ἰσραὴλ, ὁ δὲ Ἰεροβοὰμ ὁ δευτέρος ἐπὶ τὸ κατάλοιπον τῷ Ἰσραὴλ, δύο ἔτη πρὸ τῷ σεισμῷ, τῷ ἐπὶ τῶν τῶν δύο Βασιλέων γενομένῳ. τῷτο δὲ τῷ Προφῆτῳ τὸ μὲν τῷ Τωβὶτ βιβλίον μέμνηται ὀνομασί, ὁ δὲ Ἰερεμίας καὶ ὁ Αγγαῖος ῥήσεις τινὰς ἐξ αὐτοῦ ἐξέλαβον.

4. Ο δὲ Ἰωηλ, ὁ μηδεὶνα καιρὸν τῆς ἐκδόσεως τῆς προφητείας αὐτοῦ δηλῶν, ἠκμασεν, ὡς δοκεῖ, περίπτῳ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καθ' ὃν καὶ ὁ Αμώς.

5. Τὸ τῷ Ἰωῆ ἔτος ὥρισται ὑπὸ τῷ τετάρτῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίου, ἐν ᾧ κεῖται τάδε. «Αὐτὸς (ὁ Ἰεροβοὰμ ὁ δευτέρος) ἀπέστησε τὸ ὄριον Ἰσραὴλ ἀπὸ εἰσόδου Αἰμάθ τῆς θαλάσσης τῆς Αραβας, κατὰ τὸ ἡμέτερον τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ Ἰωῆ ἡ δὲ Αμαθὶ τῷ Προφῆτῳ, τῷ ἐκ Ἰεζαφέρ. Αὕτη μὲν ἡ πρόρρησις. εἰ-

τε

τε διὰ τὸ ἀπὸ σάματ' ὅσον μόνον αὐτὴν ἐκφωνηθῆναι, εἴτε διὰ τὸ ἀπο-
λεσθῆναι τὸ περιέχον αὐτὴν γράμμα, ἢ εὗρισκεται ἐν ταῖς τῷ Ιω-
νᾷ προφητείαις, ἡ δὲ ἐν τῷ τῷ Τωβίτ βιβλίῳ σεσημειωμένη, σώζει·
ἡ Νινευί, ἔλεγεν, ὅτος ὁ ἅγιος ἄνθρωπος πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἐγ-
γύς ἐστι· δεῖ γὰρ πληρωθῆναι τὸν λόγον τῷ Θεῷ· κατὰ δὲ τὴν ἐλ-
ληνικὴν μετάφρασιν· Πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν Ιωνᾶς ὁ Προφήτης
„περὶ Νινευί, ὅτε κατασραφήσεται. Ἡ μὲν ἐν προφητεία τῷ Ιωνᾷ
ὑπῆρχεν ὅτε ὁ Τωβίτ ἤχθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῷ Σαλμανασάρ, ἀλλ'
ἡ τῷ Ναβύ, ἡ ἐπίσης προκαταγγέλασα τὴν τῆς Νινευί κατασρο-
φὴν ἀκμὴν ἔχ' ὑπῆρχε.

Τωβ. 14. 4.

Ναβ. 3. 7.

6. Οτι ἡ τῷ Δαὶδ' προφητεία ἐρρέθη ἐπὶ τῶν Βασιλειῶν Οὐρί, καὶ
Ιωνάθαν, ἔ' Αχαζ, ἔ' Εἰσὶν Βασιλέων Ισραὴλ, καὶ ἐπὶ τῆς Βα-
σιλείας Ιεροβοὰμ ἢ Ἰωᾶς Βασιλέως Ισραὴλ, ἕως ἐς Ιεροβοὰμ ὁ
δεύτερος, ὁ τῷ αὐτῆς δῆλον ποιεῖ. Οὗτος ἐν ὁ Προφήτης σύγ-
χρονος ἦν τῷ Αμώς καὶ τῷ Ησαΐα, ἤρξατο δὲ προφητεῦν περὶ
πρὸς τὸν ὀκτακοσίων ἐνιαυτὸν πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτης, παρέτεινε δὲ
τῆς προφητείας αὐτῆς τὸ ἔργον ἐπέκεινα τῶν ἐβδομήκοντα ἔτων, τε-
τέστιν ἄχρι τῆς ἑπτακοσιοῦ καὶ εἰκοῦς περὶ τῶν ἐνιαυτῶν πρὸ τῆς αὐτῆς
χριστιανικῆς ἔτης.

Αμ. 1. 1.

7. Ἰδὲ ἐν δέκα Προφηταῖς, οἱ ἀπὸ τῆς ὀκτακοσιοῦ ἔτης πρὸ
Χριστοῦ ἄχρι τῆς πεντακοσιοῦ καὶ ὀγδοηκοῦ ὀγδὸν, ἐν ᾧ ὁ τῷ Σο-
λομώντος ναὸς κατεσράφη, συνιστῶντες ἀδιάκοπόν τινα Σειρὰν συγ-
γραφῶν. τῶν δὲ κεκυρωμένων Προφητειῶν αὐτῶν σχεδὸν μὲν πᾶσαι
ὀχυρωμα ἔχουσι τὸν τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν καιρὸν, πᾶσαι δὲ τὸ ὄνομα
τῶν συγγραψάντων αὐτὰς, γνωσαὶ δὲ ἦσαν ταῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
ἐκδόσεως αὐτῶν ἀκμάσαι, καὶ δεκταὶ τῷ κατ' αὐτῶν αἰῶνι καὶ ταῖς
μετὰ ταῦτα γενεαῖς. τὸ τῷ Δανιὴλ βιβλίον λαλεῖ περὶ τῆς Αβδ' ἀκμῆ,
καὶ μνημονεύει τῆς Ιερεμίας· ὅτος δὲ μνησθῆναι τῆς Μιχαῖς, καὶ προ-
τείνει ῥητὰ τῷ Αβδ' καὶ Αμώς· καὶ ἐνίης μὲν τῶν προβάλλουσιν,
ὡς εἶδομεν, τὰ τῶν Βασιλειῶν καὶ Παραλειπομένων βιβλία, τινὰς
δὲ ἡ τῷ Τωβίτ, πάντας δὲ ἡ τῷ Σειράχ βίβλος. ἡ δὲ Ισορία ἔδει-
ξεν, ὅτι πᾶσαι αἱ προρρήσεις αὐτῶν, ὅσαι τε κατὰ τῆς Ιερουσαλὴμ καὶ
Σαμαρείας, ὅσαι κατὰ τῆς Νινευί καὶ Βαβυλῶνος· καὶ ὅσαι περὶ τῶν
Σύρων, καὶ Ἰδουμαίων, καὶ Αμμωνιτῶν, καὶ Αἰγυπτίων, αἵτινες, ὡς
ἀπέδειξα, ἐρρέθησαν πρὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, συμφωνῶσι
τοῖς πραγμασιν.

Βιβλ. 2. Δαβ. 33. 21. Δαν. 9. 2.

8. Ο συγγραφεὺς τῆς τελευταίου διερμηνευθείσης Διαθήκης,
μηδὲν κατὰ τῶν πραγμάτων τῶν εὐρεῖν δυνηθεῖς, τῇ σιωπῇ αὐτὰ
παρέ-

παρέδωκε. Πάντες δὲ οἱ ἀγῶνες αὐτῷ κατήντησαν εἰς τὸ ἐκτοξεῦσαι χλεύας τινὰς κατὰ τῆς τῷ Ωσὴ προφητείας, καὶ ἐφορμῆσαι κατὰ-
τινος ὑποθέσεως, ἐν τῇ τῷ Ἰωνᾷ προφητείᾳ περικεχυμένης. περὶ δὲ
πάντων τῶν λοιπῶν παντελῶς ἐσίγησεν. ἀπαντήτεον ὅν συντόμως
ταῖς αὐτῷ ἐνστάσεσιν.

ἈΡΘΡΟΝ, Γ'.

Περὶ τῷ, εἰς ὃν ὁ Ωσὴ ἦν σχισματικός, καὶ μοιχός.

1. Ἰδὲ ἡ πρώτη ἐνστάσις. Ὁ Ωσὴ ἐγεννήθη ἀναμέσον τῶν Σα-
μαρειτῶν, μικροῦτι πρὸ τῆς διασπορᾶς τῶν δέκα φυλῶν. ἐπομένως
ἦν σχισματικός, εἰ μὴ ἰδιάζούσας τῆς Θεῷ χάρις προσήλωσεν αὐτὸν
ἐν τῇ τῆς Ἱερουσαλὴμ λατρείᾳ.

Εἴτερ αὐτὸς μετὰ διακρίσεως ἀνεγίνωσκε τὸν ὑπ' αὐτῷ πολεμι-
μονον Προφήτην, ἢ ἂν διδάζων ἔλεγεν· εἰς ὃν Θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ
ἰδιάζουσαν χάριν. διότι ἐβλεπεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπανιστάμενον κατὰ
τῆς σχισματικῆς λατρείας, τῆς συσθεύσεως ὑπὸ τῷ Ἱεροβαάμ ἐν Βαι-
θλὴλ, καὶ διὰ τῆς περιπατήσεως ὀνομάζοντα αὐτὴν Βηθαβὲν, οἶκον
ἀφείας (76) καὶ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ἤκουεν αὐτὸν λέγοντα ἐν ὀ-
νόματι τῷ Θεῷ τὸ, «Οὐ μὴ προσθήσω ἐτι ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ,
τῆς δὲ ἡμετέρας Ἰσδα ἐλεήσω, καὶ σώσω· προσέτι δὲ καὶ τὸ, καὶ συνα-
χθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσδα, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ θήσον-
ται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν. Αὐγίνωσκε δὲ τελευταῖον καὶ ταῦτα τὰ
ἀποφαντικὰ ῥήματα, «Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ,
καὶ ἐπιζητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ Δαβὶδ τὸν Βασιλεῖα
αὐτῶν, καὶ ἐκστήσουσι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῷ
ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν.

2. Μετὰ ταῦτα ὁ αὐτῆς προτείνει τὰ ἐξῆς, ὡς ἀληθέστατα
τῷ Ωσὴ λόγια· «Βάδιζε, λάβε γυναῖκα πορνείας, καὶ ποιήσον σε-
αυτῷ τέκνα πορνείας, διότι ἡ γῆ ἐκπορνεύσας, ἐκπορνεύσει κατὰ τῷ
Κύριῳ ὁ Ωσὴ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὴν πόρνην Γόμερ, καὶ ἐγκυον
ἐποίησεν αὐτήν.

Ἐν τῷ ἐπιτήμῳ δέκνυται τῷ ἀνδρὶ τὸ ἄπιστον. σιωπεῖ μὲν
αὐτὸς, τὴν λέξιν ἀκούει σύζυγον, τὴν ἐν τῷ τῆς Βαλγάτης ὕφει,
ὅπερ σχηματίζεται μεταφράζειν· ἀντὶ δὲ τῶν λέξεων, καὶ ἔλαβεν
ἐν γαστρὶ, ἀντικαθίστησι ταύτην τὴν ἀπρεπον φράσιν, ἐποίησεν αὐτήν
ἐγκυον, ἵνα δείξῃ ἄθεσμον ἐνωσιν τὸν τῷ Προφῆτῃ γάμον. πρὸς ἰσ-
κοῖς σημειωτέον, ὅτι τὰ λόγια τῆς Βαλγάτης, τὰς ἡμετέρας, ποιήσον σε-
αυτῷ

αὐτῷ, ὃ κεῖνται ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ὕφει, ὅπερ κατὰ λέξιν ἔτις ἔχει.
 „βιάδιζε, λάβε σύζυγον μίαν τῶν κορνῶν μετὰ τῶν τέκνων τῶν ἐκ
 „τῆς πορνείας, διότι ἡ γῆ ἐγκατέλειπε τὸν Κύριον, ὃ ἐξέδωκεν ἑαυ-
 „τὴν εἰς μοιχείαν. Ἡ ἔννοια αὕτη, ἡ ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Εβδομή-
 „κοντα κειμένη ἐξαφανίζει τὴν δυσκολίαν· ὅθεν δὲ λέγω περὶ τῆς τρά-
 „πες, δι' ἧς αὐτὸς ἐκφράζει τὸ δεύτερον ἐδάφιον τῆς τρίτης κεφαλαιῆς,
 „ἐξαγαγὼν αὐτὸ τῶν τῆς φύσεως ὄρων, ἵνα ἐπισυνάψῃ αἰσχροτήτε-
 „τινα, (77) σιωπητέαν φειδοῖ τῶν τιμῶν ἀναγνωσῶν.

Ὁ. σ. 1. 2.

“ΑΡΘΡΟΝ Δ’.

Περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἰωνᾶ, καὶ τῆς καταπιόντος αὐτὸν ἰχθύος.

1. **Ι**δὲ καὶ ἄλλη ἔνστασις ἣτις πρόκειται κατὰ τῆς βιβλίας τῆς Ἰωνᾶ.
 „Οὗτος ἐστὶ Γαλιλαῖος, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἐκ τῆς φυλῆς Ζαβουλὼν, ἐπο-
 „μένως γεγέννηται ἐν μέσῳ τῶν αἰρετικῶν.

Ἀλλὰ μετὰ τῶν αἰρετικῶν, τῶν ἐκ τῶν δέκα φυλῶν ἦσαν πολ-
 „λοὶ ὁρθόδοξοι.

„Ο Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτὸν διδάξαι ἐν τῇ Νινευί· ἀλλὰ διὰ πόσας
 „διαλέκτους ἐδίδασκεν;

Ἀναμφιβόλως διὰ τῆς ἐγχωρίως. πάντες γὰρ οἱ οἰκισαὶ αὐτῆς
 τῷ κηρύγματι αὐτῆς ὑπετάγησαν. ἡ τῆς Νινευί διάλεκτος ἦν ἀσσυ-
 ριος. ἣτις ὀλίγον διαφέρει τῆς ἑβραϊκῆς.

„Ο Προφήτης ἀντὶ τῆς ὑπακοῆς, φυγεῖν ἤθελεν εἰς Θαρσὶς ἐν
 „τῇ Κιλικίᾳ.

Ἡ λέξις, ἐν τῇ Κιλικίᾳ, ὃ κεῖται ἐν τῇ Δείᾳ Γραφῇ, ἀλλὰ
 προσθήκη ἐστὶ τῆς κριτικῆς. καὶ δὲ τινες τῶν ὑπομνηματιστῶν ἐνόμισαν,
 ὅτι ἐν τῷδε τῷ ῥητῷ ἡ Θαρσὶς σημαίνει τὴν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Ταρσὸν,
 ἄλλοι ὅμως ἄλλως ὑπέλαβον.

„Κλύδων συνέβη φοβερὸς, ὅς τις ἐκοίμισε τὸν Ἰωνᾶν.

Ἐρρέθη ἀληθῶς, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς κλύδωνος ὁ Ἰωνᾶς ἐκάθευ-
 „θεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς πλοῆς, ὃ ἄπιστος ὅμως ὠνεύρωττεν, ὅτε ἐφαν-
 „τάζετο τῷτο σημαίνειν, ὅτι ὁ κλύδων ἐκοίμισε τὸν Ἰωνᾶν.

Ἰων. 1. 5.

„Οἱ μὲν ναυτικοὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεὸν αὐ-
 „τῶν· ὁ δὲ Ἰωνᾶς ὅθεν ἐποίησε.

Τὸ, ὁ δὲ Ἰωνᾶς ὅθεν ἐποίησεν, εἰς τῆς κριτικῆς λόγια.

2. „Ο Κύριος ἀπέστειλε κατ’ ἐκείνην τῆς χρόνου τὴν στιγμήν μέ-
 „γαν ἰχθύν, ὅς τις κατέπιε τὸν Ἰωνᾶν... Οἱ κριτικοὶ οἱ ἄπιστοι διέσχυν-
 „το

ἡρί-

„ρίζον), ὅτι τῷτο ὅλον ἔδεν ἑτερόν ἐστιν, εἰμὴ μῦθος, ἀπὸ τῶν ἐλ-
„ληνικῶν παραληφθεὶς μύθων.

Οὗτοι οἱ ἄπιστοι κριτικοὶ πάνυ κακῶς συλλογίζον), πρῶτον μὲν
ἐπειδὴ ὑποτίθενται, ὅτι οἱ μῦθοι ἔκ εἰσὶ τεθεμελιωμένοι, εἰμὴ ἐπὶ
μύθων. πάντα δὲ συντρέχουσιν εἰς τὸ πείθειν, ὅτι οἱ μῦθοι περιέχου-
σιν ἀληθείας ἐξηλλοιωμένας, ἢ παρὰ φύσιν μεταβεβλημένας. β' ἐπει-
δὴ ἐδόλως συλλογίζον), ὅτι πάντες οἱ μυθοποιοὶ Ἕλληνες, ἐξ ὧν δι-
σχυρίζον), ὅτι ἐλήφθη ἡ τῷ Ἰωνᾷ ἱστορία, εἰσὶ μεταγενέστεροι τῷ βι-
βλίῳ τῷ Ἰωνᾷ· ἀπέδειξα γὰρ ὅτι ὁ Προφῆτης ἔτος ἔγραφεν ἐπὶ τῆς
Βασιλείας Ἱεροβοάμ τῷ β', εἴτην περίπτω τὸν ὀκτακοσίοσόν ἐνιαυτὸν
πρὸ τῷ χριστιανικῷ ἔτους. καὶ ὁ μὲν Λυκόφρων, ἔστιν ὃ ἡ διήγησις ἔχει
ἴχνη τινὰ ὁμοιότητος τῷ Ἰωνᾷ, ἔγραφε διακόσια μόνον ἢ πενήτηκον-
τα ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας· ὁ δὲ Ὀμηρὸς ὁ πολλῶν δε-
χαιότερος ἢ λέγει, ὅτι ὁ κατὰ τῷ Ἡρακλέους ἐφορμήσας ἰχθύς κατέ-
πιεν αὐτόν.

3. Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνων ὁ αὐτὸς, λέγει· „Οὐδέποτε εἶπον οἱ φυ-
„σιολογῶντες, ὅτι δυνατόν ἐστι μεῖναι τρεῖς ἡμέρας, ἢ τρεῖς νύκτας ἐν
„κοιλίᾳ ἰχθύος.

Αἱ. τίς ποτε διίσχυρίσατο, ὅτι τῷτο φύσει δυνατόν ἐστι γενέσθαι;
τὸ μὲν πλήθος τῶν κατὰ πάντας τὰς μετὰ τῷτο αἰῶνας ὡς ἀληθὲς
δεξαμένων τὸ ἔργον, θαῦμα τῷτο διαπαντὸς ἐλογίσαντο· οἱ δὲ φυ-
σιολογῶντες συνάδουσιν, ὅτι εὕρισκον) ἰχθύες, δυνάμενοι καταπιεῖν
ὁλόκληρον ἄνθρωπον, ὁ δὲ Βοχάρτος ἐπιβεβαίωσεν, ὅτι ἐν ταῖς τῆς
Σαντονίας ἀκταῖς εἶδε τοῖςτον εἶδος ἰχθύος. (78) τὰ δὲ λοιπὰ ὑπέρ-
τερα μὲν εἰσὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἔχι δὲ τῆς τῷ Θεῷ παντο-
δυναμίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν Βιβλίων τῷ Τωβίτ καὶ τῆς Ἰσθίδ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῷ κύρις τῶν βιβλίων τῷ Τωβίτ ἢ τῆς Ἰσθίδ.

1. Ταῦτα τὰ δύο βιβλία, τὰ ὑπὸ τῷ θεῷ Ἰερωνύμῳ ἔκτινος χαλ-
δαϊκῶς τεύχεος μετενεχθέντα, (εἰς τὴν Λατινίδα) ἢ περιέχον) ἐν τῷ
τῶν Ἰσθαίων κανόνι, οἷτινες ἔκ ἀνεκτήσαντο ταῦτα, εἰμὴ μετὰ τὰς
τῷ Αρταξέρξῃ ἡμέρας, ἐν αἷς, ὡς παρετήρησα, ὁ κανὼν ἔτος εσ-
Φρα-

φραγίσθη· ἀπὸ δὲ τῆ πρώτης αἰῶνος τῆ χριστιανικῆς ἔτις μεταπεφρασ-
μένα ἦσαν εἰς τὴν Εὐαγγέλιον· διότι κατὰ τὸ τέλος τῆ αὐτῆς αἰῶνος μνη-
μονεύσιν αὐτῶν οἱ πατέρες οἱ Ἕλληνες, ὡς μετ' ὀλίγον ὁφείμεθα. καὶ
δὲ ἐν τῷ τέλει τῆ τετάρτης αἰῶνος ὡφείσαν ἐν τοῖς τῶν ἱερῶν βιβλί-
ων κατὰ λόγους, τοῖς κοινῶς δεκτοῖς, πρὸ πολλῆς ὁμῶς πρὸτείνοντο ὑπὸ
πολλῶν πατέρων τῶν ὁσίων Ἐκκλησιῶν. καὶ οἱ μὲν ἅγιοι, Ἀμβρόσιος,
Πλάριος, καὶ Κυπριανὸς μέμνηται τῆς τῆ Τωβίτ βίβλου ὡς θεοπνευ-
στη, καλῶντες αὐτὴν Γραφὴν προφητικὴν· ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Εὐσεβίος,
φησιν, ὅτι ἡ βίβλος αὕτη ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς ὡς προφητικὸν ἐλο-
γίζετο βιβλίον, (79) διὰ τὰς προρρήσεις πάντως, τὰς ἐν τοῖς δυοῖν
ἐσχάτοις αὐτῆς κεφαλαίοις. ὁ δὲ Ὀριγένης ἐν μὲν τῇ πρὸς τὸν Ἀφρι-
κανὸν ἐπιστολῇ αὐτῆς λέγει, ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Τωβίτ, ὁμοίως ἔστι τὸ
τῆς Ἰσθθ, ἐτάχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰσθαίων ἐν τοῖς ἀποκρύφοις, ἀλλ' αἱ
τῶν χριστιανῶν Ἐκκλησίαι ἐχρῶντο αὐτοῖς ἐν ταῖς συνελεύσεσιν αὐτῶν
(80) ἐν δὲ τῇ ἐβδόμῃ αὐτῆς ὁμιλίᾳ εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀριθμῶν συν-
τάττει αὐτά τε ἔστι τῆς Εὐαγγέλιου τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις. (81) Οὐδὲ ὅμως
ἐν κατανοῶ τίνος ἕνεκα ὁ Ἀππίνος εἰρηκεν, ὅτι οἱ Ἰσθαῖοι τὸ τῆς Τω-
βίτ, ἔστι τῆς Ἰσθθ βιβλίον ἔδδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀποκρύφοις βιβλίοις
συνέταττον. (82) Εἰάν τῆτο ἀληθὲς, ἦσαν ἄρα τὰ βιβλία ταῦτα,
ἄγνωστα αὐτοῖς· εἰάν δὲ ἄγνωστα, πόθεν παρέλαβον αὐτά οἱ χρι-
στιανοί, οἱ κατὰ τὰς δεκάς τῆς δευτέρης αἰῶνος ταῦτα ἀναγινώσκοντες;
ὁ γὰρ ἐν ἁγίοις Πολύκαρπος ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς προβά-
λων τὸ ῥητὸν τῆς Τωβίτ. „Ελεημοσύνη ῥύετ' ἐκ θανάτου· ἐπισυνάπ-
τει αὐτῷ ἕτερον ῥητὸν, ἐκ τῆς πρώτης ληφθὲν ἐπιστολῆς τῆς ἁγίας
Πέτρος (83).

2. Τὸ τῆς Ἰσθθ βιβλίον ὁ μὲν Θεὸς ἱερώνυμος τοῖς ἁγιογρά-
φοις συντάττων βιβλίοις, φησὶν, ὅτι ἡ ἐν Νικάίᾳ Σύνοδος συνηρίθμει
αὐτὸ ταῖς θείαις Γραφαῖς· ἔδδ' ἐν περὶ τῆς εὐρίσκου ἐν τοῖς σω-
ζομένοις τεύχεσι ταύτης τῆς Συνόδου. ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ῥώμης ἐν τῇ
πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ἐπιστολῇ αὐτῆς, ἔστι Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἔστι
ὁ Τερτυλλιανὸς ἐπαινῶσι τὴν τῆς Ἰσθθ μεγαλοψυχίαν· ὁ δὲ Ὀρι-
γένης μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ βιβλίον τῆτο ἀνεγινώσκετο ἐν ταῖς ἡμέραις
αὐτῆς τοῖς κατηχεμένοις σὺν τῷ βιβλίῳ τῆς Τωβίτ· ὁ δὲ συγγραφεὺς
τῆς τελευταίας διεμνηνευθείσης Διαθήκης ἔκρινεν εὐλογον ψυχαγω-
γῆσαι ἑαυτὸν διὰ τῶν ὁσίων τῶν βιβλίων· πολυπραγμονήσωμεν τὰ
ἐπ' αὐτῆς λεγόμενα.

3. Κατὰ δεκάς αὐτὸς δι'σχυρίζετ', ὅτι κατὰ τὴν τῶν σοφῶν γνώ-
μην

Λιβ. 1. τῆ
2. β.

Γλῶσ. 116 τὸν
129. ψαλ.

Τωβ. 4. 10.

Γερ. 1. 149
ἐν τῷ προ-
οίμ. τῆς β. τῆς
Ἰσθθ.

Κλήμ. β. 4.
ερωμ. Γερ.
περὶ μονογὰμ.
ἐ β. 1. 2. 7.
κατὰ Μαρτίν.
Ὀριγ. ὁμιλ.
27. 116 τῆς α
ερωμ.

μην τὸ βιβλίον τῷ Τωβίτ ἐκ ἐγράφῃ, «εἰμὶ ἐννεακόσια ἔτη μετὰ
τὴν διασποράν.

Ὁ μὲν Τωβίας ἐτελεύτησεν ἑξακόσια ἔτι καὶ δύο ἔτη πρὸ
τῆς χριστιανικῆς ἔτις, ἡ δὲ τῷ πατρὸς αὐτοῦ αἰχμαλωσία ἤρξατο ἐπὶ
Ενεμεσσάρου ἐν τῷ ἑπτακοσισμῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ ἔτει. εἶδομεν δὲ ἀνω-
τέρῳ, ὅτι τὸ βιβλίον τῷτο μετρημηνευμένον ἦν ἔ προβεβλημένον ἐν
μὲν τῷ τέλει τῷ πρώτῳ αἰῶνος ὑπὸ τῶν ἐν ἀγίοις Κλήμεντος Ρώμης,
ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τῷ δευτέρῳ ὑπὸ τῆς ἀγίας Πολυκάρπου, ἔ ὑπὸ πολλῶν
ἄλλων τῶν αὐτοῦ αἰῶνος συγγραφέων. ὁ κριτικὸς ἐν σφάλματι παχυ-
λῶς, ἀπονέμει τὸ ἴδιον σφάλμα τοῖς σοφοῖς, ὧν μετὰ προσοχῆς σιω-
πεῖ τὰ ὀνόματα.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῶν ματαίων κατὰ τῷ βιβλίῳ τῷ Τωβίτ ἐνστάσεων.

1. **Π**άνυ δυσκόλως, προσίθουσιν ὁ αὐτὸς, κατανόησαι δυνάμεθα τὸ
«πῶς ὁ Εμεσσάρου Βασιλεὺς ὦν τῆς ἐπὶ τῷ Τίγρεως κειμένης Νινε-
«νι, ἐδυνήθη διαπεράσας ὑπεράνω τῆς Βασιλείας τῶν Βαβυλωνίων,
«ἐλθεῖν ἀλύσει δεσμεῦσαι τὰς κατοικεῖν τὰς ὀχθὰς τῆς Ἰορδάνου,
«ἔ κατακυριεῦσαι ἄχρι τῶν πλησιοχώρων τόπων τῆς Ἀρκαρίας Τα-
«λάσσης.

Ἡ μὲν Ἀρκαρία ἔ ἡ Καπρία θάλασσα κεῖν ἐν τῷ βορείῳ μέ-
ρει τῆς Νινευι, ἡ δὲ Βαβυλῶν ἔ ἡ Χαλδία ἐν τῷ νοτίῳ τῆς τε Νι-
νευι, ἔ τῆς Μεσοποταμίας. τὴν δὲ Μεσοποταμίαν ὁ Εὐφράτης μόνον
χωρῶν ἀπὸ τῆς Συρίας. δυνάμεθα ἄρα εἰσελθεῖν εἰς τὴν Συρίαν, ἔ
ἐν ταῖς τῷ Ἰορδάνου ὀχθαῖς κατελθεῖν, μὴ περάσαντες διὰ τῆς Βαβυ-
λωνος· τῷτο δὲ ἔ τοῖς παιδαρίοις δῆλον. ἀλλὰ ἔ παιδείας ἄξιός ἦν
ὁ μαθητὴς, ὁ δεικνύων τὴν ἀπὸ τῆς Νινευι πρὸς τὴν Ἀρκαρίαν ἢ Συ-
ρίαν ὁδὸν διὰ τῆς Βαβυλωνος· ποίας ἐν ἄξιός παιδείας ὁ κριτικὸς;
ἔ ὁμοῦ αὐτὸς ἐπακολυθεῖ, λέγων.

2. «Ἦνελον οἱ κριτικοὶ ἀκῶσαι τὸν συγγραφέα τῆς τῷ Τωβίτ
«ἰσορείας, ὅς τις ποτε ἂν εἴη ἕτος, δηλυντα, πῶς ὁ πτωχὸς ἕτος ἄν-
«θρωπος ἐκέρδησε δέκα τάλαντα ἀργυρίων παρὰ τῷ Βασιλεῖ Εμεσσά-
«ρου, ὅς τις μᾶλλον δυσπρόσιτος ἦν αὐτῷ, ἢ ὁ τῷ Μάρκου Βασιλεὺς
«χριστιανῷ τινι αἰχμαλωτῷ. δέκα δὲ τάλαντα ἀργυρίων συνιστῶσιν εἴκο-
«σι χιλιάδας σκεδῶν τῆς Γαλτίας. τῷτο μέγα ἔ πολὺ ἐσιν ὡς πρὸς
«ἄνδρα γυναικὸς πλυνθείας.

Προσκαλῶ πάντας τὰς τὰς συμμάχους, ἵνα παραστήσωσιν ἐν μό-
νον

νον ῥητόν τῃ Τωβίτ, ἐμφαίνον, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτῆς ἦν πλύντρια. (84) τίς δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Εμεσσάρος ἐκ ἦν εὐπροσιτώτερος τῃ Βασιλέως τῃ Μαρόκ; ἀμαθὴς πάντως ἦν αὐτός, ἐὰν ἡγνῷε. ὅτι τῶν μετακομισθέντων λαῶν ὑπὸ τῶν Βασιλέων τῆς Νινευὶ, ἔ τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὴν ξένην γῆν, πάντα διάφορος ἦν ἡ κατάστασις τῆς τῶν ἐν τῷ Μαρόκῳ αἰχμαλώτων. διότι τῆς μὲν ἐγκλείσθαι ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς ὅλην τὴν νύκτα, ἐξάγουσι δὲ, ὥσπερ τῆς παρ' ἡμῖν κακέργας, μόνον πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι· ἐκεῖνοι δὲ ἦσαν ἐλεύθεροι, γῆν ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ σπείροντες σπέρματ'α, καὶ φυτεύοντες ἄμπελον πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν. κατὰ δὲ τῆτο ἦσαν εὐτυχέστεροι τῶν ἐν ταῖς κατ' ἡμῶν ἡμέραις Ἰσδαίων. ἔχοντες δὲ γῆν, προσετίθεντο καὶ τὴν ἐμπορίαν, δι' ἧς ἐξόχως ὁ Τωβίτ ἐπλάττησε. ζητῶμεν δὲ ἀρά γε ἡμεῖς μετὰ τὸ ὑμῶν, τὸ πῶς εἰς τῶν νῦν Ἰσδαίων ἔχει εἴκοσι χιλιάδας σκῶδων;

3. „Αὐτὸς ἀπέρχετο, φησὶν ὁ αὐτός, ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας, ἀπεχέσθαι ἀπὸ τῆς Νινευὶ διακοσίας λέγας, ἵνα δανείσῃ τὰς ἑαυτῆς εἴκοσι χιλιάδας τῶν σκῶδων τῷ Γαβαήλῳ πτωχωτάτῳ ὄντι, καὶ εὐδεχομένως μὴ ἔχοντι τρόπον ἀποδῶναι αὐτά.

Κὰν μὴ εὐτυχὴς ὁ Γαβαήλος, ἡ τῆς ὁμοῦς ἐπιτηδείότης Βεβαίας παρέσχεον ἐλπίδας, ὅτι ἀποδώσει ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὸ ἔφειλόμενον. ἀπόδειξις δὲ τῆς αὐτῆς ἡ πράγματι γενομένη ἀπόδοσις τῶν χρημάτων, ἅπερ αὐτῷ ὁ Τωβίτ ἐδάνεισεν. ἐδόλως δὲ πιστεύω, ὅτι αἱ τῆς Μηδίας Ράγαι ἀπέχουσι τῆς Νινευὶ τετρακοσίας λέγας. διότι ἡ Μηδία ἢ Ἀσσυρία, ὧν μητρόπολις ἡ Νινευί, εἰσὶ δύο ἐπαρχαὶ σύνοροι, ἑκατέρω δὲ τῶν ἔχει μεγάλην ἔκτασιν· τὸ δὲ διάστημα, τὸ μετὰ τῆς Νινευὶ, ἔ τῶν Ἐκβατάνων, ἅπερ εἰσὶ μητρόπολις τῆς Μηδίας, εἰσὶ λέγει περίπου ἑκατὸν εἴκοσι κατὰ τὸν τῷ Σαμφὼν χάτην· αἱ δὲ Ράγαι εἰς πολὺ τῶν Ἐκβατάνων ἀπέχουσι κατὰ τὸν Διοδώρην τῷ Σικελιώτῃ ἀναλογιστῶν, τὸν ἐπιβεβαιώμενον, ὡς δοκεῖ, ὑπὸ τῆς τῷ Τωβίτ βίβλου, ἣτις ἐντοπίζει τὰς Ράγας τοῖς πλησίον τῶν Ἐκβατάνων ὄρεσιν. (85.) ἀληθῶς δὲ ὁ Ἀρειανὸς μακρὰν τίθησιν αὐτὰς ἀπὸ μὲν τῶν Κασπίων πυλῶν ἡμέρας μίας ἀπόστημα, ἀπὸ δὲ τῶν Ἐκβατάνων, τρεῖς χιλιάδας καὶ τριακόσια στάδια, ἅπερ εἰσὶν ἑκατὸν ἢ τριάκοντα τῶν Γάλλων λέγαι. (86.) Εὰν ἔναι Ράγαι, περὶ ὧν ὁ Ἀρειανὸς λαλεῖ, αἱ αὐταὶ ταῖς τῷ Τωβίτ, ἢ Διοδώρῃ ὡσι, συγκροτεῖται ἀπόστημα λεγῶν διακοσίων πενήκοντα, ἢ ἐκ τετρακοσίων, ὡς εἶπεν ὁ κριτικός.

4. „Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Νινευί, φησὶν ὁ αὐτός, κοιμᾶται παρὰ
 „τῇ

τῇ βάσει τῆς τείχους. πρέπον ἦν πάντως ἀνθρώπῳ πλοσίῳ σφόδρα, καὶ δανείζοντι ἐν Ράγοις εἴκοσι χιλιάδας σκάδων ἔχειν ἐν Νινευὶ τῶν λάρχισον οἰκίσκον τινα πρὸς τὸ καθεύδειν ἐν αὐτῷ. ὁποῖα δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη πτωχεΐα;

Ἀρ. 9. 19. 11.
στ.

Ο Τωβίτ ἐ δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν οἰκίσκον πρὸς τὸ καθεύδειν, ἐκοιμήθη ὑπὸ τὸ αἶθριον, ἀλλὰ διὰ τὴν εἰς τὸν νόμον πολλὴν αὐτῷ εὐλαβειαν, τὸν κελεύοντα τὸς ἀψαμένους νεκρῶ σώματος χωρίζεσθαι καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἕως ἂν καθαρῶσι. ὁ Τωβίτ ἔν μὴ εὐκαιρῶν ἐκπληρῶσαι τῷτο τὸ χρέος, κεκοπιασμένος ὢν, πίπτει παρὰ τὸ τεῖχος τῆς οἴκου αὐτῷ, ἴσως ἐν τῷ ὄρῳ, ἐν ᾧ κατὰ συνήθειαν κοιμῶν ἐν καιρῷ θέρους οἱ τὴν ἀνατολὴν οἰκῶντες. σημειωτέον γάρ, ὅτι τῷτο συνέβη κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἔκδοσιν τῷ Τωβίτ μετὰ τὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἐορτήν· τῷ δὲ οἴκῳ αὐτῷ ὁ ὄροφος ἦν ἐπίπεδος κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐκεῖ τόπων, σκηρῶν ἐνδεχομένως ἐπ' οἰκοδομήματι ὑψηλοτέρῳ, ἐν ᾧ αἱ χελιδόνες τὰς νοσσιὰς αὐτῶν ἐποίησαν. ἐντεῦθεν δὲ ἠκολούθησε τὸ συμβᾶν, δι' ὃ ὁ ἄπιστος ψυχαγωγεῖται. θέλων δὲ παίζειν, ἀποδείκνυσιν ἑαυτὸν ὀλιγομαθῆ.

Τωβ. 2. 1.

5. Ὅι κριτικοί, φησὶν, οἱ φυσιολόγοι, λέγουσιν, ὅτι ἡ τῆς χελιδόνος κόπρος ἔδνα δύναται ἐκτυφλῶσαι. διότι ἕαντις εὐθὺς νιφθῇ, ἀπαλλάττεται.

Ἀλλ' εἰ ὁ Τωβίτ κοιμώμενος, ἐκ ἡδυνήθη νιφθῆναι εὐθὺς;

Ἐξ ἀνάγκης ἔτος ἐκοιμάτο, ἀνεωγμένους ἔχων τὸς ὀφθαλμούς· διὸ ὁ κοπρώδης τῆς χελιδόνος ἀφρὸς ἐτραυμάτισε τὸν κερατοειδῆ αὐτῷ χιτῶνα.

Ἀλλ' εἰ ὁ Τωβίτ εἰς ἡν τῶν κοιμωμένων ὁμμασιν ἀναπεπταμένοι· ἐ γὰρ εἰς μόνος ἐστὶν ὁ τοιαυτοτρόπως κοιμώμενος· ἢ εἰ ἂν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσιν, ἢ τῆς χελιδόνος κόπρος θερμότερα ὑπάρχη, ἢ περ ἐν τοῖς ἡμετέροις κλίμασιν; Ἐδεῖ σε ἐν, κύριε μὲν, πλὴν ἢ γράψαι, σοφῶ συμβουλευθῆναι ἱατρῷ, ἢ διδαχθῆναι ὑπὸ τῷ Ἀλδοξράνδῳ, τῷ Γεσνερῷ, τῷ Φραγγίσκῳ Δε-Βάλες, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῷ Κέλσῳ, καὶ ἂν ἀρχαῖος τυγχάνῃ. ὁ δὲ συγγραφεὺς τῆς τῷ Τωβίτ βίβλου ἔδεμίαν εἶχε χρειαίαν τοιαύτης προφυλακῆς, γράφων περὶ πραγμάτων μετὰ τὴν πείραν γνῶσιν.

ΑΡ.

ΑΡΘΡΟΝ Γ.

Περὶ ἧς εἶχον οἱ Ἰσδαῖοι γνώσεως Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων.

1. **Π**ρὸ τούτου λέγει ὁ αὐτός, οἱ Ἰσδαῖοι ἐδέχοντο ἡκούσαν λόγον „ἐδὲ περὶ Διαβόλων, ἐδὲ περὶ Δαιμόνων. ἐφαντάσθησαν δὲ τούτους ἐν τῇ Περσίᾳ... Νῦν δὲ πρῶτον ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ ὠνομάσθη Ἀγγέλος. (87.).

Σὺ ὁ ἔχων τὴν φαντασίαν τοσούτον γόνιμον, διατὶ ἐκ ἔχεις καὶ τὴν μνήμην εὐτυχέσθεραν; σὺ μὲν ἔγραψας μικρόν τι ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τῷ Τωβίτ βίβλος, κατὰ τὴν τῶν σοφῶν γνώμην, συνετέθη ἐννεακόσια ἔτη μετὰ τὴν διασποράν· ἐγὼ δὲ παρατήρησα, ὅτι ἡ τὸν Τωβίτ ἐτι νεώτατον ὄντα, εἰς τὴν Νινευὶ μεταστέλλασα διασποράν, περὶ ἧς ἀνταῦθα ἐστὶ τὸ ζήτημα, γέγονε κατὰ τὸν ἑπτακοσίου δέκατον ὀγδοὺν αἰῆτα ἑαυτὸν πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτις· ἡ δὲ πρώτη πασῶν τῶν ἄλλων διασποράν, ἐν ἣ ὁ Θαλασσιφραστὰς μετέστησε μέρος τῶν δέκα φυλῶν, ἐστὶ μεταγενεστέρα τῆς ἑπτακοσίου πεντηκοστῆς πέμπτῃς αἰῆτις, τοῦ πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτις. διότι τούτοις ἐστὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Φακῆς τῆς Βασιλείας Ἰσραὴλ, ὅτινος βασιλεύοντος ἐγένετο ἡ πρώτη μετοικεσία. ἐκ τούτου ἐπεται σαφές, ὅτι κατὰ σέ, καὶ τῆς σῆς σοφίας, ἡ μὲν τῷ Τωβίτ βίβλος ἐκ ἐγγραφῆς πρὸ τῆς ἑκατοστῆς πεντηκοστῆς αἰῆτις μετὰ Χριστὸν ἔτις· οἱ δὲ Ἰσδαῖοι πρὸ τούτου τῆς ἔτις ἐκ ἡκούσαν λόγον περὶ Ἀγγέλων, Διαβόλων, Δαιμόνων. ἵνα ἐν κατασέσω σε ἀναπολόγητον, ἐκ ἀναμνήσω σοι ἐδὲ τὸν Φίλωνα, ἐδὲ τὸν Ἰώσηπον, ἐδὲ τὴν Εὐαγγελιστῆν, ἐδὲ τῆς ἄλλης συγγραφεὶς τῆς νέας Διαθήκης, οἵτινες προὔπῃρξαν ἀπαντες τῇ ὑπὸ σέ ἀπονεμηθέντος ἔτις τῇ τῷ Τωβίτ βίβλῳ, καὶ πολλάκις ἐλάλησαν περὶ Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων· ἐδὲ τὰ τῶν Μακκαβαίων βίβλια, ἐδὲ τὸν Δανιὴλ, ἐδὲ τὰ τῶν τεσσάρων Βασιλειῶν, ἐδὲ τῆς ψαλμῶν τῆς Δαβὶδ, ἐδὲ τὴν βίβλον τῆς Ἰωβ, ἐδὲ τελευταῖον τὴν Πεντάτευχον, συγγράμματα, ἐν οἷς ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν Ἀγγέλων πάντῳ σαφῶς σεσημείωθη. ἀρκῆμαι δὲ ταυτὸν προτεῖναι κατὰ ταυτῆς.

Οὐκ ἔγραψας σὺ ἐν τῷ περὶ τῶν Φαρισαίων ἀρθρῳ, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἐδέχοντο τὴν μετεμψύχωσιν, καὶ ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ ταύτης σκηχθέντες ἀπεφάνησαν, ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα, αἱ ψυχαὶ τῶν Διαβόλων δύναμις εἰσελθεῖν εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα; Οἱ αὐτοὶ Φαρισαῖοι συνεκρότην, ὡς ἐδόκει σοι, φοβερόν σύστημα ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰωάννης τῷ Ἰρκανῆ, ὅτινος ἡ Βασιλεία ἤρξατο κατὰ τὸν ἑκατοστόν

K. 2. ἀρθρ. 1.
Α' ριβ. 3. β. 3.

4. Bas. 15.
29.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ
διερμ. Διαβ.

τοσόν τριακοσόν πέμπτον κύριον πρὸ τῆ Χριστιανικῆς ἔτης. ἀναλογίζεσθαι ἐν τοῖς ἑκατὸν τριάκοντα πέντε ἔτεσι πρόσθεν τὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη, τὰ μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας· εὐρίσκεισθαι ἄρα ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ διακόσια, διὸ οἱ Ἀγγελοὶ καὶ οἱ Διάβολοι γνωστοὶ ἦσαν τοῖς Ἰσραηλῶσι διακόσια καὶ ὀγδοήκοντα πέντε ἔτη, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν σὴν γνώμην, πρὸ τῆς ἔτης, ὃ σὺ ἀπολείπεις τῇ συγγραφῇ τῆς τῆ Τωβίτ βίβλου, καὶ αὕτη ἦν κατὰ σέ, τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ τῶς Ἰσραηλῶσι διδάξαν τὰ περὶ Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων. ἡμεῖς πάλιν ἐπιστρέψομεν εἰς τὸ προκείμενον ἐν τῷ περὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν Ἀγγέλων ἄρθρῳ, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, καὶ ποινῶν καὶ βραβείων τῆς μελλούσης ζωῆς. νῦν δὲ πολυπραγμονήσωμεν ἔτι τὰς κατὰ τῆς βίβλου τῆς Τωβίτ δυσκολίας σου.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ',

Περὶ τῆς κατὰ τῆς Τωβίτ ἀναπηδήσαντος ἰχθύος, καὶ τῶν ἰδιότη-
των τῆς ἡπατος αὐτοῦ.

1. **Ο**ἱ κριτικοὶ, λέγει ὁ αὐτὸς, καὶ οἱ ἀνθρωπάρεσκοι εἶπον, ὅτι ἡ πράγμα πολλῆς περιεργείας ἄξιόν ἐστιν ἰχθύος, δυνάμενος καταπιεῖν ἄνθρωπον, ὁ αὐτὸς δὲ καὶ διὰ τῶν ὠτίων ἀλισκόμενος, καὶ κρεμά-
ημενος. . . . Τὰ δὲ πάνυ ἀπροσφυῶς ὀνομασθέντα ὡς τῶν ἰχθύων, εἰσὶν οἱ πνεύμονες αὐτῶν.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἔνστασις τῆς ἀνθρωπαρέσκου κριτικῆς, ἥτις ὑποτί-
θεῖ, ὡς δοκεῖ, ὅτι ὁ Ἀγγελὸς λαλῶν μετὰ τῆς Τωβίτ, ἐχρήσατο
λέξει τοσούτον ἀπροσφυεῖ, ὅσον ἐστὶν ἡ τῶν ὠτίων, ὅτε περὶ ἰχθύος
ἐστὶν ὁ λόγος. ἀλλ' ὅτι ὁ Ραφαὴλ ἦν δεδιδαγμένον, τὴν ἀλάχιον ὅ-
σον καὶ ὁ νομιζόμενον ἔστι φυσιολόγος, τὴν τῶν νηκτῶν ζῶων
γνώσιν, δείκνυσι διὰ τῆς χαλδαϊκῆς λέξεως αὐτῆς, ἣν ἡ ἡμετέρα Βελ-
γάτα μεθερμήνευσε διὰ τῆς Branchia, ὅπερ κατὰ τὸν Βεδαϊὸν (88)
λέξις ἐστὶν ἐλληνικὴ, τὸ μέλος σημαίνουσα, δι' ἧς οἱ ἰχθύες ἀναπνεύ-
σιν. ὁ ἐν Τωβίτ τὸν κατ' αὐτῆς ἀναπηδήσαντα ἰχθύν ἐκείθεν κρα-
τήσας, ἀφείλε πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῆς σὺν τῇ ἀναπνοῇ.

Ἀλλὰ δύναμις ἰχθύος καταπιεῖν ἄνθρωπον;

Ἀκούσον περὶ τῆς περὶ τὴν ἐπιμελὴ ἀμαρτε καὶ περιέργου
ἐπὶ τῆς αὐτῆς ποταμῆς πλησίον τῆς παλαιᾶς Νινευὶ πλέοντα, ὅπως ἡ-
κολούθησε τὸ τοῖστον συμβάν τῷ Τωβίτ. „Εἰς τῶν τῆς ἡμετέρας Κέ-
„λεν (89), ἐν τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ, ὥρα ὀγδόη ὑπὸ σεληνιαῷ φωτὶ με-
„γαν

Τεβνὸν τ. 3.
β. 1. κ. 13.
τῆς Ἀνατολῆς
ὡς πρ.

„γαν τινα ἰχθύν ἠγκίστρωσεν, ἰσομήκη μὲν πέντε ποσὶ καὶ ἐπέκεινα,
 „ἰσοπλατεῖ δὲ ἀνδρωπίνῳ σώματι. ἔλεγε δέ μοι ὁ ἀγκιστρώσας, ὅτι
 „νέος ἐστὶν ὁ ἰχθύς ἐκεῖν^Θ, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ εἰσι πολλῶ μείζο-
 „νες τῆς. καὶ τῆς μὲν κεφαλῆς αὐτῆς τὸ μήκ^Θ, ὑπερεῖχε τὸ τῆς
 „ἐνὸς ποδός, τὰ δὲ ὄμματα ἐν τέσσαρσι δακτύλοις ὑπεράνω τῆς λαίμ^ς
 „κείμενα, σρογγύλα ἦσαν καὶ μεγάλα ὡς ἐν demi-denier (90). ὁ
 „δὲ λαιμός αὐτῆς σρογγύλ^Θ ὢν, ὅτε ἠνοίγετο τοσῶτον ἐπλατύνετο,
 „ὅσον τὸ πλάτ^Θ τῆς σώματος τῆς πυροβόλου ὀργάνου. ἡ κεφαλὴ μου
 „ἐχώρει πάντως ἐν αὐτῷ. εἶχε δὲ τέσσαρας κερατώδεις γενειάδας,
 „λευκὰς, ἐπικήκεις, τῷ μικρῷ δακτύλῳ ἰσοπλατεῖς. ἦν δὲ ὅλος λε-
 „πίσι κεκαλυμμέν^Θ, ταῖς τῆς κυρτίνης (91) ὁμοίως, πολλῶ δ' ὕψερρον
 „μετὰ τὸ ἐκ τῆς ὕδατ^ς ἐξαχθῆναι ἐτελεύτησεν. Ἐν τῷ Πύργῳ ἔν
 „εἰσὶ σαρκοβόροι ἰχθύες, ἱκανοὶ ἐκφοβῆσαι νέον ἀνδρωπῶν, ὅς ἐνεσι-
 „διὰ τῶν βραγχίων ἐπιλαβέσθαι.

2. „Οὐπῶ, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἐγνώσθη ἰχθύς, ἔστιν^Θ τὸ ἦπαρ
 „ἐπ' ἀνδράκων καίεμενον δύναμιν ἔχει διώκωσαν τὰς Διαβόλους.

Οὐδὲ ἡμεῖς περὶ τῆς γνώσεως τοιούτων ἰχθύων καυχώμεθα.
 λέγομεν δὲ, ὅτι μόνῃ τῇ τῆς Θεῶ παντοδυναμίᾳ, ἧς ὁ Ἀγγέλ^Θ ἦν
 ὑπηρέτης, ἐδιώχθη ὁ Δαίμων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Σάρρας.

3. Ἀλλ' ἔκ εἶπεν ὁ Ἀγγέλ^Θ τῷ Τωβίᾳ, ὅτε ἐκέλευσεν αὐτῷ
 λαβεῖν τὸ ἦπαρ τῆς ἀνατμηθέντ^ς ἰχθύ^ς, ὅτι αὐτὸ τὸ ἦπαρ ἐπ' ἀν-
 δράκων τεθῆν, ἐκδιώκει πάντα τὰ εἶδη τῶν κακοποιῶν πνευμάτων; Τωβ. 6. 7.

Ναὶ εἶπε τῷτο. Τῷτο δὲ ἐστὶν ὅπερ ἐρμηνείας χρήζει· ἡ τῆς Θεῶ
 πρόνοια. ἡ διὰ τῆς Ἀγγέλ^ς εὐεργετήσα τὸν Τωβίτ, καὶ τὸν Τωβίαν,
 ἠθέλησεν, ἕως ἂν τέλ^Θ λάβῃ ὁ σκοπὸς αὐτῆς, περικαλύψαι τὰ
 ὑπ' αὐτῆς γινόμενα διὰ πραγμάτων νομιζομένων ἀπλῶς φυσικῶν. ὃ
 αὐτὸν ἔν τὸν σκοπὸν παρ(ε)στ^ς ὁ Ἀγγέλ^{ος} ἐν εἰδένεσι Ἰσραηλῖταις, γνω-
 σῆ τοῖς εἰς τὰς ὀχθὰς τῆς Πύργου μετονεχθεῖσιν Ἰσραηλῖταις, λέγων,
 ὅτι κατ' ἔθος πορεύεσθαι εἰς τὰς τόπους ἐκεῖνας, πάνυ γνωστὸς ὢν ἐν
 Ράγοις, ἐξόχως τῷ Γαβαήλ. διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὶν ἢ διώξαι
 τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Σάρρας, καὶ θεραπεύσαι τὸν
 τῆς Τωβίς πατέρα, κρύπτει ταῦτα τὰ δύο θαύματα ὑπὸ τῷ παρα-
 πετάσματι τινῶν τῆς φύσεως ἀποκρύφων· διὰ τῷτο καὶ ἀπατᾷ μι-
 κρὸν ὅσον τὸν νέον Τωβίαν· ἀλλ' αὕτη ἡ ὀλιγοήμερος ἀπάτη, ἡ το-
 σῶτον ἀθῶα ὅσον καὶ ἐπωφελὴς τοῖς δυσὶ δικαίοις. ἀναγκαῖα ἦν τῷ
 συνδέσμῳ τῶν παραδόξων ἔργων, ἅπερ ὁ Θεὸς ἐκ ἠθέλησε δηλοποι-
 ῆσαι, εἰμὴ τοῖς δυσὶ δούλοις αὐτῆς· ἔτσι δὲ διδασκόμεντες ταῦτα ὑπὸ τῆς
 Ἀγγέλ^{ος} μετὰ τὸ τῆς ὁδοπορίας τέλος, ἐδίδαξαν ἔπειτ^ς τὰς ἰδίους

συμπολίτας· διὰ δὲ τῆς οἰκείας παραδείγματος ἐμαθήτευσαν τὰς εἰς πάντας τὰς αἰῶνας ἀνθρώπους τὸ, ὅτι εἰσέτινες οἰκονομίαι ἀπόκρυφαι μὲν, ἀλλὰ δρασικαὶ ὑπὸ τῆς Θεᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ τελέμεναι εἰς ἀμοιβὴν τῶν τῆς εὐσεβείας, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἐλεημοσύνης ἁρετῶν, τῶν ὀλίγων μὲν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων γνωριζομένων, ἀπεῖρε δὲ τιμῆς ἀξίων ἐνώπιον τῶν ὁφθαλμῶν τῆς ἀκροτάτης ὄντος. ματαιοπονεῖ ἔν ὃ ἄπιστος λαλῶν ἐνταῦθα περὶ μαγείας, καὶ φαρμακείας, καὶ καταπληρῶν ὁλόκληρον σελίδα, καὶ ἐτι πλέον, τῶν ἐαυτῆς ῥαφωθῶν καὶ χλευασμῶν, (92) οἷς τέλος ἐπιτίθουσιν ἕτως.

4. „Ο Ἀγγελος Ραφαὴλ τρέχων ὀπίσω τῆς Διαβόλου, ἔρχεται, ἵνα ἀλύσει δεσμεύσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Αἰγύπτῳ, ὅπως ἀκμήν ἔσιν. ὁ Παῦλος ὁ Ἀσκάς εἶδε καὶ ἐψηλάφησεν αὐτόν· (93) ὁ δὲ ἐν εἰκότῳ πεισθῆναι τῇ μαρτυρίᾳ αὐτῆς δυνάμεθα.

Γω. 8. 3.

Ἀντὶ ταύτης τῆς ψευδούς τε καὶ γελοιώδους διηγήσεως ἀντικαθίσωμεν τὴν ἀπλήν τε καὶ σύντομον, τὴν ἐν τῷ τῆς Τωβίτι βιβλίου. „Ο, τε δὲ Οσφράνθη τὸ Δαιμόνιον τῆς ὁσμῆς, ἔφυγεν εἰς τὰ ἀνώγιστα Αἰγύπτου, ὃ ἐδῆσεν αὐτὸ ὁ Ἀγγελος. Οὕτως ἐν ἀπέσῃσεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς τόπης, ἐν ᾧ κατώκουν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἀνίσχυρον ἐποίησεν εἰς τὸ τὴν κακίαν αὐτῆς ἐνεργεῖν κατ' αὐτῶν.

Τωβ. 14. 4. 5
15.

Τὸ ἐν τῇ
ἐκδ. ἐκδ. ἐκδ.
ἐν τῇ Βαλγ.
κεῖται.

5. Οὐδὲν ἀποκρίνομαι ὡς περὶ τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς λεγόμενα περὶ τῶν νομιζομένων, καὶ τοῖς Ἀγγέλοις ἀπονεμομένων ἐρώτων, ἡδὲ περὶ ὧν ματαίως ἐκφραδονίζει λόγων κατὰ τῆς Πεντατεύχους. ἀλλ' ὅμως ἐκ ἐκφεύξεταί μιν τὰς χεῖρας, ἐπειδὴν τὰ τῆς Μωϋσεως βιβλία μετέλθω. λήγει δὲ αὐτὸς τὸν λόγον, παρατηρῶν ἃ τὴν τῆς Τωβίτι περὶ τῆς κατὰστροφῆς τῆς Νινευὶ πρόρρησιν, τὴν μικρόν τι μετὰ τὸν τῆς τῆς θανάτου διὰ τῶν τῆς Κναζάρης ὀπλων ἐκπληρωθεῖσαν, ἡδὲ τὴν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν αἰχμαλώτων, ἡδὲ τελευταῖον τὴν περὶ Βασιλέως τινὸς τῆς Ἰσραὴλ, προσκυνηθισμένους ὑπὸ τῶν Βασιλέων τῶν ἐθνῶν, ἐκβάσαν ὑπόσχεσιν, ἥς ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες· σημειῶν δὲ μόνον, ὅτι ὅτε ὁ Τωβίτι γηράσας ἀπέθανε, τὰ τέκνα αὐτῆς μετ' εὐφροσύνης ἔθαψαν αὐτόν.

Ταῦτα τὰ ἔσχατα λόγια ἐχόλωσαν αὐτόν, μὴ συλλογισθέντα, ὅτι ὁ μὲν θάνατος τῶν δικαίων, τῶν τελεσάντων τὸν μακρὸν δρόμον, ἱκανὴν παρέχει ἀφορμὴν ἀγαλλιάσεως τῇ οἰκίᾳ, ἥς αὐτοὶ ἐχρημάτισαν μὲν παράδειγμα, ἔσονται δὲ ὁδοὶ αἰώνιος· ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας θάνατος ἡδὲν ἕτερον προσέχει, εἰμὴ θόρυβον, φρίκην, καὶ σύγχυσιν.

AP.

ΑΡΘΡΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Βετυλίας, καὶ τῆς θύσεως αὐτῆς.

Ι. **Δ**ιέλθωμεν νῦν τὰς κατὰ τῆ βιβλίου τῆς Ισθ' ἀνστάσεις. „ΗΓ-
 „φορία αὕτη, λέγει ὁ αὐτὸς, πλήρης ἐστὶν ἀδιαλλάκτων ἀντιφάσεων
 „, διότι ὅτε μὲν τὸ θέατρον συγκροτεῖται ἐπὶ τῇ Ναβυχοδονόσορ, ὅτε
 „, δὲ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Τῆτο τῷ ὄντι ἀδιάλλακτόν ἐστι τῷ μὴ εἶδῃ, ὅτι πολλαὶ εἰσι τῶν
 Ἰσραηλιτῶν αἱ μετοικεσίαι, ἀλλήλων διαφέρειν, καὶ πολλοὶ οἱ τῆς
 Ἀσσυρίας Βασιλεῖς, οἱ τῷ Ναβυχοδονόσορ ταυτῶν μοι. ὁ δὲ εἶδως,
 ὅτι οἱ Ισραῖτις τετράκις μετωκίσθησαν ὑπὸ τῶν μοναρχῶν τῶν Ἀσσυ-
 ρίων κατὰ διαφόρους καιροὺς, δεξαμένους ἀπὸ τῆς Βασιλείας τῆς Μανασ-
 σῆ, ἢ συναντῶ τοσαύτας ἐμπλοκάς εἰς τὸ καταλλάξαι τὴν τῆς Ισθ' ἱ-
 στορίαν. τὰ κατ' αὐτὴν ἐν συνέβησαν ἐν ἔτει δεκάτῳ τῆς Μανασσῆ Βα-
 σιλείως Ισάα, τῇ αἰχμαλωτισθέντος μετὰ τινος μέρους τῆς στρατῆς αὐτῆς
 ὑπὸ τῶν δεξιστῶν Βασιλείως τινὸς τῆς Ἀσσυρίας, ὃν τὸ τῆς Ισ-
 θ' βιβλίον ὀνομάζει Ναβυχοδονόσορ. ἔτος δὲ ἦν ὁ νικῆσας τε καὶ
 ἀποκτείνων τὸν Ἀρφαξάδ Βασιλέα τῶν Μήδων, ὅτε αὐτὸς γαυροῦν
 ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς, συνήλανε τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐναντίον τῆς Νινευί.
 τοῖσιν δὲ ἐπὶ ἀκριβὲς συνέβη, ὡς φησὶν Ἡρόδοτος, (94) τῷ Φρα-
 ὄρτῃ Βασιλεῖ τῶν Μήδων πλησίον τῆς Νινευί, ὅτε αὐτὸς καθυποτά-
 ξαι αὐτὴν βελήσας, ἐδάμασε τὰς ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντας Ἀσσυρίδας.
 ἔτις ἐν ἡ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ισθ' διήγησις τῇ τε τῇ Ἡρόδοτος συμ-
 φωνεῖ, καὶ τῇ τῶν Παραλειπομένων.

2. Παρ. 93.
11.

Ισθ. 1. 5.

2. „Πολλὰ ἐμπόδια, φησὶν ὁ αὐτὸς, συναντῶ ὁ Γεωγράφος πε-
 „ρὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Βετυλίας. αὕτη πότε μὲν τῇ κατὰ τὸ
 „, βόρειον τῆς ἱερουσαλὴμ μέρος ἐν ἀποσήμετι λεγῶν τεσσαράκοντα.
 „, πότε δὲ κατὰ τὸ μεσημβρινὸν ἐν διασήμετι τινῶν μιλίων.

Εὐάρεσκον ἔργον τὸ ἐφορμᾶν τοιοῦτότρόπως κατὰ τῶν ἱστορικῶν
 ὑπομνημάτων. ἐρευνήτεον ἐν τῷτο. Πολλὰ ἐμπόδια συναντῶσι τὴν
 σημερον οἱ Γεωγράφοι περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Βαβυλώνος, περὶ ἧς
 τρεῖς εἰσὶν αἱ γνώμαι, ἀλλήλων διαφέρειν. εὐκόλως δὲ ἀποδεῖξαι δύ-
 ναμαι, ὅτι ἡδεμία τῶτων ἀναπύει, ἡ δὲ αὕτη ἡ τοπίσμος αὐτὴν πλη-
 σίον τῆς Ἑλλάδας. ἄρα ἡ Βαβυλὼν ἡδεποτε ὑπῆρχεν. Οἱ ἡμέτεροι πα-
 λαιογράφοι φιλονεικοῦσι περὶ τῆς τοποθεσίας τῶν πλειόνων τῆς Γαλ-
 λίας πόλεων, περὶ ὧν ὁ Καίσαρ ἐν τοῖς οἰκείοις ἐλάλησεν ὑπομνη-
 μασιν. ἢ συμφωνεῖ δὲ ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐξέλθῃ Νορμανδίας.

P 2

ἢ δὲ

ἔδεν περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς χώρας τῶν Βιδυκασίων, ἔδεν περὶ τῆς θέσεως τῆς τῶν Καλέτων πόλεως. ὁ Καῖσαρ ἄρα ἔδεν ἕτερον ἢν, εἰ μὴ λογοπλάσης· ὁμοίως ἀσύμφωνοί εἰσι περὶ τῆς θέσεως τῆς ὀρυμῆς τῆς ἐν τῷ Ἀρελαῖῳ, ἐν ᾧ ὁ Κλοτάριος ὁ Α', εἶτα ὁ Κλοτάριος ὁ Β'. μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν κατέφυγον· οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι ἐστὶν ὁ ὄρυμος τῆς Ἀρελιανῆς, οἱ δὲ δισχυρίζοντο, ὅτι ἐστὶν ὁ τῆς Βροτόνης ἐν τῇ Νορμανδίᾳ, ὁ ἐπὶ τῆς ὀχθῆς τῆς Σεκάνης. ἡ φυγὴ ἄρα τῶν τῶν δύο Βασιλέων μῦθος ἐστίν. Κριτικὴ ἀδιάκριτε, σὺ ἀντὶ τῆς διασεύλαι τοῦ βέβαιον ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας, συγχέου πάντα, ἵνα τὰς ἀναντιρρήτους ἀμαυρώσῃς ἀληθείας. Πρὸς τῶν τοις ψεύδῃ λέγων, „ὅτι πολλὰ ἐμπόδια συναντᾷ ὁ Γεωγράφος περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Βετυλίας· διότι ὁ τόπος ἔστος κατὰ τὰς δύο ἰδικὰς ῥήσεις τῆς βιβλίου τῆς Ἰσθμίου πλησίον ἢν τῆς πεδῆς Εσδρηλῶν. τῷτο δὲ τὸ πεδῶν ἐκεῖτο ἀναμφιβόλως ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μεταξὺ τῆς Βασάν, ἢ Σκυθοπόλεως, ὅτι τῆς Καρμηλῆς ὄρεος· ἡ Βετυλία ἄρα ἢν ἐν τῇ αὐτῇ τοποθεσίᾳ, εἴτεν ἐν τῷ βορείῳ μέρει τῆς Ἰερουσαλὴμ, ἀπέχουσα ἀπ' αὐτῆς λέγουσιν περὶ πρὶς τριάκοντα· οἱ δὲ τοπίζοντες αὐτὴν ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει, ἐν ἀποσηματι μιλίων τινῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, προτείνουσι λόγους ἀσθενεῖς. ὅτι τῆς Γεωγραφίας πάντη ἀλλοτρίως, ταυτίζοντες τὸν τόπον, ἐξ ἧς κατήγετο ἡ τῆς Ἰσθμίου πατριὰ τῷ ἐν ᾧ αὐτὴ κατῴκει μετὰ τὸν γάμον αὐτῆς.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ς'.

Περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς Ἰσθμίου ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἀσσυρίων, ὅτι περὶ τῆς ἑτέρας τῆς θανάτου αὐτῆς.

1. **Η** αἰσχύνῃ τῆς προσώπου μου καλύψει με, (92) ἐὰν μεταγράψω ὅπερ περὶ τῆς Ἰσθμίου ἐγχειρήματος ἔγραψεν ὁ ἀναίσχυτος συκοφάντης, προσθεῖς ταῖς συκοφανταῖς τοιαύτας φράσεις, ὁποίας μόλις μετελθεῖν ἐτόλμα στρατὸς ἀχάλινος· παρατηρῶ δὲ μόνον τῷτο· ἵνα ὁρθῶς τις κρίνῃ περὶ τῆς Ἰσθμίου ἐγχειρήματος ἀνάγκῃ ἐστὶν ἔχειν πρὸς ὀφθαλμῶν τὸν πόλεμον, ὃν κατ' αὐτῆς, ὅτι γένετο αὐτῆς ἐποίει ὁ Ολοφέρνης, θέλῃσας θανάτῳ παραδῆναι πάντας, αἱ πονηταὶ ὅτι ἀπάει, αἱ κατάκριτοι ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ πολιτικῇ ὁμηγύρῃ, ἐδόλως τοιαῦται λογίζοντο ὑπὲρ δεχιστρατήγῃς, τῆς ψευδεῖς ἀποσέλλοντος τῷ πολέμῳ ἀγγελίας, ὅτι τοῖς μὲν τῶν πάσῃ χρωμένῃ, ἵνα παγιδεύσῃ αὐτὸν, τῇ δὲ τῶν συμμάχων αὐτῆς φυλακίσῃ, ἵνα διαφείρῃ αὐτὸς· πρὸς τῶν τοις ὑποτίθεσθαι χρεὶ, ὅτι ἡ Ἰσθμίου ἐσωτερικὴν

εἶχε

ἔχουσα διάθεσιν, πέψουσιν αὐτήν, ὅτι τεύξεῖ τῆς τῆς Θεῆ ἀντιλή-
ψεως, ἐτάρασσε μένη σὺν τῇ δόλῃ αὐτῆς ἐμβαλεῖν ἑαυτὴν εἰς κύν-
δυνον τῆ ἀλωθῆναι ὑπό τινος τῶν φυλάκων, ἥ εὐεχθῆναι ἐνώπιον
τῆ ἀσελγεσέρας τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ βαρβάρῳ ἡ ἀχαλίνῳ στρατῷ ὄντων.
ἔδειξε δὲ ἡ ἐκβασις τὸν Θεὸν ὁδηγῶντα αὐτήν. „διότι ὁ καλλωπισμὸς
αὐτῆς, Φησὶν, ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἂν εἶχε πάθος, ἀλλ' ἀρετῆς σκο-
πόν. διὸ ὁ Κύριος ἔτι μᾶλλον αὐξήσας τὸ κάλλος αὐτῆς, κατέ-
„σησεν αὐτὸ ἀπαράμιλλον (96).

2. „Ἐτι σπανιώτερον ἐστὶ, λέγει ὁ αὐτὸς, ἢ μετὰ τῆτο τὸ εὐμορ-
„φον ἐγχείρημα διαμονὴ αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ἰδίας ἀνδρός, ἔτι πέν-
„τε πρὸς τοῖς ἑκατὸν, ὡς διαλαμβάνει τὸ δέκατον ἕκτον κεφάλαιον.
„ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἔν τῇ, ὅτι αὐτὴ ἦν τριακοντάτης, ὅτε ἐτέλεσε τὸ
„γενναῖον κατόρθωμα, ἔζητον ἄρα ἔτη πέντε ἢ τριάκοντα ἢ ἑκατὸν.

Ἰδὲ τὸ ῥητὸν μεταπεφρασμένον ἐ μόνον ὑπό τινος ἐπιτηδεία τα
μεταφρασῆ τῶν καλεσμένων Καθολικῶν, ἀλλὰ ἢ ὑπὸ Προτεστάντης,
μὴ πάνυ ὑπερασπιζομένης τὸ τῆς Ἰσθῆς βιβλίον. „Αὐτὴ ἐγήρασεν ἐν
„τῷ οἴκῳ τῆς ἀνδρός αὐτῆς, ὅπως προέβη ἄχρι τῆς ἑκατοστῆ πέμπτῃς
„ἔτης, ἐν ᾧ ἐτελεύτησε μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆαι τὴν δόλῃν αὐτῆς. (97) ἢ ἔν
„Ἰσθῆς ἂν ἔζησεν ἑκατὸν καὶ τριακονταπέντε ἔτη, ὡς αὐτὸς Φησὶν, ἀλ-
λά μόνον πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν.

3. „Τὸ ὕψος, προσέφησιν αὐτὸς, καταβυθίζει ἡμᾶς ἐν ἑτέρᾳ
„δυσκολίᾳ, λέγων. Οὐδεὶς ἐτάραξε τὸν Ἰσραὴλ ἐν ὅσῳ αὐτὴ ἔζη. κα-
„τὰ δυσυχῇ γὰρ συγκυρίαν ἔτος ἦν ὁ καιρὸς τῶν μεγάλων τῆς Ἰσρα-
„ὴλ δυσυχημάτων.

Μετὰ τὸν Πετὰς, καὶ ἄλλας ἐπιτηδείας χρονολόγους τάττω τὸν
τῆς Ολοφέρνης θάνατον, ἢ τῆς Βετυλίας τὴν ἐλευθερίαν ἐν τῷ πρὸ τῆς
χριστιανικῆς ἔτης ἑξακοσιοσῶ ὀγδοηκοσῶ ὀγδῶ ἐνιαυτῷ, ὅστις ἐστὶν ὁ
δέκατος ἐνιαυτὸς τῆς τῆς Μανασσῆ Βασιλείας, τῇ τότε μὲν αἰχμα-
λώτῃ ὄντος ἐν Βαβυλῶνι, κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἔτος ἀποσαλέντος ὑ-
πὸ τῆς ἐν αὐτῇ βασιλεύοντος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς βασιλείαν. ἡ Ἰσθῆς
τότε ἦν τετρακονταπεντάτης, ἡ δύνατο δὲ τῇ τῶν περικοσμημάτων
δυνάμει νεωτέρα ὀφθῆναι ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἀσσυ-
συρίων, ἐτελεύτησε δὲ τῷ ἑκατοσῶ πέμπτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτῆς,
εἴτην τῷ ἑξακοσιοσῶ δεκάτῳ ὀγδῶ ἐνιαυτῷ πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτης.
ἔστι δὲ ὁ ἐνιαυτὸς ἑστῶς ὁ εἰκοστὸς τρίτος τῆς τῆς Ἰωσίας Βασιλείας.
μετὰ δὲ τὸν πρὸ τῆς αὐτῆς χριστιανικῆς ἔτης ἑξακοσιοσῶ ὀγδοηκοσῶ
ὀγδοῶ ἐνιαυτῷ, ἄχρι τῆς πρὸ Χριστοῦ ἑξακοσιοστῆ ἐνδεκάτης, ἐν ᾧ οἱ
Ἰωσίας πολεμῶν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐφονεύθη, βασιλεύσας τριά-

κοντα

Γαλ. 16. 25.

κοντα ἐλόκληρα ἔτη, διήλθον ἔτη ἐβδομήκοντα καὶ ὀκτώ· προκαλῶ
 ἐν πάντῃ τὸν βεβλόμενον δεῖξαι ἐν τῷ μετὰ τῶν ἐτῶν ἔφρο-
 δόντινα γενομένην ἐν τῇ γῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἰδὲ ἐν τῷ μὲν τῆς Ἰ-
 δίδθ ὕψος. „Καὶ ἐκ ἧν ἐτι ὁ ἐκφοβῶν τὰς ἡδὲ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέ-
 ραις Ἰδίδθ, καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὴν ἡμέρας πολλάς· μετὰ
 ἀκριβεῖας ἀληθεύον, ὁ δὲ κριτικὸς, ὁ λέγων, ὅτι ἐκεῖνος ἦν ὁ καιρὸς
 τῶν μεγάλων ταραχῶν, ἐξελεγχθεὶς ὡς ψευδολογῶν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς Ἰσδαϊκῆς ἐορτῆς, τῆς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τῆς Ἰδίδθ
 γενομένης ἀπολυτρώσεως.

1 „**Τ**ινὲς τῶν τῆς Ἰδίδθ ὑπερασπιστῶν, φησὶν ὁ αὐτὸς, διίσχυρί-
 σθησαν ἀληθές τι περιέχειν τὸ συμβάν αὐτῇ, διὰ τὸ τὰς Ἰσδαίως
 ἐορτάζειν κατὰ πᾶν ἔτ' ταύτης τῆς τερατοργῆς γυναικὸς τὴν ἐορ-
 τήν. ἀλλ' ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς, ὅτι καὶ δωδεκάκις κατ' ἔτ' ἐορ-
 τάζον οἱ Ἰσδαῖοι εἰς τιμὴν τῆς ἀγίας Ἰδίδθ, τὸτο ὅθεν δέκνυσιν.

Ἡ διαταγὴ τῆς ἐορτῆς εἰς μνήμην συμβάντ' τοσούτον ἐπισήμῃ,
 ὅσον ἐστὶ τὸ περὶ ὃ ὁ λόγ' ἀποδείκνυσιν, ὡς ἐγὼ διίσχυρίζομαι,
 ὅτι τὸ διατάξαν αὐτὴν γέν' πεπληροφορημένον ἦν περὶ τῆς ἀλη-
 θείας τῆς πράγματ'. εἰάν δὲ ἡ τοιαύτη ἐορτὴ διετάχθῃ μικρόν τι
 ὑπερὸν τῆς συμβάντ', τοσούτον ἐπιβεβαιῶσθαι, ὅτι δῆλον ἦν τοῖς πᾶσι
 τὸ ἔργον, ὥστε μηδεμίαν περὶ τῆς προκύπτειν εὐλογοφανῆ ἀμφιβολίαν.

2. Τὶ δὲ σκοπῶσιν ἐνταῦθα αἱ ὑπ' αὐτῷ προτεινόμεναι ἐορταὶ
 „τῆς Κάσροθ, καὶ Πολυδεύκας, ἡ ἢ τῆς Βεσάλης τῆς Συλβίας (98);
 Ἀράγε εὐρίσκεθ' ἡ τῶν ἐορτῶν τῶν διατάξεις ἐν ὑπομνήμασι
 κεκυρωμένοις, καὶ συγγεγραμμένοις ἐγγὺς τῆς καιρῶς, ἐν ᾧ ἠκμαζον
 ταῦτα τὰ πρόσωπα;

„Οἱ ἐπτὰ παῖδες, αἱ ἐνδεκα χιλιάδες παρθένοι, τὰ ὀνόματα
 τῶν τριῶν Βασιλέων ἐχ' εὐρίσκον, εἰμὴ ἐν βιβλιαρίοις ἀποκρυφοῖς,
 ἅτινα ἀνηρέθη ὑπὸ τῶν σοφῶν πασῶν τῶν ὀμηγύρεων (99).

3. Ἀλλὰ ψευδὲς ἐστὶ, φησὶν ὁ αὐτὸς, ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι ἐορτάζον
 „ποτε τὴν τῆς Ἰδίδθ ἐορτήν.

Ἀκρῶς τὸν τὰ περὶ αὐτῆς κατ' ἐξοχὴν, τὸν τοσάκις μετ' εὐ-
 λαθείας προτεθέντα κατὰ τὰς δύο πρώτας τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας,
 τὸν ἀναγινωσκόμενον τε ὡς πιστευόμενον, ὡς φησὶν ὁ Ὀριγένης, ὑπὸ
 τῶν παρὰ τοῖς Ἰσδαίοις σοφῶν (100). Ἰδὲ ἐν τῇ μαρτυρεῖ ὁ παλαιὸς
 ἔτ' συγγραφεὺς ἐν τῷ χαλδαϊκῷ τεύχει, τῷ ὑπὸ τῆς θείας ἱερω-
 νύμης

νόμῳ μεταφρασθέντι· Ἡ ἡμέρα, καὶ ἦν ἐνίκησεν ἡ Ἰσραὴλ κατε-
 ᾠτάχθη ὑπὸ τῶν Εβραίων ἐν ταῖς ἀγίαις ἡμέραις. μετὰ δὲ τὸν και-
 ρὸν ἐκεῖνον ἄχρι τῆς σήμερον τιμᾷ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλίων ὡς ἡμέρα ἑορ-
 τῆς. Ἀράγε ἐν ὁ Ἄννιος, ὁ ἐκ τῆς Βιτερβίς ἐστὶν ὁ πλάσης τῆς ρήσεως
 ταύτης; (101) ἀληθῶς πρὸ πολλῶν οἱ Ἰσραῖλοι ἐκ ἐκτελεῖσιν αὐτήν.
 ἀλλ' ἐνδεχομένως ἡ τοιαύτη ἑορτὴ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμελήθη διὰ τὴν
 ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας δυσυχίαν, εἴτα δὲ ἡμνημονήθη. ἑόρταζον δὲ αὐ-
 τὴν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εἰρημένῃς τιμῆς συγγραφῆς, τῆς μαρτυρήσεως,
 ὅτι τιμᾷ ἄχρι τῆς σήμερον. σὺ δὲ ὅσον ἀφιστᾷς τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ἐ-
 παύσατο ἡ χρήσις αὐτῆς, τοσούτον βιάζεαι σεαυτὸν ὁμολογεῖν, ὅτι ὁ
 συγγραφεὺς ὁ μαρτυρῶν, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς ἐτι ἐτελεῖτο, ἐ-
 σὶν ἀρχαιότερος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τῆς κύρις τῶν δύο ἐσχάτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν,
 καὶ τῶν δύο τῶν Παραλειπομένων· ἐν αἷς καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστά-
 σεων κατὰ τὰ τρίτα βιβλία τῶν Βασιλειῶν.

ἈΡΘΡΟΝ Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρις τῶν δύο ἐσχάτων βιβλίων τῶν Βασι-
 λειῶν, καὶ τῶν δύο τῶν Παραλειπομένων.

1. **Ε**ὰν κρίνωμεν περὶ τῶν χρόνων, καὶ ὅν αἱ ἱστορικαὶ αὐταὶ συλλο-
 γαὶ συνεκροτήθησαν, ἐκ μόνων τῶν ἐσχάτων αὐτῶν κεφαλαίων συμ-
 περαίνομεν, ὅτι συνεγράφησαν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπὸ τῆς Βαβυ-
 λῶνος ἐπιστροφῆς, περὶ ἧς ρητῶς διαλαμβάνει τὸ ἐσχάτον κεφάλαιον
 τῆς δευτέρης τῶν Παραλειπομένων βιβλίας. τὸ δὲ τέταρτον βιβλίον
 τῶν Βασιλειῶν προάγει τὴν διήγησιν ἄχρι τῆς Βασιλείας τῆς Εὐλιμε-
 ροδᾶχ, ἧς καὶ διαδόχῃ τῆς μεγάλῃς Ναβυχοδονόσορ, τῆς καταστρέ-
 φαντος τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ καύσαντος τὸν ναόν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα
 τὰ δύο κεφάλαια ἐκ ἐγράφησαν εἰμὴ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλω-
 σίας ἐπιστροφὴν, ἐκ ὅμως καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν. διότι ἀναγινώσκομεν ἐν
 μὲν ἰῶ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν τάδε· Τὰ τέκνα
 αὐτῶν τὰ ὑπολελειμένα μετ' αὐτῆς, ἧς ἐκ ἡδύναντο ἡ οἱ Ἰσραὴλ ἐξο-
 λοθρεῦσαι αὐτῆς. καὶ ἀνήγαγεν αὐτῆς Σολομὼν εἰς φόρον δαείας
 ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· Ἐν δὲ τῷ δωδεκάτῳ τάδε· Καὶ ἡθέρησεν
 Ἰσρα-

4. Βαβ. 25, 27.

Τὸ 36. τῆς 2.
 Παραλ. 3. 25.
 τὰ 4. τῶν Βαβ.

3. Βαβ. 9. 21.

3 Βαβ. 12 19.

4. Βασ. 8. 39.
12. „Ισραὴλ εἰς τὸν εἶκον Δαβὶδ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· „Εν δὲ τῷ οὐρανῷ τῇ τετάρτῃ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν τάδε· „Καὶ ἔκ ἡμέλης Κυρίου διαφθεῖραι τὸν Ἰσραὴλ, ἕδε ἀπορρίψαι ἕως τῆς νῦν (102). Καὶ ἡ-
2. Παραλ. 8. 8 θέτησεν Εδὼμ ὑποκάτω τῆς χειρὸς Ἰσδα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Τὸ
3. Παραλ. 5. 9 δὲ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης κεῖται καὶ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Παρα-
λειπομένων, ἐν ᾧ προσέτι ἀναγινώσκουσιν τὸ, ὅτι ἡ Κιβωτὸς ἐτέθη ὑ-
πὸ τῆς Σολομῶντος εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡ-
μέρας ταύτης. Ταῦτα ἔν παντί, πολλῶς δὲ μᾶλλον τὰ πρὸ αὐτῶν,
εγγράφησαν καὶ ὅν καιρὸν ἡ Κιβωτὸς ἦν ἐτι ἐν τοῖς ἁγίοις Ἰωὴν αἰῶν,
ὅτε ἐτι ὑπῆρχεν ἡ μόνον ἡ Βασιλεία τῆς Ἰσδα, καὶ τῆς Εδὼμ, ἀλλὰ
καὶ ἡ τῶν δέκα φυλῶν, καὶ ὅτε οἱ καταλειφθέντες Χαναναῖοι ἐφορο-
λογεῖντο ἐτι ὑπὸ τῶν Ἰσδαίων. τὸ πλεῖστον ἄρα μέρος τῶν Βασιλειῶν
καὶ τῶν Παραλειπομένων, ἐν οἷς ταῦτα κεῖται, συνεγράφη πρὸ τῆς
καταστροφῆς τῆς ν. α. β., πρὸ τῆς μετοικεσίας τῆς Ἰσδα, καὶ τῆς τῶν ἐν-
δεκα φυλῶν, καὶ πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Σαμαρειτῶν Βασιλείας, καὶ
ἡ ὁλοσχερὴς συλλογὴ τῶν βιβλίων ἔκ ἔσχε τέλος, εἰμὴ μετὰ
τὴν ἀπὸ τῆς Βαβυλωνος ἐπιστροφὴν, καὶ ἦν ὡς συμπέρασμα προσε-
τέθη ἐκάσῳ τῶν εἰρημένων βιβλίων τὸ ἔσχατον κεφάλαιον.
2. Ταῦτα μὲν τὰ βιβλία, τὰ συγκροτῶντα μέρος τῆς ἑβραϊκῆς
κανόνος μνημονεύον) ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὁμογενῶν συγ-
Λεκ. 4. 25. γραφέων τὸ δὲ τρίτον καὶ τέταρτον τῶν Βασιλειῶν βιβλίων ὑπὸ τῆς
Ρωμ. 11. 2. νέας Διαθήκης. Ἡδεμία δὲ ἀμφιβολία περὶ τῆς ὅτι ὁ Σειράχ ἡ μόνον
Σειρ. 48. 49. τὰ πράγματα ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ῥητὰ, οἷς ἐχρήσατο,
ἐγκωμιάζων τὸν Ἡλίαν, τὸν Ελισσαῖον, τὸν Εζεκίαν, τὸν Ἰωσίαν. τε-
Νεεμ. 12. λευταῖον ὁ συγγραφεὺς ὁ τὴν τῆς Νεεμὶς βίβλον συγγράψας, ὑφι-
σταμένης ἐτι τῆς τῶν Περσῶν Βασιλείας, ἐν τῷ δωδεκάτῳ κεφαλαίῳ
ἡ μόνον μετέγραψε τὴν τῶν Λευιτῶν γενεαλογίαν ὡς κεῖται ἐν τῷ τῶν
1. Παραλ. 9. Παραλειπομένων πρώτῳ βιβλίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐσημείωσε ῥητῶς καὶ τὸ
ἐκ ποίας πηγῆς ἐξήντησεν αὐτὴν, λέγων, ὅτι ἐστὶ γεγραμμένη ἐν
τῷ βιβλίῳ τῷ Διβρε Αιαμιν, εἶπεν ἐν τῷ τῶν λόγων τῶν ἡμε-
ρῶν. εἶπεν δὲ, ὅτι τὸ ἐστὶ τὸ ὄνομα, δι' ὃ οἱ ἑβραῖοι ὠνόμαζον,
καὶ ἀκμήν ὀνομάζουσι τὴν ἐν μόνον τεῦχος ἐν τῷ κανόνι αὐτῶν συνι-
στῶσαν τῶν Παραλειπομένων συλλογὴν, διὰ τὸ ἄρχεσθαι τὸ τεῦχος
τῆς τοῦ τῶν λόγων, Διβρε Αιαμιν. Ο κριτικὸς φιλόσοφος λίαν
εὐηρεσίῃ, ὡς εἴκει τοῖς σημειώμασιν, ἅπερ πεποίηκεν εἰς τὰ περιε-
χόμενα ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλειῶν καὶ Παραλειπομένων. „Ταῦ-
τα γὰρ λέγει, τὰ σημειώματα εἰσὶ γεγραμμένα πολυμαθῶς τε καὶ
ἀπαθῶς, καὶ σφοδρῶς τε καὶ αὐθαρῶς.

AP-

ἈΡΘΡΟΝ Β'.

Περὶ τῆς τρόπῃ τῆς Σολομῶντος κατὰ τῆς Ἀδωνίς.

1. Οὗτοῦ ἄρχου πρῶτον ἀπὸ 18 Σολομωντίς προσάγμαλ', 18 περὶ 18 θανάτου 18 ἀδελφῆ αὐτοῦ Ἀδωνίς διὰ τὸ αἰτῆσαι λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν Ἀβισάν τὴν Σωμαντίν. ἐκδέμεν' οὖν κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ τρόπον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς 18 προσάγμαλ', τὴν γενομένην διὰ Βαναίς, 18 Κ. πιτανίς, λέγει, τῶν σωμαλοφυλάκων, ὃν ἐμπαθῶς ἔντε τοῖς σημειώμασι ἔ τῇ μελαφράσει αὐτῆς ὀνομάζει Καπιτάνιον Βαναϊάν, καὶ ἔδαμ' ἡ θεία Γραφή, ἣν αὐτὸς μετὰ πάσης ἀκριβείας μεθερμηνεύειν ἐπαγγέλλεται, ἀπονέμῃ τῷ Βαναίᾳ τοιαύτην ἀξίαν, ἐκφωνεῖ. "Τίς ἐστὶν ἀράγε ἡ ἱστορία αὕτη; ἡ τῆς λαῶν 18 Θεῶ; ἡ ἡ 18 παλατίῃ τῆς Σουλτάν; ἡ ἡ τῶν εἰ ταῖς ὁδοῖς ληστῶν;

Πρὶν τῆς ἀποκρίσεως, διοριζέον ἐς τὸ ζήτημα. "Ἰδὲ τὸ τῆς Γραφῆς ὕφ' οὗ. Καὶ ὁ Βασιλεὺς Δαβὶδ προεβηκῶς ἡμέραις. . . . 2. Βασ. 18
"Καὶ Ἀδωνίας υἱὸς Ἀγγίθ' ἐπήρετο, λέγων. "ἐγὼ βασιλεύσω. "καὶ ἐποίησεν ἐαυτῷ ἄρματα ἔ ἱππεῖς, ἔ ποντήκοντα ἄνδρας παρατρέχειν ἐνώπιον αὐτοῦ. . . . Καὶ ἐγένοντο οἱ λόγοι αὐτοῦ μετὰ Ἰωάβ υἱὸς Σαρρίας, ἔ μετὰ Ἀβιάθαρ τῆς ἱερέως, καὶ ἐβόησαν ὀπίσω Ἀδωνίς. . .
"Καὶ ἐδυσίασεν Ἀδωνίας πρόβατα ἔ μόσχους ἔ ἄρνας παρὰ τὸν Αἰθὼν 18 Ζωελίθ. ἔ ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἀδελφῆς αὐτοῦ, καὶ πάντας 18 ἀδελφὰς Ἰσάα παῖδας τῆς Βασιλείας. . . . Καὶ εἶπε Νάθαν πρὸς Βηρσαβέε μῆτέρα Σολομῶν, λέγων, ἔκ ἤκουσας ὅτι ἐβασίλευσεν Ἀδωνίας υἱὸς Ἀγγίθ', καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Δαβὶδ ἔκ ἐγνω. . . Καὶ εἶπε Νάθαν, κυριέ μου Βασιλεῦ σὺ εἶπας, Ἀδωνίας βασιλεύσει ὀπίσω μου, καὶ αὐτὸς κατήσεν ἐπὶ τῇ θρόνῳ μου; ὅτι κατέβη σήμερον, καὶ ἐδυσίασε μόσχους καὶ ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πληθύν, καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς υἱὸς τῆς Βασιλείας, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως, καὶ Ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα. καὶ ἰδὲ εἰσὶν ἐσθιόντες καὶ πίνοντες ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ζήτω ὁ Βασιλεὺς Ἀδωνίας.

"Ὁ Νάθαν, φησὶν αὐτὸς, συνωμοσίαν πεποίηκε μετὰ τῆς Βηρσαβέε τῆς ἀρπάσαι τὸ τῆς πρεσβυτέρου σέμμα. ἵνα δὲ ἐκβασὶν λάβῃ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, ψεύδεσθ'. διότι ἐγκαλεῖ τὸν Ἀδωνίαν, ὡς γεγονότα Βασιλέα. ὁ δὲ Ἀδωνίας εἶπε μόνον. ἐγὼ ἐλπίζω, ὅτι ἔσομαι Βασιλεὺς.

Ἡ περὶ τὴν ἐξουσίαν, πλὴν ὁ Ἀδωνίας ἔκ εἶπεν ἀπλῶς, ἐλπίζω, ὅτι ἔσομαι Βασιλεὺς, ἀλλ' εἶπεν, ἐγὼ βασιλεύσω. καὶ ἡρξάτο

Q

ΜΕΝ

μὲν συλλέγειν πολεμιστάς, καὶ συγκροτεῖν πομπὴν βασιλικὴν, ἐπεσπά-
σατο δὲ, μὴδὲν εἰδότες τῆ πατρὸς αὐτῆς, τὰς υἱὰς τῆ Βασιλέως καὶ
ἀδελφὰς αὐτῆς, καὶ τὰς μεγάλας ὑπεργὰς τῆς Βασιλείας, συναγω-
γὼν δὲ αὐτὰς, ἀνεκηρύχθη Βασιλεὺς. οἱ γὰρ συνωμό) αὐτῆς ἐκτραύ-
γασαν, ζήτην ὁ Βασιλεὺς Ἀδωνίας. γυναῖ ἐλπίδες εἰσὶ ταῦτα, καὶ
ἀπλῇ τῆ μέλλοντι) θεωρία; ἔκ ἦν τῷτο ἐπιχείρημα φανερόν κατὰ
τῆ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλείας; ὁ καλέσας συνωμοσίαν τὰ τῆ Νά-
θαν καὶ τῆς Βηρσαβεὲ κινήματα, πολλῶ μᾶλλον ὠφείλει καλέσαι σά-
σιν καὶ ραδιουργίαν τὰ ἰδὲ Ἀδωνίς καὶ τῶν αὐτῆς ὁπαδῶν.

Ὁ μὲν Ἀδωνίας καλῶς αἰσθάνομεν). ὅτι γέγονεν ἄξι) θά-
νάτω, κατέφυγεν ἐπὶ τὸ Τυσιασῆριον. ὁ δὲ Σολομὼν ἀνακηρυχθεὶς
Βασιλεὺς ὑπὸ Δαβὶδ τῆ πατρὸς αὐτῆς, καὶ χειρθεὶς διὰ τῆς αὐτῆς
ἐπιταγῆς τῇ συγκαταθέσει τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ τῆ λαῶ, ἐποίη-
σεν ἔλε) μετ' αὐτῆς, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ, μὴδὲν ἐπακολοθῆσειν αὐ-
τῷ κακόν, εἰς τὸ ἐξῆς πολιτευθῆ καλῶς. Σημειῶσαι, ὅτι ἄχε
τῷδε ὄδῳ βλέπομεν, ὅδε κἂν μικρόν τι, ὅμοιον τῇ ἱσορίᾳ τῆ παλα-
τίης τῆ Σαλτάντ. ἐκεῖ οἱ κατὰ πάντα ἀδῶσοι ἀδελφοὶ θυο) τῇ ὡ-
μοτάτῃ ἀπιστία τῆ βασιλεύοντι) ἀδελφῶ. ἔνταῦθα ὁ τῆ Βασιλέως
υἱὸς πταίστης ὢν διὰ τὴν γενομένην ὑπ' αὐτῆς σάσιν κατὰ τῆς ἐξουσίας
τῆ Βασιλέως καὶ τῆ γένεως, ἀπολύεται τῇ συνθήκῃ τῆ χαλινῶσαι
τὴν φιλοδοξίαν αὐτῆς, καὶ παύσασθαι τῆ λοιπῆ ἀπὸ τῆ ποιῆν συ-
νωμοσίας.

Τὶ δὲ ἐποίησεν ὁ Ἀδωνίας; Εὐθύς μετὰ τὸν τῆ πατρὸς αὐτῆς Δα-
βὶδ θάνατον βελεύε) ζητῆσαι λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν τότε ἡγαπη-
μένην σύζυγον, τὴν Σωμανίτιν Ἀβισάγ. „Αὐτῇ, λέγει ὁ κριτικὸς,
„ἦν κόρη νέα, Φεραιανὴς. ἡ δὲ τῆς τοιαύτης χάριτι) ἀπόλαυσις ἐ-
„δεμίαν ἐπέφερε συνέπειαν. Τὶς ἀράγε ἔτω καλῶς ἐδίδαξεν αὐτόν;
τὴν μὲν Ἀβισάγ, τὴν ὑπὸ τῆ Βασιλέως καταλειφθεῖσαν χήραν οἱ ἐν τῇ
βασιλικῇ αὐλῇ διὰ τε τὴν τάξιν καὶ τὰ ἦθη αὐτῆς λίαν ἐσέβοντο.
ὁ δὲ Σολομὼν τῷτο εἰδὼς πολλῶ βέλτιον τῆ ἀπίστ, ἔκ ἡπατήθη.
„Ἰνα τί, ἀπεκρίθη τῇ Βηρσαβεὲ, σὺ ἤτησας Ἀβισάγ Σωμανίτιν ἰῶ
„Ἀδωνία; καὶ αἰτήσαι αὐτῷ τὴν Βασιλείαν, ὅτι ἔτ) ἀδελφός μου ὁ
„μέγας ὑπὲρ ἐμὲ, καὶ αὐτῷ Ἀβιάθαρ ὁ Ἱερεὺς, καὶ αὐτῷ Ἰωὰς υἱὸς
„Σαρβίας. ἰδὲ πείσαν τὸν Ἀδωνίαν ζητῆσαι λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν
τῷ πρώτῳ Βασιλεὶ κεχαρισμένην, ἔκ ἦν κλίσσις νέος ἀνδρώπ, ἀλλὰ
σκοπὸς προμεμελετημέν). ὁ δὲ Σολομὼν τοῦτον ἦν περὶ τῶτα κατα-
πεπεισμέν), ὥστε κελεύσας τὸν Βαναίαν ἀπαλλάξαι αὐτόν τῆ φιλο-
δόξου καὶ ταραχῶδους πταίσεως, ἐξώρισεν ἄρα καὶ τὸν μέγαν Ἱερεῖα τὸν
Ἀβιά-

3. Βαζ. 1. 51.
52.

3. Βαζ. 2. 22.

Αβιάθαρ. τὸτο δὲ ἐπίσης ἐγίνωσκε καὶ ὁ Ἰωάβ· διὸ μαθὼν τὸν θάνατον τῆ πρώτης, καὶ τὴν δυσυχίαν πῶς δευτέρως, ἐτέλεσεν ἔργον, ὅπερ ἔκ ἐποίησεν, ὅτε ὁ Σολομὼν ἀνεκηρύχθη Βασιλεὺς, εἴταν κατέφυγον εὐθὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κατενόησε γάρ, ὅτι τὰ μὲν μηχανήματα αὐτῷ ἀπεκαλύφθησαν, ὁ δὲ Σολομὼν συνῆκε τὸν ἀπόκρυφον λόγον, δι' ὃν γεγονόσιν τοσαῦται ἰκεταὶ ὑπὲρ τῆς Αβισὰγ τῆς Σωμανίτιδος. ἐνὶ λόγῳ, ὁ Σολομὼν ὑπὲρ τῆς ἰδίας καὶ τῆς τῆς κράτης αὐτῆς ἀσφαλείας ἐθυσίασεν ἓνα τῶν ἀδελφῶν, ἄξιον θανάτου, ὡς ἀρπάσαντα τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ζῶντος ἔτι καὶ μὴ εἰδότης τῆς πατρὸς αὐτῆς, ἀνδρωπον ἐπιχειρηματίαν, καὶ αὐθάδη, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀδελφικῆς ἐλέως ἐφαίνετο ἀδιάθετος πρὸς τὸ καταλιπεῖν τὰς φιλοδόξους αὐτῆς σκοπὰς. τὸτο δὲ ἐστὶν ὅπερ ὁ φιλόσοφος καλεῖ πρᾶξιν ληστρικὴν.

2. „Οὐτὸς θέλει, προσέθῃσιν ὁ αὐτὸς, εἰς ἀμοιβὴν τῆς Βασιλείας, ἥς ἐσέρη, τὴν δόλην, τὴν τὸν γενησάκοτα πατέρα αὐτῆς φερμαίνουσαν.

Μικρὰ ἦν ἡ ἀμοιβὴ μετὰ τὴν τῶν ῥημάτων τῶντων ἐκθεσιν. ἡ ἀμοιβὴ δὲ ὑποτίθει δικάϊωμα, ποῖον δὲ ἦν τὸ δικάϊωμα, τὸ ἀναγκαίως ἐπιβεβαίειν τὸν τῆς Ἰσραὴλ θρόνον τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν υἱῶν; ἦν ἄρα τὸτο γενῶν δικάϊωμα; ἀλλὰ τίτις κειμένως, τὰ μὲν σέμματα ἔσονται φύσει ἐν τῶν Ψιλῶν πατρικῶν ἀγαθῶν. ὁ δὲ παρὰ τοῖς Γαλλοῖς Σαλικὸς λεγόμενος νόμος, ὁ ἀποκλείων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν ἀρρένων ἐκλείπει, τὰ θήλεα ἀπὸ τῆς σέμματος, ἔσονται ἐναντίον τῷ φυσικῷ δικάϊωmati, ὡσαύτως καὶ τῷ τῆς ἐκλογῆς, τῆς ὑπὸ πολλῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν θεσμοθετηθείσης. ἦν ἄρα τὸτο δικάϊωμα τῶν Εβραϊκῶν νόμων; ἀλλ' αὐτὸς μὲν ὁ φιλόσοφος ἐσημείωσεν, ὅτι ἡ τῆς διαδοχῆς τάξις ἀκρὴν ἔκ ἦν σαφερῶς διωρισμένη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις· ὁ δὲ τῆς δευτερονομίας νόμος περιέχει τάδε. „Καταστήσῃ Βασιλεὺς ὃν ἂν ἐκλέξῃ Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. Ἡ τῆς Θεοῦ ἐκλογὴ ἐποίησε Βασιλεὺς τὸν Σαῦλ, ὃς ἔδωκεν αὐτῷ διάδοχον τὸν Δαβίδ. τὸ γένος περιέμενε τὴν τῆς Θεοῦ θέλησιν ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς τῆς Δαβίδ ἥτις ἀπεκαλύφθη αὐτοῖς διὰ τῆς αὐτῆς Βασιλείας ἐκ Προφῆτου.

Δευτ. 17. 15.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς ποινῆς τῆς Ἰωάβ.

1. **Τ**ὼ αὐτῷ τόνῳ ἐπιφέρει ὁ φιλόσοφος τάδε· „Εὰν αἱ κακίαι, μετ' ὧν ὁ Σολομὼν ἤρξατο βασιλεύειν, ἐπιδεκτικαὶ εἰσὶν τινος προ-

„σθήκης, προσέθετο τὴν Ἱερουσαλίαν. ὁ Καπιτάνιος ὁ Βαναίας ἀνα-
 „γέλλει αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἰωάβ ἐπικαλεῖ τὸ Θεὸν τὸ ἔλεος αὐτῇ Σκηνῇ,
 „ἐναγκαλίζων τὰ κέρατα τῆς θυσιασθείας. Ἐν τῷ μὲν ὑπεργλῶς ὁ Βαναί-
 „ας ἐτόλμα λησεῦσαι αὐτόν τῷ τῷ τοσούτῳ ἀγίῳ, ὁ δὲ Σολομών μηδ-
 „λως ταραχθεὶς, κελεύει αὐτῷ ἀποκτείνειν τὸν Ἰωάβ ἐν τῷ ὑπὲρ αὐ-
 „τῆς ἐναγκαλισθέντι θυσιασθῆναι. μετὰ δὲ τὰ τοσαῦτα φρικτὰ ἔργα,
 „τῷ πάντως παράδοξον, τὸ τὸν Θεὸν μηδὲν διεδίκησαι τὸν Ἰε-
 „ρὸν κάλαθον, αὐτῷ ἐσφάγη ὁ ὑπέρτερος τῶν Ἰσραηλίων Καπιτάνιος,
 „ὥστε τὸ ζέμμα ὁ Δαβὶδ ὥφειλε.

Εξ 21. 14.

2. Βασ. 3. 17.
 3. 20. 10.

3. Βασ. 2. 28

3. Βασ. 2. 30.

Τὸς ἐκ αὐτῶν ἐκπλαγεῖς, ὁρῶν τὸν ζῆλον αὐτῶν, τὸν ὑπὲρ τῆς δι-
 „καιώματος τῆς αὐτοῦ; ἀλλ' ὁ ζῆλος ἐστὶν ἐκ ἐξ ἐπὶ ἐπίγνωσιν. „Ε-
 „άν δέ τις, λέγει ὁ νόμος, ἐπιθῇ τῷ πλησίον τῆς ἀποκτείνει αὐ-
 „τὸν ὅλῳ, (τὸτό ἐστιν ὅπερ ἐποίησεν ὁ Ἰωάβ τῷ Ἀβιανῇ ἔν τῷ Ἀμεσ-
 „σαῖ). Ἐκαστὸς ἐπὶ τὸ θυσιασθῆναι, ἀπὸ τῆς θυσιασθείας μὴ ἀψή-
 „αὐτὸν θανατῶσαι. Νόμος δὲ ἐστὶν ἐπὶ πλήρης σοφίας ἔν δικαιοσύ-
 „νης. Ἀλλὰ φόνος ἐπὶ αὐτῆς τῆς Κιβωτῆς, ἐπὶ αὐτῆς τῆς ἱερᾶς καλᾶθου;
 „τὸτό ἐστι ρητορεία ἢ ἀμάθεια. Ὁ Ἰωάβ κατὰφυγὼν ἐπὶ τὸν περὶ το-
 „λον τῆς Σκηνῆς, ἐπελάβετο ἐνὸς τῶν ἄκρων τῆς θυσιασθείας τῶν ο-
 „λοκαυτωμάτων, ἀφ' οὗ κραταιῶς ἀντείχετο. τῷ δὲ τὸ θυσιασθῆναι
 „ἐκεῖτο ἐν τῇ αὐλαίᾳ, ἢ δὲ Κιβωτὸς ἦν ἐνδον εἰς τὰ ἁγία τῶν ἁγί-
 „ων. ὁ δὲ Ἰωάβ ἐκ ἐσφάγη ἐπὶ τῇ ἱερᾷ καλᾷθῃ, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλαίᾳ,
 „μὴ τελήσας ἐκεῖθεν ἐξελεῖν. καὶ ὁ Βαναίας καθικέτευσε αὐτόν.
 „Ὡς δὲ, ἐκράυγαζον, ἀποθανῆναι. ἴσως δὲ εἴσιν φοβέμενοι, ἐκ
 „ἡτέληςαν ζῶντα ἐκεῖθεν ἐξελεύσασιν.

„Ἀλλὰ ταῦτα τῷ ὑπερτέρῳ τῶν Ἰσραηλίων Καπιτάνῳ, ὥστε ὁ
 „Δαβὶδ τὸ ζέμμα ὥφειλε; Οὐτὶς δὲ μέγας Καπιτάνιος κατεχρή-
 „σαστο τοῖς μεγάλοις αὐτῶν προτερήμασι, ἔν τῷ ταλάντῳ τῆς πολε-
 „μικῆς αὐτῶν τέχνης, ἵνα κατασφῇ φοβερός τοῖς ἐαυτῶν δεσπόταις.
 „αὐτὸς ἀνάνδρως τε ἔν δολερῶς ἐφόνευσεν τὸν Ἀβεννήρ, τὸν ἄρχοντα ἔν
 „πρέσβυν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐλθόντα συλλαλῆσαι μετὰ τῷ Δαβίδ. ὁ-
 „ς ἐπλήγη μὲν τότε, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος παιδεῦσαι τὸν πταίστην, ἀ-
 „φῆκε τῇ προνοίᾳ τὴν φροντίδα. ὁ αὐτὸς Ἰωάβ ἠδύνατο μὲν ζυγῆσαι
 „τὸν Ἀβεσσαλώμ, ὅμως κατὰφρονήσας τὰ ἐξηκριβωμένως ἐκπεφασμέ-
 „να τῷ Δαβίδ προσάγματα, ἐπέηξεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὰ βέλη.
 „τελευταίον τῷ αὐτῷ τρόπῳ, ἔν τῇ αὐτῇ χειρὶ ἀπώλεσας τὸν Ἀμεσ-
 „σαῖ, τὸν ὑπὸ τῷ Δαβίδ διορισθέντα καθολικὸν διοικητὴν, τῷ νεῷ τῷ
 „τῷ ἀμαρτήματι ἐσηρίχθη ἐν τῇ τῇ δεξιερᾷ αἰσῇ, ἢ ἡ φιλο-
 „δοξία αὐτῶν διαπαντὸς ἐσκόπει. κορωνίδα δὲ ἐτίθηκε τῶν ῥαδιουργιῶν
 „αὐτῶν

2. Βασ. 20. 10.

αὐτῶ, τὰ περὶ τὸν θρόνον διατάξας, ζῶντ^ς ἐτι τῷ Δαβίδ, ἔανα-
κηρύξας ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς συνωμοσίας, ἵνα ἐκβάλῃ τὸν Σολομῶν-
τα, τὸν ὑπὸ Θεοῦ, ἔ τῷ Δαβίδ ἐκλελεγμένον· ὁ ἦν Σολομῶν παι-
δεύσας τοῖς τὸν ἄνθρωπον ἐντὸς τῆ ἀσύλου, ἐν ᾧ αὐτὸς πεισμονικῶς
ἐπέμενε, καὶ τὸ ἀσύλον ἐκ ἦν ὑπὲρ αὐτῶ, ἐς ἡμέρας ἑκατοστάς.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ.

Περὶ τῷ θανάτῳ τῷ Σεμεί.

1. **Ο** Σολομῶν. (103) Φησὶν ὁ κριτικὸς, ἐτοιμάζει μὲν παγίδα τῷ
Σεμεί. τῷ συμβέλλω τῆς τῷ Βασιλέως ἔ πατρὸς αὐτῷ Βασιλείας,
περιμένει δὲ τὸν πτωχὸν γέροντα ἐπιθεῖναι τὸ ἐφίππιον ἐπὶ τῆς ὄψης
αὐτῷ πρὸς τὸ ἀπελθεῖν εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἔ
διαπεράσαι τὸν χειμάρρην τῶν Κέδρων. ὅπως ἀποκτείνῃ αὐτὸν ἐπὶ
προφάσει δικαιοσύνης. ἀνάγνωθι τὰς ἱστορίας τῷ Καλιγύλα ἔ Νέ-
ρων^ς, ἔ ἴδε, ἐὰν τὰ τέρατα ταῦτα διὰ τοιούτων ἀνομιμάτων ἤρ-
ξαντο βασιλεύειν.

Ὅποια λόγος σφοδρότης! ἀλλὰ πρῶτον μὲν πῶς εἶρε τὸ, ὅτι ὁ
Σεμεί, ὁ υἱὸς τῷ Γηρά, ὁ κατοικῶν τὴν βασιλίαν, ὁ περιουβήσας τὸν
Δαβίδ, ἔ λιθάσας αὐτὸν, φεύγοντα τὰς τῷ Ἀβεσσαλὼμ παρεμβο-
λὰς, ὁ κατειρχθεὶς ὑπὸ τῷ Σολομῶντ^ς ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἦν συμβε-
λ^ς τῷ Δαβίδ; εὐρίσκομεν ἀληθῶς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Βασιλείων βι-
βλίῳ Σεμείτινα, σὺν τῷ Ρησι, Νάθαν, Σαδοκ, ἔ Β. ναία, συνα-
ριθμέμενον μετὰ τῶν ἐγκρίτων, τῶν ἀμετατρέπτως προσηλωμένων
τῷ Δαβίδ, ἔ τῷ Σολομῶντι· ἀλλ' ἐδὲν κοινὸν τότε, ἔ τῷ Σεμεί
τῷ υἱῷ τῷ Γηρά, περὶ ὃ νῦν ἔ λόγ^{ος}. ἡ παλαιὰ Διαθήκη διαλαμ-
βάνει περὶ δέκα, ἔ ἐτι πλέον ἀνθρώπων καλεσμένων Σεμεί, ὧν τρεῖς
σύγχρονοί εἰσι τῷ Δαβίδ. μετὰ δὲ τῶν ἄλλων εἰς ἑξῆς, ὃν ὁ Σο-
λομῶν ἐποίησε κατεστράμενον ἐν τῇ γῇ Βενιαμίν. ἐπειὴ ἦν, κατὰ
τὴν κρίσιν αὐτῷ, ἡ μόνη ὁμοιότης τῷ ὀνόματι^ς συνέζησιν τὴν τῶν προ-
σώπων ταυτότητα, διατὶ ἐκ ἐταυτοποίησε τῶν τῷ Σεμεί τῷ υἱῷ
τῷ Γηρά; Δεύτερον δὲ ὁ Σεμεί ὁ υἱὸς τῷ Γηρά, ὁ διὰ προσαγωγῆς τῷ
Σολομῶντ^ς θανατωθεὶς, ὡς μὴ φυλάξας τὴν τῆς ἐξουσίας συνθή-
κην. ἐπεσεν εἰς πταίσμα κατὰ τοῦ νόμου τῆς πρώτης τάξεως. τότε δὲ
τῷ πταίσματι^ς τὸ βάρος^{ος} ἠνέχθησαν τὰ τῆς ῥαδιουργίας αὐτῷ περισ-
τικά. τοιαύτην δὲ ῥαδιουργίαν τὰ κατ' ἡμᾶς κριτήρια οὐδέποτε ἐξήλει-
φον ἂν ἐκ τῶν ἰδίων καταλόγων. ἐὰν δὲ ὁ Μονάρχης δι' ὑπερβολὴν
εὐσπλαγχνίας ἀπήλλαττε τὸν πταίστην ἀπὸ τῆς τῶν νόμων ἀντιθέ-
τη^ς,

2. Βασ. 16. 5.

3. Βασ. 1. 8.

3. Βασ. 4. 18.

τητ^ο, οἱ νόμοι ὅμως ἐκράνυαζον μὲν διαπαντὸς κατ' αὐτῶ, ἐξε-
πληρῶντο δὲ, ὅτε κατέπαυε τῆς ὑπερτέρας ἐξουσίας τὸ ἐμπόδιον. τοι-
αύτη δὲ ἦν ἡ περὶ τὸν Σεμεὶ ὑπόθεσις. οἱ μὲν τῶ γένους πρόεδροι ἐ-
ζήτησαν τὸν τῆς θάνατον, ὁ δὲ Δαβὶδ, ὅτε ὁ τρισάθλιος ἔτ^ο
ἔπεσον ἐπὶ τὰς πόδας αὐτῶ, δι' ὑπερβολὴν ἀγαθότητος ἀντιστὰς αὐ-
τοῖς, ὥμωσε μὴ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς θάνατον. καὶ ἔν ὁ Δαβὶδ ἐκώ-
λυσε τὴν τῶ νόμου ἐκπλήρωσιν, ἔκ ἡθέλησεν ὅμως κατασησῆσαι τὸν νό-
μον παντελῶς ἀνίσχυρον πρὸς τὴν διεκδικήσιν τῆς περιφρονηθείσης βα-
σιλικῆς μεγαλειότητος. ὁ Σολομὼν τὸν πατρικὸν ὄρκον εὐλαβηθεὶς,
ὅπως ἔθηκε τῷ Σεμεὶ ὡς αὐτὸς τυχὼν, εὐτυχῇ ἑαυτὸν ἐνόμισε. κα-
λῶς δὲ γινώσκων τὴν διὰ τὴν παράβασιν περιμένυσαν αὐτὸν ποινὴν,
εἰς ἣν αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπέβαλεν, ἐν τῷ τέλει τῶν τριῶν ἐτῶν, μηδε-
μίαν ἄδειαν λαβὼν ἐκ τῶ Μονάρχου ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶ, διὰ
Φιλοχρηματίαν ἡθέτησεν αὐτῶς. διὸ ὁ Σολομὼν, ἄνθρωπον, ὃν ἔδει
τελευτῆσαι δι' ὠμοτάτων βασανιστηρίων, καὶ ὑπέβαλε ποινῇ, ἣν αὐ-
τὸς ἐξεργε, „ἡ ταῦτα μετὰ τοσαῦτα ἔτη. Ο ἔν Σολομὼν ἐς τέρως
„μισσητότερος τῶ Καλιγύλα ἢ Νέρωνος... Ο Θεὸς ἔκ ἡδυνήθη λα-
„λῆσαι αὐτῷ... Τὸτό ἐστιν ὄναρ. εἶτα ὁ Θεὸς ἐρχόμενος διαλέγετο
„μετὰ τῶν Ἰσδαίων (104);

A" P O P O N B'.

Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς Βασιλείας τῶ Σολομῶντ^ο.

1. **Η**κῆσαμεν τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἰδὲ ἡ γεωγραφικὴ πολυ-
μάθεια ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς ῥήσεως, τῆς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Βασι-
λειῶν βιβλίῳ, τῷ διαλαμβάνοντι περὶ τῆς τῶ Σολομῶντ^ο ἐπικρα-
τείας, ὡς ἐπεκτεινομένης ἀπὸ τῶ Εὐφράτη ποταμοῦ ἕως τῶν ὄριων
τῆς Αἰγύπτου. τί δὲ κατὰ τῆς προτείνει ὁ Φιλόσοφος; „Εγὼ, λέ-
„γει γολμῷ εἰπεῖν, ὅτι ἔδεποτε ὁ Σολομὼν, ἀλλ' ἔδὲ ἄλλος τις ἡ-
„γεμῶν Ἰσδαίων ἔσχε πάσας τὰς Βασιλείας ταύτας; ἐγὼ ἔδολως εὐ-
„λαβῆμαι τὸ ψεῦδος, ὥσπερ οἱ προκάτοχοί μου.

Οὐδεὶς ἐστὶ προκάτοχος αὐτῶ, αὐτὸς μόνος ἐστὶν ὁ πολλαπλασιάζων
τὰς βλασφημίας κατ' ἀναλογίαν τῆς εἰς τὴν ὑπόθεσιν προόδου.

Ο παροργισμὸς μὲ, φησὶν, ἔ συγχωρεῖ μοι τοιαύτην εὐτελεῖ Φι-
„λαρέσκειαν.

Ἀκόσμων τέστι τὸ τὴν χολὴν αὐτῶ ἐξάπτειν.

„Τίς ποτε, φησὶν, ἠκυσέ τινα εἰπόντα, ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι ἐβασίλευ-
„σαν ἀπὸ Εὐφράτη ἕως τῆς Μεσογείας;

Περὶ

Περὶ παντός μὲν ἑτέρου γένους, εἴτε Καλυμνίων, εἴτε αὐτῶν τῶν Ὀπτηνότηων (105). ναί, ἐνδέχεται, ἀλλὰ περὶ τῶν τῶν Ἰσδαίων γένους ἀνένδεκτον. Ἀληθῶς δὲ ἔδειξεν ἔγραψε τὸτο πρὸ τῶν συγγραφέων τῆς Ἱστορίας τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλείων ἔ τῶν Παραλειπομένων οἵτινες καὶ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν τῶν κριτικῶν, ἔ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἀπόδειξίν μιν, ἠκμαζον ὑπαρχούσης ἐτι τῆς τῶν δέκα φυλῶν Βασιλείας, ὅπερ ἐστὶ πλέον ἢ ἑπτακόσια καὶ εἴκοσι ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας. μετὰ δὲ ταῦτα οἵτε Ἰσδαῖοι ἔ οἱ χριστιανοὶ συγγραφεῖς κατὰ συνέχειαν περὶ τούτου ἐλάλησαν. ἔδειξεν δὲ συγγραφεὺς, ὅδε Ἰσδαῖος, ὅδε ἐθνικὸς εἶπε ποτε τὸ ἐναντίον. ἔωρακε δ' ἄρα γε αὐτὸς ἢ παρ' Ἑλλήσιν, ἢ παρὰ Ῥωμαίοις συγγραμματα, ἢ λέγων παλαιότερα τῶν βιβλίων τῶν Βασιλείων ἔ Παραλειπομένων, ἀλλὰ καὶ πλησιάζοντα τοῖς τούτων καιροῖς; εἰάν δὲ ἀναβῇ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Σαμαρείας, τῆς τέλος ἐπιτείσης τῇ τῶν δέκα φυλῶν Βασιλείᾳ, ἄχρι τῆς τῆς Σολομώντος Βασιλείας, ἔχοντες εἰμὴ διακόσια καὶ ἑξήκοντα ἔτη. ἀποδεδειγμένον δὲ ἐστὶ ἔ ὁμολογούμενον, ὅτι κατὰ τὸτο τῶν καιρῶν τὸ διάστημα ἠκμασαν οἱ συγγραφεῖς τῶν ὑπομνημάτων τῶν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλείων, καὶ τῶν ἐν τοῖς τρισὶ τεταρτημορίοις τῶν δευτέρων βιβλίων τῶν Παραλειπομένων. οἵτινες μὴ ἀρκεσθέντες σημειῶσαι γενικῶς ὡς ὅρια τῆς τῆς Σολομώντος δεσποτίας ἐνθεν μὲν τὸν Εὐφράτην, ἐκεῖθεν δὲ τὴν Αἴγυπτον, ἐδήλωσαν ἰδικῶς ἐπὶ μὲν τῶν Εὐφράτις τὴν πόλιν Θάψαν (106), τὴν μετὰ ταῦτα γνωσθὴν διὰ τῆς ὀνόματος Θαψάκη, ἐν δὲ τῇ εἰσόδῳ τῆς Αἰγύπτου τὴν πόλιν Γάζαν. συμφώνως δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ Σολομὼν ἀνῆγειρεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Συρίας τὴν Θεμόρ, εἶπεν τὴν Παλμύραν, μικρόν τι ἀπέχουσαν τῶν Εὐφράτις. ὁ δὲ μὴ πισεύων αὐτοῖς, ἔ τὰ τοιαῦτα ἀρεσκόμενος ἔργα, τὰ τοσούτων ἐγγύς ὄντα τῷ καιρῷ, καὶ ὅν ἔτοι συνέγραφον, ἔτος πολλῷ μᾶλλον ἀμφισβάζειν δύναται περὶ τῶν εἰάν ἢ Ἀλεξάνδρεια ὑποδομήθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξάνδρων ὡς Ἱεροδωτοῦ, ὅτε Κεῖντος ὁ Κερτίος, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὰ περὶ αὐτῶν συγγράφαντες.

2. Ἄλλ' ἐκ ἑρρέθη, ὅτι ὁ Σολομὼν πολέμῳ ἐκτήσατο καὶ μίαν λέγαν γῆς.

Ἐστω. ἄλλ' ἐρρέθη, ὅτι ὁ Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτῶν μετὰ τὸ πατάξαι τὴν Φυλισαῖς (107) καὶ λαβεῖν τὴν Γεδὲ καὶ τὰς ὑπὸ αὐτὴν πόλεις, καὶ μετὰ τὸ πατάξαι καὶ ὑποτελεῖς ποιῆσαι τὴν Μωαβίτας, ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὸν Ἀδραζάρ Βασιλέα Σαβᾶ ἐν τῇ χώρᾳ Ἡμαθ, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ κυρίως καλεσμένῃ Συρίᾳ, καὶ ἔτιως ἐξέτεινε τὴν Βασιλείαν αὐτῶν ἕως Εὐφράτις. ὁμοίως κατατροπώσας τὸν Σύρον, Βασιλέα

3. Βασ. 4. 24.

2. Παρ. 9. 26.

3. Βασ. 4. 24.

2. Παρ. 8. 4.

2. Βασ. 8.

1. Παρ. 1. 28.

λέα τῆς Δαμασκῆ, τῆς μητροπόλεως τῆς Κοιλοσυρίας, ἔδειτο ἐν αὐτῇ Φρυγῶν, ὑποτελῇ κατασχίσας πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην. δεχθεὶς δὲ τὴν ὑπὸ τῷ Θεῷ Βασιλέως Ημαῖ προσονευθεῖσαν αὐτῷ ὑποταγήν, καὶ καὶ ὑποτάξας τὰς Ἰσδαίους, ἐφάρξατο τὴν τῶν ἐπικράτειαν.
 3. Βασ. 4. 24. Ἐρρέθη δὲ προσέτι, ὅτι ὁ Σολομὼν ἀπελάμβανεν ἐν εἰρήνῃ πάντων τῶν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κτημάτων.

Εάν δὲ εἰς τῶν Ελλήνων συγγραφέων, τῶν ἐν τῷ αἰῶνι τῷ Αὐγύστου ἀκμασάντων, ἀξιοπιστότερος ὑπάρχει, κατὰ τὴν τῷ κριτικῷ ἐπίκεισιν: δύο συγγραφέων Εβραίων, κατὰ τὴν ἱστορίαν τὰ περὶ τῷ γενέσθαι αὐτῶν καὶ σχεδὸν συγχρόνων τοῖς ἱστορμένοις, ἀναστὰς τὰ ὑπὸ Νικολάου τῷ Δαμασκηνῷ γεγραμμένα ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ βιβλίῳ. „Μετὰ δὲ ταῦτα πολλῶν χρόνων ὕστερον τῶν ἐγγυώρων τῶν Ἀδαδός ὄνομα πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκῆτε καὶ τῆς ἄλλης Συρίας, ἔξω Φοινίκης ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξευείμας πρὸς Δαβίδην, Βασίλεα τῆς Ἰσδαίας, καὶ πολλὰς μάχαις κερθεῖ, ὡς αὐτὴ παρὰ τὸν Εὐφράτην. ἐν ἣ ἡττάτο, αἰεὶς ἐδόξεν εἶναι Βασιλέων ῥώμη, καὶ ἀνδρεία... Τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου, ἀπόγονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἐκάς παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ ὀνόματι τὸ ἐπιδοχομένους, ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυνατεὺς ὁ τρίτος ἀναμαχέσασθαι βυλόμενος τὴν τῷ προπάτορος ἡτταν. κρατεῦσας ἐπὶ Ἰσδαίους, ἐπόρθησε τὴν Σαμαρείτιν καὶ τὴν Ἰερουσαλὴμ. Μετὰ τὰς τοιαύτας μαρτυρίας ὁ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδον αἰῶνα ζῶν ἄπιστος, λέγων, ὅτι ὁ δὲ ποτε, ὁ δὲ ὁ Δαβὶδ, ὁ δὲ ἄλλος τις τῶν Ἰσδαίων ἐβασίλευσεν ἐν τῇ αὐτῇ Συρίᾳ, τί ἄλλο ἐμφαίνει, εἰ μὴ τῆς αὐτοῦ βασιλείας τὸ πλήρωμα;

3. Αἰ. ὁ ἀντίπαλός μου ἔχει πρόσωπον πάντη ἀναίσχυτον. „Ο Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, λέγει, κύριος ἦν μεγάλων ἐπικρατειῶν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ.

3. Βασ. 4. 24. Τὰ μεγάλα ταῦτα κράτη καταντῶσιν εἰς μόνην τὴν πόλιν Γαζερ, ἣν ὁ Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὴν ἱερὰν ῥῆσιν, ἀφελὼν ἀπὸ τῶν Χαναανίων, καὶ ἐξαφανίσας τὰς λοιπὰς τὰς ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ οὐκ ὄντας, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣν ὁ Σολομὼν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα.

4. Ἀλλὰ πολλοὶ νομοὶ, προσέθησιν ὁ αὐτός, τῶν Χαναανίων, ἃ ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῷ Σολομῶντος. πᾶς ἐν ἐστὶ τὸ τοῦ μέγα κράτος;

Τὸ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ σχεδὸν τῷ, ὥσπερ ἐάν τις διίσχυρίζετο, ὅτι ἡ τῶν Γαλλῶν Βασιλεία ἐκ ἐπεκτείνετο ἀπὸ τῆς Ἀθλαμανῶν θαλάσσης ἄχρι

ἔχει τῆς μεσογείας διὰ τὸ ἀνήκειν τῷ Πάπᾳ τὸ Κομητάτον· πρὸς τούτοις πρέπει ἢ αὐτῷ, ὀνομασίᾳ δηλῶσαι τὰς νομὰς, τὰς μὴ ὑποκειμένους τῷ Σολομώντι. διότι τὸ τρίτον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν λέγει ῥητῶς, «Ο Σολομών ἀνήγαγεν εἰς φόρον θηλείας πάντα τὸν λαὸν τὸν ὑπολειμμένον ὑπὸ τῆς Ἀμμοραίης, καὶ τῆς Χετταίης, καὶ τῆς Φεργεζαίης, καὶ τῆς Χαναναίης, καὶ τῆς Εὐαίης, καὶ τῆς Ιεβουσαίης, καὶ τοῦ Τεργεσαίης, ὅς ἐκ ἡδύναντο οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξολοθρεῦσαι αὐτάς. καὶ ἀνήγαγεν αὐτάς Σολομών εἰς φόρον θηλείας ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης (108). Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἔν τῇ ὅτι ὁ Ἡράμ, ὁ τῆς Δαβὶδ καὶ Σολομώντος συνωμότης ἐκ ἡρτητο ἀπ' αὐτῶν, ὅπερ δοκεῖ ἀμφισβόλον, τὸ πᾶν καταστῆ εἰς τὴν περὶ χωρὸν Τύρου καὶ Σιδῶνος, ποῖον ἂν τὸ αἷτιον τῆς νομιζομένης τῆς φιλοσόφου ἀγανακτήσεως; αὐτὸς πάντῃ, ἐξὶ τὸ αἷτιον, ὁ ἀφειδῶς παραθεῖς τὰς ψευδοῤῥημοσύνας αὐτῷ τοῖς αὐτὸν ἀναγινώσκουσιν.

3. Βασ. 9. 20.
21.

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν Σ'.

Περὶ τῆς σφάλματος τῆς κριτικῆς, τῆ περὶ τῆς ποσότητος τῆς ἀλεύρου, τῆ καὶ ἐκάστην δαπανωμένον ἐν τῷ τῆς Σολομώντος παλατίῳ.

1. Ἰδὲ ἑτερογενῆς τις ἔνστασις· Οὗτος ὁ πτωχὸς Καλμέτος, ὁ τὰς πρὸ αὐτῆς συλλεχθεῖσας βλακειὰς μεταγράψας, κομφῶς ἡμῶν ἐκφράζει, ὅτι οἱ Βασιλεῖς τῆς Βαβυλωνῆς ἐτρεφον πάντας τὰς ὑπεργὰς αὐτῶν.

Ἀχει τῷδε ἑδμεῖα βλακειὰ ἐστὶ. διότι ὁ πτωχὸς Καλμέτος προτείνει τὰ τῆς ἀρχαιότητος.

2. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ὁ Ἰσδαῖος εἶχε λόγον πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Βαβυλωνῆς, ὅν ὁ Θεόδωρος ὁ Βασιλεὺς τῆς Κόρσικας (109), πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας.

Τῷτο μεγάλην τιμὴν προσκεῖ τῷ Σολομώντι.

Ἡ ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας.

Τῷτο ἐπὶ κρείττονες. Ο Σολομώντῳ λόγῳ τῆς δεσποτείας αὐτῆς ἐκ ἢ ἢν μείζων τῆς δεσποζόντος ἐνὸς πολυχινῆς τῆς Νορμανδίας, ὅπερ ἐπίσημον μὲν ἐστὶν ἀληθῶς, πλὴν ἡ δεσποτεία αὐτῆς περιερίζεται ὑπὸ τῶν ὀρίων μιᾶς ἐνορίας, τῷτο δὲ ἢ τὸ ὑπὸ τῆς πτωχῆς Καλμέτης ἀγνοούμενον. Ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι τέτοις, παρέβαλλεν ἄραγε ὁ Καλμέτος τὸν Σολομῶντα τοῖς Βασιλεῦσι τῆς Βαβυλωνῆς; ἰσαμῶς. αὐτὸς παρετήρησε μὲν, ὅτι ὁ Σολομῶν κατὰ τὴν τῶν Ανατολικῶν συνήθειαν ἐτρεφε τὰς ὑπεργὰς αὐτῆς, εὐλογοφανῶς δὲ ἐπέφερεν, ὅτι ἀνα-

R

καὶ α

καία ἦν αὐτῷ ποσότης σιτηρεσίων πολλῶ μείζων ἥς χερίζουσιν οἱ Ἡγεμόνες, οἱ χρήμασι μόνοις ἐπιμισθόμενοι τὰς ὑπεργὰς αὐτῶν.

3. „Ἐβδόμηκοντα, φησὶ, χιλιάδας μοδίς ἀλεύρης. ἢ τετράκοντα βόας καὶ ἑκάστην ἡμέραν.

3. Βασ. 4. 22.

Ἡ ποσότης τῆ ἀλεύρης ἐστὶν ὑπερβολικὴ, ὁδεμίαν δὲ ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὴν τῆ κρέατος ποσότητα. σφάλμα ἐστὶ πάντως. Ἰδὲ τὸ ῥητόν. Καὶ ταῦτα τὰ δέοντα τῷ Σολομῶν. ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τετράκοντα κόροι σεμιδάλεως, ἢ ἐξήκοντα κόροι ἀλεύρης κεκοπανισμένοι, ἢ δέκα μόχοι ἐκλεκτοί, ἢ εἴκοσι βόες νομάδες. ἢ ἑκατὸν πρόβατα, ἐκτὸς ἐλάφων, δορκάδων, ἢ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν σιτιστά. Ο κόρος περιεῖχε σχεδὸν δύο σεξτάρια τῆ παρυσίς, οἱ ἐν τετράκοντα κόροι τῆς σεμιδάλεως συνισῶσι δέκα μοδίς, ἑνδεκα σεξτάρια, ἢ τρία Boisseaux. (110) οἱ δὲ ἐξήκοντα κόροι τῆ κεκοπανισμένης ἀλεύρης, εἴκοσι ἢ ἓνα μόδιον, δέκα σεξτάρια, ἢ μίαν μίνα. οἱ ἐν ἐβδόμηκοντα χιλιάδες μόδοι τῆ ἀλεύρης κατήντησαν εἰς τετράκοντα ἢ δύο μοδίς. τῆ κριτικῆς ἀρα ἐστὶ τὸ τὸ σφάλμα τῆτο. ἐπειδὴ δὲ ὑπερβολικόν ἐστιν, ἀναλογισέον τοῖς τῆ τυπογράφου σφάλμασιν. εὑρον ὅμως αὐτὸ ὁλόγραφον ἐν ταῖς πρὸ ὀφθαλμῶν μὲ δυσὶ διαφόροις ἐκδόσεσιν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῶν τῆ Σολομῶντος ἱπποσασίων, ἢ τῶν Ωδῶν αὐτῆς.

1. „**Α**ὶ τῆ Σολομῶντος, φησὶν ὁ αὐτὸς, τεσσαράκοντα χιλιάδες ἱπποσασίων ἐκ ἦσαν πολλαὶ μετὰ τὰς ἐννεήκοντα χιλιάδας τῶν μοδίων τῆ ἀλεύρης.

3. Βασ. 10. 26.

Τὸ αὐτὸ ὅτως ἀναγινώσκω ἐν δυσὶν ἐκδόσεσιν. Ἰδὲ ἐν ἐννεήκοντα χιλιάδες μόδοι, ἀντὶ τῶν ἐβδόμηκοντα. αἱ δὲ τεσσαράκοντα χιλιάδες τῶν ἱπποσασίων πολλαὶ τυχόν εἶναι ὡς πρὸς τὰς τετράκοντα ἢ δύο μοδίς, τὰς ἐν τῷ ὕφει, ἢ ἐν πάσαις ταῖς μεταφράσεσι κειμέναις. διὸ ὁ Σολομῶν ἐκ εἶχε τοσαύτας χιλιάδας ἱπποσασίων· εἶχε δὲ λέγει τὸ τρίτον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ, ἔδαφίῳ ἑκοστῷ ἑκτῷ χίλια ἢ τετρακόσια ἄρματα, ἢ δώδεκα χιλιάδας ἱππέων. αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τῶν ἱπποσασίων, τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ εἰσὶ σφάλμα τῆ μεταγραφῆς, (111) ἐπιδορυγόμενον διὰ τῆ παραλήλῃς ῥητῆς, τῆ ἐν τῷ ἐστέρω βιβλίῳ τῶν Παλαιολομένων. ἐν δὲ τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει ἀναγινώσκον, τὸν Σολομῶντα

τα

τα ἐξηκέναι τέσσαρας χιλιάδες ἵπποσασίων ὑπὲρ τῶν ἵππων αὐτῶν, ἢ ἵνα ἀκριβέστερον μεταφράσωμεν, τέσσαρας χιλιάδας φάτνας *).

2. „Ἡ λεγομένη τῶν Εβδομήκοντα, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, κακὴ με-
„τάφρασις ἀναγράφει τῷ Σολομῶντι πέντε χιλιάδας ὠδῶν (112).

Πάνυ καλῶς ἀρμόζει αὐτῷ ὁ περὶ τῶν κακῶν μεταφράσεων λό-
γος μετὰ τὸ πεποιημένον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δρέσκειαν ῥάκιον, τὸ ὑπὲρ
αὐτοῦ ὡς ὕψος καθαρὸν προβαλλόμενον.

3. „Ο Ἰωσηπος ὁ Φλάβιος, προσέφησιν, ἐπιβεβαιοῦν, ὅτι αἱ ἐπι-
„σολαὶ τῷ Σολομῶντος καὶ τῷ Ηράμ ἐτι ἐσώζοντο ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν
„χρένοισι. ἀλλ' ἡδύναντο ἄρα σώζεσθαι τὰ τῶν Τυρίων γαζοφυλάκια
„μετὰ τὴν ὑπὸ τῷ Αλεξάνδρῳ γενομένην τῆς Τύρου καταστροφὴν, καὶ
„τὰ τῶν Ἰσδαίων μετὰ τὴν τῷ ναῦ καταστροφὴν, τὴν ἐπὶ Ναβουχο-
„δονόσορ;

Γῶς, κατὰ πρῶ-
τον. λόγ. 1.

Ἠδύναντο ἄρα; ἀναμφισβόλως ἡδύναντο· μήτι ἐκ ἔχονεν παρα-
δείγματα παρακαταθήκων καὶ γαζοφυλακίων διασωθέντων μετὰ τὴν
πυρκαϊάν, ἢ πρὸ τῆς πολιορκίας ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς μετετέθησαν;
οἱ Τύριοι οἱ φροντίσαντες ἀποσεῖλαι εἰς τὴν Καρθαγένην τὰς γυναῖ-
κας καὶ τὰ ἐκλεκτότερα αὐτῶν πράγματα. καὶ διελογίσαντο ἄρα γε δια-
φυλάξαι τὰ γαζοφυλάκια αὐτῶν; οἱ δὲ ἐν Καρθαγένῃ σαλόντες
πρέσβεις, οἱ τοσούτων ζηλώτυποι τῆς δόξης τῆς μητροπόλεως αὐτῶν,
οἱ μετὰ τοσούτοις ζήλῳ ἐπιφορτισθέντες πάντα τὰ λοιπὰ πράγματα, ἐκ
ἠγωνίσαντο ἄρα γε μετακομίσαι καὶ ταῦτα τὰ ὑπομνήματα; ὅλον δὲ,
ὅτι πάντα τὰ μετακομιζόμενα τότε εἰς τὴν Καρθαγένην, μετ' ὀλίγα
ἔτη, ἐξότῃ ἡ Τύρος ἤρξατο ἀνακαινίζεσθαι, ὅς αὐτὴν πάλιν μετη-
νέχθησαν.

ἈΡΘΡΟΝ, Η'.

Περὶ τῷ ναῦ τῷ Σολομῶντος, καὶ τῆς τότε καθιερώσεως.

1. **Α**λλ' ἕνσας, εἰς τὴν 18 ναῦ 18 Σολομῶντος οἰκοδομὴν ἀφο-
ρῶσα. „Οἱ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τρεῖς χιλιάδες, καὶ τριακόσιοι ἄνθρω-
„ποι, λέγει, οἱ ἀφιερωθέντες τῷ ἔργῳ τῆς ἐτοιμασίας τῷ ναῦ, ὅτι-
„νος ἢ ὅψις ἴση ἐμελλεν εἶναι ποσὶ μόνον ἐννεήκοντα καὶ ἐνὶ, ταράτ-
R 2 „Τ881

*) Ὅρα τὸν Καππείλ. καὶ τὰ σημει-

ώματα τῷ Οὐβιγάντῃ εἰς τὸ 4. κεφ.
τῆς 3. τῶν Βασ.

„τασι πάντα ἀνθρώπων, τὸν μικρὰν τινα ἔχοντα τῆς δεχίτεκτονικῆς, εἰδήσιν *).

Τὸ τοῦ ναῦ τὸ μέρος, το καὶ αὐτὸν ὅψιν ἔχον ἴσην ποσὶ μόνον ἐννεήκοντα ἢ ἐνὶ, ἢ καὶ ἄλλο τι ὑπῆρχεν, εἰμὴ τὸ θυσιαστήριον, ὅπερ ἦν τὸ πεντηκοσημόριον τοῦ ναῦ. ἄκυσον δὲ τὸν αὐτὸν μετ' ὀλίγας σείρας ἀναρῶντα εαυτόν.

„Μὴ φαντασθῆς, λέγει, ὅτι ἔτσι οἱ ναοὶ εἶχον ὁμοίωσιν τινὰ ἵσους ἡμετέροις· αὐτοὶ ἦσαν περίβολοι, ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν μικρόν τι θυσιαστήριον. διὰ δὲ τοιαύτων περιβάλλον συνεκρότην μικρὰν τινα πόλιν, ἣς τὰ μὲν τεῖχῃ ἦσαν σερεὰ, αἱ δὲ τῶν ἱερέων οἰκίαι ἐσηρίζοντο ἐπὶ τὸ ἐνδόν τῶν τειχῶν μέρος.

Τὸ τοῦ ἡν τοῦ μικροῦ θυσιαστήριον, τὸ ἔχον, καὶ αὐτὸν, ὅψιν μόνον ἐννεήκοντα ἢ ἐνὸς ποδός· ὁμολογῶ δὲ αὐτῷ χάριτας συγκατατεθέντι περὶ ταῦτα ταῖς παραλήρησεσι, ταῖς ὑπ' ἐμῶ αὐτῷ πρὸ ἐτῶν δώδεκα προτεθείσαις περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναῦ, οἷαν αὐτὸς ἐφαντάσθη, ὅτε συνέγραφε τὴν ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἰσορίας φιλοσοφίαν **). ἀναγκαῖον δὲ ἦν αὐτῷ μὴ ἀμνημονῆσαι τῆς, ὅτι οἱ ἐκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἐργάται, οἱ τὰ περὶ τὴν κατὰσκόλην τοῦ ναῦ ἐτοιμάζοντες, ἀμοιβαδὸν ὑπῆρτεν τοῦ ἐργῶ, ὅμῳ δὲ μόνον χιλιάδες περὶ πρὸς εἴκοσι.

3. Βασ. 5. 14.

2. „Πενήκοντα ἐργάται, προσέθησαν ὁ αὐτὸς, ἐν μηνὶ ἐξ οἰκοδομῆσιν ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ οἶκον ὠραῖον τῷ ναῷ τῷ ἰσομεγέθει.

Ἐκ τῆς δὲ ἡλόν, ὅτι αὐτὸς ἐξαισία ἡπατήθη, παραβάλλων τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος οἴκῳ τῶν Ἀσσύρων πολιτῶν.

3. „Ἀλλὰ τὰ μέτρα, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, τοῦ βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, τῶν Παραλειπομένων, τῆς Ἰεζεκιήλ, ἢ τῆς Ἰωσήφ ἐστὶ πάντῃ ἀσύμφωνον· ἢ δὲ μεταξὺ τῶν τριῶν τῶν συγγραφέων διαφορὰ ἐστὶν ἐξ ὧν ἴσως.

Οὐδεμία διαφορὰ ἐστὶ. διότι οἱ συγγραφεῖς ἔτσι τὰς διαμετρήσεις δηλοῦσι τριῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων· οἱ μὲν τῶν Βασιλειῶν ἢ τῶν

*) Τὸ θυσιαστήριον μήκος εἶχε πῆχυν ἑξήκοντα· ὁ δὲ κριτικὸς υποτίθεται τὸν πῆχυν ἴσος μόνον ὀκτακαίδεκα δακτύλοις. ἀλλὰ δεδειγμένοι ἐστὶν, ὅτι ὁ ἑβραϊκὸς πῆχυς ἴσος ὦν τῷ Αἰγύπτῳ, περιεῖχε δακτύλους εἴκοσι καὶ ἑπτά, καί τινος γραμμᾶς, διὸ τὸ τοῦ

θυσιαστήριος μήκος ἦν ἴσον ἑκατὸν καὶ πέντε τῶν ἡμετέρων ποδῶν.

**) Ὅρα κ. 4. ἀρθ. 5. σ. 106. τῆς ὑπερασπίσεως τῶν βιβλίων τῆς παλαιᾶς Διαθήκης κατὰ τῆς περιτῆς ἰσορίας φιλοσοφίας.

τῶν Παραλειπομένων, τὰς τῷ ναῦ, τῷ ὑπὸ τῷ Σολομῶντος οἰκοδομηθέντος· ὁ δὲ Ιεζεκιήλ, τὰς τῆς καταγραφῆς τῷ ναῦ, τῷ οἰκοδομηθῆναι μέλλοντος μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφῆν· ὁ δὲ Ιώσηπος, τὰς τῷ ναῦ, ὃν ὁ Ηρώδης ὠκοδόμητε.

4. „Τὰ ἐν τῷ Ψυσιασηρίῳ τῶν βοῶν χήματᾶ, καὶ οἱ δώδεκα βόες οἱ βασιάζοντες τὴν σκάφην, ἐν ἧ οἱ ἱερεῖς ἐπλύνοντο, ἦσαν, λέγει ὁ αὐτός, παράβασις τῷ νόμῳ ἐπίσημος.

Δυναταί τις ἄρα γε λογίζεσθαι τὸ διὰ προσαγῆς τῷ νομοθέτῃ γινόμενον παράβασις νόμου, ὃν αὐτὸς ἐποίησεν; (113) ὁ Σολομὼν διὰ προσάγματος Θεοῦ ἔθηκε τὰ χερσὶν ἐν τῷ Ψυσιασηρίῳ, ὡς περὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τῆς Κιβωτῆ, καὶ κατεσκευάσε βόας χαλκῶς βασιάζοντας τὴν χαλκὴν σκάφην, ἣν ἔθηκεν ἐν τῇ αὐλαίᾳ. ἔδει δὲ φόβος ἦν περὶ τῷ ὅτι οἱ Ἰσραῖλοι λατρεύσαι ἔμελλον τοῖς τοιούτοις τεταγμένοις χήμασιν, ἀλλ' τῷ ἐκκλίνειν εἰς εἰδωλολατρείαν, καὶ λατρεύσαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν καὶ ἰδίαν ἀρέσκειαν κατασκευασθεμένοις.

5. „Οκτὼ μυριάδια, φησὶ, καὶ ὀκτακόσιοι χιλιάδες λίτραι κρέατος βοῶν, καὶ δώδεκα εκατοντάδες χιλιάδων λίτραι κρέατος προβάτων, προσιδεμένων τῷ ἄρτι καὶ οἴνῳ, ἐστὶν ὥσυχία μεγάλη.

Μεγάλη ἀναμφισβόλως, εἴαν καὶ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἄριστον ἔφαγον πάντα· εἴαν δὲ διὰ τούτων τῶν ἐδεσμάτων, δεκατέσσαρας κατ' ἀκολουθίας ἡμέρας, ἐν αἷς ἡ εὐροὴ διήκεσεν, ἔθρεψαν πάντας τὰς Ἰσραηλίτας, τὰς διὰ τὴν καδιέρωσιν τῷ ναῦ ἀπ' ἀκρῆς τῆς γῆς Χαναάν συναχθέντας, ὡς τὰ ἱερὰ βιβλία ἡμᾶς διδάσκουσι, κατ' αὐτὰς δὲ τὰς δεκατέσσαρας ἡμέρας τὸ τοσούτον πλῆθος ἐδεμίαν ἄλλην εἶχε τροφήν, εἰμὴ τὸ τῶν Ψυσιαδέντων ζώων κρέας, ἀνάγκη ἐστὶν ομολογήσθαι, ὅτι λίλως ἐτράφη.

6. „Οἱ μὲν νομιζόμενοι ἑβδομήκοντα, προσέθησιν ὁ αὐτός, λέγουσιν, ὅτι ὁ ναὸς ὠκοδομήθη τετρακόσια τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου φυγὴν, ὁ δὲ Ιώσηπος, μετὰ πεντακόσια καὶ ἐννεήκοντα καὶ δύο, οἱ δὲ νεώτεροι εἴκοσι γνώμας περὶ τούτων ἀλλήλων, διαφερούσας προθέγουσι· τὸ ζήτημα τούτο ὅθεν ἔχει βάρος, ἐν κερῷ ὅμως βιβλίῳ ἡ ἀκριβεία ὁδῶς ἐβλάπτεν.

Ὁ Ιώσηπος ἄρα γε καὶ οἱ νεώτεροι εἰσὶ τὸ ἱερὸν βιβλίον; τὴν τῶν ἑβδομήκοντα δὲ μετέφρασιν κακὴν (114) ὁ αὐτὸς ἀνεκίρηξε· πρέπον ἦν ὅμως αὐτῷ σημειῶσαι ἐνταῦθα πρῶτον, ὅτι ἀληθῶς ἐν μὲν τοῖς χειρογράφοις τῷ Βατικάνῳ, καὶ τῇ Κανταβεργίᾳ, ἐξ ὧν συνεκροτήθη ἡ πολὺ γλωττός τῆς Ἀγγλίας ἐκδοσίς, κεῖται, τετρακόσια τεσσαράκοντα ἔτη, ἀλλ' ἐν τοῖς τῷ Καρδινάλιϊ Σιμένεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις

3. Παρ. 8. 64.
65.

3. Παρ. 6.
Γέν. β. 8. κ.
2. ἀρχ.

ἄλλοις τοῖς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν πολυγλώττων προτιμηθεῖσι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐν *Αντιεραπία*, ἢ *Παρισίῳ*, γέγραπται τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἔτη καθάπερ ἔν τῳ ἐβραϊκῷ ὕφει, καὶ τῇ *Βαλγάτῃ*, οἷς συνάδουσιν, αἱ χαλδαϊκαὶ παραφράσεις, καὶ ἡ Σύρων καὶ Ἀράβων μετάφρασις. δευτέρον δὲ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις αὕτη δοκεῖ ἡ πρωτότυπος.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Περὶ τῆς πλάτης τῆς Σολομώντος.

1. **Β**άσιν τῆς ἀναλογισμῆς τῆς πλάτης τῆς Σολομώντος τίθησιν αὐτὸς τὸ, τῆς μὲν χρυσῆς ταλάντης τὴν τιμὴν εἶναι τεσσαράκοντα χιλιάδας σκεδῶν τῶν ἡμετέρων νομισμάτων, τῆς δὲ ἀργύρης, δύο χιλιάδας. εἴωμεν εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἀναλογίαν τῆς τιμῆς, τῆς μεταξὺ τῆς χρυσῆς καὶ ἀργύρης, τῆς ὑπὸ αὐτῆς ὡς διοριζομένης· ἡ ἐν κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν αὐτῆς ἀναλογία ἐστὶν ὡς εἴκοσι πρὸς ἓν. τῷ ὄντι δὲ ἔκ ἐστιν, εἰμὴ ὡς δεκατρεῖς πρὸς ἓν. διότι ὁ μὲν καλέμενος Μάρκος τῆς ἀργύρης, (ὀκτὼ ὀγγύια) τιμᾷ λίτρας (Γάλλων) πεντηκονταδύω, ὁ δὲ τῆς χρυσῆς, ἑξακοσίας καὶ ἐβδόμηκονταδύω (115).

„Κωμικόνεςσι προστίθουσιν ὁ αὐτὸς, τὸ βλέπειν Μελκ, βασιλίσκον Ἰσραὴλ ἐξουσιασὴν τριάκοντα καὶ ἑξ ὀκτωβίων.

Παρ' αὐτῷ, ὡς εἴκει, τὸ ὄνομα Μελκ συνώνυμόν ἐστι τῷ βασιλίσκῳ μὴ συσάλεντι τῷτο εἰπεῖν, καὶ ἐν ᾧ τὸ ὄνομα Μελκ, ἢ Μελεκ ἀπονεμηθὲν τέσσαρσιν ἰσχυροῖς Μονάρχαις, οἵτινες κατ' αὐτὸν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀβραὰμ ἐβασίλευον ἐν Βαβυλῶνι, ἐν Περσίᾳ κτ. ὡσαύτως καὶ τοῖς Βασιλεῦσιν Αἰγύπτου, καὶ τοῖς τῶν Ἀσσυρίων, τῷ μεγάλῳ Ναβουχοδονόσορ, τῷ Κύρω, καὶ τῷ Αρταξέρξει, οἵτινες ἔκ ἦσαν βασιλίσκοι· πόθεν δὲ ἐπὶ αὐτῷ ἡ μανία τῆς μετελθεῖν ἀδιακρίτως λόγια ἐβραϊκά καὶ συρικὰ, ὧν τὴν σημασίαν ἠγνόα; *Ηγεμῶν*, οἱ ἦν ὁ Σολομὼν ἄρχων ἐν τῷ ὠραιότερῳ τῆς Ἀνατολῆς μέρει, τῷ μῆκος μὲν ἔχοντι πλέον τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα λεγῶν, ἐκτεινόμενῳ δὲ ἀπὸ τῆς Θάψα, τῆς ἐπὶ τῇ Εὐφράτι, ἕως τῆς Γάζης, ἔκ ἐστιν, εἰμὴ βασιλίσκος; Σὺ ἔκ εἶχες πάντως τοσούτον ἀθλίαν ἰδέαις, ὅτε ἐγγραφες ἐν τῇ περὶ τῆς Ἰσραήλ φιλοσοφίας σου, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Σολομῶν, ἢ Σολειμάν τοσούτον γνωστὸν ἦν τοῖς Ἀνατολικοῖς, ὥς ἐν τοῖς τῆς χρόνους τιμῆς ἀξίως ἠγνόντο τῆς Ἰσραήλ οἱ τῶν γάτωνες.

Κατὰ τὴν τῆς ἀρχαιότητος ὁμόφωνον μαρτυρίαν, βέβαιον δοκεῖ, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Δαβὶδ καὶ τῆς Σολομῶντος τὸ χρυσίον καὶ τὸ

τὸ ἀργύριον πολλῶν κοινότερα ἦσαν ἐν τῇ Ανατολῇ, ἥπερ τὴν σήμερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ἔδεν μὲν ἐνταῦθα λέγω περὶ τῆς Ομήρου τῆς ἐμφαίνοντος πάντας τὰς Ἡρώας αὐτῆς, καὶ αὐτὴς δὴ τὰς μικρότερας ἀρχοντας τῆς Ἑλλάδος ἐν πανοπλίαις καὶ σκεύεσι χρυσοῖς, ὥς προτιθέντος τὰ χρυσὰ τάλαντα ὡς ἔχοντες μυριάδας τῶν ἐπιτυμβίων ἁλίων. ἔδεν περὶ τῆς Κτησίης, τῆς Ἰσορῆντος, ὅτι ὁ Σαρδανάπαλος ἐκέλευσε τεθῆναι ἐν τῇ πυρρῇ τῆς νεκρῆς αὐτῆς σώματος ἐν μυριάδιον χρυσῶν τάλαντων, καὶ ἑκατονπεντήκοντα κλίνας σὺν ἰσαρίθμοις τραπέζαις χρυσῆς· ἀναγινώσκοντες δὲ παρὰ τῷ Πλινίῳ τὸν Κύρον μετακομίσαι ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν αὐτῆς χρυσὸν ἰσοβαρὺ λίτραις τριακοντατέσσαροι χιλιάδων, ἐκτὸς τῆς κατεσκευασμένης χρυσῆς, εἴτερον σκόλων, φύλλων, τραπεζῆς, καὶ χρυσοῦ ἀμπέλης, δαπανήσαι τε ὑπὲρ τῆς ὑπ' αὐτῆς γενομένης νίκης πεντακοσίας χιλιάδας ἀργυρῶν τάλαντων. ὁ Ἀλέξανδρος ἦρεν, ὡς διηγείται ὁ Κσίντος ὁ Κέρτιος, ἐκ μόνης τῆς πόλεως Ἀμασσην τρεῖς χιλιάδας καὶ ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρῆς, ἅπερ συγκροτῶσι πλέον ἢ δέκα καὶ ὀκτὼ μυριάδια λογιζομένης τῆς τάλαντος ἰσοτίμης δυοῖς χιλιάσι σκόλων κατὰ τὸ τεθῆναι ὑπὸ τῆς κριτικῆς τίμημα· ἐβλεπες, λέγουσιν ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Σικελὸς Διόδωρος κολοσσοειδῆς ἀνδριάντας χρυσῆς καθαρεῖς, ὡσαύτως καὶ χρυσῆς τραπέζας μεγέθους ἀναλόγως τοῖς κολοσσοῖς.

ΠΛΙΝ. β. 35.
κ. 3.

Κέρτι. β. 3.

2. Ἐσιν ὁμοῦς δυσκολία τις, ἥς ὁ κριτικὸς, καίπερ χλευάζων καὶ συρίττων, προτείνειν ἐκ ἔγνω τὸ ἀληθὲς κέντρον. Αἱ ἑκατὸν χιλιάδες τῶν τῆς χρυσῆς τάλαντων, αἱ ὑπὸ τῆς εἰκοστῆς δευτέρης κεφαλῆς τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Παραλειπομένων δηλούμεναι, τιθεμένης τῆς τάλαντος ἴσος τρισὶ χιλιάσι σίκλων, ὡς συνάγει ἐκ τῆς τριακοστῆς ὀγδόης κεφαλῆς τῆς Εὐδόου, συνιστῶσι δώδεκα σχεδὸν διλλιόνια τῶν κατ' ἡμᾶς νομισμάτων. χιλιάκις δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρᾶ, τιθεμένης ὁμοῦς ἑκάστης τάλαντος ἴσος τρισὶ χιλιάσι σίκλων. συγκροτοῦσιν ἔξ περὶ τοῦ διλλιόνια τῶν αὐτῶν νομισμάτων. ἵνα δὲ ἀληθεύοντα δεῖχθῇ τὰ ῥητὰ ταῦτα, ἀνάγκη ἐστὶν υποθέσθαι, ὅτι ὁ Δαβὶδ, ὁ ἀπ' ἀρχῆς μὴ βασιλεύσας, εἴ μὴ ἐπὶ μόνης τῆς τῆς Ἰσάα φυλῆς, καὶ μὴ ὑποτάξας, εἴ μὴ βασιμῶδον τὰ περικυκλῶντα αὐτὸν μικρὰ ἔθνη· καὶ ὁ ὕψιστος, ὅτε δηλαδὴ ἐπεχέρησε κτήσασθαι τὴν ἀνωτέραν Συρίαν, ἀναγκασθεὶς δαπανῆσαι πολλὰ εἰς διατροφὴν τῶν ἐν ταῖς ὁχλαῖς τῆς Εὐφράτης στρατομάτων αὐτῆς, τῶν ἀπεχόντων τῆς Ἱερουσαλὴμ λέγας ἐπέκτεινα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα, ἐδυνήθη συνάξαι δέκα καὶ ὀκτὼ διλλιόνια πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ναῦ. ὅστις κατὰ τὸ χρέδιον, τὸ ὑπ' αὐτῆς μὲν ἐκδοθῆναι, ὑπὸ δὲ τῆς Σολομώντος ἐκτελεσθῆναι, ἠδύνατο κατὰ τὴν κρίσιν πολλῶν ἐμ-

1. Παρμ. 22.
14.

Εὐ. 38. 1.

ἐμπέρωντε ἡ εὐσεβῶν κερικῶν οἰκοδομηθῆναι διὰ πάνυ ὀλιγωτέρας δαπάνης.

1. Περ. 22.14

Πισθῶ, ὡσπερ ἡ ἄλλοι πολλοί, ὅτι σφάλμα παρεισέδεν ἐν τῷ τῶν Παραλειπομένων ῥητῷ, ὅπερ τὴν σήμερον ἀναγινώσκμεν ἔτως (116). Ἰδὲ ἐγὼ (ὁ Δαβὶδ λαλεῖ) κατὰ τὴν πτωχείαν μου, (ὅρῳ τερον κατὰ τὴν μετριότητά μου) ἡτοίμασα εἰς οἶκον Κυρίου χρυσὸν τάλαντων ἑκατὸν χιλιάδας, ἡ ἀργυρίων τάλαντων χιλίας χιλιάδας. Ἡ ἐν τῷ δὲ τῷ ῥητῷ τῶν Παραλειπομένων ἑβραϊκῇ λέξις γχוני, ἡ ἐνίοτε γλυκύτητα ἢ γλίφιν δηλώσα, ἡδετέραν ἐνταῦθα τῶν σημασιῶν τῶν, ἔχει. ἀλλ' ὅδε ἀρμόζει τῇ τῷ λόγῳ συναφείᾳ. διὸ ἐξ ἀνάγκης ὡδε σημαίνει πτωχείαν, μετριότητα. τίς ἐν περὶ αὐτῆς, ὅτι ὁ τῶν Παραλειπομένων συγγραφεὺς προσφέρει ὡς ἐκ ζώματ' τῷ Δαβὶδ τὸ, κατὰ τὴν πτωχείαν μου, ἡ τὴν ὀλιγότητα τῶν ὑπαρχόντων μου, ἡ ἡδυνήθην συλλέξαι εἰμὴ δέκα ἡ ὀκτὼ διλλιώνια ἐν καθεστηκῶτι χρυσῷ ἡ ἀργυρίῳ, ἐκτὸς τῆς χαλκῆς ἡ σιδήρης, ἡ τῶν ξύλων, ἡ λίθων, ὧν ἡτοίμασα; αὐτὸ τὸ ῥητὸν δέκνυσιν αὐτὸ πεπονθός. ὁδεῖς δὲ καλῶς σκεπτόμενος ἀπονέμει τὸ πᾶν αὐτῷ τῷ πρωτοτύπῳ, ἀλλὰ τοῖς τῷ μεταγράψασιν, εἰς τῶν ἐπιτηδεωτάτων κερικῶν ἐπίσθυσεν, ὅτι τὸ ῥητὸν ἴσ' το ἀναγνώσκειν ἔτως. Ἡτοίμασα κατὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ὑπαρχόντων μου ἑκατὸν τάλαντα χρυσὸν, ἡ χίλια τάλαντα ἀργυρίων. ἀλλ' ὅσον τὸ σφάλμα βεβαίον, τοσούτον ἡ ὑπ' αὐτῷ προτιθεμένη διόρθωσις ἀμφιβόλος. διότι πρὸς βεβαίωσιν αὐτῆς ἡ ἔχουσα μαρτυρίαν ὅδε παραλήλας τινὸς ῥητῆς ἐν τῷ αὐτῷ, ἡ ἐν τῷ τῶν Βασιλείων βιβλίῳ κεμένης, ὅδε ἀρχαίας τινὸς μεταφράσεως, ὅδε παλαιῆς τινὸς γῶνς χειρογράφου.

Ο Ουβιγόντης

ἈΡΘΡΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς Βασιλείας Σαβὰ, ἡ τῆς Θρησκείας τῶν Ἰσραήλων ἐπὶ Σολομῶντος.

1. **Η** Βασίλισσα Σαβὰ, φησὶν ὁ αὐτός, ἡ ἐρχομένη προτείνει τῷ Σολομῶντι αἰνίγματα, ἡ προσενεγκεῖν αὐτῷ μικρὸν τι δῶρον, εἰπὼν δεκάεξ μιλλιώνια, ἡ ὀκτακοσίας χιλιάδας λίτρας τῆς Γαλλίας, ἐστὶν ἀναμφιβόλως ἄλλη τις ματρῶνα ἡπερ ἡ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας. τὸ δὲ δεκατημόριον πάντων τῶν χρημάτων τῶν ἀνήκει τοῖς Ἰερεῦσι. ζητῶσι δὲ τινες τὴν τῇ Σαβὰ Βασιλείαν, ἡ τις ἐστὶν ἀναμφιβόλως ἐν τῇ τῆς Οὐτοπίας χώρᾳ.

ΤΥ

Τί ἐστι τῆτο; ἀμάθεια; ἀναισχυντία; παραλήρημα; πάντα ὁμῶς εἰσίν. ἢ τε ἱερὰ καὶ ἡ κοσμικὴ ἀρχαϊότης ἀκαταπαύτως λαλεῖ περὶ τῆς χώρας τῆ Σαβὰ καὶ τῶν Σαβαίων, τιθεῖσα αὐτὴν ἐν τῇ Αραβίᾳ ἐπὶ τὸν Περσικὸν κόλπον πλησίον τῆς Ρέγματ^ο. ἀναγινώσκουμεν τῆτο ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Γενέσεως, τὸ Ἰωβ, τῶν Ψαλμῶν, τῆς Ησαΐα, τῆς Ἰεζεκιήλ, Διοδώρου τῆς Σικελιώτης, τῆς Βιργιλίᾳς, τῆς Πλινίᾳς, τῆς Πτολεμαίᾳς *), ἔθεν ἔθνος, λέγει ὁ Πλίνιος, πλεσιώτερον τῶν Σαβαίων, καὶ τῶν Γερραίων. Τίνος δὲ ἕνεκα προτίθε^ο ἐνταῦθα ἡ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας; (117) ἡ μὲν μεγάλη αὐτῆς ἐπικράτεια σισυρων πλείε^ο ὠραίων, ἡ δὲ χώρα τῆς Βασιλείας Σαβὰ χρυσὸν πολλὸν, λίθων πολυτελῶν, καὶ θυμιαμάτων, ὑπ' αὐτῆς δωρημένων.

„Μικρόν τι δῶρον, Φησί, δεκαεὶς μιλλιόνια καὶ ὀκτακόσiai χιλιάδες λίτραι.

Σφάλλει, προδίδεις περὶ τρία μιλλιόνια· διότι τὰ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα τῆς χρυσῆς, τὰ ὑπὸ τῆς Βασιλείας Σαβὰ δωρηθέντα τῷ Σολομῶντι, συνισῶσι δεκατέσσαρα μιλλιόνια, τετράκοντα καὶ μίαν χιλιάδα, καὶ τετρακοσίας καὶ ἐξήκοντα καὶ μίαν λίτρας τῆς Παρσιῆς. Αἶαν δὲ ἐπιθυμῶ μαθεῖν τὸν νόμον τὸν ἀποδεκατῆντα τὸ δωρηθὲν χρυσίον καὶ ἀργύριον.

3. Ησα. 10. 10.

2. Παρ. 9. 9.

2. Ἄλλῃ ἔνστασις κατὰ τῶν τῆς Σολομῶντος ἱππῶν. Ἡ Αἴγυπτος, „Φησιν, ἔκ ἦν ἱπποτρόφος. ἵνα τί ἐν ᾧ μετεκόμιζεν αὐτὸς ἐκ τῆς Αραβίας καὶ Περσίας; ἔκ ἐγίνωσκεν ἄρα, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Αἰγυπτίων ἱππῶν μετ' ὀλίγον ἐτυφλύντο;

Οὐ τὸ πλεῖστον μέρος, ἀλλὰ πάντες. ἠγνόει δ' ἄρατε ὁ κριτικὸς τὸ αἷτιον τῆς νόσου τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀνδρώπων τε καὶ ἱππῶν; Ταύτην προξενεῖ ἡ λεπτοτάτη καὶ καυσικωτάτη ἄμμος, ἣτις ὑπὸ τινῶν ἀνέμων αἰρομένη, ἐπὶ τῆς ὀφθαλμοῦ φέρεται, εἰάν τις μὴ ἱκανὴ προφύλαξις γένῃ, ἀπόλλυσι τελευταῖον τὴν ὄρασιν. οἱ νέοι ἱπποὶ, οὗς ὁ Σολομῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἠγόραζεν, ἀμέτοχοι ἀκμῆν ἦσαν τῆς τοιαύτης νόσου· μετενεχθέντες δὲ εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἔκ ἐτι αὐτῇ ὑπέκειντο.

Τεβνόν. τ. 2.
κ. 10. σ. 833.
τῆς 3. ἐκδ.

„Διατί δὲ ᾧ μετεκόμιζεν αὐτὸς ἐκ τῆς Αραβίας, ἢ ἐκ τῆς Περσίας;

Διότι ᾧ πρὸς ἱππασίαν, ἀλλὰ πρὸς ἀχθοφορίαν τέτοις ἐχρήτο.

„Οὐκ ἠγόραζε δὲ αὐτὸς πολλὰ.

Ἡμεῖς

*) Γεν. 10. 7. Ἰωβ. 6. 19. Ψαλ. 71.
10. Η' σ. 60. 6. Ἰεζ. 27. 22. Διόδ. β. 3.

κ. 9. Βιργ. Γεωργ. β. 1. Πλιν. β. 12. κ.
14. Πτολ. β. 6. κ. 7.

Ἡμεῖς ἐσημειώσαμεν τὸν λόγον. (118.) Ἀκόσσωμεν τὰ ἐπόμενα.

2. „Ἰκανῶς δέδεικται, ὡς δοκεῖ, ὅτι οἱ Ἰσραῖτοι ἔκ ἔχον τότε θρησκείαν σαθεράν ἔ διωρισμένην... Οὐδὲν διέφερεν, ἦτοι ἐπ' ὀνόματι τῆς Χαμῶς, ἔ τῆς Μολόχ, ἢ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ιωβὰβ ὁ Σολομῶν ἐλάτρεσκε τῷ Θεῷ.

Αποφαντικὴ ἐστὶν ἡ τέταρτη ἀπόδειξις. Ὁ Σολομῶν πλανηθεὶς ὑπὸ τῶν ξένων γυναικῶν, ἃς παρανόμως ἔλαβε, τελούσας τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἐλάτρευσεν. ἄρα οἱ Ἰσραῖτοι ἔκ ἔχον τότε θρησκείαν σαθεράν ἢ διωρισμένην ἀλλ' ἔκ ἀφίερωσεν ὁ Σολομῶν τὸν ναόν, ὃν ἤγαγε πολλὰ ἔτη πρὶν ἢ λατρεῦσαι τῷ Χαμῶς ἔ τῷ Μολόχ, τῇ τῆς Ιωβὰβ λατρείᾳ; ὁ τῆς Ἀγγλίας Βασιλεὺς, Εὐγεῖν^{ος} ὁ Η΄. κυριευθεὶς ὑπὸ πάσης ὁμοίᾳ τῷ ἐκτυφλώσαντι τὸν συνετώτατον τῶν Βασιλέων Σολομῶνα, χρισθεὶς ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἢ κεφαλὴ γονόμενος τῆς Ἀγγλῶν Ἐκκλησίας, ἤνοιξε καίπερ μὴ θέλων τὴν θύραν τῆς Βασιλείας αὐτῆς τῇ τῆς Αἰθίως ἢ Ζεῦγλ^{ος} (119) θρησκείᾳ. ἄρα οἱ Ἀγγλοὶ πρὸ τῆς χρίσματος ἰδεμίαν ἔχον σαθεράν ἔ διωρισμένην θρησκείαν, ἔδ^ε τὸν Πάππαν ἐγνώριζον κεφαλὴν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἔδ^ε ἦσαν καθολικοὶ Ρωμαῖοι. Οὐδὲν δὲ ἐν ταῦτα λέγω περὶ τῶν τῆς Ησαῦ, ἔ Ἰεφθάε, ἢ Σαμψὼν παραδειγμάτων, τῶν ὑπὸ τῆς κριτικῆς ἀδιακρίτως ἐπισπωρομένων. ταῦτα γὰρ ἔ μόνον ἔδ^ε συντένυσιν εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Σολομῶντος, ἄτε δὴ μεταγενεστέροις τέτων, ἀλλὰ ἢ ἀπαντηθήσονται ὑπ' ἐμῆ ἐν τῇ τάξει αὐτῶν, ὅπως δέξω, ὅτι ἔδ^ε ὅλως ἀποδεικνύσιν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΑ'.

Περὶ τῆς τῆς Ραζῶν ἐπαναστάσεως.

1, **Ι**δὲ ἑτέρα ἔνστασις ἐναντίον τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπικρατείας τῆς Σολομῶντος. „Οὗτος ὁ Ραζῶν, ὁ τῆς Συρίας Βασιλεὺς, ὁ τοσούτον ταιπρωρήσας τὸν Σολομῶνα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ἐν τῇ Ἰσραὴλ Βασιλείας αὐτῆς, δέκνυσιν ἐμφανῶς, ὅτι ὁ Ἰερὸς συγγραφεὺς ἀντιλέγει ἑαυτῷ παχυλῶς, λέγων, ὅτι ὁ Σολομῶν ἐβασίλευσεν ἀπὸ τῆς Εὐφράτης ἕως τῆς μεσογείας.

1. Παρ. 9. 26.

2. Βασ. II. 23.

3. Βασ. 8. 3.

Ὁ Ραζῶν, ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑποτελὴς Βασιλεὺς, μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Δαβὶδ γονομένην νίκην κατὰ τῆς προκατόχου αὐτῆς Αδρααζάρ, ἐπανεστῆ κατὰ τῆς Σολομῶντος, προβεβηκότος ἤδη τὴν ἡλικίαν, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς προσκνεχθεῖσαν τοῖς εἰδώλοις λατρείαν. μετὰ δὲ ταῦτα ἔκ ἔπαυσεν ἐνοχλῶν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς Βασιλείας αὐτῆς χρόνοις.

ἄρα

ἄρα ὁ Σολομὼν πρὸ ταύτης τῆς ἐπαναστάσεως ἔκ ἐξασίλευσεν εἰρηνικῶς ἀπὸ τῆς Εὐφράτης ἕως τῆς μεσογείης. τὸ ἐπιχέρημα τῆτο ἐστὶν ἀναντίρρητον.

2. Παραβλέπω τὰς τῆς φιλοσόφου τῆτος ἐπαναλήψεις, καὶ τὰς βασιλείας, τὰς ἀναξίας ἀποκρίσεως, (120) ἵνα ἐνδιατρίψω ἐν τῇ σημειώσει αὐτῆς εἰς τὸδε τὸ ρητὸν τῆς τῶν Βασιλευν βασιλείας. Καὶ ἡ-
 «Ἰέτησεν Ἰσραὴλ ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ταῦτα
 τὰ λόγια, λέγει αὐτὸς, ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς συνέγρα-
 φε, χρόνους πολλοὺς παρεληλυθότος μετὰ τὸ συμβάν... Ἐὰν ἔν αὐ-
 τὸς εἰς ἡν τῶν πολλῶν, ἡδυνάμεθα διαλέξαι περὶ πάντων τῶν ὑπὸ
 αὐτῆς ἱσχυμένων.

2. Βασ. 10. 19.

Ὁ τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα ἔτη μετὰ τὸ τῆς Ἱεροβοὰμ χρίσμα τὴν ἱσχυρίαν συγγράψας, πάντοτε καλῶς ἡδυνάτο εἰπεῖν τάδε· Τότε ἤρ-
 ξατο ὁ τῆς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς Ἰσραὴλ χωρισμός, ὃν ἡμεῖς ἕως τῆς σήμε-
 ρον ὁρῶμεν. Τὸ ρητὸν τῆτο κατὰ ταύτην μετὰ τὴν ἐκθεσιν ἔδεν ἕτερον
 ἐμφαίνει, εἰμὶ ὅτι ἡ Βασιλεία τῆς Ἰσραὴλ ὑπῆρχεν ἔτι, ὅτε ὁ ἱσχυ-
 κὸς ταῦτα ἐγραφε. ἐπειδὴ δὲ ἡ Βασιλεία αὕτη ἔκ ἐπῆρκεσεν, εἰ μὴ
 μόνον διακόσια καὶ ἑξήκοντα ἔτη, ἐπομένως ὁ συγγραφεὺς ἔτος, ὁ ἐξ
 ἀνάγκης βιώσας ἐν τῷ μεταξύ τῆτος τῆς χρόνους, ἔκ ἂν εἴη πάντοτε ἀφε-
 σηκῶς, ἀλλὰ λίαν ἐγγὺς τῷ καιρῷ τῶν ὑπὸ αὐτῆς ἱσχυμένων συμβάν-
 των. διὰ τῆτο ἔν, καὶ εἰς τῶν πολλῶν ὑπῆρχεν, ἀξίος ἐστὶν ὁμῶς τι-
 μᾶσθαι ὡς μάρτυς τῶν πραγμάτων ἐσθῆμων.

ἈΡΘΡΟΝ, 1Β'.

Περὶ τῆς Βασιλείας Ροβοὰμ καὶ Ἀβιά, καὶ τῶν πολυαρίθμων στρα-
 τωμάτων αὐτῶν.

1. Ἀπὸ ἐντεῦθεν μεταβαίνει ὁ κριτικὸς εἰς τὴν Βασιλείαν τῆς Ρο-
 βοὰμ. (121). Αὐτὸς ἔρχεται, λέγει, μετὰ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα χι-
 λιάδων στρατιωτῶν... ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῆς οἴκου Ἰσραὴλ... Ἡδύ-
 νατο ἄρα πτωχὸς βασιλεὺς τῆς δεκάτης μέρης βαρβαρὸς τινὸς χώρας
 συγκροτηταὶ πολεμικὴν στρατιάν ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδων.

Εἶπον αὐτῷ ἄλλαχθαι, ὅτι παίζει ὁ παραβάλλων τὰ πεπαιδωμένα,
 πρὸ πολλῆς σιτιζόμενα, καὶ ἐκστρατεύοντα τῶν κατὰ ἡμᾶς Βασιλείων
 στρατεύματα τῷ πλήθει τῶν οἰκόντων δύο μικρὰς συνόρας Ἐπαρχίας,
 οἵτινες εὐθὺς μετὰ τὴν πρόσκλησιν ἀνὰ χεῖρας λαμβάνουσι τὰ ὅπλα.
 προσέτι μὲν δὲ τὸ, ὅτι ὁ Διόδοτος ὁ Σικελιώτης παρέρχεται τριανκοσίας
 χιλιάδας Συβαριτῶν κατὰ πλοισμένων ἐναντίον ἑκατὸν χιλιάδων Κρο-
 τονια-

Εν κ. 4. Ἀ' ρθρ.
 4. τῆς ἱσχυρίας.
 τῆς κατὰ Διόδ.

Διόδ. β. 11.

τονιαστών. ἢ ὅμως ἡ Κροτόνη ἢ ἡ Σύβαρις, ἀποικίαι ὄσαι ἑλληνικαί, ἐν μιᾷ γωνίᾳ τῆς Ἰταλίας κείμεναι, ἐκ ἧσαν εἰ μὴ μητροπόλεις δύο μικρῶν ἐπικρατειῶν. πρέπον ἔν ἡν αὐτῶ ἀντὶ τῆς ἐπαναλαβεῖν τὴν ἀ-
δενὴ αὐτῆς ἔνσασιν, καταργῆσαι ταύτην τὴν ἀπάντησιν.

2. Πότερον ὑπῆρξε μὲν ποτέ τις Σεσώσις, ἢ ὅ; ἦν δὲ ὁ Σε-
σώσις αὐτὸς ὁ Σισακίμ, ὁ τὴν Ἰερουσαλὴμ σκυλῶσας ἢ ὅ; ζητήμα-
τὰ εἰσιν ἀδιάφορα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἀποκαλύψιν, ἢ τὸ κύριον τῶν ἀ-
γίων ἡμῶν βιβλίων, ἐκ ὅμως ἢ πρὸς πᾶσαν ὑπόθεσιν, ὥς τὸν συλ-
γράφοντα μὴδολως ταῦτα εὐλαβέμενον, αὐθαδῶς λέγειν. "Τὸτο
"πέειπα, ὅτι ὁ Σεσώσις, ὁ μὴ σκυλῶσας τὴν Σιχέμ, τὴν Ἰεριχώ,
"τὴν Σαμάρειαν, ἐκ ἔστιν αὐτὸς ὁ ἢ τὴν Ἰερουσαλὴμ σκυλῶσας. ὁ δὲ
Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι ὁ Σεσώσις ἐσκύλωσε πᾶσαν τὴν γῆν.

Τὸτο ταυτόν ἐστι τῶ, ὥσπερ εἰάν τις δισχυρίζετο περὶ τῆς δε· ἐ-
περὶ ἢ ἐρρέθη, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κύριος γέγονε τῆς Ναζαρέτ ἢ
Βηθλεὲμ, ὅθεν τῆς Ἀσίας ἄρα ἐκυρίευσεν. τὸτο δὲ ἐστὶ τὸ πλήρωμα
τῆς ἀποπλήματος, τῆς ἐν ταύτῃ τῇ εὐτελεῖ παρατηρήσει, εἴπην τὸ ὅτι
αὐτὸς ὁ πατὴρ αὐτῆς ἀνωτέρω εἶπε. "Τότε ἡ Σαμάρεια ἐκ ὑπῆρχεν,
ἢ Ἰεριχώ ἢ ἐρέπιον, ἢ ἡ Σιχέμ ἐκ ἦν ἀνεγνηγεμένη.

3. "Ὁ αὐτὸς προσέειπεν. Ὁ Ἰερὸς συγγραφεὺς λέγει· ἡ Βασι-
λισσα Μααχά ἦν μήτηρ τῆς βασιλίσσης Ἀβὶς. "εἶτα λέγει, ὅτι αὐτὴ
ἦν μήτηρ τῆς βασιλίσσης Ἀσά. ὅθεν δὲ λέγει περὶ τῆς τίνος ἦσαν ὅς
3. Περ. 15. 16. "Περίαποι (122). ὡν ἡ μήτηρ Μααχά ἦν μεγάλη Ἰερσα ἐν Ἰερου-
3. Βασ. 14. 31. "σαλήμ.

Ὁ Ἰεροβοὰμ ἔλαβεν ἐνδεχομένως κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο ταυ-
τωνύμους γυναῖκας, ὡν ἡ μὲν μήτηρ ἦν τῆς Ἀβὶς, ἡ δὲ τῆς Ἀσά. τὰ
ἑλληνικὰ ὅμως τῶς αἰρέσει τὴν ταυτωνυμίαν, ὀνομάζοντα τὴν μὲν
τῆς Ἀβὶς μητέρα, Μααχά· τὴν δὲ τῆς Ἀσά, Ἀνά. ἐν δὲ τοῖς ἑβραϊ-
κοῖς χειρογράφοις, ἐξ ὧν ταῦτα γεγύνασι, καὶ ἐν τῇ τῷ δεκάτῳ ἢ
δεκάτῳ τρίτῳ ἐδαφίῳ τῆς δεκάτης πέμπτης κεφαλῆς τῆς τρίτης τῶν
Βασιλεῶν βιβλίας, Ἀνά, ἢ ἐκὶ Μααχά.

4. "Ἐξίσταται τις, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ὅρων τῆς Περιάπτης λατρεδο-
"μένους ὑπὸ τῆς οἴκῃ Δαβὶδ, ἢ τῶν ὧν τῆς Ἰακώβ. ἐστὶ δ' ἀράγε ἄλ-
"λη τις ἰσχυροτέρα ἀπόδειξις περὶ τῆς ὅτι ἡ Ἰσραὴλ Ἰερσηκία ἀχει
"τῶν τῆς Ἰσραὴλ χρόνων ὅθεν ποτε ἦν σερεά;

Κατὰ πάντα καιρὸν ἢ τόπον ὁρίσκονται ἀποσάται τῆς πατρι-
κῆς ἢ ἀδελφικῆς Ἰερσηκίας, ἄρα κατ' ὅθεν καιρὸν ἢ τόπον ἢ Ἰερ-
σηκία ἦν σερεά. ἐστὶν ἀράγε ἄλλη τις ἀπόδειξις περὶ τῆς ὅτι ὁ φιλό-
σοφος ἔστι ἢ κακὸς διαλεκτικός;

Εἰν. 4. 354.
τῆς τελευτ. δι-
ερμην. Διαθ.

3. Περ. 15. 16.

3. Βασ. 14. 31.

3. Βασ. 15. 2.
10. 23.

5. „Παράδοξον δὲ, λέγει ὁ αὐτός, τὸ περὶ τῶν νέων Σοδομη-
 τῶν, εἶπεν τὸ ὅτι ἀκμήν ἦσαν τοῖσιν μετὰ τὸ Φρικτὸν τῶν Σοδο-
 μων καὶ Γομόρρων παράδειγμα. (123.)

Τὸτο ἔκ ἐστι παραδοξότερον τῶν ὁρωμένων παραδειγμάτων, διό-
 τι ἔμετὰ τὰς κατ' ἡμέραν αὐστηρὰς παιδείας βλέπομεν τοσούτους
 λησὰς καὶ κακοποιούς.

6. „Τὶ δὲ λέγεις, ἀγαπητέμοι ἀναγνώσα, περὶ τῶν εἰκοσιδύω
 ἡῶν καὶ τῶν δεκαῆξ θυγατέρων τῆς τῆς Αἰθίας, τῶν ἐν δυσὶν ἔτεσι
 γοννηθέντων ὑπὸ τῶν δεκατεσσάρων γυναικῶν αὐτῆς; Τοῖσιν ἐστὶ τὸ
 ὑπὸ τῆς αὐτῆς προτεινόμενον ζήτημα.

Πρῶτον μὲν λέγω, ὅτι τὸτο ἔκ ἐστι κατὰ φύσιν ἀδύνατον· δεύ-
 τερον δὲ, ὅτι αὐτὸς ὑποτίθει ἄνευ θεμελίῳ, ὅτι ταῦτα τὰ τεράκον-
 τὰ καλὸκτῶ τέκνα ἐγοννήθησαν ἐν δυσὶν ἔτεσιν. ἄνθρωπος σοφός, οἷός
 ἐστὶν αὐτός, διὰ τί μένει ἐν μόνῃ τῇ τῆς Βυλγάτης ἀναγνώσει, τῆς δια-
 λαμβάνουσης, ὅτι αὐτὸς ἔλαβε τὰς γυναῖκας μετὰ τὴν νίκην, ἣν ἐποίη-
 σεν ἐν Θρακίᾳ; τὸ πρωτότυπον ὕφθ, ἔα ἄλλαι μεταφράσεις ἔδδεν
 τοῖσιν λέγεσθαι. (124). Οἱ Αἰθία ἔλαβε γυναῖκας κατ' ἀρχὰς τῆς
 βασιλείας αὐτῆς, τῆς διαρκείας ἔτη τρία.

7. „Τὶ δὲ λέγεις, προσέειπεν ὁ αὐτός, περὶ τῆς τῆς Αἰθίας 2. Περ. 14. 8,
 τῆς συγκεκριμένης ἐκ πεντακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἀν- 9.
 δρώπων, ἔτι τῆς τῆς Βασιλείας τῆς Αἰθιοπίας, τῆς προέχουσας ἀκριτῆ
 μιλλιονίς; σὺ οἶδας, ὅτι ἡ Αἰθιοπία ἔκ ὀλίγον ἀπέχεται τῆς Ἱερουσα-
 λήμ. πόθεν οὖν ἦλθεν ἔτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας; πῶς δὲ ὁ
 τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς ὁ Σωσακίμ, ἡ Σεσώσις ἀφῆκεν αὐτὸν δι-
 ελθεῖν;

Σὺ ὁ ἐπιχειρήσας διερμηνεύσαι τὴν θείαν Γραφὴν, ὀλιγομαθὴς
 ὑπῆρχες, μὴ ἄδως ὅτι τὸ μὲν ὄνομα τῆς Χῆς, ἡ τῆς Αἰθιοπίας, οἷ-
 τε ἱεροὶ ἔοι κοσμικοὶ συγγραφεῖς ἀπονέμωσι συχνάκις τῷ τόπῳ, τῷ
 ἐπεκτεινόμενῳ ἀπὸ τῆς συμβολῆς τῆς Τίγρεως καὶ τῆς Εὐφράτης ἀχρι
 τῆς ἀκτῆς τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης· ἔτι δὲ ὁ τόπος ἦν ἡ πρώτη κα-
 τοικία τῆς Χῆς καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῆς. οἱ τινες ἐκτῶντες κατὰ
 μεσημβρίαν, καὶ τελευταῖον διαπεράσαντες τῶτον τὸν κόλπον, ἐπλή-
 ρωσαν οἰκητόρων τὴν χώραν, τὴν ὑπὸ τῶν παλαιῶν καλεσμένην Αἰ-
 θιοπίαν πέραν τῆς Αἰγύπτου, πρὸς ὑποδιαβολὴν τῆς πρώτης Αἰθιο-
 πίας. κατὰ ταύτης τῆς Γεωγραφικῆς ἐκδόσεως, τῆς ὑπὸ τῶν σοφῶν
 ἀνδρῶν Βοχάρτε καὶ Οὐέτε ἀποδείχθεισης, ἔδειξεν μὲν ἀντίθετον, ἐγὼ δὲ
 παρέεικα πολλὰς ἀποδείξεις, ἀποκρινόμενος πρὸς τὰς κατὰ τῆς βι-
 βλίου τῆς Εὐθὴρ δυσκολίας· περὶ δὲ τῶν πεντακοσίων χιλιάδων ἱε-
 ραίων,

2. Παρ. 14.9.
3 21. 16.

δαίων, τῶν πολεμησάντων κατὰ τῆς μυλλιονίς τῶν Αἰθιοπῶν, τῶν μη
ἐλθόντων ἀπὸ τῆς χώρας, τῆς γνωρίζομένης σήμερον διὰ τῆς ὀνόμα-
τ' τῆς Αἰθιοπίας, ἀλλὰ κατοικούντων τὴν Ἀραβίαν, ἣ συνορεύων
τῇ Ἰσθμῷ, ἐγὼ εἶπόν σοι ἤδη, ὅτι τότε πᾶς πολίτης ἦν στρατιώτης.

* Α Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΓ'.

Περὶ τῆς τῆς Ἡλὶς ὑπεργίας.

1. **Γ**ὰ κατηντήσαμεν εἰς τὴν τῆς Ἡλὶς ὑπεργίαν. Ἄνδρες τινὲς σο-
φοί, λέγει ὁ αὐτὸς, διίσχυρίζον, ὅτι ὁ Ἡλίας ἐστὶ πρόσωπον ἀλ-
ληγορικόν· ἢ ὅτι ὁδὲποτε ὑπῆρξεν ὁ Ἡλίας, εἰ δὲ ἢ ὑπῆρξεν, ὁ-
δὲποτε ἄλλ' Ἰσδαὶ ἐφάνη βαρβαρώτερος ἐκείνης.

1. Παρ. 5. 17.

Οὗτοι οἱ νομιζόμενοι σοφοὶ δοκῶσιν ἐν τῇ τῶν Ἰσδαίων ἱστορίᾳ
ἐμπερότεροι τῶν πρὸ χιλίων ἑπτακοσίων ἐτῶν ἢ ἐπέκεινα ἀκμασάν-
των, ὅτε δηλαδὴ ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Ἰάκωβος ἐγράφεν· Ὁ Ἡλίας
ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῶν· ἢ ὅτε ὁ Ἰωσήπος κατὰ τὴν περὶ
αὐτῶν ἐν ταῖς Ἀρχαῖότησιν αὐτῶν πάντα ὅσα ἀναγνώσκωμεν ἐν τοῖς
τῶν Βασιλεῶν βιβλίοις· ἢ ὅτε ὁ Ἰησὺς Χριστὸς προσέειπεν αὐτὸν τοῖς
Ἰσδαίοις παράδειγμα ἐμπερότεροι, λέγω, τῶν πρὸ δύο χιλιάδων ἐ-
τῶν ἢ ἐπέκεινα ἀκμασάντων, ὅτε δηλαδὴ ὁ Σαραχ ἐγκωμιάζετο τὸν
αὐτὸν Προφήτην. Ἀράγε δὲ ἔκ ἐξιν ἀλλόκοτον τὸ ἐκλαβεῖν ὡς ἀλη-
γορίαν τὰ ἀπλά, ἢ ἀπότομα, ἢ σύντομα τῶν δύο βιβλίων τῶν Βα-
σιλεῶν διηγήματα; τὸ μέρος τούτων τῶν βιβλίων, τὸ περιέχον τὸ
διηγήμα τῶν ἔργων τῆς Ἡλὶς ἢ Ἐλισαῖς ἐγράφη, ἱσαμένης ἐτι τῆς
τῶν δέκα φυλῶν Βασιλείας· περὶ τούτων προσέειπον μὲν αἱ ἀποδεί-
ξεις, εἶδομεν δὲ περὶ τούτων ἢ αὐτὴν τὴν τῆς ἀπίστου ὁμολογίαν. ὁ Ἐ-
λισαῖος ὁ τῆς Ἡλὶς μαθητὴς ἢ διάδοχος ἐτελεύτησε περὶ τὸν ἑξά-
κοσιον τετρακοσὶν ὀγδοὺν ἑνιαυτὸν πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτις, ὅπερ ἐ-
στὶ χίλια ὀκτακόσια ἔτη πρὸ τῆς ὁλοσχερῆς ἀφανισμῆς τῆς τῶν δέκα
φυλῶν Βασιλείας. ἄρα ὁ συγγραφεὺς τῆς τρίτης βιβλίας τῶν Βασιλε-
ων, ἢ ἰκανὸν μέρος τῆς τετάρτης, ἔκ ἡκμασαν πόρρωτέρω τῆς μετὰ τὸν
Ἐλισαῖον αἰῶνος. ἄρα τὰ ἔργα ἢ θαύματα τῆς Ἡλὶς ἢ Ἐλισαῖς ὅ-
τε ἐγράφησαν ἦσαν ἐτι πρόσφατα, δημόσια ἢ γνωστὰ ἐν ταῖς τῆς Ἰσ-
δα, ἢ Ἰσραὴλ Βασιλείαις. ἄρα ὁ κριτικὸς ὁ ἀμφιβάλλων, ἢ περὶ
αὐτῆς τῆς τῆς Ἡλὶς ὑπάρξεως, ἀλλὰ ἢ δὲ ἀνύμνος ἢ αὐτὰ τὰ
θαύματα ἢ προσαγορεύων αὐτὰ εὐμορφα θαύματα, ἀμαρτάνει ἐπί-
ση· κατὰ τε τῶν κανόνων τῆς ὀρθῆς ἐπικρίσεως, ἢ κατὰ τῆς θεη-
σκείας.

Σειρ. 48. 4—
14.

Ο Ἡλίας ἄρα ὑπῆρξεν. ἐκ ἧν δὲ βάρβαρος, ἐπεὶ παραστήσας τὴν ἀποστολὴν αὐτῷ θέλει ἐνώπιον πάσης τῆς συναγωγῆς τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἀποδείξας τὴν ἀδυναμίαν τῶν ψευδοθεῶν, ὧν τὴν λατρείαν εἰσήγαγεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἡ Ἰεζάβελ, ἐπλήρωσε κατὰ τῶν ἁθύνων ὑπερβῶν τῶν τῆς Τύρου καὶ Σιδωνος συγκλητῶν Θεῶν τὸν ὑπὸ τῆ Μωϋσέως δοθέντα νόμον ὑπὲρ πάσης τῆς γῆς Χαναάν. ἦσαν δὲ ἄξιοι τοιαύτης ποιότητος ἐξόχως οἱ ἀνάξιοι τῆς Ἰεζάβελ ὑπερβοί, ὡς προτρέψαντες αὐτὴν ζητῆσαί τε καὶ παραδῶναι εἰς θάνατον τὴν Προφήταν τῆ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ δὲ ἐτέρῳ κατάλληλον τὸ ἀντιπροτείνειν (125) κατὰ τὴν ἱερῆ δόγματος, τῇ περὶ τῆς ἐνιαυτοῦ τῆς Θεότητος, τὴν νομιζομένην καλὴν πίσιν τῶν Προφητῶν τῆ Βαάλ. καὶ τῶν ἄλλων Χαναανίων Θεότητων, εἰ μὴ ἀπίστωτε καὶ ἀνόμω.

Εξ. 22. 20.
Δευτ. 18. 10.
11.
3 Βασ. 18. 13.

2. Ο Ἰσραὴλ, λέγει αὐτὸς ἄλλαχθ, ἐλάτρωε μόνον τῷ Βαάλ. Ἐὰν ἐπιμελῶς ἀνεγίνωσκε τὰς Γραφάς, ἔβλεπεν, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ ἀποστήσας, ἐλάτρωεν ὁ μόνον τῷ Βαάλ. ἀλλὰ ἐκ τῆ Ἀσέρτης, ἧς οἱ τετρακόσιοι Ἱερεῖς προσεκλήθησαν ἐν τῷ Καρμήλῳ σὺν τοῖς τῷ Βαάλ, καὶ σὺν πᾶσι τοῖς Ἱερεῦσι τῶν Χαναανίων Θεῶν, ὧν τὴν λατρείαν μετεκόμισεν ἀπὸ τῆς Τύρου ἡ Ἰεζάβελ.

3 Βασ. 18. 22.

3. Ἐκ τούτου ὁ αὐτὸς ἀφορμὴν λαβὼν, διδάσκει ἡμᾶς περιεργόντι καὶ ἄγνοῦμενον, εἶπεν τὸ, ὅτι Σαββαῶθ σημαίνει Κύριος· ἀχρι τούτου ἐπιστεύομεν, ὅτι Σαββαῶθ σημαίνει ἑρατεινὰ. τινὲς δὲ ἐσημείωσαν, ὅτι οἱ μὲν πολὺ θεοὶ μετήρχοντο τῷ τὸ ὄνομα, ἵνα σημάνωσι τὸ πλῆθος τῶν ὑπὸ αὐτῶν θεομένων ἀσέρων· ἐξ ἐναντίας δὲ οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἀληθινὸν ἐν ἑνῷ Θεὸν ὀνόμαζον Κύριον τῷ πλῆθους τῶν ἀσέρων, τῶν ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν λατρευομένων ἐπ' ὀνόματι τῆς Οὐρανίου ἑρατίας. Χάρις ἐν τῷ ἡμετέρῳ συγγραφῇ, τῷ ἐμφανίσαντι ἡμῖν τὴν διόρθωσιν πάντων τῶν ἑβραϊκῶν λεξικῶν.

3. Ἰδὲ ἐκ ἄλλῃ μέλλουσα γενέσθαι τῇ ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ διόρθωσις. „Σκληρὸς ἄνθρωπος, λέγει αὐτὸς, ἦν ὁ Ἡλίας σφάξας μονώ, „τατῷ ὀκτακοσίαις πεντήκοντα Προφήταις τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ· δι, „ὅτι γέγραπ, ὅτι αὐτὸς ἀπέκτεινε πάντας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρα λόγον, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὸ, ὁ θεὸς δεχηγὸς ἀπέκτεινε μὲν τοσούτους ἐχθροὺς, ἡχμαλώτευσεν δὲ τοσούτους, ἐκείλευσε δὲ, ἢ κατεπόντισεν τοσαύτας ναῦς, νοεῖν ὀφείλομεν ταῦτα σημαίνοντα, ὅτι αὐτὸς μόνος ἰδίαις χερσὶ ταῦτα πάντα πεποίηκεν.

5. „Ἡ Ἰεζάβελ, προσέφησιν αὐτὸς, λίαν βλάξ ἦν, ἀποσελα, „σά τινα δηλοποιῆσαι τῷ Ἠλίᾳ, ὅτι αὐτὸν μέλλει κρεμάσαι αὐτόν. δι, „τι διὰ τούτου παρέσχεν αὐτῷ μίαν ἡμέραν εὐκαιρίαν πρὸς τὸ φυλαχθῆναι.

Η

Ἡ σημείωσις αὕτη ὑδερίαν ποιεῖ προσβολὴν τοῖς ὀρθῶς συλλογιζομένοις. τὸ ὑπὸ τῆς Ἠλίας γενόμενον θαῦμα μετέβαλον οὐδέως τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας· ἐντοῦθεν ἠκολούθησαν ἢ μετ' ἐξουσίας γενομένη τῶν ψευδοπροφητῶν φονοκτονία, ἣτις ἐκ αὐτοῦ ἐγένετο αὐτῆς συγκαταθέσεως τῆς Ἀχαάβ, ἢ παντὸς τῆς λαῆς, ἐξ ἧς πολλοὶ ὑπεργησαν τῷ ἔργῳ. ἡ μὲν ἐν Ἰεζάβελ παροργισθεῖσα, ἐν καιρῷ τῆς ἐργῆς αὐτῆς ἠπειλήσε τὸν Προφήτην, ὅτιν' αὐτὴν τὴν παρυσίαν ἢ καρδία αὐτῆς ἐφοβεῖτο· ὁ δὲ Ἠλίας εἰδὼς τὸ τῆς Ἀχαάβ αἰσιν, ὅτι τὸ ἀκατάστατον ἦτος τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐφοβήθη, μήτι αἱ μὲν ἐπιπόλαιοι αὐτῶν διαθέσεις παραχρῆμα μεταβληθῶσιν, ἢ δὲ Ἰεζάβελ ἐκτελέσει τὰς ἀπειλὰς αὐτῆς.

6. „Ἀλλ' ἀνδρωπῶν, φησὶν, ἀνιστῶν τὰς νεκρὰς, ὅτι ἐντελλόμενος ταῖς νεφέλαις, ὅτι τῷ κεραυνῷ, τοσῶτον δαλὸς ἐσίν, ὥς ἐφοβήθη, γεν' ἀπὸ προσώπου μᾶς γυναικός;

Ὁ ἀνδρῶπις ὅτι ἐγίνωσκεν, ὅτι ἐκ ἰδίας δυνάμει ἐπραξε τὰ τέρατα, ὁ δὲ τῶν αὐτεργῶν ἐκ ὑπέχετο ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν τερασίων κατὰ πᾶσαν σιγμὴν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἐξουσίας αὐτῶν μὴ συνήθων αὐτῷ προεδήλωκε, πρόληψις ἦν ἢ ὑπερηφάνεια τὸ ἀμελεῖται τὰς ὑπὸ τῆς συνέσεως ὑπαγορευόμενες τρόπας εἰς ἀπαλλαγὴν τῆς κινδύνου.

7. „Ὁ μέγας τῶν Προφητῶν, ὅτι πρῶτος τῆς Θεῆς ὑπεργῶς, „τρέχει περὶ ὡς περὶ δαλὸς ἐμπροσθεν τῆς ἀμάξης τῆς Βασιλείας τῆς Ἰσραήλ.

Ἀληθῶς ἐκ ἦσαν ὑπεργοὶ πρέποντες ταῖς τῆς αἰωνίας Θεῆς ἀποκαλύψεσιν οἱ μὴ ὑπὸ φορέων βασανιζόμενοι, ὅτι μὴ διὰ ταχυδρομικῶν τρέχοντες δέφρων. ὁ Θεὸς ὅμως τὸ ἐναντίον μετήλθεν ἐντε τῷ παλαιῷ νόμῳ, καὶ τῷ κηρύγματι ἢ τῇ ἐπεκτάσει τῆς νέας. ὅτι δὲ οἱ περὶ ὑπεργοὶ τε ἢ κηρυκὲς πάντες καλῶς ἠνδοκίμησαν. ἀξιοσημείωτον δὲ τὸ, ὅτι τῷ μὲν Βασιλεῖ τῆς Ἰσραήλ ἀπένευμεν ἀμαζαν ἀντὶ ἁμαρτίας, τὸν δὲ Προφήτην ἐκ ὑπέφερον ὁρᾶν περὶ.

8. „Ἀλλὰ διατὶ τρέχει ὁ Προφήτης;

ἵνα πάσῃ τὸν Ἀχαάβ, ὅτι καὶ ὁ ἑρμῆς αἰθρίας ἦν, ὅμως ἡ βροχὴ τοσῶτον ταχέως καταλαβῆν ἐμελλεν, ὥς ἐάντις σπινδαίως ἐκ ἔτρεχε ὅτι ταχέως, ἐκ ἡδύνατο ἐκφυγεῖν αὐτήν.

Σημειῶσαι ὁφείλω, ὅτι ἡ νομιζομένη μετάφρασις αὐτῆς τῆς Διεύθυνσης, ἐν τῷ δὲ ἐξόχῳ τῷ μέρει ἐξηλωμένη ἐστὶ ἢ κεκαπηλωμένη.

AP.

'ΑΡΘΡΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς δοθείσης τῷ Σατανᾷ ἀδείας πλανῆσαι τὸς τῷ Ἀ' χαάβ
Προφήτας.

1. **Ο** συγγραφεὺς ἔτος, ὁ μετασχηματίζειν εἰδὼς τὴν Ἰσθίαν, τὴν Ἑσθὴρ, ἢ τὸν Ἥλιον εἰς πρόσωπα ἀλληγορικά, ἢ ὡς παραβολὰς ἐμφαίνειν τὰς ἀπλυστάς διηγήσεις, οἷδεν ἐπίσης, ὅταν αὐτῷ ἀρέσκη, μετασχηματίζειν τὰς παραβολὰς ἢ ἀλληγορίας εἰς ἔργα πραγματιώδη. Τὸ βελοῦτηριον τῷ Θεῷ, οὐ ᾧ ὁ Σατανᾶς συμπαραστάς προτίθῃσι τρόπος πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τὸν Ἀ' χαάβ, ἵδεν ἕτερον ἐστίν, ὡς παντίπῃ δῆλον, εἰμὴ αἰνίγμα, δι' ὃ ὁ Προφήτης Μιχαῖας, ὁ τῷ Ἰερμλαὰ υἱός, λίαν τροπολογικῶς προφέρει τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τῷ Θεῷ, τῷ παραδόντος τῷ πνύματι τῆς ἀπάτης τὸς πονηρὸς Βασιλεῖς, οἷος ἦν ὁ Ἀ' χαάβ, τὸς θέλοντας ἀπατηθῆναι, ἢ ἀνδισαμένους, ὡς περ αὐτοὺς, ταῖς φωταυγίαις ἢ νηδεύσεσιν, ἃς πολλάκις ἐδέξαντο. τί δὲ ποιεῖ ὁ κριτικός; ἐκλαμβάνει κατὰ τὸ γράμμα πᾶσαν τὴν τῷ Προφῆτῃ διήγησιν, ἵνα συμπεράνῃ, ὅτι κατὰ τὸν ἐκδέντα αὐτὴν ἱερὸν ἰσορικόν, ὁ Σατὰν ἀληθῶς προέτεινε συμβαλὴν τῷ βελοῦτηρίῳ τῷ Θεῷ, τῷ θέλοντος μὲν ἀπατῆσαι τὸν Ἀ' χαάβ, μὴ ἀδότος δὲ τὸ πῶς. παραβάλλων δὲ ἀπρεπῶς ἅματε ἢ θεοσυγῶς τῷ τὸ μέρος τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν τῷ τῆς Ἰλιάδος, ἐν ᾧ ὁ Ζεὺς ἀποσέλλει ἀπατηλὸν ἐνύπνιον τῷ Ἀ' γαμέμονι, καταντᾷ ἢ εἰς τῷ τῷ, εἴτην εἰς τὸ ἀπονέμεν τὰ πρωτῆα τῷ Διὶ τῷ Ὀμήρῳ.

Ἀλλ' εἰάν ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ ἐξῆται ἀληθῶς ἀπατῆσαι τὸν Ἀ' χαάβ, διατὶ δηλοποιεῖ αὐτῷ διὰ τῷ Προφῆτῃ αὐτῷ, ὅτι οἱ περικυκλῶντες αὐτὸν κολακίζουσι ἢ ἀπατῶσιν αὐτόν; διατὶ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας τε ἢ ἀσφαλείας προλέγει αὐτῷ τὸ δυσυχὲς τέλος τῆς ὑπ' αὐτῷ μελετωμένης ἐκστράτειας; τῷ αὐτῷ τὸ ὕφος ἀποδείκνυσιν, ὅτι ὁ Θεὸς μακρὰν ἀπέχων ἀπὸ τῷ ζητεῖν ἀπατῆσαι τὸς ἀσεβεστάτους Βασιλεῖς, ἢ ἐμπλέξαι αὐτοὺς ἐν θανατηφόροις περιστάσεσιν, ἀποσέλλει πρὸς αὐτοὺς σωτηριώδη ὑπομνήματα· διὸ ὅταν ὁ Προφῆτης λέγει ἐν ταῦτα, ὅτι ὁ Θεὸς ἔθηκε πνεῦμα ψόδους ἐν τῷ σώματι πάντων τῶν Προφητῶν τῷ Ἀ' χαάβ, ἵδμεν ἄλλην ἐμφαίνει ἐννοίαν, εἰμὴ τὴν, ὅτι ὁ Θεὸς βαρυνθεὶς ἐπὶ τῇ ἀνδισάσει τῷ Ἀ' χαάβ, ἢ τῇ διαστροφῇ τῶν Προφητῶν αὐτῷ, ἐγκατέλειπεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐκβίῳ αὐτῶν τυφλότητι, ἢ ἐν ταῖς ὑποθήκαις τῷ πνύματος τῷ σκοτῆς, τῷ ὑπ' αὐτῶν προτιμηθέντος τῆς τῷ Θεῷ, ἢ τῆς τῶν ὑπεργῶν αὐτῷ φωνῆς.

T

2.

3 Βασ. 22 10:

2. Ὁ αὐτὸς ταράττε) ὁρῶν δύο Βασιλεῖς ἐνδεδυμένους τοῖς βασιλικαῖς αὐτῶν ἱματίοις, καὶ καθήμενους ἐπὶ τῷ θρόνῳ αὐτῶν ἐν τῇ πλατείᾳ πλησίον τῆς πύλης τῆς Σαμαρείας-

Ταῦτα μὲν τὰ βασιλικά ἐνδύματα ἦσαν, ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων φαίνεται, τὰ πολεμικά αὐτῶν ἱμάτια, τὰ ἀπὸ τῶν ἱματίων τῷ πλήθους τοῖς πολλοῖς διακοσμήμασιν ἐπισήμως διακρινόμενα· αἱ δὲ πύλαι τῶν πόλεων ἦσαν οἱ τόποι, ἐν οἷς ἐγίνοντο αἱ συνελούσεις καὶ ἐξεροδνήσεις· τέτρες δὲ τὲς τόπως μετήρχοντο ἑὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων. ὁ δὲ κριτικὸς ἀπρεπον νομίζει, ὡς εἴκοι, τὸ συγκροτεῖν ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἢ τροφωπλεῖον ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ τελευμένης λαμπρᾶς τελετῆς οἱ Βασιλεῖς ἡμῶν φανέντες, ἐσυναΐξαν τὲς ὑπερχύας, ἢ τὰ στρατώματα τῆς Βασιλείας. ἀλλ' ἀρά γε προσερίβα μομφὴν τῇ τῷ ῥωμαϊκῷ λαῷ μεγαλειότητι ἢ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ῥώμης γινομένη τῶν κριτῶν αὐτῶν ἐκλογῇ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἐν ᾧ ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς κατὰ τὸ τετάρτον Βιβλίον τῶν Βασιλειῶν ἐνστάσεις-

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆς ὑπερχύας τῷ Ἐλισαίῳ, καὶ περὶ τῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παιδαρίων τῶν ὑπὸ τῶν ἄρκτων καταβρωθέντων.

1. Ἐὰν ἡ ἱστορία, λέγει ὁ Μιλόρδος ὁ Βολιγβερόχιος, τῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παιδαρίων ἀληθῆς ὑπάρχη, ὁ Ἐλισαῖος ὁμοίως ἐστὶ δέλω, „ἀτυχῶντι, καὶ παιδῶντι πάντα τὸν καταμυκτηρίζοντα αὐτόν. Πῶς; „θεοσυγῆς δέλε τῷ ἱερέως, σὺ κελούας καταβρωθῆναι ὑπὸ τῶν ἄρκτων τεσσαράκοντα καὶ δύο ἀθῶα παιδάκια, ἐπαθήσε ωνόμασαν φαλακρόν; ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ ἐν Παλαισίνῃ ἐδόλως εὗρίσκον) ἄρτικοι „διότι ὁ τόπος λίαν θερμὸς ὢν, οὐκ ἔχει δρυμὲς.

Οὐκ ἔστιν ἀρά γε κωμικὸν τὸ ἀκέναν ἄνδρα Ἀγγλον ἀπὸ τῶν τῆς δύσεως ἑκατιῶν ἀνθιστάμενον τῇ μαρτυρίᾳ τῶν τῆν Παλαισίνην οἰκόντων, καὶ ἐπιβεβαιῶντα, ὅτι οὐκ εὗρίσκον) παρ' αὐτοῖς ἄρτικοι; ὁ μόνον ὁ συγγραφεὺς τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν, ὅτινος ἡ μόνη μαρτυρία ἦν ὑπερίκανος, ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ λαλῶν περὶ τῶν ἔργων τῆς νεότητος αὐτοῦ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ, καὶ ὁ Σολομὼν ἐν ταῖς Παραμιμαῖς, καὶ ὁ Ἡσαίας, καὶ ὁ Ἀμὼς, καὶ ὁ Ἱερεμίας

4. Βασ. 2. 23.
1. Βασ. 17. 34.
Σοφ. Σολ. 17.
17.
Ησ. 11. 7. 5
59. 11.
Αμ. 5. 19.

μίας, ἢ ὁ Σειράχ *) μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας συχ-
νάκις συνήντων ἄρκτους. αἱ τῆς λιβάνης ἢ ἀντιλιβάνης κορυφαὶ εἰσὶν
ἀδιαλείπτως χιόνι κεκαλυμμέναι, τὸτο αὐτὸ λέγειν χρὴ ἢ περὶ τῶν
τῆς Ἰδαμαίας ὁρέων, ἅτινα εἰσὶν εἰς τῶν τῆς Ἀντιλιβάνης βραχιόνων.
πᾶσαν ἄρα χερὸν τὴν Παλαισίνην περικυκλᾷ τόποι, οἵτινες εἰσὶ τῶν
ἄρκτων καταφύγια.

Θρον. 3. 10.
Σειρ. 41. 2.

Κατὰ δὲ τῶν παροργισμῶν τῆς πεπυρωμένης Μιλόρδα, ἢ τῶν
σκωμμάτων τῆς ἀθλίας αὐτῆς μαθητῆς, (τῆς Βολταίρα) περὶ τῶν καταβρω-
θέντων παιδαρίων ἀντιπροτίθημι τὴν διακριτικὴν παρατήρησιν τῆς σοφῆς
βοχάρτης, ἢ τῶν Ἀγγλων, τῶν τῆς καθολικῆς ἰσορείας συγγραφέων.
„πεθανόν ἐσι, λέγουσιν ἔτσι, ὅτι τὰ παιδάκια τῶν τῶν γεγεννημένων ὄν-
„τῶν ἐκ τῶν ἐν Βαβυλῇ εἰδωλολατρῶν, προετρέποντο ὑπὸ τῶν γονέων
„αὐτῶν ἐν ὄχλῳ τῆς τῆς ἀληθινῆς Θεᾶς Προφῆτας. οἱ πατέρες ἦσαν
πᾶσαι ὑπὲρ τὰ παιδάκια, διὸ τιμωρηθῆναι ἔδει αὐτὰς τῇ ἐκείνων
ἀπωλείᾳ, ἅπερ μετήρχοντο ὡς ὄργανα τῆς ἑαυτῶν κακίας. (126.)

2. „Διατὶ ὁ Ἐλισαῖος ἔδυνατο προφητεῦσαι ἀντὶ τῆς τῆς ψάλ-
„λοντος βοηθείας;

Τὸ ζήτημα τὸτο ἐκ φόματ^{ος} ἀνδρώπ^{ου} ἀσεβῆς πρόφερόμενου
ἐδόλωσεν συγχέει. τοῖς δὲ ἔστι μικρόν τι εὐσεβῆσι παραδοχὸν ἔδοκε τὸ,
ὅτι ὁ Ἐλισαῖος μετήλθε τὸν ψαλμὸν τῶν ἱερῶν ὕμνων, ἵνα παρα-
σκοιάσῃ ἑαυτὸν πρὸς τὴν τῆς θείας ἐμπνέσεως ὑποδοχὴν.

3. „Τὸ ἔργον, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, τῆς Βασιλέως Μωᾶς δείκνυ-
„σιν, ὅτι ἐν ταῖς τοῖς ἐκνηποῖς ἐκ ἦσαν μόνοι οἱ Ἰδαῖοι, οἱ τὰ τέ-
„κνα αὐτῶν θύοντες.

4. Βασ. 3. 27.

„Ὅσοι μὲν τῶν Ἰδαίων τῇ εἰδωλολατρείᾳ ἑαυτὰς ἀθλίως παρα-
δόντες, κατὰ μίμησιν τῶν ἐθνῶν τὰς φρικώδεις ταύτας θυσίας προ-
σέφερον, ἔτσι ἀντεφέροντο κατὰ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως,
ἢ κατὰ τῶν ἐκπεφασμένων αὐτῶν νόμων· τῶν δὲ Μωαβιτῶν ἔστι Χαν-
ναναίων, τῶν ἐφελευσάντων τινὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν ταῖς βδελυ-
κταῖς αὐτῶν δεσποδαμονίαις, αἱ εἰρημέναι θυσίαι, αἱ κοινῶς ὑπὸ πάν-
των αὐτῶν τελέμεναι, ἦσαν τῆς ἐπικρατείας αὐτῶν ἡ θρησκεία· ἔ-
τσι μὴ ἀρκεθόντες ἀναδέεσθαι αὐτὰς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν γῇ, ἀλλὰ
ἀγα-

*) Ὁ Θεροντὸς ἐν κεφ. 25. τῆς ἀνα-
τολικῆς περιηγήτ. μαρτυρεῖ, ὅτι ἐν τῇ
ὁδοποιίᾳ αὐτῇ, τῇ ἀπὸ τῆς Σουεσίου
(Suez) ἐν τῇ Τόρ, πολλὰς ἰώμας ἀρ-

κτες, μίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων κολυμ-
βήσαν, ἢ διελθούσαν ἐν τῇ τῇ Σου-
εσίς ἄρκα.

Εν κ 6. Α' ρ ρ ρ.
4. τες υπερωσπ.
της καλ. Δ. αθ.

ἀγαγόντες πανταχῶς ὅπῃ συνέστησαν ἀποικίας, ἐμίαναν τὰ ἄλλα γένη, καὶ τῶς ἄλλαχῶς πλατύτερον ἀπέδειξα.

Ἀλλὰ διατὶ οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἰσραὴλ ἔφουγον τὸ τοῖστον θέαμα; Ἀγνοῶ τὸν λόγον. Ἴσως ἔφουγον Φερίκης εὐδύς πληρῶμενοι. ἴσως ἐφοῦντο πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀπελπισμῆς δυνάμει συμβῆναι κακά, ἐκ λαῶν εἰς τοιαύτην ἐσχάτην κατάστασιν καταντήσαντο.

4. Ἡ Δικαίως, λέγει ὁ αὐτὸς, ὁ ὑπεργὸς τῆς Βασιλείας τῆς Συρίας ἱατροῦθεις ἐκ τῆς ψώρας (ἢ λέξις ψώρα ἀναμφιβόλως ἔδοξεν αὐτῷ πρεπωδεστέρα τε καὶ εὐγενεστέρα ἢ περὶ ἢ τῆς λέπρας) ὑπὸ τῆς Ἐλισαίου, ὡμολόγηται, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Ἰσραὴλ μάχων ἐστὶ πάντων τῶν Θεῶν, ὅτι ὅτε ὅτεποτε ὅτενι ἑτέρῳ θυλάσει. λίαν ὁμως παράδοξον τὸ, ὅτι αὐτὸς μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ζητεῖ ἄδειαν λατρεύειν τῷ Θεῷ τῷ Ρεμμάν· ὁ δὲ Ἰσδαὶος ὁ Ἐλισαίου ἀνυποσώλως παρέχετο αὐτήν.

4. Η κα. 5. 18. Παραδοχότερόν ἐστι τὸ τὸν ἄπιστον προβάλλειν ταύτην τὴν τετραμμένην εὐσασιν ὥσπερ ἂν εἰ μὴ ὅτεποτε λύσεως ἐτετύχε. Ἰδὲ ἡ πανταχῶς οὐρίσκομένη ἀπόκρισις. ὁ Ναιμάν ζητεῖ ἄδειαν, ἵνα τότε κλίνη ἑαυτὸν, ὅτε ὁ δεσπότης αὐτῆς ἀναπαυόμενος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς προσέπιπτεν ἐνώπιον τῆς εἰδώλου. καὶ ἐζήτησεν ὁ Ναιμάν ἄδειαν κλίνειν ἑαυτὸν εἰς προσκύνησιν τῆς εἰδώλου, ἀλλ' ἐπιμύνοντα μόνον ἐν τῇ ὑπεργίᾳ τῆς πατερικῆς ἐπαγγελίας παρὰ τῷ δεωτόνῳ αὐτῆς, κλίνειν ἑαυτὸν μετ' αὐτῆς, ἵνα αὐτὸν βασιάζῃ.

Σιωπῶ δὲ ἐνταῦθα τὰς χλοῖας, τὰς συρρυμὰς, τὰ ἀσύστατα φαντάσματα, καὶ τὰς ἐτιδανὰς ἐπαναλήψεις, ἅπερ πάντα ὁμοῦ συνισῶσι τὴν σκέψεως ἀξίον. (127). "Ὅταν δὲ περὶ τῶν πύκτε τῆς Μωϋσέως βιβλίων διαλάβω, τότε τὰς κατὰ τῆς Πεντατεύχως ἀναποδείκτες αὐτῆς ἀποφάνσεις ἀνασκοδάσω.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς τῆς Α' χαζ Βασιλείας, ἥτοι περὶ τῆς ἐὰν δεκαέτης ὦν, ἐγέννησε τὸν Εἰζεκιάν.

1. Ἰδὲ ἡ ἄλλαι εὐσάσεις. Ὁ Α' χαζ κατὰ τὸ ρητὸν ἐγέννησε τὸν Εἰζεκιάν δεκαέτης ὦν· τὸτό ἐστι λίαν προῶρον.

Οὐκ ἂν τοσῶτον ἀποφαντικῶς ἐλάλει ἦτο, εἴπερ ἐγίνωσκεν, ὅτι διάφοροί εἰσιν αἱ τῆς ρητῆς τάς ἐκδόσεις. ἀληθῶς ἀναγινώσκωμεν τὴν σήμερον, ὅτι ὁ Α' χαζ ἀνέβη μὲν εἰς τὸν θρόνον ἐκ δεκάτης ὦν, ἐβασίλευσε δὲ ἔτη δεκαεξί. ὁ δὲ Εἰζεκιᾶς ὁ υἱὸς αὐτῆς

Β κα. 16. 2.

διε-

διεδέχθη αὐτὸν εἰκοσιπεντάετης ὧν. ἀλλὰ τὰ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Παραλειπομένων τόσῃ, ὥστε εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν οἷτε Ἕλληνες, ἢ οἱ Σύροι, ἢ οἱ Ἀραβες μεταφρασαὶ διελάμβανον, ὅτι ὁ Ἀχάζ εἰκοσιπεντάετης ὧν, ἤρξατο βασιλεῦσιν. ἐκ τούτου ἔπει, ὅτι αὐτὸς ἐζησε μὲν τεσσαράκοντα ἢ ἐν ἔτος, δεκαεξέτης δὲ ὧν, ἐγέννησε τὸν Εζεκιάν, τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν ἐν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. (128.).

2. Παρ. 28. 1.

2. Παρ. 29. 1.

2. „Τὰ Παραλειπόμενα λέγουσιν, ὅτι βασιλεύσας τῷ Ἰσραὴλ, καλόμενος Φακίας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἢ ἐν μιᾷ πολεμικῇ συμβολῇ ἀπέκτεινε μὲν ἑκατὸν ἢ εἴκοσι χιλιάδας ἐκ τῶν τῷ Ἀχάζ, ἡχμαλώτισσε δὲ διακοσίας, τούτοις πολὺ.

Τὰ Παραλειπόμενα λέγουσιν, ὅτι οἱ αἰχμαλωτιζέντες ἦσαν γυναῖκες ἢ παῖδια, ἄρπαγέντα ὑπὸ τῷ Βασιλεῶς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς τῷ Ἀχάζ. παρατηρητέον δὲ, ὅτι ὁ καλόμενος βασιλεὺς τῷ Ἰσραὴλ εἶχεν ἄλλας βασιλεῖς ὑποτελεῖς, τούτοις τὰς βασιλεῖς Ἀμμων καὶ Μωάβ. „Ὁ βασιλεὺς Μωάβ, λέγει τὸ τέταρτον βιβλίον τῶν Παραλειπόμενων, ἦν νικηδ, ἢ ἐπέσφερε τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ ἑκατὸν χιλιάδας ἀρνῶν, καὶ ἑκατὸν χιλιάδας κριῶν ἐπιπόκων. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθάνειν Ἀχάζ, καὶ ἠθέτησε βασιλεὺς Μωάβ τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ. διὰ τούτο ὁ Γωράμ ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰσραὴλ συζέξας τὰς ἰδίας στρατιώτας διέφθειρε τὰς Μωαβίτας.

2. Παρ. 28. 8.

2. Παρ. 27. 5.

4. Βαβ. 3. 4. 5. 6.

3. Σημειώσαι, ὅτι ὁ αὐτὸς προβάλλων τὴν περὶ τῷ Ἐμμανὴλ πρόρρησιν τῷ Ἰσραὴλ, πίπτει ἐν τῷ αὐτῷ σφάλματι, ὅπερ ἐλαθεν αὐτὸν καὶ ἐν ταῖς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον σημειώσεσιν αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν, γράφει ἀντιστρόφως ὅλον τὸ Ἑβραϊκὸν ὄνομα, Μαχερ-Σχαλαλ-Χαζ-Βαζ. ῥᾶδιον δὲ ἀνημνησθῆναι τῷ ὑπὲρ ἐμῶν εἰρημένῳ, ὅτε διέλαβον περὶ τῶν Εὐαγγελίων κύριος, τούτῳ δὲ τῷ σφάλματι προσέθηται καὶ τὰς ἐξῆς ψευδολογίας.

Εὐκ. 3. Ἀρθρ.
3. Ἀρθρ. 2. τὴν
Ε. 3.

„Ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις α λ μα, ἄλλοτε μὲν σημαίνει θυγατέρα, ἄλλοτε δὲ γυναῖκα, ἐνίοτε δὲ καὶ πόρνην. ἢ Ρεθ χήρα ἔσα, ὠνομάσθη α λ μα. τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, καὶ ὁ Ἰωὴλ ἀπονέμει ταῖς παλαιοῖς τὸ ὄνομα α λ μα.

Οὐδεὶς δύναται προαγαγεῖν ποῦρωτέρῳ τὴν ἀναισχυντίαν. ἐν μὲν τῷ Ἄσματι τῶν Ἀσμάτων ἀπὸ τῶν χαλαμοτ, νεανίδων. ἢ δὲ λέξις χα λ μα χ ἐν τῷ τῆς Ρεθ βιβλίῳ εὐχ εὐρίσκει. ὅρα δὲ, εἰ βέλη, ὅπερ ἄλλα εἶπον περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως χα λ μα χ.

Η. 1. κ. 1. 2.
κατ. τὸ Μισ.

4. „Οἱ κερτικοί, λέγει ὁ αὐτός, ζητῶσι. διὰ τὸ ὅτι Θεὸς ἀπέσει-

,,λε

4. Βασ. 17.25.

„λε τῆς λέοντος, ἵνα καταπίωσι τὸν Σαλμαναδάρ, ἔτι τὴν στρατιάν
 „αὐτῶν, ὅτι ἵνα φάγωσι τῆς ἀνθρώπων ἐκείνης μετοίκους, τῶν ἐλθόντων
 „γεωργῆσαι γῆν ἀκαρπὸν ἔρημωθεῖσαν.

Εὐχερὴς ἐσὶν ἡ ἀπάντησις. αἱ μὲν δέκα φυλαὶ, αἱ πεισμονικῶς
 ἐπιμένονσαι τῷ χρίσματι, ἔτι συχνάκις λατρεῖαν τοῖς εἰδώλοις προσφέ-
 ρουσαι ἐννοχοὶ ἦσαν κατὰ τὴν τῆ παλαιᾷ νόμῳ οἰκονομίαν ποινῆς προ-
 σκαίρου ἐπισήμους, κατὰ δὲ τὰς τῶν Προφητῶν προρρήσεις οἱ τῶν Ἀσσυρίων
 Βασιλεῖς ἦσαν τῆς ποινῆς τὸ ὄργανον. ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἁληθινὸς θέλει,
 ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ τὰ εἰδῶλα λατρεύοντες συναιδανθῶσιν, ὅτι αὐτὸς
 ἦν διαπαντὸς δεασότης τῆς γῆς ἐκείνης, ἦν πρὸς καιρὸν παρέδωκεν
 αὐτοῖς, λογίζονται δὲ αὐτὴν διαπαντὸς ὡς τόπον ὑπὲρ αὐτῶν ἐκλελε-
 γμένον πρὸς διατήρησιν τῆς λατρείας αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὃν
 ἡ πάντα τὰ ἐν τῇ ἐμελλόν γνωρίσαιτε ἔτι λαυτρεῦσαι αὐτῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ
 αὐτῶν γῇ.

4. Βασ. 17.24.

5. Α' Β' ἰδὲ ὥς αἰσῖς πάντῃ πάντως ἑτεροειδῆς. Ἐξίσταται τις,
 „λέγει, ὁρῶν, ὅτι ὁ νέος ἔτι λαὸς διδασθεὶς τὰ περὶ τῆς τῆς Α'-
 „δωναὶ λατρείας, ἐλάτρευεν ἅμα πληθύνον ἀγνώστων Θεῶν ἀσιατι-
 „κῶν, κατακαύσας βρέφη ἐπὶ τῶν θυσιάζησιν τῶν ξένων Θεῶν.

Τὸ τῆς ἐκστάσεως πρόβλεπον, εἰ ἡ ἐκστάσις τόπον ἔχη, τὸ τό-
 εἰ, τὸ ἀκρεῖν αὐτὸν λέγοντα, ὅτι ὁ λαὸς ἔτι, ὁ συγκαταμένον ἐκ
 Βαβυλωνίων, ἔτι Χεθαιῶν, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τῆς πατρῶας αὐτῶν γῆς,
 καὶ μελενεχθεὶς εἰς τὴν Σαμάρειαν, διδασθεὶς τε ὅπως δὴ ποτε τὰ περὶ
 τῶν τῶν Ἑβραίων Θεῶν, καὶ ἐλάτρευε τοῖς Θεοῖς τῆς Βαβυλωνίων καὶ
 Χεθαιῶν, ἀλλὰ τότε ἤρξατο γνωρίζειν αὐτὰς, καὶ προσφέρειν αὐτοῖς
 θυσίας βαρβάρους, τοσάντις ὑπὸ τῆς μωσαϊκῆς νόμου, καὶ τῶν ἄλλων Ἰσ-
 ραηλίων βιβλίων κατακελεύσας· ἀναγνῶτω τὴν κατάκρισιν αὐτῶν ἐν
 τῷ ἱερῷ, ὅπερ κατακερτομεῖ, καὶ κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ τρόπον με-
 ταφράσαι. „Οὗτος ὁ λαὸς ἐλάτρευε τῷ Α'δωναὶ, καὶ ἐδίδου ὁμοίως
 „τοῖς Θεοῖς αὐτῶν κατὰ τὴν συνήθησαν τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐν τῇ Σαμα-
 „ρείᾳ μετενεχθέντων. Τῆτο δηλοῖ, ὅτι τῇ λατρείᾳ τῶν Θεῶν, οἱς ἐ-
 „λάτρευον, τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὴν Χεθὰ, καὶ τὴν Ἑμὰθ, καὶ τὴν Σε-
 „πφαραϊμ οἰκῶντες, ἐλάτρευον δὲ ἔτι καὶ εἰς τὴν Σαμάρειαν μετενε-
 „χθέντες, ἐπισυνάψαι ἠθέλησαν καὶ τὴν τῆς Θεῶν Ἰσραὴλ λατρείαν, γινώσκον
 τινὰ περὶ αὐτῶν λαβόντες. καὶ ὑποθέσκει δὲ τοσούτον σαφεῖς, ὅτι ἂν τὸν
 καιρὸν ἐτρίβομεν, εἰμὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι ὁ φελέξ ἐσμέν φρονίμοις τε καὶ
 ἀφροσιν.

4. Βασ. 17.33.

A'P

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς τῆς Σενναχηρίμ καταστροφῆς, καὶ τῆς τῆς Ἡροδότου καὶ τῶν
ἡμετέρων ἱερῶν βιβλίων συμφωνίας.

1. „Ο Ἡρόδοτος λαλεῖ περὶ τινος Σενναχηρίμ, ὁ αὐτὸς προσί-
„θησι, συγκροτήσαντος πόλεμον ἐν τοῖς ὄρεσις τῆς Αἰγύπτου, ἐπιστρέ-
„φαντος δὲ διὰ τὴν ἐν τῇ στρατιᾷ αὐτῆς ἐπιδημικὴν νόσον. Καὶ ὅτι μὲν
„ὁ τῆς μικρᾶς Ἐπαρχίας τῆς Ἰσδα βασιλεὺς ἐταπενώθη ἐνώπιον
„τῆς Βασιλέως Σενναχηρίμ, ἐδόλωσεν ἐς ἐναντίον τῆς κοινῆς τάξεως
„... τῆτο, λέγω, ἐδόλωσεν ἐς ἀπέθανον. ὅτι δὲ ὁ Προφήτης Ἡ-
„σαίας ἐκ Θεοῦ ἀπεσπασμένος ἐλθὼν, ἀνήγγελε τῷ Ἐζεκίᾳ, ὅτι ὁ Βα-
„σιλεὺς Σενναχηρίμ ἐβλασφήμησεν. Ἄγγελος δὲ ἐφανόθεν ἡλθεν,
„ἵνα πλήξας ἀποκτείνῃ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἐκ τῶν τῆς Χαλ-
„δαϊκῆς στρατοπέδου. ἡ δὲ φοβερὰ αὐτῇ ἔταυμασεν ἐργασία ἐδὲν ὡ-
„φέλῃσε, μὴ λυθηθεῖσα ἐμποδίσαι τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καταστροφὴν,
„τῆτο δόξαεν ἂν δικαίῳ τὴν τῶν κριτικῶν ἀπιστίαν.

Πῶς ὁ ἀναγινώσκων ταῦτα, νομίζει πάντως, τὴν καταστροφὴν
τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔργον τῆς πολέμου, τῆς ὑπὸ τῆς Βασιλέως τῶν Ἀσυ-
ρίων Σενναχηρίμ συγκροτηθέντος. ὅμως ἡ τῆς ἐφοδος, ἡ κατὰ
τὸν ἑπτακοσιστὸν δέκατον πέμπτον ἐνιαυτὸν πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτης
γενομένη, προϋπῆρξεν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἔτη τῆς καταστροφῆς τῆς
Ἱερουσαλὴμ, τῆς συμβάσεως ἔτα πεντακοσιῶ ὀγδοήκω ὀγδὼ πρὸ
τῆς αὐτῆς χριστιανικῆς ἔτης. πᾶς τις δὲ λίαν θαυμάζει ὁρῶν τὸν Ἡρό-
δοτον μὴ ἀπονέμοντα τὴν τῆς Σενναχηρίμ ἐπιστροφὴν τῇ ἐπιδημικῇ νό-
σῳ, ἀλλὰ μῆδὲ καὶ ῥῆμα ἐν περὶ αὐτῆς λέγοντα, ἀνάγοντα δὲ αὐτὴν
εἰς θαῦμα, ἔστι αἷον ἀσυγκρίτως παραδοξότερον τῆς ἐν ᾧ ἀναφέρει
αὐτὴν ὁ Ἡσαίας. Ἰδὲ τὰ τῆς Ἡροδότου ῥήματα. „Μετὰ δὲ, ἐπ' Αἰ-
„γύπτου ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον Βασιλεῖα Ἀραβίων τε
„καὶ Ἀσυρίων, ἔκιν δὴ ἐθέλειαν τὰς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοη-
„θέν. τὸν δὲ ἱερεῖα ἐς ἀπορίην ἀπαλημμένον, εἰσελθόντα εἰς τὸ μέ-
„γαρον, πρὸς τῷ γαλαμα ἀποδύρασαι. οἷα κινδυνόει παθεῖν. ὁλο-
„φύρομενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὥφῃ ἐπι-
„σάντα τὸν Θεὸν θαυμάσιαν ὡς ἐδὲν πείσει ἄχαρι, ἀντιάζων τῶν Ἀ-
„ραβίων στρατὸν. αὐτὸς δὲ οἱ πέμψαν τιμωρὸς. τῆτοισι μὲν δὴ πρὶ-
„συνον τοῖς ἐνυπνίοις, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τὰς βυλομένους οἱ ἐ-
„πεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλυσίῳ. ταύτη γάρ εἰσιν αἱ εἰσβο-
„λαί. ἔπεσθαι δὲ οἱ τῶν μαχίμων μὲν ἐδὲνα ἀνδρῶν, κατήλυε δὲ κα-

H. β. 2.

„κα-

„χειρόνακτας, ἢ ἀγοραίς ἀνθρώπων, ἐν ταῦτα ἀπικομένους, τοῖσιν ἐναντίοις αὐτοῖσιν ἐπιχυθέντας νυκτὸς μὺς δευραῖς κατὰ μὲν φαγέειν τὴν Φαρετρεῶνα αὐτέων, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑπεραίῃ Φούγοντων σφῶν γυμνῶν ὅπλων πεσέειν πολλὰς. Τριτοτρόπως διηγεί) ὁ Ἡρόδοτος τὴν τῆ Σενναχηρίμ καταστροφὴν ἐπὶ τῇ περὶ πρὸς διακόσια ἢ ἐξήκοντα μετὰ τὴν αὐτῆς ἐκβάσειν. ὁ δὲ κριτικὸς προτιμᾷ τὴν διήγησιν ταύτην τῆς τε τῆς συγχερόντος αὐτῇ Ἡσαίας, ἢ τῆς τῶν συγγραφέων τῆς τετάρτης βιβλίας τῶν Βασιλειῶν, ἢ τῆς δαυτέρης τῶν Παραλειπομένων, τῶν μὴ ὑπερον τῆ μετ' αὐτὴν αἰῶνος συγγραφάντων. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς διατεταμένος ἦν λογιζέσθαι τὴν φυγὴν τῆ Σενναχηρίμ ὡς νόστος ἐπιδημικῆς, ἐν τῇ στρατιᾷ αὐτῇ ἀσπενεχθείσης, ἀποτέλεσμα, ἐκ ἑδῆ αὐτῷ τοσῶτον εὐχερῶς δεχθῆναι τὴν διήγησιν τῆς Ἡροδότου, τῆς ἀπονέμοντος τὸ συμβῆναι τοῖς μυσι, ἢ προτιμῆσαι αὐτὴν τῆς τῶν δύο συγγραφέων τῶν Ἑβραίων, τῶν ἀναφερόντων αὐτὸ εἰς τὸν Ἀγγελοῦ τὸν ὀλοφροῦτον. οἵτινες, κἂν ἀνάγῃσι τὸ ἔργον ἐπὶ τῷ τὸ ἀληθὲς μὲν, ἀόρατον δὲ αἴτιον, ἐκ ἀποκλείουσιν ὁμῶς τὰ αἰδητὰ μέσα, δι' ὧν δυνατόν ἦν ἐκτελεσθῆναι. Ὅταν ὁ Θεὸς εἰς ποινὴν τῆς ἐπάρσεως τῆς Δαβὶδ διὰ τῆς τῆς λοιμῆς μάστιγος κατέβλησε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἢ πᾶσαν τὴν Ἰσραήλ, Ἀγγελοῦ ἦν ὁ ἀοράτως τῷ ἔργῳ ὑπεργῶν. ἐὰν δὲ τῶτον ὀφθαλμοφανῶς εἶδεν ὁ τεταπεινωμένος βασιλεὺς, καί τινες τῶν τῆς αὐλῆς αὐτῆς, τῶτον γέγονε κατ' ἰδιότησαν τῆς Θεῶς συγκατάβασις. οἱ πληγέντες ὁμῶς διὰ τῆς φοβερᾶς ῥομφαίας, δι' ἧς ὁ Ἀγγελοῦ ὡφθη καθωπλισμένος, ἐδοκίμασαν μὲν τὴν θανάσιμὸν πληγὴν τῶν δουτέρων αἰτίων, εἴτεν τῆς λοιμῆς, εἴτενος αὐτὸς ἐνεργὸς, ἐκ εἶδον δὲ αὐτὸν τὴν τῆς θείας ἐκδικήσεως πανοπλίαν ἐνδεδυμένον. τὸ αὐτὸ εἶπε ἢ περὶ τῆς συμβάντος ἐν τῷ τῆς Σενναχηρίμ στρατοπέδῳ.

Ταῦτα πάντα ὡδήγησεν τὸν κριτικὸν προτιμῆσαι τὴν τῆς Ἡσαίας διήγησιν τῆς τῆς Ἡροδότου, εἰμὴ οἱ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς προτεθέντες μῦθοι εἶχον ὑπὲρ αὐτῆς φέγγητρα, ὧν ἢ ὑπὸ τῆς Ἰσραήλ καθιστομένη ἀλήθεια ἐξέφευγε. ἀλλ' οἱ ἀπαθῶς τὸν Ἡρόδοτον ἀναγινώσκοντες, διακρίνουσι μὲν τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν συγγραφεῦσι βάσιν τῆς ἀληθείας, σημεῖον δὲ ἢ τὴν αἰφνίδιον τῆς Σενναχηρίμ φυγὴν, τὴν γενομένην διὰ τῆς θαύματος τῆς τῆς στρατοπέδου αὐτῆς συγχέαντος καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ὁρῶσιν ὁμῶς ταῦτα περιπεπλεγμένα μυθολογικαῖς περιρρέουσιν, ὥς οἱ Αἰγύπτιοι ἐπενόησαν, ἵνα τὸ θαῦμα τῶτον προσάψωσι τῷ ἰδίῳ Βασιλεῖ, ἱερεῖ ὄντι τῆς Ἡφαίας.

A'P.

A P O P O N. Δ'.

Περὶ τῆς τῆς Ἑζεκίας ἀδελφείας, ἢ τῆς Ἡλίας ἐπιστροφῆς.

1. Ἡ Γραφή, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ἐμφαίνει τὸν Ἑζεκίαν Ἡγεμόνα ἀδελφῆς ἢ μικροῦ ψυχον· διότι ἴσσορεῖ αὐτὸν κλαίοντα, ὅταν ἀνδρῶπος ἀγνώστῳ ἀνήγγελεν αὐτῷ ἀδιακρίτως, ὅτι κινδυνεύει.

Ὁ Ἡσαίας ἐν, ὁ τὴν προφητικὴν ἐκτελῶν ὑπεργῶν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ὀζίας, ἢ Ἰωάθαμ, ἢ Ἀχαζ, τοσῶτον δὲ ἐπισήμως προσδιαλεχθεὶς τῷ Ἀχαζ, ὡς ἐν τῷ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ τῆς προφητείας αὐτῆς γέγραπται, ἢ ἀγνώστῳ τῷ ἡμῶν ἢ διαδόχῳ αὐτῆς Ἑζεκίας, καὶ περὶ προφητεύων ἐπὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἑζεκίας πάντῃ καλῶς ἐγνώριζε τὸν Ἡσαίαν, ὡς μικρόν τι πρὸ τῆς ἀδελφείας αὐτῆς ἀποσελάς πρὸς αὐτὸν πρέσβας τὴν λογάδας τῶν τῆς παλατίης αὐτῆς ὑπεργῶν. ὁ δὲ θεῖος Ἰερώνυμος, ἢ ὁ σοφὸς Ἀβερβανέλος (129) ἐπιβεβαιῶσιν, ὅτι ὁ Ἡσαίας ἦν ἐκ πατρὸς Δαβὶδ, ἢ ἐξ ἀδελφῶν τῆς Ἑζεκίας. ἢ ἐν ἀγγελίᾳ τῆς τοσῶτον πεφημισμένης Προφήτης, οἷον ἢ ὁ Ἡσαίας, ἐξ ἀνάγκης ἐφορῶν ἔβριση τὴν καρδίαν τῆς Βασιλείας, νέος ἐπὶ ὄντος, ἢ διάδοχον μὴ ἔχοντος· ἐγὼ δὲ πιστῶ, ὅτι τῷ τῆς ἐπὶ τὸν κριτικὸν φορῶν ἔβριση, τὸ ἰδεῖν αὐτὸν προσδραμόντα τῷ Θεῷ, ἢ τῆς ὑγείας αὐτῆς τυχόντα. ὅπερ ἱκανῶς ἐπιβεβαιῶν, λέγων. Ἡ τῆς Ἑζεκίας ἀδελφεία λίαν ἐλαφρὰ ἦν, ὡς διὰ τῆς τῶν σύκων, ἐμπλάστῃ θεράπουρῳ αἷμα ὅσον τὸ φάρμακον φύσει ἀνίσχυρον, τοσῶτον λαμπρότερον δείκνυ) τῆς τῆς Θεῶς δυνάμεως τὸ ἀποτέλεσμα.

2. Ὁ Ἑζεκίας, προσεῖθῃς ὁ αὐτὸς, δοκεῖ ἀδελφῆς, πιστεύσας, ὅτι ἢ πρὸς τῆς σκιάς εὐκολωτέρα ἐστὶ τῆς ἀναπόδσεως.

Ἐστὶν ἀρὰ γε ἀδελφῆς πᾶς ἀπατῶμενος; οἱ μὲν Ἀφρονομοὶ ἐπίσης θαυμαστὸν ἔργον νομίζουσι τὴν τε ταχυτέραν τῆς σκιάς πρόοδον, ἢ τὴν αὐτῆς ἀναπόδσιν. ἔχ' ἔτι δὲ, ὅτι ἐκ τῆς κοινῆς ἀνδρῶποι, εἰθισμένοι ὄντες ὁρᾶν τὴν σκιάν ἐπὶ τὰ πρόσω διαπαντὸς βαίνουσαν, μηδέποτε δὲ ἐπὶ τὰ ὀπίσω· ἐκ τῆς δὲ συνάγῃς, ὅτι ἢ τῆς σκιάς ἀναπόδσιν δυσκολωτέρα ἐστὶ τῆς ταχυτέρας πρόοδου.

Ἐν ἐκατέρῳ συμβάντι, λέγει ὁ αὐτὸς, ἐμποδίζον) τῆς φύσεως, ὡς οἱ νόμοι.

Συγκατατίθῃμι. Συμπέρανον ἔν ἐκ τῆς, ὅτι ὁ Ἑζεκίας ἠτόνῃ τὰ τῆς Ἀφρονομίας φοιτήτα, ἐκ δὲ τὸ, ὅτι ἦν ἀδελφῆς. ἢ πραγματεία σε μυσημικῶν σφαλμάτων Γεωγραφικῶν, χρονολογικῶν, παιδείας ἑβραϊκῆς, κτ. κτ. ἀλλ' ἀρὰ γε συμπεραίνοντες ἡμεῖς ἐκ τῆς, ὅτι

τι

τι σὺ ὑπάρχεις βλάξ; ἔδαμῶς. συνάγομεν μόνον, ὅτι ἡθέλησας λα-
λῆσαι ἐμπαθῶς περὶ πολλῶν πραγμάτων ὑπὸ σὺ ἀγνωσμένων. τῷτο
δὲ σὺ τὸ πᾶθ' καθίστησι τὰ σφάλματά τ' ἀπεράντως ἀσυγνωστότερα
τῆς τῷ Ἐzekiel ἀπάτης. αὐτὸς ἐλάλησε κατὰ τὴν τῷ κοινῷ λαῷ γνώ-
μην, μὴ ἀμφισβητήσας εἶδεναι τὸ πλέον τῷ κοινῷ λαῷ. σὺ δὲ κατα-
φρονήσας τῶν τετριμμένων ὁδῶν τῶν ὑπὸ εὐφυῶν ἀνθρώπων διοδο-
θεῶν, περιεπέσας εἰς πάσας τὰς ἀτραπὰς, ὅσας τε ἤδη εἶδομεν, ἔ-
σας μετὰ ταῦτα ὁψόμεθα.

Η' σ. 38. 8.

3. „Ο' Ησαΐας ἀντιπροτείνεις σὺ, λέγει ἐν τῷ τριακοσῷ δο-
τέρῳ κεφαλαίῳ τῆς Προφητείας αὐτῆς, ὅτι ὁ Ἡλιος ἀπέστρεψε δε-
κα γραμμάς, ὅπερ ἐνδεχομένως σημαίνει ὥρας δέκα.

Σὺ ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία αὕτη, ἐνδεχομένως δὲ σὺ μόνος, ὅσοι μὲν
τῶν διερμηνεύων τῆς θείας Γραφῆς, διὰ τῶν δέκα ἀναβαθμῶν, πε-
ρὶ ὧν αὐτὴ λαλεῖ, νοῶσι δέκα γραμμάς, ἐν τεταρτημορίῳ κύκλῳ
γεγραμμένας, ἐκείνοι δι' ἐκχυρίζον, ὅτι αἱ δέκα γραμμαὶ ἐμφαίνουσι
διασημάτα, πολλῶν μικρότερα τῶν ὥρων. ἄλλοι *) μὲντοι λέγουσιν,
ὅτι ἔτσι οἱ δέκα ἀναβαθμοί, ἦσαν ἀναβαθμοί τῆς κλίμακ' τῆς πα-
λατίς τῷ Ἐzekiel, ὧν ὑπεράνω ἕκαστο βελόνῃ. ἢ ἡ σκιὰ μᾶλλον ἢ ἡ ἴ-
πτον προαγομένη, ἐσήμαινε τὰ τῆς ἡμέρας διάφορα μέρη. πάνυ δὲ κα-
λῶς σὺ κατενόησας σεαυτὸν γράφων τὰ ἐπόμενα. Φανερόν ἐστιν, ὅτι
„ὁ Ἡσαΐας ἀπατᾷ... ἵνα ἡ σκιὰ ἀναποδιῶν πρὸς τὸ πρῶν ὥρας
„δέκα, ἀνάγκη τὸν ἥλιον προαχθῆναι πρὸς τὸ ἐσπέρας ὥρας δέκα.
(130) Ἡθέλησας ἀρά γε σὺ, ἵνα διὰ τῶν νοήσωμεν, ὅτι ἀνάγκη
ἦν τὸν ἥλιον προαχθῆναι πρὸς δυσμὰς ἀκρι τῆς πέμπτης ὥρας μετὰ
τὴν μεσημβρίαν, ἵνα τὸ τῷ Ἐzekiel τεταξιμώμετον σημάνῃ τὴν πρὸ
τῆς μεσημβρίας πέμπτην ὥραν; διότι ἐὰν τῷτο τὸ ἄτερον ἐκ ἐνόη-
σας, πῶς ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἡσαΐας ἠπατήθη, ὁ μὴδὲν μὴδὲ
περὶ ἀνατολῆς, μὴ δὲ περὶ δύσεως μὴδὲ περὶ πρῶν, μὴδὲ περὶ ἐ-
σπέρας λαλήσας, ἀλλ' εἰπὼν ἀπλῶς, ὅτι ἡ σκιὰ ἐσράφη δέκα ἀνα-
βαθμοίς; πῶς εἰσὶ τὰ σφάλματα, πῶς ἡ αὐθάδης ἡμάθεια, ἢ σὺ τῷ
Προφῆτῃ ἰσὺς τολμηρῶς προσάπτεις;

Η' σ. 38. 8.

4. „Πολλοί, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, τῶν φυσιολογόντων διαλογίζον, ὅτι
(τῶν καμένων) ἐξέλεπεν ἂν μία ἡμέρα ἐκ τῆς κόσμου, ἐπλεονα-
ζε δὲ μία νύξ.

Σὺ ἀντιπροτείνεις τὴν συνήθη τῆς φύσεως κίνησιν, ἢ τῆς δια-
λογισμῶν τινῶν φυσιολόγων κατὰ τῆς ὑψίστης τῆς φύσεως δεσπότης.
ἀλλ'

*) Καλμίτος, ὁ Οὐβιγάντης, οἱ συγ- γραφίται τῆς καθολικῆς ἱστορίας κτ.

ἀλλ' εἰάν θωμεν ἀναπόδισίν τινα τῆς περὶ τὸν ἄξονα κινήσεως τῆς γῆς, ἱκανὴν ἐλαττώσαι τὴν σκιάν, τὴν ἐπὶ τὰς δέκα ἀναβαθμὰς προαχθεῖσαν, τότε βλέπω ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡμισφαιρείῳ μίαν ἡμέραν μείζονα τῶν συνήθων, ἐξ ἧς μία νύξ μείζων ἐγίνετο ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρείῳ. εἰάν ὅν τι το ἀρέσκη σοι, πῶς ἐσὶν ἡ ἐκλείψασα ἡμέρα, ἢ ἡ πλεονάσασα νύξ; τί δὲ εἶσαι, εἰάν ἡ ἡμερινὴ τῆς γῆς περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα κίνησις, ἢ ἡ φαινομένη τῇ Ἡλίᾳ κίνησις περὶ ὅλον τὸ ἡμέτερον ἡμισφαίρειον. εἰδὼς ἡλλοιώθη, γέγονε δὲ τὸ θαῦμα ἐν μόνῳ τῷ τεταρτημόριῳ, ἢ τοῖς ἀναβαθμοῖς τῷ Ἐξελίξ δια μόνης τῆς κάμψεως τῶν τῇ Ἡλίᾳ ἀκτίνων; αὕτη ἐσὶν ἡ γνώμη πολλῶν ἐπιτηδεύων κριτικῶν, ὧν εἷς ἢ ὁ κύριος ὁ Καλμέτ^{ος}, ὅτιν^{ος} τὴν διάλεξιν εἰδεῖσε ἀνασκόλασαι, ἔχι δὲ ἐν πάσῃ ὑποθέσει ταῖς λοιδορίαις αὐτὸν περιπλύνειν· ἀλλὰ τὸ δοῦτερον τῷ πρώτῳ ὑπῆρχε σοι δυσκολώτερον.

5. Σὺ τῷ αἰερί ἐρεσδόμενος προβάλλεις τὸ, „ὅτι ὁ Καλμέτ^{ος} ὅν^{ος} τῶν περὶ τῆς προκαμένης ὑποθέσεως κατάνοῶν, μεταγράφει πολλὰς συγγραφὰς ἀτοπολογούντας, ἢ μηδὲν πλέον αὐτῷ εἰδόμενος.

Ἀλλ' οἱ διακριτικοὶ νομίζουσιν, ὅτι ἔπρεπεν αὐταῦτα τὸ σὸν ὄνομα ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ἀντικαθίστασθαι.

6. „Οἱ Ἰσδαῖοι, λέγεις προσέτι, εἰδέποτε εἶχον εἰδὲ τεταρτημόριον, εἰδὲ ὥρολόγιον.

Ἀλλὰ ἢ εἰάν σοι τῷτο συγχωρήσωμεν, τί ἄρα γε δύνασαι ἐκ τῶν συμπεράναι; καὶ ἡ Βαβυλῶνα λαλῇ περὶ ὥρολογίου, τὸ πρωτότυπον ὅμως ἀναβαθμὰς μόνον προτείνει (131). ἀμφισβητεῖς δὲ σὺ ἄρα γε περὶ τῷ ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι εἰδὲν ἔκρινον περὶ τῆς τῇ Ἡλίᾳ κινήσεως ἐκ τῆς προόδου τῆς σκιᾶς; ἀλλὰ ποίας ἀποδείξεις προβάλλεις ὑπὲρ τῷ ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι εἰδέποτε εἶχον εἰδὲ τεταρτημόριον, εἰδὲ ὥρολόγιον; ἀληθῶς οἱ Ἕλληνες ἐκ ἐγνώρισαν τὰ ἡλιακὰ τελεφετηρία, εἰμὴ διακόσια ἔτη μετὰ τὸν Ἐξελίξ. „ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος λέγει ρητῶς. Πῶλον μὲν γὰρ, ἢ γινώμονα, καὶ τὰ δώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρας παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνες. Οἱ δὲ Ἰσδαῖοι ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀ' χαζ καὶ Ἐξελίξ συμπεπλεγμένοι ὄντες ἐπισήμως τοῖς Ἀσσυρίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις, ἐξ ἀνάγκης πολλὰς αἰῶνας πρὸ τῶν Ἑλλήνων ταῦτα παρέλαβον τὰ ἐπωφελεῖ εἰρήματα.

Ὅρα τὸν Λα-
ερτ. εἰς τὰ Λα-
ναίμ.
Ηρ. β. 2.

4. Βασ. 16. 7.
3 19.

ΑΡΘΡΟΝ Ε.

Περὶ τῆς τῆς Μανασσῆ καὶ Ἰωσὶς Βασιλείας.

1. **Ο** Μανασσῆς, ὁ τῆς Ἰσδα βασιλίσκος, ἡ ὁδὲποτε ἤκυσσε τὸ θαῦμα τῆς τεταρτημορείας τῆς πατρὸς αὐτοῦ, ἔτι τὰ ἄλλα τῆς Ἡσάϊς θαύματα, ἡ ἔκ ἐλογίζετο τὸν Ἀδωναί, εἰ μὴ ὡς ἓνα τῶν ἐγχωρίων θεῶν, ἡ ἦν παντελῶς ἄνθρωπος... Ἡ ἀκατανόητος τῆς Μανασσῆ ἀπιστία πέθανε, ὅτε τότε ἡ Πεντάτευχος ἦν ἀκμὴν ἄγνωστος, ἔτι ἡ Ἰσδαϊκὴ θρησκεία συμπεφυρμένη, μηδὲν ἔχουσα σερεὸν. μηδὲν ἐξεργασμένου.

Ὁ Μανασσῆς, ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ Ἐζεκίας, δωδεκάετης ὢν, μεμεθυμένος δὲ τῇ εὐτυχίᾳ κατὰσάσει, εἰς ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατέλιπε τὴν Βασιλείαν, μὴ τοσῶτον βιώσας χρόνον. ὅσος ἦν ἀναγκαῖος πρὸς τὸ ἐντυπῶσαι ἐν αὐτῷ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς θρησκείας, ἔτι τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, ἔπεσεν εἰς τὰς τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβῶν χεῖρας, οἵτινες εὐθὺς μετὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν κατεβύβισαν αὐτὸν εἰς πάντα τὰ ἀτοπήματα, ὡν τὸν πίνακα ἐκτίθει τὰ τῶν Βασιλευσῶν καὶ Παραλεπομένων βιβλία, ἐν τοιαύτῃ δὲ ἡλικίᾳ ὁ πεπλανημένος ἐ διεφθαρμένος ἡγεμὼν πάντῃ ὀλίγον διαλογίζετο. αἱ τῆς Μανασσῆ παραβάσεις διήρκεσαν ἔτη ἑπτὰ, τέλος δὲ ἔκ ἐλαβον, εἰ μὴ ὅτε ἀπωλέσας τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ, μετηνέχθη αἰχμαλωτὸς εἰς τὴν Βαβυλῶνα. ἀλογώτερος δὲ τῆς Μανασσῆ ὁ ἐκ τῆς πολιτείας αὐτοῦ συμπεραίνων, ὅτι ἀκμὴν τότε ἡ μὲν Πεντάτευχος ἦν ἄγνωστος, ἡ δὲ Ἰσδαϊκὴ θρησκεία συμπεφυρμένη. τίνος γὰρ ἕνεκα ἀπέθανον τοσῶτοι φιλάρετοι ἄνθρωποι. ὡν τὸ αἷμα ἐπλήρωσε τὴν Ἱερουσαλήμ; ἔφυγεν ἀρα τὰ τῆς φιλοσόφου ὄμματι τὸ, ὅτι ὁ Μανασσῆς ἦν διώκτης;

2. Ὁ αὐτὸς λαλῶν περὶ τῆς τῆς Ἰωσὶς Βασιλείας. λέγει. Νῦν πρῶτον ἡ Γραφὴ ἐμνήσθη ἱππῶν τῷ ἡλίῳ καθιερωμένων. τὴν συνήθειαν ταύτην παρέλαβον ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν θρησκείας, πᾶσα δὲ σχεδὸν σαρὰ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ὁδὲποτε ἡ Ἑβραϊκὴ θρησκεία εἶχε τύπον διωρισμῶν πρὶν τῆς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφῆς. οἱ Ἰσδαῖοι ἐσφετερίζοντες πᾶσας τὰς τελετάς αὐτῶν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Σύρων, τῶν Χαλδαίων, τῶν Περσῶν.

Σκεψόμεθα τῶτον τὸν συλλογισμόν. ὁ Ἰωσὶς ἐνενήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας κατὰγει τὰς ἱππας, τὰς τῷ ἡλίῳ καθιερωμένας ὑπότινων τῆς Ἰσδα Βασιλέων ἀφιετησάντων τὴν

4. Βασ. 20, 21,
23, 24.
2. Παρ. 31, 33.

4. Βασ. 21, 16.

4. Βασ. 23, 11.

τὴν τῶν πατέρων αὐτῶν θρησκείαν, μετὰ δὲ τὸν καιρὸν τῆτον, τὸν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἐκέτι ἡμέσθῃ λόγος παρὰ τοῖς Ἰσραῖοις περὶ ἀρμάτων καὶ ἵππων, τῷ ἡλίῳ κατιστρωμένων. ἄρα ἡ ἐβραϊκὴ θρησκεία οὐδέποτε εἶχε πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τύπον διωρισμένον. Ὁ Ἰωσίας ἀνακαινίζων τὴν παλαιὰν θρησκείαν, καθέσθεν εἰδωλικήν τινα συνήθειαν, ἣν παρέλαβον ἐκ τῆς τῶν Περσῶν θρησκείας. αὕτη δὲ ἡ συνήθεια οὐδέποτε μετὰ ταῦτα ἐνεφανίσθη ἐν τοῖς Ἰσραῖοις. ἄρα οἱ Ἰσραῖοι ἐσφτερεύθησαν ἐκ τῶν Περσῶν τὰς τελετὰς τῆς συνήθειας τῆς θρησκείας αὐτῶν. Ἐὰν ἐκ ἡν γνῶσις ἡμῶν ἡ διαλεκτικὴ τέχνη τῆς τῆ ἀπίστου, τῆτο ἱκανὸν ἦν ὁπωσὺν δηλοποιῆσαι ὁποῖα ἐσίν.

3. Ἐὰν ὁ Ἰωσίας, προσέθῃσιν ὁ αὐτὸς, πρῶτάνε ποιῆσαι τὴν τῆ Πάχα τελετὴν κατὰ τὸν τύπον τὸν δηλωθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς τῆ Θεῶ Διαθήκης, δηλον ἄρα, ὅτι πρότερον οὐδὲν ἐποίησαν τὸ Πάχα. τῷ ὄντι δὲ, οὐδὲν τῶν τῆς Γραφῆς βιβλίων λαλεῖ περὶ τελετῆς τῆ Πάχα γυνομένης ἐν τοῖς χρόνοις τινὸς Βασιλέως τῆ Ἰσραὴλ, ἢ Βασιλέως τῆ Ἰσραήλ, ἢ ἐν τοῖς χρόνοις τινὸς Κεῖτῆ.

Προκείδω ὁλόκληρος ἡ ῥῆσις τῆς τῶν Βασιλευῶν βίβλου, ἣν αὐτὸς κερτομεῖ, ἵνα τὸ ποθέμενον αὐτῷ χρωματίσῃ συμπεράσμα. Ὅτι ἔκ ἐγγνήθη κατὰ τὸ Πάχα τῆτο ἀφ' ἡμερῶν τῶν Κεῖτῶν, οἱ ἐκρινον τὸν Ἰσραήλ, καὶ πάσας τὰς ἡμέρας Βασιλέων Ἰσραήλ, καὶ Βασιλέων Ἰσραὴλ, ὅτι ἀλλ' ἢ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτα τῆ Βασιλείας Ἰωσίφ. Ἐὰν ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τῆ χειρῶνισμὸς ἕως τῶν κατ' ἡμᾶς ἡμερῶν οὐδέποτε ἐφάνη τοῖς τοῖς ἀπίστοις, οἷος ὁ συγγραφεὺς τῆς τελευταῖον διερχομένης Διαθήκης, ἐσήμαινεν ἄρα τῆτο, ὅτι αὐτὸς ἐσιν ὁ πρῶτος ἐμφανισθεὶς ἀπίστος; οὐδαμῶς. οὐδεμία δὲ περὶ τῆς ἀμφιβολίας ἐπέφερε δ' ἄντις μόνον, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη τοῖς τοῖς ἀπίστοις, ὁλόγιος, αὐθάδης, παράλογος. Τὸ Πάχα ἐτελεῖτο συνήθως πρὸ τῆ Ἰωσίφ, πρὸ πολλῶν δὲ ἐκ ἐτελέσθη μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπειας, συνδρομῆς τε καὶ ζήλῃς, ὅσος ἐφάνη τότε. τὸ δεύτερον τῶν Παραλαπομένων βιβλίων ἐκτίθησιν ὁλόκληρον κεφάλαιον, καθιστορῶν τὸ Πάχα, τὸ ὑπὸ Ἐζεκιᾶ τῆ προπάππῃ τῆ Ἰωσίφ τελεσθέντος. τὰ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἱσσορικὰ βιβλία οὐ λαλεῖσι περὶ ἄλλων τελετῶν τῆ Πάχα διὰ τὸν ἐξῆς ἀπλόστατον λόγον. Οἱ ἱσσορικοὶ τῶν κατ' ἔτος τελεσμένων ἐκείνα μόνον σημαίνει, ὅσα περιτάσσας ἔχουσι χρησίμους, καὶ τῶν λοιπῶν αὐτὰ ὑποδιαστέλλουσας. τοῖς τοῖς δὲ ἡμῶν τὸ Πάχα τὸ ὑπὸ Ἰωσίφ, καὶ Ἐζεκιᾶ τελεσθέν. ὡσαύτως καὶ τῷ ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ τῆ Ἰωσίφ τῆ Ναυῆ. Σιωπῶ δὲ ἐνταῦθα ὅσα ὁ αὐτὸς ἀφορμὴν ἐκ τῆ

4. Βασ. 23. 22.

2. Παρ. 35. 18.

2. Παρ. 30.

τῆ

τς λαβὼν φλυαρεῖ κατὰ τῶν τς Μωϋσέως βιβλίων, ἀνασκηδιάσω
ἐξ αὐτὰ ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ς'.

Περὶ τς ἐὰν ὁ Ἱερεμίας ἦν προδότης συνεργῶν τοῖς Σαμα-
ρείταις.

1. **Π**αραδὼς ὁ αὐτὸς τοῖς συγγραφεῦσι τῶν βιβλίων τῶν Βασι-
λειῶν ἐκτεταμένον μάθημα περὶ τς τρόπς. δι' ὃ εἶδε αὐτὸς συγγρά-
ψαι, ὅπως ἂν τὰ ὑπ' αὐτῶν ἱερωμένα τοσῶτον τερπνὰ καταστήσω-
σιν, ἀναμφιβόλως δὲ ἔ τοσῶτον ἀληθῆ ἔ διδακτικά, ὅσον τό τε περὶ
τῆς καθολικῆς Ἱερωσίας Δοκίμιον αὐτῆς, ἔ ἡ περὶ τῆς Βασιλείας τς
ΙΔ'. ἢ ΙΕ'. Αἰσίσ Ἱερωσία, μετὰ ταῦτα ἐπιχαρεῖ ἀποδείξει, ὅτι, ὁ
Ἱερεμίας διεφθάρη πρὸς τὸ προαιπὲν τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καταστροφῇ.
„Οἱ νέοι Σαμαρεῖ“, λέγει, προσηλωμένοι ὄντες ἐκ γεννήσεως τῷ Να-
„βυχοδονόσορ, ἐξήγειραν τὸν Ἱερεμίαν εἰς τὸ πείσαι τὴν τς Ἰσδα
„φυλὴν ὑποταγῆναι τῷ εἰρημένῳ Βασιλεῖ... Ὁ ἐν Ἱερεμίας ὑπερα-
„σπιστὴς γίνε“ τς ἰχυρῆ Βασιλείῳ Ναβυχοδονόσορ κατὰ τς ἀνιχύρς
„ἢ μικρῆ βασιλείᾳς τῆς Ἱερουσαλὴμ, κἂν αὐτὸς ἦν ὁ τῆς θεωότης...
„Ὁ Προφήτης ἔτ“ ἦν προδότης ἢ μωρὸς. „προδότης“ μὲν, καὶ ὅτι
„ἐβύλετο διεγείρει τὸν λαὸν κατὰ τς ἰδῆς Βασιλείας, ἔ παραδῆναι
„αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς μωρὸς δὲ, καὶ ὅτι τὰ ἔργα, ἢ πάντα τὰ
„ῥήματα αὐτῆς εἶδε συνάφειαν ἔχουσιν, εἶδε ἀκολουθίαν, εἶδε λόγος τι-
„νὸς χαρακτῆρα.

2. Ἡ ὑπόκρισις ἢ ἡ δολιότης, διαφύεται τοσῶτον ἀναγκαῖαι τοῖς
προδόταις, ὅκ εἰσὶ τῶν μωρῶν ἰδιώματα. ἀλλὰ κἂν αὐτὸς ὁ πᾶν εὐ-
τυχῶς ἐφαντάσθῃ τὴν τῶν τοσῶτον ἀντικειμένων διαθέσεων συνδρομῇ,
ἀνάγκη ὅμως ἐστὶν ὁμολογῆσαι, ὅτι μεγάλην ἐμφαίνει ἀγχίνουσαν τὸ
ὑπ' αὐτῆς ἀποκαλυφθῆν, εἶπεν τὸ ὅτι οἱ νεήλυδες Σαμαρεῖ γεγό-
νασι μεσὶ τῆς μουσικῆς συμφωνίας τῆς μεταξὺ τς Ναβυχοδονόσορ ἢ
τς Ἱερεμίας. Ἐὰν ὁ Ἱερεμίας εἰς τὴν τῶν ὁπωσῶν ἀνεχομένων ἀνθρώ-
πων, ἡδυνάμεθα λογιθῆναι τῶτον τὸν Σαμαρεῖτην λαόν, τὸν εἰδω-
λολάτριν ἅμα ἔ Ἰσδαῖον, ὡς κέντρον τῆς συναφείας τς γυμνῆς εἰ-
δωλολάτρης Ναβυχοδονόσορ, ἢ τς ψιλῆς Ἰσδαῖς Ἱερεμίας. ἀλλ' ἡ σφο-
δρὰ αὐτῆς ἀντιπάρετα κατὰ τε τῶν ξένων Θεῶν, ἢ τῶν τῆς Σαμα-
ρείας Προφητῶν ἐποίησεν αὐτὸν τοῖς εἰρημένῳις Σαμαρείταις ἀπρόσιτον.
Ἰὸς πῶς αὐτὸς ἐλάλει κατὰ τὸν αὐτότατον καιρὸν, καὶ ὃν ὁ κριτι-
κὸς ὑποτίθε“ τῆς Σαμαρείτας ἐτοιμάζοντας τὸ τοιοῦτον τοιοῦτον μηχανέσθημα.

„Καὶ

„Καὶ ἐν τοῖς Προφήταις Σαμαρείας εἶδον ἀνομήματα. ἐπροφήτευσαν Ιερ. 23. 13.
 „διὰ τῆς Βάαλ, ὃ ἐπλάνησαν τὸν λαὸν μου Ἰσραὴλ. ὅτε δὲ ὁ Ἱερε-
 μίας κατήγγελε τῷ Σεδεκίᾳ, ὅτι ἐὰν ἐπαναστή κατὰ τῆς Ναβυχο-
 δονόσορ, τῆ ποιήσαντος αὐτὸν Βασιλέα ἐπὶ συνθήκῃ τῆ εἶναι πιστὸν καὶ
 ὑποτελῆ αὐτῷ, ἢ Ἱερουσαλὴμ ἐξαφανισθῇ. (132) τότε ἡ πόλις
 αὕτη πρότερον ἤδη δις πεπτωκία ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆ τῶν Ἀσσυ-
 ρίων μονάρχου, τῆ φευσμένης αὐτῆς. τῆτο ἔν ἐσὶ προδοσία, τὸ εἰπεῖν
 τῷ Σεδεκίᾳ, ὅτι ἐὰν μὴ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῆς, ἀπωλέσῃ
 τὸ ὅλον;

2. „Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, καταφυγόντες ἐπὶ
 „τὴν Αἴγυπτον, ὅπως καὶ ὁ Ἱερεμίας κατέφυγε, θανάτῳ καταδικασαν
 „αὐτὸν, ὡς πωλήσαντα ἀπίστως τὸν τε δεσπότην αὐτῆς, καὶ τὴν ἰδίαν
 „Πατρίδα τοῖς Βαβυλωνίοις. ἡ παράδοσις δὲ μόνη διδάσκει τὸ, ὅτι
 „ὁ Ἱερεμίας ἐλιθάσθη,

Μὴ νόμιζε παράδοξον ὁρῶν τὸν ἐξαλλοῦντα πάντα τὰ ἱερὰ Βι-
 βλία, ἀλλοῦντα ὁμοίως καὶ τὰς Ἰουδαϊκὰς παραδόσεις. ἡ παράδοσις,
 περὶ ἧς αὐτὸς λαλεῖ, ῥητῶς λέγει, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἐπὶ τὴν Αἴγυ-
 πτον καταφυγόντες ἀπέκλειαν τὸν Ἱερεμίαν διὰ τὰς συνεχεῖς ἐλέγ-
 χους αὐτῆς κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, εἰς ἣν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συχνά-
 κως πίπτοντες ἡμάρτανον. ἐὰν ὁ Ἱερεμίας προδότης ἦν, ὃ προετίμα
 τὴν ἐν μέσῳ τῶν συμπολιτῶν αὐτῆς ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἰδίας πατρί-
 δος διαμονὴν τῆ προβλήματος τῆς Ναβυχοδονόσορ, ὅπερ ἐστὶ τῆ ἐκλέ-
 ξαι οἴκησιν ἦτοι ἐν Βαβυλῶνι, ἢ ἐν ἄλλῳ πρέποντι αὐτῷ τόπῳ. Ιερ. 44. 8.
Ιερ. 40. 4.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς ἐὰν ὁ Ἱερεμίας ἦν μωρὸς. καὶ περὶ τῆς ἐὰν τὸ τιθέναι ἐν τῷ
 νεύρῳ σημαίνει τὸ τυπτεῖν μετὰ νεύρων βοεῶν.

1. **Π**οροδωμέτα νῦν ἐπὶ τὸ τῆς μωρίας ἔγκλημα. „Ἡ μωρία,
 „Φησὶν, ἀποδεκαγμένη ἐστὶν ἐκ πάντων τῶν ῥημάτων αὐτῆς, τῶν μὴ
 „ἐχόντων μὴδὲ συνάφειαν, μὴδὲ ἀκολουθίαν μὴδὲ τινα λόγου χα-
 „κτῆρα.

Ναί. ἐκ πάντων, μὴ ἐξαιρουμένης μὴδὲ τῆς δοθείσης ὑπ' αὐτῆς
 συμβουλῆς. περὶ τῆς δόναι τὴν πόλιν. ἢ ἐκ ἡδύνατο διαφυλάξαι, τῷ
 νικητῇ μονάρχῃ, τῷ δις πρότερον κατακυριεύσαντι αὐτῆς. Ἐὰν δὲ
 ἐν τῷ πεντηκωσῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ, τῷ περιέχοντι τὴν τῆς Ἱερεμίας Ιερ. 51. ἡ 28.
 προφητείαν, εὐνηθῇ τις εὐρεῖν μίαν μόνην πρόρρησιν μὴ ἐκπληρωθεῖ-
 σαν,

σαν, ἢ ἓνα μένον νόημα παράλογον, καθάπερ παράλογά εἰσι πάντα
τα τῷ κριτικῷ νοήματα, ποιῶν ὑπόδικος εἶσθαι.

2. „Αὐτὸς ὁ Ἰερεμίας, φησὶν ὁ αὐτός, ἔθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων
„αὐτοῦ ἐφίππεον ὄνυξ.

Τὸ τῷ ὄνυξ ἐφίππεον σὸν ἐστὶν ἐφευρέμα. Ἐδεμία τοιαύτη λέξις
εὕρισκεται ἐν τῷ τῷ Ἰερεμίου βιβλίῳ. σοὶ ὅν μόνῳ ἀνήκει, σὸν δὲ κόσ-
μημα εἶσαι διαπαντός. Ἐθηκεν ὁ Ἰερεμίας περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
δεσμὸν καὶ κλοιὸς, ἵνα τοῖς Ἰε. Ἰουδαίοις, καὶ τοῖς πλησίον λαοῖς κατα-
γεῖλῃ τὸν ζυγόν, ὃν ἐπιθεῖναι αὐτοῖς ἐμελλεν ὁ Ναβουχοδανόσορ. ἀλλ'
ὅτι ἐστὶν ἀρὰ γε τῷτο ἄτοπον; Ἐάν τῷτο ἄτοπον, ὅλη ἡ Ἀνατολή
Ἰε. ἐπρατίον ἄτοπα. Ἰδὲ τὸ ὑπὸ σὲ εἰρημένον ἐν τῇ περὶ τὴν Ἰσορί-
αν φιλοσοφίᾳ σου. „Παρατηρητέον ἀναυδα τὴν τῆς Ἀνατολῆς συ-
νήθεαν, ἣν οἱ Ἰουδαῖοι προήγαγον εἰς κατάστασιν ἐκπλήττισαν ἡ-
μας. σύνθετες ἦν ὅχι μόνον λαλεῖν ἀλληγορικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐμφαίνειν
„ὅσα ἤθελον δι' ἔργων ἀσυνήθων. (τῷτο ἐξηκριβωμένως πεποίηκεν
„ὁ Ἡσαίας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζεκιήλ). Προέθηκες δὲ, ὅτι τῷτο φύ-
„σαι ἦν ἀρμοδιώτατον· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸ πολλῆς ἐκ' ἐγγραφον
„τὰ νοήματα αὐτῶν, εἰμὶ διὰ Ἰερογλυφικῶν, πρέπον ἦν ἐδιδῶναι
„αὐτοῖς λαλεῖν καθάπερ ἔγραφον. διὸ οἱ Σκύθαι, ἐάν τῷ Ἡροδότῳ
„πισθώωμεν, ἀπέστειλαν τῷ Δαρείῳ ὄρνιθα, καὶ μὺν, καὶ βάτραχον,
„καὶ βέλη πέντε, ὅπως ἂν νοήσῃ, ὅτι ἐάν μὴ φύγῃ ὡς πετεινόν, ἢ
„κρύψῃ ἑαυτὸν ὡς ὁ μὺς καὶ βάτραχος, διὰ τῶν βελῶν αὐτῶν ἀπο-
„λεσθήσεται. Ἡ δὴγησις αὕτη ἐνδεχομένως ψευδὴς ἐστίν, ὅμως μαρτυ-
„ρεῖα ἐστὶ τῶν κατ' ἐκείνης τῆς δεχαίας καιρὸς ἐν χρήσει ὄντων αἰνιγ-
„μάτων. Τῷ ὑποδείγματι τῷτο δυνατόν ἐστι καὶ ἄλλα ἐπισυνάψαι, ἐ-
πίσης ἀποδεικνύοντα, ὅτι ἓνα τῶν Προφητῶν ἔργα, δυνάμει γενέ-
„σθαι πρόσκομμα τοῖς χυδαίοις. ὡς ἡμῖν ἀήθη. ἐλογίζοντο τότε ἡκανώ-
„τατα πρὸς τὸ πληῆσαι τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας, καὶ κατὰσῃσαι αὐ-
„τοῖς προσεκτικῶς.

3. Ἡ περίφημος τῇ Σαμααίᾳ ἐπιστολή, ἢ πρὸς Σοφονίαν τὸν
„δεξιερέα, ἀποδείκνυσιν, ὡς ὁ αὐτός φησιν. ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας
„ἀποδείξεις, ὅτι ὁ Ἰερεμίας ἦν μωρός. Ὁ Θεὸς ὤρισέ σε, ἵνα τύψῃς
„διὰ βοείων νεύρων τὸν μωρὸν Ἰερεμίαν, τὸν θέλοντα προφητεύειν.

Τίς οὐκ ἂν πισεύσῃ, ὅτι ὁ φιλόσοφος μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐκ-
τίθησι τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἴην περίληψιν; Ἰδὲ ὅμως ἡ ἐπιστολή
„αὐτολεξεῖ. Κύριε ἔδωκέ σε Ἰερέα ἀντὶ Ἰωδαὲ τῷ ἱερέως, γενέσθαι
„ἐπιστάτην ἐν οἴκῳ Κυρίου παντὶ ἀνθρώπῳ προφητεύοντι, καὶ παντὶ
„ἀνθρώπῳ μαινομένῳ, καὶ δώσῃς αὐτὸν εἰς τὸ ἀπόκλεισμα. καὶ εἰς τὸν
„κα-

καταράκτην. ἢ νῦν διατὶ ἐκ ἐπιτιμήσατε Ἱερεμίᾳ τῷ ἐξ Ἀναθώδ
 τῷ προφητεύοντι; Οὐτὶς δὲ πολυμαθέςατο ἀνδρωπὶ ἀναγνώ-
 σκων τὰ τῆς Βαβυλῶντος λόγια. ἢ να θῆς αὐτὸν ἐν ἰῷ νεύρῳ, ἢ ἐν
 τῇ φυλακῇ. Ἐνόμισον, ὅτι ἡ λέξις νεῦρον σημαίνει τὰς διὰ βοείων
 νεύρων πληγὰς. τί δ' ἄρα διαλογίζετο θέλων ἀποδείξαι τὸν Ἱερεμί-
 ᾱν μωρὸν διὰ τῆς ὑπότιν τῶν ψευδοπροφητῶν σαλεύσεως πρὸς τὸν
 Ἀρχιερεῖα ἐπισολῆς, τῆς τὸν Ἱερεμίαν συκοφαντήσεως;

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Η.

Ἐν ᾧ αἱ τῆς κερτικῆς σκέψας περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων καταστάσεως.

1. **Π**εραιστὶ αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ σημειώματα, τὰ εἰς τὴν Ἱσραὴλ τῶν
 Βασιλέων τῆς Ἰσραὴλ διὰ τῆς δε τῆς θλιβερῆς διαλογισμῶν. „Πῶς; ὁ αἰ-
 ῶνις ἐκχέει τὰ θανάσια, τὰς πληγὰς, ἡ δὲ θὸς φόνος, ἵνα ἐξα-
 γάγῃ τὸς Ἰουδαίους ἐκ τῆς καρποφόρου Αἰγύπτου, ὅπως ἦσαν ναοὶ ἐν
 τῷ ὀνόματι τῆς μεγάλης ὄντος Ἰαχὼ, ἡ δὲ καθολικὴ ὄντος Κνεφ.
 ἄγει δὲ τὸν λαὸν αὐτῶν ἐν τόπῳ, ὅπως ἐ δύνανται ἀνεγείραι αὐτῶν α-
 νὸν ἐν ἔτεσι πεντακοσίοις ἡ ἐπέκενα, ἵδμε αὐτῶν εἰπεῖν μετὰ ὀκτα-
 κόσια ἡ εἴκοσι ἡ ἑπτὰ ἔτη). τελευταῖον δὲ ἐξαφανίζει τὸν ναὸν τῆ-
 στον, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτῆσαντο αὐτόν. τῷτο ἡ τὸ διακριτικὸν ἐκπλή-
 νται ἡ τὴν φαντασίαν.

Βλέπε, πῶς ταραττοῦνται τὰ ἀντόδια αὐτῶν, ὁρῶντες τὰς συμ-
 φορὰς τῆς κατ' αὐτὸν ἀποτροπαιοτέρων, ἡ ἀδυναστεύων πάντων τῶν πο-
 τὲ ὑπαρξάντων λαῶν. ἀλλ' ἵνα ἐκ τῆς λαποθυμίας αὐτῶν ἀνακαλέσω
 αὐτὸν, εὐαγγελίζομαι αὐτῷ χαροποιάτινα εὐαγγέλια. αὐτὸς ὁ ἐξα-
 φανισθεὶς ναὸς, ἡ πυρποληθεῖσα πόλις, τὸ διεσπαρμένον γένος. ταῦ-
 τα πάντα ἀνεκαινίσθησαν ἐν τῷ τέλει τῶν ἐβδομήκοντα ἔτων κατὰ τὰς
 πολλάκις ἐπανειλημμένας προρρήσεις τῆς μωρῆς Ἱερεμίας τῆς θέλοντος
 προφητεῖαν ἡ οἱ μὲν πλησιόχωροι λαοί, οἱ Μωαβίται, οἱ Ἀμμωνί-
 ται, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ συνωμόντες τῆς συμφορᾶς τῶν Ἰουδαίων αἰωνίως πα-
 ρεδόθησαν ἀφανισμῷ, οἱ δὲ Ἀσσύριοι ἡ οἱ Χαλδαῖοι, οἱ τῶν δυσ-
 χιῶν αὐτῶν αὐτεργοὶ ἐξέλαπον. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ὥσπερ ἐκ τῆς ἰδίας χορᾶς
 ἀναγεννηθέντες συνεκρέτησαν νέαν τινὰ πολιτικὴν τε ἡ Εὐσεβῆ ὁμή-
 γειν. οἱ Πέρσαι οἱ προσάγοντες τῆς εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν ἐ-
 πισηφῆς. ἡ παλαιὰ τῆς Αἰγύπτου μοναρχία, τὸ τῶν σπάργανον.
 οἱ τῶν Μακεδόνων ἡ Σύρων Βασιλεῖς, οἱ τῶν δυνάσαι. πάντα τὰ
 ἔθνη ταῦτα ἀλλήλοδιαδόχως ἐξηφανίσθησαν, αὐτοὶ δὲ ὑφίσταντο, γέ-
 νοντες συνιστώντες ἐν τῇ τῆς γεννήσεως αὐτῶν γῇ μετὰ τῆς ναὸς ἡ τῶν

τελετῶν αὐτῆς ἕως τῆς παρουσίας τῆς μέλλοντος προσκαλέσαι πάντα τὰ ἔθνη εἰς θρησκείαν, τεθεμελιωμένην μὲν ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὰς ἡθικὰς νόμους, καὶ τὴν προσδοκίαν αὐτῶν, τελεσέσθαι ὁμῶς ἐκείνης. Ἰστέστι τὸ τέλος ταύτης ἥς θυμασίς μὲν καὶ ἀκατάληπτος ἱστορίας, συγγεγραμμένης δὲ ὑπὸ συγχρόνων αὐτῇ συγγραφέων, καὶ ἐπικεκυρωμένης ὑπὸ ἀδιακόπῃ σειράς μαρτύρων.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ΄.

Περὶ τῶν ἐπὶ Βασιλείας τῆς Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος
Συγγραφέντων βιβλίων.

Τὰ βιβλία ταῦτα εἰσὶ τὸ Ψαλτήριον τῆς Δαβὶδ καὶ τῆς Σολομῶντος, (133) ὁ Ἐκκλησιαστής, τὸ Ἀσμα τῶν Ἀσμάτων, καὶ τὰ δύο πρῶτα τῶν Βασιλειῶν· ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἀποδείξομεν τῶν τῶν συγγραμμάτων τὸ κύριον, εἶτα διὰ δύο κατ' ἰδίαν κεφαλαιῶν ἀπαντήσομεν ταῖς ἐνστάσεσι τῆς συγγραφῆς τῆς τελευταίας διερμηνεύσεως Διαθήκης, ταῖς κατὰ τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς κύρης τῆς Ψαλτῆρος, τῶν Παροιμιῶν, τῆς Ἐκκλησιασῆς, τῆς Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων, καὶ τῶν δύο πρώτων βιβλίων τῶν Βασιλειῶν.

ἈΡΘΡΟΝ Α΄.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς τῶν Ψαλμῶν συλλογῆς.

Ι. **Τ**ῶν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα Ψαλμῶν, τῶν ἐπ' ὀνόματι τῆς Δαβὶδ ἐγνωσμένων τὸ πλεῖστον μέρος συνετέθη ὑπ' αὐτῆς τῆς Δαβὶδ, καὶ τῶν Λουιτῶν, τῶν ἐπὶ τῆς Βασιλείας αὐτῆς ἀκμασάντων· εἶτα προσετέθησαν τινες Ψαλμοί, ὅσους ἔχοντες τῷ τῆς αἰχμαλωσίας καιρῷ, καὶ τῇ ἀπ' αὐτῆς ἐπιστροφῇ. τοιαύτη ἐστὶν ἡ συλλογὴ, ἐξ ἧς τὸ Ψαλτήριον σύγκειται. βέβαιόν ἐστι, λέγω, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Ψαλμῶν

μῶν συνετέθη ὑπὸ τῆς Δαβὶδ, ἡ τῶν συγχρόνων αὐτῷ Λοιτῶν. ἐπι-
 κυρῶσι γὰρ τῷ αὐτοῖς οἱ τῶν Ψαλμῶν τίτλοι, δηλώντες, ὅτι τινὲς μὲν
 αὐτῶν εἰσὶ τῆς Δαβὶδ, τινὲς δὲ τῆς Ἀσάφ, ἄλλοι τῆς Αἰμᾶν, ἄλλοι
 τῆς Αἰθᾶν, ἢ ἄλλοι τῆς Ἰοιδᾶμ. πάντες δὲ ἔτσι οἱ Λοιτῶν ἦσαν χο-
 ροῦν, ὡς μαρτυρεῖ τὸ πρῶτον τῶν Παραλειπομένων βιβλίων. τῶν
 μουσικῶν τῶν ὑπὸ τῆς Δαβὶδ ὀριζέντων εἰς τὸ ψάλλον τῆς Θεᾶς
 ὕμνης ἐνώπιον τῆς κίβωτος. ἐκ δὲ τῶν τίτλων ἡ προτείνω ἐνταῦθα
 εἰς ἀπόδειξιν τῆς σκοπῆς, εἰμὶ τῆς ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κεμένους ὕφει. διό-
 τι οἱ κείμενοι μόνον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς μεταφράσεσιν, ἐξ ὧν ἡ εἰς τὴν
 ἡμετέραν μετέβησαν Βαλγάταν, ἢ ἐκ τῆς τοσούτου κύριου (134), ἢ
 δὲ συμφωνῶσι πάντοτε τῇ τῶν ψαλμῶν ὕφει. τὴν αὐτὴν δὲ ἀλήθει-
 αν περὶ τῶν συγγραφέων τῶν Ψαλμῶν ἀποδεικνύουσιν εἰδικάτινα ἔργα
 ἐν τοῖς ἱστορικοῖς περιεχόμενα βιβλίοις. Τὸ δεύτερον βιβλίον τῶν Βασι-
 λειῶν ἐμφαίνει τὸν Δαβὶδ ἐπίσημον Ψαλμωδὸν τῆς Ἰσραὴλ, ἡ περιέχει
 ὅλον τὸν δέκατον ἑβδόμον Ψαλμὸν, ὡς ὑπὸ αὐτῷ συντεθέντα ἢ τὸ μὲν
 πρῶτον βιβλίον τῶν Παραλειπομένων ἀναγράφει ῥητῶς τῷ Δαβὶδ τὸν
 ἐννενηκοσὸν πέμπτον, ἢ ἑκατοσὸν τέταρτον· τὸ δὲ δεύτερον ὁμοίως ἢ τὸ
 τῆς Ἑσθῆρ, ἰὸν ἑκατοσὸν πέμπτον, ἢ ἑκατοσὸν τριακοσὸν πέμπτον. τὸ δὲ
 τῆς Σαράχ αἰνεῖ τὸν τῆς Δαβὶδ ζῆλον εἰς τὸ ψάλλον τῆς Θεᾶς ὕμνης.
 τὸ δὲ δεύτερον τῶν Μακκαβαίων λαλεῖ περὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν Προ-
 φητῶν, ἢ τῆς Δαβὶδ. περὶ δὲ τῆς Ἀσάφ, ἔτινος τὸ ὄνομα κεῖται ἐν κε-
 φαλίδι πολλῶν Ψαλμῶν, τὸ δεύτερον τῶν Παραλειπομένων λέγει·
 „Καὶ εἶπεν Ἐζεκίας ὁ Βασιλεὺς ἢ οἱ ἄρχοντες τοῖς Λοιταῖς ὕμνεῖν
 „τὸν Κυρίον ἐν λόγοις Δαβὶδ, ἢ Ἀσάφ τῶν προφῆτῶν. Τὸ δὲ τῆς Νεε-
 μίαις διαλαμβάνει περὶ ἁσμάτων συντεθέντων ἢ ψαλλέντων εἰς ὕμνον
 Θεᾶς ἐν ἡμέραις Δαβὶδ, ἢ Ἀσάφ. Ἀναμφιβόλως ἔν ἐσιν, ἔτι δὲ Ἀ-
 σάφ, ὁ τῷ Δαβὶδ σύγχρονος, ἢ τῶν Λοιτῶν πρῶτος, πολλὰς συ-
 νέγραψε Ψαλμοὺς, οἵτινες ἀκμὴν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀναγεγραμμένοι
 εἰσὶν ἐν τῷ ἀναγινωσκομένῳ Ψαλτηρίῳ, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν σαφῆ τὴν
 χεῖρ ἔχοντες τῇ τῆς Βαβυλωνίων αἰχμαλωσίᾳ, ἢ τῇ τῆς ναῦ κατα-
 στροφῇ, συντεθέντες δοκῶσιν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ· οἵτινες κατὰ
 τὴν ἐκπεφασμένην μαρτυρίαν τῶν Παραλειπομένων, ἢ τῶν τῆς Ἑσ-
 θῆρ, ἢ Νεεμίας βιβλίων, ἢ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἢ μετὰ αὐτὴν ἐ-
 πλήρην τὰς αὐτὰς τελετὰς, ὡς καὶ κεῖνος.

2. Τοσούτον συνήθη εἶχον τὴν τῶν Ψαλμῶν συλλογὴν οἱ πα-
 λαιοὶ Ἑβραῖοι, ὡς συχνάκις ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν μετήχον-
 το εἰς τὴν ἐξ αὐτῶν ὁλοκλήρως· μάρτυρες τῆς αἰ Παροιμίας τὸ δεύ-
 τερον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἀμώς, ὁ Ἰερεμίας, κτ.

X 2

μνη-

1. Παρ. 15. 16.
24.2. Βασ. 22. 3
23.

1. Παρ. 16.

2. Παρ. 7. 6.
Ἑσθ. 3. 10.
Σειρ. 47. 10.
2. Μακκ. 2. 13.2. Παρ. 29. 30.
Νεμ. 12. 462. Παρ. 20. 14.
29. 13.
Ἑσθ. 3. 10.
Νεμ. 11. 22.Παροιμ. 16. 5.
2. Βασ. 22.
Ησ. 50. 9. 51
6. 3. 52. 10.

Αμ. 9. 22.
 1 περ. 17. 7, 8.
 Θρ. ν. 3. 6. 8
 5. 19.
 Εν κειφ. 44.

μνημονεύον) δὲ μυριάκις οἱ Ψαλμοὶ ἢ ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ, ὅτε μὲν ὀνόματι γενικῶς, τῇ Προφῆτῃ, ὅτε δὲ, ἢ ἴστω συχνότερον, τῷ τῷ Δαβίδ. Ὁ συγγραφεὺς τῆς τελουταῖον διεξηγησάμενης Διαθήκης ἡβελήθη ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῆς ἐπιβαλεῖν τὰς χειρὰς αὐτῆς ἐπὶ τὰς Ψαλμοὺς, εἴτεν ἐπὶ τινὰ τῶν νοημάτων, ἢ τὴν φράσιν αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἐνῆρξήθη τοῖς τότε αὐτῷ ὑπ' ἐμῶς εἰρημένους. διότι ἔθεν εἰπεῖν ἐτόλμησε κατὰ τῶν Ψαλμῶν ἐν τῇ ὑπ' ἐμῶν νῦν ἀνασκευαζομένη πραγματείᾳ αὐτῆς.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς κύρης τῶν βιβλίων τῇ Σολομώντος, ἢ τῆς διδασκαλίας τῇ Ἐκκλησιαστῇ περὶ ἑτέρων τινὸς βίβ.

Παροιμ. 25. 1.
 3. Βασ. 4. 32.

1. **Ε**ν κεφαλίδι τῶν τῇ Σολομώντος Παροιμιῶν κειμένη τὸ τέττατον ὄνομα. ἔστι δὲ ὁ τίτλος ἀνήκει τοῖς εἰκοσιτέσσαρσι κεφαλαίοις, τοῖς ἐμπεριέχουσι τὴν συλλογὴν τῶν ἀναγκαιοτέρων ἡθικῶν διδασκαλιῶν τῶν ὑπὸ τῇ Σολομώντι συντεταγμένων. ἀπὸ δὲ τῆς εἰκοστῆς πεμπτῆς κεφαλίδος ἄρχεται ἑτέρα συλλογὴ, ἣν ἐκ πολλῶν ἐκλελεγμένων ἀποφθεγμάτων τῇ αὐτῇ Βασιλεῶς ἄνδρες συνετοὶ συνερανεύθησαν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἐζεκίου. αἱ δὲ εἰρηκέναι δύο συλλογαὶ μέρει μόνον εἰσι τῶν τριῶν χιλιάδων, κατὰ τὸ τρίτον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν, Παραβολῶν τῇ Σολομώντι. προσετέθησαν δὲ ταύταις ταῖς δυσὶ συλλογαῖς τὰ τῇ Ἀγγεῶ ἢ Ἰαχε ἀποφθέγματα, ἔτι δὲ ἢ αἱ δοξεῖσθαι τῇ Βασιλεῇ Λαμβηλ παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς συμβαλαί (135) ταῦτα δὲ πληροῖσι τὰ δύο ἔχματα τῶν Παροιμιῶν κεφάλαια. ὅλον δὲ τὸ τῶν Παροιμιῶν βιβλίον τεταγμένον ἦν διαπαντὸς ἐν τῷ τῶν Ἰουδαίων κανόνι.

Ἐκκλ. 1. 1.

Ἐκκλ. 1. 6, 17.

Ἐκκλ. 2. 1, 4.

Ἐκκλ. 12. 9,
 10.

2. Τὸ τῇ Ἐκκλησιαστῇ βιβλίον κατ'ἀγγέλλει ὡς πόνημα τῇ ἢ Δαβίδ, Βασιλεῶς Ἱερουσαλήμ. τὸ δὲ διασέλλον τὸν τέττατον συγγραφεὴ ἀπὸ πάντων τῶν ἐκ τῇ Δαβίδ κατ'ἀγομῶν, ἢ βασιλευσάντων ἐν Ἱερουσαλήμ ἐστὶ τὸ, ὅτι αὐτὸς ἦν σοφώτερος, πλοσιώτερος, μεγαλοπρεπέστερος, ἢ τρυφιλότερος πάντων τοιοτρόπως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ διατυποῖ. ταῦτα δὲ τὰ ἔχνη οὐκ χαρακτηρίζουσι τὸν Σολομῶντα. τέτοις δὲ πρόωδες ἢ τὸ ἀναγινωσκόμενον περὶ τῇ Ἐκκλησιαστῇ, εἴτεν «τὸ, ὅτι ἐγένετο περὶ σοφὸς, ἐδίδαξε ἰνώ-
 »σιν σὺν τὸν ἄνθρωπον, ἢ ὅς ἐστι χιναῖος κόσμιον παραβολῶν. πολ-
 »λά ἐζήτησεν Ἐκκλησιαστῆς τῇ εὐρεῖν λόγους δειλότητος, ἢ γεγραμ-
 »μένον εὐδύησι, λόγους ἀληθείας.

3. Οἱ κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆ βιβλίας τῆς ἐπαναστάντες, συνέχεον τῇ τῆ συγγραφῆς ἐννοίᾳ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς προβαλλομένας δυσκολίας. „Συνάντημα ἡῶν ἀνθρώπων, ἡ συνάντημα τῆ κτήνης, συνάντημα ἐν αὐτοῖς. ὡς ὁ θάνατος τῆς, ἔτω ἡ ὁ θάνατος τῆς. ἡ πνεῦμα ἐν τοῖς πᾶσι ἡ τί ἐπερίστευσεν ὁ ἀνθρώπος παρὰ τὸ κτήνος; ἔδεν. ἡ τίς εἶδε πνεῦμα ἡῶν ἀνθρώπου; εἰ ἀναβαίνει αὐτὸ ἀνω; ἡ τὸ πνεῦμα τῆ κτήνης, εἰ καταβαίνει κάτω εἰς γῆν; ἔειδον, ὅτι ἐκ ἔσιν ἀγαθόν, εἰ μὴ ὁ εὐφρανθήτε) ὁ ἀνθρώπος ἐν ποιήμασιν αὐτῶν, ὅτι αὐτὸ μέρος αὐτῶν. . . . Ὅτι οἱ ζῶντες γνώσκον) ὅτι ἀποθανῶνται, ἡ οἱ νεκροὶ ἐκ εἰσὶ γινώσκοντες ἔδεν. ἡ ἐκ ἔσιν αὐτοῖς ἐτίμιδος, ὅτι ἐπελήθη ἡ μνήμη αὐτῶν. . . . Πάντα ὅσα ἂν εὖρη ἡ χεῖρες τῆ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμις σε ποιήσων. ὅτι ἐκ ἔσι ποιήμα ἔλογισμός ἡ γνώσις ἔ σοφία ἐν ἁδῇ, ὅπως σὺ πορεύῃ ἐκεῖ. Τοῖς τοῖς εἰσιν οἱ λογισμοί, οἱ ὑπὸ τῆς αἰδήσεως ἐξεγενρόμενοι, ὑφ' ἧς οἱ ἀνθρώποι παραχρῆμα πλήττον). ἔτοι δὲ εἰσιν ἐνστάσεις, ἃς ὁ Ἐκκλησιαστής ἐαυτῷ προτείνει. Ἰδοὺ ὅμως πῶς αὐταῖς ἀπαντᾷ, ἀντιπροτείνων τὰ ἴδια δογματὰ κατὰ τῶν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας μαλαίων λογισμῶν τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. „Εὐφραίνε νεανίσκος ἐν νεότητί σου, ἔ ἀγαθυνατώσε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου. ἡ περὶ πάλαι ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἀμωμῶ, ἡ μὴ ὁράσῃ ὀφθαλμῶν σου. ἡ γινώσῃ, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τῆτοις ἄξεσε ὁ Θεὸς ἐν κρίσει. ἔ ἀπόσησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, ἔ παράγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου, ἔ ἡ νεότης ἔ ἡ ἀνοία ματαιότης. Καὶ μνησθήσῃ τῆ κτίσαντός σε ἐν ἡμέραις νεότητός σου, ἔως ὅτε μὴ ἔλθωσιν αἱ ἡμέραι τῆς κακίας. . . . Καὶ ἐπιστρέψῃ ὁ χεῖς ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ἦν, ἡ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεόν, ὃς ἔδωκεν αὐτό. Τελευταῖον δὲ συμπεραίνει ἔτω. Τελῶ λόγος, τὸ πᾶν ἄκουε τὸν Θεὸν φοβῶ, ἡ τὰς ἐντολὰς αὐτῆς φύλασσε. ὅτι τῷ πᾶσι ἀνθρώπος. ὅτι σύμπαν τὸ ποιήμα ὁ Θεὸς ἄξει ἐν κρίσει, ἐν παντὶ παρεωραμένω, ἐὰν ἀγαθόν, ἡ ἐὰν πονηρόν. Μετὰ τὰς ρήσεις ταύτας κείνον, ἀληθῆς ἐσιν, ἡ ἔ, τὸ ὅτι μόνον μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔ ἐν τοῖς τῶν Μακκαβαίων χρόνοις εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τὴν ἐννοίαν τῶν μετὰ θάνατον ποινῶν τε ἡ βραβεῶν, ὡς ὁ συγγραφεὺς, ὃν εἰδικῶς ἀνασκευάσαι προεβέβημεν, ἐκ ἀπαξ εἰπεῖν ἐτόλμησε.

4. Τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων ἐκ ἔσιν εἰ μὴ τὸ ἔλαττον μέρος τῶν πεντακιχλίων ὡδῶν, τῶν, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς τῆς βιβλίας τῶν Βασιλειῶν, ὑπὸ τῆ Σολομώντ) φιλοπονηθεῖσιν. ἀφορμὴν δὲ παρέχε τῆς τῆς συνθέσεως ὁ γὰρ τῆ Σολομώντος, (136) ὅσις

Ἐκκλ. 3. 19-22.

Ἐκκλ. 9. 5. 10.

Ἐκκλ. 11. 9, 10.

Ἐκκλ. 12. 1, 7, 13, 14.

3. Βασ. 4. 32.

Σειρ. 47. 15.
17.

ἔχ' ἅπαζ ἐν αὐτῷ μνημονεύεται. ἡ δὲ Συναγωγὴ συντεταγμένον ἔ-
χεν αὐτὸ πάντοτε τοῖς ἱεροῖς αὐτῆς βιβλίοις, μνήμη δὲ αὐτῆς τε καὶ
τῶν προλαβόντων εἰς βιβλίον ἐν τῷ ἐπαίνῳ τῶν τῷ Σολομῶντος
συγγραμμάτων, τῷ ἐν ἰῷ βιβλίῳ τῷ Σαράχ. „Γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ
„ψυχὴ σε, ἔ ἐνέπλησας ἐν Παραβολαῖς αἰνιγμάτων, ἐν Ὡδαῖς, ἔ
„Παροιμίαις, ἢ παραβολαῖς, ἔ ἐν ἐρμηνείαις ἀπεδαύμασάν σε χῶραι.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις 18 κύριος 17 ὄντων βιβλίων τῶν
Βασιλειῶν.

Παρ. 29, 29.

3. Βασ. 2. 27.

1. Βασ. 2. 31.

Σειρ. 46, 3
47. 3—5.

Τ ἂ δὲ πρῶτα τῶν Βασιλειῶν βιβλία, τὰ μὴ περιέχοντα ἐκτός
τῶν τῷ Σαμὴλ κρίσεων, εἰ μὴ μόνην τὴν περὶ 17 ὄντων Βασιλειῶν,
Σαὺλ ἢ Δαβὶδ ἱστορίαν, συνετέθησαν ἐπὶ 17 Βασιλείας Σολομῶντος,
ἡ τότε τελευταῖον ἀρχομένης τῆς τῷ Ῥοβόαμ, συλλεχθέντα ἐκ τῶν
ὑπομνημάτων τῷ Σαμὴλ, ἔ τῶν Προφητῶν Γαδ ἢ Λάθαν. διὰ
τῆτον δὲ τὸν λόγον οἱ Ἑβραῖοι καλῶσιν αὐτὰ 17 ὀνόματι τῶ ἐπιση-
μοτέρῳ 17 τῶν συγγραφέων, εἴτεν 17 τῷ Σαμὴλ. μαρτυρεῖ δὲ
περὶ τῆτον τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Παραλειπομένων, λέγων. „Οἱ δὲ
„λοιποὶ λόγοι τῷ Βασιλεῶς Δαβὶδ, οἱ πρότεροι ἔ οἱ ὕστεροι γεγραμ-
„μένοι εἰσὶν ἐν λόγοις Σαμὴλ τῷ βλέποντος, ἢ ἐπὶ λόγων Λάθαν
„τῷ προφήτε, ἢ ἐπὶ λόγων Γαδ τῷ βλέποντος. οἱ προσέχοντες δὲ
ἐδόλως ἀμφιβάλλουσι περὶ τῷ ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῷ τρίτῳ βιβλίῳ
τῶν Βασιλειῶν εἶχεν ἐνώπιον 17 ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὰ δὲ πρῶτα
τῶν Βασιλειῶν βιβλία, ὅτε ἔγραψεν. „Ο Σολομὼν ἐξέβαλε τὸν Ἀ-
„βιάθαρ τῷ μὴ εἶναι ἱερεὶα τῷ Κυρίῳ, πληρωθῆναι τὸ ῥῆμα Κυρίου,
„ὅ ἐλάλησεν ἐπὶ τὸν οἶκον Ἡλὶ ἐν Σηλώμ. Αὕτη δὲ ἡ προφητεία ἔ
κεῖ, εἰ μὴ ἐν τῷ πρῶτῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ. ὁ δὲ Σαράχ ἐκ τῶν
βιβλίων τῶν ἐρανίστατο ἢ αὐτὰς τὰς λέξεις τῷ ἐπαίνῳ, ὃν συνέ-
γραψεν ὑπὲρ τῷ Σαμὴλ, ἢ τῷ Δαβὶδ. Προϊώνον νῦν ἐπὶ 17 ἐνθά-
ς τῷ ἀντιπάλῳ, τὰς κατὰ τῶν δὲ τῶν τῶν βιβλίων.

ΚΕΦΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Εν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν δυσκολιῶν τῶν κατὰ τῆ πρώτης
τῶν Βασιλειῶν βιβλίου.

ἌΡΘΡΟΝ Α'.

Περὶ τῆς τῶν Ἰσδαίων καταστάσεως ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τῆς Ἠλὶ
ἔ περὶ τῶν ἀσείων ψευδοιδεῶν ἰς κριτικῆς,

1. **Ο** ἄπιστος ὁλοφύρεται μὲν παιγνιωδῶς διὰ τὸ τὸν συγγραφέα
τῆ πρώτης τῶν Βασιλειῶν βιβλίου μὴ δηλῶσαι αὐτῷ, ὅποια ἦν ἡ τῆ
γένεως κατάστασις ἐπὶ τῆς τῆς Ἠλὶ ἀρχιερατείας· προσίθῃσι δὲ, „Τό-
„τε τινὲς μὲν φυλαὶ ἦσαν αἰχμάλωτοι ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι τῆς
„Παλαιστίνης, ἄλλαι δὲ μόνον ὑποτελεῖς ἦσαν ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς.
„ἀκμὴν δὲ τότε οἱ Ἰσδαῖοι εἰδεύοντο, ὡς εἴκειν, εἶχον πόλιν ἰδίαν.

Πόθεν αὐτὸς παρέλαβε τὰ μαθήματά ταῦτα, περὶ ὧν ὁλοφύ-
ρεται, ὡς μὴ παραλαβὼν αὐτὰ παρὰ τῆς ἱερᾶ ἱστορικῆς; ἢν δ' ἀράγε
ἀνάγκη, τὸν συγγραφέα τῆ πρώτης τῶν Βασιλειῶν βιβλίου ἐπαναλα-
βεῖν πάντα ὅσα ἐξέθεντο τὰ βιβλία τῆς Μωϋσέως, τῆς Ἰησοῦ τῆς Ναυῆ καὶ
τῶν κριτῶν περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς Χαναάν, τῶν κτημάτων τῶν Ἰ-
σραηλιτῶν, τῆς πλήθους τῶν Χαναανίων τῶν καταλαφθέντων ὑπ' αὐτῶν
ζῆν ἐν μέσῳ αὐτῶν, τῶν δεισιδαιμονιῶν, ἔ τῆς ἀνόμης λαλῆσεως, ἐν ᾗ οἱ
καταλαφθέντες Χαναανοὶ περιέπλεξαν αὐτοὺς, τῶν δυσυχίων, αἵτινες
ἦσαν παρακολοθήματά τῆς εἰς αὐτοὺς θαχθείσης ἀνοχῆς, τῶν συνε-
ταιριῶν, ἃς αὐτοὶ μετ' αὐτῶν ἐποίησαν; Οἱ Ἰσδαῖοι ἐπὶ τῆς ἀρχιε-
ρατείας Ἠλὶ ὑπῆρχον ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ᾗ ἦσαν ὅτε ἀπέθα-
νεν ὁ Σαμφών. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἦν τότε
ὑποτελὲς τοῖς Φυλισαίοις. Πᾶς δὲ εὗρεν αὐτὸς, ὁ νομοθετῶν περὶ τῆς
πῶς δεῖ συγγράφειν ἱστορίαν, τὸ, ὅτι τότε αἱ ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι
φυλαὶ ἦσαν αἰχμάλωτοι; αἱ φυλαὶ αὗται, αἱ μὴ εἶναι αἰχμάλωτοι,
ἀλλὰ τάλαιπωροὶ, καὶ θλιβόμεναι ὑπὸ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἠλευθε-
ρώθησαν ὑπὸ τῆς Ἰεφθάε· ἐκτοτε δὲ ὑπὸ τῶν τριῶν διαδόχων αὐτῆς
διοικόμεναι, εἰρήνης ἀπελάμβανον.

2. **Ο** συγγραφεὺς, προσίθῃσιν ὁ αὐτὸς, „ἔθεν λέγει περὶ τῆς
„πῆς ἦν ἡ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς μεγάλης ἱερέως.

Τῆτο ἦτοι σκοτόμαινά ἐστιν, ἡ ἀναίχυντῖα. ἔθεν τὰ ἀναγινωσκό-
μενα ἐν τῇ πρώτῃ κεφαλαιῷ τῆς πρώτης βιβλίας τῶν Βασιλειῶν.

„Α' ν-

1. Βασ. 1. 1. 3. 9

Ἦν ἐξ Ἀρμαθαίμ Σιφά. ἐξ ὅρου Ἐφραΐμ, ἢ ὄνομα αὐτῷ Ἐλκανά. ... Καὶ ἀνέβαινον ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἐκ πόλεως αὐτῆς ἐξ Ἀρμαθαίμ προσκυνεῖν ἢ θύειν τῷ Σαββαῶθ εἰς Σηλώμ. ἢ ἐκεῖ Ἡλὶ, ἢ οἱ δῶν υἱοὶ αὐτῆς Ὀφνὶ ἢ Φινεὲς ἱερεῖς τῆς Κυρίας. ... Καὶ ἀνέστη Ἀῖνα μετὰ τὸ φαγεῖν ἐν Σηλώμ, ἢ κατέστη ἐνώπιον Κυρίας. ἢ Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ Ἰσθμῶν ἐπὶ τῶν φλιῶν τῆς Κυρίας. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς τρισὶ κεφαλαίοις, ἢ τοῖς δυσὶν ἐσχάτοις τῆς αὐτῆς βιβλίου ἢ Σηλώμ σσημεῖω) ὡς Ἰόπθ) Ἰης κατοικίας Ἰσθμῶν ἱερέως Ἡλὶ.

1. Βασ. 2. 14.

2. 21.

3. Ἡ Σηλώμ, λέγει ὁ αὐτὸς, ἐκ ἧν ἄλλο ἴ, εἰμὴ χωρίον.

1. Βασ. 1. 3.

Ἀλλ' ἐὰν ἢ Ἀρμαθαίμ, ἐν ἣ ὁ Ἐλκανά κατώκει, ἦν πόλις, ὡς εἶδομεν ἐν Ἰω ὕφαι τῆς πρώτης βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, τίνα αὐτὸς πείσῃ, ὅτι ἢ Σηλώμ, ἢ τῆς θρησκείας καθέδρα, ὅπως ὅλον Ἰδ γένος πολλάκις κατὰ πᾶν εἶθ) συνηθροίζετο, ἐκ ἧν ἄλλο ἴ, εἰμὴ χωρίον; πρὸς τούτοις αὐτὸς διχυρίζε) μὲν, ὅτι τὸ χωρίον τῆτο ἐκ ἧν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἰσραηλίων, εἶπε δὲ ἀνωτέρω, ὅτι μόνοι, ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατώκειν τῆτο τὸ μέρος τῆς γῆς Ἰης ἐπαγγελίας ἦσαν ὑποτέλεις. οἱ δὲ ὑποτελεῖς δῆλον, ὅτι εἰσὶ δεσπό) τῶν κτημάτων, ὑπὲρ ὧν φορολογεῖσιν.

3. Ὁ συγγραφεὺς, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἐμφαίνει τὰς Ἰσραηλίδας Ἰουδαίας, ὡς τὸν Θεὸν κηδεμῶς λαλεῖν πρὸς αὐτὰς, καθὼς ἄλλοτε ἐλάλει.

1. Βασ. 2. 47.

Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς δεῖ ἕνα λόγον λέγει περὶ τῆς τῶν Ἰσραηλίων ἀθλιότητος. ἀλλ' ἐνιστάμενος σφόδρα κατὰ τῶν ἀταξιῶν, ἢ παραβάσεων τῶν δῶν υἱῶν Ἰσθμῶν, ἐμφαίνει, ὅτι αἱ ἀταξίαι αὐτῶν, αἱ ὑπὸ τῆς δεχιερέως μὴ θεραπεύεσθαι, ἦσαν τὸ αἷτιον, δι' ὃ ὁ Θεὸς ἐῖ Ἰουδαίον συχνάκις, ὡς περ πρότερον, ἐδηλοποιεῖ Ἰθς χρησμούς αὐτῆς ἐν τῷ κατὰ Ἰὴν Σηλώμ θυσιαστηρίῳ. ὁ φιλόσοφος ὁμοίως ἐπὶ τοσαῦτον προφανῆς ψευδορρημοσύνης ἐκρίκει τὴν ἐξῆς γνώμην.

Κατὰ τὴν ἰδέαν, λέγει, πάντων τῶν τῶν ἀπαιδευτῶν γενῶν, ὅτε μὲν ὁ λαὸς ἐνικάτο, ὁμοίως ἐνικάτο ἢ ὁ Θεὸς αὐτῶν. ὅτε δὲ ἀνίστατο, συνανίστατο αὐτοῖς ἢ ὁ Θεὸς αὐτῶν.

Βλέπε, ἐὰν οἱ Ἰσραηλῖται ἦσαν ἀληθῶς τοις τοῖς ὁμοίως προκαταλημμένοι. νενικημένοι ἦσαν πάντως, ὅτε ὁ Ἀντίοχος Ἰουδαίον ὡμῶς κατεδίωκεν αὐτὰς, δεσπότης γενόμενος τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀλλ' ἰδοὺ τί ἐλεγον δῶν νέοι Ἰσραηλῖται ἐνώπιον τῆς δικαστηρίου αὐτῆς, ὅτι κατελυγάνει αὐτὰς. ἢ Ἐξουσίαν ἐν ἀνθρώποις ἔχων φθαρτὸς ὢν, ὃ θέλει ποιεῖς.

2. Μακκ 7.

16. 28.

μὴ δοκεῖ δὲ τὸ γένος ἡμῶν ὑπὸ τῆς Θεῶς καταλελειφθαι. σὺ δὲ καρ-

,,τέρει

„τέρει, ἢ θεώρει τὸ μεγαλεῖον αὐτῶ κράτος, ὡς σὲ ἢ τὸ σπέρμα σὲ
 „βασανίσει· ἢ δὲ μήτηρ αὐτῶν ἔλεγε πρὸς τὸν νεώτερον αὐτῶν. „Α'-
 „ξίω σε τέκνον ἀναβλέψαντα εἰς τὸν ἕρανόν ἔ τὴν γῆν, ἢ ἰὰ ἐν
 „αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γνῶναι, ὅτι ἐξ ἑκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ
 „Θεός, ἢ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἔλω γενένη· μὴ φοβηθῆς τὸν
 „ἄνθρωπον. Νενικημένοι ἦσαν οἱ Ἰσραῖτοι, ὅτε ὁ Ναβαχοδονόσορ
 „μελεκομίζεν αὐτὰς εἰς τὴν Βαβυλῶνα. ἐν αὐτῇ δὲ ἐπ' ἀκριβὲς ἡ πε-
 „ριζῶσαι ὁ Ἱερεμίας ἔλεγεν αὐτοῖς. „Κατὰ ἰὰς ὁδοὺς ἰῶν ἐν ἰῶν μὴ πο-
 „ρεύεσθε, ἢ ἀπὸ τῶν σημείων τῶ ἕρανῶ μὴ φοβεῖσθε, ὅτι φοβῶν
 „αὐτὰ τοῖς προσώποις αὐτῶν.... (137) Ὁ Ἱεχοῦαχ ἐστὶν ὁ ἀλη-
 „θινὸς Θεός, Θεὸς ὁ ζῶν, ὁ Βασιλεὺς ὁ αἰώνιος, ὁ θυμὸς αὐτῶ ποιεῖ
 „τὴν γῆν τρέμειν, τὰ ἔθνη ἢ δύναν· σῆναι ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῶ.....
 „Θεοί, οἱ τὸν ἕρανόν ἢ τὴν γῆν ἑκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσιν ἐκ τῆς
 „γῆς, ἢ ὑποκάτωθεν ἰῶ ἕρανῶ τάς. Κατ' αὐτὸν δὲ ἰὸν καιρὸν, πε-
 „ρι ὃ κριτικὸς λαλεῖ; ὅπερ ἐστὶ ἐπὶ ἰῆς δεξιεραιότηας τῶ Ἡλὶ, οἱ
 „Ἰσραῖτοι ὠνέμαζον τὸν ὑπ' αὐτῶν λατρεύμενον Θεόν, Θεὸν τῶν στρα-
 „τοδυστάων, Θεὸν τῆς ἕρανῆς στρατίας, ἢ τῶν ἄστρον, οἷς οἱ δυνάσαι
 „αὐτῶν δεισιδαιμόνως ἐλάτρευον. Πῶς ἔν οἱ ἐν πᾶσι τοῖς συγγράμμα-
 „σιν αὐτῶν λαλῶντες περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, ὡς περὶ ποινηῆς
 „ὑπὸ Θεῶ πεμφθείσης διὰ τὰς παραβάσεις αὐτῶν, ἢς οἱ ἐχθροὶ αὐ-
 „τῶν ἦσαν ὄργανον, ἐνόμιζον ἰὸν Θεὸν αὐτῶν νενικημένον, ὅτε αὐτοὶ ἐ-
 „νικῶντο.

Γερ. 10.2-11.

1. Βαβ. 1.3-11.

5. „Οἱ κριτικοί, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἑκ ἀνέχον· ἀκύνει τὸν ποιη-
 „τὴν τῆς κτίσεως ἐν μιᾷ νυκτὶ τρεῖς προσκαλύνει ἐν νήπιον. Ἰστο ταυ-
 „τόν ἐστι τῷ νομίζειν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει φωνὴν ὡς περ πᾶς ἄνθρωπος.
 „Ἐστὶν ἀρά γε ἀνάξιον τῶ ποιητῶ τῆς κτίσεως τὸ προλιμῶν τὴν
 „ἀπλὴν ἢ κατὰρὰν καρδίαν τῶν νηπίων τῆς προκαταλήψεως τῶ ὑπε-
 „ρηφάνῳ φιλοσόφῳ; ἔστιν ἀρά γε ἀνάξιον τῶ ὑπερτάτῳ πνεύματος τὸ
 „συγκαταβαίνειν τῇ ἀδυνείᾳ ἡμῶν, ἢ διὰ τῆς παντοδυναμίας αὐτῶ
 „ἐνεργεῖν ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν; ἡδύνατο ἀναμφιβόλως ὁ Θεὸς ἀπὸ
 „τῆς πρώτης σιγῆς τοσούτον καθαρῶς ἐμφανίσαι ἑαυτὸν τῷ νέῳ Σα-
 „μὴλ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ σοφία αὐτῶ δῶναι ἡτέ-
 „λησε τῷ Ἡλὶ σημεῖα ἀναγκάσαντα αὐτὸν ἐρωτῆσαι τὸν ὑπ' αὐτῶ ἀ-
 „ναλρεφόμενον νέον, ἢ μαθεῖν ἐκ αὐτῶ, ὅπερ αὐτὸς ἀνάξιος ἦν μα-
 „θεῖν ἀμέσως ἐκ τῶ Θεῶ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς πλώσεως 18 εἰδώλων Δαγών.

1. Βασ. 5. 5.

Ιδὲ ἄλλη ἔνστασις. ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς ῥήσεως τῆ πρώτης βιβλίας τῶν Βασιλειῶν, τῆς μετὰ τὴν πτώσιν τῶ εἰδώλων Δαγών, ἣς ἔχει ἔτω. „Διὰ 1810 ἔκ ἐπιβαίνουσιν οἱ ἱερεῖς Δαγών, καὶ πᾶς ὁ εἰσπορεύομενος εἰς οἶκον Δαγών, ἐπὶ βαθμὸν οἴκῃ Δαγών ἐν Α' ζώτῳ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

„Τὰ ῥήματα ταῦτα, φησὶν ὁ Βολιγγβροόκιος, δύνω ἵνα ἀποδεικνύουσιν. ἐν μὲν, ὅτι τῆτο τὸ ἄθλιον θαῦμα ἔκ ἐπενόηθη, εἰμὴ πολὺν χρόνον ὕστερον. ἕτερον δὲ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀγνοῶν τὰ τῶν Φοινίκων ἥθη, ἔκ ἐλάλησε περὶ αὐτῶν, εἰμὴ ὡς ἔτυχεν. ὁμοίως ἠγνόει τὸ, ὅτι ἔχει μόνον οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Σύροι, ἀλλὰ προσέτι καὶ οἱ Ἑλληνες, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καθιερωσάντες τὸν σαθρὸν τῶν ναῶν, καὶ συνεχῶς παλιν ἐπ' αὐτὸν, ἠσπάζοντο δὲ αὐτὸν οἱ εἰς τὸν ναὸν εἰσερχόμενοι.

Α' καὶ ἄρα γε ἀληθές ἐστιν, ὅτι τὸ, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, πολὺν σημαίνει χρόνον; τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη μόνον διήλθον, ἔξοτε οἱ Ἰσπανοὶ πάλιν ἀνεκτίσαντο ἀπὸ τῶν μελάνων τὸ Ὅραν. ἄρα γε ἐν ὁ τὴν σήμερον συγγράφων, ὁ δύνω ὁρθῶς εἶπεν, ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ κυριεύσαντες τῶ Ὅραν κατὰ τὸ 1732. ἔτος, κατέχευον αὐτὸ ἕως τῆ νῦν; ὁ Σαμυὴλ ἐν προβεβηκώς ὦν τὴν ἡλικίαν ἠδύνατο ὁρθῶς γράφειν τὸ, ὅτι ἔπεσε μὲν τὸ τῶ Δαγών εἶδωλον, ὄντος αὐτῶ πάνυ νέου, οἱ δὲ ἱερεῖς τῶ ναῶ αὐτῶ παρετήσαν ἕως τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν αὐτὸς ἔγραφε, τὸ μὴ πατεῖν ἐπὶ τὸν σαθρὸν τῶ ναῶ, ὅπως εὗρον αὐτὸ συντρίμμενον. καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος καὶ προτείνει τὰς συγγραφὰς. τὰς διαλαμβάνοντας περὶ τῆς συνηθείας τῶ μὴ πατεῖν ἐπὶ τὸν σαθρὸν τῶν ναῶν. ὁ δὲ σοφὸς Γρότιος ἐκ τῶν πολιτικῶν συγγραφέων μόνος ἀναφέρει διαλαβόντας περὶ τῆς συνηθείας ταύτης τὰς ἐν τοῖς χρόνοις τῶ Λύγες, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ἀκμάσαντας. ἡ δεισιδαιμονία αὕτη, ἡ ἐκ τῶ ναῶ τῶ Α' ζώτῳ τοῖς λοιποῖς μεταδοθεῖσα εἰδωλολάτραις τοῖς κατὰ τὴν Συρίαν, ὅπως ὁ Σοφωνίας δοκεῖ ὑπερφαίνων αὐτὴν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐξηριγμένην, διεπέρασε τελευτατὸν ἀπὸ τῆς Συρίας ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὅπως ἠγνόουν τὸ πόθεν παρήχθη. ἔκ ἐστὶ δὲ ἄρα γελοιῶδες τὸ ἀκβεῖν δύνω συγγραφῆς τῶν ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἡμέραις, τότε Βολιγγβροόκιον, ἔκ τὴν ἡχώ αὐτῶ (τὸν Βολτέρον) καινολογῶντας, ὅτι ὁ Σαμυὴλ, καὶ ὁ μικρὸν ὕστερον μετὰ τὸν τότε θάνατον

Σ. Φ. 1. 9.

ναυτὸν τὰ ὑπομνήματα αὐτῶ συλλέξας, ἀγνοῦντες τὰς τῶν Φοινίκων συνηθείας, ὧν ἐν μέσῳ ἔζων, ἐκ ἐλάλησαν εἰμὴ ὥς ἔτυχε περὶ τῶν συνηθειῶν τῶ ναὸ τῶ Ἀζώης, τῶ ὑφισταμένῳ μὲν ἐν τοῖς κατ' αὐτὰς χρόνοις μὴ ἀφεςηκόςτος δὲ ἀπὸ τῶ τόπου, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἔγραφον, εἰμὴ ὁκτῶ, ἢ δέκα λέγας;

Ἀλλ' ὁ κατὰ 13 συγγραφέως τῶ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων ἔλεγχος ἐστὶν ἐτι γελοιωδέστερος. Ἡ γνῶσις, λέγει, ὁ συγγραφεὺς ἔστος, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι καθιέρων τὸν σταθμὸν πάντων τῶν ναῶν.

Ἀληθῶς ἀμάθειά ἐστιν ἀσύγγνωστος τῶ συγγραφέως τῶ ἀκμάσαντος δέκα αἰῶνας πρὸ τῶ χριστιανικῶ ἔθους, ἐπομένως δὲ τρεῖς πρὸ τῆς θεμελιώσεως τῆς Ῥώμης, τὸ ἀγνοεῖν τὰ ἐν Ῥώμῃ πραττόμενα ἐν τοῖς χρόνοις Αὐγύστου ἔ Βάρωνος, ἢ ἐν τοῖς τῶ Τριβύλλου, ἢ Ἰουβενάλειος, τῶν λαλησάντων περὶ τῆς δεισιδαιμονικῆς ταύτης εὐλαβείας τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, τῆς περὶ τῶ σταθμοῦ τῶν ναῶν.

2. Σημειῶμεν ὡς μικράντινα τῶ κερτικῶ δολιόλητῶ καλῶς κεχαρκτηρισμένην. τὸ μὲν ἐβραϊκὸν ὕφος, ἢ ἑλληνικὴ μετάφρασις, ἢ Βυλγάτα, κτ. λέγουν, ὅτι οἱ Φυλισιαῖοι θλιβόμενοι ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας αὐτῶ νόστου, συνεβλεψάντο τὰς ἱερεῖς αὐτῶν, τὰς μάντις αὐτῶν, Κοσμιμ, τὰς ἐπασιδῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἐν μὲν τῇ μετὰφράσει αὐτῶ ἀντὶ τῶν τῶν ὀνομάτων ἀντεκατέστησε τὸ ὄνομα Προφητῶν ἐν δὲ τῇ σημειώσει αὐτῶ, τῇ εἰς 14 ῥήματα ταῦτα, λέγει. Παράδοξον τὸ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς Προφήτης ὧν, λογίζετο ἀληθεῖς Προφήτας τὰς τῶν Φυλισιαίων. Καὶ ὅμως ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἐμφαντικῶς ὀνομάζει τὰς τῆς εἰδωλολατρείας ὑπεργὰς, μάντις, Κοσμιμ, ἢ ἐκὶ Προφήτας, Νεβίιμ.

1. Βασ. 6. 2.

ἈΡΘΡΟΝ, Γ'.

Περὶ τῆς τῶν Βασιλειῶν ποινῆς.

1. Σκεψώμεθα νῦν ἀληθῆς διὰ τὴν δυσκολίαν, εἴτεν τὴν περὶ τῆς δυσυχίας τῆς καταλαβέσης τὰς κατοικῶντας τὴν Βαβυλῶν, ὅτι ἢ Κίβωτος ἐξάλη πρὸς αὐτὰς ὑπὸ τῶν Φυλισιαίων ἢ μὲν Βυλγάτα ἐκφράζει τὸ δυσύχημα διὰ τῶν δὲ τῶν λέξεων. ὁ Κύριος ἐπάταξε τὰς κατοικῶντας Βαβυλῶν, ὅτι εἶδαν τὴν Κίβωτον, ἐπάταξεν ἐξδομήκοντα ἄνδρας ἐκ 13 λαῶν, ἔ πενήκοντα χιλιάδας ἐκ τῶ λοιπῶν λαῶν. Σύμφωνος δὲ ἐστὶν αὕτη ἢ μετάφρασις τῇ τῶν Ἑβραίων, ἢ τῇ χαλδαϊκῇ παραφράσει, ἔ αὐτῶ τῶ ἐβραϊκῶ ὕφει. Ὡς εἶδεν λογίζομαι

1. Βασ. 6. 19.

Α' ριθ. 4. 20.
Γ' ριθ. 3. 4.

μαι τὸν ἐξῆς ὑπὸ τῆς ἀπίστου ἐνταῦθα προτεινόμενον διαλογισμόν. Ὁ „Κύριος κἂν παιδεύῃ τὰς ἐχθρὰς αὐτῆς ἐν μόνῳ τῷ ἀποκρυφωτέρῳ μέ-
ρει τῆς ἐδρας, ἀποκτείνει ὅμως πεντήκοντα χιλιάδας ἢ ἐβδομήκον-
τα ἄνδρας ἐκ τῆς ἰδίας λαῖς διὰ τὸ εἶδέν αὐτόν. Κεκηρυγμένη ἦν ὑπὸ
τῆς νόμου ποινὴ θανάτου κατὰ παντὸς Ἰσραηλίτη, κἂν Ἀδύιτης ἦν, πε-
ριέργως ἐνατενίζοντος ἐπὶ τῆς Κιβωτῆς ὅτε ἦν ἀνακεκαλυμμένη. ἦν
δὲ ἀπηγορευμένον παντὶ Ἰσρααίῳ, μὴ ὄντι Ἀδύιτῃ ἢ τὸ πλησιάζειν
πρὸς αὐτήν. Ἔτος δὲ ὁ νόμος ἔχ' ὑπὲρ τῶν Φυλισαίων ἔκειτο τῶν ἀ-
γνοιστῶν αὐτόν. οἱ δὲ Βαϊθσαμί, καίπερ γινώσκοντες αὐτόν, ἐξε-
τεινον ὅμως περιέργον ὄμμα ἐπὶ τῆς Κιβωτῆς, ὡς τὸ ἱερὸν ὕψος ῥητῶς
σημειοῖ. Τὸ δὲ παιδεύειν μὲν αὐστηρῶς τὰ τῶν μερικῶν πταισμάτα,
φείδεσθαι δὲ τῆς πταίσαντος πλήθους, ἐπωφελὲς τοῖς τῆς κόσμου ἀρχι-
σι, τοῖς διὰ μόνης τῆς ἰσθμῆς χεῖρὸς ἐνεργῶσι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν.
παρὰ δὲ τῷ Θεῷ, ὡς ἀντιστῆναι ἢ δύναναι οἱ ἄνθρωποι, κἂν ὅποιον
ἢ ὁ δεινὸς αὐτῶν, τῆτο τόπον ἔκ' ἔχει· εἰάν ἦν πεντήκοντα χιλιά-
δες Βαϊθσαμιτῶν ἐπταίσαν, ἴδεις ἰσχυρὸς λόγος εἶναι ὁ πείθων μὴ πι-
σεῦσαι, ὅτι πάντες ὑπὸ Θεοῦ ἐπατάχθησαν.

Προσβάλλει μοι δὲ ὅ,τε Ἰώσηπος, ἀριθμῶν μόνας ἐβδομήκοντα
χιλιάδας (138) Βαϊθσαμιτῶν θανάτῳ παταχθέντων, ἢ ὁ κύριος ὁ
Κεννικότος ἐπιβεβαιῶν, ὅτι εἶδε δύο παλαιὰ χειρόγραφα. μὴδὲν
πλέον τῆς ἀριθμῆς τῆς περιέχοντα· προσέτι ἢ ἡ σύνταξις τῆς ἑβραϊ-
κῆς ὕψος συγκεχυμένη ἐνταῦθα δοκῶσα· ἢ ἡ τῆς δὲ ἐννοια κατὰ τε
τὸν Βοχάρτον ἢ τὸν Τζένης, πάντῃ διαφέρει τῆς ἐκφραζομένης ὑ-
πὸ τῆς ἡμετέρας Βεβλάτης· τελευταῖον δὲ ἢ ἡ Σύρων ἢ Ἀράβων
μετάφρασις, αἱ μόνον πέντε χιλιάδας ἢ ἐβδομήκοντα ἄνδρας ἐκτι-
θέμεναι.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς τελευταῖον διερμηνευθείσης Διαθήκης πᾶν
κακοπίστως ἐκτίθει τὴν τῆς διδασκάλης Κεννικότης γνώμην, παρὶς αὐ-
τὸν λέγοντα, ὅτι αὐτός τε, ἢ ὁ τῆς Ὁξωνίς Ἐπίσκοπος καλῶς ἐ-
πέσρεψαν ἀπὸ τῆς προκαταλήψεως αὐτῶν περὶ τῆς ῥήσεως ταύτης.
Διότι ἔτσι οἱ σοφοὶ ἄνδρες, οἱ ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις, καὶ
ταῖς ἀρχαῖαις ζητιζόμενοι μεταφράσασιν ἔκ' ἐκλογισμένην, ὅτι ἐξε-
στὶν ἀφίστασθαι ἀπὸ τῆς πρωτοτύπου ὕψος, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς
ὕψος τῶν νεωτέρων Ἰσρααίων, τῆς πρὸ πολλῆς ὑπὸ τῶν Προτεστάντων
ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὑπερυψωθέντος.

Δοκεῖ δέ μοι, ὅτι ἐνταῦθα, κἂν μὴ μακρυνθῶμεν ἀπὸ τῆς ὕψος,
καλέχομεν δὲ μάλις τὸ τῆς Βεβλάτης, δυνάμεθα πᾶν καλῶς ἀπο-
δεῖξαι, ὅτι ἐν Βαϊθσαμὶ μόνον ἐβδομήκοντα ἄνδρες ἀπέθανον, αἱ
δὲ

δὲ πεντήκοντα χιλιάδες τῷ λοιπῷ λαῷ, αἱ τῆς θείας περαθεῖσαι ἐκδικήσεως, ὡς ὁ ἱερὸς Φησὶν ἱστορικὸς, εἰσὶν αἱ ἀπολεσθεῖσαι ἐν ταῖς δυσὶ μάχαις, ταῖς καθιστορμέναις ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ. Ἐ τοῖς μετέπειτα. διότι ἕτος ἐμφαίνει ταύτην τῶν Ἑβραίων τὴν φθοράν, ὡς ποιήν τῶν πταισμάτων, καὶ τῶν βεβηλώσεων, τῶν ἐν Σηλῷ γενομένων. (139) αὕτη δὲ ἐστὶ κατὰ τὰς Ἰσραήλ ἢ τῷ Ἑβραϊκῷ ὕφους ἐννοία *).

2. Περὶ τῆς ἀποκρίσεως, τῆς ὑπὸ τῷ Σαμὴλ δοθείσης τῷ λαῷ, 1. Βασ. 8. ζητῶντι παρ' αὐτῷ Βασιλέα, λέγει ὁ αὐτός. Συγγνωσέος ἐστὶν ὁ Οὐέντος, ὁ τῷ περιφώνῃ ἐπισκόπῃ τῶν Ἀβραάμων μικρὸς ἔγγονος, συλλογιοθεῖς, ὅτι ὁ Σαμὴλ ἐβύλετο ἐμπνεῦσαι τῷ λαῷ τρόμον ὑπὲρ τῆς Βασιλείας, καὶ εὐλόγησαν ὑπὲρ τῆς Ἱερωσύνης. Εἶπε δὲ ὁ αὐτός, ἄλλοθί τις, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δοκεῖ ἱερεὺς, τῷ ἰδίῳ ἐπαγγέλματι ἀφοσιωμένος.

Ἀλλὰ ποῖς κέρδους ἀπελάμβανεν ὁ Σαμὴλ ἐκ τῆς ὑψώσεως τῷ ἱερατεῖ, μὴ καταγόμενος ἐκ τῆς τῷ Ἀαρὼν φυλῆς; πῶς δὲ ὁ συγγραφεὺς τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν ὑπερασσιζόμενος τῆς Ἱερωσύνης, τοσούτον λεπτομερῶς περιέγραψε τὰς τῶν ἱερέων ἀταξίας, καὶ τὸ τῷ Ἠλὶ μαλθακὸν ἥθος; Πῶς ὁ ἱερεὺς ἕτος, ὁ μετὰ τοσούτῃ ζήλῳ ὑπὲρ τῷ Σαμὴλ ὑπερμαχῶν, ὡς Φησὶν ὁ κριτικὸς, ἔγραψε τὸ, ὅτι ὁ Σαμὴλ γηράσας καὶ ἡδύνατο κωλύειν τὰς ἡμέρας αὐτῷ ἀπὸ τῆς καταχρήσεως τῆς ἐξουσίας αὐτῶν; πῶς δὲ ὁ Σαμὴλ, εἴπερ ἦν φιλότιμος, ἐνεφθνε τὴν θείαν ἐξουσίαν συνεργὸν τῆς ἐκλογῆς πρώτον τῷ Σαῦλ, εἶτα καὶ τῷ Δαβίδ; διατὶ δὲ καὶ ἀπέδειξε αὐτὸς τὴν τῷ Σαῦλ ἐκλογὴν ἀπάτης ἔργον; ἐλέπομεν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους τὰς τῷ βιβλίῳ τὸν συγγραφεῖα γυμνὸν πάσης φιλαυτίας, καὶ ἀνώτερον παντὸς κοσμικῆς σκοπῆς, μετὰ ἀκριβείας περιγράφοντα τὰ πράγματα ὅπως ὥσπερ καὶ γεγονάσιν.

ΑΡΘΡΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῷ Σαῦλ, καὶ τῷ πολυαριθμῷ στρατῷ αὐτοῦ.

1. **Ο** ἱερεῖς, λέγει ὁ αὐτός, ἔοι Προφῆται οἱ Ἰσραῖτιοι ἦσαν πένητες. ὅμοιοι τοῖς χωρικοῖς μάντεσιν ἡμῶν, οἵτινες διὰ ὀλίγα χρήματα προλέγουσι τὴν καλὴν τύχην. καὶ συνεργῶσι πρὸς τὴν εὐρεσιν τῶν

*) Ὅρα τὸν Φαβρίκιον περὶ τῶν καταρατικῶν ὕμνων ἐν τόμ. 1. ὁμίλ. προδομῆς. σελ. 206.

τῶν ἀπωλεσθέντων πραγμάτων. Τῆτο τὸ ἡμισυ 18 σίκλα, τῆτο τὸ
 „χελίγγ, τὸ ὑπὸ τῆ νέε αἰπόλε δοθέν τῷ Προφῆτῃ Σαμυήλ αἰ-
 „χύνης πληροὶ ὅλον 10 τῶν Ἰσδαίων γένος ὁ Σαβλ ἢ ὁ δῶλος αὐτῆ
 „ζηῖσι τὸ κατάλυμα τῆ μάντεω ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ, καθάπερ ζη-
 „τῆμεν τὸν τῆ χωρεῖς ὑποδηματοποιόν. Τῆτο τὸ ὄνομα μάντις, ἢ
 „βλέπων, τὸ ἐφαρμοδὲν τοῖς Προφῆταις, ἢ τὰ ὀκτὼ ἢ ἐννέα σολ-
 „δία, τὰ προσενηχθέντα τῷ λεγομένῳ κριτῇ, ἢ ἡγεμόνι τῆ λαῖ, εἰ-
 „σι κατὰ τῆς κριτικῆς ψηλαφῆται μαρτυρίαι τῆς παχυλῆς ἀναισθη-
 „σίας τῆ ἀγνώσε συγγραφῆς.

Τίς ἐκ αὐτῶν θανατῆς τῆ ποιητῆ τῆς τῆς τῆς εὐφυῖαν, ὅσις κατε-
 εἶδη κριτικὸς, ἵνα τὰ οἰκεία κάλασμοις ἀντικείμενα; διατὶ δὲ ἔ-
 μετῆλθε τὴν εὐφυῖαν αὐτῆ ἐν τῷ ὁμῆρῳ, τῷ τῶν Ποιητῶν ἡγεμόνι;
 ὑπὸ τὸν κάλαμον αὐτῆ ὁ μὲν Ἀχιλλεύς, ὁ τὴν τῆ χορὴν ῥάχην τε-
 μῶν, ἢ ἐνδεχομένως κρεωπώλης. (140) Ὁ δὲ Πάτροκλος, ὁ τὴν
 χύτραν βαλὼν ἐν τῷ πυρὶ, μάγιστος. (141) Ὁ δὲ Ἀντίλοχος ζευ-
 γος ἀμάξης ἔχων βραδύτατον, ἀμαξιεύς. (142) Ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ εἰ-
 δὼς μετέρχεσθαι τὸν κοντὸν ἢ τὴν κώπην, ναύτης μικρᾶς σκάφης.
 (143) Ὁ Λαέρτιος ὁ ἐπὶ γῆς πλησίον τῆ χοιροβοσκῆ κοιμώμενος, χω-
 ρικός. (144) Ἀλλὰ ἢ τὰς ματρῶνας αὐτὸς κατὰ τὸν αὐτὸν μετήρ-
 χετο τρόπον Ἡ Ἀνδρομάχη, (145) ἢ ἡ Πηνελόπη, (146) αἱ μετὰ
 τῶν ἰδίων θεραπαινίδων ἐργοχειρῶσαι ἐν τοῖς ἀνωδαίοις τῶν οἰκῶν αὐ-
 τῶν, ἦσαν ὑφάντριά. Ἡ Κίρκη ἡ μόνη ἐν τῷ καταλύματι αὐτῆς διὰ
 τῆ ἁσματος τὴν μελαγχολίαν διώκσα, χωρική τις νῆφισσα. (147).
 Ἡ δὲ Ναυσικάα, ἡ τῆ Βασιλέως τῶν Φαιάκων θυγάτηρ, ἡ ἐπιβαί-
 νουσα ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀμάξης, ἵνα φέρῃ τὴν κονίαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς πη-
 γῆς, πλύντρια, (148). Εὐκόλως καταμελαίνομεν τὰ πάντα, προσά-
 πτοντες τὰ τῶν μεταγενεσέρων φρονήματα ἢ τὰς ἰδέας τοῖς ἀρχαί-
 οῖς ἀνθρώποις. τίς ἀγνοεῖ, ὅτι ἔδος ἦν τῶν Ἀνατολικῶν, ὅπερ ἐν
 τῶν ἰσχυρῶν ἀκμῇ σῶζεται, τὸ μηδέποτε ἀνευ δούρων παρίσταται ἐνώ-
 πιον τῶν ἀρχόντων; μετὰ δὲ τὴν τοσαύτην τῆ κριτικῆς πλάνην ἔδεν
 ἕτερον ἔλειπεν αὐτῷ, εἰμὴ τὸ ἀντιλέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ. Συνέβη δὲ
 αὐτῷ τῆτο, τιμήσαντι τὸ ἡμισυ τῆ σίκλας ἐπτά ἢ ὀκτὼ σολδία, με-
 τὰ τὸ τιμῆσαι τὸν ἀργυρεὺν σίκλον λίτρας τρεῖς, ἢ σολδία τέσσαρα
 τῶν ἡμετέρων νομισμάτων.

Εν τῇ 106.
 σημ. εἰς τὰς
 Βασ.
 Εἰν τῇ 92. σημ.
 εἰς τῇ Γέν.

2. „Οἱ ἀπιστοί, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἔδυναν) συγκατατεθῆναι ἐρᾶν
 „τὸν Σαβλ ἐπάνω τριακοσίων ἢ τριάκοντα χιλιάδων πολεμιστῶν καθ’
 „ὃν καιρὸν ὁ ταῦτα συγγραφεὺς λέγει, ὅτι οἱ μὲν Ἰσδαῖοι ἦσαν ὑπὸ
 „δουλείαν, μηδὲ ἐν δόξῃ, μηδὲ ἐν φάσγανον ἔχοντες. οἱ δὲ Φυλισιαῖ-
 „οι

„οι, οἱ τῶν θεῶν ἐπέτρεπον αὐτοῖς ἔχαι ἑδὲ ἐν σιδηρῇν ὄργανον πρὸς τὸ ἀκονεῖν τὰ ἄροτρα, ἢ τὰ βέκοντρα αὐτῶν, ἢ τὰ δρέπανα.

Οὐδὲν ἕτερον αὐτὸς ποιεῖ, εἰμὴ τὸ ἐπαναλαμβάνειν σχεδὸν αὐτολεξεῖ τὸ ὑπ' αὐτῷ εἰρημένον ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῆς. Ἰδὲ δὲ πῶς ἀπεκρίθην αὐτῷ σχεδὸν εὐθὺς μετὰ τὸ ἐμφανισθῆναι ταύτην τὴν πραγματείαν αὐτῆς. „Αληθές ἐστιν ὅτι οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες, οἱ παρὰ τῷ Σαῦλ μέιναντες ἑδὲ ἀσάβας εἶχον, ἑδὲ δόρυ· ἀλλ' ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἄλλα μετήρχοντο ὅπλα· διότι μετὰ ὀκτακόσια ἔτη βλέπομεν ἐν τῷ τῷ Δαρείῳ στρατῷ τὸ τῶν Κοδομάνων ὁλόκληρον γένος, μηδὲν ἄλλο ὅπλον ἔχον πλὴν τῆς σφενδόνης, ἢ τῶν διὰ πυρὸς σκληρυγέντων ῥοπάλων. ἐσι δὲ ἄρα παράδοξον τὸ δι' ὀπλων μικρῶν δεινὸν ὁμοίον τὰς Ἰσραηλίτας ὑπὸ Θεῷ φρεσμονέως νικῆσαι τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἀμμωνίτας, τὰς μὴ ἔχοντας ἐνδεχομένως ὅπλα τῶν τῶν ἰσχυρότερα; Παίξει δὲ ὁ παραβάλλων τὸ πλῆθος τὸ συνδραμὸν εἰς βοήθειαν τῶν Ἰαβεῖς τοῖς εὐτάκτοις στρατεύμασι, τοῖς ὑπὸ τῶν κατ' ἡμᾶς Βασιλέων πρὸς ἐκστρατεῖαν συγκροτούμενοις. ἐδείχθη δὲ διά τε τῆς περὶ ὃ λόγος παραδείγματι, ἢ δι' ἄλλων πολλῶν, ὅτι αἱ φιλονεικίαι τῶν τῶν ὀλιγαριθμῶν ἢ ἀλλήλοις γειτνιαζόντων λαῶν πολλάκις μιᾷ ἢ μόνῃ συμπλοκῇ τέλος ἐλάμβανον. τότε ὁ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐπιτήδευτος πρὸς πόλεμον ἤρχετο κατὰ τὴν διατεταγμένην ἡμέραν ἐν τῷ διοριζέντι τόπῳ. τότε ἀγνοῦντες ἢ τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας, ἢ τὰ ἐν τοῖς πεδίοις τεχνικὰ καθωχυρώματα, ἐνίστοε δύω ἢ τρεῖς μόνον ἡμέρας παρέτεινον τὴν ἐκστρατεῖαν. τὰ τοιαῦτα ὅμως στρατεύματα πρὸς κτήσιν τόπων ἢ ἦσαν ἱκανά. Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος παρίσθην ἐν τῇ ἐξδομηκοσῇ ἐξδόμῃ Ὀλυμπιάδι τριακοσίας χιλιάδας Συβαριτῶν πληγέντων ὑπὸ ἑκατὸν χιλιάδων Κροτονιατῶν. ἢ Κροτόνη δὲ ἢ ἢ Σύβαρις ἐλληνικαὶ εἶσαι ἀποικίαι, ἐν μιᾷ τῆς Ἰταλίας γωνίᾳ, ἢ λίαν πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, ἢ ἦσαν πάντως τὸ κέντρον δύω Αὐτοκρατοριῶν, ἵνα τί ἐν οἱ Ἰσθαῖοι ἢ ἠδύναντο συγκροτῆσαι τὸν αὐτὸν σχεδὸν δεξιμὸν πρὸς τὸ τὰς Ἀμμωνίτας πολεμῆσαι; Ὁφείλου, ὡς δοκεῖ μοι, ὁ κριτικὸς ἐξαιδεῖν ταύτην μὴ τὴν ἀπάντησιν. αὐτὸς ὅμως βέλτιον εἶναι ἐνόμισε τὸ ὑποκρίσθαι ἀγνοίαν.

Εν κ. 4. Α' ρθρ.
4. τῇ ἐκστρατεῖᾳ
τῆς Διαβ.

1. Βασ. 11.

Διόδ. β. 19.

ΑΡ

Περὶ τῆ πρώτης πολέμου τῆ Σαδλ κατὰ τῶν Φυλισαίων.

1. **Ε**κφράσας, ὁ αὐτὸς, τὸ πρῶτον ἐδάφιον τῆ δεκάτης τρίτης κεφαλῆς τῆ πρώτης βιβλίας τῶν Βασιλειῶν διὰ τῶν δε τῶν λέξεων. Ὁ Σαδλ ἦν υἱὸς ἐνιαυτῆ, ἐβασίλευσε δὲ δύο ἔτη ἐπὶ πάντα τὸν Ἰσραήλ. λέγει, ὁ αὐτὸς κύριος ΟὐέτΘ κραυγάζει ὡς κατὰ τῆς ἀντιφάσεως, ἔ τῆ ἀναχρονισμῆ. διότι ἐν ἄλλοις σημείοις ἡ Γραφή, ὅτι ὁ Σαδλ ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη.... Ἰστο δε ἐνδεχομένως, σφάλμα ἐς τῆ μεταγραφῆς.

Ἰστο τῶ ὄντι ἀναμφιβόλόν ἐστι. διότι ταῦτα μὲν τὰ λόγια, ὁ Σαδλ ἦν υἱὸς ἐνιαυτῆ, ὁδεμίαν ἔχσιν ἔννοϊαν. ὁ δὲ μεταφραστὴς ὁ Ἕλλην, ὁ τῶ ὀνόματι τῶν Ἑβδομήκοντα γνωριζόμενος, καλῶς τῆτο κατανόησας, ἐγκατέλειπε τῆτο τὸ ἐδάφιον, ὅπερ ὁδε ἐν τῷ Οὐατικανῷ χειρογράφῳ κεῖται, ὁδε ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ, ἅτινα εἰσὶ τὰ δύο δεχαιότερα τῶν σωζομένων ἑλληνικῶν τεύχεων. (149) λείπει δὲ αὐτοῖς μία λέξις τῶν ἀναγκαίων, ἡ δηλῶσα τὰ τῆ Σαδλ ἔτη, ὅτε ἤρξατο βασιλεύειν, ἡτις κεῖται ἐν μιᾷ τῶν Ἑλληνικῶν μεταφράσεων, τῇ ἐντεθειμένῃ ὑπὸ τῆ Ὀριγένης ἐν τοῖς Ἑξαπλοῖς αὐτῆς, „ἐν οἷς ἀναγινώσκωμεν τὰ δε. Σαδλ ἦν ἐτῶν τριάκοντα ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν ἐν Ἰσραήλ. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ὕφη προσιδέασιν ταῦτα. Δύω ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ, „καὶ ἐξελέξατο τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν. „καὶ ἦσαν μετὰ Σαδλ διχίλιοι οἱ ἐν Μαχμάς, ἔ ἐν τῷ ὄρει Βαιθὴλ, „καὶ χίλιοι ἦσαν μετὰ Ἰωνάθαν ἐν Γαβαὰ τῆ Βενιαμίν. καὶ τὸ κατὰ, λοιπὸν τῆ λαὸς ἐξαπέστειλεν ἕκασον εἰς τὸ σκηνώμα αὐτῆς. Ἐκ τῆς δὲ δὴλον, ὅτι ἐκλείπει πᾶσα ἀντιφάσεως ὑποψία. Τριάκοντα ἐτῶν ἦν ὁ Σαδλ, ὅτε ἤρξατο βασιλεύειν, δύο δὲ ἔτη μετὰ τὴν δεχὴν τῆς Βασιλείας αὐτῆς ἠλθὲν ὥστε τὴν πόλιν Ἰαβίς. γνωριζοίς δὲ Βασιλεὺς ὑπὸ παντὸς τῆ Ἰσραήλ, ἀπέστειλε τὸ ὑπ' αὐτῆς συλλεχθὲν πληθὺ πολεμῆσαι τοῖς Ἀμμωνιταῖς. τότε δὲ οἱ Φυλισαῖοι παροξυνθέντες διὰ τὴν τῆ Ἰωνάθαν κατὰ τῆς φρενῆς αὐτῶν ἐφοδόν. ὁρίοντες δὲ, ὅτι ὁ Σαδλ ἔκ εἶχε μετ' αὐτῆς εἰμὴ μόνον τριχίλις ἀνδρας, μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατ' αὐτῆς ὥρμησαν.

2. Ὁ αὐτὸς ἐν τῇ λεγομένῃ μεταφράσει αὐτῆς ἔκ ἐνέθηκον ὅλον τὸ δευτέρον ἐδάφιον, ἵνα πείσῃ, ὅτι τὸ πρῶτον ἀπονέμα τῷ Σαδλ δύο μόνον ἔτη Βασιλείας. ὅμως τὸ ρηθὲν ἐδάφιον ἀναγγέλλει, ὅτι δύο ἔτη ἦσαν ἐξότε ὁ Σαδλ ἐβασίλευσεν, ὅτε ἤρξατο ὁ κατὰ τῶν Φυ-
λι-

λίσιαίων πόλεμ^ο. αὐτὸ δὲ τὸ ὑπ' αὐτῆ καταλειφθὲν ἐδάφιον πε-
 ρέχει τὴν λύσιν τῆς ζητήματ^ο περὶ τῆ πῶς ὁ Σαῦλ Φανείς ἀρχη-
 γός τετρακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν, κατελείφθη μετὰ μόνον ἑξακοσίων.

Τὸ πολὺ πληθ^ο τὸ συνδραμόν εἰς βοήθειαν τῶν Ἰαβεΐς τῆς Γα-
 λαὰδ, συντεταμένον ἦν ἐξόχως ἐκ τῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἔ τῶν πέ-
 ραν τῆ Ἰορδάνος Ἑβραίων, τῶν ἔχόντων ἰδίαν ἀνάγκην κωλύσαι τὰς
 Ἀμμωνίτας ἀπὸ τῆ κατακυριεύσαι τῆ τόπ^ος τῆ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν ἐπε-
 κτεινομένων. ἀπολυθέντες ἔν, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἔκ εἶχον τὴν αὐ-
 τὴν προθυμίαν τῆ στρατοπεδεύειν ὅτε εἶδον τὸν Σαῦλ πρὸς τὰ μεσημ-
 ρινὰ μέρη κατὰ τῶν Φυλισιαίων συμβάλλοντα. ἢ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰσδαῖοι,
 οἱ νεωστὶ ὑπὸ τῆ Σαῦλ προσκληθέντες, ἔλθόντες ἐν Γαλγάλοις, ἢ ἰ-
 δόντες τὰς Φυλισιαίους πλησιάζοντας, ματαίῳ φόβῳ συσθεθέντες, φυ-
 γόντες διεσκεδάσθησαν. ἢ κατελείφθησαν δὲ τῷ Σαῦλ εἰμὴ ἑξακοσί-
 οι ἄνδρες κακῶς καθωπλισμένοι. Συνεχώρησέ δὲ τῷτο ὁ Θεός, ἵνα
 πείσῃ τὸν λαόν, ὅτι πρέπον ἦν, φυλάττοντας ἀκριβῶς τὰς νόμους
 αὐτῆ, μὴ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ τῆ ὑψίστης Δαρρῆν προσασίᾳ.

3. „Οἱ κύριοι, ὅ,τε Κλέρχ, κτ. . . προσέβησιν ὁ αὐτὸς, βοῶσι
 „κατὰ τῶν τετράκοντ^α χιλιάδων πολεμικῶν ἀρμάτων τῶν Φυλισιαίων.

Οὗτοι ἔκ εἶχον εἰμὴ τρεῖς χιλιάδας, ὡς διαλαμβάνουσι τὰ χει-
 ρόγραφα, ἐξ ὧν γεγόνασιν ἢτε Συριακὴ ἢ Ἀραβικὴ μετάφρασις.
 εὐλόγως ἔν πολλοὶ τῶν Καθολικῶν ἢ Προτεστάντων κειτικῶν πα-
 ρετήρησαν τὸ, ὅτι μετ^αγραφεύς τις κατὰ παραδρομὴν ἔγραψε χελο-
 χιμ, τετράκοντ^α, ἀντὶ τῆ χελοχ, τρεῖς (150).

Ἐάν θῶμεν, ἐπαναλαμβάνει ὁ αὐτὸς, ἀντὶ τῶν τετράκοντα χι-
 λιάδων, τρεῖς χιλιάδας ἀρμάτων, ἢδ' ὅπως ἀναπαυθήσονται οἱ ἄπιστοι.

Αἱ. διατὶ ἔκ ἀναπαυθήσονται; Διότι, προσέβησιν ὁ αὐτὸς, πάν-
 τες συμφώνως λέγουσιν, ὅτι ἡ ἑπασία ἔκ ἐγνώσθη ἐν τῇ τῶν Χα-
 ναναίων γῇ, εἰμὴ πολλῶ ὕσερον.

Τί λεγέ; Πάντες, Ἰσδαῖοι, ἢ Χριστιανοὶ, ἢ Μωαμεθῖται, μη-
 δενὸς ἔξαιρμένους; ἐπιθυμητόν μοι ἔστιν, ἵνα προτείνῃ τὰς ἀποδείξεις
 ταύτης τῆς κοινῆς συμφωνίας περὶ τῆ ὅτι ἡ ἑπασία ἐν τοῖς τῆ Σαῦλ
 χρόνοις ἄγνωστος ἦν τοῖς Φυλισιαίοις.

Α' ἂν ἰδῶς λόγος πασῶν τῶν μαρτυριῶν ἰσχυρότερος. Ἐν ταύτῃ,
 Φησί, „τῇ ὀρενῇ γῇ, τῇ ὑπὸ ἀντρῶν διατεμνομένη, ἢδ' ἔποτε ἄλλο
 „τὶ μετήρχοντο, εἰμὴ δυνάμει.

Οὐδέποτε; τῷτο πολὺ, μάλιζα ἐπειδὴ σὺ αὐτὸς εἶπας, ὅτι ἔκ
 ἐγνώρισαν τὴν ἑπασίαν εἰμὴ πολλῶ ὕσερον. Ἡ θεία Γραφὴ διδάσκει
 ἡμᾶς πολλαχῶς, ὅτι αἱ τῶν Ἑβραίων γυναῖκες, ἔ οἱ κριταὶ αὐτῶν ἐν

Z

καὶ

Κριτ. 1.14. 5
 5.10. 3.10. 4.
 5.12.14.
 1.Βασ.25.20.

καιρῷ εἰρήνης μετήρχοντο τὰ ὄπλα, ὡς πρὸς ἀναπαυτικὴν ἐπίστασιν ἐπιτήδεα· τὸ δὲ συμπεραίνειν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Φυλισιαῖοι ἐκ εἰχον ἔδδ' Ἰππασίαν, ἔδδ' πολεμικὰ ἄρματα, Ἐπεὶ τούτοις δι' ἐχθροὺς ἐναντίον τῆς ἐκπεφασμένης μαρτυρίας τῶν ἐγχωρίων συγγραφέων, ταύτων ἐστὶ τῷ, ὡς περ' ἂν εἴ τις δι' ἐχθροὺς περὶ τούτου ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἢ Ἰταλίᾳ ἢ τῶν ἵππων χρησὶς ἀγνοῦσός ἐστι, καθότι ὅτε Πάππας ἢ οἱ Καρδινάλιοι, οἵ τε προεσῶτες ἡμῶν, Ἐκρίται, Ἐκκλήσια, πρὸ μικρῶς ἐπέβαινον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐφ' ἡμίονους, βόες δὲ ἔσσερον τὰ ἄρματα τῶν τῆς πρώτης φυλῆς Βασιλέων ἡμῶν.

„Αἱ γὰρ ἡ γῆ, φησὶν, ἐστὶν ὄρενι, ἢ ἀντρων πλήρης.

Αἱ γὰρ ἀρά γε ἀγνοῦσιν οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι τόποις τὴν τῶν ἵππων χρησὶν; ἀμαθὴς ἢ πάντως, εἴπερ ἡγνοῦσιν, ὅτι ὁ μὲν τῷ Ἀλεξάνδρῳ στρατὸς διήλθε πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην ἀπὸ Βορρᾶ ἄχρι Μεσημβρίας· τὰ δὲ τῶν Βασιλέων τῆς Συρίας ἢ τῆς Αἰγύπτου στρατεύματα, ὁμοίως Ἐ τὰ τῶν Ῥωμαίων, Ἐ τὰ τῶν Ἀράβων. εἶτα Ἐ τὰ τῶν σαυροφόρων (151) διήλθον αὐτὴν κατὰ πάσας τὰς θέσεις αὐτῆς. ταῦτα δὲ τὰ στρατεύματα ἢ ἵππους εἶχον, ἢ ἄρματα, προσέτι δὲ ἢ ἐλέφαντας. ἢ δὲ ὁ αὐτὸς ἢ λίαν ἀτελὴς Γεωγράφος, ἀγνοῶν, ὅτι ὅλη ἡ γῆ, ἢ ὑπὸ τῶν Φυλισιαίων οὐκ ἐκείνη, ἢ ἡ μεταξὺ τῆς Γάζης Ἐ τῆς ὄρεος τῆς Καρμήλ, Ἐ ἡ μετὰ τὴν Ἰσπὴν ἀχρὶ δύο ἢ τριῶν λεγῶν ἀποσήματος ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐστὶν ἐπίπεδος· ὁμοίως ἢ ἡ μεταξὺ τῆς ὄρεος Θαβὼρ ἀχρὶ αὐτῶν τῶν πηγῶν τῆς Ἰερδάν. ὡσαύτως ἢ ἡ γῆ, δι' ἧς διέρχεται ἔστω ὁ ποταμὸς ἀχρὶ τῆς ἐν τῇ νεκρῇ θαλάσσῃ ἐκβολῆς αὐτῆς.

4. „Ἰδὲ Ἐ ἑτερογενὴς τις δυσκολία. Ἡ μέλιτι κεκαλυμμένη γῆ ἐφάνη ὑπερβολὴ λίαν μεγάλη. Αἱ μέλισσαι ἢ ποῖσι τὰ σίμβλα αὐτῶν, εἴμῃ ἐν ταῖς τῶν δένδρων κοιλότησιν; οἱ δὲ περικληγῆται ἐπιβεβαιῶσιν, ὅτι ἐν Ἰσραὴλ τῷ τῆς Παλαιστίνης μέρει ἔδδ' ἐν δένδρον ἐστὶν, ἢ ἐκτὸς ἐλαιῶν τινῶν, ἐν αἷς ἔδδ' ποτε αἱ μέλισσαι κατοικῶσιν.

Οὗτο ὁ φυσιολόγος τε ἢ ποιητὴς ἢ καλῶς ἐγνώριζεν, ὡς δοκεῖ, τὸν ἑαυτοῦ Βιργίλιον. διότι ἔστω ὁ τῶν Λατίνων Ποιητῶν ἔξαρχος ἐπιβεβαιῶσιν, ὅτι εὐρέθησαν μελισσῶν σίμβλα ἐν ταῖς τῶν ἀποτόμων πετρῶν κοιλότησιν, (152) ὡσαύτως Ἐ ὁ Ἡσίοδος, (153) Ἐ ὁ Δεισοτέλης. (154) τούτο αὐτὸ ἐπικυρῶσιν ὡς μάρτυρες αὐτόπῃ ὁ Σάνκτιος, ἢ ὁ Μαλδονάτος, προσθέτοντες τὸ, ὅτι ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ βλέπεισιν πλῆθυσιν μελιτῶν ρεῖθρα, ρέοντα ἐκ τῶν ἐν ταῖς ὑπερβαίνει ἀποτόμων πετρῶν, ἐν δὲ τῇ Ἀνδαλουσίᾳ τὰς χωρὶς προαπορριζομένους τὸ ζῆν τῇ συλλογῇ τῶν, ἐν τοῖς ὄρεσι μέλιτος. ἔδδ' ἢ ἡ γῆ ἡγνοῦσιν τὰ

τὰ ὑπὸ τῶν Περιηγητῶν *) λεγόμενα, οἵτινες περιγράφουσιν ἐν τοῖς τῶν Φυλισιαίων ὁρίοις ὃ μόνον ἐλαίας, ἀλλὰ ἔ τερεβύνθες, ἔ συκομοράδας, καὶ δένδρα ὡράτα, καὶ ξύλα πυκνά.

5. Ὁ Σαδλ ζητεῖ ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν Ἰωνάθαν, ὡς παραδόντα ἐξ ἀγνοίας τὸ ἀπερίσκεπτον καὶ ἐνόρκον αὐτῆς πρόσαγμα.

Οὐδεὶς μὲν, ἐξ ὧν αὐτὸς οἶδα, ὑπὲρ τούτου ἐπαινεῖ τὸν Σαδλ. (155) ὁ δὲ κριτικὸς ταύτην τὴν ἀπρεπῶς ὀριοθεῖσαν ποιήν μετασχηματίζων εἰς Δυσίαν, λέγει. „Οἱ σοφοὶ ἄνδρες καὶ τῆτο προβάλλουσιν τὸ παράδειγμα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὅτι λίαν κοινὸν ἦν τὸ Δυσιαζειν τῷ Θεῷ ἀνθρώπων.

Τῷ ὄντι δὲ ὁδὸν μὲν ἦν κοινότερον, εἰάν πᾶσα ἐκπλήρωσις ἀποφάσεως θανάτου ἐλογίζετο Δυσία· ἡμεῖς δὲ ἡμεῖθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν μάρτυρες καὶ συκοινωνοὶ τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων. ἀδίκως δὲ θανάτου ἀπόφασιν ἦν ἡ τῆς Σαδλ κατὰ τῆς Ἰωνάθαν, καὶ συνέπειν τῆς ἀνοήτης καὶ ἐνόρκης αὐτῆς προσάγματος.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν 5'.

Περὶ τῆς κατὰ τῶν Α' μαληκитῶν πολέμου.

1. **Ι**δὲ ἔ ἄλλο ἐγκλημα, περὶ ὃ οἱ κριτικοὶ διαπαντὸς μετὰ φρίκης λαλῶσιν. „Ὁ ποιητὴς παρίστα) καταβαίνων;

Νομίζουσιν, ὡς εἴκειν, ὅτι ὁ Θεὸς, ὅτε προφήτην τινὰ φωτίζει πρὸς τὸ ἐξαγγεῖλαι τὰ προσάγματα αὐτῆς, τότε μεταβάλλει τόπον.

„Παρίστα) ὁ ποιητὴς καταβαίνων, ἵνα λαλήσῃ πρὸς τῆς Ἰσρααίτις;

Ἐάν ὁ Θεὸς ἐχορήγῃ τὴν χάριν ταύτην τοῖς Α' γγλοῖς, ἢ τοῖς Γάλλοις, ἀνεκτὸν ἦν, ἀλλὰ τοῖς Ἰσρααίτις ἢ τῆς χάριτος χορηγία;

„Εἴτα δὲ καὶ τί λαλήσῃ πρὸς αὐτὰς; Ἀναμνησκόμεναι, ὅτι πρὸς ἐτῶν περίπου τετρακοσίων λαὸς τις ὀλίγος ἐκώλυσε τὴν διάβασιν ὑμῶν.

Ὁ κριτικὸς ὑπέθετο ἀναμφιβόλως, ὅτι τὸ παρεληλυθὸς πάρεστι τῷ Θεῷ ὁδὸν πλέον ἢ τῇ μνήμῃ αὐτῆς, ὅτε ταῦτα ἐγγραφε. Παρίσῃσι τὸν Θεὸν ταῦτα ἀπλῶς λέγοντα. Λαὸς τις ἐκώλυσε τὴν τῶν

Z 2

Ἰσραη-

*) Εὐγενεὶς τῆς Ρ' οὐρεὶς ἐν τῇ περιηγ. σ. 513. καὶ τῆς Νάβ ἐν τῇ νέᾳ περιηγ. τῆς γῆς τῆς ἁγίας γῆς. τῆς Οἰβενότης ἁγίας γῆς β. 4. κ. 22. σ. 510. 526. ἐν τῇ περιηγῇ, τῆς Ἀνατολ. κ. 36.

Ἰσραηλιτῶν διάβασιν. ὁ Θεὸς ὁμῶς εἶπεν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. Μνή-
 Δευτ. 25. 17-
 19. σθητι ὅσα ἐποίησέ σοι Ἀμαλήκ ἐν τῇ ὁδῷ ἐκπορεύομένῃ σου ἐκ γῆς
 Αἰγύπτου, πῶς ἀντέστησιν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἐκοίφεισάν σου τὴν βραγίαν τὰς
 κοπιῶντας ὀπίσω σου, σὺ δὲ ἐπείνας καὶ ἐκοπίας. καὶ ἐκ ἐφοβήθη τὸν
 Θεόν. καὶ εἶσαι ἡνίκα ἂν καταπαύσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου ἀπὸ πάν-
 των τῶν ἐχθρῶν σου τῶν κύκλωσάν σου ἐν τῇ γῇ, ἣ Κύριος ὁ Θεός σου δέ-
 δωσί σοι κληρονομῆσαι, ἐξαλείψεις τὸ ὄνομα Ἀμαλήκ ἐκ τῆς ὑπὲρ
 βραχίονος, καὶ οὐ μὴ ἐπιλάβῃ. Τῆς προσαγωγῆς ταύτης τὴν ἐκπλήρωσιν,
 ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἐζήτηε ὁ Σαμουὴλ, ὅτε μετὰ τὴν τελείαν νί-
 κην οἱ Ἑβραῖοι ἀπηλλάγησαν τῆς τῶν Φυλισαίων δυναστείας. Ὁ Σαῦλ,
 1. Βασ. 14.
 47. 48. φησὶ, τὸ τῶν Βασιλείων βιβλίον, κατακληρῶν βασιλευέν ἐν Ἰσραὴλ.
 καὶ ἐπολέμα κύκλω πάντας τὰς ἐχθρὰς αὐτοῦ, τὴν Μωᾶβ, καὶ τὰς υἱὰς
 Ἀμμὼν. καὶ τὰς υἱὰς Ἐδὼμ, καὶ εἰς τὴν Βεθὺρ, καὶ εἰς τὰς Βασιλεῖας Σαβᾶ,
 καὶ εἰς τὰς ἀλλοφύλους. οὐκ ἂν ἐσράφη, ἐσώζετο. Καὶ ἐποίησε δύναμιν, καὶ
 ἐπάταξε τὸν Ἀμαλήκ. καὶ ἐξείλετο τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν κατα-
 πατέντων αὐτόν. Ἐν ταύταις ἐν ταῖς περιστάσεσιν ὁ Σαμουὴλ ἠνάγκ-
 ασε τὸν Σαῦλ, ἵνα ἐπακολοθήσῃ τὸν κατὰ τῶν Ἀμαληκитῶν πό-
 λεμον ἄχρι τῆς τελείας αὐτῶν καταστροφῆς. Ἐὰν οἱ Ἀμαληκитῶν ἦρ-
 κεντο κωλύσαι τοῖς Ἰσραηλίταις μάνην τὴν διὰ τῆς γῆς αὐτῶν διά-
 1. Α' ριθ. 20. 14.
 κτ. βασιν, καθάπερ ἐποίησαν οἱ ἄλλοι τοῦ Ἡσαὺ ἀπόγονοι, ὁ Θεὸς οὐ μόνον
 οὐ παρεδίδω αὐτοῖς τὸ ἀναθέματι, ἀλλ' ἐδὲ ἐπέτρεπε τοῖς Ἰσραη-
 2. Δευτ. 2. 5. κτ. λιταῖς πατῆσαι ἐπάνω τῶν ὀρίων αὐτῶν.

2. Ἀτοπον λογίζοντο οἱ ἄπιστοι τὸ πρόσαγμα τὸ κελεύον ἀπο-
 κτεῖναι πάντα τὰ πρόβατα, καὶ τὰς ὄνους.

Οὗτοι τὸ κέρδος ἔχουσι πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. ἀλλ'
 οἱ Ἑβραῖοι μὴ φεισάμενοι τῶν κτημάτων τῶν Ἀμαληκитῶν μάλλον
 αὐτῶν τῶν Ἀμαληκитῶν, ἔδειξαν, ὅτι ταῦτα ἔπραττον οὐ διὰ πλεο-
 νεξίαν, οὐδὲ διὰ μνησικακίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ὑπακοήν, τὸν
 ἐντειλάμενον αὐτοῖς ἐκπληρῶσαι μετὰ τοσούτου χρόνου τὴν κατὰ τῶν
 Ἀμαληκитῶν ἐνεχθεῖσαν ἀπόφασιν.

3. Ἰερεὺς τις κατατέμνει ἡγεμόνα τινὰ εἰς μικρὰ τμήματα.

Οὗτος μὴ ὢν ἐτι ἡγεμὼν μηδὲ ἦν, μηδὲ ὑπηκόος ἔχων ὑπήχθη τῷ
 1. Βασ. 15. 33. κοινῷ ἀναθέματι. διὰ τούτου ἐν τὸν λόγον, προσέτι καὶ διὰ τὴν ὁμό-
 τητα αὐτοῦ, ἔλαβε τὴν πρέπασαν αὐτῷ ποινήν. Καθότι ἡτέκνωσεν,
 εἶπεν αὐτῷ ὁ Σαμουὴλ, γυναῖκας ἢ ῥομφαίας, ὅπως ἀτεκνωθῇ-
 σε ἐκ γυναικῶν ἢ μήτηρος. Βέβαιον δὲ ἐστίν, ὅτι ὁ Σαμουὴλ οὐκ ἦν
 Ἰερεὺς (156).

4. Προβλεπὼν ἐπὶ τὸ ὑπὸ τῷ κερτικῷ ἀποκαλυφθέν. Ὁ τὴν
 Βιβ-

„Βηθλεέμ, Φησί, κατοικῶντες, ἔλεγον τῷ Σαμὴλ. Εἰρήνη ἡ εἰσο-
 „δος σκ. ἡ Βηθλεέμ ἄρα ὑδόλως ἀνῆκε τῷ Σαῦλ· ὅπερ εἰ πεθανό-
 „τατόν ἐστι· διότι ἢ ἡ Ἱερουσαλήμ πλητειατή ἦσα, ἢ ἀνῆκεν αὐτῷ.

„Ὡ τῆς μεγάλης ἀγχινοίας. Ἐάν ὢν κατὰ τὸν αὐτὸν συλλογι-
 „ζώμεθα τρόπον, ἀποδείξομεν πάντα ἄρχοντα ἐξουσιασὴν τῷ παντός,
 „ἀπενίμοντες· δηλονότι αὐτῷ κατ' ἀκολουσίαν πᾶν τὸ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ
 „αὐτῷ. Οἱ Ἱερουσαῖοι ἐν τοῖς τῷ Σαῦλ χρόνοις ἦσαν μὲν δεασθῆναι τῇ τῆς
 „Σιών φοβρίᾳ, ἔχι δὲ ἢ τῆς Βηθλεέμ. ἐπειδὴ δὲ ἡ Βηθλεέμ ὑπέκει-
 „το τῷ Σαῦλ, διὰ τῆτο οἱ πρῶτοι τῶν ἐν αὐτῇ οἰκόντων, μαθόντες
 „τὴν μεταξὺ τῷ Σαῦλ ἔ Σαμὴλ διχονοίαν, ἐζήτησαν παρ' αὐτῷ τὸ,
 „εἰάν φέρῃ αὐτοῖς εἰρήνην, φοβηθέντες, μή τι προσφυγῶν πρὸς αὐτὸς
 „ἐπισύρῃ τὴν τῷ βασιλείῳς ὀργὴν ἐν τῇ πόλει αὐτῶν. Μηδεὶς δὲ κακὸν
 „νομίσῃ τὸ, ὅτι ἐνταῦθα ἐγκατέλειπον πᾶν τὸ μηδὲν ἕτερον ὄν, εἰ μὴ
 „χλεύη, ἔ συνεγμός. (157).

5. „Ἐν πονηρὸν τῷ Θεῷ ἐμφύσημα, τῆτέσιν ἐμφύσημα πονηρό-
 „τατον, ἐπιμανῇ κατέστησε τὸν Σαῦλ, λέγει ὁ κριτικός. (158). Δέδεικῃ
 „δὲ, ὅτι οἱ Ἰσραῖλοι τότε ἠγνόουν ἢ πνεῦμα πονηρὸν, ἔ Διάβολον κα-
 „τακυριεύοντα ἀνθρώπινος σώματος. ἀλλῃ ἦν αὐτοῖς αὕτη ἡ τῶν
 „Χαλδαίων ἢ Περσῶν διδασκαλία. Ἐδὲν δὲ ἄχρι τῷ δε ζήτημα περὶ
 „τῆτες ἐν τοῖς ἱεροῖς κῆται βιβλίοις.

Τὸ ἐναντίον δέδεικῃ διὰ τῆς ἱστορίας περὶ τῆς ἐν Ἐνδῶρ ἐγλάσει-
 „μύθῃ, τῆς ἐν τῇ αὐτῷ τῷ βιβλίῳ κεμένης, μετ' ὀλίγον δὲ παρ'
 „ἡμῶν πολυπραγμονηθεασομένης, ὁμοίως ἢ διὰ τῶν τῷ Μωϋσέως νό-
 „μων τῶν κατὰ τῶν μάντεων ἢ τῶν μάγων. κτ. προσέτι δὲ ὁφόμε-
 „θα τὸ αὐτὸ, ἐπειδὴν περὶ τῆς Πεντατεύχῃ διαλάβωμεν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ.

Περὶ τῷ κατὰ τῷ Γολιάθ πολέμῳ τῷ Δαβίδ.

1. „**Τ**ὸ τῷ Γολιάθ ὕψος ἴσον ἦν δώδεκα ποσὶ ἢ ἡμίσει· ἡμεῖς τὴν
 „σήμερον ἔχ ὁρῶμεν ἀνθρώπου τοσούτου ἀνασήματος. ἀλλὰ ἢ ἡ τῷ
 „ἀνθρώπινος σώματος κατασκευὴ τοιαύτη ἐστίν, ὥστε τὸ ὑπερβολικὸν
 „ὕψος συγχέον πάσας τὰς ἀναλογίας, καθιστᾷ τὸν γίγαντα ἀδε-
 „νέσαστον, ἢ μὴ ἱκανὸν βασάζειν ἑαυτὸν· ἀνάγκη ὢν ἐστὶ λογιζεσθαι
 „τὸν Γολιάθ τέρας ὑπὸ Θεῷ διετερθέν εἰς ἔνδεξι τῆς τῷ Δαβίδ δοξῆς.

Εἰσὶ τινες πειθόμενοι, ὅτι ἀνασκευάζοντες τὰ μὴ κατ' ἔθος, πᾶ-
 „ν δὲ καλῶς μεμαρτυρημένα πράγματα, ἐπιδεικνύουσιν ἑαυτοῖς μεγα-
 „λόνοας, ὅμως μὲν τοι ἐπιπολαίους μόνον, ἢ μικρόνοας ἑαυτοῖς ἐμφαίνου-
 „σι.

σι. τὴν τῶν Γιγάντων ὑπαρξίν δεικνυσιν ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ κο-
σμικῆς ἀρχαιότητος συμφωνία. ἔσω δὲ, μὴ πεισέσης, τοῖς λεγομέ-
νοις ὑπὸ τῆ μοναχῆ Ἑλινάνδου περὶ τῆ ἀναστήματος τῆ Πάλλα, τῆ
ἡς τῆ Εὐάνδου, ἔδω τοῖς ὑπὸ τῆ Φλέγοντος περὶ τῆ Μακροσύρεως,
ἔδω τοῖς ὑπὸ τῆ Πλατάρχου περὶ τῆ Ἀνδρῆς, ἔδω τοῖς ὑπὸ τῆ Βοκα-
κίς ἔ Φασέλης περὶ τῆ Πολυφύμης, ἀλλὰ κἀντὶς παραβλέψῃ τὴν Ἀπο-
κάλυψιν, ἀποδοκιμάσει ἀρά γε εὐαίωδτος ὢν ἢ τὸ ὑπὸ Μωϋσέως τῆ
αὐτόπτης μάρτυρος ἱσορῶμενον περὶ τῆ ἀναστήματος τῆ Βασιλέως τῆς
Βασάν, τῆ δωδεκατοποδίας τὸ ὕψος; ἀποδοκιμάσει ἀρά γε ὅπερ οἱ
ὑπ' αὐτῆ πρὸς τῆς Χαναναίης γαλέντες κατάσκοποι διηγήσαντο περὶ
τῆ ἐκμέτρως ὕψους τῶν ἀπογόνων τῆ Ἐνῆς οἷς παραβαλλόμενοι ἐ-
φαίνοντο ὡς ἀκρίδες; ἀποδοκιμάσει ἀρά γε τὸ ὑπὸ τῆ Πανσανίς λε-
γόμενον περὶ τῆ τάφου τῆ Ἀσερίως, τῆ ἐτι ἐν ἰοῖς κατ' αὐτὸν χρό-
νοις ὀρωμένους ἐν τῇ νήσῳ Λαδία, ὡσαύτως ἢ τὸ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐ-
σορικῶν περὶ τῆ τῶν Κίμβρων Βασιλέως, ἢ τὸ ὕψος ὑπερεῖχε τὰ ἐν
τῷ τῆ Μαρίως τρόπαια, εἴτεν τῆς μεγάλης ἢ ὀπλοφόρου πασάλης,
τῆς ἀγομένους πρὸ τῆ ἄρματος τῆ νικητῆς, τῆ ἐν μέσῳ αὐτῶν πορευο-
μένης; ἐτι δὲ ἢ τὸ ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας,
ἢ πασῶν τῶν περιελάσεων καθ' ἱσορῶμενον περὶ τῶν τῆς Μακεδονικῆς
γῆς καλοίκων, ἢς αὐτοῖ, εἶδον, ἢ κατ' ὧν ἐπολέμησαν; ἔνεσιν ἰδεῖν
ταῦτα πάντα, ἐτι δὲ ἢ ἀλλὰ σιωπηθέντα ἐν τῇ τῆ Καλμέτης περὶ τῶν
Γιγάντων διαλέξει, ἐξόχως δὲ ἐν τῷ ὑπομνηματι τῆ περιφύμης χα-
ρίεργος Κατ *), τῆ μὴδὲ εὐπίστου, μὴδὲ δαισιδαίμονος ὄντος. Οὐτὸς
δὲ πάννυ καλῶς ἀπηνῆτα τῷ κριτικῷ, εἴπερ προέτεινεν αὐτῷ τὰ περὶ
τῶν Γιγάντων ἀδύνατα, τὰ ὑπ' αὐτῆ ἐκ τῆς τῆ ἀνθρωπίνης σώματος
κατασκευῆς ἐξαγόμενα. Ὑπῆρξαν ἔν Γιγαντες δωδεκαποδιαὶ ἢ ἐ-
πέκανα, ἢ ἀκμήν ὑπάρχουσι.

5. Πῶς ὁ Σαῦλ. Φησὶν ὁ αὐτὸς, ἠγνῶει τίς ἐσιν ὁ Δαβὶδ; πῶς
ἢ ἐγνώριζε τὸν κρῆοντα αὐτῷ τὴν κινύραν, τὸν αἰρόντα τὰ σκεύη
αὐτῆς; τῆς δυσκολίας ταύτης ἡμεῖς ἔδεμίαν οἶδαμεν λύσιν.

Ἰδὲ ἡ λύσις, ἣν πανταχῶς εὐρεῖν ἔνεσιν. Ὁ Δαβὶδ ἐκ ἐνεφανί-
σθαι ἐν τῷ τῆ Σαῦλ παλατίῳ, εἰμὴ πρὸς τὸ κατευνᾶσαι τὴν μανίαν
αὐτῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναχωρήσας, ἀπῆλθεν ὑπεργεῖν τῷ γεγηρα-
κότι πατρὶ αὐτῆ τὰς συνήθεις ὑψηρεσίας, εἴτεν ποιμαίνειν τὰ ποι-
μνία

*) Ἐν τῷ περὶ τῶν Γιγάντων ὑπομνημ. Μαρτίου, Ἀπριλλίου, ἢ Μαΐου τοῦ
τῷ ἐν τῷ γαλλικῷ Μαγαζίν τῶν μηνῶν 1751. ἔτῃς.

μνία, καὶ ὃν καιρὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἦσαν ἐν τῷ στρατῷ. πολὺν δὲ χρόνον ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῆς Σαῦλ ἀποσὰς, εἴτα ἐλθὼν ἐν τῷ στρατοπέδῳ μόνον πρὸς τὸ μαθεῖν τι περὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, ἐνεφανίσθη ἐκεῖ ὡς ἀπλῆς βοσκός. ἔδεν ἔν παράδοξον. εἶπερ ἔδεν ὁ Σαῦλ, ἔδεν ὁ Ἀβιήρ ἐνθὺς ἐγνώρισεν αὐτόν. Ἀλλως τε, ὁ Σαῦλ ἔκ εἶπε, τίς ἐστιν ὅτος ὁ νέος ἄνθρωπος, ὡς ὁ ἄπιστος ἐν τῇ ἀπίσῳ αὐτῆς μεταφράσει ἐξέδετο, ἀλλ' ἐζήτησε μόνον, τίς ἡ πατριὰ αὐτῆς. Εὐκόλως δὲ πᾶς Βασιλεὺς ἐπιλανθάνει τῆς τίς ἐστιν ἡ πατριὰ ἐκάσῃ, ὅτε οἱ ἐξ ἐκείνης καταγόμενοι ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ σπανίως φαίνοντο. ὁ δὲ Σαῦλ εἶχεν ἴδιον λόγον προτρέποντα αὐτὸν ζητῆσαι ποίας πατριᾶς ἦν ὅτος ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τῆς Γολιάθ πολεμῆσαι παρασκευαζόμενος. διότι νικήσας ἐλάμβανεν εἰς γυναῖκα τὴν τῆς Βασιλέως θυγατέρα.

3. „Οὐ δύναμαι ἀκμὴν κατανοῆσαι, προσίθῃσιν ὁ ἄπιστος, πῶς ὁ Δαβὶδ ἔφερε τὴν τῆς Γολιάθ κεφαλὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τῇ μὴ ὑποκαμένη τῷ λαῷ τῆς Θεᾶς· τῆς τόξεσι προκατάληψις. ἐνδεχομένως ὁ Δαβὶδ μετὰ πολλὰ ἔτη τῆς Ἱερουσαλὴμ κατακυριεύσας, ἔφερεν ἐν αὐτῇ τὸ τῆς Γολιάθ κρανίον.

Κἄν ἡ λύσις αὕτη ἐχῇ τι ἀξιόλογον, ἰδὲ ὅμως καὶ ἄλλη. Ἡ Ἱερουσαλὴμ διηρημένη ἦν εἰς ἀνωτέραν τε καὶ κατωτέραν. Ἐ τῆς μὲν κατωτέρας πρὸ πολλῆς ἐκυρίευσεν ἡ τε τῆς Ἰούδα, καὶ ἡ τῆς Βενιαμὴν φυλή· ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρᾳ, τῇ ἐν τῷ ὄρει Σιών ἐπέμνον οἱ Ἰερουσαλιῖται. διδάσκει τῆτο τὸ βιβλίον Ἰησοῦ τῆς Ναυῆ, καὶ τὸ τῶν Κριτῶν, καὶ τὸ δευτέρου τῶν Βασιλειῶν· τὸ δὲ δέκατον ὁγδοὺν κεφάλαιον τῆς πρώτης τῶν Βασιλειῶν βιβλίας ὑπεμφαίνει, ὡς δοκεῖ, ὅτι ὁ Δαβὶδ μετὰ τὴν νίκην δήλητε πολλὰς πόλεις τῆς Ἰσραὴλ, ὁμοίως ἔτι τὴν Ἱερουσαλὴμ, τῆς τε κατωτέρας, φέρων τὴν τῆς Γολιάθ κεφαλὴν, ἣν παρέσησε καὶ τοῖς Ἰερουσαλιῖταις, τοῖς δεσπότης τῆς ἀνωτέρας εἰς τὸ καταπλῆσαι αὐτῆς.

Γεν. 15. 63.

Κριτ. 1. 7. 8.

21.

2. Βασ. 5. 6. 7.

1. Βασ. 18. 6.

ἈΡΘΡΟΝ, Η'.

Περὶ τῆς τῆς Δαβὶδ φυγῆς· καὶ περὶ τῆς ἐὰν αὐτὸς ἡγέμενος ἦν ληστῶν.

1. **Τ**εφθεῖς πρότερον ὁ ἄπιστος (159) ἐπὶ τῷ συμβάντι τῷ Σαῦλ, καὶ τοῖς τοξόταις (160) αὐτῆς τοῖς προφητεύσασιν, εἶπεν τοῖς συνενωθεῖσι τῷ Σαμὴλ καὶ τοῖς λοιποῖς Προφήταις εἰς τὸ ὑμνολογεῖν τὸν Θεόν, καὶ καταντήσας εἰς τὴν τῆς Δαβὶδ φυγὴν, τὴν ἐν τῷ ασηλαίῳ ὁδοῖ.

Ὁδολλὰμ, λέγει· „Πάντες οἱ κακῶς ἔχοντες κατὰ τὰς υποθέσεις
αὐτῶν, ἧ οἱ χρεῶν πλήρεις, ἢ οἱ κατὰ φύσιν πικροὶ ἄνθρωποι
συνήχθησαν πρὸς αὐτόν.

1. Βασ. 22 1-2.

Τίς ἐλογίσατό ποτε, ὅτι τὸ, κατώδυνος Ψυχῇ, φύσιν πικρὰν ἐν-
ταῦθα σημαίνει; ἀλλ' ὁ ἡμέτερος μετ' Ἀφραΐης εἶχεν ἴδιον σκοπὸν, εἰς
ὃν ἀφορῶν, τοιοτρόπως αὐτὸ μετέφρασε, σιωπήσας ἰδ. ὅτι πᾶσα ἡ
τῷ Δαβὶδ πατριὰ ἦλθε πρώτη πρὸς αὐτόν, ἐφ' ὃν κατέφυγε τόπον.
„Σκοπὸν εἶχεν ἕτος ἀποδείξαι τὸν Δαβὶδ ἡγούμενον λησῶν, τρέχον-
τα τὰς πεδιάδας σὺν τῷ τῶν κακοτρόπων ὄχλῳ, ἢ μὴ δια-
κρίνοντα μηδὲ φίλους, μηδὲ ἐχθροὺς, ἀρπάζοντα δὲ τὸ προσυχόν.
Διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν σιωπήσας τρία ὁλοκλήρα κεφάλαια πεπληρω-
μένα τῶν δυναστειῶν τῷ Σαῦλ, ἢ τῆς πράξεως τῷ Δαβὶδ, (ὅσις ἔ-
φευγεν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, μηδὲν μὲν κακὸν πράττων, μηδὲ
πρὸς τὸ τὴν ἰδίαν ζωὴν διαφυλάττειν, μηδὲ πρὸς τὸ ἐκδικῆσαι τὸ ἁ-
θῶον αἷμα Ἰσ' Ἀρχιερέως Ἀχιμέλεχ, ἢ τῶν ἀδίκως ἀποκτανθέντων
ἐγδοήκοντα ἱερέων, ἀποσφαθεὶς δὲ μετὰ ἡρωϊκῆς γενναιότητος ἢ αὐ-
τὸ τὸ ἀρμοδιώτατον συμβεβηκός, δι' ὃ ἠδύνατο ἀπαλλάξαι ἑαυτὸν ἀ-
πὸ τῷ θώκῃ αὐτῷ, ἢ κατῆσαι ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Βασιλείας.) ἐπι-
συνάπτει τὸ δεύτερον ἐδάφιον τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ κεφαλῇ τῷ δευ-
τέρῳ ἐδαφίῳ τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ, ὡς περ ἂν εἴ ἴδ' ἕτερον τῶν ἐδαφίων
τῶν ἐκεῖτο ἀμέσως μετὰ τὸ ἕτερον. λέγων ἐν τῇ εἰς τὸν δὲ τὸν τό-
πον σημειώσει αὐτῷ. „Εάν τις συγγράφῃ ἢ θελεῖ τὴν ἱστορίαν σασια-
σῶντες ἐν ταῖς λεωφόροις λησεύοντος, ἔδνα ἄλλον μετήρχετο τρέ-
πον. ὁ δὲ Νάβαλ ὁ σκυλοθεὶς, ἧ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀποθανὼν, ἢ
ἢ Δαβὶδ ὁ παραυτίκα εἰς γυναῖκα λαβὼν τὴν χηρεύσαντα, μεγά-
λας προξενῶσιν ὑποψίας.

2. Βασ. 25.

Πῶς ἐρρέθη, ὅτι ὁ ἀνένδοτος δεσπότης ὁ Νάβαλ ἐσκυλεύθη; αὐ-
τοὶ οἱ δόλοι αὐτῷ διεμερτύραντο, ὅτι ὁ Δαβὶδ, ἢ οἱ ὑπὸ αὐτῶν ἔδε-
μιν ἀδικίαν ἐποίησαν αὐτῷ, ἀλλ' ἦσαν ἀδιαλείπτως ὑπεραυτίζοντες αὐ-
τῶν τε ἢ τῶν ποιμνίων αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀράβων· ἐν ταύταις ἔν
ταῖς περιστάσεσιν ὁ Δαβὶδ μετὰ μεγίστης ἐπιεικείας ἀπέστειλε ζητῆσαι
παρὰ τῷ Νάβαλ μέρος τῶν κατὰ συνήθειαν διανεμομένων ἐν ταῖς εἰς
τὰς ἀγροὺς γενομέναις ἐορταῖς. τῷτο ἔν ἐστι σασιασῶν πολίτευμα; ἢ
ἐλαμῶς. ἀλλ' ἔσέ ὅπερ ὁ Δαβὶδ τελευτάον ἡγαγὰς ποιῆσαι, εἴτεν
ἐκδικηθῆναι, πολίτευμά ἐστι σασιασῶν, ἔργον δὲ ἐστι πολεμικῶ ἄνδρὸς,
καιρῶς παροξυνθέντος ὑπὸ τῆς παροργιστικῆς ἀποκρίσεως, ἢ τῆς ἀ-
πρεπείας τῆς ζητήματος αὐτῷ ἀποβολῆς· ὁ μὲν ἔν Θεὸς ἢ συνεχώρησε
τῷ Δαβὶδ εκπληρῶσαι τὴν ἀπόφασιν αὐτῷ, ἢ δὲ συνετὴ πράξις τῆς
Δβι-

Ἀβιγαίας κατήνασε τὴν καταιγίδα, αἱ δὲ τῆς ἀπίστου ὑποψία ἄλλο θεμέλιον ἔχουσιν ἔδεν, εἰρήνην ἀτακτον φαντασίαν, ἢ τὴν τῆς διαφύσεως αὐτῆς πονηρίαν. πάντες οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Σαβλ, ἢ αὐτὴ ἡ θυγάτηρ ἢ ὁ υἱὸς αὐτῆς, πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Νάβαλ, ἢ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἢ οἱ δούλοι αὐτῆς, τελευτῶσιν πᾶς ὁ Ἰσραὴλ ἐγνώριζε τὴν τῆς Δαβὶδ ἀθωότητα, ἢ τὴν ἀδικίαν, ἢ ἀχαριστίαν, ἢ τὴν βάρβαρον μανίαν τῆς Σαβλ. (161)

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Περὶ τῆς τρόπου τῆς Δαβὶδ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἀρχῆς.

1. **Ο** Δαβὶδ προαποιεῖται μωρίαν ἢ ἀσθένειαν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Ἀρχῆς. ἔτι δὲ ὁ ἱρόπτερος ἀνεπιτήδειός ἐστιν εἰς ἐνδεῆξιν τῆς ἐμπίστευ αὐτῆς διαθέσεως πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅπως ὅπως ἐβύλετο στρατεύεσθαι.

Τοιαῦσαι εἰσὶν αἱ τῆς κριτικῆς σκέψεις, τοσαύτη δὲ ἡ τῆς περισύρειν ἐπιθυμία, ὥστε μὴδὲ τῆτο ἐδυνηθῇ κατανοῆται, ἢ γινώσκῃ, ὅτι ὁ Δαβὶδ ὁ προσεποιηθῇ τὴν μωρίαν, εἰμὴ ὅτε εἶδεν ὅτι ὁ Ἀρχὴς ἔχεν ὑπερέξαλο αὐτὸν ὡς πρόσφυγα, ἀλλ' ἐδόκει διατεθεμένῳ ὑπὸ τῆς τῶν αὐλικῶν αὐτῆς προτροπῆς ἀπωλέσαι αὐτόν. ὁ δὲ Δαβὶδ διὰ τῆς τῆς στρατηγικῆς ἐπέτυχεν τῆς σκοπῆς. διότι ὁ Ἀρχὴς νομίσας, ὅτι ἀσθενής ἐστιν, ἀπέλυσεν αὐτόν. ἔπειτα δὲ μετὰ πολὺν χρόνον συγκατηλέχθη τοῖς ὑπεργοῖς αὐτῆς, ἢ τοῖς τῆς διαδόχου αὐτῆς.

1. Βασ. 21. 10, 17.

2. Βασ. 27. 5, 28.

2. Ὁ τῆς ὑπεργίας αὐτῆς ἱρόπτερος, προσβλησὶν ὁ αὐλός, ἐστὶν παραδοξότερος. αὐλὸς ποιεῖ μὲν αἱματώδεις ἐκδρομὰς κατὰ τῶν φίλων τῆς ἰδίας ἐνεργεῖται, πείθει δὲ αὐτόν, ὅτι ταύτας ποιεῖ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐξαφανίζοντα δὲ πάντα ἢ αὐτὰ τὰ νήπια, φοβούμενος, λέγει, μὴ ταῦτα ἀναγγεῖλωσιν. ἀλλὰ πῶς ὁ Βασιλεὺς ἔστος ἡδυνάτο ἀγνοεῖν, ὅτι ὁ Δαβὶδ πολεμεῖ κατ' αὐτῆς;

Ἀλλὰ πῶς εἶδεν αὐτὸς, ὅτι τὰ λείψανα τῶν Ἀμαληκитῶν, ἢ τῶν Γεζραίων, ἢ τῶν Γεσσεραίων, τῶν κατοικούντων τὴν ἐρημον, τὴν διαχωρίζουσαν τὴν Παλαιστίνην ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ἦσαν συνωμότῳ ἢ συνημένοι τῷ Ἀρχῆς; ταῦτα μὲν τὰ μικρὰ ἔθνη, τὰ μὴ ὄντα ὁμόφυλα τοῖς Φυλισαίοις, ἢ διαρπάζοντα, ἢ ἀδιακρίτως ἐξαφανίζοντα πᾶσαν γεγεωργημένην γῆν, καθὼς ἄχρι τῆς σήμερον οἱ περὶ τὴν ἐρημον ἐκείνην περιφερόμενοι Ἀραβες, ἔδωκε τῶν Φυλισαίων ἦσαν φίλοι, ἔδωκε τῶν Ἰσραηλιτῶν. ὁ δὲ Δαβὶδ μετασχηματίζων τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ἔπειθε τὸν Βασιλέα τῆς Γεθ, ὅτι ταύτας ποιεῖ κατὰ τῶν Ἑβραίων.

1. Βασ. 27. 8.

Δα

Βεβαί

βραίων, ἵνα ἀσφαλεστέραν παρ' αὐτῷ καθύψηση τὴν περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν· ἡμεῖς δὲ ἔτι δι' αὐτοῦ ἐκτιθέμεθα περὶ τοῦ ὅτι τὸ πολίτευμα τῆτο κατὰ κανόνας ἐστὶ, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι ἔτι λογίζετο ἐν τῶν ἀναξίων πολιτευμάτων.

3. «Τελούτατον, λέγει ὁ αὐτὸς, ἰδὲ ὁ Δαβὶδ, ὁ αἶρων τὰ ὀπλα, καὶ γαμβρὸς τῷ Σαῦλ, γίνετο ἡγέμενος τῶν σωματοφυλάκων τῷ ἔχθρῳ τῷ Ἰσραὴλ. δυσκόλως δὲ τὰ τῷ κόσμῳ φρονήματα δικαιῶσι τῆτο τὸ πολίτευμα.

Ἐχομεν πολλῶν ἀξιοματικῶν τὸ παράδειγμα, οἵτινες μὴδὲν ὅμοιον τοῖς ἀκαταπαύστοις διωγμοῖς τῷ Σαῦλ κατὰ τῷ Δαβὶδ δοκιμάσαντες, διὰ γυμνὴν δυσχερέσκον ἀπελθόντες πρὸς τὸν ἔχθρον, ἐδόλυσαν αὐτῷ μαχομένῳ κατὰ τῶν παλαιῶν δεσποτῶν αὐτῷ, ὧν ἐνίστορε καὶ τὸν θρόνον κατέσάλευσαν. Ὁ συγγράφας ἐν τῷ αἰῶνι, ἐν ᾧ ἡμεῖς οὖν ὁ Δαβὶδ ὁ 14. ἔτι μόνον ἔτι ἐτόλμησε κατακτείνει τὸν Πρίγκιπα τὸν Εὐγένιον, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἄπαξ ἐπήνεσεν. (162) εἶχον ὅμως ὁ συγγραφεὺς ἔτι διαφορὰ βάρη καὶ μέτρα. Ἰστέον δὲ, ὅτι ὁ Δαβὶδ πράγματι καὶ ἀληθεῖς ἔδεν ἔχθρικόν ἔργον κατὰ τῷ Σαῦλ, καὶ τῷ γένει αὐτοῦ πεποίηκεν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς ἐν Ἐνδῶρ μάντεως, ἧς τὴν συμβαλὴν ἐζήτησεν ὁ Σαῦλ.

1. Πρὶν ἢ πολυπραγμονῆσαι τὸ ὑπὸ τῷ κριτικῷ λεγόμενον περὶ τῆς τῷ Σαμὴλ ἐμφανείας ἐνώπιον τῷ Σαῦλ, συγχωρήσατέ μοι ἐπικροτῆσαι ὑπὲρ τῆς ἐκβάσεως μικρᾶς τινος παρατηρήσεως, ὑπὲρ αὐτῷ προτεθείσης. Οὗτος ἐν τῇ ἰδίᾳ περὶ τὴν ἰσορίαν φιλοσοφία εἶπε. «Παράδοξον τὸ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ λέξις Πύθων γνῶσις ἦν τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τοῖς τῷ Σαῦλ χρόνοις. πολλοὶ δὲ σοφοὶ συμπεραίνουσιν, ὅτι ἡ ἰσορία αὕτη ἔστι συνεγράφη εἰμὴ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς Ἕλλησι συνεπολιτεύοντο. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη. Παράδοξότερον τὸ, ὅτι αὐτὸς τε καὶ οἱ σοφοί, ὧν τὰ ὀνόματα σιωπεῖ, ἀγνοῦσιν, ὅτι ἡ ἐν τῇ Βυλγάτῃ λέξις Πύθων, ἥ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κεῖται, ἐν ᾧ τὸ οβ οβ οθ, εἶπεν μάντις Δαίμων, ἐμπνέων τὰς μάντις, ἥ ἐν τῇ τῶν ἐβδομήκοντα μεταφράσει, ἐν ᾗ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις οβ οβ οθ μετενέχθη εἰς τὸ ἐγγαστρίμυθον. Εὐλαβηθεὶς ἐν αὐτὸς ταύτην τὴν ἐπίκρισιν, τὴν καὶ ὑπὸ ἄλλων τινῶν προτεθεῖσαν αὐτῷ, λέγει. «Ὁ Σαῦλ ἐζήτησε γυναῖκα ἔχουσαν οβ, ἡ δὲ Βυλγάτα φησὶ πνεῦμα Πύθωνος. ἵνα δὲ καινὰ διαπαντὸς προβάλλῃ, προσέφησι τάδε.

Ἡ

Γ' κερασπ. τῆς
παλ. Διαδ. κ.
5, ὁρδρ. 3.

Ἡ ὑπόληψις τῆς ἐν Δελφοῖς μαντεῖς διήλθεν ἄχρι τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, τελευτᾶτον δὲ καὶ ἄχρι τῆς Παλαιστίνης. περὶ θανώτατον δὲ τὸ, ὅτι ἢ ἐν Ἐνδῶρ Πυθία, μία ἢ τῶν πτωχῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐπιτηδεύοντο ὅσον οἶδοντε μιμεῖσθαι τὴν ἐν Δελφοῖς Πυθίαν, τὰ πρὸς τὸ ζῆν προσπορίζον).

Ἀχρί μὲν τῷδε πάντες ἐπίσθον, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰλκυσαν ἐκ τῆς ἀνατολῆς, ἐξ ὅχως δὲ ἐκ τῶν ἀποικιῶν ἰῶν Φοινίκων τὰς συνηθείας, καὶ τὰς μύθους, καὶ τὰς δαισιδαιμονίας αὐτῶν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν μαντικὴν τέχνην, τὴν ἐκπαλαι ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαναναίων ἐνεργουμένην. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κριτικὸς ἐδέχθη, ὡς δοκεῖ, ταύτην τὴν ὁμόφωνον γνώμην, ὁρῶν ὅτι οἱ Φοίνικες ἐφώτισαν τὴν ἑλλάδα, παραδόντες αὐτῇ τὸ ἀλφάβητον. τὴν σήμερον δὲ οἱ Ἕλληνες εἰσὶ, κατ' αὐτὸν, οἱ πρὸ τῆς Σαβλ τὴν μαντικὴν διδάξαντες ἰδὲ τὴν Παλαιστίνην οἰκῶντας. περιμένοντες ἂν ἡμεῖς ἰδὲ ὁπαδὸς αὐτῆς, ἵνα τὰς ἀποδείξεις παραστήσωσι τῆς τῆς παραδόξης πράγματι, σημειώμεν, ὅτι ἡ ἰσορία περὶ τῆς ἐμφανείας τῆς Σαμβήλ, καὶ ὁ τρόπος, δι' ὃ ὁ Σαβλ μετήλθε τὴν ἐν Ἐνδῶρ μάγον, ἀναντιρρήτως ἀποδεικνύσιν, ὅτι ἐν τοῖς κατὰ τὸν Σαβλ χρόνοις ἢ τῶν ἀοράτων πνευμάτων ὑπαρξίς, ἢ ἡ μετὰ θάνατον τῶν ψυχῶν ὑφίστασις σερεὰ ἦσαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις δόγματα. εἰ δὲ ὁ Σαβλ ἐζήτει παρὰ τῆς μάντεως τὴν τῆς Σαμβήλ, ἀνάκλησιν, εἰ δὲ ἡ μάντις ἀπεπερᾶτο ταύτην ἐκτελέσαι, εἰ μὴ ἑκάτεροι πεπεισμένοι ἦσαν, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Σαμβήλ ὑπάρχει. εἶτοι ἐκ ἂν κατέφυγον ἐπὶ τὴν μαντικὴν τέχνην, τὴν ὑπὸ Θεῶ ἀποδοκιμασμένην, εἰ μὴ ἐπίσθον, ὅτι πνεύματα κατώτερα μὲν τῆς ὑπερτάτης ὄντι, ἀνώτερα δὲ τῆς ἀνθρώπου ἡδύναντο διδάσκει αὐτὰς τῆς προφητείας τὴν γνώσιν. ταῦτα δὲ λέγων, ὁ νοῶ, ὅτι τῇ δυνάμει τῆς ἀνακλήσεως τῆς μάγης φανείας ὁ Σαμβήλ, ἀνήγγελε τῷ Σαβλ τὸ πεπρωμένον αὐτῷ. διότι τῷτο γέγονε Θεῶ ἀποφάσει, Δελήσαντι, ἵνα ὁ Προφήτης, ὅτι τοσάκις τὰς νεφελὰς ὁ Σαβλ κατεφρόνησεν, τὴν ἰδίαν καταστροφὴν αὐτῷ ἀναγγείλῃ.

2. Ὁ ἄπιστος ζητεῖ, διατὶ ὁ Σαβλ συνεκρότησε πόλεμον;

Διότι ἐκ ἐτι ἡδύναντο φυγεῖν αὐτόν. ἀκέσας τὴν φοβεράν ἀποφασιν, περιεπάτησεν ὅλην τὴν νύκτα, ἵνα τὸ στρατόπεδον αὐτῆς καλέσῃ. ὅπερ τῇ ἐφεξῆς ἡμέρᾳ λίαν πρῶτ' ἐπολιορκήθη.

3. Τῷ τῷ ζητήματι προσέθισιν ὁ αὐτὸς ἢ τόδε. Ἡ σκιά τῆς Σαμβήλ ἦλθεν ἀπὸ τῆς ἀπὸ ἐνδεδυμένη τὴν διπλοῖδα. ἀλλ' ἔχουσιν ἀράγε ἐν τῷ ἄδη διπλοῖδας;

Ὁ Σαμὴλ ἐνεφάνισεν διὰ τῆς αἰδομένης γῆρας, δι' ἧς ὁ Σαὺλ ἐβλεπεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα παραχρῆμα αὐτὸν γνωρίσῃ.

4. Ὁ Σαμὴλ, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, λέγει πρὸς τὸν Σαὺλ· Ἄνθρωπον ἔσθ' μετ' ἐμοῦ. Σωθήσεθ' ἢν ἄρα ὁ Σαὺλ, ἢ κολαδήσεθ'; ὁ Σαμὴλ ἐστὶν ἐν τῷ ἁδῇ, ἀλλ' ἐνδεχομένως ἔκ ἐν τῷ ἁδῇ τῶν καταδικαιωμένων, ἀλλ' ἐν τῷ ἁδῇ τῶν ἐκλεκτῶν.

Ἀπωλεῖ τὸν καιρὸν ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας ἀδολογίας ἀποκρινόμενος. ἢ μὲν λέξις, ἁδῆς, ἢ τοῖς ὑπὸ τῆς ἀδολογίας τῆς ἐπαναλαμβανομένης, ἁδῶς κεῖται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ τῇ ἱστορίᾳ ταύτης περιέχοντι· τὰ δὲ τῆς Σαμὴλ ῥήματα, Ἄνθρωπον ἔσθ' μετ' ἐμοῦ (163) σημαίνουσιν, ἄνθρωπον ἔσθ' ὥσπερ ἄνθρωπος ἐν τῷ τῶν ἱερατικῶν ἀριθμῷ.

5. Πέρας τίθησιν ὁ ἄπιστος τῇ περὶ τῆς υποθέσεως ταύτης ῥαψωδίᾳ αὐτῇ, λέγων· Ὁ Σαμὴλ ἦν ἑκατὸν περίετος ἐτῶν, ὅτε τὸν Ἄγαθ' ἀπέκτανε τὸν τῆς Ἀμαλίκης Βασιλέα.

Τὰ τῆς Σαμὴλ ἔτη ἔκ ἦσαν πλείονα τῶν πέντε πρὸς τοῖς ἑξομῆκοντα. ἔτος ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τῆς Ἡλὶ, τῆς παταθείσης ἔτη τεσσαράκοντα. ὡσαύτως τεσσαράκοντα ἔτη συγκροτεῖ ὁ τῆς δικαστικῆς αὐτῆς ἐξουσίας χρόνος συνὶ τῷ τῆς Βασιλείας τῆς Σαὺλ. ἐτελεύτησε δὲ δύο μὲν ἔτη πρὸ τῆς τέλους τῆς Βασιλείας τῆς Σαὺλ, ὀλίγα δὲ τινὰ πρὸ τῆς τῶν Ἀμαλικιτῶν ἀφανισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Εἰς ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστάσεων τῶν κατὰ τῆς δευτέρας βιβλίας τῶν Βασιλειῶν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆς 18 Ἀμαλικίτης διηγήσεως, ἢ τῆς ποινῆς τῶν φονευσάντων τὸν Ἰεσοῦ.

1. **Η'** πρώτη τῆς κριτικῆς ἐνστάσις κατὰ τῆς δευτέρας τῶν Βασιλειῶν βιβλίας θεμελιῖται ἐπὶ τῆς διηγήσεως τῆς θανάτου 18 Σαὺλ, τῆς ἀναγγελθείσης τῷ Δαβὶδ ὑπὸ τῆς Ἀμαλικίτης, διαφύσεως δὲ κατὰ τινὰς περιπτώσεις τῆς τῆς συγγραφῆς 18 πρώτης τῶν Βασιλειῶν βιβλίας.

Ποῦτον, ἐρωτᾷ αὐτὸς, τῶν τῶν δύο ἀναγνωσμάτων δευτέρου;

Τὸ

Τὸ τῆς ἱερᾶ συγγραφῆως χωρὶς πόσης ἀντιλογίας προτιμότερόν ἐστι ἢ περὶ τὸ τῆς νέας Ἀ' μαληκίτης, ὅσις ζητῶν τιμηθῆναι ὑπὸ τῆς Δαβὶδ, μετέτρεψέ τινας περιζήσεις.

Ὁ συγγραφεὺς, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, τῆ δούτερος βιβλίου τῶν „Βασιλεῶν πρῶτον τὸ δευτερον ἀνάγνωσμα, προτείνων ἰδὲ τῆς Εὐδῆς βιβλίον.

2. Βασ. 1. 18

Αὐτὸς μνημονεύει τῆς βιβλίου τῆς ἐκ ἵνα ἐπικυρώσῃ τὴν τῆς Α' μαληκίτης διήγησιν, ἀλλ' ἵνα ἀναφέρῃ τὸ ὑπὸ τῆς Δαβὶδ τότε συντεθεὶν θρηνητικὸν ᾄσμα.

2. „Ὡς περὶ πρῶτον, λέγει ὁ αὐτὸς, πάντα φέρων κατὰ τὴν κοινὴν τῶν πραγμάτων φράσιν. ὁ δὲ Θεὸς ἔδωκε μεσολαβεῖν, ἔδωκε δὲ δοῦναι τὰ τῆς διοικήσεως.

Τῷτο ἐκ ἐστὶ παράδοξον. διότι εἰσας ὁ Θεὸς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐπίτινα πατριάν, ἢ μεσολαβεῖν, εἰμὴ πρὸς διατήρησιν αὐτῆς, ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα δρώμεν θαύματα εἰς ὑπεράσπῃσιν τῆς Δαβὶδ, ἔκ τῆς Σολομῶντος, ἢ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

3. Σκέπτεται μετὰ ταῦτα ὁ αὐτὸς ἰδὲ πῶς μετῆλθεν ὁ Δαβὶδ ἰδὲ τῆς Ἰερουσαλὴμ. „Ἰδοὺ ἐστὶ, λέγει ἔτι ὁ φιλόσοφος φιλόσοφος, πολιτικῆς ἐξαίρετος, τῇ Καίσαρ παραβλητέα, τῆς ἀποκτείναντος τὴν τὸν Πομπήιον φονεύσαντας.

Τιμᾷ ἐνταῦθα τὸν Βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, παραβάλλων αὐτὸν τῷ Καίσαρι. ἐστὶ ὅμως μετὰ τῶν μικρὰς διαφοράς. διότι ὁ μὲν Καίσαρ ἐξαίσιον συνεκρότησε πόλεμον κατὰ τὴν Πομπήιον ἢ τῆς Ἀριστοκρατίας, ἵνα τὴν ἐξουσίαν ἀρπάσῃ· ὁ δὲ Δαβὶδ φεύγων ἐξ ἐρήμης εἰς ἐρημον τὴν τῆς Σαῦλ μάχαιραν, ἔδωκε τὴν ἰδίαν κατ' αὐτῆς ἐγύμνωσε. μετὰ δὲ τὸν τῆς θάνατον ἐπραγματεύετο τὸν ὄντα αὐτῆς, ἔκ τῆς ὁπαδῆς αὐτῆς, τῆς ἀγωνιζομένης καταστῆσαι αὐτὸν Βασιλέα.

4. Τῇ πολιτικῇ αὐτῇ παρατηρήσει προσέειπεν ὁ πολὺς ἔτι ἰσοειογράφος ταύτην τὴν ἐμβρυατὴν ἀπόφασιν. „Ἐν τοῖς χρόνοις, οἷς ὁ Δαβὶδ ὑπέταξε τὴν Ἰερουσαλὴμ, ἤρξατο ἡ ἀληθινὴ κατάστασις „τῆς Ἰουδαίας λαῶς, ὅσις ἕως τότε ἔδωκε ἕτερον ἢ, εἰμὴ πληθὺς περιπλανώμενη, προσωριζομένη τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξ ἀρπαγῆς, τρέχουσα „ἐξ ὅρας εἰς ὅρας, ἔκ ἀσσηλαῖς εἰς ἀσσηλαῖον, μὴ δυνάμενα δὲ ὑποτάξαι ἢ ἐκ ἑνὸς μόνου τόπου ἀξιόλογον, ἔκ τῆς θείας ἰσχυρόν.

Ἐπὶ ζημία τὸ βιβλίον τῆς Ἰησὺς τῆς Ναυῆ, τὸ τῶν Κεραίων, ἔκ τὸ πρῶτον τῶν Βασιλεῶν ἀποδεικνύει ψευδὲς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῷτο τὸ ὥρατον εὔρημα, προτείνοντα πρὸς τῶν ὁφθαλμῶν ἡμῶν δύναι

Ἰησὺς 12. καὶ
13.
Κεραίων 2. 6.

δύω μιλλιόνια Ἰσθαίων καθεσώτων ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτι τετρακόσια ἔπέκασα, πρὶν ἢ τὸν Δαβὶδ ὑποτάξαι τὴν τῆς Σιών ἀκρόπολιν. τὸ πρῶτον τῶν Βασιλεῶν βιβλίον ἐμφαίνει τὸ τῶν Φυλισαίων ὑπόσχημα ἐξωκιδέν ἐκ τῆς Γαθαᾶ, καὶ πολλῷ τῷ χρόνῳ τὰς Ἰσραηλίτας κατεδυνάστευσε, μόνην δὲ τὴν πόλιν Ἰαβεὶς περιέχουσαν ἄμετρον πληθὺν Ἀμμωνιτῶν, τὰς δὲ Ἰσραηλίτας κοινὰς συνελεύσεις συγκροτῶντας ἐν Γαλγάλοις, ἔν τῳ Σηλῷ, ἔν τῳ Ἀρμαθαίμ. ἔτσι δὲ οἱ τοιοῦτοι ἦσαν πάντως ἀξιόλογοι, καὶ τὴν θέσιν ἰσχυροί. διότι ὁ ἐκεῖ συνέρχμενος λαὸς εὗρισκε μὲν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν, ἐποίησεν δὲ ἀσφαλῶς τὰς ἀποφάσεις, καὶ ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν κατωπλισμένος ἦν.

5. Ὁ αὐτὸς φοβόμενος, μή τι ἀναλάβωμεν μεγάλην τινὰ ὑπόληψιν περὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν Ἰσθαίων, τῶν ὑποτάξαντων τόπον τινὰ ἐπίσημον, προσέφησι τὰς δὲ. «Βλέπομεν, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἔλλαπῆς ἦν πάντων τῶν ἀναγκαίων πρὸς οἰκοδομὴν οἰκῶν, πόλεα βασιλευσῆς πρεπόντων. διότι ὁ τῆς Τύρου Βασιλεὺς Χερὰμ ἀπέστειλεν αὐτῷ ξύλα, καὶ τέκτονας, καὶ οἰκοδόμους. ἀκατανόητον δὲ ἡμῖν τὸ πῶς ὁ Δαβὶδ, ἡδύνατο ἀποτίσαι τῷ Χερὰμ τὸ τῶν τήμημα.

Ἀφες αὐτὸν ἐν τῇ περίπλοκῃ αὐτῷ, τῇ περὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Χερὰμ ἐμπορίας, σημειώσον δὲ μόνον, ὅτι ὁ Χερὰμ ἔπρὸς οἰκοδομὴν οἰκῶν, ἔδωκε ὀχυρωμάτων τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπέστειλε τῷ Δαβὶδ τὰς κέρδεις, καὶ τὰς ἐργάτας, ἀλλὰ πρὸς μόνην τὴν παλατίαν αὐτῷ κατασκευὴν. ἡμεῖς μὲν λαμβάνομεν ἐκ τῶν βορείων τόπων μέρεσιν τῶν πρὸς οἰκοδομὴν ἀρμοδίων ξύλων, ὁ δὲ Ἀβίσσιος ὁ Δ' μετεκρίσεν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας μάρμαρα, καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ γλύπτας πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Ἀβέρ, καὶ τῶν Τσιλλιέρων. (164) ἀλλὰ συμπεραίνεται ἀράγε ἐκ τῆς ἀναγκαίως, ὅτι ἡ Γαλιλαία ἕως τότε ἔλλαπῆς ἦν πάντων;

Ἀλλ' ἰδὲ καί τις ἀκολασία, σκανδαλίζουσα τὸν φιλόσοφον. Ἰδὼν, λέγει ἔτος ὁ Δαβὶδ ἑαυτὸν κύριον τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ Φερρὶς, καὶ τῆς πεντεκαίδεκα, ἢ εἰκοσι λέγας ἐκτεταμένης, ἤρξατο κατὰ μέμνησιν τῶν μεγάλων τῆς ἀνατολῆς Βασιλέων συλλέγειν καὶ ἄλλας παλακίδας.

Ἀλλὰ διατὶ κατὰ τὴν ἑαυτῷ ἀρεσκείαν περιορίζει τοιοιτοτρόπως τὴν τοῦ Δαβὶδ ἐπικράτειαν; ὁ Βασιλεὺς ἔτος ἐβασίλευεν ἐν Χεβρών, ἣτις τότε ἀπέτρεχε ἀπὸ τοῦ μεσημβρινῆς μέρους τῆς Ἱερουσαλήμ λέγας ἑπτὰ· ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου μέρους τῆς Ἱερουσαλήμ ἀχρι τῶν ἀκρῶν τῆς Γαλαὰδ, ὅπως ἔκειτο ἡ Ἰαβεὶς, εἰσι λέγει τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκασα. ἡ Βασιλεία ἔν τῳ Δαβὶδ ἐπεκτείνετο ἀπὸ μεσημβρίας εἰς βορρᾶν τῆς λάχισον λέγας πεντήκοντα, ὅτε κύριος γινόμενος τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνῶ-

ἐνώσας πάντα τὸν Ἰσραὴλ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς, ἐπολλαπλασίασε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐαυτῆς γυναικῶν. ἡ δὲ πολυγαμία τότε ἔκ ἦν ἀπηγορευμένη τοῖς Ἑβραίοις.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς μετακομιδῆς τῆς Κιβωτῆς, καὶ τῆς ποινῆς τῆς Ὀζᾶ.

1. **Κ** ἂν ἡ Κιβωτὸς, ὁ αὐτὸς, λαλεῖ, θεῶν τι ἦν, ἐχωρεῖτο ὁμῶς ἐν μικρῷ τόπῳ. διότι μία μόνη ἄμαξα περιεῖχεν αὐτήν, ἣτις ἐξ ἀνάγκης ἦν λίαν στενὴ, ὡς διερχομένη διὰ τῶν στενωπῶν, τῶν μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Γαβαὰ, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ.

Βαβαὶ τῆς τοπογραφικῆς ἀκριβείας. ταῦτα ἀκούοντες, καὶ δυνάμεθα ἄρα γε εἰπεῖν, ὅτι ἔτος ἐμέτρησε τὰς τόπους ἐκεῖνας, ἵνα ἐν καιρῷ ἀνάγκης διέλθῃ αὐτὴς διὰ ταχυδρόμου ἁμάξης;

2. „Οὐδόλως κατανοῶμεν, προσέειπον, πῶς οἱ ἱερεῖς ἔκ ἡκολούθουν τῇ Κιβωτῷ.

Ἠκολούθουν αὐτῇ καὶ μόνον οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τριάκοντα χιλιάδες λαοί.

1. Παρ. 15.
11, 24, 28.

3. „Οὐδὲ κατανοῶμεν, πῶς ἔκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς Κιβωτῆς, ὅπως ἂν μὴ πέσῃ.

Ἡ Κιβωτὸς ἔκ ἐπεσεν.

2. Βασ. 6. 6.

4. „Ἦττον ἔτι κατανοῶμεν τὸ, διατί ἡ ὁργὴ τῆς Θεοῦ ἐξήφθη κατὰ τὴν πρωτοτόκον υἱὴν, τῆς τοσούτου καιροῦ φυλάξαντος ἐν τῇ καλύβῃ αὐτῆς τὴν Κιβωτόν.

2. Βασ. 6. 3. 7.

Διότι ἐξ αὐθαδείας παρέβη τὸν νόμον, τὸν ὃν τῷ προλαβόντι κεφαλαίῳ παρ' ἡμῶν ἐκτεθέντα.

5. „Ἡ κιβωτὸς ἐτέθη ἐν τῇ καλύβῃ λαϊκῆς τινὸς, Ἀβδεδὸμ καλεσμένης, ἵσως δὲ ὁ λαϊκὸς ἔτος ἦν καὶ Φυλισιαῖος. Τῷτο ἐμφανέει, ὅτι ὁ Ἰσραηλὶκὸς λαὸς ἔκ εἶχε τότε καὶ μίαν οἰκίαν ἱκανὴν πρὸς κατάθεσιν τῆς αὐτῶν λατρείας ἀντικειμένης.

1. Παρ. 3. 4. 5. 15.
20.
Γησ. 3. 4.

Ἀκούσαντες αὐτὸν εἰπόντα, ὅτι ὁ ἀνακαινιστὴς ὑπὸ τῆς Ζοροβάβελ ναὸς ἔδεν ἕτερον ἢν, εἰ μὴ καλύβη, ὡς συγκείμενος ἐκ τριῶν ὀροφῶν λιθίνων, μιᾶς δὲ ξυλίνης, ἐδόλως νῦν θαυμάζομεν ἀκούοντες αὐτὸν καλῶντα τὸν τῆς Ἀμιναδάβ, καὶ Ἀβδεδὸμ οἶκον, καλύβην. ἡ γνοῖα δὲ αὐτὸς καὶ μόνον τὸν οἶκον τῆς Ἀβδεδὸμ, ἀλλὰ καὶ τὴν τότε πατριάν. διότι ἔτος ἔδεν λαϊκὸς ἦν, καὶ Φυλισιαῖος, ἀλλὰ Λευίτης, ἐκ τῆς Λευιτικῆς πόλεως Γεθερεμμὼν καταγόμενος, τῆς πέραν τῆς Ἰορδάνης κειμένης. διὰ τῷτο δὲ ὃν τῷ δευτέρῳ τῶν Βασιλεῶν βιβλίῳ

1. Παρ. 16.
18. 24.
Γησ. 21. 24.

προ-

2. Βασ. 6.10.

προσηγορεύθη Γεδθαΐος. Ἰδὲ ἔν τι ἠδύνατο μαθεῖν ὁ κριτικὸς ἐκ τῆ πτωχῆ Καλμέτις.

A P O P O N Γ.

Περὶ τῶν πολέμων τῆ Δαβίδ κατὰ τῶν Φυλισαίων, ἢ Μωαβιτῶν, ἢ Σύρων· ἢ περὶ τῆ ἐάν αἱ κατὰ τῶν Μωαβιτῶν αὐξηρότητες ἔχουσιν ὁμοιότητα τῷ τῆ Βασίρεως μύθῳ.

1. „**Λ**ίαν θανμασὸν, λέγει ὁ αὐτὸς, τὸ, ὅτι ὁ Δαβίδ ἢ μετὰ τὸ „κτίσασθαι τὴν Ἱερουσαλὴμ ὑποτελὴς ἦν τοῖς Φυλισαίμ.

Πρέπον ἦν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτι ἔδεν κοινὸν μεταξὺ τῶν Ἱεβουσαιῶν, τῶν ὑπὸ τῆ Δαβίδ ἐξωθεντῶν ἐκ τῆ ἐν τῇ Σιών Φερρίε, ἢ τῶν Φυλισαίμ. ἢ δὲ ἀπορία αὐτῆ ἐπ' ἑδενὶ ἑτέρῳ σφείζεθ, εἰ μὴ ἐπὶ τῇ μεταφράσει τῆς λέξεως μετεγαμμαχ, ἢν ἡ Βαλγάτα μετήνεγκεν εἰς τὸ, χαλινὸν δασμῆ. ἀλλὰ τὸ αμμαχ ἢ σημαίνει δασμόν. ἐάν δὲ τὸ μετεγαμμαχ μὴ ἢ ὄνομα κύριον, ἄριστα μεταφέρειθ εἰς τὸ, φραγμὸς, ὄριον (165) ὥσπερ ματέφρασαν αὐτὸ οἱ Ἑβδομήκοντα. κεῖται δὲ ἐν τοῖς Παραλειπομένοις ῥήσις ταύτῃ παράλληλος. „Καὶ ἔλαβε Δαβίδ τὴν Γεδ, ἢ τὰς κώμας αὐτῆς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. ἢν δὲ ἡ Γεδ ἐν τοῖς τῶν Φυλισαίμ ὀρίοις. διὸ ὁ Δαβίδ λαβὼν αὐτὴν, τὸν φραγμὸν αὐτῶν ἀφείλε.

1. Παρ. 18.

2. Ἰδὲ ἢ ἕτερον τῆ ἀπίστε σφάλμα. „Ο τρόπος, φησὶ, δ' ἢ „ὁ Δαβίδ μετήλθε τῆς Μωαβίτας ὁμοιότητι τῷ περὶ τὸν Βάσιρεν „μύθῳ, ὅς τις μετρῶν τῆς ὑπ' αὐτῆ αἰχμαλωτιζομένης τῷ τῆς κλίνης „αὐτῆ μήκει, τὰ μὲν μέλη τὰ ὑπερέχοντα αὐτὸ ἔτεμε, τὰ δὲ ἐλλείποντα διὰ σφρίβλης ἐξέτενε.

2. Βασ. 8. 2.

Οὗτος ὁ νομιζόμενος τῆς Αἰγύπτου τύραννος ἔδεν ἕτερον ἦν, εἰ μὴ τὸ τῆ Ὀσίρεως μῆμα. τῆτο δὲ ἐκ ἑσὶ τὸ περὶ ἢ ὁ λόγος. Ποία δὲ ὁμοιότης μεταξὺ τῶν σφελωτικῶν χορινίων, ἢ τῶν οὐρανίων χορινίων εἰς τὸ σημαίνει τὸν διαχωρισμόν; ὁ Δαβίδ μετήλθε τὰ χορινία, ἵνα διαχωρίσῃ ἐκ τῶν νικηθέντων, ἢ εἰς θάνατον ὑπ' αὐτῆ καταδικασθέντων ἢ αὐτὸς ἄριστα διασωθῆναι εἰς τὸ καλλιεργεῖν τὸν τόπον, ἢ δασμοφορεῖν. ἢ ὁ μὲν Δαβίδ ἐκ ἐφάνη τοσούτου αὐξηρὸς, εἰ μὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τῶν διὰ τῶν ὀπλῶν αὐτῆ ἀλωθέντων. ὁ δὲ Βάσιρες. φησὶν ὁ μύθος, ἐνήργει τὴν ὠμότητα αὐτῆ κατὰ τε τῶν ἀδίων ξένων, ἢ κατὰ τῶν δυσυχῶν τῶν ναυαγίων, ἢ ἄλλῳ τινὲ συμβάντι ἐν ταῖς τῆς Αἰγύπτου ἀκταῖς ἐκρηφόντων.

3. „Πολλοὶ ἄνδρες σοφοί, λέγει ὁ αὐτὸς, ἀρνῦνται τὰς ἐν τῇ Συρίᾳ, ἢ τὰς ἄχρι τῶν ὀρίων τῆ Εὐφράτης νίκας τῆ Δαβὶδ. ἔδε-
„μία δὲ μνημὴ τέτων ἐν ταῖς ἱσραήλ.

Ἀνωτέρω, διαλαμβάνων περὶ τῆς τῆ Σολομῶντος Βασιλείας, ἀ-
πέδειξα τὸ ἐναντίον, ὅπερ ἔδειξ τῶν σοφῶν ἀρνείται· ὁ δὲ κριτικὸς,
ἢ οἱ τέτω ὅμοιοι κατ' ἑδὲν ἕτερον τοσῦτον ἐλλαπτεῖς εἰσιν, ὅσον τῷ τῆς
σοφίας λόγῳ.

Εὐφ. 3. κ. 3.
Α' εὐφ. 5.

4. „Εἶπερ ὁ Δαβὶδ, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, ἐξέτενε τὸ κράτος
„αὐτῆς ἕως τῆ Εὐφράτης, ὑπῆρχεν ἂν εἰς τῶν μεγίστων Βασιλέων
„τῆς γῆς.

Τῆς Συρίας, τῆς ἀπὸ τῆ Εὐφράτης ἄχρι τῶν ὀρίων τῆς Αἰγύ-
πτου ἐπεκτανομένης τὸ μὲν μῆκός ἐστιν ἴσον λέγαις ἑκατὸν ἐξήκοντα,
τὸ δὲ πλάτος τεσσαράκοντα, ἢ πενήκοντα. τῷτο δὲ τὸ μέγεθος μό-
λις ἴσόν ἐστι τεταρτημορίῳ τῆς Γαλλίας, ὁ Δαβὶδ ἄρα ἠδύνατο δεσπό-
ζειν ἐπὶ ταύτης τῆς ἐκτάσεως, καὶ μὴ ἦν εἰς τῶν μεγίστων Βασιλέων
τῆς γῆς.

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς νομιζομένης ἀκυρώσεως τῆ γάμου τῆ Δαβὶδ μετὰ τῆς
Βηρσαβεῆς.

1. **Α**κώσωμεν νῦν τὸν αὐτὸν προσδιαλεγόμενον ὡς κανονικὸν περὶ
τῶν κωλυόντων τὸν γάμον, τὸν ἐκ μοιχείας ὁμῶς τε ἢ φόνου ἐπόμενον.
„Ο γάμος, λέγει, τῆς Βηρσαβεῆς, τῆς ἐκ τῆ σπέρματος τῆ Δαβὶδ
„ἐγκυμονήσεως, ὑπὸ πολλῶν Ραβίνων τε ἢ ὑπομνηματιστῶν ἀνεκηρύ-
„χθη ἄκυρος.

Υπὸ πολλῶν φησὶν, ἔδεναι ὁμῶς ὀνομαστὶ προτείνειν. προσέειπεν
δὲ τὰ δεῖ „παρ' ἡμῶν ἡ μοιχευθεῖσα γυνὴ ἔδυναται σύζευχθῆναι με-
„τὰ τῆ ἐρασῆς αὐτῆς, τῆ τὸν ἄνδρα αὐτῆς φονεύσαντος, ἀνευ τῆς τῆ
„Πάππα ἀδείας, κατὰ τὸ ὀριῶν ὑπὸ τῆ Πάππα Κελεσίμβ τῆ Γ'.

Τὰ ἐκτεθέντα ἔκ ἔχει τὸ ἀκριβές. διότι ἐν τῷ θεαύματι τοῦ
Κελεσίμβ τῆ Γ'. ὁ λόγος ἔκ ἔστι περὶ μοιχευθεῶν γυναικῶν, „ἀλ-
„λὰ περὶ γυναικῶν χειριστῶν, αἵτινες ἔκ ἔμοιχεύθησαν, ἀλλὰ συ-
„νεφώνησαν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν ὑπὲρ τῆ θανάτου τῶν ἀνδρῶν αὐ-
τῶν, ὅπερ δὴ ἢ τετέλεται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Βηρσαβεῆ ἐ συνεφώνησε τῷ
Δαβὶδ ὑπὲρ τῆ φόνου τῆ Οὐρίας, ἡ ἀπόφασις τῆ Κελεσίμβ τῆ Γ',
τῷ γάμῳ αὐτῆς ἐχάρμαζε. ἀληθὲς δὲ ἐστὶν τὸ, ὅτι παρ' ἡμῶν ἡ μοι-
χευθεῖσα γυνὴ ἔδυνατ' ἐλθεῖν εἰς γάμον κοινωνίαν μετὰ τῆ ἐρασῆς
αὐ-

Bb

αὐτῆς, ἢ φονέως τῆ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἐδεμίαν μετοχὴν εἶχε τῆ φόνου. ἀλλ' ὁ νόμος, ὁ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον ἀκυρῶν, ὅτε ἀνὸς ἀδείας γίνεῃ, ἐπὶ μόνον τὸ κανονικὸν δικαίωμα τεθεμελιώῃ. τῆτο δὲ, ἐδὲ παρὰ τοῖς Ἰσραϊκοῖς κείῃ νόμοις, ἐδὲ παρὰ τῷ ῥωμαϊκῷ δικαίωματι. ἐπικυρημὸν δὲ ἡμεῖς τὸ συνοικέσιον δύω ἀπίσων, τῶν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τοιαύτης ἀνοσιουργίας εἰς γάμους κοινωνίαν συνελθόντων, ἥ ἢ χωρίζομεν αὐτὰς, ἐὰν μετὰ ταῦτα ἑκάτερος αὐτῶν δεχθῇ τὴν χειρισανικὴν πῖσιν.

2. „Βέβαιόν ἐστι προσίδησιν ὁ αὐτὸς, ὅτι ἐδὲν πεπολιτωμένον ἔθνος συγχωρεῖ τῷ φονοκτόνῳ συζυγῆσθαι τῇ χρησθασίᾳ ἀπὸ τῆ ἀνδρὸς, ὃν αὐτὸς ἀπέκτεινεν.

Ὁ περὶ τῆς λόγου ἀπλῆς ἐστὶ. διότι ὅταν τὸ ἁμάρτημα φανερωθῇ, τότε ὁ φονεὺς διώκεῃ, ἢ θανάτῳ καταδικάζεῃ. ἡ δὲ τῆ Δαβὶδ περισσασίς ἐκ ἦν τοιαύτη. ὅτε ἡ συνεζεύχθη τῇ Βηρσαβεῇ, τὸ ἁμάρτημα αὐτῆς ἦν μουσικόν. πρὸς τῆτοις ἡ βασιλικὴ ἀξία διεφυλάττει αὐτὸν ἀπὸ πάσης κατὰδρομῆς.

3. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς μαθεῖν, πῶς βάλῃ καταντῆσαι ἔτι ὁ ὀξύνης κανονικός, ἰδὲ τὸ πῶς. „Ἐὰν, λέγει, ὁ γάμος τῆ Δαβὶδ ἢ τῆς Βηρσαβεῆ ἦν ἄκυρος, ἔκετι εἰπεῖν ἔξεσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατήγετο νομίμως ἐκ τῆ Δαβὶδ.

Καὶ ἐν ἀκαρεῖ παραβλέψωμεν τὴν τῆς ψευδαρχῆς ἐδ' ἔτω τὸ ἐξ αὐτῆς ἐπόμενον βέβαιόν ἐστι. διότι ἁποτίπῃ ἀπέδαξα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατάγεῃ ἐκ τῆ Δαβὶδ, ἢ διὰ τῆ Σολομῶντος, τῆ ἢ τῆς Βηρσαβεῆ, ἀλλὰ διὰ τῆ Ναθαν, (166) τῆ ἐξ ἄλλης γεννηθέντος γυναικός. ἐστὶν ὅμως πάντῃ ψευδὲς τὸ τὸν γάμον τῆ Δαβὶδ ἢ τῆς Βηρσαβεῆ εἶναι ἄκυρον. διότι τὸ μὲν Ἰσραϊτικὸν γένος, τὸ πολλὸν μᾶλλον ἢ περὶ ὁ κερτικὸς ἐπιστάμενον τὰς νόμους δι' ὧν διοικεῖτο, ἐδεμίαν προέτανε δυσκολίαν εἰς τὸ ἀναγνωρίσαι τὸν Σολομῶντα νόμιμον ἢ τὸν τῆ Δαβὶδ. ὁ δὲ Ἀδωνίας πρωτότοκος ὢν, ἥ ὑπὲρ τῆς προτιμήσεως διήχυρζόμενος, ἐδὲποτε διεδικάδη μετὰ τῆ ἀδελφῆ αὐτῆς περὶ τῆς νομίμης αὐτῆς ὑπότητος. ἀλλ' ἐξημιώθη λίαν, μὴ ἔχων σύμβολον νομικόν τινα τοιοῦτον, οἷός ἐστιν ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος.

ΑΡΘΡΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς πορθέσεως τῆς 'Ραββὰθ. ἢ τῆς κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν
αὐξηρότητος.

1. „Διῃχυρίζονται τινες, φησὶν ὁ αὐτὸς, ὅτι τὸ τῷ ταλάντῳ βά-
ρῳ ἰσὺν ἐσὶν ἐννενηκοντα τῶν ἡμετέρων λιτρῶν, τῶν ἐκ δεκαῆς ὄγ-
γύων συγκεκμημένων. τοιοῦτον δὲ διάδημα ἔδεις εὔνα) φέρειν.... ἀλ-
λως τε τὸ διάδημα ἔδεν ἕτερον ἦν, εἰμὴ μικράτις ταινία.

Τοιαύτη δυσκολία προκύπτει ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τῷ δο-
τέρῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ περὶ τῷ διαδήματι τῷ Βασιλέως τῶν
Ἀμμωνιτῶν, ὅπερ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῷ ἔθηκεν ὁ Δαβὶδ. αὕτη δὲ
ἡ δυσκολία ἀληθὴς ἐστὶ, μάλιστα εἰάν τῆς Βελ γάτης ἀντεχώμεθα. ὁ
Βοχάρτ) ὅμως, ἢ οἱ Ἀγγλοι οἱ τῆς καθολικῆς ἰστορίας συγγρα-
φεῖς παρετήρησαν, ὅτι τὸ ἐβραϊκὸν ὕφ) τῷ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν,
ὅμοιον ὄν τῷ ἐν τοῖς Παραλειπομένοις, σημαίνει τὴν τιμὴν μᾶλλον ἢ
τὸ βάρος) τάττε τῷ λίθοις τιμῶσις κεκοσμημένον διάδημα, εἰάν δὲ
μὴ δεχώμεθα τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἀνάγκη ἐστὶν ὁμολογήσαι, ὅτι
ὅτι ὑπερβολὴ ἐστὶν, ὡς ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος βέλε), ἀλλ' ἀγνοία
τῷ ἀληθὺς βάρους τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως, κικαρ, ἥτις ἐν ταῖς ἡμε-
τέραις μεταφράσεσι μετ'ερμηνεύει) τάλαντον.

2. Βασ. 12. 50.

1. Παρ. 20. 2.

2. „Επιθυμητόν. φησὶ, τὸ ὑπερβολὴν λόγος εἶναι ἢ τὰς ἀκα-
ταλήπτως βαρβαρότητας, τὰς κατὰ τῶν πολιτῶν τῆς 'Ραββὰθ ἐ-
νεργηθείσας.

Ἀληθῶς ὡμοτάτη ἦν ἡ κατ' αὐτῶν τῷ Δαβίδ ἐκδήκησις. ἀλ-
λὰ παρατηρῆσαι δεῖ τὰς ἀφορμὴν παραχέσας ἐπιρρείας, εἴτεν τὰς
πρέσβεις, τὰς λίαν ἀτίμως καταχυνθέντας ἐπὶ κακῶς τετεμελιω-
μένη ὑποψία, τὴν κατὰ τῷ Δαβίδ συγκροτηθεῖσαν πάσης τῆς Συ-
ρίας συνωμοσίαν, ἢ ταῦτα πρὶν ἢ μηδὲν ἀνταπόδωμα ἀποδεῖναι αὐτῷ
ὑπὲρ τῆς κατ' αὐτῷ χλοδασίας) τὸν μετὰ ἰσχυρυγνομίας πόλεμον, ὃν
μετὰ ταῦτα ἀναλαβόντες, ἕως τέλους ἐπέμειναν) τὴν ἐφοδόν, ἣν με-
τὰ τὴν ἐν τῇ μητροπόλει αὐτῶν πολυχρόνιον πολιορκίαν ὑπομείναν-
τες, μηδένα λόγον περὶ τῷ παραδοθῆναι προέτανον. ταῦτα ἔν τῷ ἁ-
δικῷ. ἢ ἀήθῃ, ἢ ὑπέρογκα τῶν Ἀμμωνιτῶν ἔργα ἱκανὰ ἦσαν ἐ-
πιστᾶσαι ἐναντίον αὐτῶν τὰς κατ' ἐκεῖνας τὰς καιρὰς συνήθεις αὐξη-
ρότητας. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς δευτέρας τῶν Βα-
σιλειῶν βίβλου γονικῶς λαλή, ὅμως ἡ αὐξηρότης ἐκ ἀδιακρίτως κα-
τὰ πάντων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τῶν ἀμαρτησάντων Ἀμμωνιτῶν ἐνεργ-
γῇ.

2. Βασ. 17. 33.

2. Περ. 17. 27.

γήθη. ὅτι βλέπομεν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ Ἀμμανίτην τινα, Οὐεσ-
βὶ καλέμενον, υἱὸν Νάας ἐκ Ῥαββὰθ, τῷ Δαβὶδ κατὰ τῆ Ἀβρα-
σαλὼμ βοηθῆντα.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ς.

Περὶ τῆς Φθορᾶς τῆς Θιμαρ, ἢ τῶν συνεπαῶν αὐτῆς.

2. Περ. 13. 13.

1. **Η** μὲν Θιμαρ λέγει πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, ζήτησόν με
πρὸς γάμους κοινωνίαν· τὸ δὲ Λοβίτικὸν ἐν τῷ δεκάτῳ ὄγδῳ κεφα-
λαίῳ ἀπαγορεύει ρητῶς τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν αἰσχύνην τῆς ἰδίας ἀ-
δελφῆς. τινὲς δὲ τῶν Ἰσδαίων δι' αὐτοῦ, ὅτι ἦν συγκεχωρημένον
λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν ἐκ πατρὸς, ἔχον δὲ τὴν ἐκ μητρὸς ἀδελφὴν.
..... Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὸ δεκάτον ὄγδον κεφάλαιον τῆ Λοβί-
τικῆς ἐκ ἀπαγορεύει εἰμὴ τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν ἀχρημοσύνην τῆς ἰ-
δίας ἀδελφῆς. ὁ δὲ γάμος ἀφαιρεῖ τὴν αἰσχύνην. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ
τῆ σοφῆς κερτικῆς σκέψις.

Α. Περ. 13. 7.

Ἐκ τούτου δυνάμεθα ἀποδείξαι, ὅτι συγκεχωρημένον ἦν ἔλθειν
εἰς γάμους κοινωνίαν μετὰ τῆς ἰδίας μητρὸς. διότι τὸ Λοβίτικὸν τῇ αὐ-
τῇ φράσει λαλεῖ ἢ περὶ τῆς συνουσίας τῆς ἡς μετὰ τῆς ἰδίας μητρὸς.
Οὐκ ἀποκαλύπτει, λέγει τὸ αὐτὸ κεφάλαιον τῆ Λοβίτικῆς, τὴν ἀ-
χρημοσύνην τῆς μητρὸς σου. Διαλεκτικῶς δὲ, πῶς ἐτόλμητας ἀνα-
καινίσαι ταύτην τὴν ἔνστασιν, μηδὲνα λόγον εἰπὼν κατὰ τῆς ἀποκρί-
σεως τῆς εὐφροσύνης τε ἢ ἐπιτηδείας τῶν Ἰσδαϊκῶν ἐπιστολῶν συγγραφέ-
ως; Σὺ ἀντιπροτείνεις, ἀπεκρίθη σοι αὐτὸς, κατὰ τῶν ἐμφαντικῶν
τῆς εἰδικῆς νόμος λόγων τὰ λόγια τῆς κόρης τῆς τεταραγμένης ὑπὸ τῆς
κατ' αὐτῆς ἐτοιμαζομένης ἀπανθρώπου αἰσχύνης. εἰσὶ δ' ἄρα γε ἱκανὰ ταύ-
τα τὰ τῆς φράσεως λόγια ἀποδείξαι ὅτι Ἰσδαϊκόν, ὅπερ ὁ μὲν νό-
μος ἀποδοκιμάζει, ἡ δὲ περὶ τῆς Ἰσδαϊκῆς γένεως ἱστορία ἔθεν προ-
τείνει παράδειγμα;

Ε. Περ. Γ' 8δ.
πρὸς τὸν Βολτ.
το. Α. 2. σ. 351

Τὸ δὲ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀπίστευτον προβαλλόμενον, τῆς τῆς τῆς, ὅτι οἱ
Ἰσδαῖοι ἐνδεχομένως τὸ Λοβίτικὸν ἠγνόουν, ἢ γραφεῖς ἐκ εἴχον, ἐ-
στὶν ἄτοπον ἐπίσης ἢ γελοῖον. ἡμεῖς δὲ πάλιν τῆς τοῦ ὁψόμεθα ὡς
τῷ περὶ τούτου ἄρθῳ.

2. Ἄλλο ζήτημα. Διὰ τὸ ὅτι Δαβὶδ, ὁ μέγας ἐν πολέμοις, φεύ-
γει ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ πρὸς τῆς φράσαις ἐκεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ;
ἢ ἀποκρίσιν ἀπλῆ. Φεύγει, ἵνα μὴ πολιορκηθῇ.

2. Ἡ Ἱερουσαλήμ, πρὸς Ἰησὺν ὁ αὐτὸς κατὰ χωρὶς ἦν, ἢ ἔτι κατὰ χωρὶς ἦν, ἀλλ' ὅταν μεγάλη πόλις ἰελείας μὴ ἀπολαμ-
βάνη εἰρήνης, αἰφνιδίως δὲ ἐπὶ Ἰησὺν αὐτῇ οἱ ἐχθροὶ, οὐκ ἔχον πάν-
τως τὰς ἀναγκαίας ἐτοιμασίας πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τῇ πολιορκίᾳ.

4. Ἐστὶ δὲ ἀρά γε δυνατὸν, ἀνδρωπον ἰσοῦτον ἀσπαραγχνον,
πρίξοντα δίχα, καὶ συνδράλινοντα διὰ σιδηρῶν λειβόλων καὶ ὑπολομένων,
καὶ καίοντα ἐν τοῖς φέρονσι τὰς νικηθέντας ἐχθροὺς αὐτῶν, φεύγειν ἐκ
τῆς μητροπόλεως κλαίοντα ὥσπερ ἀβέλιον παιδίον.

2. Βαβ. 17. 3

Ταῦτα φησὶν ὡς περὶ ἂν ἐν τῷ ἐν ταῖς μάχαις μένος, ἢ κατὰ
τῶν ἰχυρογνωμόνων νικηθέντων ἐχθρῶν ὀργὴν ἐσβέννυε τὴν τῆς φύ-
σεως αἰσθητὴν ὅταν τις βλέπῃ ἑαυτὸν ὑπὸ τῆς ἰδῆς ἢ ἐξ προδιδομένου, καὶ
γυννῶσαι κατ' αὐτῶν τὸ ξίφος ἀναγκαζόμενον. προσετίθετο δὲ τῷ
Δαβὶδ πρὸς τοὺς δὲ τοῖς θλιβεροῖς ὁ διαλογισμὸς τῆς αἰτίας τῶν δυ-
συχνημάτων αὐτῶν. διὸ διὰ θαρρύων καὶ ταπενώσεως ἠγωνίζετο κάμψαι
πρὸς οἶκον τὴν κατὰ πλῆθειαν παντοδύναμον χεῖρα εἰς ἱμωρίαν τῶν
τὸν Οὐρὶαν φονεύσαντων.

5. Οἱ εὐλαβεῖς ἀναγνῶσαι, οἱ τὴν σεμνοπρέπειαν οἱ
τοῖς συγγράμμασι ζητῶντες, ὁδὸν θαυμάσιον, ὁρῶντες μεσιωπῶν-
τα τὰ ὑπὸ τῆς κελικῆς λεγόμενα περὶ τῆς πῶς ὁ Ἀβραάμ μετῆλ-
θε τὰς γυναῖκας, τὰς ὑπὸ τῆς Δαβὶδ ἐν τῷ παλατίῳ αὐτῶν κατα-
ληφθεῖσας (167).

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ.

Περὶ τῆς συγχωρηθείσης τοῖς Γαβωνίταις ἀνδροληψίας.

1. Οὐδὲν, φησὶν ἔστι ὁ Παρατηρητὴς φιλοσόφος. ἢ ἰσοῦτον καινὸν
ἐν Παλαισίνῃ, ὅσον ὁ λιμὸς. περὶ τῆς δὲ πολλάκις λαλῆσαι τὰ ἱερὰ
βιβλία. Ἐπὶ τῷ δὲ, ὅτε ὁ Ἀβραάμ ἦλθεν εἰς τὴν Παλαισίνην,
εὗρεν ἐκεῖ λιμόν. ὁδὸν ἔνθα θαυμαστὸν, ἐὰν ὁ Θεὸς λέγῃ τῷ Δαβὶδ,
ὅτι ὁ λιμὸς ἔστι ἐξάλη διὰ τὸν πρὸ πολλῶν ἀπαθανόντα Σαβλ.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς ὁ Ἀβραάμ ἔθηκε τὸν πόδα
αὐτῶν ἐν τῇ Παλαισίνῃ, ἕως τῆς ἱεροῦσιν τῆς Βασιλείας τῆς Δαβὶδ,
πεντάκις σημειῖται τὰ ἱερὰ βιβλία λιμόν, ἢ ἀσπερμάτων ἔλαψιν. Ἐν
μὲν τοῖς χρόνοις αὐτῶν τῆς Πατριάρχου Ἀβραάμ λιμὸς συνέβη πρῶτον
ἐν δὲ τοῖς τῆς Ἰσαὰκ, τῷ τετάρτῳ μετὰ ἑξήδεκα πρὸς τοὺς ἑκατὸν, δεύ-
τερον. ἐν δὲ τοῖς τῆς Ἰακώβ, εἴτην μετὰ ἑτὶ ἑξήδεκα πρὸς τοὺς ὀκτακον-
τα, τρίτον. ἐν δὲ τοῖς τῆς πενταγῆρας τῆς Ραββί, ἡτοι μετὰ ἑτὶ πλέ-
ον ἢ πεντακόσια, τέταρτον. πέμπτον δὲ ὁ περὶ τοῦ λόγου. ἐν ἑτε-

Γεν. 12. 10.

Γεν. 26. 1.

Γεν. 42. 1, 2.

Ραββ. 1. 1.

2. Βαβ. 21. 1.

σιν

σιν ἔν περὶ πρὸς οὐκ ἑκατοσίοις πεντήκοντα, πέντε μόνα εἰσὶ τὰ τῆς ἐνδεείας ἔτη. ποῖον δὲ τόπον εὐρίσκομεν ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀμοιβὸν τοσούτων ὀλίγης, ἢ ἢ πλεονῶν ἐνδεείας ἐντὸς τοσούτων χρόνων; ὁ ἔν κριτικός βλάπτει τὸ κοινὸν, τοιαύτας ἐκτιθέμενον παρατηρήσεις.

Ἀλλ' ἵνα τί ὁ Θεὸς πέμψει λιμὸν εἰς ποιήν τῶν σφαλμάτων τῶ ἀποθανόντος Βασιλέως;

Ἴνα διδάξῃ τὰς προεσώτας. τὰς δυναστεύοντας τὰς ἀδυνάτους τὰ, ὅτι καὶ κατ' ὅν καιρὸν διαρκῇ ἡ ἐξουσία αὐτῶν, λογίζονται τιμωρίας αἰωτέροι, ὅμως ἡ θεία δικαιοσύνη ἡτοί εὐδύς, ἢ μετὰ ταῦτα διεκδικεῖ τὰς δυναστείας αὐτῶν, καὶ τὴν ἰὼν συνθηκῶν πῖσιν, τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀφαιρηθεῖσαν.

2. Ἀλλ' ἡ θεία Γραφὴ ἔδωκεν εἶρηκεν, ὅτι ὁ Σαδλ ἠδίκησεν, καὶ ἔδωκεν μικρόν τι, τὰς Γαβαωνίτας.

2. Βασ. 21.4.

Εἶρηκε πάνυ ἐκπεφασμένως ἐν τῷ ἑσπέρῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ. τὸ τοῦ ἀρκεῖ παντὶ τῷ μὴ θέλοντι ἀκάν τὸ αὐτὸ πολλάκις ὡς ὁ κριτικός.

3. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σαδλ κατώκει ἐν τῇ Γαβαῶν.

Τὸ τοῦ ἑσιν ἄλλο σφάλμα. Γαβαὰ καὶ Γαβαὼν εἰσὶ δύο πόλεις ἀλλήλων διαφέρουσαι.

4. Ὁ Δαβὶδ ζητεῖ δύσφημον πρόφασιν, ἵνα δι' ἀτίμη παιδείας ἐξαφανίσῃ τὸ τῶ πεντῆρεθ' αὐτῶ γένος.

Τὸ ἐγκλημα τῶκο ἐστὶ συνοφαντία. διότι ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν εἰτικὴν ἐδυνήθη, ἵνα πείσῃ τὰς Γαβαωνίτας δεχθῆναι ἄλλην ἀνταπόδοσιν ἀντίτῃ δὲ σαφερώτατα, μὴ θέλων παραδῆναι τὸν τῶ Ἰωνάθαν υἱόν, ἢ ἔγγονον τῶ Σαδλ, κατέπεσε δὲ αὐτὸς ἀρκεσθῆναι μόνοις ἐπὶ τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, τὰς δὲ λοιπὰς καταλιπεῖν ἐν εἰρήνῃ.

5. Ταύτῃ τῇ ἀνανδρίᾳ, ἢ μανίᾳ προσέθηκεν ὁ Δαβὶδ τὴν ἐπιτοκίαν. διότι ὡμωσε τῷ Σαδλ, μηδέποτε μηδένα τῶν υἱῶν αὐτῶ σεπρῆσαι τῆς ζωῆς.

1. Βασ. 24.22.

Καὶ τὸ τοῦ ψεύδους. διότι ὁ Δαβὶδ ὡμωσε μὲν ἀπλῶς, μὴ ἐξολοθρεῦσαι τὴν τῶ Σαδλ φυλὴν, μηδὲ ἐξαφανίσαι τὸ ὄνομα αὐτῶ, ταύτην δὲ τὴν ὑπόχρεσιν πεισῶς τε ἢ ἐξηκριβωμένως ἐπλήρωσεν, ὡς ῥητῶς διαλαμβάνει τὸ δεύτερον τῶν Βασιλειῶν βιβλίον. Ἐφείσατο, καὶ φησὶν, ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ Μεμφιβοσθὲ ὑόν Ἰωνάθαν υἱῶ Σαδλ διὰ τὸν ὄρκον Κυρίου, τὸν ἀναμέσον αὐτῶν, καὶ ἀναμέσον Δαβὶδ, καὶ ἀναμέσον Ἰωνάθαν υἱῶ Σαδλ. Τὸ μὲν ἐν γένος τῶ Σαδλ ἐκ ἐξαφανίσθη, ἐσώζετο δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶ ἐν Ἰσραὴλ.

2. Βασ. 21.7.

Α'Ρ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Η'.

Περὶ τῆς διαταχθείσης ὑπὸ τῷ Δαβὶδ ἐπαριθμήσεως, ἢ τῶν ἐξ αὐτῆς κακῶν.

1. **Ι**δὲ λελοῦσται ἡ ἐχάτη τῶ ἀπίστῳ ἐνστάσι κατὰ τῶ δοῦτέρῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίου. „Τὸ τῆς Βαλγάτης ὕφος πρῶτον μὲν λέγει ρητῶς, „ἡ ὀργὴ τῆ Θεῆ ἐπαυξήσασα, ἐνέπνυσε τῷ Δαβὶδ, ἃ δὲ ἐκπεφασμένης προσαγῆς ἐπεισεν αὐτὸν ποιῆσαι ταύτην τὴν ἐξαριθμῆσιν.

Τὸ μὲν, ἐνέπνυσε ἰὼ Δαβὶδ, ἐτι δὲ ἢ τὸ, δὲ ἐκπεφασμένης προσαγῆς, ἔκ εἰσι λόγια ἰῆς Βαλγάτης, ἀλλὰ τῆς ἐνστάσεως πατρός. πρὸς τῆτοις, εἶχεν ἀρα ἀνάγκην ὅτος ὁ μέγας κριτικὸς ἀντέχεσθαι τῆς Βαλγάτης; εἴπερ ἐσκέπτετο τὸ ὕφος ἰῆς βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, ἢ τὸ ἰὼν Παραλαπομένων, κατενόει ἂν, ὅτι τὸ τῶν Βασιλειῶν ἐν τῷ δε τῷ τόπῳ ἐπατέτινα ἀλλοίωσιν. (168). „Ἰδὲ πῶς αὐτὸς τῆτο αὐτὸ μεθερμηνεύει ἐν τῇ νομιζομένῃ μεταφράσει αὐτῆς. „Καὶ ἡ ὀργὴ Κυρίου προστέθη τῇ αὐτῆς ὀργῇ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. „Ἐπειδὴ ἂν ἡ μετάφρασις αὐτῆς ὁδεμίαν παρίσχησιν ἐννοίαν, δηλὸν ὅτι τὸ πρωτότυπον αὐτῆς ὕφος ἦν ἐξηλωμένον. πρὸς τῆτοις ἐβλεπεν αὐτὸς, ὅτι τὸ παράλληλον τῶν Παραλαπομένων ὕφος λύει τὴν προκειμένην δυσκολίαν, ἀρχόμενον τῆς διηγήσεως τῆς τῆ συμβάντος ἔτι. „Καὶ ἔτι ὁ Σατὰν ἐπὶ Ἰσραὴλ, ἢ ἐπέσασε τὸν Δαβὶδ τῆ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραὴλ. Ἐκ τῆς δὲ συμπεράναι ἡδύνατο, ὅτι τὸ πρωτότυπον ὕφος τῆ δοῦτέρῳ τῶν Βασιλειῶν ἐξ ἀνάγκης περιεῖχε τὰδε. „Ἡ ὀργὴ τῆ Κυρίου ἐξηγέρθη κατὰ τῆς Ἰσραὴλ, διότι ὁ Σατὰν ἐπέσασε τὸν Δαβὶδ τῆ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραὴλ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐννοία, ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆ συμβιβασμῆς τῶν δύο ῥήσεων, ἢ ἐξαλάφυσά τὴν δυσκολίαν, ἥτις ἀρχὴν ἔλαβεν ἐκ τῆς παραδρομῆς τῆ μεταγραφῆς, τῆ λέξεως τινὰς καταλείψαντος, ὅτε τὴν τῶν Βασιλειῶν βιβλίον μετέγραφε.

„Δεύτερον, λέγει ὁ αὐτὸς, ὁ Κύριος διὰ τῆς Πεντατεύχῃς ἐκέλευσε γνέσθαι τρεῖς ἐξαριθμήσεις. Τρίτον. οὐδὲν ἐπωφελέεσκον, ὅδε συνετώτερον τῆς ἀριθμήσεως τῆ λαῶ.

Τῆτο ἡρτη) ἐκ τῶν περιστάσεων. Οὐδὲν ἐπιβλαβέεσκον, ὅδε ἀσυνετώτερον τῆ ἀνὸς τινὸς ἀνάγκης διὰ μόνην ματαιότητα ἢ ἐπίδειξιν ἐξαριθμεῖν τὸν λαόν. ὅπερ δὴ ἢ πεποίηκεν ὁ Δαβὶδ ὡς δηλὸν ἔκτε της ἀποκρίσεως τῷ Ἰωάβ, ἃ ἐκ τῆ πολιτεύματος τῶν πρώτων

1. Παρ. 21.1.

2. Παρ. 24.3.

1. Παρ. 21.3.

τῆς

τῆς Βασιλείας ὑπεργῶν, οἵτινες μόλις ἐξετέλεσαν τὰ κατεπείγοντα αὐτὸς τῇ Βασιλείᾳ προσάγματα. (169.).

Ἰέταρτον κραυγάζει ὁ αὐτὸς, ὑπερβολή ἐστι, ἔ ὑπόκρισις, ἔ γελοῖον τὸ λέγειν, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐν τούτῳ μικρᾷ ἐπικρατείᾳ εἶχε δέκα ἢ τρεῖς ἑκατοντάδες χιλιάδων στρατιωτῶν, ὅπερ ἐστὶν ἀναλογιζομένων τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐν πεμπτημόριον τῇ λαῷ, ἔξ μιλλιόνια, ἢ πεντακοσίας χιλιάδας ψυχῶν, χωρὶς τῶν Χαναανίων ἢ τῶν Φυλισιείμ ... Πέμπτον, τὸ βιβλίον, Φησὶ, τῶν Παραλαπομένων, τὸ πολλακίς ἀντιφάσκον τῷ τῶν Βασιλεῶν, ἀριθμεῖ δεκαπέντε ἑκατοντάδας χιλιάδων, ἔ ἐβδομήκοντα χιλιάδας, ὅπερ ἀναβαίνει εἰς ἀριθμὸν τερατωδέερον.

Οὗτος ὁ πανταχῶς ἔρων σφάλματα τῶν μεταγραφέων ὅπερ σφάλματα ἔκ εἰσὶ, κατὰ τὸτο δυσυχεῖ, καὶ ὁ ταῦτα ἔ κατανοεῖ, ὅτε εἰσὶ ψηλαφητά. Ἡ διαφορὰ τῶν ἀριθμῶν, ἢ μεταξὺ τῶν δύο βιβλίων, ὧν οἱ συγγραφεῖς τὴν αὐτὴν ἐκτιθέασιν ὑπόθεσιν, ἐκ τῶν αὐτῶν ὑπομνημάτων φιλοπόνως αὐτὴν ἐρανισάμενοι, ἔκ ἐξ αὐτῶν τῶν συγγραφέων πρῶτον, ἀλλ' ἐκ παραδρομῆς τῇ μεταγραφῇ, (170) τῇ ἡτοὶ ὑπὸ τῆς λέξεως ἀπατηθέντος, ἢ ὑπὸ τῶν Γραμμάτων, τῶν δηλωτικῶν τῇ ἀριθμῷ. Ἐν τέτοις τοῖς σεπτοῖς βιβλίοις ὅδε ὑπερβολὴν εὗρίσκες, ὅδε ὑπόκρισιν. καὶ ταῦτα ἐν τῷ τῇ ἀπίστῃ σημάματι, τῇ μελαχματίζοντος εἰς στρατιώτας, εἴτεν εἰς στρατεύματα τακτικά ἢ μεμιδωμένα, ἀνδρώπως ὅπλοφορεῖν μόνον δυναμένης. τοῖστοι δὲ ἀνδρωποι ἔχ' ἐν πεμπτημόριον, ἀλλ' ἐν τριτημόριον εἰσὶ τῇ ὅλῃ γένεσ. ἔτω δὲ αἱ δεκατρεῖς ἑκατοντάδες χιλιάδων τῶν τοῖστων ἀνδρώπων ὑποτίθου τὸ ὅλον τῇ λαῷ αὐτῶν τέσσαρα μιλλιόνια ψυχῶν. Τὸτο δὲ ὅδε ἀπείθακόν ἐστιν, ὅδε τερατῶδες, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὸ τῇ τέπῃ καρποφόρον, ἢ τὴν τῆς γῆς καλλιέργειαν, ἔ ἔκτασιν, ἥς τὸ μὲν μῆκος λέγει περίπῃ ἐξήκοντα, τὸ δὲ πλάτος τριάκοντα. τὸ δὲ λοιπὸν τῆς Συρίας μέρος, τὸ ἐκ τεσσάρων μιλλιονίων συγκείμενον ὑποτελὲς ὃν τότε τῷ Ἰσραὴλ γένε, τὰ πρὸς διατροφήν αὐτῶν συνεπέφερον. ἦν ποτὲ καιρὸς ὅτε ἡ Ῥώμη ἔ ὁ νομὸς αὐτῆς περιεῖχε πέντε μιλλιόνια πολιτῶν, ὡς ἐπιβεβαιῶσιν ἢ ὑπὸ τῶν Κηνσόρων γενομένη ἐξαριθμήσεις. ταῦτα δὲ τὰ πύτε μιλλιόνια ἔ διέτρεφον πάντως οἱ μόνοι καρποὶ τῶν τῆς Ῥώμης πεδίων, ἀλλ' ὅλη ἡ Ἰταλία ἢ ἡ Σικελία τὰς χρεῖας αὐτῶν ἀνεπλήρουν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων, τῶν συγγραφέντων πρὶν μὲν
τῆς τῆ Δαβὶδ Βασιλείας, μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἰσδαίων κατὰ-
σασιν ἐν τῇ γῇ τῆς Ἐπαγγελίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆ κύρης τῶν βιβλίων τῆς Ῥῶθ, τῶν Κριτῶν, καὶ
τῆ Ἰησῆ.

ἈΡΘΡΟΝ Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύρης τῆ βιβλίας τῆς Ῥῶθ.

1. **Ε**ν τῷ μεταξύ τῶν ὑπ' ἐμῶ σημειωθέντων δύο καιρῶν παρίστα-
ται πρῶτον τὸ τῆς Ῥῶθ βιβλίου. τῷτο τεταγμένον μὲν ἦν διαπαν-
τὸς ἐν τῷ Ἰσδαϊκῷ κανόνι, ἔν τοις τῷ Ὀριγένει χρόνοις ἐν μόνον
συγκροτῆν βιβλίον μετὰ τῶν τῶν Κριτῶν, καὶ ὡς ἀκολουθία τῆς πα-
ρὰ τοῖς Ἰσδαίοις λογιζόμενον. μνημονεύει δὲ μεταξύ τῶν τῆ Βοὸς
ἀπογόνων τῶ Ἰεσαὶ τῶ πατρὸς τῆ Δαβὶδ, ἔν αὐτῇ τῆ Δαβὶδ. τῷτο
ἄρα τὸ βιβλίον συνεγράφη, ἢ καὶ πέρας ἔαγε, γεννηθέντος μὲν ἤδη,
ἀκμὴν δὲ μὴ βασιλεύσαντος τῆ Δαβὶδ, διότι ἔ προσαγορεύει αὐτὸν
Βασιλέα, ὡς περὶ ὁ Ἐπαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐν τῇ Γενεαλογίᾳ, ἣν
ἐκ τῶν Ἰσδαϊκῶν βιβλίων, ἢ καταλόγων, ἔκ τῶν Παραλειπομένων
συνελέξατο. τῷτον δὲ τὸν τίτλον ἐκ ἂν παρεσιώπα τὸ τῆς Ῥῶθ βι-
βλίου, εἰπερ ὁ Δαβὶδ ἦν Βασιλεὺς. κατὰ γὰρ τὴν γνώμην τῆ Ἀβρα-
βανέως, καὶ τῶν πλειόνων Ῥαββίνων, τῶν πρὸ τῶν συγγραφέων τῆ
Ταλμὺδ ἀκμασάντων, τὸ τῆς Ῥῶθ βιβλίον συνεγράφη ἐνδεχομένως
ὑπὸ τῆ Σαμὴλ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆ Σαδλ, ὅτε ὁ Δαβὶδ ὑπῆρχεν
ἤδη ἐπίσημος.

2. Ἀξιοσημειώτως ἐστὶν ἡ τῆ αὐτοργῆς τῆς τελευταίου ἐρμηνευ-
θείσης Διαθήκης μαρτυρία περὶ τῆ κύρης τῆς ἱσορίας τῆς Ῥῶθ, ὁ-
μοίως ὅπερ δὴ καὶ παραδοχότερον. ἔ περὶ τῶν βιβλίων τῶν Κριτῶν,
τῆ Ἰησῆ, ἔ αὐτῆς τῆς Πεντατεύχους. Ἡ τῆς Ῥῶθ, λέγει, ἱσορία

C c

συνε-

Ὁ ῥιγιν. κατὰ
Εὐσεβ. β. 6. κ.
25. Εὐκλ. Ι.
509.
Ῥῶθ. 4. 17.

1. Παραλ. 2,
3 3.

„συνεγράφη μετὰ ἀπλότητος φυσικῆς ἢ ἀνεργητικῆς· ἡμεῖς δὲν, δὲν
 „ἐν τῷ Ὀμήρῳ, δὲν ἐν τῷ Ἡροδότῳ, εὐρίσκομεν τοσόντον εἰσδύον εἰς τὴν
 „καρδίαν, ὅσον τὴν τῆς Ράβ ἀπόκεισιν πρὸς τὴν πενθεράν αὐτῆς.
 „Ἐλεύσομαι μετὰ σὺ, ἔ ἔ ἐάν αὐλιθῆς αὐλιθῆσομαι· ὁ λαὸς σου
 „λαός μου, ἢ ὁ Θεός σου Θεός μου. ἢ ἔ ἐάν ἀποθάνῃς ἀποθάνῃς.
 „Ἡ ἀπλότης αὕτη ἔχει ὕψος λόγους. Καλῶτέρως δὲ λέγει· „Ἡμεῖς
 „πολλὰκις εἶπομεν, ὅτι οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι, ἔ τὰ ἡΐτη, ἴα τε χρυσὰ ἢ
 „τὰ πονηρὰ δὲν καίνυν ἔχουσι τοῖς ἡμετέροις τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐκ
 „ἐξ ἰδὸ ἡμέτερον πνεῦμα, ἢ τὸ διακερικτὸν αὐτῶν ἐκ ἐξ ἰδὸ διακε-
 „ρικτὸν τὸ ἡμέτερον. διὰ τῶτον δὲ τὸν λόγον ἡ Πεντάτευχος, ἢ τὰ
 „βιβλία τῷ Ἰησοῦ ἢ τῶν Κριτῶν εἰσὶ χιλιάκις διδακτικώτερα τῷ
 „Ὀμήρῳ, ἢ Ἡροδότῳ.

Εάν ἔν τὰ βιβλία τῆς Ρσθ τῷ Ἰησοῦ, ἰὼν Κριτῶν, ἢ τελευ-
 τῶν τῆς Πεντατεύχου ἐμφαίνωσιν ἡμῖν ἡδὴ ἀπλόστερα, ἢ εἰλικρινέ-
 στερα. ἢ ἀρχαιοτέρα ἢ μόνον τῶν ὑπὸ Ἰσ' Ἡροδότῃ ἐμφαινομένων,
 ἀλλὰ ἢ τῶν ὑπὸ τῷ Ὀμήρῳ ἢ Ἡσίοδῳ, τῶν ἀκμασάντων ἔτη περὶ
 πρὸ χίλια πρὸ τῷ Χριστιανικῷ ἔτους, οἱ τῶν ἄρα συγγραφεῖς ἀρ-
 χαιοτέροισι τῶν δὴ τῶν περιφήμων Ποιητῶν, ἢ διὰ τὸ το ὠφε-
 λιμώτεροι ἢ διδαχικώτεροι, ὡς αὐτὸς ὡμολόγησε. Ταῦτα ἄρα τὰ βι-
 βλία, εἰδὲ ὑπὸ τῷ Ἑσδρα, τῷ τῷ Ἡροδότῳ συγχρόνῳ κατεσκοδάσθη-
 σαν, εἰδὲ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσήφ, τῷ τετρακόσιᾳ ἔτη μετὰ τῆς τῷ
 Ὀμήρῳ χρόνῳ ἀναβάντος εἰς τὸν θρόνον, εἰδὲ τερατώδη εἰσι ἢ ἀτο-
 πα, ὡς ὁ ἀπιστοῦς περὶ τῶν τολμηρῶς διατείνε, αὐτὸς ἐαυτῷ ἐπι-
 δηλότατα ἀντιφάσκων, ὡς μετ' ὀλίγον ὀψόμεθα.

3. "Ἀπερπον δέ μοι τὸ προσωποποιεῖναι καὶ παρασιωπῆσαι, ὅτι ὁ ἄπιστος ὃ δὲ ἄλλο τί ἐδόξε τοσῶτον δικαιοκρίτης ἐν τῷ τῆς 'Ρῶθ βιβλίῳ, ἐπαινέσας τὴν ἀπόκρισιν αὐτῆς, εἰμὴ καὶ ὅτι ἐνόμισεν ὁρᾶν ἀδιαφορίαν τινὰ ἐν τοῖς περὶ πίσεως, καὶ ἀπόδειξιν περὶ τῆς ὅτι ἡ τῶν Ἰσραελίων θρησκεία, ἡ πάσας τὰς ἄλλας ἀποκλείουσα, ἀκμὴν τότε ἔκ ἦν σερεά. ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα ἴστω τοσῶτον ἡμαρτημένον ἐσίν, ὅσον κακῶς τεθεμελιωμένη καὶ ἡ εἰκασία αὐτῆς περὶ τῶν τῆς 'Ρῶθ νοημάτων. διότι καὶ τεθῆ ἁληθὲς τὸ, ὅτι τῇ 'Ρῶθ, τῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μωαβιτῶν γεννηθείσῃ, ἀδιάφορον ἐδόκεα τὸ ἀκολουθεῖν ἢ τοι τῇ τῶν Μωαβιτῶν, ἢ τῇ τῶν Ἰσραελίων θρησκείᾳ, ὅς ὅμως ἔπειθ' καὶ τὴς Ἰσραελίας εἶναι αὐτῇ ὁμογνώμονας. ὅτε δὲ ἡ 'Ρῶθ εἶπε τῇ Νοεμίν, ὃς λαός σε λαός μου, καὶ ὁ Θεός σε Θεός μου. Τότε προτετιμῆκα ἦν ἢ ἡ ἀποφαντικῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰσραελίων, καὶ τὴν τότε λατρείαν τῆς τῶν Μωαβιτῶν θρησκείας, ἐν ἣ ἀνετράφη ἢ δὲ Νοεμὶν προτείνει

τῇ Ρᾶθ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν λαὸν, ἡ τὰς Θεὰς αὐτῆς, πεποήκε
τῷτο ὡς μὴ σέργυσσα ἰδεῖν αὐτὴν διὰ μόνην ἀνθρωπίνην προσαΐσαν
καταλιμπάνυσαν τὴν θρησκείαν αὐτῆς ἡ τὴν πατρίδα.

ἈΡΘΡΟΝ Β'.

Περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν τῇ Βηθλεὲμ γῆς.

1. **Ο** κρηλικὸς βαδὺς διαπαντὸς δεικνύμενος Γεωγράφος, λέγει ἐν
ταῦτα τὰ δε. „Εν τῇ πλησίον τῆς Βηθλεὲμ ἐρήμῳ ἐν κεράμιον ὕδα-
„τῷ ἐλογίζετο ὄωρον· πολλοὶ περιηγηταί, ὁμοίως ἡ Ἀραβες πολλοὶ
„ἀπέθανον δι' ἔλλειψιν ὕδατος· εἰάν εὐρίσκωνταί τινες ἐν αὐτῇ ῥυα-
„κες, οὗτος ἐστὶν ὁ τῶν Κέδρων χείμαρρος πλησίον τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐν
„καιρῷ θέρους ξηραίνονται· πᾶσα ἡ τὴν Βηθλεὲμ περικυκλῶσα γῆ
„πεδιάς ἐστὶν, ἄμμος ἔστιν πυρίτις πλήρης, μόλις δὲ μετὰ τὴν πολ-
„λὴν γεωργικὴν ἐπιμέλειαν καρποφορεῖ ὀλίγην κριθήν.

Μεγάλη ζημία ἐστὶ τὸ, ὅτι περιηγηταί ἀκριβοείας ἀντεχόμενοι,
οὗτος ὁ Θεβενός*), ἱερωμένοι ἀνθρωποὶ πολὺν διανύσαντες χρόνον ἐν
Βηθλεὲμ, ἡ ἔτη ἔξ' ὀλόκληρα διατρίψαντες ἐν τῇ ἁγίᾳ γῇ, ὡς ὁ
πατὴρ ὁ Εὐγένιος, ἀνθρωποὶ πεπαιδευμένοι, συνοδοιπόροι ἐνὸς τῶν
ἡμετέρων πρέσβειων, οἱ μετὰ πάσης ἀνάσεως τὴν γῆν ἐκείνην περιηγή-
σαντες, καὶ κεῖ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντες, ὡς ὁ πατὴρ Ναὸς ὁ Ἰησὺίτης,
πάντες συμφώνως ψεύσιν ἀποδεικνύσαι τῷτον τὸν ἀδόλεγχον· πρῶτον
μὲν ἴδ' ἐμφαίνουσι τρεῖς πλωσιοπαρόχους πηγὰς ἀρίστου ὕδατος, ὧν ἡ
μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Βηθλεὲμ κεκμένη, ἡ ἀπ' αὐτῆς μίαν ἔημι-
σαν λέγαν ἀπέχουσα, τοσῶτον θαψιλῆς ἐστὶν, ὥς πληρὴν μὲν τρεῖς
δεξαμενάς, ποτίζειν δὲ μεγάλην τινα πεδιάδα, ἡ χορηγεῖν διὰ ἱεροῦ
σωλήνος τρισὶ ἡ ἐπέκτα λέγαις ἰσχυρῆς τὸ πρὸς τὴν χεῖραν τῆς
πόλεως Ἱερουσαλὴμ ὕδωρ· ἡ δὲ κατὰ δυσμὰς κεκμένη, ἡ δὴ περὶ πᾶ
λέγας ἀπ' αὐτῆς ἀπέχουσα, ποτίζει πᾶσαν τὴν τῷ Σορέκ πεδιάδα·
ἡ δὲ τρίτη, ἡ κατὰ ἀνατολὰς, μίαν ἀπέχουσα λέγαν, καρποφόρον τε-
λεῖ τὸν ἐκεῖ τόπον· πρὸς ταύταις ταῖς πλωσιοπαρόχοις πηγαῖς καὶ
τετάρτην περιγράφει ὁ Πατὴρ Ναὸς, ἰδὼν αὐτὴν ἐν τῷ φοβερωτά-
τῳ τόπῳ τῆς ἐν Βηθλεὲμ ἐρήμῳ τρεῖς λέγας ἀπ' αὐτῆς τῆς πόλεως
ἀπέ-

*) Θεβεν. ἐν τόμ. 2. κεφ. 47. ἡ 48.
τῆς ἀνατολικῆς. Περιηγήσ. ἡ Εὐγέν. ὁ
Ρογέρ. ἐν βιβ. 1. κεφ. 17. τῆς τοπο-

γραφικῆς περιγραφῆς τῆς ἁγίας γῆς. ἡ
ἡ ὁ Ναὸς ἐν κεφ. 14—19. τῆς ἐν τῇ
ἁγίᾳ γῇ ὁδοπορ.

ἀπέχουσιν, ἡ λίαν ἐγγύς ἔσαν τῇ Μοναστηρίῳ τῇ ἀγίῳ Σάββα. σιω-
πῶ τὰ Φρέατα, ἡ τὰς κινσέρας, τὰς πανταχῶς ἐν αὐτῇ τῇ Βηθλεὲμ
ἡ περὶ αὐτὴν περιεσπάρμενας, ἡ ὕδωρ ποτιμιόζατον τε ἡ ὑγιάσατον
παρεχούσας. ὁ δὲ πατήρ ὁ Εὐγένιος ἐσημείωσε Ἰεσσαράς ἐντὸς τῆ περι-
βόλου τῇ Μοναστηρίῳ τῶν ἐν Βηθλεὲμ Φραγγισκανῶν. Δεύτερον δὲ ἔ-
τοι οἱ τρεῖς αὐτόπται ἡ μάρτυρες ἀποδεικνύουσι τὸν κριτικὸν ψευδό-
μενον ἡ περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν τῇ Βηθλεὲμ γῆς. διότι καὶ ὁμολο-
γῶσιν, ὅτι πολλὰ ὄρη εἰσὶν ἐκεῖ ἡ πεδιάδες πετρώδεις, λέγουσιν ὅμως,
ὅτι μέρος μὲν τῶν ὁρέων τῶν ἐστὶ ξυλοφόρον, ἐν δὲ ταῖς πεδιάσιν,
ταῖς ὑπὸ αὐτῶν τῶν ὁρέων περικυλισμέναις γῇ ἐστὶ καρποφόρος, ἐν ἣ
κριθαὶ ἐσπαρμέναι, ἔλαιαι πεφυτευμέναι, ἡ ἀμπелоὶ σαφυλάς φέ-
ρσαι, δέκα ἢ δώδεκα λίτραις ἰσοβαρεῖς, ὧν αἱ ῥάγες ἰσομεγέθεις δι-
κτύλω. ὁ μὲν ἐν Βοόζ κατῶκει ἐν τῇ Βηθλεὲμ. ὁ δὲ ἀγρὸς αὐτῷ
πλησίον ἦν τῆς πόλεως.

2. „Ο κριτικὸς φησὶν, ὅτι ὁ μὲν Βοόζ ἦν ἀγαθῶτατος ἀνὴρ, ἡ
„δὲ Ρὰθ ἀγαθολάτρη γυνὴ, οἱ δὲ Ἰσ νομῶς τὰς οἰκίσαι ἀπλῆστατοι
„τὸ ἦθος, ἦσαν ὅμως χεῖρονες τῶν ὁπαδῶν τῇ Ἀτίλᾳ, καὶ τῇ Γεν-
„σερίκῃ. (171.)

Ἡμεῖς δὲ ἀνελαμβάνομεν κόπον πρὸς τὸ συμφωνῆται τὰ παρί-
δοξα ταῦτα, ἅπερ αὐτὸς δὲ ἐνόμισε πρεπον αὐτῷ ἀποδείξαι.

ἈΡΘΡΟΝ Γ'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆ κύριος τῆς τῶν Κριτῶν βίβλου.

1. **Τ**ῶν Κριτῶν ἡ βίβλος, ἦν ὡς κανονικὴν οἱ Ἰσραῖτοι διαπαντὸς
ἐδέχοντο, τῷ μὲν Ἀποστόλῳ Παύλῳ παρέχε τὰ ὑπὸ αὐτῷ προτε-
θέντα αὐτοῖς παραδείγματα τῶ Ἰεφθάε, ἡ Βαρακ, ἡ Σαμφὼν. τῷ
δὲ ποιητῇ τῇ ἐξηκοστῇ ἐβδόμῃ ψαλμῷ, δύο ἐδάφια ἐκ τῇ Ἀσματος
τῆς Δεβόρας ἐξαχθέντα. ὁ δὲ συγγραφεὺς τὸ δεύτερον τῶν Βασιλειῶν
βιβλίον, ἔχ ὕστερον τῆς τῇ Ροβοὰμ Βασιλείας, ὡς ἀπέδειξα, μάλ-
λον δὲ αὐτὸς ὁ Δαβὶδ ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰωάβ ἐπιστολῇ αὐτῷ, τῇ ἐν τῷ
ἐξημένῳ βιβλίῳ καμένη, ἔθηκε τὸ ἐξῆς ἀπόπασμα. „Τὶς ἐπάταξε
„τὸν Ἀσιμέλεχ, υἱὸν Ἰεσοβαὰλ υἱὸς Νήρ; ἔχι γυνὴ ἔρριψε κλάσμα
„μύλος ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ ἄνωθεν τῆ τείχεος, ἡ ἀπέθανεν ἐν Θαμαά;
Τελευταῖον αὐτὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Κριτῶν ἀποδει-
κνύουσι αὐτὸ συγγεγραμμένον πρὶν ἢ τὸν Δαβὶδ ἐξῶσαι τῆς Ἰεβου-
σαίης ἐκ τῆ ἐν τῇ Σιών φρενὶς, ὅπερ ἀπ' αὐτῶν ἀφείλετο, ὅτε ἤρξα-
το βασιλεῦειν. ἰδὲ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ ἀναγινωσκόμενα. „Καὶ
„τὸν

Πράξ. 13. 20.

Εβρ. 11. 32.

Ψαλ. 67. 8. 9.

Κριτ. 5. 4. 5.

Β. 4. 2. 1.

Α' θρη. 3. Α-

ριθ. 1.

Κριτ. 9. 55.

2. Βασ. 11. 21.

Κριτ. 1. 21.

„τὸν Ἰεβουσαῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκ ἐξωλόθρευσαν ἡ οἱ Βενιαμίν. καὶ κατώκησεν ὁ Ἰεβουσαῖος μετὰ τῶν ἡνίων Βενιαμίν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης, ἡς καὶ ἐν τῷ τῷ Ἰησοῦ βιβλίῳ σχεδὸν αὐτολεξεῖ κειμένης, ἔδειξα κατὰ τῆ ποιη- Γ⁴⁵. 15. 63
τῆς τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίας, ὅτι ταῦτα τὰ δύο βιβλία ὑπῆρχον, ὅτε ἡ πόλις Σιών ἀκμὴν ὑπεξέσσιος ἦν τοῖς Ἰεβουσαίοις, ἐπομένως δὲ πρὸ τῆς Βασιλείας τῷ Δαβίδ, ὅς ἐστις ἐπίσημον κατέστησε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ἀφελὼν τὴν Σιών ἀπὸ τῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Κατὰ δὲ τὸν κριτικὸν ἐκ ἡς ῥήσεως ταύτης τὸ ἐναντίον συμπεραίνεται. „Ἡ μαρτυρία λέγει αὐτὸς (ἐν τῇ εἰς τὸ βιβλίον 18^ο Ἰησοῦ εἰκοστῇ πρώτῃ σημειώσει) περὶ τῷ ὅτι οἱ Ἰεβουσαῖοι, οἱ ἐξουσιασται 18^ο χωρὶς τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατοικοῦσιν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης μετὰ τῶν ἡνίων τῷ Ἰούδα, δείκνυσιν, ὅτι τῷτο τὸ βιβλίον ἐκ ἐγγράφῃ εἰμὴ με-
τὰ τὸ ἀρξασθαι τὸν Δαβὶδ οἰκοδομεῖν τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ με-
τὰ τὸ προσεθῆναι τὰς παλαιὰς οἰκήτορας τοῖς νεωτέροις πρὸς πλη-
θυσμὸν τῶν τῆς πόλεως πολιτῶν;

Ἡ Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ὁ Δαβὶδ ὑπέταξεν αὐτήν, ἐκ ἦν χωρίον, ἀλλὰ φρεῖον ὅπερ ἠναγκάσθῃ πολιορκησθαι κατὰ τὰς τῆς πολέμου κανόνας, ἵνα τὰς Ἰεβουσαίους ἐκβάλλῃ, ὡς ῥητῶς διαλαμβάνει τὸ δεύ-
τερον τῶν Βασιλειῶν βιβλίον. „Καὶ ἀπῆλθεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ πάντες 2. Βασ. 5. 6, 7
οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν Ἰεβουσαῖον, τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν. Καὶ ἐρέθη τῷ Δαβίδ, ἐκ εἰσελεύσῃ ὧδε. . . Καὶ προ-
κατελάβετο Δαβὶδ τὴν περιοχὴν Σιών. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸν κριτικόν. „Κατ' αὐτὸν τὸ λέγειν σὺν τῷ βιβλίῳ τῷ Ἰησοῦ καὶ τῶν Κρι-
τῶν, ὅτι οἱ Ἰεβουσαῖοι ἔμειναν ὧν μέσω τῶν ἡνίων Βενιαμίν 18^ο Ἰούδα
ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης διὰ τὸ μὴ δυνηθῆναι ταύτας
τὰς δύο φυλάς ἕως τότε ἐξῶσαι αὐτάς. ταυτὸν ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι
οἱ Ἰεβουσαῖοι ἔμειναν ἐκεῖ, ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ σὺν ταῖς ὑπ' αὐτὸν δώδεκα
φυλαῖς ἐν τῷ δὲ τῷ τόπῳ σὺν βίᾳ ἐξέβαλεν αὐτάς. Ὁ προσήλυτοι
τῆς ἀπιστίας, τριστοτρόπως τὸ ὑμέτερον μαντεῖον παίζει τὴν ὑμῶν
εὐπισίαν.

ἈΠΟΡΟΝ Δ'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρης τῆς βιβλίου τῷ Ἰησοῦ.

1. Ὁ τῆς Σοφίας τῆς Σεραχ συγγραφεὺς τὸν τῷ ἡρώος Ἰησοῦ ἐπαι- Σειρ. 46. 1, 4.
νον ὑφαίνων, τὸ βιβλίον αὐτῆς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐ-
ξήντησε πάντα τὰ ἴχνη, δι' ὧν αὐτὸν χαρακτηρίζει. τῷτο τὸ βιβλίον
παρὴν

- παρὶν τῷ 1^ῳ Α' ββακὺμ πνεύματι, ὅτε ἔλεγεν ἐν τῇ ψῆῃ αὐτῆς.
 Α'ββ. 3. 11. „Επήρθη ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη ἔση ἐν τῇ τάξει αὐτῆς· εἰς φῶς
 „βολίδες σε πορεύονται, εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὄπλων σε. Ἐν ταῖς
 Γησ. 10. 13. φαλαῖς τῆ βιβλίας τῆ Ἰησὺ ἱσαμένον. τὸ αὐτὸ δὲ βιβλίον μνημο-
 3. Βασ. 16. 34. „νοδόμησεν Ἀχιλὴς ὁ Βασιλεὺς τὴν Ἱερριχὴν, ἐν τῷ Α' βιβλίῳ πρῶ-
 „τοτόκῳ αὐτῆς ἐμελλίωσεν αὐτήν, καὶ οὐ τῷ Σεγὼβ τῷ νεωτέρῳ
 „αὐτῆς ἐπέσκησε θύρας αὐτῆς, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν
 „χειρὶ Ἰησὺ τῆ ἡ' Ναυί. Ἰδὲ καὶ τὰ ἀναγινωσκόμενα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆ
 Γησ. 6. 26. Ἰησὺ „Επικατάρτος ἐναντίον Κυρίου ὅς ἀναστήσει, καὶ οἰκοδομήσει
 „τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν Ἱερριχὴν. ἐν τῷ πρωτοτόκῳ αὐτῆς μελλίωσεν
 „αὐτήν, καὶ ἐν τῷ ἐλαχίστῳ αὐτῆς ἐπιστήσει τὰς πύλας αὐτῆς. Οὐ δύ-
 ναμαι δε ἀποχρόντως θαυμάσαι περὶ τῆ πῶς τινὲς εἶπον, ὅτι τὸ τῆ
 Ἰησὺ βιβλίον ἐνδεχομένως συνεγράφη κατ' ὃν καιρὸν ἡ τῶν Βασι-
 λειῶν, ἡ ὀλίγον ὕψερ. Αἰνιττόμεθα ἀράγε τὰς ῥήσεις, ἡ μεταγρά-
 3. Βασ. 3. κ. 3. φομεν αὐτὰς πρὶν ἢ γραφῆναι; Ἀναμνήσθητι τῆς ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν
 Α' ρορ. 1. Α' ρορ. 1. προτεθείσηςδείξεως περὶ τῆ ὅτι τὸ τρίτον τῶν Βασιλειῶν βιβλίον συ-
 1. νεγράφη πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς τῶν δέκα φυλῶν Βασιλείας, ἐπο-
 μένως δὲ τὸ ὑπ' αὐτῆς μνημονεύομενον τῆ Ἰησὺ βιβλίον περιφανὲς ἦν
 τοῖς Ἰουδαίοις ἱσαμένης ἐτι τῆς ῥηθείσης Βασιλείας.
 2. Τὸ αὐτὸ βιβλίον ὑπῆρχε πρὶν ἢ τὸν Δαβὶδ ἀφελεῖν ἀπὸ τῶν
 Ἰερουσαλὶν τῆς Σιών φρούριον, ὡς ἄλλοι ἐκ τῶν δε τῶν ἐν αὐτῷ
 Γησ. 15. 63. ἀναγινωσκομένων ῥημάτων. Καὶ ὁ Ἰερουσαλὶν κατῶκει ἐν Ἰερουσαλὴμ,
 „ἡ ἡδυνήθησαν οἱ υἱοὶ Ἰούδα ἀπολέσαι αὐτὴν, καὶ κατῶκησαν οἱ
 „Ἰερουσαλὶν ἐν Ἰερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἐδειξα δὲ ἀνωτέ-
 ρω πόσον τερατωδῶς ἐρμηνεύει τὸ ῥητὸν τῆτο ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος·
 „διότι ὁ δὲ ἐφόδῳ κατακυριεύσας πόλεως τινος, δύναται ἀναμφιβόλως
 „ἐξωθῆσαι καὶ ἐξολοθρεῖν τὴν ἐν αὐτῇ οἰκῶντα. Τελευταῖον τὸ αὐ-
 τὸ βιβλίον ὑπῆρχε πρὸ τῆ τῶν Κριτῶν βιβλίας. διότι τὸ μὲν πρῶτον
 Κριτ. 1. 10— κεφάλαιον τῶν Κριτῶν μεγίστην ἔχει χάριν τοῖς ἐν τῷ δεκάτῳ τε-
 12. τάρτῳ κεφαλαίῳ τῆ Ἰησὺ ἱσαμένοις περὶ τῆ ζητήματος τῆ ὑπὸ
 Γησ. 14. 6— τῆ Χάλεβ προτεθέντος αὐτῷ τῷ Ἰησὺ τῷ τῶν Ἰουδαίων προσέδωκε
 15. περὶ τῆ ὁρεῖς τόπος τῆς Χεβρών. τὸ δὲ ἕκτον, καὶ ἑβδόμον, καὶ ὄγδοον
 Κριτ. 1. 5—8. ἐδάφιον τῆ αὐτῆς κεφαλῆς τῶν Κριτῶν εἰσὶν ἡ ἀνακεφαλαιώσις 1^ῃ
 Γησ. 24. 11. ἐκῆς κεφαλῆς τῆ Ἰησὺ.

3. Μετὰ τὸν Καλμέτον, ἄνδρα σοφὸν καὶ ἱερῶμενον, τοσάκις δὲ καὶ
 πάνυ ματαίως ὑπὸ τῆ κριτικῆς περιπεφρονημένον, παρατηρῶ καὶ γὰρ,
 ὅτι

ὅτι αἱ πολλαὶ λεπτολογίαι, ἢ τὰ μετὰ τῶν περιτάσεων περιγραφόμενα ἔργα, τὰ ἐν ὅλῳ τῷ τῷ Ἰησοῦ βιβλίῳ περιεχόμενα ἐμφαίνουσιν ἄνθρωπον γράψαντα τὰ εὐώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ γινόμενα. ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνω, ὅτι τὸ βιβλίον τούτο, καὶ μὴ ὅλον συνεγράφη ὑπὸ αὐτοῦ τῷ Ἰησοῦ, συνετέθη ὅμως ἀναντιρρήτως πρὸ τῆς Βασιλείας τοῦ Δαβὶδ, ἢ πρὸ τῆς βιβλίας τῶν Κριτῶν, ἐξ αὐτογράφων ὑπομνημάτων, ὑπὸ αὐτοῦ τε καὶ λαοφθέντων τοῦ Ἰησοῦ. περὶ δὲ γέγραπτο ἐν τῷ ὁμωσύμῳ αὐτῷ βιβλίῳ τάδε· Ἐγράψεν τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς βιβλίον ἡ νόμων τοῦ Θεοῦ. ἢ τῶν συμβιωτοῦσάντων αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μάρτυρες τῶν κατορθωμάτων, ἢ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἰησ. 24. 26.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἐν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν κατὰ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ ἐνστάσεων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τοῦ ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἔκ ἐκτίσαστο εἰμὴ πέντε, ἢ ἔξ λέγας γῆς.

1. **Ο**ὐ χρονοτρίβω ἐπὶ τῇ ὑπὸ τοῦ κριτικῆς προτεινομένη πρώτῃ ἐστάσει κατὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἑβραίους ἐπαγγελίας τοῦ δεῖναι αὐτοῖς πᾶσαν τὴν γῆν, τὴν ἀπὸ Αἰγύπτου ἕως Εὐφράτου. διότι ἀποδείξας ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐπαγγελία αὕτη κατὰ λέξιν πεπλήρωται ἐπὶ τῆς Βασιλείας Δαβὶδ ἢ Σολομωνιᾶ, ἀνεκάλυψα τὸ ἄτοπον τῶν συλλογισμῶν, τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τρις ἐπαναλαμβάνομένων. ἀνάγκη δὲ εὐταῦθα πολυπραγμοῦσαι μόνον τὸ, ἐὰν ἀληθές, ὡς αὐτὸς φησιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκ ἐκτίσαστο, εἰμὴ πέντε, ἢ τὸ πλεῖστον ἔξ λέγας γῆς.

Ἰησ. 3. κ. 3.
Λεβ. 5.

Ὁ Ἰησοῦς κύριος ὢν τῆς Ἰερικῆς ἢ τῆς Γαλ, πορεύετο βοηθῆσαι τοῖς Γαδαωνίταις, τοῖς ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς κατὰ δυσμας ὁχθῆς τοῦ Ἰορδάνου λέγας ὀκτώ. καταστρέψας δὲ τοὺς τῶν χαναανίων προέδροις, ἢ τύψας τὸν Βασιλέα τῆς Γαζερ, τὸν ἐρχόμενον βοηθῆσαι τῇ Λαχίς, ὑπάτασεν αὐτήν, ὁμοίως ἢ τὴν Λεβνὰ, ἢ τὴν Χεβρὼν, κτ. ἢ κύριος γίνετο παντὸς τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς γῆς Χαναάν, τῶν τε ὀρέων, ἢ τῶν πεδιάδων ἕως Γάζης. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν, ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου μέχρι τοῦ Γαζερ, διάστημα, λέγαι περί πτε δεκαπέντε· τὸ δὲ ἀπὸ βορρᾶ ἄχει μεσημβρίας, ἀπὸ Γαζερ ἕως Γάζης, λέγαι εἴκοσι. Ἰὸς ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς διὰ ταύτης τῆς πρώτης ἐκστρατείας κύριος γῆς εἴκοσι λεγὼν τὸ μήκος, ἢ δεκαπέντε, τὸ

Ἰησ. 10. 10,
40, κτ. 11. 1,
κτ.

τὸ πλάτθ. Καὶ οἱ μὲν τὸ βόρρειον μέρθ οἰκῶντες Χαναναῖοι συνά-
γῃσι τὰς ἰδίας δυνάμεις πλησίον τῆς λίμνης Μερώμ· ὁ δὲ Ἰησῆς ἐρ-
χεῖ εἰς συνάντησιν αὐτῶν, ἢ κατασφύρας τε ἔδωξας αὐτὰς ἕως
τῶν πυλῶν τῆς Σιδῶνος, ὑποτάσσει πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην ἄχρι τῆς
ὑπηρείας τῆ ὄρεις τῆ Λιβάνε. ἔτθ ἦν τῆς δευτέρας αὐτῆς ἐκστρατεΐ-
ας ὁ καρπός. μετὰ δὲ ταύτας τὰς δύο νίκας κύριθ γίνεται ὁ Ἰησῆς
γῆς μῆκθ μὲν ἐξέσης πλεῖον ἢ πεντήκοντα λέγας, ἀπὸ τῆ ὄρεις Ἐρ-
μὼν ἕως Γάζης, πλάτθ δὲ πεντεκαίδεκα, ἀπὸ τῆ Ἰορδάνε ἄχρι τῆ
Γαζερ. ἔδεν δὲ λέγω περὶ τῆς γῆς, ἣν ὁ Μωϋσῆς ἐκτήσατο πέραν
τῆ ποταμῆς. Τίς ἔν ἐκ αὐτῶν ὀργισθεὶς κατὰ τῆς τῆ κριτικῆς αὐθαδείας,
τῆ μηδὲν μὲν ἔχοντθ προτείνει κατὰ τῶν γεωγραφικῶν περιγρα-
φῶν τῶν τῆ Ἰησῆς κτημάτων, τῶν μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἐν τοῖς
ὑπ' ἐμῆς μνημονοῦσθ τοῖς κεφαλαίοις ἐκτεταμένων, τολμήσαντθ
δὲ εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἡρως ἔτθ ἐκ ἐκυρίωσεν εἰμὴ πέντε, ἢ τὸ πλεῖστον
ἔξ λεγῶν γῆς;

A' P Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆ ἐάν ἢ Ἰερριχὼ ἔδεποτε ἦν ἄλλοτι, εἰ μὴ χωρίον.

Ι. **Ο** Ἰησῆς πέμπων τὰς κατασκόπας πρὸς τὴν Ραὰβ, δοκεῖ ἀπι-
σεῖν τῷ Θεῷ. διότι αὐτὸς μὲν εἶχε μετ' αὐτῆς τὸν Θεόν, ἔ τρεσα-
ηράκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων εἰς ἁλώσιν μικρὰς τινθ κώμης ἐν κοιλά-
δι καμένης, ὁ δὲ περιφράττων αὐτὴν χείραξ ἔπεσε τῇ τῶν σαλπί-
σγων φωνῇ. ἔδεμία δὲ αὐτῷ ἀνάγκη ἀποσεῖλαι δύο κατασκόπας πρὸς
ἡ γυναῖκα πόρνην ἐπὶ κινδύνῳ κρεμύσρας. Τῆτό ἐστι τὸ σημείωμα, ὅ-
περ ὁ κριτικός ἐκ τῆ Κολλίνε δανεισάμενθ, ἐπάγει τὸν Φρερέτον,
λέγοντα. Ὁ Καλμέθθ ἐστὶν ἀδελφῆς, ὡς καταναλίσκων τὸν καιρὸν περὶ
ἡτὴν ἐρόδων τῆ, ἐάν ἢ λέξις ζῶνα σημαίνει πάντοτε πόρνην, ἢ ἄσωτον.

Μηδὲν φοβόμενθ ἐγὼ λογιῶμαι ἀδελφῆς διὰχυρίζομαι, ὅτι
πρέπον ἦν αὐτῷ ἵνα μὴ λογιῶται ἐσκοτισμένους, ὡς κριτικῶ τε ἢ ἐ-
βραϊζοντι ἐξετάσαι τῆτο τὸ ζήτημα πρὶν ἢ ἀνακρῆσαι τὰ μισητὰ ὀ-
νόμαζα τῆς πόρνης, ἢ ἁσώτης. πρέπον ἦν, Φημί, ἐξελάσαι, μήτι ἢ
λέξις ζῶναχ, ἦν εἰς τὸ, πόρνης ὁ τῆς Βυλγάτης συγγραφεὺς μετή-
νεγκε, παραγαγὼν αὐτὴν ἀπὸ τῆ ζ α ν α χ ὅπερ ἐστὶ τὸ φθείραν,
τὸ πορνεύειν, ἐνταῦθα μᾶλλον προσφύως σημαίνει τὸν πανδο-
χέα, παραγομένη ἀπὸ τῆ ζ ο ν, ὅπερ ἐστὶ τὸ τρέφειν, τὸ σιτίζειν.
εἴπερ ἐν ἐξετάσει, κατενόησεν ἂν, ὅτι ἡ δευτέρα ἐννοία ἀρμοδιώτερα
τῆς πρώτης δυσὶ ξένοις, οἵτινες φθάσαντες τὸ ἑσπέρας ἐν πόλει, εἰς
ἦν

ἦν ἔδεποτε εἰσῆλθον, πλείονα ἀνάγκην εἶχον ζητῆσαι κατάλυμα ἀνθρώπων, τὰ πρὸς τροφήν ἐτοιμάσοντος, ἢ περ πόρενης οἴκον. ἐμάνθανε δὲ καὶ τὸ ὅτι ἐπιδέξιοι κερτικοί, οἷός ἐστιν ὁ Βαταβλος, καὶ οἱ σοφοὶ συγγραφεῖς τῆς καθολικῆς ἱστορίας, μηδ' ὅλως ἀνάξιον τῆς προσοχῆς αὐτῶν κρίναντες τῆτο τὸ ζήτημα, μετὰ τὸ πολυπραγμονῆσαι αὐτὸ, ἀπεφώνησαν μεταφραδῆναι τὴν λέξιν εἰς τὸ, πανδοχέα, πωλητήν τῶν πρὸς τὸ ζῆν. ἐκ τούτου δὲ ἴσως ἠδύνατο τῆς ἀλάχισον συμπεράναι, ὅτι, πρέπον ἦν αὐτῷ μετὰ πλείονος συζολῆς εἰδοποιεῖν τὰ πράγματα. (172) „ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔδει αὐτῷ εἰδέναι, ὅτι ἐκ ἔστιν ἀπιστία εἰς Θεὸν τὸ μετέρχεσθαι τὰς ὑπὸ τῆς φρονήσεως ὑπαγορευομένης συνήθους τρέψης, ὅτε ὁ Θεὸς ἄλλως ἐκ ἐδήλωσεν. τὴν ἀντίον δὲ, περὶ ἄζομον τὸν Θεόν, ὅταν μὴδὲν πράττωμεν, περιμένοντες νέα θαύματα, πρὸς αὐτὸν ἐπαγγελθῆναι ταῦτα.

2. Ἀξιοσημείωτον δὲ ἐνταῦθα, τὸ, ὅτι ὁ ἄπιστος κατηγορήσας τῆς Ἰησοῦ, ὡς μὴ περιμείναντος θαῦμα πρὶν ἢ ὑποτάξαι τὴν Ἰερικὴν, κρίνει κακὸν τὸ τὸν Θεὸν παραδῆναι αὐτῷ ταύτην διὰ θαύματος. „Διατὶ δὲ κρίνει τῆτο κακόν; Διότι ἡ Ἰερικὴ κατ' αὐτὸν ἐκ ἦν ἄλλα „τί, εἰμὴ χωρίον διὰ παλαιῶν περιπεφραγμένον, καὶ ἐν κοιλάδι κείμενον, ὅπως ἀδύνατόν ἐστιν ἀνεγείρειν σφερόν καὶ ἀντέχον φέρον. ἄλλως τε ἔδὲ ἐγίνωσκον οἱ ἐκεῖ οἰκῶντες τὰ πολεμικὰ φέροντα. τελοῦται δὲ ἡ Ἰερικὴ ἦν ἐν τοῖς τῆς Δαβὶδ καὶ τῶν Ῥωμαίων χρόνοις, ὧς ἐτι δὲ ὑπάρχει ὅποια ἦν διαπαντός, ταῖς μικράς κώμης ἀπέχουσα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ λέγουσα ἔξ. δεδαγμένον ἄρα ἐστίν, ὅτι ἡ Ἰερικὴ ἐκ εἶχε τείχη δυνάμενα πεσεῖν τῇ τῶν σαλπύγγων φωνῇ.

ἵνα πᾶσαν κατανοήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν, ἀρξόμεθα ἀπὸ τῆς γνωμαί τὴν ἐνεσῶσαν τῆς Ἰερικῆς κατάστασιν. „Οὐδὲν ἕτερόν ἐστι φησὶς τῶν περιέργων περιηγητῶν, ἢ Ἰερικὴν, εἰμὴ σωρὸς καλυβῶν, ἐκ καλῶν ἑλίου κατεσκευασμένων, ἐν αἷς κατοικοῦσιν Ἀραβες τοσούτον πτωχοί, ὥς μόλις τὴν ἰδίαν δύνασθαι σκεπάξαι γυμνασίαν. ἔδὲ ἐπάλξεας ἔχει ἐτι, ἔδὲ τείχη. ἔδὲν δὲ ἕτερον ἐν αὐτῇ βλέπεις, εἰμὴ τὰ τῶν ἐρεπίων αὐτῆς λείψανα. Βλέπε ὅμως τί ἦν ἡ πόλις αὕτη ἐν τοῖς τῶν Ῥωμαίων χρόνοις. Ἐν μὲν τοῖς παλαιῶς τῶν Γραικῶν σημεῖωσι, τοῖς περὶ τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, ἢ Ἰερικὴν τάσσει ἐν ταῖς τῶν Ἐπισκόπων πόλεσιν. ὁ δὲ ἐν ἀγίοις Ἐπιφάνιος, ὁ ἐν τῇ γεγονότα αὐτῆς γέννησις, περιγράφει τὴν περιμετρον αὐτῆς μείζονα τῶν εἴκοσι σταδίων, ὅπερ ἐστὶ χερδὸν λέγουσιν μία ὁ δὲ Ἰωσήπος φησιν, „ὅτι ἦν μία τῶν ἑνδεκα τοπαρχείων τῆς Ἰουδαίας, ἢ ὑποδοχίον ἐχουσα, καὶ παλῆτιον τῆς μεγάλης Ἡρώδης, ἐν ᾧ καὶ ἕτε-

Οὐκ. β. 4. α.
3. τῆς περιγρ.
τῆς αγ. γῆς.

Ἐπιφ. β. 2.
κατὰ Ἀρίστο.

Γωσ. περὶ πο-
λεμ. β. 3. κ.
4. β. 1. α.
21. 3. Ἀρχ. β.
17. 38.

D d

λεῦ-

Στράβ. β. 16.

λεύτησεν. ὁ δὲ Σιράβων ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι δύο Φερίαι ἦσαν ἐν ταῖς εἰσβολαῖς αὐτῆς ὑπὸ τῆ Πομπηίς κατεδαφισθέντα. Ἐν δὲ τοῖς τῆ Δαβίδ χρόνοις ἔδὲ θύρας εἶχεν, ἔδὲ ἐπαλξεις κατὰ τὴν κατ' αὐτῆς κατάραν τῆ Ἰησῦ. ἀνωτέρω ὅμως εἶδομεν αὐτὴν περιτειχιθεῖσαν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἀχαάβ, Βασιλέως τῆς Ἰσραὴλ. ἦν ἄρα ἡ Ἰεριχὺ ἄλλοτε ποτε πολῦ τι πλεον, ἢ ἀπλῇ κώμῃ.

Ἀρξέτον δὲ τὸ ἀκείναι αὐτὸν δι' αὐτοῦ ὀχυριζόμενον, ὅτι ἐν κοιλάδι ἀδύνατόν ἐστιν ἐγεῖραι ὀχυρὸν Φερίον.

Ἡ Γαλιλαία πεπληρωμένη ἐστὶ πόλεων, ἐν κοιλάσι καμένων, ὧν τὰ παλαιὰ ὀχυρώματα ἀκμὴν σώζον. δύσκολον ἀληθῶς τὸ ἀνεγεῖραι δυνατὰ Φερίαι κατὰ τῶν πυροβόλων ὅπλων, τῶν κατακαῦσαι αὐτὰ δυναμένων. ἀλλ' ἐν τοῖς τῆ Ἰησῦ χρόνοις ἔκ ἦσαν πυροβόλα ὅπλα. τούτοις πρόσθεν καὶ τὸ ὅτι, καὶ ἡ πεδιάς, ἐν ἣ ἡ Ἰεριχὺ ἔκειτο, περιωρισμένη ἦν κατὰ δυσμὰς ὑπὸ ὄρεων, ὅμως τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος ἐστὶ πάντῃ ἀνακακαλυμμένον, καὶ εἰς διάστημα μίας ἑκατομυστίας λέγας ἀχρι τῆς Ἰορδάνης ἐπεκτεινόμενον.

Ὁ αὐτὸς πλείονα προσέτι κινεῖ τὸν γέλωτα, λέγων, ὅτι ἐν τοῖς τῆ Ἰησῦ χρόνοις, τετάρτῃ περίπῃ χίλια τετρακόσια ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας, ἔκ ἐγίνωσκον τὰ πολεμικὰ Φερίαι οἱ τῶν τόπων ἐκείνων οἰκῆτορες, εἴτε οἱ Σύροι, καὶ οἱ Φοίνικες, ἐκεῖνοι δηλαδὴ, ἔξ ὧν οἱ Ἕλληνες, οἱ τὴν Τρωάδα μετὰ ἔτη περίπῃ διακόσια πολιορκήσαντες, παρέλαβον κατὰ τε τὴν κοινὴν, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τῆ σοφῆς τῆς παλαιογράφου γνώμην, τὰς τέχνας, καὶ ἐπισήμας, καὶ αὐτὸ τὸ ἀλφαβητάριον.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆ ἐὰν διαβατὸς ἦν ὁ Ἰορδάνης, ὅτε διεπέρασεν αὐτὸν ὁ Ἰησὺς.

1. Ἰδὲ πρόβλημα λύσεως δεδομένον· ὁ συγγραφεὺς, ὁ παρὰ τὰς τῆς Ἰορδάνης ὄχθας γεννηθεὶς· εἰς ὃν ἀδιακόπως ἀκολουθία ἐπίσεισε γένος ὁλοκληρὸν ἐν ταῖς αὐταῖς ὄχθαις οἰκῶν ἔτη χίλια πεντακόσια, ὡσαύτως καὶ πάτες οἱ χριστιανοί. οἷτε μετὰ ταῦτα ἐκεῖ οἰκήσαντες, καὶ οἱ ἐπισκεμμένως αὐτὰς περιηγησάμενοι. λέγει, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Ἰσραὴλ ἔτους μηνί, ὅστις ἐστὶν ὁ πρῶτος μὴν τῆς ἔαρος, ἀρχεῖ ὁ Φερισμὸς ἐν τῇ Ἰσραὴλ, καὶ τότε ὁ Ἰορδάνης πληροῖ τὴν κρηπίδα αὐτῆς· ἰσχυροποιεῖ δὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς τῆς συγγραφῆς ἢ τῆς πρώτης τῶν Παραλειπομένων βιβλίου, λέγοντος· Ἐπὶ τῆς Βασιλείας Δαβὶδ τινές

Ἰησ. 3. 15. &
4. 19.

νὲς Ἰῶν τῆς στρατίας ἀρχόντων διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ. „Καὶ ἕτος πεπληρωκὺς ἐπὶ πᾶσαν κρηπίδα αὐτῆ· ἐξε-
 „δῶξαν τὰς ἐκεῖ κατοικῆσαι ἐλθόντας Ἀ'ραβας· συμφωνεῖ δὲ προ-
 „σέτι ἢ αὐτὴ μαρτυρία Ἰῶτε συγγράψαντι τὸ βιβλίον Ἰῶ Σεραχ, ἢ
 „Ἰῶ Ἰωσήφ. ἀρά γε ἐν πρόπον ἐστὶ πιστεῦσαι, καθὼς ἢ οἱ πατέρες ἡ-
 „μῶν, ταῖς μαρτυρίαις τῶν Ἰῶν Ἰεσαίων συγγραφῶν, Ἰῶν γεννη-
 „θέντων, ἢ ἐκεῖ ὅλον τὸν βίον αὐτῶν διανυσάντων; Ἀ'ρεῖον, ἐρεῖτις,
 „ἐστὶ τῷτο τὸ ζήτημα, ἵνα ἀπισήσῃ τις περὶ Ἰῶτε, ἀνάγκη ἐστὶν ὑπο-
 „θέσθαι, ὅτι ἔλοι ἦσαν τέσσαρες ἄφρονες, οἷς ἄφρονες λαοὶ ἐπίστευσαν.
 „τῷτο δὲ αὐτὸ ἐστὶ περὶ ἧς ὁ κριτικὸς διαχυρίζεῖ.

1. Παρ. 12, 15.

Σερ. 24, 26.
Γ' α. β. 5. κ.
1. Α' ρ. γ.

„Ο συγγραφεὺς, λέγει, λαλῶν περὶ τῆς βιβλίου τῆς Ἰησῆ, πα-
 „ρίσθην ἀνδρώπυς διερχομένης τὸν Ἰορδάνην ἐν τῷ κατ' ἡμᾶς μηνὶ
 „Ἀ'πριλλίῳ, ἐν καιρῷ θερύσμε. ἐκεῖ δὲ ἢ θερύσσειν, εἰμὴ κατὰ τὸν
 „Ἰάνιον μῆνα. ἔδεποτε δὲ κατὰ τὸν Ἀ'πριλλίον ὁ Ἰορδάνης πλημ-
 „μυρεῖ. ἔτ' ὁ μικρὸς ποταμὸς ἔκ' ἐπαίρεῖ, εἰμὴ ἐν τῷ τῆς μεγάλης
 „καύματ' καιρῷ, καθ' ὃν ἢ ἐν τῷ ὄρει τῆς Λιβάνος χιὼν ἀναλθεῖ.

Ποῖας περὶ τῶν προτείνει μαρτυρίας; Οἱ κριτικοί, φησὶ τῷτο
 ἐπιβεβαιῶσιν, ἀλλὰ τίνες εἰσὶν ἔτοι οἱ κριτικοί; Οὐδενὸς τῶν μνη-
 μονεύει. Σὺ ἄρα μόνος, ὦ ἀνυπαδέεσθε ἢ ἀναίχοντε, τὸ πᾶν ἐπι-
 κυροῖς.

„Ἐν τῇ Παλαισίνῃ ἢ θερύσσειν, εἰμὴ κατὰ τὸν Ἰάνιον μῆνα.

Πῶς αὐθαδιάζεις ταῦτα λέγειν, ὅλως ὄντ' ὅτι αἱ ἀπαρχαὶ
 τῆς θερύσεως τῆς σίτου προσεφέροντο τῷ θυσιαστηρίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν
 τῆς Πενήκοστης, τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρὰ τοῖς Ἰσραεῖσι, καθὼς
 ἢ παρ' ἡμῶν, συμπίπτουσιν κατὰ τὸν Μαῖον μῆνα; πρὸς τῷτοις σὺ
 συγχέεις τὸν τῆς σίτου θερύσεως τῷ τῆς κριθῆς, ὅσις ἤρχετο μετὰ τὸ
 Πάσχα. ὁ πρῶτον θερύζομενος σάχυς τῆς κριθῆς προσεφέρετο τῷ θυ-
 σιαστηρίῳ μετὰ τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν ταύτης τῆς πανενδόξου ἑορτῆς. Ἐν
 τῇ Παλαισίνῃ δὲ, καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἢ κριθὴ πρὸ τῆς σίτου ἐθερίζετο.

Λευίτ. 23, 15,
16.Λευίτ. 23, 11.
Ἐξ. 9, 31, 32.
1' 89, 1, 22.

„Ο Ἰορδάνης ἔδεποτε κατὰ τὸν Ἀ'πριλλίον μῆνα πλημμυρεῖ.

Σὺ ὁ γράφων ταῦτα, ἀφελικῶς ὡς τῆς Ἰορδάνος λέγας πλέον
 ἢ χιλίας, ἢ μηδέποτε ἐκεῖ πλησιάσας, πῶς ἐτόλμησας ἀντεπεῖν τοῖς
 γινώσκουσιν αὐτὸν μᾶλλον ἢ σὺ τὴν Σεκάναν; Ἀ'ρεῖοι μᾶλλον ἢ
 περιγηγνητὸς τινος Γάλλου μαρτυρεῖ; Ἰδὲ ἢ ἐν ταῖς τῆς Ἰορδάνος ὁχθαῖς
 ἐν τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ τῆς Ἀ'πριλλίου μηνὸς γενομένη ὑπ' αὐτῆς παρα-
 τήρησις. „Πῶς μὲν ἔχει ὁ ποταμὸς ἕτος ἐν τοῖς ἄλλοις τῆς ἔτους και-
 „ροῖς ἔκ' οἷδα, ἐστὶ δ' ἐν ὅμως βέβαιον τὸ, ὅτι ὅτε ἡμεῖς ἡμεῖς ἐκεῖ,
 „ἦν λίαν βαθεύς, ἢ κατ' ἐξοχὴν σφοδρὸς. τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς ἦσαν

Ο' Δουβδάνος
κ. 31. τῆς πε-
ρίτ. τῆς α' γ.
γ' 89.

„ωχρὰ ἢ τεθολωμένα ὥσπερ τὰ τῆ Σεκιάνα ἐν καιρῷ χαρμῶνος διὸ
 „ἢ ἔτοιμος ἦν πλημμυρῆσαι. ἤμεθα δὲ ἐκεῖ τῷ πρώτῳ μηνί, τῷ κα-
 „λῶμένῳ Νισάν, ἢ δὲ τότε καῦμα μέγα. Μετὰ ταῦτα σὺ λέξεις ἡ-
 „μῖν, ὅτι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα ἔγινον τοσῶτον μεγάλα καύματα,
 ὥς ἀναλύειν τὴν ἐν τῷ Αἰδάνῳ χιόνα, τὴν τὸν Ἰορδάνην ὑπερπλη-
 ρῆσαν. Ἰκανώτατα τῷ κριτικῷ ἀπατήσας, παρατηρησαὶ βέλομαι τὸ,
 ὅτι κατὰ τὰ ὑπὸ τῆ Θεβενότῃ, τῆ Λαῦ, ἢ τῆ Μανδρέλῃ ἰσορέμε-
 να ἢ τῆ Ἰορδάνῃ πλημμύρα ἐλάσσω ἐσὶ τῆς ἄλλοτέποτε. ὁ δὲ λόγος
 ἀπλῆς. Ὁ σφοδρὸς ἔτος ποταμὸς ἐπὶ πλεῖον τὴν ἰδίαν προσεπισκά-
 ψας αὐλάκα, ἐλάττω τὰς πλημμύρας ποιεῖ ἀναλόγως τοῖς προτε-
 πιγνιμένοις βάθεσι. νῦν δὲ ἔκ ἐσι διαβάτος εἰμὶ περὶ τὸ τέλος τῆ
 Ἰέρης κατὰ τινὰς μόνον τόπων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ πατὴρ Εὐγένιος, ἀλλ'
 ὅδε ἦν ποτε πάντως βάτος ἐν τῷ τῆς πλημμύρας καιρῷ. ὅθεν ἔν ἀ-
 λογώτερον τῆ δὲ τῆ ζητήματος. τῆ ὑπὸ τῆ ἀπίστῃ προτενομένη.
 „Διατὶ ὁ Ἰησῆς, ἢ πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς ἔδιηλθον τὸν Ἰορδάνην πε-
 „ζοί; ἔτος ἐν μὲν τῇ περὶ τὴν ἰσραὴλ φιλοσοφίᾳ αὐτῆς μόνον τεσσα-
 ράκοντα ποδῶν πλάτος ἀπένειμε τῷ Ἰορδάνῃ, ἐνταῦθα δὲ ἔπροαίει
 αὐτὸ πορρωτέρω τῶν τεσσαράκοντα πέντε. ἀλλὰ τί ἔρει κατὰ τῆς τῶν
 περιηγητῶν μαρτυρίας; τῶν ὁ μὲν Μανδρέλος ἀποέμει αὐτῷ πλη-
 σίον τῆς Ἰερικῇ πλάτος ποδῶν ἐξήκοντα. ὁ δὲ πατὴρ Εὐγένιος, βη-
 μάτων περίπεπεν πεντήκοντα. ὁ δὲ Αβδάνος, λίθῃ βολῆς. ὁ δὲ Θε-
 βενότος, ἴσον τῷ ἡμῖσι τῆ Σεκιάνα. Ἀλλ' ἐρεῖ τις τυχὸν τὰ τῶν δὲ
 τῶν περιηγητῶν διάφορα μέτρα τῆ πλάτους τῆ Ἰορδάνῃ δοκῶσιν ἀ-
 σύμφωνα. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν πᾶσαι αἱ διαμετρήσεις, πλὴν τῆς
 Παίγκιπος Ρατζιβίλῃς, σιγάδουσιν, ἐπιγράφουσαι αὐτῷ πλάτος μεῖζον
 τῶν τεσσαράκοντα πέντε ποδῶν. δεύτερον δὲ ἔδεξαν ἀληθῆ ἐναντίο-
 ῖν ἔχουσι μετὰ αὐτῶν. διότι καὶ οἱ εἰρημένοι περιηγηταὶ παρελή-
 ρησαν τὰς τῆ Ἰορδάνῃ ὁχθὰς περὶ τὸν καιρὸν τῆ Πάχα. πάντες ὁ-
 μως εἶδον αὐτὸν ἐν διαφοροῖς ἔτεσιν, οἱ μὲν μάλλον προβάλλει τῆ ἑα-
 ρος, οἱ δὲ ἦττον, ὧν εἰς ὁ Μανδρέλος. ὅθεν ἔν παράδοξον, ἐάν οἱ
 μὲν εὗρον αὐτὸν πλημμυρώτερον, ἢ ἐπομένως πλατύτερον, οἱ δὲ ἦτ-
 τον. Εἰς δὲ τῶν ἐν τῷ ἑξῆς αἰῶνι συγγραφέων *), ὑπὸ τῆς ἑ-
 λάνης μνημονεύμεν *), φησὶν, ὅτι ἦσαν ἀναγκαῖοι βραχίονες ἰσχυροῦς
 „ἀνδρὸς, ἵνα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆ Ἰορδάνῃ φθάσῃ ὁ ὑπ' αὐτῆς ἐκ-
 „σφενδονοῦν λίθος. Τῷτο δὲ τὸ πλάτος ὑπερβαίνει πάσας τὰς ὑπὸ
 τῶν

Ε' ν. 1. 1. 2. 14.
 περιγρ. τῆς
 ἀγ. γῆς.

*) Ο' Α'λαμάνος ἐν βιβ. 2. περὶ

ἱερῶν τόπων, παρὰ Ρελάνδῳ ἐν βιβ. 1. κ.
 43. τῶν περὶ τῆς Παλαιστίν, διασπαρῆς.

Ἰῶν νεωτέρων περιγηγιῶν παρατηρηθεῖσας διαμετρήσας, συμβαίνει δὲ τῷτο ἐκ τῶ τὸν ποταμὸν Ἰσθον βαδύνειν διαπαντὸς Ἰὴν ἰδίαν αὐ-
λακα, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, καὶ ἐπομένως βαθυτέραν νῦν εἶναι, ἢ περ
πρὸ χιλίων ἐτῶν.

3. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, προσέταξε μετὰ τὴν διά-
"βαιαν Ἰσ' Ἰορδάνου περιτμηθῆναι πάντῃ τὸν λαόν, καὶ ἐκείνην ἄρα
"τὴν ἡμέραν περιτμήθησαν ἑξακόσαιο καὶ μία χιλιάς πολεμιστῶν. ἐὰν
"δὲ ἕκαστος αὐτῶν εἶχε δύο ἱέκνα, τὸ ὅλον συνεκρότει ἐν μιλιόνιον,
"καὶ ἑξακόσαιο καὶ ἰσὶς χιλιάδας ἀκροβυστῶν.

Ἀλλ' ἐὰν πολλοὶ τῶν Ἰσραηλῶν ἐκ ἦσαν συνεζευγμένοι γυναι-
ξι, καί περ πεφθαρμένοι τὴν τῶ ὅπλοφορεῖν ἡλικίαν; οἱ τῆς παλαιᾶς
ἀρχαιοῦτος βραδύτερον, ἢ περ Ἰὴν σήμερον γυναικὶ συνεζεύγνυντο ἢ
ἐὰν ἐκ εἶχον εἰμὴ θυγατέρας, πῶς τότε ἴσα' ὁ Ἰσ φιλοσόφος ἀνα-
λογισμός; (173).

4. Διὰ τὴν ὁ αὐτὸς, πάντες οἱ Γίγαντες Χαναάν, ἔπαν-
"τες οἱ λαοὶ τῆς Βύβλης, τῆς Βηρυλῆς, τῆς Σιδῶνος, καὶ τῆς Τύρου πα-
"ρέβλεψαν τὴν εὐκαιρίαν τῇ κατὰσφάζειν τὴν κατ' αὐτῶν ἐφορμή-
"σαντας;

Διότι ἡ θαυμασία τῇ Ἰορδάνου διάβασις, καὶ πάντῃ τὰ μετὰ τὴν
ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξόδου γενόμενα τεράσια κατέτηξαν πᾶσαν τὴν γῆν
Χαναάν. ὅτι ἐκ κατὰ τὸν ἱερὸν συγγραφέα ὁ τῆς ἀπραξίας τῶ-
των τῶν λαῶν λόγος, ὅστις δὴ καὶ ἰσχυρὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἄπιστος χλευασι-
κῶς αὐτὸν ἀναφέρει.

1^η 5. 1.

"ΑΡΘΡΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἰερριχῶ.

1. **Τ**ινὲς τῶν ὑπομνηματιστῶν ζητῶσι, πῶς ἡ τῆς Ἰερριχῶ γῆ, ἢ
"ὁσμοφόρα τινὰ φυτὰ, καὶ ὀλίγες φοίνικας καὶ ἐλαίας φύσσει, ἐδυνή-
"θη διατρέψαι πλῆθος πεινῶν, καὶ πρὸ πολλῆς μηδὲν ἐσθίον, εἰ μὴ
"μόνον τὸ μάννα; τὸ δὲ πλῆθος Ἰσθ, συμπεριληφθέντων γερόντων,
"καὶ παιδῶν, καὶ γυναικῶν, προάγει εἰς ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα τὰ
"τέσσαρα μιλλίονια.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἀναλογισμὸς τῇ ἡμετέρῃ ἀναλογισθῇ. ἀνάγκη δὲ
ἐστὶν ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν μόνον τὸ ἡμισυ. διότι ἑξακόσαιο καὶ μία χιλιάς
ἀνδρῶπων ἐν ἡλικίᾳ ὅπλοφορεῖν δυναμένη ὑποτίθησιν ἐ πλεον τῶν
δύο μιλλιονίων συμπεριληφθέντων γερόντων, καὶ παιδῶν, καὶ γυναι-
κῶν. Ἀλλὰ, τελευταῖον, πόθεν διερέφοντο ταῦτα τὰ δύο μιλλίονια;

Ἐκ

Ἰηρ. 5. 12.

4. Βασ. 2. 19.
Γ'ωσ. περὶ πολ.
β. 1. κ. 5. 3.
β. 4. κ. 26.

Ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, λέγει τὸ ἱερὸν ὕφος, ἐξότῃ ἐξέλειπε τὸ μάννα. Πῶς; Ἐκ τῶν καρπῶν τινῶν φοινίκων, καὶ ἐλαιῶν; Ἡ γῆ τῆς Ἰεριχὼ ἐπλεόναζε παντὸς εἶδους καρπῶν κατὰ τε τὴν θείαν Γραφὴν, τὸν Ἰώσηπον, τῆς περὶ ἡγηγίας*), καὶ καὶ αὐτὸν τὸν κριτικόν, τὸν γράψαντα ἀλλαχῇ τὰδε· Αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη ἀγαθὴ γῆ τῆς Χανααναίας γῆς. Ἀλλ' ἀρά γε ἠγνοεῖ αὐτὸς, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, ὅτε διήλθον τὸν Ἰορδάνην ἦσαν κύριοι γῆς ἀγαθῆς, μήκος μὲν ἐχέσης λέγας τεσσαράκοντα, πλάτος δὲ περίπερ ὄρεα, ἀπὸ τῶν ὄρεων τῶν Μωαβιτῶν ἄχρι Ἰῶν τῆς Γαλααδ; αὕτη ἐν ἡ γῆ ἐχορήγησεν αὐτοῖς πάντα τὰ σιτηρέσια, τὰ θησαυρισθέντα ἐν ἡ γῆ ἐκείνῃ ὑπὸ τῶν παλαιῶν οἰκητόρων, τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀπολεσθέντων.

2. Ὀδυνηρῶς ἀναφέρομεν, φησὶν ὁ αὐτὸς, τὰς τῆς Λόρδ Βολιγγβροοκίς σκέψεις, τὰς μετὰ τὸν τῆς θάνατον ὑπὸ τῆς κυρίας Μαλέτῃς τύπῳ ἐκδοθείσας. Τὸ ἐλθεῖν ἐξ ἐρήμῃ τινὸς ἀγνώστῃ πρὸς τὸ ἐξαφανίσαι ἐλόκληρόν τινα ἀγνώστον πόλιν, κατασφάζαι ἐναντίον πάντων τῆς φύσεως νόμων γυναῖκας, καὶ βρέφη, καὶ πάντα τὰ ζῶα, κατακαῦσαι τὰς οἰκίας, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κινητὰ πράγματα... Τῆτο, εἶπερ ἔκ ἐστι τὸ ἀτοπώτερον πάντων τῶν διηγημάτων, ἐστὶν ὁμῶς τὸ μισητότερον. μόνον κλέπτῃς ἀνδρῶπος, μεμεθυμένος ὢν, ἐδύνάτο τῆτο συγγράφαι, ἀδελφὴς δὲ καὶ μεμεθυμένος τῆτω πισεύσαι. Ὁ Μηλόρδος, ἐπαναλαμβάνει ὁ κριτικὸς, λίαν καθωργισμένος ἦν, ὅτε τῆτο τὸ σφοδρὸν ἀποσπασμάτιον συνέγραψε.

Τῷ ὄντι μεμεθυμένος ἦν ὁ Μηλόρδος, ἀλλ' ὅπερ ἔκ ἡδυνήθη γράφαι, εἰ μὴ μεμεθυμένος ὢν, καὶ ὅπερ ἔκ ἡβέλῃσε τύπῳ ἐκδῆναι, εὐτολμῶς ἐπαναλαμβάνειν, καὶ προτείνειν ἐνώπιον τῆς κοινῆς, διαμαρτυρόμενος, ὅτι ὀδυνηρῶς τῆτο ἀναφέρεις. τῇ ἀσεβείᾳ καὶ μανίᾳ τῆς Βολιγγβροοκίς σὺ προσίθῃς πανουργίαν μετὴν ἀπιστίας, καὶ μεμελανωμένην κακίαν, ἧς σὺ μόνος ἐπιτεκτικός. Τὶ ἐποίησεν ὁ Ἰησὺς κατὰ τῆς Ἰεριχὼ; Τὸ λογιζόμενον συγχωρητὸν τοῖς νικηταῖς παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἀκμὴν δὲ συγχωρῶμενον κατὰ τῆς δι' ἐφόδῃ ἀλωθείσης πόλεως, οἱ νικिताί, ἦτοι τοῖς τῆς νόμῳ πολέμοις ἐπόμενοι, ἢ τὰς τῆς ἡγεμόνος αὐτῶν ἐπιταγὰς ἐκτελεῦντες, φεῖδονται μὲν τῶν ζώων, καὶ τῶν κινητῶν πραγμάτων φιλαργυρίας χάριν καὶ κέρδους, συχνάκις ὁμῶς καὶ γέροντας οἰκτεῖρουν, καὶ δὲ νηπία, καὶ δὲ γυναῖκας. Ὁ Ἰησὺς ἐτέλει τὸ ἴδιον Θεὸς ἐκπεφασμένον πρόσαγμα κατὰ ἔθους, ὅπερ μετὰ τὸ

*) Τὸν Θεβενέτον, Δαβδάνον,

Εὐγενίον Ρογίε. Ναβ. Ἐν τῇ περὶ τῆς Ἰσορ. φιλοσοφ. κεφ. 40.

μολῦναι τὴν γῆν διὰ τῶν Θεοσυγῶν θυσιῶν, ἐν αἷς τὸ ἀνθρώπινον αἷμα ἐξέχεε, ἢ διὰ τῶν τερατωδῶν ἀκαθαρσιῶν, τῶν κατὰ τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς φύσεως ἀντιφερομένων, ἢ μετὰ τὸ καταχρησασθαι ἔτη τετρακόσια τῆς τῷ Θεῷ ἀγαθότητος ἢ μακροθυμίας, λευταῖον παρεδόθη τῷ ἀναθέματι.

3. ὁ Βολιγγβρόκιος προσέειπεν τάδε· „Ταῦτα τὰ ῥήματα, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, δακνύουσιν, ὅτι τῷτο τὸ βιβλίον ἔκ ἐστι „τῷ Ἰησῷ.

Ἐγὼ πισεύω, ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα δεικνύουσιν, ἢ τὸ ὅτι ὁ Ἰησῆς ἔγραψε ταῦτα μόνον περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵκανῶς διελθόντος καιροῦ, ἐξότῃ ἢ Παύλῳ, ἢ ὁ οἶκός αὐτῆς, διασωθέντες ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερικῶν, κατώκων ἐν μέσῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν. ἢ ὅτι ὁ τὰ ὑπομνήματα ταῦτα συλλέξας προσέειπε τὰ ῥήματα ταῦτα, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. (174)

4. ὁ Ἰησῆς, λέγει ὁ αὐτὸς, καίπερ ἔχων μετ' αὐτοῦ ἑξακοσίας χιλιάδας στρατιωτῶν εὐτάκτων, εὐρίσκει ὅμως τρόπον τῷ κατατροπώσθαι ὑπὸ διακοσίων, ἢ τριακοσίων χωρικῶν, ὅτε τῷ χωρῷ αὐτῶν παρενέβαλλον. ἀναδείκνυσιν δὲ ἢ μάγον, μαντευόμενον, ἢ λέγοντα, ὅτι κατετροπώθησαν διὰ τὴν ὑπὸ στρατιωτῶν τινὸς γενόμενὴν προλαβὼν ἀρπαγὴν μέρος τῶν λαφύρων (175).

Ἑξακόσιοι χιλιάδες ἀνδρῶν ὀπλοφορεῖν δυναμένων, εἰσὶ παρ' αὐτῷ ἑξακόσιοι χιλιάδες στρατιωτῶν εὐτάκτων. κατὰ τῷτον ἔν τὸν ἀναλογισμὸν τὴν σήμερον ἐν τῇ Γαλλίᾳ εἶσιν ἑπτὰ μιλλιόνια στρατιωτῶν εὐτάκτων. Ἐν τῷ στρατεύματι, τῷ κατὰ τῆς Γαλ παρεμβαλόντι ἔκ ἦσαν εἰμὴ ὥστε τρεῖς χιλιάδες ἀνδρῶν. καταίως δὲ ὁ ἄπιστος καταβιάζει εἰς τριακοσίας μόνον ἀγρότας τὸν ἀριθμὸν τῶν τὴν Γαλ φρεσύντων. Τῶν δὲ κλήρων ἢ συνήθεια ἢ κατεσάθη δεισιδαίμων ἢ ἀμαρτωλὸς, εἰμὴ ἐξότῃ ἤρξαντο μετέρχεσθαι αὐτὴν ἀνευ θεῶν προσάγματός, ἢ ἐπαγγελίας. ἢ ἐν δεισιδαιμονίᾳ μιμεῖσθαι ἀπειθεῖ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀλλοικμένην ἀληθινὴν εὐλάβειαν· ἢ δὲ πανουργία ἐν τοῖς τοιούτοις ὑποτίθει ἔργον παλαιόν τε ἢ ἀληθινόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνίοτε ἐδείξε τοῖς ἀνθρώποις τὰς κλήρας, ὡς ἱκανὸς ἀνακαλύψαι ἅπερ αὐτὸς δηλώσει αὐτοῖς ἡθέλεν. ὅτε ἐν ὁ Θεὸς κελεύει, τότε μετερχόμενοι τὰς κλήρας, ὑπακούομεν τῷ Θεῷ· ἐν ἄλλαις δὲ περιστάσεσι, πειράζομεν αὐτόν.

175. γ. 4

Περὶ τῆς ἐν Γαβαὼν ἡμέρας

Γ' παρ. 10. 3.

Α' παρ. 4.
Α' παρ. 1.

Γ' παρ. 15. 63.

1. **Π**ροσδοκώμενον ἦν τὸ τὸν ἄπιστον προσηλῶσαι πᾶσαν τὴν εὐφυᾶν αὐτῆς πρὸς δυσφημίαν τῶν Θαυμάτων τῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐν Γαβαὼν γεγονότων. τῷ ὄντι δὲ ἔτι **Θ** ἔδδ' τῆς τεχνουργίας, ἔδδ' τῆς ψεύδους ἐφείσατο. διὸ πρῶτον μὲν κατὰ τῆς ῥηθέντος ἐν τῷ τῆς Ἰησοῦ βιβλίῳ περὶ τῆς, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦν ὁ συναγαγὼν τὰς ἄλλας Βασιλεῖς ἐκ τῶν μεσημβρινῶν μερῶν τῆς Χαναάν, ἵνα πάντες ὁμῶς συγκροτήσωσι πόλεμον κατὰ τῶν Γαβαωνιτῶν, προτείνει μετὰ τῶν κριτικῶν, „ὧν ἑξῆς ὀνομάζει, τάδε. Τότε ἡ Ἱερουσαλὴμ χωρίον „ἔσα τῶν Ἰεβουσαίων, οἰκοδομῇ φρενὶς ἀρμοδιώτατον, Βασιλεῖα ἐκείνην, ἡγνωεῖτο δὲ ἢ ἡ λέξις Ἱερουσαλὴμ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κατὰ τὰς ἐμπειροτέρας ὑπομνηματιστὰς ἔσυνεγραψε ταύτην τὴν ἱστορίαν.

Εν τῷ προλαβόντι κεφαλαιῷ ἀπέδειξα, ὅτι τὸ τῆς Ἰησοῦ βιβλίον συγγεγραμμένον ἦν πάντως πρὸ τῆς Βασιλείας τῆς Δαβὶδ· καὶ δὲ τὸ ὅλον ἔχ' ὑπάρχει ἔργον τῆς Ἰησοῦ, συνετέθη ὁμῶς, ἢ ταῦτα πρὸ τῆς τῶν Κριτῶν βιβλίας, ἔξ' ὑπομνημάτων γεγραμμένων ὑπ' αὐτῆς, ἢ τῶν συγχρόνων αὐτῷ. Περὶ δὲ τῆς ὅτι ἐν τοῖς τῆς Ἰησοῦ χρόνοις ἡ Ἱερουσαλὴμ ἔκ' ἦν ἀπλῶς χωρίον, ἀποδείξις ἀναντιρρήτος εἰσὶν οἱ Ἰεβουσαῖοι, οἵτινες ἢ μετὰ τὴν καταστροφὴν ἢ τὸν θάνατον τῆς Βασιλείας αὐτῶν ἀντέστησαν τῇ βίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν ἐνεχθεῖσιν ὑπὸ τῆς τῆς Ἰσδα ἢ Βενιαμὴν φυλῆς, ἐξότῃς ὁ Ἰησοῦς κατ' αὐτῶν ἐσρατοπέδευσεν, ἄχρις ἢ ὁ Δαβὶδ ἐβασίλευσε. διὰ τῆτο ἔν' ὁ Δαβὶδ, ἵνα διώξῃ αὐτὸς ἐκ τῶν ἐπιτειχισμάτων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐνόμιζον ἑαυτὰς ἀνίκητους, ἡναγκάσθῃ μετελθεῖν πᾶσαν τὴν δύναμιν τῶν μετ' αὐτῆς ἰσχυρῶν.

2. Μετὰ τὴν δὲ τὴν προσβολὴν καταντᾷ εἰς τὰ ἔργα. „Πᾶσα, „Φησὶν, ἡ ἀρχαιότης ἐλάλησε περὶ βροχῆς πετρῶν. πρώτη πετρῶν βροχή ἐστιν ἡ τῆς Διὸς πρὸς βοήθειαν τῆς Ἡρακλείας ἐνεχθεῖσα.

Οὐ μόνον οἱ Ποιηταί, ἢ οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ περὶ βροχῆς πετρῶν ἐλάλησαν, ἀλλὰ ἢ οἱ φιλόσοφοι, οἷός ἐστιν ὁ Πλάγιος, ὁμοίως ἢ οἱ νεώτεροι, οἷον ὁ Καρδάνος, ὁ Γασσένδης, ἢ οἱ λοιποὶ ὡς βέβαια παραδεδώκασι ταῦτα τὰ φαινόμενα. καὶ ἔν' ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Γαβαὼν μετήλθε τὰ δεύτερα αἰτία, διεύθυνεν ὁμῶς θαυμασιωτρόπως τὸ τῆτων ἀποτέλεσμα. διότι ἡ ῥιπτομένη τῶν πετρῶν χάλαζα ἐπὶ μόνους

μόνης τῆς φεύγοντας Χαναναίους πίπτουσα, μηδὲ μικρὰν προεξέτει βλάβην τοῖς διώκουσιν αὐτὸς Ἑβραῖους.

3. „Αἱ πέτραι, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, μεγάλαι ἔσαι σφόδρα, ἀναγκαίως συνέθλασαν πάντας τῆς Ἀμορραίας, μηδὲνα κάλαλιπῆσαι ζῶντα. πολλοὶ ἦν σοφοὶ θαυμάζοντες περὶ τῆς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα κατέφυγεν ἐπὶ τὸ μέγα θαῦμα τῆς τῆς Ἡλίας καὶ Σελήνης ἐξάσεως.

Πειθανότατον δοκεῖ μοι τὸ, ὅτι ἡ πτώσις τῆς τῶν λίθων χαλάζης συνέβη μετὰ τὸ θαῦμα τὸ τὴν φαινομένην τῆς Ἡλίας κίνησιν εἶχαν. ὑποσημαίνει τὸτο ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς, λέγων. „Καὶ ἐγένοντο πλεῖς οἱ ἀποθανόντες διὰ τῆς λίθους τῆς χαλάζης, ἡ ἣς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μαχαίρῃ ἐν τῷ πολέμῳ. Ὑπεμφαίνει ὅ, ὅτι ἡ χάλαζα ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐκφυγόντων τὴν μάχαιραν. ἀνέφερε δὲ τὴν τῆς χαλάζης πτώσιν πρὸ τῆς προσευχῆς τῆς σησάσης τὸν ἥλιον, ἵνα ἀπαρακόπως διηγηθῇ τὴν τῶν Χαναναίων καταστροφὴν (176).

Γησ. 10. 11.

4. „Πάντες συνάδουσι. φησὶν ὁ αὐτὸς, περὶ τῆς ὅτι μεσημβρίας ἔσης, ἔση ὁ ἥλιος ὡς ἡ Σελήνη. ἀλλ' ἵκανὸν καιρὸς διάστημα ἦν τὸ ἀπὸ μεσημβρίας ἄχρις ἑσπέρας εἰς τὸ ἀποκτείνει πάντας τῆς φεύγοντας, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς ὅτι ἐφείσματο τινῶν ἢ τῶν πετρῶν βροχί.

Πολλοὶ τῶν υπομνηματιστῶν, ἐν οἷς ὁ σοφὸς Μάριος ἐσοχάδισαν, ὅτι ὁ ἥλιος μετὰ τὴν μεσημβρίαν, καὶ πρὸς δυσμὰς προΐων, ἔση. Ἰδὲ ὅποια ἦν, κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκῶν, ἡ τάξις τῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἀξιολογημονεύτῳ ἡμέρᾳ συμβάντων. α'. Ὁ Ἰησοῦς ἐρχόμενος ἐκ Γαλγάλων, ἵνα τῇ Γαβαὼν βοηθήσῃ, περιπατεῖ μὲν ὅλην τὴν νύκτα, καὶ δύνασθαι ὅμως συμπλακῆναι τοῖς συνωμόταις Βασιλεῦσιν, εἰμὴ ἐν τῷ μέσω τῆς πρωίας. διότι τὸ μὲν μετὰ τῶν Γαλγάλων ὡς τῆς Γαβαὼν ἀπόστημα λέγει εἶναι ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ, ἡ δὲ ὁδὸς, διὰ τὰ τέμνοντα αὐτὴν ὄρη, δυσδιάβατος. τὸ ἦν πολυάριθμον τῆς Ἰησοῦς ἐξάτευμα ἡναγκάσθη καταναλωθῆναι ὡς μέρος τῆς πρωίας, ἵνα τὴν κοπώδη ταύτην διέλθῃ ὁδὸν, ἣν νυκτὸς διέρχεσθαι ἤρξατο. β'. Οἱ Χαναναῖοι, ὅτε κατ' αὐτῶν ἐπέση ὁ Ἰησοῦς ἐξ ἀνάγκης παρετάξαντο ἐν τῷ κατὰ ἀνατολὰς μέρει τῆς Γαβαὼν, ἐν ᾧ τὰ Γαλγαλα. ἔτω δὲ αὐτὸς καταγαῖναι ὁ φυσικὸς ἐπέθετο λόγος, ἵνα τὴν συγκοινωνίαν ἀνακόψωσι τὴν μετὰ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, τῶν ἐν Γαλγέλοις παραταχθέντων. γ'. Ὁ Ἰησοῦς ὑπάρχων ἔτι ἐν τοῖς κατὰ ἀνατολὰς μέρεσι τῆς Γαβαὼν, εἶπε τὸ, Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν. ἐξ

Γησ. 10. 12.

E e

Γησ. 10. 13.

Ὁρα τὴν 176.
σημείωσ.

ἔ δὴλον, ὅτι τότε ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀπ' ἐναντίας τῆ προσώπῃ αὐτῆς ὁ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν Γαβῶν οἶδμεν δὲ ὅτι ὁ συγκροτισμὸς ἐγένετο ἐν τοῖς κατὰ ἀνατολὰς μέρεσι ταύτης τῆς πόλεως. δ'. Καὶ ὁ ἥλιος πολὺ ὑπερυψωμένος ἦν τῷ ὀρίζοντι, „Κατὰ μέσον τῆ θοῶν, ὅτε ὁμῶς ἐφάνη, ὅτι ἔση, ἐκλινε πρὸς δυσμὰς. ε' Ἰστο τὸ θαῦμα, καὶ ἡ τῆτο τελέσασα προσευχὴ τῷ Ἰησοῦ ἐγέναντο πρὸ τῆς πτώσεως τῆς χαλᾶζης, ἥτις ἐκ ἡρᾶτο, εἰμὴ ὅτε οἱ Χαναναῖοι φεύγοντες κατήντησαν εἰς τὸ κατωφὲρες τῆς Βεθωρὼν, τῆς ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τῆς Γαβῶν κειμένης, καὶ ἀπεχέσθης ἀπ' αὐτῆς λέγας τέσσαρες, ἢ πέντε. Αὕτη τῶν συμβάντων ἡ διάταξις τεθεμελιωμένη ἔσα ἐν τῷ ὕφει τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τῷ μεταξὺ τῶν τόπων διαστήματι, καταδεικνύει πάσας τὰς τῆ κριτικῆς δολοκρισολογίας.

5. „Ὁ αὐτὸς ἀκολούθως φησὶν· Οἱ βέβηλοι σημειῖσιν, ὅτι ὁ „μὲν Διόνυσος ἔσησε προλαβὼν τὸν ἥλιον ὁ δὲ ἥλιος ἐπεσγράφη ἀπὸ τῆ φόβῃ, ἰδὼν τὸ τῆ Ἀτρείως ὁ τῆ Θυέας „δείπνον (177).

Βεβηλοτάτος ἐστιν ὁ παραβάλλων ἰὰς ἀληγορίας, ὁ τὰ τῶν Ποιητῶν χήματα τῇ ἀπλῇ καὶ φυσικῇ καὶ περιεστωμένη διηγήσει τῆς τῆ Ἰησοῦ ἱστορίας.

6. „Οἱ Φυσιολόγοι, φησὶ, συναντῶσιν ἐν τῇ δυσκολίᾳ εἰς τὸ διερμηνεύσαι τὸ πῶς ὁ ἥλιος ὁ μὴ κινούμενος ἔσησε τὸν δρόμον αὐτῆς.

Οὐ πλείονα συναντῶσι δυσχερείαν τῆς συναντωμένης εἰς κατανόησιν τῆ ὑπ' αὐτῶν καθ' ἑκάστην λεγομένης, ἢ γὰρ τῆ, ὅτι ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, καὶ δύει, καὶ καταντήσας εἰς τὸν τροπικὸν τῆ Καρκίνου, ἐπιστρέφει πρὸς τὸν τῆ Αἰγοκέρωτος. καλῶς οἶδασιν ἔτσι, ὅτι ἡ ἀνθρώπινος γλῶσσα εὐδύνει κατὰ τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ὑποπίπτοντα.

7. „Ἄλλη περιπλοκή. Καὶ πῶς, φησὶν, ἡ ἡμέρα αὕτη διπλασιάζει τὰ τῶν ἄλλων ἡμερῶν συμβιβάζει τῇ τῶν Πλανητῶν κίνησει, καὶ τῇ τῶν ἐκλείψεων εὐταξίᾳ;

Φιλόσοφος ἀρά γε ἐστὶν ὁ λαλῶν; πῶς; ὁ τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ποιητῆς, ὁ τὸν μέγαν συντεμὼν Νεύτωνα, ὁ καυχησάμενος περὶ τῆ ὅτι κατέστησεν ἡμῖν καταληπτήν τὴν τῆ ἀστρονόμου τέχνης ὑψηλὴν θεωρίαν, ἡ γινώκει, ὅτι ἐκ τῆς ἡμερησίας περιφορᾶς, εἴταν ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἰδίον ἄξονα περιστροφῆς τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ ζωδιακῷ προόδου, ὁ τῆς ἐτησίαις κινήσεως αὐτῆς ἡγετην αἱ χεῖρεις αὐτῆς, αἱ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων Πλανητῶν κίνησιν, καὶ πρὸς τὴν τῶν Ἐκλείψεων εὐταξίαν; Τί ἦν τὸ ἀναγκαίως ἀπαιτούμενον πρὸς τὴν τῆς ἡμέρας παράτασιν; Τὸ τὴν γῆν παύσασθαι μὲν τῆς περὶ τὸν ἰδίον ἄξονα πε-

ριφορᾶς, μὴ λῆξαι δὲ τὴν τῇ δυνάμει τῆς ἐτησίαις αὐτῆς κινήσεως γινομένην ἐν τῷ Ζωδιακῷ πρόοδον. ἀρά γε δὲ ἐκ ἰσχύει ἡ θεία δύναμις παῦσαι τὴν ἑτέραν τῶν δυνάμεων κινήσεων, μὴ βραδυπορησάσης τῆς ἑτέρας; τῆς κεμένης ἢ μὲν γῇ διατηρήσει τὴν ταυτότητα τῶν πρὸς τὰς ἄλλας Πλανήτας σχέσεων αὐτῆς, αἱ δὲ Ἐκλείψεις μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπακολυθήσασιν εὐταξίας. δεικνύει δὲ αἱ κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐνστάσεις τῆς κριτικῆς, ὅτι αὐτὸς ἦτοι ὕδ' ἔποτε ἐμαθεῖν, ἢ παντελῶς παρέβλεψε τὰ πρῶτα τῆς ἀστρονομικῆς συστήματος σοιχεῖα (178).

ΑΡΘΡΟΝ, 5.

Περὶ τῆς βίβλου τῆς Εὐθῆς.

1. **Π**ερὶ τῆς τῆς Εὐθῆς βίβλου, προσίθουσιν ὁ αὐτὸς, τῆς προτεινομένης εἰς μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ (τῇ περὶ τῆς γένεως τῆς Ἠλίας) ὁ Δόρδ Βολιγγερρόκιος Φησί. Τῷτο ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς βίβλου ἐληφθῇ ἡ τῆς Ἰησοῦ ἱστορία. (179.).

Οὐδαμῶς. Τῷτο ἀποδείκνυσι μόνον, ὅτι ἡ συλλογὴ ἡ καλεσμένη βιβλίον τῆς Εὐθῆς περιεῖχε συνθεμάτιον ποιητικόν, ἧσιν ἔχον πρὸς τὴν τῆς Ἰησοῦ ἱστορίαν, ἧς ὁ συγγραφεὺς παρέθηκε ἵνα ἐξ αὐτῆς ἴχνη.

2. **Ἀ**λλὰ τὸ αὐτὸ τῆς Εὐθῆς βιβλίον, ἐπαναλαμβάνει ὁ αὐτὸς, (μνημονεύει) ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ. πῶς δὲ τὸ αὐτὸ βιβλίον ἐγγράφη ἐν τοῖς τῶν Βασιλέων χρόνοις, ἢ πρὸ τῆς Ἰησοῦ; ἡ δυσκολία αὕτη ἐστὶ μεγάλη.

Μικροτέρα ἢν πάντως, εἴπερ τῷτο τὸ βιβλίον ἔτι ἐσώζετο. ἐδηλοποιεῖ δὲ τὰ τὴν ἐνστάσιν ἐξαφανίζοντα. τὸ δὲ, ὅτι τὸ βιβλίον τὸ πρὸ τῆς Ἰησοῦ γεγραμμένον, ἔστι ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτῆς τῆς Ἰησοῦ ἀναφερόμενον, ἐμνημονεύθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς συγγραφῆς τῆς βίβλου τῶν Βασιλειῶν, ἐκ ἐστὶν δυσκατάληπτον. πᾶσα δὲ ἡ δυσκολία κεῖται ἐν τῷ δὲ τῷ ὕφει τῆς τῶν Βασιλειῶν βίβλου. **Δ**αβὶδ διέταξε τῆς διδάξαι τὸ ξὺν τῆς Ἰσδα, ὡς γεγραπὸν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εὐθῆς. (180). Ποῖόν ἐστι τῷτο τὸ ἰσδα; ἀρά γε ἡ ἀνάμνησις τῆς βίβλου τῆς Εὐθῆς ἀνάγει ἐπὶ τὴν διάταξιν τῆς **Δ**αβὶδ, ἢ μόνον ἐπὶ τὸ τόξον, καὶ ὅποιον ἤποτε εἴη ἴσδο τὸ τόξον; Τῷτο ἂν ἐστὶ τὸ τῆς διερμηνευτικῆς περιπλέκον. **Ε**στὶ δὲ ἀρα τῆς ὁρθῆς διαλεκτικῆς ἔργον τὸ λαμβάνειν ἀφορμὴν ἐκ τοσούτων σκοτεινῶν ὕφους πρὸς ἀρνήσιν τῆς ὑπὸ τῆς

Εε 2

Ἰη-

2. Βασ. Ι. 18

Α' ββ. 3. 1.
Σειρ. 46. 1.

Ἰησὺς γεννομένης βασιλείας, ἢ διαφημιζόμενός ἐστι ὑπὸ τῆς Ἀβραάμ, ἢ τῆς Σαράχ, πιστευθέντος ὡς διαπαντός ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων; Οἱ εἰκάζοντες, ὅτι τόσον ἐστὶ τὸ Ἄσμα τὸ ὑπὸ τῆς Δαβὶδ φιλοπονηθὲν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Σαβλ ἢ Ἰωνάθαν· ὅπερ ἔστι πάνυ πιθανόν· λέγουσιν, ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Εὐθῆς, συλλογίτης ἐστὶν Ἀσμάτων, τὰ τῶν Ἑβραίων Ἡρώων περιεχόντων κατορθώματα· ἡ τις ἀρχὴν λαβῶσα ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Ἰησὺς· ἔστιν ὅτι τὰς νίκας ἐπήνεσάν τινες διὰ ποιητικῶν συνθεμάτων, ἐξ ὧν ὁ τῆς ἱστορίας αὐτῆς συγγραφεὺς λέξεις τινὰς μόνον ἀνέφερεν· ἠυξήθη δὲ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν διὰ πολλῶν ἄλλων συνθεμάτων, ἐν οἷς ἐτάχθη ἢ τὸ περὶ τῆς Σαβλ θρηνητικὸν Ἄσμα τῆς Δαβὶδ. Τίττε κείμενος ῥαδίως κατανόημεν, ὅτι μέρος μὲν τῆς βιβλίου τῆς Εὐθῆς ἐμνημονεύθη ἐν τοῖς τῆς Ἰησὺς χρόνοις, τὸ δὲ λοιπὸν μετὰ τὸν 181ον θάνατον· ἢ ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς Δαβὶδ συγγραφέν Ἄσμα, ἢ μνημονεύθην ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ ἐστὶν ἐν τῶν εἰρημένων συνθεμάτων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς Σαγχωνιάθωνος ἢ τῶν Φοινίκων.

1. **Μ**ετά τὴν ὑπ' ἐμῶς φιλοπονηθεῖσαν ἀναίρεσιν *) τῆς περὶ τῶν Φοινίκων ἢ Σαγχωνιάθωνος ἀρθρου τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίας, ἠλπίζον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐκ ἐπιθυμίας ἐπαναγαγεῖν αὐτὴς ἐπὶ τὸ θέατρον· αὐτὸς ὅμως ἐπ' ἀνέρχεται πάλιν, λέγων ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς τελευταίῳ διερμηνευθείσῃ Διαθήκῃ, Ἡ Καριαδοσηφὴς κεῖται μετὰ τῆς Χεβρων, ἢ τῆς μεσογείας Παλάσσης, ἡ τις ἐστὶν ἢ ἀρχὴ τῆς Φοινίκης· ὁ δὲ ἱστορικός Ἰωσήπος σημειοῖ ὅτι τῆς τότε τῆς οἱ Φοινίκης ἦσαν πάντοτε δεσπόται, ὅθεν δὲ ὁδὸς ποτε ἐξ αὐτῆς ὑπῆρχεν ὑπὸ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐξουσίαν.

Πρὸ πάντων ἔδει αὐτῷ εἰπεῖν, ὅτι οἱ Φοινίκες ὅθεν ἕτερον ἦσαν, εἰμὴ αὐτοὶ οἱ Χαναναῖοι· ἢ κατὰ μὲν τὸ τῆς Σαγχωνιάθωνος ἀπόσπασμα ὁ Φοίνιξ ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ Χνᾷ (181), κατὰ δὲ τὴν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμην ἡ Ἑβραϊκὴ διάλεκτος ἢ αὐτὴ ἦν κατὰ τὰ θεμελιωδέστερα αὐτῆς στοιχεῖα τῇ τῶν Χαναναίων. εἴτα ἔδει προσθεῖναι ἢ τὸ, ὅτι οἱ αὐτοὶ Χαναναῖοι, οἱ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κατέχοντες διὰ τὴν κατ' αὐτὴς ἐφοδὸν τῆς Ἰησὺς κατήλυσαν εἰς τὴν γενωτά-

*) Εἰς κεφ. 2. Α' ρθρ. 1. τῆς ὑπερμαρτυρίας, τῶν βιβλ. τῆς παλ. Διαθ.

κατὰ τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίας.

νωτάτην ἄκραν τὴν κατὰ μήκος τῆς μεσογείας παραθαλασσίας, τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γνωριζομένην ὑπὸ τῷ ὀνόματι τῆς Φοινίκης· πρὸς τῆτοις ἢ τὸ ὅτι ἡ μὲν Καριαδοσηφῆρ, ἡ ἐν τοῖς πλησίον ὄρεσι τῆς Χεβρων κεμένη, ἢ ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης πλέον ἢ λέγεις δέκα ἢ ἑξὶ μέγας ἢς ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ εἰρημένης ἄκρας. ἡ δὲ Χεβρων, ἐξότῃ ὁ Χάλεβ κατεκυρίευσεν αὐτῆς, ἀνῆκε διαπαντός τοῖς Ἑβραίοις. Οὐκ ἔδει δὲ αὐτῷ χωρὶς τινος ὑποδιαστολῆς προτείνειν, ὅτι κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἔδεν ἔδεποτε ἐν τῷ τόπῳ τῆτῳ ἢν ὑπὸ τὴν ἰων Ἰσδαίων ἐξουσίαν· διότι ὁ ἱστορικὸς ἕτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἰσδαϊκῆς πολέμου δευτέρῳ β βλῶν λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Κέσιος εἴλε ταχέως τὴν πόλιν τῆς Ἰόπης ἐκ χειρὸς τῶν Ἰσδαίων. Ἀλλως τε, ἀναμφισβολόν ἐστιν, ὅτι ἔτσι, κατὰ τὴν τῆ πρώτης βιβλίας τῶν Μακκαβαίων μαρτυρίαν, ἴσαν ἐξουσίας τῆ τῶν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας τῆ Σίμωνος.

2. „Ο Σαγχωνιάδων, προσέειπεν ὁ αὐτός, ὁ Φοίνιξ, ὁ ἐν τῇ Βηρυτῷ γεννηθεὶς συνέγραψε κοσμογονίαν πρὸ πολλῆς πρὶν τῆς Μωσῆ, ἢ τῆς Ἰησῆ.

Ἀλλὰ καὶ κεκυρωμένον λογισώμεθα τὸ λίαν διαδικάσιμον τῆ Σαγχωνιάδων ἀπόφασμα, πᾶς εὗρεν ἔτι ὁ σοφὸς παλαιογράφος ἀποδείξεις περὶ τῆς ὅτι ὁ Σαγχωνιάδων ἀρχαιότερός ἐστι τῆ Μωϋσέως, ὃν ἐμπαθῶς καλεῖ Μωσῆν, δεῖξαι θέλων ἑαυτὸν τῆς ἐβραϊκῆς ἐμπειροῦ; Εὗρεν ἄρα γε αὐτὰς ἐν αὐτῷ τῷ ἀποφασματι; Ἀλλ' αὐτὸ ἀνάμνησιν ποιεῖ τῆς νήσου Τύρου, ὡς ἡδὴ ὑποδομημένης, ἡ δὲ ἐν τοῖς τῆ Μωϋσέως ἔ' Ἰησῆ χρόνοις ἀκμὴν ἔκ ὑποδομητο. ἡ δὲ παλαιὰ Τύρος κατὰ τε τὰς ἀρχαίας ἢ νεωτέρας ἔκειτο ἐν τῇ ἡπείρῳ. πρὸς τῆτοις τὸ ἀπόφασμα λαλεῖ περὶ τινος Ἱεροβάαλ, Ἱερέως τῆ Θεῆς Ἰεσῆ. λίαν δὲ πειθανὸν δοκεῖ, ὅτι ἕτος ἐστὶν ὁ Γεδεών, ὁ ἐπικληθεὶς Ἱεροβάαλ, ἢ Κριτὴς διοριθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱεροβάαλ, τῆς Ἰεσῆς τῆ κατὰ φύσιν ὄντος, τῆ μὲν ἀληθινῆς Θεῆς, ὡς οἱ Ἰσδαῖοι ἐλάτρευον, ὁ δὲ Γεδεών ἢ Ἰουσίας προσέφερεν. Εὗρεν ἄρα γε τὰς ἀποδείξεις παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι, τοῖς τῆς Σαγχωνιάδωνος ἐπιμνηθεῖσιν; Ἀλλ' ὁ κατὰ πρῶτον δηλοποιήσας αὐτὸν τοῖς Ἑλλήσιν ἐστὶν ὁ Φίλων ὁ Βύβλιος, ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆ δευτέρου αἰῶνος τῆς χριστιανικῆς ἔτις μετὰφράσας αὐτὸν, ὡς φησὶν ὁ Πορφύριος. μετὰ δὲ τὸν Φίλωνα τὸν Βύβλιον ὁ αὐτὸς Πορφύριος φησὶν, ὅτι ὁ Σαγχωνιάδων ἠκμαζε μὲν περὶ τὰς χρόνους (182) τῆς Τρωικῆς πολέμου, ἔ' ἐν καιρῷ λίαν πλησιάζοντι τῷ τῆ Μωϋσέως· ἐξ ὧς δήλον, ὅτι τῶν μετὰγενεστέρος ἐστὶν· ἀνεθήκε δὲ τὸ ἑαυτῆς πόνημα Ἀβελβαλῶ Ἰω Βασιλεὶ Βηρυτῶν. Ἐάν ἔν ὁ Ἀβελβαλὸς ὁ πατήρ ἦν τῆ τῷ Ἀβιβθ συνακμάσαν-

Γέν. β. 2. κ.
29. περὶ Γέν.
καλ.

1. Μακκ. 15.
28. 35.

Παρ. Εὐσ. β.
1. κ. 11. β. β.
10. κ. 9. πρὸς
παρ.
Κριτ. 7. 1.

Παρ. Εὐσ. β. γ.
κ. 11. πρὸς
παρ.

λος Ἡρᾶμ Ἰδ' ἐν τῇ Τύρῳ βασιλεύοντος, καὶ τῷ Αἰβάνῳ δεσπόζοντος, ὃ ἐν τῇ ὑπὸρεῖα ἢ Βηρύτῳ κεῖται, λέγας ἀπέχουσα δεκατρεῖς ἢ δεκατέσσαρας, ὁ Ἀβελθαλὸς ἄρα μετὰ τὸν Τρωϊκὸν ἤκησεν πόλεμον, ἐπὶ τίνι δὲ θεμελίῳ σκηρῶν ὁ κριτικὸς φησὶν, ὅτε ὁ Σαγχωνιάδων ἀρχαιότερος ἦν τῷ Μωϋσέως;

3. Ὁ Εὐσέβιος, λέγει ὁ αὐτὸς, πολλὰς ταύτης τῆς κοσμογονίας προτιθεὶς ῥήσεις ἐδεμίαν προβάλλει τοῖς Ἑβραίοις ἀνήκσαν. ἂν δὲ τοιαύτη ὑπῆρχε ῥῆσις, δῆλον ὅτι ἐμνήσθη ἂν αὐτῆς, ὡς μαρτυρίας προτενομένης ὑπὸ τῷ ἀρχαιότερῳ συγγραφέως ὑπὲρ τῆς τῶν Ἰσδαϊκῶν βιβλίων ἀληθείας.

Τῷ τῆς ἀναμνήσεως διασπαρμένῳ τινῶν τῷ Σαγχωνιάδωνος ῥήσεων περὶ τῶν Ἑβραίων, ἔργον μεῖζον πεποίηκεν ὁ Εὐσέβιος, προτιθεὶς τὴν μαρτυρίαν τῷ μεγάλῳ τῆς Ἀποκαλύψεως ἔχθρῳ, καὶ πανηγυρίζῃ τῷ Σαγχωνιάδωνος, εἶπεν τῷ Πορφύρῳ, εἰπόντος αὐταῖς λέξεσιν ἐν τῷ κατὰ τῶν χριστιανῶν πονήματι αὐτῷ τάδε· ἢ Ἰσορεὶ δὲ περὶ Ἰσδαίων ἀληθείας, ὅτι ἔτι τοῖς τόποις ἔτι τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν τὰ συμφωνότατα, Σαγχωνιάδων ὁ Βηρύτιος, εἰληφῶς τὰ ὑπομνήματα παρὰ Ἱερομβάλου τῷ ἱερέως Θεῷ Ἰενῷ. Ταύτην δὲ τῷ Πορφύρῳ τὴν ῥῆσιν δις ἐπανελάβεν ὁ Εὐσέβιος, ἔντε τῷ πρώτῳ αὐτῷ βιβλίῳ, τῷ περὶ κοσμογονίας καὶ τῶν πρώτων τῷ κόσμῳ αἰώνων, καὶ τῷ ἐννάτῳ, ἐν ᾧ σκοπὸς αὐτῷ ἀποδείξαι ἢ τῶν θύραθεν παλαιῶν συγγραφέων μαρτυρίαν τὴν τῶν Ἰσδαϊκῶν βιβλίων ἀληθεῖαν.

Ἐρεῖς ἐν ἀράγῃ σὺ, ὅτι ὁ Πορφύριος, ὁ ἔχων πρὸ ὁφθαλμῶν ὁλόκληρον τὸ τῷ παλαιῷ Φοίνικος καὶ συμπολίτῃ αὐτῷ Σαγχωνιάδωνος πόνημα, παρέστησεν αὐτὸν εἰπόντα χάριν τῶν Ἰσδαίων, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ ἔκ εἶπεν; Ἀλλ' ὅτι μιμητὰ τῷ Πορφύρῳ, ὁ καλύπτων, ὡσπερ ἐκεῖνος, ὑπὸ τὸν τῆς φιλοσοφίας μενδύαν τὸ Ἰοβόλον μῖσος κατὰ τῷ χριστιανισμῷ, ἔτινος ἀποσάτης ἐγένετο, ὡσπερ ἔσθ' σὺ. εἰς τοιαύτην ἐν κατήντησας περιστάσιν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἐπιστηρίζαι τὴν ἱερὰν καὶ καθολικῶς ψευδῆ εἶναι ἀπόφασίν σου, εἰ μὴ ὁμολογήσῃς, ὅτι ψευδὴς ἐστὶν ἢ τῷ τῆς ἀπιστίας διδασκάλῳ σου μαρτυρία. σὺ ἡ θελεις ἰδεῖν τὸν Εὐσέβιον ἀνακαλῶντα τὰς τῷ Σαγχωνιάδωνος ῥήσεις, τὰς περὶ τῆς ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ γυνομένης ἐφόδου. ἀλλὰ κατανοεῖς ἀράγε, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν σου κρίσιν ἔκ ἢν σκοπὸς τῷ Σαγχωνιάδωνι καθιστοῦναι τὰ ἐπὶ Ἰησοῦ γενόμενα, ἀλλὰ κοσμογονίαν συγγράψαι; ἔγωγε σὺ ὡς καλεῖς τὸ τότε πόνημα, ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν Ἰσραὴλ φιλοσοφίᾳ σου προσαγορεύεις αὐτὸ Ἰσραὴλ τῶν πρώτων αἰώνων· εἰ δὲ ὁ Σαγχωνιάδων ἐν τῷ συγγράμματι αὐτῷ εἰρηκῆτι περὶ τῶν Ἰσδαίων

δαίων, ὡς ἠκέσαμεν τῷ Πορφυρίῳ μαρτυρῆντος, τῷτο κατὰ συμβεβη-
κὸς πεποίηκεν. ἀσφαλὲς ἐν ἐσὶ καὶ βέβαιον κατὰ τε τὸ τῷ Σαγχω-
νιάδωνος ἀπόσπασμα, καὶ κατὰ τὴν ἀναντιρρήτον τῷ Πορφυρίῳ καὶ
Εὐσεβίῳ μαρτυρίαν, ὅτι ὁ Σαγχωνιάδων ἠκμασε μὲν μετὰ τὸν Μω-
υσῆα καὶ Ἰησοῦν, ἐγνώρισε δὲ τῆς Ἰουδαίας. οὐ δὲ τὴν ἀλήθειαν κατε-
τραυματίσας, τὸ ἐναντίον ἐπικυρῶσαι θελήσας,

ΑΡΘΡΟΝ Η'.

Περὶ τῷ τόπῳ. εἰς ὃν οἱ Χανααναῖοι κατέφυγον.

1. **Γ**ὰρ τὸ ὑπὸ τῷ αὐτῷ προτεινόμενον ἔχατον ζήτημα ἐκ τῷ βιβλίῳ
τῷ Ἰησοῦ. „Οἱ ὑπομνηματισαί, Φησὶν, ἐπιμελῶς ζητήσοι τὸ, πῶς κα-
τέφυγον οἱ ὑπήκοοι τῶν τῶν λεγομένων Βασιλέων τῆς Χαναάν.
Τὸ ζήτημα ἐκ ἐσὶ τοσῶτον δύσκολον, ὅσον αὐτὸς ὑποτίθῃσιν.
Οὗτοι ἐξωκιοθέντες ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ ἐκ τῶν εὐδοτέρων τῷ τόπῳ μερῶν,
πλὴν τινῶν φρεσίων, ἐν οἷς αὐτοὶ διεσώθησαν, κατέφυγον ἐπὶ τὴν
ἄκραν, ὅπως διεμέναν κύριοι τῆς Σιδῶνος, τῆς Τύρου, τῷ ὅρις τῷ Λι-
βάνῳ, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάσης τῆς γῆς, τῆς μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῷ ὀνόμα-
τι τῆς Φοινίκης γνωριζομένης. ἔκταθέντες δὲ ἐπὶ τὴν ἄνω Συρίαν,
κατέσχον τὴν νῆσον Ἀράδ, καὶ τὴν ἐγγὺς παραθαλασσίαν ἄχρι τῆς
Λαοδικίας, ἧς ἐν νόμισμα σώζετο, Φοινίκων γράμμασιν ἐπιγεγραμμέ-
νον ἔτω. Λαοδικία μὲν τῆς, τῆς ἐστὶ μητρόπολις, ἐν Χαναάν.
Μετὰ δὲ τὸν τῷ Ἰησοῦ θάνατον ἐτη περίπου ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα ἐξελ-
θόντες ἐκ τῆς τῷ ἀσύλῳ, παρενέβαλον, ὡς σημεῖοι τὸ τῶν Κρι-
τῶν βιβλίων, κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν.

2. „Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀσπλάγχχνως, Φησὶν, ἀπέκτανε πάντας.

Ναί, τῶς ἀνδισαμένους. ἀλλ' ἐν ὅσῳ αὐτὸς ἐπετίθετο κατὰ τῶν
ἐν τοῖς ὄρεσι φρεσίων, τὸ τῶν κατοίκων πληθὸς τρέχον πρὸς τὰς
πεδιάδας, συνήγετο ἐν τῇ Ἀκρᾷ, καὶ κατέφυγεν ἐπὶ τὸν Λιβανόν,
καὶ πέραν τῷ Λιβάνῳ. Πολλοὶ δὲ τῶν τῶν φυγάδων διὰ τὴν τῆς γῆς
ἐξουσία μετὰ πολλῶν προσποριζόμενοι πόνε τὰ πρὸς τὸ ζῆν, πλεῖ-
σαντες τὴν μεσόγειον ἀποικίας συνεκρότησαν ἐπὶ τὰ τῆς Ἀφρικῆς
ἄκρα. τέτοις δὲ εἰκότως ἀνῆκε ἡ ὑπὸ τῷ ἱστορικῷ Προκοπίῳ μνημο-
νευομένη ἐπιγραφὴ, ἡ γεγεγραμμένη μὲν κατ' αὐτὸν χαρακτηρῶσι Φοι-
νικικοῖς, εὑρεθεῖσα δὲ ἐν Νεκιδίᾳ πλησίον τῆς Τηγίσεως, περιέχουσα
δὲ τὰδε. „Ἡμεῖς ἐσμέν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπῳ Ἰησοῦ τῷ ληστῇ
καὶ τῷ Ναυῇ. Ὁ δὲ ἡμέτερος φιλόσοφος, ὁ μετὰ τὸν Καλμέτον ταύ-

της μνημονεύσας, λέγει ἐμπαικτικῶς πως· „Οὐδεὶς ποτε ἐδυνήθη κα-
„τανοῆσαι αὐτήν.

Ἀντὶ τοῦ κριτικῆς, ὁ μὴ κατανοῶν, ὅτι συνέβη τότε τῇ ἐπιγρα-
φῇ ταύτῃ τὸ συμβαῖνον ταῖς κατ' ἐκάστην εὐρισκομέναις ἐπιγραφαῖς,
αἷς καὶ μὴ δύνωνται κατανοῆσαι οἱ ἐγχώριοι, ἀναπτύσσουσιν ὅμως οἱ
σοφοί. τῷτο συνέβη ταῖς Παλμηριαναῖς ἐπιγραφαῖς, τῷτο ταῖς ἐν
τοῖς ἐρεπείοις τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος πόλεων εὐρεθείσαις, ταῖς
διὰ παλαιῶν ἑλληνικῶν χαρακτήρων βεβροφηθὲν ἀναγεγλυμμέναις.
ὅτι δὲ ἡ ἐν Πιγίᾳ ἐπιγραφὴ διηρμηνεύθῃ, δηλονεκ τῷ τὸν Προ-
κόπιον τὴν μετάφρασιν αὐτῆς προτείνειν (182). καὶ ὁ ἱερὸς δὲ Αὐτῆς
στῖνος μαρτυρεῖ, ὅτι ὅταν ζητῆς παρὰ τῶν ἐγχωρίων τῆς Ἐπαρχίας
αὐτῆς Ἰππώνης, πόθεν αὐτοὶ κατάγον, ἀποκρίνονται, Χανα-
ναῖοί ἐσμεν.

3. Ἀνεπαιδῆτως παρῆδραμον τὸ τὴν προσοχὴν τῷ κριτικῷ ἐ-
φελκύσαν ὕφος. τῷτο δέξι τὸ τῷ δεκάτῃ τετάρτῃ κεφαλαίᾳ τῷ
„Ἰηστὶ ἔχατον ἐδάφιον, ὅπερ αὐτὸς μεταφράζει μὲν ἔτω. „Τὸ δὲ πα-
„λαιὸν ὄνομα τῆς Χεβρών ἦν Καριαθαρβέ. καὶ Ἀδὰμ ὁ μείζων τῶν
„Γιγάντων ἐτάφη ἐν τῇ Χεβρών. Σημεῖοι δὲ περὶ τῆς, ὅτι πολλοὶ
„σοφοὶ ἀμφιβάλλουσι περὶ τῆς τῷ Ἀδὰμ ταφῆς ἐν τῇ τῷ Πίγαντος
„πόλει Ἀρβέ.

Πρέπειον ἦν αὐτῷ ἐπισυνάψαι τῷτοις καὶ ταῦτα. Οἱ σοφοὶ παρε-
λήρησαν, ὅτι ἡ μὲν ὑπ' αὐτῷ πεποιημένη τῷ ῥητῇ τῷτα μετάφρα-
σις ἐστὶν ἑλληνική. ἡ δὲ λέξις Ἀδὰμ, ἣτις ἐστὶν ὄνομα κύριον ἰσ-
πρώτῃ ἀνθρώπου, ἐστὶ καὶ ὄνομα προσηγορικόν. μετέρχον δὲ αὐτὸ
ἐνίοτε ἐν τῇ ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ εἰς τὸ ἀηλῶσαι ἀνθρώπον γενικῶς. τὸ
δὲ προκείμενον ὕφος κατὰ λέξιν ἔτῳς ἔχει. „Τὸ δὲ ὄνομα τῆς Χε-
„βρών ἦν τὸ πρότερον Καριαθαρβέ πόλις τῷ Ἀρβαί, ἀνθρώπος ὁ-
„νομαστὴς ἐν τοῖς Ἑνακίμ (184). Ταύτην τὴν ἐννοίαν ἀπαιτεῖ τὸ ὕ-
φος. μόνῃ δὲ πασῶν τῶν μεταφράσεων ἡ Βουλγάτα διετήρησε τὸ ὀ-
νομα Ἀδὰμ, ὡς περ ἂν εἴ ἦν ὄνομα κύριον, ἡ δὲ Βουλγάτα δὲ ἀγάγε ἀν-
θρώπος πάντων εἰδήμων τῷτο ἀγνοεῖν; υπεκρίνετο ἀγάγε ἀγνοίαν
ἀνθρώπος τίμιος; (185.)

Αὐτῷ. ἐν κ. 4.
τῆς αὐτῆς π. 7. εἰς
τὸν πρὸς Ρωμ.
πισ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Εν ᾧ ἡ ἀπάντησις τῶν ἐνστάσεων κατὰ τῆ τῶν Κριτῶν
βιβλίου.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆ Α' δωνιβεζέκ, ἡ τῶν ἐβδομήκοντα Βασιλέων τῶν ἐδίωντων
ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ.

1. Ἰνα ἐπαναλήψαις ἀποφύγω ὁμοίας ἐκείναις, ἐν αἷς ὁ ἄπιστος πολ-
λάκις ἐνέπεσε, σιωπῶ τὰς ἐν τοῖς προλαβῶσι δυοὶ κεφαλαίοις, καὶ
τοῖς εἰρημένοις περὶ τῶν βιβλίων τῶν Βασιλεῶν, ὑπ' ἐμῶ ὑπερίκονα
καταργηθείσας ἐνστάσεις. Μεταξὺ τῶν αὐτῶ ζητημάτων, οἷς ἀκμήν
ἐκ ἀπήντησα, ἰδὲ τοῦ ἐν πρώτοις παριστάμενον. „Ζητεῖται, πῶς ὁ Α'-
„δωνιβεζέκ, ἕτινος ἡ Βασιλεία ἀγνώστῃ, ἡδύνατο ἔχειν ἐβδομήκον-
„τα Βασιλεῖς ἐδίωντας ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτῇ, καὶ ταῦτα ἄχαρως.

Τὸ ἀγνοεῖν τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν, μεγάλης ἐστὶν ἀμαθείας τεκμή-
ριον. αὐτὸ τὸ ὄνομα Α' δωνιβεζέκ σημαίνει κύριον τῆς Βεζέκ. ἐπει-
δὴ δὲ τὸ ὕψος προσέθησι τὸ, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι κατέλαβον τὸν Α' δωνι-
βεζέκ ἐν τῇ Βεζέκ, πρέπον ἦν αὐτῷ ἐβραΐζοντι μὴ τοσούτον ραδίως
ἀπατηθῆναι. Ἡ πόλις Βεζέκ κατὰ τε τὸν Εὐσέβιον, (186) ἡ τὸν Θεο-
ν Ἱερώνυμον ἐν τῷ βορείῳ μέρει τῆς Σηχέμ, ἡ Νεαπόλεως καμένη,
ἀπέχεα ἀπ' αὐτῆς μίλια δεκάεπτά. οἶδαμεν ἄρα πᾶς ἦν ἡ τῆ Α' δωνι-
βεζέκ Βασιλεία. Τῶν δὲ αἰχμαλώτων ἐκ ἔλεμον εἰμὴ τὰ ἄκρα τῶν
ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν, ἵνα καταστήσωσιν αὐτοὺς ἀνεπιτηδεύς τῷ ὀπλο-
φορεῖν. Αὕτη δὲ ἡ συνήθεια, ἡ ἐνταῦθα ρητῶς σεσημασμένη ἐσώζε-
το καὶ παρ' Ἑλλήσι, καὶ παρὰ Ῥωμαίοις. Ὁ Οὐαλέριος ὁ Μάξιμος, καὶ
ὁ Ἀμμιανὸς ὁ Μαρκελῖνος φασίν, ὅτι τινὲς ἦσαν τοσούτοι ἀνάνδρσι,
ὥστε ἀπέτεμον τὸν ἀνίχθερα, ἵνα τὴν στρατιωτικὴν παραιτηθῶσιν ὑ-
περγίαν. ἐντεῦθεν ἡ λέξις poltron, νωθρὸς, ὑποκοριστικὸν τῆ pol-
lica truncatus, τῆ ἡκρωτηριασμένῃ τὸν ἀνίχθερα. (187) οἱ ἐν πα-
ρὰ τῷ Α' δωνιβεζέκ αἰχμαλῶται, καὶ ἡκρωτηριασμένοι ἦσαν, ἡδύναν-
το ὅμως αἱ χεῖρες αὐτῶν ὑπηρετεῖν αὐτοὺς πρὸς τὸ ἐδῆαι.

2. „Α' νάγκη ἦν, λέγει ὁ αὐτὸς, τὴν τραπέζαν ταύτην ἰσομή-
„κη εἶναι ποσὴν εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν.

Οὐδαμῶς. Ἐάν ἡ τραπέζοδόχῃ πασὰς τοσούτον εἶχε μῆκος εἵ-
την, ἐβδομήκοντα ποδῶν, ἱκανὸν ἦν ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῇ, ὅτι ὁ Βασι-
λεὺς Βεζέκ αἰχμαλώτης εἶχε πάντας ὅμοι τῆς τῶν Βασιλεῖς. ὦν

F f

of

Κριτ. 1. 5.

Κριτ. 1. 6, 7.
Οὐαλ. β. 6. κ.
3. περὶ Αὐ-
στηρ.
Ἀμμ. β. 15.

οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον ἔρποντες ὑποκάτω τῆς τραπέζης, συνέ-
λεγον ὅπερ αὐτοῖς ἔρριπτον ὁ Βάρσαρος νικητῆς αὐτῶν, ὁ ὡσαυτὶς κύ-
νας αὐτῶς μετερχόμενος.

2. Ἐν τῷ τῷ, ὁ αὐτοῖς Φησιν, ἐλγόνον ἐνὶ εὐρίσκουσιν οἱ κριτι-
κοὶ Βασιλεῖς ἕναν πρὸς τοὺς ἐκείνους.

Ἐξω ὁ ἀναλογισμὸς τέλειος. Τὸ τῶν Κριτῶν, καὶ τὸ τῆς Ἰησὺ
βίβλίου μαρτυρεῖ, ὅτι τότε πᾶσα πόλις, καὶ μικρὰ, εἶχε τὸν ἴδιον
Βασιλέα, ταῦτα τὸν ἐαυτοῦ πρὸς τῶν τοῖς γείτοσιν αὐτοῦ μὴ ὑπο-
κείμενον. τοιαύτη ἦν ἡ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος κατάστασις, τοιαύτη δὲ
καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὡς ὁρῶμεν ἐν τοῖς δυοῖν τῆς Ὀμήρου ποιήμασιν.
ἔστιν ἂν ἀρα θαυμάσιον τὸ, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ τῆς ἐπηγγελμένης γῆς
ἐκτάσσει εὐρίσκοντο μία πρὸς ταῖς ἑκατὸν πόλεις, ἡ μεγάλα πολύχ-
νια; Ὅμοιαι οὐράσιος ἱκαναί εἰσιν ἐκπλήττειν μόνους τὰς ὀλιγομαβεῖς,
ὅπερ δὴ ὁ κριτικὸς σκόπεῖ.

ἈΡΘΡΟΝ, Β'.

Περὶ τοῦ Χασαρσαθαίμ.

Κριτ. 3:8.

1. Ἄλλο ζήτημα. Τίς ἐστιν ὁ Χασαρσαθαίμ, ὁ αἰφνιδίως ἐλ-
θὼν ἀλύσει δῆσαι τὰς ἡδὲ Ἰσραὴλ;

Ἀρὰ γε τὸ ποιῆσαι ὑποτελεῖς ἐστὶ τὸ ἀλύσει δῆσαι;

2. Πῶς ἦλθεν αὐτὸς τοσῶτον μακρόθεν;

Ἡ γὰρ τῆς ἐπαγγελίας μέριμνα ἐστὶ τῆς Συρίας, ὁ δὲ Χασαρσα-
θαίμ Βασιλεὺς ἦν τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ Μεσοποταμίας. τῷτο οὖν ἐκ ἐστὶ
τὸ ἐλθεῖν μακρόθεν.

3. Πῶς ἐδυνήθη ὁ ἴδιος ὑποδελῶσαι ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνθρώ-
πων, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ, ἣν ὑποτάξαι παραγγέλλεται;

Παρεληλυθότα ἦσαν ἔτη δέκα καὶ ἑπτὰ μετὰ τὴν τῆς Ἰησὺ τελευ-
τήν, ὅτε ὁ Χασαρσαθαίμ ἐξεστράτευσε κατὰ τὴν βορείαν τῆς Παλαι-
στίνης μερὸς. ὁρῶμεν δὲ καθ' ἑκάστην ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνθρώπων ὑ-
πὸ μιᾶς δρακὸς στρατιῶν εὐθέως ὑποδελωμένων, ὅταν μὴδὲν ἔτερον
συλλογίζων, εἰμὴ τὴν ἐκ τῆς θερπνότητος τῆς κλίματος ἀπόλαισιν,
καὶ τὴν ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτῶν εἰσμορθεύσαν αὐτοῖς ἀνεσιν. πόσον
ἂν μᾶλλον εὐκολώτερον τὸ τὰς Ἰσραηλίτας, παραβάτας γινόμενας, καὶ
φερθέντας τῆς ἰσχυροποιήσεως αὐτῶν θείας προστάσεως, ὑποδελωθῆναι
ὑπὸ Βασιλέως, νεμεσηθέντος ἐπὶ τὰ αἶμα τῶν Ἰσραηλῶν;

4. Οὐδὲν οὐράσιος ἡμᾶς περὶ τῆς τῆς τοσῶτον ἀξιολόγου πο-
λέως.

Οὐκ

Οὐκ εἶχε σκοπὸν ὁ Ἱερὸς συγγραφεὺς εὐαρεσῆσαι τῇ ματαίᾳ τῷ φιλοσόφῳ περιεργείᾳ, ἀλλὰ διδάξαι χρήσιμον τοῖς Ἑβραίοις μάθημα, ὑποδεικνύς αὐτοῖς τὸ ἀληθὲς αἴτιον τῶν δυσυχιῶν, ὡς ἐπαχθὸν ὁσάκις ἐπιπτον εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῷ εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς Μωᾶς ἦν ὁ νόμιμος ἡγεμὼν τῷ Α' ὡδ.

1. „Οὐκ ἔστιν ἐκπεφασμένον, φησὶν ὁ αὐτὸς, τὸ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκέλευσε τῷ Α' ὡδ, ἵνα ἀπελθὼν ἐμπήξῃ δίεσμον μάχαιραν ἐν τῇ κοι-
„λίᾳ τῷ Βασιλεὺς αὐτῶ, ὅπως ἀμοιβῇ ἐλάβε τὸ γενέσθαι κριτῆς
„τῷ λαῷ τῷ Θεῷ (188).

Πῶς; ὁ Ἑβραῖος ἦν Βασιλεὺς τῷ Α' ὡδ; Διελογίζετο ἄρα ὁ φι-
λόσοφος τὸ τί λαλεῖ; ἄρα ὁ κατενόει, ὅτι πίπτει εἰς τὸ ὀλέθριον
σφάλμα τῶν καταχρηστικῶν πρὸς τὸ ὑποδείγματι πρὸς δικαίωσιν
τινῶν φανητιῶντων, οἵτινες ἐτόλμησαν χεῖρας ἐπιθεῖναι ἐπ' αὐτῷ τῷ
κεχρισμένῳ Βασιλεῖ αὐτῶν; Οὐχί. ὁ Βασιλεὺς τῆς Μωᾶς ἔδεικτε
ἦν νόμιμος Βασιλεὺς ὡς τῷ Α' ὡδ, ὡς τῶν Ἑβραίων. ἔδει δὲ ἕτερον
ἦν πρὸς αὐτῶ, λαὸς ὄντας ἐλευθεροῦς ὁ ἀδελφώτης, κατοικήσαντας δὲ
ἐν τῇ γαλιλαίᾳ αὐτῶ. εἰμὴ ξένος τις δυναστεύς, ὅστις μηδὲν ὑπ' αὐτῶν
ζημιωθείς, ὥρμητον ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν, καί τινος τῶν τόπων αὐτῶν
φερρήσας, κατηγάγκαζεν αὐτῶς μεγάλας ἀποφέρειν αὐτῷ δασμοφο-
ρίας. Α' πολιορκητὴν εἰς τὸν αἰῶνα ἢ φιλοσοφία ἢ μηδὲν μὲν ἕτερον
γινώσκοντα δικαίωμα, εἰμὴ τὸ τῆς ἰσχύος τῷ ἰσχυροτέρῳ, πεισυνῶσα δὲ,
ὅτι ἡ μόνη δυναστεία ἀνευ συναλλαγμάτων ὁ τῆς συγκαταθέσεως ἢ ἡ
εὐτυχίας τῷ δυναστευθέντος γένους, συνίστησι τὰ δικαιώματα τῆς Βασι-
λείας, ἐπικυρωθεῖσης τῇ πολυχρονίᾳ τῷ ἄρπαγος δεσποτείας, καὶ μη-
δὲν προτείνωσιν οἱ δυναστευθέντες πρὸς τὸ ἀναδείξαι νόμιμον τὸ τῷ ἀ-
δίκῳ κτήτορος κράτος. φιλοσοφία, ἥτις πολέμιος ὅσα τῆς ἀληθείας ἐ-
λευθερίας, ὁ τὰ θεμέλια δὲ κατακρῖναι τῆς τῶν ἀνθρώπων ὁμηγύ-
ρεως, ἐξῆρθενοι τὸ τῶν ἐθνῶν δικαίωμα.

2. „Οἱ Μωαβίται, προσέβησαν ὁ αὐτὸς, οἱ ὑπὸ τῷ Ἰησὺ ἑξαφα-
„νισθέντες, πάλιν ἀναφαίνον).

Οἱ Μωαβίται, οἱ ὑπὸ τῷ Ἰησὺ ἑξαφανισθέντες; ἀληθῶς τῷ τῷ
ἔστιν ἐφευρεσις. διέλθε ὅλον τὸ τῷ Ἰησὺ βιβλίον, σελιδολογήτε πᾶσαν
τὴν θεῖαν Γραφήν, ἢ πρόσβαλε, εἰ δυνατόν, μίαν μόνην ρῆτιν, ὁμοι-
όν τι περιέχουσαν, ἐκ τῷ ἐναντίῳ δὲ βλέπομεν τὸν Θεὸν ρητῶς ἀπαλο-

Λευτ. 2. 9.

ρεύοντα τὸν κατὰ τῶν Μωαβιτῶν πόλεμον. „Μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μω-
βίταις, εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Μωϋσῇ, καὶ μὴ συνάψετε πρὸς αὐτοὺς πό-
λεμον. καὶ μὴ δώ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ. Οὗτος δὲ ὄνομας
μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας διειρηθήη, ὥστε τὸν στρατὸν τὸν διοριζέντα
παιδεῦσαι τὰς Μαδιανίτας, μηδὲν δυσμενὲς κατὰ τῶν Μωαβιτῶν πρά-
ξαι, καὶ συνομῶναι αὐτῶν ἦσαν.

3. „Ἡ μικρὰ αὐτῶν χώρα, φησὶν ὁ αὐτός, ἐκ ἔστιν ἐν τῇ κυ-
ρίως λεγομένη Χαναάν. ἀλλὰ λίαν μακρὰν ἀπ' αὐτῆς.

Ἡ ἀνθάδεια αὐτῆς αὐξάνει διαπαντός. Ἡ τῆς Μωαβ γῆ ἐκ ἦν
κεχωρισμένη ἐκ τῆς κλήρος τῆς τῆς Ραβίμ φυλῆς, εἰμὴ διὰ τῆς χει-
μάρης Ἀρνῶν (189) ἢ δὲ Ἀ'ρ ἢ μητροπόλις αὐτῶν, ἢ ὑπὸ τῶν Ἑλ-
λήνων καλεσμένη Ἀρεόπολις (190) ἐκ ἀπέχετο τῶν τῆς Ἰορδάνης ὀρίων
πλεῖον ἢ λέγας δέκα. ἦν δὲ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐπισκοπή.
διότι ἐν τῇ τῆς ἀρχῇ εἰς τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ὑπέγραψεν ἐν τοῖς
πρακτικοῖς τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου. τὰ δὲ τεῖχη αὐτῆς σεισμῷ γῆς ἐ-
πεσον, ὅτε ἐτι νήπιος ἦν ὁ θεὸς Ἰερώνυμος. Ταῦτα δὲ ὑπερέκανά εἴ-
σιν εἰς τὸ ἀποδείξαι ψεύσιν τὸν κριτικόν, τὸν τολμήσαντα εἰπεῖν, „ὅτι
„ἔδεποτε ἦν ἐκεῖ ἔδὲ πόλις, ἔδὲ οἰκία ἐσρηγμένη.

Εὐσ. περὶ το-
πιᾶ. ὄνομα.
Θεοδώριτ. εἰς
τὸν Η' σ. κ. 15.
Γερων. εἰς τὸν
Η' σ. κ. 15.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς Ἰαβὶν ἐκ τῆς Ἰαήλ.

1. Ἰδὲ προσέτι ἐν ἰχνος τῆς Γεωγραφίας αὐτῆς. „Τὸ Θαβὼρ φη-
σὶν κεῖται, ἐν τῇ κάτω Γαλιλαίᾳ ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, λίαν μακρὰν
ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀ'σώρ, ὅπως ὁ Ἰαβὶν κατῴκει. εἶχεν ἄρα τότε ὁ
Ἰαβὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς πᾶσαν τὴν γῆν Χαναάν.

Γηὺς 11. 1.
3 19. 36.

Τὸτό ἐστι παραλήρημα. Ἡ πόλις Ἀ'σώρ. ἢ ὑπὸ τῆς Ἰαβὶν τότε
ἐξουσιαζομένη ἐκείνη ἦν, ἢ ὑπὸ τῆς Ἰησὲ πρὸ ἑτῶν ἐξήκοντα καὶ ἐπέ-
κεινα καταστραφεῖσα. ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἄλλος τινὸς Ἰαβὶν αὕτη ἦν ἐν
τῷ βορείῳ μέρει τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, κατὰ μὲν τὸν Ἰώσηπον
ὑπερκαμένη τῆς Σαμοχωνίτιδος λίμνης, κατὰ δὲ τὸ βιβλίον τῆς Ἰησὲ
ἐν τῷ κλήρῳ τῆς φυλῆς Νεφθαλείμ, συνορεύσης κατὰ βορρᾶν τῇ τῆς
Ζαβουλὸν, ἐν ἣ τὸ Θαβὼρ περιέχεται. ἢ ἐν Ἀ'σώρ ἔκατο, ἐν τῷ βορείῳ
μέρει τοῦ Θαβὼρ, διὸ ἐκ ἦν δυνατόν ἀπέχειν πλεῖον ἢ λέγας
δέκα, ἴσως δὲ καὶ πέντε μόνον. Μετὰ τὸ τοσούτον ἀπερινόητον σφάλ-
μα ἔρχεται ὁ αὐτὸς ἐν τῇ τολμηρᾷ πράξει τῆς Ἰαήλ, τῆς φονευσά-
σης τὸν Σισάραν κοιμώμενον.

Γωσ. β. 5. κ.
6. Α' ρχ.
1. Βασ. 15. 29.

2. „Ἡ Ἰαήλ, λέγει, ἐκ ἦν Ἰσδαία.
Πόθεν τῆτο αὐτῷ δῆλον;

Ἡ αὕτη

„Αὕτη ἦν γυνὴ τῆ χαβὲρ τῆ Κιναίθ.

Ἀλλ' ἄρά γε ὁ Χαβὲρ, ὅστις ἡ πατριὰ πρὸ ἐτῶν διακοσίων συνωμότις ἦν, κατὰ τινὰ τρόπον συμπεφυρμένη τοῖς Ἰσδαίσις, ἐκ ἡδύνατο λαβεῖν γυναῖκα Ἰσδαίαν; Κριτ. 4. 11.

3. „Ὁ Χαβὲρ εἰρήνην εἶχε μετὰ τῆ Ἰαβίν. ἡμεῖς δὲ, λέγει ο αὐτός, ὁ πολυπραγμονῶμεν ὥδε, τὸ πῶς ἰδιώτης ἄνθρωπος εἰρήνην εἶχε μετὰ Βασιλέως, τριακοσίας ἔχοντος χιλιάδας ἀνδρῶν ὅπλοφόρων.

Ποία τῆς Γραφῆς ῥῆσις διαλαμβάνει περὶ τῆ, ὅτι ὁ Ἰαβίν εἶχε τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν ὅπλοφόρων; Ἡ οἰκία τῆ χαβὲρ εἶχε εἰρήνην μετὰ τῆ Ἰαβίν, ὅπερ ἐστίν, ὁ Χαναναῖος ὅστις Βασιλεὺς ἐκ ἐκακοποίη αὐτὴν ὥσπερ τὰς Εβραίας.

4. „Ἡ Ἰαήλ, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ἐν μὲν τῇ ὡδῇ τῆς Δεβόρρας ἐπαινέτῃ, παρ' ἡμῖν δὲ τὴν σήμερον ὅδε ἀμοιβὴν ἐλάβανον, ὅδε ἐπαινον.

Ἄρα βέβαιόν ἐστι τὸ ὅτι, ἐὰν γυνήτις ἐκ τῆ Κομητάτις ἀπῆλλαττε τὴν Προβίγκιαν ἀπὸ τῆ ἐλθόντῃ ἐξαφανίσαι αὐτὴν ξένης ἀρχιστρατήγῃς, αἰφνιδίως αὐτὸν φονεύσασα, οἱ Προβίγκιοι ἐκ ἐψαλλον τὰς ἐπαινους αὐτῆς; καὶ δὲ ἐπαινῇ ἡ Ἰαήλ ἐν τῇ τῆς Δεβόρρας ὡδῇ ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεως τῆς ὑπερτέρας μὲν τῆς γυναικείας αὐτῆς φύσεως, ἐμπνευδαίσης δὲ αὐτῇ ὑπὸ τῆς πρὸς τὰς Εβραίας προσηθείας, ἢ ἀπάτη ὅμως, ἢ μετῃλθεν ὁ κεκανόνισαι.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῆ ἐὰν ἢ περὶ τῆ Γεδεὼν ἱστορία ὑπάρχῃ μῦθος.

1. „Ὁ Βόρσιος, φησὶν ὁ αὐτός, ἀπορρίπτων τὴν περὶ τῆ Γεδεὼν ἱστορίαν, πιστεύει μὲν ὅτι ὑπὸ ξένης χειρὸς εἰσέχθη ἐν τῷ κανόνι, ἀνακηρύττει δὲ αὐτὴν ἀναξίαν τῆς τῆ Θεῷ μεγαλειότητος. (191.)

„Οὐκ ἐστὶ δὲ ἡμέτερον τὸ διορίσαι ποῖον ἐστὶ τὸ ἄξιον τῷ Θεῷ ... Ὁ Θεὸς διαπαντὸς ἐλάλει πρὸς τὰς Ἰσδαίς, εἴτε εὐεργετῆσαι τῶν, εἴτε παιδεῦσαι αὐτάς. ὡς ἄνθρωπος δὲ διαπαντὸς αὐτοῖς ὁπτανόμενος, σημεῖα ἐποίει ἐνώπιον αὐτῶν. ἀλλὰ πόθεν ἡδύνατο γνωρίσαν αὐτόν;

Ἐκ τῶν σημείων ἀναμφιβόλως, τρέψιν ἐκ τῶν θαυμάτων, ἅπερ, ὡς ὁμολογεῖς, ἐποίησεν αὐτοῖς. Δύναται δὲ ἄραγε ὁ ὁμολογῶν ἓνα Θεόν, διαστῆναι περὶ τῆ ὅτι αὐτὸς δύναμιν ἔχει δῆλον ποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ λαλῶν αὐτοῖς; Ἀνάξιον δὲ ἄρα τῆς Θεῷ

Θεὸς μεγαλειότητι τὸ καθίσαν τὴν παρυσίαν αὐτῶ ἀίδιτην τοῖς πλάσμασιν αὐτῶ, ἵνα γινώσκοντα καὶ ἀγαπῶντα αὐτὸν, ὑπακούωσιν αὐτῷ;

2. „Αἱ λαμπάδες, φησὶν, αἱ ὑπὸ τῆς Γεδεὼν τοῖς μετ' αὐτῶ δο-
„θεῖσαι, ἔδεν ἕτερον ἐποῖον, εἰ μὴ φανερώτερον τὸν ὀλίγον ἀρεθμὸν
„αὐτῶν· διότι ὁ λαμπαδηφόρος βλέπει μᾶλλον ἢ βλέπει. διὸ ἡ νί-
„κη αὐτῇ θαυμά ἐστι, ἔχι δὲ ἐπιτήδειον πολέμου στρατήγημα.

Μακρὰν ἀπέχομεν ἀπὸ τοῦ μὴ συνιέναι, ὅτι τῷτο θαυμά ἐστιν ἐ-
πικεκαλιμμένοι τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐφευρέσει. σημειῶμεν δὲ ὅτι αὐτὸς ἵ-
να ἀπειθανον καταστήσῃ τὴν ἐφεύρεσιν, εὐλογον ἐκείνου ἀλλοιωῖσαι
τὸ ὕψος τοῦ λέγον, ὅτι ἡ ἐφοδία ἐγένετο ἐν ἀρχῇ τῆς φυλακῆς τῆς
μέσῃ τῆς νυκτός. (192.) διότι ἐν τῇ μεταφράσει αὐτῶ ἐσιώπησε θαυ-
τα τὰ ῥήματα, τῆς μέσῃ τῆς νυκτός, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὁ Γεδεὼν παρέστη
ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς νυκτός, ὅτε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Μαδιανιτῶν
ἀκμὴν ἐγρηγόρει. Ῥᾶδιον δὲ κατανοῆσαι, ὅτι ὁ ἐκ τῆς συντριβῆς τῶν
ὕδατων κτύπος, ὁ ἡχώ τῶν σαλπύγων, καὶ ἡ πολεμικὴ κραυγὴ, ἡ
ἀκυσθεῖσα ἐν τῷ μέσῃ τῆς νυκτός, κύκλω τῆς βαθείως κοιμωμένης στρα-
τοπέδου, προσιδεμένης καὶ τῆς τῶν λαμπάδων ἀσφαλῆς, εὐκρίτως ἀπα-
ξίαν προσέξενε καὶ θόρυβον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, αἰφνιδίως τε καὶ ἐμ-
φόβως ἐν τῷ μέσῃ τῆς νυκτός διεγερθέντι.

3. „Ὁ Βολζόνος ὁ αὐτὸς λαλεῖ, εὐχρησίζεται, ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι
„τότε ἦσαν εἰδωλολάτραι, λόγον προτείνων τὴν ἐλαίαν, λέγουσαν ἐν
„τῷ ἀπολόγῳ τοῦ Ἰωνάθαν τῆς καὶ τῆς Γεδεὼν, ἡ πίστης μὴ ἀρέσκει
„θεοῖς καὶ ἀνθρώποις.

Ἀδελφὸς ἔστος ὁ λόγος. ὡς τεθεμελιωμένος μόνον ἐπὶ τὴν λέξιν
Ελοημ, τὴν ἐπίσης καὶ ἐνικῶς, καὶ πληθυντικῶς ἐκλαμβανομένην. ἔκ-
σῃδα δὲ ἡμεῖς ἐνεκα ὡς πληθυντικῶς μετηνέχθη ὑπὸ τῆς τῆς Βαλ-
γάτης συγγραφῆς, ὅς τις ἐν τῷ αὐτῷ ἀπολόγῳ μετ' ὀλίγας σφαῖρας
ἐνικῶς τὴν αὐτὴν μεταφέρει λέξιν. Οἱ Ἑβδομήκοντα ὁμῶς ἐν ἐκατέρῳ
ἡμεῖς μετέφρασαν αὐτὴν εἰς τὸ ἐνικόν. Ἡ πίστης μὴ ἀρέσκει Θεῷ
καὶ ἀνθρώποις. (193.) Ἄλλως τε, ὑποτιθεμένης τοῦ, ὅτι ὁ Ἰωνάθαν,
ὅτε ἐποίησε τῷτον τὸν ἀπόλογον, ἦν εἰδωλολάτρης, ἔπεται ἀρα ἐκ
τῆς, ὅτι καὶ ὅλον τὸ Ἰσδαϊκὸν γένος ἐλάτρευε τοῖς εἰδώλοις;

Κριτ. 9, 9, 13.

”ΑΡ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ς'.

Π ε ρ ι τ ῆ 'Ι ε φ θ ᾶ ε.

1. Περὶ τῆ λεγομένης, ὅτι ὁ 'Ιεφθάε διωχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς Γαλααδ, κατέφυγεν εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰσραηλίων, ὅπως γέγονεν ἀρχηγὸς ὅχλου πενήτων, ζώντων διὰ τῆς ληστεικῆς λαφυραγωγίας, ὁ αὐτὸς σημειοῖ τάδε· Ἡ Ὁ Τολλαῖρ, ὁ Τινδαλ, ὁ Βολζόν, ὁ Λορδ Βολιγγβρόκιος, καὶ ὁ ἐκδὸς τὰ τέλῃς πονήματα Μαλλέτος· ὁποῖα ὀνόματα διατείνονται, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἔβην ἕτερον ἦσαν, εἰμὴ ἡ Ἀραβες λησαί, ἄπιστοι, ἄνομοι, μηδὲν ἔχον Φιλανθρωπίαν ἔχοντες, εἰς ἀσπληνοὺς μόνον, ὧν ὁ τόπος ἐκεῖνός πλήρης, οἰκνυτες, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐνίοτε ἐξερχόμενοι εἰς τὸ ληστεύειν· ὡς ἄγρια δὲ θηρία διωκόμενοι ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων, τῶν ὅτε μὲν τὴν ἐσχάτην παιδείαν αὐτοῖς παιδεύοντων, ὅτε δὲ αἰχμαλωτίζοντων. Οἱ αὐτοὶ δὲ Ἰσραηλῖται ἐν τοῖς ὑπὸ αὐτῶν συγγραφεῖσι βιβλίοις ὁμολογῶσιν, ὅτι ὁ 'Ιεφθάε ἦν ἀρχηγὸς ληστῶν (191).

Κρι. 11. 3.

Πῶς ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τῆς καλὸν ὄψεν, ὅτι τὰ περὶ τῆς 'Ιεφθάε ἐν τῷ ὕψει λεγόμενα ἀναστρέφουσιν ἐκ θεμελίας ἢ βλάπεται παραδέναι περὶ τῶν Ἑβραίων ὑποληψίαν; Ἐὰν ὁ 'Ιεφθάε ἐκ ἐγένετο ἀρχηγὸς ληστῶν, εἰ μὴ μετὰ τὸ ἐκδιωχθῆναι ἐκ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ οἰκίας, καὶ σερεθῆναι τῆς μερίδος τῆς γῆς, τῆς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ γεωργουμένης, καὶ καταφυγεῖν ἐπ' ἄλλον ἰνὰ σκωπὸν, δῆλον, ὅτι ἡ ληστεία ἐκ ἦν ἐπάγγελμα ἐδὲ τῆς παιδείας, ἐδὲ τῆς φυλῆς, ἐδὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. οἱ κύριοι κληρονομίας διαμεριζομένης καὶ γεωργουμένης ἐδὲ ἀληταί εἰσιν, ἐδὲ κενοί, ὡς τὸ τε Ἑβραϊκὸν ὕψος ὅτι οἱ Ἑβραῖοι μήκοντα καλῶσι τὰς ἀνδρας, ὧν ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ 'Ιεφθάε. λέξις δὲ σημαίνουσα τὸ τῆς Βαλγαλῆς, latrocinantes, εἶπεν ληστεύοντες, ἐδὲ εὐρίσκεται.

2. Ἡ τῶν Κριτῶν βιβλίον, φησὶν ὁ αὐτὸς, συνεγράφη πολλὸν χρόνον μετὰ τὸν 'Ιεφθάε.

Ἀνωτέρω ἔδεξα, ὅτι τὸ βιβλίον τῆς ἐγγραφῆς πρὸ τῆς 18 Δαβὶδ Βασιλείας, τῆς ἀρχαμένης ἐτη περίπτω ἐκατὸν τετρακοντὰ μετὰ τὴν δικαστικὴν ἀξίαν τῆς κριτῆς 18 Ἰσραὴλ 'Ιεφθάε. ἐπομένως δὲ μετ' αὐτὸν καὶ πλείονα χρόνον ἐνὸς αἰῶνος.

β. 5. κ. 1.
ἀρ. 3.

3. Ὁ αὐτὸς ἐν τῇ ἐφεξῆς σελίδι σημειοῖ ταῦτα· Ὁ ὑποκριναντοὶ ἡμῶν καὶ δύνανται ἐπικυρῶσαι τὸ ἴδιον σύστημα, εἰ μὴ ἔχωσι πάντα τὰ τῶν Ἑβραίων παλαιὰ βιβλία, καὶ ἀποδείξωσιν, ὅτι ταῦτα καὶ

συνε-

„συνεγράφησαν εἰ μὴ κατὰ αἰῶνας λίαν ἀφρηκόμενος ἐκεῖνων τῶν ἀγγρίων καιρῶν (195.).

Ἡ ἀμφισβήλησις αὕτη, ἡ ἰσοῦτον ἀτοπία, ὅσον καὶ τὸ σύστημα τὸ ἐπ' αὐτῇ μόνῃ τηριζόμενον, ἐν τοῖς προλαβῶσι κεφαλαίοις κατήργη (196), καὶ πόρον ἀνεγέρσεως εὑρεῖν οὐ δύναται. μένει ἐν ἀποδεκαγμένον, ὅτι οἱ ἄπιστοι μηδεμίαν ἔχοντες διαδικασίας ἐλπίδα, σωρεύσει ψεύδη ἐπὶ ψεύδεσι, συκοφαντίας ἐπὶ συκοφαντίαις, ἔφ' ἡ φαντάσματ' ἐπὶ φαντάσμασι, πᾶν τὸ προστυχὸν ἐπιλαμβάνειν πειρώμενοι, ἔφ' ἡ μὴ δυνάμενοι σερεᾶν εὑρεῖν βάσιν, ἐφ' ἡ σῆμαι.

4. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ μέγιστος τῶν ἀπίστων θρίαμβος. „Οὗτοι, ἐάν τῳ κριτικῷ παιδῶμεθα, πειτεύουσιν, ὅτι ὁρῶσι τελείαν ἰσότητά μετὰ τῷ Χαμῶς, Θεὸς τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἔφ' ἡ Ἰσραὴλ, Θεὸς τῶν Ἰσρααίων.... Ταύτην ἡν ἀλήθειαν ἐντελῶς γνωρίσας ὁ Ἰεφθάε, εἶπε. τὸ δοθὲν ὑμῖν ὑπὸ τῷ χαμῶς, ὑμέτερόν ἐστι. τὸ δὲ δοθὲν ἡμῖν ὑπὸ τῷ Ἰσραὴλ, ἡμέτερον... Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχή, ἡν ὁ Ἰεφθάε σαφῶς διορίζει, ἔφ' ἡ αὕτῃ τηριζόμενος συλλογίζεται).

Οὐχί. ἐκ ἑσθ' ἐξὶ τῆς ἀρχῇ ὑπὸ τῷ Ἰεφθάε διοριθεῖσα, ἀλλ' ἐστὶ συνέπεια, ἐπομένη μὲν ἐκ τῆς τῶν Ἀμμωνιτῶν ἀρχῆς, συγκεχωρημένη δὲ ὑπ' αὐτῆς ἐν ἀναρεῖ, ἵνα μετέλθῃ αὐτὴν ἐναντίον αὐτῶν. ὁ διιχυρίζεσθε ὑμῖς, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι κατέχετε δικαίως ὁ δέδωκεν ὑμῖν ὁ χαμῶς ὁ Θεὸς ὑμῶν. ἄφετε ἐν ἡμῶς κατέχειν ὅπερ ὁ Ἰεχοβαβ, ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ παρέχεν ἡμῖν, νικητὰς ἀναδείξας ἡμᾶς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν; τοιούτος ἐστὶν ὁ τῷ Ἰεφθάε συλλογισμὸς, ὅστις ἀναπολογίως μὲν κατίζεισι τὰς Ἀμμωνίτας, τὰς διατεινομένους, ὅτι ὁ τόπος αὐτῶν ἐδόθη αὐτοῖς ὑπὸ τῷ Χαμῶς, ἐδόλως δὲ δεικνύει, ὅτι ὁ Ἰεφθάε ἐδέχθη δύν ἰσοδυνάμους Θεός. (197). Τὴν ἐνστασιν ταύτην τρεῖς προτείνας ὁ κριτικὸς, τρεῖς ἔλαβε τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν, ἡπερ μὴ δυνάμενος ἐπ' εὐθείας ἀντιστῆναι, ἀντικατίζεισι ματαιολογίας, ἃς αὐτὸς μόνος δύναται φαντασθῆναι, ἡμεῖς δὲ πόρρω ἀπέχομεν τῆς τέτων οἰκαιοποιήσεως.*). Τοιαύτη ἐν ἐσθ' ἡ Ἰσθ' θρίαμβος αὐτῆς ὕλη.

A'P.

*) Ὅρα τὴν ὑπεράσπῃσιν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τὰς πρὸς τὴν

Βολτίε. ἐπιστολ. τῶν Ἰσρααίων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ.

Περὶ τῆς Ψυσιαδεΐσης Ψυγατρὸς τῆς Ἰεφθάε.

1. **Ε**ὰν ἔτ' ὁ μέγας ἑταῆς τῶν τῆς Θεῆας Γραφῆς δυσκολιῶν ἐπεκύρη μόνον τὸ, ὅτι ἡ τῆς Ἰεφθάε Ψυγάτηρ πράγματι ἢ ἀληθεῖς ἐΨυσιάδῃ, ἢ δι' ἀχρηστέου δὲ, ὅτι τὸ ἔργον τῆτο σύμφωνον ἦν τοῖς πρώτοις χοιχείοις τῆς Ἰσδαϊκῆς Ψησκειῆς, ἢ ἀρεσὸν τῷ Θεῷ, ἐγκατελείπομεν ἂν ἡμεῖς αὐτὸν ἐν τῇ ἐαυτῆς γνώμῃ· σημειώσαντες, ὅτι τῆτό ἐστι λίαν ἀβέβαιον, ἢ παραπέμπαντες αὐτὸν πρὸς τὰς τῆς Βατάβλῃς, Δρασίς, Γρότις, Μαρσχαμ, Κλέρκ, Οὐβιγάντ, ἢ τελευταῖον πρὸς Ἰᾶς τῶν Ἀγγλῶν, τῶν τῆς καθολικῆς Ἰστορίας συγγραφέων, περιβοήτους ἐρμηνείας, τὰς εἰς τὰ ῥήτ' ἢ, ἐν οἷς ἡ τοιαύτη γνώμη τηρεῖται. Ἐδὲ γὰρ πρέπον ἡγάμεθα ἐν τοιῷδε πονήματι, οἷον ἐστὶ τόδε, παλυπραγμονεῖν τῆτο τὸ πρόβλημα (198).

Ἀλλὰ ἢ ποιεῖ αὐτός; Ἀρχεῖ ἀπὸ τῆς κωδικοῦ μὲν τῶν τῆς Δευτικῆς ῥήσεων, ἵνα συμπεράνῃ τὸ, ὅτι κατὰ τὴν ἀναντιρρήτον ἰῶν ἀγίων βιβλίων ὑφ' ὃ, ὁ Θεὸς ὁ ζωῆς ἢ θανάτου ἀπόλυτος, ἢ θεωπότης, ἐπέτρεψε μὲν, μάλλον δὲ ἐκέλευσε θῆναι ἀνθρώποις, προσέταξε δὲ τῷ Ἀβραάμ θῆναι τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, ἢ προσεδέξατο τὸ αἷμα τῆς τῆς Ἰεφθάε Ψυγατρὸς.

Ὁ συγγραφεὺς ἰῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἰσδαίων ἀπεκρίθη αὐτῷ ἔτσιως. Ἐὰν ἀρεσὴ ἦν τῷ Θεῷ ἡ τοιαύτη Ψυσία, ἔκ ἂν αὐτὸς ἀνεχαίτιζε τὴν τῆς Ἀβραάμ χεῖρα. ἢ ἴης Ψυσίας ταύτης ἀποποίησις, ἢ μάθημα ἦν πληκτικόν, δι' ὃ, κατ' ὃν καιρὸν ἐδοκίμαζεν ὁ Θεὸς τὴν ἰῶν Ἀβραάμ πίσιν, κατὰ τὸν αὐτὸν ἄμα ἐδίδασκε ἱστον τὸν ἅγιον ἄνδρα, ἢ τὴς διαδόχου αὐτοῦ, πόσον ἀποποιεῖται ταύτας ἰᾶς βαρβαρὰς, ἢ θεοσιδαιμονίας... Ὁ δὲ Ἰσδαϊκὸς νόμος (Δευτ. κεφ. 12. ἐδ. 30, 31.) ἀπογορεύει ῥητῶς προσφέρειν ἰῶ Κυρίῳ τοιαύτας Ψυσίας. Πρέπον ἦν ἡν αὐτῷ πρὶν ἢ ἀνακαινίσαι τὴν ἑσέαν, κατὰ γῆσαι ταύτην ἰῶν ἀπόκρισιν.

Ἰδὲ δὲ πῶς διὰ Ἰταλικῶν γραμμάτων, ἄνευ τινὸς σημείου παραδρομῆς δηλωτικῆς, παρίσχει τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀλλοιωθὲν τῆς Δευτικῆς ὑφ' ὃ περὶ ὃ αὐτὸν ἐνεκάλεσα. Πᾶν ὃ ἐὰν ἀναλεθῇ τῷ Κυρίῳ εἶτε ἄνθρωπος, εἴτε κτῆνος ἢ λυτρωθήσεται, ἀλλὰ θανάτῳ θανατωθήσεται. Ἀποναντίας ἰᾶς τίθεμεν ὅλον τὸ ὑφ' ὃ. Πᾶν δὲ ἀνάθεμα, ὃ ἂν ἀναθῇ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ ἀπὸ πάντων ὅσα αὐτῷ ἔσιν, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτῆνος, ἢ ἀπὸ ἀγροῦ κατὰ σάσεως αὐτοῦ,

Λευί. 27. 28. 29.

„ἐκ ἀποδύσεται, ἔδὲ λυτρώσεται. Πᾶν ἀνάθεμα ἅγιον ἁγίων ἔσται τῷ
 „Κυρίῳ. Καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἀναλεθῇ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἢ λυτρωθήσεται
 „ἀλλὰ θανάτῳ θανατηθήσεται. Αὐτὸς δὲ, ὡς ὁρῶμεν μετὰ πανουργίας συ-
 νέχεε τὴν εὐχὴν, Νεδερ, τῷ ἀναθέματι, χερεμ. Τὸ δὲ 13 Λευϊτικῶ
 ὕφος ἐνλαύθα λαλεῖ μόνον περὶ τῶν πραγμάτων ἢ τῶν ἀνθρώπων, τῶν
 παραδοθέντων τῷ ἀναθέματι. Τὸτο δὲ τὸ ἀνάθεμα, τὸ μὴ γινόμενον
 εἰμὴ πρὸς ποινὴν ἁμαρτημάτων, παιδεία ἦν ἢ ἐχὶ θυσία. τοῖστον δὲ
 ἦν τὸ κατὰ τῶν Χαναανίων, τὸ κατὰ τῆς Ἰερικῶ, τὸ κατὰ τῆς Α'-
 χαρ. τὸ δὲ προκείμενον ρητὸν κατ' ἐξένα τρόπον ἀρμόζει τῷ τῆς Ἰε-
 φθάε ἔργῳ. διότι τὸ τῶν Κριτῶν βιβλίον λέγει δις, ὅτι ἠύξατο
 εὐχὴν, Νεδερ, μὴδὲ λέξιν εἰπὼν περὶ ἀναθέματος, χερεμ. ἀλλ'
 ἔδὲ ἢ τῆς κριτῆς τῆς θυσίας ταύτης ὑπέκατο 17 ποινῇ, ἐπειδὴ ἢ
 μόνον αὐτὴ ἦν ἁθῶα, ἀλλ' ἔδὲ ἄλλοτι πταίσμα πρὸς ποινῆς ἁ-
 ξιον. κατὰ ταύτης ἐν τῆς αἰσθητῆς ἀληθείας διὰ χυρίζεται ὁ κριτικὸς,
 ὅτι ἢ τῆς θυσίας τῆς Ἰεφθάε θυσία κεκυρωμένη ἦν ὑπὸ τῆς ἐν 17
 Λευϊτικῶ νόμου.

2. Ἰδὲ δὲ ἢ αἱ ἐνστάσεις, αἱ δὲ ἅπτες τῷ Βαλεγγέρῳ προσάπ-
 τει, τῷ τελευτήσαντι ἐν θερμῇ μετανοίᾳ, ἢ ἐπιστροφῇ ἀπὸ τῆς κρημ-
 νῆς, εἰς ὃν ἐπέσπερον αὐτὸν ἢ πλάνη τῆς νεότητος. „Ὁ Ἰεφθάε ἦν χω-
 „ρίτης, ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Γαλαὰδ καταγόμενος, τῶν τότε μὴ ὄντων
 „ὑπὸ τὴν τῶν Ἑβραίων ἐξουσίαν.

Κριτ. 26. 29,
 30. ἢ 32. 29,
 23.
 Δευτ. 3. 13,
 Γ' 17. 1, 6.
 Κριτ. 10. 3, 4.

Ἡ Πεντάτευχος, τὸ τῆς Ἰησῆ, ἢ τὸ τῶν Κριτῶν βιβλίον μαρ-
 τυρεῖσιν, ὅτι τὰ τῆς Γαλαὰδ ὅρη πολλῶ πρότερον τῆς τῆς Ἰεφθάε δι-
 κασικῆς ἐξουσίας, μᾶλλον δὲ ἢ πρὸ τῆς τῆς Ἰερδάνης διαβάσεως, ἢ ἐν
 τῷ πέραν κείνῃ, ἦσαν ὑπὸ τὴν τῶν Ἑβραίων ἐξουσίαν.

3. „Τὰ ἀβὰθ τῆς Ἰερδάνης μέρη δεικνύουσιν, ὅτι ὁ ἐπὶ Ἰησῆ γε-
 „νόμει ὁ ἀναποδισμὸς ἐπὶ τὰ μέρη, ἐξ ὧν πηγάζει, θαυμάειν ἁ-
 „νωφελές, ἢ πάντῃ ψευδές.

Β. 5. κ. 2.
 Α' 29. 3.

Ἀνωτέρω ἔδειξα, ὅτι ὁ Ἰερδάνης ἔδεποτε ἐς διαβατὸς κατ'
 ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Ἰησῆς διέβη.

4. „Ὁ μῦθος τῶν τεσσαράκοντα ἢ δύο χιλιάδων ἀνθρώπων,
 „ῶν ἕτερος μετὰ τὸν ἕτερον ἐφονοκτονήθη, ὡς μὴ κατευθυνθεὶς εἶπεῖν
 „Σχιββόλεθ, ἐστὶν ἄτοπον μεῖζον πάντων τῶν ποτὲ γραφέντων
 „ἁτοπημάτων.

Μόνον οἱ ἅπτες ἐγγραφὰν τὸ, ὅτι τεσσαράκοντα ἢ δύο χιλιά-
 δες ἀνδρῶν ἐφονοκτονήθησαν ἕτερος μετὰ τὸν ἕτερον, μὴ κατευθυ-
 νέντες εἶπεῖν Σχιββόλεθ. ἢ δὲ θεία Γραφὴ λέγει, ὅτι ὅσοι μὲν ἐκ
 τῆς πλήθους τῆς νικηθέντος στρατῶ σώσαι ἐαυτοὺς ἐπειρώντο, δῆλοι ἐγέν-
 οντο

Κριτ. 12. 5-7

νοντο ἐκ τῆς προφορᾶς· ὁ δὲ ὅλος ἀριθμὸς τῶν Ἐφραϊμητῶν, τῶν ἐν
τάτῳ τῷ πολέμῳ μετὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς τῆ Ἰεφθάε στρατίης φονευ-
θέντων ἀναβαίνει εἰς δύο ἔ τεσσαράκοντα χιλιάδας. οἵτινες ἀπώλον-
το ἔ διὰ τὸ μὴ κατευθυνθῆναι εἰπεῖν Σχιββολεθ, ἀλλὰ διὰ τὸ
συγκροτῆσαι ἀδίκως πόλεμον κατὰ τῆ Ἰεφθάε, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐ-
τῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν.

5. „Οὐδέποτε, ἔδὲ ἡ τῆ Ἐφραϊμ φολή, ἔδὲ πᾶσαι ὁμῶς αἱ τῆ
ἐλεεινῆς τέττα λαὸς φυλαὶ ἠδύνατο συνάξαι στρατὸν δύο καὶ τεσσαρά-
κοντα χιλιάδων.

Τῇ ἐλεεινῇ ταύτῃ ἐνθάσῃ ἀπήντησα ἤδη πέραν τῆ δέοντος.

ἈΡΘΡΟΝ Η'.

Περὶ τῆ Σαμφῶν.

B. 3. x. 3.
A. 3. 12. 5.
B. 4. x. 2.
A. 3. 4.

1. „Τὸ κατηντήσαμεν τελευταῖον, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, εἰς τὴν τῆ Σαμ-
ψῶν περίφημον ἱστορίαν, τὸ αἰώνιον ἀντικείμενον τῆς τῶν ἀπίστων
χλεύης. Ὁ ξυρὸς ὁ κατ' ἐπιταγὴν μὴ ἀναβαίνων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
τῆ Σαμφῶν συνίστησι μικράντινα δυσκολίαν. . . . Οἱ Ναζωραῖοι πα-
ρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν ὅσῳ μὲν Ναζωραῖοι ἦσαν, ἐκ ἐξυρῶντο τὴν κεφα-
λήν. ἐξυρῶντο ὅμως τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς καθιερώσεως αὐτῶν.

Ἐπειδὴ ἡ τῆ Σαμφῶν καθιέρωσις ἤρξατο ἐκ κοιλάδας μητρὸς αὐ-
τῆς, ἔδὲν παράδοξόν ἐστιν, εἰάν αὐτὸς ἐκ ἐξυρίσθῃ κατὰ τὴν πρώτην
ἡμέραν τῆς καθιερώσεως αὐτῆς. ἡ ἐνθάσις ἐν πλείονα ὕλην χλεύης
χορηγεῖ, ἢ περὶ τὸ Ναζωραῖον τῆ Σαμφῶν ἐπάγγελμα.

2. Ὁ παλαιὸς μῦθος, φησὶν ὁ αὐτὸς, τῆς τριχὸς τῆ τῶν με-
γάρων Βασιλέως Νίζ, καὶ τῆς Κορμήλης θυγατρὸς τῆ Πτερελάς
(199) ἐστὶν ἡ πηγὴ μέρους τινὸς τῆς τῆ Σαμφῶν ἱστορίας, τὰ δὲ λοι-
πὰ αὐτῆς ἐλήφθη ἐκ τῆ μύθου 18 περὶ τῆς Ἡρακλέους. Ὁ Πετὰς
ἱστορεῖ τὸν μὲν Ἡρακλέα γεννηθέντα τῷ 1289. ἐνιαυτῷ πρὸ τῆ χρι-
στianικῆς ἔτους, τὸν δὲ Σαμφῶν ἀρχόμενον μόνον κατὰ τὸν 1135 ἐνι-
αυτὸν πρὸ τῆ αὐτῆς ἔτους. ἀποδεδειγμένον ἄρα δοκεῖ, ὅτι ὁ μῦθος
τῆ ὑπὸ τῶν γυναικῶν προδοθέντος Σαμφῶν μίμησις ἐστὶ τῆ μύθου
τῆ περὶ τῆς Ἡρακλέους.

Ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος δοκεῖ πάνυ ὀλίγην ἔχων τὴν περὶ τῶν
ἀποδείξεων γνῶσιν. διότι ἔ κατενόησεν, ὅτι πρὸς τὸ συστήσαι τὴν πε-
ρὶ τῆ Σαμφῶν ἱστορίαν ἐκ τῶν τῆ Νίζ καὶ Ἡρακλέους μύθων κατε-
σκευασμένην ἐκ ἀρκεί ἀποδείξαι, ὅτι οἱ δύο ἕτοι προγενέστεροι ἦσαν
τῆ Σαμφῶν, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι προσέτι δεῖξαι, ὅτι οἱ περὶ τῆ Νίζ

Β. 5. α. 1.
Αρ. 3.

ἡ Ἡρακλέους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν πλαδέντες μῦθοι ἐγράφησαν, ἡ εἰς τὴν Ἰσθαίαν μετηνέχθησαν πρὶν ἢ τὴν τῆ Σαμφῶν ἱστορίαν ἐν τῷ τῶν Κριτῶν γραφῆναι βιβλίῳ. ἀνωτέρω δὲ ἀπέδειξα, ὅτι τὸ βιβλίον τῆτο ἐκ ἐγγραφῆ ὕστερον τῆς Βασιλείας τῆ Σαβλ τῆς ἀρξαμένης περὶ τὸν χίλιον ἐξ ἑξήκοντα ἑννατον ἐνιαυτὸν πρὸ τῆ χριστιανικῆς ἑτίας. ἐκ τούτου ἐπεὶ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆ αὐτῆ βιβλίου ἦν σχεδὸν σύγχρονος τῷ Σαμφῶν. δύναται δὲ ἄρα αὐτός τε ἡ ὅσοι τῆς μερίδος αὐτῆ εἰσὶ παρασημαίτινα ὑπομνήματα, εἶπαν ταῦτα ἡ ποιητικά, τῷ ἔτει τῷ τῶν σύγχρονα. ἀναμνησκόντα τὰς δύο μύθους, τὰς περὶ τῆ Νίζα ἡ Ἡρακλέους; Οἶδαμεν, ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ἡ ὁ Ἡσίοδος, οἱ δύο παλαιότεροι τῆς Ἑλλάδος ποιηταί, εἰσὶ πολλῶ μεταγενέστεροι τῆς τῆ Σαβλ Βασιλείας. Πάντες ἄρα ἔτοι αἱ ἀπίστοι κριτικοί, εἰσὶ διαλεκτικοὶ κἀκίσοι. ἴδω ἡ ἄλλη νέα περὶ τούτου ἀπόδειξις.

3. „Οποία, λέγουσιν ἔτοι, ἐστὶν αὕτη ἡ ἐλεεινὴ εὐήθεια; Ἡ ζωὴ τῆ Σαμφῶν τῆ Ναζωραῖς ἀρχεῖ ἀπὸ ἐπιδήλως παραβάσεως τῆ νόμου. αὐστηρότατα τοῖς Ἰσθαίοις ἀπηγόρευε λαμβάνειν ξένας γυναῖκας, πολλῶ δὲ μᾶλλον Φυλισιαίας. Ἐὖτως ὁ Μανωὲ, ἔῃ τῆς γυνῆ, οἱ τὸν Σαμφῶν ἀπὸ γεννήσεως αὐτῆ καθιερώσαντες, διδόντες αὐτῷ γυναῖκα Φυλισιαίαν, ἡ ταῦτα ἐν τῇ μηδέποτε ὑπαρξάσῃ πόλει Θαρναθᾷ.

ἔξ. 34. 16.
Κριτ. 14. 3.

Ἐὰν ὁ Ἑβραῖος, ὁ τῆς ἱστορίας τῆ Σαμφῶν συγγραφεὺς, ἐκ ἐνόμισεν ἴδιον χρέος περιγράψαι ἀκριβῶς τὰ πράγματα. ἀλλ' ἡθέλησε πλάσσειν κατὰ τὴν ἑαυτῆς ἀρέσκειαν τὴν τῆς βιογραφίαν, πῶς ἄρα γε συγκατετέθη, προσάψαι αὐτῷ γάμον παράνομον; ἀληθῶς ὁ νόμος ἀποφαντικῶς ἀπαγορεύει τὰς τοιούτους γάμους. διὰ τῆτο δὲ, ὅτε Μανωὲ ἡ ἡ γυνὴ αὐτῆ μετὰ τοσαύτης δυσκολίας τὸν τοῖστον γάμον ἔσερξαν. ἀλλ' ὁ μὲν Θεὸς, ὁ τῆς νόμου ποιητῆς ἐκ ἀπαξ ἐν τοῖς τοιούτοις συγκατάθεσιν ἐδείξε. τὰ δὲ τῆ Σαμφῶν κινήματα ὑπὸ εἰδικῆς τινος προνοίας διευθύνοντο, ὡς ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἐσημείωσεν. Ἐστὶ δὲ ἄρα ἄλλο τι ἀτοπώτερον τῆ παριστάνοντος νομιζόμενον τινὰ Κισράτον (200) εὐχρηρίζοντον περὶ τῆ ὅτι ἡ πόλις Θαρναθᾷ ἑδέποτε ὑπῆρξε, ἔῃ ταῦτα ἐναντίον τῆς μαρτυρίας τῆ σχεδὸν συγχρόνου τοῖς πράγμασι συγγραφῆς, ἡ ἐν ἐκείνῳ συγγράφοντι τῷ τόπῳ; Αὐτὴ δὲ ἀληθῶς ὑπῆρξε. διότι ὁ μὲν Ἰσθας (201) ὁ Μακκαβαῖος ἀνήγειρεν αὐτὴν ἡ καθωχύρωσε. κατὰ δὲ τὰς τῆ Εὐσεβίου χρόνους ὑπῆρξε ἐν κώμῃ μεγάλῃ, νομῆς τινος πρωτεύουσα (202).

Κριτ. 14. 4.

"ΑΡΘΡΟΝ Θ'.

Περὶ τῆ διασπαδέντος λέοντος, καὶ Ἰῶν ἀλωπέκων, καὶ τῆς σιαγόνος
τῆς οὐκ.

Ι. **Α**ἱ μέλισσαι, αἱ μέλι ποιεῖσαι ἐν Ἰῶ τῆ λέοντος σῶματι εἰσι τῶν
ἐν κόσμῳ πραγμάτων τὸ ἀπρεπέστερον. αἱ μέλισσαι οὐδέποτε ἄλλα-
κα ποιεῖσαι τὸν κηρὸν καὶ τὸ μέλι, εἰμὴ μόνον ἐν τοῖς σίμβλοις τοῖς
ὑπὸ αὐτῶν κατασκευαζομένοις ἐν μόνοις τοῖς τῶν δένδρων κοιλώμα-
σιν. ἐν δὲ τοῖς τοῖστοις σίμβλοις μετὰ παρέλευσιν ὀλοκλήρου ἔτους εὐ-
ρίσκεται τὸ μέλι. καὶ αἱ μὲν μέλισσαι ἀνυπέβλητον ἔχουσι κατὰ τῶν
πτωμάτων ἀντιπάθειαν· ὁ δὲ τῆς ἐλεεινῆς ταύτης διηγύσεως συγγρα-
φεὺς τοσούτον ἀμαθῆς ἦν, ὅσον καὶ ὁ κύριος ὁ Καλμέτος, ὅστις ἔ παί-
ζων ἀναφέρει τὸν μῦθον τῶν μελισσῶν, τῶν ἐκ τῆ δερματος τῆ
Γαύρου γεγεννημένων.

Οὐδεμία ἀνάγκη ἐστὶ σημειῶσαι, ὅτι ὁ κριτικὸς τίθησι τὰ λό-
για ταῦτα ἐν τῷ σώματι ἱερῶς τινὸς ἀποσάτη. (203) Ἐὰν δὲ ὁ Καλ-
μέτος ἐπίστευε μόνοις τοῖς ποιηταῖς, μεμπτέον ἦν Ἰυχὸν, ὡς πάντῃ
εὐπιστός, ἀλλ' αὐτὸς προβάλλει τὸν Βιργίλιον, τὸν Ὀβίδιον, κτ.
προσέθησι δὲ Βάρωνα, τὸν Κολομέλλον, τὸν Πλίνιον, τὸν Σειδαν. τῷτο
δ' αὐτὸ πεποίηκε καὶ ὁ σοφὸς Βοχάρτες.

Αἱ μέλισσαι κατασκευάζουσι τὰ ἑαυτῶν σίμβλα μόνον ἐν τοῖς
τῶν δένδρων κοιλώμασιν.

Τῷτο τῆ ἀμαθῆς ἰδίων, τὸ ἀρνεῖσθαι πᾶν τὸ μὴ γινόμενον ἐν
τῷ γεννωπῷ αὐτῆς, ἔ πᾶν τὸ μὴ οὐρώμενον ἐν τῷ οἰκίσκῳ αὐτῆς. Ἀ-
ναμφίβολον δὲ ἐστίν, ὅτι αἱ μέλισσαι ποιεῖσαι τὰ σίμβλα αὐτῶν ἐν τοῖς
ὑπογύοις σπηλαιῖς, καὶ κοιλώμασιν, ὡς ἐν τῷ προλαβόντι βιβλίῳ
ἀπέδειξα. εὐρέθησαν δὲ σίμβλα ἐν μνήμασι, ἔ ἐν ξηροῖς κρανίοις, ὡς
μαρτυρεῖ ὁ, τε Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Ἀλδοβράντος παρὰ Βονφρενίῳ καὶ
Βοχάρτῳ. Ἀλλ' ἐρεῖ τις τυχόν, ὅτι τὸ τῆ λέοντος κρανίον ἐκ ἡδύ-
νατο ξηρὸν εἶναι, ὅτε ὁ Σαμφὼν εὔρε τὸ μέλι. διότι τῷτο συνέβη
ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ φονευθῆναι τὸν λέοντα. Ἀληθῶς ἐν τῇ Βυλ-
γάτῃ κεῖται, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλὰ τὸ ὕψος, ἔ αἱ ἄλλαι μετὰ-
φράσεις (204) ἐκφράζουσι, μετὰ χρόνῳ τινὸς παρέλευσιν, μιῇ αἰμῇ.
ἔτος δὲ ὁ χρόνος ἀξιοσημειώτος ἐστίν, ὡς σημαῖνον ἐνίοτε, κατὰ τὰς
χαλδαϊκὰς παραφράσεις ἔ τῆς Ραββίνης, ἔτος ὀλοκλήρου.

2. „Κομφῶς μὲν λέγει ὁ Καλμέτος, ὅτι τῆς Ῥώμης ὁ ὄχλος
τρέχειν παρεσκεύαζεν ἀλωπέκα, καιομένην λαμπάδα ἐν τοῖς ὤμοις
„Φέ-

Βεργίλιον, Γαύρου
β. 4.
Ὁβίδιον, Φασ. 3,
1. καὶ Μετα-
μορφ. β. 15,
Βαρ. περί χω-
ριστ. ὑλητ. β. 1,
καὶ 2.
Κολ. β. 9.
Πλιν. β. 11,
καὶ 20.
Σειδ. εἰς τὸ
Βα. ἡνός.

β. 4. καὶ 2.
Ἡρόδοτος, 5.
Ὁβιδίου καὶ τὴν
σημ.
Ἡρόδοτος, β. 5, καὶ
114.

„Φέρεσταν.... Ἀδύνατον ὁμῶς ἐστὶν ἐν καιρῷ τινὶ ὠρισμένῳ εὑρεῖν τριακοσίας ἀλώπεκας, ἢ τῇ κερῇ αὐτάς συνδῆσαι. ἀνάγκη δὲ ἦν καὶ ὅς πολλαὶ πρὸς τὸ τριακοσίας εὑρεῖν ἀλώπεκας. ἔδει δὲ ἀλώπεκο-
„θήρας δύνασθαι τακτοτρόπως συνδῆσαι τριακοσίας ἀλώπεκας.

Ὁ βιβλ. ἐν Φά.
εἰς β. 4.

Α' αμ. 2. 15.
Θρην. 5. 18.
Περμ. 4. 3.
Βοχάρ. μέρ.
2. β. 3. 4. 13.

Ἐκαστὸς ἐστὶ ἢ αὕτη τῇ λεγομένῃ ἱερέως Μέσλιερ. ὁ Καλμέτος προτείνει τὸν Ὀβιδίον, λέγοντα ῥητῶς, ὅτι ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα ἀπέλυον ἔχι μίαν, ἀλλὰ πολλαὶ ἀλώπεκας μετὰ λαμπάδων ἐν ταῖς πηγαῖς αὐτῶν δεδεμένων. τῷτο δὲ ἐγένετο εἰς ἀνάμνησιν μεγάλης τινὸς πυρκαϊᾶς γενομένης ἐν τῇ τῷ Καρσεόλῳ πεδιάδι ὑπότινος δωδεκαετῆς παιδὶς. Ἰερέως ἄχυρον καίόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ὑπ' αὐτῷ ζωγρηθείσης ἀλώπεκος. Βέβαιον δὲ ἐστὶν ἐκ πολλῶν διηγήσεων τῶν ἐν τοῖς ἑβραϊκοῖς βιβλίοις, ἢ ἐκ τῶν ἱσχυμένων ὑπὸ τῶν νεωτέρων περιηγητῶν, ὅτι ἡ Παλαιστίνη μυρμηκία ἀλώπεκων. ὁ Βελόνιος ὁ ὑπὸ τῷ Βοχάρτῳ μνημονευόμενος, ἐπιβεβαιοῦν, ὅτι εἶδεν ἐν αὐτῇ ἀγέλας διακοσίων Θῶων, τετῆσι ζῶων, μορφῆς ἀλώπεκος, ἢ λύκος μετεχόντων. Ἡ Γραφὴ σιωπᾷ τὸν καιρὸν, τὸν ὑπὸ τῷ Σαμφῶν καταναλωθέντᾳ πρὸ τῆς τῶν τριακοσίων ἀλώπεκων συλλογῆς, ὡσαύτως ἔτι τὸ ὅτι μόνος αὐτὸς ἄνευ συμβοηθῆς τὸ ἔργον τῷτο ἐτέλεσον. αἱ δὲ ἀλώπεκες ἔπασσαι ὁμῶς, ἀλλ' ἀνὰ δύο συνεδέθησαν. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔτι πολλαπλασιάζει τὴν δυσκολίαν, χρεῖα μόνον ἦν πλείονος καιρῶς ἢ χειρῶν. εὐκόλον δὲ ἦν τῷ Σαμφῶν μετελθεῖν τὸν ἀναγκαῖον καιρὸν, ἢ πάντα τὰ βοηθήματ' ἀπὸς τελείωσιν τῶν μελετωμένων ἔργων.

3. Ἡ σιαγὼν τῆς ὄνως, δὴ ἥς ὁ Σαμφῶν ἀπέκτενε χιλίους τῶν κυρίων αὐτῆς τῶν Φυλισιαίων, τοσῶτον αὐθάδῃ κατέστησε Ἰὸν Μέσλιερ, ὥστε ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι ἑδεμία ἄλλη σιαγὼν ὄνως ἐστὶν ἐν τῷ μύθῳ τῷτῳ, εἰμὴ ἡ τῷ εὑρετῇ αὐτῷ.... Χλευάζει δὲ ἢ τὴν πηγὴν, ἢν ὁ Θεὸς ἐξήγαγεν ἐκ τῆς σιαγωνίης ὁδόντος, ὁμοίως ἢ τὰ λοιπὰ.

Ἡ πηγὴ ἡ ἐκ τῆς σιαγωνίης ὁδόντος τῆς ὄνως ἐξεληθῆσα ἑδεμίαν ἄλλην ἔχα πηγὴν, εἰμὴ τὸ ἐλάττωμα τῆς μεταφράσεως τῆς Βαλγάτης, ἥς ὁ συγγραφεὺς μετήνεγκε τὸ τόπος τινὸς κύριον ὄνομα εἰς προσηγορικόν. Ἰδὲ τὸ ὕφος κατὰ λέξιν. „Ὁ Σαμφῶν ἦλθεν ἕως Λεχι. Ἐοὶ ἄλλοφυλοι ἠλάλαξαν, ἔδραμον εἰς συνάντησιν αὐτῷ. τότε ἐνιχυθὴ πνεύματι Θεῷ, ἢ συνέτριψε τὰ καλῶδια, οἷς ἐδέδετο. ἢ ἔλαβε σιαγὸνα ὄνως, ἢν εὑρεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς. ἢ ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ χιλίους τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. ἢ ἔρριψε τὴν σιαγὸνα εἰς τὴν γῆν, ἢ ἐκάλεσε τὸν τόπον ἐκεῖνον Ῥαμεθ Λεχι, ὅπερ ἐστὶ ῥῆθρον σιαγόνος. μετὰ ταῦτα ἐδίψησε σφόδρα, ἢ ἐπεκαλέσατο τὸν Κύριον.

ἢ εἶπε. σὺ Κύριος εὐδόκησας ἐν χειρὶ τῆ δούλης τῆτο τὸ σωτηριῶ-
 „δες θαῦμα. ἀλλὰ δίψει καμφθεὶς, ἐμπεσῆμαι ἐν χειρὶ τῶν ἀπερι-
 „μήτων. τότε ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὸν ἐν Λεχι λάκκον. τὸ ὕδωρ ἐξηλ-
 „θε, ἢ ἐφόρτισε τὸν Σαμφὼν· ἐκάλεσε τὴν πηγὴν ταύτην, πηγὴν
 „τῆ ἐπικαλυμένης, ἣ ἐστὶν ἐτι ἐν Λεχι. (205) ὁ μὲν ἦν Θεὸς ἐν ταῦ-
 „θα, ἵνα τὸν Σαμφὼν ἀπαλλάξῃ. δὴ πεποίηκε θαῦμα. ὁ δὲ τόπος,
 ἐν ᾧ ταῦτα γεγονόασιν, τὴν ὀνομασίαν ἔλαβεν ἐκ τῆ πρώτης θαύματος.
 διότι τὸ Λεχι σημαίνει σιαγὼνα. Τὶ δὲ ἐν τῆτοις ἀνάξιόν ἐστι τῆς 18 Θεῶ
 μεγαλειότητος, ἢ τῆ καλὰς τῆ ἐμπνευδέντος συγγραφῆς; Τοι-
 αύτη, κατὰ πάντας χρόνους τῆς κριτικῆς, ἐστὶν ἡ ἔννοια τῆς ῥήσεως
 ταύτης. Ἔτω δὲ ἢ ὁ Ἰωσήπος πρὸ χιλίων ἢ ἑπτακοσίων ἐτῶν αὐτὴν
 διηρμήνευσεν. ὁδεὶς δὲ ὑπὲρ τῆς ἐρυθρίαζει, εἰμὶ οἱ τῆς παχυλῆς
 ἐπίσης ἢ ἀσεβεὶς δεχόμενοι σαρκασμούς.

”Α Ρ Θ Ρ Ο Ν. Γ.

Περὶ τῶν τῆς Γάζης θυρῶν τῶν ὑπὸ τῆ Σαμφὼν ἀρθριστῶν ἢ τῆ
 ἀναστροφέντος βωμῶ.

Ι. Ἰδὲ ἡ κατὰ τῆ Σαμφὼν ἐσχάτη τῆ κριτικῆ ἔνστασις. „Ἡ Χερῶν
 „ἀπέχει τῆς Γάζης λέγας δώδεκα. ὁδεὶς δὲ δύναται ἀπὸ μεσονυκτί-
 „καθ’ ὃ ὁ Σαμφὼν ἠγέρθη, ἕως πρωίας βασιάζειν θύρας πόλεως. ἵνα
 δὲ ἰχυροποιήσῃ τὴν ἔνστασιν αὐτῆς, ἀλλοιῶσας τὸ ἐν τῇ νομιζομένη με-
 ταφράσει αὐτῆς ὕψος, ἀντὶ τῆς, „Ἡνεγκεν αὐτὰς ἕως τῆ ὄρας τῆ ἐπὶ
 „προσώπῃ τῆς Χερῶν, ἀντικαθίστησι τὸ, Λαβὼν ἕτος τὰς δύο θύ-
 „ρας τῆς πόλεως Γάζης, ἠνεγκεν αὐτὰς ἐν τῷ ὄρει Χερῶν (206).

Ἡ πόλις τῆς Γάζης κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης ἐν πεδίῳ ἀμ-
 μῶδει περιορισμένῳ κατὰ ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν τῆς Ἰουδαίας ὄρεων, ὧν
 ἐν τῷ μέσῳ κεῖται ἡ Χερῶν. ὁ δὲ Σαμφὼν ἠνεγκεν τὰς δύο θύρας
 τῆς πόλεως τῆς Γάζης ἄχρι τῶν τῶν ὄρεων, τῶν ἐχόντων μὲν τὴν
 ἀρχὴν αὐτῶν ἢ μακρὰν τῆς Γάζης, ἐκτεινομένων δὲ ἄχρι τῆς Χερ-
 ῶν, ἢ ἐπέκεινα. διὸ ὁδεὶς ἄχει τῆς Χερῶν, ὁδεὶς πλησίον αὐτῆς
 ἠνεγκεν αὐτὰς, ἀλλὰ μένον ἄχει τῆ ἀνατολικῆς τῶν τῶν ὄρεων μέ-
 ρους, τῆ πλησιέστερος τῆς Γάζης. Δεχόμεθα δὲ ἀσμένως τὸ, ὅτι ὁ
 Σαμφὼν θαυματουργικῇ δυνάμει μετεκόμισεν τὰς δύο θύρας, διελθὼν
 μίαν ἢ δύο λέγας· ἀρνήμεθα δὲ τὸ, ὅτι βασιάζων αὐτὰς ἀπὸ μεσον-
 νυκτίως ἕως πρωίας διήνυσεν λέγας δώδεκα.

2. Θαυμάζω περὶ τῆ πῶς ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἐσιώπησεν τὰς
 τρεῖς χιλιάδας τῶν συνταφέντων τῶ Σαμφὼν ἐν τῇ πτώσει τῆς ὑπὸ
 τῶν

Κριτ. 16. 25.
26.

Πλιν. β. 36. x.
15.

15ερ. τῆς Α'-
κα. ημ. τῶν Ε'-
17 ρωφ. Γ. 34

τῶν ἑὼ κίωνων βασιζομένους βωμῶν, ὃν αὐτὸς ταῖς χερσὶν αὐτοῦ κα-
τέστρεψεν. ἄπρεπον δέ μοι παραβλέψαι τὸ ἔργον τῆτο, καθ' ὃ οἱ ἄπι-
σοι πολλάκις ἐπανεστήσαν. Οἱ ὑπομνηματισαὶ παρετήρησαν τὸ ὑπὸ τῆς
Πλινίου περιγραφόμενον παράδειγμα τῆς Θεάτρης τῆς Κυρίωνος, τῆς
ὑπὸ ἐνὸς σήλης βασιζομένης, ἢ τὸ τῆς ἀμφιθεάτρης, τῆς ὑπὸ δύο ἀ-
ξόνων, ὡς φησὶν αὐτὸς, βασιζομένης σὺν παντὶ τῷ τῶν Ῥωμαίων
πλήθει. Ἀλλ' ἴσως οἱ ἡμέτεροι φιλόσοφοι ἔδεχοντο ἐν τοῖς πέρασι
τῆς Παλαισίνης οἰκοδομήματ' αὐτῶν θαυμαστά, ὅσον τὰ ἐν τῇ Ῥώ-
μῃ ὁρώμενα ἐν ταῖς τῆς λαμπρότητος αὐτῆς ἡμέραις. προβάλλομεν
ἐν αὐτοῖς τὸ ταῖς ἰδέαις αὐτῶν καταλληλότερον. Ὁ διδάσκαλος δ'
„Σαῦχ μαρτυρεῖ, ὡς φησὶν ὁ Μ. Α. ὁ Μιγνότης ἐν τῷ ἔκτῳ περὶ
τῶν Φοινίκων ὑπομνήματι, ὅτι εἶδεν ἐν τῇ Βαρβαρίᾳ πολλὰ τεμένη·
ἐν μιᾷ δὲ τῶν πλευρῶν τῆς ἐνδοῦ τοίχης αὐτῶν ἐξηρίζετο ὠκοδομημα
ὁμοειδὲς μὲν σοῦ προκυπτήσῃ, ἔ προσκηνίῳ μεγάλῳ ὁμοιον, βασι-
ζόμενον δὲ κατὰ τὸ μέσον, ἢ κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον μέρος ὑπὸ ἐνὸς, ἢ
δύο σήλων. χρησιμεύουσι δὲ τὰ τοιαῦτα ὠκοδομήματ' αὐτοῖς θεάμασι,
ἢ ταῖς ἐορταῖς. πολλάκις δὲ ἢ τῶν σῶν ὁροφῇ, ἢ τὰ ἐπὶ τῶν σο-
ῶν προσκηνία ἀναριθμήτως πλήθους θεατῶν εἰσὶ τεπληρωμένα. τιθε-
μένης ἐν τῆς κατὰσκευῆς τῆς ναὸς τῆς Δαγῶν ὁμοίας τέτοις τοῖς ὠκο-
δομήμασι, ῥαδίως κατὰνοῦμεν, τὸ πῶς ὁ Σαμφῶν, ἐν τῇ αὐλῇ ὧν,
ἢ ἐν τῷ αἰθρῷ τόπῳ, τῷ ὑποκάτω τῶν ἀπωλεσθέντων, ῥάψας τὰς
κίονας, τὰς βασιζόμενας τὸ ἐπὶ τῆς σοῦς προσκηνίον, κατέστρεψεν αὐ-
τήν. ἐκ ἑσὶ δὲ παράδοξον τὸ ἢ τὴν Παλαισίνην ἐπὶ Σαμφῶν ἔχειν
ἰερὰ ὠκοδομήματα ὁμοία τοῖς ἐν τοῖς πέρασι τῆς Ἀφρικῆς ἀκμὴν σω-
ζομένοις, ἐν οἷς αἱ ἐγγὺς τῶν τῆς Σαμφῶν χερῶν ἐκ τῆς Παλαισί-
νης ἐξελεῖσθαι ἀποικίαι κατώκησαν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ι Α'.

Περὶ τῆς τῶν Λαυνητῶν ἐκστρατείας κατὰ τῆς Λαισῆς.

1. „**Λ**ίαν δυσκατάληπτόν ἐστι, φησὶν ὁ αὐτὸς, τὸ πῶς ὁ ἑβραϊκὸς
ὄχλος, ὁ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ δεσπαρμένος τε ἢ αἰχμάλωτος ἐτόλμα ἀ-
ποστέλλειν κατασκόπους ἐν τῇ ὑπὸ τῆς Σιδωνίης πόλει Λαισῇ.

Οἱ Ἰσθαῖοι ὅτε τὴν Παλαισίνην κατώκουν ἐκ ἥσαν δεσπαρμένοι,
ὅτε δὲ τὰς κατασκόπους κατὰ τῆς Λαισῆς ἀπέστειλαν, ἰδὲ αἰχμάλω-
τοι ἦσαν, ἰδὲ δασμοφόροι, ἀλλὰ τὰς Χανααναῖς τότε δαμάσαντες,
τὰς κτήσεις αὐτῶν ἐξέταναν ἕως τῶν πυλῶν τῆς Σιδωνος ἢ τὸ μὲν
ἰσορῶμενον ἐντε τῷ δεκάτῳ ὀγδῶ κεφαλαίῳ τῆς τῶν Κριτῶν βιβλίας

ἢ ἐν τοῖς τρισὶ τοῖς ἑφεξῆς, συνέβη ἐν τῷ μέλαξυ τῆς θανάτου τῆς Ἰησοῦς, ἢ τῆς δικαστηρίου ἐξουσίας τῆς Ὁθωνιῆλ. ἢ δὲ περὶ τῆς Μειχὰ ἱστορίας, ἢ ἢ τῆς Γαβαὰ ὑποθέσεις ἐκ ἐτέθησαν ἐν τῷ τέλει τῆς αὐτῆς βιβλίου, εἰμὴ ὡς ὑποθέσεις κεχωρισμέναι τῆς καθολικῆς περὶ τῆς γένους ἱστορίας.

2. Πολὺν χρόνον περιεπλανῶντο οἱ Ἑβραῖοι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ.

Ἡ κατὰ τῆς Αἰσῆς ἐκστρατεία τῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Δάν ἐξακοσίων ἀνδρῶν ἐκ ἐμφαίνει τὸ ὑπ' αὐτῆς βεβαιούμενον. δείκνυσσι δὲ μόνον, ὅτι διὰ τὸ κατοικεῖν τὴν φυλὴν τῆς Δάν τὴν μεταξὺ τῶν ὀρίων τῆς φυλῆς τῆς Ἰσὰ ἐκ τῆς γῆς τῶν Φυλισαίων σενωπίαν, τινὲς ἐξ αὐτῆς ἀπῆλθον πρὸς τὸ βορρῆιον τῆς Παλαιστίνης μέρος ἐπιβῆναι αἰφνιδίως ἐν τινὶ τῶν Χανααίων πόλει, ὅπως ἐκατεσάθησαν.

3. „Οὗτοι ἦσαν, λέγει ὁ αὐτὸς, χειροβάνουτοι, ἐπίτροποι, ἐργολάβοι, προσκενηταί, κτήτορες γῆς μεμιθωμένης, λησταὶ ἐν ἀσηλαίοις κεκρυμμένοι, ἢ τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι σενωπῆς κατέχοντες.

Βαβαὶ τῆς τῆς νόδος εὐφυίας, τῆς συνάφαντος εἰς ἕνα ἐκ τὸν αὐτὸν λαὸν χαρακτηῖρας τοσαύτον ἀντιφερομένους. λησταὶ τῷ ἐπαγγέλματι ἐκλέπῃ, ἢ ὅμως ἐμπιστευόμενοι τὰς οἰκιακὰς ὑπηρεσίας, τὰς δασοληψίας, τὴν ἐμπορίαν, τὴν ἐπὶ ἐτησίῳ δασμοφορίᾳ γεωργίαν. ἔστιν ἀρά γε ἄλλο φάντασμα τῆς ὑπερτέρου,

4. „Οὗτοι δὲ ἀποσασίας, ἢ φονοκτονίας ἐκτίησαν τὸν τόπον, „οἱ ὧς ἐξ ἀρχῆς ἐκ ὑπεδέξαντο αὐτοὺς, εἰμὴ ὡς τὰς εἰς τὴν Γαλιαν παραγινομένους Σάρδεις, ἢ ὡς τὰς Δημοβοίας, ἢ Ἀλβερνίους, τὰς εἰς τὴν Ἰστανίαν ἐρχομένους χάριν τῆς θερίζειν.

Ὅποια ἢ περὶ τῆς Γαλιίας, ἢ τῆς Ἰστανίας προγνώσεις. Φύγετε οἱ τὰς καπνοδόχους καθαίροντες Σάρδεις. διότι φοβόμεθα, μήτι κατασφάζαντες ἡμᾶς, συγκροτήσητε παρ' ἡμῶν Δεισοκρατίαν. ἡμεῖς δὲ οἱ Ἀλβερνιοί, ἢ Δημοβοιοί ἀκολουθεῖτε τοῖς πεπρωμένοις ὑμῶν, ὑψηλοῖς ὅσοι πορεύεσθε ἐπὶ τὰ τῶν παλαιῶν Ἑβραίων ἵχνη, ἵνα μοναρχίαν συστήσετε ἐν τῇ Ἰστανίᾳ, ὡς ἄλλοτε ἐκεῖνοι τὴν ἐαυτῶν ἐν τῇ Χαναάν. Θαῤῥεῖτε ὑπὲρ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως. ὁ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας προμαχος συμφορωτάτην κρίνει ταύτην τὴν εἰκασίαν.

5. „Ἰδὲ ἄλλο τί ἐμβριθέσερον. Δύσληπτός ἐστιν ἢ τῆς ἱερᾶς συγγραφῆς ἐννοία, λέγουσι, ὅτι τὸ τῆς Μειχὰ εἰδωλὸν ἔμεινεν ἐν τῇ τῆς Δάν φυλῇ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας. Πολλοὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν πιστεύουσιν, ὅτι τὸ συμβῆναι τῷ Μαχᾷ ἠκολούθησεν εὐθὺς μετὰ τὸν Ἰησοῦν. ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν ἀναλογισμὸν, ὁ μὲν Ἰησοῦς ἐτελεύ-

Ηη

„ΤΗ-

ἤγειρεν ἔτει 2561, ἡ δὲ μεγάλη αἰχμαλωσία ἔτει 3283, ἀπὸ κτί-
σεως κόσμου.

4. Βασ. 17. 3
18,

1. Βασ. 4.

Κριτ. 18. 31.

1. Βασ. 7. 1.
3 21.

ὑποτίθησιν ἑστῶ, ὅτι ἡ αἰχμαλωσία, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἐστὶν ἡ τῶν δέκα φυλῶν, ἡ ἐπὶ Σαλμανασάρ συμβάσα. ἀλλ' ὥστε ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Φυλισαίων γενομένης κατασχέσεως τῆς κιβωτῆς, μετὰ τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τῆς Ἡλὶ μετσκομιθῆναι αὐτὴν ἀπὸ τῆς Σηλῶ, ὅπως εὐθέποτε ἐπέσπευξε. Τῷτο δὲ σαφῶς ἐκτίθησιν ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς, λέγων, ὅτι τὸ τῆς Μαχὰ εἰδῶλον ἔμεινε παρὰ τοῖς Δανήθς, τοῖς τὴν Λαισᾶν οἰκῶσιν ἐν ὅσῳ ἦν ὁ οἶκος τῆς Θεᾶς ἐν Σηλῶ. Ἐκ τούτου δὲ ἔπειθ', ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς τῶν Κριτῶν βίβλου συνέγραφεν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Σαὺλ μετὰ τὸ τεθῆναι τὴν Κιβωτὸν ἐν Καρδιαδαρεῖμ, καὶ μετὰ τὸ μετατεθῆναι τὸ ἁγίασῆριον ἀπὸ τῆς Σηλῶ εἰς τὴν Νομβά. *).

6. „Ἐπειδὴ ἡ περὶ τῆς Λευίτης ἱστορία, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἐτέθη ἐν τῷ κανόνι μετὰ τὴν περὶ τῆς Μαχὰ, ἐξ ἀνάγκης ἔπεται, ὅτι τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ἠκολούθησαν ἐν τῇ ἐσχάτῃ δευλείᾳ, τῇ ἐπαρχευσάσῃ ἔτη τεσσαράκοντα.

Ἐλογιζόμεν, ὅτι πᾶν τὸ ἐναντίον συμπεράναι ἐβάλετο. διότι εἰπὼν, πολλοὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν πιεσύνουσιν, ὅτι τὸ συμβᾶν τῷ Μαχὰ ἠκολούθησεν εὐθὺς μετὰ τὴν τῆς Ἰησοῦ τελευταίαν, οὐδὲν προσέθετο ἐκνευρίσαι δυνάμενον ταύτην τὴν γνώμην, τὴν ἀνωτέρω ἀληθινὴν ἀποδειχθεῖσαν. ἀλλὰ διατὶ ἀράγε αὐτὸς ἐσυλλογίσθη κατενεγκεῖν τὴν περὶ τῆς Λευίτης ἱστορίαν, καὶ τὸν κατὰ τῆς Γαβιᾶ πόλεμον ἐν τῇ ἐσχάτῃ δευλείᾳ; καὶ ἀνέγνω ἐν τῷ τῶν Κριτῶν βιβλίῳ τὸ ὅτι τῷτο γέγονεν, ὅτε ὁ Φινεὲς, ὁ τῆς Ἐλεαζάρου υἱός, καὶ ἑγγονὸς τῆς Ἀρῶν, παρεσηκῶς ἦν τῇ Κιβωτῷ; ὁ Φινεὲς εἰκοσαέτης ἦν τῷλάχισον, ὅτε ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει τῆς εἰσόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ Χαναὰν ἀπέκτανε τὸν Ἰσραηλίτην, τὸν μὴ αἰχμυνόμενον παρρησία πορνεῦειν μετὰ τῆς Μαδιανίτιδος. ἡ δὲ τεσσαράκονταετής δευλεία καὶ ἠρξάτο εἰμὴ μετὰ τὴν δικασήριον ἐξουσίαν τῆς Ἀβδὼν, εἴτεν μετὰ ἔτη

Κριτ. 20. 28.

Λ'ριθ. 25. 5.

*) Ο' Οὐβιγάντης εὐλόγως ἐνόμισαι, ὅτι ἀντὶ τῶνδε τῶν βημάτων Γελοθ χααρετς, μετοικισία τῆς γῆς τῶν σήμερον ἐν τῷ ὕφει ἀναγνωσκόμενων, ἀνεγνώσκειτο ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, Γελοθ Ααρον μετοικισία

Κριτ. 18. 39.

τῆς Κιβωτῆς, τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀπαιτεῖ ἡ τῆς λόγου συνάφεια, πάντῃ δὲ βιβλίῳ ἢ τὸν μεταγραφία κατὰ παραδρομὴν σχηματίζει ἐν τῷ αὐτῷ ληκτικὸν V ἀντὶ Βαβ, καὶ ἐν τῇ ληκτικῇ ὡς ἐν 27.

ἐτη πλείονα τῶν τριακοσίων, ἐξότι οἱ Ἑβραῖοι εἰσῆλθον εἰς τὴν ἡν τῆς ἐπαγγελίας. ἐπειδὴ ἔν ὁ ἐπιτήδειος ἕτος χρονολόγος εἰσάγει τὸν Φινεὲς ἀρχιερατεύοντα ἐπὶ τῆς ἐσχάτης θαλείας, ὁ δὲ ἀναγράφει αὐτῷ ἐτη ζωῆς πλείονα τῶν εἴκοσι πρὸς τοῖς τριακοσίοις. ἀληθῶς ὅτε ἡ ἱστορημένη περὶ τῆς Λευίτι τραγωδία συνέβη, τότε ὁ Φινεὲς δῆλυν ἐνδεχομένως τὸ μεταξὺ τῆς πεντηκοστῆς ἢ ἐξηκοστῆς ἔτης τῆς ἡλικίας αὐτῆς. αὕτη δὲ ἡ τραγωδία ὁμοίως ἢ τὰ περὶ τῆς Μειχὰ συνέβησαν ὅτε οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὴν 13 Ἰησὺ ἢ τῶν συγχρόνων αὐτῶν τελευτήν ἤρξαντο πίπτειν εἰς τὰς τῶν κακῶν ὑπερβολὰς, τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς βιβλίου τῶν Κριτῶν σημειωθέντων. Οὕτως ἔν ἐξιδένωθσαν, μηδὲνα πόρον ἐγέρσεως λιπῆσαι αἱ ἐνστάσεις, αἱ ὑπὸ τῆς ἀπίστου ἐπὶ μόνῃ αὐτόπῳ ὑποθέσει τηριζόμεναι.

ἈΡΘΡΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῆς ἀληθείας ἔτης τῆς κατὰ τῆς Γαβραά ἐφόδου.

1. Πάρεισιν ὁ αὐτὸς τὸν Βολιγγβροόκιον λέγοντα· „Πάντη ἀδύνατόν ἐστι τὸ, ὅτι ἱερεὺς, γυναικὶ συνεζευγμένος, ἔτι ἐπομένως βαθυγένεος, μακρόθεν ἀφικόμενος, ἐπιβεβηκώς μὲν ἐπὶ τῆς ὄντος αὐτῆς, συνδοιοπορῶσαν ἔχων ἔτι τὴν ἑαυτῆς γυναῖκα. κοινορτῆ δὲ ἀνάπλεως, ἀσελγεῖς ἐξήγειρεν ἐπιθυμίας πάσῃ τῇ πόλει.

Αἱ δὲ ἔτι ὁρῶμεν πολλάκις ἀθλία τινα γυναικάκια, δοκῶντα ἐπιτήδεα μόνον πρὸς ἐξέγερσιν ἀηδίας ἢ ἀποστροφῆς, διεγείροντα ἀσελγεῖς ἐπιθυμίας ὁλοκλήρως στρατῷ; ἐκ τούτου συμπεράναι δεῖ, πόσον ἐν θερμῷ κλίματι παρὰ ἀνθρώποις ὀνηροῖς ἰσχύει ἡ ἐξίς τῆς ἀμαρτίας.

2. „Οὐκ οἶδμεν, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, πότερον ἐν Βηθλεὲμ, ἢ ἐν Ἐφραῖμ ὁ Λευίτης ἠνεγκε τὴν ἑαυτῆς γυναῖκα.

Αἱ δὲ εἰς ἡ ἀμφιβολία. Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς λέγει ῥητῶς, „Ὅτι ὁ Λευίτης ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς Ἐφραῖμ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Βηθλεὲμ πρὸς ἀναζήτησιν τῆς κατ' αὐτῆς ὀργισθείσης. ἢ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς ἐπιστροφῆς γυναικὸς αὐτῆς. ἐκεῖ δὲ συγκαταλλάγεις αὐτῇ, ἐν τῷ μετὰκομίζεν αὐτὴν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, ἡναγκάσθη ὑπὸ τῆς νυκτὸς μένειν ἐν τῇ Γαβραά. τελευτᾶτον δὲ μετὰ τὸν τραγικὸν αὐτῆς θάνατον ἐπιφορτίσας τὸ πτώμα αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὄντος αὐτῆς, ἡγάγει αὐτὴν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς. ἐστὶ δὲ ἄρα τούτο ἀμφίλογον;

3. „Θαυμάζομεν, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ὁρῶντες τὸν Κύριον διεκδικῶντα τὰς Βουαμίτας κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ὑπὲρ ἐκείνης ἐ-

H h 2

πται-

πταισαν. πολλῶ δὲ μᾶλλον θαυμάζομεν, ὁρῶντες τὴς Ἰσραηλίτας πο-
 ηρευομένους μὲν κατὰ τὸ ἀποφαντικὸν τῆ Θεῶ πρόσαγμα, πληττο-
 μένους ὁμως πάλιν σὺν ἀπωλείᾳ δέκα ἢ ὀκτὼ χιλιάδων ἀνδρῶν. ὁ-
 ημως μέντοι μετὰ ταῦτα οἱ αὐτοὶ κατὰ κράτ' αἶρσαι τὰ νικητήρια.

Τῶν μὲν Βενιαμινιτῶν ἔδεδετο προέση ὁ Θεός. τὴς δὲ Ἰσραηλίτας,
 τὴς μὴ πρὸς αὐτὸν προσδραμόντας, (207) ἀλλ' ἐπὶ μόνη τῇ πεποθή-
 σα τῆ πλήθους τῶν πολεμιστῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσαντας πολεμεῖν, ἐγ-
 κατέλεπεν ἐν τῇ προλήψει αὐτῶν. τὰ δὲ ἀκολυθίσαντα κακὰ ἦσαν
 τὸ πρῶτον τῆ Θεῶ ἐπιτίμιον κατὰ παντὸς τῆ λαῶ, τῆ ἀρξαμένου
 ἐπιλανθάνεσθαι αὐτῆς. ἐπὶ τούτοις δὲ ἔτοι μὴ προσεχρηκότες, ἐπέσκα-
 ρον ἐπ' αὐτῆς μείζονα δυσυχήματα. ἡ δὲ Χυζὰ ἔφοδος, ἡ μετ' ὀλί-
 γα ἔτη ἐπισυμβᾶσα, προεξένησε τὴν πρώτην δολείαν.

4. Ἡ ὑποτίθετο ὅλη ὁ τῶν Ἰσραηλίων λαὸς κατασφάτων πάντας
 τὴς κατοικῶντας μίαν τῶν ἰδίων πόλεων, (τὴν Ἰαβεὶς Γαλαὰδ) ἵνα
 ὁῶ γυναῖκας τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν. σφάττονται δὲ αἱ μητέρες, ἵνα
 λάβωσιν ἄνδρας αἱ θυγατέρες. (208.).

Κριτ. 22. 8.

Ἐνλαῦθα κατέλεπεν ἔτος ἐσιώδη τινὰ περίεσιν. Ἡ πόλις Ἰα-
 βεὶς παρέβλεψε παντελῶς τὴν καθολικὴν πρόσκλησιν, τὴν ἐπ' ὀνό-
 ματι τῆ γένους πεποιημένην. αὕτη δὲ ἡ ἀνάνευσις ὡς ἔργον ἐχθρας
 ἢ ἀποσάσας λογιθεῖσα, αὐσηρῶς κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἐπαιθεύ-
 θη. ὁρῶμεν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Βασιλειῶν βιβλίῳ ὅποια ποινὰ
 ὠρισμένη ἦσαν κατὰ τῶν μὴ συνελθόντων ἐν ταῖς κοιναῖς συνελεύ-
 σεσιν.

1. Βασ. 11. 17.

5. Ἐπιρρεπὴς δοκεῖ ὡς ὁ αὐτὸς εἰς δύο τινὰ ἀλλήλοις ἐναντία.
 ὁ μὲν πυρρῶνισμός ἢ ἡ ἐπιθυμία τῆ καταργῆσαι τὰ ἅγια ἡμῶν βι-
 βλία ἀναγκάζουσιν αὐτὸν δεχθῆναι τὸ γνωμολόγημα τῶν λεγόντων,
 ὅτι ἀδύνατον ἦν ταῦτα πάντα γενέσθαι. τὸ δὲ κατὰ τῆ Ἰσραηλῆς γέ-
 νους μῦθος αὐτῆς πείθει αὐτὸν σημειῶσαι τάδε. Ὁμως πάνυ καλῶς
 ἐξιχνιασμένον ἐστὶν ὁ τῆ γένους τῆς χαρακτῆρ... Ὁ μὲν ἀφαι-
 σμός τῆς πόλεως Γαλαὰδ, ἢ πάντων τῶν ἀνδρῶπωντε ἢ κτηνῶν ἢ
 ὅλως ἐκταράττει αὐτῆς, ἢ δὲ ἀπώλεα μιᾶς τῶν φυλῶν αὐτῶν
 μαλθακίζει αὐτῆς. τούτο δὲ ὑπὲρ πάν ἄλλο φύσει κατάλληλόν ἐστι
 γένει ἐλπίζοντι, ὅτι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν αἱ δώδεκα φυλαὶ ὑποβελώ-
 σαι πᾶσαν τὴν γῆν. (209).

Ἀλλή τις σκέψις ἀπλυσάτη ἀντίκειται τῇ πρώτῃ γνωμολογίᾳ,
 ἡ ἐξῆς. ὅσον τὰ συμβάντα ταῦτα εἰσὶ παραδοξότερα, ἢ τῷ Ἰσραηλῶ
 γένει ἐπιζήμια, τοσούτον φανερώτερόν ἐστιν, ὅτι οἱ μὲν Ἰσραῖται ἐκ εἰ-
 σὶν οἱ τούτων ἐφευρεταί. ὁ δὲ συγγραφεὺς ὁ Ἑβραῖος ἐν ἰσορίᾳ τοσού-
 του

τον

τον συντόμῳ ὅσον ἐστὶν ἡ ἑαυτῷ, εἰάν τὸ φιλάληθες, καὶ ἡ πρὸς τὰ θεῖα προσάγματα ὑπακοή ἐκ ἐθιμάμεινον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῷ κατὰ πάσης ἀνθρωπίνης προσαθείας, ἐκλινεν ἂν μᾶλλον εἰς τὸ παρασιωπῆσαι ἢ περ εἰς τὸ πλάσαι τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν ἑαυτῷ ἀρέσκειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς τῷ Ἰωβ βίβλου.

Περὶ τῆς βίβλου τῆς τῷ Ἰωβ βίβλου ὁ κριτικὸς ἐν μὲν τῇ τελευταίῳ ὑπ' αὐτῷ διεξηγηθεῖσθαι Διαθήκῃ ὡς λέγει· ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφία αὐτῷ ὁμολογήσας, ὅτι ἐστὶν ἔργον παλαιότητος ἀρχαιοῦτος, «προτείνει ἰδὲ, ὅτι τὸ βιβλίον τῷτο ἀλληγορία μένεις ὑπὸ Ἀβράδων συγγραφεῖσα, καὶ ἐστὶ δὲ μέρος τῷ ἐβραϊκῷ κανόνος, ὡς μὴ συγκαταλεχθὲν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῷ ἱστορικῷ Ἰωσήφου.

Φιλοσ. ἱστορ. κ.
6. § 48.

Ὁμολογῶ, ὅτι ὁ μὲν συγγραφεὺς τῆς τῷ Ἰωβ βίβλου ἀγνοεῖ, τὸ δὲ πρωτότυπον ἴσως συνεγράφη Ἀραβισί (210). διότι τὰ πρῶτα κεφάλαια μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ Ἰωβ, καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ κατώκουν τὴν ἐρημον Ἀραβίαν. (211) διατείνονται δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἰωβ· καὶ μὴ ἀκριβῶς γινώσκωμεν τὸν καιρὸν, καὶ ὃν ἠκμασε, καὶ αἱ μετὰ τῶν φίλων αὐτῷ ὁμιλίας ποιητικῶς ἐξεφράνθησαν· καὶ ἐστὶ πρόσωπον ἀλληγορικῶς ἐκλαμβανόμενον· οἱ δὲ Ἰσραῖτιοι ἐγνώριζον διαπαντὸς τὸ βιβλίον αὐτῷ κανονικόν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α.

Περὶ τῷ ὅτι ὁ μὲν Ἰωβ τῷ ὄντι ὑπῆρχε, τὸ δὲ βιβλίον αὐτῷ γνωστὸν ἦν τοῖς Ἰσραῖτισι.

1. **Π**ερὶ τῷ ὅτι ὁ Ἰωβ ἐστὶ πράγματι καὶ ἀληθὲς ἀνθρώπος, ἕτινος ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ δοκιμαθεῖσα, πρὸς τὴν ὡς παράδειγμα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς, μαρτυροῦσιν συμφώνως ὅ, τε ἐν ἀγίοις Ἀποστόλοις Ἰάκωβος ἐν τῇ κανονικῇ αὐτῷ ἐπιστολῇ, καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς τῷ Ἰωβ βίβλου, παραλήθειαι τὰς ἐνίων Νινευιτῶν χλεῖρας τῶν καλῶν ἔργων τῷ ἁγίῳ ἀνδρὶ τῷ τῷ ἐπιφορτισθεῖσι τῷ Ἰωβ ἐλέγχους ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ. (212) καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ, συντάξας αὐτὸν τῷ Νωε καὶ τῷ Δανιήλ, καὶ τοῖς τῷ Θεῷ δι' ὑπερεχέσεως ἀρετῆς κατ' ἐξοχὴν εὐαρεστήσασιν· οἱ συγγραφεῖς ἔσται καὶ λογισθῶσι φιλοὶ μάστιγες τῆς γνώμης τῶν τῷ κατ' αὐτὸς αἰῶνος ἀνθρώπων, εἰσὶν ὅμως ἀπόδειξις ἀναντιρρήτος περὶ τῷ ὅτι ἐχὶ μόνον ἐν τῷ τῷ χριστιανικῷ ἔθνε

Γαλ. 5. 11.

Ἰεζ. 14. 14.

πρῶ-

πρώτῳ αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐξ καὶ ὀκτῶ αἰῶνας πεπεισμένοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι πραγματικῶς ὑπῆρξαν τὰ περὶ τῆς Ἰωβ ἱστορήματα.

2. "Οτι δὲ οἱ Ἑβραῖοι ἔκτοτε κανονικὸν ἐλογίζοντο τὸ βιβλίον δέδεικται ἐξ αὐτῆς τῆς χρήσεως τῶν προσηρμένων ἱερῶν συγγραφῶν, οἵτινες καὶ ἂν μετὰ τοσούτων ἐγκωμίων προέλειον αὐτὸ τοῖς συμπολίταις αὐτῶν Ἰουδαίοις, εἴπερ καὶ ἦν αὐτοῖς σεβασόν. ἐπὶ ταῖς 1. Πρ. 3. 19. ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡς θείαν Γραφὴν ῥητῶς αὐτὸ ἀναφέρει. "Γέγραπεν ὁ θεός, λέγει, ὁ δραστόμενος τὰς σοφὰς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. Ἰωβ δὲ τὸτο γέγραπεν; καὶ ἄλλα καὶ, εἰ μὴ ἐν τῷ 1. Πρ. 3. 13. Ἰωβ βιβλίῳ ἐν δὲ τῷ Ἱερειᾷ, ταῖς Παροιμίαις, καὶ τοῖς Ψαλμοῖς τοσαυτὰ γνωμικὰ τῶν ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ συναντῶμεν διὰ τῶν αὐτῶν χρημάτων καὶ φράσεων ἐκπεφασμένα, ὥστε δήλην εἶναι τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς οἱ συγγραφεῖς ἔτοιμα ἔξήντησαν. (213.)

3. "Ο Ἰωσήπος ὁ Φλάβιος, Φησὶν ὁ ἱστορικὸς Φιλόσοφος, ὁ συγκαταλέγει αὐτὸ τοῖς λοιποῖς τῶν Ἑβραϊκῶν κανόνος βιβλίοις.

Ἀλλ' ἀράγε ἐξέδωκεν ὁ Ἰωσήπος ὁ Φλάβιος κατάλογον τῶν Ἑβραϊκῶν κανόνος, ἐν ᾧ καὶ συμπεριέλαβε τὴν τῆς Ἰωβ βίβλον; ὁ Ἰωσήπος ἐν τῷ κατὰ Ἀπίωνος πρώτῳ αὐτῶν λόγῳ φησὶν. "ὁ τῶν Ἑβραίων κανὼν σύγκειται ἐκ βιβλίων δύω πρὸς τοὺς εἴκοσι. τέττων πέντε μὲν ἐστὶ Μωϋσέως, ἰσθία δὲ καὶ δέκα ὑπὸ τῶν Προφητῶν συγγεγραμμένα, τέσσαρα δὲ ὕμνος εἰς τὸν Θεόν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας εἶναι περιέχοντα. Οὐ περιγράφει δὲ λεπτομερῶς καὶ τὰ ὀνόματα. καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν δέκα καὶ τεσσάρων προφητικῶν βιβλίων, καὶ τῶν τεσσάρων ἡθικῶν. τίς ἐν εἶπε τῷ Φιλοσόφῳ τῷ τῷ, ὅτι τὸ τῆς Ἰωβ βιβλίον καὶ ἐμπεριλαμβάνει ἐν ταῖς τοῖς δέκα καὶ ἑπτὰ τεύχεσιν; Ἀληθὲς ἐστὶ τὸ, ὅτι ὁ Ἰωσήπος ἐν ταῖς Ἀρχαιολογίαις αὐτῶν περὶ τῆς Ἰωβ βιβλίου λαλεῖ. ἀλλ' εἶχεν ἀράγε ἀνάγκην ὁ μηδὲν ἔλεγον ἑαυτῷ προθέμενος, εἰ μὴ ἦν τῶν ἀρχαιολογιῶν τῶν γένος αὐτῶν περιγραφὴν, ἐπεισάξει ἐν μοναδικὸν ἔργον, πάντῃ ξένον τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας; πᾶσα ἡ Ἰωβ ἀπίστως ἀπόδειξις ἐν τῇ τῆς Ἰωσήπου ἱστορίᾳ σιωπῇ. ἀλλ' ἔχει ἀρα ἡ σιωπὴ αὕτη δύναμιν ὑπερέχουσαν τὴν μαρτυρίαν πάσης ἱστῆς Συναγωγῆς, τῆς διαπαντός, ἄχρι καὶ αὐτῶν ἰσθίων καὶ ἡμᾶς ἡμερῶν, συνταττισης ἰσθίου Ἰωβ βιβλίου ταῖς κανονικαῖς αὐτῆς Γραφαῖς. καὶ τὴν τῶν ἀγίων Ἰακώβου καὶ Παύλου, τῶν συγχρόνων μὲν τῷ Ἰωσήπῳ, Ἰουδαίων δὲ τὸ γένος ὡς αὐτὸς καὶ τὴν τῆς Ἰεζεκιήλ, καὶ ἰσθίου τῆς συγγραφῆς τῆς τῆς Ἰωβ βίβλου, τῶν ἑπτὰ καὶ ὀκτῶ αἰῶνας ἀρχαιοτέρων αὐτῶν Ἰωσήπου;

ΑΡ

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'

Ἐν ᾧ ἡ εἰκασία περὶ τῆς καιρῆς, καθ' ὃν συνεγράφη ἡ τῆς Ἰωβ βίβλος.

1. **Π**ερὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς τῆς Ἰωβ βίβλου συντόμως ἐρῶ τὸ δοκῶν μοι. Ἡ βίβλος αὕτη προγενεστέρα μὲν ἐστὶ πάντως τῆς καταστροφῆς τῆς Βασιλείας τῶν δέκα φυλῶν. διότι ἐπὶ Τωβίτ γνωστὴ ἦν ἐν τοῖς τῆς Τύγρεως πέρασιν, ὅπου συνεγράφη, ὡς δοκεῖ, τὸ τῆς Τωβίτ βιβλίον. (214) μεταγενεστέρα δέ ἐστι, τῷλάχιστον ἕτη τινὰ, τῆς διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διαβάσεως. Ὁ μὲν Ἰωβ ἐν τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει λαλεῖ ἕτω. Τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς ἐπληξε τὴν θάλασσαν, ἐπληξε τὸν ὑπερήφανον τῷ ἐμφυσήματι αὐτῆς, ἠΐθελίαςε τὸν ἕρανόν, κατέτρωτε τὸν ὄφιν τὸν σκολιόν. Ὁ δὲ Ἰεζεκιήλ καλεῖ τὸν Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου δράκοντα μέγαν ἐγκαθήμενον ἐν μέσῳ ποταμῶν. ῥάδιον δὲ κατανοῆται διὰ τῆς ἐμφυσήματος τῆς αἰθεράζοντος τὸν ἕρανόν, τὸν ἀνατολικὸν ἄνεμον, τὸν θεῖον προσάγματι πνεύσαντα ὅλην τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐρυθρὰν ξηράναντα θάλασσαν. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν προκαταληγμένοι ὑπὸ τῆς τῶν Ἰωβ προγενέστερον τῆς Μωϋσέως θεολογίας ἰδέας, σρέφουσι τὴν προκειμένην ῥῆσιν τῆς ἐκείνης βίβλου πρὸς ἀλλοδαπὰς ἐννοίας, περιφράζοντες αὐτὴν κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν. οἶδα ὅμως, ὅτι ἐν τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει ἕτω κατὰ λέξιν κεῖται ὡς ἐγὼ αὐτὴν μετέφρασα. (215) καὶ ὅτι ὁ Ησαΐας διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων ἐκφράζει τὴν ῥῆσιν, τὴν κατὰ τὴν γνώμην σχεδὸν πάντων τῶν ὑπομνηματιστῶν συμβαίνουσαν τὸν Φαραῶ, ἐν τῇ ἐρυθρᾷ καταποντιζόμενον θάλασση. Ἐξεγείρεθ, φησὶν ὁ Προφήτης ἕτος, ὡς βραχίων, Κυρίε, καθοπλιζήσθι πασὴ τῇ ἰσχύϊ σου. ἐξεγείρεθ ὡς ἐν τοῖς παρελθούσι αἰῶσιν, ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς πλησίον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πρώτων ἡμερῶν. καὶ σὺ εἰ ὁ τότε πλήξας τὸν ὑπερήφανον, ὁ τρώσας τὸν δράκοντα, ὁ ξηράνας τὴν θάλασσαν, καὶ κατασκευάσας ἐν μέσῳ τῶν ἁβύσσων ὁδὸν διαβάσεως τοῖς ἀνθρώποις, ὅς σὺ ἔσωσας; (216) Ἀξιοσημείωτον δὲ τὸ, ὅτι ὁ Προφήτης μετέρχεται ἐν ταύτῃ τὰς αὐτὰς ἐβραϊκάς λέξεις, ἃς καὶ ἡ τῆς Ἰωβ βίβλος, ἐξοχῶς δὲ τὴν λέξιν ραχαχ, τὴν ὑπὸ τῆς Βαλγάτης μετενεχθεῖσαν εἰς τὴν, ὑπερήφανον. παρατηρεῖται δὲ οἱ κριτικοὶ, ὅτι οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἠρμώσαν τὴν λέξιν ταύτην ἐν τοῖς περὶ τῆς Αἰγύπτου λόγοις.

2. Οἱ διαχρονίζοντες, ὅτι ὁ Ἰωβ προγενέστερος ἦν τῷ Μωϋσέως, ἕνα μόνον δεκτὸν ὑπερ τῆς προβάλλουσι λόγον, τὸν ἐξῆς. Ἐν μὲν

Γ' β. 26. 12

13

Γ' β. 29. 2.

Η' β. 51. β.

τοῖς τῷ Μωϋσέως χρόνοις ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὃ παρετείνετο πλέον τῶν ἑκατὸν καὶ δέκα, ἢ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἔτη, ὡς ἤλalon ἐξ αὐτῷ τῷ Μωϋσέως, καὶ τῷ Ἀαρών, καὶ τῷ Ἰησοῦ. ὁ δὲ Ἰωβ ἔζησε τετράχισον ἔτη διακόσια. διότι ὅτε τῶν δέκα τέκνων αὐτῷ ἐσερή, ἢ πενηκοντῆ-της ἦν, ἢ ἑξηκοντῆτης, ὅχι δὲ νεώτερος, ἔζησε δὲ μετὰ τὴν χάριτι Θεοῦ ἐπανελθῶσαν αὐτῷ ὀγείαν ἔτη τεσσαράκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. Ἀλλ' ὁ λόγος ὅτος λίαν ἀσθενής ἐστι. διότι ἢ τῷ Μωϋσέως ἀδελφῇ Μαρίας ἐζησεν ἔτη τριάκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. Ἄλλως τε, λογιζή-ναι ἔξεσι τὰ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τῷ βίῳ ἔτη, τὰ ὑπὸ Θεοῦ τῷ Ἰωβ μετὰ τὴν πληγὴν δωρηθέντα, ἰδιάζουσάν τινα τῷ Θεῷ εὐεργεσίαν, ἵνα αὐτὸν καὶ τῷ δὲ τῷ κόσμῳ ἀμείψῃ ὑπὲρ ὧν ὑπέστη κακῶν.

BIBLION 5.

Περὶ τῆς Πεντατεύχου.

Επειδὴ τὰ τῷ Μωϋσέως βιβλία, εἰς ἃ τελευταῖον κατηνύσαμεν, εἰσὶν ἢ βάσις τῆς Ἰσραϊτικῆς θρησκείας, τῆς τὴν ἡμετέραν προπαρασκευασάσης, διὰ τὸτο διηνεκῶς κατ' αὐτῶν ἐπιχειροῦσιν οἱ ἀπίστοι. ἐωράκαμεν δὲ τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι, οἱ πείσαντες ἡμᾶς ὕπερον περὶ τῷ κύριος αὐτῶν διαλαβεῖν. ἀνάγκη γὰρ ἦν πρὶν ἢ ἀκῶσαι τὰς ὑπὲρ αὐτῶν μαρτυροῦντας, ἀποσκορακίσαι πάσας τὰς καλὰ τῶν μαρτυριῶν αὐτῶν ὑπόψιας. τὸτο δὲ καὶ πεποιήκαμεν, προβάντες μὲν βαθμὴν ἀπὸ τῷ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῷ κηρύγματι τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτῷ, ἀκριτῶν χρόνων τῆς τῷ Μωϋσέως νομοθεσίας, ἐξερευνήσαντες δὲ πάντα τὰ ἐν τῷ μεταξὺ τῷ καιρῷ τῶν ὑπομνήματα, τὸ τῶν κύριος ἐπεξηρίξαμεν. ἀνασκευάσαντες δὲ τὰς τῶν ἀπίστων ἐνστάσεις, καὶ διασκεδάσαντες τὰς ματαιὰς τῶν εἰκασίας, ἐξεδενώσαμεν πάσας τὰς προφάσεις τῷ διαδικάζεσθαι κατὰ τῆς ἀκριτῆς Μωϋσέως ἀναγομένης ἐβραϊκῆς παραδόσεως, εἴτεν ἀκολυθίας καὶ βεβαιότητος, αἵτινες εἰσὶν ἀναγκαῖαι εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἐν καιρῷ Ἰησοῦτον ἀφ' ἡμῶν ἀφωσκηκῶν γενομένων πραγμάτων. νῦν δὲ πολυπραγμονήσομεν τὴν αὐτὴν παράδοσιν ὑπὲρ τῆς Μωσαϊκῆς νόμου γενικῶς, καὶ ὑπὲρ ἐκάστη τῶν πέντε αὐτῆς βιβλίων εἰδικῶς, μὴ παραβλέψαντες ὅτι τὰς τῶν ἀπίστων ἐνστάσεις, ἐξόχως δὲ προσηλώσομεν ἑαυτὰς ἐν ταῖς συλλεχθεῖσαις ἐν τῷ

ἄλλοι

ὀλεθρίῳ πονήματι, ὅπερ ἀνασκευάσαι προεθέμεθα. αἱ δὲ ἀποδείξεις τῆ τῶν Μωσαϊκῶν βιβλίων κύριος ἀντιπαρτεθεῖσαι ταῖς ἐνστάσεσιν, ἃς πολλαπλασιάσαι ἐσθόδασαν, διασκεδάξουσι τὰ ὑπὸ τῆς ἀπιστίας συναχθέντα νέφη, ἥ ἔτις ἡ θειότης τῆ ὅλης σώματος τῶν θεῶν Γραφῶν καινῇ ἀποσίλβει λαμπρότητι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆ Μωσαϊκῆ νόμου γενικῶς.

ΑΡΘΡΟΝ Α΄.

Περὶ τῆ ὅτι ὁ Μωϋσῆς, ἥ οἱ νόμοι αὐτοῦ γνωστοὶ ἦσαν τῇ θύραθεν ἀρχαιότητι.

Οτι ὁ Μωϋσῆς ἦν ἀρχηγός, ἢ ὁδηγός ἢ νομοθέτης τῶν Ἑβραίων, ἐπικεκυρωμένον μέν ἐστιν ὑπ' αὐτῶ τῶ Ἑβραϊκῶ γένους ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως αὐτῶ, ἐγνωσμένον δὲ τῇ θύραθεν ἀρχαιότητι. Ὁ Μανθὼν ἐν τινι μακροσκελεσάτῃ ρήτει, τῇ ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ Ἀπίωνος λόγῳ τῶ Ἰωσήφ καμένη, Φησί, „Λέγει δὲ, ὅτι ὁ τὴν πολιτείαν ἢ τὰς νόμους αὐτοῖς (τοῖς ἐξ Αἰγύπτου ἐξεληθῶσι) καταβαλλόμενος ἱερεὺς ἡλιαπολίτης, ὄνομα Οσαρσίφ, ἀπὸ τῶ ἐν Ἡλίᾳ πόλεα Θεῶ Ὀσίρεως, ὃς μετέβη εἰς τὸ το γένος, μετέ- τέθη τὸ νομα, ἢ προσηγορεύθη Μωϋσῆς. Ὁ Χαιρήμων, συγγραφεὺς ἢ ἕτος αἰγυπτιακῆς ἱστορίας παρὰ Ἰωσήφῳ, Φησί, „τὸν Μωϋσῆα ἡγεῖσθαι τῶν ὑπὸ τῶ Ἀρμένόφει τῆς Βασιλείας ἐξοριζόντων. Τὰ ὑπομνήματα ταῦτα τὰ ὑπὸ τῶ ἱστορικῶ τῆς Ἰουδαίας προτανόμενα ἀνύποπτα καθίσταν, διὰ τὸ ἀνασκευάζεσθαι ὑπ' αὐτῶ τάς τας τὰς ὑπ' αὐτῶ προβαλλόμενας δύο Αἰγυπτίους. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν ἐξαχθέν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν τῶν δύο συγγραφέων, τὸ αὐτὸ μετ' αὐτῶς ἐπαναλαμβάνουσιν ὅτε Πτωλεμαῖος ὁ Μενέσιος, (217) ὁ ἱστορικὸς αἰγυπτιακὴν ὥσπερ ἥτοι συγγράψας, ἥ Ἀπίων ὁ γραμματικὸς, ἥ Ἀντίμαχος, ἢ Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων, οἱ ὑπὸ τῶ αὐτῶ Ἰωσήφ ἀνασκευαζόμενοι. Ἀλέξανδρος ὁ Πολύειος ἐν τῷ μακροσκελεῖ αὐτῶ ἀποσπασματι, τῷ διασωθέντι ὑπὸ Εὐσεβίου, πρὸ αὐτῶ δὲ ὑπὸ Ἰωσήφ μνημονευθέντι, (18) προτείνει ρήσεις ἰς Εὐπολέμῳ, τῶ Ἀρταπάνῳ, κτ. τῆς τῶ Μωϋσέως νομοθεσίας ρητῶς μνημονεύσας. Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος Φησί. „Μωϋσῆς ὁ Ἰουδαῖος δι' ἐκχυρίσε, ὅτι παρὰ τῶ Θεῶ Ἰαχοχ παρέλαβε τὰς ὑπ' αὐτῶ τῷ ἰδίῳ γένει παραδοθέντας νό- μους.

Γασ. β. 1. καὶ
τά Α' π. 10. 53

Αὐτ. σ. 1057.

Διόδ. β. 1.

Γστ. β. 36.

Παρὰ Γασ. β.
12, κ. 3 ἀρχ.
Στράβ. β. 16.Γκβ. Ιν Σα.
τ. ς. 14.Λογγ. περί ὕ-
ψους.Νεμ. παρὰ
πορφ. περί τῆς
Νυμφ. ἀντρο.
παρὰ Ωριγ.
κατὰ Κέλσ. β.
4. κ. παρ' Εὐσ.
β. 9. κ. 6. κ. 7.
Εὐαγγ. Πρακ.
Πλιν. β. 30 κ. 1
Α' κ. ἐν τῇ 2.
Α' παλ.

μης. Ὁ Τρωῶγος ὁ Πομπήϊος, ἡ δὲ συντομεὺς αὐτῆς Ἰεῖνος ὁμολο-
γῶσιν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἦν ὁδηγὸς τῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξεληθέντων
Ἰσδαίων. Ὁ Δαμασκηνὸς Νικόλαος ἀνέφερε τὰ τῆς Μωϋσέως συγ-
γράμματ' αὐτοῦ νομοθέτου τῶν Ἰσδαίων. Ὁ Στράβων ὑψηλὴν τῇ Φωνῇ
ἐπήνεσε τὴν ἀγίωσιν τῆς θρησκείας τῆς Μωϋσέως, τῆς γενομένης ἀρ-
χηγῆς πλήθους ἀναριθμήτης, ἡ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἧς τὰ βέβηλα ἦθ' ἡ
ἀπεσφύετο. ἐξελεῖντος, ἵνα κατοικήσῃ ἐν τῇ Ἰσδαίᾳ. Περιττὸν
δὲ εἶσι τὸ μεταγράψαι ἐνταῦθα τὸ ὑπὸ 18 Ἰσβεναλίου εἰρημένον περὶ
τῶν νόμων, τῶν ἐν τῷ μυσηριῶδεϊ τεύχει τῆς Μωϋσέως. ὡσαύτως ἔ-
στ' αὖ τῆς Λογγίνου περὶ τῆς ὕψους, δι' ἧς ἡ Γένεσις συνεγράφη, ἡ τὴν τῆς
Νεμηνίς παρατήρησιν περὶ τῆς συμφωνίας τῆς μεταξὺ τῆς διδασκα-
λίας τῆς Πλάτωνος ἡ τῆς τῆς νομοθέτου τῶν Ἰσδαίων. σιωπῶ τὰ τῆς
Πλινίου, ἡ τὰ τῆς Ἀπτελείας, οἵτινες καταπλαγέντες πάντως ὑπὸ
τῶν θαυμάτων, τῶν ὑπὸ τῆς Μωϋσέως ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ
τελεοθέντων, ἀπεφάνησαν αὐτὸν εὐρετὴν τῆς μαγείας. ἡ τὰ τοῦ
συγγραφέως τῆς διαλόγου τῆς καλεσμένης Φιλόπατρις, τῆς διαλαβάνον-
τος περὶ τῆς ἰσορίας τῆς Γενέσεως, τῆς ὑπὸ τῆς νομοθέτου Μωϋσέως
συγγεγραμμένης. τελευταῖον ἔστ' αὖ τῆς Πορφύριου, ἡ τὰ τῆς ἀποστά-
της Ἰβλιανῆς, τῶν λαλησάντων μὲν πολλάκις περὶ τῶν Μωσαϊκῶν συγ-
γραμμάτων, μηδέποτε δὲ περὶ τῆς κύριος αὐτῶν ἀμφιβολίας προτει-
νάντων. Ὁ Μωϋσῆς ὅν ἐδωκε τοῖς Ἰσδαίοις νόμους ἐπ' αὐτῆς συντεθέν-
τας. τῆς δὲ τὸ μὲν γένος αὐτῆς διέσωσεν, ἡ δὲ θύραθεν ἀρχαίω-
της ἐπέγνω. Πῶς δὲ ἦσαν οἱ νόμοι οὗτοι γεγραμμένοι; ἐν ποίοις δὲ βι-
βλίοις ἀνέγνω αὐτὸς οἷα Ἰσδαῖοι, ἔστ' οἱ Ἑβραῖοι, εἰμὴ ἐν τῇ Πεν-
τατεύχῳ, τῇ διαπαντὸς καλεσμένῃ ὑπὸ μὲν τῶν Ἰσδαίων, βιβλία τῆς
νόμου, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑβραίων, βιβλία τῆς Μωϋσέως;

ἈΡΘΡΟΝ, Β'.

Περὶ τῶν ψευδοὑποθέσεων τῶν ἀπίστων περὶ τῆς καιρῆς, ἐν ᾗ ἐγρά-
φησαν οἱ Ἰσδαῖοι νόμοι.

1. **Ο**ἱ ἀπίστοι τίθενται ὡς ἀναμφίβολον τὸ, ὅτι ἡ μὲν πρωτότυπος
συλλογὴ τῶν Μωσαϊκῶν νόμων ἠφανίσθη, ἡ δὲ παράδοσις μόνῃ διέσω-
σε γνωμικάτινα ἐπισταχθέντα ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις, τοῖς παρ' ἡμῶν
τῷ νομοθέτῃ Μωϋσῇ ἀπονεμομένοις, καὶ πολλὰς αἰῶνας μετ' αὐτὸν
συνεγράφησαν. Πρὶν ἢ καταργῆσαι ταύτην τὴν ψευδοὑπόθεσιν διὰ
τῶν συνιστώντων τὸ κύρος ἐκάστη τῶν πέντε βιβλίων τῆς Μωϋσέως ἀν-
τίσταται αὐτῇ διὰ τῆς ἐξ ἧς ἀπλησάτης σκέψεως. Οὐκ ἀρκετεῖται μόνον,
ὅτι

ὅτι ἡφανίσθη ἐν τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων, μετὰ δὲ πολλὰς αἰῶ-
νας ἀντὶ τούτου ἀντεκατεστάθησαν ἄλλα νεώδητα, ἀλλ' ἀνάγκη ἐστὶ
πρῶτον μὲν σημειῶσαι τὸ πότε τὸ παλαιὸν καὶ ἀληθὲς ὑπόμνημα ἐξε-
λείπειν, ἢ ἔκ ἀνεγινώσκετο, ἔδῃ ἐγνωρίζετο, ἔδῃ ἐνεργεῖτο· εἶτα καὶ
τὸ πότε αὐτὸ αὐτῷ ἀντείσχθησαν ἄλλα νεώκτις. ἔδῃ γένος ἀμνη-
μονεῖ ἅμα τῷ τῆς θρησκείας καὶ τῷ πολιτεύματος αὐτῷ κώδικος, καὶ
πεῖθεῖ τοσούτον εὐχερῶς, ὅτι τὸ ὑπὸ ἀνθρώπων ὑποκριτῶν κατεσκευασ-
μένον ψευδοτεῦχος, ἐστὶ τὸ παλαιὸν ὑπόμνημα, τὸ πολλῶν τῷ χρόνῳ
ταῖς χερσὶν αὐτῷ κατεχόμενον, καὶ ὑπ' αὐτῷ ἐξόχῳ ἔλαβε τὸ εἶναι σε-
βαζόμενον.

2. Ὁ κριτικὸς δοκεῖ δεικνύων τρεῖς διαφορὰς καιρῶς ταύτης τῆς
νομιζομένης μεταβολῆς. α. Τὸν τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος.
β. Τὸν τῆς ἀνακαινισμοῦ τῆς Διαθήκης, τῆς ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσή-
φ. Τὸν τῆς συστάσεως τῆς Βασιλείας τῶν Ἰσδαίων.

Ἡ μόνη ἀσβεστία τῷ ἀπίστῳ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἱκανὴ ἐστὶ
δειξαι τὸ ψεῦδος τῆς συστάσεως αὐτῆς, διὰ τὴν ἀμφιβάλλει, εἰ μὴ διό-
τι ἔκ οὗδε πῶς ἂν εἴσῃ τὸν πόδα αὐτῆς; ὁ δὲ δὲ, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐ-
τὸ βιβλίον ἐ δύνανται κατασκευασθῆναι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἐπὶ
τῆς Βασιλείας Ἰωσήφ, καὶ ἐπὶ τῶν Βασιλείων τῶν Σαδλ καὶ Δαβίδ.

3. „Οὐκ οἶδαμεν ἀκριβῶς, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ἐν ποίῳ καιρῷ ἡ Πεν-
τάτευχος ἐγράφη. περὶ τῆς ἔτις αὐτῆς εἰσὶ πλέον ἢ ὀγδοήκοντα γινώ-
σται, ἀλλήλων διαφέρουσαι.

Εν σημ. 31.
εἰς τὴν Γεν.

Οἷτε Ἰσδαῖοι καὶ οἱ Χετταῖοι συμφώνως ἕνα καὶ μόνον καιρὸν διο-
ρίζουσι, τὸν τῆς Μωϋσέως, καὶ τὸν τῆς Ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου. αἱ
ἐν λοιπαὶ ἐβδομήκοντα καὶ ἐννέα εἰσὶ γινώμαι τῶν ἀπίστων, τῶν κατὰ-
λιπόντων τὴν ἀλήθειαν, καὶ περιπετόντων εἰς σύγχυσιν ὁμοίαν τῇ ἐν
τῷ Χαλάνης πύργῳ. ἐὰν ὁ ἀπίστῳ ἔλεγε μόνον, ὅτι εἰσὶ πλέον ἢ
ὀγδοήκοντα γινώμαι περὶ τῆς ἐν ποίῳ ἔτει ἀπὸ τῆς κοσμοποιίας ἡ Πεν-
τάτευχος συνεγράφη, ἀπεκρινάμεν αὐτῷ, ὅτι ἔκ ἡττονος τὸν ἀριθ-
μὸν ἦσαν αἱ ἀλλήλων διαφέρουσαι γινώμαι, ἐὰν πρῶτα διορίσται ἐν ποίῳ
ἀπὸ τῆς κοσμογενέσεως ἔτει συνέγραψεν αὐτὸς τὰς οἰκείας σχέδας. αἱ
τῶν χρονολόγων ἐριδες περὶ τῆς ἀριθμοῦ τῶν τῆς κόσμου ἐτῶν, τῶν προ-
τῆς ὑπάρξεως βιβλίου τινος, ἐδεμίαν εἰσάγουσιν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα
γενεὰς ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας ἔτις καὶ τῆς συγγραφῆς τῆς αὐ-
τῆς βιβλίου. Ἰδωμεν νῦν, εἴπερ ὁ φιλόσοφος ἔτος προβάλλει ἄλλο τι
ἀποτομώτερον.

4. Ἐὰν πιστεύωμεν, φησὶν, εἰς τὰς αὐτάςδε σοφὰς, περὶ ὧν ἡ-
μεῖς τοσούτον ἐλαλήσαμεν, ἡ ἰσορία τῆς Κορῆ, τῆς Δαδάν, καὶ τῆς Α'-

Σημ. 11. εἰς
τὴν Ἀριθμ.

„βειρών, ἡ ἐν τῷ τῆς Πεντατεύχῃ βιβλίῳ τῶν Ἀριθμῶν, ἐγράφη
 „μετὰ τὴν τῶν Ἰσραΐων ἐπιστροφὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βα-
 „βυλῶν. Πρὸς τούτοις προσέθησαν ὁ αὐτὸς τὰ δεῖξιμα οἱ διαλογιζόμε-
 „νοι, ὅτι πάντα τὰ τῆς θείας Γραφῆς βιβλία, συμπεριλαμβανομέ-
 „να καὶ τὰ τῶν Βασιλειῶν, ἔκ ἐγράφησαν εἰμὴ ἐν τοῖς τῷ Ἑσθρα χρό-
 „νοῖς, λέγουσιν, ὅτι πρῶτοι οἱ τῆς Βαβυλῶνος Βασιλεῖς εἰσέχισαν
 „τὰς ἀνθρώπους. Ὡσαύτως καὶ τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῶν,
 „φησὶ. Τὸ μὲν βιβλίον τῷ Ἰσραὴλ νόμος ἀπολεσθὲν σχεδὸν κατὰ κρά-
 „τος, ὅτε οἱ Ἰσραῖτις αἰχμαλῶται ἐν τῇ Χαλδαίᾳ, ἀνεκαινίσθη
 „μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῷ Ἑσθρα, δεδειγμένον δὲ ἐστίν, ὅτι οἱ Ἰσραῖτις ἐδε-
 „ποτε ἐκάλεσαν τὸν Ἰακώβ, Ἰσραὴλ, εἰμὴ ὅτε ἦσαν αἰχμαλῶται ἐν
 „τῇ Χαλδαίᾳ.

Κ' κ'φ. 28.
 § 1.

Οὐκ ἐπαναλαμβάνω ὅπερ τότε αὐτῷ ἀντιπροέτεινον (219) ἵνα
 δείξω, ὅτι ἐν τῷ τῆς αἰχμαλωσίας καιρῷ ἔκ ἀπώλοντο τὰ τῶν νόμων
 βιβλία. ἔδειξα δὲ τότε, ὅτι οἱ Προφῆται, Ἰεζεκιὴλ, Ἰερემίας, Ἐσα-
 νιὴλ εἶχον αὐτὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· αἱ δὲ τῶν ὁμιλῶν
 ἐπερείδοντο ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῇ ὅτι οἱ Ἰσραῖτις εἶχον αὐτὰ ἐν ταῖς
 χερσὶν αὐτῶν. ἀδύνατον δὲ ἦν ἀπωλεσθῆναι ταῦτα, ἢ καὶ μεταβλη-
 θῆναι ἐντὸς τοσούτου ὀλίγου καιρῶ, ὅσος ἦν ὁ μεταξὺ τῆς καταστρο-
 φῆς τῆς νῆας, καὶ τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος, ἡ δὲ τῶν Σα-
 μαρειτῶν Πεντάτευχος συμφωνοῦν μὲν ἅσα σχεδὸν κατὰ πάντα τῇ τῶν
 Ἰσραὴλ, γεγραμμένη δὲ χαρακτηρῶν ἀρχαιοτέρους τῶν οἱς ἐχρῶν-
 το οἱ Ἰσραῖτις μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐστὶν ἀναντιρρήτως ἀπόδειξις
 περὶ τῆς ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα ὁλόκληρα διεσώθησαν ἐν τῷ τῆς αἰχ-
 μαλωσίας καιρῷ. ὁ κριτικὸς κατὰ τῶν λόγων τῶν ἀποδεικ-
 νύντων τὸ ψεῦδος τῆς πρώτης αὐτῆς ὑποθέσεως, δὲν ἀντιπροέτα-
 νεν (220).

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ.

Ἐν σημ. 167.
 εἰς τὰς Βασιλ.

Περὶ τῆς ἀτόπῃς τῆς κριτικῆς, τῆς παρισάντος τὴν Πεντάτευχον ὑπὸ τῶν
 Σαμαρειτῶν κατεσκευασμένην.

1. Ἰδὲ καὶ ἡ δευτέρα ὑπόθεσις, ἣν αὐτὸς πειθανωτάτην ἔκρινεν. „Ὁ
 „κύριος Βασιλεύς, φησὶν, ἐν ταῖς ἑβραϊκαῖς αὐτῶν ἀρχαιολογίαις δι-
 „δάσκει ἡμᾶς τὸ, ὅτι κατὰ τὴν τῶν πολλῶν σοφῶν γνώμην, ὅτι τὴν
 „Πεντάτευχον συγγράψας ἐστὶ ὁ Ἑβραῖος Ἰερεὺς, ὁ πρὸς τὰς νέας
 „τῆς Σαμαρείας οἰκήτορας πεμφθεὶς. Σεμελιδοὶ δὲ ἔτοι τὴν ἰδίαν
 „γνώμην ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἐν τῇ Πεντατεύχῃ περὶ τῆς παραλῶ-
 „γῆς

„γῆς τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἄλλων τινῶν τῆς Μεσοποταμίας πόλεων,
 „ὅς ὁ Μωϋσῆς ἐκ ἡδύνατο γινώσκειν. καὶ ἐπὶ τῷ τὰς ἀρχαῖς καὶ με-
 „ταγενεστέρας Σαμαρείτας μὴ δέχεσθαι τὴν Πεντάτευχον ἐκ χειρὸς
 „τῶν ἐκ τῆς Ἰσδα κατὰγομένων Ἑβραίων, τῶν ἑθνατηφόρων ἐχ-
 „θρῶν αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῷ γεγράφθαι τὴν τῶν Σαμαρειτῶν Πεντά-
 „τευχον τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ, ἣν ὁ ῥηθεὶς ἱερεὺς ἐλάλει, τῷ καιρῷ
 „μὴ ἐπιτρέψαντ' αὐτῷ μαθεῖν τὴν χαλδαϊκὴν. καὶ ἐπὶ ταῖς πραγ-
 „ματιώδεσι διαφοραῖς, ταῖς μεταξὺ τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς τῶν Σα-
 „μαρειτῶν Πεντάτευχου. Καὶ ἡμεῖς μὲν λέγει, ἐκ οἷδαμεν τίνες εἰσὶν
 „ἔτσι οἱ σοφοί, ὁ δὲ κύριος Βασνάγ' τὰ τέτων ὀνόμαζα παρα-
 „σιωπεῖ.

Ἐγὼ δηλοποιῶ αὐτῷ τὰ τέτων ὀνόμαζα, ἅπερ εἰσὶ μόνος ὁ κύ-
 ριος Κλέρκ, λέγων τὰ εἰρημένα ἐν τῷ πονήματι αὐτῷ ἐπιγεγραμ-
 μένω, Ἰνῶμαι τινῶν Ὀλανδῶν Θεολόγων. ἀλλ' ἡγνύθη ὁ κριτικὸς
 ὅτος προτείνας εἰκάσιαν ποσῶτον ψευδῆ, καὶ κακῶς τεθεμελιωμένην.
 ὅθεν καὶ ἀπέπειν αὐτὴν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῆς συντεθεῖσι προλεγομένοις εἰς
 τὴν Γένεσιν. ὁδεῖς δὲ ἐδέξατο αὐτὴν πρὸ τῆς ἀπίσεως, τῇ καὶ μετὰ τινος
 σελίδας προθεμένως τάδε.

Ἐν σελ. 112
 εἰς τὰς Βαβυλ.

2. „Ὁ μέγας ἱερεὺς ὁ Χελκίας εἶπε πρὸς Σαπφάν τὸν γραμ-
 ματέα, βιβλίον τῆς νόμου εὑρον ἐν οἴκῳ Κυρίου. Καὶ νῆστις τῷτο ἀπό-
 δεξις, ἢ τὴν ἀλάξισον, καὶ νῆστις ἰχυροτάτη πειθανότης περὶ τῆς ὅτι ὁ
 Ἑβραῖος ἱερεὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν Σαμάρειαν, τελευταῖον πέρας ἔφε-
 ρτο τῇ ἰδίᾳ Πεντάτευχῳ, ὁ δὲ μέγας ἱερεὺς ὁ Ἰσδαῖος εἶχεν ἐν τῶν
 αὐτῆς ἀντιγράφων. παράδοξον δὲ τὸ, ὅτι ἐκ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς ἐκόμι-
 σε τὸ βιβλίον τῷ Βασιλεῖ, ἀλλ' ἀμελῶς τε καὶ ἀνευλαβῶς ἀπέσει-
 λεν αὐτὸ διὰ τῆς γραμματέως Σαπφάν. εἰάν δὲ ἐπίστευεν, ὅτι τὸ
 βιβλίον τῷ ἑγρᾷ ὑπὸ τῆς Μωϋσεως, ἐκόμιζεν ἂν αὐτὸ μετὰ ἐ-
 πιστημοτάτης πομπῆς. ἐθεωροῦτο δὲ καὶ ἑορτὴ, ἵνα διαωνίσῃ ἡ μνή-
 μη τῆς εὐρέσεως τῆς νόμου ἰσθῆς, καὶ τῆς ἰσορίας τῶν πρῶτων τῶν
 ἀνθρώπων γένους αἰῶνων.

Βλέπομεν ἐνταῦθα τὸν ἄπιστον εἰς ψηλαφητὰς ἐμπίπτοντα ἀν-
 τιφάσεις. ὅτε μὲν λέγει, ὅτι ἡ τῶν Σαμαρειτῶν Πεντάτευχος ἐστὶ
 τὸ βιβλίον τῆς νόμου Κυρίου, τὸ ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἰερέως τῶν Ἰσδαίων
 ἀποσαλὲν πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωσίαν, ὅστις ἀκῶσας αὐτὸ ἀναγινωσκό-
 μενον, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτῷ, ἑβόησεν. „Ὁ ὁρῶν τῆς Θεῆς ἐκκέ-
 „καυ' ἐν ἡμῖν ὑπὲρ ὅς ἐκ ἡκῶσαν οἱ πατέρες ἡμῶν τῶν λόγων τῆς
 „βιβλίας τῆς ποιῆν κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. Ὅτε
 δὲ λέγει, ὅτι ἦσαν διαφοραὶ πραγματιώδεις μεταξὺ ταύτης τῆς Πεν-
 τα-

Βαβ. 22. 13.

τατεύχεσσι καὶ τῆς τῶν Ἰσθαίων, καὶ ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ Χελκίας μικρὰς τιμῆς ἡγεῖτο ἄξιον τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα σαλεῖν τεύχος. Κατ' αὐτὸν ἀπαράδεκτος ἦν τοῖς Σαμαρείταις ἢ ἐκ χειρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἰσθα καλαγομένων Ἑβραίων Πεντάτευχος· καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς διηγουρίζεται, ὅτι ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Βασιλεὺς. Ἐὖτε λαὸς τῆς Ἰσθα ἐδέχθησαν τὴν Πεντάτευχον ἐκ χειρὸς τῶν Σαμαρειτῶν, τὸ δὲ μόνον βιβλίον τῶ νόμου, ἰὸ ἐν τῇ φυλῇ τῆς Ἰσθα εὗρισκόμενον ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσῆ, ἦν αὐτὸ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχιερείως σαλεῖν πρὸς τὸν αὐτὸν Βασιλέα. Μὴ περιορίσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἀνασηλῶσαι τὰς τῆς Φιλοσόφου τάς ἀντιφάσεις, ἀλλὰ δεῖξωμεν ἐπ' εὐθείας, ὅτι τὸ σύστημα αὐτῶν, τὸ περὶ τῆς Πεντατεύχεως, ἦν ὁ μὲν σχηματικὸς Ἱερεὺς τῶν δέκα φυλῶν κατεσκεύασεν ἐν τῇ Χαλδαίᾳ πρὸς χρῆσιν τῶν εἰς τὴν Σαμαρείαν μετενεχθέντων Χεθδαίων, ὁ δὲ Βασιλεὺς, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ πᾶν τὸ Ἰσθαϊκὸν γένος ἐδέχθη καὶ ὠκεοποιήθη, ἐς ἰσθμὸν ἀποπώτερον πάντων τῶν ποτὲ νοηθέντων πλασμάτων.

Σημ. 163 εἰς τὰς Βασιλ.

4. Βασ. 17. 24.

3. Βασ. 13. 43.

3. Βασ. 13. 33.

Εξ. 32.

Λ' ρ' 3. 16.

Ὁ Ἱερεὺς ἔστ' ὁ νομιζόμενος ποιητὴς τῆς Πεντατεύχεως, ἦν Ἱερεὺς τῶν δέκα φυλῶν, καὶ ἐπομένως ἰὼ τῆς Ἱεροβοὰμ σχίσματι, καὶ τῇ τῶν χρυσῶν βοῶν λατρείᾳ αὐτῆς προσηλωμένον. τῷ ὄντι δὲ οἱ Χεθδαῖοι, οἱ τῆς μαθηταί, ὅπαδοί ἦσαν τῆς σχίσματι τῶν δέκα φυλῶν, ὧν ἦσαν διάδοχοι. ἔστ' ὅτι ὁ Ἱερεὺς ἔδωκε ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Λευὶ ἦν, ἔδωκε ἐκ τῆς πατριᾶς τῆς Ἀαρὼν, αἰτίνας τοσούτων σαθεῶς ἐνέκωντο τῇ ἐν Ἱερουσαλὴμ λατρείᾳ, ὥστε τὸν Ἱεροβοὰμ ἀναγκασθῆναι ἐπιφορτίσαι τὰς τῆς Ἱερουσαλὴμ τελετὰς λαϊκοῖς ἀνθρώποις, ἔτι διακρίτως παντὶ τῷ βελομένῳ δέξασθαι αὐτάς. Ἀρὰ γε ὁ Ἱερεὺς, ὁ τῆς τῶν χρυσῶν βοῶν λατρείας προϊστάμενος, κατεσκεύασε βιβλίον, ἐμφανίζον τὴν τῆς χρυσῆς βοῆς λατρείαν βδελυγμὰ αὐστηροτάτης παιδείας ἄξιον, ὡς ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ Ἐξόδῳ; Ὁ Ἱερεὺς, ὁ μὴ δὲ ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Λευὶ, μὴ δὲ ἐκ τῆς πατριᾶς τῆς Ἀαρὼν καταγομένον κατεσκεύασε βιβλίον, δηλοποιῶν τὸ ἔργον τῆς Κορῆ, καὶ τῆς Δαθὰν, καὶ Ἀβειρὼν τόλμημα, διὸ ἔτοι θραυματογενικῶς ἐπαιδεύθησαν; τὸτο δὲ ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ τῶν ἀριθμῶν βιβλίῳ. ὁ ὁπαδὸς τῆς ἐν Σαμαρείᾳ λατρείας, ἐν ἣ ἔδεμνα χρήσις τῆς Κιβωτῆς τῆς Διαθήκης, κατεσκεύασε βιβλίον, ἐμφανίζον τὴν Κιβωτὸν θρόνον τῆς θείας μεγαλειότητος, καὶ βσιωδὲς ὑπόμνημα τῆς ἐβραϊκῆς θεοσεβείας; ταύτην τὴν ἐννοίαν ἐν ἀναριθμητοῖς τόποις δηλῶσαι ἡμῖν τὰ τῆς Μωϋσεως βιβλία. πάντα δὲ τὰ νοήματα ταῦτα κεῖν ἐν τῇ τῶν Σαμαρειτῶν, καθάπερ καὶ ἐν τῇ τῶν Ἰσθαίων Πεντατεύχῳ. ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἱερεὺς ἔστ' ὁ συντέθεικε τὸτο τὸ πόνημα ὑπὲρ τῶν νέων ἀποίκων, τῶν ἐν

τῇ

τῇ πέραν τῆς Εὐφράτης Σαμαρείας γαλέντων, ἔδει συγγράφαι αὐτὸ τῇ τε διαλέκτῳ αὐτῶν, ἢ τοῖς κατ' ἐθῶς αὐτῶν σοιχείοις, ὅπερ ἐστὶ τῇ χαλδαϊκῇ διαλέκτῳ, ἢ τοῖς χαλδαϊκοῖς σοιχείοις. ἡ δὲ τῶν Σαμαρειτῶν Πεντάτευχος ἔβραϊστὶ μὲν διάλεκτῳ, Φοινικικοῖς δὲ σοιχείοις γέγραπται.

Ἄλλ' ὁ ἱερεὺς ἔτι, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἐκ ἔχῃ καιρὸν μαθεῖν τὴν χαλδαϊκὴν διάλεκτον.

Ἄλλ' ὁ Ἀσσαραδῶν, (221) εἰς τῶν διαδόχων τῆς Σαλμανασάρ, τῆς τὴν Σαμάρειαν ἐξαφανίσαντος, ἐνυπνεῖτο ἄρα γε ἐξαποσεῖλαι πρὸς τὰς ἐαυτοῦ Χυδαίους διδάσκαλον μὴ εἰδότα τὴν φωνὴν αὐτῶν; ἔτη μὲν πενήτηντα καὶ ὀκτὼ διήλθον ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν Ἰσραηλιτῶν μετοικεσίας, τῆς ὑπὸ τῆς Θαυλαφαλλασάρ γενομένης, ἀχρι τῆς ἀρχῆς τῆς Βασιλείας τῆς Ἀσσαραδῶν. ἔτη δὲ ὀκτὼ πρὸ τῆς τῆς Ἀσσαραδῶν Βασιλείας συνέβη ἡ διὰ τῆς Σαλμανασάρ καταστροφὴ τῆς Σαμαρείας. ἔτος ἐν ὃ καὶ οὐκ ἔτι πέραν τῆς δέοντος ἱκανὸς ἐστὶ πρὸς τὸ μαθεῖν τινὰ τὴν διάλεκτον τῆς τότε, ἐν ᾧ μετωκίσθη. πρόδρες δὲ ταύταις ταῖς ἀσυστάτοις παροδοξολογίαις τὸ, ὅτι τὰ ὑπὸ τῆς ἱερέως τῶν χρυτῶν βοῶν ὑπὲρ τῶν Χυδαίων τῶν εἰδωλολατρῶν κατασκευαδὲν βιβλίον ἐπὶ σκοπῷ τῆς ποιῆσαι φατμασίας τῷ τῆς Ἱεροβοὰμ χρίσματι, μόλις ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐξεληθὼν, ἐδέχθησαν εὐδύς οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἀνεγνωρίσαν ὡς νόμον ἱερὸν τε καὶ πολιτικὸν τῆς κράτους αὐτῶν. ὅθεν ὁ μὲν Βασιλεὺς τὴν περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῆς θρησκείας φροντίδα ἀνέλαβεν, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς ἀρχηγὸς ἐγένετο τῶν ἀποσαλέντων ἐκζητῆσαι τὸν Κύριον περὶ τῆς πῶς ἀποσοδήσῃσι τὰς ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ περὶ περιεχομένας κατάρας. τελευταῖον δὲ χάριν τῆς βιβλίας τῆς ἐν τῇ Χαλδαίᾳ κατασκευαδέντος καὶ ὑπὸ χειρῶν χρισματικῶν καὶ εἰδωλολατρῶν αὐτοῖς παραδοθέντος, ἀνεκαίνισαν μὲν τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναόν, ἀνάρθρωσαν δὲ τὴν παλαιὰν θρησκείαν. τὸ δεχεσθαι, φημί, τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα ἐστὶ τὸ τῆς τυφλότητος καὶ ἐχυρογνωμοσύνης πλήρωμα.

3. „Πειθανόντες; φησὶν ὁ αὐτὸς, καὶ χερδὸν ἀποδεδειγμένον, ὅτι καὶ δέκα φυλαί, ὅτε αἰχμάλωτοι μετηνέχθησαν εἰς τὰς τῆς Μηδίας καὶ Περσίας ἐρήμους, ὅδε ἐν βιβλίῳ τῆς νόμου αὐτῶν εἶχον. διότι καὶ ὅδε ἐν εἶχεν ὅδε αὐτὴ ἡ τῆς Ἰσάα φυλὴ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσὴφ, ὅπερ ἐστὶ πρὸ ἐτῶν περίπου ἑβδομήκοντα. Ἀναγνωσέον ἀναμφιβόλως, μετὰ τὴν τῶν δέκα φυλῶν διασποράν.

Τολμῶ εἰπεῖν, ὅτι τὸ ἐναντίον τῆς ἀποδεδειγμένης ἐστίν. καὶ ἐπαναλαμβάνω δὲ τὰ ὑπ' ἐμὲ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀλλαχθὲ εἰρη-

1. Παρ. 5. 26

4. Βασ. 22. 13
κτ.

Δευτ. 27.

εἰρημέναι, (222) δι' ὧν ἀπέδειξα πλατύτατα, ὅτι τὸ μὲν τῷ νόμῳ βιβλίον διαπαντὸς ἐγνωσμένον ἦν πρὸ τῆς Βασιλείας τῆς Ἰωσὶς ἐν τῇ τῶν δέκα φυλῶν, καὶ τῇ τῆς Ἰσά Βασιλείᾳ. τὸ δὲ εὐρεθὲν ἐν τῷ Ψευδοφουλακίῳ τῷ ναῖ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωσὶς ἦν τὸ τῷ νόμῳ πρωτότυπον τεύχος, τὸ διὰ χειρὸς Μωϋσῆ γεγραμμένον κατὰ τὸ ὑπὸ τῷ αὐτῷ νομοθέτῃ διατεταγμένον ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. πειθεύειν δὲ πείθειμε ὁ λόγος, ὅτι ἱκανῶς περὶ τῆς ἐλάλησας. διότι ἔκτοτε δέκα ἔτη ὁλόκληρα ἤδη παρήλθον, ὃ δὲ ἄπιστος ἔδεν κατὰ τῶν ὑπ' ἐμῶς εἰρημένων ἀντιπρόστανεν.

2. Περ 34. 14.
Αὐτ. 17. 18.

Ὁρα ἄνωτέρ.
ἀρ. 2.

Ἀληθὴς δὲ ἡ παρατήρησις αὐτῇ περὶ τῆς ὅτι ὁ Χελκίας πέμψας τὸ βιβλίον πρὸς τὸν Βασιλέα, ἔδεν λιτανικῶς αὐτὸ ἀπέστειλεν, ἔδεν ἐορίην ὑπὲρ τῆς συμβάντος τῆς γενέσθαι ὥρισε. καὶ εἰς τῷ το καταντᾷ ἡ νομιζομένη ἀπόδειξις αὐτῇ, ὅμως αὐτὴ κατ' αὐτῇ ἐπαναστρέφει, ὡς δεικνύσας, ὅτι ἴστω τὸ βιβλίον ἐκ ἡν νέον, αὐτοὶ δὲ ἐγίνωσκον, ὅτι τὸ μὲν πρωτότυπον αὐτῇ ἐφυλάττετο πάντοτε ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ, τὰ δὲ ἀντίγραφα ἦσαν διαπαντὸς τῷ κοινῷ προκειμένα. ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἔδεν πλέον τῶν λέγει, συμπεραίνω, ὅτι ἔδεν ἔχει ἀντιπροτεῖναι κατὰ τῆς ἐμῆς ἀπαντήσεως. τῷ ὄντι δὲ ὁ μὲν ναὸς ὑπῆρχεν ἔτη τετρακόσια καὶ ἐπέκενα πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Ἰωσὶς. τὸ δὲ λευιτικὸν ἱεράτευμα, ἃ ἡ προφητικὴ ὑπεργία, ὡσαύτως καὶ ἡ διαδοχὴ τῶν ἐκ τῆς οἰκῆς τῆς Δαβὶδ Βασιλέων ἐδόλω, παρεκόπη. τὰ δὲ ἱερά καὶ πολιτικά τῶν Ἰσραήλων παρατηρήματα τοσούτον πολυάριθμα ἦσαν, καὶ τοσούτον πυκνῶς παρίσαντο, ὥστε ἀδύνατον ἦν μνημονεύειν αὐτῶν χωρὶς γραπτῆς τινὸς ν' μὲς. ἀλλὰ μὴν πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις αὗται γνωσαί ἦσαν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ τῶν Βασιλείων ἱστορία, πρὸ τῆς Ἰωσὶς. ἡ φυλὴ ἄρα τῆς Ἰσά εἶχε βιβλίον νόμου καὶ πρὸ τῆς Βασιλείας, καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἰωσὶς. γνωρίζει τῷ ἀλλαχῇ (223) καὶ αὐτὸς ὁ διαπαντὸς ἀκαταστατῶν φιλόσοφος.

4. Οἱ Ἰσραῖλοι, φησὶ, καθ' ἑαυτοὺς μὲν ἐν Ἱερουσαλὴμ, πολεμίσαντες δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἐθνῶν, ἠθέλησαν τελευτᾶν ἐν τῇ σιναίτινῃ διακρίσει ὑπὲρ τῆς διαδεκαζομένης γῆς. τότε δὲ, λέγουσιν οἱ κριτικοὶ, οἱ Αὐεῖται ἐξ ἀρχαίων τινῶν παραδόσεων ταῦτα συνεσκεύασαν τὰ βιβλία.

Οἱ Ἰσραῖλοι κατεσάθησαν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔτη χεῖρον τετρακόσια πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Ἰωσὶς, ἐπομένως ἢ μόνον ἡ Πεντάτευχος, ἀλλὰ πάντα τὰ τῶν Ἑβραίων παλαιὰ βιβλία συνεσκευασμένα ἦσαν, κατὰ τὴν τῆς ἐμολογίαν, πολὺν χρόνον πρὸ τῆς Ἰωσὶς Βασιλείας. Ἡ δὲ προκαμένη τρίτη αὐτῇ ὑπόθεσις, ἡ πε-

εῖ

ρὶ τῶν ἑβραϊκῶν βιβλίων, τῶν συσκευαζέντων κατ' αὐτὸν μετὰ τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ τῶν Ἰουδαίων κατάσασιν, κατήργηται ἡδη διὰ τῶν ἡμετέρων ἀποδείξεων, τῶν περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἢ τῆς κύριος τῶν βιβλίων τῆς Ἰησῆ, τῶν Κριτῶν, Ἐ τῆς Ράβ. καταργηθήσεται δὲ ἡ αὐτὴ Ἐ διὰ τῶν εἰδικῶς ρηθισομένων περὶ ἐκάστη τῶν τῆς Πεντατεύχου βιβλίων περὶ ὧν κατὰ μέρος ἔρῃμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τῆς Δευτερονομίας.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύριος τῆς Δευτερονομίας.

Ι. Οὐδὲν τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων, ἔφη ὁ κριτικὸς, μνημονεύει νόμου, ἢ ῥήσεως τῆς Πεντατεύχου, ἀνακαλὺν τὰς φράσεις, αἷς ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐχρήσατο.

Ἐν σημ. 9. εἶπε
τὸν Γωβίτ.

Τὸ ἐναντίον ἀποδείξομεν, προίοντες ἀπὸ τῶν ἐσχάτων Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἄχρι τῆς Μωϋσέως, ὥς μὲν προβάλλω μόνον τὰ ρητὰ, τὰ ἐκ τῆς Δευτερονομίας ληφθέντα, ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς κεφαλαίοις ὁψόμεθα τὰ τῶν ἄλλων τῆς Πεντατεύχου βιβλίων. Τὸ μὲν δεύτερον τῶν Μακκαβαίων βιβλίων τίθησιν ἐν τῷ σώματι τῶν ὑπὸ τῆς Ἀντίοχου τυραννεύμενων ἑπτὰ ἀδελφῶν τὰ λόγια ταῦτα. „Διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀντιμαρτυρέσεως ὧδης διεσάφητε Μωϋσῆς λέγων. Καὶ ἐπὶ τοῖς δόλοις αὐτῆς παρακληθήσεται. Ἄηλον δὲ ὅτι ἡ τῆς Μωϋσέως ὡδὴ μέρος τῆς Δευτερονομίας ἐστίν. Ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ τῆς Νεεμίας κεφαλαίῳ κεῖται ταῦτα. „Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεγνώσθη ἐν βιβλίῳ Μωϋσῆ ὡς ὡς τῆς „Λαῖ, ἢ εὐρέθη γεγραμμένον ἐν αὐτῷ, ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν Ἀμμανῖται ἢ Μωαβῖται ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ ἕως αἰῶνος, ὅτι ἐ συνήντησαν τοῖς ἰσὺς Ἰσραὴλ ἐν ἄρτῳ ἢ ὕδατι, ἢ ἐμυώσαντο ἐπ' αὐτὸν τὸν Βαλαὰμ καταράσασθαι. Ταῦτα δὲ αὐτολεξεῖ ἀναγινώσκοντες ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς Δευτερονομίας. Ὁ αὐτὸς δὲ Νεεμίας ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν προσενεχθείσῃ προσευχῇ τῇ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βιβλίας αὐτῆς, λαλεῖ ἕτω. „Μνήσθητι διὰ τὸν λόγον, ὃν ἐνετείλω τῷ παιδί σου Μωϋσῆ, λέγων, ὑμεῖς ἐὰν ἀσυνετήσητε, ἐγὼ διασκορπιῶ ὑμᾶς ἐν τοῖς λαοῖς. ἢ ἐὰν ἐπιστρέψετε πρὸς με, ἢ φυλάξτε τὰς ἐντολάς μου, ἢ ποιήσητε αὐτάς, ἐὰν ἢ ἡ διασπορὰ ὑμῶν ἀπ' ἀκρῆς τῆς θύρας, ἐκεῖθεν συνάξω αὐτούς, ἢ ἴδο δὲ ἕτω ρητῶς ἂν

2. Μακκ. 7. 6.

Δευτ. 32. 36.

Νεεμ. 13. 1, 2.

Δευτ. 13. 3.

Νεεμ. 1. 8, 8.

Δευτ. 30. 3, 4.

Κκ

να

Δαν. 9. 12. 13.
Βαρ. 1. 20. 3
2. 3.

Δευτ. 21. 15.
3. 28. 53.

4. Βασ. 4. 16.

2. Παρ. 25. 4.

Δευτ. 24. 16.

1. 8. 30. 21.

Δευτ. 27. 4. 5.

Δευτ. 1. 1. 5. 3
4. 8. 3. 5. 1. 3
6. 1. 3. 9. 1. 3
27. 1. 3. 29. 1.

Δευτ. 31. 9. 22
24. 26.

ναγινώσκεται ἐν τῷ Ἰσραηλῶ τῇ Δευτερονομίᾳ κεφαλαίῳ. Ὁ Δανιὴλ καὶ ὁ Βαρεῖχ προφέρουσι τὰς ἐν τῷ νόμῳ τῇ Μωϋσέως γεγραμμένας κατάρτας, αἵτινες διαλαμβάνουσιν, ὡς ὁ Βαρεῖχ σημεῖοι, ὅτι οἱ Ἰσραῆλοι πρὸς ποιήν τῶν παραβάσεων αὐτῶν εἰς τοιαύτην καταντήσουσι κατάρτας, ὥστε φαγεῖν τὰς σάρκας τῶν τέκνων αὐτῶν. τοιούτων δὲ ἀρῶν πλήρη εἰσὶ τὸ εἰκοσὸν ἑβδόμον, ἔτι τὸ εἰκοσὸν ὄγδοον τῇ Δευτερονομίᾳ κεφαλαίον. Τὸ τέταρτον τῶν Βασιλεῶν, καὶ τὸ δεύτερον τῶν Παραλαπομένων βιβλίων Φησὶν, ὅτι ὁ Ἀμασίας ἐκ ἀπέκτανε τὰς ἡδὲ τῶν παταξάντων τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν Βασιλέα, κατὰ τὴν Διαθήκην Κυρίου, τὴν γεγραμμένην ἐν τῷ τῇ Μωϋσέως νόμῳ, τῷ ἐντελλομένῳ, ὅτι ἀποθανῶνται πατέρες ὑπὲρ τῶν τέκνων, καὶ οἱ υἱοὶ ἐκ ἀποθανῶνται ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἢ ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἀμαρτίᾳ ἀποθανεῖ. Οὗτος δὲ ὁ νόμος κεῖται ῥητῶς ἐν τῷ εἰκοσῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῇ Δευτερονομίᾳ. Ἐν δὲ τῷ Ἰησὺ βιβλίῳ ἀναγινώσκοντες τάδε. Οὗτος ὁκοδόμησε θυσιάστηριον ἐν ὄρει Γαββὰ, καὶ τότε ἐνετείλατο Μωϋσῆς ὁ Θεράπων Κυρίου τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. κατὰ γεγραπταί ἐν τῷ νόμῳ Μωσῆ. Τὸ τοῦ ἐπίταγμα κεῖται αὐταῖς λέξεσιν ἐν τῷ τῇ Δευτερονομίᾳ εἰκοσῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ. Ἰδὲ ὅτι πῶς ἡ μὲν τῇ κριτικῇ ἀποφανοῖς ἐναπεδείχθη ψευδὴς διὰ τῷ βιβλίῳ τῇ Ἰησὺ, τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλεῶν, τῇ δευτέρῃ τῶν Παραλαπομένων, τῇ Δανιὴλ, τῇ Βαρεῖχ, τῇ Νεεμίᾳ, τῇ συγγραφέως τῇ δευτέρῃ τῶν Μακκαβαίων. τὸ δὲ τῇ Δευτερονομίᾳ κύριον μεμαρτυρημένον ὑπὸ σειρᾶς ἀμέμπτων μαρτύρων ἔχει τῇ Μωϋσέως ἀνόντων.

2. Τὸ βιβλίον τῆτο αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ ἀποδείκνυσι συγγραφέα αὐτοῦ τὸν νομοθέτην Μωϋσῆν, ἀρχόμενον διὰ τῶν δε τῶν ῥημάτων. Οὗτοι οἱ λόγοι, ὅς ἐλάλησε Μωϋσῆς παντὶ Ἰσραὴλ. τῶν πολλὰς ἐπαναλαμβανομένων ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀναγινώσκοντες δὲ ἐν τοῖς ἑκάτοις τέττα κεφαλαίοις τάδε. Ὁ Μωϋσῆς ἔγραψε τὰ ῥήματα τῇ νόμῳ τέττα εἰς βιβλίον, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς Ἱερεῦσι, τοῖς υἱοῖς Δαυὶ. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς τὴν ὁδὸν ταύτην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Πρόσεχε ἑαυτὸν καὶ λαλήσω. Ἡνίκα δὲ συνετέλεσε Μωϋσῆς γράφω, πάντας τὰς λόγους τῇ νόμῳ τέττα εἰς βιβλίον ἕως εἰς τέλος, ἐνετείλατο, εἰσαγεῖτε αὐτὸ ἐκ πλαγίων τῇ Κιβωτῇ τῇ Διαθήκης Κυρίου.

A P O P O N B'.

Ἐν ᾧ ἡ ἀναίρεσις τῶν τῷ κριτικῷ ἐνστάσεων κατὰ τῆ πρώτης κεφαλῆς τῆ Δευτερονομίας.

Εγκαλεῖ ὁ ψεύδης καὶ αὐτὸν τὸν τῷ βιβλίῳ τίτλον. „Ψευδὲς, λέγει, τὸ, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐλάλησε πέραν τῆ Ἰορδάνου. διότι αὐτὸς, ὅδεποτε διεπέρασεν αὐτόν... Ψευδὲς καὶ ἀδύνατον τὸ, ὅτι αὐτὸς διέτριβε τότε ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν. διότι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πολεμῶν ἐνίκησεν. ὡς φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωὰδ, τῇ ἀπεχῆσθαι τῆς Φαράν πλέον ἢ λέγας πέντε. Ψευδὲς καὶ ἀδύνατον τὸ, ὅτι αὐτὸς ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν, τῇ γειτνιαζούσῃ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ. διότι ἡ Φαράν ἀπέχει τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης πλέον ἢ πνυτή, κοντα λέγας. Ψευδὲς ἐστὶ τὸ, ὅτι πολὺ χρυσίον ἐστὶν ἐν τῇ Ζηρωῇ, καὶ ἐν τῇ Φαράν. ὁ ἄθλιος ὅτι τόπος οὐκ ἐστὶ χρυσοφόρος, ἀλλὰ πυριτοφόρος. ματαίως δὲ ὁ κύριος Καλμέτος ἐπαναλαμβάνει τὰς ἐξηγήσεις ἐνίων διερμηνευτῶν, εἰπόντων ἀφρόνως, ὅτι ἐκεῖθεν τῇ Ἰορδάνου σημαίνει ἐντεῦθεν τῇ Ἰορδάνου.

Ἐπαναληπτέον ὅλον τὸ προκείμενον αὐτῷ τμήμα. ἀναίχοντες συκοφαντία ἐς τὸ λέγαν, ὅτι ὁ Καλμέτος, καὶ ἄλλοι διερμηνευταὶ εἶπον, ὅτι τὸ ἐκεῖθεν σημαίνει τὸ ἐντεῦθεν. ὅδεῖς τῶντων εἴρηκε τοῖς ἄτοπον, πάντες δὲ εἶπον, ὅτι πολλοῖς ἀπέδαξαν παραδείγμασιν, ὅτι ἡ μὲν Ἑβραϊκὴ λέξις, βεχεβερ, ἡ ὑπὸ τῆς Βυλγάτης ὡς μετενεχθεῖσα εἰς τὴν, ἐκεῖθεν, σημαίνει τὸ, ἐν τῇ διαβάσει (224) ἡ δὲ χρησιμὴ αὐτῆς ἐντε τοῖς τῷ Μωϋσέως βιβλίοις, καὶ ἐν ἄλλοις σημαίνει ἀδιαφόρως τότε ἐκεῖθεν, καὶ τὸ ἐντεῦθεν τῷ ποταμῷ. τὸν δὲ περὶ τῆς ἀμφιβάλλοντα, εἰς τὰς γραμματικὰς πέμπουσαν, καὶ εἰς τὰ λεξικά, ἐκ τῆς δὲ ἡμεῖς μετὰ πάντων τῶν Ἑβραϊζόντων συμπεραίνουμεν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς γράφων ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῆ Ἰορδάνου, ἐχρησάτο τῇ λέξει βεχεβερ, ἵνα σημαίνῃ τὴν ἀνατολικὴν ὁχθρὴν τῆς τῷ ποταμῷ, καὶ ὡς τὴν δυτικὴν, εἰς ἣν αὐτὸς οὐ διεπέρασεν.

Ψευδὲς δὲ ὁ ἄτοπον ἡ πεῖρα ἐναπέδαξεν ὅπερ αὐτὸς ἐφαντάσθη περὶ τῆς ὅτι ἡ ἀκαρπος, καὶ πυριτῶν λίθων πλήρης χώρα χρυσορυχίας περιέχεν οὐ δύναται. διότι αἱ μεταλλωρυχίαι εὐρίσκονται ἐν τῶν ἀκάρπων ὁ ἀγεωργήτων ὁρέων κόλπῳ.

Ἡ δὲ ἐρημος, ἡ ἐγγὺς τῶν ὁρίων τῶν Μωαβιτῶν ἐφαπλᾶται μὲν πρὸς δυσμὰς ἕως Φαράν, ἐξ ἧς λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν, ἐκτείνεται δὲ ἐκεῖθεν πρὸς νότον ἄχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. διὸ καὶ

ἀληθεῖς εἶναι δῶμον τ' ἑς αὐτῆς διαμετρήσεις τε καὶ ὑποθέσεις. ἔδεν ἦτον ὅμως κακῶς τεθεμελιωμένον εἶναι τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐπιγραφόμενον Ψευδῶς. Ἄλλως τε δὲ ἔδόλως ἀληθεύει τὸ, ὅτι πενήτην ἑκατὰ λέγουσι εἰς τὸ μετὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς Φαράν ἀπόσπασμα. Ὁ Εὐσέβιος φησιν, ὅτι ἡ Φαράν ἀπέχει ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν τῆς Ἀελᾶ, ἣτις λιμὴν ἐστὶν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ κέκρυπται θαλάσῃ. (225).

Τελευταῖον, αἱ ὑπ' αὐτῆς ἐνταῦθα ἀναφερμαίνοντο μικραὶ δυσκολίαι ἐκ μόνης παράγνῃ τῆς μεταφράσεως τῆς Βυλγατῆς, τῆς μετενεγκνύσης ὀνόματα τοπικὰ εἰς κοινὰ, ἢ προσηγορικὰ. οἷον τὸ μὲν Σφ, εἰς τὸ, ἐρυθρὰ θάλασσα. (226). Τὸ δὲ Διζάβ εἰς τὸ, πολὺ χρυσίον. Ποία δὲ ἀραγε ἡ τάτις σκοτομαῖνα ἐν τῷ προτείνειν ὑπὸ τῷ ὀνόματι σοφῆ τινος Προτεσάντς, οἷός ἐστιν ὁ Λα-Κρόζε, εἰσάσεις κατὰ τῆς ὕφους τῆς Γραφῆς, ἃς μόλις κατὰ μόνης τῆς Βυλγατῆς προτείνειν ἐνεσιν. Ἰδὲ ἡ ῥῆσις ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριτικῶν τῶν δύο φατρίων μεταφραδεῖσα. «Οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι, ἃς ἐλάλησεν ὁ Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ πλησίον τῆς ὄχθης τῆς Ἰορδάνου ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐρήμου, ἀπεναντίας Σφ, τῆς ἐπεκτανομένης ἀναμέσον Φαράν, Τοφελ, Λαβάν, Χαζερόθ, καὶ Διζάβ. Ἐνώπιον τῆς ῥήσεως ταύτης πίπτουσιν αἱ τῆ νομιζομένης κριτικῆς ἐνστάσεις.

2. Ἀπατώμαι, διότι μία ἐστὶ ἐστὶ, δυναμένη ἀπαθανατίσαι τὴν τῆς ἀγχινοίας αὐτῆς μνήμην. Ὁ συγγραφεὺς, φησὶν αὐτὸς, ὅποιοςδήποτε ἂν εἴη, ἐμφανίζει τὸν Μωϋσῆν ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης λαλῶντα ἐν τῷ τεσσαρακοσῷ ἔτει, καὶ ἐνδεκάτῳ μηνὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξόδον. καὶ αὐτὸς μὲν ἐξηλθεν ὀγδοηκοντάτης ὥν, ἡ δὲ θεία Γραφή, φησὶν, ὅτι ἐτελεύτησεν ἑκατονταετία. τετελευτηκῶς ἀρα ἦν, ὅτε τὸ Δευτερονόμιον ἐμφαίνει αὐτὸν λαλῶντα.

Ὁ ἀναγινώσκων ἐκ εὐθέως κατανοεῖ τὴν τῆς συνεπειᾶς ταύτης εὐδύτητα· ἵνα δὲ ταύτην καταληπτὴν αὐτῷ ποιήσωμεν, ἔδενός ἐτέρου χρῆζομεν, εἰμὶ τῆ θείας ὡς θεμέλιον τὸ, ὅτι ὁ ἐνδεκάτῳ μηνὶ τῆς τεσσαρακοσῆς ἔτους συγκροτεῖ τεσσαράκοντα ἔτη τέλεσα, ἔ μῆνας ἑνδεκα. τῆς ἔτι καμῆν, ἐπόμενον εἶναι τὸ, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ὀγδοηκοντάτης ἐξελθὼν ἐξ Αἰγύπτου, ἔ ἑκατονταετία τετελευτηκῶς, ἐλάλει ἀκμὴν ἐν τῷ ἑκατοσῷ εἰκοσῷ ἔτει, ἔ τῷ ἐνδεκάτῳ μηνί. ἀληθὲς δὲ τὸ ὅτι ἐν τῇ ὁποιαδήποτε διαλέκτῳ ὁ ἐνδεκάτος μὴν τῆς τεσσαρακοσῆς ἔτους συνίστησι μόνον τριάκοντα καὶ ἑννέα ἔτη, καὶ μῆνας ἑνδεκα. ὁ δὲ ἀνδρωπῶς ὁ ἀποθανὼν ἐν τῷ τεσσαρακοσῷ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτῆς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐνδεκάτης μηνὸς τῆς αὐτῆς ἔ-

της, ἔκ ἐξῆσεν εἰ μὴ τριάκοντα ἢ ἐννέα ἔτη, ἢ μῆνας δέκα. ἀλλὰ κατὰ τὸν κριτικὸν τῆτον ἔχ' ἔτῳ, ἀλλ' ἄλλως ταῦτα ἔχουσι, διότι κατ' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος ἔτος ἐξῆσε τεσσαράκοντα ἔτη ἢ μῆνας ἐνδεκα. κατὰ τῆτον ἄρα τὸν τρόπον τῷ ἀναλογίζεσθαι, μετασχηματίζουσι ἀνάγκῃ πάντα τὰ τῶν ὑποθέσεων πρακτικά.

Ὅτε ὁ Μωϋσῆς ἐλάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς Ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ μηνί, κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῷ αὐτῷ μηνός, τότε εἶχε ἔτη ἡλικίας ὀνσεκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν, μῆνας δέκα, ἢ ἡμέραν μίαν. διότι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μηνί τῷ πρώτῳ ἔτῳ τῆς ἐξ Αἰγύπτου Ἐξόδου ἦν ὀγδοηκοντάτης, ἐτελεύτησε δὲ ἐκπληρώσας τὸ ἑκατοστὸν εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. ἐξῆσεν ἄρα τετράχιστον μῆνας δύο μετὰ τὴν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλῶν 18 Δευτερονομίᾳ σημειωθείσαν ὁμίλιαν, ἣν πεπορήκειν ἔκ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὡς αὐτὸς κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῷ ἀρέσκειαν ὑποτίθει, ἀλλὰ πλησίον τῆς ἀνατολικῆς τῇ Ἰορδάνει ὅχθῃ. τὸ Δευτερονόμιον ἄρα ἔκ ἐμφανίζει τὸν Μωϋσῆν λαλοῦντα μετὰ Φαρίν. ὁ κριτικὸς ἄρα ἐστὶν ἀτοπολόγος, συκοφάντης, παροξυντικὸς τῶν ἀναγνωσκόντων αὐτὸν, ἢ μηδενὸς ἑτέρου ἀξίος, εἰ μὴ τῆς τῶν περιφρονήσεως.

Δευτ. Ι. 3.

Εξ. 7. 7.

Δευτ. 34. 7.

ἈΡΘΡΟΝ Γ.

Περὶ τῶν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ προσηκόντων, ἢ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἱματίων τῶν Ἑβραίων.

Ι. Ὁ αὐτὸς προσέφησι τάδε, Ὁ Καλμέτ^{ος} Φησὶν· οἱ τῶν ἡμετέρων κριτικῶν ἄριστοι ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἐν ταῖς τοῖς βιβλίοις προσηκαίεισιν, ἐπεισαχθεῖσαι, ἤτοι πρὸς διασάφησιν ῥήσεων τινῶν ἀσάφων, ἢ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν χορηγούντων τελείαν κατάληξιν τῶν νομιζομένων ἐλλείψεων.

Ἦφαιλεν ἔτι ἐπισυνάψαι ταῖς ἢ τὸ, ὅτι οἱ κριτικοὶ ταύτας τὰς προσηκάς ἢ ἐρμηνείας ἀπονέμει τῷ Ἰησοῦ ἢ τοῖς Προφήταις, τοῖς ἐπίσης τῷ Μωϋσῇ ὑπὸ Θεοῦ ἐμπνευθεῖσιν. ἐκ τούτου δὲ ολοκληρῶς πίπτει ἢ τὸ μετὰ ταῦτα ἀντιπροτεινόμενον.

2. Ἐπεὶ προσεδείκασιν ἐν τοῖς ἁγίοις βιβλίοις, ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἁγίας Πνεύματος ὑπηγόρευται, ἐάν δὲ τὸ ὅλον ἔχ' ὑπάρχει ἔργον τῆς ἁγίας Πνεύματος, πῶς δύναμεθα διασείλιν τὸ τῆς Πνεύματος ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἔργα; ἔξεσιν ἀράγε

ὑπο.

„υποτίθεσθαι, ὅτι ὁ Θεὸς πρὸς ὁδηγίαν τῶ ἀνθρωπίνου γένους ὑπηγό-
ρευσε βιβλίον δεηθῆν προδηκῶν, ἔ διορθώσεων;

Οἱ παρὰ τῷ Καλμέτω (227) κριτικοὶ διορθώσεως ἐν τοῖς 18
Μωϋσέως συγγράμμασιν ἠδὲ ὁλως ὑποτίθεσθαι. αἱ δὲ δεκταὶ αὐτοῖς
προδηκῶν ἐμφαίνουσι κατ' αὐτὰς τόπων τινῶν ὀνόματα κύρια, διαφέ-
ροντα τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῶ Μωϋσέως ὀνομάτων. Ἐπειδὴ γὰρ μετεβλή-
θησαν τὰ ὀνόματα τῶν 17 τῶν τόπων, οἱ μεταγενέστεροι γινώσκον αὐ-
τὰς ἐκ ἡδύναντο, εἰ μὴ προσετίθετο ἡ νεωτέρα ὀνομασία. Ἐ ἡ φρά-
σις ἡ ἀναπτύσσουσα ἦν ὁ Μωϋσῆς μετήλθε λέξιν. "Ὅσον δὲ τὸ κατ' ἐ-
μὲ ἠδεμίαν ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ εἶδα προδηκῶν, πλὴν τῆς ἐν τῷ ἑχά-
τω κεφαλαίῳ τῆς 17 διήγησιν τῶ θανάτου 18 Μωϋσέως περιεχούσης.
πιστεύων δὲ, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς πεποήκειν αὐτὴν, διαλείνομαι μετὰ
πάντων 17 Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, ὅτι τοσῶτον ἔχει κύριον, ὅσον καὶ
τὸ ὅλον πόνημα.

3. Ἰδὲ ἑτερογενήσιν ἐνσαῖς. Τὸ Δευτερονόμιον δις ἐπαναλαμ-
βάνει τὸ, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη τὰ τῶν Ἑβραίων ὑποδήματα ἔ κα-
τερίβησαν. τῷ 21 17 θάυμα, ὡσπερ καὶ πάντα τὰ ἄλλα θαύματα.
Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν διὰ προσαγωγῆς τῶ Μωϋσέως γινόμενῃ ἀρίθμη-
σιν ἔμεναν ἑξακόσιοι καὶ μία χιλιάς, καὶ ἑπτακόσιοι ἔ τριακοντα μα-
χηταί, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῶ, ὅτι πᾶς μὲν πολεμιστὴς εἶχε μίαν γυ-
ναῖκα, πᾶς δὲ ἀνὴρ σὺν τῇ συζύγῳ αὐτῶ πατέρα ἕναν, ἔ μητέρα
ἕμιν, πᾶσα δὲ οἰκία τέκνα δύο. ἀνάγκη ἦν ὑποδεῖσθαι τε καὶ εὐδύσαι
ἑτάρια μυλλιόνια, ὀκτακοσίας καὶ ἑξήκοντα χιλιάδας, ἔ ὀκτακοσίους
ἔ τεσσαράκοντα ἀνδρώπας. (228).

Τὸ ὅτι πᾶς πολεμιστὴς ἔχει γυναῖκα, καὶ πᾶσα συζυγία ἔχει πα-
τέρα καὶ μητέρα, καὶ πᾶσα οἰκία δύο τέκνα, ὑποθέσεις εἰσὶν ἀνύπαρ-
κτοι μὲν καὶ τῷ σμικροτάτῳ χωρίῳ, ἱερατώδεις δὲ ὡς πρὸς ἑξακο-
σίας χιλιάδας ἀνδρώπων. ἔτος ἐν θελῶν ἀναφανῆναι ἀσεΐ, ἀνε-
δέχθη γελοῖος. Ἡ τῶ Δευτερονόμιῳ ῥῆσις διαλαμβάνει τάδε. „Τὰ
ἑμάτια σὺ ἐκ ἐπαλαιώθη ἀπὸ σὺ. οἱ πόδες σὺ ἐκ ἐτυλώθησαν, ἰδὲ
ἑτάριακοντα ἔτη. Καὶ ἄλλα καὶ. Καὶ ἡγαγεν ὑμᾶς τεσσαράκοντα
ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐκ ἐπαλαιώθη 17 ἑμάτια ὑμῶν, καὶ 17 ὑποδήμα-
τα ὑμῶν ἐ κατερίβη. Βλέπομεν ὡς τὸ τῆς προνοίας θαῦμα, ἔτι-
ν ἄνευ δοκεῖ ἀδύνατον, τὸ τοσῶτον πληθύνει διὰ γον ἐν τῇ ἐρήμῳ
ἔτη τεσσαράκοντα, μὴδὲ ἑματίων, μὴδὲ ὑποδημάτων δεηθῆναι. „τῷ 21
ἑτάρια 17 ὑπὸ τῶ Νεεμίᾳ εἰρημνύον ἐν τῇ πρὸς Θεὸν δεήσει. Τεσα-
ράκοντα ἔτη διέδρεψας αὐτὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐκ ὑσέρησας αὐτοῖς ἐ-
πὶ. ἑμάτια αὐτῶν ἐκ ἐπαλαιώθησαν, καὶ ὑποδήματα αὐτῶν ἐ διε-
ρά-

Δευτ. 8. 4.

Δευτ. 29. 5.

Νεμ. 9. 25.

ῥάγησαν. Τῆτο δὲ, ὡς ἔοικεν, ὑποσημαίνει μόνον, ὅτι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη Ἰερσαράκουτᾶ ἔδεν ἔλαψεν ἰσὺς Ἑβραίοις, ἔδεν ἱμάτια, ἔδεν ὑπόδηματᾶ. Ἐὰν δὲ τὸ ῥητὸν ἐμφαίνει καὶ ἄλλο τί μείζονος θαύματῳ ἐμφανισκόν, ὅπερ καὶ δοκεῖ δεδαγμένον, προθύμως δέχομαι καὶ τῆτο τὸ τεράσιον. διότι ἔδεν ἐς τῶν τῷ λαῷ τῷ Θεῷ ἀναγκαίων, ὅπερ ἐκλελέσαι κατεδέξατο ἡ θαύμαστα δύστης.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῶν νόμων τῶν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ ψευδοπροφητῶν.

Ι. **Τ**ὰ ῥήματα ταῦτα. Ἐτι δείκνυται ἡ κλίνη αὐτῆς δηλῶσαι, ὅτι ὁ μὲν συγγραφεὺς τῶν ἐκ τῆς ἡν σύγχρονος τῷ πράγματι ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐκ ἡδύνατο ἰδεῖν αὐτὴν ἐν Ραββὰθ (229) ἥτις ἐκ ἐχαραῶν. Ὡς εἰμὴ πολλῶν ὕστερον ὑπὸ τῷ Δαβὶδ.

Ἐνταῖς ματαῖα, ἑκατοντάκις ἀναίρεθεῖσα. Ὁ Μωϋσῆς γράφων τὸ δευτερονόμιον ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τῆς Βασιλέως τῆς Βασάν, πάνυ καλῶς ἡδύνατο προβάλλειν τοῖς μὴ εἰδῶσιν αὐτὸν, ὡς δειγματὶς γιγαντιαῖα αὐτῆς σώματι, τὴν σιδηρᾶν κλίνην, ἣν ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς, ὁρῶν τῆς Ἑβραίας κατ' αὐτῆς ἐπιτιθεμένους, μετεκόμισεν σὺν τῇ λοιπῇ αὐτῆς περισειᾷ ἐν Ραββὰθ, ὅπως ἐγνώκει, ὅτι ἡν ἀσφάλεια. ἣν δὲ ἀράγε ἀνάγκη τὸ ὑπὸ τῷ Δαβὶδ καταχερῆσαι τὴν τῶν Ἀμμωνιῶν μητροπολιν Ραββὰθ, ἵνα δῆλον γένηται, ὅτι μετέβη ἐκεῖ αὕτη ἡ θαυμαστά κλίνη τῆς Βασιλέως τῆς Βασάν.

2. Ἄλλ' ἰδὲ καινὴ τις ἔντασις, ἣν ὁ κριτικὸς προσάψαι ἠθέλησε τῷ τῷ Ἀρλαῖς προέδρῳ, ὅστις διακριτικώτατ' ὦν δικαστῆς, ἐκ ἀντοσῆτον κακῶς κατενόησε τὴν τῷ δευτερονόμῳ ῥῆσιν; ἀναγινώσκων ἔτι. Ἐὰν ὁ ἀδελφός σε, ἢ ὁ υἱός σε εἴπῃ σοι λάτρεα, λατρεύτω μου Θεοῖς ἑτέροις, ἀποκλίνου εὐθὺς τὸν ἀδελφόν σε, ἢ τὸν υἱόν σε... Πληξόν αὐτὸς σὺ πρῶτ' ἢ πᾶς ὁ λαὸς πληξάτω μετὰ ταῦτα. Περὶ τῆς ἐν ὁ κριτικὸς σκέπτεται ἔτι. Προχαιρόν ἐστι φανησιῶντι ἀνθρώπῳ περὶ τὴν, ὅτι ἡ γυνὴ ἐὼς αὐτῆς ἐβλόλαι ἀποσηῖσαι αὐτὸν τῆς πίσεως. ἔαν δὲ ἐπὶ ταύτῃ ἡ προφάσις ἀποκτείνῃ αὐτὸς, νομίζει ἑαυτὸν ἅγιον.

Τυφλὸς, ὁ μὴ ἰδὼν, ὅτι κατὰ τῆτο τῷ Μωϋσέως τὸ θαύμαστα ἔδει τὴν ὑπόθεσιν ἀναγγελλῆναι τῇ συνελεύσει πάντοσ τῷ λαῷ. μηδὲ ἰδὼν τὸ, ὅτι ἐὰν δυσκόλον ὑπάρχη τὸ φαντασθῆναι τινά, ὅτι ἡ γυνὴ, ἢ ὁ υἱός αὐτῆς προβάλλει αὐτῷ ὅπερ ἑτέρος αὐτῶν ἐνόησεν, ἀδύ-

Δευτ. 13. ρ.

ἀδύνατον πάντως ἐστὶ τὸ ἢ τὰ κριτήρια σὺν τῷ λαῷ καταλιπεῖν τὸν Φανητιῶντα ἐκεῖνον ἀποκτεῖναι τὴν γυναῖκα, ἢ τὸν υἱὸν αὐτῆς πρὶν ἢ αὐτὸς ἐκφωνῆσαι τὴν τῆς κατακρίσεως αὐτῶν ἀπόφασιν.

3. „Ἐπίστευσάν τινες, προσέειπον ὁ αὐτὸς, ὅτι ἄλλον βλέπῃσι, κίνδυνον ἐν ἰσότητι τοῖς τῆς Δευτερονομίας ἐδαφείοις· Ἐάντις Προφήτης πράγματα προλέγει θαυμαστά, τὰ δὲ προῶνθέντα ἐκβασιν λάβῃ, αὐτὴ ἡ Θεότης ἄρα ἐστὶν ἡ αὐτὸν ἐμπνεύσασα. (230).

Οὐ πάντοτε, ἔδδ' ἀνευ ἐξαιρέσεως· διότι εἰστί τινα ἔργα τερατώδη θαύματα καταχρηστικῶς λεγόμενα ὑπερβαίνοντα μὲν τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναμιν, ἔχι δὲ ἢ τὴν τῶν Δαιμόνων· ταῦτα δὲ τὰ ἔργα αὐτὰ καὶ ἑαυτὰ ἀνευ τῶν ἰδίων περιστάσεων ὁ δεικνύσιν, ὅτι ὁ ποιῆσας αὐτὰ ἐστὶ θεόπνευτος.

4. Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον ὁ φιλόσοφος· Ὁ λέγων, „Φησὶν, ὅτι οἱ μάγοι ἔχουσιν τὴν τῆς θαυματουργεῖν δύναμιν, παράλογός ἐστι ἢ βάρβαρος. (231) αὐτὴ, προσέειπον, ἡ ἑνσαΐς ἐστὶ παθανή.

Ναί, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν κέφων ἀνθρώπων, τῶν μὴ εἰδόντων διασέλλαν ἰὰς γοητείας καὶ ἰὰ τέρατα, τὰ ὑπὸ τῶν κακοποιῶν πνευμάτων, καὶ περ τῷ θεῷ ὑποκειμένων, τελέμενα, ἀπὸ τῶν κυρίως λεγομένων θαυμάτων, τῶν ἀμέσως θεῶν πάντοτε ἐξουσία ἐνεργεμένων. τὰ θαύματα κατὰ φύσιν μὲν πολλὰκίς, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις αὐτῶν διαπαντός, ἀπειροῖς ὑπερέχουσιν διασήμεσι τὰς ὑπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν ποιούμενας γοητείας. ὑπῆρχον μὲν μάγοι, δύνανται δὲ ἢ ἐτι ὑπάρχειν, καὶ πολλὰκίς οἱ ὑπὸ τῆς κοινῆς λαῶν νομιζόμενοι μάγοι, αἰμοῖροι τυγχάνωσι τῆς μαγικῆς τέχνης. ὁ δὲ φιλόσοφος ὁτος ἐξαΐσιον ἐμφαίνει ἐπαρσιν, παράλογον λογιζόμενος καὶ βάρβαρον τὴν πάσῃ τῇ οἰκουμενῇ δεκτὴν γνώμην. καλῶς δὲ πᾶσις κατανοεῖ, ὅτι πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ἀναποδείκτων ἢ ἀναερίων αὐτῶν λόγων ἐκ δ' οὐ φείλω σύνταγμα φιλοπονεῖν περὶ μαγείας, ἢ Δαιμόνων δυνάμεως.

5. Μεταφράζει ὁ αὐτὸς τὸ δωδέκατον, ἢ τὰ ἀκόλουθα ἐδάφια τῆς αὐτῆς κεφαλαιῆς τῆς Δευτερονομίας ὅτως· Ἐάν ἀκώσῃς, ὅτι ἐν μιᾷ τῶν πόλεων σὺ ἄνδρες πονηροὶ εἶπον, πορευθώμεν, ἢ λατρεύσωμεν θεοῖς ἀγνώστοις, εὐθέως ἀνελεῖς ἐν φόβῳ μαχαίρας πάντας τὰς κατοικῶντας τὴν πόλιν ἐκείνην, ἢ ἀπολέσεις αὐτήν, ἢ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ καὶ τὰ κτήνη. Περὶ δὲ τῆς προβάλλει τὸν Βολιγγυρόοχιον, λέγοιτο· Ἰστέ ἐστὶ τὸ πλήρωμα τῆς βαρβαροαφροσύνης, τὸ φονεῖον σὺν πάντας τὰς κατοικῶντας τὴν ἀνήκουσάν σοι πόλιν διὰ τὸ τίνας τῶν ἐν αὐτῇ πολιτῶν μὴ εἶναι ὁμοθρήσκους σοι.

Προκείδω τὸ ῥητὸν, ὅπως ἂν ἰδῶμεν, εἴαν ὁ λόγος ἀφορᾷ εἰς τὸ

τὸ ἀμάρτημα ἐνὶ ὧν μόνον πολιτῶν. Ἐὰν ἀκούσῃς ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Κύριος δίδωσί σοι, λεγόντων· ἄνδρες παράνομοι ἀπέσπασαν πάντας τὰς κατοικῆστας τὴν πόλιν, λέγοντες, πορευθῶμεν, καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, ἐτάσεις, καὶ ἐρωτήσεις, καὶ ἐρευνήσεις σφόδρα, καὶ ἰδὼς ἀληθῆς σαφῶς ὁ λόγος, γενένηται τῷ τοῦ ἐδελύγματος ἐν ὧν μὴν, ἀναιρῶν ἀγγελεῖς πάντας τὰς κατοικῆστας τὴν πόλιν ἐκεῖνην ἐν φόβῳ μαχαίρας, καὶ κατελεῖς αὐτήν. Ὁρῶμεν, ὅτι τὸ ῥήθιον τῷ τοῦ διαλαμβάνει ἐχθὲρ περίτινων πολιτῶν ἀμαρτίας, ἀλλὰ περὶ κοινῆς τῶν τὴν πόλιν κατοικούντων ἀποστασίας. ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα ἐσιώπησεν ὁ Θεός, ὁμοίως καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐλάσεις, καὶ ἐρωτήσεις, καὶ ἐρευνήσεις σφόδρα, κτ. ἵνα παραστήσῃ τὸν νόμον κελεύοντά ἀπολεοθῆναι πᾶσαν τὴν πόλιν, ἐπειδὴν ἀκούσῃ τὸ, ὅτι πονηροὶ τινες ἄνθρωποι εἶπον· πορευθῶμεν, καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἀγνώστοις. Τὴν ἀποστασίαν οἱ Ἰσραῖτις ἐλογίζοντο ὡς μόνον ἀμάρτημα κατὰ τῆς θεουσκείας, ἀλλὰ καὶ προδοσίαν τῆς ἐπικρατίας, ἧς ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης Θεὸς ἠξίωσεν ἀνακηρύξαι ἐαυτὸν ἐξουσιασὴν.

6. Ἄλλη ἔνστασις. Ἡ μὲν Βυλγάτα ἀειθμετῆται τελειόσια καὶ πεντήκοντα ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς Μωϋσέως ἀχει τῆς τῆς Σαβλ ἐκλογῆς, ἄλλοι δὲ πολλῶν πλείονα. Πῶς ἐν ὁ Μωϋσῆς τότε, ὅτε ὁ Θεὸς μόνος ἦν Βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλίων, ἠδύνατο λαλεῖν περὶ Βασιλέων;

Περίπεπλεγμένον ἦν τὸ ζήτημα, ἐὰν ὁ Μωϋσῆς ἐλάλει περὶ ἐνεσώτων Βασιλέων, αὐτὸς ὅμως ἐλάλησε περὶ τῶν μελλόντων, ὡς ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ζητῆσαι ἐμελλον οἱ Ἰσραηλῖται, σήσας τὰς θεμελιώδεις νόμους περὶ τῆς τῶν ἐκλογῆς, καὶ περὶ τῆς τῶν ὁρίων αὐτῶν ἐξουσίας. τοιαῦτα δὲ ἐστὶν ὁ τῆς φρονίμου νομοθέτου χαρακτήρ. ὅτος ὡς μόνον καθιεροῖ τὴν ἰδίαν φροντίδα περὶ τῶν ἐνεσώτων, ἀλλὰ προνοεῖ καὶ περὶ τῶν μελλόντων. πολλῶν ἐν μάλλον τοιαύτων ἔδει εἶναι τὸν χαρακτήρα τῆς Μωϋσέως, τῆς πρώτης καὶ μείζονος τῶν Προφητῶν, τῆς καὶ ἰδόντος καὶ προαγορεύσαντος πάντα τὰ τῷ λαῷ αὐτῷ συμβάντα ἀχει τῆς τελείας αὐτῆς καταστροφῆς.

7. Ἐν τῇ ἐρήμῳ. Φησὶν ὁ αὐτὸς, καὶ ἐν τῇ Χαναὰν ἐκ τῆς ἐπιτετραμμένου τοῖς Ἰσραηλῖταις πολεμεῖν, εἰμὴ τὰς ἀλλοφύλους. ἀπηγόρευτο δὲ αὐτοῖς μετὰ ἀπειλῆς θανάτου ἀλλοφύλοις συζυγεῖν γυναικας. καὶ ὅμως ἰδὼς τὸ δευτερονόμιον ἐπιτρέπον αὐτοῖς τὸν μετ' αὐτῶν γάμον. τῆ δὲ γάμος μόνη τελειή ἦν τὸ μετ' αὐτῶν συγκαθευθῆναι.

Ἄθλιος κριτικὸς, μὴ εἰδὼς, ὅτι ἡ μὲν ἀπαγόρευσις τῆς γάμος τῶν ἀλλοφύλων ἐσκόπεε μόνως τὰς Χανααναίους, καὶ Μωαβίτιδας, καὶ

Διουτ. 13, 18.

— 15.

Διουτ. 17, 14.

κτ.

Εξ 34, 11 —

16.

L1

Α' μ.

Λευτ. 20. 17.

Ἀμμωνίτιδας γυναῖκας. ἡ δὲ τῷ θανάτῳ ποινὴ ὥριστο κατὰ μόνων
 Ἰσραηλινῶν συζευγνυμένων μετὰ τῶν ἐπὶ τὰ Χαναανίων λαῶν, τῶν τῷ ἀνα-
 γέματι παραδοθέντων. ἐπομένως δὲ ἐξῆν αὐτοῖς λαμβάνειν γυναῖκας
 Ἰσραηλίδας, Ἰδουμαίας, Ἀραμαίας, κτ. μάλιστα ὅτε ἔδεῖς ἢ φο-
 βῶ, μήτι αἱ τοιαῦται γυναῖκες ἀναγκάσωσιν αὐτὰς εἰδωλολατρεύειν.
 τῷτο δὲ ἔδὲ νοήσασιν αὐτὶς περὶ γυναικῶν αἰχμαλώτων, ὑπερημένων
 μὲν πάσης τῆς μετὰ τῆς πατριᾶς αὐτῶν συγκοινωνίας, διαλεταμέ-
 νων δὲ ὑπὸ τῆς κατασάσεως αὐτῶν τὴν τῶν θεοποτῶν αὐτῶν θεησκεί-
 αν ἐναγκαλίσσασθαι, μᾶλλον ἢ ἀποδάξιν ἐφελκύσαι αὐτὰς πρὸς τὰς
 ἰδίας δεῖσιδαιμονίας.

ἈΡΘΡΟΝ, Ε΄.

Περὶ τῷ ἐὰν τὸ Δευτερονόμιον ἔκ ἐγράφῃ εἰ μὴ μετὰ τὴν τῆς Σα-
 μαρείας πολιορκίαν.

1. **Η** μείζων κατάρα, λέγει ὁ αὐτὸς, τῶν ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ
 περιεχομένων ἐστὶν ἢ τῷ φαγεῖν τὰ τέκνα αὐτῶν. τῷτο δὲ συνέβη
 αὐτοῖς. ὡς ἡ περὶ αὐτῶν ἱστορία ἐπιβεβαίωσθαι, ἐν τῇ τῆς Σαμαρείας
 ἐσχάτῃ πολιορκίᾳ. ἀλλὰ μὴν ὁ μέγας ἱερεὺς ὁ Χελκίας ἔχεν εὖρε τὴν
 Πεντάτευχον, εἰμὴ ἔτη περίπεσ οὐκ ἀκόσια μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν πο-
 λιορκίαν. τῷτο ἀρα ἐντελῶς πείθει, ὅτι εἰς τῶν Δευιτῶν συνέγρα-
 ψεν ὅλον τὸ Δευτερονόμιον, ὅστις καὶ εὐχερῶς μετὰ τὴν ἐκβασιν προ-
 εῖπε τὰ τῆς πολιορκίας ἐκείνης φέβητρα.

Τοῖσδ' ἐστὶ τὸ κατὰ τῷ Δευτερονόμιῳ ἔχατον τῷ ἀπίστῳ νεανίει-
 μα. ἀλλ' ἀπέδειξα ἐν τῇ τῷ κεφαλαίῳ τῷ ἀρχῇ, ὅτι τὸ Δευτερο-
 νόμιον ἐμνημονεύει τῇ ῥητῇ πρὸ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ πολιορκίας, ὅ μόνον
 ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀμασί, τῆς προὑπαρξάσης διακόςια ἔτη πρὸ τῆς
 Ἀρχιερατείας τῷ Χελκίᾳ, ἀλλὰ ἔν τοις τῷ Ἰησοῦ χρόνοις. ἐπο-
 μένως πόνημά ἐστι Προφῆτῳ ταῦτα προειπόντος τὰ φέβητρα, τῆς τῷ-
 των ἐκβάσεως πολλῷ πρότερον. τὸ ἐν ἀνεπιβόλως τοξευθὲν ὑπὸ τῷ
 κριτικῷ βέλῳ, ἐπ' αὐτὸν ἐπαναστρέφει. τοσῶτον ἰδὲ ἔσθ' ἐδυσύχη-
 σεν ἐρευνῶν τὴν περὶ τῶν Ἰουδαίων ἱστορίαν, ὥς συνέχευε τὴν τῆς Σα-
 μαρείας πολιορκίαν, τὴν γενομένην ἐπὶ Ἰοράμ Βασιλέως Ἰσραὴλ ὑπὸ
 Βεααδὰδ Βασιλέως τῆς Συρίας, τῷ καὶ ἀραι αὐτὴν ἀναγκαζόντος, ἔ
 μετὰ αἰχμῆς φυγεῖν, τῇ ἐπὶ Ὡση ἐσχάτῃ πολιορκίᾳ τῆς αὐτῆς πό-
 λεως, τῇ ἰέλος χάσῃ διὰ τῆς τελείας καταστροφῆς τῆς τῷ Ἰσραὴλ
 Βασιλείας, ἔ τῆς καθολικῆς τῶν δέκα φυλῶν διασποράς. Ἐν τῇ
 πρώτῃ πολιορκίᾳ βλέπομεν γυναῖκά τινα ἐποδυομένην τῷ Ἰοράμ κα-
 τὰ

Κριτ. 6. 28. 29.

τὰ τῆς γείτονος αὐτῆς, ὡς μὴ βελομένης ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἵνα φάγῃ αὐτὸν μετ' αὐτῆς, καὶ αὐτὴ πρῶτη τὴν προλαβῆσαν ἡμέραν ἐδωκεν αὐτῇ μέρος τῆς κρέατος τῆς υἱῆς αὐτῆς, ὃν ἀπέκτενον ὁ συνέφαγον. Ἰδὲν δὲ τοιοῦτον εὐρίσκειται ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις ἐν τῇ περὶ τῆς ἐσχάτης πολιορκίας διηγήσει. ἐναντίον δὲ πάσης ἀληθείας ἐστὶν ὅπερ αὐτὸς λέγει, εἶπεν τὸ, ὅτι ἡ περὶ τῶν Ἰουδαίων ἱστορία τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ. Αἱ δὲ ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ καλάραι ἐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν πρώτην τῆς Σαμαρείας πολιορκίαν. αὕτη γὰρ ἐγένετο ὑπὸ ἔθνους ὃ μακρότερον ἐλθόντος, ὡς ἐκτίθησι τὸ Δευτερονόμιον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐγγίσης οὗτος Βασιλεὺς τῆς Ασσυρίων, ἥτις διεπεράνθη ἡ διὰ τῆς τῶν Ἰσραηλίων κατὰστροφῆς τε ὡς διασπορᾶς, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν διαφθορᾶς ὡς φυγῆς. ἔκ, ἄρα ζητήσων τὴν κατὰ τὸ γράμμα ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τῆς Δευτερονομίας ἐκφωνημένων ἁρῶν ἐν ταῖς τῆς Σαμαρείας, ἀλλ' ἐν ταῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ δυσὶ πολιορκίαις, τῆς ἐντε τῇ ὑπὸ τῆς Ναβαχοδονόσορ, καὶ τῇ ὑπὸ Τίτου γενομένῃ. Ὁ Ἱερεμίας λαλῶν περὶ τῆς πρώτης, σημειοῖ τάδε. „Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἠψήσαν τὰ παῖδά αὐτῶν, ἐγκνήθησαν εἰς βρῶσιν αὐταῖς ἐν τῷ συντρίμματι τῆς θυγατρὸς τῆς Λαῖ μκ. Τὶ δὲ περὶ τῆς δευτέρας διηγείται ὁ ἱστορικὸς Ἰωσήπος, τοῖς πᾶσι δῆλον.

4. Βασ. 17. 6.

Δευτ. 28. 49.
50.Θρη. 4. 10.
Βασ. 2. 3.Γωσ. β. 6. κ.
21. περὶ πολ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν Ἀριθμῶν βιβλίας

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς κύρις τῆς τῶν Ἀριθμῶν βιβλίας.

1. Οὐ μόνον κατὰ τὸν πρῶτον τῆς χριστιανικῆς ἔτις αἰῶνα τὸν μὲν Ἰωσήπον μεταγράφοντα ἐν ταῖς ἀρχαιολογίαις αὐτῆς ὅλον τὸ τῶν Ἀριθμῶν βιβλίον, τὸν δὲ συγγραφέα τῆς ἀποκαλύψεως, ἢ τῆς ἀγίας Ἀποστόλου Πέτρου ὁ Ἰδὲν προλιθεμένους τὰ περὶ τῆς Βαλαάμ μετὰ πασῶν τῶν περὶ ἀσέων, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ σεσημασμένων βιβλίων. τελευταῖον δὲ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξ αὐτῆς ἐξήγαγε τὰ τῆς Χαλκαῖς ὄψεως, τῆς ὑπὸ τῆς Μωϋσέως ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑψωθέντος. ἀπὸ δὲ τῆς ἔτις τῆς Ἰησοῦς Χριστοῦ ἀνιόντες ἄχει τῶν πρώτων τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀριστοκρατίας χρόνων, εὐρίσκομεν ἅπαντας περὶ τῆς κύρις τῆς τῶν Ἀριθμῶν βιβλίας μαρτυροῦντας. Τὸ μὲν πρῶτον βιβλίον τῶν Μακκαβαίων ἀναμνηστικὸν τὸ εἰρημένον ὑπὸ τῆς δὲ τῆς βιβλίας περὶ τῆς ζήλῃς τῆς Φι-

Γωσ. β. 3. 3.

4. Ἀρχ.

Ἀποκ. 2. 14.

1. Πέτρ. 2. 15.
κτ.

Γάδ. 11.

Γωσ. β. 3. 14.

1. Μακκ. 2.
54.

Ll 2

VEES

Α' ρ' θ. 25.
Σειρ. 45. 23.
κτ.

Α' ρ' θ. 16, 16.
18.
Α' ρ' θ. 22, 13.
24.

Μιχ. 6. 5.
Νειμ. 13. 2.

Α' ρ' θ. 21. 6.

4. Βρο. 18. 4.

Ω. 9. 10.

Α' ρ' θ. 25. 6.

Ψαλ. 105. 17.
18.

Τωβ. 7. 12.

Α' ρ' θ. 36. 6.

Δευτ. 1, 2, 3.
κτ.

Δευτ. 11, 6, 7.

Δευτ. 23-45.

νεές, ἔ τῆς ἀνταποδόσεως, ἣν αὐτὸς ἔλαβε. τὸ δὲ 18 Σειράχ προ-
τείνει ἀκριβῆ περίληψιν τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, προσέτι δὲ ἢ τὴν τῆ
δεκάτη ἑκτῇ, δεκάτῃ ἑβδόμῃ, ἢ δεκάτῃ ὀγδόῃ κεφαλαίς τῶν περιε-
χόντων τὰ περὶ τῆ Κορὲ, ἢ τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα. ὁδὲ Μιχαή-
ας ἐν ταῖς Προφητείαις, ἢ ὁ Νεεμίας ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτῷ τὴν τῆ Βα-
σιλέως Μωδῆ ἀποστολὴν πρὸς Βαλαάμ, ἢ τὴν τῆς ἀπόκρισιν ἑῷ
παρατίθεν, ὡς κεινταῖς ἀναγινώσκον ἐν τῷ τῶν Ἀριθμῶν βιβλίῳ.
τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ λεγόμενον περὶ τῶν πτερωτῶν ((232) ὄφε-
ων, τῶν 10 τοῖς δῆγμασιν αὐτῶν ἀποκτεινάντων τοσούτον πληθύνει Ἰσραη-
λιτῶν, ἔ περὶ τῆ Χαλκῆς ὄφεως, τῆ διὰ τὸτο ὑπὸ τῆ Μωϋσεως ὑ-
ψωθέντος, ἐπαναλαμβάνει τότε τέταρτον τῶν Βασιλειῶν, ἢ τὸ
τῆς Ἰσθμῆ βιβλίον. (233) Ὁ μὲν Ὡσὲ τίθησιν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλ-
μῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν τὰ τεχνουργήματα, ἀπερ μετήλθον αἱ Μαδια-
νιτιδὲς πρὸς τὸ ἐφελκύσαι τὴς πατέρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν τῆ Βεελφε-
γὼρ λατρείαν. ὁ δὲ Δαβὶδ ἐν τῷ Ψαλμῷ, τῷ ἐν τῇ τελετῇ τῆς με-
τακομιδῆς τῆς Κιβωτῆ ψαλέντι ἐπισυνάπτει τὸ αὐτὸ ἔργον τῇ τῆ Δα-
δάν ἢ Ἀβειρῶν ἐπαναστάσει, ἔ τοῖς διαφόροις τῶν Ἰσραηλιτῶν νο-
γυσμοῖς. Ὁ μὲν Ραγβὴλ ἐν τῷ τῆ Τωβὶτ βιβλίῳ ἀναφέρει ὡς νό-
μον Μωσαϊκὸν, τὸν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀριθμῶν τοῖς Ἑβραίοις περὶ
γάμων παραδοθέντα νόμον. Ὁ δὲ Ἰησὺς ἐν τῇ πρὸς τὴς Ἰσραηλῖδας
ὁμιλίᾳ προβάλλει ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὸ ἐν τῷ αὐτῷ
βιβλίῳ περὶ τῆ Βαλαάμ ἢ τῆς τῶν Μαδιανιτῶν κατὰστροφῆς ἰσορῶ-
μενον. τελευταῖον δὲ, τὸ Δευτερονόμιον ἐπαναλαμβάνει τὸ ὑπὸ τῆ
αὐτῆς βιβλίας εἰρημένον περὶ τῶν ἐκστρατειῶν τῶν Ἑβραίων, τῆς ἀπο-
στολῆς τῶν κατὰσκόπων, τῆς κατὰστροφῆς τῶν Βασιλειῶν τῶν Ἀμορ-
ραίων, ἔ τῆς Βασάν, ἐξόχως δὲ τῆς ἐπαναστάσεως τῆ Κορὲ, ἔ Δα-
δάν, ἢ Ἀβειρῶν, ἢ τῆς τῆ Βαλαάμ προφητείας. „Μνήσθητε, λέ-
γει ὁ Μωϋσῆς, ὅσα ἐποίησε τῷ Δαδάν ἢ Ἀβειρῶν. . . ὅς ἀνοί-
ξασσα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτοὺς, ἢ τὴς οἰκῆς αὐτῶν,
ἢ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἔ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τὴν μετ' αὐτῶν. αἱ ὀφ-
θαλμοὶ ὑμῶν εἶδον πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὰ μεγάλα. Καὶ ἄλ-
λως. Καὶ ἐμίσθωσαντο τὸν Βαλαάμ ὃν Βεὼρ ἐκ τῆς Μεσοποτα-
μίας κατὰράδαι σε. ἢ ἐκ ἠθέλησε Κύριος ὁ Θεός σου εἰσακῆσαι τὴν
Βαλαάμ. Καὶ μετέστρεψε Κύριος ὁ Θεός τῆς κατὰρας εἰς εὐλο-
γίαν, ὅτι ἠγάπησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου.

Α'Ρ

"ΑΡΘΡΟΝ Β'.

Περὶ τῆ ἐὰν ἡ περὶ τῆ Κορὲ Ἱσορία ἔκ ἐγγραφῇ εἰμὴ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶν ἐπιστροφὴν, ἡ δὲ τῆ Βαλαάμ προφητεία μετὰ τὰς τῆ Ἀλεξάνδρου κτήσεις.

Τὶς ἂν πιστεύσειεν, ὅτι μετὰ τὴν τοσῶτον βεβαίαν παράδοσιν, ἢ τὰς τοσῶτον σαφεῖς μαρτυρίας εὐρέθη ἄνθρωπος τοσῶτον παράλογος, ὥστε εἰπεῖν, ὅτι ἡ μὲν περὶ τῆ Κορὲ Ἱσορία, μία ἢ ἡ αὐτὴ ἔσα τῇ τῆ Δαδάν ἢ Ἀβειρών, ἢ συνεγράφη, εἰ μὴ ὅτε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλῶν διεδικάζοντο ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπὲρ τῆ τοπικῆς μεγάλης Ἱερέως. ἡ δὲ περὶ τῆ Βαλαάμ πολλῶ ὕστερον, ἥτις εἰσήχθη ἐν τῇ Πεντάτευχῳ μετὰ τὰς τῆ Ἀλεξάνδρου κτήσεις; Τὸ ὅμως ἔγραψεν ὁ ὑπ' ἐμῆ ἀνασκευαζόμενος συγγραφεύς.

Κατὰ τὸτο ἔ μόνον τὰ βιβλία τῆ Ἑσδρά, αἱ τῆ Μιχαὴς ἔ Ὠσηὲ προφητεῖαι, οἱ ὑπὸ τῆ Δαβὶδ συντεθέντες Ψαλμοὶ, ἢ ἐν τῇ μετὰκομιδῇ τῆς Κιβωτῆ Ψαλμοῖτες, ἀλλὰ ἢ τὸ τῆ Ἰησοῦ βιβλίον, ἢ αὐτὸ τὸ Δευτερονόμιον, τὰ τῆς περὶ τῆ Κορὲ ἢ Βαλαάμ Ἱσορίας μνημονεύοντα, ἢ συνεγράφησαν εἰ μὴ ἓνα αἰῶνα ἢ ἐπέκανα μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν, βέλτιον δὲ φάναι, μετὰ τὰς τῆ Ἀλεξάνδρου κτήσεις. ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, δι' ὧν τὸ τῶν βιβλίων τῶντων κύριον, ἢ τὴν παλαιὰν αὐτῶν ἀρχαιότητα ἐσημείωσαν, ἔκ ἡκάστημεν ἰὸν ἀπιστον λέγοντα, ὅτι ἡ Πεντάτευχος, ἐξόχως δὲ τὸ Δευτερονόμιον ὑπῆρχον ἐν ἰοῖς τῆ Ἰωσὶν χρόνοις; Καὶ ἀλλαχῇ πόλιν, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα, ἢ τὸ τῆ Ἰησοῦ, τῆς Ῥᾶβ, ἢ τῶν Κριτῶν εἰσὶ προγενέστερα τῆ Ἡροδότου, ἢ αὐτῆ τῆ Ὀμήρου; τῶντων δὲ ὁ μὲν ἠκμαζεν ἔτη ἑκατὸν πρὸ τῆ Ἀλεξάνδρου, ὁ δὲ ἔτη χεῖρον τετρακόσια πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας. Ποῖον ἂν σκοτοδινίασεως πνεύματι ἔτ' ἰχυρῶς ὧν συνδεδεμένος, αὐτὸς ἑαυτῷ διαπαντὸς ἀντέφασκεν; αὖξ' ἡ περὶ τῆς ἀπορίας, ὅταν τὰς λόγους, ἐφ' ὁδῇ σηρίζεται, ζυγοστατήσωμεν. Ἰδὲ ὁ ὑπ' αὐτῆς προτενόμενος λόγος πρὸς τὸ πείσαι, ὅτι ἡ περὶ τῆ Κορὲ Ἱσορία κατεσκευάσθη, ὅτε ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἀρταξέρξεως τῆ Μνήμωνος ὁ Ἰησοῦς διαδικαζόμενος περὶ τῆς Ἱερωσύνης Ἰωάννη τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἀπέκτενεν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

Ἐποτίθετο, φησὶν αὐτὸς, ὅτε τότε Ἰσδαῖος τις τὴν Ἱσορίαν ταύτην συνέγραψεν, ἵνα τὴν Ἱερωσύνην σεβασμιωτέραν ἀναδείξῃ.

Ἀλλ'

Εν σημ. 1. α.
εἰς τὸ Δευτερονόμιον.

Σημ. 1. ἢ 2.
εἰς τὴν Πεντάτευχον.

Ἰωσ. Βαί. 1. 2.
7. Ἀρχ.

Ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς Ἀαρὼν ἐπανάστασις τῆς Κορὲ ἢ τῶν συμφο-
 ρασιῶν αὐτῆς ὑδεμίαν ἔχει χάριν πρὸς τὴν φιλονεικίαν τῆς μεγάλης
 ἱερέως Ἰωάννης ἢ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Ἰησῆ. διότι ἐκάτερός αὐτῶν κα-
 τήγετο ἐκ τῆς τῆς Ἀαρὼν πατρίας, διὸ ἕτερος ὠφελείῳ ἐκ τῆς τί-
 θεῖται τὸν Κορὲ ἐρανόθεν παιδεύσεντα, ὡς ἀρπάσαι θελήσαντα τὸ
 θυμιατήριον. ἡ 2^η ποινὴ τῆς 1^{ης} Λευίτης ἔδεν περὶ τῶν δυνάστα-
 ζομένων ἀπεφαίνετο. πρὸς τοῖς παθάνον ἐστὶ τὸ, ὅτι μετὰ τὴν ἀ-
 πό τῆς Βαβυλῶνος ἐπιστροφὴν ἀκμὴν ἐσώζοντο μετὰ τῶν Λευιτῶν
 ἀπόγονοι τῆς Κορὲ. διότι ἡ πατριά αὐτῆς, ἡ μηδαμῶς μετὰ τῆς
 ἐπανάστασεως τῆς ἀρχηγῆς αὐτῆς, ἐξετέλει ἀναμφισβόλως κατ' ἀκο-
 λωσίαν τὰς Λευιτικὰς τελετὰς. ἡ ἡτοίμαζεν ἄσματα πρὸς ὑπηρεσίαν
 τῆς ναῦς. ἀλλὰ ἡ οἱ Ψαλμοὶ, ὅτε τεσσαρακοσὸς τρίτος, ἡ ὁ ὀγδοη-
 κοσὸς τέταρτος, ἡ ὁ ὀγδοηκοσὸς ἕκτος, οἱ δοκῶντες συγγεγραμμένοι
 μετὰ τὴν ἄλυσιν, ἐπιφέρουσι τὸ τῶν ἡν τῆς Κορὲ ὄνομα. ὑπεφέρου
 ἐν ἀράγῃ οἱ Λευῖται ὅσοι ἐξαλλοιωθῆναι τὸ τῶν ἀριθμῶν βιβλίον διὰ
 τῆς εἰσαγωγῆς μύθου τινός, ὁμοδοξίῳ περικαλύπτοντ' τὴν τῆς κοινῆς
 πατρὸς αὐτῶν μνήμην;

Α' ριθ. 26. 11.

1. Παρ. 6. 10.

2. Παρ. 20. 19

3. 31. 14.

Α' ριθ. 26. 9.

2. Μὴ ἐγκαταλέπωμεν τὰς τῆς κριτικῆς ἀποδείξεις. „Ἡ λέξις,
 „φησὶν αὐτὸς, Συναγωγὴ, δείκνυσσι τὸ βιβλίον τῆτο συντεταγμένον
 „ἐν τῇ τῆς Συναγωγῆς καιρῷ, ἐχὶ δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπως ἐκ τῆς Συ-
 „ναγωγῆς. ἐξέφυγεν ἡ λέξις αὕτη τὸν ψευδολάσιν, τὸν ἐπιγρά-
 „ψαντα τὸ πόνημα τῆτο τῇ Μωϋσέως ὀνόματι.

Ἐνταῦθα ἡ αὐθάδεια ἴση ἐστὶ τῇ ἀμαθείᾳ. διότι τὶς ἀγνοεῖ,
 ὅτι ἡ μὲν λέξις συναγωγὴ ἐστὶν ἐλληνικὴ, σύναξις σημαίνουσα, οἱ δὲ
 Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ στρατοπεδεύοντες, ἐξ ἀνάγκης ἦσαν συνηγμένοι;
 ἐλήφθη δὲ αὕτη ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς μετὰφράσεως ἢ τῆς Βυζαντινῆς
 εἰς τὸ σημαίνει ἐκ οἰκοδόμηματι, ὅπερ Συναγωγὴν καλεῖται, ἀλλὰ
 πᾶν τὸ Ἰσραϊτικὸν γένος.

3. Σκεψώμεθα νῦν τὴν ἀπόδειξιν, ἐφ' ἧς αὐτὸς ζηριζόμενος,
 λέγει, ὅτι ἡ περὶ τῆς Βαλααμ ἱστορίας συνεγγραφὴ, εἰμὴ μετὰ τὰς
 τῆς Ἀλεξάνδρου κτήσεις. „Ο συγγραφεὺς, φησὶν αὐτὸς, λαλῶν πε-
 „ρὶ Κηττιήμ, ἡλῆς, ὡς διήκουσιν, (234) ἐστὶν ἡ Ἑλλάς, λέγει,
 „ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρος εἶχε εὐλογίαν κατὰ τῆς Δαρὰχ, (235) ὃν ἡμεῖς
 „καλεῖται Δαρεῖον.

Ἰνα τὴν τῆς συλλογισμῆς τῆς δυνάμιν κατανόησης, παράβαλλε
 αὐτὸν τῇ τῆς βιβλίου τῶν ἀριθμῶν ῥήσει. „Ελεύσονται ἐκ χώρας Κητ-
 „τιήμ ἐν ναυσί. αὐτοὶ τροπώσονται Ἀσσυρίους, κατελεύσονται Ἑβραίους,
 „ἡ αὐτοὶ τελευτήσονται ὁμοθυμαδὸν ἀπολῶν, (236) ἴδ' ἔφη ὁ ἄπι-
 „ς.

ἡ 50, προλέγον) τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κλήματα τῶν Ἑλλήνων, περὶ ὧν
 προφητεύσαι πρὶν τῆς ἐκβάσεως ἦν ἀδύνατον. Ἰὸ βιβλίον ἀρα τὸ
 τὴν πρόρρησιν ταύτην περιέχον μεταγνώσερόν ἐστι τῶν τῆς Ἀλεξάν-
 δρου κτήσεων.

Ἀλλὰ διατὶ ἴσα) ἐν ὧν τοσούτον εὐθεία; διὰ τὸ συμπεραίνει,
 ὅτι τὸ βιβλίον τὸτο ἔστι συνεγράφη εἰμὴ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Αὐγύ-
 σης, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς τῶν Σελευκίδων ἢ Πτολεμαίων Βα-
 σιλείας; ὁ Προφήτης προλέγει ἔμμενον τὰς τῶν Κητιαίων νίκας κα-
 τὰ τῶν Ἀσσυρίων, ἔτι τῶν τῆς Ἑβραίων ἀπογόνων, ἀλλὰ πρὸς τῶ-
 τοις ἢ τὸν τέλειον ἀφανισμόν τῆς Βασιλείας, τῆς ὑπὸ τῶν κητιέρων
 τῶν συσαθείσης, προσθεῖς τὸ, ἔτι αὐτοὶ τελευτῶν ὁμοθυμαδὸν ἀ-
 πολύνται. ἀλλὰ μὴν ἡ Βασιλεία τῶν Ἑλλήνων, τῶν τῆς Ἀλεξάνδρου
 διαδόχων, ἐπήρκεσεν ἄχρι τῆς τῆς Αὐγύσης Βασιλείας, ἀρα τὸ τῶν
 Ἀσσυρίων βιβλίον, ἢ ἡ ἐν αὐτῷ περιεχομένη προφητεία ἔστι συνεγρά-
 φησεν εἰμὴ ἐπὶ Αὐγύσης. τοιαῦτα εἰσὶ ἰσχυρὰ ἀφελίως ἐπόμενα ἅτοπα
 ἐκ τῆς καλῆς ἀρχῆς, ἢν οἱ ἄπιστοι τίθενται, λέγοντες ὅτι ἔστι δεῖ πι-
 στεύειν, ὡς οἱ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης συγγραφεῖς εἶχον πνεῦμα προ-
 φητείας, ἢ ἐμπνευσιν θεῶν. (237).

Α' Ρ Ο Ρ Ο Ν Γ'.

Ἐν ᾧ αἱ μάταιαι τῆς κριτικῆς ἐνστάσεις.

1. Μεταβῶμεν ἐπὶ τὰς ἄλλας δυσκολίας. εὐθὺς κατ' ἀρχὰς κακὸν
 νομίζει ὅτι τὸ τῆς νόμου θέασιμα, τὸ περὶ τῆς χωρίζεσθαι ἐκ τῶν θα-
 ψάντων νεκρὸν, ἢ ἐκ τῶν γονορρυῶν. δηλώσας δὲ τῆς γονορρυᾶς
 τὰς θεραπείας, ἀφορμὴν ἐκ τῆς λαβῶν, προσδιαλέγεται περὶ τῶν
 φυσικῶν αὐτῆς ἰδιωμάτων. ἢ περὶ τῆς ἐκ τῆς ἀφροδισίας νοσήμα-
 τος γινομένης ροῆς. ἐν ταύτῃ ἐν τῇ ὑποθέσει καταλιπόντες τὰς λεπτο-
 μερεῖς περιγραφὰς, τὰς μὴ ἡμῖν, ἀλλὰ μόνω χειρουργίας γυμνασίῳ
 ἀνηκῶσας, παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ὁμοειδῆ νοσήματα προσεπικτιῶνται διά-
 φορα ἰδιωμάτων κατὰ τὴν τῶν κλιμάτων διαφορὰν. ὅθεν τὰ ἀμελῶς δο-
 τὰ ἐν ταῖς τῶν Ἀλπεων ὑπηρεσίαις, μετὰδοτικὰ γινέσθαι δύνανται ἐν τῇ
 Ἀραβίᾳ. εἰδὲς δὲ τῶν εὐφρονέντων πέφτεται, ὅτι ὁ Μωϋσῆς διὰ ψι-
 λὰ τῆς φαντασίας αὐτῆς ἐφευρέματα ἄνευ λόγων εἰς τὴν εὐταξίαν ἀφο-
 ρώντων ἐπὶ τὴν θρησκείαν, (238) αὐτῆς διέταξεν ὅπως περὶ τῶν νο-
 μικῶν ἀκαθαρσιῶν.

2. Ὅτε ὅτι τὸν Καλμέτον ἐπέκρινεν, ἐξέφυγε τότε τῆς ἐξομα-
 τος

τῷ αὐτῷ τὰ ῥήματα ταῦτα. »Οἱ Ἰσραῖτοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔκ εἶχον τὸ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν μετσκομιζόμενον σάκχαρ.

Εὐγέν. ἐρ' οὐβ.
π. β. 2. κ. 2.
περιγρ. τῆς ἀ-
γίας γῆς.

Ἀλλ' ἐγὼ ἀνέγνων βιβλίον, διαλαμβάνον, ὅτι ὀλίγη τότε ποσότης εὐρίσκειται πλησίον τῆς ὁδοῦ τῆς Λιβάνου, καὶ τῆς Γάζης. μικρὸν ἐστὶ τῷτο τὸ σφάλμα, ὅμως μέντοι ἐν ταῖς ἐπικρίσεσιν ἀναγκαῖα ἐστὶ ἡ ἀκρίβεια ἢ ἡ προσοχή.

Α. ρ. 12. 1.
π. β. 2. 21.

3. Ἰδὲ καὶ ἕτερον βέλθῃ, τὴν τότε ἀτιμάζον πολυμάθειαν. »Τὸ μὲν ζητῶν φησὶν, ὅτι ἡ γυνὴ τῆς Μωϋσέως ἦν Αἰθιοπίσσα... Ἡ Γραφή λέγει, ὅτι αὐτὸς ἔλαβε γυναῖκα τὴν Σεπφόραν, τὴν Μαδιανίτιν, τὴν τῆς Ἰσθὺρ θυγατέρα. ἐνδεχομένως ἔν ἔλαβε δύο γυναῖκας.

Α. β. 3. 1.

Ταῦτα σημειοῖ, μὴ εἰδὼς μὴδὲ ὅπερ πασιδηλόν ἐστιν, εἶπεν ἰδὲ, ὅτι τὸ μέρος τῆς Ἀραβίας, ἐν ᾧ κατώκει ὁ Ἰσθὺρ, συχνάκις καλεῖται Αἰθιοπία, ἢ γῆ τῆς Χῆς. ἐκ τῆς δὲ ὁ Ἑβραϊσμὸς ἐν τῷ ὅσμιτι αὐτῷ ἔψαλλεν. Ἀντὶ κόπων εἶδον σκηνώματα Αἰθιοπῶν, πτοηθήσονται καὶ αἱ σκηναὶ γῆς Μαδιάμ. Ἰδὲ ἡ Μαδιάμ, καὶ ἡ Χῆς, ἢ ἡ Αἰθιοπία συνεζευγμέναι. ἢ ἐν Σεπφόρα ἢ Μαδιανίτις ἐκλήθη Αἰθιοπίσσα ἐκ τῆς τόπῃ, ἐν ᾧ κατώκει.

Παρατηρήσας ὁ αὐτὸς τὸ εἰρημένον ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ κεφαλῷ τῆς αὐτῆς βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν περὶ τῆς οἱ ὑπὸ τῆς Μωϋσέως πεμφθέντες κατ'ασκοποὶ ἀνέβησαν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς μέρης, ἐμπαύζει αὐτὸ λέγων. (139). Τῷτο ἐστὶ παραδρομὴ τῶν μελαγραφέων, ἐκλαβόντων τὰ ἀρκτῶα μέρη ἀντὶ τῶν μεσημβρινῶν.

Οὐδαμῶς. τῷτο ἔκ ἐστὶ παραδρομὴ τῆς μετ'αγραφέως, ἀλλὰ σφάλμα τῆς φιλοσόφου, τῆς μὴ κατανόησαντ' ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα, »Αὐτοὶ ἀνέβησαν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς μέρης, καὶ ἀνάγονται πρὸς τὸ τῆς ἔβαν σημείον, πρὸς ὃ οἱ κατ'ασκοποὶ διευδύνοντο, ἀλλὰ πρὸς μόνον τὸ μέρος τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, πρὸς ἣν πορευθῆναι προσετάχθησαν, ὅπερ ἦν τὸ μεσημβρινὸν μέρος. »Ἀνάβητε διὰ μεσημβρίας, εἶπε πρὸς αὐτὰς ὁ Μωϋσῆς, εἰτέλεθε εἰς τὸ ὄρεθ, ἔξετ' ἄσπε πᾶσαν τὴν γῆν. ἐπειδὴ δὲ ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐν ἰῷ βορείῳ μέρει ἔκειτο τῆς ἐρήμου, ἐν ᾧ οἱ Ἑβραῖοι ἐσρατοπέδευσαν, διὰ τῷτο οἱ ὑπ' αὐτῶν ἀπεσαλμένοι θελοντες εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, ἀνάγκην εἶχον ἀναβῆναι ἐκ τῆς μεσημβρινῆς μέρης, ἵνα εἰς τὰ ὄρη τῆς Χερὸν κατανήσωσι.

5. »Ζητεῖται, προσέτιθῃσι ὁ αὐτὸς, τὸ πῶς οἱ φοβεροὶ γίγαντες ἀφῆκαν τὰς κατ'ἀσκόπας λαβεῖν μετ' ἐαυτῶν τὰς αὐτῶν ὁδοὺς, καὶ τὰς ῥοὰς, καὶ τὰ σῦνα;

Ζή-

Ζήτημα παιδαριῶδες, ἡ ἀνάξιον ἀποκρίσεως. τὸ τοιαῦτόν ἐστι τῷ, ὡς περὶ αὐτὸ εἰ ἐζητήσῃ τὸ πῶς ὁ δεασότης ἀμπέλει τινός, ἢ μηλαίας, ἀφῇσι τὸν διερχόμενον λαβεῖν μετ' ἑαυτοῦ βότρυς ἓνα, ἢ ἐν μηλον. ἀνωτέρω δὲ λαλῶν περὶ τῆς τῆς Ραββί βιβλίας ἀπέδειξα, ὅτι οἱ μετὰγενέσθαι περιηγητὰ ἐκ συμφώνως μαρτυροῦσιν, ὅτι εἶδον ἐν τῇ Ἰσραὴλ βότρυς σαφυλῆς ἰσοβαρεῖς λίτραις ὀκτώ, ἢ ἐγγὺς τῶν δώδεκα, ὡς αἱ βάραι δακτύλῳ ἴσαι. „εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν διαπισθῆναι, ὅτι „κατὰ τὸ 1634. ἐτ' εὐρέθη βότρυς ἐν τῇ τῇ Σορέκ (240) πεδιάδι ἰσοβαρῆς πέντε ἢ ἡμισεία πρὸς ταῖς εἴκοσι λίτραις.

Εὐγίν. α' 1^ο.
γέρ. β. 1. x. 2.

6. „Εξίστασθαι. φησὶν ὁ αὐτός, περὶ τῆς πῶς οὐ κατ' ἐκάστην ἡμέραν ὁρῶντες τὸν μὲν Θεὸν λαλῶντα τῷ Μωϋσῇ, ἑαυτοῦς δὲ ἐν μέτω βαυράτων περιπατοῦντας, ἐδυνήθησαν φαντασθῆναι καθελεῖν τὸν „αὐτὸν Μωϋσέα, τὸν τοσάκας ἀνακηρυχθέντα Θεὸς ὑπεργόν.

Ἀλλ' αὖτε τὸ δάμβω, ὅταν συλλογιώμεν τὰ δὲ ἰα ρήματα. „Δω-
μεν ἀρχηγόν, ἢ ἀποσπέρψωμεν εἰς Αἴγυπτον. Ἐν τούτοις ὁρῶμεν τὸν χαλακτῆρα λαὸν εἰσισμένον διὰ γυνεὶν βίον ἡμέτερον, ἢ πάσχοντα ὑπὸ τῆς τότε ἐν μέτω τῆς ἐρήμου κοπώσεως ὁδοπορίας. ὁ Θεὸς, ὃν προσέειπεν αὐτοῖς ἢ ἅπας τῶν ἀπεσταλμένων διηγήσεις ἦν τὸ μόνον ἀντικείμενον τὸ πληττον ἀνθρώπου παχεῖς τὸν νῦν ἢ ἀπεριττικέπτης. ἔχ' ὁρῶμεν δὲ ἡμεῖς κατ' ἐκάστην ἡμέραν τὸν κοινὸν λαὸν ἀνευ αἰτίας παροξυνόμενον, εἰς πάλιν ἀνευ λόγου κατ' ἐρησυχάζοντα.

Αριθ. 14. 4.

7. Μετὰ δεσπίας, κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Α' μαθηταίων ἢ Χαναναίων γενομένης τῶν γογγυσθῶν καὶ ἀτροφῆς. ἢ κατὰ τῆς τεσσαρακοναετίας ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβῆς, ὅτι δυνάεις ἐνστάσεις, (241) πλητ-
τῆσας μόνως τὰς ἰσχυρογνώμονας, τὰς μὴ θέλοντας γνωρίσαι ἰδικὴν τινα τῆς Θεῆς πρόνοιαν ἐν τῷ ἐθελαιῶ γενεῖ, συμπεραίνει ὁ ἅπας τὰ δὲ. „Ὁ Μωϋσῆς ἑκατοντ' ἐκ τῆς γενόμενης ἐνδοχρῆμεως ἦν ἀρχι-
„στράτηγος καὶ κἀκὺς, ἢ νομοθέτης ἀμαρτίας. ἐὰν δὲ τῷ Θεῷ ὑπήκου-
„σεν, εὐλαβεῖσθαι αὐτὸν οφείλωμεν.

Οὐκ ἐπαναλαμβάνω τὰς εἰκοσάκας προτεθείσας ἰσχυρὰς ἀποδεί-
ξεις περὶ τῆς τῶν Μωσαϊκῶν νόμων σοφίας τῆς ἢ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν γνωδεύσεως, ἢ τῆς θείας τῆς Μωυσέως ἀποστολῆς, τῆς ὑπὸ χιλίων ἀναμφιβόλων ἐργῶν διαπιστώσεως. ὅτι ἂν ἢ καὶ ἡνέκατον τέτης ἀλλ' ὀγδοηκοντάτης ἐν τῷ καιρῷ τῆς περὶ ὃ ὁ λόγος συμβάντος. ἢ δὲ ἰσο-
ρία τῆς τῶν Α' ἐρμῶν βιβλίας ἢ ἐστὶ μυθὸς κακοπεπληγμένον, ὡς τοιούτων λέγει ὁ βλασφημῶν, ἀλλ' ἐφημερὶς πάτας τὰς περιπτώσεις τῆς τῶν Ἑβραίων ὁδοπορίας, ἢ τὰς χρονολογίας, ἢ ἐκστρατείας με-
τὰ πάσης περιέχουσα ἀκριβολογίας. ἐξ ὃ δήλον, ὅτι ἢ ἄλλοθι π

Mm

συνε-

συνεγράφη, εἰμὴ κατ' αὐτὰς τὰς τόπας, ἢ χρόνας, τὰς ὑπ' αὐτῆς
σημαινομένης. τοιαύτην ἐπάγα κρίσιν πᾶς ἐχέφρων ἀνδρωπότης μετὰ
τὴν ἀπλήν αὐτῆς ἀνάγνωσιν. ἀλλ' οἱ ἄπιστοι εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδίων πα-
θῶν τυφλόμενοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐφελκόμενοι προκαταλήψεων,
εἰδισμένοι ὄντες ἰχυρογνώμειν, ἀναγνώσκων μετὰ ἀπροσεξίας, ἀποφαί-
νεσθαι προπετῶς, σκοτίζεσθαι ὑπὸ πάντων τῶν δυναμένων ἀπολλάξαι
αὐτὰς τῆς πλάνης, ἄλλως πως κρίνουν.

8. Ἐὰν ἐπελρέπετο, φησί, κρίνειν τὰς τῆ Κυρίου νόμους ἐκ τῶν
νόμων τῶν κατ' ἡμᾶς πεπολιτευμένων λαῶν, ἐδόκει ἴσως μικρόν τι σκλη-
ρὸν τὸ ἀποκτείνειν ἀνδρωπον διὰ τὸ συλλέγειν ὀλίγα ζύλα.
Λ' ριθ. 15. 36.

Οἱ νόμοι τῶν κατ' ἡμᾶς πεπολιτευμένων λαῶν, θανάτῳ κατὰ δι-
κάζουσι τὸν δῆλον τὸν κλέψαντα πέντε ὀβολῶς ἢ κυρίως αὐτῷ. ὡσαύ-
τως ἢ τὸν στρατιώτην τὸν προβάλλοντα ἐν βῆμα ποδὸς ἐπέκρουεν τῶν ὀρι-
σθέντων αὐτῷ ὀρίων. Ἡ ἀκριβὴς τῆ σαββάτης τήρησις ἀναγκαιοτά-
τη ἢν τῇ πολιτικῇ ἢ τῇ τῆς θρησκείας κατὰστασει τῶν Ἑβραίων· διὸ
ἀναγκαῖα ἦσαν τῷ σηρίγματι αὐτῆς ἡ αὐστηρά ὑποδείγματι. ὁ ἀν-
δρωπότης ἐκεῖνος δεδιδαγμένος ἦν ἡ περὶ τῆς προετοιμασίας, ἢν ἔ-
μελλε ποιῆσαι τὴν προλαβῆσαν ἡμέραν διὰ τὴν ἢ σαββάτην ἑορτήν.
κἂν δὲ ὁ προητοιμάσθῃ, ἔσθ' ἕτερον ἔδει αὐτῷ ποιῆσαι, εἰμὴ περι-
μεῖναι τὴν ἡμέραν οὖσιν. ἢ ἐν παράβασιν ἢ ἐπιτηδεύειν τῆ νόμου περι-
φρόνησις.

9. Οἱ κερτικοί, φησί, ταρατλόν, ὁρῶντες τὸ περὶ τῶν κρα-
ππέδων ἢ κλωσμάτων ἀνδρον, ἐπόμενον εὐδὺς ἔσ' ἐσυνημμένον τῇ θα-
νατηφόρῳ κατὰ δίκην.
Λ' ριθ. 15. 38.

Ταρατλόν, ἄρα μᾶλλον ἢ ἡμεῖς, ὁρῶντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν
ἐκ τῆ αὐτῆς δικαστηρίου ἐκδιδόμενῃ ἀπόφασιν θανάτου, ἢ κανόνα περὶ
τῶν τὰς λημνίσκας πωλόντων;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆ ἐὰν βέβαιον ὑπάρχει τὸ, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι παρέλαβον παρὰ
τῶν Αἰγυπτίων σχεδὸν πάσας τὰς τελετάς αὐτῶν, ἐξ ὁχως δὲ
τὸν Χαλκὸν ἔφιν.

1. Ὁ μὲν Μαρχάμος ἐν τῷ ἑαυτοῦ κανόνι, ὁμοίως ἢ ὁ Σπενκέ-
τος, δείκνυσιν τὴν τῆς ἐρυθρᾶς δαμάλεως τελετὴν ληφθεῖσαν ἐξ ὁ-
λοκλήρου ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, ὡσαύτως ἢ τὸν χίμαρον τὸν ἀποπομπαι-
νον, ἢ σχεδὸν πάντα τὰ Ἑβραϊκά ἔθιμα. ὁ δὲ Κικέρους φησί. ῥαδί-
ως ἂν τις θαύσῃ τῶν πεινύσων, τῶν τῶν, ἢτοι τὰς Ἑβραίας κατὰ
πάν-

„πάντα αἰγυπτίᾳσαι, ἢ τὰς Αἰγυπτίους ἐβραΐσαι. πολλοὶ δὲ περὶ αὐτὸν νομίζουσιν, ὅτι ὁ ὀλίγος λαὸς μετερυνμίᾳ εἰς τὴν ἐγγὺς αὐτῷ μεγάλην γένεσι τὰ ἔθνη, καὶ ἦν αὐτῷ πολέμιον.

Σκέψωμαι τὴν ἀξίαν ἢν αὐτῇ τῇ κελτικῇ ἢ ἐνδοκίᾳ. εἴπερ δεδομένον ἦν, ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα τοσῶτον ἀρχαῖά εἰσι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅσον καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οἱ συγγραφεῖς, οἱ ταῦτα δακνύντες παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις; ὁ Πλάταρχος, καὶ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ὁ Σένεκας, καὶ ὁ Πορφύριος, πάντες δὲ ἔσονται μετὰ Χρυσάν. τῶν δὲ ἀρχαιοτέρων, τῶν διαλαβόντων περίτινων τῆς Αἰγύπτου συνηθῶν εἰσὶν ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ ἐπὶ Αὐγύστῳ, ὁ Μανέθων, ὁ ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, καὶ ὁ πάντων ἀρχαιότερος Ἡρόδοτος, ὅς τις ἡμάσεν ἔτη ἑκατὸν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν. οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων νόμοι καὶ τὰ ἔθνη περιέχον, οὐ ὑπομνήμασιν ἀρχαιοτέροις τῆς αἰχμαλωσίας ταύτης ἔτη ἐννεακόσια.

2. „Οἱ μετὰ γραφεῖς, φησὶν ὁ αὐτὸς, καὶ οὐλοῦντα σφάλλουσι. τὸτο περὶ τῆς ἱερᾶς συγγραφῆς ὑποπτευσθῆναι καὶ δυνάμεθα. τῆτέστιν ἐκλαμβάνουσι διαπαντὸς τὸν βορρᾶν ἀντί τῆς μεσημβρίας. Ὁ Ἀπρᾶδ ἐστὶν ἐν αὐτῇ τῇ ἀνατολικῇ ἐσχάτῃ, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι ἦλθον, ὡς διαλαμβάνει τὸ ρητὸν, ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς ἐρήμου Σίν (242).

Τὸτό ἐστι σφάλμα τῇ κελτικῇ, τῇ μὴ κατανόησαντες τὰ λόγια ταῦτα. Ὁ Βασιλεὺς Ἀρὰδ, ὁ κατοικῶν ἐν τῇ μεσημβρίᾳ. ἡ δὲ διελθὼν ἡ μεσημβρινὸν μέρος τῆς γῆς Χαναάν, ὅπως ὁ Βασιλεὺς ἔστω κατώκει, ἀλλὰ δὲ τὸ μεσημβρινὸν τῇ τότε σημεῖον ἐν ᾧ διέτριβε τὸ τῶν Ἑβραίων στρατόπεδον, τὸ δὲ τότε ἐν τῇ μεσημβρινῇ μέρει τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας.

3. „Οὗτοι τύπτουσι, προσέειπον αὐτὸς. τὸτον ἴον μικρὸν ἀρχηγόν, ὃν καλεῖται Βασιλεὺς τῆς Χαναανίτης λαοῦ. Ἰδὲ ἢν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ὅμως ἐκ ἀπολαμβάνουσιν αὐτῆς, ἀλλὰ ἐξαφανίσαντες τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις, ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὰ μεσημβρινὰ μέρη πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. τὸτό ἐστιν ἀκατάληπτον.

Τὸτο ὁδῶν ἐστιν ἀκατάληπτον. Ὁ Βασιλεὺς Ἀρὰδ ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐρημον, ἵνα ἀντιστῇ τοῖς Ἰσραηλῆσι, οἵτινες ὠδοιπόρουν, σκοπὸν ἔχοντες περικελευθῆναι τὴν Ἰουδαίαν. μέρος δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν πρῶτον μὲν κατεπρονομήθη ὑπὸ τῷ Βασιλεὺς Ἀρὰδ, εἶτα ἐπάταξεν αὐτόν. καὶ δὲ ἡ Βεργάα λαλῇ ἐνταῦθα περὶ πόλεων ἐξαφανισθῶν, ὅμως τὸ ὕψος ἰδὲν περὶ τῆς λέγει. (243) διαλαμβάνει δὲ μόνον περὶ τῆς ὅτι οἱ Ἰσραηλῆς παρέδωκεν τὸν Ἀρὰδ, καὶ τὰς πό-

Βριθ. 26. 14.

κτ.

Α'ριθ. 21. 1.

λας αὐτῷ τῷ ἀναθέματι, ὅπερ τότε ἔ διεπεράνθη. ὁ δὲ Ἰσραὴλ μετὰ τὸν συγκροτισμὸν τὴν ὁδὸν αὐτῷ πορευόμενος, ἵνα μὴ διέλθῃ διὰ τῆς γῆς Ἐδὼμ, ἐκλίνε μικρόν τι πρὸς μεσημβρίαν. ἥτις ἱκανῶς ἐπεκτείνεται πρὸς τὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέρος. περιοδεύσαντες δὲ τὴν Ἐδὼμ, ἡτοιμάθησαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Χαναὰν διὰ τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς ὁρίων. ἥτις ἐν εἶσιν αἱ μεγάλαι δυσκολία, ὥς ἵδεῖς ἐδυνήθη διαλύσαι· αὐταὶ εἰκοσάκις διελύθησαν.

4. Ἰδὲ ἄλλη τις ἑτεροειδὴς ἐνστασις ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς Μωϋσέως ὑψωθέντος Χαλκῆς ὅφews ἀφορμὴν λαβῶσα. Ὁι Αἰγύπτιοι, φησὶν, εἶχον ἐν τῷ τῆς Μέρφews Ὡμῶ ὅφιν ἀργυρῶν, τὴν ἑρὰν αὐτῷ δάκνουσαν, ὅστις κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων γνώμην σύμβολον ἦν τῆς αἰωνιότητος.

Ὁ τῆς Μωϋσέως ὅφης ἵδε τὴν ἑρὰν αὐτῷ ἔδανεν, ἵδε κύλον ἐχημάτιζε, σύμβολον ὄντα τῆς ἀπειρίας. διὸ ἵδε μὲν μετὰ τὸ τότε κακὴν ὁμοίότης.

5. Ὁὐκ οἶδαμεν, λέγει, τίνες εἰσὶν ὅτοι οἱ Φλογεροὶ ὅφεις (244). Ἀπὸ παλῆς σεαυτὸν. ὅτοι λίαν γνωστοί εἰσιν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ. Ἐὰν μὲν πτέρυγες αὐτῶν ὁμοιαί εἰσι ταῖς τῶν νυκτερίδων, τὰ δὲ ὄνυμα τῆς θανατηφόρου, ἐξόχως ἐν ὥρᾳ φέρει. ἵνα τί σεαυτὸν ἔδιδάσκεις, διδασκάλω χρησάμενος τῷ Βοχάρτῳ, ἔ τοῖς ὑπὸ αὐτῷ προτεινομένοις συγγραφεύσιν.

6. Ὁ Γρότιος, προσέφησιν ὁ αὐτὸς, φησὶν ὅτι Χαλκῆς ὅφης ἀντίκεινται τοῖς ὑπὸ τῶν ὁφῶν δηχθεῖσιν. Ἐὰν ἐν τῷ Γρότιος μετὰ λόγους τῆτο εἶπεν, ὁ Μωϋσῆς ὑψῶν τὸν Χαλκῆν ὅφιν, ἐναντία τῷ σκοπῷ αὐτῷ ἐπραττον.

Ἀλλὰ διόχουριδὴ ἀρά γε ὁ Γρότιος, ὅτι ὁ Μωϋσῆς μετῆλθε τὸν Χαλκῆν ὅφιν, ὥς φυσικὸν φάρμακον τῶν τετραυματισμένων; ἔτι ὁ μέγας ἀνδρωπὸς λίαν πεφωτισμένον ὦν, τοιαύτην ἰδέαν ἐκ εἶχε. μαχόμενος δὲ κατὰ τῶν τῆς τότε καιρῷ ἀπίστων, ἐπεκύρωσε τῆτο αὐτὸ ὅπερ ἡμεῖς κατὰ τῶν κατὰ ἡμᾶς μαχόμενοι, τῆτες τὸ, ὅτι ἡ θεραπεία τῶν τῶν ἰσθμίων δηγμάτων ἦν θαυμασίον μέγα ἄματε ἔ σημεῖον ἄλλῃ ἐτι μέλλοντος θαύματος, τῆς διὰ τῆς σαρῆς τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ τελεωθέντος. τῆτο δὲ τὸ θαῦμα, τὸ διαρκὲς αἰῶνας δεκακαίεπτα ἢ ἐπέκτεινα ἐστὶν ἡ τῆς σύμπτῃς κόσμος ἐλπίς ἐν τῷ σωθέντι Ἰησοῦ.

7. Ὁ Ἐζεκίας ἐχώνευσε τῆτον τὸν ὅφιν, ὥς εἰδωλολατρίας ἢ μαγείας ὑπόμνημα, τὸν Ἰσραὴλ βεβηλὸν ναόν.

Ὁ Ἐζεκίας, ὡσαύτως ἢ οἱ τῷ αὐτῷ σύγχρονοι, δεδιδαγμένοι ὄντες τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ὁ Μωϋσῆς ὑψώσῃ τὸν ὄφιν τὸν Χαλκῆν; μακρὰν ἀπειχόν τῷ νομίζεν αὐτὸν εἰδωλολατρείας, ἢ μαγείας ὑπόμνημα. ὅτε δὲ ὁ Εὐσεβίους ἔτι Βασιλεὺς κατενόησεν, ὅτι οἱ θαυμάζοντες κατεχρῶντο τῇ σεβασμῷ τῆς ὑπομνήματ', κατέστρεψεν αὐτὸ, ἵνα ἀποσοβήσῃ τὴν προσφερομένην αὐτῷ κακολατείαν. 4. Παρ. 18.4.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'

Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τῆς Βαλαάμ.

1. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ ἡ περὶ τῆς Βαλαάμ ἱστορία. Ἡμεῖς, λέγει ὁ αὐτὸς, ἐσημείωσαμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς Εὐφράτης, ἄρχει τῆς τόπης, ἐν ᾗ ἦσαν τότε οἱ Ἑβραῖοι εἰς μίλια τριακόσια ἢ ἑπτακισία. Πῶς ὁ Βαλαάμ, μικρὸς τις ὢν ἀρχηγὸς ἐνὸς τῶν Ἀράβων κόμματος, διωκόμενος ὑπὸ δώδεκα ἐκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων ἡ δύναμις ἀποσεύχεται εἰς ἀναζήτησιν Προφήτην ἐκ τῆς χαλδαίας, ἀφ' ἧς φησὶν ἀπ' αὐτοῦ, λέγας πεντήκοντα πρὸς ταῖς ἑκατὸν, πεποιθὼς ἐπὶ τῇ τῷ τῷ βοήθει;

ὑπὸ δώδεκα ἐκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων; ποία ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀναγκαιότης; Ἡ μετὰ τὸ συμβᾶν τῷτο ἀμέσως γενομένη ἐπίσκεψις ἐμφαίνει μόνον ἑξακοσίας εἰκοσιτέσσαρας χιλιάδας, ἢ ἑπτακοσίας ἢ τριάκοντα ἀνδρας (245) δυναμένους ὅπλοφορεῖν, συμπεριλαμβανομένων ἑ τῶν Λευιτῶν.

Ἡ ἑκατὸν πενήκοντα λέγας;

Ἀδυναταί τις ἄρα ἐν τῇ σφαιρᾷ ἀντιφάσκων ἑαυτῷ ἐμφανέστερον ἢ περὶ αὐτοῦ; τριακόσια μίλια συνισῶσι λέγας μόνον ἑκατὸν. ὁ κύριος Ἀγκυκλήσις (ὁ Δε - Περών *) φησὶν ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ διακρίνεται τετρακοσίας λέγας, ὡς περὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις τόποις πενήκοντα. ἢ ἐν τῇ Βαλαάμ ὁδοπορία ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα κλίματα λεγῶν ἢ μόνον ἑκατὸν ἢ δώδεκα. καὶ δὲ οἱ Ἰσραηλιτῆς παρενέβαλον κατὰ τῶν Μωαβιτῶν, ὁ Βαλαάμ ὁμοῦς ὁ τῆς Μωαβ Βασιλεὺς ἐφοβεῖτο, μήτι ἐξ αὐτῶν πάσῃ ὅμοιον τῷ τῶν Ἀμορραίων Βασιλεῖ, ἀλλ' ἡπατάτο. διότι οἱ Ἰσραηλιτῆς ἔδεν κατὰ τῆς Μωαβ ἐπεχειρήσαν. ὁ δὲ τῆς κρι

τικῆς

*) Ἐν τῇ ζητήμασι τοῖς περὶ τῆς χροῦς, καὶ ὅν ἡμῶν ὁ Ζωροάστης,

τοῖς ἐν τοῖς ὑπομνήματι τῆς Ἀκαδημίας τῆς ἐγκυκλίου παιδείας

ἡτικῶς ἐλεγχῶ κατὰ τῶν Ἑβραίων. ὡς τάχα ἐλθόντων παρεμβά-
 λειν κατὰ τῶν Μωαβιτῶν, ἢ τὴς ἰδίως ἐξολοθρεῦσαι προγόνους, ἐ-
 ςὶν ἐναντίῳ πάσης ἀληθείας.

2. Ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς μετῴληθεν ἐν τῶν ἀλόγων ζώων ὄργανον πρὸς
 διόρθωσιν τῆς ψευδοδόξης, αὐτὸς παροργίζετο. „Φανερόν ἐστι, λέγει,
 ὅτι ὁ Θεὸς πρόεκενε τὴν ὄνον ἢ αὐτῆς τῆς Βαλαάμ. διότι εἶπεν, ὅ-
 τι ἐμελλε τὸν μὲν Προφήτην ἀποκτείνειν, τὴν δὲ ὄνον περιποιήσα-
 ῖν.”

Ἐνώπιον τῶν τῆς Θεῶς ὀφθαλμῶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ διὰ τὴν ὑπε-
 ρηφάνειαν αὐτῆς καταχρώμενος τῆς εὐφυΐας, ἔ τῶν ἐμπιστευθέντων
 αὐτῷ χαρισμάτων, ἐς ἐν εὐτελέστερον ἔ περιφρονητότερον τῆς δυσ-
 μορφοτέρης τῶν ζώων.

3. „Τὸ ἄστρον, φησὶ τῆς Ἰακώβ σὺν τῇ ῥάβδῳ ἐμφαίνει τὸν
 „Βαλαάμ γόνον τῆς Χαλδαίας, ὅπως ἐπίστυον, ἔ ἀκμήν πιστεύουσιν,
 ὅτι πᾶν γένος ἀνθρώπων ὑπὸ τὴν προσασίαν ἐς ἐνός ἄστρου.

Ἡ διαγνωστικὴ Ἀστρολογία ἔ μόνον παντὶ γένει, ἀλλὰ ἢ παν-
 τὶ ἀτόμῳ ἀπονέμεται ἐν τῶν τῆς σφαιρώματός ἄστρον, διευθύνον τὸ πε-
 πρωμένον αὐτῷ. ἀλλ' ἐς ἐν ἁρά γε ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τοιαύτης ἄ-
 στρου; τὸ ἄστρον, περὶ ὃ ὁ λόγος, ἀνατελεῖ ἐξ Ἰακώβ, ὅπερ ἐς ἐν ἐμ-
 φανισθῆναι ἀνατέλλον ἐκ τῆς γῆς, τῆς ὑπὸ τῆς πατρίας τῆς Ἰακώβ οἰ-
 κισμένης. φανέν δὲ, ἀναγγελεῖ τὸν πάσης τῆς οἰκισμένης δεασόσοντα
 βλασόν. τῷτο ῥδ σημαίνει τὰ ῥήματα. Τὴς ἡδὲ Σὴθ. διότι πάν-
 τες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν παρήχθησαν ἐκ τῆς Νῶε, τῆς καταγομέ-
 νης ἐκ τῆς Σὴθ, τῆς τρίτης ἡδὲ τῆς Ἀδάμ.

4. „Οὗτοι ὁ ἡοί, φησὶν, εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Ἰσραῖλοι.

Μεγάλῃ πάντως ἐς ἐν ἡ δυσκολία, κατὰ τῷτο ἐν ὃ Ἡρόδοτος
 ἀδίκως ἐφη, ὅτι οἱ Ἀσσύριοι ὑπέταξαν πᾶσαν τὴν ἄνω Ἀσίαν. διό-
 τι αὐτοὶ οἱ Ἀσσύριοι ἦσαν λαοὶ τῆς ἄνω Ἀσίας. ἀλλ' ἔδὲ περὶ τῶν
 Ῥωμαίων, λαῶν ὄντων τῆς Εὐρώπης, ἔξεσι λέγειν εἰς τὸ ἐξῆς, ὅτι
 ὑπέταξαν τὴν Εὐρώπην. Ὅρα δὲ, εἶπερ βέβλη, τὴν ὑπ' ἐμὲ ἀλλαχῶς
 ἐκδοδομένην ἐρμηνείαν (246) τῆς τῆς Βαλαάμ προρρήσεως.

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν ς.

Περὶ τῆς τῶν Μαδιανιτῶν ἐγχεσθήματός, ἢ τῆς κατ' αὐτῶν
 ποιήσεως,

1. Ἀνακαινίζει ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς τὰς ἀνασκευασθείσας ἤδη ἐκφωνή-
 σεις αὐτῆς περὶ τῆς κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν πολέμου, τὰς ἐν τῷ τεσσα-
 ρακο-

ρακοσῶ κεφαλαῖω τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίας αὐτοῦ. „Βλέπομεν, „Φησὶν, ἀναρίθμητον Ἑβραίων στρατὸν, ἔτοιμον παρεμβαλεῖν κατὰ „τῶν Ἀμμωνιῶν, Ἑ Μαδιανιτῶν, καὶ Προφήτην τινὰ Φάσαντα πρὸς „τὸ ἀναγγεῖλαι τῷ Ἰακώβ τελείαν νίκην. ἀλλ' ἰδοὺ, ἀντὶ πολέμου ὁ „Ἰσραὴλ τοῦ λαοῦ τοῖς δυσὶν ἀναμίγνυτο λαοῖς.

Σχεδὸν ὅσα λόγια, τόσα καὶ ψεύδη. Οἱ μὲν Ἑβραῖοι ἐκ ἡλθον, ὡς ὑψηλῇ ἀνεκήρυξαν τῇ Φωνῇ, παρεμβαλεῖν ἐδὲ κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἐδὲ κατὰ τῶν Μωαβιτῶν, ἐδὲ κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν, ἀλλὰ κατὰ μόνων Ἰσραὴλ Χαναναίων. ὁ δὲ προφήτης Βαλαάμ ἐκ ἡλθεν ἐπὶ σκοπῷ τῷ ἀναγγεῖλαι τοῖς Ἰσραηλῶσι τελείαν νίκην. ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ μετερχόμενος καὶ αὐτὴν τὴν τῆς διεφθαρμένης καρδίας κακίαν πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν κριμάτων αὐτοῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸν εὐλογῆσαι τὴν τῷ Ἰακώβ διαδοχὴν. αἱ δὲ ὑπὸ αὐτῷ προρρηθεῖσαι νίκαι ἐκ ἑμελλον γενέσθαι τότε εὐδύς. „Δείξω αὐτῷ, ἔφη „ὁ Προφήτης, ἀλλ' ἐ νῦν. Μακαρίζω, ἥ ἐκ ἐγγίξω. ἀνατελεῖ ἡ „εὐσπονδία ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσει ἡ ἀνδρεία ἐξ Ἰσραὴλ, ἥ θαυμάσει τὰς ἀρχηγὰς Μωὰβ, καὶ προνομήσει πάντας τὰς ὑπὸ Σὴθ. Οὐκ ἔστιν „ἐδὲ τὰς Μωαβίτας, ἐδὲ τὰς Μαδιανίτας ἐπολέμα ὁ λαὸς τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε αἱ θυγατέρες αὐτῶν ἡλθον εἰς τὴν ἐν Σαττεὶν παρεμβολήν. ὁ δὲ δόλιος καὶ ἄπιστος τρόπος τῶν Μαδιανιτῶν καθώπλισε τὸν Μωϋσῆν, καὶ τὰς στρατιώτας αὐτοῦ κατ' αὐτῶν.

2. Ὁ Κύριος, φησὶν ὁ αὐτός, ὀργισθεὶς, ἤρξατο κελεύειν τῷ „Μωϋσῇ κρεμάσαι ἀνεξετάτως πάντας τὰς ἡγεμόνας.

Αὐτὸς ἀναντιρρήτως κακῶς νοήσας τὴν τῷ βίβλῳ τῶν ἀριθμῶν ῥῆσιν, συνέχεε τὰς ἀρχηγὰς τὰς ὑπὸ τῷ Μωϋσέως συναχθέντας εἰς τὸ κρίναι, τοῖς ἡμαρτηκόσι, κατ' ὧν τὴν παιδείαν ὤρεισε. τὸτο προφανὲς ἐκ τῶν δε τῶν τῷ ὕψους ῥημάτων. „Καὶ εἶπε Μωϋσὴς τοῖς κριταῖς (247) ἀποκτείνετε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον „ἰσχυρῶς Βεελφεγώρ. Τὸτο ἔγω νοήσασαι αἱ τρεῖς Χαλδαῖκαὶ παραφράσεις, ὁπαδὸς ἔχουσι σχεδὸν πάντας τὰς ὑπομνηματιστάς, μετέφρασαν ἔγω. Συνήγαγε πάντας ἰσχυρῶς ἀρχηγὰς τῷ λαῷ, ἵνα κρίνῃ τὰς ἀξίας „θανάτου. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ὑφ' Ἰωάννου Σαμαρείτου περὶ τὰς „Κελευσὸν ἀποκτείναντας πάντας τὰς τετελεσμένους τῷ Βεελφεγώρ.

3. Ὁ νομιζόμενος φιλόσοφος μὴ ἀρκεθεὶς ταῖς ἐν τῇ ἀπίστῳ μετὰφράσει αὐτοῦ ἐκφράσεσι, ταῖς καὶ αὐτὴν ὑπερβαίνουσας τὴν τῶν κυνικῶν ἀναίδειαν, λέγει ἐν τῇ σημειώσει αὐτοῦ, „Ἐν ταύτῃ τῇ ἀμωμῷδε ἐρημίᾳ ἀδύνατον ἦν ὑπάρχειν πορνοβοσκεῖον. (248).

Ἵναπερ ἂν εἰ ἀνάγκη ἐπέκετο, πᾶν πορνοβοσκεῖον, παντὶ ἀσώ-

τω

τω ἀναπεπταμένον, ὡκοδόμημα εἶναι πολύτιμον, ἵανεγνηγερμένον ὑπὸ
τῆ ἔχοντος τὴν τῆ κοινῆ ἔξωσαν.

4. Ὁ Φινεές, προσέειπεν ὁ αὐτός, ἦν ἂν ὁ Φανητιωδέστερος, ἢ
„μωρότερος ἢ βαρβαρώτερος πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰσδαὶς,
ἢ ἡ Μαδιανίτις, κατὰ τὸν Ἰώσηπον τὸν Φλάβιον, συνεζεύγμενοι
ἦσαν γάμω. (249).

Τί; ἐπεὶ εἰς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀποστάτης τε ἢ ἀντάρτης ἐτόλ-
μητε περιφρονῆσαι τὸ ἀνώτατον κριτήριον, ἢ τὸν λαὸν, τελέσας πα-
ρὰ τῇ θύρᾳ τῆς Σκηπῆς τῆ μαρτυρίας ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν
συνεσάν παύσαντες μετὰ γυναῖκός ἐιδωλολάτρειος, ζητησάσης συν-
θήκην τὴν τότε ἀποστασίαν, διὰ τοῦτο ἰδὲ μὲν ἐγχειρήματα λογίζεται νό-
μιμος γάμος, ὁ δὲ ἢ τῆ Ἀρχιερέως, ὁ τῆς αὐθάδους παιδεύσας
διὰ τῆς συγκατάθεσεως τῆ νομοθέτου, ἢ τῶν ἀρχηγῶν, ἢ ἰδὲ ἐκεῖ
συνηθροισμένους λαὸς, ἢ κατὰπαύσας τὸ σκάνδαλον, ἢ θέσας τὸ τῆς
ἐπαναστάσεως πῦρ διὰ τῆ αἱματός τῆ ἀναδειχθέντος ἀρχηγῆς αὐτῆς,
ἐστὶ Φανητιώδης, ἢ Βάρβαρος; ὁ Ἰώσηπος δὲ, ὁ Ἰσδαίς ἐν τῷ τῆ
Ζαμβρί εἰσαγαγόντες λόγον ταύταις ταῖς θεοσυγῆτι πράξεσιν ἀρμόδιον, ὁ
ἐμφαίνων τῶτον τὸν γάμον συνεσάν ἱερόσυλον, ὁ ἐπαινῶν τὴν ὑπὸ
τῆ Φινεῆς τελεωθεῖσαν ἐπίσημον ἐκδίκησιν, ἐπικυροῖ τῶτον τὸν νομιζό-
μενον γάμον;

5. Πρὶν δὲ πρὸς τέτοις προσώπων ὁ αὐθάδης ἦτορ τολμῶν, λέ-
γει· Ἠθένατο ἄραγε ὁ Μωϋσῆς ἑκατονταετίας ὧν ἀποκτείνῃ εἰ-
κοσιτέσσαρας χιλιάδας τῶν συμπολιτῶν αὐτῆς διὰ τὸ παρθένοίς Μα-
διανίτισι συζευχθῆναι, καίπερ αὐτὸς Μαδιανίτιδι συζευχθεῖς;

Ἀλλ' ἄραγε ἐιδωλολάτρεις ἦν ἡ Σεπφόρα, ἡ θυγάτηρ τῆ Ἰο-
θὼρ ἰδὲ ἱερέως τῆς Μαδιάν, τῆ ἐν ταῖς ἀνταῖς οἰκόντων τῆς ἐρυ-
θρᾶς θαλάσσης, ἦν ὁ Μωϋσῆς ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸ τῆ συμβάντος
τῆς ἐλαβὼν εἰς γυναῖκα; ἐδοκίμασεν ἄραγε αὐτὴ περιπλεῖσαι τὸν
Μωϋσῆν ἐν τῇ ἐιδωλολατρείᾳ; γέγονεν ἡ πατριὰ αὐτῆς συνωμότις
ταῖς Μαδιανίταις κατὰ τῶν Ἑβραίων; ἠτοίμασεν αὐτοῖς ἡ Σεπφόρα
παγίδα δι' ἀτίμω τεχνουργήματι ὥστερ ἐποίησαν μετὰ τοσαύτα ἔτη
αἱ Μαδιανίτιδες αὐταί, ὧν ἡ οἰκιστὶς ἐγγὺς μὲν τῇ τῶν Μωαβιτῶν,
πόρρω δὲ τῇ τῆ Ἰοθὼρ λεγας ποντήκοντα ἢ ἐπέκενα; (250).

6. Ὁ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνων τολμᾷ λέγειν·, Κατεσφάγησαν
„εἰκοσιτέσσαρες χιλιάδες ἀνθρώπων δι' ἀμαρτίαν πασῶν τῶν ἐν κόσμῳ
„ἀμαρτιῶν μικροτέρων.

Ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τότε τῆ ἀπίστῃ ἢ ἐιδωλολατρείᾳ, τα-
τέσιν ἢ λατρεία δυσφήμῃ τινὸς Θεότητος, ὁ Βεελφεγὼρ κατὰ τὴν
τῶν

τῶν πλεόνων σοφῶν γνώμην ἦν ὁ Θεὸς τῆς αἰχρότητος· καὶ αἱ σκανδαλώδεις συνάσαι, αἱ ὑπὸ τῆς τῆ ἀληθινῆς Θεᾶ ἐξουσίας, καὶ τῶν τῆ γένεως νόμων ἀπηγορευμέναι, ἐκ εἶσιν ἄλλο τι, εἰμὴ ἐπιθανότητες.

7. „Ἡ Ἱερωσύνη, προσέειπεν αὐτὸς, ἐδόθη αἰωνίως τῇ τῆ Ἀαρὼν φυλῇ εἰς ἀμοιβὴν αὐτῆς· ὅμως ἡ φυλὴ αὕτη ἐκ ἔλαβε τὴν Ἱερωσύνην, εἰ μὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆ Σολομῶντος ἀχρεὶ τῶν Μακκαβαίων.

Τὸ ἐξ ἰσκοτοδινίας. Πῶς; μετὰ τὸν τῆ Ἀαρὼν θάνατον ἐκ ἦν Ἀρχιερεὺς ὁ υἱὸς αὐτῆς ὁ Ἐλεάζαρ, καὶ ῥητῶς τῷτο λέγει τὸ τῶν Ἀειθμῶν βιβλίον; πῶς; ὁ Φινεὺς ἐ διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτῆς τὸν Ἐλεάζαρ, καὶ τῷτο ἐπιβεβαιῶσι ἡ τῶν Κριτῶν βίβλος; ὁ Ἡλὶ, ὁ Ἀχιτῶβ, ὁ Ἀβιμέλεχ, ὁ Ἀβιάθαρ, οἱ τὸν αὐτὸν ἔχοντες τῆς Ἱερωσύνης βαθμόν πρὸ τῆς τῆ Σολομῶντος Βασιλείας ἐκ ἦσαν ἀπόγονοι τῆ Ἀαρὼν διὰ τῆ Ἰθάμαρ; πῶς; αὐτοὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐκ ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τῆ Ἀαρὼν, ὡς κατὰ γένος ἐκ τῆ Ἰωαρὶβ, τῆ ἀρχηγῆς Ἱερατικῆς τινος πατρὸς κατὰ τὸ δεύτερον τῆ Ἑσδρα βιβλίον;

8. „Ἀλλὰ τῷτο ἐκ ἐξ ὅλων. Οἱ κριτικοὶ, προσέειπεν, κωμῶν, μὴ δυνάμενοι, ὅτι τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν Μαδιανιτῶν, σκύλα ἦσαν ἑξακόσiai ἔ εβδομηκοντᾶ πέντε χιλιάδες προβάτων, μία ἔ ἐξήκοντᾶ χιλιάδες ὄνων, ἔ εβδομηκοντᾶ χιλιάδες βοῶν, λέγουσιν, ὅτι ἐδὲ κατ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον δυνατόν ἦν εὐρεῖν τοσαῦτα ζῶα.

Οὐδὲ κατ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον, τὴν μὴ μόνον ἔχουσαν διακοσίων λεγῶν, πλάτος δὲ ἑκατὸν, ἐκ ἦν δυνατόν εὐρεῖν τοσαῦτα ζῶα; πολλῶ μᾶλλον ἄρα κατ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ἐλασσονα τῆς Αἴγυπτος, καὶ ὅμως πλείονα εἰρέθησαν ἐν ἐνὶ μόνῳ τῶν μικροτέρων αὐτῆς Κομητάτων.

9. „Αὐτοκατανόητον, φησί, τὸ πῶς ἐν τῇ συμβολῇ εἰρέθησαν τόσαι γυναῖκες, ἔ παιδία.

Ἀλλεῖ ὥστερ ἂν εἰ αἱ τριακοντᾶ χιλιάδες τῶν παρθένων, περιῶν ὁ λόγος, μετὰ πάντων τῶν σκύλων ἐπρονομεύοντο ἐκ ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ, ἀλλ' ἦτοι ἐν μόνῳ τῷ τῆς συμβολῆς τόπῳ, ἢ ἐν μόνῃ τῇ τῶν Μαδιανιτῶν παρεμβολῇ.

10. „Ἀλλ' ἐδὲν, φησί, διδάσκει ἡμᾶς τὸ, ὅτι αἱ τῷ Κυρίῳ προσενηχθεῖσαι τριακοντᾶ παρθένοι ἐδυσιάθησαν.

Καὶ ὅμως τῷτο αὐτὸ ἐβεβαίωσεν αὐτὸς ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῆς. ἐνταῦθα δὲ ἐρωτῶν περὶ τῆ τί αὐταῖς συνέβη, παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ρητὸν ἐδὲν λέγει. ἐν ἐξ ὅτων εἰκάσι παθανωτάτη ἀνα-

N n

πλη-

Ἀ'ριθ. 20. 25. κτ.

Κριτ. 20. 28.

1. Βασ. 1. 9.

1. Παρ. 9. 10.

11.

1. Βασ. 21. 2.

2. Βασ. 22. 21.

1. Μακκ. 2. 1.

2. Ἑσδρ. 9. 19

Ἀ'ριθ. 31. 32.

Ἀ'ριθ. 31. 9.

32. 35.

Ἀ'ριθ. 31. 40.

Κεφ. 36.

πληρῶσαι ὅπερ τὸ ῥητὸν σιωπεῖ. αἱ αἰχμάλωτοι αὐταὶ εὐδεχομένως ἐπωλήθησαν κατὰ τὴν τῶν καιρῶν ἐκείνων συνήθειαν μετὰ τῶν σκύλων, ὧν ἦσαν μέρῳ, πρὸς ὠφέλειαν τῆς Σκηνῆς.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῶν πόλεων τῶν ἀσύλων.

1. **Ι**δὲ τὸ ἔχατον αὐτῷ βέλῳ κατὰ τῶν τῶν Α' ριθμῶν βιβλίου. Ὁ „Φερρέτῳ ἔ δ Βολιγγβρόκιῳ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ λαὸς, ὅδε- „ποτε, ὅδε ἐν αὐταῖς ταῖς μεγάλαις αὐτῷ εὐτυχίαις εἶχε τεσσαρά- „κοντα πόλεις ταχέως.

Α' ριθ. 35. 6.

Τὸ ἄρα βιβλίον τῷ Ἰησῷ, τὰ τῶν Βασιλεῶν, ὁ Ἰωσήφῳ, ὁ Στράβων, ὁ Πτωλεμαῖῳ, αἱ περὶ τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων εἰδήσεις. ἢ κατὰσσι, τῶν τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχείων, ἅπερ ψευδῇ ἀποδεικνύσιν ταύτην τὴν γελοιώδη ἀπόφανσιν, ἀναμφισβόλως εἰσὶ ψευδογράφων ποιήματα. ὡσαύτως ἔ δ τῶν Α' ριθμῶν βιβλίον, ὅπερ ὁ ἄπιστος μὴ αἰσχυρίζεται, ἀλλὰ τολμᾷ, χαρακτηρίζει ἔτως. „Ο ψευδογράφῳ ἔτῳ διιχυρίζεται πρὸς τῆς, ὅτι ἀναγκαῖα ἦ- „σαν πόλεις ἐξ τῶν φυγαδευτηρίων ὑπὲρ τῶν φονέων. Ἰδὲ εὐταξία ἀρίστη ἔ δ θαρσοποίησι πρὸς τὴν τῶν μεγίστων ἀμαρτημάτων ἐκπλή- ρωσιν.

Α' ριθ. 35. 22.
24.

Μὴ φοβηθεὶς κατηγορεῖν ψεύδους προσάφαι τῷ θεῷ συγγρα- φεῖ, πίπτει αὐτὸς εἰς τὸ τῷ ψεύδους ἀμάρτημα. Ἰδὲ ἡ ῥῆσις, καὶ ἡ „αὐτὸς ἀντιφέρεται. „Εὰν δὲ ἐξάπινα, ἔ δ ἔχθραν ὡς αὐτὸν, ἡ „ἐπιρρίψῃ ἐπ' αὐτὸν πᾶν σκεῦῳ ἔκ ἐξ ἐνέδρου, ἡ παντὶ λίθῳ, ἐν „ὧ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ, ἔκ εἰδῶς, ἔ δ ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτὸν, ἡ ἀπο- „θάνῃ, αὐτῷ δὲ ἔκ ἐχθρὸς αὐτῷ ἦν, ὅδε ζήτων κακοποιῆσαι αὐτὸν, „καὶ κτενεῖ ἡ Συναγωγὴ ἀναμέσον τῷ πατρίῳ ἡ ἀνὰ μέσον τῶ „ἀγχισεύοντῳ τὸ αἷμα, κατὰ τὰ κρίματα ταῦτα. Καὶ ἐξελεῖται ἡ „Συναγωγὴ τὸν φονεύσαντα ἀπὸ τῶ ἀγχισεύοντῳ τὸ αἷμα, ἡ ἀπο- „κατάρτισιν αὐτὸν ἡ Συναγωγὴ εἰς τὴν πόλιν τῶ φυγαδευτηρίου „αὐτῷ. Τὸ μὲν ἐν μὴ παιδεύειν τὸν κατὰ τύχην γινόμενον φόνον, τοι- „στον ἐπικριβέντα δὲ ἀποφάνσεως, γινόμενης μετὰ τὴν τῶν δύω ἀντι- „φερομένων ἀπολογίαν, ὅρῳ ἐς πάντων τῶν πεπολιτευμένων λαῶν. τὸ δὲ ἀπειλὴ θανάτου ἀναγκάζειν τὸν ἀκρίτως φονεύσαντα μὴ ἐξέρχε- „σθαι τῆς πόλεως, εἰς ἣν κατέφυγεν, ἐς προφύλαξιν ἔκ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων νόμων, ἀλλ' ὑπὸ μόνῳ τῶ τῶν Ἰσραηλίων ἐντεταλμένη. „Εὰν „ὅδε ἐξόδῳ ἐξέλθῃ ὁ φονεύσας τὰ ὅρα τῆς πόλεως, εἰς ἣν κατέφυ- „γεν

Α' ριθ. 35. 26.

„γεν ἐκεῖ, ἢ εὖρη αὐτὸν ὁ ἀγχισεύων τὸ αἷμα ἔξω τῶν ὁρίων τῆς
 „πόλεως, κατὰφυγῆς αὐτῆς, ἢ φονεύσῃ ὁ ἀγχισεύων τὸ αἷμα τὸν
 „φονεύσαντα, ἕκ ἐνοχῶ ἔσαι. ἐν 18 τῇ πόλει τῆς κατὰφυγῆς κατοι-
 „κεῖτω ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ Ἱερεὺς ὁ μέγας. Ὁ νόμος ἄρα τῶν Ἰου-
 „δαίων, ὁ περὶ τῶν φόνων, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀκροσίων, αὐστηρότερός
 ἐστὶ παντὸς νόμου τῶν μᾶλλον πεπολιτευμένων τῆς Εὐρώπης λαῶν.
 Περὶ δὲ τῆς ἐκκρίσεως φόνου, ἰδὲ τὶ ἔστι διατάσσει. „Ἐὰν δὲ γένηται
 „ἀνδρῶπι μισῶν τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἢ ἐνεδρεύῃ αὐτὸν, καὶ ἐπανα-
 „στῇ ἐπ' αὐτὸν, καὶ παῖδά αὐτοῦ, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ φύγῃ εἰς μίαν
 „τῶν πόλεων τῶν. Καὶ λήψονται αὐτὸν ἐκεῖθεν ἡ Γερουσία, ἢ πα-
 „ραδώσουσιν αὐτὸν εἰς χεῖρας τῆς ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα, ἢ ἀποθανεῖ-
 „ται. Ἰδὲ πῶς ὁ τῶν Ἰουδαίων νόμος διαρροποιεῖ τὴν τῶν ἀμαρτημά-
 των ἐργασίαν.

Δητ. 19. 11.
12.

2. „Ἰνα, προσβῇσιν ὁ ἄπιστος, δοθῶσι τοῖς Λευίταις τεσσαρά-
 „κοντα ἢ ὀκτὼ πόλεις, ὑποτεθῆναι δεῖ, ὅτι πάντα φυλὴ τούτων
 „πόλεων ἐκυρίευσεν. ἐκ τούτων δὴλον, ὅτι ἔξ ἀνάγκης ἡ τῆς Ἰουδαίας
 „γῆ περιεῖχε πόλεις πεντακοσίας ἢ ἑβδομηκοντάξ.

Διαλεκτικῶς ἀπαίδευτε, ἢ κακόπισε, ἕκ οἶδας σὺ, ὅτι οἱ Λεῦϊ
 ἕκ ἐν τοῖς ἀγροῖς κατώκην, ἀλλὰ περιεσαλμένοι ἦσαν ἐν ταῖς πόλεσι
 ἢ κώμας, ταῖς ὑπὸ τῆς νόμου αὐτοῖς διετεταγμέναις. ἐπομένως δὲ αἱ
 δώδεκα φυλαί, αἱ κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν ἐν τοῖς ἀγροῖς τῆς μερί-
 δος αὐτῶν ἐπεκτεινόμεναι, ἕκ εἶχον ἀναλόγως τοσαύτας πόλεις, ὅ-
 σας ἡ φυλὴ τῆς Λεῦϊ, ἥτινι ἀπηγόρευτο τὸ ἀλλοτρίως κατοικεῖν; ἀγνο-
 εῖς σὺ ἀκριβῶς, ὅτι ἕκ μόνοι οἱ Λεῦϊ κατώκην τὰς ἀξιολόγους πόλεις,
 τὰς εἰς κατοικίαν αὐτῶν ὁρίζουσας εἰς τὸ προτρέπεσθαι τὴν τῆς νόμου ἐκ-
 πλήρωσιν; Ἡ Χεβρων, ἡ Γαβαὼν, ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ Γαβαὰ πόλεις
 ἦσαν τῶν Λευιτῶν, ὅμως βέβαιόν ἐστι τὸ, ὅτι οἱ ἐν αὐταῖς οἰκῶντες
 Λεῦϊ ἦσαν τὸ ἑλαττον τῶν οἰκητόρων μερῶς. οἱ μὲν ἀπόγονοι τῆς
 Ἰούδα κατώκην μετ' αὐτῶν ἐν τῇ Χεβρων, οἱ δὲ τῆς Βενιαμὴν ἐν τῇ Γα-
 βαῶν, οἱ δὲ Γαβαωνῖν ἐν τῇ Γαβαὼν, ἕκ ἄλλοι ἐν ἄλλαις. βλέπομεν
 ἐν τὴν μὲν ἀμάθειαν ἢ τὸ κακόπισον τῆς κριτικῆς ἰσοβηματίζοντα, τὴν
 δὲ αὐθάδειαν ἕκ τὴν ἀσέβειαν διαπαντὸς αὐξῶσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς Λευϊτικῆς.

"ΑΡΘΡΟΝ, Α'.

Περιέχον τὰς περὶ κύριος τῆς Λευϊτικῆς ἀποδείξεις.

1. **Ε**ὰν ἀπὸ τῶν τῆς Σολομῶντος χρόνων ἄχῃ τῆς τελείας κατὰ-
 εροφῆς τῆς Ἰσραϊτικῆς Ἀριστοκρατίας οἱ Ἑβραῖοι εἶχον ναόν, ἐν ᾧ ἡ
 Φυλὴ τῆς Λευὶ προσέφερε μὲν ὀλοκαυτώματα, θυσίας ἱλασμοῦ, προσ-
 φεράς εὐχαριστηρίας, ἀπελάμβανε δὲ τῶν τε δεκατῶσεων, καὶ μέρος
 τῶν προσφερομένων, ὡς διαπισθῆναι ἡμῖν τὰ τῶν Ἰσραϊτῶν ἱστορικὰ βι-
 βλία. Ἐὰν πρὸ τῆς ναοῦ τῆς ὑπὸ τῆς Σολομῶντος οἰκοδομηθείσης οἱ
 Ἑβραῖοι εἶχον Σκηνὴν, τὰ ἔστι ναὸν κινητὸν, ἐν ᾧ ἡ αὐτὴ Φυλὴ τῆς
 Λευὶ ἐτέλεε τὰς αὐτὰς τελετὰς, ὡς μαρτυροῦσι τὰ βιβλία τῆς ἱστορίας,
 τῶν Κριτῶν, τὸ πρῶτον τῶν Βασιλειῶν, καὶ οἱ τῆς Δαβὶδ Ψαλμοί.
 Ἐὰν ἡ τῶν ζώων διαίρεσις εἰς καθαρά καὶ ἀκάθαρα, καὶ τὰ ἄλλα νο-
 μικά παρατηρήματα, τὰ περὶ τῆς λέπρας, τὰ περὶ τῶν τεκνοῦντων γυ-
 ναικῶν, τὰ περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, γνωστὰ ἦσαν καὶ ἐνεργά-
 μενα, εἴτε μετὰ, εἴτε πρὸ τῆς Σολομῶντος Βασιλείας, ἀνιόντα
 ἄχῃ αὐτῆς τῆς Μωϋσέως, ὡς διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ εἰρημένα βιβλία.
 Ἐὰν οἱ Προφῆται ἀνεκάλουν διαπαντὸς τὸν λαὸν πρὸς τὸν νόμον, τὸν
 ἐπιτάσσοντα ταύτας τὰς ὁσίας παρατηρήσεις, ὡς ἐπιβεβαιῶσι πάντα
 τὰ τέτων συγγράμματα. ἀναμφίβολον ἐστίν, ὅτι τὸ Λευϊτικὸν τὸ δι-
 ατάσσον ταύτας τὰς τοσούτων πολλὰς, καὶ ἀλλήλων διαφερούσας τελε-
 τὰς, ἦν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Λευιτῶν καὶ τῆς λαοῦ ἐν ᾧ ἡ Ἰσραϊτικὴ δι-
 ἤρκει Ἀριστοκρατία. Τρησκαῖα τοσαύταις πεφορτισμένη τελεταῖς, καὶ
 πολιτεία τοσαύταις συνεσταλμένη διατάξεσιν, ἔκ ἀν ποτε ὑπῆρξεν ἀ-
 νευ τῆς βιβλίου τῆς περιγράφοντος τῆς κανόνας, καὶ περιέχοντος ταύ-
 τας τὰς λεπτομερείας. ἐκ τέτων δὲ τῶν κανόνων καὶ λεπτομερειῶν τὸ
 ὅλον σύγκειται βιβλίον, τὸ ἐκ τῆς σκοπῆς αὐτῆς ἐπικληθὲν Λευϊτικόν.

2. Μάτην ὑποτίθεσθαι ἵνα, ὅτι αἱ εἰρημέναι διαταγαὶ ἀπ' ἀρ-
 χῆς μὲν ἦσαν ὀλίγαι, κατὰ μικρὸν δὲ πολλαπλασιασθεῖσαι, μετὰ πολ-
 λὰς αἰῶνας εἰς τοσαύτην προέβησαν πληθύν, ὥστε τὴν τῆς Λευϊτικῆς
 συγκροτησάμεν συλλογὴν, διότι ὁρῶμεν αὐτὰς ἐνεργημένας κατ' ἀρχὰς
 τῆς ἐν Παλαισίνῃ τῶν Ἰσραϊτῶν κατὰστάσεως, κατὰ τε τὸν καιρὸν τῆς
 τέτων διαταγῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὥστε καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις.
 βλέ-

βλέπομεν ἐν τῷ τῶν Ἀειθμῶν βιβλίῳ τὴν τῆ Μωϋσέως ἀδελφὴν
λελερωμένην, ἢ ἐκ τῆ στρατοπέδου κεχωρισμένην, ὡς διαλάσσει ὁ ἐν
τῷ Λευίτικῷ νόμῳ. τῆτον δὲ τὸν νόμον, ὁμοίως ἢ τὰς ἄλλας ἐπανα-
λαμβάνει τὸ Δευτερονόμιον. ὁρῶμεν δὲ αὐτὸν ἐνεργῆμενον ἔντε τῇ
Βασιλείᾳ τῆ Ἰσραὴλ, βασιλεύοντ' Ὁχοζίμ (251) ἢ ἐν τῇ Βασι-
λείᾳ τῆ Ἰσδα κατ' αὐτῆς τῆ Βασιλείως Ὁζίμ, ἢ τῶν θυσιῶν ποικιλία
παρετηρεῖτο ἢ διεσέλλετο ἐπὶ Ἰησῆ, ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν Κριτῶν,
ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆ Σαῦλ, ἢ ἐπὶ τῶν πρώτων κατὰ περ ἢ ἐπὶ τῶν
ἐσχάτων Βασιλέων τῆ Ἰσραὴλ. ἢ μὲν πατερά τῆ Λευὶ διαπαντὸς ὑ-
πηρέτα, ἢ δὲ τῆ Ἀσρὼν διαπαντὸς προέδρευεν. αἱ μὲν ὑπὸ τῆ νό-
μου καθ' ἀγγελόμενοι ἀκαθαρσία ὁρῶν) ἐν τῷ τῶν Κριτῶν βιβλίῳ,
κὰν τῷ τῆ Σεράχ, οἱ δὲ Προφῆ), ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζε-
κίηλ, ὁ Ὠσηέ, ὁ Ζαχαρίας ὑπανίσταντο αὐτὰς διαπαντὸς. τῶν δὲ
τῶν συγγραμμάτων πάντων ἀπεδείξαμεν τὸ κυρῶ) ἐν τοῖς προλεβ-
σι, διορίσαντες τὸ τέτων ἐτῶ, ἢ ὑπ' ὅψιν θέντες τὴν σύστασιν τῆς
ἀδιακόπης αὐτῶν σαφῶς ἄχει τῆ Μωϋσέως ἀνίστας. ὅσον ἂν ἐκ τῆς
γεγραμμένης ταύτης παραδοσεως ὅλη ἐστὶ ἢ βεβαία ἢ διατήρησις τῶν
ἐν τῷ Λευίτικῳ νόμῳ ἀπὸ τῶν τῆ Μωϋσέως χρόνων ἄχει τῆς ἐσχά-
της τῶν Ἰσδαίων διαπορεύσεως, τοσούτον βεβαίον ἐστὶ τό, ἢ τῆ βιβλίου τῆ-
τος κυρῶ), ἢ τὸ, ὅτι ἡ νομοθέτης αὐτῶν ὑπάρχει πόνημα. διὸ τὸ
τῆ Ἑσδρα βιβλίον ἐν τῷ ὁγδῶ κεφαλαίῳ προτείνει, ὡς ἐκ τῆ νόμου
τῆ Μωϋσέως ἐξηγμένον, τὸ περὶ τῶν Σκηνῶν, τὸ ἐν τῷ εἰκοστῷ τρί-
τῳ κεφαλαίῳ τῆ Λευίτικῆς ἀναγινωσκόμενον.

3. Ἀλλ' ἴδὲ τελευταῖον καί τις ὑπερξηρημένη μαρτυρία. Ἀ-
ναγκάζει) ὁ κριτικὸς ὁμολογήσαι, ὅτι τὸ Λευίτικὸν ἐγράφη, ὅτε οἱ
Ἰσραηλῆ) ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐν τῇ πρώτῃ ἂν σημειώσῃ αὐτῆ εἰς
τὸν περὶ λέπρας τῆ Λευίτικῆς νόμον λέγει. Ἐδεῖ τὰς Ἰσδαίους κατ'
ἐξαιρέσειν μιαινεσθαι ὑπὸ διαφόρων εἰδῶν λέπρας ἐν ταῖς ἀρμώδεσιν
ἐρήμοις, ὅπως ἔχ' εὕρισκον εἰμὴ φρεαλί τινα ἀσφαλτώδους ὑδατῶ) ἢ
νιτρῶδους, ὅπερ πολλαπλασίως ἐποίει ταύτας τὰς ἀηδεῖς νόσους.

Ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑπομνηματιζομένη διάταξις ἐκεῖ πάντως γέγονεν,
ὅπως κατεκράτην ἢ ἠύξανον αἱ ἀηδεῖς ἀδέναι. αἱ κατ' αὐτὸν τὴν
τῆς διαλάξεως ἀφορμὴν παραχρῆσαι. ἀλλὰ μὴν αὖλαι κατεκράτησαν ἢ,
ἢ πολλαπλασίως ἐγένοντο κατ' ἐξαιρέσειν παρὰ τοῖς Ἰσδαίοις ἐν ταῖς
ἀρμώδεσιν ἐρήμοις, ὅπως ἔχ' εὕρισκον εἰμὴ φρεαλί τινα. Οἱ τῆ Λευί-
τικῆς ἄρα νόμοι συνεγράφησαν πρὶν ἢ τὰς Ἰσδαίους εἰσελθεῖν εἰς τὴν
γῆν Χαναάν, τῷ τῆς ὅτε ἐν ταύταις ταῖς ἐρημίαις διέτριβον ὑπὸ τί-
ν) δὲ ἄλλῃ, εἰμὴ ὑπὸ Μωϋσέως τῆ νομοθέτης αὐτῶν, ἢ χειραγω-
γῶ

Δ' ρ' 9. 12. 15.

Λευίτ. 13.

Δευτ. 24. 8.

4. Βασ. 15. 5.

Γ' η' 23. 6.

Κριτ. 20. 26.

21. 19.

1. Βασ. 1. 3.

21.

2. Βασ. 6.

3. Βασ. 8. 63.

1. Παρ. 16. 59

2. Παρ. 7. 7.

Κριτ. 13. 4. 7.

Σειρ. 9. 2.

Η' σ' 65. 4. 7.

Γ' ε' 4. 13. 3.

44. 7.

Ωσ. 5. 31.

6. 11.

Ζαχ. 13. 2.

Ε' σδ' 3. 2. 4.

Λευίτ. 23. 34.

35.

γὰρ ἐν μέσῳ τῶν τῶν ἐρημιῶν, ὡς μαρτυροῦσιν οἷτε θύραθεν, ἢ οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, ὧν ἴσας μαρτυρίας ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαιῷ τῆς δε τῆς βιβλίου παρέθηκε;

4. Ἀλλὰ καὶ μὴ ἰσχύει εἶπε ἀνελπεῖν περὶ τῆς ὅτι τὸ Λευϊτικὸν ἔργον ἐστὶ τῆς Μωϋσέως πειρᾶς ὅμως παρασηῖσαι αὐτόν τε καὶ τὸν λαὸν αὐτῷ ἀλλοκότους, ὡς ἐκκενῆνας, ἢ ξένους, ἐνίοτε δὲ καὶ κατασφόνδρας τὰς οἰκίας αὐτῶν, ὅτε ἡ λέπρα τὰ τεῖχη αὐτῶν ἐμίαινε. Συγχωρητέα λέγει, λαῶ τὸσῶτον ἀμαθεῖτε καὶ παχυλῶ, ὅσον ἦν ὁ τῶν Ἰσραήλων λαός, ἡ περὶ τῆς λέπρας τῶν οἰκιῶν φαντασία. . . . Οὐκ ἐν τοῖς θερμοῖς δὲ τόποις, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑγροῖς ἐνίοτε τὰ τεῖχη εὐρύττι καλύπτου, ἐν ᾧ ἀναρίθμητα προσκολλῶν ἔντομα. . . . ἀλλὰ τὰ ἔντομα ταῦτα ἐδόλως βλάπτουσι (251).

Θαυμάζω περὶ τῆς πῶς ἐκ τῆς ἐκ ἐπήγαγεν, ὅτι τὸ Λευϊτικὸν ὃ συνεγράφη ἐν ξηρῷ τόπῳ, οἷα ἡ Παλαιστίνη, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ἢ Ὀλλανδίᾳ. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐξέφυγε τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἡ συνήθης αὐτῆς μέθοδος, ἔμεινον ὅμως σερεός, θέλων ἡμᾶς πείσαι, καὶ μηδὲν προτείνει κατὰ τῆς ἐξηκριβωμένης τῆς νόμου διατάξεως, ὅτι αὐτὸς ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων ζῶν, γινώσκει τὴν φύσιν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ νόσων, τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, ἢ τὰ συμπτώματα τὰ δυνάμενα μιᾶναι τὸν ἀέρα ἢ τὰ σερεὰ σώματα, τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ, ἢ Ἀραβίᾳ, πλεον τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς κλίμασι τὸν βίον διανυσάντων, ἢ ποιησάντων, ἢ δεχθέντων νόμους ἐξηκριβωμένους, ἐμφαντικῶς, ὁχληρῶς, σαπανηρῶς, ἵνα προφυλάξωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ μεταδοτικῆς τινος πάθους μηδέποτε ὑπάρξαντος. ἡ μόνη ἀνάπτυξις τῆς τοιαύτης ἰδέας ἐστὶν ἡ αὐτῆς ἀναίρεσις.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β.

Περὶ τῆς τῶν Ἰσραήλων διδασκαλίας περὶ φύσεως ψυχῆς.

Λευίτ. 17. 14. **Ι.** **Ε**ν τῇ δὲ τῇ τῆς Λευϊτικῆς ῥήσιν. Αἷμα πάσης σαρκὸς ὃ φάγε-
 „δε, ὅτι ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτῆς ἐστίν. ὁ κριτικὸς παρατη-
 „ρεῖ παιδαριωδῶς, ὅτι ἀδύνατον τὸ ὑπακύναι τῷ νόμῳ τῷ τῷ. διότι
 „καὶ ὅποιανδήποτε ἐπιμέλειαν ἀφοσιώσωμεν εἰς τὸ ἐκχυθῆναι τὸ τῆς
 „ζώης αἷμα μενεῖ ἐξ ἀνάγκης πολὺ μέρος τῶν ἐν τοῖς μικροῖς ἀγ-
 „γεῖοις. (252)

Ἀλλεῖ ὥσπερ ἂν εἰ ἀνάγκη ἦν ἐκλαμβάνειν τὰς νόμους, τὰς εἴ-
 τε εἰς τὴν πολιτικὴν, εἴτε εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀφορῶντας ἐνταξι-
 αν,

αν, ἔκ ἡθικῶς ἔ συμφώνως τῷ τῆ νομοθέτῃ σκοπῷ, ἀλλὰ μετὰ αὐσηρότητι^Θ κατὰ φύσιν ἀνενεργήτε.

2. „Ἰδὲ ἄλλο τί ἐμβριθέσκει. Ἡ Πεντάτευχ^Θ ἐκλαμβάνει „πάντοτε τὴν ψυχὴν ἀντὶ τῆς ζωῆς. τὸ ζῶον, τὸ ἀπολλύον ὅλον „τὸ ἀπωλείας δεκτικὸν μέρος^Θ τῆ αἵματι^Θ αὐτῆς θνήσκει. πρὸς τῆ- „τοις ἡ ψυχὴ πάντων τῶν ζώων, ὡσαύτως ἔ ἡ τῆ ἀνθρώπου τίθε^Θ „πάντοτε ἀντὶ τῆς ζωῆς (254).

Τῆς ζωῆς πάντως τῆς ζωώδους, ἔδέποτε δὲ τῆς νοεράς. ἡ λέξις νεφεχ, ἡ ἐν τῷ δε τῷ ῥητῷ, δηλοῖ ἐμφανῶς τὴν ζωώδη ζωὴν, ἡ τὴν δύ- ναμιν τὴν κινῶσαν τὰ σωματικὰ ὄργανα. διότι ὁ λόγ^Θ ἐστὶ περὶ πε- ταινῶ, ἡ κτήνης. θῆρα μὲν ζωγραφέντ^Θ, βρώσεως δὲ χάριν σφα- γέντ^Θ. πῶ δὲ ἔστ^Θ διὰ τῶν τοσούτων ἀσηρίκτων παρατηρήσεων βέ- λε^Θ κατανῆσαι, ἰδὲ πῶ.

3. „Τῷτο, ὡς δοκεῖ, δικαιολογεῖ τὸ τῆ Ἐπισκόπῃ Οὐαρβυρτό- „νε τολημρὸν σύστημα, τὸ περὶ τῆ ὅτι ἡ τῆς ψυχῆς ἀθανασία πάν- „τη ἀγνώστ^Θ ἦν τοῖς πρώτοις Ἰσδαίοις (255).

Πῶς; ἐπειδὴ κε^Θ ἐν τῷ Λευίτικῷ, ὅτι τὸ αἷμα ἐστὶ τὸ κινῶν τὴν ζωτικὴν οἰκονομίαν, διὰ τῷτο χρὴ συμπεράναι, ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι ἔ- δεμίαν εἶδον εἶχον περὶ ἀθανασίας ψυχῆς; ἀλλὰ ἔ ἡμεῖς, οἱ περὶ ταύτης πεπεισμένοι, ἔ λαλῶμεν κατ' ἐκάστην ὥσπερ ἡ αὐτοί;

4. „Πάντα τὰ ἔθνη, Αἰγύπτιοι, Σύροι, Χαλδαῖοι, Πέρσαι, Ἑλ- „ληνες, προσέθουσιν αὐτὸς, τὰ περικυκλῶντα τὸν λαὸν τῷτον προή- „γαγον τὴν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς πίσιν ἄχει δεισιδαιμο- „νίας. πάντες ἔτοι ἐδέχοντο τὰ μετὰ θάνατον βραβεῖα, ἔ τὰς „ποινάς.

Τῷτό ἐσιν ἐν τῶν ἐμῶν ἀπράκτων ἐπιχειρημάτων, ἅπερ μετῆλ- θον εἰς ἀναίρεσιν τῶν ὑπ' αὐτῆ κατὰ τῆς τῶν Ἰσδαίων θρησκείας προ- τεθέντων ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ αὐτῆ. Πῶς, εἶπον τότε πρὸς αὐτὸν, (256) ἡ πατριὰ τῆ Ἀβραάμ, ἡ ἐκ τῆς Χαλδαίας κα- ταγομένη, ἡ μετὰ τὴν εἰς τὴν Συρίαν μετακομιδὴν αὐτῆς πολλαπλα- σιασθεῖσα ἐν Αἰγύπτῳ, ὅθεν ἐξῆλθεν, ἵνα οἰκήσῃ τὴν Παλαιστίνην, μέρος^Θ ἔσαν τῆς Συρίας, ἡγνόει παντελῶς τὸ κεχαρισμένον τοῖς πα- τράσιν αὐτῆς δόγμα, ἔ τὸ τῶν δύο γενῶν, μετ' ὧν ἀλληλοδιαδόχως συνεμίγη;

5. Τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνε^Θ ἔστ^Θ; ἀντὶ ἀποκρίσεως ἔνστατιν εὐθύς προβάλλει. „Δύσκολόν ἐστι, λέγει, εὑρεῖν τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ „ἐν τῇ ἐξόδῳ, ἡ τῷ Λευίτικῷ, ἡ Δευτερονομίῳ νόμοι, ἔδέποτε λα-

• λῶσι

Τ' πρῶτον, τὸ
Διαβ. κ. 6°
Ἄρρ. 3.

„λῆσι περὶ τῆς τῆς Φρικώδους δόγματ^{ος}, ὅπερ μόνον ἰχθὺς τὰ κρυπ-
τὰ χαλινῶσαι ἀμαρτήματα (257).

Τιθεὶς τῆτο ὡς ἀληθές, ἀπέδωκα τὸν λόγον (258) ἐν τῷ ἄρ-
θρῳ τῷ παρασημασθέντι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἀριθμῷ. ἀπέδειξε δὲ αὐ-
τὸς, ὅτι ἐπαινετὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγ^{ος}, ἐξέρχας παρασιωπῆσαι τῆτον
μᾶλλον ἢ ἐκπολεμῆσαι. Ἰδὲ δὲ τελευταῖον ὅπερ ἱκανὴν ἐνόμισεν ἀπό-
κρισιν.

6. „Οἱ Ἰσδαῖοι ἔθεν ἑδέποτε ἔγνωσαν τῶν τῆς αἰγυπτιακῆς Θεο-
λογίας.

Τῆτο δυσκόλως περὶ τῆς Μωϋσέως πιστεύει. τὰ τῆς ἔργα καὶ
τὰ συγγράμματα ἐκ ἐμφαίνουσιν αὐτὸν ἀμαθῆ. πρὸς τούτοις, ἐξιν ἀ-
ρά γε ὁ λόγ^{ος} ἐνταῦθα περὶ τιν^{ος} μυστηριώδους ἄρθρου τῆς Θεολο-
γίας, τῶν ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν νῶν ἐγκεκρυμμένων; ἔχι. ὁ λόγ^{ος}
κατὰ σὲ ἐστὶ περὶ φανερῶν τῶν ἐθνῶν δόγματ^{ος}.

7. „Αὐτοὶ, λέγεις σὺ, ἐκ εἶδον, εἰμὴ τελετάς τινας ἐν τῇ κά-
τω ἀνατολικῇ Αἰγύπτῳ.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν τελετῶν τῶν τῶν τὰ βάλσαμα, οἱ ἐνταφιασ-
μοί, τὰ πολυτελῆ μνημεῖα ἐκ ἦσαν πράγματα ἀπάνια, ἔδεν δυσνόη-
τα, ἡδυνάλο δὲ ἀρα οἱ Ἰσδαῖοι ἀγνοεῖν τὸ αἷτιον τῆς τοσαύτης ἐξαι-
σῆς δαπάνης, ἐπέδαν πᾶς Αἰγύπτ^{ος} ἐγίνωσκε, ἔ κοινολόγη, ὅτι
ἔθεν ἕτερον ἦν τὸ αἷτιον, εἰμὴ ἢ πειθῶ τῆς μετὰ θάνατον ὑπάρξεως
τῶν ψυχῶν.

8. „Οἱ Ἰσδαῖοι ἔτοι, λέγεις, ἔθεν ἕτερον ἦσαν, εἰμὴ Ἀῤῥαβες
„κλέπ^η. Ἡμνημόνευσας ἀρά γε τῷ ὅπερ σὺ αὐτὸς ἐδίδαξας ἐν ἔτα
1765, εἶπεν τὸ, ὅτι οἱ Ἀῤῥαβες πιστεύουσι τῇ τῆς ψυχῆς Ἀῤῥαβι-
σῆς, τῇ μελλόντι ζωῇ, καὶ ταῖς ποιναῖς, ἔ βραβεύοις; τῷ ὄντι δὲ ἡ δι-
δασκαλία αὕτη κεῖ^{ται} ἐν τῇ τῆς Ἰωβ βίβλῳ, ὅσις ἦν Ἀῤῥαβ, τὴν δὲ
περὶ αὐτῆς ἀλληγορικὴν, ὡς σὺ λέγεις, ἐξορίαν συνέγραψέ τις Ἀῤῥαβ,
ἀνθρώπ^{ος} τῆς παλαιᾶς ἀρχαιότητ^{ος}. Πρὸς τούτοις πότε οἱ Ἰσδαῖοι
κατήντησαν εἰς τὴν τῆς δόγματ^{ος} τῆς γνώσιν;

9. „Τῆτο, λέγεις, ἔ γέγονεν εἰμὴ περὶ τὸν καιρὸν, καὶ ὃν ὁ
ἱησὺς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον.

Ὡς ἀνθρώπε παράλογε, καὶ τολμηρέ. ἐκ ἀπέδειξα, ὅτι τῷ τὸ
δόγμα διδάσκουσιν καὶ μόνον τὰ τῶν Μακκαβαίων βιβλία, ἀλλὰ καὶ τὸ
τῆς Σοφίας τὸ ὑπάρχον πρὸ τῆς ἱησὺ Χριστοῦ τῆς ἐλάχιςον ἔτη τετρα-
κόσια, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησιασθ, τὸ πρὸ αὐτῆς ἔτη χίλια, τελευταῖον καὶ
τὸ τῆς Γενέσεως, ἐν ᾧ μετ' ὀλίγον ἀφορμὴ προκύψαι μοι ἐπαναλαβεῖν
τὸ αὐτό.

Καφ. 25. τῆς
περὶ ἱσδ. Φι-
λσοφ. σ. 127.
τῆς ἐν 12, ἐκδ.

2. Μακκ. 7. 9.
Σοφ. 3.
Ἐκκλ. 3. 16.

AP-

ἈΡΘΡΟΝ Γ'.

Περὶ κληνοβατίας τῆς ὑπὸ τῆς κριτικῆς ἀπονεμομένης τοῖς Ἰουδαίοις.

1. **Η** τῆς σημείωσις εἰς τὸ ἑβδομον ἐδάφιον τῆς δεκάτης ἐβδόμης κεφαλαίῳ τῆς Λευϊτικῆς, πολλῶν μετριωτέρα ἐστὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς περὶ τῆς αὐτῆς εἰρημένων ὑποθέσεως ἐν τῇ ἰδίᾳ περὶ τὴν ἰσορρίαν φιλοσοφία. ἐκεῖ μὲν αὐτὸς λέγει. „Οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν κόσμον διασπαρέντες, μετήρχοντο τὴν μαγικὴν τέχνην. ἀπόδειξις δὲ τῆς λαλῆσαι τὸ τῶν ἑπαοιδῶν σάββατον. (259) ὁ δὲ τράγῳ, μετ' ὃ ὑποθετικῶς οἱ μάηγοι συνευγύνοντο, παράγε) ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ παλαιῆς τῶν Ἰουδαίων μετὰ τῶν τράγων συνουσίας. περὶ ὃ ἐλέγχεα αὐτοὺς τὸ Λευϊτικὸν ἐν τῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ. (260) ἐνταῦθα δὲ λέγει μόνον, ὅτι διὰ τῶν τριχέων ἐνοῶν) οἱ τράγοι, εἰς ὃς προσέφερον θυσιᾶς ἐπ' ὀνόματι τῆς Μένδης. (261) ἀναμφίβολον δὲ τὸ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐλάτρευον τῷ τράγῳ τῆς Μένδης. „εἰς τοσαύτην δὲ δεισιδαιμονοῦσαν ἀτιμίαν καλῆντήσαν, ὥστε τὰ τέτων σώματα ὑπέταξαν τοῖς τράγοις. „οἱ δὲ ἄνδρες μετὰ τῶν ἐλάφων ἡμάρτανον (262).

Τὰ ἔργα ταῦτα ἀποδείκνυται δοκῶσι ταῖς ἐκπεφασμέναις μαρτυρίαις ὃ μόνον τῆς Πινδάρου, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἡροδότου, καὶ Στράβωνος, καὶ Πλινταρχοῦ, καὶ Αἰλιανῆς. καὶ δὲ ταύτας ὁ φιλόσοφος ἐσιώπησεν, ὅμως αὖται σώζον) παρὰ τῷ Βοχάρτῳ ὁμοῦ συντελεσμέναι.

2. „Ἀμφιβάλλειν ὃ δυνάμεθα, προσέφησιν ὁ αὐτὸς, περὶ τῆς μετὰ τῶν κτηνῶν συνουσίας τινῶν Ἰουδαίων γυναικῶν.

Ἐὰν ἔλεγεν, ὅτι τῆτο πειθανῶς συμπεραίνει) ἐκ τῆς τῆς Λευϊτικῆς ῥήσεως, ἐλάλει ἂν μετὰ πλείονος ἀκριβείας. Ἰδὲ τὸ ῥητόν. „Οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὃ θυσιάζουσιν ἐπὶ τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς τριχεύουσιν, οἳ αὐτοὶ διεφθάρησαν. τῆτο δὲ τὸ ῥητόν νοήσαντες ἂν τις λαλῶν περὶ τῆς εἰδωλολατρίας, τῆς πολλὰκις σημαινομένης ὑπὸ τῶν ἁγίων βιβλίων διὰ τῶν ὀνομάτων, πορνείας, μοιχείας, βδελύγματος. ἀλλ' ἢ δοκῶσα τῆς ῥητῆς χάσις πρὸς τὰς εἰρημένας ὑπερβολικὰς τῶν Αἰγυπτίων κακίας, δίδωσιν ἀφορμὴν νοῆσαι, τινὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν γυναικῶν μιμηθῆναι κατὰ πάντα τὰ ἀπερὲς ὥρακασιν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐνεργώμενα βδελύγματα.

3. „Παρατηρεῖ τελευταῖον ὁ αὐτὸς, ὅτι ἡ κληνοβατία ἦν πάγκοινος ἐν τῇ γῇ Χαναάν.

Πρέπον ἦν αὐτῷ ἐπισυνάψαι τούτοις καὶ τόδε, ὅτε τὸ Λευϊτικὸν ἐξεδόθη, τότε οἱ Ἑβραῖοι ὃ κατήκον τὴν γῆν Χαναάν, ἐκ τῆς δὲ

Γενεσ. κεφ. 1.
κιφ. 53.

Λευϊτ. 17. 7.

ἔπερ), ὅτι οἱ ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τῶν ἄλλων τῆς Πεντατεύχου βιβλίων πα-
 ριεχόμενοι νόμοι ἔδεν ἕτερον ἐσκόπην, εἰμὴ τὸ ἀποσῆσαι ἀπὸ τῶν Ἰσ-
 ραὴλ, τῶν εἰς τὴν Χαναanaίαν γῆν ἀπερχομένων κατοικῆσαι, τὰς ὑ-
 πὸ τῆς συγκοινωνίας τῶν Αἰγυπτίων παρεσενεχθεῖσας εἰς αὐτὰς ἀ-
 ταξίας, καὶ προφυλάξαι αὐτὰς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς τοῖς Χαναanaίοις
 παγκοίνων ἀτακτημάτων. Ψευδὲς ἔν τὸ, ὅτι οἱ Ἰσραῆλοι ἦσαν οἱ πρῶ-
 τοι, ἢ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τῶν βδελυγμάτων, τῶν κατὰ τὴν 18 κρι-
 τικῆς ὁμολογίας καθεστηκότων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὅπως τινὲς ἄνδρες καὶ
 γυναῖκες τῶν Ἑβραίων τὰς καταπτύσεις ἔμαθον πράξεις. Ψευδὲς
 προσέτι τὸ, ὅτι οἱ Ἰσραῆλοι τοῖς λοιποῖς ἔδνεσιν αὐτὰς μετέδωκαν. διό-
 τι πασιδελόν ἐστι, ὅτι ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἑκατοντάκης εἰρημένον, ὅτι ἀπειρά-
 κισ μείζονα συγκοινωνίαν εἶχον μετὰ πάντων τῶν ἔδνων οἱ Αἰγύπ-
 τιοι καὶ Φοίνικες, ἢ περ οἱ Ἰσραῆλοι. Ψευδὲς τελευταῖον 18, ὅτι τὰ τοι-
 αῦτα βδελύγματα κατεκράτην τῶν Ἰσραὴλ ὡσπερ καὶ τῶν Αἰγυπτίων,
 καὶ τῶν Φοινίκων, τῶν μὴ ἀντιπροτιθέμενον ἐχόντων τὸν χαλινὸν τῶν
 νόμων. περὶ δὲ τῆς ἐσχάτης τῆς αὐτῆς σημειώσεως, τῆς περὶ τῶν ἀν-
 θρωπίνων ολοκαυτωμάτων ἔδεν ἐνταῦθα λέγω. διότι ἱκανῶς αὐτὴν
 ἀπεσκευάλισα, περὶ τῆς εὐχῆς διαλαβῶν τῆς τῆς Ἰεφθάε θυγατρὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς Ε' ἐξόδου.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις 18 κύρου τῆς Ε' ἐξόδου.

1. **Ο**λίγα τῶν Ἑβραϊκῶν εἰσὶ βιβλίων, τὰ μὴ διαμαρτυρούμενα ὑ-
 περ τῆς Ε' ἐξόδου. Ἡ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξόδος, αἱ πλήξασαι αὐτὴν πλη-
 γαί, ἢ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασις, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ θαύ-
 ματα, ἢ τῆς νόμου ἀνακήρυξις εἰσὶν ἡ διηγετικῆς ὕλη τῶν προφητικῶν πα-
 ραινέσεων, καὶ τῶν τῆς Δαβὶδ Ψαλμῶν. ὁ ἑκατοσὸς τέταρτος, ἑκατοσὸς
 πέμπτος, καὶ ἑκατοσὸς τριακοσὸς πέμπτος Ψαλμὸς, τὰ ἀναμφίβολα
 τῆς Δαβὶδ ποινήματα, εἰσὶν ἀκριβῆς περίληψις τῶν τῶν συμβάν-
 των, καὶ ἄλλων πολλῶν ὑπὸ τῆς Ε' ἐξόδου ἰσορρομένων. τῇ δὲ μαρτυρίᾳ
 τῶν ἱερῶν συγγραφέων προσέθετο καὶ ἡ ἠναγκασμένη τῶν θύραθεν ὁ-
 μολογία, τῶν μὴ δυνάμενων ἀρνηθῆναι τὸ, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ὑπὸ τῆς
 Μωυσέως ὁδηγούμενοι, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα κατοικήσωσιν
 ἐν

Η' σ. 48. 21. 2.
 91. 10. 3. 63.
 11—13.
 Α' μ. 2. 10.
 Μ. γ. 6. 4.
 Ψαλ. 77.
 1 η σ. 4. 23.

ἐν τῇ Χαναάν, καὶ ἐδυνάστευον αὐτὰς οἱ Αἰγύπτιοι, θέλοντες αὐτὰς ἐμποδίσαι. τὰ τῶν ῥητὰ παρεθήκαμεν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς δε τῆς βιβλίου. ταύταις δὲ ταῖς ἀποδείξεσι προσιδεῖ ἀπόδειξις ἰχυροτέρα, εἴπερ δυνατόν ἰχυροτέραν εὑρεῖν, ἢ τῆς Μωϋσέως Ὡδή, ἡ συντεθεῖσα εἰς αἰώνιον ἀνάμνησιν τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς Ἰσραὴλ. ἡ διαπαντὸς ἐνεργεμένη τῶν πρωτοτόκων ἐξαγόρασις εἰς μνημόσυνον τῆς θανάτου τῶν Αἰγυπτίων πρωτοτόκων. ἡ πρὸς δήλωσιν τῶν θαυμασίων τῆς τῶν Ἑβραίων φυγῆς περιστάσεων Θεοδοσία τῆς τῆς Πάχα σὺν τῇ τῶν Ἀζύμων ἐροτῆς, ἥν μετὰ τὴν εἰσέλευσιν εἰς τὴν γῆν Χαναάν ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς. ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, τὸ αἰώνιον τῆς τῶν Ἑβραίων εὐλαβείας ἀντικείμενον, ὡς μαρτυροῦσι πάντα τὰ τῶν βιβλίων, πρῶτον τὸ τῆς Ἰησοῦ καὶ τῶν Κριτῶν, εἶτα καὶ τὰ ἐφεξῆς. ἡ Κιβωτὸς Φημὶ, ἐν ἣ ἦσαν αἱ πλάκες τῆς νόμου, ἡ μερὶς τῆς μάννα, διατηρηθὲν εἰς μαρτύριον τῆς ὑπερφυῖς προνοίας, τῆς τὸν λαὸν τῆτον ἐτη τεσσαράκοντα διατρεφάσης ἐν τῇ ἐρήμῳ. τὸ ἂν ἀμφιβάλλειν περὶ τῆς Ἑξόδος κύριος, ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἐναντιῶσαι καὶ περὶ τῆς ὅτι ὑπῆρξε τῷ Ἰσραὴλ γένει πολιτικὴ κατὰστασις, καὶ θρησκεία.

ΑΡΘΡΟΝ Β'

Περὶ τῶν ἐβδομήκοντα ψυχῶν τῆς οἴκου Ἰακώβ τῶν παραγενομένων κατοικῆσαι ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ περὶ τῆς διωγμῆς ὃν ὑπέμειναν οἱ τῶν ἀπόγονοι.

1. **Π**ορευσώμεθα ἐπὶ τὰς τῆς κριτικῆς δυσκολίας. „Δύσκολον, φησὶν αὐτὸς, ἀρεθμῆσαι τὰς ἐκ τῆς Ἰακώβ ἐξεληθῆσας ἐβδομήκοντα ψυχάς. ὅμως ὁ ἅγιος Στέφανος ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῇ εὗρεσκε ἐβδομήκοντα πέντε.

Ἰκανὸν ἦν αὐτῷ πρὸς τὸ εὑρεῖν εὐχερέσατ᾽α τὸν ἀρεθμὸν ἀναγνῶναι τὸ τεσσαράκοντον ἐκτον κεφάλαιον τῆς Γένεσεως. διότι ἐκεῖ εὗρισκεν εὐθὺς ἐξήκοντα καὶ ἑξ ἡμέρας καὶ ἐγγόνους τῆς Ἰακώβ, μὴ περιλαμβανομένους τῆς Ἰωσήφ, καὶ τῶν δύο υἱῶν αὐτῆς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, μηδὲ αὐτῆς τῆς Ἰακώβ, ἡ σὺν αὐτοῖς συγκροτῆντος ψυχὰς ἐβδομήκοντα. Πᾶσαι δὲ αἱ ψυχαί, φησὶν ἡ Γένεσις, αἱ εἰσεληθῆσαι μετὰ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, οἱ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῆς, χωρὶς τῶν γυναικῶν καὶ υἱῶν Ἰακώβ, πᾶσαι αἱ ψυχαί ἐξήκοντα ἑξ. Τοιαύτην ἀνακεφαλαίωσιν ποιεῖ τὸ ἱερὸν ὕψος, καλέσαντες πρότερον ἕκαστον κατ' ὄνομα. ὅτι δὲ ἀρά γε ἡ ἀνακεφαλαίωσις αὕτη σαφής; ὑπόκειται ἀρα μικρὰ τι διυκέρεια;

Γεν. 46. 26. 37

Α' καὶ ὁ ἅγιος Στέφανος ἀρχιμετρεῖ ἐξοδουκονταπέντε.

Ὁ ἅγιος Στέφανος ἑλληνῶν, (263) προτείνει τὴν Γένεσιν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν, ἣτις ταῖς ἐξοδουκοντα ψυχαῖς, ταῖς ὑπὸ τῆς ὕφους, καὶ τῆς Βυλγάτης δηλαμέναις προστίθουσιν ἑτέρας πέντε, ὡς ἐτι ζῶντες τῷ Ἰωσήφ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ γεγεννημένους. ἔτι δὲ εἰσὶν ὁ Μαχεῖρ καὶ ὁ Γαλαὰδ, ὧν ὁ μὲν υἱὸς, ὁ δὲ ἐγγονὸς ἦν τῷ Μανασσή. Ὁ Σαταλάμ, καὶ ὁ Ταὰμ, υἱοὶ τῷ Ἐφραὶμ, τελευταῖον ὁ Ἐδώμ, ὁ τῷ Σαταλάμ υἱὸς. ἦν δ' ἀρα δύσκολον εὐρεῖν τῷτο, τὸ πανταχῶς συναντῶμενον;

Γεν. 46. 20. 3.
50. 23.

2. Μεγάλη ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν σοφῶν ἔρις ὑπὲρ τῆς εἰδέναι, τίς ἦν ἔτι ὁ καινὸς (264) Βασιλεὺς, ὁ μὴ εἰδὼς τὸν Ἰωσήφ.

Ὁ κελικὸς θέλει ἀναμφιλέκτως ἐπιφανῆς γενέσθαι μετὰ τῶν τῶν τῶν σοφῶν. διὸ προσάλλει ἐνταῦθα πρῶτον μὲν τὸν Μανεδόνα, ἕτινος τὸ ἀπόσπασμα σώζει παρὰ τῷ Ἰωσήφ, εἰτα καὶ αὐτὸν τὸν Ἰώσηπον, λέγοντα, ὡς αὐτῷ δοκεῖ, πᾶν τὸ ἐναντίον, ὧν Μανεδῶν εἶρηκε. συμπεραίνει δὲ, ὅτι τὸ πᾶν ἐστὶ σκοτεινόν. Βαβαὶ τῆς ἀνακαλύψεως. εὐχερῶς δὲ ἀποδείκνυσι, ὅτι αὐτὸς εἶδε τὸν Ἰώσηπον καλὴν ὥσιν, εἶδε τὸ τῷ Μανεδόνα ἀπόσπασμα (265).

Γεν. 46. 20. 3.
50. 23.

3. „Οὗτος ὁ Βασιλεὺς, φησὶν αὐτὸς, ἀλλόκοτόν τινα ἐνταῦθα λαλεῖ λόγον. ἔπρεπεν, ὡς δοκεῖ, περὶ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν διαμονῆς, καὶ περὶ τῆς μὴ βασιλεύσαι αὐτὸς αὐτῶν, ἐχὼν δὲ περὶ τῆς τῶν φυγῆς φοβεῖσθαι. εἶδεις τόπως κατακρατήσας καλῶς, φεύγει ἐξ αὐτῶν (266).

Ὁ Βασιλεὺς ἕτος ὁ καινὸς, τῷ τῷ οὗτος ὁ ξένος τῆς πατρίδος τῶν παλαιῶν Φαραὼ, (ὧν ὑπεργὸς ὁ Ἰωσήφ) ὁ καὶ τὸν θρόνον αὐτῶν, ὡς εἴκειν ἀρπάσας, δεδιδαγμένος ἦν τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑβραίων βέλτιον τῷ τῷ φιλοσόφῳ. εἰκότως δὲ γνωστὸν ἦν τοῖς Ἑβραίοις, δι' αὐτῶν δὲ καὶ πάση τῇ Αἰγύπτῳ, τὸ ὑπὸ τῷ Ἰωσήφ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ρηθὲν ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς αὐτοῦ. „Εγὼ ἀποθνήσκω. Ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὁ Θεὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνάξει ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν, ἣν ὡμῶς ὁ Θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ. καὶ συνανήσετε τὰ ὅσα με ἐντεύθεν μετ' ὑμῶν. Ἐπεὶ ἔν γινώσκῃ ἐγένετο ἡ πρόφθεσις τῆς τῷ Ἰακώβ πατρίδος, εἶδεν ἀλλόκοτον εἶχεν ὁ τῷ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου διαλογισμός. βέλεται μὲν ἕτος κατέχευεν τὸν πολυάριθμον λαόν, καὶ ὅτι μεγάλη κέρδη ἐκ τῆς φιλοπονίας αὐτοῦ ἠδύνατο πορίζεσθαι, συλλογίζεται δὲ εἰς τοιαύτην αὐτὸν ἀγαγεῖν κατάσασιν, ὥστε μηδέποτε δύνασθαι λαφυραγωγῆσαι τὴν Αἴγυπτον, καὶ μετακομίσαι τὸν πλῆτον αὐτῆς,

Γεν. 50. 24.
25.

τῆς, ὅπως τὸ γένος τῷ διατείνεται βασιλεῦσαί ποτε, ὅπερ δὴ ἔγνω-
σὸν ἦν αὐτῷ, ἡ σκέψις αὐτῇ κωλύειμε δεχθῆναι τὴν ἐξ ἧς Συρια-
κὴν, καὶ Ἀραβικὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἐκ θεμελίων ἐξαφανίσῃ τὴν ἐν-
σασιν. Φόβω τῷ μὴ πολεμῆσαι αὐτὰς κατ' ἡμῶν, καὶ ἐξῶσαι ἡμᾶς
τῆς γῆς.

4. Σημαῖωσεν ἄντις, προσέθησιν ὁ αὐτὸς, ὅτι αἱ Ἰσραηλίτιδες
„γυναῖκες ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐξηρημέναι ἦσαν τῆς ἐν τῇ Γενέσει ἐκφω-
νηθείσης κατὰ πασῶν τῶν γυναικῶν κατάρας, αἵτινες κατεδικάθη-
σαν ἐν ὀδύνῃ τίκταν τέκνα.

Ὁ Φιλόσοφος ὅτος ἐκ ἧν πάντως σοκός. διότι παρ' αὐτῷ ἡ ποι-
νὴ καὶ ἡ ὀδύνη συνώνυμά εἰσι τῇ καλάρᾳ. Χάρις δὲ τῷ Θεῷ, τῷ τῆς
πατέρας ἡμῶν μὴ καταρασαμένῳ. τὰ πρόσκαιρα κακὰ, δι' ὧν πρὸς
ποινὴν τῆς παραβάσεως αὐτὰς τε καὶ τὴν διαδοχὴν αὐτῶν ὁ Θεὸς κα-
τέβλησεν, εἰσὶ συνεχῆς ὑπόμνησις τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφῆς. Αἱ δὲ
Ἰσραηλίτιδες γυναῖκες ἐκ ἧσαν ἐξηρημέναι τῶν τῆς κηρύσεως ὀδυνῶν.
ἀλλ' ὁ βίος αὐτῶν εὐτακτότερος ὢν, καὶ ἐπιπονώτερος τῷ τῶν Αἰγυπ-
τῶν γυναικῶν, εὐκολώτερον ἐποίησεν αὐταῖς τὸν τόκον. Ἄλλως τε. Ἡ
ταραχὴ, ἣν προσέξενσαν αὐταῖς αἱ τῆς Φαραὼ θανατηφόροι προφυ-
λακαί, αἵτινες ἐκ ἐπ' ἀκριβὲς διεφυλάχθησαν μυσικαί, ἱκανὴ ἦν θαρ-
σοποιῆσαι αὐτὰς, καὶ τρόπος ὑπαγορευσαί τῷ μαιεύεσθαι.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς θέσεως τῆς γῆς Γεσέμ.

1. Ἰδὲ μικρὸν ἔχον Γεωγραφίας. Ἐὰν ἡ γῆ τῆς Γεσέμ ἕκαστο ἐν
τῷ Ἀραβικῷ νομῷ, ἴσῳ μεταξὺ τῆς Κασίης, καὶ τῆς ἐρήμου Ἐδὰν, ὡς
ἂν τινες διχουρίζον, μακρὰν ἀπέχεν ἀπὸ τῆς Νείλου. διὸ ἀνάγκη ἦν
πολλὰς διελθεῖν λέγας πρὸς τὸ πνίξαι τὰ βρέφη.

Κατὰ ποῖον δυσύχημα προτιμᾷ αὐτὸς πάντοτε τὰς μηδὲν ἐχέ-
σας θεμελίον, μάλλον δὲ τὰς ἀποδεδειγμένας ψευδεῖς γνώμας τῶν
σερεωτέρων; ἡ καρποφόρος, καὶ ὑπὸ ἐνὸς τῶν τῆς Νείλου ῥυάκων πο-
τιζομένη γῆ τῆς Γεσέμ, ὅδε ποτε ἕκαστο ἐν τῷ ἀκάρπῳ καὶ ἀμύνει Ἀ-
ραβικῷ νομῷ, τῷ ἐν τῷ ἰσχυρῷ καμένῳ τῆς Σβεσίης. (267) ἐκτείνε
δὲ ἡ γῆ τῆς Γεσέμ κατὰ μῆκος ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς σόματος τῆς Νείλου
ἄχει τῆς ἰσχυρῆς τῆς Δέλτα. διότι ὁ Ἰωσήφ ἐξεληθὼν τῆς Τάνεως, μη-
τροπόλεως τῆς Αἰγύπτου, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐκ τῆς Παλαιστίνης. πα-
ραγενομένου πατρὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, συνήντησεν αὐτῷ ἐν γῇ Γεσέμ, ἐν
τῇ ἀνατολικῇ τῆς Τάνεως μέσῃ (268).

Α.

Γεν. 47. 11.

Εξ. 1. 11. 3
12. 37.Φιλ. 77. 12.
43.Α' ριθ. 13. 22.
Επ. 13. 18.

Λέγω δὲ, ὅτι ἡ Τάνις ἐπὶ Μωϋσέως, Ἰωσήφ, ἣ αὐτὴ τῇ Α' Βραῶν μητρόπολις ἦν τῆς Βασιλείας τῆς Αἰγύπτου, ἣ καθεδρὰ τῶν Βασιλέων αὐτῆς, ἐφ' ἣν οἱ Πατριάρχαι ἔτοι ἐδάμιζον. Ἰδὲ δὲ ἡ περὶ τῆς ἀπόδειξις. πρῶτον μὲν βέβαιόν ἐστι τὸ, ὅτι ἡ γῆ τῆς Ραμεσσή, ἡ αὐτὴ ἔσα τῇ τῆς Γεσέμ, ὑπέκειτο τῇ τῶν Βασιλέων τῆς Τάνεως ἐπικρατείᾳ. τὸ δὲ τῇ Συγκέλλῃ χρονικὸν προτιθίσιν ἐξ Βασιλείας τῆς Τάνεως, ἡ τῆς κάτω Αἰγύπτου, καλεσμένους Ραμεσσή. τὸ δὲ τὸ ὄνομα ἐν ἑδρὶ καταλόγῳ τῶν ἄλλων Δυναστῶν εὐρίσκειται. Δεύτερον. Δις ἐρρέθη ἐν τῷ ἐβδόμηκῳ ἐβδόμῳ Ψαλμῷ, ὅτι ὁ Μωϋσὴς ἐποίησε τὰ θαύματα αὐτῆς ἐν πεδίῳ Τάνεως. Τρίτον. Ἡ Τάνις δοκεῖ παλαιότερα τῶν τῆς Αἰγύπτου πόλεων, ὡς θεμελιωθεῖσα κατὰ τὴν ῥῆσιν τῇ βιβλίῳ τῶν Α' ριθμῶν ἑπτὰ ἔτη μόνᾳ μετὰ τὴν Χεβρών. ἡτις ὑπῆρχεν ὅτε ὁ Α' Βραῶν ἦλθεν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. (269) τῷ ὄντι δὲ ὁ Χάμ, ἡ ὁ Μεσραῖν ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ἐξελεγοντες ἐκ τῆς πεδὸς Σενάαρ, ἵνα ἐν Αἰγύπτῳ κατοικήσωσι, ἡ συναντήσαντες ὡς εἰκὸς τὰς τῆς Τάνεως πεδιάδας, ἔμεναν εὐθὺς ἐκεῖ.

Εξ. 1. 7.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτά εἰσιν ὁμολογούμενα, δῆλον ἄρα ὁποῖον βάρος ἔχει τὸ τοσούτον ἀποφαντικῶς ὑπὸ τῇ κριτικῇ λεγόμενον, „τῷ ἐξί 1“ „ὅτι ἡ βασιλικὴ αὐλὴ τότε ἦν ἐν τῇ Μέμφει. ὅστις πρὸς τούτοις ὑποτίθει ἐναντίον τῆς ἀληθείας, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῇ κατὰ τῶν Ἑβραίων ἐγερθέντων διωγμῶν ὁ λαὸς αὐτῶν περικεκλεισμένος ἦν ἐν τῇ γῇ Γεσέμ. τὸ δὲ τῆς Ἐξόδου βιβλίου φησὶ ῥητῶς, ὅτι τοσούτον θαυμασίως ἐπληθύνθησαν, ὥστε ἐπλήρωσαν τὴν ἐκεῖ γῆν (270).

2. „Διιχυρίζε“ ὁ αὐτὸς ὅτι ἄπρεπον ἦν τῇ τῇ Βασιλείᾳ Δυλατρί λῆσθαι ἐν τῷ Νείλῳ.

Ἐπελάβετο ἀναμφιβόλως τῇ τοσαύτην διαφορὰν εἶναι μετὰ τὴν τῶν συνηθειῶν τῇ κατ' ἡμᾶς καιρῶ, ἡ τῶν ἐν ἔτει 1500 πρὸ τῇ χριστιανικῇ ἔτις, ὅση ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῇ ἡμετέρῃ κλίματι, ἡ τῇ τῆς Αἰγύπτου.

Ε. 3. Α' ρ3 ρ. 3.
Υ' πρὸς, τῆς
Δια.

„Α' Χ' . . . οἱ κροκόδειλοι;
Νομίζω, ὅτι ἀναιρῶν τὴν περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίαν αὐτῆς, ἐπληροφόρησα αὐτὸν περὶ τῆς, εἰπὼν, ὅτι εἰσίτινες τῇ Νείλῳ ῥύακες, ὅπως κατ' ἐκάστην λῶν, ἐν οἷς σπανιώτατα εὐρίσκοντο κροκόδειλοι. πρὸς τούτοις ἡ τῇ Βασιλείᾳ Δυγάληρ εἶχε πάντως τρόπον λῆσθαι ἐν ταῖς τῇ ποταμῷ ὁχλαῖς ἄνευ τῇ προτιθέναι ἑαυτὴν ταῖς ἐπιηρείαις τῶν ἐν τῇ αὐλακί αὐτῇ κρυπτομένων τερατωδῶν ζώων. ὅσον δὲ πλείονες ὁρῶντο οἱ κροκόδειλοι ἐν τῷ Νείλῳ ὑπεράνω τῇ Δέλτᾳ, τοσούτον σπανιοί εἰσιν ἐν ταῖς ῥύαξι, τοῖς τὸν τόπον ἐκεῖνον διαμερίζουσι. μακρύνοντο
δὲ

δὲ, ὡς Φησὶν ὁ Θεβενότ(Θ*), ἀπὸ τῶν παραλιῶν. καὶ ὁ μὲν Τανιτικός νομός ἐν τῇ παραλίᾳ ἔκειτο, ἐν δὲ ἀποσήμετι λέγας μίᾳς ἔτι σώζεσθαι, χωρίον κείμενον ἐν αὐτῷ τῇ περιοχῇ τῆς παλαιᾶς Τάνεως. ἥς τὸ ὄνομα φυλάττον, καλεῖται Τανάχ, καὶ εἰ ἐς καδέφρα ἐπισκοπική (271).

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ ἀποκρύφου τινὸς βιογραφίας τῆ Μωϋσέως.

1. **Ο** φιλόσοφος, ὁ τοσῶτον εὐφυὲς κριτικός, ὅσον καὶ βαδύνει γεωγράφος, προστίθουσιν ὡς μακροχελὴ περίληψιν πολλῶν αἰόπων διηγημάτων, περιεχομένων ἐν τῇ λεγομένῃ τῇ Μωϋσέως βιογραφίᾳ, (272) ἣν αὐτὸς ἀρχαιοτάτην νομίζει, ὡς συγγεγραμμένην, κατὰ τὸ δοκεῖν αὐτῷ, ἐν τοῖς τῶν Βασιλέων καιροῖς. κατὰ δυσυχίαν δὲ τὰ ὑπ' αὐτῷ ἀναφερόμενα, εἰς τινὰ περιέχουσι, τὴν ἀντίον ἀποδεικνύοντα. ἔτι δὲ προτείνει μὲν ἐκ τῆς μυθολογίας ταύτης τὸ, ὅτι ὁ Α' Γ-γγελος Γαβριήλ ἐξάλη ὑπὸ Θεοῦ πρὸς τὸ διαφυλάξαι τὸν Μωϋσέα, βρέφος ὄντα. προστίθουσι δὲ, ὅτι ἡ Βασίλισ τῆς Αἰθιοπίας ἀνιθεῖσα ὑπὸ τῇ Μωϋσέως ἔγνω αὐτὸν μὲν ἀποπέμψαι, τὸν δὲ ὑφ' αὐτῆς, τὸν ἐκ τῆ Βασιλέως Νεχαὼ ζῆσαι.

Ἀναγνωρίζομεν δὲ ὡς τὸ ὄνομα τῆ Νεχαὼ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου 18 συγκροτῶν τῷ ὑπ' αὐτῷ κατατροπωθέντι Ἰωσήφ. ἔτι δὲ ἡ Βασιλεῖα συμπίπτει τῇ ἀρχῇ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας. οἶδαμεν δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα Γαβριήλ καὶ Μιχαήλ ἐμφανίζοντι πρῶτον ἐν τῇ τῆς Δανιὴλ βίβλῳ. τὰ δὲ ἐν τῇ Παλαιᾷ τῇ συγγεγραμμένα ἑβραϊκὰ βιβλία ἔδεν ὄνομα ἐπιτιθέασιν τοῖς Ἀγγέλοις. ὁ κριτικός ἐν ἑ-τ(Θ) ἀνάγει ἐν τοῖς τῶν Βασιλέων χρόνοις σύγγραμμα, ἐν ᾧ περιέχοντι ὀνόματα, ὑπὸ τῶν Ἑβραίων μὴ γνωριζόμενα, εἰμὶ ὅτε τέλει ἔχον οἱ τῶν Βασιλεῶν. τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἀγχίνοια αὐτῆς. ἡ αὐτὴ δὲ δείκνυσι καὶ τῇ ἐπομένῃ παρατηρήσει.

4. Βασ. 23. 29.

Δαν. 8. 16. καὶ 10. 13.

2.

*) Εἰν τῇ περιγραφῇ τῆς Αἰγύπτου, σελ. 72. καὶ ὁ Σηκάρδ. ἐν τοῖς ὑπομν. τῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀποσελάντ. Τόμ. 6. καὶ Τρεκίτ. ἐν ταῖς περὶ τὸ ὕψος τῆς

Αἰγύπτου. ἱερων. καὶ τὰ Ὑπομνήμ. τῆς Αἰγύπτου. τῶν Ἐπιγραφ. Τόμ. 16. μέτ. 2. σελ. 369.

2. „Δυσapόδεκτον τὸ, ὅτι ἦν ποτε ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ γῆ
καλυμένη Μαδιάμ. ἡ ἁγία Γραφή λαλεῖ μόνον περὶ τῆς Μαδιάμ,
τῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει καμένης τῆς ἀσφαλτὶς λάκκῃ.

Ἀπατᾷ πάντως σεαυτὸν. διότι ἡ Ἐξοδὸς μέρος ἕσα τῆς θείας
Γραφῆς ἐμφανίζει ἡμῖν τὸν Ἰσθμὸν, ἱερὰ τῆς Μαδιάμ, ὅτινος τὰ
πρόβατα ἤγοντο ἕως ἰσθμοῦ Χωρηῆ. τῆτο δὲ τὸ ὄρος πλησιέστατον
ἐστὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ. ἐν δὲ τῇ παραλίᾳ ταύτης τοπίζει ὁ Πτολε-
μαῖος πόλιν, Μοδιανὰ καλυμένην. ἐπὶ δὲ ἀρχὴ τῆς σήμερον εὐρίσκε-
ταί τις τόπος, Μιδιὰν ὑπὸ τῶν Ἀράβων πρόσαγορευόμενος. ἔθεν δὲ
θαυμασθὲν, εἶπερ τὸ τῶν Μαδιανιτῶν γένος, πολυάριθμον ὄν, δια-
φόροις ὑπείκων ἀρχηγού, ἐξετάθη ἀπὸ τῆς λάκκῃ τῶν Σοδόμων ἕ-
ως τῆς παραλίας τῆς ἐρυθρᾷς θαλάσσης.

ἈΡΘΡΟΝ Ε΄.

Περὶ τῶν προτερημάτων, καὶ ἡ Συρία ὑπερέχει τὴν Αἴγυπτον.

1. **Η**μεῖς ὅς ζητῶμεν ἐνταῦθα, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ὡς οἱ ἄσεβεῖς,
„διὰ τὸ ὅς Θεὸς ἔκ ἐδωκε τῷ ἡγαπημένῳ λαῷ αὐτῷ τὴν ὑψίστην καὶ
καρποφόρον Αἴγυπτον, ἀλλὰ τὸν μικρὸν ἔκ κάκιστον τῶτον τόπον,
περὶ ὃς εἶρη, ὅτι ῥέκσιν ἐν αὐτῷ ποταμοὶ μέλιτος καὶ γάλακτος;

Ἡμεῖς πληροφορήσομεν τὰς ἄσεβεῖς ἅματε καὶ τὴν τῶτων ἡχῶ.
Ἡ τῇ διαδοχῇ τῆς Ἀβραὰμ ἐπαγγελθεῖσα γῆ ἐστὶν ὁ τόπος ὁ ἐκτε-
νόμνος ἀπὸ Αἰθιοπίας ἕως Βορρᾶ, καὶ ἀπὸ Αἰγύπτου ἕως Εὐφράτης. ταῦ-
τά εἰσι τὰ ὅρια αὐτῆς κατὰ τὴν Γένεσιν καὶ τὸ Δευτερονόμιον. τῷ
ὄντι δὲ τοιαύτη ἦν ἐπὶ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος ἢ τῆς μοναρχίας τῶν
Ἑβραίων ἑκτασίς, ὡς παρέστη περὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τῶν Βα-
σιλεῶν Βιβλίας διαλαβῶν. ἡ ἐν γῇ τῆς ἐπαγγελίας νοσμένη κατὰ
πᾶσαν τὴν ἑαυτῆς ἑκτασίς ἐστὶ κατὰ κυριολεξίαν ἡ Συρία, ἀπὸ τῆς
Ταύρας ὄρους καὶ τῆς ποταμῷ Εὐφράτης ἕως τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐρυθρᾷς
θαλάσσης. ὁ λόγος ἔστι περὶ τῆς εἰδέναι, πότερον ἢ ἐπαρχία αὕτη
ἢ ὡραιότερα τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μικρόστις τόπος ἐστὶ καὶ κάκιστος, ἢ ὑ-
περέχει διὰ τὴν πληθύν τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν τὴν ὑψίστην καὶ καρ-
ποφόρον Αἴγυπτον.

Ὁ Μωϋσῆς ῥήμασι μὲν δυσὶ, φράσαι δὲ ἐμφαντικωτάτῃ σημαί-
νει τὴν τῶν τόπων τῶτων διαφορὰν. „Ἐστὶν δὲ, λέγει ἔτος τοῖς Ἰσρα-
ηλίταις, ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομήσαι αὐτὴν ἔχῃ ὡς περὶ ἡ
γῆ Αἰγύπτου ἐστὶν, ὅθεν ἐκπεπόρευσε ἐκεῖθεν, ὅταν ἀσείρῃσι τὸν

„αὐτό-

Γεν. 15. 18.
Δευτ. 1. 7. 3
11. 24.

Δευτ. 1. 10.
12.

ἡ πόρον, ἢ ποτίζωσι τοὺς ποτὶν ὡσεὶ κήπον λαχανείας. ἡ δὲ γῆ εἰς
 ἣν εἰσπορεύη ἐκεῖ κληρονομήσαι αὐτήν, γῆ ὀρεινὴ ἔστι πεδινὴ, ἐκ τῆς
 ἡμετέρας τῆς ἑβραϊκῆς πίεται ὕδωρ. γῆ ἣν Κύριος ὁ Θεὸς σε ἐπισκοπεῖ αὐ-
 τὴν διαπαντός, οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου τῆς Θεοῦ σε ἐπ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς
 ἡμετέρας ἐνιαυτοῦ, ἔως συντελείας τῆς ἐνιαυτοῦ. Καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ
 δοκῇ, ὅτι συνεργεῖ εἰς τὸ ἀπρακτεῖν, ἢ ἀπόνως διάγειν ἢ μετὰ τὴν
 καθήκονσαν τῇ Νεῖλῳ αὐξήτιν ὑπερβολικὴ καρποφορία, ὡσαύτως ἢ ἡ
 εὐκολία τῆς Γεωργίας, ἥτις ἴσα ἔστι μόνον ἐν τῷ ἀνακινεῖν ὀλίγον τὴν
 ὑπὸ τῆς ποταμῆς συλλεχθεῖσαν ἰλὺν πρὸς τὸ καταβαλεῖν ἐκεῖ τὰ σπέρ-
 ματα, ἐν ποίῳ ὅμως κινδύνῳ ἢ πρόκειται ὅλον τὸ ἔθνος, ὅτε ἐν ἐνίοις
 ἔτεσι κατ' ἀκολυθίαν, ὅπερ ἔκ ἐστι σπάνιον, ἦτοι μάλλον, ἢ ἥτις τῆς
 δέοντος ὁ Νεῖλος πλημμυρεῖ; τῆτο ἐν τῇ Συρίᾳ ἢ συμβαίνει. ἢ δὲ
 ἐν αὐτῇ ὑπερβολικὴ ξηρασία, ἢ μόνη μάστιξ, ἢ ἐκφοβῶσα αὐτήν,
 ὥστε ποτε χεῖρον ἐστὶ κοινὴ. ἢ τοσούτον ἀναγκαῖα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τῇ Νε-
 ῖλῳ πλημμύρα γίνεσθαι αὐτῇ λοιμωδῶν νοσημάτων πηγὴ ἀνεξάντητος,
 ὅτε ὁ ποταμὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπιστρέφας αὐλακί, μέρος τῶν ἐαυτοῦ ὕδα-
 των ἔντε τοῖς λάκκοις καὶ τοῖς χαλαροῖς σήπησιν ἑαυτοῖς. ἐκ τούτου
 πρὸς τούτοις ἔστι τὸ πλῆθος τῶν ἐντόμων, τῶν ἐν ἱκανῷ μέρει τῆς ἐνι-
 αυτοῦ νύκτα τε ἢ ἡμέραν ἀνθρώπων τε ἢ κτήνη βατανίζόντων. ἢ ἄμ-
 μος τελευταῖον, ἢ ὑπὸ τῇ Νεῖλῳ ἀποτιθεμένη, εἴτα ὑπὸ τῇ ἀπηλι-
 ῳτῇ ἀνέμῳ ὑψιζόμενη λοιμὸς γίνεσθαι τῶν μὲν ὀμμάτων, εἰσίστα ἐν αὐ-
 τοῖς, καίσα δὲ αὐτὰ ἢ σβεννύσσει. τῶν δὲ τροφῶν, ἀναμιγνυμένη
 αὐταῖς, καὶ ὅποιανδήποτε μετέρχων ἐπιμέλειαν πρὸς ἐμφραξίν τῶν
 περιεχόντων αὐτὰς ἀγγείων τε ἢ καλάρων. τῆς δὲ νυκτερινῆς ἀνα-
 παύσεως, διὰ τὸ αὐτὴν τὴν λεπτοτάτην ἢ καυσικὴν ἄμμον εἰσδύειν
 θαυμασίως καὶ τοῖς ἐνδοῖς τῶν κλινῶν αὐτῶν, ἢ καταπληρῶν αὐτάς.
 ἢ δὲ Συρία τῶν κακῶν τούτων ἀμέτοχος. τὸ τῆς γῆς ὕψος, ἢ τῆς
 ὀρεῶς ἢ θαλάσσης, ἢ ἡ μεσόγειος παροχεύει, ἐπιφέρεισιν αὐτῇ κα-
 τὰρ ἢ ὑγαινὸν ἄερα. ὥστε ποτε δὲ χεῖρον τῇ τῇ λοιμῇ μάστιγι ὑπέ-
 κειτο, εἰ μὴ μετεδίδωσαν αὐτὸν αἱ συνοδοιποροῦντες ἔμποροι, οἱ ἐκ τῆς
 κατὰ πᾶσαν πενταετίαν μολυνομένης Αἰγύπτου ἐρχόμενοι. τοιαῦτα εἰσὶν
 αἱ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς καρποφορίας αὐτῆς αἰτίων ἀναπη-
 ζομαι βλάβαι. πρῶτος δὲ ταῦτα ἢ τὴν ἐν αὐτῇ ξέρησιν τῶν ἀγαθῶν,
 ὧν πλετεῖ τῇ Συρίᾳ. ἢ μὲν Αἰγύπτος ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς εὐθηνίας αὐτῆς ἔχει
 θαυμασίαν ποσότητά σίτου ἔστι ὁ σπέρων, τῇ δὲ Συρίᾳ ὥστε τῶν λείπει.
 ἢ μὲν ἔχεισιν οἶνοφόρος, ἢ δὲ ποιότης τῆς ἐλαίας αὐτῆς ἢ καλὴ. ἢ δὲ καλλίστη
 οἶνος ἔχει, ἢ ὁπώραν νοσίμων εὐπορεῖ πολλὰς τε ἔχει λιμένας, ἢ τῶν
 ἐν πάσῃ τῇ Αἰγύπτῳ κρείττους. ὁ Εὐφράτης ἀνοίγει αὐτῇ τὴν με-

P P

τά

Οὐκ Τ. ε. σ.
 25. 30. τῆς
 βούτης.

Καταβάνι.

τὰ τῆς ἐνδοτέρας Ἀσίας, ἢ τῆς Περσικῆς κόλπῃ, ἢ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης συγκοινωνίαν. ἑξὺς ἔχει πρὸς τὰς οἰκοδομίας ἄριστα, ὧν ὁ Αἴγυπτος πάντῃ ἁμοίρος. περὶ δὲ τῆς τῆς κλίματος εὐκρασίας τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπικρίναι δυνάμεθα ἐκ τῆς καλῆς ἀνασῆματος τῶν ἡμετέρων Μαρωνιτῶν, οἷς οἱ Αἰγύπτιοι παραβαλλόμενοι ἔδεν ἑτερόν εἶσιν, εἰμὴ πυγμαῖοι ἀσχημοί. περὶ δὲ τούτων καλῶς μάρτυρας τὰ πράγματα. ἔκ ἐσιν ἄνθρωπος εἰδήμων, ὅσις ἀναγκασθεὶς ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος, ἔκ ἂν προκρίνῃ τὴν Συρίαν τῆς Αἰγύπτου. ἀλλ' ἔδὲ Βασιλεὺς πεπαιδευμένος, ὁ μὴ ἐπιθυμῶν μᾶλλον βασιλεύειν ἐπικρατείας τῇ Συρίᾳ ἢ περὶ τῇ Αἰγύπτῳ ὁμοίας.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις τυχόν, ὅτι λαλῶν περὶ τῆς Συρίας, νοῶ τὴν Συρίαν ὅλην, ὁ δὲ λόγος ἐστὶ μόνον περὶ τῆς ἁγίας γῆς, τῆς μεταξὺ Δὰν ἢ Βηρσαβεῖ ἰδὲ εὐθὺς ἢ ἀπάντησίς μιν. Κατὰ τὰ ὑπ' ἐμῆ προτεθέντα ῥητὰ, ὡσαύτως ἢ κατὰ τὸ τριακὸς τέταρτον κεφάλαιον τῆς τῶν Ἀριθμῶν βιβλίου, ἢ μὲν γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐκτείνετο πολλῷ ἀπώλερον τῆς Δὰν, οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἔτη πλέον ἢ ἑξήκοντα κατεκράτην ἕως τῆς Εὐφράτης. προσέθημι δὲ, ὅτι τὸ τῆς Συρίας μέρος τὸ μεταξὺ τῆς Δὰν ἢ Βηρσαβεῖ, καὶ γενικῶς ἦν καρποφόρον ὑπάρχον τῆς ἀνω Συρίας, μετέχει ὁμοῦς τῶν πλείονων ἀγαθῶν, καὶ ἢ ἡ Συρία τὴν Αἰγύπτου ὑπερέχει, τρεῖς τῶν λιμένων. ἢ τῆς ὑγίαν ἢ ἄερος. ἢ δὲ ἀνω ἢ κάτω Γαλιλαία, ὁμοίως ἢ ἀπὸ τῆς Καρμῆλης ἄχρι τῆς Γάζης ἐπεκτεινομένη γῆ, εἴπερ καλῶς ἐγεωργεῖτο, ἔδεν ἐλάσσων ἢ τῶν καλλίστων τῆς γῆς μερῶν κατὰ τὴν εὐθηνίαν, καὶ τὴν τῶν καρπῶν ποικιλίαν.

2. Ἀλλὰ λείπει πολὺ, φησὶν ὁ αὐτὸς, πάσῃ τῇ γῇ ταύτῃ εἰς τὸ ἰσοφαρίζειν τὴν σήμερον τῇ Κόρῃ, ἥτις κατὰ πάντα ὁμοιάζει. Εἴκοσι περιηγηταί, ὅς αὐτὸς ἐώρακεν, ἐπληροφόρησαν αὐτὸν περὶ τούτου.

Πισευτέον τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ἔτοι ὁμοῦς οἱ εἴκοσι περιηγηταί περὶ τούτου ἔδεν πάντως ἐγράψαν. διότι αὐτὸς ἀντέχετο μόνον τῆς διὰ λόγον πληροφορίας αὐτῶν. ἐγὼ δὲ συνεβελεύθην δέκα ἐπὶ τὸν ἄριστον, οἵτινες ἐγράψαν τὸ ἐναντίον. προλαβόν δὲ πολλῶν ἐξ αὐτῶν, πολλὰ ἔτη διατριψάντων ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, παρέθηκα τὰς ῥήσεις. προτιμῶ δὲ αὐτὰς τῶν περιηγητῶν περὶ ὧν αὐτὸς λαλεῖ, διότι ἡ ἐκείνων μαρτυρία καταντᾷ ἐντελῶς εἰς τὴν βᾶσιν, ἐφ' ἣν δυνάμεθα θεμελιῶσαι τὴν τούτου μάστιγιν.

Οἱ καὶ ἡμᾶς κοινοὶ κατάλογοι προάγουσιν, ἐὰν καλῶς μνημονεύω, εἰς ἑξήκοντα τρεῖς χιλιάδας ὅλον τὸν τῆς νήσου Κόρης λαόν, ἢ ταῦ

ταῦτα μετὰ τὴν εἰρήνην, ἢ τὴν εἰς τὰς Γάλλους ὑποταγὴν αὐτῶν. βέβαιον δὲ τὸ, ὅτι οἱ παλαιοὶ κληροὶ τῆς τῷ Ἰσδα καὶ Βενιαμὴν φυλῆς, ἔλαττον τεταρτημορίου ὄντες τῆς Παλαιστίνης, καὶ σχεδὸν τὸ τρίτημόριον κατὰ τὴν ἑκτασὶν τῆς νήσου Κόρσης, περιέχουσι πλέον ἢ 6000 οἰκητῶν, καὶ ὑποκείμενοι ὑπάρχωσι τῇ τῶν Τέρκων διοικήσει, καὶ ταῖς ἀκαταπαύστοις τῶν Ἀράβων ἐπιδρομαῖς, αἷς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὑπόκεινται κλήρου. ἡ μὲν Ἱερουσαλὴμ ἔχει οἰκηθῶρων χιλιάδας εἴκοσι, ἡ δὲ Χεβρών τετράλχιζον δώδεκα, ἡ δὲ Βηθλεὲμ περίπερ δύο. ἰδὲ τριάκοντα ἢ τέσσαρες χιλιάδες ψυχῶν ἐν μόναις τρισὶ πόλεσι τότε τῷ μικρῷ τῆς Παλαιστίνης μέρος. οἱ δὲ ἀγροὶ εἰκότως πλείονας περιέχουσι.

3. „Ἀλλὰ τί ἀποκριθῶμεθα τῇ ἀθλάσει μαρτυρίας τῷ Θεῷ Ἱερωνύμῳ, ἐπιβεβαιῶντι ἐν τῇ πρὸς τὸν Δάρδανον ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὅτι „πᾶσα ἡ τῷ Ἰσδαϊκῷ λαῷ δεσποτεία ἐκ ἐπεκτείνετο, εἰ μὴ ἀπὸ Δάν „ἕως Βηρσαβεῖ. ἐγὼ αἰχνοῦμαι, προσέφησιν ἔτι ὁ πατήρ, εἰπεῖν, „ποῶν ἐσι τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας τὸ πλάτος. ἀπὸ τῆς Ἰσπτης „ἄχρι τῆς Βηθλεὲμ ἀριθμοῖσι μόνον τεσσαρακονταεξὶ μίλια, μετὰ δὲ „ταῦτα ἔδεν ἕτερον εὐρίσκεις, εἰμὴ φοβεράν ἐρημον, ὑπὸ θηριωδῶν „βαρβάρων οἰκισμένην. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὑμεῖς ὦ Ἰσδαῖοι, ἐρεῖτέ μοι „ἀνδρόκομος, ὅτι γῆν τῆς ἐπαγγελίας νοητέον τὴν ὑπὸ τῷ Μωϋ- „σέως ἐν τῷ τῶν Ἀριθμῶν βιβλίῳ περιγραφομένην, ἀλλ' ὑμεῖς ἐ- „δέποτε κύριοι αὐτῆς γεγόνατε. Καὶ μετ' ἑπολλά. Ἐπαγγέλλεσθαι „δὲ μοι τὸ Εὐαγγέλιον Βασιλείαν ἑβραίων, ἧς ἕδεμῃ μνήμη ἐν τῇ „παλαιᾷ Διαθήκῃ.

Τὶ ἀποκριθῶμεθα; τὰ ἐξῆς. ταῦτα τῷ Ἱερωνύμῳ ἰὰ ῥήματα ἠδὲ δὲως δακνύουσι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τόπον μικρόν τε καὶ κάκιστον, καὶ ἑλλειπόντα πολὺ εἰς τὸ ἰσοφαρίζειν τῇ ὁμοιότητι αὐτῇ Κόρσῃ, ὡς ὁ κριτικὸς ἐνταῦθα βεβαιῶσαι προέειπε. ἐν πᾶσι ταῖς τοῖς τῷ Ἱερωνύμῳ ῥήμασιν ἕδεμῃ λέξις ἀντίκειται ταῖς τῶν Ἱερῶν τε καὶ θύραθεν ὑπομνημάτων μαρτυρίαις, τῶν περὶ τῆς καρποφορίας τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἀληθῶς δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὁ Ἱερὸς διδάσκαλος προσπαθῶς σπινδαλεῖ περιεῖλαι αὐτὴν ἐν τοῖς σενωτέροις ὁρίοις αὐτῆς, διαμετρῶν τὸ μήκος αὐτῆς μόνον ἀπὸ Δάν ἕως Βηρσαβεῖ, καὶ βεβαιῶν ὑπάρχει τὸ, ὅτι ἐπὶ τῆς Βασιλείας Δαβὶδ ἢ Σολομῶντος ἐπεκτείνετο ἀπὸ τῆς Εὐφράτης ἄχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. ὁμοίως λαμβάνει πλάτος αὐτῆς μόνον τὸ ἐν τῇ γῇ, τῇ μεταξὺ τῆς Ἰσπτης καὶ Βηθλεὲμ, καὶ ἀναμφήριζον ὑπάρχει, ὅτι τὸ ἀληθὲς πλάτος τῆς ἐπαγγελμένης γῆς, μετράμενον δι' εὐθείας ἀχθείσης ἀπὸ τῆς Ἰσπτης διύσης τε διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἱεριχῶ, καὶ προαχθείσης ἄχρι τῶν ὁρέ-

ὁρέων τῶν πέραν τῆς Ἰορδάνου, ὅθεν ἄρχεῖ) ἡ Ἀραβία, εἰς τετράχισον λέγαι τριάκοντα. δῆλον δὲ, ὅτι ὁ Ἰερώνυμος ἐν τέτοις ἔδεν ἔτετον ἐσκόπει, εἰμὴ τὸ ταπεινῶσαι τὴν μεγάλην τῶν Ἰουδαίων περὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν δεσποτείας ὑπόληψιν (273).

Αὐτὸς ἔδει ἄρα, ἀληθείας δικαζέσης, αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν Ἀάρδαν ἐπιστολῇ, τῇ ὑπαγορευθείσῃ, ὡς φησιν ἕτος ὁ ἱερὸς διδάσκαλος, βεβιασμένως, καὶ ἐν ὀλίγοις ῥήμασιν, εἰς ταχυτάτην ἀποκρίσιν τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐπιστολῆς αὐτῇ ἐπιστολῆς ὑπὸ τῆς ἐπίτηδες ἐστέλλετο ταχυδρόμου, καὶ περιμένοντο τὴν ἀπάντησιν. ἔδει, λέγω, τῷ κριτικῷ ζητεῖν ἐν ταύτῃ 1ῃ ἐπιστολῇ τὰς ἀκριβεῖς εἰδήσεις τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας; διὰ τὴν ἐκ ἐσκέφθη αὐτὸς τὰ σοφὰ ὑπομνήματα, ἐν οἷς ἔστι ὁ μέγας ἀνὴρ εὐκαίρως τε καὶ ἡσύχως διέλαβε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης; Ἐν αὐτοῖς ἀνέβη αὐτὸς τὸ, ὅθεν καρποφορώτερον τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἐὰν μὴ προχόντες τοῖς ὁρενοῖς καὶ ἐρήμοις τόποις, ἐκλάβωμεν πᾶν τὸ πλάτος αὐτῆς ἀπὸ τῆς ῥύακος τῆς Αἰγύπτου ἕως τῆς Εὐφράτης κατὰ ἀνατολὰς, καὶ τὴν πρὸς βορρᾶν ἑκτασιν αὐτῆς ἕως τῆς ὄρεος Ταύρου, καὶ τῆς ἀκρωτηρίου τῆς Ζεφυρίων, τῆς ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Κιλικίας καί μεν. Εὕρισκε δ' ἂν καὶ ἄλλα πολλὰ ῥητὰ ὅμοια τῷ προκειμένῳ.

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν Σ'.

Περὶ τῆς τῆς Θεοῦ ἐμφανείας ἐν τῇ καιομένῃ βιάτῳ.

1. **Ο** κριτικοὶ, φησὶν ἔστι ὁ μέγας φιλόσοφος, ἐλέγχουσι τὸν Μωϋσέα, ζητήσαντα παρὰ τῆς Θεοῦ ἰδὸν ὄνομα αὐτοῦ. ὁ Θεὸς ἔδεν Ἰωάννης καλεῖται, ἔδεν Ἰάκωβος.

Σύμφημι. ἀλλ' ἐκ τῶν λέξεων, δι' ὧν οἱ ἄνθρωποι σημαίνει τὸ ὑψίστον ὄν, ἔκ αὐτῳ γὰρ ἑτέρα μᾶλλον τῆς ἑτέρας ἐμφαίνει μείζονά τε καὶ εὐδύτεραν ἔννοιαν; ταῦτα τὰ ῥήματα, ἐγὼ εἶμι ὁ ὢν, ἐκ ἐμφανίζουσι μᾶλλον ἀνεπτυγμένον καὶ φωτιστικόν, ἢ περὶ τὸ Θεός; τῷτο δὲ ἐστὶν ὅπερ σημαίνει ἡ λέξις Ἐχέει. αὐτὴ αὐτῆς δὲ ὁ κριτικὸς τίθησι τὴν Ἐχέει. τῷτο δὲ βαρβαρισμὸς ἐστὶ ὅμοιος οἷς ἐκεῖ ἐνέπεσε τοσαύτης χεδὸν, ὅσαυτις ἐπεχείρησε γράφαι ἐβραϊκὴν λέξιν. μετὰ δὲ τὸ σφάλμα τῷτο λέγει ἡμῖν, ὅτι ἡ λέξις Ἐχέει μετεβλήθη ἐπ' αὐτὴν εἰς τὴν Ἰεχοβαχ, τὴν κατ' αὐτὸν μὲν σημαίνουσαν ὁλοθρευτὴν, κατὰ τινος δὲ, ποιήν.

Ἡ λέξις Ἐχέει καὶ μετεβλήθη εἰς τὴν Ἰεχοβαχ, ἀλλ' ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία αὐτῆς. ἡ δὲ Ἰεχοβαχ καὶ σημαίνει ὁλοθρευτὴν, ἀλλὰ τὸ

τὸ κατ' ἐσάν ὄν, τὴν πηγὴν τῶν ὄντων. τῷτο δὲ ἐστὶ τὸ ἄρρητον ὄνομα, ὅπερ ὁ Θεὸς διηρμήνευσεν τῷ Μωϋσῇ εἰπὼν, ἐγώ εἰμι ὁ ὢν.

2. Ὁ κριτικὸς ἐλληνιστὴς ὢν, ἐπίσης δὲ καὶ ἐβραϊστὴς προσδεῖς λέγει. Ὁ ἁγίος Κλήμης Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ τῶν ἑρωμάτων αὐτῷ βεβαιοῖ. ὅτι ἐπειδάν τις προσφέρῃ τὸ ὄνομα τῷτο πρὸς τὸ ἑς ἀνθρώπου τινός, ἔστι παραχρῆμα πίπτει κατὰ ψυχρὸς νεκρός. ὁ δὲ Νεχεφρὺς, ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς ἀπέθανε παραχρῆμα, ὅτε ὁ Μωϋσῆς προέφερεν αὐτὸ πρὸς τὸ ἑς αὐτοῦ.

Ὁ κύριος Ἀρχερ, ὁ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ὑπερασπιστὴς ἐσημείωσεν ἐν τῷ παραπληρώματι αὐτῷ τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν Φιλοσοφίας, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐν ταύταις ταῖς τρισὶ σειραῖς, ταῖς ὑπ' αὐτῷ ἐνταῦθα ἀπαναλαμβανομέναις περιέχοντι πέντε σφάλματα, ὧν τὰ μὲν εἰσὶν ἀκριβολογίας, τὰ δὲ ἀξιοπιστίας. παραιτήσατέ με τῆς τῶν ἀμαρτάνων τῶντων ἐκθέσεως. δοκεῖ δέ μοι, ὅτι ὁ φιλόσοφος ὀφείλει τὴν ὑπὲρ τῶντων δικαιολογίαν προτεῖναι πρὶν ἢ ταῦτα ἐπαναλαβεῖν (274).

3. Ἰδὲ δυσκολία τις, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, ψευδής, ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἐκφωνηθέν. Ὁ Μωϋσῆς ἀντὶ τῷ ὑπακούσαι, φησὶ, τῷ Θεῷ, ἔπειτα ἀπελθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέρχετο εἰς τὴν Μαδιὰμ πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. ὁ δὲ Θεὸς ὁ κελεύσας αὐτὸν καταφοβῆσαι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὸν τῆς Αἰγύπτου Βασιλέα, ἐλθὼν εἰς τὴν Μαδιὰμ, λέγει αὐτῷ, ὅτι ἔστι μὲν ὁ Βασιλεὺς τέθνηκεν, αὐτὸς δὲ μετὰ ἀσφαλείας πορευθῆναι δύνατο εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἀναπετάσωμεν τὸ ὕφος. ἰδὲ τί παρίσχησιν ἀμέσως μετὰ τὴν διήγησιν τῆς ἐν τῷ ὄρει Ἰω χωρὶς ἐμφανείας τῷ Θεῷ. Ἐπορεύθη δὲ Μωϋσῆς, ἔπειτα πρὸς Ἰαθὼρ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ πορεύομαι, καὶ ἀποστέψω πρὸς τὰς ἀδελφάς μου, τὰς ἐν Αἴγυπτῳ, καὶ ὁψομαι, εἴ ἐτι ζῶσι. Καὶ εἶπεν Ἰαθὼρ πρὸς Μωϋσῆν, βάδιζε ὑγιαίνων. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν Μαδιὰμ, βάδιζε, ἀπελθε εἰς Αἴγυπτον. τεθνήκασιν γὰρ πάντες οἱ ζητῶντες τὴν ψυχὴν σου. Ἀναλαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ παῖδια, ἀνεβίβασεν αὐτὰ ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, ἔπειτα πρὸς Αἴγυπτον. Ὁ Μωϋσῆς ἐν ὁ σπεύδων μετὰ τὸ πρόσαγμα τῷ Θεῷ ἐπαναγαγεῖν τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ πλησίον ἐρήμῳ ποιμαινομένην ποίμνην ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, καὶ εὐδὺς συν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ πορευόμενος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀμελεῖ, ἢ ἀργοπορεῖ ὑπακούσαι τῷ Θεῷ;

4. Ἐπαναστατῶσιν οἱ κατ' ἡμᾶς κριτικοί, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, ἀκού-

ΟΝΤΕΣ

Εξ 4. 18. 20.

Εξ. 7. 3.

οὐκ ἐστὶν τὸν Θεὸν λέγοντα. Ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ. Τὸτο δὲ δοκεῖ αὐτοῖς πνεύματι κακοποιῆ ἔργον.

Ἐὰν ᾖτοι εἰς ἑαυτὸς ἔλθῃσι, γνώσουσιν μὲν, ὅτι ὁ Θεὸς σκληρύνει τὰς ἀσεβεῖς, ἐκ ἐμπνέων αὐτοῖς ὑπερηφανίαν, καὶ ἀσεβείαν, καὶ βλασφημίαν, ἀλλ' ἐγκαταλιμπάνων αὐτὰς ἐν τῇ διαστροφῇ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἥ ἐν τῇ τολμηρᾷ αὐτῶν προκατάρχη. καὶ ταῦτα μετὰ τὸ ἀπωθῆσαι αὐτὰς πολλάκις τὸ ἐνοχλεῖν αὐτὰς ὥς τῆς ἀληθείας, κατανοήσασιν δὲ, ὅτι τὸτο ἔστι πνεύματι κακοποιῆ, ἀλλὰ δικαίως ἐστὶ κριτὴ ἔργον.

5. Ὁ Θεὸς ὁ ἰὼν Μωϋσῆν συναντῶν ἐν τῷ καπηλείῳ, καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὡς μὴ περιτεμόντα τὸν ἥδον αὐτῷ, λίαν παροξύνει τὸν Βολιγγβροοκίον.

Ὁ τόπος, ἐν ᾧ οἱ ὁδοιπόροι συνήθως ἴσαν, ἵνα ἀναπαυθῶσιν, ἢ φάγωσιν, ἐν τῷ λεξικῷ τῷ Βολιγγβροοκίῳ, καὶ ἐν τῷ τῷ ἀθλῆς μεταγραφῆς αὐτῷ σημαίνει καπηλεῖον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, κατὰ μέρος καὶ ἐν ἑνὶ τῇ παρ' ἡμῶν οἰκισμένης Ἀφύσεως. ἵνα τί δὲ ἐκάτερος τῶν ἐκείνων διδάσκει ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων τῶν τῆς Ἀραβίας περιηγητῶν; ἐν αὐταῖς ἐμάνθανεν ἕκαστος τὸ, ὅτι οἱ τόποι, ὅπως εἰσὶ τὰ ξενοδοχεῖα, καὶ τὰ καπηλεῖα ἄλλοτε μὲν εἰσὶ μικράτις φυτεῖα, ἄλλοτε δὲ πηγῆς ἢ φρέατος περιόχῃ, καὶ ἄλλοτε μὲν κοιλότης ἀποτόμῃ πέτρας, ἄλλοτε δὲ ἀκρότομος πέτρα, προτεινομένη ἐπὶ τόπῳ πεδινῷ, καὶ ἐπισκιάζουσα τὸν ὁδοιπόρον.

6. Λίαν εὐφυὲς ἦν, προσέθῃσιν ὁ αὐτὸς, ὁ Ἀβρὰμ ἕτος, περὶ τῷ Βολιγγβροοκίῳ λαλῶν.

Ἰκανὴ ἀπόδειξις τῆς εὐφυΐας αὐτῷ τὸ καπηλεῖον, ὅπερ συνέστηεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας, ἐν τῇ πρὸς τὸ Σινᾶ ὄρος ὁδῷ. ἐπελάθοντο δὲ ᾖτοι οἱ δύο διακριτικοὶ καὶ ὑπερεξηρημένοι ἄνδρες τάξαι ἐν τῇ ἐκεῖ γειτωνίᾳ ἐπιστάτας τῶν καπηλείων καὶ συναρρώγους, ὅπως αὐτὴ ἢ περὶ τῆς Ἀραβίας ὁμοιοτέρα ἢ τῇ Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ.

7. Οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἰσραηλίων ἦν περιτετμημένος.

Πάντες οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες περιτετμημένοι ἦσαν, ὡς σαφῶς μαρτυρεῖ τὸ τῷ Ἰησοῦ βιβλίον. (255) πᾶς ὅν περιετμήθησαν; ἀλλὰ τίς περιέμενε ταιαύτην ἐνστασιν προβληθεῖσαν ὑπ' αὐτῷ τῷ δι-
 K. 22.
 χυριζέντος ἐν τῇ περὶ τῆς ἱστορίας φιλοσοφίᾳ αὐτῷ, ὅτι οἱ Ἰσραῖλοι παρέλαβον τὴν περιτομὴν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων; ὥς ὅτι αὐτὸς ἀντιπίπτων διαπαντός τῇ ἀληθείᾳ, ἀντιφάσκει ἑαυτῷ ἥ ἐν αὐτοῖς τοῖς σφάλμασιν αὐτῷ.

A.P.

”ΑΡΘΡΟΝ Ζ.

Περὶ τῆς τῆς κριτικῆς πλάνης τῆς δικαιολογῆντος τὸν Φαραῶ, μη-
πισεύσαντα τῷ ἀληθινῷ Θεῷ.

1. **Η** δύνατό τις ἄρα φαντασθῆναι, ὅτι ὁ φιλόσοφος, ὁ τῆς ὁρθῆς
λόγος ὁπαδός, προβάλλειν ἔμελλεν, ὅτι ἔχ' ἁμαρτάνει ὁ μὴ εἰδώς ἔ-
να Θεὸν ποιητὴν ἑραὶς καὶ γῆς, ἔ' μεταγών τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ
λατρείαν εἰς ζῶα εὐτελεῖ καὶ ἐρπετά; τοιαύτη δὲ ἀνευδοιάσως ἦν ἡ τῆς
Αἰγύπτου κατάστασις, ὅτε ὁ Μωϋσῆς παρέστη τῷ Φαραῶ. ἰδὲ δὲ ἡ
τῆς φιλοσοφίας τάδε σκέψεις περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. „Ἄλλων, ὅτι
ἡ Αἰγύπτῳ ἔκ' ἐγνώριζεν ἔτι τὸν Θεὸν τῶν Ἑβραίων. διὸ πισεύο-
μεν, ὅτι κατὰ τῆτο ἔδωλως ἡμάρτανεν ὁ Φαραῶ, λέγων, τίς ἐστίν Ε.Ε. Α. 2.
ἔ'τ' ὁ Θεός;

Ἀλλὰ πᾶσα ἡ κτίσις ἐκ ἀνιγγελλε τὸν Θεὸν τότε φωνῇ τοσῶ-
τον ἰχυρῆ, ὅσον καὶ τὴν σήμερον; ἡγνόνων ἄρά γε ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ
Αἰγύπτῳ, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, ἔ' Ἰακώβ ἦν ὁ Θεὸς
ὁ ὕψιστος, ὁ ποιήσας τὸν ἑραὶν καὶ τὴν γῆν; τὸ λέγειν, ὅτι ἐκ' ἐστίν
ἁμαρτωλὸς, ὁ μὴ εἰδώς τῆτον τὸν Θεὸν, ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἀποπολογεῖν
ἁμα καὶ βλασφημεῖν.

2. „Οταν συλλογιζώμεθα, φησὶν ὁ αὐλός, ὅτι οἱ ἐν Αἰγύπτῳ
μάγοι μετέβαλλον τὰς ράβδους αὐτῶν εἰς ὄφεις, καὶ πάντα τὰ ὕδα-
τα ὡπερ ἔ' οἱ τῆς ἀληθινῆς Θεῆς πρέσβεις, ἔ' ὡπερ ἔ'τοι, ἔ'τω κα-
κεῖνοι ἐξήγαγον βατράχους, πειραζόμεθα συγχωρῆσαι τῷ Βασιλεῖ
τὴν σύγχυσιν, ἐν ἣ τότε εὐρίσκειτο.

Ἀλλ' ὡπερ ἂν εἰ χρεῖα ἦν θαυμάτων πρὸς τὸ κατασηῆσαι ἀνα-
πολόγητον τὸν ἀνδρῶπον, τὸν ἐπιλανθανόμενον τῆ ποιητῆς αὐτῆς, καὶ
κωφεύοντα μὲν πρὸς τὴν φωνὴν τῆς λόγος, δελεύοντα δὲ Θεοῖς τοσῶ-
τον εὐτελέσιτε καὶ πολλοῖς, ὅσοι ἦσαν οἱ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων λατρευό-
μενοι. ὁ ἀναγνώσις πάντως ἐκ' ἐπελάθετο τῆς ὁμολογίας αὐτῆς περὶ
τῆς ἐν Μένδῃ λατρευομένης τράγος, καὶ τῶν ἐκεῖ τελεσμένων βδελυγ-
μάτων. μηδὲν ἐν ἐρευνήσαντες ὅποιατις ἦν ἡ τῶν τῆς Φαραῶ μά-
γων μίμησις τῶν τελῶν πρώτων τῆς Μωϋσεως θαυμάτων. τῆτο γὰρ
ζήτημά ἐστιν ἀκανθῶδες μᾶλλον ἢ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα. λέγομεν, ὅτι
ἡ εἰς ὅφιν μεταβληθεῖσα τῆς Μωϋσεως ράβδος κατέπιεν ἀναμφιβό-
λως τὰς ὄφεις τῶν μάγων. οἵτινες ἔδωκεν τὰ ὕδατα, ἅπερ εἰς αἶμα με-
τέβαλον, ἐδυνήθησαν μελενεγκεῖν εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, ἔδωκεν
τὸς ὑπ' αὐτῶν ἐξαχθέντας βατράχους ἀποκτεῖναι. τῆτο δὲ ὑπερίκα-
νον

νον ἦν ἐνώπιον ὁφθαλμῶν μὴ προκαταλημμένων ἐξελέγξαι τὰς τῶν Δαιμόνων ἔκ τῆς εἰδωλολατρείας ὑπασιζὰς, τὰς τολμήσαντας παραβαλεῖν ἑαυτὰς τοῖς ὑπὸ τῆς ὑψίστης ἀπεσφαλμένοις.

3. Ὅτε μόνον, Φησὶν, οἱ μάγοι ἐκ ἡδυνήθησαν μιμηθῆναι τὰς ὁδῶν Ἑβραίων, ὅτε οὗτοι ἐξηγαγον τὰς Φθειράς.

Τὰ ἐντομα ταῦτα, ἅπερ μετὰ τὰς Ἑβραίων μετὰφρασάς ἢ Βυλγάτα καλεῖ σκνίφας, κώνωπας, οἱ δὲ ἀνατολικοὶ μεταφράσαι Φθειράς, ὑπαρξὶν ἔλαβον ἐκ τῆς χώματ' τῆς γῆς τῆς τὰ σπέρματ' αὐτῶν μὴ περιεχούσης, καθάπερ αὕτη μὲν περιέχει τὰ τῶν ὀφειῶν ὡὰ, τὰ δὲ ὕδατα τὰ τῶν βατράχων. ἐν τούτοις ἐν ἡ μὲν δημιουργικὴ δύναμις ἐξήστραψε, προάξατα ἐν ῥιπῇ ἄπειρον πληθύνειν ὄντων ἀνευ τῆς ἐκ τῶν σπέρματων αὐτῶν συνεργείας. οἱ δὲ ὑπὲρ τῶν Δαιμόνων, ὁρῶντες τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἐς τὸ παντελὲς ἐκλείψασαν, ἠναγκάσθησαν γνωρίσαι ἐν τούτῳ τῷ θαύματι τὸν τῆς Θεῆς δάκτυλον.

Εξ. 8. 17.

Εξ. 8. 19.

4. Ὁ θαυμάζομεν, προσέειπεν ὁ αὐτός, ὁρῶντες τὸν Θεὸν πάσης τῆς κτίσεως τοσούτον ταπεινόμενον, ὥς ἀντιπαρεξείλζεσθαι τοῖς μάγοις.

Οὐχ ὁ Θεὸς πάσης τῆς κτίσεως ἐστὶν ὁ μετὰ τῶν μάγων τῆς ὑπερηφάνου Βασιλέως Φαραὼ κατὰβαίνων ἐπὶ τὸ τάδιον, ἀλλ' οἱ τῆς μάγοι εἰσὶν, οἱ κατὰ προτροπὴν αὐτῆς τολμῶντες παραβάλλειν ἑαυτὰς τοῖς ὑπὸ Θεῆς ἀπεσφαλμένοις εἰς τὸ ἀναγγεῖλαι αὐτῷ τὰ προσάγματ' αὐτῆς. ἐστὶ δὲ ἀρα θαυμαστὸν τὸ ὅτι ὁ Θεὸς πάσης τῆς κτίσεως συγχέει τὰς τῆς ὑποκειτάς;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Η'.

Περὶ τῆς δοκίμης κλοπῆς τῆς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων γενομένης, ἔκ τῆς θανάτου τῶν τῆς Αἰγύπτου πρωτοτόκων.

1. Ἰδὲ ἄλλη τις μέμψις. Φέρειν ἢ δύναμις, Φησὶν, οἱ κριτικοὶ ἀκάν τον Θεὸν τοσούτον πυκνῶς τε ἔμφαντικῶς κελεύοντα ἀρχεῖσθαι, κλέπτειν πάντα τὰ χρυσὰ ἔργα τῆς τότε σκευῆς.

Ἐὰν τῇ Βυλγάτῃ, ὡς αὐτός, ἐπώμεθα, διαλαμβανέσθαι. ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐδάνεισαν (276) τοῖς Ἑβραίοις τὰ σκεύη ταῦτα, βλέπομεν ἔχει κλοπὴν, ἀλλὰ σφετερισμὸν, ὑπὸ Θεῆς ῥητῶς συγχωρηθέντα τῷ καταπιεσθέντι γένει κατὰ τῶν ἀδίκως αὐτὸ τυραννησάντων. ἀλλὰ τὸ ὑφ' οὗ ἐδὲ περὶ τῆς δανείζειν, ἐδὲ περὶ τῆς δανείζεσθαι, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰτήσαι καλεῖ τὰς Ἰσραηλῖτας παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκευῆς.

χρῶ-

χρυσά, ἢ ἀργυρά, ἢ ἱματισμόν. ἢ ἔδωκε Κύριος χάριν τῷ λαῷ
 „αὐτὸς ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων, ἐπλήρωσαν τὸ αἶψημα αὐτῶν. Οὐ-
 „δὲν δὲ θαυμαστόν, ἐὰν οἱ Αἰγύπτιοι ὁρῶντες ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἐπανά-
 „ληψιν τῶν ἐκ τῆς θείας δυνάμεως πληγῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις κινδύ-
 „νοις, ἐδωρήσαντο τοῖς Ἑβραίοις πάντ᾽ αὐτῶν αἰτηθέντ᾽, ἵνα
 τάχιον ἐξέλθωσιν. ἔτω τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐνόησεν ὁ ἱστορικός Ἰώση-
 πος (277).

2. „**Δυσαναλόγιστος**, φησὶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν μιᾷ νυκτὶ ὑπὸ
 „τῷ Θεῷ ἀναιρεθέντων βρεφῶν.

Διὰ τὴν ἀνωφελὲς ἔστι ὁ ἀναλογισμός, ὁ Θεὸς δεσπότης τῶν ζώ-
 ῃς ἢ θανάτῳ, ὅταν αὐτῷ δόξῃ ἐν ῥιπῇ ἀνὰ χιλιάδας ἀνθρώπων ἐν
 τοῖς μνημείοις κατάγει. πάντων μὲν ἔχει τῶν ὄντων ἐξουσίαν, ἀπα-
 ραβιάσας δὲ ἐνεργεῖ πάντα τὰ δοκῶντα ἡμῖν ἀκατανόητα. ἀλλ' ἴδω-
 μεν τελευταῖον τί ἐκ τῶν ἀναλογισμῶν τῶν τῷ φιλοσόφῳ προκύπ-
 τε, ἔτι δὲ ἢ τὰς ἀρχάς, ἐν αἷς αὐτὰς ἐπισηροῖται.

3. „Οἱ Ἑβραῖοι, φησὶν, οἱ ἐκ τῆς γῆς Γεσέμ φυγόντες ἦσαν
 „ἐξακόσιοι χιλιάδες πολεμιστῶν.

Λέγε, ἐξακόσιοι χιλιάδες ἀνθρώπων δυναμένων ὀπλοφορεῖν.

„Ἦτο ὑποτίθησιν ἐξακοσίας χιλιάδας οἰκίων.

Τί λέγεις; Οὐχ ὁρῶμεν κατ' ἐκάστην ἐν μιᾷ οἰκίᾳ πατέρα μή-
 πω ἐξηκοντῆτην ἔχοντα πολλὰς ἡὲς εἰκοσαέτας ἢ ἐπέκτανα;

„Ἡ γῆ Γεσέμ ἐστὶ τὸ τεσσαρακοσημόριον τῆς Αἰγύπτου.

Τίς τοσούτον καλῶς ἐδίδαξέ σε τὰς τῆς γῆς Γεσέμ διαμετρήσεις;
 ἐγὼ διίχθυίζομαι, ὅτι ἔ μόνον λαλεῖς ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ ἢ αὐτὴν
 τραυματίζεις τὴν πεθανότητά. πάσης τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ τῆς Πηλε-
 σίδος ἄχρι τῆς Συήνης τῆς ἐγγυὲς τῶν κατ' ἀρακτῶν, ὅλον μὲν τὸ μήκος
 ἴσον ἐστὶ λέγαις μόνον διακοσίαις. τὸ δὲ μέγιστον πλάτος τῆς γεωρ-
 μένης γῆς λέγαις πεντήκοντα. αὗται δὲ αἱ διαμετρήσεις τόπον ἔχουσι
 μόνον ἐν τῷ Δέλτῳ. ἀνωτέρω δὲ τῆς γῆς συνθραμένη μετὰ τῶν κα-
 τὰ ἀνατολὰς ἑὸς δυσμὰς περιοριζόντων αὐτὴν πετρωδῶν ὄρεων. ἢ δι-
 αχωριζόντων ἀπὸ τῶν ἐρημιῶν, ἕκτασιν ἔχει λεγῶν εἴκοσι, ἢ εἴκοσι-
 πέντε· ἐν δὲ τῇ ἀνω Αἰγύπτῳ πολλῶ μάλλον περιτελλομένη, ἴση
 γίνετο λέγαις πέντε, ἢ ἑξ. δεῖξον νῦν σὺ, ὅτι ἡ γῆ Γεσέμ ἐκ ἥν εἰ-
 μή τὸ τεσσαρακοσημόριον τῆς διασηματῆς· δεῖξον προσεῖγε ὅτι
 ἐκ ἥν καρποφορωτέρα, ἢ ἐπομένως μάλλον πολυάνθρωπος τῶν ἄλ-
 λων νομῶν. δεῖξον τὸ ἐναντίον τῆς ὕψους τῆς Γενέσεως, τῇ διαλαμ-
 βάνοντῃ ρητῇ, ὅτι αὕτη ἦν ἡ βελτίστη γῆ τῆς Αἰγύπτου.

Γεν. 47. 6. 11.

„Κατὰ γυν, λέγεις προσέτι, τὴν τῶν τριῶν μέθοδον δύναμε-
„θα ὑποτίθεσθαι τὸ, ὅτι τὸ λοιπὸν τῆς Αἰγύπτου μέρος περιεῖχε μι-
„λιόνια οἰκιῶν εἰκοσιτέσσαρα.

Κε. 1. 7. 9.

Ἡ μὲν ὑπόθεσίς σου ἐστὶ ψευδής, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ σου σφαλερὰ.
διότι κἄν εὐμένεσαι πάντᾳ τὰ κατ' ὧν ἐγὼ τοσῶτον εὐλόγως διαμαρτύ-
ρομαι, ἔκ εἰν ὅμως δυνατόν εὑρεῖν τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν τῇ γῇ Γε-
σέμ λαῶ, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὸ τῆς ἐν τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ πληθους.
ἐσημείωσα δὲ ἀνωτέρω, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ἀπ' ἀρχῆς οἰκήσαντες ἐν
γῇ Γεσέμ τοσῶτον ἐπληθύνθησαν, ὥς ἐπὶ πᾶν διεσάφησαν τὸ πρό-
σωπον τῆς Αἰγύπτου, ὡς τὸ τῆς Ἑξόδου βιβλίου διαλαμβάνει. ἔκ ἄρα
πάντες οἱ ταῖς ἑξακοσίαις χιλιάσιν ἰσάριθμοι, καὶ λόγω ἡλικίας πο-
λεμεῖν ἐπιτήδεοι, ἐγγύτατα κατώκων τῆς γῆς Γεσέμ, ἀλλὰ συνήρχον-
το ἐκ πάντων τῶν τῆς Αἰγύπτου νομῶν, προσκαλούμενοι ὑπὸ τῆς Μωϋ-
σέως, ἐπιδραξαμένους τῆς εὐκαιρίας, ἣν παρέχον αὐτῷ εἰς τὸ συναγα-
γεῖν αὐτὰς ἢ κατὰ πληξίς, ἢ ὑπὸ τῶν τῆς Θεοῦ μαρτύρων τοῖς Αἰ-
γυπτίοις ἐπενεχθεῖσα, καὶ ἡ ἀπραξία, εἰς ἣν ἔτοι ὑπ' αὐτῶν κατηνέχ-
θησαν. ὁ τῶν εἰκοσιτεσσάρων ἐν μιλλιονίων τῶν Αἰγυπτιακῶν οἰκιῶν
ἀναλογισμός σου ἐστὶ χίμαιρα, καὶ τὰ εἰκοσιτέσσαρά σου μιλλιόνια τῶν
πρωτοτόκων ἄλλη χίμαιρα ἐστὶ, τῇ πρώτῃ ἀνάρμος. ἦσαν γὰρ εἰκό-
τως παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καθάπερ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οἰ-
κίαι, ὧν τὸ πρωτότοκον ἔκ ἦν ἄρρεν, ὁμοίως καὶ τοσαύτῃ τελευτάχισον
πρωτοτόκῳ ἄρρεσι.

4. „Πάνυ ἄτακτον λογίζεσθαι αὐτὸς τὸ τὸν Θεὸν ὑποχρεθῆναι μὲν
„τοσάκις θῆναι τοῖς Ἰσραηλῖταις τὴν γῆν Χαναάν, μὴ ἀγαγεῖν δὲ αὐ-
τὸς ἐκεῖ κατ' εὐθείαν.

Εξ. 13. 27.

Οὗτοσ' ἐν τῇ καλεσμένῃ μεταφράσει αὐτῆς κρύπτει τὸν ὑπὸ τῆς
Γραφῆς ἀποδιδόμενον περὶ τῆς οδοιπορίας ταύτης λόγον. „Οὐκ ὠδή-
„γησε, γέγραπται, αὐτὰς ὁ Θεὸς ὁδὸν γῆς Φυλισιείμ, ὅτι ἐγγύς ἦν.
εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς, μήποτε μετὰ μελήσῃ τῷ λαῷ ἰδόντι πόλεμον, καὶ ἀπο-
σρέψῃ εἰς Αἴγυπτον. Βάλε' ὁ Θεὸς ἀφελεῖν ἀπὸ τῆς παχυλῆς, καὶ τῇ
μακρᾷ αἰχμαλωσίᾳ νοθευθεῖν. ὁ λαὸς πάντα πειρασμὸν, καὶ πάσαν
πρόφασιν, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ δύνασθαι ἐπιστρέψαι εἰς τὴν Αἴγυπτον. εἰς
τῆτο δὲ ἀφορῶν, ἀντὶ τῆς ἀγαγεῖν αὐτὰς διὰ τῆς ἰσθμοῦ τῆς συζευγνύ-
τοσ' τὴν Αἴγυπτον τῇ Ἀσίᾳ, ἀγαγεῖν διὰ τῆς ἐξουδρίας θαλάσσης ἐν τῇ
ἐρήμῳ τῆς πετραίας Ἀραβίας, τῆς ὑπὸ τῆς αὐτῆς θαλάσσης διασελ-
λομένης ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου. ἐκεῖ δὲ ἠθέλησε, πρὶν ἢ ἀγαγεῖν αὐτὰς
ἐν τῇ γῇ Χαναάν, εὐθετεῖν αὐτὰς, καὶ νόμους παραχρῆν, ἐθίσαι τε
καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς δεκτικὰς νοσημάτων ἐλευθέρῳ πρεπόντων λαῷ. ὁ

δὲ τότε τὴν τῇ σοφίᾳ τῷ Θεῷ τοσῶτον ἀξίως παρесиῶπησε σκοπὸς, ἵνα γελοιώδῃ ἀντεισάξῃ λόγον, ἔτινος, καταψευδόμενος, προβολέα ὑποβάλλει τὸν κύριον Καλμέτον. (278) εἶτα τὴν ἐξῆς προτίθησιν ἑν-
 ρασιν.

5. Ἡ Οἱ ἄπιστοι εἶπαν, ὅτι ὁ εὖλος τῆς νεφέλης τὴν ἡμέραν ἦν
 ἡ ἀνωφελής. Ἐρῶν δὲ ἕτερον τοῖς Ἰσραηλῶσι ἐποίει, ἅ μὴ ἐμπόδιον τῷ τὴν
 ὁδὸν καθορᾶν. (279)

Ὁ ρατὰ εἶσι πάντως ἐν ταῖς τῆς Ἀραβίας ἐρήμοις ἵχνη μεγάλων
 δρόμων. ἐκ δὲ τῶν περάτων αὐτῶν μακρόθεν ὄρας χωρία & πόλεις,
 ὅπως χρὴ καταλύσαι. τυφλοὶ, μὴ εἰδότες, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς ἀμμώ-
 δεσιν ἐρήμοις δύο μιλλιόνια ἀνθρώπων, τῇ ἀποσκευῇ αὐτῶν πεφορ-
 τισμένων, οἷς & μεγάλα συνεπορεύοντο ποίμνια, ἔχρηζον εἰς τὸ συ-
 νάγεσθαι σημεῖς τινὸς, διαπαντὸς ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν κει-
 μένῃ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Περὶ τῆς διαβάσεως διὰ τῆς ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.

1. Κατηντήσαμεν εἰς τὴν τῆς ἐρυθρᾶς Θαλάσσης διάβασιν. Ἡ Πάν-
 ῃτες, φησὶν ὁ αὐτὸς, οἱ Γεωγράφοι ἔθεντο τὴν Βεελσεπφὼν ὑπε-
 ῃράνω τῆς Μέμφεως, ἐπὶ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς ἐρυθρᾶς Θα-
 ῃλάσσης, ἀνωτέρω τῆς Γεσέμ πλέον ἢ λέγας πεντήκοντα.

Ἡ τῆς Βεελσεπφὼν θέσις ὡς πρὸς τὴν Μέμφιν ἔστιν ἐνταῦθα
 συντάνα. διότι ἢ ἐκ τῶν τῆς Μέμφεως, ἀλλ' ἐκ τῶν τῆς Τάνεως
 πεδίων, ὡς ἀνωτέρω ἀπέδειξα, οἱ Ἑβραῖοι ἀνεχώρησαν. ἡ δὲ Ρ' α-
 μεσσῇ, ἡ τῆς Γεσέμ μητρόπολις, (280.) ἔκειτο ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέ-
 ρει τῆς κάτω Αἰγύπτου, ἀπὸ δὲ τῆς Ρ' αμεσσῇ ἄχρι τῆς παραλίας τῆς
 ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. ἐν ἣ οἱ Ἑβραῖοι ἐστρατοπέδευσαν ἀπεναντίας Βεελ-
 σεπφὼν, ὁδοπορία ἦν μόνον τριήμερος. ἡμέρας δὲ ὁδοπορίαν ἐνταῦθα
 νοητέον, ἢ τὴν ὑπὸ ἐνός. ἔδδ τὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἔδος συνασπισμένων,
 ἀλλὰ τὴν ὑπὸ δύο τῶν ἀρχαίων μιλλιονίων πάντες γένους & καταστά-
 σεως ἀνθρώπων σὺν τῇ ἀποσκευῇ & τοῖς ποιμνίοις αὐτῶν διανυσμένην.
 πάντα ἄρα ψεύδεις τὸ ἀπὸ Γεσέμ ἄχρι Βεελσεπφὼν διάστημα λέγας εἶ-
 ναι πεντήκοντα. διότι ἢ ἦσαν ἔδδ τριάκοντα.

2 Κατὰ τῷ εἰρημένῃ περὶ τῶν ἑξακοσίων ἀρμάτων τῶν ὑπὸ τῷ
 Φαραὼ ληφθέντων εἰς τὸ καταδιώξαι τῷ Ἑβραῖοις ἀντιπροτείνει τὰ
 ῃδε πάντα μὲν τὰ ἀχθοφόρα κτήνη ἀπώλοντο διὰ τῆς ἑκτῆς πλη-
 ῃγῆς, πάντα δὲ τὰ πρωτότοκα ἀπέθανον διὰ τῆς ἑσχάτης (81).

Q 9 2

Πρέπον

Εξ. 12. 37.
 3. 13. 20. 3.
 14. 2.

Κ. 39.

Κ. 3. Α' ρθρ.
2. τὸ περὶ τῆν
15. Φίλος.

Κ. 9. 6.

Πρέπον ἦν αὐτῷ ἀνακαινίσαι θελήσαντι ταύτην τὴν τετριμ-
μένην ἔνστασιν, τὴν ὑπ' αὐτῷ προτεθεῖσαν ἐν τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν Φι-
λοσοφία αὐτῷ, καταργῆσαι πρῶτον τὴν ἐμὴν πρὸς αὐτὸν, ἀπάντησιν.
Εἶπον πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ θάνατος ὁ κατακυριεύσας τότε τῶν πολυει-
δῶν ζώων, καὶ τῶν ἵππων, καμήλων, βοῶν, προβάτων, κτ. ἐκ ἀπώ-
λεσε πάντα τὰ ζῶα. καὶ ἐκάστην δὲ ἡμεῖς, ὅτε ἐπιδημητικὴ νόσος
παντοίων ζώων πλήθος φθείρει, λέγομεν, ὅτι θνήσκουσι πάντα τὰ
ζῶα. κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἐκλαμβάνεται ἡ τῷ Μωϋσέως Φρά-
σις, Ἐτελεύτησε πάντα τὰ κτήνη. δῆλον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἐνδεῶν ἐπο-
μένων τῷ νομοθέτῃ ρημάτων, δηλάντων, ὅτι μετὰ τὴν πέμπτην πλη-
γὴν ἄλλα μὲν τῶν κτηνῶν, καὶ ταυτα πολλὰ, καθηλικώθησαν, ἄλλα,
δὲ ἀπέκτεινεν ἐν τῷ πεδίῳ ἡ χάλαζα. Ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἥς αὐτός
ἐχ ἡψατο, ὑφισταμένη σὺν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, προτίθησιν ἀπο-
δείξιν ἐμφαίνουσαν κατ' αὐτὸ τὸ γράμμα τὴν τῆς κακοπιστίας.

3 Ὁ Ἰώσηπος, προσίθησιν ὁ αὐτός, ὡς ἔδεν λογιζόμενος τὸ
θαῦμα τῆς διαβάσεως διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, λέγει, τὸ αὐτὸ
σχεδὸν συνέβη, ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος διεπορεύετο διὰ τῆς πα-
ραλίας τῆς Παμφυλίας πελάγους.

Αλλεῖ ὥσπερ ἂν εἴη κατὰ πάντα ἑλλειπὴς παράθεσις, ἡ ὑπο
τῇ ἱστορικῇ συγγραφῇ Ἰωσήφ, τῇ ἐπὶ Οἰεσπισιανῶς ἀκμάσαντος,
κατασκευασθεῖσα, ἡ δύνατο ἐξεδενῶσαι τὸ θαῦμα, τὸ ὑπὸ τῇ αὐτῇ
ἱστορικῇ πιστευόμενον, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑβραίων συγγραφέων ἐπιφημιζόμε-
νον κατὰ ἀδιάκοπον ἀκολουθίαν ἕως αὐτῆς ἀνίσταν τῆς ἡμέρας, καὶ
ἦν γεγονός. δῆλον δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς φράσεως αὐτῇ πεπεισμένον εἶναι
τὸν Ἰωσήπον, ὅτι θαυμασιώδης ἦν ἡ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διά-
βασις. Ὅσαυτα, φησὶν, ἐπ' ἐκείνης, (ἰσ. ἐφοσιώσας) τύπτει τῇ βακ-
τηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δ' ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη, καὶ εἰς εαυτὴν
ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφώρει τὴν γῆν, ὅθεν Ἑβραίοις εἶναι καὶ φυγὴν.
Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιφάνειαν τῷ Θεῷ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς
αὐτῇ τῆς ἰδίας ἡπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν αὐτῇ, καὶ τὰς Ἑβραίας
ἐκέλευεν ἐπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιούμενης τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ
τῶν παρόντων πολεμίων ἠδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν παρά-
λογον ὅπως ἐξ αὐτῆς σωτηρίαν ἀναφανείσαν. Τίς δ' ἄρα δύναται
δὲ ἐμφαντικωτέρων ρημάτων ὁμολογήσαι τὸ θαῦμα; εἰάν δὲ μετὰ
ταῦτα ὁ ἱστορικὸς ὅτος κακῇ εἰσας ἐπιθυμῇ τὴν ἀποδείξαι τοῖς ἐθ-
νικοῖς περὶ τὴν τῶν ἱερῶν συγγραφῶν διήγησιν, ἡβέλησε
παραβαλεῖν αὐτὴν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἱστορίᾳ τῇ περὶ τῆς διαβάσεως
τῇ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς Παμφυλίας θαλάσσης, (282) τὸ ἐπεποίη-
κεν.

κέν, εἰμὴ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντειπών. τῷ ὄντι γὰρ, πῶς ἄντις παρὰ
βάλλῃ δύο ἢ ἐπέκεινα μιλλίονα ἀνθρώπων, ἀβέχῃς ποσὶ διελθόν-
των ἐν μιᾷ νυκτὶ σὺν τοῖς ποιμνίοις ἢ τῇ ἀποσκευῇ αὐτῶν μέρος πα-
λάγῃς ἱσοπλατὺ λέγαις δυοῖ, τῆς θαλάσσης διχῇ διαιρεθείσης, ἢ κα-
ταλιπύσης αὐτοῖς ἐλευθέραν τὴν διάβασιν, τριάκοντα ἢ πέντε χιλιά-
σι στρατιωτῶν, οἵτινες μέχρις ὀμφαλῆς βαπτίζομενοι, ὅλην τὴν ἡμέ-
ραν διεπορεύοντο, ἵνα διέλθωσι τὴν ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ σερηνήν παράδον,
τὴν ὑπὸ τῶν κυμάτων κάλυπτομένην; ἐν τούτῳ καταντῶ αὕτη ἢ τῇ
Ἀλεξάνδρου διάβασις κατὰ τε τὸν Στράβωνα, ἢ τὸν Ἀρριανόν, (283)
ὧν ὁ μὲν Φησιν, ὅτι ὅλη ἡ στρατιὰ διέβη, ὁ δὲ μόνον τὸ ἡμισυ. τὸ
δὲ λοιπὸν διὰ τῶν ὁρέων.

4. Οἱ ἄπιστοι διὰ τῶν παλιρροίων διερμηνεύσαι θέλοντες τὴν διὰ
τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασιν, ἀντιλέγουσι τῇ τῷ Μωϋσέως διηγήσει,
ἢ τῇ βεβαίᾳ τῇ γένεσι παραδόσει, καὶ τὰς μὲν τῇ τότε καιρῷ ἀνθρώ-
που ὑποτίθενται ὡς ἀνεστραμμένας ἔχοντας ἐννοίας, ἢ πάσαις ταῖς τῆς
ἱστορικῆς βεβαιότητος ἀρχαῖς ἀντιφερόμενας, αὐτὴν δὲ τελευταίαν τὴν
διὰ ταύτης τῆς θαλάσσης διάβασιν φυσικῶς μὲν ἀδύνατον, γενομένην
ὁμῶς ἀνευ θαύματος.

Ἀντιλέγουσι τῷ Μωϋσῇ, ἢ τῇ βεβαίᾳ, τῶν Ἰσραηλίων παραδόσει.

Ὁ Μωϋσῆς λέγει, ὅτι Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν
ἢ ἐπήγαγε εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιάσῳ ὅλην τὴν νύκτα,
ἢ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν. καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ. καὶ εἰσῆλ-
θον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρὸν. καὶ τὸ
ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. Ἐν δὲ
ταῖς παλιρροίαις τὸ ὕδωρ ἀφίσταται ἀπὸ τῆς γῆς, ἵνα τάχις ἐπα-
νέλθῃ, ἢ διαιρεῖται δὲ διχῇ, ἢ δὲ σωρεύεται ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ
μέρη, ἢ δὲ συνίστησι τεῖχος. περὶ δὲ τῇ μεγάλῃ τότε συμβάντος δ,
τε Δαβὶδ ἐν τοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὁ Ἡσαΐας, καὶ ὁ Ἀβραάμ, καὶ
ὁ συγγραφεὺς τῆς Γενέσεως τῆς Σοφίας λαλῶσι καθάπερ καὶ ὁ Μωϋσῆς.

ὑποτίθενται οἱ ἄπιστοι τὰς τῇ τότε καιρῷ ἀνθρώπου ἰδέας ἔχον-
τας ἀνεστραμμένας ἢ ἐξυδενέσας πᾶσαν ἡθικὴν βεβαιότητα.

Αἱ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης παλιρροίαι, ἢ ἡ ὥρα τῆς πλημμύρας
εἰκότως τοσούτον γνωσθαι ἦσαν τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς ἐν ταῖς παρα-
λάγαις οἰκῶσι, ἢ τοῖς πολιευχῶσι τὴν Μαγδαλωντε ἢ Βεελσεπφῶν,
τὴν ἀλάχιον ὅσον ἢ τοῖς παχυλωτέροις χωρικοῖς, τοῖς τὰς ἡμετέρας
οἰκῶσι παραθαλασσίας γνωσθῶν ἐς τὸ τοιοῦτον τὸ φαινόμενον. ἀλλὰ ἢ οἱ
ἐν τάνει ἢ Γετὲμ ἐγίνωσκον τοιοῦτον ἔχον ἦσαν, ἢ περὶ οἱ ἐν Ἡρακλῶν,
ἢ οἱ ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν, τὰς ἐν τῷ Βρετανικῷ ὠκεανῷ παλιρροίας.
ὁμῶς

Εἰς 14. σκ.
22.

ψαλ. 76. 16.
77. 13. 14.
Ἠσ. 43. 16.
17. Αββ. 3.
15. Σοφ. 19.
7. 8.

ὅμως μέντοι οἱ Αἰγύπτιοι, λαὸς ὢν κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τοσούτον ἀρχαῖος, καὶ συνετὸς, καὶ εὐφυής, τοσούτον δὲ καὶ ὑπ' αὐτῷ εὐφημώμενος τῷ κριτικῷ, ἐπὶ Μωϋσέως, συνέκειτο πάντως ἐξ ἀμετρήτου πλήθους μωρῶν, κατακρημνισθέντων εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἐπαναστρέφειν ἤρχετο, μηδὲ τὴν παλιρροίαν αὐτῆς συλλογισθέντες, μηδὲ τὸν φωτίζοντα αὐτὰς πανσέληνον καιρὸν, μηδὲ τὰς ἐν ταῖς ἡμερδαῖαις παλιρροίας. ἑοεῖς δὲ ἑδὲν τῶν ἐδηλωτέων ἑδὲ τῷ Βασιλεῖ, ἑδὲ τοῖς ἀρχηγοῖς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλουντο. οἱ δὲ Εἰβραῖοι ὄχλος ἦσαν ἀνοήτων, οἵτινες καίπερ καὶ μακρὰν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης γεννηθέντες, καὶ αὐτοπταὶ γεγονότες τὴν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμβαινέσης παλιρροίας, ἐξ αὐτῆς ὅμως τῆς ὥρας, ἐν ἣ αὐτὴν δηλῶν, ἄχρις καὶ εἰς τὸ ὅρος κατήντητον τὸ Σινᾶ, θαῦμα ἐλογίζοντο τὸ κατὰ πάντα ἡμέραν εὐτάκτως γινόμενόν τε καὶ ὁρώμενον, καὶ τοῖσιν γνωριζόμενον παρὰ πάντων τῶν τὴν παραλίαν οἰκάντων, ἀλλὰ τὸ ὑποτίθεσθαι πάντας τὰς δύο πολυάριθμα γένη συγκροτῆντας, ὥτως ἀνεστραμμένα διαλογιζόμενους, ταυτόν ἐστι τῷ ἐξῆδενεῖν πάσας τὰς τῶν ὁμηγύρεων ἀρχάς.

Τελευταῖον οἱ ἄνθρωποι ὑποτίθενται τὸ κατὰ φύσιν ἀδύνατον, ὅπερ ἐστὶ τὸ, ὅτι ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας, ἄρρενός τε καὶ θηλυκῷ γένους, δυσὶ τετράχισον μιλιονίοις ἰσαρίθμοι, πεφορτισμένοι τε ταῖς ἀποσκευαῖς αὐτῶν, καὶ επακολυθούμενοι ὑπὸ πολυαρίθμων ποιμνίων ἐδυνήθησαν ἐν ὥραις ἑξ, καὶ ἃς ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα καταλείπει ξηρὰν τὴν τὸν κόλπον αὐτῆς περατῶσαν ψάμμον, ὑπερπηδῆσαι τῆς τῷ κόλπῳ τὸ βάθος, καὶ ὥτως ἐκπεράσαι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἀραβίαν.

Κατὰ τὸν Βερνάρδον ἐν τῇ πρὸς τὸν κύριον Δε-χαρμόντιον ἐπιστολῇ αὐτῷ, καὶ τὸν Μορίζονα ἐν τῇ τῷ ὅρις Σινᾶ περιηγήσει αὐτῷ, καὶ τὸν Βελλόνιον ἐν ταῖς ἰδίαις παρατηρήσεσιν, ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα ἐν ταῖς μεγάλαις αὐτῆς παλιρροίαις ἀνακαλύπτει ψαμμώδη ἀκτὴν διακοσίων πεντήκοντα, καὶ τριακοσίων ποδῶν, ὥς τε τὰς ἐν τῷ Σβεσίῳ λιμένι ναῦς, ἐν ὅσῳ ἡ παλιρροία διαρκεῖ, ἐν τῇ ξηρᾷ κεῖσθαι. ἐστὶ δὲ κατὰ τὸν Βελλόνιον ἐν τῷ τόπῳ τῷ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης πλάτος ἴσον τῷ μεταξὺ τῷ Ἀρφλέε, καὶ τῷ Οὐρφλέε, εἴτεν μᾶλλον λέγα. δισχυρίζομαι δὲ, ὅτι κατὰ φύσιν ἀδύνατόν ἐστιν, ἄνθρωπος ἰσαριθμῶς δυσὶ τετράχισον μιλιονίοις σὺν πολυπληθεσέρῳ ζῶων ἀριθμῷ, ἐν τέτοις γὰρ ἴσατο ὁ τῶν Εἰβραίων πλῆθος, καὶ σὺν τῇ ἀναγκαίᾳ τοσούτῳ πλήθει ἀποσκευῇ ἐν ἑξ ὥραις παραταχθῆναι τε καὶ διαπεράσαι τὸ ἀπὸ ἄκρας εἰς ἄκραν διάστημα, ὅπερ ἰσοπλατὲς μὲν ποσὶ διακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἰσόμενες δὲ λέγα μᾶλλον, ἢν διελθεῖν ἐμελλόν

ἴσα τὸν Διὸς.
το Κολμ. περί
τῆς διαβ. τῆς
ἐρυθρ. θαλ.

πόλεις τῆς
Βορμανδίας.

ἐν ὥραις ἑξ. ἀνάγω δὲ τὴν περὶ τῆς κρίσεως πρὸς πάντας τὰς μαθηματικὰς, ἢ κρατιωτικὰς ἢ ἐπιτηρητὰς τῶν γεφυρῶν ἢ γαιολόφων. τὸ δὲ νομίζειν τὴν διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασιν κατὰ φύσιν ὑπὸ τῆς παλιρροίας γενομένην ἐστὶ χίμαιρα ὑπὸ τῶν ἀπίστων ἐφευρεθεῖσα, ἀπελπιδέντων μὲν παντὸς λόγου, συναισθανθέντων δὲ, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἀνασκευάσαι τὸ ὑπὸ τῆς Μωϋσέως ἐσορῶμενον, ἢ ὑπὸ τῆς ἰσδαϊκῆς γένους διαπαντὸς πιστευόμενον.

‘A P O P O N B’.

Περὶ τῆς νομιζομένης τῶν θύραθεν σιωπῆς περὶ τῆς διαβάσεως διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

I. Ταῦτα κατανοήσας ὁ κριτικὸς, ἰδεμένην ἄλλην εὔρε καταφυγὴν, εἰμὶ τὸ ἀσπάζεσθαι διασπείρειν ἀμφισβολίας περὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἔργων ὑπάρξεως. „Ἄλλο, φησὶ, θαῦμά ἐστι τὸ, μηδένα μὲν τῶν Αἰγυπτίων συγγραφέων μηδέποτε λαλήσαι μηδὲ περὶ τῆς Φρικώδους τῆς θαύματος, μηδὲ περὶ τῶν ἄλλων τῆς Αἰγύπτου πληγῶν. μηδὲν δὲ τῶν ἐν κόσμῳ ἔθνῶν ἀκῆσαι ποτε λόγον, μηδὲ περὶ τῆς τῆς συμβάντος, μηδὲ περὶ τῶν πρὸ αὐτῆς γεγονότων. (284.)

Ἐπαναλαμβάνει ἀνευθυσίας τὸ ὑπ’ ἐμὲ πρὸ δυοκαίδεκα ἐτῶν ἀνασκευασθῆναι. εἶπον αὐτῷ τότε. „Ἐπειδὴ ἔκ ἀγνοεῖ τὰ συμβεβηκότα τὰ ἐξαφανίσαντα πολλὰς τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων, (τοιοῦτον κατ’ αὐτὸν (285) ἢ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης κατὰ Φλεξίς) θαυμάζειν αὐτῷ ἢ χρὴ περὶ τῆς σιωπῆς τῶν ὑπομνημάτων. ἅπερ διεφύλακτον ἀνὰ ταύτας, εἰ μὴ τῆς πυρὸς ἐγένοντο παρὰ ἀνάλωμα. γελοιῶδες δὲ ἐστὶ τὸ ζητεῖν, διὰ τὸ οἱ Αἰγύπτιοι, ἔθνος τοσούτον ματαιόφρον ἢ δεισιδαιμόν, ὥστε ἢ μύθους ἐπὶ μύθων ἐπλασαν, ἵνα ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἔθνη ὑψωθῶσιν, ἔκ ἦσαν τοσούτον εὐκρινεῖς, ὥστε ἢ τὰ ταπεινὰ αὐτῶν καθιστοῦναι, τὰ ἢ δεικνύναι τῶν μὲν Θεῶν αὐτῶν ἀδυνεῖς, τὴν δὲ θρησκείαν αὐτῶν ψευθεῖν. προοδεῖς δὲ τὸ, τὴν ἀλήθειαν ἢ κατ’ αὐτῶν τῶν τεχνευμάτων τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων ὑπερισχύσασαν μαρτυρηθῆναι ἢ ὑπὸ τῶν ἔθνικων συγγραφέων, εἰς μέσον προθέσθαι Διόδωρον τὸν Σικελιώτην λέγοντα. (86) τὰ ἰχθυοφάγα γένη, τὰ τὴν πρὸς δυσμὰς παραλίαν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης οἰκόντα, ἐκ παραδόσεως ἴσασιν, ὅτι ἄλλο τέ ποτε αὐτῇ μὲν ἢ θάλασσα σφοδρῶς ἀμπώτιδι ἠναίγη, τὸ δὲ βάθος αὐτῆς ξηρὸν ἀνεφάνη, ἢ χλοὴν κεκαλυμμένον. εἴτα σφοδρᾶς πάλιν

Κ. 3. Α' 99.
Τόπος αὐτῶν
βιβλ. τῆς κλ.
Διαθ.

Διοδ. β. 3. 2.
3.

ἐπι-

ἡ ἐπιγενομένης παλιρροίας, ἐπισυνήφθη τὰ ὕδατα. Σημειώσας δὲ ὅτι
 αἱ μὲν συνήθεις παλιρροίαι, καὶ ὅποιαδήποτε ὦσιν, ἔ διαχωρίζεται
 τὰ ὕδατα. ἡ δὲ, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ Διόδωρος, ἐπεὶ τὴν θάλασσαν
 ἠνοίξε, ἢ διχῇ αὐτὴν διέλεν, ἐμφαίνει προδήλως τὸ παρ' Εβραίοις
 πολυθρύλλητον θαῦμα. παρέστηκα ἢ τὴν τῷ Ἀρταπάνος ῥῆσιν,
 διαλαμβάνοντας τὰς. Καὶ Μεμφίτας μὲν λέγειν, ἐμπειρον ὄντα
 τὸν Μωϋσῆν τῆς χώρας, τὴν ἀμπωτὴν τηρήσαντα, διὰ ξηραῖς
 τῆς θαλάσσης τὸ πλῆθος περαιῶσαι. Ἡ λιμπολίτας δὲ λέγειν, ἐκ-
 καταδραμεῖν τὸν Βασιλέα μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἅμα ἢ τοῖς κα-
 θιερωμένοις ζώοις, διὰ τὸ τὴν ὑπαρξὶν τῆς ἐκείνης τῶν Αἰγυπτίων
 χρησαμένους διακομίζειν. τῷ δὲ Μωϋσῶ, θεῖαν Φωνὴν γενέσθαι, πα-
 τάξαι τὴν θάλασσαν τῇ ῥάβδῳ, τὸν δὲ Μωϋσὸν ἀκίσαντα ἐπι-
 θῆγειν τῇ ῥάβδῳ τὰ ὕδατος, ἢ ἕτω τὸ μὲν νῆμα διασπῆναι, τὴν δὲ
 δύναμιν διὰ ξηραῖς ὁδῶ πορεύεσθαι, κτ. Πρὸς τούτοις δὲ ἢ τὸν ἐκεί-
 νον εἰς μέσον ἤγαγον, λέγοντα μετὰ τὸν Πομπήϊον ἢ τὸν Τρωγόν.
 Ὁ Μωϋσῆς φεύγων, ἤρπασε τὴν τῶν Αἰγυπτίων Θεῶν. οἱ δὲ κατε-
 δίωξαν μὲν αὐτὸν, ἠναγκάσθησαν δὲ ὑπὸ τῶν καταγιγνόντων σφαρῆναι
 εἰς τὰ ἴδια. Τελευταῖον ἐδείξα, ὅτι τούτων τῶν μεγάλων συμβάν-
 των ἡ μνήμη σέσωσαι παρὰ τοῖς Φυλισιαίοις ἢ Ἀμμωνίταις, τοῖς
 διηγεκῆσι τῶν Εβραίων ἐχθροῖς. Τὴν δὲ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ ἰσο-
 ρικός φιλόσοφος, ἔδωκεν ἕν ῥημα. τίς ἔν μὴ θαυμάσει, ὁρῶν μετ'
 ὅσης τῆς αὐθαδείας προβάλλει ἐνταῦθα, ὅτι ἔδωκεν τῶν ἐν κόσμῳ,
 ἐν τῶν ἐδέποτε ἤκουσε λόγον, ἔδωκεν περὶ τούτων τῶν συμβάντων, ἔδωκεν πε-
 ρὶ τῶν πρὸ αὐτῶν προγεγονότων;

2. Τελευταῖον ἔ πάνυ πειθανὸν αὐτῷ δοκεῖ, ὅτι οἱ Εβραῖοι
 φυγόντες τοῖτον μέγαν κίνδυνον, παραχρῆμα ἐδυνήθησαν ἄσαι τὴν
 ὁδὴν, τὴν τότε εὐδύς ὑπὸ τῷ Μωϋσέως συντεθεῖσαν. (287)

Ὁ φιλόσοφος ἔτος, ὡς ἔοικεν, ἐπειδὴν φόβῳ συνέχετο, πολλὰ
 ἐχρηζέτο χρόνος πρὸς τὸ ἐπανελθεῖν ἐν τῇ ἀφόβῳ αὐτῶν καταστάσει.
 ἐπικρίνας δὲ, ὡς δοκεῖ, ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐφυίας τὴν τῷ Μωϋσέως, ἐμέ-
 τρησε τὸ ποσὸν τῷ ὑπὸ τῷ νομοθέτῃ τῶν Εβραίων καταβληθέντος πόνου
 ὑπὲρ τῆς θαυμασίης αὐτῶν ἀσματος, τῷ καιρῷ, ἢ τῇ ἐπιμελείᾳ, ἣν
 αὐτὸς καταναλίσκει πρὸς τὸ συγγράφαι μιν ὁδὴν. ἀλλ' ἐκ ἐδὲ ἀραγε
 αὐτῷ εἰδέναι, ὅτι οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἦσαν ψάλλται, τῆς καταστάσεως
 αὐτῶν κατὰ πάντα διαφέροντες; ἐς δ' ἀρα θαυμάσον τὸ, ὅτι οἱ Ε-
 βραῖοι ὁδοιπορήσαντες ὥρας δώδεκα, ὅπερ ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς νυκτὸς
 ἄχρι πρωίας, ἢ διελθόντες τὸ μεταξὺ τῶν δύο παραλίῶν διάστημα,
 τῆς τε ἀφ' ἧς ἀνεχώρησαν, ἢ τῆς ἐν ἣ ἦλθον, ἦτοι τὸ ἐν μέσω Μαγ-
 δώλῃ.

παρ. Εὐσ. β.
 9. 27. συγγ.
 κρησσο.

Ἰερ. β. 36.

1. Βασ. 4. 8.
 ἰσδ. 5. 12, 13.
 ἰσ. 2. 10.

ἦσαν διασπαρμένοι, ἔ' ἀκριβῶς ἀνακρίνας, εἰς ἓνα τε συναγαγὼν τό-
πον, καὶ ῥινοτομήσας, ἐξορίσας ἀπέστειλεν ἐν τῇ ἐγκατῇ τῆς ἐρήμου,
κελεύσας αὐτοὺς οἰκοδομήσαι ἐκεῖ, ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς
Συρίας, πόλιν, Ρινοκόλκρον, ἐκ τῆς ποιότητος, ἣν οἱ ἄθλιοι ἔτοι ὕ-
πέστησαν, κληθεῖσαν. ἔσι δὲ ἡ μὲν πόλις ἐλλατῆς πάντων σχεδὸν
τῶν προῦ τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἡ δὲ ἐν αὐτῇ γῇ ἀκαρπῶ καὶ ἀλατώ-
δης, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν τεχνῶν αὐτῆς φρεάτων ἐκ-
βλύζον ὕδωρ ἀλμυρόν τε καὶ κατὰπικρον. ἐπιτήδες δὲ μετέφερον αὐ-
τοὺς ἐκεῖ, ὅπως ἂν κεχωρισμένοι ὄντες τῶν ἄλλων πολιτῶν, μηδένα
βλάπτειν δύω, κρύπτοντες ἑαυτοὺς ἐν μέσῳ τῶ ὄχλου. ἀλλ' ἡ ἀ-
νάγκη, ἡ τῶν ἐπιτηδεύματων μήτηρ ἐδίδαξεν αὐτοὺς εὐρεῖν ἐν αὐτῇ
τῇ καθηρημωμένη πόλει τρόπον πορισμῶ τῶν ἀναγκαίων. κατα-
σκευάσαντες γὰρ ἐκ τῶ ἐν τοῖς πλησίον πεδίοις φύοντ' εὐπείης γή-
ματ' αὐτὰ παρὰ τὴν παραλίαν, θηρεύουσι τὴν ἀγέλη-
ν ἀπο τῆς θαλάσσης προσφοιτῶσαν ὀρτυγομήτραν, καὶ ἔτω τὰ
πρὸς τὸ ζῆν πορίζον (289).

κε, 16.1.13.

Ἐν τοῖς δὲ τοῖς ῥήματιν, ὡς ὁρῶμεν, ἔδεμίαν ὁ Διόδωρος ποι-
εῖται μνησάν τῆς ἐρήμου Σιν, καὶ ὁ κριτικὸς παρέστη αὐτὸν, λέγον-
τα, ὅτι οἱ λησαὶ ἔτοι κατώκησαν τὴν ἐρημον Σιν. ἡ μὲν ἐρημῶ, δὲ
ἡς οἱ Ἰσραηλιταὶ διερχόμενοι ἔφαγον τὴν ὀρτυγομήτραν ἐκεῖτο ἐν τῇ
τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ακτῇ. ἀναμέσον Αἰλείμ ἔ' ἀναμέσον Σινά.
τὸ δὲ Ρινοκόλκρον, ὅπερ ὁ Ἀκτισάνης ἐξορίσας ἀπέστειλε τοὺς κακοποιούς,
πόρρω τῆς μεσογείας παραλίας, λέγας πεντήκοντα καὶ ἑτέκοντα. οἱ μὲν
λησαὶ, οἱ ὑπὸ τῶ Ἀκτισάνος παιδευθέντες, ἐκρύπτοντο ἐν τῷ ὄχλῳ,
ἐν ᾧ οὐκ ἦν δυνατόν εὐρεῖν αὐτοὺς, εἰμὴ μετὰ πολλῆς διαζητήσεως.
οἱ δὲ Ἰσραηλιταὶ διεγνωσμένοι τε ἦσαν, καὶ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων ὑπο-
δυνασμένοι, καὶ μηδὲν αὐτοῖς συμφέροντα θέλοντες. οἱ μὲν λησαὶ
παιδευθέντες, καὶ φρονηθέντες, ἔμειναν ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς Αἰγύ-
πτου βασιλέως, τῶ ἐν κόμῃ τινι περιφρονηντ' αὐτοὺς, ὅπως ἂν μὴ δύω
βλάψαι. οἱ δὲ Ἰσραηλιταὶ, ἔ' μόνον κατὰ τὴν τῶ Μωϋσέως διήγησιν, ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὸν Μανέθωνα, ἔ' κατὰ τὸν Τρωγὸν τὸν Προμπίον, ἔ' τὸν Ἰσ-
εῖνον, καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς Μέμφεως, ὡς τὰς μαρτυρίας ἀνωτέρω παρέθηκα.
ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου πεφορτισμένοι τῶν σκύλων αὐτῆς, καὶ ὁ
Βασιλεὺς πάσαις δυνάμεσιν ἠγωνίσαστο καταλαβεῖν αὐτοὺς. τελευταῖον
οἱ Ἰσραηλιταὶ, κατὰ τὸν Διόδωρον, εἶχον ἀρχηγὸν ἔ' νομοθέτην τὸν
Μωϋσῆν, διὰ τοῦτο, ὅτι παρέλαβε τοὺς νόμους, ἔ' τὰ προσάγ-
ματ' αὐτῶν Ἰαχόχ. ἀρμόζει ἐν τῷ τοῖς λησαῖς, περὶ ὧν ὁ αὐ-
τὸς Διόδωρος φησιν, ὅτι περιεφρονηντο ἐν τῷ Ρινοκόλκρῳ, ὅπως ἂν
μηδὲ

Διόδ. β. 1.

μηδένα βλάψαι δύναμις; ἀληθῶς ἔν ὁ κριτικὸς ἠσώδη ἀλλοιώσιν πεποίηκεν ἐν τοῖς τῷ Διδώρῳ ῥήμασι, μηδέποτε τὸ πρωτότυπον αὐτῶν ἀναγνέσ.

2. Παρίσῃσι προσέτι ὁ αὐτὸς τὴν ἀπίσταν αὐτῷ ἐνισαμένους, καὶ λέγοντας. „Εἶπερ οἱ Ἰσραηλιταὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας ἄποτοι ἔπορεύοντο διὰ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ Σὶν κεκαυμένης ἄμμυ, ἐξέπνευσαν ἅν ἐκ τῆς διψῆς αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ παῖδιά.

Ἀλλὰ πῶς σεσημείω, (290) ὅτι οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐπορεύθησαν ἡμέρας τρεῖς ἄποτοι; τῷ μόνον εἰρη. „Καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδεῖν. ἔκ ἦν δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. Τῷ δὲ ἄρα γε ἐστὶ τὸ σημαίνον, ὅτι ἔκ ἐπιον ἐν ταῖς προλαβύσαις τρισὶν ἡμέραις; Εἰ. 17. 1.

3. „Οἱ ἄπιστοι προσεδέσθησαν καὶ τὸ δε. Ὁ Κατὰ τῷ Ἀμαλὴ πόλεμῳ Ἰδμερίαν προσέξενε τοῖς Ἰσραήλ τοις ὠφέλειαν.

Ἀλλὰ ὡς ἂν εἰ ἀνωφελὲς ἦν τῷ λαῷ τοξευομένῳ κατ' ὁδὸν ἀντιπλήττειν εὐσέχως τὴν ἐπιχειρήσας ταραττεῖν αὐτόν. καὶ ὡς ἂν καὶ ἀνωφελὲς ἦν τῷ λαῷ μικρόν τι ἐξησκημένῳ ὄντι ἐν τοῖς ὅπλοις, μαθεῖν τὴν ἐπωφελῆ τῶν χρησίων, κινδύνου προκαμένῳ καὶ ὡς ἂν εἰ ἀνωφελὲς ἦν τῷ λαῷ γινώσκειν, ὅτι ἀνευ τῆς ἐπιμόνης προσασίας τῷ μονάρχῃ ὡς ὑπερασπιστῇ αὐτῶν, τῷ ἀνακηρύξαντ' ἑαυτὸν ὁδηγόν τε καὶ Βασιλέα αὐτῶν, καὶ δύναται διαφυλάξαι αὐτὸν τὸ τῶν πολεμιστῶν πλήθος. Εἰ. 17. 8.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε.

Περὶ ἧς ἐλάλην διαλέκτου οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξεληθόντες Ἑβραῖοι.

1. Ἀπορία συνεχόμενον δοκεῖ ὁ φιλόσοφος περὶ τῆς διαλέκτου, δι' ἧς ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινῇ, θελων κατὰληπτὰ γενέσθαι τοῖς Ἑβραίοις τὰ ὑπὸ αὐτῷ λεγόμενα. „Χρή; φησὶν, ὑποθέσθαι τὸν Θεὸν λαλῶντα αἰγυπτίᾳ διαλέκτῳ. διότι ἐρρέθη ἐν τῷ ὁγδοηκοσῷ Ψαλμῷ, ὅτι οἱ Ἰσραῖοι ἐξέστησαν, μὴ κατὰνοῦντες τὴν πέραν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης λαλῶσιν γλῶσσαν. (291) Ἐὰν ἡ Πεντάτευχος ἐγράφη ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔκ ἄλλως ἐγράφη, εἰμὴ Αἰγυπτίᾳ διαλέκτῳ. διότι οἱ Ἑβραῖοι μήπω εἰσεληθόντες εἰς τὴν γῆν Χαναάν, ἔκ ἠδύναντο εἰδέναι τὴν τῷ ἐκεῖ λαῷ γλῶσσαν, ἥτις μετὰ ταῦτα ἦν ἡ Ἑβραϊκή. ἐξέσι δὲ ὑποθέσθαι, ὅτι ἡ Πεντάτευχος μετὰ ταῦτα μετηνεχθῇ εἰς τὴν τῆς Παλαιστίνης διάλεκτον, παραφυάδα ὡς τῆς Συριακῆς.

2. Ἄλλη μέμψις. Οἱ ἄπιστοι λέγουσιν, ὅτι ὁδὲν τοσούτον ταπεινὸν ἀναδείκνυσι τὸ παντοδύναμον ὄν, ὅσον τὸ ἐμφαίνειν αὐτὸ λέγον, ὅτι ἐστὶ παντοδύναμον. Ἐπὶ δὲ πολλῶν πλέον τὸ παρῖσταναι αὐτὸ, λέγον, ὅτι ἐστὶ ζηλωτής.

Οὗτοι οἱ τυφλοὶ κακὸν λογίζοντ' τὸ τὸν ποιητὴν τῷ θρανῷ ἢ τῆς γῆς διδάσκειν τὰς ἀνθρώπους τὰ περὶ τῆς ἀληθείας ἀνλικειμένους τῆς λατρείας αὐτῶν, ἀντιπαρατιθέμενον κατὰ τῆς ἀσθενείας τῶν εἰδώλων, ὧν τὴν λατρείαν ἀπαγορεύει, τὴν παντοδυναμίαν αὐτῷ, τὴν τῷ κόσμῳ δημιουργόντε ἢ κυβερνήτιν. Ἐκ ἐστὶ δὲ ὁ Κύριος ζηλωτής τῶν μηδὲν ἑσῶν ψευδοθεοτήτων, ἀλλὰ τῆς καρδίας τῆς ὑπ' αὐτῷ πλασθέντος ἀνθρώπου ὑπὲρ τῆς ἀγαπᾶν ἢ θυλεῖν αὐτῷ. Ἐστὶ δὲ ἄρα ἀνάγκη σημειῶσαι, ὅτι ὁ ζῆλος ἔστι ἐν τῷ Θεῷ ἢ ἐστὶ κίνησις ἐμπαθῆς, τὴν γαλήνην αὐτῷ ταρατίσσει, ἀλλ' ἐνέργεια αἰώνιος τῆς θελήματος αὐτοῦ, τῆς ἀποδοκιμάζοντος πᾶν κακόν, ἢ ποινὰς προορίζοντος τοῖς ποιοῦσιν αὐτό (292);

2. Δεδοσθὲν τῷτο, ἐρεῖ τις τυχόν, ἐὰν ἡ ποινὴ ἀφορᾷ εἰς μόνους τὰς πταίσας, ἀλλ' αὐτὴ ἐπεκτείνεται ἕως τρίτης ἔτεταρτης γενεᾶς, τῷτο δὲ ἀδικία ἐστὶν ἀπηνής (293).

Πρόσεχε. ἐνταῦθα ἢ ἐστὶν ὁ λόγος, εἰμὴ περὶ τῶν προσκαίρων ποινῶν τῶν καταγγελλόντων παντὶ τῷ γενεῖ, ἐν τῇ ὑπὸ τῆς Σινᾶ ὅπως συνελθόντι. ἐστὶ δ' ἄρα ἀπηνὴς ἀδικία τῆς προνοίας τὸ συμπεριλαμβάνειν ταῖς συμφοραῖς, δι' ὧν παιδεύει τὸ κοινόν, πολλὰς ἰδιότητας, μὴ μεταχόντας τῶν ἀδικημάτων, τῶν τὰς δυσυχίας ἐφ' ὅλον ἐπενεγκόντας τὸ γένος; Οὐχ ὁρῶμεν ἐνίσταται ἐν τῇ παρελθούσῃ Βασιλεῖα σφάλματα, ἀναπηγάζοντα ἐν ταῖς ἐφεξῆς γενεαῖς, καὶ πάσαις δυνάμεσι διορθῶσαι αὐτὰ ἀγωνίζονται; ἢ ἀφαιρῶσιν οἱ τῶν πεπολιτευμένων ἢ πεφωτισμένων γενῶν νόμοι ἀπὸ τῶν τέκνων ἄλλων τῶν δισεγγόνων τὸν πλῆθον, τὴν ἁλίαν, ἢ αὐτὸ τὸ τῷ πολίτῃ δικαίωμα εἰς ποινὴν τῶν ἀμαρτημάτων τῶν πατέρων αὐτῶν; οἱ ἄπιστοι ἔν ἀντιφρονοῦμενοι τῇ τῶν Ἰσραὴλ νομοθεσίᾳ, ἀντίκεινται ἅμα τῇ κοινῇ τῷ Θεῷ προνοίᾳ, ἔτι τοῖς πανταχῶς δεκτοῖς γνωμοδοτήμασι (294).

4. Τίς δ' ἂν πεισθεῖται, ὅτι αὐθαδέαζουσιν ἔτι λέγειν ἢ τόδε. Ἡ κατὰ τῶν τέκνων ἐκδίκησις ἀποδείκνυσιν, ὅτι οἱ Ἰσραῆλ ἐδέχθησαν ἐγνώρισαν ἀθανάσιαν ψυχῆς, ἔτι τὰς μετὰ θάνατον ποινὰς (295).

Ἀλλὰ διατὶ ἢ λέγουσι τὸ αὐτὸ ἔτι περὶ τῶν πεπολιτευμένων τῆς Εὐρώπης γενῶν, παρατεινόντων τὴν ποινὴν τῷ ἀμαρτηματικῷ τῶν πατέρων ἄλλων τῶν τέκνων;

5. Τῇ αὐτῇ τῷ λόγῳ ὁρδότητι ἐκ μὲν τῆς θανατηφόρου ποινῆς, τῆς κατὰ τῶν μαγῶν ἐκφωνηθείσης ἐπιφέρει τὸ, ὅτι οἱ Ἰσραῆλι ἐπίστευον ταῖς μαγείαις, ἐκ δὲ τῆς ποινῆς τῆς κτηνοβατίας, τὸ, ὅτι ἦσαν λίαν ἐπιρρέπεις ἐπὶ τὴν βδελυρίαν ταύτην (296).

Λευίτ. 20. 17.

Λευίτ. 18. 23

ἵνα τὶ αὐσηροτέρας ἐκ ἐπιφέρει συντελείας κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῶν, πυρὶ κατὰ τῆς νόμου αὐτῶν καθάδικάζοντο τῆς τὰ τοιαῦτα πράξαντας ἀμαρτήματα; ὁ νόμος αὐσηρὸς ἐξεφώνησε ποινὰς κατὰ τῆς μαγείας ἢ κτηνοβατίας, ἢ διὰ τὸ τῆς Ἰσραήλ ἐπιρρέπεις εἶναι ἐπὶ τὰ βδελύγματα ταῦτα; ἀλλὰ διὰ τὸ ἰδεῖν αὐτὰ καθιερωμένα μὲν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἐξ ἧς ἐξῆλθον, πεφημισμένα δὲ ἐν τῇ γῇ εἰς ἣν εἰσῆρχοντο. Ἐάν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσι σοι, ἢ μεθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ἐκεῖνων. ἢ χεῖρ σου ἐκτεταταῖ ἐν σοὶ περικαταίρων τὸν ἄνθρωπον αὐτῶν ἢ τὴν θυγατέρα αὐτῶν ἐν πυρὶ, μαντεύμενοι μαντεῖαν, ἢ οἰωνίζοντες, φαρμακὸς, ἢ ἐπαίδων ἐπαοιδὴν, ἐγγαστήριον, ἢ τερατοσκοποῖς, ἐπερωτῶν τὰς νεκρὰς. ἔστι γὰρ βδελύγμα Κυρίου τῷ Θεῷ σου, πᾶς ποινὴ ταῦτα. Ἐνεκεν γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων Κύριος ὁ Θεός σου ἐξολεθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου. Τὸ δὲ Λευιτικὸν μετὰ τὸ ἀπαγορεύσαι τὴν κτηνοβατίαν, ἐπάγει εὐθύς, Ἐν πάσι τοῖς ἔθνεσιν ἐν πάσι τοῖς ἔθνεσιν ἐμίανθησαν τὰ ἔθνη, ἀ ἐγὼ ἐξαποσελῶ ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. ἢ ἐξεμίανθῃ ἡ γῆ, ἢ ἀνίστασθαι ἀδικίαν αὐτοῖς ἐν αὐτῇ, ἢ προσώχθῃσιν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐν αὐτῇ. Ποία κακὴ τύχη ὁ κερτικὸς εὗρίσκει τὴν καταδίκην αὐτῶν ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, δι' ὃν γεγόνασιν οἱ ὑπὸ αὐτῆς ἀνακαλέμενοι νόμοι;

Δευτ. 18. 9. κτ

Λευίτ. 18. 24

25.

Ἄ Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῶν ἐντόμων, ἅπερ ἔδε τῷ Θεῷ ἀποσεῖλαι πρὸς τοὺς Ἰσραῆλιν κατὰ τὴν Χαναάν.

2. Ὁ Θεός, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, φησὶν, ἀποσελῶ τὰς οἰστρούς, ἢ τὰς σφηκίας ἐτοιμάσαι τὴν νίκην τοῖς Ἰσραήλιν. . . . Ἀλλήθως ἡ παλαιὰ ἱστορία λαλεῖ περὶ πολλῶν τῆς Ἀσίας λαῶν, ἀναγκαζέντων κατὰ λιπεῖν τὴν γῆν αὐτῶν, ἐν ἣ τῶν ζωφίων τούτων ὁ πολλαπλευσιασμός πρὸς ὑπερβολὴν προήχθη. εἶρηται δὲ ὡσαύτως, ὅτι ὁ τῆς Χαλκιδέως λαὸς ἐδωχθήν ὑπὸ τῶν μυῶν, τὸ αὐτὸ εἶπον ἢ περὶ τῶν Μυσοίων λαῶν. . . . Οὐκ ἔστι πεισντόν. τῆς τῶν Ἐπαρχίων τούτων λαὸς διωχθῆναι ὑπὸ τῶν μυῶν. ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ μὴδ' ἐν τῇ μυθολογίᾳ, τῆς δύναμις γενέσθαι Ἰσραὴλ ἀλήθεια ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις.

Ἐξ. 23. 28.

Τὸ δὲ οἰστρού
δὲ κατὰ τοῖς ὅ
ὅτι οὐκ ἔστι
Βαλγ.

Ο

Ο Α' θήναι Θ' ἄρα, ὁ Α' γαθαρκίδης, ὁ Διόδωρ Θ' ὁ Σικελιώτης, ὁ Πλίνι Θ', ὁ Ἰάμβλιχ Θ', ὁ Αἰλιανός, (297) ἵνα δὲ ἐνὶ λόγῳ εἴπω, οἱ ἱστοριογράφοι, οἱ φιλόσοφοι, οἱ φυσιολόγοι, οἱ καθιστορήσαντες διάφορα ἔθνη ἀναγκαζέμενα ὑπὸ ἐντόμων, οἷσιν ἢ σφηκίων καλυμένων, κατὰ λείπειν τὰς παλαιὰς αὐτῶν οἰκίσεις, κατὰ τὰ κλαίειν, κατὰ τὴν τῆς ἀπόφανσιν τοῖς μυθολόγοις, ἅμα τῷ Βοχάρτῳ, τῷ τῆς προτείνοντι. ταῦτα δὲ ἐπὶ τίνι θεμελίῳ; ἐπὶ τῷ. ἢ ἐξὶ πεισυτόν. ἄλλ' ἐξὶν ἄρα γε ἔργον ἀδύνατον, ὁ τοσῶτος τῶν ἐντόμων παλλαπλασιασμός, μάλικα ὑπὸ τῆς προνοίας ἐπίτηδες εὐθυνομένη; ἀδύνατον πάντως. διότι ἔδεν τοῖσιν εἶδεν ὁ κριτικὸς ἔδεν ἐν τῇ ὑπέρειά τῶν Ἀλπεων, ἔδεν ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς Σεκάνης. ἀδύνατον κατὰ πάντα καιρὸν ἢ τόπον, καὶ ὅτι τὴν σήμερον ἢ συμβαίνει ἐν τοῖς ἡμετέροις κλίμασιν, ἐν οἷς πάντα εἰσὶ κεκαλλιεργημένα, ἢ ἐν οἷς δρυμῶνες ὀλίγοι εἰσὶ, ἢ παντὶ ἀποχόρην ἀναπεπταμένοι ἢ διαβατοί. Πᾶς τις ὅμως συγκατατίθει τῷ, ὅτι ἡ τῆς Μωϋσέως ἢ τῆς Ἰησοῦ μαρτυρία, ἢ πάσης τῆς τῶν θύραθεν συγγραφῶν ἀρχαιότητος περικλονεῖ μικρόν τι τὴν τῆς κριτικῆς ἀπόφανσιν, ἐρεσδομένην μόνον ἐπὶ τῷ δὲ τῷ ῥήματι, ἢ ἐξὶ πεισυτόν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῶν ἀληθινῶν τῆς ἐπαγγελθείσης γῆς ὁροθεσίων, ἢ τῆς περὶ τούτων τῆς κριτικῆς ἀμαθείας.

1. **Δ**ιαλαβὼν περὶ τῆς δευτέρας ἢ τρίτης βιβλίας τῶν Βασιλειῶν, εἰδείξα ὅτι αἱ τῆς Θεῆς πρὸς τὰς Ἰουδαίας ἐπαγγελίαι περὶ τῆς ὑποτάξαι αὐτοῖς πᾶσαν τὴν γῆν, τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῶν ὀρίων τῆς Αἰγύπτου, τῶν ἀνιόντων ἀπὸ μεσημβρίας εἰς ἄρκτον, ἕως τῆς Εὐφράτης, ἐπληρώθησαν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Δαβὶδ ἢ Σολομῶντος. Ἀλλ' ἰδὲ περὶ τῆς νῦν τις τῆς κριτικῆς ἔνστασις. „Τῷ πλάτει τῆς τριακοῦς βαθμῆς ἀνήκει μῆκος βαθμῶν εἴκοσι, ἀμέλειται ἀπὸ τῆς μεσογείας διὰ τῆς γῆς Χαναὰν ἕως τῆς Εὐφράτης. καὶ δὲ ἀναλογισθὲν ἕκαστος βαθμῶν, ὥς περιέχων μόνον λέγας εἴκοσι, συσταθήσεται ὅμως ἐξ ἀνάγκης Βασιλεία ἰσομήκης λέγαις τετρακοσίαις. ἐδείχθη δὲ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μακρὰν ἀπέχον ἀπὸ τῆς δεσπόειν γῆς τοσούτων ἐκτεταμένης. Προκείμενον ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἐξόδου ῥητόν. „Καὶ θήσω τὰ ὅριά σου ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἕως τῆς θαλάσσης Φυλισιείμ, ἢ ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἕως τῆς ποταμῆς τῆς μεγάλης Εὐφράτης. Ὁ κριτικὸς ἐν τῇ λεγομένῃ μετὰ φράσαι αὐτῶν ἐσιώπησε τὸ, ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ὅπερ ἐσιώπηδες εἰσι. διότι οἱ Θεοὶ σηλοῖ, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι κυριεύουσιν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πάσης τῆς γῆς, τῆς ἐκτεινομένης

ἔξ. 23. 31.

μένης ἀπὸ Νότι ἀνέμου, ἕως Ἀργέου, ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τρεῖςιν ἀπὸ Αἰλᾶθ ἔσσιοναβερ, λιμένων ἐν τῷ ἀνατολικῷ κόλπῳ καί μενών τῆς αὐτῆς θαλάσσης, ἕως τῆς ἐν τῇ μεσογείῳ παραλλῆλως τῶν Φυλισιαίων· ἢ ἀπὸ Αἰβίου ἀνέμου ἕως Καϊκί, ἥτοι ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τῆς διαχωρίζουσης τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Συρίας, ἕως τῆς Εὐφράτι, τῆς ἀναμέσου τῆς Συρίας τε ἢ Μεσοποταμίας. ταύτης δὲ τῆς γῆς τὸ μὲν πλάτος, ὡς ἐγὼ παρετήρησα, λέγαι εἰσὶ περί πν πεντήκοντα, τὸ δὲ μήκος ἐξήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν.

Τὶ δὲ ποιεῖ ἕτος; ἐξάγει διὰ τῆς τριακοῦς βαθμῆς τῆς πλάτους εὐθείαν, καὶ αὐτὸν μὲν διὰ τῆς Μεσογείας, κατὰ δὲ τὴν τῆς ἀληθείας ἀκρίβειαν, διὰ τῆς ἰδμῆς τῆς Σβεσίς, εἰς τὸ εἶμα καταπύσαν τῆς τῶν Ἀράβων ποταμῆς, ὅπως ἂν εὖρη μεταξὺ τῶν τῶν δύο σημείων διάστημα τετρακοσίων λεγῶν, καὶ τὸ μεταξὺ τῆς Μεσογείας ἢ τῆς εἰματῆς τῆς τῶν Ἀράβων ποταμῆς ἴσον ὑπάρχει μόνοις δεκαῖξ βαθμοῖς πλάτους, οἵτινες μόνον τριακοσίας ἢ εἴκοσι λέγας συγκροτοῦσιν, ἀναλογιζομένης τῆς βαθμῆς λέγαις εἴκοσι ἴσιν, κατ' αὐτὸν τὸν τῆς κερτικῆς ἀναλογισμὸν.

Ἀλλὰ τὸτο ὁδὲν ἐσι παραβαλλόμενον τῷ ἀτόπῳ, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐνέπεσε. διότι κατὰ τὴν ἀγρομετρίαν αὐτῆς ἡ γῆ Χαναὰν ἐ περιλαμβάνει ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. πᾶσα μὲν γὰρ ἡ γῆ Χαναὰν ἐντεῖθεν κεῖται τῆς τριακοῦς βαθμῆς τῆς πλάτους. τὸ δὲ μέρος τῆς γῆς, τὸ μεταξὺ τῶν τῆς τριακοῦς βαθμῆς, ἔστι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐν αὐτῇ εὐθείᾳ ἀκολουθῆς ἐξηγμένη ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου ἄχρι τῆς ἐκβολῆς τῆς τῶν Ἀράβων ποταμῆς, σύγκειται μόνον ἐκ τῶν ἐρημιῶν τῆς πετραίας, ἢ τῆς ἐρήμου Ἀραβίας. ἵνα δὲ πεισθῇ τῇ τῶν ὑπ' ἐμὲ λεγομένων ἀληθείᾳ, ἀρκεῖσαι ἀτενίσαι εἰς Γεωγραφικὸν Χάρτην.

2. Τῷ ἀτόπῳ τῷ τῷ προσέθησαν αὐτὸς τὰ τῆς ἀμαθείας συμπτώματ' ἀκρίβειαν τὴν ἐκβολὴν τῆς ποταμῆς τῶν Ἀράβων ἀντὶ τῆς ποταμῆς, ὃν ὁ Μωϋσῆς ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῆς ὀνομάζει Εὐφράτην. ὁ ποταμὸς τῶν Ἀράβων ἐστὶν ὁ Τίγρις, ὁ πληθυνόμενος διὰ τῶν τῆς Εὐφράτης ὑδάτων, τῶν ἐν αὐτῷ εἰσιόντων, τριάκοντα λέγας ὑπεράνω τῆς ἐκβολῆς αὐτῆς, τῆς ἐν τῷ Γόρνῳ ἢ Κόρνῳ, φρενῶν καί μενών ἐν τῇ ἀκρᾷ τῆς Μεσοποταμίας. οὐ ἐστὶν ὁμοῦς ἐκεῖ ἡ προκαταρκτικὴ τοποθεσία τῆς τῆς Εὐφράτης ἀύλακος. τὸτο διδάσκει ἡμᾶς ὁ Πλίνιος διὰ τῶν δὲ τῶν ῥημάτων. „Ἦσαν ποτε εἰκοσιπέντε χιλιάδες „προδῶν μετὰ τῶν τῆς Τίγριος ἢ Εὐφράτης ἐκβολῶν, ἑκατέρω δὲ τῶν ἢ πλοτῇ. ἀλλ' οἱ τὴν Ὀρχόν (298) κατοικῶντες ἢ τὰς συνομῶν πεδιάδας, διέτεμον τὰ τῆς Εὐφράτης ὑδάτα, ἵνα τὴν γῆν αὐτῶν

Πλίν. β. 6. π.
27.

Γεν. 2. 11.

Σειρ. 24. 25.

των ποτίζωσιν. ὁ θεν ὁ Εὐφράτης νῦν ἔ πορεύεται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰμὴ διὰ τῆς Τύγρεως. Ὁ Εὐφράτης ἐν, πλὴν τῆς αὐλακῆς τῆς συνενέσεως αὐτὸν τῷ Τύγρει πλησίον τῆς Κόρης, εἶχον ἐπὶ Μωϋσέως ἢ Σειράχ ἄλλην αὐλακα, δι' ἧς πορεύομεν κατ' εὐθείαν ἀπὸ Βορρᾶ εἰς Μεσημβρίαν, ἀπεφορρίζετο ἐν τῇ θαλάσῃ. ἡ αὐλαξ αὕτη, ἡ διὰ τῆς Ὀρχῆς διερχομένη ἐστὶν ἐνδεχομένως ὁ Φεσών, περὶ ἧς Γένεσις, ἢ ἡ τῆς Σειράχ βίβλος διαλαμβάνουσιν. ἐπεκλήθη δὲ Φασών, ὅπερ παράγει ἀπὸ τῆς πασσαχ, εἶπεν ἐκχεῖσθαι, διὰ τὸ ἐκχεῖσθαι κατὰ τινὰς τῆς ἔως καιρὸς ἐν ταῖς τῆς Χαλδαίας πεδιάσι. πρὸ ἐτῶν εἴκοσι ἔ ἐπέκεινα, ἔκρινεν ὅτι οἱ λάκκοι, οἱ κοιλάδα σχηματίζοντες, ἢ πλήρης χοίρων, ἢς ὁ Τέξιρας ἐν τῇ ἀπὸ Βασσόρας εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁδοιπορίᾳ αὐτῆς συναντήσας περιέγραψεν, εἰσὶ τῆς παλαιᾶς τῆς Εὐφράτης αὐλακῆς τὰ λείψανα. οἱ δὲ χθαρμαλοὶ ἔ συνεχόμενοι ἀγροὶ, ἢς αὐτὸς τότε διήρχετο, εἰσὶ τῷ ὄντι ἡ γῆ Εὐλάτ, ἢ ἡ παλαιὰ Χαλδαία. ἀσμένως δὲ ἑώρακα, ὅτι ὁ κύριος ὁ Δε-Ανβίλλις τὸ αὐτὸ ἔκρινεν ἐν ταῖς περὶ τῆς Περσικῆς κόλπης Γεωγραφικαῖς αὐτῆς ἐρευναῖς, ταῖς εἰσενεχθεῖσαις ἐν τῷ τριακῶς τεύχει τῶν ὑπομνημάτων τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὴν τῆς λόγος σερᾶν. Ἡ ἔκτασις τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, περὶ ἧς τὸ εἰκοστὸν τρίτον κεφάλαιον τῆς Ἐξόδου διαλαμβάνει, ἢ ἐστὶ μετρητέα δι' εὐθείας ἀγομένης ἐπὶ τῆς τριακῶς βαθμῆς τῆς πλάτους ἀπὸ τῆς Μεσογείας ἄχρι τῆς ῥάμας τῆς πόλεως τῶν Ἀράβων. τῆτο, τὸ κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς τελευταῖον διερμηνευθείσης Διαθήκης μέτρον, ἐστὶν ἀπρεπον, ὡς μὴ περιέχον τὴν ὑπὸ τῶν Χαναναίων κατοικημένην γῆν, ἥτις ἐστὶ τὸ κυριώτερον ἢ ὁσὶν μέρος τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ μέρος μόνον τῆς Πατραίας ἢ ἐρήμης Ἀραβίας. ἐστὶ δὲ τὸ αὐτὸ ἢ ψευδές, ὡς ὑποτιθέμενον, ὅτι ὁ ποταμὸς τῶν Ἀράβων ἐστὶν ὁ ὑπὸ τῆς Μωϋσέως ὀνομαζόμενος Εὐφράτης. Αἱ κατὰ τὸ εἰκοστὸν τρίτον τῆς Ἐξόδου κεφάλαιον ἀληθεῖς διαμετρήσεις τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας εἰσὶν αἱ ἐξῆς. κατὰ μὲν τὸ πλάτος, εὐθεῖα ἀχθεῖσα ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς κόλπης τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἄχει τῆς Μεσογείας. κατὰ δὲ τὸ μήκος, εὐθεῖα ἀχθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐρήμης, τῆς διασελλέσης τὴν Αἰγυπτὸν ἀπὸ τῆς γῆς Χαναάν, ἄχει τῆς βορρείας μερὸς τῆς Συρίας, τῆς διὰ τῆς Εὐφράτης, διασελλομένης κατὰ Καϊκίαν ἀνεμον ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας.

3. Ἐπερ ἐβυλόμην ἀποδεῖξαι τὸν κελτικὸν ἀνδρωπον ὀλιγομαθῆ, ἢ σκοπὸν ἔχοντα ἀπαλῆσαι τὰς ἰδιώτας, προσέτενον ἀντὶς ἐξῆς δύω δυσκολίας. Ζητεῖται, λέγει αὐτὸς, πῶς ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ σίκλος ἡδύ-

ἡ δύνατο τιμηθῆναι διὰ τῆς σίκλης τῆς ναῦς, τῆς μὴ οἰκοδομηθῆναι, εἰμὴ μετὰ ἑτη πεντακόςια. . . . Πινές πιστεύουσιν. ὅτι ὡδε κεῖται τερατώδης ἀναχρονισμός, ἢ ὅτι τῷτο ἐν ἑσσι τῶν ἀποδακνυόντων πάντᾳ τὰ βιβλία ταῦτα συγγραφέντα μόνον μετὰ τὴν τῆς ναῦς οἰκοδομήν.

Πῶς; ἡ γνώει ὁ σοφὸς εἶπε κριτικὸς τὸ, ὅτι ἡ λέξις ναὸς, ἡ ἐν τῇ Βαλγάτῃ καμένη, εἰδὲ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς τεύχεσιν, εἰδὲ ἐν τοῖς τῶν Σαμαρειτῶν, εἰδὲ ἐν τοῖς τῶν Ἑβδόμηκοντα, εἰδὲ ἐν τοῖς τῶν Ἀνατολικῶν μεταφράσεων κεῖται; ἡ γνώει τὸ, ὅτι ἐν πᾶσι τῆς τεύχεσι τέτοις κεῖται τὸ ἅγιον, ἡ τὸ ἱερόν; παράδοξον ὁ ἄρα τὸ, τὸν Θεὸν οὐ αὐτῷ τῷ νόμῳ τῷ ἐπιτάσσοντι τὰ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἱερῆς, καὶ πάντων τῶν διακόσμημάτων αὐτῆς, λαλεῖν περὶ τῆς σίκλης, εἴτιν τὸ βάρεῖ ὑπηρετῆσαι ἑμεῖλλον ὡς καινῶν οὐ τοῖς περὶ τὴν κατασκευὴν τῆς αὐτῆς ἱερῆς;

β'. „Δυσκολίας, προσέτιθισιν ὁ αὐτὸς, προβάλλουσι τινες περὶ τῆς τερατώδους ταύτης τῶν θυμιάματων ποσότητος. . . . Ἀγωνίζοντο μαθεῖν τὸ πῶς οἱ Ἰσθαῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ αὐτῶν ἡδύνατο ἔχειν τοσαῦτα πολύτιμα ὄνια.

Ἡ ἐρημὸς αὕτη ἐκ ἦν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ; εἰ συνωμόρει ταῖς ἐπαρχίαις, ταῖς τὰ ἀρώματα ἢ θυμιάματα καρποφορήσαις; αὕτη καὶ εἰ αὐτὴν εἰ καρποφορεῖ ἕνια τῶν αὐτῶν ἀρωμάτων; Σὺ δὲ ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνεις περὶ τῆς πῶς ὁ λαὸς, ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ πολὺν εἰς τὸ πεδεύων χρόνον ἐδυνήθη εὐρεῖν αὐτά; Ἀλλὰ τοσαῖον τερατώδους ποσότητος; Τὸ ὅλον συγκροτεῖ σίκλης πεντακοσίας πρὸς τοῖς χιλίοις, εἴτιν χιλίας ἢ πεντακοσίας ἡμιεγγλίας. σὺ ἀληθῶς περιπατεῖς τῆς ἀναγινώσκοντάς σε,

“ΑΡΘΡΟΝ 5.

Περὶ τῆς ἐὰν ἡ περὶ τῆς Μωϋσέως ἰσορῆα μίμησις ὑπάρχη τῆς περὶ τῆς Διονύσου.

1. Μετὰ τὰ εἰρημένα ἔπειθ' τὸ ἐξῆς μυθολογικὸν εἰς περιεργον τιμήμα. „Αἱ δύο λιθίνοι πλάκες, αἱ τῷ τῆς Θεῆς δακτύλῳ γεγραμμέναι, ἢ γεγλυμμέναι, μίμησις εἰσι τῶν δύο μαρμάρων. ἐν οἷς ὁ παλαιὸς Διόνυσος ἔγραψε τὰς νόμους αὐτῆς, ὡς περὶ εἰ δὲ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασις, ἐστὶ πρόδηλον μίμησις τῆς μυθολογίας τῆς Διονύσου, τῆς ἀβρόχοις ποτὶ τὴν ἐρυθρὰν διελθόντων θαλάσσαν, ἵνα μετὰ πάσης τῆς εἰς τὴν αὐτῆς ἀπέλθῃ εἰς τὰς Ἰνδίας. οἱ Ἀραβικοὶ μυθολογικοὶ παραδίδωσι ἀρχαῖοι τῶν τῆς Μωϋσέως. ὁ δὲ Διόνυσος

ἀνελράφη μὲν ἐν ταύταις ταῖς ἐρημίαις προτὶ τὸν Μωϋσῆν διελθεῖν αὐτάς, ἐποίησε δὲ πάντα τὰ θαύματα, ὅσα οἱ Ἰσδαῖοι σφετερίζον-
ται. οὗτοι δὲ ἀκτίνες ἐξήρχοντο ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καθάπερ καὶ
ἐκ τῆς τοῦ Μωϋσέως, εἰς μαρτύριον τῆς μετὰ τῶν Θεῶν συνομιλίας
αὐτοῦ. Ἐκάτερον αὐτῶν ὠνομάζετο Μωσῆς, ὅπερ σημαίνει τὸν τὸ
ὕδωρ ἐκφυγόντα. οἱ Ἰσδαῖοι οἱ μὴδὲν μηδέποτε εὐρόντες, μετὰ πο-
λὺν χρόνον πάντα μετέγραψαν.

Πολλὰς μὲν ἔχομεν τὴν σήμερον διηγήσεις, καὶ πολλὰ σιχαργή-
ματα ἀραβιστὶ συγγεγραμμένα, ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ἐγνώθησαν ἡμῖν, ἐπὶ
μὴ μετὰ τὴν τῶν Μωαμεδιτῶν ἔφοδον. σώζον δὲ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀ-
ραβικαί τινες παραδόσεις περὶ τοῦ Διονύσου, ὅστις ὁ αὐτὸς ἐστὶ τῷ Ὀσι-
ραι, ὡς φησὶν ὁ πρῶτος τῶν ἱστορικῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἡρόδοτος. (299)
ἀλλ' ὁ ἱστορικὸς ἔτι ἕδνα χαρακτῆρα ἀναφέρει τῶν ἐν οἷς ὁ κριτικὸς
Φεμελιότ τὴν μετὰ τὸν Μωϋσέως καὶ Διονύσου ὁμοιότητα. τέτταρες δὲ τὰς
χαρακτῆρας εὐρίσκει ἐν τοῖς Διοδώρ τοῦ Σικελιώτου, καὶ Πλατάρχου
πυνήμασι. τέττων δὲ ὁ μὲν ἐπὶ Αὐγέῃ, ὁ δὲ ἐπὶ Τραϊανῷ συνέγρα-
ψεν. ὁμοίως ἐνίοι τῶν αὐτῶν χαρακτῆρων ἐν τοῖς τοῦ Ὀρφέως στίχοις,
(300) καὶ τῇ Ἀνθολογίᾳ κεῖνται. καὶ ἡ μὲν τῆς Ἀνθολογίας συλ-
λογὴ ἐγένετο μετὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείαν. Οἱ δὲ τῷ Ὀρφει
ἀπονεμόμενοι στίχοι συνεγράφησαν ἐπὶ τῶν πρώτων τοῦ Κύρου διαδό-
χων. διὰ οἱ πρῶτοι συγγραφεῖς, οἱ περὶ τοῦ Διονύσου λαλήσαντες, ἔτη
χίλια μεταγενέστεροί εἰσι τῆς Ἑξόδου καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ Μωϋσέως βί-
βλιων, ὧν τὸ κύριον ἐστὶν ἐξήρξατο δι' ὑπομνημάτων βαθυμῆδον ἄλλοις αὐ-
τοῦ τοῦ νομοθέτου Μωϋσέως ἀνιόντων. ποῖον ἔστιν προσώπων προτείνῃ ἄν-
τις, ὅτι οἱ μῦθοι, περὶ ὧν οὐκ ἐλάλησαν, εἰμὶ χίλια ἔτη μετὰ τὸν Μωϋ-
σέα εἰς παραδόξως ἀρχαιότεροι τῶν τοῦ Μωϋσέως συγγραμμάτων;

Τῇ ἀποδείξει ταύτῃ συλλογισμὸν τινα προσέθημι ἀναντιρρήτον,
ὡς τε Φεμελιωμένον ἐπ' αὐτῆς τῆς τῶν ἀπίστων ὁμολογίας. Οἱ πρῶτοι
τῶν θύραθεν συγγραφέων, οἱ περὶ τοῦ Διονύσου λαλήσαντες, ἐποίη-
σαν αὐτὸν Θεόν. ἐκ τέττα, ὅπερ ἀναμφισπῆκτόν ἐστιν, ἐπιφέρει ἐν ταύ-
τῃ οὗτος φιλόσοφος ἔτι τάδε. Ἡμεῖς ὁμολογούμεν, ὅτι ὁ Διόνυσος
ἐλατρεύετο, εἶχε δὲ καὶ ἱερεῖς. Καὶ κατωτέρω. Βεβαίον ἐστι τὸ, ὅτι
ὁ Διόνυσος εἰς μὲν ἦν τῶν Ἀραβικῶν Θεῶν, κατήγετο δὲ, ὡς φησὶν,
ἐκ τοῦ Χῆς, ὃ ὠνομάζετο Βάκχος, ἢ Ἰάκχος, ὅπερ σημαίνει
ὁ Θεὸς ὁ Χῆς.

Ἀντισησεται μοι εἰδὲς κατὰ τῆς, ὅτι οἱ τὸν Διόνυσον θεοποιῶντες
μῦθοι πολλῶν μεταγενέστεροί εἰσι τῆς καταρτιτικῆς περὶ αὐτοῦ ἱστορίας,
τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἀνδρωποῦ μόνον. ἀλλ' οἱ μὲν ἑλληνικοὶ καὶ ἀρα-
βικοὶ

βικολοί μύθοι ποίσει τὸν Διόνυσον θεόν, ἢ τῷ Χρῆς ὕόν. ταναντίον δὲ, τὰ τῷ Μωϋσέως βιβλία, τὰ μετὰ ἀκριβείας δηλῆντα ἡμῖν τὰ περὶ τῷ Χρῆς, ἢ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, ἐκ ἐμφαίνουσιν αὐτόν, εἰμὴ μόνον ἀνδρωπον. τὰ βιβλία ἄρα τῷ Μωϋσέως εἰσι παραδόξως ἀρχαιότερα τῶν ἑλληνικῶν ἢ ἀραβικῶν μύθων. Ἐὰν ὁ Διόνυσος ἢ ὁ Ὀσίρις πράγματι ἢ ἀληθεῖς ὑπῆρχέ ποτε, ἦτοι αὐτὸς ὁ Χρῆς ἦν, ἢ εἰς τῶν τῆς Αἰγύπτου Βασιλέων, ἐκ τῷ Χρῆς κατὰ γόμει. ὃν οἱ ὀλιγομαθεῖς μυθολόγοι κατεκόσμησαν διὰ τινῶν χαρακλήρων σφετεριζόντων ἀπὸ τῆς τῷ Μωϋσέως ἱστορίας, ἥς ἡ μνήμη ἐκλινῇ συγκεχυμένης ἢ ἐξηλωμένης παραδόσεως διεσώθη παρὰ τοῖς ἔθνεσιν.

ἈΡΘΡΟΝ Ζ.

Περὶ τῷ Χρυσῷ μόχθῳ.

Ι. **Η** περὶ τῷ Χρυσῷ μόχθῳ ἱστορία πληθῶν δυσκολιῶν προσενεῖται κριτικῶν ἔντε τοῖς περὶ τὴν κατασκευὴν ἢ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, ἢ τελευταῖον ἐν τοῖς περὶ τὴν ποινὴν τῶν παραβατῶν. Καὶ περὶ μὲν τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ σημειοῖ πρώτον, ὅτι τὸ ἑβραϊκὸν ὕφ. Φησὶν. ἢ ἔποίησε μόχθον ἐν γραφίδι, ἢ ἐχώνευσεν αὐτόν. Τῷτο δὲ ἐστὶ προσέτιθον αὐτὸς, μετὰ θεοῖς. διότι πρώτον χωνεύουσιν, εἴτα διὰ τῷ γλυφεῖν, ἐπισκευάζουσιν (301).

Οὐκ ἐστὶ μετὰ θεοῖς, ἀλλὰ τῷ κριτικῷ σφάλμα, τῷ ἐκ τῶν τριῶν σημασιῶν τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως χερετ ἐκλεξαμένον τὴν τῇ ἐννοίᾳ ἀπροσφυσέραν. ἢ λέξις χερετ ἢ μόνον σημαίνει ακίς, ἢ γραφίς, ἀλλ' ἔχει ἢ ἕτερα δύο σημαίνεμενα, εἴταν το, σάκκ. ἢ μάστιγ. ἢ τύπ. ἢ χωνευτήριον. ἢ ὁ μὲν τῆς Βελγᾶτης συγγραφεὺς ἐκλαβὼν τὴν ἐσχάτην σημασίαν, μετέφρασεν ἔτω *formavit illud opere fusorio*, ἐχημάτισεν αὐτὸ ἔργῳ χωνευτῷ. ὁ δὲ χαλδαῖος παραφραστὴς Ἰωνάθαν τὴν δευτέραν ἐκλαβὼν, Φησὶν. ἢ ἔδωκε τῷτο τὸ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γυναικῶν προσενεχθῆν χρυσοῖον τῶν ἐνωτίων ἐν τινὶ σάκκῳ, ἢ ἐποίησε μόχθον. Τῶν δὲ ἐπιτηδαιοτέρων κριτικῶν οἱ μὲν τὴν ἐτέραν, οἱ δὲ τὴν ἐτέραν τῶν ἐσχάτων σημασιῶν ἐγκρίνουν περὶ ὧν ὁ φιλόσοφος ἔδεν λέγων, ἀναγγέλλει τὴν πρώτην, ὑποτιθέμεν μετὰ θεοῖς, εἴταν σφάλμα ἐν τῷ τῆς ἐκφράσεως τρόπῳ. ἐγὼ δὲ τὴν δευτέραν τῶν σημασιῶν προκρίνω. ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς τῷ χρυσῷ μόχθῳ ὁ Ἀρῶν ἔοικε πεποικῶς τῷ ὅπερ ἢ ὁ Πεδεὼν, ὅτε τῷ Ἐφῶδ κατεσκευάσεν. ἢ Ἀνέπτυξε τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, λέγει τὸ βιβλίον τῶν Κριτῶν, ἢ ἔβαλεν ἐκεῖ ἀνὴρ ἐνώτιον σκύλων αὐτοῦ.... Καὶ ἐποίησε

Κριτ. 8.25-27

ποίησεν αὐτὸ Γεδεὼν εἰς Ἐφῶδ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν πόλει αὐτοῦ, ἐν
Εὐφρατά.

2. Ἰδὲ ἄλλο τι ἰχυρότερον. Ἀδυνατὴν ἐσι, λέγει, ἐν μιᾷ νυκ-
τί χωνεῦσαι καὶ ἐπισκευάσαι μόχον χρυσοῦ.

Ἀλλὰ τίς ποτε εἶπεν, ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶδωλον κατεσκευάσθη ἐν
μιᾷ νυκτί; Ἰδὲν πάντως τοιοῦτον περιέχει τὸ τῷ Μωϋσέως ὕψος. ὡ
ἀνθρώπου κακόπισε, διὰ τὴν κρύπτει τὴν ἀπόκρισιν, τὴν ὑπὸ τῆς ἀση-
κρίτου τῶν Ἰσραηλίων (302) δοθεῖσάν σοι; ἔτι τὴν τῆς θείας Γρα-
φῆς ῥῆσιν προδείς, εἶπέ σοι· ὁ λαὸς ἐκπλαγείς, ὡς μὴ ἰδὼν τὸν Μωϋ-
σέα μῆνα ἔναν, ὃν προλαβὼν κατ' ἐκάστην ἐβλεπε καταβαίνοντα ἀπὸ
τῆς ὄρας μετὰ τὸ λαβεῖν τὰ τῆς Θεῆς προσάγματα, ἥ μὴ γνῶς τί συμ-
βέβηκεν αὐτῷ, ἐζήτησεν εἶδωλον κινήτον. Ποίησον ἡμῖν Θεὸς, οἱ
προπορεύσοντες ἡμῶν. Προσέτετο δὲ ἡ τοῦ, ὅτι εὗρεν ὁ λαὸς δύω χω-
νευτάς, ζητήσαντας τρεῖς μόνους ἡμέρας εἰς τὸ παχυλῶς κατασκευά-
σαι τοιοῦτον μόχον. σὺ δὲ, μηδὲν κατὰ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ ἀντιπρο-
τείνας. μηδὲ τὸ προσεφθέν ὑπ' αὐτοῦ προσκάλεσθαι δεξάμενον, τολ-
μαῖς ἐπαναλαμβάνειν τὸ, ὅτι ἀναγκαῖοί εἰσι τὴν ἄλγιστον μῆνα τρεῖς
πρὸς τελείωσιν τῆς τοιοῦτης ἔργου. προσεπάγεις δὲ τὸ, ὅτι οἱ Ἰσραῖλοι
ἐν τῇ ἐρήμῳ οὐκ ἠδυνήθησαν εὗρεν χωνευτάς χρυσίς, καὶ ὅτι ἔτοι-
μα εὗρισκον, εἰ μὴ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν.

Ἀλλ' εἰάν οἱ Ἰσραῖλοι ἔτοι, οἱ πρὸς δύω μηνῶν ἐξεληθόντες ἐξ
Αἰγύπτου, ἐθάμιζον πολλὰ ἔτη ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι ταύτης τῆς
Βασιλείας. εἰάν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔμαθον τὰς τέχνας, τὰς ὑπὸ τῶν
Αἰγυπτίων θεραπευόμενας· εἰάν μετὰ τὴν πολυαρίθμους πλήθους τῶν
ἐκ τῆς γένους τῶν Αἰγυπτίων, τῶν ἐκπλαγέντων τοῖς θαύμασι, ὧν
κύριον γεγονῆαι, καὶ ἐπιμιζάντων ἑαυτοὺς τοῖς Ἑβραίοις, εὗρισκον-
τό τινες τεχνίται, ἔρεις ἄρα γε σὺ ἔτι. Οὐκ ἐστὶ πειθανδρὸν, τὰς ἐν τῇ
ἐρήμῳ Ἑβραῖους χωνευτάς ἔχειν χρυσίς; Ἀκούσον περὶ τούτου ἄνδρα
μᾶλλον ἢ σὺ εἰδὼτα τὰς παλαιὰς καὶ νέας τέχνας. Ἰνωσὸν ἐστὶ λέγει
ὁ κύριος Δε-Κάμλ· ὁ κώμης, ὅτι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τὰ ξύλα ἦσαν
σπανιώτατα, μετήρχοντο δὲ πρὸς τὰς πυρὰς μόνον τὰ ἐκ τῆς ὀρύ-
ξεως ἄχυρα, καὶ τὰ ξηρὰ ὑδατώδη φυτὰ, καὶ τὰ βόλβιχα. ὅσον δὲ ἀπα-
ντία ἢ κατὰ τὴν ὕλην εἰς τὴν τῶν φέρονων ἐκκαυσιν, τοσούτον ἀ-
ναγκαῖα ἢ ἡ προσοχή καὶ ἡ ἀσπὴ πρὸς τὸ αὐξάνειν τὴν θερμότητα,
καὶ μὴ δόλως αὐτὴν διαφθεῖρειν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀναγκαῖον ἢ τοσού-
τον ἐπισημῶνως τὰς φέροντας κατασκευάζειν, ὅσον τὴν σήμερον μόλις
κατανοῆσαι δυνάμεθα. ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν τὸ τούτων χημικὰ, καὶ τὸν τῆς
χρήσεως αὐτῶν τρόπον. περὶ δὲ τούτου, ἵνα τ' ἄλλοις εἴπω, ἔτι ἐσ-

μὲν

„μὲν λίαν ἄπειροι. εἰάν πολυπραγμονήσωμεν τὴν τῶν ξύλων καὶ ἀν-
 „θράκων ποσότητα, τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ καταναλισκομένων ἐν ταῖς μι-
 „κρᾶς τῆς χυμικῆς ἐργασίαις, εἰκότως θαυμάζομεν, ὁρῶντες τὰς Αἰ-
 „γυπτίαις ἐκτελεῖν διὰ τοσέτον ἀσθενέος ὕλης τὰ ἀξιολογώτερα ἐρ-
 „γα, τὰ ἐκ τῆς χωνείας τῶν μετάλλων γινόμενα, καὶ μετὰ τοσαύτης
 „τελευσίῃς, ὅσην ἐμφαίνει τὰ ἐξ ὀπλῆς γῆς εἰδῶλα, καὶ τὰ περι-
 „άμματα αὐτῶν, ἐργαζομένους τὴν καλεσμένην πορκελλάναν. ὅπερ δι-
 „καὶ πλείονος θαύματος ἄξιον, καθότι ἡ τῆς ὕλης ταύτης μάλθῃ,
 „ἢ τὸ ἐπικάλυμμα, μεγίστην ἀπαιτεῖ ἰσότητα, καὶ συνέχειαν, καὶ ἰσχύ-
 „ν πυρρός. τὸτο τὸ χυμικὸν ἔργον τῶν Αἰγυπτίων δεικνυσιν, ὅτι οὐ εὐφυ-
 „ῆς ἔστι λαὸς ἐντελὴς τὴν χυμικὴν ἠπίετο τέχνην. οἱ Θρᾷσκοι,
 „οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι καὶ περ πολλῶ πλείονα ἔχοντες τὴν διαψι-
 „λῆαν καὶ εὐκολίαν, οὐκ ἠδυνήθησαν ὅμως φθάσαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ
 „τὸν βαρὺ μὲν τῆς ἐκείνων τελείῃς.

3. „Σὺ ἐπιμένεις, λέγων. Ἀ κατανόητόν ἐστι, τὸ πῶς τρία μιλ-
 „λίονια Ἰσδαίων ἰδόντες, καὶ ἀκῶσαντες αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐν μέσω σαλ-
 „πίγγων καὶ βροντῶν, ἠθέλησαν εὐθύς ἐνώπιον αὐτοῦ καταλιπεῖν τὴν
 „λατρείαν αὐτοῦ διὰ τὴν τῷ μόχθῳ.

Περὶ τῆς μίαν μόνην προτείνω ἀπάντησιν. Τὸ ἀνθρώπινον γέ-
 „νους ἂν ἀπ' ἀρχῆς δεδιδαγμένον ἦν τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἐνστάτον τῷ πλά-
 „σῃ αὐτοῦ Θεῷ, ἔβλεπε δὲ καὶ τὰ τῆς προνοίας αὐτοῦ θαύματα, ἔχον
 „πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μέγα τῆς οἰκῆμένης θεάτρον, ὅμως καταλιπὼν αὐ-
 „τὸν, προσεκύνει τὸ βδελυκτότερον πλάσμα. Πλὴν καὶ χρεῖαν ἂν
 „ναρξήμετον, πεπεισμένοι ὄντες, ὅτι αὐστηραί εἰσιν αἱ τῷ Θεῷ κρίσεις,
 „καὶ ἑκάστη τῶν νόμων αὐτοῦ παραβαίνοντες, ὑποδίκας ποιοῦσιν ἑαυ-
 „τοὺς τῇ θεῷ κρίσει. Πλὴν ἀπίστων βλέπει τὰς καλεσμένους Esprits-
 „fortis, πνεύματα ἰσχυρά, ἐν τῇ θανατηφόρῳ κλινῇ κατασσωμένους μὲν
 „ὑπὸ τῶν ἐλέγχων, τελευτῶντας δὲ ἐν ἀπελπισμῷ, ὅμως μέντοι οὐκ
 „ἐγκαταλιμπάνει τὴν ἀπίσταν. Ὁχλοὺ ἀσώτων βλέπει τὰς ὁμοίους
 „αὐτοῖς ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ἡλικίας ἀκμῇ τῇ ἀκρασίᾳ ἀπολλυμένους καὶ ἀ-
 „σελγείᾳ, καὶ ὅμως ὡς ἐκφρονες ἐν αὐταῖς καταποντίζονται. Πάντῃ ὁ-
 „λίγον ἐγνωρίζει ὁ νομιζόμενος φιλόσοφος τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν,
 „καὶ τὴν ἀκαταστασίαν, καὶ τὰς ταραχώδεις αὐτῆς ἐπιθυμίας, ἔτι δὲ καὶ
 „τὰς μηδεμίαν ἀνοχὴν ἔχοντας φόβους, καὶ τὰς τυφλὰς καὶ ὀρμητικὰς
 „κινήσεις τῶν πλήθους τῶν φαντασθέντων μὲν τελείαν σέσην τῷ ἀρ-
 „χηγῇ αὐτῶν, μηκέτι δὲ ὁρῶντων τὰ παράδοξα τῆς τῷ Θεῷ παρη-
 „σίας ἀποτελέσματος, τὰ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοῖς καταπλήξαντα, μηδὲ πι-
 „συνόν.

φευόντων ἐτι, ὅτι ἔχουσιν ἄλλην καταφυγὴν, πλὴν τῆς τῶν δεισιδαιμόνων πράξεων τῆς καταλειφθείσης Αἰγύπτου.

4. Ἀκούωμεν ὁμῶς τὴν τῆ φιλοσόφου τῆς ἀξιόπιστον διασάφην. «Ἡμεῖς ἔ λεγομεν ὡσπερ οἱ ἄπιστοι, ὅτι τῷ ἱερίῳ ἐστὶν ἀπρεπὴς μῦθος, ὑπὸ Λευίτη τινος μετὰ πολλῆς αἰῶνας πλαστοίς, εἰς τὸ ἀνυψῶσαι τὴν συναδελφικὴν αὐτῆς, τὴν τοσούτον αὐστηρῶς παιδεύσαντας τὰ τῶν λοιπῶν Ἰσραηλιτῶν πταίσματα.

Ὁφείλομεν ἀρά γε αὐτῷ εὐχαριστῆσαι διὰ τὸ μὴ τολμᾶν συγκατατεῖναι τῇ τοιαύτῃ ἀτοπίᾳ; ποία ἄλλη ἀτοπία μείζων τῆς ὑποθέσεως ταύτης; εἰς μὲν τῶν Λευιτῶν ἵνα τὸ ἴδιον τάγμα τιμήσῃ, ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἀτιμάζου τὸν Ἀαρὼν, τὸν ἀρχηγὸν πάσης τῆς ἱεραικῆς ἑ Λευιτικῆς τάξεως. αἱ δὲ δώδεκα φυλαὶ ταπεινοφροσύνης χάριν ἐθέλοντο ἐν τῇ τάξει τῶν ἱερῶν αὐτῶν ὑπομνημάτων ταύτην τὴν ἐπάτην, τὴν συκοφαντῆσαι ἢ ἀτιμάζουσαν ὅλον τὸ ἴδιον γένος.

5. Ὁ χρυσοῦς μόχθος, ὁ εἰς κόριν μεταβληθεὶς ἄλλη περιπλοκῆς πηγὴ γίνετο τῷ κριτικῷ. «Οὐ δυνάμεθα, λέγει αὐτὸς, καθ᾽ ἑστῆσαι τὸ χρυσοῦν κόριν, ῥίπτοντες αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ. τὸ πότιμον χρυσοῦν, περὶ ἃ λαλοῦσι πολλοὶ ἁμαρτίαι, εἰς τὸ ἀναλελυμένον διὰ τῆς καλυμμένης βασιλικῆς ὑδατός, ἰσχυροτέρως ὄντο πάντων τῶν δηλητηρίων, ἐὰν μὴ ἡ δύναμις αὐτῆς ἰσχυρῶς ἀναλύεται. ἀναλύεται δὲ τὸ χρυσοῦν ἢ διὰ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ γίνετο ὑγρὸν ἀποτρέπονται τῇ γεύσει, ἢ πάντῃ ἀποτον... Πάντα ὅσα περὶ τῆς φησὶν ὁ κύριος ὁ Καλμέτος λόγια εἰσὶν ἀνθρώπῳ μηδὲ ἐν τῶν τῆς χυμικῆς σοιχείων εἰδῶς.

Κατὰ τὴν τῆ πανσόφου τῆς ἀνθρώπου κρίσιν ἁμαρτίας ἐστὶν ἐγὼ ἐν τῇ χυμικῇ τέχνῃ τῆ σεβασμῆς ἱερέως Καλμέτος. ἐὰν δὲ ἀποδείκνυται ὅτι ὁ Μωϋσῆς διὰ τῆς χυμικῆς τέχνης εἰς κόριν ἀνέλυσε τὸν χρυσὸν βῆν, χωνευτήριον μὲν κατὰ τῆς τῆς χυμικῆς τε ἢ ὑπομνηματισμοῦ συστήσαι ἢ ἐτόλμων, κατὰ μίμησιν δὲ τῆς συγγραφῆς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἰουδαίων, ἀπέστειλλον αὐτὸν εἰς τὸν Σινῶν, ἢ τὸν Σενάκ, ἢ τὸν Μακκέρ, κτ. οἵτινες διὰ ἐμφαντικῶν ἀποφάσεων, πείρα ἐπεξηγημένων, ἐξαφανίζουσι τὰς τῆς ἀπίστου ἀσυστάτους ἐπιβεβαιώσεις. ἀλλ' ἐν τῷ τῆς Μωϋσέως ὕφει ἔστιν εὐρίσκω σημαίνον, ὅτι αὐτὸς διὰ χυμικῆς ἐξεργατίας πότιμον κατέστησε τὸ χρυσοῦν, ἀναγινώσκω δὲ ταῦτα. Ῥίψας τὸν χρυσὸν μόχθος εἰς τὸ πῦρ, ὅπως φύραμα Ἀμορφον καταστήσει, συνέτριψεν αὐτὸν ἢ κατήλεσεν, ἵτε χαλκῶς, ἕως ὅτε κατέστησεν αὐτὸν κόριν, γχαδαχερ δακ, εἴτε διὰ τῆς ῥινης, εἴτε διὰ τῆς σφύρας. τῆτο ἕως ἐνόησαν ὁ Πρῶτος, ὁ Βονφρέριος, ὁ Βοχάρτος, ὁ Ριβέτος, ὁ Ουβιγάντης, κτ. αὕτη δὲ ἡ λεπτοτάτη

τάτη χρυσή κόνις ριφείσα ἐν τῷ τῶν πηγῶν ρεύματι. τῶν ἐκ τῆ ὄρου χωρὶς ἐκβλυζουσῶν, ἐμίγη τῷ ὕδατι, τῷ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξαντλημένῳ. διὸ ἡ τῆ ἡμετέρας χυμικῆ περὶ τῆς διδασκαλίας μεματαίωται.

”ΑΡΘΡΟΝ, Η’.

Περὶ τῆ ἐάν οἱ ἔνοπλοι, οἱ ἐν τῷ εἰρημένῳ συμβάντι φονευθέντες ἦσαν χιλιάδες τρεῖς πρὸς ἑκατὶς εἴκοσι.

1. **Τ**ρίτη μέμψις. Ὁ Μωϋσῆς προεσῶς τῆς τῆ λευῖ φυλῆς, ἡ ἀποκτείνει εἴκοσι ἔ τρεῖς χιλιάδας τῶν ὁμογενῶν αὐτῆς, οἵτινες ἐξ ὑποθέσεως ἦσαν ἅπαντες καλῶς ἐνωπλισμένοι, ὡς πολεμήσαντες τῆς Ἀμαληκίτας. ἔδεποτε δὲ λαὸς ὁλόκληρος παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν, μὴδὲως ὑπὲρ ἑαυτῆς ὑπερμαχήσας.*

Εἴκοσι ἔ τρεῖς χιλιάδας ἀνθρώπων; αὕτη ἡ τῆς Βυλγάτης ἐκδοσις συμφωνεῖ ἀναμφιβόλως τῷ ἑβραϊκῷ ὕφει. ἄλλως γὰρ, ὁ κριτικός, ὁ πρὸ ἐλπίς δηλοποιήσας ἡμῖν, ὅτι ἀντὶ τῶν ἐν τῇ Βυλγάτῃ ἀναγινωσκομένων λέξεων. ἐχώνευσεν τὸ χρυσίον τῆτο. ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κεῖται. ἐποίησε ἔξ ἐν γραφίδι. εἴπερ ἡ περὶ τῆς ὑπῆρξεν ἄλλῃ τις ἐκδοσις, ἀξίῳπισθῶν, ἔκ ἂν αὐτὴν παρεσιώπησεν, ἀλλ’ ἐδηλοποιεῖ. Ἐστὶ δ’ ἐν ὅμως ἐκδοσίς τις ἀξιολογώτατη. Τὸ ἑβραϊκὸν, ἡ σαρμαρειτικὸν ὕφος ἀντὶ τῶν ἀποκτανθέντων εἴκοσι ἡ τριῶν χιλιάδων ἀνθρώπων ἐκτίθησι, τριῶν περὶ πρὸς χιλιάδων. ἔπονται δὲ τῶν ἡ τε τῶν ἑβδομήκοντα, ἡ αἱ τρεῖς ἑλληνικαὶ τῆς Ἀκύλα, ἔ Συμμάχων, ἡ Θεοδοτίωνος ἡ πᾶσαι αἱ ἀνατολικαὶ μεταφράσεις, Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, οἱ χαλδαῖοι παραφρασαί, ἡ πολλοὶ τῶν τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας πατέρων, οἶον ὁ Τερτυλλιανὸς, ὁ ἐν ἁγίοις Ἀμβρόσιος, ὁ Ὀπτάτος, ὁ Ἰσίδωρος ὁ Δεσεβίλλιος. ὁ δὲ Ραβάνος ὁ Μόρος τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν ἑννατον αἰῶνα ἀνεγίνωσκεν ἐν τῇ Βυλγάτῃ. σώζεται δὲ ἡ ἀνάγνωσις αὕτη ἐν τοῖς πολυγλώττοις τῆς Ἀντιεσβίας ἡ τῆς Παρισίς, ὁμοίως ἡ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐκδοσὶ τῶν τῆς Γερωνύμου πονημάτων. οἱ δὲ δεινότεροι τῶν καθολικορωμαίων κριτικῶν συμφώνως φασίν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν εἴκοσι ἔ τριῶν χιλιάδων σφάλμα ἐστὶν ἐν τοῖς τευχέσι τῆς Βυλγάτης κατὰ παραδρομὴν τινῶν ὀλιγομαθῶν παρεισενεχθέν. ἵνα τί ἐν ὁ κριτικός, καίπερ ἔχ’ ἅπαξ περὶ τῆς νουθετηθεῖς * ἐπέμεινε προτείνων μόνην αὐτὴν τὴν ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν;

Εβ. 31. 25.

* Κριθ. 4. Α’ εδρ. 3. τῆς ὑπερασπίσ. τῆς καλ. Διαθήκ. ἡ Ε’ πιστ. 5. τῶν Γερμανῶν Ἰουδαίων.

T t

Ἀλλὰ τὸτο ἔκ ἐστι τὸ ὅλον. διότι αἱ εἴκοσι ἔ τρεῖς χιλιάδες ὑποτίθενται καλῶς ἐνωπλισμένοι.

Τὸ ὕψος, ἔ πάσαι, χωρὶς τινος ἐξαιρέσεως, (303) αἱ μεταφράσεις διαλαμβάνουσιν, ὅτι ἦσαν γυμνοὶ, ὅπερ ἐστὶν ἡμίγυμνοι, ἀφιερωταὶ θέλοντες ἑαυτοὺς τοῖς χοροῖς καὶ ταῖς ἀσωταίαις. ὁ δὲ κριτικός, ὁ ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει παρέχων αὐτοῖς ὅπλα, βέβηλαι πάντως παρασηῆσαι αὐτοὺς χορεύοντας τὴν πυρρίχην (304) ὀρχήσιν. αὕτη δὲ ἢ φονοκτονία, ἢ κατ' αὐτὸν τοσῆτον δύσκολος ἔστα, ὅσον καὶ ἀποτρόπαιον, καλὰντᾶ εἰς τρεῖς περίπευ χιλιάδας ἀποστατῶν, ἰσχυρογνωμόνως ἐπιμενόντων τῇ ἐπαναστάσει. οἵτινες ὑπὸ τῆς κώμης ἔ της μέθης φερμανθέντες, παρέτεινον καὶ μετ' αὐτὴν τὴν τῆ Μωϋσεως ἐπιστροφὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ σκάνδαλον. ὅτε δὲ ὁ λοιπὸς λαὸς ἐπιγινώσκων τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν, ἐπέσρεφεν ἐπὶ τὰ κατήκοντα, τότε πολλοὶ λευίται ἐνοπλοὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τῶν παρατεινόντας τὸ σκάνδαλον, καὶ ὀλίγους παραδειγματίσαντες, ἐφείσαντο ἐνὸς μυλλιονίς καὶ ἐπέκεινα τῶν ἀμαρτησάντων. διὰ τῆς δὲ τῆ ῥωμαλαίς ἅμα καὶ δεασοτικῆς ἔργου ὁ ἀρχηγὸς ἐπανεκόμισεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν τάξιν καὶ τὴν θρησκείαν. ἔδωκεν ὁποῖόν ἐστι τὸ ὑπὸ τῆς κριτικῆς καλῶμενον ἄτοπον, ἀποτρόπαιον, ἔ βάρβαρον ἔργον. Ἠλείον δὲ, κατ' αὐτὸν, τιμῆς ἄξιον ἢ ὁ Μωϋσῆς, εἴπερ παραδὼς ἑαυτὸν εἰς θάνατον ὡς περ ὁ Κόδρος καὶ ὁ Κέρτις, ἐγκατέλειπεν ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμης λαὸν ἀμέτρητον τῇ ἀναρχίᾳ τε ἔ εἰδωλολατρεῖα προσκείμενον.

2. Προτείνει δὲ ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς τὸ περίεργον τῆτο πρόβλημα. Ἀδύναται ἄρα ἐν ἐνὶ πεδινῷ τόπῳ σῆναι τρεῖς μυλλιονία ἀνθρώπων; Ταῦτα μετ' ἀνέσεως κατοικῶσιν ἐν μιᾷ πόλει, ἥς τὰ ὅρια εἰκότως σενώτερά εἰσι τῶν τῶν πεδίων. ἀλλ' ἵνα τί ἐκ ἐρωτᾶ, εἰάν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ εἰσι πεδιάδες τοσῶτον εὐρύχωροι, ὥστε χωρῆσαι σκηνὰς τριῶν μυλλιονίων ἀνθρώπων;

3. Ἀδύναται ἄρα γε, προσίθῃσιν ὁ αὐτὸς, ἢ ἐν τῇ ἀδενδρῶ, (εἰπεῖν αὐτὸν ἔδει ὀλιγοδενδρῶ) ἐρήμῳ πεδιάς, θύρας (ἐκρῆν αὐτὸν γράψαι διεξόδους) ἔχειν;

Ἀφίημι τοῖς μηχανικοῖς τὴν φροντίδα τῆς λύσεως τῆς διπλῆς τῆς προβλήματός. *

Α'ΡΘ.

* Ἀχρὶ τῆς σήμερον πολλὰ δένδρα ὡραῖα εὐρίσκονται ἐν τῇ πετρελαῖ Ἀραβίᾳ κατὰ τὴν τῆς Σινεῖς ὁδόν. ἔντε

τῷ Τὰρ, καὶ τῷ ὄρει Σινᾶ. Ὁρα τὸν Θεβενότ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 521, 525. καὶ 543. τῆς ἐν ἔτ. 1721. ἐκδόσεως.

ΑΡΘΡΟΝ Θ'.

Περὶ τῶ ὁποῖαν ἔννοιαν ἔχει τὸ, ὁ Θεὸς ἐλάλει τῷ Μωϋσῇ ἐνώπιος ἐνωπίῳ.

1. **Δ**υσδιερμηνεύτῳ, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἡ ἔννοια τῆ συγγραφέως, (τῆ βιβλίου τῆς Ἐξόδου) λέγοντῳ, ὅτι ὁ μὲν Μωϋσῆς ζητεῖ παρὰ τῆ Θεοῦ, ἵνα δείξῃ αὐτῷ τὴν δόξαν αὐτῆς. δοκεῖ, ὅτι ἐγγύτατα ἡ πληρέστατα εἶδεν αὐτήν, ὅτε τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐλάλει μετὰ τῆ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει, ἡ εἶδε τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς ἐλάλησεν αὐτῷ ὡς φίλῳ πρὸς φίλον. ἀποκρίνεται δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὅτι μὴ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. ἔ γάρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, ἔ ζήσεται.

Τὰς ὑπὸ αὐτῆς προσιφεμένους παχυλὰς ἀπρεπείας παρασιωπῶ διὰ τὸ φύσει ἀναξίας εἶναι μεταγραφῆς (305). περὶ δὲ τῆς δυσκολίας, τῆς ὑπὸ τῆ ὕψους τῆς Ἐξόδου παρισταμένης ἐνρίσκω πάσας τὰς τῶν ὑπομνηματιστῶν ἐρμηνείας ἀνωτέρας τῶν τῶν ἐπιβαλῶν, μὴ βελλόμενῳ δὲ ἐκάστην αὐτῶν πολυπραγμανοῦσαι, προτείνω μόνην τὴν δοκασάνμοι τῷ ὕφει καταλληλοτέραν. Πρῶτον μὲν αὕτη ἡ ἐκθεσις τῆς Ἐξόδου. Ὁ Θεὸς ἐλάλει πρὸς Μωϋσῆν ἐνώπιῳ ἐνωπίῳ, ἡ εἶμα κατὰ εἶμα, ὡς διαλαμβάνει τὸ ἐντὶ βιβλῷ τῶν Ἀριθμῶν παράκλητον ὕφῳ, ἡ σημαίνει, ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶδεν ὁρατῶς τὴν Θεότητα, ἀλλὰ δηλοῦν μόνον τὸ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλει τῷ Μωϋσῇ ὡς τις τῶν συνήθων, ὡς φίλῳ πρὸς τὸν ἑαυτῆς φίλον, ἡ δι' ἐκστατικῶν, ἀποκαλύψεων, ἀλλὰ δι' εὐκρινῆς κατανοήσεως ἐνάρθρων φωνῶν. ἀποκαλύπτων αὐτῷ τὰ ἀπόκρυφα αὐτῆς. Μωϋσῆς ἐλάλει, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο αὐτῷ φωνῇ. Δεύτερον δὲ, εἶδεν τὸ πρὸς τὸν Θεὸν τῷ Μωϋσέως ζήτημα. Δειξάνμοι τὴν σεαυτῆς δόξαν. Οὐδὲ ἡ ἀπόκρισις τῆ Θεοῦ. Οὐ μὴ ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου. ἡ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, ἔ ζήσεται. (306) σημαίνει τὴν ἀμεσον τῆς Θεότητος θεωρίαν. ἐστὶ δὲ ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ μόνης τῆς προπομπῆς τῆς δόξης ἡ μεγαλειότητος, μετ' ἧς ὁ Θεὸς μετὰ τὴν τῆ νόμου παράδοσιν ἐνεφανίσθη, ἡν ἔ εἶδεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τῆ Ἰσραὴλ. ὅθεν εἴρηται. Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς, ἡ Ἀαρὼν, ἡ Ναδάβ, ἡ Ἀβιδὸν, ἡ ἐβδμήκοντα τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ. ἔ εἶδον τὸν τόπον ἡ εἰσῆκει ὁ Θεὸς τῆ Ἰσραὴλ, ἡ τὰ ὑπὸ τῆς πόδας αὐτῆς ὡσεὶ ἔργον πλίνθιν σαπφείρων, ἡ ὡστερ εἶδῳ σφαιρώματῳ τῆ θρανῆς τῆ καθαρότητι. Καὶ τῶν ἐπιλέκτων τῆ Ἰσραὴλ ἡ διεφώνησεν εἰς εἰς. ἡ ὡφθησαν ἐν

Ἐξ. 33. 11.
Ἀριθ. 12. 8.

Ἐξ. 19. 19.
Ἐξ. 33. 18.
20.

Ἐξ. 24. 10.
11.

„τῷ τόπῳ τῷ Θεῷ, ἃ ἔφαγον, ἢ ἔπιον. Τῷτο τὸ θῆμα ἦν κα-
 „ταπληκτικὸν σημεῖον τῆς παρσείας τῆς φύσει ἀοράτῃ Θεότητος.“ ὁ
 „Μωϋσῆς μετὰ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν παράβασιν ἐζήτη τὴν ἐπανά-
 „ληψιν τῆς τῷ Θεάματι. Δειξόντες, ἔλεγε, τὴν σεαυτῶ δόξαν.
 „Καὶ ταῦτα ἔματῶς, ὅδε περιέρχων, ὡς ὁ κριτικὸς τῷτο συνεσά-
 „γει, ἀλλ' ὡς ἐνδεῶς τελείας καταλλαγῆς τῷ Θεῷ μετὰ τῷ λαῷ αὐ-
 „τῷ. ὁ Θεὸς ἀπηνῆνατο τὸ ζήτημα εἰπὼν. Οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἀνδρω-
 „πῶ ζῶν τὸ πρόσωπόν μου, ἢ ζήσεται. τῷ ὄντι δὲ βλέπομεν ἐν τῷ
 „ἐφεξῆς κεφαλαίῳ, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀναβὰς πάλιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς
 „τῷ ὄρει, ἐκέτι εἶδε τοιαύτην δόξης προπομπήν. ἀλλὰ ἃ αὐτοὶ οἱ λο-
 „γάδες τῆς τε παλαιᾶς ἢ νέας Διαθήκης, οἱ ἀκτῖνῶ χάριτῶ τῆς
 „δόξης ταύτης ἀξιοφέντες, ταύτης ἐκ ἀπῆλυσαν εἰμὴ ἐν πνεύματι,
 „ἐν ἐκστάσει, ἐν νυκτεριναῖς ὀπτασίαις. ἀληθὲς ἄρα ἐστὶ ἢ κατ' αὐτὸ
 „τὸ γράμμα, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀνδρωπῶ ζῶν εἶδε τὴν δόξαν, ἣν ὁ Μωϋσῆς
 „εἶδε πρὸ τῆς παραβάσεως τῶν τῷ χρυσῷ μόσχῳ λατρευσάντων (307).

Δαν. 7. 1. 13.
 Λευ. 9. 32. 2.
 Κορ. 12. 1.
 Α' Κορ. 1. 10.

A' P Θ P O N B'.

Περὶ τῶν ἀναλωθέντων εἰς κατασκευὴν τῆς Κιβωτῆς, καὶ τῆς
 Σκηνῆς.

1. Περὶ τῶν ἀναλωθέντων εἰς κατασκευὴν τῆς Κιβωτῆς, ἃ τῆς
 Σκηνῆς, ὅπως ἔδει αὐτὴν τεθῆναι, φησὶν ὁ αὐτός. „Τῷ χρυσῷ ταλάν-
 „τις τὸ ἀποτίμημα τὴν σήμερον ἐστὶν ἑκατὸν ἢ τεσσαράκοντα χιλιά-
 „δες λίτραι τῆς Γαλλίας. τῷτο δὲ ὑπερβαλικὴν συγκροτεῖ ποσότητα,
 „εἴτεν τέσσαρα μυριάδια, ἢ ἑξακοσίας ἐξήκοντα ὀκτὼ χιλιάδας, ἢ
 „ἑπτακοσίας ἢ ἐξήκοντα λίτρας, ἐκλαμβανομένης τῆς τῷ ἀργυρῷ τα-
 „λάντι τιμῆς ἴσης ἐξ χιλιάσι λίτραις τῆς Γαλλίας, μὴ ἀναλογισθέν-
 „των δὲ τῶν πολυτίμων λίθων. . . Οἱ ἀναγινώσκοντες ἐξίστανται, ὁρῶν-
 „τες ἐν ἐρήμῳ, ὅπως ἄρτῶ ἢ ἱμάτια ἐκ ἦσαν, μεγαλοπρέπῃ, μη-
 „δὲ παρ' αὐτοῖς τοῖς μεγίστοις Βασιλεῦσιν εὐρισκομένην.“

Ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης ἐξίσταται ὁρῶν τὰς τῷτο περὶ τὴν
 τιμὴν τῷ χρυσῷ ταλάντι διαφοράς, ὅδε μὲν ἀνάγοντῶ αὐτὴν εἰς
 ἑκατὸν τεσσαράκοντα χιλιάδας λίτρας τῶν ἡμετέρων νομισμάτων. ἐν
 δὲ τῇ 104. σημειῶσαι αὐτῇ εἰς μόνους ἑκατὸν εἴκοσι. ἐπίσης πάντως
 ἐξίσταται, ὁρῶν αὐτὸν διορίζοντα τὴν ἀναλογίαν τῆς μετὰ τῷ χρυ-
 σῷ ἀργυρῷ τιμῆς, ὡς τὸ ἐν τὸς τὰ εἰκοσιτετρία, (308) καὶ παρ'
 ἡμῖν ἐκ ὑπάρχει, εἰμὴ ὡς τὸ ἐν τὸς τὰ δεκατετρία. ἐπὶ δὲ μάλλον
 ἐξίσταται ὁρῶν αὐτὸν ἀμφισβητῶντα περὶ τῆς εὐπορίας τῷ γένει τῷ
 συγκα-

συγκειμένον κατ' αὐτὸν ἐκ τριῶν μυλλιονίων ἀνδρώπων, ἃ πεφορτισ-
 μένος τοῖς λαφύροις τῆς Αἰγύπτου, ἐξ ἧς πρὸ τριῶν περίπτω μηνῶν
 ἐξήλθε, πρὸς τὸ καταβαλεῖν τέσσαρα ἢ πέντε μυλλιόνια ὑπὲρ τῆς κα-
 τασκευῆς ἢ τῆς καλλωπισμῶς τῆς ἐνός ἢ μόνου δυσίασηρός, ὅπως ἐλά-
 τρευε τῷ ποιητῇ τῆς κτίσεως, ἐξ ἧς ἐλάβε πάντα τὸν πλῆθον. Τοιαύ-
 τη μεγαλοπρέπεια, λέγουσιν αὐτὸς, εἶδεν παρὰ τοῖς μεγίστοις Βασιλευ-
 σιν εὐρίσκεται. Ἀληθῶς τὰ πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν καλλωπισμὸν τῆς ἐν
 Βερσαλλίαις παλατίᾳ, ἢ τῶν κινητῶν τῆς Βασιλείας πραγμάτων
 τιμὴ ἢ συμποσῆσι τέσσαρα, ἢ πέντε μυλλιόνια. Ἰδὲ περὶ τίνος πεῖσαι
 τῆς Γάλλου ἐπιχειρεῖ ὁ φιλόσοφος.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΑ'.

Ἐν ᾧ τὰ περὶ τῶν ἀκαθάρτων ζώων τῆς κριτικῆς σφάλματα.

1. **Ε**νταῦθα προτίθησιν αὐτὸς, ἔντε τῇ λεγομένῃ μεταφράσει αὐ-
 τῆς, καὶ ταῖς ἑαυτῆς σημειώσεσι, δύο ρητὰ τῆς Λευίτικῆς, τὸ μὲν ἐκ
 τῆς ὀγδοῦς κεφαλαίας, ἵς περὶ τῆς καθιερώσεως τῆς ἀρχιερέως, τὸ
 δὲ ἐκ τῆς ἐνδεκάτης, τῆς περὶ τῶν καθάρων ἢ ἀκαθάρτων ζώων, ὡς
 μέρος τῆς βίβλου τῆς Ἐξόδου. Μεγάλη ἦν ἡ ἀτάξια ἐν τῇ κατ' οἰ-
 κον Ἐκκλησίᾳ τῆς Πρωτοκλήσεως αὐτῆς μεγαλειότητος, ἔαν ἐν αὐτῇ ἦσαν
 ὑπερβολαί τοσούτων τὴν τάξιν συγχέοντες. Ἰδὲ δὲ ἡ ἄλλη ἀπόδειξις
 τῆς τάξεως σκοτομίνης. Τὸ μὲν Λευίτικόν ἐκπεφασμένως τάττει τὰς
 ἀκρίδας ἐν τῇ τάξει τῶν ζώων, ἅτινα ἐπιτετραμμένον ἦν τοῖς Ἰσ-
 ραηλῶσι ἐσθίειν. „Ἀλλὰ ταῦτα φάγετε ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν τῶν πετα-
 νῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐ-
 τῶν, πηδᾶν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. ἢ ταῦτα φάγετε ἀπ' αὐτῶν·
 „τὸν βροχόν, ἢ τὰ ὅμοια αὐτῷ· τὸν ἄττακον, ἢ τὰ ὅμοια αὐτῷ·
 „ἢ τὸν ὀφιομάχην, ἢ τὰ ὅμοια αὐτῷ· ἢ τὴν ἀκρίδα, ἢ τὰ ὅμοια αὐ-
 τῇ· „Ἀλλ' ἰδὲ ὁ κριτικὸς ἔστος προτείνει, ὅτι αἱ ἀκρίδες ἀνεκφυλάχθη-
 „σαν ἀκάθαρτοι, καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς δὲ αὐτῶν ἐτρέφε-
 „το ἐν τῇ ἐρήμῳ. (309)

Λευίτ. 11. 21
44.

2. Ἀπώμεν ἐπὶ τὰ λοιπὰ αὐτῆς παρατηρήματα. Ὁ χοῖρος.
 „Φησὶν, ἀκάθαρτος ἦν παρὰ τοῖς αἰγυπτίοις. ἢ διὰ τὸ μὴ ἀνάγειν
 „μυρμηκισμόν, ἀλλὰ διὰ τὸ προσκρέσθαι ὑπὸ λεπροειδῆ πάθους (310),
 „Ὁ τῆς Μωϋσέως νόμος ἀπαγορεύει τοῖς Ἰσραηλῶσι ἐσθίειν τὰ ζῶα
 τὰ μὴ ἀνάγοντα μυρμηκισμόν, ἢ διὰ τὸ μὴ μυρμηκᾶσθαι, ἀλλὰ διὰ ἡθι-
 κῶς φυσικῶς λόγους, ἀφορῶντας εἰς τὸ κλίμα, ἐν ᾧ ὁ λαὸς ἔστος ἐξῆ,
 ἢ εἰς τὴν διατριβὴν αὐτῶν ἀναμέσον τῶν ἀνώλοκατῶν, ὧν ἀναγκαῖον
 ἦν

ην φεύγειν τὰς συναναστροφάς. Ὁ μηρυκισμὸς, ἢ ἡ διχηλία ἐδόθησαν ὡς σημεῖα μόνον, διασέλλοντα τὰ κτήνη, ὧν τὸ κρέας ἐδίειν ἐπετέτραπτο, τῶν κτηνῶν, ὧν ἡ χρῆσις ἀπηγόρευτο.

3. „Ὁ νόμος, φησὶν ὁ αὐτὸς, ἀνακηρύττει ἀποτρόπαιον τὸ πορευόμενον ἐπὶ τῶν τεσσάρων, ἢ πετώμενον νοητέον δὲ, ὅτι ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦτα ζῶα, ἀνηγορεύοντο ἢ ταῦτα ἀνάθαρτα.

Πῶς ὁ μέγας ἕτος φυσιολόγος ἔπαρετήρητε τὰ τέσσαρα τῆς νυκτερίδος σκέλη, τὰ ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς κεκρυμμένα; διαλεκτικὴ παράλογε, σὺ λαμβάνεις ἐξ ὑποθέσεως, ὅτι ἐδόθησαν τοῖς Ἰσραηλίοις νόμοι ἀπαγορεύοντες ἐδίειν τὰ ζῶα τὰ ἀνύπαρκτα.

4. „Ὁ Γρύψ, λέγει ὁ αὐτὸς, ἢ ὁ Ἰξίων εἰσὶ ζῶα μυθώδη.

Περὶ μὲν τῷ Γρυπὸς ἀρκεῖ τὸ ἐξαποσεῖλαι τὸν πάνσοφον τῆτον, ἢ τὰς σὺν αὐτῷ ἐν τῷ λεξικῷ τῷ Κωνσταντίνῳ, ἢ, ἐὰν τὸ βιβλίον τῆτο ἀδελφὸν αὐτοῖς ἢ, ἐν τῷ καλεσμένῳ μικρῷ κηπῷ τῶν ἑλληνικῶν ριζῶν. Ἐκεῖ εὐρήσῃσι τὸ, ὅτι ὁ Γρύψ, ἢ γρύφος πετεινὸν ἐστίν, ἀγκύλον ἔχον τὸ ρύγχος ὡς περὶ ὁ αἰετός. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ ἀλιαίετος, (311) ὃν τὸ ἑβραϊκὸν ὕφος καλεῖται περὶ. Περὶ δὲ τῷ Ἰξίῳ ἄλλος λόγος. Τῆτο τὸ ὄνομα ἑδαιμῆ ἐν τῷ Λευϊτικῷ κεῖται. Μόνῃ δὲ ἡ Βυλγάτα τῆτο μετήλθε ἐν τῷ Λευτερονομίῳ, μεταφράσασα τὴν ἑβραϊκὴν λέξιν ῤααχ, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, δααχ, ἣν οἱ Ἑβδόμηκοντα μετήνεγκαν εἰς τὸ γύπα. Ἀλλ' ἔσω, νόησον τὸν Ἰξίωνα ὡς σφάλμα ἐν τοῖς τεύχεσι τῆς Βυλγάτης παρεστειχθῆν. μὴ λέγε δὲ, ὅτι τὸ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ὕφει σημανθῆν πετεινὸν ἐστὶ μυθώδες. ὁ Ἰκτὺν, ἔο γύψ εἰσὶ ζῶα πάνυ γνωστά.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν. ΙΒ'.

Εν ᾧ αἱ τῷ κριτικῷ κατὰ τῷ Μωϋσέως Ψευδομένειαι περὶ τῆς τῷ Ἀρῶν ἀρχιερωσύνης.

1. **Π**εραῖσμεν τῆτο τὸ κεφάλαιον, λόγον ἕνα ἐπόντες ἐκ τῆς τῷ Φιλοσόφῳ τῆτῃ σημειώσεως περὶ τῆς τῷ Ἀρῶν καθιερώσεως. „Οὐ χρῆθαι μάστιγιν, φησὶν αὐτὸς, περὶ τῷ, ὅτι ὁ Μωϋσῆς καθιδρύει τε, ἢ καθιεροῖ τὸν ἴδιον ἀδελφόν.

Τῆτο ταῦτόν ἐστιν ἀναμφιβόλως τῷ ὡς περὶ ἂν ἔο τῆς Ἀσσιτανίας Βασιλεὺς προεβίβαζε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν εἰς πατριαρχίαν. Ἐστὶν ὁμῶς διαφορά τις. Διότι τὸ μὲν τῆς Ἀσσιτανίας σέμμα ἐστὶ διαδοχικόν, ἢ δὲ τῷ Πατριάρχῃ ἀξία ἑδαιμῶς. Ἄλλως τε ἡ αὐτὴ ἢ ἀσύμματος τῷ βασιλικῷ σέμματι. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὁ μὲν τῆς πολιτικῆς προεδρίας χαρακτὴρ ἐδόθη μόνῳ τῷ Μωϋσῇ, ἐκκληθέντων ἢ αὐτῶν τῶν τέκ-

νων

ων αὐτῶ. Ὁ δὲ τῆς ἀρχιερατείας ἔμνον τῷ Ἀαρὼν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῇ διαδοχῇ αὐτῶ. ἐντεῦθεν τὰ μὲν τῷ Μωϋσέως τέκνα κατεστάθησαν διαπαντὸς Φιλοὶ Λευῖται, οἱ δὲ Ἰστών ἐξάελφοι, ἄντην τῷ Ἀαρὼν τὰ τέκνα, προδιωρισμένοι διάδοχοι τῆς πρώτης ἀξίας τῆς ἱερατικῆς τάξεως· ἐάν ὁ Μωϋσῆς μόνῃ τῇ σαρκὶ καὶ τῷ αἵματι ἐπέθετο, ὡς Ἰσὶο ὑπαινίσσεται ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος, τίς ἠνάγκασεν αὐτὸν καταστῆσαι τὴν ἐκ τῆς οἰκίας τῷ Ἀαρὼν διαδόχῳ τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἐκβαλεῖν δὲ ἐξ αὐτῆς τὴν ἄλλαν Λευίταν, καὶ τὰ ἴδια αὐτῶ τέκνα; τίς ἐκώλυεν αὐτὸν ἀπονεῖμαι ἑαυτῷ τὸν τῆς πολιτικῆς ἀμαρτῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας χαρακτήρα, κατὰ τὸ ἄχρι τῶν ἡμερῶν αὐτῶ ἐπικρατῆν ἔθος; ὅπερ δῆλον ἔκτε τῷ πενθερῷ αὐτῷ Ἰσθῶρ, ὃ τῶν πατριαρχῶν, καὶ τῷ Μελχισεδέκ.

2. „Ἡ Ἰνδία μόνῃ, φησὶν ὁ αὐτὸς, καὶ ἡ ἀγνωστος Σίνα ἐκ ἔθου, ὡς τότε ζῶα τῇ Θεότητι.

Περὶ μὲν τῆς Ἰνδίας ἔδεν ἄλλο θεμέλιον τῷ λόγῳ αὐτῶ ὑφορῶ, εἰ μὴ τὸ τῶν Βραχμάνων (314) δόγμα περὶ τῶ μηδὲν τῶν ζώων διαφθερῆν, ὅπερ ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν περιέχεται, ὃ ὑπὸ τῶν συγγραφέων Ἑλλήνων μαρτυρεῖται. Ἀναγνίσκοντες δὲ τὸ, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκ ἡρξάντο γνωρίζειν τὴν Ἰνδόν, ἀμὴν χίλια ἔτη καὶ ἐπέκεινα μετὰ τὴν τῷ Μωϋσέως χρόνον. Ἀλλὰ καὶ δὲ ἀπέδειξα, ὅτι οἱ χαρακτῆρες τῶν βιβλίων τῶν Βραχμάνων, ἐμφαίνουσιν αὐτὰ νέα, καὶ καταβιβάζουσιν αὐτὰ εἰς πολλῶν κατωτέρων αἰῶνας. Ὁ ὅν κρίτικὸς ἀνευ τινὸς βάσεως ἐπιβεβαιῶν, ὅτι τότε, ἦτοι ἐπὶ Μωϋσέως, ἡ Ἰνδία ἐκ ἔθου ζῶα. ὅτι δὲ περὶ τῆς Σίνας ἐναέρια ἐλάλησεν, αὐτὸς τῷ δημοποίῳ, ὁμολογῶν, ὅτι οὗ τῆς ἔθου ἦν τότε ἀγνωστος. πόθεν γὰρ ἐδυνήθη γινῶναι τί ἐγένετο τότε ἐν τῇ ἀγνώστῳ ταύτῃ χώρᾳ, ἢ τὰ παλαιότερα ἱστορικὰ ὑπομνήματα ἀπέδειξα, κατὰ πολλὰς αἰῶνας τῷ Μωϋσέως μεταγενέστερα (313);

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς Γενέσεως Βιβλίου.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐν ᾧ αἱ ἀποδείξεις τῆς Γενέσεως. καὶ τὰ περὶ τὰ πρῶτα αὐτῆς ἐδάφια τῆς κριτικῆς ἀτοπα.

Εξ. 31. 17.
Δευτ. 4. 32.
Ψαλ. 103. 135
Παρ 8. 11. 30.
Σειρ. 43.
Ἠσ. 3. 27.
Ωσ. 6. 8.
Σαφ. 10. 1.
Σειρ. 44. 11.
Ψαλ. 28. 3. 10.
Ἠσ. 51. 9.

1. Πάντα τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία, ὧν ἡμεῖς τὸ κύρος ἄχρι τῆς ἀπεδείξαμεν, ὑποτίθεν) ἀναγκαίως τὸ τῆς Γενέσεως, ὅτινος ἐξίχνια ἔχουσιν πᾶσαν τὴν ἱστορίαν. ἡ ἐξαήμερος δημιουργία τῆς κτίσεως σεσημειωμένη μὲν ἐστὶ ρητῶς ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἐξόδου, ὃ τῆς Δευτερονομίας, δεδοξολογημένη δὲ ἐν τοῖς Ψαλμοῖς, ἐξόχως ἐν τῷ ἑκατοσῷ τρίτῳ, καὶ ἑκατοσῷ τριακοσῷ πέμπτῳ, μετὰ πασῶν τῶν ἐν τῇ διηγήσει 18 Μωϋσεως περιεσάσεων. ἐστὶ δὲ ἐξίχνιασμα ἐν τῷ τῶν Παροιμιῶν, καὶ ἐν τῷ τῆς Σειράχ βιβλίῳ. ἡ 18 Α' δὲ πτωσίς σεσημειώται ἐν τῷ Ἠσαΐα, ἐν τῷ Ὡση, ἐν τῇ τῆς Σοφίας βίβλῳ. εὐρίσκομεν τὸν κατακλυσμὸν ὃ μόνον ἐν τῷ τῆς Σειράχ βιβλίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑκατοσῷ ὀγδόῳ Ψαλμῷ, καὶ ἐν τῷ Ἠσαΐα. ὁ δὲν δὲ σχεδὸν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἐστὶ τὸ μὴ λαλῆναι περὶ τῆς 18 Α' ἑβραϊκῆς κλήσεως, περὶ τῶν πρὸς αὐτόντες, καὶ τὸν Ἰσαάκ, ὃ Ἰακώβ ἐπαγγελιῶν, περὶ τῆς ὑπὲρ τὸν Ἠσαΐα προτιμήσεως τῆς Ἰακώβ, περὶ τῆς κατὰ τῶν Σοδόμων ἑβραϊκῆς ἐκδικήσεως. τελευταῖον περὶ τῆς τῆς Ἰακώβ σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτῆς καταβάσεως εἰς Αἴγυπτον. περιττόν ἐστι 10 πληρῶσαι μαρτυριῶν τὰ τῆς ἐμῆς βιβλίου ἄκρα. ὅθεν ἐπὶ τὰς τῆς Δέας γραφῆς συμφωνίας ἐξαποσέλλομεν τὰς ἀμφισβάζοντας. πάντα ἐν τῷ ἑβραϊκῷ βιβλίῳ μαρτυρεῖται περὶ τῆς βιβλίου τῆς γενέσεως, ἢ μεταγράφῃ, καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων, τῶν ὑπὸ αὐτῆς περιεχομένων.

2. Ὁ τῆς τελευταῖον διεξηγημένης Διαθήκης συγγραφεὺς ἀρχόμενος παίζει διὰ Ἰνδάλματος, δηλῶντος ἱκανώτατα τὸν χαρακτήρα αὐτῆς, μεταφράζει τὰ δύο πρῶτα ἐδάφια τῆς Γενέσεως ὅτως. Ἐν ἀρχῇ οἱ Θεοὶ ἐποίησαν τὸν ἔρρον καὶ τὴν γῆν. ἡ γῆ ἦν τοχὲ βοχβ. Ποία ἀράγε διάλεκτός ἐστιν αὕτη, ἐρεῖ ὁ εὐαίδητος ἀναγνώτης; ὁ νομιζόμενος μεταφράσης ἀναμφιλέκτως παραφρονεῖ. ἀλλ' ἀκούμεν αὐτῆς πρὶν ἢ λαλῆσαι τι. Ἡ τῷ ἑβραϊκῷ ὕφος, φησὶν αὐτὸς, διαλαμβάνει ρητῶς, οἱ Θεοὶ ἐποίησαν, ἐχὶ δὲ ὁ Θεὸς ἐπλασεν, ὡς ἡ Βεργάτα περιέχει. αὕτη ἐστὶ κοινὴ φράσις τῶν ἀνατολικῶν διαλύσειν

λέκτων, ἢ οἱ Ἕλληνες δὲ πολλάκις τῆτον μετέρχονται τὸν τρόπον αὐτῷ λέγειν.

Ἔστω. Ἀλλ' ἄξιός παιδείας ἦν ὁ μαθητὴς ἐκείνος, ὁ μετενεγκὼν τὰ ἑλληνικά ῥήματα, τὰ ζῶα τρέχει, ὡς τὸ les animaux courent. ὁ δὲ τοῖστον σφάλμα ποιήσας ἐν τῇ μεταφράσει τῷ βαρὰ ελοχιμαῖς τὸ, οἱ Θεοὶ ἐποίησαν, ἔκ ἐστι παιδὶον, ἀλλ' ἀνδρωποῦ ὀγδοηκοντάτης. καὶν δὲ ἡ κατάληξις εἰς ἰμὴν ὑπάρχει πληθυντική, τὸ ὄνομα ὁμως ελοχιμὴν ἑκατέρω ἀριθμῷ ἐπιδεκτικόν ἐστι. τὸ δὲ ῥῆμα βαρὰ ὅπερ ἐντεῦθα ἐνικόν ἐστι, προσδιορίζει τὸ ὄνομα εἰς ἐνικὴν σημασίαν. μεταφράσειον ἔν ὃ Θεὸς ἐπλασεν, ἔκ ἐστι οἱ Θεοὶ ἐποίησε. τὸ ῥῆμα ποιῶ ἐβραϊστὶ ἐστὶ γασαχ, ἔκ ἐστι βαρὰ. ταῦτα δὲ τὰ δύο ῥήματα συνημμένα κένται ἐκ τῷ τρίτῳ ἐδαφίῳ τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ πρὸς ἑκφρασιν τῷ ὅλῳ τῆς τῷ πάντος δημιουργίας ἔργῳ. βαρὰ λαγα-σοῖ· βαρὰ, ἐκ τῷ μὴ ὄντος παρηγαγε· λαγα-σοῖ, πρὸς τὸ συστήσαι ἢ τάξαι. ἔτω ταῦτα τὰ δύο ῥήματα ἐρμηνεύει μετὰ τὸν Σάγκτες Παγγίνον ὁ Βάταβλος (314).

Ἡ γῆ ἦν τοχὺ βοχὺ, ἔτῃν ἀνευ τῷ ἄνω, ἢ τῷ κάτω.

Ἐὰν μὲν γνωσῇ ἡν αὐτῷ τῶν δύο τῶν ἐβραϊκῶν λέξεων ἡ σημασία, ἵνα τι ἔκ ἐξέμετο αὐτὴν γαλλιστὶ ἐν τῇ μεταφράσει αὐτῇ; εἰάν δὲ ἡγνῶει αὐτὴν, τίνος ἕνεκα ἐπεχάρητε μεταφράσειν ποιῆσαι ἀπὸ τῷ ἐβραϊκῷ ὕψος; τί ἀναλογισθῇ ἄν τις περὶ πονήματος λατινιστὶ συγγεγραμμένον συναντήσας ἐν αὐτῷ τὴν ποικίλην ταύτην φράσιν; *Philosofaster iste fuit un franc charlatan.* (τὸ φιλοσοφίδιον τῆτο ἦν ἀληθὴς κωμωδοποιός;) ἵνα δὲ λευκάνῃ τὴν λεγομένην μεταφράσειν αὐτῷ, φησί· τοχὺ βοχὺ ἐστὶ κυρίως τὸ τῷ Σαγχωνιάδωνος χαστ-ερεβ. ἰδὲ ὅποιοι ἀνδρωποὶ εἰσὶν, ὑπὲρ ὧν ἐξόχως, πάνυ καλῶς δεδιδαγμένος ὢν αὐτὸς, συνέγραψε. πρέπον, ἦν αὐτῷ τῷ ἐλά-χισον εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸν Φίλωνα τὸν Βύβλιον, τὸν ἐκδοτὴν ἢ μεταφραστὴν τῷ Σαγχωνιάδωνος τὸ χαστ-ερεβ (315), ὕλη ἐστὶ τελματώδης, ὁμῆχλη κεκαλυμμένη.

2. Ὁ Σαγχωνιάδων, προσίδησιν ὁ αὐτὸς, ἀναντιρρήτως συνέ-γραψε πρὸ τῷ Μωϋσέως.

Περὶ τῆς τοῖστον αὐτὸν ἀνεσκέυασα, ὥς παρητημένον εἰνάι-με ἀπὸ τῷ ἐπανελεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Εὐσ. β. 1. α. 9.
Προσ. Εὐαγγ.

Β. 51. β. 2.
Ἀρ. 7. Α'-
εἰδ. 3.

Περὶ τῆς πῶς πρὸ τῆς τῶν ἄσρων ὑπάρξεως ἔλαμπε τὸ Φῶς ἐν τῷ
σερεώματι.

Προϋσώμεθα πρὸς ἄλλοι ἐμβριθέστερον. Ὁ ἱερὸς συγγρα-
φεὺς, ὁ αὐτὸς λαλεῖ, τίθησι τὴν 18 Φωτὸς ποιήσιν τέσσαρας ἡμέ-
ρας πρὸ τῆς τῆς Ἠλίου ποιήσεως. πᾶσα δὲ ἡ ἀρχαιότης ἐπίστευεν,
ὅτι τὸ Φῶς διασαρμένον ὄν ἐν τῷ αέρι. ὃ παράγεται, ἀλλ' ὠθεῖται
μόνον ὑπὸ τῆς Ἠλίου. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Καρτέσιος πολὺν ἐπηρεάσεν χρο-
νον ἐν τῷ τῷ σφάλματι. πρῶτος ὁ Ῥιμέρος ὁ Δάνος ἐδείκνυεν, ὅτι
τὸ Φῶς ἐκ τῆς Ἠλίου πηγάζει, δηλοποιήσας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς
χρόνων λεπτῶν, καθ' ὃν ἄς τὴν γῆν καταντᾷ (316). Ἐάν ἐν ὁ Θεὸς
ἀπ' ἀρχῆς ἐνέσπασεν τὸ Φῶς ἐν τῷ αέρι, ἵνα ὠθεῖται ὑπὸ τῆς Ἠλίου,
πρὸ τῆς τῆς Ἠλίου ὑπάρξεως ἢ ἡδύνατο ὠθεῖσθαι, μὴδὲ φωτίζειν,
μὴδὲ κενωρισμένον εἶναι ἀπὸ τῆς σκότης, μὴδὲ ποιεῖν ἡμέραν μίαν
ἀπὸ ἑσπέρας ἕως πρωῒ (317).

Ἡ τῆς Καρτεσιᾶς περὶ τῆς Φωτὸς γνώμη εἶρε μετ' αὐτὸν, ἔχει
δὲ ἔτι ὑπερασπιστὰς ἀνδρας ἐπισήμους. ὅτι δὲ τῇ τῶν ἀφεγγῶν σω-
μάτων τριβῇτε ἔτι πλήξει Φῶς ὑπὸ τῆς Ἠλίου μὴ πεμπόμενον ἀποσίλ-
βει, βέβαιον ἐστίν. ἀλλὰ κἀὼς τὸ πάσης τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν
Καρτεσιανῶν περὶ 18 Φωτὸς δόγμα ἐσφαλμένον εἶναι. τέττα ἐν καίμε-
νῃ, δανὸν ἀράγε τὸ κατανοῆσαι, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας
ἐδυνήθη παραγαγεῖν τὸ Φῶς, διασέλας ἀπὸ τῆς ἀφεγγῆς ὕλης τὴν
φεγγγοβόλον, ἐξ ἧς ἐμελλόν ὑστερον συσταθῆναι ὁ Ἥλιος καὶ οἱ ἄσπερες,
καὶ ὅς ἐκατέρω τῶν δύο τάτων ὕλῃν φυράματι κυκλοφερεῖ περὶ τὸν
ἴδιον ἄξονα κίνησιν; ἔτω δὲ προτὶ τὸν Ἥλιον καὶ τὰ Ἄστρα τεθῆ-
ναι ἐν τῷ σερεώματι, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας ἡμῶν ἀφεγγῆς
ὕλη ἐδέχετο τὰς τῆς φεγγγοβόλου μαρμαρυγὰς, τὸ δὲ Φῶς διεδέχετο
τὸ σκότος, αἱ δὲ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες διεδέχοντο ἀλλήλας. καὶ ἔτω με-
τὰ πάσης ἀκριβείας, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας φιλοσόφου
ἐγκωμιαζόμενον σύστημα, ἀληθεύει τὸ τῆς γενέσεως ὕφος.

2. Ὅσακις ἔστος ἀναφέρει τὸ ἑβραϊκὸν ὕφος, τοσάκις δυσυχεῖ καὶ
σφάλει. Ρακαχ. λέγει, σημαίνει σερεὸν, ἀσάλευτον, σερεῶμα,
πάντες οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον, ὅτι οἱ ἑβραῖοι ἐσὶ σερεοί.

Συγχέει τὴν ῥίζαν, ἔστιν τὸ παράγον τῷ παραγομένῳ. τὸ μὲν
Ρακαχ ἢ Ρακαγχ, πρόφερε αὐτὸ ὡς θέλει, σημαίνει τὸ ἐκ-
τάνειν. τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς παραγόμενον ρακιαγχ δηλοῖ διάστημα, ἐκ-
τασίαν

Γαστρὶν φέρονται τὰ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτῆς τιθέμενα σώματα. τὸτο ἔν τὸ ὄνομα ἀνήκειν δύναται τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, τῇ συνεχέσει τὰ υδροφόρα νέφη, ἔτι δὲ καὶ τῷ ἀμέτρω ῥευσμῷ, τῷ ἰσὺς Πλανήτας φέροντι. ὅθεν πρὸς τὸ ἐρμηνεύσαι τὴν τῶ Μωϋσέως ῥῆσιν ὁδεμία ἀνάγκη ἐστὶν ὑποτίθεσθαι αὐτὸν, ἢ τὰς συγχρόνους αὐτῷ νοεῖν ὕβρανς κρουσάλλινες. Τύττες δὲ ἔχ' εὐρίσκομεν, ἀμὴ ἐν τοῖς τῶν φυσιολογόντων συστήμασι, τοῖς χιλία, ἢ χιλία καὶ πεντακόσια ἔτη καὶ ἐπέκεινα μετὰ τὸν Μωϋσῆν πεπλασμένοις.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῶ ἔαν ὁ Μωϋσῆς ἀφῆκε τὰς Ἰσδαίους πιστεύειν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν σώματι.

Ι. Εν τέτοις τοῖς ῥήμασι τῆς Γενέσεως· „Ποίησωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν· ὁ κριτικός σημειοῖ, ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις δυτικοῖς μέρεσι κοινὴ ἦν ἡ ἰδέα τῆς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα τῶν Θεῶν γεγονέναι: Finxit in effigiem moderantium cuncta Deorum, Πλάσσε Θεῶν ἄδει τῶν σύμπαντ' ἐνδιεπόντων. Ἡ θύρα, ὅθεν ἀρχαιότης ἦν μὲν ἀνθρωπομορφίτις, καὶ τὸν ἄνθρωπον φανταζομένη ὁμοιον τοῖς Θεοῖς, ἀλλὰ τὰς Θεοὺς σχηματίζουσα ὁμοίως τοῖς ἀνθρώποις. ἡ Γένεσις ἐν τούτῳ, καθάπερ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, συσχηματίζεται πάντοτε τῇ τῶν χυδαίων γνώμῃ. Καὶ κατωτέρω, ὁ Θεὸς ἐργάζεται καθάπερ καὶ ἡμεῖς, πλὴν μετὰ ἀπείρου πληρεξουσιότητος, ἐλάλει, ἐκέλευε, διέταττεν, ἐνεφύσα, ἐφύτευεν, ἐπληττε, περιεπάτει, ἰδαίως χερσὶν ἐποίησε πάντα.

ὑπερίκανα ὁ Μωϋσῆς ἐδίδαξε ὡς αὐτὸς τὰς χυδαιοτάτας ἀνθρώπου τὴν ἀληθινὴν ἐννοίαν πασῶν τῶν τροπολογιῶν τούτων, αἰτῶν πρὸς πάντας ὁμοῦ· „Καὶ φυλάξετε σφόδρα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι ἐκ ἄδετε πᾶν ὁμοίωμα ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἐλάλητε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν Χωρὶς ἐν τῷ ὅρει ἐκ μέσων τῶ πυρός· μὴ ἀνομήσητε καὶ ποιήσητε ὑμῖν εἰδυτοῖς γλυπτὸν ὁμοίωμα, πᾶσαν εἰκόνα, ὁμοίωμα ἀρσενικῆς, ἢ θηλυκῆς, κτ. Ὁ ἐθνικός ποιητής, οἷος ἐστὶν ὁ ὑπ' αὐτῷ προτεινόμενος Ὀβίδιος τῷ ὄντι ταπεινοῦ αὐτὸν τὸν ἐν τοῖς κόλποις τῶν χρυσιανῶν γεννηθέντα, καὶ φιλόσοφον ὄντα, βέλτιον ἢ αὐτὸς κατανοήσας τὴν ἐννοίαν τῆς, ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο κατ' εἰκόνα Θεῶν, μηδὲν ἕτερον σημαίνουσαν, ἀμὴ τὸ νοερόν, δι' ἃ ἡ χυδαία πρόνοια διέπει τὰ σύμπαντα. Θεῶν εἶδει τῶν σύμπαντ' ἐνδιεπόντων. τὸτο δὲ ἐν τῇ τῶ ἰδαίως πονήματος ἀρχῇ διὰ τῶνδε ἐξέδετο τῶν ὠραίων εἰχῶν.

Γεν. Ι. 26.

Ὀβιδ. Μεταμ.
β. Ι. Α. 13. 4.

Δουκ. 4. 15.
16.

Uu 2

San-

Sanctius his animal, mentisque capacius altae
Deerat adhuc, & quod dominari in caetera potest
Natus homo est...

Θειότερον ἰστων ζῶον, καὶ ὑψίφρον ὅχ' αὐτίς,
Ἀλλωντε κρατέειν ἔχον, ἀκμήν δὴ τότε ἐκ ἡν.
Τέχθη ἄνθρωπος...

Ὅρα τὸς ἐν τῇ
Ἑλλήν. Ὁ-
κτατ. ἐρμὴν.

Γεν. 1. 26.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ δυνάμει τῆς διοικεῖν, ἔδιδυναν πάντα τὰ ἐ-
πὶ γῆς συνίσταται, φησὶ τὸ τῆς Γενέσεως βιβλίον, ἡ ὁμοιότης τῆς
Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρώπου. „Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ-
ραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν. καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης,
καὶ τῶν πετεινῶν τῆς ἕρας, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς. Με-
τὰ ταῦτα τέλεισεν οὐκ ἐπεὶ. ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἠκολούθη ταῖς χυδαί-
αις γνώμας τῆς ἀνθρωπομορφίτιδος ἀρχαιότητος, τῆς μὴ φανταζομέ-
νης τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ χηματισμένης τὰς θεοῖς
ὁμοίως τῷ ἀνθρώπῳ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν. Δ'

Περὶ τῆς τῆς ἐπιγείας παραδείσεως Γένεως.

Γεν. 2. 6.

1. Αὕτη τῆς Βελγάτης ἡ ῥῆσις. Ἐξήρχετο ἐκ τῆς γῆς πηγὴ ὕδα-
τος ποτίσασα πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν, προτρέπει τὸν κριτικὸν σημειώ-
σαι τὰ ἐξ ἧς. „Τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς ταύτης ἐκ ἡδυνάτο ἐκχεῖσθαι
ἐπὶ πᾶσαν τὴν τῆς γῆς σφαῖραν. ἀντὶ ἐν τῇ, πᾶσαν τὴν γῆν,
νοητέον ἐξ ἀνάγκης τὸν τόπον ὅπου ἦν ὁ Κύριος. Ἀκμήν ἐκ ἡν
πυροχὴ, ἦσαν ὅμως ὕδατα κατώτερα, ἐξ ὧν ἀκότως προέχθη αὕτη
ἡ πηγὴ.

Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος ἀπῆλλαττεν ἑαυτὸν ταύτης τῆς φλυαρίας ἀπά-
της, εἰς ἀκολούθῳ τῷ ἐβραϊκῷ ἔφει, ὅπερ μεταφράζειν ἐπαγγέ-
λεται, ἀνεγίνωσκεν ἔτι. Ἀτμός πολὺς, ἐκ δὲ πηγῆς, ἀναβαίνων
ἀπὸ τῆς γῆς ἐπότιζε τὴν ἐπιφάνειαν, πληρῶν τὸ ἵδιον τότε ἀκμήν μὴ
πιπτέσης βροχῆς ἔργον. οἱ ποταμοὶ, αἱ λίμναι, αἱ θάλασσαι ἐχορή-
γουν τὰς ἀτμοὺς, οἵτινες ὡς δρόσος ἐπανεπίπτουν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς. τὸτο τὸ ὑπὲρ ἐμὲ ἐρημένον ἀρκεῖ πρὸς ἐξυδένωσιν τῆς ἐνστά-
σεως. ὕδμεία δὲ ἀνάγκη καταφυγεῖν πρὸς ἄλλην ἐννοίαν, ἢς πρὸς τὰ
τοιαῖς δεκτικὸν ἐστὶ τὸ ῥητόν (318).

2. Ἀκόσωμεν τὸν αὐτὸν λαλῶντα περὶ τῆς ἐπιγείας παραδείσεως.
Οἱ ὑπομνηματισαί, φησὶν, ἱκανῶς συμφωνοῦσι περὶ τῆς ὅτι ὁ Φισὼν
ἐστὶν ὁ Φάσις ποταμὸς τῆς Μιγγρελίας... ὁ δὲ Γεὼν, εἰς ῥέη ἐν
τῇ

ἢ τῇ Αἰθιοπία, ἔδδ' ἄλλος ἐστίν, εἴμῃ ο Νεῖλος. ἀπὸ δὲ τῶν πηγῶν
τῆς Νεῖλου ἄχρι τῶν τῆς Φάσεως ἐστὶ λέγαι περίτε χίλια καὶ ὀκτα-
κόσια.

Οὗτος ὅσις τοσαύτον ἐντελῶς σημαίνει τὸ τῶν πηγῶν τῆς Νεῖλου
ἀπόστημα ἀπὸ τῶν τῆς Φάσεως, λέγων, χίλια καὶ ὀκτακόσια λέγαι,
ὅθεν ἀναμφιβόλως μετὰ πάσης ἀκριβείας πᾶς εἰσὶν αἱ τῆς Νεῖλου πη-
γαί. ἀλλ' ἐνδεχομένως ἀπατάται κατὰ τὸ τρίτημόριον. ἀπατάται δὲ
πάντως ἐκ τῆς ὑποτιθέσθαι τὸν Νεῖλον εἶναι τὸν μόνον ποταμὸν, τὸν
ρέοντα ἐν τῇ γῇ, τῇ κατ' ἡμᾶς καλεσμένῃ Αἰθιοπία. ἐὰν μόνον ἐβλε-
πε γεωγραφικὸν τινα χάρτην, ἐμάνθανε τὸ, ὅτι καὶ ἄλλοι μεγάλοι ποτα-
μοὶ ποτίζουσι τὴν ἐνυψωρὸν ταύτην γῆν. ἐτι δὲ παχυλότερον ἀπατά-
ται ὑποτιθέμενος, τὴν Αἰθιοπίαν, ἢ τὴν γῆν χῆς, περὶ ἧς ὡς λαλεῖ
ὁ Μωϋσῆς, εἶναι τὴν γῆν τὴν κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Αἰγύ-
πτου κειμένην. δῆλον δὲ, ὅτι πολλὰ τῶν ἀγίων βιβλίων ῥητὰ ἀπονέ-
μει τὸ ὄνομα τῆς γῆς χῆς τῇ γῇ τῇ ἐκτεινομένη κατὰ μήκος ὅπως ἡ
σύμπτωσης τῆς Τύγρεως καὶ Εὐφράτης, ἐκείθεντε ἄχρι τῆς ἀνατολικῆς
ἁκρας τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. περὶ τούτου δὲ ὅρα τὸν Βοχάρτον ἐν τῇ
ὑπ' ἐμῶς εἰρημμένα περίτε τῆς βιβλίας τῆς Ἑδῆς, καὶ τῆς πρώτης τῶν
Βασιλείων. τὸ δὲ προτείνειν, ὥσπερ ὁ κριτικὸς, τὴς ὑπομνηματισίας
ὡς ἱκανῶς συμφωνούντας περὶ τῆς ὅτι ὁ Φισὼν ἐστὶν ὁ Φάσις, ἐστὶ τὸ πε-
ριορίζειν αὐτὰς εἰς τὸν Καρμέρον καὶ τὸν Καλμέτον, καίτινας νεωτέ-
ρας ὁπαδὸς αὐτῶν. ἵνα δὲ γνῶς, ὅτι ἀπατᾷ, ἀρκεῖσαι ἥτοι ἀνοίξαι
τὴν τῶν Κριτικῶν σύνοψιν, ἢ ἰδεῖν τὰ τῆς Σκαλιγέρας, καὶ τὰ τῆς
σοφῆς Οὐέτης συγγράμματα.

3. Περί δὲ τῆς περιφύμης ζητήματος, τῆς περὶ τῆς τόπῃ. ἐν ᾧ ὁ
ἐπίγειος παράδεισος, ἐρῶ συντόμως τὸ δοκῶν μοι. ἔτος ἀναντιρρήτως
ἔκειτο ἐν τοῖς περίεξ τῆς Τύγρεως καὶ τῆς Εὐφράτης. ἡ γῆ χῆς, ἢ ἡ Βελ-
γάτα μεταφέρει εἰς τὸ, Αἰθιοπία, ἔδδ' ἑτερόν ἐστιν, εἴμῃ ἡ Σασιανή,
ἢ ἀπ' ἀρχῆς οἰκηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῆς χῆς, ἐξ ὧς τὸ ὄνομα
χῆς ἐσώζετο ἐτι ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Ἀσσυραδῶνος. τῆς
οἰκήτορας αὐτῆς ἐγνώριζον οἱ θύραθεν διὰ τῆς ὀνόματος τῶν Κοσ-
σαίων, καὶ Κισσιαίων, καὶ Αἰθιοπῶν. ἡ γῆ Εὐλάτ ἐστὶν ἀναμφιλέκτως
τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἐρήμῃς Ἀραβίας, τὸ ὁροφειτὴν κατὰ δυσμὰς
τὸν ποταμὸν τῶν Ἀράβων πλησίον τῆς ἐκβολῆς αὐτῆς. ὁ Τύγρις, καὶ
ὁ Εὐφράτης εἰσὶν αἱ δύο ἄυλακες τῶν αὐτῶν ποταμῶν, πρὸ τῆς συ-
σῆσαι τῇ τῶν συμπτώσει τὸν ποταμὸν τῶν Ἀράβων. ἔως ὡς ἡ-
κολέσθησα τῷ περιφανεῖ Οὐέτῳ, ἀλλὰ περὶ τῆς Φισῶν, καὶ τῆς Γεῶν
ἄλλως πως διαλογίζομαι ἢ περὶ αὐτός, ἐν τῷ πισεύω, ὅτι ὁ Γεῶν, περὶ

Ho. 11. 11.

4. Bas. 17. 24.

Exod. 3. 11.

3. 15.

Πλν. 2. 6.

* εν. 2. 13.

1. Ηασ. 15. 7.

ὅτι εἴρηται, ὅτι κυκλοῦ πάσαν τὴν γῆν χῆς, ἐστὶν ἀπλῶς ἡ ἀνατολική ἐκβολὴ τῶ τῶν Ἀράβων ποταμῶ, ἡ ἰσόμενης μὲν μόναίς ἐννέα λέγαις, τῇ δὲ Συσιανῇ μὴ ἐγγίζουσα, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ὁ Γεῶν ἐστὶν ὅλος ὁ ποταμὸς τῶν Ἀράβων, ὁ ἀπὸ τῶ ἀκρωτηρίου τῆς Μεσοποταμίας ἄχει τῶ περσικῷ κόλπῳ ποτίζων τὴν Συσιανὴν, καὶ διαχωρίζων αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀραβίας ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα λεγῶν καὶ ἐπέκεινα. περὶ δὲ τῶ Φισῶν ἀπέδειξα ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Εὐφράτης, ὁ τὴν σήμερον μὴ ἀποφορτίζμενος ἐν τῇ θαλάσῃ, εἰμὶ διὰ τῶ Τίγρεως, εἶχεν ἄλλοτε πλὴν ταύτης τῆς συγκοινωνικῆς αὐλακος, τῆς καὶ πρὸ πολλῶ χρόνου ὑπαρχούσης, ἄλλην τινὰ αὐλακα, δι' ἧς ἐπ' εὐθείας ἀπεφορτίζετο ἐν τῷ περσικῷ κόλπῳ. ταύτης δὲ τὴν ἀρχαίαν ὑπαρξιν ἀπέδειξα διὰ τε τῆς ῥητῆς μαρτυρίας τῶ Πλινίου, καὶ διὰ τῶν ἰνδαλμάτων τῶν ἄχει τῆς σήμερον σωζομένων ἐν ταῖς τῶ ἀραβικῇ Ἰράκ πεδιάσιν, ὑπὸ δὲ τῶν προσεκτικῶν περιηγητῶν σημειωθέντων. αὕτη ἡ παλαιὰ αὐλαξ ἐστὶ, κατ' ἐμὲ, ὁ Φισῶν. τίθημι ἐν τὸν ἐπίγειον παράδεισον ἕκ ἐπ' αὐτῶ τῶ ποταμῶ τῶν Ἀράβων, ὡς φησὶν ὁ ἐπιφανὴς ἐπίσκοπος τῶν Ἀρβιγκίων, ὁ καὶ ἐν τῷ μέρει τῶ Εὐφράτη, τῷ ἐν τῇ Κόρνῃ συμπίπτοντι τῷ Τίγρει, ἔσυνισῶντι μετ' αὐτῶ τὸν ποταμὸν τῶν Ἀράβων. κατὰ τὴν δὲ τὴν θέσιν ὁ ἐπίγειος παράδεισος ἔκειτο ἐπὶ ἐνὸς μόνου ποταμῶ μεριζομένῳ περαιτέρω εἰς τέσσαρας μεγάλας, ὧν ἕκαστος εἶχεν ἴδιον ὄνομα. ὁ κῆπος ἦν ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῆς γῆς Ἐδεμ, καὶ ἐπλήρης ὅλον τὸ μεσημβρινὸν τῆς Μεσοποταμίας μέρος, γειτνιών τῷ χαρράν, καὶ Ραφὲθ, καὶ χωρῶν κατὰ τὸν Ἡσαίαν, καὶ Ἰεζεκιήλ, καὶ τὸ τέλειον τῶν Βασιλειῶν βιβλίον. (319) μετὰ τὴν δὲ τὴν σύντομον παρέκβασιν, τὴν ἐξεδενῶσαν τὰς τῶ κειτικῶ περὶ τῶ ἐπιγείου παραδείσου χιμαίρας, (320) ἐρχομαι ἐπὶ τὰς ἄλλας αὐτῶ δυσκολίας.

* Ησ. 37. 12.

* 1εζ. 27. 23.

4. Βασ. 19. 12.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῶ ξύλου τῶ εἶδέναι καλὸν καὶ πονηρόν.

Τὸ δένδρον, φησὶν αὐτὸς, τὸ γνώσεως καλῶ καὶ πονηρῶ χορηγόν, ἐστὶ πρᾶγμα παράδοξον... Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰσλινός ἐν τῇ εὐφραδεσάτῃ αὐτῶ ὁμιλία, τῇ ὑπὸ τῶ ἐν ἀγίοις Κυρίλλῳ ἀνασκευασθείσῃ λέγει. "Ἐπρεπε τῷ Θεῷ κελεῦσαι τῷ ἀνθρώπῳ φαγεῖν πολὺ ἐκ τῶ τῶ δένδρου... Ἀπαραιτήτως ἔδει δηλοποιηταὶ αὐτῷ τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν, ἵνα τὰ καθήκοντα αὐτῷ ἐκπληροῦ (321).

Το-

Τοσούτον ὥρατον εὔρεν ἕτος τὸ τμήμα τῷ, ὥς ἐτις ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐν κεφαλίδι τῆς σημειώσεως αὐτῆς. ἀλλ' ὅπερ ἐξελέξατο ὁ τιμῆς, κατὰ γε τὸ ἐμοὶ δοκῆν, τὸ εὐαίδητον ἢ διακριτικὸν αὐτῆς. Προτιμητέα ἄρα ἐστὶν ἡ θανατηφόρος τῶν ψευδοθεῶν τῆς ἀμαρτίας πείρα τῆς μακαρίας ἀπλότητος, τῆς ἀγνοήσεως ταύτας; πῶς; ἐστὶν ἄρα γε κερδοῦς τὸ μὴ τιμᾶν τὴν εὐτυχίαν, ἐξ ἧς διὰ τὴν ἀμαρτίαν ἡμῶν ἐξεπέσαμεν, εἰμὴ διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῆς ἀθλιότητος, εἰς ἣν κατηντήσαμεν; τοιαύτη ἦν ἡ γνώσις τῆς καλῆς ἑπονησῆς, ἣν ἐμεῖς προξενῆσαι τοῖς προπάτορσιν ἡμῶν ἢ τῆς ἀπηγορευμένης καρπῆς χρήσις. αὐτὸς ὅμως αὐθαδῶς καυχᾶται ἐπὶ τῇ τῆς ἀποστάτης Αυτοκράτορος εὐφραδίᾳ ὁμίλια. (322) ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἐδόλω ἐξέσται ὁρῶν, ὅτι ἡ εὐφράδεια αὐτῆς ἐκ ἐποίησεν ὅπερ ἐδὲ τὰ ὑπὸ πάσης τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ζημιζόμενα μηχανουργήματα αὐτῆς ἐδυνήθησαν κατορθῶσαι. ὁ ἀποστάτης δὲ τῆς Ἀντιοχείας ἐδυνήθη πείσαι προσαγαγεῖν τοῖς ψευδοθεοῖς, ὧν τὴν λατρείαν ἐπαναστηρῆσαι ἐβόλετο, καὶ μικράν τινα θυσίαν, ἐδὲ τὴν τῶν χριστιανῶν ὑπεροχὴν ἐλαττωῶσαι, τῶν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἀγομένῳ στρατῷ. διότι μετὰ τὸ τραγικὸν αὐτῆς τέλος οἱ χριστιανοὶ ἀντ' αὐτῆς ἐξελέξαντο τὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ζηλωτὴν Ἰωβιανόν. τότε δὲ μετ' ἑὸν πολὺ ἀποθανόντος, πάλιν ὁ στρατὸς ἀντ' αὐτῆς τὸν Οὐαλκοντιανὸν ἡρετίσματο, τὸν μεμισημένον τῷ Ἰωβιανῷ διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς χριστιανισμοῦ ζῆλον.

Ἰσα, ἐν τῇ
Μισσοῦ,

2. Περὶ τῶν δὲ τῶν τῆς Γενέσεως ῥημάτων. Ἡ δ' ἂν ἡμέρα Φαγεῖν ἀπ' αὐτῆς θανάτῳ ἀποθανεῖν. Φησὶν ὁ αὐτός. Ταῦτα ἦσαν πάντως παιδείας ἀπειλή. διότι ὁ Ἀδάμ ἢ ἡ Εὐὰ ἔφαγον μὲν τῆς καρπῆς τῆς, ἐξήσαν ὅμως μετὰ ταῦτα ἔτη ἐννεακόσια ἢ τριάκοντα. ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος ἐν τῷ περὶ τῶν μισθῶν τῶν ἀμαρτωλῶν πρώτῳ αὐτῆς βιβλίῳ, λέγει. Ἀπέθνησκον ἂν ὁ Ἀδάμ καὶ ἐκείνη τὴν ἡμέραν, εἰμὴ μετενόει.

Γω. ε. 17.

Ὁ Ἀδάμ ἢ ἡ Εὐὰ εὐθέως μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ἐξέπεσον τῆς ἀθανασίας, ἣν ἐκαλὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ χάριν Θεοῦ εἶχον. ὁ δὲ βρωθείς ἀπηγορευμένῳ καρπὸς γέγονεν αὐτοῖς τε ἢ τοῖς ἀπογόνους αὐτῶν αἰτίου θανάτου. Φερόμενον ἐν τῷ κόλπῳ πάντων τῶν ἀνθρώπων. οἶδα δὲ πόνημα τῆς ἀγίας Αὐγουστίνος, De peccatorum meritis, & remissione, περὶ ἀντιμιθῶν τῶν ἀμαρτημάτων, ἢ τῆς τῶν συγχωρήσεως. πόνημα δὲ ἐπιγεγραμμένον περὶ τῶν μισθῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ἐδὲν οἶδα. ὁ ἂν κριτικὸς κατὰ παραδρομὴν ἐξέλαβε τὸ peccatorum, ὡς γενικὴν πτώσιν τῆς peccatores, ἀμαρτωλοῖ.

τῆς

τὸτο δὲ γενική ἐσι τῷ peccata, ἁμαρτίαι. ἀλλὰ τὸτο ἔδεν ἔσιν, α-
ξιολογώτερον δὲ τὸ ἐπόμενον.

3. „Ο Ἀδὰμ εἰδὼς πάντα ὅμῃ τὰ ἰδιώματ᾽ ἐκάσῃ τῶν ζώων,
„διὰ μίας μόνης λέξεως ἔξέδετο πάντα τὰ ἰδιώματ᾽ ἐκάσῃ εἴδῃς.

Ἀχρὶ τῷ δὲ ἐνόμιζον, ὅτι πρὸς τὸ ἐπιτιθέναι ἐκάσῃ εἴδει ὄνο-
μα ἀρμόδιον ἢ διασαλτικὸν ἀρκεῖ ἢ ἐκθεσις τῆς κυριωτέρας τῷ εἴδῃς
ιδιότητῃ, κἂν μὴ ἐπισημανθῶσι πᾶσαι αἱ κατὰ συμβεβηκὸς ποιό-
τητες.

4. „Δεινόν ἐστι, προσέειπεν ὁ αὐτὸς, κατανοῆσαι τὸ πῶς ἀνεπαί-
„σθητως ἀφ᾽ ἑνὸς μίᾳ τῶν τῷ Ἀδὰμ πλευρῶν.

Οὐκ ἀρά γε δοκεῖ, ἐξ ὧν λέγει, ὅτι ἔδει τὴν θείαν δύναμιν ἐ-
ξεκλίσαι βιαίως ἐκ τῶν τῷ Ἀδὰμ πλευρῶν τὴν πλευράν, ἐξ ἧς ἐ-
πλάσθη ἡ Εὐά· ἢ ὅτι ἔκ ἡδυνηθῇ ὁ ὕψιστος ποιητὴς τῶν αἰσθημά-
των τῶν ἐπακολοθούντων ἐκ τῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς, ἢ τῷ ὑπ' αὐ-
τῆς ἐμψυχωμένῳ σώματι, ἐπιχεῖν ἐν ῥιπῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐ-
σωτερικῆς συγκοινωνίας τῶν τῶν δύο ὁσίων, τῶν τοσούτων ἀνο-
μοίων;

5. „Ο αὐτὸς ἐπάγει· Πολλὰ νομαδικὰ πλήθη περιπατοῦσι γυμ-
„νά· ἐνδεχομένως τὸ ψύχῃ ἐστὶ τῶν ἱματίων ὁ εὐρετής. ἔδει αἰ-
„χύνει γυμνὸς ὧν, ἐπειδὴν ὁ κόσμος ὅλος περιπατῇ γυμνός. ἐρυ-
„θραῖον δὲ ἐκ ματαιοφροσύνης, φοβόμενοι μή τις φανῇ ἐν ἡμῶν δύσ-
„μορφία, ἧς οἱ λοιποὶ δὲ μετέχουσιν.

Σιωπῶ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν αἰσχυρὰν ἢ ἀπόβλητον ῥῆσιν
(323) αὐτῷ, δι' ἣν πρέπον ἦν αὐτῷ κἂν διὰ μετριοφροσύνης ἐρυθραῖον.
διότι ἢ οἱ ὁπωσὺν συνεσαλμένοι συγγραφεῖς τοιαῦτα ἔδεν ποτε τολμῶ-
σι λέγειν. ἔρεκετόν ἐμοὶ σημαῖν, ὅτι ἔδει δηλοῦν, ποῖα εἰσὶ τὰ ὁλό-
γυμνα νομαδικὰ πλήθη. ἐὰν τοιαῦτα πλήθη ὑπάρχωσιν, ὅπερ ἔδα-
μῷ ἀνέγνω, (324) ἀναμνήσκω αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, τὴν πρὸς
τῷ καλαχρωμένῳ τῷ παραδείγματι τινῶν μεμονωμένων, ἢ ἐν τοῖς
δρυμῶσι περιπλανωμένων ἀνθρώπων, ἢ ἐπαγοντας ἐκ τούτου, ὅτι ὁ
ἀνθρώπος ἔκ ἐστιν ὁμηγουρικός. „Εὰν συναντήσῃς, λέγει αὐτὸς, μίαν
„μέλισσαν πλανωμένην, πρέπον ἀρά γε ἐστὶ συμπεράναι ἐκ τούτου, ὅτι
„αὐτὴ μὲν διατελεῖ ἐν τῇ ἀπλῇ τῆς φύσεως καταστάσει, αἱ δὲ ἐν τῷ
„σὺμβλῳ φιλοπονῶσαι εἰσὶ νενοθυμέναι; Τὸ παράδειγμα ἄρα τινῶν
περιπλανωμένων, ἢ ὁμοίων τοῖς κτήνεσι νομάδων ἔδεν δείκνυσι κατὰ
τῷ ἐκ τῆς αἰδῆς αἰσθηματῷ, ἔστιν πάντες οἱ ἄνθρωποι μετέχου-
σιν εἰς τὸ καλύπτειν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν μέρη. ὅτι δὲ ἔδει μόνον
τὸ ψύχῃ ἠνάγκασεν αὐτὸς περισκέπειν αὐτὰ διὰ τῶν ἱματίων δακ-
νύς.

Φίλος. περὶ
της ἱστορίας κ. 7.
περὶ 278.

νόησιν οἱ λαοί, ὅς κ' ἂν ἡ καυσικὴ ζέσις τῷ κλίματος ἀναγκάζῃ μὴ ἐπικαλύπτειν τὸ λοιπὸν σῶμα, ταῦτα ὁμῶς προσέχουσι διαπαντός μὴ καταλιμπάνειν ἀπερικάλυπτα.

ἈΡΘΡΟΝ 5.

Περὶ τῷ ὄφει τῷ ἀπατήσαντι τὰς πρώτας πατέρας ἡμῶν.

1. **Ο** αὐτοκράτωρ Ἰσλιανός, φησὶν αὐτὸς, ζητεῖ, ποίᾳ διαλέκτῳ, ἐλάλει ὁ ὄφισ. ἐν β. 3, Κορ. 1, κατὰ ἐλ.

Τῇ τῶν δύο πρώτων ἀνθρώπων ἀναμφισβόλως. διότι ἡ Εὐα κατανόησας τὰ ὑπ' αὐτῷ λεγόμενα, ἀπεκρίθη αὐτῷ. ὁ δὲ ὄφισ τότε ἐκ ἦν, εἰμὴ ὄργανον τῷ Δαίμονος, ὅπερ γνωστὸν ἦν τοῖς Ἰσδαίοις. Ὁ Θεός, φησὶν ἡ τῆς Σοφίας βίβλος, ἐκτίσε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφ' ἁρ- Σοφ. 2. 23. 24.
σίου, ἡ εἰκόνα τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. φθόνῳ δὲ Διαβό-
λου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Οὗτος δὲ ὁ Διάβολος, ὁ συκο-
φάντης, ὁ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει πολέμιος, γνωστὸς ἦν ἐν παντὶ
καιρῷ τοῖς τε Ἰσδαίοις, ἡ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. εἰδὲς
δὲ, εἰμὴ ὁ τοσούτον ἀναίχυντος, ὅσον ὁ κριτικὸς προτείνει, ὅτι ἡ τῶν
Ἀγγέλων πτώσις ἐστὶ παλαιὰς μύθους τῶν Ἰνδῶν, ὅσις ἐγνώθη τοῖς
Ἰσδαίοις μόνον ἐπὶ Αὐγύστου καὶ Τιβερίου.

Πλὴν τῷ βιβλίῳ τῆς Σοφίας, τῷ ἑτῇ τετρακόσιᾳ καὶ ἐπέκριναν Σοφ. 2. 24.
πρὸ τῆς Βασιλείας τῷ Αὐγύστου συγγραφέντος, ὁ προφήτης Ζαχαρί- Ζαχ. 3. 1.
ας, ὁ τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν, καὶ ὁ τῷ πρώτῳ τῶν Παραλει- 3. Βασ 22. 21.
πομένων, ἡ ὁ τῆς βίβλου τῷ Τωβίτ συγγραφεὺς, ἐτι δὲ ἀνωτέρω, 1. Παρ. κλ. 21. 1.
ἡ αὐτὸς ὁ τῷ βιβλίῳ τῷ Ἰωβ, τῷ τῆς Ἑβραίων γνωστῷ πολὺν χρό- Τωβ. 6. 7.
νον πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, διαλαμβάνουσι περίτινος Ἀγγέλους ἀπο- 1. Ὁβ. 1. 6. κτ.
στάς, ἡ ἐχθρὰ τῷ Θεῷ, ἡ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.

2. „Δύσκολον, προσέειπεν αὐτὸς, τὸ εἰδέναι τί ἐννοεῖ ὁ ὄφισ, λέγων. Ἔσεσθε ὡς Θεοί. Σοφοίτινες ἐρμηνευταὶ εἶπον, ὅτι Θεοὶ εἰ-
ησὶν οἱ Ἀγγελοι. ἀλλ' ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτὸς, ὅτι ὄφισ ἐκ ἡδύνα-
το γινώσκων τὰς Ἀγγέλους (3. 5).

Ἡ ἀπόκρισις ἐστὶ περιττή. διότι δέδεικται, ὅτι ὁ Δαίμων ἐλάλει, ἐργάνῳ τῷ ὄφει χρώμενος. ἰσχυρότερον δὲ θεμέλιον εἶχον (οἱ σοφοὶ ἐρμηνευταὶ) εἰάν ἐλεγον πρὸς αὐτὸς, ὅτι ἡ ῥῆσις ἄριστα μεταφράζε-
ται ἐνικῶς. Καὶ ἔσεσθε ὡς Θεοί. ἔτω δὲ μεταφράζει αὐτὸ ὁ Σύρος, ἡ
ταύτην ἀπαιτεῖ τὴν ἐννοιαν ἢ τῷ λόγῳ συνάφεια.

3. Ἡ Γένεσις, ἐπάγει αὐτὸς, ἀποδίδωσι τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ ὄ-
φιν ἔρπει, ὅς τις ὑποτίθει, τὸν ὄφιν πρότερον σκέλη ἔχειν ἢ πόδας.
... Ἀληθῶς ὁ ὄφιν γῆν ἐκ ἐδίδει, ὅμως πιστεύει, ἢ τὰ τοῦ ἀρκεί.

Τοιαῦτα εἰσιν αἱ παρατηρήσεις αὐτῆς περὶ τῆς ὄφιν, τῆς τῶν
προπάτορας ἡμῶν πειράσαντο. εἰς ἐνδεξιν δὲ τῆς τῆς ἱερᾶς ρητῆς ἀλη-
θείας ἐδεμίαν ἀνάγκη ἐστὶν ὑποτίθεσθαι τὸν ὄφιν σκέλη ἔχοντα ἢ πό-
δας. ὁ ὄφιν ἐν τῷ ἐπιγεῖω παραδείσῳ εἰς φόβερὸς ἦν, εἰς δύσμορφος,
εἰς μισητὸς τῷ ἀνθρώπῳ. ἐτρεφετο δὲ διὰ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων,
ἐφ' οἷς αὐτὸν ἠκόντιζεν. ἀποτρόπαιος δὲ τοῖς ἀνθρώποις γενόμενος, ἢ
ἀναγκαζοὺς φεύγειν εἰς ἐρήμους ἢ ἀγεωργήτους τόπους, ἤρξατο ἔρπειν
ἐπὶ γῆς, ζητῶν παρ' αὐτῆς τὴν τροφήν, ἣν ἐκ ἐτι εὗρισκεν ἐν τοῖς
καρποῖς, τοῖς μόνῃ τῇ ἐπιμελείᾳ, ἢ τοῖς ἰδρῶσι τῶν ἀνθρώπων ἀπο-
ειδομένοις. ὁρῶν δὲ λέγομεν, ὅτι τόδε τὸ ζῶον ἐδίδει χεῖν, ὅταν τρο-
φῇ τρέφῃ) χορὰς πεπληρωμένη, ὡς λέγομεν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐ-
δίδει ἀποδόν, ὅταν ἐδίδῃ τὸν ἄρτον αὐτῇ ἀποδοῦν ἀνάμεσον. ἐκ τῆς
Νίκανδρος, ὁ Κικέρων, ὁ Αἰλιανός, ἀδιστάκτως εἶπον, ὅτι ὁ χειρὺς ὄφιν,
εἶδος ὃν ὄφιν ἐν τῇ Αἰβύῃ, κεχρωματισμένος ἐστὶ τῷ χρώματι τῆς
ἀκάρεως γῆς, ἐφ' ἧς ἔρπει, γῆ ἢ χοῖ τρεφόμενος (326).

Νικ. ἐν Θεοφ. 12.
ὁρῶν τῆς Βε.
χάρτις ἐστὶ
3. 3. 13.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς ἐκ τῆς ἐπιγεῖας παραδείας ἐξορίας τῶν πρωτοπλάστων.

Γεν. 3. 19.

1. **Τ**ὴν Φλύαρον ἐπικριτικὴν αὐτῆς ἐπισήμην ἐν τοῖς ῥήμασι τῆς Γε-
νέσεως. „Εν ἰδρῶτι τῆς προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου. „γυμνάζων ὁ
„φιλόσοφος, Φησὶν. Ἀλλως πῶς ἐλάλει ὁ συγγραφεὺς, εἶπερ τὸν
„βίον διήγεν ἐν τοῖς ὑπερμεγέθεσι τόποις, ὅπως ἀγνοῦσθαι ὁ ἄρτος...
„Προβάλλουσι δὲ ἢ ἄλλην ἐνστασιν. Ἐπὶ Ἀδάμ, Φασὶν, ἐδόλως ὑπῆρ-
„κεν ἄρτος.

Ἀναγκαῖον ἀρά ἐστι διδάξαι αὐτὸν, τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν, λε-
χεμ, τὴν μεταφερομένην εἰς τὸ, ἄρτος, ἐκλαμβάνεσθαι γενικῶς ἀν-
τὶ παντός εἶδος τροφῆς, κατὰ περὶ ἢ τὴν λατινικὴν, panis, ἢ τὴν
γαλλικὴν, pain; (327) Ἀλλως τε πᾶς θεμελιῶν τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀμφι-
βητέμενον, τρεῖς τὸ ἐπὶ Ἀδάμ μὴ ὑπάρχειν ὅλως τὸν κυρίως λε-
γόμενον ἄρτον; θεμελιῶται ἀρα ἐπὶ τὸ, μηδέποτε προσεχρηκέναι τὸν
πατέρα τῶν ἀνθρώπων γενεῆς τῇ τῶν ἀπερμάτων γεωργίᾳ ἐτη ἐννεα-
κῆσια ἑτριάκοντα, ἐν οἷς τὸν βίον διήγεν ἐν ταῖς πλησίον τῆς Πύργου
ἢ Εὐφράτης πεδιάσιν, ὅπως διαπαντός ἀμνητὸν συνέλεγον ὡραιότατον;

2. „Ο Θεός, προσέειπεν αὐτὸς, ἠξίωσεν ἰδίαις χερσὶν ἱμάτιον κατασκευάσαι τῷ Ἀδὰμ, καὶ τῇ Εὐά.

Ἡγνόνει, ὡς φαίνει, ὅτι ἡ ἐν τῷ ῥητῷ περιεχομένη λέξις; γχα-
σαι, ἢ σημαίνει ἐπ' ἀκριβὲς τὸ, ἰδίαις χερσὶ κατασκευάζειν, ἀλλὰ
γενικῶς τὸ ποιεῖν, ἐτοιμάζειν, ἐπιμελεῖσθαι, παρέχειν. ἀρά γε δὲ ἡ
πρόνοια διὰ τῶν κυρίως λεγομένων χερῶν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις τὰ
ἀναγκαῖα, καὶ ἐτοιμάζει τὰ τέτων ἱμάτια;

3. „Ἰδοὺ ἔστι πολυμαθείας ἰνδαλμα. Χερὲ β, φησί, σημαίνει
βῆν· χα·ραβ τὸ πονεῖν.

Τὸ χα·ραβ ὁμῶς, ὅπερ σημαίνει τὸ πονεῖν, ἔκ·εστι λέξις Ἑβραϊ-
κή, ἀλλ' Ἀραβική. ὅτι δὲ ἡ λέξις Χερὲ β, ἥς τὸ πληθυντικὸν Χε-
ρβίμ, ἢ παράγεται ἀπὸ τῆς χα·ραβ, δείκνυσιν ἡ Γραφή, ἐμ-
φαίνονσα τὸ Χερὲ β πετόμενον ἐν τῷ ἄερι. ὁ μὲν δέκατος οὐρανὸς
Γαλμὸς παρίσχει τὸν ὕψιστον αἰρόμενον ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐπὶ πτερύγων
Χερβίμ. τὸ δὲ τρίτον τῶν Βασιλευσίνων βιβλίον ἐν τῇ ἐν αὐτῷ περιγρα-
φῇ τῶν διαφορῶν μορφωμάτων, οἷον ὁ Σολομὼν τὴν χαλκίνην ἐ-
κόσμησε θάλασσαν, διατέλλει ῥητῶς τὰς ἐν αὐτῇ βόας, καὶ λέοντας
ἀπὸ τῶν Χερβίμ. τὸ ἄρα Χερὲ β ἢ ἢν βῆς, ἢ δὲ παράγεται ἀπὸ
τῆς πονεῖν, ἀλλὰ σημαίνει ἐνταῦθα ὅν, γῆμα αἰδομένην περιβεβλημέ-
νον, πτερωτὸν, καὶ νοῦ κεκοσμημένον εἰς χρῆσιν τῆς ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς
φλογίνης ῥομφαίας.

Ψαλ. 18. 10.

3. Βασ. 4. 29.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Η'

Περὶ τῆς Φονευθέντος Ἀβελ, ἔστι περὶ τῆς εἰς ὑπὲρ χεῖς τότε
λαός.

1. **Α'** Φορμὴν παρέχει τῷ φιλοσόφῳ ὁ Φονευθεὶς Ἀβελ τὰς ἐξῆς
προτείνει ἐνστάσας. „Παράδοξος ἡ ὑπὸ Θεοῦ εὐθείως δοθεῖσα τῷ Καὶν
„συγχώρησις, ἔστι ἡ ἐπ' αὐτῷ προσασία αὐτῆς.

Πᾶς ἔρρεθη, ὅτι ὁ Θεὸς συγχώρησιν παρέσχεν εὐθὺς τῷ Καὶν;
„ὁ Θεὸς αὐτῷ κατηράσατο. Καὶ νῦν ἐπικατάρατος αὐτὸς ἐπὶ τῆς γῆς,
„ἢ ἔχανε τὸ σῶμα αὐτῆς δεῖξαι τὸ αἷμα τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς χει-
„ρὸς αὐτοῦ. ὅτε ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ ἢ προδῶσιν τὴν ἰσχύα αὐτῆς ὀφθαλμοῖς.
„ξένων καὶ τρέμων ἐσθ' ἐπὶ τῆς γῆς. Σιωπᾷ δ' αὐτὸς ἐν τῇ λεγομένῃ
μεταφράσει αὐτῆς τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ τὰ ἐπόμενα ἐδάφια.

Γεν. 4. 11. 12

„Αλλ' ὁ Θεός, φησί, δίδωσι τῷ Καὶν φύλακα κατὰ τῶν δυνα-
„μένων ἀποκτείνει αὐτόν (328).

Τὸ πρὸς καιρὸν διαφυλαχθῆναι τὴν τῷ πταίσῃ ζωὴν, ἵνα καὶ εὖ μετανοίας αὐτῷ δοθῇ, ἐπὶ τὸ παραυτίκα τυχεῖν συγχωρήσεως; τῆτο ἢ πολλῷ μᾶλλον πείθει λογισθῆναι τὴν συγχώρησιν λίαν ἀναβαλλομένην, ἢ καρπὸν ἐσομένην μόνης τῆς ἀληθείας ἐπιστροφῆς, τῆς πολυχρονίῳ πείρᾳ ἐπικυρωθείσης;

2. Ὁ Θεὸς προσάτευσεν μὲν, Φησὶ, τῷ ληστῇ καὶ ἀδελφοκτόνῃ, παιδεύει δὲ αἰωνίως, καὶ ταῖς τῷ ἁδὲ βασάνοις καταδικάζει ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τὸ τὸν Ἀδὰμ, ἢ τὴν Εὐὰν φαγεῖν ἐκ τῷ ξύλῳ τῷ εἰδέναι καλὸν καὶ πονηρὸν (329).

Ἀλλ' ὁ Θεὸς, ὁ καλῶν εἰς μετάνοιαν τὸν ληστὴν καὶ ἀδελφοκτόνον, τὸν ἰσχυρῶ πάθει κατακυριεύσας, ὅπερ ἀποτέλεσμα ἦν τῷ ἐλεεινῷ Ἀδαμιαίᾳ πτώματος, ὑπόχευ' ἀρα μὴ καταδικάσαι αὐτὸν ἐν ταῖς τῷ ἁδὲ βασάνοις, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτῆς; Ἀρνεῖται δὲ ἀρά γε τὴν συγχώρησιν τῷ ἐν τῇ καταδίκῃ τῷ Ἀδὰμ ἢ τῇ Εὐᾷ συμπεριπλεχθέντι ἀνθρώπινῳ γένει, εἰ μὴ τῶν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν ἐπαγγελθέντων αὐτῷ καὶ προστενεχθέντων ἐπιδράξῃ; ἔδεν ἔν ματαιότερον ταύτης τῆς τῷ ἀπίστῃ ἐκφωνήσεως.

Περὶ δὲ τῷ ὅτι ἔδέποτε λόγος ἦν, ὡς αὐτὸς προσέειπεν, ἐν τῇ Πεντατεύχῳ, ἔδεν περὶ ταύτης τῆς τῷ ἀνθρώπινῳ γένει καταδίκης, ἔδεν περὶ τῷ ἁδὲ, ἔδεν περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, ἱκανῶς ἀπεκρίθην. ἐνεσι δὲ ἀναμνησθῆναι τὰ εἰρημένα ἐν διαφόροις τόποις τάδε τε τῷ πονήματος, καὶ τῷ κατὰ τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, τῆς περὶ τὴν ἱστίαν.

3. Εἰς μεγάλην περιπλοκὴν ὁ αὐτὸς ἐμπίπτει εἰδέναι θέλων, ποίαν χρεῖαν εἶχεν ὁ Κάιν φύλακος, ὅτε ἔκ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ τρεῖς ἄνθρωποι, ἢ ποῖος εἶχε, παραυτίκα μετὰ τὸ ἀποκτείνειν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οἰκοδόμος τῆς οἰκείας πόλεως, ποῖος πολίτας, εἰς τὸ ἐνοικίσαι αὐτὴν, ποῖας τέχνας, καὶ ποῖα ὄργανα εἰς οἰκοδομὴν οἰκῶν.

Εἰς μείζονα, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἐμπίπτω περιπλοκὴν, εἰδέναι βεβλόμενος τὸ, πῶς εὐρέθη συγγραφεὺς τοσούτον ἀπερίσκεπτος, ὥς φαντασθῆναι, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ἐφονεύθη ὁ Ἀβελ, ἦσαν περὶ τὸ ἑκατοσὸν τριακοσὸν ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μικρόν τι πρὸ τῆς τῷ Σὴθ γεννήσεως, ἔκ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ τρεῖς ἄνθρωποι, ὁ Ἀδὰμ, ἡ Εὐὰ, καὶ ὁ Κάιν. καὶ βλέπων τὸν Κάιν φοβούμενον, μὴ ἀποκτείνειν αὐτὸν πᾶς ὁ εὐρών αὐτὸν, καὶ βλέπων τὸν αὐτὸν μετ' ὀλίγων οἰκοδομῶντα πόλιν. Ὁ Θεὸς εὐθέως μετὰ τὴν τῶν προπατόρων πλάσιν εἶπε πρὸς αὐτῶν, Αὐξάνετε καὶ πληθύνετε, ἡ αἰχὴν, ἢ ἑκάτερος αὐτῶν ἐδοκίμασε παραχρῆμα ὅτε ἐγκώρισε τὴν ἰδίαν γύμνωσιν, ἐμφανίζει

Β. 4. ν. 1. 3.
ὁ πᾶς καὶ τοῖς
ἡμέ.

Γεν. 14. 17.

Γεν. 1. 28.

Φαίνει τὴν τῶν παθῶν ἐπανάστασιν, καὶ τὴν ἰσχυρὰν τῆς Φιληδονίας ἐπιθυμίαν. ὁ Κάιν, καὶ ὁ Ἀβελ κύριοι ὄντες τῶν κτημάτων αὐτῶν, ἀρχηγοὶ ὑπῆρχον οἴκῳ ἑ πατριᾶς. αὐτὸς δὲ ἀπεύδει πείσαι ἡμᾶς, ὅτι ἐν τῷ ἑκατοσῷ τριακοσῷ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔκ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἄλλα τέκνα τῷ Ἀδὰμ, εἰμὴ τὰ ἐν τῇ Γενέσει ὀνομασθῆναι μνημονεύμενα. ἐγὼ δὲ διῃχυρίζομαι, ὅτι ἀληθῶς τε καὶ ἀναντιρρήτως ἦσαν τότε ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὁ μόνον ἑκατοντάδες, ἀλλὰ χιλιάδες.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Ἐν ᾧ ἡ ἐρμηνεία ῥητῶν τινῶν κακῶς ὑπὸ τῆς κριτικῆς νοηθέντων.

1. **Ο**ὐδέποτε, φησὶν ἐγνώσθαι τὰ, τί νοεῖ ὁ Λάμεχ διὰ τῶν λόγων τῶντων. „Ὅτι ἄνδρα ἐπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώ- Γεν. 4. 23.
λωπα ἐμοί.

Ἐξῆν αὐτῷ ἐπισυνάψαι ἑ τὸ, ὅδε κατανοηθήσεται πόλε, ἐν ᾧ εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτῆς ἀφορῶμεν. Τὸ εἰς τραῦμα ἐμοί ὁ σημαίνει τὸ διὰ τῆς ἐμῆς τραύματος, ἀλλὰ τὸ, διὰ τὸ ἐμὸν τραῦμα. Ὁ Οὐβιγάντης μετέφρασε τὸ ῥητὸν τῆτο κατὰ τὸ γράμμα ὕτως. „Ἀπέκτεινα ἄνδρα τραυματίσαντά με. νεανίσκον μώλωψι κατασείξαντά με. „Εάν ὁ Θεὸς παιδεύσαι ἐγὼν ἐπὶ τῆς τὸν μέλλοντα ἀποκτείνει τὸν „Καὶν, παιδεύσει ἐβδωρηκοντάκις ἑπτὰ τὸν ἐπιβελεύοντα τὴν ζωὴν „τῷ Λάμεχ. Τῆτο ἐστὶ τὸ ἀκατάληπτον; Οὐκ ἐστὶ δ' ἄρα πρέπον ἀσφαλεστέραν εἶναι τὴν ζωὴν τῷ ἀποκτείναντος τὸν ἀδίκως κατ' αὐτῆς ἐφορμήσαντα, τῆς ζωῆς ληστῆ τινος χαύνῃ; τῆτο ἔν ἐστιν ὅπερ ὁ Λάμεχ λέγει ταῖς γυναῖξιν αὐτῆς πρὸς ἡσυχίαν αὐτῶν (330).

2. Ἄλλη δυσκολία ἀξιόλογος κατὰ τὸν φιλόσοφον. „Ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα αὐτῆς, καὶ κατ' ὁμοίωσιν, ὡσαύτως ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησε τὸν Σήθ κατ' εἰκόνα αὐτῆς καὶ κατ' ὁμοίωσιν. τῆτο κραταιῶς ἀποδείκνυσιν τῆς Ἰσδαίης πιστεύοντας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν σώματι (331).

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τῆτο κραταιῶς ἀποδείκνυσιν τῆς Ἰσδαίης, ὁμοίως ἑ πάντα τὰ ἄλλα πεπαιδευμένα ἐδὴν γινώσκοντα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σύγκειται ἐκ δύο ὑπῶν, ὧν ἡ μὲν πνευματικὴ ἑ διανοητικὴ ἐστὶ, κατ' ἣν αὐτὸς γέγονε κατ' εἰκόνα τῆς πλάσεως αὐτῆς Θεῶ. ἡ δὲ ὑλικὴ καὶ ὁρατὴ, κατ' ἣν ἐστὶν εἰκὼν τῆς κατὰ σάρκα πατρὸς αὐτῆς. ὁ ἔν Σήθ κατὰ μὲν τὸ σῶμα ὁμοίος ἦν μόνῳ τῷ Ἀδὰμ, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, αὐτὸς τε καὶ ὁ Ἀδὰμ γεγόνασι κατ' ὁμοίωσιν τῷ Θεῷ. οἱ δὲ

14-

Ἰσδαῖοι διαπαντὸς ἐπίστανον, ὅτι αὐτὸς πνεῦμά ἐστιν, αἰδῆσει μὴ ὑπο-
κείμενον.

Γεν. 6. 4.

3. Ἐκ τῆς δὲ τῆς ῥήσεως τῆς Γραφῆς· Ὡς ἂν εἰσπορεύουσι οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγεννώσαν ἑαυτοῖς. ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες. Ἐπάγει ὁ κριτικὸς, ὅτι αὗται ἐγεννώσαν τὰς γίγαντας ἐκ τῆς τῶν Ἀγγέλων συνουσίας.

Ἀπατᾷ ἑξαισίως, νομίζων, ὅτι αἱ λέξεις αὗται, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, σημαίνουσιν ἐνταῦθα τὰς Ἀγγέλους. αὗται γὰρ δηλοῦσι τὰς υἱὰς Σήθ τὰς συμμιγέντας τοῖς τοῦ Κάιν τέκνοις. σημειοῦται τὸ Μωϋσῆς ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ, λέγων, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Ἐνὼς, τῆς υἱᾶς τοῦ Σήθ, ὁ οἶκος αὐτῶν ἤρξατο προσαγορεύεσθαι τῷ τοῦ Θεοῦ ὀνόματι, (332) ἵνα διασέληται ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Κάιν. Ἰδὲν δὲ ἐνταῦθα λέγω περὶ τοῦ τῶν γιγάντων ἀναστήματος. διότι ἱκανῶς ἐλάλησα, περὶ τοῦ πρώτου διαλαβῶν τῶν Βασιλειῶν βιβλίου, ὅπως τὴν κατὰ τὸ ἀναστήματ' τοῦ Γολιάθ ἔνστασιν αὐτῶν ἀνεσκεύασα.

Γεν. 6. 3.

4. Κατὰ παραδρομὴν δ' ἄρα, ἡ ἔμπαδ'ως διερμηνεύει αὐτὸς ταῦτα τὰ τῆς Γενέσεως ῥήματα. Ἦ' ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἑκατὸν εἰκοσιέτη. ὡς δηλωτικὰ τῆς διάρκειας τοῦ πολυχρονιωτέρου τῶν γεννηθισμένων ἀνθρώπων βίης, καὶ ὁ λόγος ἐνταῦθα ἀφορᾷ εἰς τὴν ὁμοιωθεῖσαν προδεσμίαν τοῖς ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ κατακλυσμοῦ διαφθαρεῖναι μέλλουσιν; ὁ Θεὸς ἔδωκεν αὐτοῖς ἑκατὸν εἰκοσι ἔτη εἰς τὸ γινώσκειν ἑαυτοὺς, ἐκεῖνοι δὲ διὰ τὴν ἀπίστίαν αὐτῶν κατεχέρασσαντο τῆς ἀναβολῆς. ὅτι δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τῆς ῥητῆς ἐννοία δηλονότι ἐκ τῆς ἀκολουθίας διηγήσεως τοῦ ἱερῆς ἱστορικῆς, καὶ ἐκ τῆς τοῦ βίης τῶν Πατριαρχῶν, τῶν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἄχρι τοῦ Ἰακώβ, διάρκειας. ἡ τις δείκνυσιν, ὅτι τὸ μῆκος τῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς, τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, ἠδὲ ποτε ὅσον ἔλαβε τὰ ἑκατὸν εἰκοσι ἔτη (333).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐν ᾧ ἡ ἀκολουθία τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὰς δυσκολίας τὰς κατὰ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως.

ἈΡΘΡΟΝ Α'.

Περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς Κιβωτοῦ.

1. Ἰδὲ κατηντήσαμεν εἰς τὸν κατακλυσμὸν, τὸ διηνεκὲς ἀντικείμενον τῶν σοφισμάτων τῶν ἀπίστων, τῶν μὴ σωφρονισθέντων τῷ ὑποδείγματι

ματι ἐκείνων, ὧν εἰσὶ μιμηταί. ἀληθῶς τινὲς ἐξ αὐτῶν· ὅσον ὁ Φρε-
ρέτ^Θ, ὁ τῷ συστήματι^Θ τῆς φύσεως συγγραφεύς, ὃ Ὁ Βυλαγγέρος,
ὁ διαλαμβάνων περὶ τῆς ἐν ταῖς ἰδίαις ἐρευναῖς, ταῖς περὶ τῆς ἀρ-
χῆς τῆς θεασοτείας, καὶ τῇ ἀρχαιολογίᾳ τῇ διὰ τῶν αὐτῆς ἐθῶν
ἀνακαλυφθεῖσιν, ὁρῶντες τὸ συμβάν τῷ μαρτυρούμενον τῇ σαθερο-
τάτῃ πάντων τῶν ἐθνῶν παραδόσει, ἢ ἐτόλμησαν μὲν περὶ τῆς
ἀμφιβάλλειν, ἡγάπησαν δὲ μᾶλλον καὶ φυγεῖν πρὸς πεπλασμένα αἰ-
τια, ἢ περ ἀρνηθῆναι τὸ δυσύχημα τῷ, ὅπερ ὡμολόγησαν, ὅτι πρὸ-
ξενον τρόμος γέγονεν ἐν ταῖς καρδίαις πάντων τῶν ἀνθρώπων.

2. Ὁ συγγραφεύς τῆς τελευταίας διερμηνευθείσης Διαθήκης,
ὀλιγομαθέστερος ὢν ἐκείνων, καὶ διὰ τῷ αὐθαδέστερο^Θ, ἐπιχειρεῖ πα-
ραστήσαι μῦθον τὴν καθολικὴν ἀναστάσιν, τὴν ὑπὸ τῷ κατὰ κλυο-
μῆ ἐν τῇ γῇ γενομένην. Ἰδὲ τὸ ὑπὸ αὐτῷ κατὰ τῷ ἱερῷ συγγρα-
φέως ἐκτοξευόμενον βέλ^Θ. „Οἱ κριτικοὶ κακὸν ἐνόμισαν τὴν τῷ Θεῷ
μεταμέλειαν. ἀλλὰ τὸ ῥητὸν τοσούτον σαθερῶς ἐρερισμένον ἐς τὴν
τῷ Θεῷ μετamelεία, ὥστε τὸν μὴ κατὰ τὸ γράμμα ἐκλαμβάνοντα
αὐτὸ δοκεῖν αὐθαδέστατον.

Διὰ τὸ ἐκλαμβάνειν δὲ τὸ ῥητὸν τῷ κατὰ τὸ γράμμα μᾶλλον
ἢ τὰς τῶν φιλοσόφων φράσεις, λεγόντων „ἡ καρδία πεπληρωμένη ἐ-
στὶ χαρᾶς, πεπληγμένη δόξης· ἔστι διὰ τῶν ἢ ἐννοῶσι πάντως τὸ
αὐλάχον, διὲ τὸ αἶμα κυκλοφορεῖ, ἀλλὰ συμφώνως παντὶ τῷ
τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν ἐν ἡμῖν νοῦσαν, καὶ ἐπιθυμῶσαν, καὶ θέλει-
σαν δύναμιν. ἐν τούτοις ἐν ἡ λέξις, καρδία, ὡσαύτως καὶ ἡ μετamelεία,
μεταφορά ἐστιν. ἑκατέρα δὲ τῶν τῶν ἀνθρώπων διαθέσεων
συμβόλῳ τὴν τῷ Θεῷ ἀπόφασιν σημαίνει, διὲ ἡς ἐγὼν παιδεύσαι τὴς
ἐν ταῖς ἀταξίαις καὶ τῇ ἀπιστίᾳ αὐτῶν ἰχυρογνωμόνως ἐπιμένοντας (334).

3. Ὁ Θεός, προσέειπεν αὐτῷ, λέγει ῥητῶς, ἐξαλείψω ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς τὴς ἀνθρώπων, τὰ ζῶα, τὰ ἐρπετὰ, τὰ πετε-
νὰ. καὶ ὅμως ἢ ἐρρέθη. ὅτι τὰ ζῶα ἡμαρτίον.

Ὅποια ἀθλιότης! ὅταν ὁ Θεὸς ἀποπέλῃ τὰς μάστιγας αὐτῷ,
διαφθεῖραι τὴς καρπὸς τῆς γῆς τὴς εἰς χρῆσιν καὶ διατροφὴν τῷ ἀν-
θρώπῳ ὀριζέμενος, τίνα τότε παιδεύει, τὴς καρπὸς, ἢ μόνον τὸν ἀν-
θρώπον; οἱ ἐδαφίζοντες τὸν οἶκον τῷ ἁμαρτήσαντι^Θ τὸ τῆς καθο-
σιώσεως ἁμαρτήματα, ἐ τὸν οἶκον, ἀλλὰ τὸν ἁμαρτήσαντα παιδεύει.
τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς κατὰ τῶν ζώων τῷ Θεῷ παιδείας.

4. Ἀνασκευάζων τὴν περὶ τὴν ἰσορίαν φιλοσοφίαν, παρετήρη-
σα, ὅτι κατὰ τὸ ἀπώπασμα τῷ Βηρωσῶ, τὸ ἐν τῷ Σεγκέλλῳ, δεκά
Βασιλεῖς ἦσαν ἀπὸ Ἀλῶν, τῷ πρώτῳ τῷ Νεχαδαίων Βασιλέως,

ὅρα τὴν 2^{ην}.
ἐν τῇ Βυζαντ.,
6. 30.

ἀχρ.

Παρ. Εὐσεβ.
β. γ. ε. 12.
ἐκ γ. τροπ.

ἄχει τῷ Ζεὺς Ἰσίδρου, ἐφ' ὃ γέγονεν ὁ κατακλυσμός. ἀνέφερον δὲ ἔκ τούτου Ἀβυδηνόν, ὅς τις μεταγράφων τὸν Βηρωσσόν, εἶπε. „Μετ' ὃν ἄλλοι οὐτε ἤρξαν, ἢ Ζεὺς Ἰσίδρου, ὃ δὴ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἔσεσθαι „πληθύνει ὄμβρων Δεσὶς πέμπτη ἐπὶ δέκα, κελεύει δὲ πᾶν ὅ,τι „γραμμάτων ἦν ἐχόμενον ἐν Ἡλίῳ πόλει τῇ ἐν Σιππάρισιν ἀποκρύψαι. „Ζεὺς Ἰσίδρος δὲ ταῦτα ἐπιτελεῖα ποιήσας, εὐδῶς „ἐπ' Ἀρμενίῳς ἀνέπλεε. ἔπειτα παραυλίκα μὲν κατελάμβανε τὰ ἐκ Θεῶν. „τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἔπειτα μετῆι τῶν ὀρνίθων πείρην ποιούμενος, εἰ- „κε γῆν ἰδοίεν τῷ ὕδατι ἐκδύσαν. αἱ δὲ ἐκδεχομένης σφέας πελά- „γε ἄχανέον, ἀπερέεσαι ὅκη κατορμήσον, παρά τὸν Ζεὺς Ἰσίδρου „ὀπίσω κομίζον. ἢ ἀπ' αὐτῆσιν ἕτεραι. ὥς δὲ τῇσι τρίτῃσιν εὐτυ- „χέον. ἀπίκαντο γὰρ δὴ πληθὺν κατάπλεοι τῆς Ταρσός. „Ἐκ τῆς συμ- περασματικῶς ἐπέφερον τὴν ἐν τοῖς ἑσπέραιοις συμφωνίαν τῶν δύο Χαλδαίων ἱστορικῶν, ἔκ τῆς ἐν τῇ Γενέσει διηγήσεως. ὁ ἀριθμὸς τῶν πρὸ τῆς κατακλυσμῶς γενεῶν ἐστὶν ὁ αὐτός. αἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς κατα- κλυσμῶς ταύτης περιστάσεις αἱ αὐταί. ὁ Ἀλῶς ἢ ὁ Ἀδάμ, εἶπον ἡγῶ ἢ ὁ Ζεὺς Ἰσίδρου ἢ ὁ Νῶε καὶ ἑδὲν χεδὸν διαφέρουσιν, εἰμὴ κατὰ τὰ ὀνόματα. ταύτην τὴν συμφωνίαν γνωρίζει ὁ συγγραφεὺς τῆς τελευταίας διερχομένης Διαθήκης.

„Πολλὰι περιστάσεις, φησὶ, λαλῶν περὶ τῷ Ζεὺς Ἰσίδρου, τῆς πο- „λιτείας τῆς τῷ Βασιλέως εἰσὶν ὅμοιαι ταῖς περὶ ὧν λαλεῖ ἡ Δεῖα „Γραφή. Διιχυρίζεται ὅμως, ὅτι διαφοροὶ εἰσὶν ἑτοίμοι οἱ δύο κατακλυσ- μοί. „Πολλὰι, λέγει, πλημύραι γεγονάσιν ἐν τῇ γῇ, ἢ ἐπὶ Ζεὺς „Ἰσίδρου, ἢ ἐπὶ Νῶε, ἢ μόνοις τοῖς Ἰσδαίοις γνωσθή. „Ἰδὲ ἢ ὁ λόγος „τῆς τῶν διαφορᾶς, ὁ ὑπ' αὐτῷ προεινόμενος. „Τὸ ὕδωρ ἢ δύναται „συνυψωθῆναι πεντεκαίδεκα πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτάτων ὀ- „ρέων, εἰμὴ ὅτε πλέον ἢ δώδεκα Ὀκεανοὶ συσπῶσιν ἕτερον ἐπὶ τῷ „ἐτέρῳ, ὁ δὲ ἔσχατος τῶν εἴκοσι ἢ τετράκις μείζων ὑπάρχει τῷ „Ὀκεανῷ τῷ τὰ δύο τὴν σήμερον περικυκλῶν ἡμισφαίρειαν. ἀνά- „γκη ἔν ἣν παραγαγεῖν ἐκ τῷ μὴ ἄντος τῆς νέας τῆς τῆς Ὀκεανός, εἰ- „τα ἐξεδενῶσαι αὐτῆς. τοιαύτη δὲ Ὀκεανῶν δημιουργία ἐκ ἣν ἀναγ- „καία τῷ ἐπὶ Βασιλέως Ζεὺς Ἰσίδρου ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ γενομένῳ „κατακλυσμῷ.

Ὁ βαδύνης ἔτι γεωμέτρης κατεμέτρησε μὲν ἀναμφιβόλως τὰς ἐπὶ Νῶε τῶν θαλασσῶν δεξαμενὰς ἀνελογίστατο δὲ ἢ τὴν ποσότη- τα τῆς ἀραιωθέντος ὕδατος, (335) ὅπερ ἡδύνατο τότε ἢ ἀλμοσφαίρα βασιάζειν, ἵνα κρίνῃ περὶ τῆς ποσότητος τῆς ὕδατος, τῆς ἐξ ἀνάγκης κλιθεῖναι μέλλοντος εἰς καταποντισμὸν τῷ παλαιῷ κόσμῳ. ἕως αὖ

ἐν οἷς λεπτομερεῖς ἀναλογισμοὶ ἀληθεύσαν ἀποδείξωσι τὴν τήν αὐ-
 πόφασιν, ἐπιμένω λέγων, ὅτι ἐκ ἡν ἀναγκαῖον ἔλαττον ὕδωρ ὑπὲρ
 τῆς συσάσεως τῆς ὑπὸ Βηρωσῆς, ἢ ὑπὸ τῆς Μωϋσέως περιγρα-
 φομένως κατακλυσμῶ, ὁ κατακλυσμὸς περὶ ὃ λαλεῖ ὁ Βηρωσὸς, ἢ ὁ
 Ἀβυθινοῦς, ἐβύθισε τὸ ὄρος Ἀραράτ, ὡς ἡ αὐτὸς ὁμολογεῖ ὁ κρι-
 τικός. ἡ γὰρ κίβωτος ἠνέχθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν κυμάτων. τὰ δὲ τῆς Ἀρ-
 μενίας ὄρη, ὧν ἐν τῷ Ἀραράτ, εἰσὶ τὸ ὑψηλότερον τῆς Ἀσίας μέ-
 ρος. διότι οἱ ἐκεῖθεν πηγάζοντες πολλοὶ ποταμοὶ ῥέουσιν ἄχρι τῶν
 θαλασσῶν, τῶν ἐν τοῖς τέσσαρσι πρωτίστοις σημείοις τῆς γεώδους σφαί-
 ρας, ὁ μὲν Τίγρις, ἢ ὁ Εὐφράτης ἄχρι τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης, ὁ
 δὲ Φάσις, ἢ ἄλλοι ἄχρι τῆς Εὐξείνης πόντος, ὁ δὲ Ἀράξης μετὰ τῶν
 ἐν αὐτῷ εἰσρέοντων ῥυάκων ἄχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης· γνωστὸν δὲ,
 ὅτι ἡ Ἀσία ἐστὶν ὁ ὑψηλότερος τῶν τεσσάρων τῶν κόσμων μερῶν τόπος
 τὰ ὕδατα ἄρα τὰ τὸ ὄρος Ἀραράτ καλύψαντα, ἐκάλυψαν ἐξ ἀνάγκης,
 ἵνα ἡ φυσικὴ τῶν ὑδάτων ἰσορροπία διαμένῃ, πᾶσαν τὴν γῆν.
 ὁ κατακλυσμὸς ἄρα, ὁ ἐπὶ τῆς Βασιλέως Ξισύδρου ἐξ ἀνάγκης ἦν κα-
 τολικός, ἢ διὰ τῆςτο χρήζων τῆς αὐτῆς ποσότητος τῆς ὕδατος, ἢ
 ἢ ὁ ἐπὶ Νῶε ἔχρηζεν.

Ἀλλ' αὐτὸς ἐκ ὁκνεῖ δις ἀντιλέγειν ἑαυτῷ. Ὁ Βηρωσὸς εὔρε,
 "Φησὶν, ἐνδεχομένως τὴν ἰσορίαν τῆς κατακλυσμῶ τῆς Εὐξείνης πόντος
 "ἐν τοῖς παλαιοῖς τῶν Χαλδαίων βιβλίοις, οἱ δὲ Ἰσδαῖοι ἐκ τῆς αὐ-
 "τῆς ἐξήντησαν πηγῆς.

Ὁμολογεῖ ἄρα, ὅτι ὁ Βηρωσὸς ἢ οἱ Ἰσδαῖοι λαλεῖσι περὶ τῆς
 αὐτῆς συμβάντος, ἢ περὶ ἐνὸς μόνου ἢ τῆς αὐτῆς κατακλυσμῶ. ἔτι
 δὲ ἐστὶν ὁ κατακλυσμὸς ὁ γνωστὸς Ἰερωνύμου, τῷ τὰ περὶ τῆς Αἰγύπτου
 κατὰ τὴν ἱστορίαν, ἢ Μανασσῇ, ἢ Νικολάῳ τῷ Δαμασκηνῷ, τοῖς
 ὑπὸ τῆς Ἰωσήφου μνημονευομένοις, ὁ ἢ συγχεόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων
 μετὰ τῶν τοπικῶν κατακλυσμῶν τῶν συμβάντων ἐν μὲν τῇ Ἀττικῇ
 ἐπὶ Ὀγύγῃ, ἐν δὲ τῇ Θετταλίᾳ, ἐπὶ Δευκαλίωνος. διότι τὰ αἰ-
 τία ἢ ἀποτελέσματα τὰ ἀπονεμόμενα τῆτοις τοῖς τοπικοῖς κατακλυσ-
 μοῖς ὑπὸ τῶν περιγραφάντων αὐτῶν, τῷ ὄντι ἐκ ἀνήκουσιν, εἴμῃ τῷ
 κατολικῷ κατακλυσμῷ.

5. "Οἱ τὰ πάντα ἀρνέμενοι ἄπιστοι, Φησὶν ὁ δογματικός ἢ Θεο-
 "σεβὴς φιλόσοφος, ἀρνέονται ὡσαύτως ἢ τὸν κατακλυσμὸν ἐπὶ προ-
 "φάσει τῇ, ὅτι πραγματικῶς ἐκ ὑπάρχουσι πηγῶν τῆς ἀβύσσου, ἐξ ὧν
 "τῆς κρανῆς κατὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ τῆτοις μὲν, λέγει, τότε ἐπιστεύετο, οἱ δὲ
 "Ἰσδαῖοι ταύτας ἐσφετερίσαντο τὰς τῶν Σύρων, ἢ Χαλδαίων, ἢ Αἰ-
 "γυπτίων παχυλὰς ἰδέας.

Υγ

Τίνα

I 40, B. 1. 2, 3
 Λρχ.

Τίνα δύναμις πείσαι, ὅτι τὰ πεπαιδευμένα ἔθνη, τὰ ὑπ' αὐτῶν
 ὀνομασίᾳ προτεθέντα, ἐφαντάθησαν, ὅτι ἐκ μιᾶς μόνης πηγῆς πηγάζει
 ἢ τῶν θαλασσῶν ἀβύσσος, ἢ ὅτι ὁ ἕρως ἔχει κατάρκτας, ἢ
 κατωφερεῖς ὑδάτων αὐλακας, οἷας ὁρῶμεν ἐν τοῖς μύλωσι καὶ ποταμοῖς;
 πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα ἐγίνωσκον, ὅτι ἐν τῷ τῷ κατακλυσμῷ καιρῷ τὰ
 ἐν ταῖς ὑπογείοις δεξαμεναῖς ὑδάτα, τὰ μετὰ τῶν τῆς θαλάσσης ἀν-
 τρων τότε συγκοινωνούντα, διὰ τῶν τῆς χιοδείσης καὶ καλασραφείσης
 γῆς ὀημάτων ἀναπηδήσαντα, τὴν αὐτῆς ἐπεκάλυψαν ἐπιφάνειαν. ἔ-
 τοι οὖν τὰς μὲν ἐκροὰς τῆς ὑδαλῆος ἐκάλεσαν πηγὰς ἀβύσσος, τὸ δὲ ὕ-
 δωρ τὸ ἐκ τῶν νεφελῶν, καὶ βροχηθὲν, ἀλλὰ ποταμηθὲν πίπτει, κα-
 τάρκτας, διὰ τὴν ὁμοιότητά τῆς πτώσεως αὐτῆς τῇ τῆς ποταμῆς, τῇ
 ἀπὸ ὑψηλῆς ἀκροτόμου πέτρας κατὰφερομένης, ἢ τὰ χαρακώματα αὐ-
 τῆς συντρίβοντος. μετήλθον δὲ τὰ ὀνόματα τῶν συνήθων αὐτοῖς πρᾶ-
 μάτων, ἵνα ἐκφράσωσι τὸ ἐνιαῖον τῆτο καὶ μοναδικὸν συμβάν, ἕτινός
 τὰ ἀποτελέσματα ἔχουσιν εἶχον πρὸς τὰ γνωστὰ πράγματα. ἔτινός
 τὸ δὲ ἡμεῖς κατ' ἐκείνην ποιεῖμεν; καὶ λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι χύδην
 πίπτει ἐκ τῆς ἕρως τὸ ὕδωρ; ἀλλὰ ταῦτα λέγοντες, πιστεύομεν ἄρα,
 ὅτι ἴσαται τις ἐν τῷ αἵρι ἐμβόλων τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγεῖω, ὅπως ἂν ἐκ-
 χέη αὐτὸ ἐφ' ἡμᾶς; Τὰ ἀρχιπελάγη, ἐν οἷς διασπαρμένον ἐστὶν ἀνα-
 ριθμητὸν πλήθος νήσων, αἱ ὑψηλαὶ θαλάσσιοι ἐχθραὶ, τὰ ἀνώ-
 μαλα ἀκρωτήρια, ἃ αὐταὶ αἱ ἐνδομυχοὶ θαλάσσαι ἐμφανῶς δεικνύ-
 σιν, ὅτι συνετρίβη ποτὲ ἢ τῆς γῆς ἐπιφάνεια, καὶ κατεποντίσθη ἐν μέ-
 ρει ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τῶν διὰ τῶν ρηγμάτων ἀναπηδήσαντων.

6. Ἄλλη δυσκολία. Ὁ κύριος Πελλετιέρ, ὁ ἐν Ῥοθωμάτῳ
 ἔμπορος, ἐν τῷ βιβλιδάρῳ τῷ συνεκδοθέντι ταῖς τῆς Παλαιᾶς
 σκέψεσιν, ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ Κιβωτὸς ἐχώρει πάντα τὰ τῆς γῆς
 ζῶα, ὅμως καὶ ἐμέτρησεν αὐτὰ, καὶ ἐμνήσθη εἰπεῖν τίνι ἱεροφάντῳ
 φέτο τὸ ἑξαίσιον πλήθος, τῶν σαρκοβόρων ζώων, ἃ διδάξει ἡ-
 μᾶς τὸ πῶς ὀκτὼ ἄνθρωποι ἱκανοὶ ἦσαν τρέφειν καὶ ποτίζειν πάντα
 τὰ ζῶα, καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν ἐκκαθαίρειν (336).

Συγχώρησόν μοι. ὁ κύριος ὁ Πελλετιέρως προέφθασε πάντα τὰ
 ζητήματά σου ἐν τῇ περὶ τῆς Κιβωτῆς διαλέξει αὐτῆς, τῇ ἐν Ῥοθωμά-
 τῳ κατὰ τὸ 1700. ἐτὸς ἐκδοθείσῃ ἐν βιβλιδάρῳ ὀγδοημοσίου μέγε-
 θος ἔχοντι, καὶ ἐκ σελίδων 520. συγκαμίνω, ὅτις ἐπαριθμῶν τὰ
 πρῶτα τῶν Χερσαίων ζώων καὶ πετεινῶν εἶδη, καὶ ἐπελάθετο τῶν
 σαρκοβόρων, εὐλόγως διὰχυρίζομεν, ὅτι δυνατόν ἐστι τρέφειν αὐτὰ
 διὰ σπερμάτων καὶ χορτῶν. σημαῖν δὲ ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ
 τὴν ποσότητα τῆς ποας, καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων τοῖς ζώοις τρο-
 φῶν.

Φῶν παρίστησιν ἐν τῷ εἰκοστῷ ἐσδόμῳ κεφαλαίῳ, ὅτι ἔκ ἦν ἀδύνατον οὐκὶν ἀνθρώπου ἐπαρκέσαι ταῖς χρεαῖς τῶν ἐν τῇ Κιβωτῷ ζῶν. ἔ-
 δὲν ἐν ἐπελάβετο ὁ Ῥοθομάγος ἔτ' ἐμπορος ὢν Γεωμέτρης, ἔ-
 γας ἀναλογισθῆς, καὶ τῶν σοφῶν διαλέκτων εἰδήμων, γινώσκων δὲ μάλ-
 λον τῶν νομιζομένων φιλοσόφων τόλῃ τῆς νηὸς ἐμβαδόν, καὶ τὸν φόρ-
 τον τὸν ἐν αὐτῇ χωρεῖν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς ἐὰν ἡ Γραφὴ ἀπονέμῃ τοῖς ζώοις τὸν λόγον καὶ τὸ ἐλεύθερον
 ὥσπερ ἔ τῷ ἀνθρώπῳ.

1. **Η** μὲν ἔκθεσις, φησὶν αὐτὸς, ἡ χεῖρα ἀντὶ οὐράων ἐνταῦθα Γεν. 9. 5.
 „τῆς σαρκοβόροις ἀπονέμωσα θηρίοις, ἐστὶν ἀξιοσημεῖωτ' . ἡ δὲ κα-
 „θολικὴ γνώμη περὶ τῆς ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι λόγον ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, ἐ-
 „στὶν, ἀναλίσθηλος (337).

Οὐκ οἶδα, διατὶ ἐ προσέθετο τὸ, ἡμεῖς οἱ μὴ ἀποδίδοντες τοῖς κυ-
 σὶ ἔ αὐλάρους, εἰμὴ μόνον τασσῆς, τῷ χοίρῳ ἀπονέμομεν πόδας, κα-
 τάπερ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ· ἔδὲ διατὶ ἐκ ἐπέφερεν ἐκ τῆς τῶ, ἡμεῖς ἀ-
 ναμφιβόλως πιστεύομεν, ὅτι ὁ χοῖρος ἔχει λόγον ὥσπερ ἔ ἡμεῖς, ἔ
 πολλῷ πλείονα τῶν κυνῶν καὶ τῶν αἰλάρων; Ἐάν τις λέγῃ, ὅτι παρ
 ἡμῖν ἡ λέξις πᾶς, ἐστὶ κοινὴ ἀνθρώποις, καὶ ἐνίοις τῶν ζῶων, τί κω-
 λυεῖ εἰπεῖν ὁμοίως, ὅτι ἡ λέξις Ια δ', χεῖρ, ἡ μεταφορικῶς σημαίνε-
 σα δύναμιν, ἰσχύν, ἐστὶ παρ' Ἑβραίοις ὄνομα κοινὸν τῷ τε ἀνθρώπῳ ἔ
 τοῖς σαρκοβόροις ζώοις, μηδεμίαν ἐπιφέρεισα ταυτότητα λόγου; πρὸς
 τούτοις ἐκ εἶνω αὐτὸς, ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῆς τιθεῖσα ὑπόθεσις εἰς τὸ ἐπαγαγεῖν ἀ-
 τοπον ἔ γελοιῶδες συμπέρασμα, ἐκ ἐστὶ βεβαία; ἀληθῶς ἐν τοῖς τῶν
 Ἰσραὴλ Ἑβραϊκοῖς τέχεσι, ἔ ἐν ταῖς μεταφράσεσιν αὐτῶν εὐρίσκο-
 μεν ταύτην τὴν ἔκθεσιν, „ἐκ χειρὸς τῶν θηρίων, ἀλλ' ἐν τῷ Ἑβραϊ-
 κῷ τῶν Σαμαρειτῶν βιβλίῳ αὕτη ἐ κεῖται. διότι ἐν αὐτῷ ἀναγινώσκο-
 μεν τὸ, ἡ χεῖρ παντὸς ζῶντος. Ὁ σοφὸς Οὐβιγάντης ἐν τοῖς εἰς
 τὴν Γένεσιν προλεγομένοις ἀποδείκνυσιν ἰσχυρῶς, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις αὐ-
 τῇ ἐστὶν ἡ ἀληθής.

2. Ὁ Θεὸς, προσέθησιν αὐτὸς, ὥδε ποιεῖ συνθήκην μετὰ τῶν Γεν. 9. 5.
 „θηρίων, ὥσπερ ἔ μετὰ τῆς ἀνθρώπου (338).

Τιτέσιν ο Θεὸς, ὁ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ τῆ
 κατὰ κλυσμὸν κατὰ σφοπῇ συμπεριλαβὼν ἔ τὰ ζῶα σὺν τῷ ἀνθρώπῳ,
 ὑπόχε' τῷ Νῶε, εἰς τὸ ἐξῆς δι' ὁμοίας μέσιν, μηδὲ ἀνθρώπον,
 μηδὲ τὰ δι' αὐτὸν κτιοθέντα ζῶα διαφθεῖραι.

Υ y 2

„Διὰ

3. „Διὰ τῆτο, λέγει αὐτὸς, κατὰ τὴν τῷ Λευϊτικῷ ἀπόφασιν
 „τά τε κτήνη καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ μετ' αὐτῶν ποιήσαντες τὴν σαρκικὴν
 „ἀμαρτίαν ἐπίσης παιδεύον) (339).

Λευιτ. 20. 15.

Ἡδύνατο ἐπισυνάψαι καὶ τὸ, ὅτι τὸν νόμον τῶτον ἔτι φυλάττι-
 σι τὰ ἡμέτερα δικασήρια ἐν ταῖς ἐγκληματικαῖς διαδικασίαις, ἕξαφα-
 νίζουσι δηλαδὴ καὶ αὐτὸ τὸ ὄργανον, ὃ κατεχρήσατο ὁ ἄνθρωπος εἰς
 τὸ ἐκτελέσαι τὴν ἀμαρτίαν, μὴ λογιζόμενα πάντως ἡθικὸν ἔργον τὴν
 τῷ ζῶντι πράξιν, ἀλλὰ βυλόμενα μείζονα ἐμπνεύσαι φόβον τῆς ἀπο-
 τροπαῖς ἀμαρτίας, ἣν ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος.

Εξ. 20. 10.

4. „Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμέρᾳ, φησί, τῷ σαββάτῳ ἐδενί τῶν ζώων μοχ-
 „θεῖν ἐπετρέπετο.

Τις ἐστὶν ἀπηγορευμένον ἦν τῷ ἄνθρωπῳ μετέρχεσθαι κατ' ἐκεί-
 νην τὴν ἡμέραν τὰ ζῶα πρὸς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ ὁ νόμος
 ἔτι καὶ παρ' ἡμῶν τρόπον τινὰ τόπον ἔχει. ἡμεῖς ὅμως καὶ λογιζόμεθα
 τὴν ἀνάπαυσιν ταύτην, τὴν τοσῶτον ἀναγκαίαν τοῖς ζώοις, ὡς ἔρπον
 εὐσεβείας ὑπ' αὐτῶν τελέμενον. ὥστερ δὲ ἡμεῖς ἄνω καὶ οἱ Ἰσραῖτοι
 περὶ τῆς ἐφρόνης, καὶ ἀκμῆς φρονέοι.

5. „Ὁ Ἰωάννης, λέγει, ἐν τῇ Νινευὶ κελεύει ἄνθρώποις τε καὶ κτή-
 „νεσι νηστεύσαι.

Γων. 3. 7.

Οὐχ ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς τῆς Νινευὶ ἐκέλευσε τοῖς ζώοις
 νηστεύσαι. καὶ ἡμεῖς δὲ ὡς θρηνῶντας παρασκευάζομεν τὰς ἡμετέρας ἵπ-
 πους, μέλανα ἐφίππεια ἐν ταῖς τῶν νεκρῶν ἐκκομιδαῖς αὐτοῖς περρι-
 θέντες. ἀλλ' ἐπὶ διὰ τῆτο πιστεύομεν, ὅτι οἱ ἵπποι εἰσὶ λογικοὶ ὥστερ
 καὶ ἡμεῖς.

Εκκλ. 3. 19.

6. Ὁ Ἐκκλησιαστικός, ἔδει αὐτῷ εἰπεῖν ὁ Ἐκκλησιαστής, λέγει,
 „ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ὅμοιοι τοῖς κτήνεσι, καὶ ἔδεν πλέον τῶν κτηνῶν
 „ἔχουσι.

Βλέπε πῶς ἡρμήνευσεν τὰ ῥητὰ ταῦτα, διαλαβὼν περὶ τῆς τῷ
 Ἐκκλησιαστῇ βίβλου. ἐν αὐτῷ ἔδειξα, ὅτι ταῦτα καὶ δηλῶσι τὴν τῷ
 ἱερῷ συγγραφέως ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν τῶν ψευδοφιλοσόφων γνώμην,
 ἣν ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἐν τοῖς πρώτοις κεφαλαίοις διεξοδικῶς ἐκθέμε-
 νος, πολεμεῖ ἐπ' αὐτῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις. τοιαυτοτρόπως ἐν ὁ κριτικὸς ἀ-
 ποδείκνυσιν, ὅτι ἀναντιρρήτός ἐστιν ἡ κοινὴ γνώμη περὶ τῆς ὅτι τὰ ζῶα
 λόγον ἔχουσιν ὥστερ καὶ ἡμεῖς.

A.P.

ΑΡΘΡΟΝ Γ'.

Περὶ τῆ ἐὰν ὁ Βάκχος ἐφύτευεν ἄμπελον πρὸ τῆ Νῶε.

1. **Ε**ρχομαι πρὸς ἄλλην ἕντασιν. „Τὸν Νῶε, Φητίν, αὐτὸς, μένοι
„οἱ Ἰσδαῖοι λογιζόνται εὐρετὴν τῆς ἀμπέλους. πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἔθνη
„τὸν Βάκ, ἢ Βάκχον νομίζουσι πρῶτον εὐρετὴν τῆς τέχνης τῆς τὸν
„οἶνον καθασκευάζειν. Παράδοξον δὲ τὸ, πᾶσαν τὴν γῆν ἀγνοεῖν τὸν
„Νῶε, τὸν τῆ ἀνθρωπίνης γένους ἀνακταίνεσθαι.

Καθ' ὃν μὲν καιρὸν ὁ Μωϋσῆς συνέγραφε, γνωστὸς ἦν πανταχῶς
ὁ Νῶε, πολλὰς αἰῶνας δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Χαλδαίῳ χώρᾳ, ἐπὶ
ὀνόματι τῆ Εἰσόδου, ὡς ἀνωτέρω παρέστησα. Οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ οἱ Λα-
τῖνοι ἐγίνωσκον διαπαντός, ὅτι κατάγοντο ἐκ τῆ Ἰάπετ, ἢ Ἰάφεθ τῆ
πρωτοτόκου τῶν ἡγῶν τῆ Νῶε. ἐὰν δὲ τὸ τῆς ὀνόματι ἀγνοῦσιν ἢ τοῖς
ποιήταις τῶν Ἑλλήνων, τοῖς διχίλια ἔτη μετ' αὐτὸν διασπείρασι τὰς
περὶ τῆ Βάκχης μυθολογίας αὐτῶν, τῆτο συνέβη διὰ τὸ τῆς Ἑλλήνας,
καὶ τὰ λοιπὰ γένη, ὧν οἱ συγγραφεῖς εἰσὶ νεώτατοι τῶν τῶν Ἰσδαίων
νομοθέτη παραβαλλόμενοι, ἀμελήσαι, ἢ ἀλλοιωῖσαι τὰς ἀρχαίας γε-
νεαλογίας, τὰς σωζόμενας ἐν τοῖς τῆ Μωϋσεως συγγράμμασι, τοῖς
παλαιότεροις παντὸς ὑφισταμένους βιβλίοις. Ἀγνοῶ δὲ τὸ, ἐν ποίᾳ Ἰσ-
δαίῃ βίβλῳ ἀνέγνω αὐτὸς τὸν Νῶε εὐρετὴν εἶναι τῆς ἀμπέλους. ἔτι
ἐφύτρεσε μὲν ἄμπελον μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, αὕτη ὁμως τότε ὑ-
πῆρχε πάντως, ἄλλως γὰρ φυλεῖσθαι αὐτὴν ἐκ ἡδυνάτο. ἀλλὰ καὶ τῆτο
μαθεῖν, ἐπιθυμῶ, τίτις τὸ, ποῖον ὑπόμνημα ἀπεκάλυψεν αὐτῷ,
ὅτι Βάκ ἐστὶ τὸ πρῶτον ὄνομα τῆ Βάκχης.

2. Ἀλλ' ἰδὲ ἀξιολογώτερα κατὰ τῆς Γενέσεως μέμψις. Ὁ
„Φίλων ἐν τῇ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Γάιον Καλιγῆλαν πρεσβεύων αὐ-
„τῷ, λέγει. ὁ Βάκχος πρῶτος ἐφύτρεσε ἄμπελον, κτ. πῶς ὁ Φίλων,
„ὁ τοσούτον ἐκ τῆς Πατρίας αὐτῷ ἐξηρτημένος, ἐκ ἐγνώρισε τὸν Νῶε
„τῷ οἶνῳ εὐρετὴν;

Τῆτο ἀληθῶς θάμβους πρόξενον. ἀλλ' ἡ φανερά ἐναντιότης, ἢ
μεταξὺ τῶν τῆ Μωϋσεως καὶ Φίλωνος ῥημάτων, τῶν ὑπὸ τῆ κριτικῆς
προτεινομένων, πείθει αὐτὸν εἶδει νοῆσαι, ὅτι ὁ Φίλων ἐνταῦθα ἐκ ἐ-
ξέθελο τὸ ὑπ' αὐτῷ νοούμενον, ἀλλ' ἐν ἀκαρεῖ ἐδέξατο τὴν τῶν εἰ-
δωλοπατρῶν περὶ τῆ Βάκχης γνώμην, ἵνα μετέλθῃ αὕτην κατὰ τῶν
ἀταξίων τῆ Καλιγῆλα, τῶν ὑπ' αὐτῷ κατακρηνομένων. Σὺ σπασάξεις,
ἔλεγεν αὐτὸς, σρέψας τὸν λόγον πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν ἐκμαιόμε-
νον εἰς τὸ ἐμφαίνειν ἑαυτὸν Θεόν, ἐξαμοιβᾶν Διόνυσον, καὶ Ἡρακλεῖ,

$$A'' P \Theta P O N A'.$$

1. **Π**ροάγει ὁ αὐτὸς τὰς σοφὰς αὐτῆ σημειώσεις, λέγων. Οὐκ ἔστι κατὰ τὸ παρέχειν τῷ Χάμ τὸ τρίτον τῷ κόσμῳ μέρος. „ἀδύνατον
„δοκεῖ τὸ συμβιβάζειν τὴν κατάραν μετὰ τῆς τοσέτου Γαυμαστῆς εὐ-
„λογίας.“

2. Ἀπροσφύεσάτον τὸ ἐν ταῖς δὲ ταῖς λόγοις τῇ φιλοσόφῳ τέ-
τῃ κακόπισιν. „Παραβλέπομεν ἐνταῦθα πάντα τὰς τῇ Λῳῃ ἐγ-
γόνους

„γόνους, τὰς πολλὰ τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῶν ἐν κόσμῳ λοιπῶν ἀνθρώπων ἀγνοομένους.“

Οὗτ' ἄρα ἔκατενόησεν, ὅτι μόνον τὸ παρὰ τοῖς Ἕλλησι σωζόμενον ὄνομα τῷ Ἰάφεθ, ἱκανόν ἐστιν ἀποδείξαι αὐτὸν ψεύσιν. καὶ ὅτι οἱ μὲν τῆς Ἑλίδος λαοὶ, εἴτεν οἱ Μῆδαι, οἱ Θράκες, οἱ Μόσχοι, οἱ Ἴωνες ἀναμνησκουσιν ἡμῖν τὸ ὄνομα τῷ Μαδαῖ, τῷ Θεΐρας, τῷ Μεσῶχ, τῷ Ἰωῦαν, τῷ Ἑλισά, οἵτινες εἰσὶ πάντες υἱοὶ τῷ Ἰάφεθ, καὶ ἑγγονοὶ τῷ Νῶε. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, οἱ Ἑλμαῖοι, οἱ Ἀραμαῖοι, οἱ Ἑλμοδινοὶ, οἱ Σαλαπανοὶ, οἱ Ἰωβαβῖται σώζουσι τὸ ὄνομα, καὶ τὴν μνήμην τῷ Ἀσῶρ, τῷ Ἑλὰμ, τῷ Ἀράμ, τῷ Ἑλμωδάδ, τῷ Σαλέθ, τῷ Ἰσβάθ, τῶν ἐκ τῷ Νῶε διὰ τῷ Σὴμ, καταγομένων. Ἐν τῷ τῷ Χερμά ὀνόματι τῷ ἀπονημένῳ ὑπὸ τῷ Πλατάρχῃ τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τῷ τῷ Ἀμμων, τῷ τοσῶτον περιφανῆς ἐν τῇ Αἰβίλῃ, ὁρῶμεν τὸ τῷ Χάμ ὄνομα, τῷ τρίτῳ υἱῷ τῷ Νῶε. Τὸ Χεσιζάν, τὸ πλησίον τῶν ἐκβολῶν τῷ Τύγρεως κείμενον, καὶ τὸ Σαβὰ καὶ Ῥεγμά, τὰ ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τοῦ Χῆς, ἑ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Σαβὰ, καὶ Ῥεγμά. Τὸ δ' ἂν εἴπω περὶ τῶν Σιδωνίων, τῶν ἐκ τῷ Σιδῶν καταγομένων, καὶ περὶ τῆς νήσου Ἀράδ, τῆς ὑπὸ τῶν Ἀραδίων, τῶν τῷ Χάμ ἀπογόνων, εἰκηδεύσεως, καὶ περὶ τῆς Λαοδικείας νομισματός, τῷ διὰ χαρακτήρων Φοινίκων ἐπιγεγραμμένῳ ἔστω. Λαοδικεῖα μητρόπολις Χαναάν; πάντα τὰ γένη ταῦτα. ὧν τὴν τοποθεσίαν, τε Πλίνιος καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἐξηκριβωμένως περιέγραψαν. τὰ τοσῶτον περιφανῆ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις εὐχέως εὐρίσκει τὴν τάσων ἀρχὴν, εἰ μὴ ἐν τῇ τῶν υἱῶν καὶ ἑγγόνων τῷ Νῶε γενεαλογίᾳ, τῇ ἐν τῷ τῆς Γενέσεως βιβλίῳ. Ταῦτα γνωστὰ ἦσαν πρὶν ἢ τῆς πρώτης τῶν Ἑλλήνων συγγραφῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὁφθῆναι. οἵτινες πολλὰ μεταγενέστεροι ὄντες, καὶ μάταιοι, ἔπιπόλαιοι ἠγνόουν τὰς τῶν γενῶν ἀρχὰς, (341) τὰς πρὸ πολλῶν ἀκμάσαντας αἰῶνων, πρὶν ἀρξασθαι αὐτὰς τὴν ἱστορίαν συγγράφειν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περὶ τῆς διαλέκτου τῶν τῷ Νῶε ἀπογόνων, καὶ τῷ πλήθει αὐτῶν, ὅτε τὸν χαλάνης πύργον ᾤκοδόμουν.

1. **Η** ἐφεξῆς σημειώσεις εἰς ἀνοητοτέρα. Τὸ, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν γλῶσσαν σημαίνει δοκεῖ, ὅτι ἕκαστος τῶν τῷ Νῶε ἀπογόνων, διάφορον ἐλάλ γλῶσσαν. Γεν. 10. 5.

Πάν-

Πάντως, ἕκαστος αὐτῶν, ὅτε διεσπάρησαν, ἰδίαν ἐλάλει διάλεκτον, πολλῶν δὲ μᾶλλον οἱ τῶν ἀπόγονοι, ὅτε ὁ Μωϋσῆς συνέγραφε. Τῷ δὲ δοκεῖ, προσέειπεν αὐτὸς, ἐναντίον τῇ ἐφεξῆς Ἱστορίᾳ, τῇ περὶ τῶν αἰμα συσφαισῶν ἐν Βαβυλῶνι νέων διαλέκτων. Καὶ καλῶ τέρω. Πῶς ἠδύνατο ἡ γῆ ἔχειν ἐν μόνον χεῖλ; Πῶς πάντες οἱ ἄνθρωποι μίαν μόνην ἐλάλην διάλεκτον, τῇ συγγραφῇ προλαβόντες εἰπόντες, ὅτι πᾶν γένος εἶχεν ἰδίαν γλῶτταν; πρὸς τούτοις πῶς ἐδυνήθη εἰπεῖν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀτήρην ἀπὸ ἀνατολῶν, εἰπὼν πρότερον, ὅτι ὤκησαν τὴν μεσημβρίαν, ἢ τὴν ἄρκτον (342).

Τὸ ταυτὸν ἐστὶ τῷ εἴπερ ἡρώτα, πῶς ὁ Ἱστορικὸς ὁ περιληπτικῶς τι καθιστορήσας, δύναται μετὰ ταῦτα περιγράψαι λεπτομερῶς τὰ τῶν αἰτίων ἢ τὰς περιστάσεις; τὸ μὲν ποιεῖ καὶ ἕκαστην οἱ ἔμπειροι συγγραφεῖς, διὰ τῶν δὲ διασέλλεται ὁ Ἱστοριογράφος τῇ χρονολογίᾳ. τὸ δὲ ἐστὶν ὅπερ ἐποίησεν ὁ Μωϋσῆς. Ἐν δὲ σαφέστερον ἐστὶ, ἢ μᾶλλον συνδεδεμένον τε ἢ ἀνεπτυγμένον τῆς διηγήσεως, τῆς ἐν τῷ δεκάτῳ καὶ δωδεκάτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γένεσεως. ταῦτα δὲ εἰσι κατὰ τὸν κακεντρεχὴ κριτικὸν σκότον, καὶ γνώφον, καὶ δυσκολίαι ἄλυτοι, „τοῖς μὲν συφοῖς ἔδεν ἄλλο καταλιμπάνεσθαι καταφύγιον, ἢ μὴ τὸ ὑποτίθεσθαι σφάλμα τῶν μετὰ γραφῶν, τοῖς δὲ ἀπλῶς ἔροισι τὸ μετὰ εὐλαβείας ὑποτίθεσθαι.“

2. Ἄλλο ζήτημα. Πῶς ἠδύνατο ὑπάρχειν τοσούτον ἀνθρώπων πληθος, ζῶντων ἐτι τῇ Νῶε;

Αὐτὸς ὡς ἂν εἰ ἀναγκαῖον ἦν εἰς τὸ ἀποδείξαι ἀληθεύσαν τὴν τῇ Μωϋσῆως διήγησιν, νοῆται ὅτι ζῶντων ἐτι τῇ Νῶε, πάντα τὰ πλήθη ὅσα αὐτὸς κατ' ὄνομα καλεῖ τεταγμένα ἦσαν ἐν τοῖς εἰσφοῖς τόποις ἐν οἷς αὐτὰ τοπίζει. καὶ ὡς ἂν εἰ ἐκ ἐξήκοντα ἔτη τῷ καιρῷ τῇ Νῶε πρῶται πατριαί, ἐξ ὧν τὰ πλήθη ταῦτα παρήχθη, καὶ ἡ τῶν συνεργείων πρὸς τὴν τῆς χαλάνης σύγχυσιν. ὁ Μωϋσῆς ὀνομάσας πρῶτον τὰς μετὰ τῶν ἀπογόνων τῇ Νῶε χρηματίσασας ἀρχηγὰς τῶν πατριῶν, ἐξ ὧν συνέστησαν οἱ ἀρχαῖοι λαοί, προσεπακολυθεῖ τῷ λόγῳ ταῦτα τὰ νομαδικὰ πλήθη ἄχρι τῶν τόπων, ἐν οἷς κατέσθλησαν καὶ ὁ καιρὸν αὐτὸς συνέγραψεν.

3. Ἡ Γένεσις. Φησὶ ταῦτα τὸ παράδοξον τῇ πύργῳ τῆς χαλάνης ἐγχείρημα ἐτη εκατὸν δεκά καὶ ἑπτὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. ἔστιν ὅτι τῇ γενεῇ τῶν ἀνθρώπων πληθυσμὸς προήγετο κατὰ τὴν ἡμετέραν σήμερον προοδὸν, ἔδεν ἄνθρωποι ἱκανοί, ἔδεν καιρὸς ἦν ἀποχ-

νησίων

ἡρῶν τῇ εὐρέσει τῶν ἀναγκαίων τεχνῶν, ὧν τὴν χρῆσιν ἀπαιτεῖ ἡ τῶ
 „τοιούτων ἀπεράντων ἔργα ἐκπλήρωσις.“

Πάνυ ὀλίγον τῆς φιλοσοφίας μετέχει ὁ παραβάλλων τὴν ὁρι-
 μένην τὴν σήμερον τῇ πληθυσμῷ πρόσδον τῇ ἐπακολούθησιν, ὅτε οἱ ἄν-
 θρωποι ἔζων ἔτη τετρακόσια, ἔ πεντακόσια. καὶ ἐπέκεινα, ὡς μαν-
 θάνομεν ἔ μόνον ἐκ τῆ Μωϋσέως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν θύραθεν συγγρα-
 φῶν, οἷον τῆ Μανιεθῶν, τῆ Βηρωσσῆ, τῆ Μώχ, τῆ Ἑσιαίς, τῆ
 Αἰγυπτίς Ἱερωνύμ, τῆ Ἡσιόδ, τῆ Ἑκαταίς, τῆ Ἑλλανικῆ, τῆ
 Ἀκισιλᾶς, τῆ Εὐφόρ, τῆ Δαμασκηνῆ, Νικολάου ὡν ὁ Ἰωσήφ
 μέμνηται. αἱ μὲν κατὰ πάντα ἀναγκαῖαι τέχναι εὐρέθησαν πρὸ τῆ κα-
 τὰκλυσμῷ, ὁ δὲ Νῶε καὶ ὁ οὐκ αὐτῆς, ἔ μόνον τὴν τῶν μνήμην
 διέσωσαν, ἀλλὰ ἔ τῶν ὀργάνων ἐπεμελήθησαν, δι ὧν τὴν Κιβωτὸν,
 ἐν ᾗ κατέφυγον, κατὰ τὰς δοθείσας αὐτοῖς διαμετρήσεις ὠκοδόμησαν.

Γεν. 11. 11.

Ἰώσ. β. 1. κ.

4. Α' ρχ.

4. „Πᾶσα ἡ γῆ ἠγνόησε τὸ τέρας τῆ ἐν χαλάνῃ πύργου.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ τῆ κριτικῆς ἀπόφανσις. Ἀκίσσωμεν τί περὶ τῆ-
 τος λέγει ὁ Ἀβυθῆν ἐν τῷ ἀποσπασματι τῆς περὶ τῶν Ἀσσυρίων
 Ἱστορίας, τῷ ὑπὸ Εὐσεβίου διατηρηθέντι. „Ἐν τῇ δ' οἱ λέγουσι, τὰς
 „πρῶτας ἐκ γῆς ἀναχόντας, ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαννοθέντας, καὶ
 „δὴ Θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείνονας εἶναι, πύργων τύρσιν ἡλίσθα-
 „τον ἀεῖρειν, ἵνα νῦν Βαβυλῶν ἐστὶν. ἤδητε ἄσπον εἶναι ἰσθρᾶν.
 „καὶ τὰς ἀνέμους Θεοῖσι βωθέονίας ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι ἰδὲ μιχα-
 „νήμα. τῆ δὴτὰ ἐρείπεια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. τέως δὲ ὄντας ὁμογ-
 „λώττους, ἐκ Θεῶν πολύτρεφον φωνὴν ἐνεῖκασαι.„ Τὸ αὐτὸ εὐρίσκο-
 μεν ἐν ταῖς τῆ Ἀτραπῆς, καὶ Εὐπολέμης ῥήσεσι, ταῖς ὑπὸ τῆ αὐτῆς
 Εὐσεβίου ἐκτεθείσαις, καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις τῶν Σιβυλλῶν χρησμοῖς,
 τοῖς ἐπὶ Ἰωσήφ περιεχομένοις. ὅπερ δὲ οἱ παλαιοὶ ἔτοι συγγραφεῖς
 τοσούτον ἐκπεφασμένως μαρτυροῦσιν ἐπιβεβαιεῖται διὰ τῆς ὀνόματι
 Βαβὲλ, τῆ ἐν τῇ τῆς Βαβυλῶν προσηγορίᾳ διατηρηθέντι, καὶ
 διὰ τῶν ῥημάτων τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων ποιητῶν περὶ τῆ κατὰ
 τῆ θρᾶν ἐγχειρήματι τῶν Γιγάντων. τὸ τέρας ἄρα τῆ ἐν χαλάνῃ
 πύργου ἐκ ἠγνόησε πᾶσα ἡ γῆ, ἀλλὰ γνωστὸν ἦν τῇ Ἀνατολῇ καὶ
 Δύσει.

Εὐσ. β. 9. κ.

15, 17, 18.

Εὐαγγ. προσ.

Ἰώσ. β. 1. κ.

5. Α' ρχ.

"ΑΡΘΡΟΝ 5.

Περὶ τῆς χρόνου τῆς προσκλήσεως τῆς Ἀβραάμ, ἢ τῆς ὑποκρίσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου.

1. Πορευσώμεθα πρὸς τὰς περὶ τῆς Ἰσορίας τῆς Ἀβραάμ δυσκολίας. ἰδὲ ἡ τρίτων πρώτη. Ἐκ τῆς 1ης Γραφῆς ρητῆς δῆλον δοκεῖ τὸ ἔξῃς. Ἐπειδὴ ὁ Θάρρα ἐγέννησε μὲν τὸν Ἀβραάμ ἐβδομηκοντῆς ἡτῶν, ἀπέθανε, δὲ ἐν τῷ διακοσιοῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ὁ Ἀβραάμ ἀρα, ὅτε κατέλειπε τὴν Μεσοποταμίαν, ἦν ἔτῶν ἑκατὸν τριακονταπέντε, ἔχι δὲ ἐβδομηκονταπέντε. ὁ ἅγιος Στέφανος ἔπειται τρίτῳ τῷ ἀναλογισμῷ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ὁμιλίᾳ αὐτῆς. (343) Ὁ ἐν ἁγίοις Στέφανος φησὶν. Ὁ Ἀβραάμ μετὰ τὸν θάνατον τῆς πατρὸς αὐτῆς κατέλειπε τὴν Μεσοποταμίαν, ἔχι δὲ, ὁ Ἀβραάμ ἦν τότε ἔτῶν ἑκατὸν τριακονταπέντε, ἀλλ' ἔτι δὲ, ὁ Θάρρα ἦν ἔτῶν διακοσίων ἢ πέντε, ὅτε ἐτελεύτησε. Πρὸ ἑλῶν δὲ δώδεκα ἢ ἐπέκεινα ἀπεκρίθην τῷ κριτικῷ, ἢ εἶπον. Ἡ Γένεσις ἐν τῷ ἑβραϊκῷ τῶν Σαμαρειτῶν τεύχει ἀπονέμει τῷ Θάρρα ἔτη ζωῆς μόνᾳ ἑκατὸν τεσσαράκονταπέντε. αὕτη δὲ ἡ ἀνάγνωσις ἐξαφανίζει πᾶσαν δυσκολίαν. Πρέπει ὅτι ἦν αὐτῷ ἀντὶ τῆς ἐπαναλαβῆς ἐνταῦθα τὴν ἑαυτῆς ἐν-
 ρασιν, ἀντιπολεμῆσαι τὴν ἀπόκρισιν, ἢ δεῖξαι, ὅτι αὕτη μὲν ἡ ἀνάγνωσις τῆς Σαμαρειτικῆς ὕφης ἔκ ἐσιν ἡ πρωτότυπος, τὸ δὲ Ἰσραϊτικὸν τεύχος τὸ ἀσύμβατον ἑαυτῷ, προτιμητέον, ἐστὶν ὡς τῆς Σαμαρειτικῆς, ἐν ᾧ ὁ καιρὸς τῆς τῆς Ἀβραάμ γεννήσεως, ἢ ὁ τῆς ἀπελεύσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας συμφωνῶσιν ἐντελῶς τῷ χρόνῳ τῆς τῆς Θάρρα τελευτῆς. δεῖξαι δὲ προσέτι ἢ τὸ, ὅτι τὸ ἰσραήλ φα-
 νερόν σφάλμα ἐν τῷ Ἰσραϊτικῷ τεύχει ἔκ ἡνύνατο προσελθεῖν ἀπὸ τῆς κατὰ παραδρομὴν τῆς μεταγραφῆς γενομένης μεταβολῆς τῆς ἀριθμη-
 τικῆς σημείᾳς μὲν, ὅπερ δηλοῖ 40, ἢ εἰς τὸ κοφ, τὸ ἐμφαῖνον ἑκα-
 τὸν, ἢ πολλὴν ἔχον τῷ μὲν τὴν ὁμοιότητα. ἀλλ' ἤθετο εἶπε, ὅτι ἐν τρίτῳ ἔκ ἦν Ἰκανὸς παραβαλεῖν ἑαυτὸν ἔτι τῷ Βοχάρτῳ, τῷ πρώ-
 τῳ τὰς περὶ τῆς παρατηρήσεως ποιήσαντι ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς Γεωγρα-
 φίᾳ, ἀλλ' ἔτι καὶ ἀνδρὶ ἐπιπόλαιον ἰδεῖν ἔχοντι τῆς κριτικῆς ἐπι-
 σήμης.

2. Ἀπὸ τῆς χαρρᾶν, φησὶν, ἔχει τῆς Χαναὰν εἰς λέγει δια-
 κόσαι.

Κ. 16. τῆς πρ.
 εἰ τὴν Ἰσορ.
 φιλοσ.

Ἐδιπλασιάσθη, ὡς φαίνεται, ἡ ὁδὸς ἐξ ὅτου αὐτὸς συνέγραψε τὴν περὶ
 τὴν Ἰσορίαν φιλοσοφίαν αὐτῆς. διότι τότε ἐκείθεν ἔχει τῆς Σηχὲμ ἐμέτρα
 μᾶλλον

μόνα μίλλια τετρακόσια, ἅπερ συνισῶσι μόνον ἑκατὸν λέγας. τῷ ὄντι δὲ ἔδεν πλέον τούτων εἶναι.

3. Ἀλλ' ἰδὲ ἄλλο τι πάντῃ διαφέρειν. Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Γενέσει, ὅτι ὅτε ὁ Ἀβραὰμ ἦλθεν εἰς Σηχέμ, τότε οἱ χαναναῖοι κατώκουν τὴν γῆν ταύτην. „Δοκεῖ, φησὶν αὐτός, ὅτι οἱ χαναναῖοι δὲ „διωγμένοι ἦσαν ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς, ὅτε ὁ ἱερός συγγραφεὺς συνέ- „γράφεν.

Γεν. 12. 6.

Ἐάν ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐσηρίχθη ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ὅτε οἱ Φράγγοι αὐτὴν ἐκτήσαντο, ἠκολούθη ἄρα τὸ, ὅτι μετὰ ταῦτα ὁ χριστιανισμὸς ἐξώδη; ὁ Μωϋσῆς λέγει· ὅτε ὁ Ἀβραὰμ ἦλθε κατοικῆσαι ἐν τῇ Σηχέμ, οἱ Χαναναῖοι κατώκουν τότε τὴν γῆν. ἔδε- μίαν δὲ λαβὴν παρέχει νοῆσαι, ὅτι ὁ λαὸς ἕτος ἕκ ἑν ἔτι ἐκεῖ, ὅτε αὐτὸς συνέγραψεν.

4. Ἀλλ' ἡ δυσκολία. Τὸ πολίτευμα τῷ Ἀβραὰμ αὐστηρῶς κα- „τακέρει, ὅμως ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος ὑπερασπιάθη αὐτῷ ἐν τῷ κατὰ „τῷ ψεύδους βιβλίῳ αὐτῷ.

Ἐπαθὴ ὁ Ἀβραὰμ δεικαίωται ὑπὸ τοιούτου ἀνδρός, οἷός ἐστιν ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος, ἐξεσι περιφρονῆσαι τὰς τῶν δοκούντων φιλοσόφων κατακρίσεις. ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ ἕτος ἀσύμβατος ἦν τῷ ψεύδει, ἡ δὲ Σάρρα ἕκ ἐψεύδῃ, εἰπῶσα, ὅτι ἦν ἀδελφὴ τῷ Ἀβραὰμ, διότι ἀ- ληθῶς ἦν ἀδελφὴ αὐτῷ ἐκ πατρὸς, ἀλλ' ἕκ ἐκ μητρὸς, ὡς ὁ Ἀβραὰμ ἀλλοχῶς δεδήλωκε. τὰ δὲ τῷ καιρῷ ἐκεῖνος δόγματα ἐπέτρεψαν αὐ- τῷ λαβεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα.

Γεν. 20. 12.

5. Ἐξίστα αὐτὸν ἡ Σάρρα, γυνὴ μὲν ἦσα ἢ κεραμέως, ἢ ἐ- „ξηκονταπεντάτης, διανύσασα δὲ τὴν πρὸς τὴν Αἴγυπτον ὁδοπορίαν „πεζῇ, ἢ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, ἐπὶ ὄντι καθεζομένη, φανείσα δὲ τοσῶ- „τον ὥραια πᾶσι τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῇ τῆς Αἰγύπτου.

Ἀνίκη ἄρα ἡ ὥραιότης τῇ τῷ κεραμέως νύμφῃ; ἢ τῇ ὥραιᾳ γυναικὶ τὸ ἐπὶ ὄντι ὁδοπορεῖν; ἔδδ' αἱ ἐν Αἰγύπτῳ δεσποῖναι πλέον ἢ- περ ἡ Σάρρα ἐφ' ἀμάξης ὁδοποροῦν, ἀλλὰ τὸ μηδέποτε ὑπ' αὐτῶν ἐγκαταλεπόμενον κάλυμμα ἡμύνετο αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἡλιακῆς καύ- σεως, ἐν ὅδῳ δὲ ἀξιωμακρονέοντι ὑπομνήματι εὐρηται ὁ Ἀβραὰμ υἱὸς κεραμέως. (344) ἀληθῶς δὲ ἡ Σάρρα ἐξηκονταπεντάτης ἦν, ὅτε ἐπορεύετο εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' ἀνασκευάζων τὴν αὐτὴν ἐνστασι, τὴν ἢ ἐν ἄλλῳ τῷ φιλοσόφῳ ἴσως καμένην πονήματι, ἐτημείωτα, ὅ- τι τὸ γῆρας, τὸ ἀρχαῖον ἱσχυμένον τῶν ἐξηκοντα ἐτῶν, πολλῶν ὕ- σερων ἤρχετο ἐν τοῖς τῷ Ἀβραὰμ χρόνοις, ἐν οἷς τὸ τῆς ἀνθρωπίν- νης ζωῆς μέτρον ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν εἰκοσι ἐτῶν παρετείνετο. ἡ Σάρ- ρα

Εν. κ. 4. Ἀρ-
δρα 1. τῆς
ὁμορφίας. τῆς
Διαθ.

ῥα ἔζησεν ἔτη ἑκατὸν ἔ' εἰκοσιεπτά, ἐπομένως ἐφαίνετο, ἐπὶ πᾶσι διὰ τὸ μὴ τεκνοποιῆσαι, τοιαύτη, οἶμαι ἐν ταῖς κατ' ἡμᾶς ἡμέραις αἱ τριακοντὰ ἔτων ἔσαι γυναῖκες. τὸ δ' ὅτι γυνὴ ὠραία, ἐν εὐκράτῳ γεγεννημένη κλίματι, οἷόν ἐστι τὸ τῆς Μεσοποταμίας, ἐν τοιαύτῃ ἔ-
σα κατασάσσει, ἤρесе τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς ὁρώσι μικρὰς μόνον τὸ ἀνά-
σημα, καὶ ὑπομέλανας, ἔ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δυσσεβεῖς γυναῖκας, ἔ-
δεν παράδοξον. Ἰκανὸν ἦν πρὸς ἀπάντησιν τῆς ἐνστάσεως ταύτης εἰς
μόνος λόγος. Ἀλλ' αὐτὸς ἐνόμισεν, ὅτι συμφέρει αὐτῷ, ἐπ' ἄλλο τι
ἐπιρρίψαι ἑαυτόν.

Ἡμεῖς, Φησὶν, ὁψόμεθα τὴν Σάρραν μετὰ πολλῶ χρόνῳ διὰ-
σημα, εἴταν ἐν τῷ ἐννενηκωσῷ ἔτῳ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἀρπαζόμε-
νην ὑπ' ἄλλῃ τινὸς Βασιλέως.

Ἀλλὰ τότε ἡμεῖς ἀποσελῶμεν αὐτὸν πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τῶ
τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἰουδαίων συγγραφέως (345).

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς Ἀβραὰμ ἐν τῇ γῇ Χαναάν, καὶ τῆς ἐσχύσε-
ως ὑπ' αὐτῆς πολεμηθέντων Βασιλέων.

1. **Τ**ρίτη δυσκολία. Ἐπειδὴ ὁ Ἀβραὰμ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῆς Αἰγύ-
πτου εἰς τὴν Χαναάν, δηλὸν ἐστίν, ὅτι ἀνέβαινε κατ' εὐθείαν πρὸς
Βορρᾶν, ἔχῃ δὲ πρὸς Μεσημβρίαν. (346) ἀλλ' αἱ τοιαῦται μικραὶ
παραδρομαί, αἱ ἐνδεχομένως ἀνήκουσιν τοῖς μεταγραφεῦσιν, ἔδδεν
ἀφαιρεῖσθαι τῆς τῆς ἱερᾶς συγγραφῆς ἀληθείας.

Ἐν ἱστίῳ ἔκ εἰσὶ παραδρομαὶ τῶν μεταγραφῶν, ἀλλὰ παχυ-
λὸν σφάλμα τῶ δοκῶντος μὲν κριτικῶ, μὴ διακρίνοντος δὲ ὅτι τὸ τῆς
Γενέσεως ῥῆμα, πρὸς μεσημβρίαν, ἔ' σημαίνει τὸν ἀρκτικὸν πόλον,
πρὸς ὃν ὁ Ἀβραὰμ τὰ νῶτα ἔστρεφεν, ἐπιστρέφων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου,
ἀλλὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς γῆς Χαναάν, πρὸς ὃ ἐπορεύετο.

2. Ἐπίσης διακριτικὸν ἐμφαίνει ἑαυτὸν ὁ φιλόσοφος, δι' ἐχ-
οιζόμενος, ὅτι ὁ Ἀβραὰμ υἱὸς ὦν κεραμέως, ἕτερον χρυσίον ἔκ ἡ-
δύνατο ἔχειν, εἰμὴ τὸ δοθὲν αὐτῷ παρὰ τῷ Βασιλεῶς τῆς Αἰ-
γύπτου.

Ἀλλ' ἔκ ἡδύνατο ἄρα ἔχειν χρυσίον, κύριος ὦν πολυαρίθμων
ποιμνίων, ἅτινά εἰσι πηγὴ πλείους ἀνεξαντλήτης;

3. Ἐπειδὴ, Φησὶν, ἦν τις μέγας Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ἡ-
σαν ἄρα ἐνδεχομένως μεγάλοι οἱ Βασιλεῖς καὶ τῷ Σενάαρ, καὶ τῷ
Πόντῳ, καὶ τῆς Περσίας, καὶ ἄλλων ἐθνῶν.

Μα-

Μακράν μὲν προάγομεν τὸν περὶ τῶν ἐνδεχομένων λόγον, δυσκόλως δὲ καταντῶμεν ἀπὸ τῶν ψιλῶς ἐνδεχομένων ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Πόθεν αὐτὸς γινώσκει, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, πρὸς ὃν ὁ Ἀβραὰμ κατέφυγεν ἦν μέγας Βασιλεὺς; ἠγνοεῖ ἄρα, ὅτι ἐπὶ Ἀβραὰμ μεμερισμένη ἦν ἡ Αἴγυπτος εἰς ἑσάρας δυναστείας, διοικημένας ὑπὸ Βασιλέων ἀνιόντων κατὰ σειρὰν ἄχει τῇ Μῆνι, ὅ-
 ρις ὁ αὐτὸς ἐστὶ τῷ Μεσραῖν. ἐγγόνῳ τῇ Νῶε, τῷ οἰκητόρων πλη-
 ρώσαντι τὴν Αἴγυπτον, καὶ δόντι αὐτῇ τὸ ὄνομα αὐτῆς; αὐταὶ αἱ τέσ-
 σαρες δυναστεῖαι, ἐκ τῇ Μανεθῶνος, καὶ Ἐρατοδένους, ἡ παλαιὰ τι-
 νος χρονικῆς τῆς Αἰγύπτου ληφθεῖσαι, κεῖνται ἐν τῇ τῇ Συγκρίσει
 χρονογραφίᾳ, (347) καὶ τῷ τῇ Μαρχάμ χρονικῷ κανόνι. ὁ Βα-
 σιλεὺς, ὁ τὸν Ἀβραὰμ ὑποδεξάμενος, ἐφ' ἑν μόνον τῆς κάτω Αἰγύ-
 πτου μέρος ἐβασίλευσεν, ἐν Τάνει διάγων, ὡς ἀνωτέρω ἔδειξα. Ἐκ
 ἦν ἄρα ἰσοῦστον μέγας Βασιλεὺς.

Γεν. 15. 6.

B. 6. x. 3.
A. 6. 3. A.
p. 1.

Ἀλλ' ἐνδιατρίψωμεν ἐτι ἐν ταύτῃ τῇ συνεσίᾳ. Ἦσαν ἄρα ἐν-
 „δεχομένως μεγάλοι οἱ Βασιλεῖς καὶ τῇ Σενάαρ, καὶ τῇ Πόντι, καὶ τῇ
 „Περσίας.

Περὶ μὲν τῇ ἀπολύτως ἐνδεχομένῃ συγκατατίθεμεθα, ἀνάγκη
 ὅμως ἐστὶ συγκατατεθῆναι ὁμοίως καὶ περὶ τῇ, ὅτι ἐπίσης ἐνδεχομένον
 ἐστὶ ἰσχυρῆς τῆς Βασιλεῖς τῇ Σενάαρ, τῇ Ἑλίμ, τῇ Ἐλασάρ. ἔτω
 προσαγορεύει αὐτὰς τὸ τῆς Γραφῆς ὕψος· μικρὸς τις εἶναι ἡγε-
 μονας. ἀπέδειξα ἐν τῇ ὑπερασίσσει τῶν βιβλίων τῆς παλαιᾶς Δια-
 θήκης, ὅτι ταῦτο μὲν ἐνδεχομένον ἐστίν, ἀδύνατον δὲ τὸ, τέσσαρας Βα-
 σιλεῖς ὅμως ἔχαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν μόνον ὀγδοήκοντα λέγας γῆς,
 κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τῆς πρὸς τὰς ἐκβολὰς τῇ Πύργου καὶ Εὐφράτι
 ὁχθῆς. ἰδὲ ἐν τῷ παράδοξον· τὸ ἀπλῶς ἐνδεχομένον γίνεται ἐν τῷ
 τῇ κελικῇ καλάρῳ ἀληθινόν καὶ βέβαιον. καὶ πῶς ἴδὲ τὸ, ἐνδεχομέ-
 „νωσ ἦσαν, ἐπάγει εὐδὺς χωρὶς τινος ἀποδείξεως. Παράδοξον φαί-
 „νεται, τῆς τοσούτου ἰσχυρῆς, καὶ τοσούτου μακρᾶν ἀλλήλων ἀφειρηκό-
 „τας μονάρχας ἐνωθῆναι κατὰ τῶν ἀρχηγῶν πέντε μικρῶν χωρίων,
 „καμένων ἐν γῇ ξηρᾷ, καὶ ἀγρίᾳ, καὶ ἐρήμῳ.

Γεν. 10.

Εὐρίσται εὐδὺς κατὰ τῇ ὅτι οἱ τέσσαρες συνωμόται Βασιλεῖς ἦ-
 σαν τοσούτου ἰσχυροὶ μονάρεσθαι. τὸν δὲ τῆς ἐμῆς περὶ τῆς ἀμφιβολίας
 λόγον ἤδη ἔρηκα. εἰ καὶ ἀρεῖναι τὸ τὰ Σόδομα, καὶ τὰς ἑσάρας ἄλ-
 λας πόλεις χωρεῖα. εἶναι ἐν ἐρήμῳ κείμενα. δέξω δὲ τὸ ἐναντίον ἐπι-
 δᾶν καταντήσωμεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Σοδόμων κατὰστροφὴν.

Ἀλλ' ἰσχυροὶ μονάρχαι ἦλθον τοσούτου μακρόθεν;

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἄραγε αἱ πλησίον τῆς συμβολῆς τῆς Εὐφράτης καὶ Τίγρεως ὄχθαι πάνυ μακρὰν ἀφεσήκασιν ἀπὸ τῆς ἐρήμης Ἀραβίας, καὶ ἥς εὐδύνετο ἡ τῶν συνωμοτῶν Βασιλέων ἐκστράτεα; ἔχ' ὁρῶμεν ἐν τῷ τῆς Ἰωβ βιβλίου, ἐργῶ παλαιᾶς ἀρχαιότητος, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τῆς κελικῆς ἐπικρασίαν, τὰς τὴν Χαλδαίαν κατοικούντας, (348) διερχομένας τὴν ἐρήμον, ἵνα ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἰδαμαίας λαφυραγωγήσωσιν, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῷ πλησίον τῶν Σοδόμων νομῶ, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, πρὸς αἷς παρενέβαλλον οἱ συνωμότῳ Βασιλεῖς; ἀνωτέρω εἰς μέσον ἡγαγον τὴν μαρτυρίαν τῆς κυρίως Ἀγκετιλίας Δα-Περών, ἐπόντος, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ διερχομένην τετρακοσίας λέγας, ὥσπερ ἐν τῇ Γαλλίᾳ πεντήκοντα.

4. Ζητήσῃ, Φησὶ, πῶς ὁ Ἀβραὰμ μὴ ἔχων ἐν τῷ τόπῳ τῷ-
 Γεν. 14. 14. ητῷ εἰς βῆμα ποδὸς γῆς, ἔχε πολυαρίθμους οἰκεταίους, ὥστε ἐξελέ-
 ξασθαι ἐξ αὐτῶν τετρακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ;

Εὐκόλος ἡ ἀπόκρισις. Κατ' ἐκείνας τὰς καιροὺς, τὰς πλησίον ἔτι ὄντας τὰ κατακλυσμῶ ἦν ἐν τῇ Συρίᾳ, ὥσπερ καὶ ἄλλαχῶ, πολλὴ γῆ ἀδέσποτος καὶ ἀγεώργητος, ἥς ἡ χρῆσις ἐγκαταλειμμένη ἦν τῆς ποιμέσι. τοιαύτη δὲ ἐστὶν ἄχρι τῆς σήμερον ἡ κατάστασις πολλῶν μικρῶν ἡγεμόνων Ἀράβων, οἵτινες μὴ ἔχοντες σερραὶν κατοικίαν, περιερχομένην μετὰ πολλῶν ὄχλων ἐν τῇ τῇ Σαλτάνῃ γῇ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀχρι τῆς Ἀσσυρίας.

5. Ἄλλο ζήτημα. Πῶς διὰ δρανὸς δάλων διέφθαρε στρατεύ-
 ματα τοσούτον ἰσχυρῶν Βασιλέων;

Οὗτοι οἱ Βασιλεῖς ἔκ ἦσαν τοσούτον ἰσχυροὶ, ὅσον αὐτὸς ὑποτί-
 Γεν. 14. 15. θεῖ. Ὁ Ἀβραὰμ διὰ σενῶν τόπων παρενέβαλε τὴν νύκτα, ὅτε οἱ συνωμότῳ Βασιλεῖς ἀσφαλῶς ἠσύχαζον. τελουταῖον δὲ ἐγνώρισε τὰς ἀρμοδίας περιστάσεις εἰς τὸ ἀναχωρῆσαι μετὰ τὸ παραλαβεῖν Ἀὼτ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, καὶ λαφύρων μέρας.

6. Τρίτον ζήτημα. Πῶς κατεδίωξεν ὀπίσω τέτων τῶν Βασι-
 λέων ἕως Δάν τῆς τότε μήπω ὠκοδομημένης;

Ἦν αὐτὸς ὑποσημαίνει δυσκολίαν, ὁδῶς φοβεῖμαι ἀνακαλύ-
 ψαι. Ὁρῶμεν ἐν τῷ δεκάτῳ ὁγδῶ κεφαλαίῳ τῆς βιβλίας τῶν Κρι-
 τῶν ἑξακοσίους ἀνδράς ἐκ τῆς φυλῆς Δάν ἐξωσμένους σκευὴ παρατά-
 ξως, διελθόντας πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καταλαβόντας τὴν ἐπὶ τὰς
 Σιδωνίους πόλιν Λαῖσά, λεηλατήσαντας αὐτήν, καὶ κατακαύσαντας, εἰς
 ἀνακαίνισαντας, καὶ προσαγορεύσαντας Δάν. ἡ πόλις ἄρα Δάν.
 ἔχ' ὑπῆρχε, καὶ γὰρ ὡς καλεσμένη, εἰς ἐπὶ Ἀβραὰμ, εἰς
 ἐπὶ Μωϋσέως, ἐκ αὐτεσκήθη τὸ ἀντὶ τῆς παλαιᾶς Λαῖσης, ἐ-
 μη

μὴ μετὰ τὴν τῷ Ἰησὺ τελούτην. εἰάν ἔν βεβαίον ὑπῆρχε τὴν τοποθεσίαν τῆς Δάν, περὶ ἧς λαλεῖ ἡ Γένεσις, τὴν αὐτὴν εἶναι τῇ πόλει τῇ ἀνεγερθείσῃ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῷ Δάν κατὰ συγκυρίαν ἐκστρατεύοντων στρατιωτῶν, τότε ἔχ' ἔπειτο, τὴν νίκην τῷ Ἀβραάμ πλάσμα εἶναι, μὴδὲ τὸ τῆς Γενέσεως βιβλίον μετὰ τὴν τῷ Ἰησὺ τελούτην γραφῆναι, ἀλλὰ μόνον τὸ, ἕνα τῶν μετ' ἀγραφῶν, τῶν σφραγισμένων μετ' ἀγραφῶν τὴν Πεντάτοχον πρὸς χρῆσιν τῶν Ἰουδαίων ἀντικαθίστασαι τὸ νεώτερον ὄνομα τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐγγυὺς ὢν ὁ Ἀβραάμ ἐδίωξε τὰς συνωμώσας Βασιλεῖς, ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, δι' ἧς ὁ τόπος ἔτος, καὶ ὃν καιρὸν αὐτὸς ἔγραψεν, ἐκείνῃ ἐγνωρίζετο, θέμενον τὸ τῆς Δάν ὄνομα, ἀντὶ τῆς Δαΐσης, τῆς ἐν τοῖς παλαιαῖς τεύχεσι κεμένης. (349) Ἀλλὰ ποίαν ἔχομεν βεβαιότητα περὶ τῆς τὴν ἐν τῇ Γένεσι Δάν αὐτὴν εἶναι τῇ ἐπὶ τῶν Κελτῶν ἀνεγερθείσῃ πόλει Δαΐσῃ; ἐκ ἧν ἀρα δυνατόν ἐπὶ Μωϋσέως, ὡσαύτως καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ, ὑπάρχεν ἐν τῇ γῇ, ὅπως αἱ πρῶτ' τῷ Ἰσραὴλ πηγαί, τόπον ὀνομαζόμενον Δάν, ἐξ ἧς τὸ τῷ ποταμῷ ὄνομα παρήχθη; τῆτο ἦν ἢ τῷ Ἀγίῳ Ἰερωνύμῳ φρόνημα. ὅτι δὲ πολλοὶ τόποι ἦσαν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τῇ Δάν συνώνυμοι, ἀποδέκνυνται τὸ τῷ Ἰησὺ βιβλίον, (350) τάττων πόλιν τινα Δάννα ἐν τοῖς ὅρεσι τῆς Ἰουδαίας. Οὐδὲν ἄρα ὁρῶν συμπεραίνει ἢ ὑπὸ τῷ ἡμετέρῳ φιλοσόφῳ ἀναθερμαινομένη τῶν ἀπίστων ἔνστασις.

7. Ἐνταῦθα δηλοποιεῖ ἡμῖν ἔτος ἔργον ἀνέκδοτον ἔπεριεργον, ὅπερ ἐστὶ τὸ, ὅτι εἶχεν ἐν τῇ Ἰνδῇ ἀποκελευσάρις, ἐπιτεταγμένως μετὰ τὴν τὸ, εἰάν ὁ Ἀβραάμ ἦν Ἰνδός, καὶ ὁ τῶν Ἰνδῶν Βράμας. Εἰάν δὲ λογίζῃ αὐτὸν Χαλδαῖον, ὡς περὶ φησὶν ἡ Γένεσις. καὶ ὡς οἱ Σύροι, οἱ Ἀραβες, καὶ πᾶσα ἡ οἰκούμενη ἐπίσχυσε, τῆτο ποιῇ μόνον ἐφοδιαστικῶς. Ἐνδεχομένως, φησὶν, οἱ τῆς Ἰνδίας περιηγηταί, οἱ τὴν ἱερὰν τῶν παλαιῶν Βραχμάνων μανθάνοντες διάλεκτον, διδάξουσιν ἡμᾶς πλέοντα.

Τὸ περιμένειν τὴν τῶν Ἰνδῶν Βραχμάνων ἀπόφασιν περὶ πράγματος τοσούτον γνωστῶ, ὅσον ἐστὶν ἡ τῆς Ἀβραάμ πατρὶς, ἐστὶ τὸ προάγειν τὸ τῶν σκεπτικῶν φιλοσόφων δόγμα εἰς ὑπερβολὴν.

ἈΡΘΡΟΝ, Η'.

Περὶ τῆς Περιτομῆς

1. **Ε**ν τῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως σεσημέω ῥητῶς ἔστι ὁ Θεὸς ὡρεῖται τὴν περιτομὴν τῷ Ἀβραάμ, καὶ τοῖς ἀπογόνοις. Γεν. 17. 10. αὐτῶ,

αὐτῶ, ὡς σημεῖον διακριτικὸν τῆς μετ' αὐτῶ γενομένης συνθήκης. ἀλλ' ὁ κελικός δι'αχυρίζετο, ὅτι τῷτο ἀντίκειτο πᾶσι τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν, οἵτινες, κατ' αὐτὸν, συμφώνως λέγουσιν, ὅτι εὑρεταὶ τῆς περιτομῆς εἰσὶν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Αἰθίοπες.

Ηροδ. Β. 2.
σ. 147. τῆς ἐν
Φαρυγγόφ.
καδ.

Πρῶτος δ' Ἡρόδοτος εὑρετὰς τῆς περιτομῆς ἐκαροτόνησε τὴν Αἰγυπτίαν. ἀλλ' ἔχομεν ἑκὸς ἐν δὲ ἑβραϊκῇ βιβλίᾳ τῷ Ἡροδότῃ παλαιότερα πάντα, ἢ σχεδὸν πάντα, λαλῶντα περὶ τῆς περιτομῆς, ὡς σφαγίδος τῆς συνθήκης, ἣν ὁ Θεὸς κατεδέξατο ποιῆσαι μετὰ τῷ Ἀβραάμ. ἀλλ' ἴσως ὁ κελικός ἐκ ἐγγνώριζε παλαιὰς συγγραφάς, ἐμὴ τὰς θύραθεν. Ἔσω. Ἀλλ' ἰδὲ εἰς πρεπόντως ἀνώτερος κατ' αὐτὸν, πάσης ἐξαιρέσεως, ἔλκεν ὁ Σαγχωνιάδων, ὃν τοσῶτον ἐπήνεσε, μηδὲ ἀναγνῶνς τυχόν, ἢ τὴν ἀλάχισον ἀναγνῶνς ἀπειρικέπτως, τὰ ἐναπολειφθέντα τῶν ἀποσπασμάτων, ὃ ὁ Σαγχωνιάδων ἐν, ὁ κατ' αὐτὸν ἀναντιρρήτως γράφας πρὸ τῶν χρόνων, ἐν οἷς τάττει τὸν Μωϋσέα, ἐν τῷ ἀποσπασματι, ἰὼ προβαλλομένῳ ὑπὸ Εὐσεβίου, ὡς κεκυρωμένῳ, λέγει. ὃ ὁ Κρόνος, ὁ τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης Βασιλεὺς τὸν ἑαυτῶ μονογενὴ ἦν ἑβραῖον πατὴρ ὀλοκαρποῖ, καὶ τὰ αἰδοῖα περιτέμνετο, ταῦτο ποιῆσαι καὶ τὴν ἀμφ' αὐτῷ συμμάχους καὶ ἀναγκάσας. ἰδὲ ἐν ὁ ἐνεργῶν, καὶ διατάσεων τὴν περιτομὴν ἐστὶ, κατὰ τὸν Σαγχωνιάδων, Βασιλεὺς Σύρος, τὴν Φοινίκην οἰκῶν, καὶ τῆς Βύβλης κτίτωρ, μὴ παραλαβὼν τὴν τῆς περιτομῆς τελετὴν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ταῦτα κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην αἰῶνα. ἑδεμία δὲ ἀνάγκη προτρέψαι τὸν προσεκτικὸν ἀναγνῶσιν εἰς τὸ παρατηρῆσαι ὅτι τὰ τῷ Σαγχωνιάδωνος ῥήματα θεμέλιον ἄλλο ἔχουσιν ἑδρὸν, ἐμὴ τὴν περὶ τῷ Ἀβραάμ ἱστορίαν μετ' ἀμεμορφωμένην εἰς τὸν Φοίνικα. Πρὸς τούτοις αὐτὸ τὸ τῷ Ἡροδότῃ περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς περιτομῆς σφάλμα, κατ' ὃ αὐτὸς ἀλλαχθ' ἀντέστην, ὁδηγῶν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀρχὴν τῆς περὶ τὴν περιτομὴν τελετῆς, τοιαύτης ἔστις, οἷα ἐν τῇ Γενέσει σεσημειώθη. Λέγει μὲν ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύροι παρέλαβον τὴν περιτομὴν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. (351) ἀληθῶς γὰρ τὸ τῶν Ἰσθαίων γένος, τὸ Αἰγυπτίῳ συσταθὲν, μετέφερεν εἰς τὴν Συρίαν τὴν τῆς περιτομῆς συνήθειαν, καὶ ἐκ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ παρὰ τῷ Ἀβραάμ αὐτὴν παρέλαβεν. ἑδρὸν δὲ διορίζει περὶ τῷ πότερον οἱ Αἰγύπτιοι, ἢ οἱ Αἰθίοπες πρῶτοι περιετμήθησαν. (352) διότι οἱ τῷ Ἰσμαὴλ ἀπόγονοι, οἱ τῷτο τῆς Ἀραβίας κατοικῶντες τὸ μέρος τὸ ὑπὸ τῆς παλαιᾶς μὲν ἀρχαιότητος γνωριζόμενον τῷ τῆς Αἰθιοπίας ὀνόματι, ὑπ' αὐτῶ δὲ τῷ Ἡροδότῃ τῷ τῶν Αἰθιοπῶν τῆς Ἀραβίας, τῶν οἰκόντων τὴν Νύστην, τὴν

Σαμ. 2. εἰς
τὴν Γεν.

Εὐσ. β. 1. κ.
10.
Εὐαγγ. προσ.

Κ. 4, Α' 89, 1.
Υ' 100, 1.
Α' 100.

Ἡροδ. β. 3.
σ. 201.

τὴν τῷ Διόνυσῳ καθιερωμένην, ἐν παντὶ καιρῷ περιετέμνοντο καθάπερ καὶ οἱ Ἰσδαῖοι, ὧν ἀπάρχαν ἡ Αἴγυπτος· ὁ Ἡρόδοτος τὰς μὲν Ἰσραηλῖτας ἐγνώριζε διὰ μόνον τὸ ὄνομα· τὸ τόπος, ἐν ᾧ διαπαντὸς κατῴκουν, τὰς δὲ Ἰσδαίους μόνον τῷ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Σύρων διὰ τὸ τὴν τῷ Ἰακώβ οἰκίαν κατὰ συνέχειαν κατωκηκέναι τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν Συρίαν. διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον λαλῶν περὶ τῆς τῆς Νεχαῶ Βασιλέως Αἰγύπτου νίκης, τῆς ἐν Μαγεδῶ κατὰ τὴν Βασιλέως τῆς Ἰσδαίας Ἰωσίφ, λέγει. „Καὶ Σύροις περὶ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγεδῶ ἔνι κησεν.

4. Βασ. 23. 29
Ἡρόδ. β. 2. σ.
52.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Θ'.

Περὶ τῆς σφάλματός τῆς κριτικῆς τῆς περὶ τῆς εἰς τὸν Α' βραάμ ἐμφανείας τῶν Α'γγέλων.

1. **Η'** τῶν τριῶν Α'γγέλων ἐμφάνεσθαι πρὸς τὸν Α' βραάμ ἐνστάσεων τινῶν ἀφορμὴν παρέχει τῷ κριτικῷ, ὧν πρώτη, ἡ ἐξῆς. „Ενταῦθα εἰσὶν τρεῖς ἄνθρωποι, ἔτι δὲ οἱ τρεῖς ἄνθρωποι εἰσὶν τρεῖς Θεοί.

Πᾶς ἑρρέθη, ὅτι ἔτι οἱ τρεῖς ἄνθρωποι εἰσὶν τρεῖς Θεοί; ἐκάτερον τῶν ὡς κειμένων ὀνομάτων *Ιεχοβαχ* καὶ *Αδδωναι*, ἐστὶν ἐνικόν. τί ἐν διελογίζετο ὁ κριτικὸς μελαφράων ἔτι. „Κύριοι εἰ ἄρα εὔρον χάριν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν σου, μὴ παρέλθῃς πέραν τῆς οἰκῆς τῆς ὁδοῦ σου. Καὶ ἐπάγων, ἀλλ' ὁ Α' βραάμ ἔλαλετ εἰμὴ μόνον ἐνὶ, εἴτα ἅμα τοῖς τρισίν;

Ὁ Α' βραάμ πιεσύν, ὅτι βλέπει τρεῖς ἀνθρώπους ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐνδύνει κατ' ἀρχαῖς τὸν λόγον αὐτοῦ πρὸς ὃν ἔκρινε πρῶτον τῶν ἄλλων, εἴτα ὁμοῦ τοῖς τρισὶ προτείνει ἀναπαυθῆναι. πῶς ἐν ἀποδείκνυσι, ὅτι ὁ Α' βραάμ, ὁ ἐν πάσῃ τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ μὴδὲ ἀπαξ ἐκφωνήσας πληθυντικῶς τὸ τῆς Θεῶν ὄνομα, ἐγνώρισεν ἐνταῦθα τρεῖς Θεούς;

Γεν. 18. 3.

2. Δούλερα. „Τρία, φησὶ, πάντα ἀλεύρη συμποσῶσιν ἰφί ἐν. ἐὰν δὲ τὸ ἰφί περιέχει εἴκοσι καὶ ὀνέα πίντας, τρία πάντα ἀλεύρη συγκροτῶσιν ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ πίντας (353).

Α'νάγκη πάντως κατ' ὑπερβολὴν ἐσκοτισμένον εἶναι τὸν τοιοῦτο τρόπον σφάλλοντα. διότι, ἐὰν τὸ ἰφί, τὸ συγκείμενον, κατ' αὐτὸν, ἐκ τριῶν σάτων, περιέχῃ εἴκοσι καὶ ὀνέα πίντας, δηλὸν ἐστίν, ὅτι τὰ τρία πάντα. τὰ ἐν ἰφί συνιστῶντα, ἔλαλετ πίντας εἴκοσι καὶ ὀνέα. ἐκ τούτου ὁμοῦ ἐξάγει αὐτοῦ τὸ δὲ τὸ ὥρατον συλλογιστικὸν ἐπιφώνημα. Θαυμάσιον πληθύνει ἄρτι.

Ααα

3-

3. Τρίτη. Ὁ ἄυτός ὁ Θεός ἐστίν ὁ λαλῶν καὶ λέγων. Ἐγὼ ἐπα-
νασρέψω ἰδεῖν ὑμᾶς, εἰάν ζήσω.

Ἐάν μὲν τῶν τῆς Βαβυλῆς ῥημάτων *vita comita*, ζωῆς συμ-
παρομαρτίσης. ἐβάλετο ἀντέχεσθαι, ἡ δύναμις μεταφράσαι αὐτὰ ἕως.
Ἐγὼ εὐρήσω ὑμᾶς ἐκατέρως ζῶντας. Ἐάν δὲ ἀνελεθεῖν ἢ θελεν ἐν ταῖς
πηγαῖς, ἀνάγκη ἦν μεταφράσαι ἕτως. Ἐγὼ ἐπανασρέψω πρὸς ὑ-
μᾶς ἐν τινὶ καιρῷ. (354) ἕτω δὲ μεταφράσας, ἐκ ἡναγκάζετο εἰπεῖν.
ὁ Θεὸς ἀκμήν ἐκ ἐκοινολόγει ἑαυτὸν, εἰμὴ ὡς ἄνθρωπος.

4. Τετάρτη. Ὁ κύριος Καλμέτ εὐρίσκει ὁμοιότη-
την μετὰ τῶν συμβάντων τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ ἀγαθῷ Νελιᾷ (355).

Τὰ αὐτὰ τῷ Καλμέτ ἔφη ὁ Μιλόρδ ὁ Μιγνώτ. ὁ δὲ
μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὰ περὶ τούτων ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα ἐν τῷ
περὶ τῶν Φοινίκων ὁ γδῶ αὐτῷ ποιήματι, μόλις δυνήσετο μὴ σύμφωνον
αὐτῷ γενέσθαι. ὁ δὲ ὑπ' ἐμῶ ἀνατιθεσθαι κυνικῶς μὴ αἰχυνθεῖς,
ἐξεφώνησε παχυλῶς ἅματε καὶ ἀηδῶς, ὅπερ ἡ σεμνότης τῷ Ὀβιδίῳ
εἰπεῖν ἐκ ἐπέτρεψεν, εἰμὴ διὰ τῶν δε τῶν ῥημάτων. *pudor est ul-
teriora loqui*, αἰχύνῃ ἐστὶ τὰ περαιτέρω λαλεῖν. μετὰ ταῦτα πρόπει
ἀρά γε θαυμάζειν περὶ τῆς ἀναιχυντίας, δι' ἧς συγκοφαντεῖ τὸν Καλ-
μέτον, ὡς τάχα εἰπόντα, ὡς τὸ ὄνομα τῷ Ὀριέως ἐστὶ τὸ τῷ Ἀβρα-
άμ; ὁ Μιγνώτος ἐπαναλαβὼν ὅπερ ἔφη ὁ Καλμέτ, εἶπεν, ὅτι ἐν
τῇ Φοινίκῃ ὠνόμαζον τὸν Ἀβραάμ τῷ ὀνόματι τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἐγεν-
νήθη, εἶπεν Οὐρίν, Οὐρίεα, τρεῖς ἄνθρωποι γεννηθέντα ἐν τῷ
Οὐρ τῆς Χαλδαίας. τῷτο δὲ τὸ πατέρωνυμικὸν ὄνομα μετενεχθῆναι
ἀπὸ τῆς Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρήγαγε τὸ τῷ Ὀριέως. εἰάν ἐν
ἡ εἰκασία αὕτη ἀποπῶ τυγχάνῃ, ἐέργω συμμετέχειν τῆς κατὰ ταύ-
της ἐπομένης χλεῦης.

5. Ἡ τῷ Θεῷ, Φησί, μετὰ τῷ Ἀβραάμ ὁμιλία, καὶ πᾶσαι αἱ
λεπτομερολογίαι μεγίστην ἐμφαίνουσιν ἀπλότητα. καθίσταται ὁ συγ-
γραφεὺς, ὥσπερ ἂν εἰ παρὴν, πάντα τὰ τε γενόμενα, καὶ τὰ λεχ-
θέντα. ὑπὸ Θεῷ ἀρα περὶ πάντων τούτων ἐφωτίω; πλὴν ὅδ' ὅτι,
ἔστιν ἕτερον ἢν εἰμὴ μυθολόγος.

Ἐξ ὅλης καρδίας δεχόμεναι τὸ θεῖον ἐμπνεύσει τὸν ἱερὸν συγγρα-
φεὰ γράφει πάντα ὅσα ἔγραψεν. εἰδέποτε ὅμως ἀχρεῖα τὰ δε ἡκιστα,
ὅτι εἰδὲν ἕτερον δύναται εἶναι, εἰμὴ μυθολογῶν, ὅταν μὴ πεφω-
τισμένον ὢν ὑπὸ Θεῷ, διηγῆται λεπτομερῶς τὰ τῆς συνομιλίας, ἐν
ἡ ὁ παρὴν. ἀρκεῖ, ὡς ἔγωγε περὶδομαι, πρὸς τὸ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς
λεπτομερολογίαις ἀληθεύειν, τὸ εἰλικρινῶς τε καὶ ἐπιπόνως μετελθεῖν
τὰ καλὰ ὑπομνήματα, καὶ τὰς ἐξηκριβωμένας διηγήσεις.

6. Λαβὼν αὐτὸς ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐπαγγελίας τῆς Θεᾶς, τῆς λεγούσης· «Καὶ ἐνδοιογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, λέγει. Οὐκ ἔστιν ἀληθὲς κατὰ τὸ γράμμα, τὸ ὅτι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς κατάγον· ἐκ τῆς Ἀβραάμ.

Τὸ εὐλογηθῆναι διὰ τινος, καὶ διὰ τῆς διαδοχῆς αὐτῆς, σημαίνει κατὰ τὸ γράμμα τὸ κατάγεσθαι ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ δεχέσθαι δι' αὐτῆς τε ἔκ τῶν ἀπογόνων αὐτῆς τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας.

7. «Ἐξέσιν, ἐπάγει ὁ αὐτός, εἰπεῖν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐκλήχθη ἐν τοῖς πλείοσι τῶν ἔθνων. ὁ δὲ χριστιανισμὸς παράγεται ἐκ τῆς Ἰσραήλ, ὁ δὲ Ἰσραήλ ἐκ τῆς Ἀβραάμ.

Πρόδες τὸ, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τῆς χριστιανισμοῦ αὐτοργῆς ἐν ᾧ πάντα (τὰ ἔθνη εὐλογεῖν), κατάγει κατὰ τὸ γράμμα ἐκ τῆς Ἀβραάμ.

8. «Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει ὁ αὐτός, πάντα τὰ ἔθνη τὰ μὴ δεξάμενα τὸν χριστιανισμόν, οἷον Ἰάπωνες, Σῖναι, Τάρταροι Τῆρκοι, καὶ λογίζον· εὐλογημένοι.

Πολλοὶ Ἰάπωνες, Σῖναι, Τάρταροι, Τῆρκοι ὠφελήθησαν, ἐνίοι δὲ ἔτι ὠφελεῖν, ὠφελήθησεται ποτε δὲ τὸ ὅλον τῶν ἔθνων. Ἔτω δὲ αἱ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἐπαγγελίαι κατ' ἐκάστην μὲν ἀληθεύουσιν, ἐν τῷ τέλει δὲ τῶν αἰώνων ἐκπληρωθήσονται. ῥῆδion δὲ ἰδεῖν τὸ ὑπ' ἐμῆς περὶ ταύτης τῆς ἀξιολόγου ὑποθέσεως ἀλλαχθ' ἴδιον διεξοδικῶς εἰρημένον (356).

9. Πολλὰς ἐπαναλαβὼν ὁ φιλόσοφος τὰ εἰρημένα, εὐμορφῶς ἐπεὶ ἀναδέκνυ διδάσκαλός τῆς Εὐσεβείας, τῆς πίστεως, τῆς τρεῖς-ας τῇ κεφαλῇ τῆς Ἐκκλησίας ὑπακοῆς (357).

Ἀλλ' ἔστιν ἀνά γε ἀναγκαία πίστις τοσούτου ζωῆς, καὶ ὑπακοῆς εἰς τὸν Πάππαν τοσούτου ἀπόλυτος πρὸς τὸ πειθῆναι, ὅτι ὁ Θεὸς θελήσας ἐφαρμοδῆναι τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀδυνατείᾳ, ἐδούληθη τῇ ἰδίᾳ παντοδυναμίᾳ ἔτω προσβαλεῖν ταῖς αἰδήσεσιν ὡς οἱ μετ' ἀλλήλων συλλαβόντες, καὶ ἀκυστὸν ποιῆσαι τῷ Ἀβραάμ τὸν τῆς ὑπ' αὐτῆς λαλόμενης διαλέκτου ἥχον· ἄδλις, σκωπτῶλη, τὰ λόγια σου πάνυ κακῶς παρομαρτῆσι τὰς ἀπρεπολογίας καὶ ἀσεβείας σου.

Ἐν ᾧ αἱ τῆς κριτικῆς ἀμφιβολίαι περὶ τῆς τῶν Σοδομιτῶν ἀμαρτίας, ἢ τῆς ποινῆς αὐτῶν.

1. **Ο** ὑπὲρ τῶν ἡθῶν ζηλῶ ἀμφιβολίαν ἐξεγείρει τῷ κριτικῷ περὶ τῆς τῶν Σοδομιτῶν ἀμαρτίας, ἢ τῆς ποινῆς αὐτῶν, ἢ περὶ μὲν τῆς ἀμαρτίας Φησὶν. „Ἐὰν ᾖτοι οἱ δύο Ἀγγελοι, ᾖτοι οἱ δύο Θεοὶ ἦσαν ἀσώματοι, ἀνέλαβον ἀρα σῶμα ὡραιότατον, ἵνα βδελυρὰς εἰς „πάντα τὸν λαὸν ἐμπνεύσωσιν ἐπιθυμίας (358).

Ἀλλὰ ὥσπερ ἂν εἰ ἀναγκαῖα ἦν ἐξαισία ὡραιότης εἰς τὸ διεφεῖ-
ραι ἄλογα ἢ πεπαλαιωμένα πάθη.

2. „Οὐκ ἔσιν ἀνδρώπινον, Φησὶ, τὸ πάντας ὁμοῦ ἐκτελεῖν τοιαύ-
την αἰσχροεργίαν, ἣν οἱ πράττοντες ζητῶσι διαπαντὶ κρυφίως πράτ-
την ἢ σιωπηλῶς.

Εἶδον πυρὶ παραδοθέντας δύο δυσυχεῖς, οἵτινες τὴν ἀμαρτίαν ταύτην ἐτέλεσαν, μεσημβρίας ὥσης, ἐν πλατείᾳ προαεῖς τινος πανταχόθεν ἀναπεπταμένη, ἀναμέσον πλήθους ἀνδρώπων ὁμοίων αὐτοῖς, ἢ διεγερόντων αὐτὰς εἰς τὸ τὴν βδελυρίαν ταύτην πράξαι. εἰάν τις τοιαῦτα βδελύγματα γέγονασιν ἐν κλίματι, οἷόν ἐστι τὸ ἡμέτερον, ἢ ἐν Βασιλείᾳ τοσούτον πεπολιτομένη, ὅπως πάντες οἶδασιν, ὅτι ποιναῖς Φρικώδεσι ταῦτα παιδεύοντο, κρίνον τὸ τί ἡδύνατο συμβῆναι ὑπὸ ἡλίον καυματηρότερον, ἢ ἐν νομῷ, ὅπως βέβαιον μὲν ἦν τὸ ὑπὲρ τῆς πράξεως ταύτης ἀκίνδυνον, ἢ δὲ ἀσωτεία, συνήθεια.

3. „Οἱ Σοδομίτις Φορυβητικῶς ἐζήτησαν τὰς δύο Ἀγγέλους ὥ-
σπερ ζητῶσιν ἐν καιρῷ ἀπορίας ἢ πείνης τὸν ἄρτον.

Ὅτε τοσαύτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ, ὅση ἢ ἐν Σοδόμοις, τότε τὸ πλη-
θος ἰδίαν νομίζει ζημίαν τὴν ὑπὸ τινος ἰδιώτου ἔνστασιν κατὰ τῶν ἀ-
χαλινώτων αὐτῶ ἐπιθυμιῶν, ὅθεν δὲ συλλογιζόμενον, τυφλῶς ἀκο-
λυσθεὶ ταῖς τῆς πάθους αὐτῆς ὁρμαῖς.

4. „Ἡ πρότασις τῆς Αὐτ. . . . ὅθεν ἔλαττον συγχέει. τὸ δὲ ὅ-
λον διαλαμβάνει ἀκαθαρσίαν ἀποτροπαιοτέραν πασῶν τῶν ἐν οἰκῇ ποτε βιβλίων μνημονομένων.

Ἡ μὲν ἐν τῇ Γενέσει διήγησις διὰ ῥημάτων τοσούτον σεμνῶν ἐκ-
πεφρασμένη ἐστίν, ὥς ἐν μὴδὲ αὐτῶν τῶν σωφρονεσάτων τὰ ὡς πλητ-
τειν. ἢ δὲ ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς κριτικῆς ἐκτεθεῖσα τοσούτον ἀπρε-
πὸς τυγχάνει, ὥς ἐν ἀναγκαδιῇ με ἕνι τῶν ἐν αὐτῇ σιωπῇται.

5. Ὁ αὐτὸς λαλῶν περὶ τῆς τῶν Σοδομιτῶν ποιησῆς, προσέθη-
σι. παρὰ πόδας τὰς δὲ. Ὁ δὲ γαμβροὶ τῷ Ἀὐτὸν κατέκνεν ἐν τῇ
οἰκίᾳ αὐτῆς μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, καὶ ἔπω ἦσαν γαμεταὶ αὐ-
τῶν.

Οὐ μόνον δ' αὖτις εἰρήλαι, ὅτι οἱ μέλλοντες ἔσεσθαι γαμβροὶ τῷ
Ἀὐτὸν κατέκνεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ σαφές εἶπετο ἐκπέφρασαι τὸ
ἐναντίον. Ἐξῆλθε δὲ Ἀὐτὸς, φησὶν ἡ Γένεσις, καὶ ἐλάλησε πρὸς τὰς
γαμβροὺς αὐτῆς, τὰς εἰληφότες τὰς θυγατέρας αὐτῆς. Ἐάν τις ἡναγ-
κάσῃ ἐξελεῖν, ἵνα λαλήσῃ μετ' αὐτῶν, ὅτι ἐ συγκα-
τέκνεν αὐτῶν.

Γεν. 19. 14.

6. Ἡ μετὰ μόρφωσις, φησὶ, τῆς Ἐδῆς γυναικὸς τῷ Ἀὐτὸν (359)
εἰς ἀνδριάντα ἀλάτῃ ἐσὶ μεγάλη σκανδάλις πέτρα (360).

Τὸ τῆς γυναικὸς τῷ Ἀὐτὸν σῶμα τῆς ζωῆς τερηθεὶς, καὶ ἀλάτῃ
ἐγκῇ γεγονὸς ἐν τόπῳ ἀλάτων πλήρῃ, ἔδεν παρὶς ἡ σκανδαλί-
σαι δυνάμενον διακριτικὸν ἄνδρα. τῷτο δὲ μόνον ἐστὶν ὅπερ διαλαμβά-
νεται ἡ τῆς Γενέσεως, καὶ ἡ τῆς βιβλίου τῆς Σοφίας διήγησις πάντα δὲ
τὰ παράδοξα, τὰ ὑπὸ τινῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων προσεθέν-
τα (361) τοῖς εἰρηκόσιν αὐτὰ ἐπιστρέψαι δεῖ, ὅ μὴν πέτραν σκανδάλις
λογίζεσθαι τὴν διήγησιν.

Γεν. 19. 14.

Σοφ. 10. 7.

7. Ἰδὲ τελευτᾶτον ἡ μεγάλη κατὰ τὸν κριτικὸν δυσκολία. Πῶς
ἦσαν πέντε πόλεις τοσούτον πλοῦσαι καὶ διεφθαρμέναι, ἐν ταύτῃ τῇ
φοβερᾷ ἐρήμῳ, τῇ ὀλοχερῶς ἐσέρημένη πόλιν ὕδατος, ὅπως ἔδεν
ἕτερον ἰδεῖν ἕνεσιν, εἰμὴ νομαδικὰς τινὰς Ἀραβας κλέπτας καὶ ἀλή-
πτας;

Ἡ ἀπέκκρισις ἀφ' ἑαυτῆς περίσεται. ὁ τόπος ἔστι ἡν καρπο-
φορώτατος καὶ ἀρεστότατος πρὶν τῆς κατὰ σφοδρῆς, τῆς κατὰ σφοδρῆς
αὐτὸν ἀφῆδεςτον. Ἐπεὶ δὲ, λέγει ὁ ἱερὸς ἱστορικὸς, πᾶσαν τὴν πε-
ρίχωρον τῇ Ἰορδάνῃ, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη, πρὸ τῆς καταστρέψαι
τὸν Θεὸν Σόδομα καὶ Γόμορρα, ὡς ὁ παράδεισος τῷ Θεῷ, καὶ ὡς ἡ γῆ
Ἀιγύπτου, ἕως ἐλθεῖν εἰς Ζόγορα. Συμφωνεῖ δὲ κατὰ τῷτο τοῖς ἡ-
μετέροις ἱεροῖς βιβλίοις ἡ ἐθνικὴ ἀρχαιότης. Ὁ Στράβων λέγει ῥη-
τῶς. Τῷ δ' ἔμπυρον τὴν χώραν εἶναι τὰ ἄλλα τεκμήρια φέρουσι πολ-
λά, καὶ τὸ πέτρας τινὰς ἐπικεκαυμένας δεκνύουσι τραχείας περὶ Μοα-
σάδα, καὶ σύραγγας πολλαχῶς, καὶ γῆν τεφρώδη. σαγόνας τε πίσεως ἐκ
λιθασμάτων λαβομένας, καὶ δυσώδεις πόρρωθεν ποταμὸς ζέοντες, κατοι-
κίας δὲ ἀνατετραμμένας ἀποράδην. ὡς περὶ τὸν τοῖς Ἰρρυλλομένοις ἀ-
πὸ τῶν ἐγχωρίων, ὡς ἄρα ὡκάντο ποτε τρισκαίδεκα πόλεις ἐνταῦθα,
ὧν τῆς μητροπόλεως Σοδόμων σώζοιτο κύκλῳ ἐξήκοντά τις σταδίων
ὑπὸ

Γεν. 13. 10.

Στράβ. Β. 16.
σ. 1108. τὸς
ἐν Ἀμερ. ἐκδ.

Γέν. β. γ. 19.
Σολ. 116 φ. 3.

πρὸ τεταμένων, καὶ ἀποφουσημάτων πυρρῶν καὶ θερμῶν ὑδάτων ἀσφαλ-
τωδῶν τε καὶ θειωδῶν ἢ λίμνη προπέτοι, καὶ πέτραι πυρίλιπτοι γένοι-
το. αἶτε πόλεις, αἱ μὲν καὶ ἀποθεῖν, ἃς δὲ ἐκλείπεν οἱ θυνάμενοι
φυγεῖν. Ὁ δὲ Τάκιτθ, καὶ ὁ Σολῆθ τῷ αὐτῷ σχεδὸν λαλῶσι τρό-
πῳ. „Διηγνύνται, φησὶν ὁ Τάκιτθ. τὰς πλησίον τῆς λίμνης πεδιάδας,
τὰς ἀλλοτὲ ποτε καρποφόρας, καὶ πόλεων μεγάλων πλήρεις, καὶ ἀ-
καυθῆναι ὑπὸ τῆς πεσούσης ἐμπύρου κόνεως. καὶ τὰ μὲν ἴχνη ἐτι ὑ-
πάρχουσι, πᾶσα δὲ ἡ γῆ καὶ ἀφλεχθεῖσα, τὴν καρποφόρον ἀπώλεσε
δύναμιν. . . . Σύμφωνός εἰμι τῷ, ὅτι αἱ τῶ νομῆ τῆς ἐπίσημοι πό-
λεως ἑρανίῳ πυρὶ ἀλλοτὲ ποτε κατεκαύθησαν, συλλογίζομαι ὅμως,
ὅτι ἡ γῆ, καὶ ὁ περιέχων αὐτὴν ἀήρ ἐξηλωκώθησαν ὑπὸ τῆς κακῆς
τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης ποιότητος.

Οὗτοι ἄρα οἱ εἰδωλολάτραι συγγραφεῖς δύνανται εἶναι φασὶ τὰ αἰτία
τῆς ἐνεσώσεως κατασάσεως τῶ νομῆ, ἐν ᾧ ἕκαστο τὰ Σόδομα, τὴν πτω-
σιν τῆς ἐμπύρου κόνεως τῆς τὸν τόπον καταφλεξάσης, καὶ τὴν ἐκπύρω-
σιν τῶν θερμῶν καὶ ἀσφαλτωδῶν ὑδάτων, τῶν διὰ τῶν ρηγμάτων τῆς
χιωδεῖσης γῆς ἀναδοθέντων ἐκ τῶν ὑπογείων δεξαμενῶν αὐτῶν, καὶ
συσησάντων τὴν ἄλγαι τῆς σήμερον ὑφισταμένην δυσώδη λίμνην, τὰ αὐ-
τὰ αἰτία δυσὶ ῥήμασιν ἐδήλωσεν ἡ Γένεσις, διδάξασα ἡμᾶς ἐν μὲν τῷ
δεκάτῳ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τὴν κοιλάδα Σιδήμ (362) ἐν ᾗ ἡ πόλις
Σοδόμων κατ' αὐτὴν τὴν εἰσοδὸν αὐτῆς ἕκατο, περιέχεον ποικίλας ἀσ-
φάλτους πηγὰς. ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ, τὸ βρέξαι τὸν Θεὸν ἐπὶ
τὴν γῆν ταύτην πῦρ καὶ θεῖον. ῥᾶλλον ἐν κατανοῆσαι, ὅτι τὸ ἐκ τῆς ἑ-
ρανῆς πεσὸν πῦρ ἐπὶ τὴν ἀσφαλτώδη γῆν, κατέκαυσεν αὐτήν. ἐξ ἧς
χιωδεῖσά τε ἡ ἀνοίξασα, ἀνέδωκεν ἐκ τῶν ἄντρων, ἐν οἷς ὁ Ἰορδάνης
ἱβυδίζετο, τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα ὕδατα σὺν τῇ ἀσφάλτῳ.

Γέν. 19. 24.

„Ἐλθέτω νῦν ὁ φιλόσοφος εἰπεῖν, ὅτι ἡ μὲν λίμνη ἐξ ἀνάγκης
ὑφίστατο, καὶ συνίστη τὴν τῆς Ἰορδάνης πλημμύραν, ἀκατάληπτον δὲ ἐ-
σι τὸ πῶς ἦσαν ἐκεῖ πέντε πόλεις τοσούτον πλυσταί. Ἀδιάκριτος
πάντως ἐφάνη, βιάσας ἑαυτὸν ἐνασπεῖραι ἀμφιβολίας περὶ τῆς τῶν
Σοδομιτῶν ἀμαρτίας, καὶ τῆς τῶν ποιῆς.

8. Τελεῖσθαι τὴν περὶ τῆς περιφύμης τῆς ἔργα ραφωδῆσαν αὐτῆς.
λέγουσι. Οὐ κατανοῶμεν τὸ διατί αἱ τῆς Ἀλὼτ θυγατέρες, ἐφοβήντο τὸ
τῆς κόσμου τέλος.

Οὐκ ἔστι δυσκατανόητον τὸ πῶς, ἐν καιρῷ, καὶ ὅν νεκρὰ ἐτι ἦν
ἡ τῆς κατακλυσμῆς μνήμη, δύνανται ἰδεῖν πάντα τὸν περίεχον τόπον
φλογὶ πυρὸς περιεκαλυμμένον, ἐφαντάσθησαν, ὅτι κοινὴ μὲν ἦν ἡ
πυρκαϊὰ ἐκεῖνη, ἡ δὲ τῆς Θεοῦ ὑπεράσπισις, ἡ ὑπ' αὐτῶν ἐν τῷ συμ-
βάντι.

βάντι τῷ αἰσθητῶς ὁρωμένῃ, ἢ ἔσωσεν εἰμὴ αὐτὰς, καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, καθὼς ἄλλοτε τὸν Λῶε μόνον, καὶ τὸν οἶκον αὐτῶν.

9. Ὁ σοφὸς ἔτι κατασκοπάζει ἐνταῦθα διὰ πόλεως, τὴν Σηχωρ, καὶ τὴν Τσοχάρ, μὴ εἰδὼς, ὅτι ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐστίν, ἄλλως μὲν ὑπὸ τῶν Μασσορεθῶν, (362) ἄλλως δὲ ὑπὸ τῶν Λατίνων μεταφρασῶ μετὰ τῆς Ἑβδομήκοντα προφερόμενον.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν. ΙΑ'.

Περὶ τῆς ἐν ὑπῆρχε πόλις καὶ Βασιλεὺς ἐν τῇ τῶν Γεράφων περιχώρῳ.

1. Ἰδὼς ἐν ἑτεροειδέῃ ὑποθέσει ἄλλοτι, κατ' αὐτὸν ἑκτακτον. „Βλέπομεν Βασιλέα ἐν Γεράφοις, ἐν ἐρήμῳ φοβερᾷ, ὅπως μετ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἑδεμῖα ὑπῆρξε κατοικία.

Ἦγνυται ἄρα ὁ πάνσοφος ἔτι, ὅτι τὰ Γεράρα ἦσαν πόλις ἐπισκοπικὴ, εἰς δὲ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς ὑπέγραψεν ἐν τῇ κατὰ τὴν Χαλκηδὸνα Σύνοδον. ὁ δὲ θεὸς Ἰερώνυμος, ὁ Θεοδώριτος, ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος, καὶ ὁ Σωζόμενος λαλοῦσι περὶ αὐτῆς, ὡς περὶ ἀξιολόγου πόλεως τῆς Παλαιστίνης; (364) ἵνα τι ἢ μετήλθε τὸν Ρελάνδον;

2. Ἡ Σάρρα, Φησὶν, αἵρεται πάλιν διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς, ὡς αὖτε καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἡ Γραφὴ ἐπιγράφει αὐτῇ ἔτη ἐνενήκοντα.

Δέκα ἔτη εἰσὶν ἐξότῃ ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἰσραήλων ἀποκριθεὶς αὐτῷ, εἶπε. „Τὸ θαῦμα τὸ τὴν Σάρραν κατασησαν μητέρα θηλάσσαν τὸ βρέφος αὐτῆς, παρέχεν αὐτῇ καὶ καλλοσύνην νεωτέρας ἡλικίας. ἑδεμῖα δὲ μήτηρ ἐστὶ ῥύσις, ἐδὲ τῷ γήρατι ἐφ' ἑαυτῇ.

Εν τῇ ἐπίσταμ-
τις τὸν τ.
Τὸ μ. τῶν ἐπ.
σολ. τῶν ἐπ.

3. Ἡ Σάρρα τότε εἶχεν ἐν γαστρὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἰσαάκ.

Ἀλλὰ τῷλάχισον ἔκ ἧν καιρὸς πολὺς, ἐξότῃ συνέλαβε. διότι ὁ Ἀβραάμ, ὅτε προεῖπεν αὐτῷ ὁ Θεός, ὅτι ἡ Σάρρα συλήφεται, εὐθὺς ἀπηλθεν εἰς τὰ Γεράρα.

4. Ὁ Ἀβραάμ μετέρχεται τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν μετήλθεν ἐν Αἰγύπτῳ.

Τὸ το πεποίηκεν, ἐπειδὴ ἐν ταῖς αὐταῖς εὐρέθη περιστάσεων.

5. Ὁ μὲν Ἀβραάμ λέγει, ὅτι πράγματι καὶ ἀληθεῖς ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν, θυγατέρα τῆς ἰδίας πατρὸς, ἔκ τῆς μητρός. οἱ δὲ ὑπομνηματισταί φασιν, ὅτι ἦν ἀνεψία αὐτοῦ.

Ἐνδε-

Ἐνδεχόμενως ἀληθεύσει, διότι τὸ τῆς ἀδελφῆς ὄνομα παρὰ τε τῇ θείᾳ Γραφῇ ἔ τοῖς Ἀνατολικοῖς γενικωτέραν, ἢ παρ' ἡμῶν ἔχει σημασίαν. πολλὰ μὲν δὲ ἐκλαμβάνει γενικῶς ἀντὶ συγγενίδος.

6. Ὁ Θεὸς δὲ ὁνειρεῖται δηλοποιεῖ τῷ τῶν Γεράρων Βασιλεῖ, ὅτι ἢ Σάρρα ἐστὶ γυνὴ τῆς Ἀβραάμ.

Ταῦτο δείκνυσιν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῶν Γεράρων ἐλάτρωσε τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, καθάπερ ἔ ὁ Μελχισεδεκ, ἄλλος ὢν Βασιλεὺς τῆς αὐτῆς τόπῃ.

7. Οὗτος ὁ Βασιλεὺς, ἢ ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων τῶν Βεδῶνων (363) δίδωσι τῷ Ἀβραάμ πρόβατα, βόας, δέκας, δελίδας, ἔ χίλια ἀργύρια, ὥσπερ ἢ ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς.

Ὁ τῶν Γεράρων Βασιλεὺς εἶχεν οἶκημα καθ' ἑσθλότην, ἐπομένως ἐκ ἧν ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων τῶν Βεδῶνων. ἀλλὰ ἢ αὐτοὶ οἱ τῶν Βεδῶνων Ἀράβων ἀρχηγοὶ ἄχρι τῆς σήμερον πλῆστοι εἰσιν ἐν ποιμνίοις, ἢ δούλοις, ἔ ἀργυρίῳ.

8. Ὁ τῶν Γεράρων Βασιλεὺς Ἀβιμέλεχ ἐκ ἧν ὁμόθησκ' τῷ Ἀβραάμ.

Ἐκατέρῃ αὐτῶν ἐγνώριζε τὸν ἀληθινὸν Θεόν. ἔ διέφερον δὲ, εἰμὴ κατὰ τὴν περιτομὴν, ἣν μετ' ἔ πολὺ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἢ τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐτετάλατο.

9. Ὁ Ἀὐτ, ὃν ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς θαυματουργικῶς διεφύλαξεν, ἐκ ἧν ἐκ τῆς σπέρματός τ' Ἀβραάμ.

Ἦν ἀνεψιὸς αὐτῆς, δίκαιός τε ἢ τὸν Θεὸν φοβόμενος καθάπερ ἢ ὁ Ἀβραάμ.

10. Ὁ Ἀὐτ τῇ διτλῇ αἰμομιξίᾳ ἔγονε παῖδες δύο ἐθνῶν ἐδώ-λολαίων.

Ὁ Ἀὐτ γέγονεν αἰμομίκτης ἀκυσίως, ἢ μετὰ τὴν ἐκ τῶν Σοδόμων φυγὴν αὐτῆς. ὁ δὲ κριτικὸς ἤθελεν ἰδεῖν τὸν Θεὸν συγχέοντα τὸν Ἀὐτ μετὰ τῶν Σοδομιτῶν εἰς ποινὴν τῆς ἐμὴς γεγεννημένης ἀμαρτίας μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς, ἢ τῆς ἐδώλολαίρειας τῶν Μωαβιτῶν, ἢ Ἀμμωνιτῶν, ὧν οἱ πατέρες ἐπὶ ἡσαν γεγεννημένοι. Ἰσαυτῆς εἰσιν αἱ δυσκολαί. αἱ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῖς σοφοῖς ὡς καινὰ ἀναγέλλόμεναι.

11. Σκληρότατον δοκεῖ, φησὶν ὁ αὐτός, ἢ ἀπάνθρωπον ἢ ἀπο-σολὴ τῆς παλακῆς ἐπρωτοτόκῃ τῆς Ἀβραάμ ἐστὶν ἔρημον μετὰ ἡμα-ματ' ἄρτε, ἢ ἀσκή ὕδατος. . . Οὗτος πέμπει ἐκάτερον τῶν, ἢ ἀναποθάνῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Οὐδαμῶς. ὁ Ἀβραάμ ἐκ ἀπέστειλεν ἐκάτερον αὐτῶν, εἰμὴ ἐπὶ τῇ ἐγγύσει, ἢ τοῖς προσάγμασι τῆς Θεῆς. ὁ μὲν Κύριος ἐναγγέλλων αὐ-τῷ

τῷ ταῦτα, ἔπειτα. Καὶ τὸν υἱὸν τῆς παιδείας ταύτης εἰς ἔθνη
 μέγα ποιῶν αὐτὸν, ὅτι σπέρμα σὸν ἐσίν. Ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἐκ
 ἐπελάθετο τῶν τῇ Α' γὰρ προρρηθέντων. Ἔσται (ὁ Ἰσμαὴλ) ἄ- Γεν 16. 12.
 γροικῶ ἄνθρωπος. αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντα, καὶ αἱ χεῖ-
 ρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ κατοικήσει. Ὁ Ἀβραὰμ ἐν πεπληροφορημένῳ ἦν περὶ τῆς εἰ-
 δικῆς προνοίας τῆς ἐπαγγελνύσεως ἐπὶ τὸν Ἰσμαὴλ, δεκαεπτάετη
 τότε ὄντα, (366) καὶ ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ τὴν Α' γὰρ. Πολλῶν δὲ
 βέλτιον ἦν τῷ φιλοσόφῳ τῷ ἐπιστῆσαι τὸν νῦν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν τῶν
 ἐπαγγελιῶν τῶν ἐκπλήρωσιν, ἥτις ἄχρι τῆς σήμερον αἰδητῶς ὁρά-
 ται ἐν τῷ διηγεῶσι ὑπάρχοντι γένει τῶν Ἀράβων, τῶν τῷ Ἰσμαὴλ
 ἀπογόνων, καὶ ἐν τοῖς κτήμασι, καὶ τῇ ὑπερηφάνῳ γνώμῃ τῇ ἐρημικῇ
 τῆς λαοῦ, ἥπερ ἐκβοᾷ μετὰ τὸν Βυλαγγέρον. Ποιόντες τὸ
 ὑπεργήμα τῇ τῆς κτίσεως δημιουργῇ, τῇ τῇ καταβαίνειν ἑρᾶν-
 οῦν ἀπὸ τῆς αἰωνίας θρόνου αὐτοῦ, ἵνα τὸ φέαρ δείξῃ τῇ πτωχῇ δι-
 λίδι; Αἰλεῖ δὲ ὡστερ ἂν εἰ ὁ Θεὸς, ὅτε νοθεύει τὸς ἀνθρώπους, καὶ
 προνοεῖ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, κατελμπαίει τὸν αἰώνιον αὐτοῦ θρό-
 νον. καὶ ὡστερ ἂν εἰ ἡ πτωχὴ θέραινα ἐνώπιον τῶν τῇ δημιουργῇ ὁφ-
 θαλμῶν ἔργον ἦν εὐτελές, ὥστε τυχεῖν τῆς ἐπισκέψεως τῆς αγαθό-
 τητος αὐτοῦ, περὶ χρησιν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θεῶν αὐτοῦ ἀπο-
 φάσεων.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΒ'.

Περὶ τῆς τῆς Ἀβραὰμ θυσίας.

Ι. Πολλὰ ἀποκαλύπτει τῷ κριτικῷ ἡ τῆς Ἀβραὰμ θυσία. Ἡ
 Γένεσις, φησὶν εὐθύς, ἐκ ἐγγραφῆς ὑπὸ τῆς Μωϋσέως, ἧς μὴ εἰσελ-
 θῶν εἰς τὴν Χαναὰν, ἐκ ἡδύνατο γινώσκεν τὸ τῆς Ἀμορίας ὅρος (367).
 Ἀριστὶ κανὼν ἐπικρίσεως ἔστι. κατὰ τὸ τῶν, ὑποθετικὸν
 κρίνεται τὸ βιβλίον ὅσῳκις ἀναμνησκει τόπον, ὃν ὁ τῆς συγγρα-
 φεύς ἐκ εἶδεν. ἐκ τῆς ἡ περὶ τῆς δωδεκάτης Καρόλης Ἰστορίας, καὶ τὸ
 τῆς καθολικῆς Ἰστορίας δοκίμιον ἔσονται βιβλία ὑποθετικά. διότι ἐδὲ
 ἐν ἀποσίματι λεγὼν ἑκατὸν ὁ κύριος Βολτέρος (ὁ τῶν συγγρα-
 φεύς) προσεπέλασε τοῖς δυτὶ τριτημορίοις καὶ ἐπέκενα τῶν ἐν αὐτοῖς
 μνημονουμένων ὑπ' αὐτοῦ τόπων. ὁ δὲ Μωϋσῆς προσήγγισέ τι πλεον
 τῷ ὅρει τῆς Ἀμορίας, ἐστὶ ἐν ὁλόκληρον στρατοπεδεύσας ἐγγύς τῆς
 λέγας ὀκτώ, ἢ ἐννέα.

ἐκς Εὐ.
γγ. Προφ.
Α' ρθρ. 8.

2. Ὁ Σαγχωνιάδων διδάσκει ἡμᾶς, τὸν ἴλον πρὸ πολλῶ θυ-
σιάζει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰεσδ.

Ἀνωτέρω ἐδείξα, ὅτι ὁ Σαγχωνιάδων εἰδὼν ἕτερον πεποίηκεν, εἰ
μὴ μεταχρηματισμὸν τῆς περὶ τὸν Ἀβραὰμ ἱστορίας.

3. Ὁ Ἀβραὰμ ἑκατονεξηκοντῆς ὢν, ἡ τελέχισον ἑκατον-
τῆς ἕτεμεν ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ ὄρους Ἀμορία τὰ ξύλα εἰς τὸ κα-
τακαῦσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. πρὸς δὲ ἐμπυρισμὸν ἀνθρωπίνου σώματος ἀ-
ναγκαῖα ἐστὶ τελέχισον μία ἅμαξα ξύλων ξηρῶν πλήρης.

Ἀφορμὴν παρέχει νοῆσαι, ὅτι περὶ τῆς ἡρώτησέ τινα δῆμιον.
ὁ δὲ Ἀβραὰμ τότε εἰδὼς ἑκατονεξηκοντῆς ἦν, εἰδὼς ἑκατοντῆς, ἀλ-
λὰ περίπευ ἑκατονεικοσιπεντῆς. ἐκ αὐτοῦ δὲ μόνος ἕτεμε τὰ ξύλα,
ἀλλὰ μετὰ τῶν δύο δούλων, τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἕως τῆς τοῦ
ὄρους ὑπωρείας.

4. Ὁ Ἰσαὰκ ἦν τότε ἑτῶν μόνον δέκα ἢ τριῶν.

Ἐν τῇ ἐφεξῆς σελίδι ὁ αὐτὸς ἐπιγράφει αὐτῷ ἔτη τριάκοντα ἢ
ἑπτὰ. ἡμεῖς δὲ διορίζομεν αὐτῷ εἴκοσι ἢ πεντε.

5. Τὸ τῷ Ἀμορία ὄρεϊ ἐκ ἔστιν ἄλλο τι, εἰμὴ ἀπότομος, ἢ
ἡγυμνὴ πέτρα, ἐφ' ἧς εἰδέποτε εἰδὼς ἔν ὑπῆρξε δένδρον.

Τῆτο δηλοῦ ἀκριβεστάτην εἰδήσιν τῆς ποιότητος τῆς γῆς, τῆς ἑ-
τη χιλία ἢ ἑκατὸν ἐπικεκαλυμμένης ὑπὸ τῶν οἰκοδομημάτων τοῦ βω-
μοῦ, τῷ ὑπὸ τοῦ Ὀμαρ ἐν τῷ ἐβδόμῳ αἰῶνι ἀνεγερθέντος. Ὁ Μιχαή-
ας, ὁ πρεπόντως μικρόντι πλεον τῶν ἀπίστων τῶν εἰδῶς τὴν τοῦ ὄ-
ρους τῆς γῆς, πρὸ ἑτῶν περίπευ δύο χιλιάδων ἢ πεντακοσίων ἔλε-
γεν, ὅτι τὸ ὄρος, ἐν ᾧ ὡκοδόμητο, ὁ τῷ Σολομῶντος ναὸς, ὡς ἀγρὸς
ἀροτρίαθῆσεται διὰ τὴν τοῦ ἐν αὐτῷ οἰκοδομήματος καταστροφὴν. τῆ-
το δὲ ὑποτίθεται, δυνατόν εἶναι ἀναβλαστῆσαι ἐκεῖ καὶ γὰρ ἐν δέν-
δρον. ἰσέον ὅμως, ὅτι εὐσεβὴς ἔστι φιλόσοφος ταῦτα πάντα λογί-
ζεται ὡς τῶν τολμηρῶν σοφῶν προτάσεις. βαβαὶ τῶν τοιούτων σοφῶν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΓ'.

Περὶ τοῦ εἶναι ἢ μὲν τιμὴ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἀγοραθέντος ἀγροῦ
ἢν ὑπερβολικὴ, τὸ δὲ ἀργύριον τότε ἰσότημον τῷ χρυσῷ.

1. Τὰ ἐξῆς μόνος ὁ κριτικὸς ἐσημεῖωσε. Πωλῶσι τῷ Ἀβραὰμ ἀ-
γρὸν ἢ ἀπῆλαιον σίκλων τετρακοσίων. ὁ δὲ σίκλος ἐτιμήθη λίτρων
ἢ τριῶν, ἢ τεσσαρῶν σολδίων τῶν ἡμετέρων νομισμάτων. οἱ τετρακό-
σιοι ἀγροὶ σίκλοι ἰσότημοί εἰσι λίτραις τῶν αὐτῶν νομισμάτων χιλίαις
δια-

διακοσίαις ὀγδοήκοντα. ἡ τιμὴ αὕτη δοκεῖ ὑπερβολικὴ ἐν τόπῳ τοσούτον πτωχῷ τε καὶ ἀκάρπῳ, οἷος ἦν ἡ Χεβρών.

Τοιαύτην ἀρα πληροφορίαν ἔχεν ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος περὶ τῆς τιμῆς παντὸς τμήματός τῆς ἐν Χεβρών γῆς. κατεμέτρησε μὲν τὴν γῆν, τὴν τῷ Ἀβραάμ δοθεῖσαν, καὶ κεκαλυμμένη τὴν σήμερον ὑπάρχει τῷ τῶν Τῦρκων βωμῷ. ἐτίμησε δὲ τὸ ἀσηλαιον, τὸ τοσούτον ἐν τοῖς ἐκεῖ τόποις τιμώμενον, ὅσον παρ' ἡμῶν τὸ οἰκητήριον, ὡσαύτως καὶ τὰ περὶ τὸν ἀγρὸν πεφυτευμένα δένδρα, τὰ πολύτιμα ὄντα ἐν ἀγόνῳ τόπῳ. εὔρε δὲ τὸ ὅλον τὴν τιμὴν ἑπταπλασίονα τῶν χιλίων διακοσίων ὀγδοήκοντα λίτρων. ἔξετασέον ἐν τὰ περὶ τῆς. Ἡ μὲν Χεβρών, ἡ ὑπο τὴν τῶν Τῦρκων διοίκησιν περιέχει πλέον ἢ δέκα χιλιάδας ψυχῶν. Ἐν δὲ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς χωρὶς τῆς καλυμμένης Εὐχαλλῆ ἕως τῆς Χεβρώνος, ἀμπελοεῖσι, ῥάγας φέρουσαι δακτύλῳ ἰσομεγέθους. καὶ παράδεισοι πᾶν εἶδος ὀπώρας καρποφορῦντες. ἡ δὲ Χεβρών σχεδὸν ἰσομεγέθους ἐστὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ. καὶ αἱ μὲν ἐν αὐτῇ οἰκίαι ἐκ πέτρας καλῆς ὠκοδόμηται, ὁ δὲ τῶν Τῦρκων βωμὸς ἰσομεγέθους τῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ ἁγίῳ τάφῳ ναῷ. Δοκεῖ δέ μοι, ὅτι ἐν τοῖς δε νομῷ δυνατόν ἦν εὐρεθῆναι γῆν τιμωμένην χιλίων διακοσίων ὀγδοήκοντα λίτρων. πρὸ δὲ τῆς μνημονοῦνται συγγραφῆς (τῆς νέας περιηγήσεως τῆς ἁγίας γῆς) ὁ πατὴρ Εὐγένιος εἶπεν. Ἡ Χεβρών κατοικεῖται ὑπὸ Τῦρκων, καὶ Μελάνων, καὶ Ἰσδαίων, πᾶσα δὲ ἡ περιχωρὸς αὐτῆς λίαν τερπνὴ καὶ καρποφόρος, αἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἀμπελοεῖς φυλὴν φέρουσαι γλυκεῖαν, ἐξ ἧς οἱ Μωαμεδίται γλυκύος τι κατασκευάζουσιν ὠχρὸν ὡς τὸ χρυσεόν, ἔκρεῖτον λογιζόμενον παντὸς ἑτέρου τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ γῇ, ἀριστὶ δὲ αἱ ὀπώραι περὶ δὲ τὴν Χεβρώνα, τὴν ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς νεκρᾶς θαλάσσης πρὸς ἀνατολὰς λέγας περίπευ ἑπτὰ, βλέπων δια τὴν τῷ τόπῳ ἀγαθότητα πολλὰ χωρὶς ὑπὸ Μελάνων οἰκούμενα.

2. Ἡ Ἑρρέθη, προσέθησιν ὁ αὐτὸς, ὅτι ὁ Ἀβραάμ ἀπέδοτο τὰς τετρακοσίας σίκλιν διὰ τῶν ἐν χρήτει δοκίμων νομισμάτων. ἀλλ' ἔκ μόνον τότε, νόμισμα ἓκ ἦν ἐν τῇ Χαναάν ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοτε ποτε οἱ Ἰσδαῖοι ἐν τῇ γωνίᾳ, αὐτῶν ἐτύπωσαν νόμισμα.

Ἡ Γένεσις ὡς ἐδόξως λαλεῖ περὶ νομίσματος ἐν γωνίᾳ τετυπωμένον, ἀλλὰ λέγει ῥητῶς, ὅτι τὸ ἀργύριον τῷτο ἐδόθητε καὶ ἐλήφθη ἐν βάρει ἐζυγοσατωμένῳ. ἡ λέξις σίκλη παράγεται ἀπὸ τῆς χαγαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ζυγοσατεῖν, ἀρά γε δὲ οἱ τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος Χαναῖται, οἱ τοσούτον περιφανεῖς ἐμπόροι ἓκ ἐνεπορευοντο διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, περὶ δὲ τὰ ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνα-

Bbb 2

νομέ-

Γεν. 23. 17.

Ο'ραβ. 4. κ.
18. τῆς νέας
περιηγ. τῆς ἁγ.
γῆς.

Εὐγ. β. 1. κ.
17. σ. 186.
τῆς περιηγ.
τῆς ἁγ. γῆς.

Γεν. 23. 16.

νομένους ὑπὸ τῆς κριτικῆς, εἶπεν περὶ τῆς ὅτι οἱ Ἰσραῖλοι ἔδεδεπον ἐν τῇ γωνίᾳ αὐτῶν ἐτύπωσαν νόμισμα, ἐγὼ μὲν ἀπέδεξα αὐτῷ τὸ ἐναντίον, (368) αὐτῷ δὲ ἀπεκρίνατο ἔδεν. φλήναφε ματαίωφρων, τοσῶτον ἐξώκειλέσε τὸ πάθος, καὶ ἡ μανία τῆς ἐμφαίνεν σεαυτὸν σοφὸν, ὥς κατὰ τῶν βεβαιωτάτων κατὰβοᾶν ὑπομνημάτων.

ἀν. 24, 22.

3. Ἐν τῇ ἐφεξῆς σημειώσεται φάνη εὐδοκιμώτερον. Ὁ Ἐλεάζαρ, φησὶ, δωρεῖται δύο ἐνώτια χρυσᾷ ἰσοβαρῇ δύο σίκλοις. τῷ τῷ δωρον λιτρῶν μόνον ἔξ, καὶ σολδίων ὀκτώ.... Τῶν ψελλίων δὲ ἡ τιμὴ λίτραι τριακονταδύω.

Ἡκόσασμεν αὐτῷ εἰπόντων, ὅτι ὁ σίκλος τετρήμται λιτρῶν τριῶν, καὶ τεσσαρῶν σολδίων, ὁ δὲ σίκλος περὶ ὃ ὁ λόγος ἦν ἀργυρῆς. διότι ὁ Ἀβραάμ ἀργύριον κατέβαλεν ὑπὲρ τῆς κτήματός αὐτοῦ. διὰ κατ' αὐτὸν τὸ χρυσίον ἰσότημόν ἐστι τῷ ἀργυρίῳ. κατ' αὐτὸν γὰρ ἡ μὲν τῆς ἀργυρῆς σίκλος τιμὴ εἰσὶ λίτραι τρεῖς, καὶ σολδία τέσσαρα, τὰ δὲ ἐνώτια τὰ συγκεῖμενα ἐκ δύο σίκλων χρυσῶν εἰσὶ δῶρον λιτρῶν ἔξ, καὶ σολδίων ὀκτώ. ὑποτίθεμαι, αὐτὸν νῦν μόνον μὴ λογιζῆναι διαφορὰν τιμῆς χρυσῆς ἀργύρης. Οἱ μὲν δύο χρυσοὶ σίκλοι, ὧν ἑκάτερος ἕγγια ἰσοβαρῆς, συγκροτῶσιν ἕγγιας δύο. τὰ δὲ ψέλλια ἰσοβαρῇ ὄντα ἑκατά σίκλοις, ἕγγιας ἑκατά τῶν αὐτῶν μετάλλων. τῆς δὲ δῶρος ἄρα τῶν ὑπὸ τῆς Ἐλεάζαρ προσενεχθέντος ἡ ὅλη τιμὴ λίτραι ἦσαν ἐκ τῶν ἡμετέρων νομισμάτων περίπερ χίλια καὶ ἑκατόν, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τῆς Βαλγάτης ἀνάγνωσιν, ἥπερ ἐνταῦθα ὁ κριτικὸς ἔπεται ἔντε τῇ μεταφράσει, καὶ τῇ σημειώσει αὐτοῦ. τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν ὕφος διαλαμβάνει, ὅτι ἕκασον νεζέμ, ἐνώτιον, ἰσοβαρὲς ἦν ἐνὶ βεκεαχ, ὅπερ ἐστὶν ἡμίγγιον, συμφωνῶν τῇ Βαλγάτῃ περὶ τῶν ψελλίων βάρους (369).

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν. ΙΔ'.

Περὶ τῶν τῆς κριτικῆς ματαίων ἐνστάσεων κατὰ τῆς Χεττῆρας, ἃ τῶν πρωτοτοκίων δικαίωματος.

1. **Π**ισεύουσι, φησὶν, ὅτι ἡ Χεττῆρα ἦν Χαναναία.

Ἐνδεχομένως αὐτὸς μὲν ἐστὶν ὁ τῷ τῷ πισεύων. τὴν δὲ λαχίσον ἐγὼ ἔδεναι τῶν ὑπομνηματιστῶν οἶδα τῷ τῷ φρονεῖν. Ἀ. ποῖαν παρὰ νότον ἔχει τὸ, ὅτι ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὅρκον ζητήσας παρὰ τῆς παιδὸς αὐτοῦ περὶ τῆς μηδέποτε λαβεῖν γυναῖκα τῷ Ἰσαὰκ ἐκ τῶν Χαναναίων, ἔλαβεν αὐτὸς γυναῖκα τῆς αὐτοῦ γένους;

2. Τὴν αὐτὴν διάθεσιν δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐν ταῖς εἰς τὴν γέννησιν τῆς Ἡσαΐ, καὶ Ἰακώβ συμειώσεσιν αὐτῇ. Ἡ γυνὴ, Φησί, δύναται αἰδοῦν θῆναι ὀδυνῶν, ἡμὴν καὶ δύο ἐμβρύων ὑπ' ἀλλήλων τυπομένων. πρὸς τῆτοις σπανίως γεννᾶται βρέφος ὅλον δασύ. ἔθεν ἥτερον σπάνιον ἐστὶ, τὸ τὸ ἕτερον ἐμβρυον ἐπιλαμβάνεσθαι τῷ ποσὶ τῷ ἑτέρῳ. ταῦτα ἔτι συμβαίνουσιν.

4. Ὡς κερτομήματά εἰσι ταῦτα. Ἡ μήτηρ, ὅτε ἡγγίζεν ὁ καιρὸς αὐτῆς, ἰσχυρῶν ἠδυνάετο ὀδυνῶν ἐκ τῆ σκευήματός τῶν δύο ἐμβρύων, ὧν ἡ γέννησις καὶ ἡ κατάστασις προεῖρηται αὐτῇ. ἡ προῤῥησις ἐδίδασκεν αὐτὴν τὴν αἰτίαν ὧν ἔπαυεν ὀδυνῶν. τῆτό ἐστιν ὅπερ λέγει ἡ Θεία Γραφή. πῶς ἂν ἐστὶν ἡ δυσκολία; πόθεν ὅτι γινώσκει, ὅτι καὶ ἐτι γεννῶνται βρέφη δασέα, ἐδὲ δίδυμα, ὧν τὸ ἕτερον ἐπιλαμβάνεται τῆς τῷ ἑτέρῳ πτέρνης; ἐστὶν ἀράγε τῆτο ἀδύνατον; ἀλλ' ἐστὶ σπάνιον. ἐνίοτε ἀρα συμβαίνει. εἰ δὲ ἔχῃ ὑπῆρχε σπάνιον, ἔχῃ ὡς μοναδικὸν ἐνεφαίνειν ὁ ἱερὸς συγγραφεύς.

Γεν. 25. 23.

3. Ὡς οὐκ εἶχον, προσέθησι, τότε πρωτοτοκίων δικαίωμα, μήπω ἔχοντες νομοθεσίαν.

Δυσπαράδεκτον τὸ μὴ ἔχεν νομοθεσίαν μετὰ διχίλια ἔτη καὶ ἐπέκεινα ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ μετὰ ἑξακόσια τελάχισον ἀπὸ τῆ κατὰ κλυτμῆς. εἶχον πάντως συνηθείας τινὰς ὡς δικαίωμα γένεως. ἐκ τῶν δὲ δοκεῖ, ὅτι ἀρχὴν ἔλαβε τὸ τῶν πρωτοτοκίων δικαίωμα. μετὰ τὸν τῷ πατρὶ ὁ θάνατον κατὰ φύσιν ἀκόλυσθον ἦν, τὸν πρωτότοκον ἀρχηγὸν τῷ οἴκῳ γίνεσθαι, ἐξόχως, ἐπεὶ δὲ μετὰ τῶν συνιστάτων αὐτὸν, καὶ ἦσαν χωρισμὸς ἀφορμαί.

4. Ὡς ἐν μόνῳ, Φησί, τῷ Δουτερονομίῳ εὐρίσκομεν τὸ διπλὴν τῷ πρωτότοκῳ ἀνέκειν μερίδα.

Ἰδοὺ τὰ τῷ νόμῳ λόγια. Ἐὰν δὲ γένωνται ἀνθρώπῳ δύο γυναῖκες, μία αὐτῶν ἡγαπημένη, καὶ μία αὐτῶνμισμένη, καὶ τέκωσιν αὐτῷ ἡ ἡγαπημένη, καὶ ἡμισμένη, καὶ γέννηται ὕδὸς πρωτότοκος τῇμισμένη. Ὁν πρωτότοκον ὕδὸς τῆςμισμένης ἐπιγινώσεται δῶναι αὐτῷ διπλὰ ἀπὸ πάντων ὧν ἂν εὐρεθῇ αὐτῷ, ὅτι ὕδὸς ἐστὶν ἀρχὴ τῶν τέκνων αὐτῆς, καὶ τῶ κατὰ τὴν τῶν πρωτοτοκίων. Αἰνῶν ἀρα, ὅτι αὐτὴ ἡ τῷ νόμῳ διατάξις ἔθεν ἕτερόν ἐστιν, εἰμὴ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τοῖς εἰδικὸν συμβάν τῶν πρωτοτόκων προνομίᾳ, τῇ ἐπὶ ἀποφάσεις ἐκπαλαι γενικῶς παραδεχθεῖσας τεθεμελιωμέναις, βέβαιον δὲ τὸ, ὅτι, ὡς παρὰ Ἱεραῖς, ὡς παρὰ τοσαῖτοις ἄλλοις ἀρχαίοις ἔθενται, ὁ πρωτότοκος τῇ δυνάμει τῇ ἐν τῷ Δουτερονομίῳ νόμῳ διεδέχετο τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ τὴν τῶν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν.

Δουτ. 21. 15. 17.

Κ Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐν ᾧ ἡ ἀκολουθία τῆς ἀποκρίσεως πρὸς τὰς κατὰ τὴν βίβλιν τῆς Γενέσεως δυσκολίας.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆς πράξεως τῶν πρωτοτοκίων τῶν Ἡσαῦ, καὶ τῆς ιδιότητος τῆς γῆς τῶν Γεράρων.

Τὸ πλεῖστον τῶν Πατέρων μέρος τὸν μὲν Ἡσαῦ κατέκρινε, τὸν δὲ Ἰακώβ ἐδικαίωσε, καὶ τὸ ῥητὸν ἐμφαίνει τὸν μὲν Ἡσαῦ πᾶν ἡ ἀπολλύμενον, τὸν δὲ Ἰακώβ τῇ καθαύσσει, ἐν ἣ αὐτὸν ἐβλεπε, καὶ ἀχρῶμενον... Οὐκ ἔστιν ἐπὶ γῆς δικαστήριον, ὅπερ εἰ κατέκρινεν ἂν τὸν Ἰακώβ. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ πρῶτος τῶν συλλογισμῶν, ὁ ὑπὸ τῆς κριτικῆς κατὰ τῆς πατριάρχης Ἰακώβ προτεινόμενος. Ἰδὲ δὲ ἡ ἡμετέρα κατ' αὐτῆς ἀπάντησις.

Τὸ τῆς Γραφῆς ὕψος ἐμφαίνει τὸν Ἡσαῦ ὀρμητικόν, ὃς ἐπισμένον εὐαρεσῆν εὐθὺς ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς, καὶ ἔτικεν γένοιτο, ἔδεν ἄρα ἕτερον ἔχει, δυνάμενον κατευνάσαι τὴν πᾶν αὐτῆς, ἔμῃ τὸν πίνακα τῆς φακῆς; δοκεῖ, ὅτι αὐτὸς παιδιὰν ἐλογίζετο τὸν ὄρκιον, ὃ τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἐπώλει. διὸ ὡς βραχυτί τιμῶν αὐτὸ, ἄξιος ἦν τῆς τῆς ὑσερήσεως. ἡ δὲ τῆς Θεῆς πρόνοια ἀφέλεν ἀπ' αὐτῆς, ὅπερ ἡ μόνη συνθήκη μετὰ τῆς Ἰακώβ ἀφελῆν ἐκ ἴχυνεν. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ ἔδενος δικαστηρίου διαδικαζόμεθα ὑπὲρ τῆς ζηρίξαι τὸ ἐσωτερικὸν κύρος τῆς τῶν δύο ἀδελφῶν ἐμπορίας. βεβαιώμεν δὲ, ὅτι ὁ Ἡσαῦ, ὡς αὐτὴν δεξάμενος, μεμπτότερός ἐστι τῆς προτεινόμενης αὐτὴν Ἰακώβ.

2. Ἀλλ' ἔνστασις περὶ τῆς εἰς τὰ Γεράρα τῆς Ἰσαὰκ ὁδοιπορίας. Ἰδὲ, φησὶ τὸ αὐτὸ ψευδῶς. περὶ εἰς ἐλέγχου ὁ Ἀβραάμ, τοῖς ἐπαναλαμβανόμενον. δοκεῖ δὲ ὅτι ὁ αὐτὸς Ἀβραάμ ἐστὶ. διότι ἔχει τὸν αὐτὸν ἀρχισωματοφύλακα, ὃς ἦν ὁ ἐπὶ Ἀβραάμ... Οὗτος ἀρπάζει τὴν Ρεβέκκαν, ὡς πρὸ ὀγδοήκοντα ἔτων ἤρπασε τὴν Σάρραν.

Ἡ Ρεβέκκα ἦν πρώτη ἐξαδέλφη τῆς Ἰσαὰκ, διὸ ἐξῆν αὐτῷ ἀδελφὴν αὐτὴν καλεῖν. διότι συνήθεια ἦν τότε ἀδελφὴν καλεῖν τὴν συνεγγυς συγγενίδα ὅθεν ὁ μὲν Ἰσαὰκ ἠδολῶς ἐψεύθη. ἐψεύθη δὲ παχυλῶς ὁ κριτικὸς εἰπὼν, ὅτι ὁ τῶν Γεράρων Βασιλεὺς ἤρπασε τὴν Ρεβέκκαν. τὸ ἐναντίον γὰρ δηλοῖ τὸ τῆς Γενέσεως διήγημα. Πολλοί

λοι δὲ εἰσιν οἱ ἀρνέμενοι, ὅτι ὁ Ἀβιμέλεχ υἱὸς ὁ αὐτὸς ἦν τῷ ἐπὶ Γαβ. 26.
 Ἀβραάμ ἐν Γεράροις βασιλευντί, τῷ αὐτῷ συλλογιζόμενοι καὶ περὶ
 τῆς ἀρχισωματοφύλακος. τῷ αὐτῷ δὲ ὀνόματι ἐδεχομένως ἐκαλεῖντο
 οἱ ἐν Γεράροις τὴν αὐτὴν διαδεχόμενοι ἄξιαν, κατὰ τὸν οἱ ἐν Αἰγύ-
 πτῳ τῷ τῆς Φαραῶ, ὅς οἱ ἐν Ῥώμῃ κατὰ πολλὰς αἰῶνας τῷ τῆς Καί-
 σαρος.

3. Οὐ καὶ τὸν οἱ φιλόσοφος εἶπεν, πῶς ὁ Ἰσαὰκ ἔσπευεν ἐν
 γῇ ἁλλοτρίᾳ.

Ἐπειδὴ ἔκ ἦν πολὺς ὁ τῶν ἀνθρώπων πληθυσμὸς κατ' ἐκείνης
 τῆς ἐγγύς τῆς κατὰ κλυσμεναιῶν καὶ, πολλὴ γῆ ἔμεινεν ἀδασποτῇ, καὶ
 ἀγεώργητῇ.

4. Ἦπτον δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τὸν πῶς ἔσπευεν ἐν ἐρήμῳ ἀμ-
 μώδῃ.

Ἐν μέσῳ τῶν ἐρήμων τόπων εὕρισκε γῆν χαμαλιωτέρα, ὅπως τὰ
 ὕδατα συλλεγόμενα ποιεῖσιν αὐτὴν καρποφορωτάτην. τοιαύτη ἦν ἡ το-
 ποθεσία, ἐν ἣ ἕκαστο τὸ τῆς Ἀμμωνίας καὶ, τῆς ἐν τῷ μέ-
 σω τῆς ἁμμὸς τῆς Αἰθίας, τοιαύτη ἡ τῆς Παλμύρας ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τῆς Συρίας, τοιαύτη ἡ τῆς πέτρας ἐν τῇ τῆς πετραίας Ἀραβίας
 κόλπῳ.

εὐρ. β. 16.
 Πλιν. β. 6,
 κ. 28.
 Ὅρα καὶ τὸν
 Λα-Μαρενιερ.

5. Ἄλλῳ δὲ ἀκατανόητον, φησὶ, τὸ πῶς συνέλεξε ἑκατὸν
 ἄντι ἑνός.

Καὶ ὅμως οἶδαμεν, ὅτι ἡ γεωργική καὶ κατ' ἑαυτὴν καρποφό-
 ρη γῆ, καρποδοτεῖ πολλῶν ἄλλων, ὅταν πολὺν καιρὸν καρπὸν μὴ
 ἀποδῷ, ἢ περὶ ὅτε τὰ ἐτήσια ἀσέσματ' ἐκκενώσασιν αὐτὴν τῶν ἐν αὐ-
 τῇ ἀλάτων. τέτοις πρόοδες ὁ τὴν ἐπὶ τῶν πόνων τῆς Ἰσαὰκ εἰδικὴν
 τῆς Θεῆς εὐλογίαν.

6. Ἰδὲ πρᾶγμα ἐξηγήσεως ἄξιον. Ἀντιχρῆζε ὁ αὐτὸς κατὰ
 τῆς τῆς Γενέσεως, συγγραφῆς ὅτι ὕδης χάμαρ ἦν ἐν τῷ δὲ τῷ
 τόπῳ, ἐξαιρημένων ῥυάκων τινῶν ἁλμυρῶν ὕδατ'. Οἱ συνοδοιποροῦ-
 ντες, φησὶ, οἱ διὰ ταύτης τῆς ἐρήμου διερχόμενοι, ἐν ἀσχοῖς ἀναγκά-
 ζοντο φέρειν τὸ ὕδωρ.

Ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς γῆς τῆς μετὰ τῶν Γεράρων καὶ τῆς
 παραλίας, ἥς ἐν τῷ μέσῳ ἕκαστο ἡ Βηρσαβεῖ, λέγας τινὰς ἀπὸ ἀνα-
 τολῶν τῆς Γάζης ἀπέχεσθαι. εὐθὺς ἐν ὅτε Εὐσέβιος, ὅς ὁ θεὸς Ἰε-
 ρώνυμος δηλᾷσιν ἡμῖν, ὅτι ἐν ταῖς κατ' αὐτὰς χρόνοις ἡ Βηρσαβεῖ
 ἦν κώμη μεγίστη, ἐν ἣ ῥωμαϊκῶν στρατιωτῶν φέρειον ἐνεκάθητο.
 Ἦσαν δ' ἄρα οἱ Ῥωμαῖοι τοσῶτον ἀφρονεῖς, ὥστε φέρειν ζητοῦν ἐν
 τόπῳ ποτίμεν ὕδατ' πάντα ἀμοιβῇ; τὸ δὲ πρῶτον βιβλίον τῶν Βα-
 σιλειῶν

κῆρ. ν. τ.
 περὶ τοῦ, ο-
 νομ. Ἰερων.
 αὐτῶν.

30.10.

Πεβ, περιηγ.
Ανατολ. β. 2.
κ. 35.

Ιερ. ἐν τῷ
βίῳ Ἰακώβ.

σιλαῶν δέκνυσιν ἡμῖν ἐκεῖ τὸν χεῖμαρρον Βοτόρ· ὡσαύτως ἔ' ὁ Ἐρα-
τωθένης παρὰ τράβωνι πολλὰς ἰσορέ ρύακας καθισαίνοντες ἀπὸ τῆς
Ἀραβίας, καὶ καταντώντας εἰς τὰ Ρινοκόλτρα. (370) ὁ δὲ Θεβενότος
ἐν τῇ περιηγήσει αὐτῆς, τῇ ἀπὸ Καίρος εἰς Γάζης, Φησὶν. ἡ Ἡρξά-
μεθα βλέπεαν ἐν τοῖς Καννίοις πλήθος δένδρων, ἔ' ἀγροὺς καλὰς,
ἐν οἷς καὶ ζῶα πολλά τε καὶ παχέα· ἐν δὲ τῷ φορῶν, Σακι (371)
ἤρις ὕδατος· ἀνεχωρήσαμεν δὲ ἀπὸ τῶν Καννίων ἐν σαββάτῳ,
ἡμέρα ἕκτη Ἀπριλίου πρὸ τῆς ἐωθινής πέμπτης ὥρας... ἐν δὲ τῇ
ἕκτῃ ὥρᾳ ἔυρομεν Σιβιλ ἀλμυρὸν ὕδατος, καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἄλλο
κράττον, μετ' ὀλίγον δὲ ἐωράκαμεν τὴν γαζαίων πόλιν. ἐν δὲ
τῇ ὀγδόῃ καὶ ἡμισίᾳ ὥρᾳ ἔυρομεν γέφυραν, ἧς ὑποκάτω ὕδωρ διέρ-
χετο τὸ ποτίσον εὐρυχωροτάτης, καὶ παντοίοις καρποφόροις δένδροις
κεκοιμημένης ἀγροὺς ἐν οἷς καὶ πληθὺν ὠραίων νέμεθ' ζῶων· ἐν δὲ
πῶ τῆς γεφύρας πέρατι φρεὰρ ποτίμῃ ὕδατος· μετὰ δὲ μίαν πε-
ρίπῃ ὥραν δύω Σιβιλ, μικρόν τι ἀπ' ἀλλήλων διεσπασθέντα, περὶ δὲ
τὴν δεκάτην καὶ ἡμισίαν ὥραν ἤλθομεν εἰς τὴν Γάζην. Ἀναγκαίως
ἄρα ἔπειθ', ὅτι ἡ γέφυρα, ἣν ὁ Θεβενότος διήλθε, δύω ὥρας πρὶν
ἢ ἐλθεῖν εἰς τὴν Γάζην, ἣν ἐν τῷ χεῖμαρρῳ ἔστιν ἡ ἐκβολὴ ὁ τό-
πος ἦν, ἐν ᾧ ἕκαστο κατὰ τὸν σωζόμενον ἢ καὶ μὴ Θαβαδά, ὅπως ὁ
ἅγιος Παρῶν ἐγεννήθη, (372) ἀπέχοντα κατὰ τὸν Ἰθὺν Ἰερώνυ-
μον ἀπὸ τῆς Γάζης μίλια περίπῃ πέντε. ἔστιν ἄρα κατὰ μεσημβρίαν
τῆς Γάζης ὕδωρ καθισαίνον ἀπὸ ἀνατολῶν, ὅπερ ἐστὶν ἀπὸ τῆς νομῆς,
ὅπως ἔκκεντο τὰ Γεράρα, καὶ ἡ Βηρσαβέε ἐν ἰσίοις δὲ τοῖς ὕδασι καὶ
ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Συρίαν πορευομένη τῶν συνοδοιπόρων ὁμή-
γυρις ποιεῖ τὴν ἐφόδιον τῶν ὕδατος ἐτοιμασίαν.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς ἀπάτης, ἣν μετήλθεν ὁ Ἰακώβ, ἵνα λάβῃ τὴν εὐλογίαν
τῆς Ἰσαὰκ,

Ι. Προσδοκώμενον ἦν πάντως τὸ τὸν κριτικὸν μὴ σιωπῆσαι τὴν ἀ-
πάτην, ἣν ὁ Ἰακώβ τῇ τῆς μητρὸς αὐτοῦ συμβουλῇ μετήλθεν, ἵνα λά-
βῃ τὴν τῆς Ἰσαὰκ εὐλογίαν. Ἀδύνατον δοκεῖ αὐτῷ τὸ γνωρίζαι
ἡμῖν τὸν Ἰσαὰκ τὴν Φωνὴν ἰδὲ Ἰακώβ, ἀπατηθῆναι δὲ διὰ τῆς δερ-
ματὸς τῆς ἐρίφου, δι' ἣν ἡ Ρεβέκκα ἐκάλυψε τὰς τῆς Ἰακώβ χε-
ρας. ὅσον αὖ ἦν, Φησὶ δαυὶς ὁ Ἠσαῦ, τὸ δερμα αὐτοῦ ἐκ ἡδύνατο
παρεπλήσιον εἶναι τῷ τῆς ἐρίφου, αἰσθητὴ δὲ ἦν αἰκότως ἡ ὁσμὴ τῆς
δέρ-

„ἔρματ' τῆ προσφάτως σφαγέντ' ζώῃ. ὁ Ἰσαὰκ δὲ ψηλαφή-
 „σας τὰς τῆ ἡς αὐτῆ χάρας, ὄνυχας ἐν αὐταῖς εἶχ' εὗρεν (373).

Οὐτ' ὑποτίθετ' τὸν κλινήρη γέροντα, τὸν μηδεμίαν ἀφορμὴν
 δυασιτίας λαβόντα, πᾶσαν ἀναδύμενον προσοχὴν, ἢ ἐπιλαμβανόμε-
 νον παντὸς λεπτῆ ἰχνος, ὥσπερ ἐποίησεν ὁ τελέαν ἐχών τὴν τῶν
 αἰσθήσεων χρῆσιν, ἢ μετὰ πάσης προτέχων τῆς ἀκριβείας· ὁ δὲ εἰ-
 δεποτε ὑπώπτοσεν, ἀμὴν ὅτε ἤκουσε τὴν φωνὴν ὁμοιότεραν τῇ τῆ
 „Ἰακώβ, ἥπερ τῇ τῆ Ἡσαΐ. βεβαιωθεὶς δὲ τῇ τῆ δασέως ἔρματ'
 ψηλαφήσας, ἡσυχάσας, ἀκούσας τὴν ἐπενεχθεῖσαν βεβαίως περὶ
 τῆ ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Ἡσαΐ, εἰς δὲ τὸ τοῖστον ἔργον εἶκ' ἦν ἐπίδηλον
 ἢ ἀληθές, ἢ μόνον μακρὰν ἀπάχεν ἢ τῆ Ἰακώβ πατριὰ ἐφόβειν
 τοῖστόντι, ἀλλὰ ἢ δεχθῆναι αὐτό. τῆτο δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἀναλογισθῆ-
 „ναι ὥφελεν ὁ ἄπιστος, ὁ διήχυρίζομενος, ὅτι τὰ κατ' ἡμᾶς κρι-
 „τήρια ἐπαίδουον ἂν τὸν Ἰακώβ, ἢ τὴν Ρεβέκκαν ὡς ἀπατεῶνας.
 Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, κατὰπερ ἢ ἐν ἄλλοις, προφανῶς παράλογα. Διό-
 τι τὰ κατ' ἡμᾶς κριτήρια εἶχ' ὡς πταῖσμα παιδεύουσι τὴν ἀπάτην,
 ἐπειδὴν τὸ ἀπατηθῆναι μέρ' μετὰ τὴν ἀκριβῆ τῆ πράγματ' γνῶ-
 σιν, ἐπικυροῖ τὸ γεγονός.

2. „Ἐρωτᾷ ὁ αὐτ', πῶς ὁ Θεὸς ἐδυνήθη ἐφαρμόσαι τὰς εὐ-
 „λογίας αὐτῆ ταῖς τῆ Ἰσαὰκ, ταῖς δὲ ἀπάτης ἀρπαχθεῖσαις; κτ.

Ἐδυνήθη διὰ τὸ, τὸν μὲν Ἰσαὰκ μετὰ τὴν τῆς ἀπάτης δήλω-
 σιν ἐπικυρῶσαι τὴν εὐλογίαν αὐτῆ, τὸν δὲ Ἡσαΐ ἀξιὸν εἶναι τῆς σε-
 ρήσεως τῆ των πρωτοτοκίων δικαιώματ', ὡς ὀλέγον τιμήσαντα αὐ-
 τό τε, ἢ τὸ τῆ Θεοῦ ὄνομα, ὅπερ τοσῶτον εὐχερῶς τε ἔα ἀρεπῶς διε-
 μαρτύρατο. τελευταῖον δὲ διὰ τὸ, θεῶν ἀποφάσει ὠρισμένην εἶναι
 τὴν τῆ Ἰακώβ, εἶχε δὲ τὴν τῆ Ἡσαΐ φυλὴν διαφυλάξαι τὴν ἀλη-
 θινὴν λατρείαν ἀχρὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τῆ λυτρωτῆ παρουσίας.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆ εἰς ἀληθείας οἱ τῆ Ἡσαΐ ἀπόγονοι ἔλαβόν τινα ὑπεροχὴν
 ἐπὶ τῆς καταγομένης ἐκ τῆ Ἰακώβ.

1. „Ο Ἡσαΐ, φησὶν, ἤρξατο ὀγκᾶσθαι.

Τοιοτοτέρως ὁ ευφραδὴς μετὰφρασῆς μετὰφράζει ταῦτα τῆς
 Βελγάτης τὰ ῥήματα. Irruunt clamoribus magna, ἐβρυχήσατο κραυ-
 γῇ μεγάλη ἡγνόει, ὡς δοκεῖ, ὅτι τὸ μὲν ὀγκᾶσθαι λατινιστὶ λέγεται
 rudere, τὸ δὲ βρυχᾶσθαι irrugire. (374) ἢ τοιαύτη δὲ ἐκφρασις

Ссс

ἐμ-

ἐμφαίνει τὸν Ἡσαῦ ἐν ἀπηγεσάτῃ τότε εὐρισκόμενον κατὰσάσαι. ταύτην δὲ τὴν ὥραν αὐτῷ μετάφρασιν συνοδῆσαι τῇ ἐξῆς σημειώσεται.

2. „Μέρϑ μὲν, φησὶ, τῶν νομιζομένων ἀπογόνων τῷ Ἡσαῦ ἐνίκηθησαν ἀληθῶς ὑπὸ τῆς τῶν Ἀσμοναίων φυλῆς, ἀλλ' ὅμως πάντοτε ἐξεδικήθησαν. ἐβοήθησαν τῷ Ναβεχοδονόσορ εἰς τὸ κατὰσάσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, συνήφθησαν τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτε ἐποίησαν Βασιλέα τῶν Ἰσδαίων τὸν Ἡρώδη τὸν Ἰδμαῖον, πολλῷ δὲ ὕπερον ἢ τοῖς τῷ Μωάμεθ Ἀραβῶν· ἐβοήθησαν τῷ Ὁμαρ, ἔπειτα ταῦτα τῷ Σαλαδίνῳ εἰς τὸ κατὰκυριεῦσαι τῆς Ἱερουσαλήμ, ἧς ἐτι ἐν μέρεσι δεσπόζουσι, βωμὸν ὥραιον οἰκοδομήσαντες ἐπ' αὐτῶν τῶν θεμελίων, τῶν ὑπὸ τῷ Ἡρώδῃ παρασκευασθέντων εἰς οἰκοδομὴν τῆς πολυτίμης αὐτῷ ναῦ. συμμερίζον) δὲ νῦν τοῖς Τύρκοις τὴν τῆς τόπῃ τῆς δεσποτέας ἀπὸ τῆς Ἰσπῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δαμασκῆς. ἔτις ἐν σχεδὸν κατὰ πάντα καιρὸν ἢ τῷ Ἡσαῦ φυλὴ ἐστὶν ἢ ἀληθῶς εὐλογηθεῖσα.

Ἀξίον ὄντως τῆς βασιλείας αὐτῷ πολυμαθίας τὸ διορίζεν τῆς μὲν μέλανας Μωαμεθίτας, τὰς τὴν Ἱερουσαλήμ κατοικῶντας, ἢ τὰς Εμῆρες, ἢ Σάχας, τὰς Ἀραβίας, τὰς ἐντινὶ τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Τύρκων νομῷ τῆς Παλαιστίνης οἰκίσαντας, ἐκ τῆς τῶν Ἰδμαίων εἶναι φυλῆς· τὰς δὲ ἐρημίτας Ἀραβίας, ἢ τὰς τῷ Ὁμαρ ἢ Σαλαδίνῳ ὑπηρετήσαντας, κατὰγεσθαι ἐκ τῷ Ἡσαῦ, ἢ ἐκ τῷ Ἰσμαῖλ, καὶν βέβαιον ὑπάρχει, ὅτι τὸ Εἰάζ, ἢ τὴν ἀραβικὴν Ἰράκκα, ἀπερ' ἀπ' ἀρχῆς ἐκτίσαστο ὁ Μωάμεθ, ἢ οἱ τῆς διαδόχοι, κατὰκιν διαπαντὶ ἐκ τῷ Ἰδμαῖοι, ἀλλ' Ἀγαρηνοὶ, εἴτεν Ἰσραηλιταὶ, περὶωρισμένοι διαπαντὸς πρὶν τῆς τῆς γένεως αὐτῶν συστάσεως ἐν ταῖς τῆς πετραίας Ἀραβίας τρώγλαις. ὥφελον οἱ τῷ φιλοσόφῳ τῆς συμφορῆσαι, ἀπάντῃ ἐκείνῃ, τῆτον ἐκκαθάραι τὸν ῥύπον. ἐν τοσούτῳ λέγω αὐτοῖς, ὅτι ὀκτακόσια ἔτη πρὸ τῆς τῶν Ἀσμοναίων Βασιλείας οἱ τῷ Ἰακώβ ἀπόγονοι ἐπὶ Δαβὶδ ἔθεντο τοῖς Ἰδμαίοις ζυγόν, ὃν ἀποσεῖσαι ἐκ ἡδυνήθησαν, εἰμὴ μετὰ ἑκατὸν ἢ ἐξήκοντα ἔτη ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰωρὰμ. ἢ Ἰωσαφάτ. τῷ ὄντι δὲ τὸ ἐξῆς τὸ ὑπὸ τῷ Ἰσαάκ προσηρημένον περὶ τῷ Ἡσαῦ. „Ἔσαι δὲ ἡνίκα ἐὰν κατέλῃς, ἢ ἐκλύσης τὸν ζυγὸν αὐτῷ ἀπὸ τῆς τραχύλης σου. προσέθημι δὲ, ὅτι ὁ μὲν Ναβεχοδονόσορ τοσούτον ἔβλαψε τὰς Ἰσδαίους, ὅσον ἢ τὰς Ἰδμαίους· τὸν δὲ Ἡρώδη, τὸν ἐκ τῆς φυλῆς μὲν τῶν Ἰδμαίων, Ἰσδαῖον δὲ τὴν θρησκείαν, ἔζηλύντα τὸ πάντας ὑπολαμβάνειν αὐτὸν ἐξ Ἰσδαίων κατὰγόμενον, οἱ Ῥωμαῖοι Ἰσδαῖον λογισάμενοι, Βασιλέα ἐποίησαν. ἢ τὰς μὲν Ἰδμαίους τὸ ὕστατον παρίστησιν ἢ ἰσορῶν μόνον ἵνα συνάψῃ αὐτὰς τοῖς Ἰσδαίοις κατὰ τῶν Ῥωμαίων, μετὰ δὲ ταῦτα

1. Παρμ. 18.
12, 13.

2. Παρμ. 21.
8, 10.

4. Δασ. 3. 26.
Γεν. 27. 40.

Ἱερ. 59. 20.
22.

Θρον. 4. 22.
Ἰωσ. β. 14.

κ. 2.
Ἰερ. 5. 17. 4.

πολιτ.

207
ἑορδαίους περὶ αὐτῶν λόγῳ· οἱ δὲ Ἰσδαῖοι καίπερ διασπαρμένοι, οὐκ
ἐγνωσμένοι εἰσι πανταχῶς ἢ διεσπασμένοι, ἀπεράκεις πλείονες τὸν Ἀ-
ριθμὸν, μᾶλλον ἐφηπλωμένοι ἢ πλείοις ἢ περὶ τὰ λείψανα τῶν πα-
λαιῶν Περσῶν, οἷς ὁ κριτικὸς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀρέσκειαν αὐτὰς πα-
ραβάλλει. σιωπῶντα τὸν χριστιανισμὸν, τὸν ὑπὸ τῷ προΐοντι
ἐκ τῷ Ἰακῶβ Θεμελιωθέντα, ἔτι διὰ τῶν Ἰσδαίων ἐν πάσῃ τῇ οἰκί-
μῃ σιγῇ.

ἈΡΘΡΟΝ Δ'.

Περὶ τῷ ἔαν πρὸ τῷ Ἀβραάμ, ἢ Ἰακῶβ, εἶχον τὰ ἄλλα ἔθνη μαν-
τεῖα ὑποχόμενα αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκουμένης κυριότητά.

1. **Ε**νταῦθα ὁ φιλόσοφος πρὶν ἢ ὑψῶσαι ἑαυτὸν ἐν τῷ τῆς πο-
λυμαθίας κολοφῶνι, λαμβάνει ἀνακωχήν. „Οἱ σοφοί, Φησὶ, κριτι-
κοὶ τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν σημαῖσιν, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη εἶχον χρησ-
μὸς, προφητείας, ἢ Τελισμάν, (375) ἐπικυρῶντα αὐτοῖς τὴν τῆς
γῆς κυριότητά. . . Οἱ Ἑβραῖοι τότε εἶδε πόλεις εἶχον, εἶδε κατοική-
ματα ἴδια. . . Εἶδον τὸν Θεὸν ἐν τῷ τῆς κλίμακος ὕψει. . . οἱ νο-
μαδικοὶ Ἰσδαῖοι ἠθέλον, ὅσον ἠδύναντο μιμεῖσθαι τὰ πλησιόχωρα αὐ-
τοῖς ἔθνη.

Καλῶς εἶχεν, ἔαν ὁ σοφὸς εἴτῃ κριτικὸς ἐξετίθετο τὰς χρησ-
μὸς τῶν ἄλλων ἔθνων, τὰς τὴν κυριότητά πάσης τῆς γῆς ὑποχόμε-
νας, καὶ ὃν καιρὸν ὁ Ἰακῶβ εἶδε τὴν μουσικὴν τῆς κλίμακος ὄρα-
σιν. προτείνει μὲν τὸ παράδειγμα τῶν τῆς Ἑλλάδος πόλεων, τῶν
καλυμένων πόλεων Θεῶν, τὸ τῆς Παλλαδὸς τῆς Τρωάδος, τὸ τῆς ἐν
Ῥώμῃ Ἰερᾶς Ἀσπίδος, ἀλλὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα, τὰ μηδὲν δια-
λαμβάνοντα περὶ τῆς τῶν πάντων κυριότητος, εἰσὶν ὑπερβαλλόντως
μεταγενέστερα, παραβαλλόμενα ταῖς πρὸς τὸν Ἰακῶβ ὑποχέουσιν. ἔκ-
κει εἰς ὃ ἀραγε εὐλογώτερον εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα κατ' ἀκολου-
θίαν τῶν γενεῶν αὐτῶν ἠθέλησαν μιμηθῆναι, καὶ ὅσον ἐδυνήθη-
σαν, τὰς ὁράσεις ἢ προφητείας, ὧν οἱ Πατριάρχαι ἠξιώθησαν;
Ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἐρεῖ τις μετὰ τὸν κριτικόν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠγνόουν
τὴν περὶ τῶν Πατριαρχῶν ἱστορίαν. ἀλλὰ παρατήρησον, ὅτι ἐκ ἠδύ-
ναντο ἀγνοεῖν αὐτὴν οἱ Φοίνικες, οἱ πανταχῶς ἐξοχῶς δὲ ἐν τῇ Ἑλ-
λάδι, ἢ ἐν τοῖς περὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἀποικίας συστήσαντες. αὐ-
τοὶ δὲ διατήρησαν πολλὰς ἀρχαίας τῶν μητροπόλεων αὐτῶν συνήθειας
τε ἔτι παραδόσεις, μετέδωκαν αὐτὰς τοῖς γείτοσιν αὐτῶν.

2. "Οὐκ ἦν, Φητὶν αὐτὸς, τότε ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἡ πόλις
"Αβζά, ἡ δὲ πόλις Βαιθὴλ (376)."

Ἡ Βαιθὴλ ἔκειτο ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἣτις
ἦν ἡ παλαιὰ τῶν Χαναανίων κατοικία. τὸ δὲ λέγειν τὴν Παλαιστίνην
ἐρημον, ταῦτόν ἐστι τῷ ἐλέγχῃ πάντας τὰς τε ἱερὰς, καὶ τὰς ἐθνικὰς
συγγραφάς, ὡς ἄνευ τινὸς Θεμελίου συγγράψαντας, καὶ τῷ ποιᾶν ἐν
αὐτὸν κατ'ἀγέλασον, καὶ τῷ βέλεσθαι ἀγνοεῖν καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῆς
Ἱερουσαλήμ τῆς Σαμαρείας, τῆς Τύρου, τῆς Σιδων, τῆς Πτολε-
μαίδος, τῆς Καισαρείας, τῆς Ἀσκάλων, τῆς Γάζης, τῆς Τιβεριά-
δος, τῆς Σκυθοπόλεως, τῆς Διοσπόλεως, τῆς Ἐλευθεροπόλεως,
τῆς Χερβῶν. κτ., κτ.

3. Α'λλ' ἀκούσωμεν αὐτὴν ἕως τέλους. Ὁ δὲ λῖθος, Φητὶν, ὁ εἰς
μνημόσυνον ἀνίσταμενος, συνήθεα ἦν τῆς παλαιολογίας ἀρχαιοτή-
της, ἣτις ἐκάλει τὰ παχυλὰ ταῦτα μνημεῖα Βαιθίλλας. Ταῦτα
ἡ δὲ ἐνομιζομένη ἱερὰ. Οἱ ἀνδριάντες οὐκ ἀντεκατεστάθησαν ἀντὶ τῶν
λίθων τούτων, εἰμὴ πολλὰ ὕψερον, ὁ Σαγχευιάδων λαλεῖ περὶ τῶν
Βαιθίλλων ἱερῶν (377)."

Α'λλ' ἡ δὲ ὁ Σαγχευιάδων, ἡ δὲ ἄλλος τις τῶν θύραθεν συγ-
γραφῶν διδάσκει τὸ σημαίνον τῆς τῆς ὀνόματος, ἡ δὲ τὸν λό-
γον, ἡ δὲ ὃν προσενημέθη τοῖς νομιζομένοις ἱεροῖς λίθοις. μόνος ὁ Μωϋ-
σῆς δίδωσι τὴν ἀληθινὴν αὐτῆς ἐτυμολογίαν. Βαιθίλλη παράγει ἀπὸ τῆς
Βαιθὴλ, ὅπερ σημαίνει οἶκον Θεοῦ, τόπον, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἀδικῶς παρέσιν.
(378) ὁ αὐτὸς δὲ ἱερὸς συγγραφεὺς ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὸν λόγον
ταύτης τῆς ὀνομασίας ἐν τῇ ὁράσει, ἐν ᾗ ὁ Ἰακώβ εἶδε τὸν Θεόν. ὁ
συγγραφεὺς ἄρα τῆς Γενέσεως ἐστὶ πολλῶν μᾶλλον καὶ ἀρχαίος τερος,
καὶ πεπαιδευμένος τῶν ἐθνικῶν συγγραφῶν. ἐν μόνον τῶν ρημάτων
αὐτῆς ὡς ἐκφέρει ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα πράγματα, τὰ ἐν τοῖς θύραθεν συγ-
γραφεῦσι μηδὲν ἕτερον παριστῶντα, εἰ μὴ σκοτεινὸν χάος.

"ΑΡΘΡΟΝ, Ε'.

Περὶ τῆς πῶς ἐποίησεν ὁ Ἰακώβ τὰ πρόβατα ῥαντά.

1. Σιωπῶ τὰ ψευδοαιτιάματα (379) ὧν τὸ ψεῦδος ὑπὸ τῆς ὕψους
προφανῶς ἐλέγχεται, τὰς παλινολογίας, τὰς σκαιότητας, τὰ ἀπρεπῆ,
ὧν μυρμηκίσωσιν αἱ τῆς νομιζομένης φιλοσοφίας σημειώσεις, ἵνα εἰς πραγ-
ματιώδη τινὰ δυσκολίαν καταντήσω. ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τῆς πῶς ὁ Ἰα-
κώβ ἐποίησε πρόβατα ῥαντά ἐκ τῶν ὁμοιοχρόων προβάτων. "Εὰν
ἐξήρχη, λέγει αὐτὸς, τὸ τιθέναι χρώματα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν
τῶν,

207
 „τῶν θηλέων πρὸς τὸ τίκτειν νεογνὰ ὁμοιόχροα, ἔτικτον ἂν πᾶσαι
 „δαμάλεις μόσχους πρασίνας, ὡσαύτως ἢ πάντα τὰ πρόβατα, ὧν αἱ
 „μητέρες ἐν τῇ χλόῃ νέμοντο, ἦσαν ἂν πράσινα. πᾶσαι δὲ αἱ γυναῖ-
 „κες αἱ θρασάμεναι ῥοδονίας, εἶχον ἔκγονα ῥοδόχροα. ὁ ἰδιωτισ-
 „μὸς ἔστι τῆς τῆς Ἰακῶς Ἰσθρίας ἔδεν ἕτερον δαίκνυσιν, εἰ μὴ ὅτι
 „αὕτη ἢ ἀπρεπὲς πρόληψις ἐστὶ λίαν παλαιά. ἔδεν δὲ παλαιότερον
 „τῆς σφάλματός ἐν παντὶ πράγματι. . . . Αὕτη ἢ σημείωσις ἐστὶ τῶ
 „κυρίῳ Φρερέτω, ἥτις καλὴ μὲν ἐστὶ φυσιολογία, κακὴ δὲ θεολογία.“

Ἐν πρώτοις, ὁ συλλογισμὸς, ὃν τῷ κυρίῳ Φρερέτῳ ἐπιγράφει,
 καίς δὲ μοι κατὰ τῆς τῆς Λογικῆς κανόνας. τὰ ἀντικείμενα
 ἐκ ἐνεργῶσιν ἐν τῷ τῆς θήλειος καρπῷ, εἰ μὴ ὅταν ἰχυρῶς προσβάλ-
 λουσιν ἐν τοῖς ὀργάνοις τῆς μητρός. ἢ δὲ μήτηρ ὑπὸ μόνων τῶν ἀτυ-
 νήθων ἰχυρὰς πάχει προσβολάς. ὑπὸ γὰρ τῶν συνήθων πάθος ἐ γί-
 νετο. αἱ μὲν δαμάλεις ἢ τὰ πρόβατα σχεδὸν διαπαντὸς ἔχουσι πρὸ
 ὀφθαλμῶν τὴν χλόην. αἱ δὲ γυναῖκες εἰδισμένοι εἰσὶ ταῖς ῥοδονίαις,
 ἢ τοῖς ῥόδοις. πρεπόντως ἔν τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἐ δύναντο ἐνεργῆ-
 σαι ἐν τῇ κατὰσκευῇ τῆς χροῆς τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἔδὲ ποιῆσαι πρό-
 βατα ἢ μόσχους πρασίνας, ἢ τέκνα ῥοδόχροα. ἐκ ἀνενεργητοὶ δὲ πε-
 φύκασιν εἶναι αἱ λελεπισμένοι ῥάβδοι, αἱ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν οἰστροῦ
 τῆς συνουσίας θερμανθέντων προβάτων παρισῶσαι διαφορῶν σιγμά-
 των ἀλλεπάλληλον ποικιλίαν λευκῆτε ἢ πρασίνας. διότι οἱ ὀφθαλμοὶ
 αὐτῶν μὴ ὄντες εἰδισμένοι τῷ τῆς χροῆς ταύτης ποικίλῳ, ἐκότως
 ἐπλήγησαν ἰχυρῶς. αὕτη δὲ ἢ προσβολή, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ τῆς συν-
 οῦς καιρῷ γενομένη ἐδυνήθη ἐνεργῆσαι ἐν τῷ παραχθέντι καρπῷ.
 ἢ ἄρα παλαιὰ πρόληψις τῆς σοφίσματος τῶν τῶν φιλοσόφων κα-
 τὰρθεῖσα, ἢ κατὰ τὴν ἐαυτῆς ἐμφανισθεῖσαν ἀλήθειαν, ἔδὲ ἀπρε-
 πὸς ἐστίν, ἔδὲ γελοιώδης. ἀναρτίθμητα ἔχομεν παραδείγματα ἐκ τῶν
 τῶν ἀποτελεσμάτων, ἐν τοῖς ἐμβρύοις γεγονότων ὑπὸ τῶν ἐφελκυ-
 στικῶν, ἢ ἢ τῶν φοβερῶν ἀσυνήθων ἀντικειμένων, τῶν ἐν τῷ τῆς κυήσεως
 καιρῷ τυχόντων ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μητέρων. εὐρίσχομεν δὲ
 τὰ παραδείγματα ταῦτα ἐν τῷ τῆς θείας Ἰερωνύμου εἰς τόδε τὸ κεφάλαιον
 τῆς Γενέσεως ὑπομνήματι, ἢ παρὰ τῷ Ἀπριανῷ, τῷ Ἀριστοτέλει,
 τῷ Πλινίῳ, τῷ Γαληνῷ, τῷ Ἀβικένῳ, τῷ Ἀβούρτῃ, κτ,
 (380) συνελόντι ἐπείν παρὰ τε τοῖς παλαιοῖς ἢ νεωτέροις συγγρα-
 φέουσιν. ἀπρεπον ἄρα τὸ τρωστὸν ἀποφαντικῶς λέγειν, ὅτι ὁ συλλογισ-
 μὸς ἔστι καλὴ ἐστὶ φυσιολογία. ἔδὲνα δὲ οἶδα τῶν θεολογούντων ἀ-
 ποφαινόμενον, ὅτι ὁ παράδοξος πολλαπλασιασμὸς τῶν ῥαντῶν τῆς
 Ἰακῶβ ποιμνίων ἢ ἀπλὴν φυσικὸν ἀποτέλεσμα. τῶν ἐν τοῖς ποτι-
 σήροις

Α. α. β. 1. Κου-
 νηγ. Α. ρ. ε. ἐν
 προβλ. κλί. β.
 β. 7. κ. 12. Γαλην.
 ἐν Θη. ρ. α. α. β. 1.
 1. περί θῶν.

οἷς τεθέντων ποικιλοχρόων ῥάβδων. πάντῳ δὲ ἐνδεχόμενον τὸ ἀπο-
τυχέν ὅπερ ὁ Ἰακώβ ἐπέτυχεν, καὶ τὸ αὐτὸ ποιήσωμεν ὅπερ ἐκένθ'.
Ἡ δὲ Γένεσις ἔοικε λέγασθαι, ὅτι ὁ Ἰακώβ ὁφέλει τὴν τοσούτον γενι-
κὴν καὶ βεβαίαν ἐκβασιν τῇ ἰδιαζέσει τῆς προνοίας διοικήσει.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ς'.

Περὶ τῶ ἐάν ὁ τῷ Ἀβραάμ οἶκ' ἦν διαπαντὸς ἐδωλο-
λάτρης.

1. **Τ**ὸ πολλὰ τινα, κατὰ τὸν κριτικὸν, ἀξιοσημέωτα. Ὁ Θεὸς ἀπα-
γορεύει, φησὶ, τῷ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ λαβεῖν γυναῖ-
κας ἐδωλολάτριδας. πάντες δὲ ἔστω οἱ τρεῖς κατὰ προσοχήν αὐτῷ
τῷ Θεῷ γυναῖκας λαμβάνουσι τὰς ἐδωλολάτριδας συγγενίδας αὐ-
τῶν, ἐγγόνους τῷ Θάρρᾳ τῷ πλινθουργῷ, καὶ ἐδωλοπλάστῃ.

Οὐδὲν τῶν κεκυρωμένων συγγραμμάτων διαλαμβάνει, ὅτι ὁ Θάρ-
ρα ἦν πλινθουργὸς καὶ ἐδωλοπλάστης. αὕτη δὲ ἡ γνώμη τῆς Τεμελιώδ',
ἐμὴ ἐπὶ τὰς νομιζομένας παραδόσεις τῶν Ἰουδαίων, τῶν ὑπαρχάντων
μετὰ τὸν τέλειον διασκοπισμὸν αὐτῶν, τὸν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῷ Ἀ-
δριανῷ. Τὸ τῷ Ἰησοῦ βιβλίον φησὶν, ὅτι ὁ Θάρρα καὶ οἱ πατέρες αὐτῷ
παρωκῆσαντες πέραν τῷ ποταμῷ ἐλάτρευσαν θεοὺς ἑτέροις. ἀλλ' ἡ πα-
τριὰ αὕτη ὅτε τὴν τῶν Χαλδαίων κατέλιπε γῆν, καὶ τὴν τῷ Θεῷ ἤκε-
σε Φωνίην, ἀπεσπάσθη εὐθὺς τὴν ἐδωλολατρείαν. ὁ Ἀβραάμ, ὁ τότε
ἀδελφιδὸς Ἀβὶτ, ἡ Σάρρα, ὁ Ἰσαὰκ, ἡ Ρεβέκκα, καὶ πᾶς ὁ οἶκ' αὐ-
τῶν ἐπεκαλῶντο τὸν ἑῷ καὶ μόνον Θεόν. ἀναγινώσκουμεν ἀληθῶς ἐν
τῇ Γένεσι, τὸ, Ἐκλεψε Ῥαχὴλ τὰ Θεραφεῖν τῷ πατρὸς αὐτῆς Λά-
βαν, (381) ἀλλ' ἔδωκε τὸ τί ἐστὶ τὰ Θεραφεῖν ἀκριβῶς οἶδαμεν, ἔδωκε
τίνι λόγῳ ἐκλεψε αὐτὰ ἡ Ῥαχὴλ (382). Ὁ Λινθροῦτ' νομί-
ζει, ὅτι ἦσαν αἱ τῶν τῷ Λάβαν προγόνων εἰκόνες. ἀλλ' οἱ ἑβδομή-
κοντα καὶ ἡ Βελγάτα μεταφέρουσι τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὸ, ἐδῶκα. ἡ
δὲ τῶν μετὰφρασις ζηρῶν ἐπὶ τὸ ἐρημένον ἐν τῷ τριακοσῷ πέμ-
πτῳ κεφαλαίῳ. «Καὶ ἔδωκαν τῷ Ἰακώβ τὰς Θεὰς τὰς ἀλλοτρίους, οἱ
ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν.»
καὶ κατέκρυψεν αὐτὰ Ἰακώβ ὑπὸ τὴν Τερέβινθον. Ἐπὶ τῇ ὑποθέ-
σει ἐν, ὅτι τὰ τῷ Λάβαν Θεραφεῖν, τὰ ὑπ' αὐτῷ ελοχαί Θεὰς
αὐτῷ καλόμενα, ἦσαν ἐδῶκα, ἔχεται τὸ καὶ τὸν Βαδβὴλ, καὶ
τὴν Ρεβέκκαν, καὶ τὴν Λέαν, καὶ αὐτὴν τὴν Ῥαχὴλ εἰς τὴν τῆς
ἐδωλολατρείας πλάνην κατολισθῆσαι, ἀλλὰ τὸ, αὐτὸν μόνον τὸν Λά-
βαν τὰς τῶν ἐδωλολατρῶν δεισιδαιμονίας δεξάμενον, διχυρίζεσθαι
συνά-

συνάπτειν αὐτάς τῇ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ λατρείᾳ, ἔτιν' τὸ ὄνομα ἐνόρ-
κως ἐπεκαλέσατο. καὶ δὲ ὑποτεθῆ ἀπλῶς, ἢ ἀνευ τινὸς ἀποδείξεως,
ὅτι ἡ 'Ραχήλ, δασιδαιμονικῇ εὐλαβείᾳ, ἐκλεψε τὰ Θεραφείν, μακρὰν
ὅμως ἀπέχουσιν οἱ ὑπὸ τῷ Ἀβραάμ ἀπαγορεύοντες γάμοι μετὰ
τῶν Χαναανιτῶν ἀπὸ τῆς 'Ραχήλ, ἣν ὁ 'Ιακώβ ἐνυμφεύσατο. ὁ
μὲν οἶκ' τῷ Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν Χαναὰν μετατεθείς, ἐκινδύνευε
σφόδρα πάσας δεχθῆναι τὰς τῶν Χαναανιτῶν δασιδαιμονίας, ἔπερ
διὰ τῶν γάμων, αὐτοῖς συνήπτετο. ὁ δὲ 'Ιακώβ λαβὼν πέραν τῆς Εὐ-
φράτης γυναῖκα ἐκ τῶν συγγενίδων αὐτῷ, ἢ ἐσαγαγὼν αὐτὴν ἐν τῇ
οἰκῇ τῷ 'Ισαὰκ τοιαύτη βλάβη ἔχ' ὑπέκατο (383).

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ.

Περὶ τῷ εἶναι ὁ 'Ιακώβ ἐπάλαυσε μόνῳ φάσματι, ἢ περὶ τῆς σημασίας.
1^α δὲ ὀνόματ' αὐτῷ 'Ισραήλ.

1. **Ο** 'Ιακώβ, Φησὶ, παλαίει ὅλην τὴν νύκτα μετὰ ἐδῶλιν, φάσμα-
τ', ἀνθρώπων. ἔτ' δὲ ὁ ἀνθρώπ', τῷ τοῦ ἐδῶλου ἐστὶν αὐ-
τὸς ὁ Θεός.

Οὗτ' ἔμ' μόνον ἐκ ἡχύνθη μετελθεῖν ταύτην τὴν βλάβειν
ἐκθεσιν, ἀλλ' εἰς τοσαύτην ἀναίδειαν κατήντησεν, ὥστε ἢ ἐνέδηκεν ἐν
τῇ λεγομένῃ μετὰφράσει αὐτῷ τὰ τῷ ἐδῶλιν, ἢ τῷ φάσματ' ἀπο-
τρόπαια ὀνόματ', τὰ μὴδ' ἐν τῷ ὕφει, μὴδ' ἐν μηδεμίᾳ τῶν μετὰφράσεων
κείμενα. ὁ δὲ μετὰ τῷ 'Ιακώβ παλαίσας ὁ Ἀγγελὸς ἐστίν, ὁ ὑπὸ Θεῷ
ἀπεσταλμένος, ἢ ἐν μορφῇ ἀνθρώπου ἐμφανισθείς, ἵνα μετὰ τῷ 'Ια-
κώβ παλαίσας, δηλοποιήσῃ αὐτῷ, πόσον δύνα' τῇ τῷ Θεῷ βοηθείᾳ
ἀδενέσκατ' ἀνθρώπ'.

2. Ἀριθμήσας, ὁ αὐτὸς, διάφορα τῷ μὴδ' νεῦρα, προσέθησι
τῇδε τὴν σκέψιν. Ὁ συγγραφεὺς ἐκ ἡδύνατο εἰς τοιαύτας λεπτο-
λογίας. ἡ ἀνατομία τότε ἐκ ἥν γινώσκῃ.

Αλλ' ὥσπερ ἂν εἴ ὁ 'Ισορικός ὁ διηγόμενος τὸ συμβᾶν, δι' ἑ γέ-
γονέ τις χωλός, ὁφέλει εἰπεῖν ἢ τὸ ὄνομα τῷ βλαβέντ' νεύρῳ κα-
τὰ τὴν τῶν ἀνατομικῶν, δοθεῖσαν αὐτῷ ὀνομασίαν.

3. Ἄλλῃ τῷ φιλοσόφῳ παρατήρησις ἐστὶν ἡ ἐξῆς. Ἀ' μνημόνευτός
ἐστὶν ὁ καιρὸς, ἐξ ὅτου ἤρξαντο πιστεῦναι, ὅτι πάντα τὰ φάσματ' φεύ-
γουν ἐπιφωσκάσης τῆς ἡμέρας. παράγει δὲ ἡ ἰδέα αὕτη ἀπὸ τῶν
νυκτερινῶν ἐνυπνίων, τῶν ἐκλαπόντων τὸ πρῶτον, ἐπειδὴν ἐξεγερ-
θῶμεν.

Προκ-

Γεν. 32. 31, 32. Προσεδῶς, ὡς δοκεῖ, ὁ Ἰερὸς συγγραφεὺς τῆτο τῷ ἀπίστῳ τὸ ἐ-
νύπνιον, ἔπεν. Ἀνατέλαντ' τῷ Ἠλίας ὁ μὲν Ἰακώβ ἀληθῶς ἐ-
πέσκαζε τῷ μηρῷ αὐτοῦ, ὁ δὲ οἶκ' αὐτοῦ εἰς μνημόσυνον τῷ συμβάν-
τ' ἐκ ἡδιδε τὸ νεῦρον τῷ μηρῷ τῶν ζώων, ὅπως ὁ Ἀγγελοῦ ἡψατο
τῷ Ἰακώβ.

4. Περὶ τῷ ὀνόματι τῷ Ἰακώβ, τῷ μεταβληθέντ' εἰς τὸ τῷ
Ἰσραὴλ φησὶν ὁ αὐτός. Τῆτο τὸ ὄνομα ἐστὶν Ἀγγελοῦ Χαλδαίου.
Οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἑδὲ Ἀγγελοῦ καλούμεν' Ἰσραὴλ, ἑδὲ Ἀν-
γελοῦ Χαλδαῖο.

5. "Φίλων ὁ Ἰσδαῖο ὁ σοφώτατος. εἶπεν ἔδει ὁ εὐφραδέσας
λέγει, ὅτι τῆτο τὸ Χαλδαϊκὸν ὄνομα σημαίνει ὁρῶν τὸν Θεόν,
ἐκ δὲ ἰσχυρὸν ἐναντίον τῷ Θεῷ (384)."

Εἶπον αὐτῷ ἐν τῷ ὑπ' ἐμῷ συντεθέντι πονήματι τῆς ὑπεραποδείξεως
τῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, ὅτι τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ ἐκ ἐστὶ
Χαλδαϊκόν, ἀλλ' ἐβραϊκόν, ἐκ ἐμφαίνει ἄρα ἑαυτὸν ὁ φιλόσοφος
παραλογώτατον, ὑποτιθέμεν' ὅτι ὁ Φίλων ὁ ἐλληνιστὴς Ἀλεξαν-
δρεὺς Ἰσδαῖο, ὁ ἐν τῷ πρώτῳ αἰῶνι τῷ Χριστιανικῷ ἔτι, ἠπίστατο
τὴν ἐβραϊδα διάλεκτον, νεκρὰν τότε ἦσαν πρὸ ἐτῶν πεντακοσίων ἢ
ἐπέκαστα, ἐντελέστερον τῷ Μωϋσέως τῷ τῆς Γενέσεως ποιητῇ, ἢ τῷ
προφῆτῃ Ὡση, ὃν ἡ διάλεκτος αὐτῇ ἦν φύσει ἰδίᾳ, ἢ ὑπ' αὐτῶν
λαλῶμενη, ὑπὸ μὲν τῷ πρώτῳ πεντεκαίδεκα, ὑπὸ δὲ τῷ δευτέρῳ ὀκ-
τῷ αἰῶνι πρὸ τῷ τῶν Φίλωνι ὁφθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ; οἱ δὲ ὅσοι
συγγραφῆς, οἱ διὰ τὴν ἀρχαιότητά αὐτῶν, παλλῶ δὲ μᾶλλον διὰ τὸ
Γεν. 42. 28. Ἰερὸς εἶναι συγγραφεὺς, σεβάσμιοι, ἐδηλοποίησαν, ὅτι τὸ ὄνομα Ἰ-
σραὴλ σημαίνει, ἰσχυρὸν ἐναντίον τῷ Θεῷ.
Διο. 12. 3, 4.

"ΑΡΘΡΟΝ Η'.

Περὶ τῆς κατὰ τῆς Δείνας βίας, ἢ τῶν ἐπακολυθημάτων αὐτῆς, ἢ
περὶ τῷ εἶναι αὐτὴ τότε ἦν μόνον ἐξαέτης.

1. Περὶ τῆς βίας, ἣν ὑπέστη ἡ Δείνα ὑπὸ τῷ τῶν Σηκίμων Βα-
σιλέως, ἢ περὶ τῶν θανατηφόρων αὐτῆς ἐπακολυθημάτων, φησὶν ὁ
αὐτός. Ὁ Ἀβενέζρας, εἶτα ἢ Ἀλφόνσος ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀβί-
νλας, (ἐστὶς ἐστὶν ὁ Τεζάτος) ὁ Καρδινάλιος ὁ Καϊετάνος, ἢ σχε-
δὸν πάντες οἱ νεώτεροι ὑπομνηματισαί, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Ἀσρὴν, ἀ-
πέδεξαν ἐκ τῆς τῶν ἁγίων βιβλίων διατάξεως, ὅτι κατὰ τὴν τῆς
ἱστορικῆς τάξεως ἀκολυθίαν, ἢ μὲν Δείνα, ὅτε ὁ Βασιλεὺς τῆς
Σηκὲμ ὑπερβαλλόντως αὐτῆς ἠγάσθη, τὴν ἐξαέτη ἐκ ὑπερηκόντι-
ζεν

707
πρὸς ἡλικίαν, ὃ δὲ Συμεὼν ἦν ἐνδεκαετής, ἢ δωδεκαετής, ὃ δὲ Ἀ-
δεκαετής, ὅτε μόνοι ἀπέκτεναν πάντας τὰς Σηχεμίτας. ἐπομένως
δὲ ἡ ἱστορία αὕτη, εἴαν ἡ Γένεσις μένη ἐν τῇ ἐνεσώσῃ αὐτῆς τάξῃ,
ἐμφαίνει τὰ ἀδύνατα.

Βλέπομεν καθαρῶς, ὅτι λαλεῖ περὶ ὕλης, ἢ ἐξόχως κατανοῶ.
Ἡ ὑπ' αὐτῆς προτεινομένη δυσκολία περὶ τῆς ἡλικίας τῆς Δάνας καὶ
τῆς Συμεὼν δὲ ἔχει τόπον, ἀμὴ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῇ ὅτι τῆτο τὸ θλι-
βερόν συμβάν ἠκολούθησε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ ὁ Ἰακώβ ἐπέ-
στρεψεν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης. ἀλλ' ἡ Γένεσις μὴ τιθεῖσα τὸ συμβάν
κατὰ τῆτο αὐτὸ τὸ ἔτος, διδάσκει ἡμᾶς τὸ, ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἰα-
κώβ πολὺν διέτριψε χρόνον ἐν Παλαιστίνῃ. καὶ πρῶτον μὲν ἔμενεν ἐν
Σοκόθ (385), αἶτα ἐξάδη ἐν Σηκίμοις, ὅπως ἐκτίσαστο ἄγρον. οἱ δὲ
ἀριστοὶ χρονολόγοι ἀναλογίζονται, ὅτι ἐχρονολόγησεν ἐν Σοκόθ, καὶ ἐν
Σηκίμοις, ἔτη δέκα. ἡδεμία δὲ λέξις καὶ ἐν τῇ Γένεσι, δυναμένη προ-
ξενῆσαι δυσκολίαν τινὰ κατὰ τῆς ἀναλογισμῶν. ἡ μὲν ἐν Δάνα ἐ-
τῶν ἦν δεκαεξί, ἢ δεκαεπτὰ. οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῆς Δεὺί καὶ Συμεὼν,
ἐκκοιστῶν, ἢ ἐκκοιστριῶν, ὅτε τὸ εὐσευχὲς τῆς Σηχέμ συμβάν ἠνάγ-
κασε τὸν Ἰακώβ καταλιπεῖν μὲν τὸν νομὸν τῶν Σηκίμων, ἐλθεῖν δὲ εἰς
Βαιθὴλ, ὃθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μαμβρὴν παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰσαὰκ.

Ἀληθῶς ἡ τῆς Ἰσαὰκ τελευτῆς, ἡ ἐν τῷ τέλει τῆς τριακοστῆς
πέμπτῃ κεφαλαίᾳ τῆς Γενέσεως δηλωμένη, συνέβη μετὰ τὴν εἰς τὴν
Αἴγυπτον τῆς Ἰωσήφ μετ' ἀποδημίαν, καὶ περὶ αὐτῆς εἰσὶς λόγος. ἀμὴ
ἐν τῷ τριακοστῷ ἐξόχῳ κεφαλαιῷ. ἀλλὰ ῥᾶδιον κατανοῆσαι, ὅτι ὁ ἱερός
συγγραφεὺς προέγραψε τὴν διήγησιν τῆς τῆς Ἰσαὰκ τελευτῆς, καὶ τὴν
γενεαλογίαν τῶν τῆς Ἠσαὺ ἀπογόνων, καὶ ἄλλῃ τινὸς ἕνεκα, ἀμὴ, ἵνα
μὴ μετὰ ταῦτα ἀναγκασθῇ παρακοῦσαι τὰ περὶ τῆς Ἰωσήφ, καὶ τῶν
ἄλλων τέκνων τῆς Ἰακώβ ἱστορήματα, καὶ ὑπ' αὐτῆς συνεχιζόμενα ἄχει
τῆς τῆς βίβλου αὐτῆς τέλους. τῆτο δὲ καὶ ἐστὶν ἀξία, ἀλλὰ μέθοδος,
ἡπερ ἐπακολούθησι πάντες οἱ ἱστορικοὶ, οἱ μὴ βεβλόμενοι διαχωρίζειν
ψυχρῶς τὰ πράγματα, ἀλλὰ τῆτο εὖ συντάττει πρὸς τὴν χρονολο-
γίαν τῶν περὶ τῆς Δάνας ἱστορημένων, τῶν γεγονότων πρὸ τῆς τελευ-
τῆς τῆς Ἰσαὰκ, καὶ τῆς πράσεως τῆς Ἰωσήφ. ὁ Ἰσαὰκ, ὁ ζήσας ἔτη ὀγ-
δοήκοντα πρὸς τοὺς ἑκατὸν, ὅτε μὲν ἡ Δάνα ἐξάδη, ἢ ἐτῶν ἑκατὸν
καὶ ἐβδομηκοντατριῶν. ὅτε δὲ ὁ Ἰωσήφ ἐπράθη διὰ τῶν ἀδελφῶν αὐ-
τοῦ, ἑκατὸν καὶ ἐβδομηκοντατεσσάρων. πάντα δὲ ἡ ὑπὸ τινων κριτικῶν
ὑποθετικῶς νοημένη ἐνταῦθα ἀξία ἵσα ἐν ταύταις ταῖς δυοὶ λέξε-
σι τῆς δευτέρῃς ἐδαφίς τῆς τριακοστῆς ἐβδόμῃ κεφαλαιῇ. Αὗται δὲ εἰσὶν
αἱ γενέσεις Ἰακώβ. ἀναλογίζονται δὲ αὐτοὶ, ὅτι πρέπειον ἢ ἀναχθῆναι

Γεν. 33. 17-19.

Γεν. 35. 27.

Γεν. 37. 2.

Ddd

αὐτὰς

τάς ἐν τῷ εἰκοσῷ ἔκτῳ ἑδαφίῳ τῆς τριακοῦς πέμπτης κεφαλῆς, ὅπου διαπεραιεῖται ὁ τῶν ἱγῶν τῆς Ἰακώβ κατάλογος.

2. Οἱ σοφοί, φησὶν, ἀρνεῖνται ἐξ ὁλοκλήρου ὅλον τὸ τῇ Δείνῃ, ἢ τῷ Σηχέμ συμβάν.

Ὅταν λέγῃ οἱ σοφοί, λαλεῖ περὶ ἑαυτοῦ. ἔτσι ἔν οι σοφοὶ ὑποτίθενται, ὅτι ἡ ἱστορία αὕτη ἐπλάσθη ὑπὸ τινος τῶν εἰκαικῶν τῆς Ἰακώβ, ἢ ταῦτα ἵνα τιμήσῃ πάντως πάντας τὰς ἰδίους προγόνους, ἀλλὰ τῆς καμμένης, διατὶ ἐ πλάσης ἕτος παρίσῃσι τὸν Ἰακώβ καταρῶμενον τὸν Συμεὼν ἢ τὸν Λευὶ, ὡς ἀρχηγὸς χρηματίσαντας τῆ κατὰ τῶν Σηκιμιτῶν ἐγχερήματος;

3. Πολλοί, φησί, τῶν κριτικῶν θαυμάζοντες ἐ λυπόμενοι, ἐσημείωσαν, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Ἰακώβ ἔδεμίαν ἐνδείξιν ἐποίησεν ὑπὲρ τῶν φονευθέντων Σηκιμιτῶν.

Γεν. 49 5-7. Γελοιώδεις κριτικοί, οἱ πισεύσαντες ὅτι ὁ ἱστορικὸς ὁσάνκις διηγείται τινα πονηρὰν πράξιν, ὀφείλει σημειῶσαι ἢ τὴν κατ' αὐτῆς τῆ Θεὸς ἀποστροφὴν. ἔκ ἐσημείωσεν ἀρα ἱκανῶς ὁ Θεὸς τῆς Ἰακώβ τὴν ὀργὴν αὐτῆς, φωτίσας τὸν Πατριάρχην Ἰακώβ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς θανάτου αὐτῆς μὴ εὐλογῆσαι τὸν Συμεὼν ἢ τὸν Λαβὶ εἰς ποιήν τῆς δυναστείας, ἣν ἐποίησαν ἐν Σηκίμοις;

Ἀ Ρ Θ Ρ Ο Ν, Θ'.

Περὶ τῆς ὀνόματος Ἐφραθᾶ τῆς ἐκδέντος τῇ Βηθλεέμ, ἢ τῆς διαδοχῆς τῶν τῆς Ἰδαμαίας Βασιλέων.

1. Ἄλλη σημείωσις. Τὸ λεγόμενον ἐν τῷ ὕφει περὶ τῆς πόλεως Ἐφραθᾶ, ἢ τῆς κώμης Βηθλεέμ, ἀφορμὴν πρὸς τῆτοις παρέχει τοῖς κριτικοῖς λέγειν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐσυνέγραψε τὴν Πεντάτευχον ὁ δὲ λόγος αὐτῶν ἕτος ἐσιν. Ἡ πόλις Ἐφραθᾶ ἔκ ἐλαβε τὰυτήν τὴν ὀνομασίαν, εἰμὴ ἐκ τῆς Χάλεβ ἐπὶ Ἰησῆ. ἔπω δὲ τότε ἐδὲ ἡ Βηθλεέμ, ἐδὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχε. τῇ δὲ Βηθλεέμ ἐδόθη ἡ ὀνομασία ἐκ τῆς τῆς Χάλεβ γυναικὸς, τῆς καλεσμένης Ἐφραθᾶ. αὕτη, ἐπαναλαμβάνει ὁ φιλόσοφος, ἡ νέα ἐπίκρισις ἐστὶν ἰχυρὰ. Ὑπῆρχεν ἂν λόγος τινὸς ἀξία, εἴπερ εἰρημένον ἦν, ὅτι ἡ Βηθλεέμ ἐκλήθη Ἐφραθᾶ ἐκ τῆς Ἐφραθᾶ γυναικὸς τῆς Χάλεβ. ἀλλὰ τὸτο ἔδαμῃς κεῖται. βλέπομεν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν Παραλειπομένων τὴν γυναῖκα τῆς Χάλεβ καλεσμένην Ἐφραθᾶ, ἀλλ' ἐδὲ ἐν αὐτῷ, ἐδὲ ἀλλαχῆς λέγεται, ὅτι αὕτη παρέσχε τὸ ὄνομα αὐτῆς τῇ Βηθλεέμ. πεῖθει δὲ ὁ λόγος πισεύειν, ὅτι αὕτη ἔκ ἐκλήθη Ἐφραθᾶ, εἰμὴ ἐκ τῆς ὀνόματος Ἐφραθᾶ

1. Παραλ. 2.
19.

17ης

τῆς πατρίδος αὐτῆς. ὁ δὲ φιλόσοφος ἔτι προτείνει τὴν Βηθλεὲμ λαβῆσαν τὸ ὄνομα Ἐφραθᾶ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Χάλεβ ἐπὶ Ἰησῆ, ὑποτίθεται τὴν Βηθλεὲμ ὑπάρχουσαν ἐπὶ Ἰησῆ. διὸ καταργεῖ τὸ ἀμείσως ὑπ' αὐτῆς προειρημένον, τῷ τετι τὸ, ὅτι τότε ἔδ' ἡ Βηθλεὲμ ὑπῆρχεν, ἔδ' ἡ Ἱερουσαλήμ.

2. Τῇ νῆα ταύτῃ ἐπικρίθῃται προσέειπεν ὁ ἄπιστος ἄλλην παλαιότερας ἐκδόσεως. Ἐπίδηλόν ἐστι, λέγει, ὅτι τὰ λόγια ταῦτα. Προ-
 τῆ βασιλεῦσαι Βασιλέα ἐν Ἰσραὴλ, ἔκ ἐγράφησαν, εἰμὴ ἐν τοῖς χρό-
 νοῖς τῶν Βασιλέων τῆς Ἰσραὴλ. ἔτω φρονεῖ ὁ σοφὸς Κλῆρκ, πολ-
 λοι Θεολόγοι Ὀλάνδοι, καὶ Ἀγγλοι, καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Νεύτων...
 Ἐάντις τῶν νεωτέρων συγγραφέων ἐγράφεν. Ἰδὲ οἱ Βασιλεῖς οἱ βα-
 σιλεύσαντες ἐν τῇ Ἰστανίᾳ πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἐν τῇ Γερμανίᾳ
 Ἐλεκτόρων. ἐπεὶ τετο ἂν πάντως ὁ κόσμος ὅλος, ὅτι ὁ συγγραφεὺς
 ἐγράψεν ταῦτα ἐν τῷ τῶν Ἐκλεκτόρων καιρῷ.

Γεν. 36. 31.

Ἀναμφιβόλως ὁλὸς ὁ κόσμος ἔτις ἐπεὶ τετο, εἰδὼς, ὅτι ὁ
 νεώτερος ἔτις συγγραφεὺς ἔδ' νομοθέτης ἦν, ἔδ' Προφήτης. ἡμεῖς
 δὲ οἶδαμεν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἦν ἐκάτερον τῶν. προειδὼς δὲ προείρη-
 κεν, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ἔξῃσι ποτε Βασιλέα, ἐπομένως καὶ διέταξε πε-
 ρὶ τῆς ποίσεως δεῖ εἶναι τὴν ἐκλεχθενομένην Βασιλεῖς. Ἄλλως τε, ἔστιν
 ἀρά γε τοσούτον βέβαιον, ὅσον αὐτὸς ὑποτίθεται, ὅτι ταῦτα τῆς Γε-
 νέσεως τὰ ῥήματα, πρὸς βασιλεῦσαι Βασιλέα ἐν Ἰσραὴλ, ἐπιβλέ-
 πουσιν ἐπὶ τὸν Σαβλ, καὶ τὴν ἄλλαν Βασιλεῖς τῆς Ἰσραὴλ; ὁ ἱερὸς συγ-
 γραφεὺς καταλέγων τὴν Βασιλεῖς τὴν βασιλεύσαντα ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ
 πρὸς βασιλεῦσαι Βασιλέα ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπαριθμεῖ ἀμὴ μόνον ὀκτώ
 μετὰ τὸν Ἡσαῦ. ἐὰν δὲ τις ἀναλογιζόμενος ἑτέραν τῶν τῶν Βασι-
 λεῶν σὺν τῇ ἑτέρᾳ, ἀπονέμῃ ἐκάστῃ διάρκειαν ἐτῶν εἰκοσιπέντε, ἀπο-
 νέμει πολὺ. διότι καὶ ἔστιν ὁ λόγος ἐν ταῦτα περὶ διαδοχικῆς Βασι-
 λεῖας, ἐν ἣ πολλὰκις Βασιλεὺς λίαν νέος διαδέχεται τὸν πατέρα, ἢ τὸν
 πάππον αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ Βασιλείας ἐκλεκτικῆς, διὰ τὸ τῆς τῆς
 Ἰδουμαίας τὴν Βασιλεῖς κατὰ γένος πάντας ἐκ διαφόρων πατριῶν καὶ
 τόπων. ἀλλὰ καὶ ἐκοσιπενταέτης ὑποτεθῇ ἐκάστῃ τῶν τῶν Βασι-
 λεῶν, καὶ ὅλοχερως ἀναπληρῶσιν αὐταὶ τὰ διακόσια δεκαπέντε ἔτη
 τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς (386) τῆς τῆς Ἰακωβ οἰκίας. ἦτις ἐξε-
 λθῆσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἤρξατο συγκροτεῖν αὐτοκέφαλον ἐπικράτειαν,
 ἥς ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ ἤρρωσεν ἀνακηρύττειν αὐτὸν κεφαλὴν
 καὶ Βασιλέα, ὡς δηλοῖ τὸ τῶν Ἀριθμῶν βιβλίον διὰ τῶν δὲ τῶν ῥη-
 μάτων. ὁ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῆς μετ' αὐτῆς, ἡ σάλπιγξ τῆς Βασιλείας
 αὐτῆς ἡχεῖ διαπαντός ἐν μέσῳ αὐτῆς. (383) Οὗτός ἐστιν ὁ Βασιλεὺς,

Διογ. 17. 14.
κτ.Γεν. 36. 31.
— 40.

6
 ὁ μήπω βασιλεύσας ἐν Ἰσραὴλ, ὅτε οἱ οὐκ ἔτι Βασιλεῖς Βεβασιλευκό-
 τεσ ἦσαν ἤδη ἀλληλοδιαδόχως ἐν τῇ Ἰσραήλ. αὕτη δὲ ἡ τῶν Ἑβραί-
 ων Βασιλεία, ἣτις, μετὰ τὴν τέτων ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς δουλείας
 παντὸς ἀλλοτρίου γενέσθαι, ἀρχὴν λαβῆσα κατ' αὐτὴν τὴν ἐκ τῆς Αἰγύ-
 πτου ἔξοδον εἶπεν τεσσαράκοντα ἔτη πρὸ τῆς τῆς Μωϋσέως τελευτῆς,
 συνέστη διὰ τῆς Διαθήκης, τῆς καθ' ἑαυτὴν αὐτῆς ἰδικῶν τῷ Θεῷ λαόν.
 διατὶ ἐν ὁ ἄπιστος ἔτος ἐδὲ κατὰ ταύτης τῆς τῆς Ζητήματος αὐτῷ λύ-
 σεως, ἐδὲ κατὰ τῆς πρώτης τῆς πανταχῶς εὐρισκομένης ἀντίθεσης; διατὶ
 ἰσχυρογνωμόνως διασέλλει τὸν Κλῆρον ἀπὸ τῶν Ὀλλανδίων Θεολόγων, ὅτι
 ταῦτα μετὰ τὸ μαθεῖν τὸ, ὅτι τὸ βιβλίον, τὸ ἐπιγεγραμμένον, Γνω-
 μαι τινῶν Θεολόγων τῆς Ὀλλανδίας, ἐστὶν αὐτὸ τὸ τῆς Κλῆρον πόνημα;

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς τῆς Ἰωσήφ πράξεως, καὶ περὶ τῆς ἐὰν ἡ λέξις ἁδὴς σημαίνει
 ἐν ταῦτα μνῆμα.

1. **Η** τῆς Ἰωσήφ πράξις ὕλη γίνεσθαι τῷ κριτικῷ πολλῶν παρατηρή-
 σεων. Ἰδὲ ἡ τέτων πρώτη. „Οἱ ἔμποροι Ἰσραήλ ἐνεπορεύοντο ἀ-
 ρωμάτια ὡς αἰχμαλώτους. τὸτο ἐμφαίνει ὑπερβολικὸν ἀνθρώπων πλη-
 θυσμόν. οἱ μὲν δώδεκα ἦσαν τῶν Ἰσραήλ ἐγγενῶν ἢ ἡδὴ λαὸν ἄμετρον,
 „οἱ δὲ δώδεκα ἦσαν τῶν ἀνεψιῶν αὐτῶν Ἰακώβ κατηντήσαντες εἰς τὸ φυλάτ-
 τειν κείνους.

Οὗτο δὲ καθολικὸς τὴν πολυμάθειαν ἡγνῶει, ὅτι ὁ ποιμαντικὸς
 βίβλος, ὁ παρ' ἡμῶν τοσῶτον εὐτελής, ὑπερβαλλόντως ἐτιμᾶτο παρὰ πᾶσι
 τοῖς παλαιοῖς. οἵτινες τὸ ἐπάγγελμα τὸτο τοσῶτον εὐγενὲς ἐνόμιζον,
 ὥστε ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον τὸν τίτλον, τὸν τοῖς Βασιλεῦσιν ἀπονεμομε-
 νον. Ποιμένες λαῶν. τὸτό ἐστι τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀρετὴν ἐφάνη τῷ Ὁ-
 μῆρῳ διακοσμηθῆσαι τῶν Ἡγεμόνων. ἀλλὰ δὲ τῆς σήμερον οἱ Ἀραβες,
 καὶ οἱ Τάρταροι, κατὰ μῆμιν τῶν παλαιῶν Σκυθῶν, ἐξ ὧν κατὰ-
 γον, καυχῶν ὑπὲρ τῆς ὅτι διέρχον τὰ κυριώτερα τῆς Ἀσίας μέ-
 ρη, τὰς ποιμένας αὐτῶν ποιμαίνοντες. καὶ οἱ μὲν Ἀραβες κατ' ὑπερ-
 βολὴν περιφρονῶσι τῶν ἐμπόρων τῆς Δαμασκῆς, τῆς Χαλῆπ, καὶ τῆς Καί-
 ρα. οἱ δὲ Τάρταροι, ἐδὲν ἤττον τῶν τῶν Ἀσραχανίς, (388) τῶν Πε-
 κίν, καὶ τῆς Μόσχας. ταῦτα δὲ ἐστὶν ἡ ἡγνῶει, ἀλλ' ἐπαίξει μετὰ τῶν
 θαυμαζόντων αὐτὸν, καὶ ἀπατωμένων. ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐμπορία
 τῶν ἀρωμάτων ὡς τῶν αἰχμαλώτων, μέγαν μὲν ἐμφαίνει πληθυσμόν
 ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπως ταῦτα ἐπώλην,
 ἐδὲν δὲ ἕτερον δείκνυσιν, εἰ μὴ ὅτι ἐκεῖνοι ἐν μὲν τῇ τῆς Συρίας ἐρή-
 μῳ,

Ομ. Π. σ. 11.
 263.

μω, ἐν ἣ κατώκειν, ἀρώματ' αὐρισκον, ἅπερ οἱ Αἰγύπτιοι ἠγόραζον εἰς τὸ τὰς νεκρὰς αὐτῶν ἀλείφειν. συνεχῶς δὲ περιφερόμενοι, καὶ αἰχμαλώτως κτώμενοι, ἐνεπορεύοντο.

2. Ὁ Ἰακώβ, φησὶν, ἐκραύγαζεν ἐν τῇ θλάσει αὐτοῦ. Κατὰ βήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου εἰς ἄδην. ἡ λέξις δὲ *χεολ* σημαίνει μὲν *λάκκον*, ὑπόγειον, μνήμα, μετεφράσθη δὲ ἐν τῇ Βυλγάτῃ *infernum*, ἄδης, ὅπερ κυρίως δηλοῖ μνημεῖον. ὁ δὲ λέξις ἐν τῇ Πεντατεύχῳ ἐστὶ μικρὰν τινα ἔχουσα ἀναφορὰν μὴδὲ πρὸς τὸν ἄδην τῶν παλαιῶν, μὴδὲ πρὸς τὸν ἡμέτερον, μὴδὲ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανάσιαν, μὴδὲ πρὸς τὰς μετὰ θάνατον ἀμοιβὰς τε καὶ ποινὰς (389).

Πρέπον ἦν αὐτῷ ἀνασκόφασθαι ὡς τὸ ἀντιπροτεθεὶς αὐτῷ ὑπὲρ ἐμὲ διαλεγόμενος περὶ τῆς τῶν Ἰσραὴλιν διδασκαλίας, τῆς περὶ τῆς διαμονῆς τῶν ψυχῶν μετὰ θάνατον. Ὁ Ἰακώβ, εἶπον αὐτῷ, πιστεύων, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἐβρώθη ὑπὸ ἀγρίᾳ θηρίᾳ, ἔλεγον, ὅτι ἀπελεύσεθ' Ἰσραὴλ ἐν τῷ ἡμῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς ὑπογείοις. διὰ τὴν δὲ ἐκ ἐνδοῦ μνήμα. δότι ἐπίσθεν, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἄλλο μνήμα ἐκ ἔχεν, εἰμὴ τὰ σπλάγχνα λέοντος, ἢ τίγρεως. Ὁ δὲ ἐ μόνον ἐδὲν ἀπεκρίθη ἐδὲ πρὸς ταῦτα, ἐδὲ πρὸς τὰς ἄλλας προσειθείσας ἀποδείξας, ἀλλὰ λίαν ἀναιδῶς ἐσιώπησεν ἐν τῇ νομιζομένῃ μεταφράσει αὐτοῦ, ταῦτα τὰ ἐπίσημα τῶν Ἰακώβ ῥήματα. Χιτῶν τῶν υἱῶν ἐστὶ. θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν. θηρίον ἤρπασε τὸν Ἰωσήφ. φοβηθεὶς, μήτι οἱ ἀναγινώσκοντες κατανοήσωσιν, ὅτι τὸ *χεολ*, ἄδης, ἐν ταῦτα ἐ σημαίνει μνήμα.

Γεν. 37. 36.

Κεφ. 6 Α ρ 3 α.
3. Ἐπερσεν.
τῆς παλ. Διαφ.

Γεν. 37. 32.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν Ι Α'.

Περὶ τῶν παχυλῶν τῶν κριτικῶν σφαλμάτων, περὶ τῶν λέξεων κιλίκιον, καὶ εὐνῆχος.

Τίς ποτε ἐνόμιζεν, ὅτι αὐτὸς μετὰ τὸ ἀκῶσαι ἡμᾶς αὐτὸν ὁμολογῶντα τὸ ἴδιον σφάλμα περὶ τῆς λέξεως Πύθων, πάλιν ἐμπροσθεῖται ἐν ὁμοίᾳ παραπτώματι; ἰδὲ ὅμως πάλιν ὁ αὐτὸς, οἷος ἐφάνη ἐν τῇ περὶ τῶν Πύθωνος σημειώσει αὐτοῦ. Τὸ κιλίκιον, φησὶν, ὡς περὶ ἐνεσθῆ. Ἡ δὲ Ἰακώβ διαρρήξας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, νέα ἡτοίμασε τοῖς κριτικοῖς ὅπλα. οἵτινες διὰχυρίζονται, ὅτι ἡ Πεντάτευχος ἐκ ἐγγραφῆς, εἰμὴ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις αἰῶσι. τὸ κιλίκιον ἐστὶ πέπλον τῆς Κιλικίας. ἡ δὲ Κιλικία πρὸ τῶν Ἑσθρα ἐκ ἦν γνωστὴ τοῖς Ἑβραίοις.

Ἐν τῇ ἐνστάσει ταύτῃ ὑποτίθετ' ὅτι τὸν τῆς Γενέσεως συγγραφέα μετελθεῖν τὴν λέξιν κιλίκιον. Τὶ ἐν ἐρῶσιν οἱ μαθόντες τὴν λέξιν ταύ-

ταύτην, τὴν ἐν τῇ βελγᾷ, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ μετὰφράσει (390) κα-
μένην, μετὰφρασαι εἶναι τῆς ἐν τῷ ἑβραϊκῷ σ α κ, ἐξ ἧς πάσας σχεδὸν
διέβη τὰς ἄλλας διαλέκτους. ὁ φιλόσοφος ἐπὶ μετὰ ταύτην τὴν τῆς
σοφίας αὐτῆς ἐνδεξιν παρατίθηται πολυμαθεῖαν περὶ τῶν διαφορῶν τῶν
καμνηλότης ἐδῶν, ἀξίαν μεγάλως τινος ἐμπόρου τῶν τοιούτων πέπλων.
ἀρὰ γε δὲ ἠθέλησε διὰ τούτου δεῖξαι ἡμῖν, ὅτι πλέονα γνῶσιν ἔχει τῶν
τοιούτων ἢ περὶ τῆς ἑβραϊδῶν.

2. Ἰδὲ κατ' αὐτὸν ὁ κολοφῶν τῶ ἀδυνάτου. Ὁ Ἰσίδας ξένος ὢν
ἐν τῇ Χαναναίων γῇ, καὶ μὴδὲ μικρόν τι κλῆμα ἔχων, ἐπομένως μη-
δὲ φέρον (391) μὴδὲ ἀνώτατον κριτήριον, μαθὼν ἐκυμονόσταν εἶναι
τὴν ἰδίαν νύμφην, κελεύει μὴ κατὰκαυθῆναι αὐτήν. ἐτοιμάζει δὲ πα-
ραυτίκα πυρκαϊάν, ἵνα αὐτὴν κατὰκαύσῃ, ὥσπερ ἂν εἴ ἦν κριτής, καὶ
κύριος τῆς γόπης.

Τῷ 10 ἐπιβεβαιῶν τὸ καὶ ἀλλαχόθεν δηλόν, ἰστέσι τὸ, ὅτι οἱ πα-
τριάρχαι ἦσαν ἡγεμόνες τῶν πατριῶν αὐτῶν. ἡμεῖς εἰδαμεν τὸν Ἀ-
βραάμ πολεμῆντα μετὰ τῶν βασιλέων, ἔσυνωμοσίας ποιεῖντα μετὰ
τῶν ἡγεμόνων τῶν Χαναναίων· ὡσαύτως καὶ τὸν Ἰσαὰκ τὰ αὐτὰ πράτ-
τοντα μετὰ τῶν Τεγγάρων βασιλέως. Οἱ τῶν Ἀράβων ἀρχηγοὶ τὴν
αὐτὴν κατὰξασιν ἔχουσιν ἄχρι τῆς σήμερον, περιδεδυνότες μετὰ τῶν
φαιριῶν αὐτῶν τὴν τῆς Σελτάνης γῆν, ἀπὸ Τίγγρεως ἕως τῆς Νάβης.
οἱ δὲ πατέρες ἡμῶν ἔδον τὴν τῆς Σκεκίας βασιλίδι Χερσίαν μετὰ
τὴν παραίτησιν αὐτῆς θανάτῳ κατὰκρίνασαν, καὶ ἀποκτείναντες ἕνα
τῶν ὑπεργῶν αὐτῆς ἐν τῷ παλατίῳ τῶ Φοντενεβλῆς ἀνδρὸς τῆς ἐπικυρώ-
σεως τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τῶν Γάλλων, καὶ ἄνευ τινος ἐκλή-
σεως. Τελούτατον δὲ οἱ παλαιοὶ τῶν Ῥωμαίων νόμοι, καὶ ἡ περὶ τῶν
ἱσορῶν μδετυρῶσιν, ὅτι παρ' αὐτοῖς οἱ πατέρες ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἔχον
δικαίωμα ζωῆς τε καὶ θανάτου.

3. Τὸ τῶ εὐνέχους ὄνομα τὸ ἀπονεμηθὲν τῷ Πετεφορῇ, καὶ δοτὴν
ἄλλοις τῶ Φαραὼ ὑπεργοῖς, ἐξεγείρει τῷ κριτικῷ τῆς ἐπομένως δια-
λογισμῶς. Ἡ περὶ τῶ Ἰωσήφ, φησὶν, ἱσορία μεγάλην ἔχει τὴν ἀνα-
φορὰν πρὸς τὴν περὶ τῶ Βελλερεφόντης, καὶ Προίτης, ἔσθης, ἔσθης, ἔσθης
πολύτης, (392) καὶ πρὸς πολλὰς ἄλλας ἑλληνικάς τε καὶ Ἀσιατικάς ἱσορίας.

Ἰστο ἐκ ἐσθί παραδόξον. διότι ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπῳ εὐρί-
σκοντο ἑμπαθεῖς γυναῖκες τε καὶ ἄνδρες, ὧν οἱ μὲν δι' ἀρετὴν, οἱ δὲ δι'
ἀδιαφορίαν ἀνδρίζοντο ταῖς ἐπιθυμίαις.

4. Ἄλλ' ὅτι ὁ Πετεφορῆς ἦν εὐνέχος, καὶ γυναικὶ συνεζούγμε-
νος, ἀνέμοιόν ἐστι πάση τῇ τῶν θύραθεν μυθολογίᾳ. ἐνδεχομένως
δὲ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καιροῖς τῶ ὄνομα εὐνέχος ἐγένετο τίτλος

πτι-

Γεν. 14.

Γεν. 21.

Γεν. 26.

Γεν. 39. 1. 3
40. 2.

ητιμῆς.... Τῆτο δὲ ἐκ ἡδύνατο γενέσθαι ἐν τοῖς ἐγγύς τῷ κατακλυσ-
μῷ χρόνοις (393).

Τὸ ἐναντίον κατὰ ἀκριβειαν ἀληθεύει. διότι τὸ ἐν τοῖς μεταφρά-
σεσιν ὄνομα τῷ εὐνέχῃ, καὶ τὸ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ σ α ρ ι ς, ἐξ ἀρχῆς ἐδό-
θη τοῖς ὑπεργοῖς, ἢ ἀξιωματικοῖς. ὁ Φαβορῖνος, (394) ὁ ἐν τῇ ἀρ-
χῇ τῷ δουτέρῳ αἰῶνι τῷ χριστιανικῷ ἔτις συγγράφας, φησί. „Τὸ
τῷ εὐνέχῃ ὄνομα παράγεται ἀπὸ τῷ εὐνὴν ἔχειν, ὅπερ ἐστὶ φυλάτ-
τειν τὴν κλίνην, τὸ ἐνδόν τῆς οἰκίας. Ἐσήμαινεν ἄρα κυρίως ὑπερ-
γόν τῷ Παλατίῳ. αὕτη δὲ ἐστὶν ἐν τῇ Γενέσει ἡ μόνη σημασία τῆς
λέξεως σ α ρ ι ς. ἐν δὲ τοῖς μεταγενεστέροις καιροῖς ἡ ὑποψία καὶ ζηλο-
τυπία ἔπειθε τὰς ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας παρασκοιάζεν ὑπὲρ τῶν τοι-
ῶν ὑπεργηγμάτων ἀνδρας ξεσημένους τῶν γεννητικῶν μορίων. τότε
ἐν ἡρξάτο ἡ συνήθεια ἐπιγράφειν τῷ ὀνόματι τῷ εὐνέχῃ ἢ τῷ σ α ρ ι ς
ταύτην τὴν ἔννοιαν. κατ' αὐτὴν δὲ πρῶτον εὗρίσκει τὸ εὐνέχον ἐκ-
λαμβανόμενον ὑπὸ τῷ Ἡσαΐᾳ. ἐν δὲ τῇ Γενέσει σημαίνει ὑπεργόν τῷ
παλατίῳ. Ἐξ ἑνὸς πλέον. Ὁ Πετεφρὴς ἄρα μὴ εὐνέχον ὦν, ὡπερ
οἱ τῆς Ἀγγρας, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γυναῖκα εἶχε, ἔ τέκνα
δὲ ἔχειν ἡδύνατο.

Η' σ. 56. 3. 4.

5. „Οτι δὲ ὁ Ἰωσήφ ἔλαβεν, ὡς μετὰ τινας σελίδας φησὶν ὁ κρι-
τικὸς, „γυναῖκα τὴν Ἀσυνέθ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς τῷ εὐνέχῃ,
τῷ δῆσαντος αὐτὸν ἐν πέδαις σιδηραῖς, ἀναπόδεικτόν ἐστι, καὶ ἐναντίον
πάσης πειθανότητος. διότι ὁ μὲν Πετεφρὴς, ὁ τῷ Ἰωσήφ δεσπότης.
διέτριβεν ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ, ὅπως ἀρχηγὸς ἦν τῷ στρατῷ. (395)
ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ἀσυνέθ τῆς γυναικὸς τῷ Ἰωσήφ, ὁ καλεῖται ἐ-
βραϊστὶ Πῶτι περαγχ, καὶ ἔχει Πῶτι φαρ, ὡς ὁ πρῶτος ἦν ἱε-
ρεὺς τῆς Ἡλιουπόλεως.

„Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ι Β’.

Περὶ τῷ εἶναι γνωστῇ ἦν τῷ τῆς Γενέσεως συγγραφεὶ ἢ τῶν Αἰγυπ-
τίων θρησκεία.

1. „**Λ**έγουσι, φησὶν, ὅτι εἰάν οἱ Πατριάρχαι ἐφόρτιζον τὰς ὄνους αὐ-
τῶν, ἐνδεχομένως περιεπάτην περὶ ἀπὸ τῆς Χαναάν εἰς τῆς Μέμ-
φως.

Οἱ Μαραιῶται φορτίζουσιν ὀψαρίοις τὰ ἀχθηφόρα αὐτῶν ζῶα,
καὶ ὅμως ἐ περιπατῶσι περὶ. Τίς δὲ ἐκώλυε τὰς ἡῆς τῷ Ιακώβ πλην
τῶν ἀχθηφόρων ζῶων ἔχειν καὶ ἄλλα πρὸς ἱππασίαν, καθάπερ τῆτο
ἔτι γίνετ' αἰ ἐν ταῖς συνοδοιπορίαις; ἔτσι ὅμως ἐκ ἐπορεύοντο πρὸς τὴν
Μέμ-

Μέμφιν. διότι ἡ τῆς Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καθ' ἑδρά, ἕτινος ὑπεργός ἦν ὁ Ἰωσήφ, ἦν ἐν Τάνει, ὡς ἀνωτέρω ἔδειξα, περὶ τῆς ἐξόδος διαλεγόμενος. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπεφάσισεν, ὅτι περιεπάτην πεζοί, πρέπον ἦν αὐτῷ μὴ ἀμνημονῆσαι τῆς ὑπ' αὐτῆς εἰρημένης ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, εἶπεν τῆς, ὅτι οἱ τῆς ἀρχαιότητος ἥρωες περιεπάτην πάντοτε πεζοί, ὅτε ἔκιν εἶχον ἵππους πτερωτάς.

2. Ἀλλ' ἡ μέμφεις. „Θύονται, λέγει, θύματα. ἐν αὐτῷ τῷ οἶκῳ τῆς πρώτης ὑπεργός, καὶ χροῦνται τῆτοις ἐν τῇ τραπέζῃ. ἔδειξ ὁμοίως λόγῳ ἔδειξτε ἔδειξτε περὶ Ἰσεως, καὶ περὶ Οσίρεως (396).

Ἡ τῆς Ἰσεως καὶ Οσίρεως λατρεία ἔκιν τυχὸν διατεταγμένη ἐν τοῖς τῆς Ἰωσήφ καιροῖς. κείῳ δὲ τὸ ὅτι ἔκτοτε ἠκμαζε παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις. τί ἔν, ὡφείλεν ἀρα ὁ Ἰωσήφ ἐνεργεῖν αὐτήν. καὶ κελεύειν ἐκτελεῖσθαι ἐν τῇ ἑαυτῆς τραπέζῃ;

3. „Λίαν παράδοξον, φησὶ, τὸ τὸν συγγραφεὰ τῆς Γενέσεως ἀγνοεῖν παντελῶς τὴν τῶν Αἰγυπτίων θρησκείαν, καὶ περὶ ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνατραφέντα ἐπισήμαις. ἔστιν ἔν καὶ ἕτος εἰς τῶν λόγων, τῶν παθόντων, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐκ ἡδύνατο συγγραφεὺς εἶναι τῆς Πεντατεύχου (397).

Πῶς τετόλμηκε ταυτὰ γράψαι, εἰπὼν ἄλλαχθ, ὅτι οἱ Ἰσραῆλοι παρέλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων τὴν περιτομήν, καὶ μέρος τῶν τελετῶν αὐτῶν, καὶ ἐπιβεβαιώσας τῆτο ἐν μιᾷ τῶν ἰδίων σημειώσεων εἰς τὴν Γένεσιν, τελοῦται ὁ δὲ καὶ μετὰ τὸ ἀκῆσαι ἡμᾶς αὐτὸν δι' ἡμετέροιο, μετὰ τὸν Σπεγκέρον, καὶ Μαρχάρον, καὶ Κιρκέρον, ὅτι ἡ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης τελετὴ ἐλήφθη ὁλοκλήρως ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, ὁμοίως καὶ ὁ ἀποπαρπαῖος κριος, καὶ χεδὸν πᾶσαι αἰτῶν Ἑβραίων τελεταί, ὡς πισυτὸν δοκεῖν, τῆς Ἑβραίας μιμητὰς εἶναι κατὰ τὴν πάντῃ τῶν Αἰγυπτίων; Οὐδεὶς δὲ ἔδειξ μιμεῖται, ἔδειξ μεταγράφει ἦν ἀγνοεῖ θρησκείαν. ἀλλ' ὁ φιλόσοφος ἕτος ἐπηγγείλατο ἀσυμφωνεῖν ἔκ ἡττον ἑαυτῷ, ἢ τῇ ἀληθείᾳ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΓ'.

Περὶ τῆς εἰς ὁ Ἰωσήφ μετῆλθε τὴν μαγείαν.

1. **Κ**ινεῖ πάντα κάλων, ἵνα πείσῃ, ὅτι ὁ Ἰωσήφ μετῆρχετο τὴν μαγείαν. „Φανερόν ἐστι, κατ' αὐτὸν, καὶ εἴτικεν λέγει ὁ Γρότιος, ὅτι „τὸ ὕφος ἐμφαίνει τὸν Ἰωσήφ μάγον. ὁ Ἰωσήφ ἐμάντοσε τὸ μέλλον, „θεωρῶν τὸ ποτήριον αὐτῆς. τῆτο ἐστὶ παλαιὰ δεισιδαιμονία λίαν κοι-

„νή

Κεφ. 22. Φι.
λασ. περὶ τῆς
ἱστορ.
Σημ. 69.

Σημ. 12. εἰς
τὴν Α' ριθ.

„νὴ παρὰ τε Χαλδαίοις καὶ Αἰγυπτίοις, διασωθεῖσθαι καὶ ἄχρις αὐτῶν τῶν κατ' ἡμᾶς ἡμερῶν.

Οἱ Χαλδαῖοι ἔοι Αἰγύπτιοι, ὡς παρὰ Ἰσλῶ ἀναγινώσκομεν τῷ Σερενῶ λεκάναις ἐχρῶντο ὕδατος πεπληρωμέναις εἰς πρόσκλησιν τῷ Δαίμονος, ὅσις διὰ συριγμῶ ἀπεκρίνετο αὐτοῖς, ἐκ τῆς τῷ σκεύους βάσεως ἀκορμένῃς, μαντεῖαν δὲ ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ ποτηρίῃς γενομένην ὑδεμίαν εὐρίσκομεν. ἀλλὰ καὶ παρέσχετο ἡ ἀρχαιότης παραδείγματα, ἐνταῦθα ὁμοῦς ὑδρόλως ἀρμάζοντι. τὸ ὕφος δὲ λέγει, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἐμάντοσε διὰ τῷ ποτηρίῃ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι καλῶς περὶ τῷ ποτηρίῃ αὐτῷ ἐμάντοσε. τῷ ὄντι δὲ ὁ Ἰωσήφ πρὸς τὰς μήπω γνωρίσαντας αὐτὸν ἀδελφὰς αὐτῷ λαλῶν ὕτως. Οὐκ οἶδατε, ὅτι ὑδεῖς ἐσιν ὕτω καλῶς μαντεύων ὡπερ ἐγώ; Οὐκ ἀπονέμα τῇ χρήσει τῷ ποτηρίῃ, ὅπερ οὐκ εἶχεν, ὅτε ἐμάντοσε, τὴν ἀλήθειαν τῆς νομιζομένης αὐτῷ εἰκασίας, περὶ τῷ τίνες ἦσαν οἱ αὐτὸ κατέχοντες. Ὁ Οὐβιγάντης ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ μετάφρασις τῷ τῆς Βελγᾶτης συγγραφῆς ἐν τῷ τῷ ἐκ ἐσιν ἀκριβῆς. (398) Ἀλλὰ καὶ ἐὰν δεχθῶμεν τὴν ὑπ' αὐτῆς παριστάμενην ἐννοίαν, δὲ συνάγεται ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἀληθῶς μετήρχετο τὴν μαντικὴν τέχνην. ἔπεται δὲ μόνον τὸ, ὅτι αὐτὸς, καὶ ὁ ἐσλὸς αὐτῷ πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν ἐχρήσαντο τῇ κοινῇ προλήψει, ἣν ἐνδεχομένως προεξένησεν ἡ τῶν ἐνυπνίων τῷ Φαραὼ ἐξηγήσις, ἵνα περιπλέξωσι τὰς ἡδὲ Ἰακώβ, ἔναναγκάσωσιν αὐτὰς δηλοποιῆσαι τὰ περὶ τῷ Βενιαμὴν ὑπ' αὐτῶν φρονέμενα.

Ἐν Τ-9. περὶ περὶ αἰμα.

2. „Οἱ κριτικοὶ, Φησὶ, δι' αὐτοῦ, ὅτι ἐνταῦθα ἐσιν ἀντιφάσεις. Ἐκ ἡδυνάτο δὲ ὁ Θεὸς εἶπεν τῷ Ἰακώβ. Ἐγὼ ἀναβιβάσω σε. διότι ὁ Ἰακώβ, καὶ πάντες οἱ υἱοὶ αὐτῷ ἐτελεύτησαν ἐν Αἰγύπτῳ. Πρὸς τὸ τοῦτο δὲ ἀποκρίνονται, λέγοντες· ὁ Θεὸς ἀνεβίβασεν αὐτὸν μετὰ θάνατον.

Γεν. 46.4.

Σύντομός ἐστιν ἡ ἀπόκρισις. Πρέπον ἦν ἀντὶ τῷ προτεῖναι τὴν περὶ τῷ σώματι τῷ Ἰωσήφ μεταφραδεῖσαν ὑπὸ τῷ Γενεσίου (399) ῥα φωδῆαν, μνημονεῦσαι τῷ πεντακοστῷ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως, τῷ κατὰ πλάτῃ ἐκτιθεμένῃ τὴν ἐν γῇ Χαναὰν μετακομιδὴν τῷ σώματι τῷ Ἰακώβ, καὶ τὴν ταφὴν αὐτῷ τὴν ἐν τῷ αἰσθητῷ τῷ ἐν Μαμβρῇ. ἐξόχως δὲ πρέπον ἦν ἐπισυνάψαι καὶ τὸ, ὅτι αἱ μὲν περὶ τῷ Ἰακώβ, καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν Προφητεῖαι, καὶ ἐπαγγελίαι ἐπέβλεπον μάλλον ἐπὶ τὴν διαδοχὴν αὐτῶν, ἢ ἐπ' αὐτὰς. οἱ δὲ τῷ Ἰακώβ διάδοχοι ἀνεβιβάθησαν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Χαναὰν δι' ἐπισημοτάτης ὁδηγίας τῆς τῷ Θεῷ προνοίας.

Εεε

ΑΡ.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΔ'.

Περὶ τῆς ἐὰν συνέφερε τοῖς ἡοῖς Ἰακώβ σιωπῆσαι τὸ ὅτι ἦσαν ποιμένες.

1. «Οὐδένα λόγον ἔχει, φασὶν οἱ κριτικοί, τὸ συμβαλεῖν ἀνθρώ-
πῳ ξένος, ὁμολογῆσαι ὅτι εἰς ποιμένες, ὅπως οἱ ποιμένες εἰσὶν ἀπο-
τρόπαιοι. πρέπον ἦν εἰπεῖν αὐτοῖς τὸ ἐναντίον, εἶπεν τὸ, προσέχε-
τε καλῶς, μὴ παραχεῖν ὑποψίαν περὶ τῆς τέχνης, ἣν ὡς βδελύτ-
τονται (400).

Ἀλλεὶ ὥσπερ ἂν εἴ δυνατόν ἦν, τὰς Αἰγυπτίους ἀγνοεῖν τὸ ἐ-
πάγγελμα, ὅπερ ἔτη διακόσια καὶ ἐπέκενα μετήρχετο ἡ πολυάρθ-
μῳ καὶ ἐπίσημῳ τῷ Ἰακώβ πατρίᾳ. Ἀλλως τε, ἡ τῷ Ἰακώβ πα-
τριᾷ ἐρχεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον, λέγει ἡ Γένεσις, μετὰ πάντων τῶν
ὑπαρχόντων αὐτῶν. πάντα δὲ σχεδὸν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἦσαν τὰ
ποίμνια. πρέπον ἔν ἦν ἀρά γε καταλιπεῖν αὐτὰ τοῖς Χαναναίοις, ἵνα
τὰς Αἰγυπτίους πείσωσιν, ὅτι ὁ μετέρχων τὸν ποιμαντικὸν βίον; Ἡ
πρόληψις δύναται ποιῆσαι, καὶ ἀληθῶς ποιεῖ μισητὰς, ἡ περιφρονητὰς
τὰς πατριὰς τινῶν τεχνουργῶν. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ αἱ τοιαῦται τέχναι εἰσὶν
ἀναγκαῖαι, ἐν ἀσφαλείᾳ εἰσὶν οἱ ταύτας μετερχόμενοι. Τὸ τῆς Ἐξό-
δου βιβλίον δηλοῖ τὸν λόγον, δι' ὃν μισητὸς ἦν τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ ποι-
μαντικὸς βίος. οἱ τῷ μετερχόμενοι, ἐξ ὅσων δὲ ὁ τῷ Ἰακώβ οἶκος
ἡδίων, καὶ δύσιν προσέφερον τὰς βόας καὶ τὰ πρόβατα, τὰ ὑπὸ τῶν
Αἰγυπτίων νομιζόμενα ἱερά. τῷ δὲ γνωστὸν ἦν τῇ θυρατρὶ ἀρχαι-
ότητι. «Οἱ Ἰσραῖλοι, φησὶν, ὁ Τάκιτ, μετὰ τὸ σφάζει τὸν κεῖον,
ὥσπερ χλοιάζοντες τῷ Ἀμμωνι, δύσει καὶ τὸν βῆν, τὸν ὑπὸ τῶν
Αἰγυπτίων λατρουμένον ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἀπέως. Ὁ δὲ Μανεδῶν
πολλῶ πρότερον παρετήρησεν, ὅτι ὁ Ὁσαρσίφ, ὅστις μετὰφέρει,
«Μωϋσὴν ἑαυτὸν προσηγόρευσεν, ἐκέλευσε τοῖς περὶ αὐτὸν ἐδιδόν
πάν ὧν τῶν νομιζόμενων ἱερῶν παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις. Οὐδεμία
ἐν ἀνάγκῃ καταφευγεῖν ἐπὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τῶν ποιμαίνων ἐφοδόν,
καὶ ἐπὶ τὴν ὑπὸ τῷ αὐτῷ Μανεδῶντος ἱσορρομένην τυραννίαν τῶν ἐκ τῆς
φυλῆς αὐτῶν Βασιλέων, ἵνα τὸν λόγον εὐρωμεν τῆς κατὰ τὸν ποι-
μαντικὸν βίον προλήψεως τῶν Αἰγυπτίων. ἔτοι καὶ ἀπεστέφοντο τὰς
ποιμένας ἐνεργείᾳ ποιμαίνοντας, διὰ τὸν λόγον ὃν εἶρηκα, ὅμως χρεῖαν
εἶχον διαπαντὸς τῶν ποιμνίων, ἵνα τῷ γάλακτι, καὶ τῶν ἐρίων ἀ-
πολαμβάνωσιν. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθετικῶς, ἡ μὲν τοιαύτη τῶν Αἰγυπ-
τῶν διάθεσις κατὰ πάντων τῶν τῷ ποιμαντικῷ βίῳ ἑαυτὸς κατερω-
σάν-

Γεν. 46. 1. 6.

ἡ. 8. 26.

Μαν. κεφ. 1. σσ.
β. 1. κατὰ
πρίον.

πάντων, προήλθεν ἐκ τῆς ἐφόδου τῶν Βασιλέων τῶν ποιμένων. ἡ δὲ τῶν ἐφοδῶν προϋπῆρξε τῆς τῷ Ἀβραὰμ γεννήσεως ἔτη ἑκατὸν καὶ ἐπέκονα, ὡς ὁ κριτικὸς εἶπε, μηδὲ μικρὰν προθεῖς ἀπόδειξιν, ὅτι ἐπεὶ, ὡς αὐτὸς δι' αὐτῆς, ὅτι οἱ ποιμένες ὄντι πρὸ τῶ κοινῷ ἐβασίλευσαν κατακλυσμῷ. διότι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Βαλγάτης χρονολογίαν, τὴν κατὰ πολλὰς αἰῶνας συντομωτέραν τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα, καὶ τῆς τῆς Σαμαρειτικῆς ὕψους, μεταξὺ τῆς τῆς κατακλυσμῷ καὶ τῆς τῆς Ἀβραὰμ γεννήσεως ἀριθμῶν ἔτη διακόσια καὶ ἐννεήκοντα. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ποιμένες ὄντι ἐβασίλευσαν κατὰ τὸν Μανεθῶνα ἔτη πεντακόσια, ἐξ ἀνάγκης ἐπόμενον ἦν μόνον, τὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῷ Ἰακώβ ἐν Θρόνῳ καθήμενον Βασιλέα ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν τυγχάνειν, ὅπερ καὶ ἐστὶν ἀδύνατον. οἱ ξένοι δὲ, οἱ γῆν καρποφόροντες καὶ λαῶν πεπληρωμένῃ κησάμενοι. καὶ καταργῶσι πάντοτε τὰς τῶν ἐγκατοίκων προλήψεις, ὅδε ἐκκαίρῃσι τὰς τῶν δασιδαίμονας. Ἐάν ὅν ἐξ ὑποθέσεως ὁ τῆς Τάνεως Βασιλεὺς ἐκ τῶ τῶν ποιμένων γένεσκατηγετο, φύσει ἐπόμενον ἦν ὑπερασπίζεσθαι τὰς ποιμένας Ἑβραίους, καὶ οἱ τὸ γένος Αἰγύπτιοι ἀπεσφύροντο αὐτὰς, καὶ ἀφίσταντο ἀπ' αὐτῶν διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἐπάγγελμα.

Α' Ρ Θ Ρ Ο Ν ΙΕ'.

Περὶ τῶ ἐάν τὸ τῷ Ἰωσήφ ὑπέρβλημα ἦν τυραννία ἄτοπος.

Ι. **Ο** Ἰωσήφ, φησὶν αὐτὸς, δοκεῖ γελοῦς τε καὶ τερατώδης τύραννος. ἀφελὼν γὰρ τὰ ζωὰ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων, συναφείλετο ἀπὸ πάσης τῆς γῆς Αἰγύπτου καὶ τὸν τρόπον τῷ σφεύρειν ἐν αὐτῇ. Ὁ συγγραφεὺς ὅδε λέξιν λέγει περὶ τῆς περιοδικῆς τῆς Νείλου πλημμύρας, ἀλλ' ὅδε ἐμφαίνει τὸν λόγον, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἀπηγόρευε τὸ σφεύρειν καὶ φιλοπονεῖν.

Οὐδὲ κατὰ τῷ φιλοπονεῖν, ὅδε κατὰ τῷ σφεύρειν ἀντίσκη ὁ Ἰωσήφ. Ἐάν δὲ συναγαγεῖν ἐκέλευσε τὰς ὑπ' αὐτῷ ἀγοραδείσας ἀγέλας, τὸτο πεποίηκε διὰ τὴν ἀκαρπίαν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἀνωφελεῖς μὲν ἐγίνοντο οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς πόνοι, ἐπ' ἀπωλεία δὲ ἐσφείρετο ἐν τῇ γῇ ὁ σφόδρος. κακὸν δὲ νομίζει ὁ κριτικὸς τὴν τῷ συγγραφῆς τῆς Γενέσεως παντελῆ σιωπὴν περὶ τῆς περιοδικῆς τῆς Νείλου πλημμύρας. ἀλλ' ἄρα γε ὑπέλαβε τὸν συγγραφέα μὴ εἰδῶτα αὐτὴν; τὸν ἱερὸν συγγραφέα τὸν ἕτερον μὴ ἐν συλλογισμῶν, εἰμὴ τὸ νουθετεῖν, ὅτι ἕτερον αἱ μάταιαι παρεκβάσεις, αἱ πράγματα παντὶ τῷ κόσμῳ ἐπίδηλον περιγράφουσι.

2. Ὁ Ἑρβέρτος, ὁ Βολιγγβρόοκι, ὁ Φρερέτος, ἢ ὁ Βολαγγέρος φασίν, ἀδύνατον εἶναι τὸ ἐπταέτη τῷ Νεῖλῳ πλημμύραν γενέσθαι. διότι πᾶσα μὲν ἡ γῆ ἐκεῖνη μετέβαλεν ἂν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἡ δὲ μεταβολὴ ἦν αἰώνιος. Ἀνάγκη δὲ τὰς τῷ Νεῖλῳ καταράκτας ἐμφραγῆναι. ἐκ τούτου δὲ πᾶσα ἡ Αἰθιοπία τότε ὕδεν ἑτερον ἦν, εἰμὴ θάλασσα. . . . Ἐὰν δὲ αἱ βροχαὶ, αἱ κατὰ πάντοτε εὐτάκτως πίπτουσαι, ἐτη ἐπτά ἐξέλεγον, αἰκίητον ἐγένετο τὸ τῆς Ἀφρικῆς ἐνδοτερον μέρος.

Εἰς ἀρα ἀνάγκη διδάξαι τὰς Φυσιολόγους τούτους τὸ, ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ ἡ μεγάλη πλημμύρα τὸ αὐτὸ ποιεῖ, ὅπως ἢ ἡ μεγάλη ξηρασία; ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἐπτά ἔτη συνεχῶς ἕνδεαν γενέσθαι ἐν Αἰγύπτῳ, τὸν Νεῖλον ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπτά ἔτεσι ποτὲ μὲν πᾶν ὀλίγον πλημμυρῆναι μὴ χορηγεῖν τῇ γῇ τὴν ἰλὺν, ἢ τὴν ἀναγκαίαν ὑγρασίαν. ποτὲ δὲ πολὺ, μὴ καταλιμπάνοντα τὴν γῆν ἀνακεκαλυμμένην τῷ ὕδατι τῷ σφεῖρειν καιρῷ. πᾶς μαθητὴς ἐκ ἀγνοεῖ τούτο ἢ προτὶ ἐξελεῖν ἐκ τῶν χολείων. Ἄλλ' ὁ φιλόσοφος ἔτος, ὡς εἴκοι, τούτοις ἐπελάβετο. ἡ ἐν ἐπταέτης ἀκαρπία ἢ ὑπὸ τῷ Ἰωσήφ προρρήθεισα, ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπεργίας αὐτῆς συμβάσα, ὕδρ' τὰς τῷ Νεῖλῳ καταράκτας ἐμφραγέοντας, ὑποτίθεται, ὕδρ' βροχὴν μὴ πεσῶσαν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔτεσιν εἰς τὸ τῆς Ἀφρικῆς ἐνδοτερον μέρος. ὑποτίθετο δὲ μόνον, ὅτι ὅτε μὲν ἔβρεχε πολὺ, ὅτε δὲ ὀλίγον, ὥστε τὸν Νεῖλον μὴ δύνασθαι πλημμυρεῖν κατὰ τὸν ἀναγκαῖον τῇ Αἰγύπτῳ βαθμόν. ἐκ τούτου ἐξυδνεῖται ἢ ἡ ἐξῆς ἕσασις τῶν αὐτῶν κρητικῶν.

3. Ἀτοπώτατον ἦν τὸ ἰδιοποιηθῆναι πάντα τὰ ζῶα, ὅτε ἢ γῆ ἐκ ἐβλάσανε τὴν τῇ τροφῇ αὐτῶν ἀναγκαίαν χλόην. ἐὰν δὲ τὴν χλόην ἢ γῆ ἐβλάσανεν, ἐκαρποφόρει πάντως ἔ τὸν κόκκον.

Ἐν τοῖς ἔτεσιν, ἐν οἷς μεγάλη ἐγένετο πλημμύρα, ἢ γῆ ἐκ ἡδύνατο ἀποδῆναι ὅσον διὰ τὸ τὰς ἀγρὰς ἔχ' ἔτω ταχέως ἀνακαλύπτεσθαι, ὥστε τῷ ὕδατι καιρῷ σφεῖρειν δύνασθαι, χλόην δὲ πολλὴν εἰς τροφήν τῶν ζώων ἀναγκαίως ἀπεδίδω. ὑποτίθεσθαι δὲ ἐξέσιν τῶν ἐπτά ἀκαρπῶν ἔτων τρεῖς ἀκαρπὰ πεποιημέναι τὴν μεγάλην πλημμύραν (401).

4. Καὶ ἄλλην πρὸς τέτοις προτείνουσιν οἱ κρητικοὶ κατὰ τῷ Ἰωσήφ μέμψιν. Οὐτός, φασίν, ὁ καλὸς ὑπεργὸς αἰχμαλωτίζα τὸ γένος, ἔ πωλεῖ τῷ Βασιλεῖ πάντας τὰς ἀνδρώπας, ἢ πᾶσαν τῆς Βασιλείας τὴν γῆν. τούτοις ἐσιν ἔργον ἀτίμον. . . . Ἐάντις τῶν ὑπεργῶν τοῖσιν νόμον προέτανε ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ἡγάγεν ἂν εὐδὺς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

H

Ἡ κατεπεύγουσα ἀνάγκη πάνταχ' διασώζει, καὶ ἐν αὐτοῖς δηλαδὴ τοῖς ἀπηνεσάτοις ἔδνεσι. Ἐ αὐτὴ ἡ Ἀγγλία ἔχ' ἐν μόνον περὶ τῆς προτείνου παραδέσματος. αὐτοκινήτως ἦλθεν ὁ Αἰγύπτιος λαὸς προσενεγκεῖν τὴν γῆν καὶ τὰ ζῶα αὐτῆς, ἵνα λάβῃ σίτον ἐκ τῶν τοῖς σιτῶσι τῆ Βασιλέως τεθηταυρισμένων. καὶν δὲ ὁ ὑπεργῶ ταῖς περὶ σάσεσιν ἐχρήσατο εἰς τὸ σιτίζειν τε, καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῆ δεασοῦ αὐτῆς ἐξουσίαν, ὅμως δὲ κατεχρησατο. διότι ἐπέσχετο τοῖς Αἰγυπτίοις τὰ ποίμνια αὐτῶν καὶ τὴν γῆν, ὅτε ἐξ αὐτῶν ὠφελήθῃναι ἡδύνατο, ὑπόχρεως αὐτὸς ποιήσας τῇ δασμοφορίᾳ τῆ πεμπτημορίας τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν. ἀναλογισθῆναι ἐν τὰ ζηλοτυπώτερα τῆς ἐλοδίας αὐτῶν γένῃ, ἔιδεωσαν, ἐὰν οἱ θεμελιώδεις αὐτῶν νόμοι, καὶ ἡ ἐξουσία τῶν ὑπεργῶν, τῶν τὸς δεασοῦ αὐτῶν ἐμφαινόντων λαμβάνῃ τοσούτον μετρίως δασμοφορίας, καὶ μετὰ τοσαύτης εὐταξίας τε καὶ ἡσυχίας, ὅσας ἡ τῆ Ἰωσήφ φρόνησις καὶ ἡ Φιλανθρωπία.

Οὐκ ἔστιν ἄρα ἀνάγκη ἐπὶ τὴν θείαν καταφύγειν ἐμπνέουσιν, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐξουσίαν, ὡς ὁ φιλόσοφος ἕως χλοδαστικῶς φησὶν, εἰς τὸ ἐπισομίζεν τὸς αὐθάδεις, τὸς νομίζοντας πᾶσαν τὴν ἰσορίαν ταύτην πλάσμα ἄτοπον. τὰ ἔδνη, τὰ ἀπὸ τῆ Μωϋσέως ἀχρεῶν κατ' ἡμᾶς ἡμερῶν, τὰς τῆ Νείλου ὀχθὰς, καὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου μετόρια κατοικήσαντα ἑδεμίαν περὶ τῆς ἰσορίας ταύτης προτεινον ἀμφιβολίαν. Οἱ παλαιοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης συγγραφεῖς, οἷός ἐστιν ὁ παλαιὸς Φίλων, καὶ Τρώγῳ ὁ Πομπήϊος, (402) μαρτυροῦσι περὶ αὐτῆς, ἐξόχως δὲ περὶ τῆς συνετῆς τῆς Ἰωσήφ διοικήσεως. οἱ τοὶ ἐγίνωσκον πάντως τὰ τῆς πλημύρας τῆ Νείλου ἀποτελέσματᾶ, τὰ φυσικὰ ἰδιώματα τῆς γῆς Αἰγύπτου, τὰς συνήθειας τῆς αὐτῆς Βασιλείας, καὶ τὰ παλαιὰ αὐτῆς φρονήματᾶ ὑπέρτινα τῶν ὀκνηρῶν ἀνδρώπων, οἵτινες τῷ τῆς φιλοσοφίας μανδύᾳ περικαλυπτόμενοι, κόπῃ παρῆχον, τὴν Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν σκανδαλίζοντες.

Ἐνταῦθα ὁ φιλοσοφοῖς οἰκὸς καὶ κρητικὸς, φυσιολόγῳ καὶ θεολόγῳ, ὁ χρονολόγος καὶ Γεωγράφος, ὁ ἑβραϊστὴς ἄματε καὶ ἑλληνιστὴς, ὁ ἀρχαιολόγος καὶ διαλεκτικὸς, ὁ σεμνὸς τε καὶ εὐσεβεὴς, ἀποπεραινέ τὰς ἑαυτοῦ σημειώσεις εἰς τὴν Γένεσιν. τὴν Διαθήκην τῆς Ἰακώβ τὴν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς θανάτου αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ περιεσπασμένας, καὶ κατὰ τὸ γράμμα ἐκπεπληρωμένας προρρήσεις ὁ ἄπιστος ἕτος, ὅδε ἐπέκρινεν ὅλως, καὶν σφόδρα ἠνάγκαζεν αὐτὸν ἡ ὑπόθεσις, καὶν ῥῆμα ἐν περὶ αὐτῆς εἰπεῖν. πρόεκυψε δὲ μᾶλλον τέλος ἐπιθεῖναι, εἰπὼν, ἀνὸς τινὸς λόγος, ὅτι ὁ τῆς Αἰγύπτου λαὸς μεταγενέστερός ἐστι τῆς ἐν-

ἡρυχώρη τῶν Ἰνδῶν Αυτοκρατορίας, καὶ τῆς Σίνας. ἀλλ' ἡ ἀπόφαν-
σις αὕτη ἐς τὸ παντελὲς κατήργηθ' διὰ τῶν ἀλλαχῶς ὑπ' ἐμῶς εἰρημέ-
νων περὶ τῆς τῶν Σινῶν καὶ Αἰγυπτίων ἀρχαιότητος (403).
Ὡς δὲ ἐν καὶ γὰρ πέρας τιθῆμι τῇ ἀναίρεσει τῆς
ἀθλίως ἐπιτομῆς, ἣν αὐτὸς Διαθήκη
τελευταίον διεμνησθεῖσαν κα-
λέσαι τετόλμηκε.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΣΗΜΕ-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ.

Σημείωσις 1. Τὴ βῆλονθ' ἄρα δεῖξαι οἱ ἄπιστοι,
τὸ πληθύνειν προτείνοντες τῶν νόθων Εὐαγγελί-
ων; καταργῆσαι τὰς ἐν τοῖς γνήσις Εὐαγγελίοις
σεμελειώδεις ἀληθείας; ἢ νόθα δεῖξαι ἢ αὐτὰ τὰ γνήσια; ἀλ-
λά καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιδήλως νόθα τὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως βα-
σίμους ἀληθείας ἐκήρυττον, ἀμέλειτοι ἕνα Θεὸν ἐν Πατρὶ, Ἰῶ,
καὶ Πνεύματι Ἁγίῳ λατρευτὸν, τὸν δὲ Ἰῶν, τὸν Κύριον ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ παρθένου σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα,
θανάτου ἐργήσαντα, παθόντα, ταφέντα, ἀναστάντα, εἰς ἔρα-
νὸς ἀνελθόντα, πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. τὸ
πληθύνειν ἐν τῶν νόθων Εὐαγγελίων ἢ καταργεῖ, ἀλλ' οἰκοδο-
μεῖ, καὶ συνίστησι τὰς σοικειώδεις εὐαγγελικὰς ἀληθείας. ὅσω
γὰρ πλείονες οἱ τὸ αὐτὸ διαμαρτυρούμενοι, τοσούτω ἰσχυρότερα τῆς
ἀληθείας ἡ ἀπόδειξις. βλάπτεισι ὅθεν δὲ τὸ ὅλον τῆς ἀληθείας κῦ-
ρῶν αἱ προσηλαί, ἢ αἱ ἀφαιρέσεις καὶ ἀλλοιώσεις τῶν περιπτώσεων,
αἱ μηδὲν τῶν ἐσιώδους τῆς ἀληθείας ἐφαπτόμενοι. Τὶ γὰρ λυ-
μαίνει τὴν τῆς πίστεως ἐσιώδη διδασκαλίαν ἢ ἐν τῷ καλεσμένῳ Εὐ-
αγγελίῳ τῶν Αἰγυπτίων ἰσορροπία περὶ τῶν ἐρωτήσαντων τὸν Ἰησοῦν,
ἠπορεύεσθαι τὸ τῶν κόσμων ἰέλθῃ, ἀποκριθόντα δὲ αὐτῷ· ὅταν ἔσται τὰ
ἡμῶν ἐν, καὶ τὰ ἔξω ὡς ἔσται, καὶ τὸ ἄρσεν μετὰ τῆς θηλείας, ὅτε ἄρσεν
ἔτε θήλυ; ἢ ἄλλως· ὅταν τὸ τῆς αἰχμῆς ἐνδύμα πατήσῃ; ἰπὶ
δὲ ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς γεννήσεως τῆς μακαρίας παρθένου δὴ-
γησις περὶ τῆς ἐν τῷ ναφ' ὀπτασίας Ζαχαρίου τῶ πατρὶ τῶ Προ-
δρόμῳ. ἢ τί τὸ πληθύνειν τῶν θαυμάτων, τῶν ὑπὸ τῶ Ἰησοῦ, ἐπὶ
νηπίς

Παρά Κλήμ.
τῶ Ρώμ. ἐπιστ.
2. παρὰ 12.
παρὰ Κλήμ.
ἀλλ' ἐν
εὐαγγ. β, 3.
παρὰ Ἐπιφ.
ἀρ. 26. 2-
12.

νηπίς ὄντ' τελεσθέντων, τῶν ἐν τῷ Ἐυαγγελίῳ τῆς νηπιότητος
 τῆς Σωτηρίας; ἢ τί τὸ τῆς Νικοδήμου Ἐυαγγέλιον περὶ τῶν πρακτικῶν
 τῆς Πιλάτου διαλαμπάνων; Ἐάν δὲ οἱ ἅπτεροι τῇ ἀρίστῃ διαλεκτικῇ
 αὐτῶν συλλογίζωνται ὅτως. ἦσαν πολλὰ νόθα Ἐυαγγέλια, ἅρα ἔ-
 δὲν Ἐυαγγέλιον γνήσιον. τίς ἔχ' ὁρᾷ, ὅτι τὸ τοιαῦτον ἐστὶ τοῖς ἐ-
 ξῆς; πολὺς ὁ νεοφροσυνόμενος χρυσοῦς, ἅρα ἔδὲς γνήσιος. πολὺς ὁ
 κεκατηλωμένος οἶνος, ἔδὲς ἅρα οἶνος ἀκρατος. πολλὰ ἄτεχνα
 οἰκοδομήματα, ἔδὲν ἅρα ἀρχιτεκτονικόν. πολλὰ νόθα συγγράμματα
 τῆς Χρυσοστόμου, τῆς Ἀθανασίου, καὶ ἄλλων, ἔδὲν ἅρα γνήσιον αὐ-
 τῶν συγγράμματα. ὁ φρενὴς μόνον ἔτω συλλογίζεσθαι, κατανοεῖν
 μὴ δυνάμενος τῆς παραλογισμοῦ τὸ πρόδηλον. ἀνεβλάστησαν πάν-
 τως ἐν μέσῳ τῆς καθαρᾶς σίτης, εἴτεν τῶν τεσσάρων ἀγίων Ἐυαγ-
 γελίων, ζιζάνια, τριτέσι νόθα, ψευδεπίγραφα, καὶ ἀδύλων ποιη-
 τῶν Ἐυαγγέλια, ἀλλὰ τῇ περὶ ταῦτα ἐπισήμῃ τῶν σοφῶν ἀγίων
 ἀνδρῶν διεκρίθησαν ἀπὸ τῶν γνησίων καὶ διεσάλησαν. καὶ τὰ μὲν
 γνήσια διαμένουσιν ὁμολογούμενα, καὶ σεβασζόμενα, καὶ κηρυττόμενα,
 τὰ δὲ νόθα ἀπεσκορακίσθησαν, καὶ ἐξέλειπον.

Σημ. 2. Ὅτι μὲν τὸ τῆς Ἰωακίμ ὄνομα λείπει τῇ ἐν τῷ κατὰ Ματ-
 θαῖον δευτέρῳ τετραδεκάτῃ, δηλον. ὁ γὰρ Ἰωσῆς ἔκ ἐστι πατήρ τῆς
 Ἰερχονίας. ἀλλὰ πάππος, πατήρ δὲ αὐτῆς ὁ Ἰωακίμ κατὰ τὴν πρῶ-
 τὴν τῶν Παραλειπομένων βίβλον. „Καὶ υἱοὶ Ἰωσῆς, Φησί, πρῶ-
 „τότος Ἰωαννάν, ὁ δευτέρος Ἰωακίμ, ὁ τρίτος Σεδεκίας, ὁ
 „τέταρτος Σαλῶμ. Καὶ υἱοὶ Ἰωακίμ, Ἰερχονίας υἱὸς αὐτῆς, Σεδε-
 κίας υἱὸς αὐτῆς. Τὸ δὲ λέγειν, ὅτι παραδρομῇ τῆς μεταγραφῆς
 κατελείφθη τὸ τῆς Ἰωακίμ ὄνομα, καὶ πάντῳ πεθανόν ἔοικεν. ὑπο-
 τίθεται γὰρ ἡτοὶ τὸ ἓν ἑμὸν μόνον μεταγραφῆς τὸ τῆς κατὰ Ματ-
 θαῖον Ἐυαγγελίου πρωτότυπον μεταγράψαντα παραδραμεῖν τὸ τῆς
 Ἰωακίμ ὄνομα, ἐξ αὐτῆς δὲ μόνος ὡς ἐκ πρωτοτύπου τ' ἄλλα με-
 ταγραφῆναι τὰ κατὰ Ματθαῖον ἀντίγραφα. ἢ πολλὰς μὲν μετα-
 γραψάντας, πάντας δὲ ἐπίσης κατὰ παραδρομὴν τὸ αὐτὸ τῆς Ἰωα-
 κίμ καταλίπεν ὄνομα. ἑκατέρω δὲ τῶν τῶν ὑποθέσεων ἔκ ἐν-
 παραδέκτου. καὶ δὲ τὰ χερσόγραφα, τὰ ὑπὸ τῆς Ροβέρτου καὶ Φέ-
 βρε ὁραθέντα ὑποτεθῆ παλαιὰ εἶναι καὶ ἀξιοπίστα, δυσπαραδέκτον
 εἶναι τὸ πῶς ταῦτα μόνον, καὶ ἔδὲν ἕτερον ἐνεφάνη τὸ τῆς Ἰωακίμ
 περιέχον ὄνομα, πῶς δὲ ἐν σκότει διαμεμενῆκασι, τῆς ἐκλείψεως
 τῆς ὀνόματός τῆς Ἰωακίμ πάντῃ αἰδήτης ὕψους, καὶ πάντων περὶ αὐτῆς
 ἀπορῶντων; πρὸς τὴν λόγῳ, ὃν περὶ τῆς ὁ Ἐπιφάνιος, ὁ Λύ-
 γα-

1. Παρ. 3.
15. 16.

Ἐπιφάν. Ἀ.
ῥσ. 1288.
Αὐγ. β. 7.

γαστήρ, ὁ Ἀμβρόσιος, καὶ ἄλλοι ὑπομνηματισταὶ προτείνουσι, ὅς
καὶ τήνδε τὴν ἡμετέραν προτάναι εἰκασίαν. Ἐπίτηδες, ὅς
Εὐαγγελιστὴς τὸ τῷ Ἰωακίμ παρесиώπησεν ὄνομα. ἀλλὰ διατί;
διότι εἰδὲ ἐννόμως, εἰδὲ κατ' ἐθῶς ὁ Ἰωακίμ ἐβασίλευσε. ζῶντος
τοῦ ἐτι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰωάχαζ, βασιλεὺς προκεχέριστο, καὶ ταῦτα
ὑπὸ Φαραὼ, τῷ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιστρέψαντος, ὡς μαρτυρεῖ τὸ
τέταρτον τῶν Βασιλευσίων βιβλίον. Καὶ μετέστησεν αὐτὸν (τὸν Ἰω-
ἀχαζ) Φαραὼ Ναχαὼ ἐν Ῥαβλαὰμ ἐν γῇ Ἐμάθ, τῷ μὴ βασι-
λεύειν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ἐβασίλευσε Φαραὼ Νεχαὼ ἐπ' αὐτὸς
τὸν Ἐλιακίμ, υἱὸν Ἰωσὴ βασιλέως Ἰούδα. καὶ ἐπέστρεψε τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ Ἰωακίμ, καὶ τὸν Ἰωάχαζ ἔλαβε, καὶ ἀσήμερον εἰς Αἴ-
γυπτον, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Τῷ ὀνόματι ἐν, τῷ ὑπὸ τοῦ Φαραὼ
ἐπιτεθέντος τῷ ἔτῳ παρανόμως βασιλεύσαντι Βασιλεῖ μνημονεύ-
σαι, καὶ τοῖς λοιποῖς συντάξαι ἀπαξιῶσας ὁ Θεὸς Εὐαγγελιστὴς,
δήλως τῶν ὄντων ἐκ τῶν ἀρημένων τῆς θείας Γραφῆς βιβλίων,
τὸν πάππον δὲ Ἰωσὴν, καὶ τὸν τῶν ἐγγονῶν Ἰεχονίαν προβαλὼν,
ἐπλήρωσε μὲν τὰς δεκατέσσαρας γενεὰς τῆς δευτέρας αὐτοῦ τετρα-
δεκάδος, ἡλήθωσε δὲ κατὰ πάντα. ὁ δὲ ἔειπε, καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως
τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶν ὀνόματά, ἢ πρόσωπα, δεκατέσσαρα,
ἀλλὰ γενεαὶ δεκατέσσαρες, τῷ ὄντι δὲ δεκατέσσαρες εἰσὶν αἱ ἐν
τῇ δευτέρᾳ τετραδεκάδι γενεαὶ, ἀναλογιζομένων τῶν μετὰ τοῦ
Πάππου καὶ ἐγγόνων δύο γενεῶν.

Εὐ.
β. 3.
κατὰ Ληκ.

4. Ματθ. 23.
33, 34.

Ματθ. 1. 17.

Σημ. 3. Ταύτην μὲν τὴν ῥῆσιν ἐνόησαν ὡς ἀξιοπιστὴν τὴν δὲ
ἐξῆς, ἄτην τὴν, Πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτὸς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἐ-
χέουσα, ἐσιώπησεν ὡς φιλόσοφος. διὸ ἐπήγαγεν ὡς ἀλογὸν τὸν
Εὐαγγελιστὴν λέγοντα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς
Ἰωσήφ.

Ματθ. 1. 18.

Σημ. 4. Ὅτι ἡ Μαρία, Φοινὴ ὁ συγγραφεὺς, (ἐν β. 2. σ. 151.
τῷ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς Μεσίης πονήμ.) θυγάτηρ ἦν τῆς Ἡ-
λῆ, οἱ Ἰουδαῖοι μαρτυροῦσιν. ἐν τῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ταλμύδ,
ἐν τῷ περὶ τῆς Χαγίγας πονήματι ψευδοπροκαλύψις κεῖται,
περιέχουσα τὰδε: ἡ Μαρία, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡλῆ, κτ. ἐπὶ ῥῶν-
οντι δὲ ἡ παράδοσις αὕτη τῇ ὁμοιότητι, ἣν ἔχει τῇ τῶν χειρια-
σίων περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν πατρῶν τῆς Μαρίας παραδοσὶς, τῇ
ἐν τοῖς πρώτοις τῶν χειριανισμῶν χρόνοις ἀναφανέσῃ. καὶ τὸ αὐ-
τῇ ἐν τῷ τῶν Ἑβραίων Εὐαγγελίῳ, καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν ἅγιον
ΓΓΓ
Ἰά-

„Ἰάκωβον πρωτοεὐαγγελίῳ, καὶ τῷ περὶ τῆς γεννήσεως τῆς Μα-
 ρίας. ταῦτα δὲ ποιήματα εἰσιν, ὡς οἶδαμεν, ἐν τῷ τέλει τῆς πρώ-
 τῃ αἰῶνι, ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δευτέρας καθ' ἑαυτὰς διδάσκον-
 τας δὲ, τὸν τῆς Μαρίας πατέρα Ἰωακὴμ προσαγορεύουσαι. ταύ-
 τήν δὲ τὴν παράδοσιν οἱ τε πατέρες διεφύλαξαν, καὶ αἱ δύο Ἐκ-
 κλησάιν, ἢ τε τῶν Γραικῶν, ἢ ἢ τῶν λατίνων ἐδέξαντο, γνωστὴ
 δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Ἀλκοράν.

„Οἶδαμεν δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα Ἰωακὴμ καὶ Ἐλιακὴμ εἰσι συνώνυ-
 μα, ὡς ὑποκοριστικὸν τὸ Ἥλι. ἐκατέρῳ δὲ τούτων προσηγόρου
 εἰς τῶν ἐσχάτων τῶ Ἰσά Βασιλέων ὁ δὲ Καλμέτ (ἐν τῇ
 προσδιαλ. τῇ ἐν κεφαλίδ. τῇ τῆς Ἰσδιθ βίβλ.) ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ
 μέγας Ἰερεὺς, ὁ ἐπὶ Μανασσῇ ἀκμάσας, ἐκαλεῖτο Χιλ, Χελκίς,
 Ἐλιακὴμ, καὶ Ἰωακὴμ.

„Ἀντιλέγειν ἐν ὧς δύναμαι τοῖς λόγοις, τοῖς πείθουσιν, ὅτι
 ὁ μὲν Ἥλι, ὁ ἐν τῇ γενεαλογίᾳ τῇ κατὰ Ἀνκῶν Εὐαγγελίῳ, ὁ
 πατὴρ ἐστὶ τῆς Μαρίας, γενεαλογία δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἢ ὑπὸ τῇ
 αὐτῇ Εὐαγγελίᾳ παραδοθεῖσα.

„Εὰν δεῖ τις ζητῇ, τίνα ἐνεκα ἐν τῇ γενεαλογίᾳ ταύτῃ τὸ
 τῷ Ἰωσήφ ὄνομα ἐγράφη αὐτὶ τῇ τῆς Μαρίας. ἀποκρινόμεθα
 λέγοντες· ἔκ ἐστιν ἐν τοῖς Ἰσδαίοις τίθεναι τὰς γυναῖκας ἐν
 τῇ κατ' εὐθείαν τῆς γενεαλογίας ἀκολουσίᾳ. τῷτο δὲ ἀκμὴν παρ'
 αὐτοῖς ἀκμάζει τὸ γνωμικόν· ἢ τῆς μητρὸς πατρὶά ἐκ ἐστὶ πα-
 τριά. περὶ δὲ τῆς ὀνόματι τῷ Ἰωσήφ, τῇ ἐν τῇ γενεαλογίᾳ
 ταύτῃ κεμένη, δύο λόγους προτεῖναι ἔχομεν. τῶν τὸν πρῶτον,
 ὅς καὶ προτιμητέον κατάγει τὸ ἡμῖν δοκῶν, ἐφεξῆς ἐρμηνεία τῇ
 23, ἐδ. τῇ 3, κεφ. τῇ κατὰ Ἀνκῶν Εὐαγγελίᾳ ἐμφαίνει· ὁ Ἰησὺς,
 ὡς ἐνομίζετο, ἢ τῇ τῷ Ἰωσήφ, κατήγετο ἐκ τῆς Ἑλῖ, τῇ ἐκ τῆς
 Ματθαίᾳ, κτ. ἐρμηνεία σαφής, τῇ ἑλληνικῇ ὕφει, συνάδουσα τῇ
 τῶν Αἰθίοπων μεταφράσει, δυναμένη δὲ συμφωνῆσαι καὶ τῇ τῆς Βηλ-
 γάτης, καὶ πᾶσαν δυσκολίαν ἐκ μέσων αἰρῶσα. δεύτερον δὲ λόγον ἐ-
 στί ὁ ἐφεξῆς· τὸ τῷ Ἰωσήφ ὄνομα ἐτέθη ὡς γαρβρὸς τῇ Ἑλῖ, ἀν-
 τί τῇ τῆς Μαρίας τῆς αὐτῇ μνησθείσης. ἐκώλυε γὰρ τὸ τῶν Ἰσ-
 δαίων ἐν συνεισάξει τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν ταύτῃ τῇ γενεαλογίᾳ.

Σημ. 5. Πρόδες καὶ τῶν δύο ἡμῶν αὐτῇ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἰωσήφ
 ἐν 6. 16. καὶ 17. τῆς Ἀρχαιολογ.

Σημ. 6. „Καὶ τὰς μὲν καθιμήσαντο ἑαυτὰς ἅμα τοῖς σοφισταῖς
 κατέ-

κατέκαυσε ζῶντας, τὰς λοιπὰς δὲ τῶν συλληφθέντων παρέδωκε
τοῖς στρατιώταις ἀνελεῖν. ταῦτα ὁ Ἰώσηπτος ἐν β. 1. κ. 17. περὶ
πολέμου.

Σημ. 7. Τὸ μὲν ῥητὸν τῷ Ἰερεμίᾳ, τὸ ὑπὸ τῷ Εὐαγγελιστῇ Ματ-
θαίᾳ προτεινόμενον ἐστὶ τό· «Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἐκέσθη, θρῆνη καὶ
κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος πολὺς, Ῥαχὴλ κλαίοντα τὰ τέκνα αὐτῆς,
ὅτι ἡ ἡδελε παρακληθῆναι, ὅτι ἡ ἐσθλὴ. Τῆτο τὸ νόημα ὁ Βολ-
τέρος διασῆλαι ἡ ἐδυνήθη ἀπὸ τῆς ἀκολασίας τῶν τῷ Προφῆτῃ
ῥημάτων· τὸ δὲ τῷ Ἰωσήπῳ περὶ τῆς λαλῆς ὁ τῷ δε τῷ βιβλίῳ συγ-
γραφεὺς, ἐστὶ τὸ, Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Ἰόναν. Ἰδὲ δὲ ἡ
ἀπάντησις τῷ αὐτῷ συγγραφέως πρόσθετα τὰ δὴ ῥητὰ ταῦτα, καὶ
πρὸ ἄλλων τινὰ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων προβαλλόμενα. «Παχυλῶς ἀ-
πατά» ὁ πιστεύων, ὅτι οἱ πρῶτοι τῷ χριστιανισμῷ διδάσκαλοι, οἱ
ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν τόποις τὴν παλαιὰν Δια-
θήκην προτείνοντες. Ἰδὲ ἕτερον ἐποίησαν, ἐμὴ ἀπολογίαν. διότι
ἔστοι πρὸ τῆς τῆς δημηγούρου, ἀνακαλύπτοντες τὸ ὑπὸ τὴν
Φλοῖαν τῷ γράμματι κεκρυμμένον νόημα, καὶ τὸν ἐδικὸν σκο-
πόν, ὃν ἔχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ τὸν κάλαμον τῶν τῆς
παλαιᾶς Διαθήκης συγγραφέων διδύκονον. ἐξῆν δὲ αὐτοῖς τῆτο
ποιῆσαι ἅτε διὰ ἐδόξιν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐδέχοντο τὰς ἀλληγορικὰς
ἐννοίας πρὸ τῶ ἐκ τῷ γράμματι νοήματι, οἷον ὁ Φίλων ἐν
πᾶσι τοῖς αὐτῷ συγγράμμασιν, ὁ Ἀριστῆς ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτῷ,
τῷ παρ' Εὐσεβίου (ἐν β. 8. κ. 9. τῆς εὐαγγελ. προπαρ.) οἱ πα-
λαιοὶ Ῥαββῖνοι ἔντε τῇ Μίχνα καὶ τῷ Ταλμύδ. Καὶ μετ' ὀλί-
γου. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος εἶπε μὲν, ὅτι τὰ τῷ Ἰωσήπῳ
ῥημάτων ἐπληρώθησαν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ. τὰ δὲ τῷ Ἰερεμίᾳ ἐν
τοῖς ἀναιρεθῆσιν ἐν Βηθλεὲμ νηπίοις, ἡ ἐξῆλθεν ὁμοῦς τὴν πρῶ-
την τῆς ἐκπλήρωσιν. τὴν ἐν τῇ ἐξόδῳ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ τὴν
ἐν τῇ μετοικεσίᾳ τῶν δέκα φυλῶν. τὸ δὲ ἐφαρμόξαν ῥήματα. ἐν-
τελῶς καὶ μετὰ πασῶν τῶν περιτάσεων ὑποδέσκει τινα ἀρμόζοντα,
καὶ ταῦτα προλαβὼν ἐρρέθη περὶ ἄλλης ὑποθέσεως, τρῶπῳ ἐστὶ
τῷ λέγειν πάνυ εὐαπόδεκτον. τὸ δὲ διασῆλαι τὰς ὑπὸ τῶν Εὐ-
αγγελιστῶν γεγεννημένας ἐφαρμογὰς ἀπὸ τῶν κατ' ἐκαστὴν γινο-
μένων ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίαις, ἐστὶ τὸ, τῆς Εὐαγγελιστῆς
τῶν ἡ ἀποστολῆς καὶ ἡ θεία ἐμπνοῆσις ἐπικεκυρωμένοι ἐστὶ τοῖς τῷ
διδασκάλαις αὐτῶν θαύμασι. ὅτι τοῖς ὑπερφύεσιν αὐτῶν ἔργοις,
τοῖς κατ' ἡμέραν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῷ κοινῇ ἐνεργημένοις

„πάσης πίστεως ἄξιός εἶναι, ἀνακηρύττοντας τὸ ὅτι ἐκτὸς τῆ ἀντι-
 „καμένου, ὡς δ' ἀμέσως ἀπέβλεπόν τινες τῶν Προφητῶν ῥήσας,
 „νοσμένοις κατὰ τὴν τῆς ὁμιλίας αὐτῶν ἀκολουθίαν, ὅπερ ἐγὼ ἐννοίαν
 „τῆς ὑφ᾽ ἡς προσαγορεύω, ἔχον προσέτι ἢ ἕτερον ἀντικείμενον κα-
 „τὰ τὸν τῆς ἁγίας Πνεύματος σκοπὸν, τῶν τὸν κάλαμον τῶν Ἱε-
 „ρῶν συγγραφέων εὐδύναντο, ἢ συγκλείσαντος αὐτὸς μετελ-
 „θεῖν φράσεις, ἀληθεῖς μὲν φανεύσας ἀπὸ διὰ τῶν προτέρων
 „ἐκβάσεων, μελλούσας δὲ προσέτι ἀληθεύσαι ἐντελέσερον ἢ καὶ
 „ὑψηλοτέραν ἐννοίαν ἐπὶ τῇ Μεσίᾳ. αἱ τοιαῦται ἔν μαρτυρίαι, αἱ
 „ἐνίοτε ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ συναντῶμεναι, διδασκαλῆαι εἰσὶ τῶ κα-
 „θηγητῇ, ὅτινος ἀλλαχόθεν δεδαγμένη ἐστὶν ἡ ψαλὸς ἐξβοῶ. μη-
 „δὲν δὲ λυμαίνεσθαι τὴν ὑπόθεσιν τῶν προφητειῶν, εἰς ἣν ἀμέσως ἡ
 „ἐννοία ἀνάγε, ἢ τῷ ἀναγινώσκοντι εὐθέως παρίστα, ἐμφανί-
 „ζουσι τὰς τῆς Μεσίης χαρακτῆρας κατὰ τὸ γράμμα ἐκπεπληρωμέ-
 „νης ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ.

Σημ. 8. Ἰδὲ τὰ τῆς Βολτέρου ῥήματα, τὰ περὶ τῆς προῤῥήσεως τῆς
 „Ἡσαΐου. Διιχνυρίζονται (οἱ κριτικοί) ὅτι τὸ συμβᾶν τῷ Ἡσαΐᾳ
 „γεννῆσαι παιδίον ἐκ τῆς γυναίκος αὐτῆς, ὁδὸν ἔχει σχέσιν τῇ
 „τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννήσει. ἀλλ' ἰδὲ ὁ τῆς Ἡσαΐου υἱός, ἰδὲ ὁ τῆς
 „Μαρίας ὀνομαδὴ Ἑμμανὴλ. ἐκλήθη δὲ ὁ τῆς Προφῆτις υἱός
 „Μαχερ Σακχ Ασβας, ταχέως σκύλασον, ὅξως προνό-
 „νισον, τὰ δὲ σκύλα ἢ αἱ προνομιεύσεις ἰδὲ κατ' αὐτὰς τὰς βε-
 „βιασμένας ἀλληγορίας ἀνέκασι τῷ ἐν Καπερναὺμ διδάξαντι Ἰη-
 „σοῦ Χριστῷ. τελευταῖον δὲ αὐτῇ ἡ συνεχὴς σπασθὴ τῆ διασρέφου
 „τὴν τῶν παλαιῶν Ἰσραϊτικῶν βιβλίων ἐννοίαν, παχυλὸν ἐστὶ τεχ-
 „νῶς γενημ.

Ἡ ὑπὸ τῆς συγγραφῆς τῆςδε τῆς βίβλου μνημονοδομένη ἀ-
 „πόδειξις μακροσκελής ἐστι, ἢ ἢ ἐπὶ σκοπῷ τῆ ἀπαντήσαι περὶ
 „πάντα τὰ προκείμενα τῆς Βολτέρου ῥήματα. διὸ ἐξ αὐτῆς τινὰς συ-
 „νερανισάμενοι ἐννοίας, τὰ ἐξῆς παρατίθεμεν. Τριῶν μνημονόε-
 „ται παιδίων ὁ Ἡσαΐας ἐν τῷ ζ'. ἢ ἢ κεφ. τῆς Ἰασοῦ, ὃν κατ' ἐπιτα-
 „γὴν Θεοῦ μετ' ἐαυτῷ παρέλαβεν. Ἐξελθε, ἡ φωνή, εἰς συν-
 „άντησιν Ἀχὶζ σὺ, ἢ ὁ κατὰ λείφεις Ἰασοῦ ὁ υἱός. τῆ Ἑμ-
 „μανὴλ, τῆ ἐκ Παρθένου τεχνησομένης, ἢ τῆς ἑτέρας υἱὸς αὐτῆς, τῆ
 „γεννηθέντος ἐκ τῆς προφῆτιδος, τῆςδε τῆς γυναίκος αὐτῆς.
 „Καὶ προσήλθον, φησί, πρὸς τὴν προφῆτιν, ἢ ἐν γαστρὶ ἔλαβε,
 „ἢ ἔτεκεν υἱόν. ὅτι δὲ ὁ μόνον περὶ τῆς Ἑμμανὴλ, ἀλλὰ ἢ περὶ

Ησ. 7. 3.

Ησ. 8. 3.

τῶν

τῶν δὲ υἱῶν αὐτῶ ὁ Ἡσαΐας λαλεῖ ἐν τοῖς ῥητέσι κεφαλαίοις.
 δηλον καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς ῥημάτων αὐτῶ. Ἰδοὺ ἐγὼ εἰς τὰ παῖδια,
 ἅμοι ἐδωκεν ὁ Θεός. περὶ μὲν ἔν τῃ πρώτῃ ὑς αὐτῶ τῷ Ἰασάβ
 Φησί. Διότι πρηνὴ γινῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἀπερθεῖ
 πονηρία, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. καὶ καταλαφθήσεται ἡ γῆ, ἢ
 σὺ φοβῇ, ἀπὸ προσώπου τῶν δὲ Βασιλέων. Ὅτι δὲ τὰ ῥήματα
 ταῦτα περὶ τὸν Ἰασάβ ἀνάγονται δηλον ἂ. ἐκ τῶ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ
 ὕφαι κειῶναι πρὸ τῆ ν α γ χ α ρ, τῷ τέσι παιδίον, τὸ χ ε, ὅπερ πρὸ
 τῆ ὀνόματος τιθέμενον, δεικτικὴν ἀντωνυμίαν πολλάκις ἐμφαίνει.
 ἀναγνωσθὲν ἔν πρηνὴ γινῶναι τῷ τὸ παιδίον. ταῦτα δὲ λέγων ὁ
 Ἡσαΐας, ἐδεικνυσε τὸν μετ' αὐτῶ υἱὸν αὐτῶ τὸν Ἰασάβ. β'. Ἐκ τῆ
 μὴ μάτην τὸν Θεὸν ἐπιτάξαι τῷ Ἡσαΐα παραλαβεῖν μετ' ἐαυτῶ
 τὸν Ἰασάβ. κατ' ὅδε δὲ ἕτερον συντείνων φαίνεται ὁ Ἰασάβ ἐν
 ταύτῃ τῇ ἀποστολῇ, εἰ μὴ καὶ ὅτι πρῶτέν τῃ δεκνύμενος ὑπὸ τῆ
 πατρὸς αὐτῶ. ἀλλ' ὅδε ἄλλο ῥήμα, πλὴν τῶν εἰρημένων, περὶ
 αὐτῶ ἐνταῦθα ἐρρέθη. γ'. Ἐκ τῆ μὴ ἀνάγεσθαι τὰ διαληφθέντα ῥή-
 ματα περὶ ὁ ἕτερον τῶν λοιπῶν δὲ παιδίων. ὁ περὶ τὸν Ἐμ-
 μανουὴλ τὸν ἐκ Παρθένου τεχνησόμενον. ὁ δὲ Ἡσαΐας εἶρηκε, πρηνὴ
 γινῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν ἢ κακόν, καταλαφθήσεται ἡ γῆ, εἴ-
 τιν ἀπαλλαγῇσεται ἀπὸ προσώπου τῶν δὲ πολέμωντων Βασι-
 λέων. ἀλλ' ὅδε περὶ τὸν ἕτερον ἀνάγονται ὅν τῶ Ἡσαΐας, τῶ ἐν τῷ
 ἡ κεφ. μνημονεύοντος αὐτῶ, καὶ ἄλλα τινὰ περὶ αὐτῶ λέγοντος,
 ὅπερ κατωτέρω παρατησόμεθα. Περὶ δὲ τῶ μήπω γεννηθέντος
 Ἐμμανουὴλ προαγορεύει ὁ Ἡσαΐας, λέγων. Διὰ τῷ δώσει Κύ-
 ριος αὐτῷ ἡμῖν σημεῖον. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, κλ.
 εἰτα ἐν τῷ ὁ κεφ. ἐπαναλαβὼν πάλιν τὰ περὶ τῶ Ἐμμανουὴλ,
 Φησί. Ὅτι παιδίον ἐγενήθη ἡμῖν, ὃς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, ὃ ἡ ἀρ.
 καὶ ἐγενήθη ἐπὶ τῶ ὤμῳ αὐτῶ. καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτῶ με-
 γάλῃς βουλῇς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός,
 ἐξουσιαστὴς, ἀρχὴν εἰρήνης, πατὴρ τῶ μέλλοντος αἰῶνος. μεγά-
 λη ἡ ἀρχὴ αὐτῶ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτῶ ἐκ ἐσθ' ὅριον. ἐπὶ τὸν θρό-
 νον Δαβὶδ, καὶ τὴν Βασιλείαν αὐτῶ κατορθῶσαι αὐτὴν, καὶ ἀντι-
 σταθεῖν ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ ἀπὸ τῶ νῦν εἰς τὸν αἰῶ-
 να. ὁ ἕτερος δὲ τῶν τῶ Ἡσαΐας υἱῶν, ἀλλ' ὅδε ἄλλος τις πλὴν
 τῶ Ἐμμανουὴλ, θαυματουργικῶς ἐκ παρθένου γεγέννηται. καὶ τὰ
 λοιπὰ δὲ προτεθέντα ῥήματα, πλὴν τῶ θραυρῶντος, ὅδε ἀνήκε.

Περὶ

Ho. 8.

Ho. 7. 16.

Ho. 7. 34.

Ho. 9. 6, 7.

Περὶ δὲ τῶ ἑτέρου ἢ αὐτῷ ὁ Ἡσαΐας ἔφη· «Καὶ ἔπε Κύριος
μοι, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὅξέως προνο-
μήσω, διότι πρὶν γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα, ἢ μητέρα,
λήψεται δύναμιν Δαμασκῆ, καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἐναντι Βασι-
λέως Ἀσσυρίων. Τότεςιν ὁ τῶν Ἀσσυρίων Βασιλεὺς ταχέως
τὴν μὲν ἐπικράτειαν τῶ Βασιλέως Ρασίν, ἔσται τὴν Δαμασκὸν,
προνομεύσει, τὴν δὲ τῶ Φακεῆ, ἥτοι τὴν Σαμάρειαν σκυλεύσει. ὁ-
περ δὴ καὶ ταχέως πεπλήρω. ἢ ὁ Ἱερουσαλήμ τῆς πολυτοκίας τῶν
Βασιλέων Ρασίν καὶ Φακεῆ ταχέως ἀπὸλλαν, μετ' οὐ πολὺ δὲ
ἐπρονομεύθη μὲν ἡ Δαμασκός, ἐσκυλεύθη δὲ ἡ Σαμάρεια, ὡς
ἔδεικται ἐν τῷ 15 ἢ 17 κεφ. τῆς δ' τῶν Βασιλέων.

Ματθ. 1. 23.

Εἰ δὲ οἱ τρισάθλιοι ὅσοι κριτικοί, καὶ ὁ κακοδαίμων Βολτέ-
ρς ἐκ ἐμπαθῶς καὶ ἐπιπολαίως, ἀλλ' ἀπαθῶς ὡς κατὰ βιάς
τὴν ἱεράν ἐμελέτην Γραφῶν, ἐκ ἀν δὲ σφρεφον τὰς τῶ Ἡσαΐας
προρρήσεις, συγχέοντες τὰς δύο ἡδὲ αὐτῶ μετὰ τῶ Ἑμμανυήλ,
ὅδε ἐκρηζόν βεβιασμένων, ἢ ἀπαραβιάστων ἀλληγοριῶν. ἀλλὰ τὰς
τὰς διασέλλοντες, κατενόουν τίνα μὲν περὶ ἑκατέρω τῶν ἡδὲ αὐτῶ
ἔρηκεν ὁ Ἡσαΐας, τίνα δὲ περὶ τῶ Ἑμμανυήλ. εἰρων δὲ καὶ τὸ,
ὅτι ὁ Ἑμμανυήλ ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς. ἐπεὶ δὲ Ἑμμανυήλ σημαίνει τὸ,
μετ' ἡμῶν ὁ Θεός, τὸτο δὲ ἢ ὁ Ἰησοῦς, Θεὸς μετ' ἡμῶν, Θεὸς
καὶ ἄνθρωπος, Θεάνθρωπος, ἔχεν ἄρα ἐκ τῶ πρᾶγματ' τὸ Ἑμ-
μανυήλ ὄνομα. ὡπερ δὲ τὰ ὀνόματα δηλωτικά ἐσσι τῶν πραγμά-
των, ἔτω καὶ τὰ πρᾶγματα τῶν ὀνομάτων. αὐτὰ ἔν τῶ πρᾶγματ'
ἐκάλεον τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν, Ἑμμανυήλ.

Σημ. 9. Ἐπειδὴ ἡ ἀλλαχὲ ἀπάντησις, ἢ πρὸς Ὁροβιόντινα Ἰου-
δαίων, ἐκ ἐστὶ τῇ προκεμένη ἐνστάσει πάνυ κατάλληλος, λαβὼν
ἐξ αὐτῆς μόνην τὴν τῶν Ραββίνων μαρτυρίαν, ἀπαντῶ ἔτω. Δια-
τὶ ἐκ ἐπίσης πάντες βλέπουσι τὸ αὐτὸ φῶς, ἀλλ' οἱ μὲν μάλλον,
οἱ δὲ ἥττον, οἱ δὲ ὀδῶς; Διατὶ τὸ αὐτὸ ἀγαπητὸν πρᾶγμα ἐκ
ἐπίσης ὑπὸ πάντων ἀγαπᾶται, ἀλλ' ὑπὸ τῶνδε μὲν μάλλον, ὑπὸ
ἐκείνων δὲ ἥττον, ὑπὸ ἄλλων δὲ ὀδῶς, ὑπὸ ἐνίων δὲ ὡς κίσει;
Διότι πάντες ἐκ ἔχουσιν τὴν αὐτὴν τῶν ὀφθαλμῶν κατὰσκοπὴν καὶ ῥω-
αίν, ὅδε τὰς αὐτὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς διαφύσεις. συμπεραίνει
ἀραγε σὺ, ὅτι ἐκ ἐστὶ φῶς, ἐπειδὴ ἐκ ὅρα αὐτὸ ὁ τυφλός; ἢ ὅτι
ἐκ ἐστὶ ἀγαπητὸν τὸ φῶς ἀγαπητὸν, ἐπειδὴ ὑπότινων κίσει;
ἔδαμῶς. καὶ ὅμως ἐλαινδάνες συνάγων, ὅτι ὅδε οἱ ἔρανοι ἡνεώχ-
θησαν, ὅδε ἡ φωνὴ ἔρανόθεν ἡνεώχθη, ἐπειδὴ τὸ τῶν Ἰουδαίων γέ-
νη.

ὅχι ὡμολόγησε τὸν Ἰησοῦν Θεόν, ὅδε ἡγάπησεν αὐτὸν, ἀλλὰ
σαυρὴ θανάτῳ κατεδίκασεν. ἀγνοεῖς ἀράγε σὺ, ὅτι ἡ προκατά-
ληψις ἐπιπροσθετὴ τῇ ὁρῇ κρίσει, καὶ ὁ φθόνος ἀμβλύνει τὸ δια-
κριτικόν, καὶ τὴν κέρους ἢ ἐπιθυμίαν σκοτίζει τὸν νῦν, καὶ ἡ ὑπερη-
φάνεια, καὶ ἡ φιλοδοξία, καὶ τὸ μῖσος, καὶ αὐτὸς συγχέει τὰς νοή-
μονας καὶ εὐφυεῖς; εὐράκασι οἱ Ἰουδαῖοι τὰ τε εἰρημένα, καὶ τὰ λοιπὰ
τῶ Κίριος θαύματα, ἀλλὰ τοῖς πάθεσιν αὐτῶν σκοτούμενοι, ἐκ ὡ-
μολόγησαν αὐτὸν Θεόν, ἀλλ' ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν Δαιμονίων ἔλε-
γον, ἐκβάλλει τὰ Δαιμόνια.

Εἰτα, τὸ γένος, λέγεις, γενικῶς, μὴ ὑποδιασέλλων τὰς ἐκ
τῶ αὐτοῦ γένους καὶ λογισαμένους καὶ ὁμολογησάντας αὐτὸν Θεόν, καὶ
ὑπὲρ τῆς ὁμολογίας ταύτης μυρίας ὑποσάντας βασιάνους καὶ θάνα-
τον. ἢ καὶ τὸτο ἐκ οἶδας, ὅτι ἐμόνον οἱ Ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ Θεόν
αὐτὸν ὡμολόγησαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν Ἀρχόντων ἐπίστευσαν ἐκ
αὐτῶν, καὶ μυριάδες ἀγγέλων συνθλιβόντων ὅχλων ἀδραϊζόμενων
αὐτὸν, καὶ οἱ ὅχι οὐ μάρτυρες, ὅτι τὸν Ἀδάμαν ἡγεῖον
ἐκ νεκρῶν, καὶ ὁ κόσμος ὁ ὅπισθεν αὐτῶ πορευόμενος; τῶτοι πρὸς-
θεσ τὸ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι τὰ τῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ
θαύματα ἐκ ἡρνήσαντο, ἀλλ' ὁμολογήσαντες αὐτὰ, τῇ τῆς μαγεί-
ας δυνάμει, καὶ τῷ μεγάλῳ τῶ Θεοῦ ὀνόματι, τῷ ὑπὸ τῶ Ἰησοῦ ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, κλεπτικῶς ἀναγνωδέντι, ταῦτα γεγονέναι ἔφησαν.
Κοιχέλεθ, (σ. 104. τῶ Ταλμύδ) καὶ τὸ βιβλίον τὸ καλέμενον
Τολδὸς Ἰεσχῶ. (ἔρα σ. 6, 7, 14. τῶ αὐτ, βιβλ. ἐν τῇ συλ-
λογῇ τῶ Βασιευγέλιου) Ἰησοῦ δὲ καὶ τὰ χλευαστικά ῥήματα, δι' ὧν ὁ
αὐτὸς Βολτέρς ἀπαντᾷ τῇ ἰδίᾳ ἐνστάσει.

Ἀποκρίνον, φησὶ, τῇ ἐνστάσει ταύτῃ, ὅτι αἱ τῶν Ἰουδαί-
ων καρδίαι ἐσκληρύνθησαν. διὰ δὲ μέζονος θαύματ' τοσούτων
ἡτύφλωσεν αὐτὰς ὁ Κύριος, ὥστε μὴ ἰδῶν τὰ θαύματα, τὰ ἀκα-
ταύτως ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τελέμενα.

Οὐχ ὁ Κύριος, πανάθλιε, ἀλλ' ἡ κακία καὶ τὰ πάθη τῶν
νῦν αὐτῶν σκοτίσαντα, πειθεῖσαι ἐκ ἀφίκαν, καὶ ἐν ὧν τὰ θαύμα-
τα. ἐ μὲν δὲ Κύριος ὁμολογεῖται, ὅτι καὶ παντέλεον. τὰ δὲ
παντελέα οὐτὸς πόρρω ἀφῆκεν ἢ τῶ βλάπτειν κακία. ἐ δὲ Κύ-
ριος ἐκ ὁμολογεῖται, ἵνα τί τῶτον ἐπάγει, τὰς Ἰουδαίας τυφλῶν;
ἀράγε διὰ τὸ, ὡς ἡτύφλωσεν αὐτῶν τὰς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν
αὐτῶν τὴν καρδίαν. ἵνα μὴ ἰδῶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ
καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν. ἀλλ' ἵνα τί φιλόσοφος εἶναι ἐπαγγελλό-
μενος.

Ἰωάν. 12. 40

9. 8

μεν^Θ. ἔκ ἀναγινώσκεις καὶ τὸ ἐξῆς, εἴτην τὸ, καὶ ἰάσωμαι αὐτὸς; τὸ γὰρ ἰάσωμαι πρῶτον πρόσωπον ὄν, καὶ ἔπειτα ὡς περὶ τὸ, τετύφλωκε, καὶ τὸ, πεπώρωκε, καὶ τοῖς παιδίοις, λυκαίνει τὴν ἐννοίαν. ὁ γὰρ φησὶ τετύφλωκα, καὶ πεπώρωκα, καὶ ἰάσωμαι, ἀλλὰ τετύφλωκε, καὶ πεπώρωκε, καὶ ἰάσωμαι. ἀλλ^Θ ἄρα ὁ τετυφλωκὴς καὶ πεπωρωκὴς, ἀμέλειται ἢ τῆς καρδίας κακία, ἢ ἐκείν^Θ ὁ καὶ σὲ τυφλώσας, καὶ ἀλλ^Θ ὁ ἰασόμεν^Θ, ὁ Θεός. ἵνα τί δὲ καὶ τὸν Ἡσαΐαν ἔκ ἀναγινώσκεις, ἐξ ἧς ἡ ῥῆσις αὐτῇ ἐλήφθη, τὸν αὐτὸν ἐμφαίνουσα νῦν; „Επαχύνθη, φησὶν ὁ Προφῆτης, ἡ καρδία τῆς λαοῦ τούτης, καὶ τοῖς ὥσιν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τὴς ὀφθαλμοῦς ἐκάμυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὣσιν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτὸς.

Ἡσ. 6. 10.

Λουκ. 4. 5.

Ματθ. 4. 8.

Λουκ. 4. 5.

Σημ. 10. Φάσματι καὶ ἔργῳ πρᾶγματι ἔδειξε τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ ὁ Διάβολος^Θ πᾶσας τὰς Βασιλείας. ὅπερ ὁ μὲν ἱερ^Θ Λουκᾶς ὑποσημαίνειν δοκεῖ διὰ τῆς, ἐν σιγῇ χρόνος. ὁ δὲ θε^Θ Χρυσόστομος^Θ (ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Σαρ.) ἐκπεφασμένως τῷτο ἐκτίθησι, λέγων. „Οὐ γὰρ νοητικῶς ἐφάνη αὐτῷ ὁ Διάβολος^Θ, ἀλλ' αἰσθητικῶς. καὶ τὰς Βασιλείας φανταστικῶς αὐτῷ ὑπέδειξε. πρὸς τούτοις δὲ παρατηρητέον καὶ τὸ ὅτι, τὸ μὲν, ἔδειξεν ὁ Διάβολος^Θ τῷ Ἰησοῦ πᾶσας τὰς Βασιλείας, ἐκάτερον^Θ τῶν θε^Θων Εὐαγγελιστῶν ὅτε Ματθαῖος^Θ καὶ ὁ Λουκᾶς, ἔγραψε. τὸ δὲ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶδε τὰ ὑπὸ τῷ Διαβόλῳ δακνύμενα. ἑτέρον^Θ, σημαίνοντες διὰ τῆς τοιαύτης σιωπῆς, ὅτι εἶδε ὁ Διαβόλος^Θ πραγματικῶς ἔδειξεν, εἶδε ὁ Ἰησοῦς πραγματικῶς εἶδε αὐτό. πῶς γὰρ ἄν τις ἐν σιγῇ χρόνος πρᾶγματι καὶ ἀληθείᾳ ἦτοι εἴδει, ἢ ἴδῃ πᾶσας τὰς τῷ κόσμῳ Βασιλείας, ἐπὶ δὲ καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν; ὅπερ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος^Θ προσέθηκε, τὸ φανταστικῶς ταῦτα γεγονέναι δηλῶν.

Ματθ. 17. 1.

Σημ. 11. Τὸ παραλαμβάνω ἔσ σημαίνει τὸ μετακορίζω, ἀλλὰ τὸ λαμβάνω παρ' ἐμοί, τὸ συμπορεύεσθαι μοι τινα πείθω, ὥσπερ καὶ τὸ παρὰ τῷ αὐτῷ Ματθαίῳ, Παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν. καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς „εἰς ὄρε^Θ ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.“ διὸ δὴ νοεῖν ἔσ χρή, ὅτι κατὰ κυριεύσας ὁ Διάβολος^Θ τῷ θεανθρωπικῷ σώματι^Θ, ἤρεν αὐτό, καὶ μετεκόμιζεν ὅπως ἠθέλε. μόνον γὰρ κατὰ θεῶν συγχώρησιν ἐπετραπὴ αὐτῷ πειράσαι τὸν Ἰησοῦν ὡς ἄνθρωπον. „διὸ δὴ τὸ, παραλαμβάνει αὐτόν ὁ Διάβολος^Θ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ὡσαύτως καὶ τὸ, παραλαμ-

ραλαμβάνει αὐτὸν ὁ Διάβολος εἰς ὄρεον ὑψηλόν, ἔδεν ἕτερον δή-
λοισι, ἐμὴ τὸ ὅτι ὁ μὲν Διάβολος προέτρεπε τὸν Ἰησοῦν σὺν αὐτῷ
ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ συναναβῆναι αὐτῷ εἰς ὄρεον ὑψη-
λόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνθρωπικῶς συνέπετο αὐτῷ, παραδῆναι ὑπ' αὐ-
τῷ συγχωρῶν, εἰς ἐνδείξιν τῆς τῷ περάζοντι ἀδυναμίας, καὶ
θάρος τῶν πισυόντων κατὰ τῶν αὐτῷ παρασμῶν. ὁ δὲ πάνσοφος
καὶ εὐφύεσται φιλόσοφος ἐπιλατόμενος, ὡς εἰσικεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς
Χριστὸς καὶ ἐστὶ καὶ πισεύει ὁ μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος, τῆς τῷ
Διαβόλου παρασμῆς παραλογῶν τῷ Θεῷ ἀπένειμε, καὶ τῷ Θεῷ κα-
τακυριεῦσαι τὸν Διάβολον βλασφημῶν ἀπεφθέγγετο. ἔτα αὐτὸς
ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων ἱσορῶμένοις ἀποπολογῶν, καὶ
βλασφημῶν, καὶ γελοιώδεατος δεικνύμενος, τὴν εὐαγγελικὴν ἱσο-
ρίαν ἀποπον, καὶ βλάσφημον, καὶ γελοιώδη λέγειν καταφρασύνει.

Σημ. 12. "Οτι μὲν τὸ μέθυ σημαίνει οἶνον, μάρτυς ὁ Ομηρος. Μέ-
θυ νῆμον πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον. ὡσαύτως καὶ ὁ Πλάταρχος, ἀντικρυς
ἄκρατον λέγων εἶναι τὸ μέθυ. πᾶς δὲ ὁ συγγραφεὺς εὖρε τὴν ὑπ'
αὐτῷ προτανομένην τῇ μεθυσμασίαν ἀγνοῶ. ἀρκετὸν δὲ πρὸς ἀπάν-
τησιν τῆς προκειμένης τῇ Βολτέρου παραλογίας τὸ, ὅτι τὸ μεθύσθω-
σιν, ἐδόλωσ ἀνῆκε τοῖς ἐν Κανᾷ δαιτυμόσιν. ὁ γὰρ ἀρχιεπίσκοπος ἐ-
πὶ πῶν. πᾶς ἀνὴρ πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθύσθω-
σι τὸν ἐλάσσω. "ὅ τὸ τί γέγονε τότε εἶρηκεν, ἀλλὰ τὸ τί κατ' ἐ-
"δος γίνετο. προαῖς δὲ καὶ τὸ, σὺ δὲ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον
"ἕως ἄρτι, ὅσω τινὰ ἐξέθετο." πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκ τῆς καλῆς οἴνου
μεθύσκον, καὶ ὅταν μεθύσθωσι, πίνουσι τὸν ἐλάσσω. δεύτερον δὲ,
ὅτι οἱ ἐκεῖ δαιτυμόνες πρῶτον ἐπιοντὸν ἐλάσσω, ἔτα τὸν καλόν,
ἀμέλειται τὸν τῇ μεταβολῇ τῷ ὕδατος ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ γεγεννημένον.
ἐκ τῶντων ἐν δήλον, ὅτι τότε τῶναντίον τῆς συνηθείας οἱ δαιτυμό-
νες πεποιήκασιν. διὸ τὸν ἐλάσσω πίνοντες πρῶτον, ἐκῆσαν μεμεθύσ-
μενοι ὅτε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετεβλήθη. ταῦτα παραβαλὼν τοῖς ἐκ
τῶν τῷ ἀρχιεπίσκοπῳ ρημάτων ὑπὸ τῷ Βολτέρου συναγομένοις, ἐ-
πιγνώσῃ τὴν τῶντα κακεντρέχεαν.

Σημ. 13. Οἱ ἐνεργόμενοι εἰσὶ μελαγχολικοί; ἔσω. ἡ μελαγχολία
ἄρα κατεξανισταμένη κατὰ τῇ πρωτίστῃ τῆς φύσεως νόμῳ, διὰ πᾶν
ζῶον ἑαυτὸ διατηρεῖν πάσαις ἀποδύζει δυνάμεσι, τὸν μελαγχολι-
κὸν πότε εἰς τὸ πῦρ βάλλει, καὶ πότε εἰς τὸ ὕδωρ, ἀγει δὲ αὐτὸν
ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασι διαπαντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς κρά-
ζοντα, καὶ λίθοις ἑαυτὸν κατακόπτοντα. ἔχει ἄρα ἡ μελαγχολία ἰ-
χύν

105. ε.

β, 3. συμκοσ.

ἐστ. 2.

Ματθ. 17. 15.

Μάρ. 5.

Λουκ. 8.

Ggg

χύν τῷ διασπᾶν τὰς αλύσεις, ἢ συντρίβαν τὰς πέδας, ἢ ὑπὸ μη-
δενὸς δαμάζεσθαι, ἢ παρακαλεῖν ἵνα πεμφθῇ εἰς τὰς χοίρας. ἐξέρχεται
ἄρα ἡ μελαγχολία ἐκ τῆς μελαγχολικῆς, ἢ ἀπέρχεται εἰς τὰς χοίρας,
ἢ πνίγεται αὐτὴς ἐν τῇ θαλάσῃ· ἀλλὰ ποία ἡ τρίτων ἀποδείξις; τίς
ποτε ἀπέδειξεν, ἢ ἀποδείξει δύναται; ὅτι τοσαύτας ἢ τοιαύτας δυνά-
μεις ἢ ἐνεργείας ἔχει ἡ μέλαινα χολή; τίς ἔν ποτε περὶ αὐτῆς τῶτοις
τοῖς παρὰ φύσιν ἢ λόγον; πάνυ πιθανότερον εἰκοι τὸ, ἥτοι ἐν,
ἢ πολλὰ ἅμα τῶν δαιμονίων, τῶν τότε ἀπελθόντων εἰς τὰς χοί-
ρας, ἀσελθῆν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἀπὸντα τῆς ἐνεργουμένης, μελαγ-
χολικῆς εἶναι ἢ ἀσωμένους, ἢ καθ' ἀκρηνύσαντα αὐτὸν εἰς τὴν τῆς
ἀπιστίας θάλασσαν, ἀφελῆν ἀπ' αὐτῆς ἢ νῦν ἢ φρένας, ὥστε μὴ
νοεῖν μήτε ἂ λέγειν, μήτε περὶ τίνων διαβεβαίει.

Σημ. 14. Βαλγάτα, ἄτην δημώδης, ἐστὶν ἡ Λατινικὴ τῆς παλαιᾶς
Διαθήκης ἐκ τῆς Ἑλληνιστικῆς, ὡς φασι, διαλέκτου μετὰφρασις, ἢ
χερῶν οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας παῖδες. ἢ πότε μὲν, ἢ ὑπὸ
τίνος ἢ τοιαύτη πεφιλοπόνηται μετὰφρασις, ἀδήλον. πότε δὲ ἢ
τίνες ἐπιδιορθώσαι αὐτὴν ἐπεχείρησαν, δῆλον. ἐν ἔτει 1589,
ὁ Πάπας ὁ Σίξτος, ὁ ἑῷ ἐν ἔτει 1592 ὁ Κλήμης ὁ ἦ τῆς
διορθώσεως ἀρχηγοὶ ἢ προσάτι γεγόνασιν. ὅμως μὲντοι καίπερ
δις ἐπιδιορθωθεῖσα, πολλὰ περιέχει τῷ πρωτοτύπῳ ἀπάθοντα,
ὡς μαρτυρεῖ ὁ Καρδινάλιος ὁ Βελλαρμίνος, εἰς ὧν τῶν τὴν ἐσχά-
την τῶν εἰρημένων ποιησάντων διορθώσιν, ἐν τῇ πρὸς Λατίνων τὸν
Βυζαντινὸν ἐπιστολῇ αὐτῆς, λέγων. „ἀδελφοί σε βελομαι, ὅτι διέκ-
κριβες παρ' ἡμῶν ἐπιδιορθώσιν.“ πολλὰ γὰρ ἐπίτηδες δικαίους πα-
ρεωράκαμεν λόγοις. (βλέπε τὸ τῷ Καλμέτς λεξ. τῆς Γραφ. εἰς
τὸ Vulgata) ἢ δικαίους δὲ πάντως. ταῦτα γὰρ τὰ παροραθέντα,
σφάλματά ἐστιν, ἐξ ὧν πολλοὶ σκανδαλίζονται.

Σημ. 15. Ὁ λόγος, ὃν ποιεῖ περὶ τῶν οὐ συγγραφεὺς (ἐν κεφ.
4. Α' ε' ε' 2. Α' ρ' ε' 3.) πάνυ σύντομος, μόνον δὲ τῇ ἰχθυῖ τῶν
περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως ὑπ' αὐτῆς εἰρημένων ῥωνιόμενος. Προ-
κείμενον ἔν αὐτὰ τὰ τῷ ἀπίστῳ ῥήματα. „Οἱ Ἀπόστολοι, Φησί, το-
σοῦτον ἦσαν πεπεσμένοι τῇ προρρήσει ταύτῃ, ὥστε τὸν μὲν ἅγιον
„Παῦλον ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῇ αὐτῆς ῥητῶς εἰπεῖν. ἡμεῖς
„οἱ ζῶντες, ἢ ὑμῖν λαλῶντες ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάν-
„τησιν τῷ Κυρίῳ εἰς τὸ μέσον τῷ αἰετός. Τὸν δὲ ἐν ἁγίοις Πέτρον ἐν
„τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ αὐτῆς. Τὸ Εὐαγγέλιον ἐκχεύει τοῖς νεκροῖς.

ἡ τὸ τέλος τῷ κόσμῳ ἐγγίξει. Τὸν δὲ ἅγιον Ἰσίδαν, ἰδὼς Κύριος
ἡ μετὰ μυριάδων ἁγίων κλίνει τὰς ἀνθρώπους.“

“Οὐρα μετὰ πόσης ἀναιχυντίας διαφθείρει τὰς ὑπὸ ὅψιν πάντων
θεύης γραφάς· ἡ ταῦτα ἐπαγγελιομένη ἐκφράζειν ῥητῶς ταῶν
θειγύρων Ἀποστόλων ῥήματα. ἀντὶ τοῦ τῷ, οἱ περιλειπόμενοι, τίθη-
σι τὸ, ἡ ὑμῖν λαλῶντες· ἀντὶ δὲ τῷ πάντων τὸ τέλος ἡγγικε,
γράφει, τὸ τέλος τῷ κόσμῳ ἐγγίξει. ἐν δὲ τοῖς τῷ Ἐνώχ ῥήμασι,
τοῖς ὑπὸ τῷ Ἀποστόλῃ Ἰσίδαν μνημονοδούμενοις· “Προεφίταυτε ἡ τῷ
ἡ τοῖς ἐβδόμῃ ἀπὸ Ἀδάμ Ἐνώχ, λέγων· ἰδὼς ἦλθε Κύριος ἐν
ἡ μυριάσιν ἁγίας αὐτῷ. σιωπήσας τὸ, ἦλθε,” προβάλλει αὐτὰ ὡς
τῷ Ἰσίδαν ῥῆσιν, ἐπιβεβαιῶσαν, ὡς πεπεισμένοι ἦν αὐτὸς τε ὁ Ἰσίδαν
ἡ, οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ὅτι τὸ τῷ κόσμῳ τέλος ἦξει ἐπὶ Τρι-
βυβίου Καταρῶν. Ἀλλ’ ὡς τῶν θεῶν λογίων φθόρε κακεντρεχε-
τε, ἡ ἀνέγνως τὴν ἡλίαν λαμπροτέραν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ περὶ τῆς
συντελείας ἀποφάνειν; “Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ τῆς ὥρας,
ἡ οὐδεὶς οἶδεν, ἡ οἱ Ἀγγελοὶ τῶν θρανῶν, εἰμὴ ὁ πατήρ μου μόνος.
Πῶς ἐν οἱ Ἀπόστολοι, οἱ πιστεύοντες, ὅτι τὰ λόγια τῷ Ἰησοῦ Χρι-
στῷ εἰσὶ λόγια Θεοῦ, πεπεισμένοι ἦσαν, ὅτι οἶδασιν τῆς συντελείας τὸν
καιρὸν.”

1. Θεσσα. 4. 15.

1. Πέτρ. 4. 7.

Ἰσίδαν. 1. 14.

Ματθ. 24. 36.

Ἀλλὰ διατὶ, ἐρεῖτις, εἶπεν ὁ Παῦλος, ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
περιλειπόμενοι; Τὸ δὲ ἡμεῖς, ἐρμηνεύει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, (ὡς
τῷ Ζ'. ὁμιλ. εἰς τὴν 1. πρὸς Θεσσαλ. Ἐπιστ.) ἡ περὶ εαυτῶν φη-
σὶν, “ἡ ἰδὼς δὴ ἐμελλεν αὐτὸς μέχρι τῆς ἀναστάσεως μένειν, ἀλλὰ
ἡ τὸς πιστὸς λέγει. διὰ τῷτο προσέθηκεν οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν
ἡ παρουσίαν τῷ Κυρίῳ ἡ μὴ φθάσωμεν τὰς κοιμηθέντας. ὡς ἂν εἰ
ἡ ἔλεγε, μὴ νομίσης ἐργωδίαν εἶναι τινὰ ἀκῶν, ὅτι οἱ ζῶντες τό-
τε τὰς διαλυθέντας, τὰς σαπέντας, τὰς μυρία ἔτη ἔχοντες ἡ μὴ
ἡ προλάβωσι Θεὸς ἐξιν ὁ ποιῶν. ἀλλ’ ὡς εὐκόλον αὐτῷ ἐκείνους
ἡ τὸς ἀπληροῦμένους ἀγαγεῖν, ἔτω ἡ τὸς διαλελυμένους. Ὁ δὲ Πέ-
τρος μὴ εἰπὼν, παντὸς τῷ κόσμῳ τὸ τέλος ἐγγίξει, ἀλλὰ πάν-
των τὸ τέλος ἡγγικε, δηλὸν ὡς περὶ τῷ τέλει τῆς ζωῆς πάντων,
τῶν τότε βιούντων ἐλάλει. διὸ δὴ ἡ προσέθηκε τὸ, σωφρονήσατε
ἐν, ἡ νύψατε εἰς τὰς προσόχας. εἰάν δὲ τὸ βραχὺ τῷ βίῳ ἀνα-
λογισθῆς, ἡ ἀπάδον ἐς τὸ, ἡγγικε τὸ τέλος. πολλακίς ἰδὼς ἡ μό-
νον περὶ τῶν λίαν ἐγγύς, ἀλλὰ ἡ περὶ τῶν ἡ πάντων πόρρω τὸ, ἡγ-
γικε, λεγὴν εἰδώμεν. τίς δὲ ἡ κατανοεῖ, ὅτι τὸ ἦλθεν ἐν μυ-
ριάσιν ἁγίας αὐτῷ; τῷ Ἰσίδαν μὴ ἀνήκον, τῷ σκοπῷ τῷ ἀπίστῳ ἡ
δύλως συντείνει.

Ggg 2

Πρὸς

Πρὸς τῆτοις ἡγνόει ἄρα ὁ παντεχνήμων ἔτι τὰς τρόπους τῶν λέγειν; ἢ ὅτι ἐμφαντικώτερον δηλῶσαι θέλοντες τὰ πραγματῶν, περὶ τῶν μελλόντων, ἢ παρεληλυθόντων, ὡς περὶ ἐνεσῶτων λαλῶμεν, ἢ ἑαυτοὺς περιλαμβάνομεν τοῖς μὴ καθήκουσιν ἡμῖν, ἢ τὸ ὅλον ἀντὶ τῶν μερῶν προφέρομεν; ἢ ἢ τῆτο, ὅπερ κοινὸν ἐστὶ, μάλιστα τοῖς διδάσκουσι, ἀπαγορεύει τοῖς ἀγίοις Ἱεροκήρυξι;

Σημ. 16. Καὶ πάντες οἱ νεώτεροι Ἀ' τρονόμοι τὴν μὲν γῆν περιφέρεσθαι, τὸν δὲ ἥλιον Ἰσῆναι νομίζουσιν, ὡς ὅπως ἀπατῶσι, τῇ κοινῇ λαλῶντες γνώμῃ, ἢ λέγοντες, ὅτι ἥλιος ἀνατέλλει ἢ δύει, ἢ περιοδεύει τὰ ζώδια.

Γωάν. 17. 13.

Σημ. 17. Ἰδοὺ αἱ ὑπὸ τῶν Βολτέρων προτεινόμεναι ῥήσεις, αἷς οἱ Ἀ' ρειανοὶ κατεχρῶντο. Ἡ αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν ὅτι τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, ἢ ὃν ἀπέσειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Διήκουσον, φησὶν αὐτὸς, ὅτι ἡ ῥῆσις αὕτη καταγγέλλει μὲν ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς Θεότητος ἐνιαῖον, λέγει δὲ σαφῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἐστὶν ἀπλῶς ἀνθρώπος, ἀπεσταλμένος ὑπὸ Θεοῦ. (Τῆτο ψεῦδος ἐστὶν ἐπίδηλον. ὡς δὲ σαφῶς, ὡς ἀσαφῶς λέγει τὸ ῥητὸν, τυχὸν δὲ ὡς οἱ Ἀ' ρειανοὶ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ἀπλῶς ἀνθρώπος). ἐνίχουσι τὸ ἐδάφιον τῆτο, διὰ τῶν δὲ τῶν τῶν ἀγίων Ἰωάννην ῥημάτων. Ἀ' ναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου, ἢ πατέρα ὑμῶν, ἢ Θεόν μου ἢ Θεὸν ὑμῶν. ἔτι δὲ μάλλον διὰ τῶν δὲ ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ. προσέτι ἢ διὰ τῶν, ὡς οἱ οἶδεν, εἰμὶ ὁ πατήρ μου.

Γωάν. 20. 17.

Γωάν. 14. 28.

Ματθ. 14. 36.

Οὐ Θεὸν ἀσώματον, ὡς δὲ πάλιν ἀνθρώπον ψιλὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν εἶναι πιστεύουσιν οἱ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομῶντες, ἀλλὰ τέλειον Θεόν ἢ τέλειον ἀνθρώπον, τὸ τῆς Θεότητος ἐνιαῖον ἢ μοναδικόν, καὶ ὁ εἰς τῆς Τριάδος, ὁ υἱὸς ἢ λόγος σεσάρκω, ἢ δογματίζοντες ἢ ἀνακηρύττοντες, ἢ τῶν πολυθέων τὴν πλάνην ἀναθέματι καθυποβάλλοντες. τὰ δὲ προκείμενα ῥητὰ τῶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγῳ εἴρηται, κατὰ περὶ ἢ τὸ πεινᾶν ἢ τὸ διψᾶν, ἢ τὸ καθεύδειν, ἢ τὸ πάσχειν. ἑκὰ δὲ περὶ τῆς εὐτελείας πρόμαχοι ἐξέθεντο, ἐκ ἀφρακτα καταλιπόντες ἢ τὰ σώματα τῶν μὴ ὁμολογόντων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μόνῳ τῶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λόγῳ οἰκονομικῶς ἐφη, τὸν τῆς συντελείας καιρὸν μόνον τὸν Πατέρα γινώσκειν, καὶ διὰ τὴν κατὰ ὑπόστασιν τῆς Θεότητος ἔνωσιν, τὰ πάντα ἐγίνωσκεν.

Α' κς-

Ἀκυστον δὲ ἔ τὰ μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τῷ αὐτῷ Βολτέρου προτεινόμενα. „Οἱ Εὐσεβειανοὶ, Φησὶν, ἢ οἱ Ἀρεανοὶ μετὰ τριακόσια ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ, πολλὰ συνέγραψαν πείσαι θέλοντες, ὅτι μετὰ ταύτας τὰς ἐκπεφασμένους τῷ Ἰησοῦ μαρτυρίας ἀδύνατον ἦν πιστεῦσαι τὸν Ἰησοῦν ὁμοῦσιον τῷ Θεῷ. γνωστοὶ δὲ οἱ ὑπὲρ τῆς ἐξαφθέντες πόλεμοι. Τῶτοις δὲ διὰ τῷ εἰδοκεῖ, ἐπισυνάπτει τὴν ἐξῆς παραλογίαν. „Εἰδοκεῖ, Φησὶν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸν πρῶτον τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνα οἱ χριστιανοὶ ἐκ ἐγνώρισαν Θεὸν τὸν Ἰησοῦν. τὸ ἥδὲ παραπέτασμα τὸ τὴν Θεότητα αὐτῆς ἐπικαλύπτει, βαδμηδὸν ἦρθη ἀπὸ τῶν ἀδενῶν ὁμμάτων τῶν ἀνθρώπων. Ἔς ἐκζησαι δύναται τὸ αἰφνίδιον τῷ φωτὶ ἀπαύγασμα.

Ὁ τῆς διαλεκτικῆς ἐπισήμης αὐτῆς συλλογισμὸς δοκεῖ ὁ ἐξῆς. μετὰ τριακόσια ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ ὁ Ἀρεῶς, ἢ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐκ ἐγνώρισαν Θεὸν τὸν Ἰησοῦν, ἀρα ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸν πρῶτον τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνα, πάντες οἱ χριστιανοὶ ἐκ ἐγνώρισαν Θεὸν τὸν Ἰησοῦν. Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα, ἢ βέλτιον φάναι παραλογήματα, ὡς ἐκ τῶν μερικῶν τὰ καθόλου συνάγονται, ἢ ἐκ τῶν νεωστὶ φανέντων τὰ πρότερα, αὐτεξέλεγκτα ὄντα ἢ αυτοκατάκριτα, ἔδεικναι χρῆξιν ἀπαντήσεως. τῷ τῶτων γὰρ σοιχῶντες κανόνι, κυρίως συνάξομεν ψευδῆ τε ἢ παράλογα. οἶον τὸ, ὅτι οἱ μὲν πρὸ τῆς Νεῦτωνος Φυσιολογήσαντες, ἐγνώρισαν τὴν τῶν ἀκτίνων τῷ φωτὶ εἰς τὰ χρώματα διαίρεσιν, ἢ τὴς δευτέρας πλανήτας, ἔ τὰ λοιπὰ ὅσων αὐτὸς πρῶτος εὑρετὴς ἢ διδάσκαλος· οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν, ἢ Πνεύματομαχοὶ, ἔ Θεοτοκομαχοὶ, ἢ Θεοπαγεῖται, ἢ Μονοθελεῖται. εἴτα, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς οἱ χριστιανοὶ ἦσαν Ἀρεανοὶ, τί νῦν λόγῳ ὁ Ἀλέξανδρος, ἢ ἡ περὶ αὐτὸν ἅπαντα τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησία τῇ Ἀρεῖς κακοδοξίᾳ ἅμα ἀναφανέσῃ ἀντίσει, εἴτα ἢ αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι, ἢ ἡ οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἢ οἱ γνωστοί, ὡς αὐτὸς Φησιν ὑπὲρ τῆς ἐξαφθέντες πόλεμοι;

Σημ. 18. Οὐ μόνον παραλόγως θαυμάζει ὁ ἄπιστος, ἀλλὰ ἢ βλασφημῶς ἐπιφέρει λέγων. „Ἡ τῶτων σιωπὴ ἀπόδειξις ἐστὶ τῆς ψεύδους.

Ἀλλ' ἐκ τῆς σιωπῆς ἔδεν ἕτερον εὐλόγως συνάγει, εἰμὴ σιωπῇ. ὅπερ ἐστὶν, ἔδὲ ἐπικύρωσις, ἔδὲ ἀναίρεσις. ἔτ' δὲ συνάγει ψεῦδος, τῆς τῆς θαύματος ἀναίρεσιν. Ἀπαίτεῖ ἀπὸ τῆς Πιλᾶτος, ἢ Ἰωσήφου, ἢ Φίλωνος τὴν τῆς θαύματος τῆς ἰσορίαν. ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ ἀπαίτεῖν ἀπ' αὐτῶν τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν. ἄλλως γὰρ πῶς

Λκκ. 23, 32.
Ματθ 21, 19.
Γωσ. β. 18 κ.
4. 58 κ.

πῶς ἠδύναντο ἅτοι τῷ Χριστῷ μὴ πιστεύοντες, διδάσκαλοι γενέσθαι
καὶ κήρυκες τῆς τῆς θαύματῶ, τῆς τὴν εἰς Χριστὸν Πίσιν ἐπικυ-
ρῶντος; καὶ δὲ εἰδικῶς περὶ τῆς τῆς θαύματῶ ἔτοι ἐκ ἐλάλη-
σαν, μεμαρτυρηκασιν ὁμῶς περὶ τῆς Ἰησῆ Χριστῆ ὅ, τε Πιλάτῶ, καὶ
ἡ γυνὴ αὐτῆς. καὶ ὁ Ἰώσηπῶ ὅσα ἱκανὰ εἰς μαρτύριον τῆς Θεότη-
τος, καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς. ὁ μὲν γὰρ Πιλάτος ἔφη. „Τὶ γὰρ κα-
κὸν ἐποίησεν ἔτι; ἔδεν αἴτιον θανάτου εὑρον ἐν αὐτῷ. Ἡ δὲ γυ-
νὴ αὐτῆς, μηδὲν σοι, καὶ τῷ δικαίῳ ἐκεῖνω. πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμε-
ρον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰώσηπῶ ὁ Φλάβιῶ, Πίνε) δὲ
κατὰ τῆτον τὸν χρόνον Ἰησῆς σοφῶ ἀνὴρ, εἶγε ἀνδρα αὐτόν
λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλῶ ἀν-
θρώπων τῶν ἡδονῇ τάληθῃ δεχομένων. καὶ πολλὰς μὲν Ἰουδαίους,
πολλὰς δὲ καὶ ἑλληνικὰς ἐπηγάγετο. ὁ Χριστῶ ἔτος ἦν. καὶ αὐτόν
ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σαυρῶ ἐπιτετιμηκότῶ Πι-
λάτῃ, ἐκ ἐπαύσαντο οἱ γε πρώτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐ-
τοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων Προφητῶν ταύ-
τα, καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτῆς εἰρηκότων κτ. Τὶ τῶτων
πλεῖον εἰπεῖν ἠδύναντο περὶ τῆς Ἰησῆ Χριστῆ ἀνὴρ Ἰουδαῖος; καὶ
δέτινες τῶν μεταγενεστέρων διαζῶσι περὶ τῆς γνησιότητος τῆς μαρ-
τυρίας ταύτης, ἔδεν ὁμῶς γενναῖον ἀμφιβολίας λόγον προτείνε-
σι. διὸ ἔδεν ἰχθύσιν οἱ τῶτων διαζῶσι. ἐπικυρῶσι γὰρ τὴν ταύτης
γνησιότητῃ ὅ, τε Εὐσέβιος, (β. 1. κ. 2. ἴσορ.) καὶ ὁ Σωζόμενος, (β.
1. κ. 1.) καὶ ὁ Ἰερώνυμος, (Καταλ. τῶν ἐκκλησ. συγγρ.) καὶ ὁ Φώ-
τιος (ἐν Κώδ. 96.) καὶ ὁ Σιδάας.

Ἀλλ' ἔτοι οἱ ἄπιστοι, Φησὶν ὁ ἄπιστος, τολμηρῶς ἐπιβεβαι-
οῦσιν, ὅτι ἐκ ἠδύναντο ἀντιστῆναι τῷ τοῖστω τερασίῳ οἱ τῶτο ἰ-
δόντες. ἐπιφέρει δὲ καὶ τὴν ἀπάντησιν, λέγων. ἡ διηνεκὴς ἀπόκρι-
σις ἐστὶν αὕτη. ὁ Θεὸς ἐσκήρυξε τὴν τῶν Ἰουδαίων καρδίαν, κα-
θάπερ καὶ τὴν τῆς Φαραῶ.

Ἀλλ' ἀγνοοῦσιν ἀρά γε ἔτοι οἱ ἄπιστοι τὸ σκληροκάριον ἐνὶ
ἀνθρώπων; ἢ ἔχ ὁρῶσι κατ' ἐκάστην πολλὰς πταίνοντας, καὶ ἐπὶ προσ-
βολαῖς αἰδήσεων, ἀλλὰ σωματικαῖς καὶ τυποβαλλομένους ποιναῖς τε
καὶ μάστιγι ἐπ' ἐλπίδι ἐπανορθώσεως, καὶ ὁμῶς ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν,
ἢ καὶ χεῖρονα ἐπανακυλιόμενους πταίσματῃ; εἰ γὰρ ἐνὶ ἀνθρώπων
καρδιῶν ἔδεν αἱ σωματικαὶ μάστιγες μετὰβάλλουσι τὴν διάθεσιν, ἔδεν
ὁ τῆς θανάτου φόβῳ αὐτὰς μαλᾶσαι, πῶς μετὰτρέψαν ἂν τὸ
θαῦμα, τὸ τῇ αἰδήσει ἀνὸς τινὸς βίας, ἢ δυναστείας προσβάλλον;
ἐὰν δὲ ὁ ἄπιστος τὸ περὶ τῆς Φαραῶ εἰρημένον, κατὰ τὴν καθήκε-
σα

σαν αὐτῷ ἐκλαμβάνη ἔννοιαν, ἐκ ἀποβλητέα ἢ ἀπάντησις αὐτῆς.
τὸ γὰρ σκληρύνω τὴν καρδίαν Φαραῶ ἔδεν ἕτερον σημαίνει, εἰμὴ τὸ,
ἐμφανίσω τὴν σκληρότητῃ τῆς καρδίας Φαραῶ. ἢ γὰρ σκληρότητῃ,
ἔδεν ἄλλης τινὸς μοχθηρίας πρόξενον τὸ ὅν τὸ παντέλειον. ὥστε
ἐπὶ τὰς τῶν ἀδιορθώτων καρδίας ἐσκληρύνουσιν οἱ τῶτες πρὸς διόρ-
θωσιν αὐτῶν τιμωρῶντες, ἀλλὰ διὰ τῶν ποιῶν ἀποκαλύπτει τὸ
σκληροκάριον αὐτῶν καὶ ἀνένδοτον. ἔτω τὴν τῆς Φαραῶ καρδίαν,
ἐκ ἐσκήρυξεν ὁ μασιζῶν αὐτόν Θεός, ἀλλὰ διὰ τῶν πληγῶν ἐνε-
φηνε καὶ δεδήλωκε, τὴν ἐνδομυχῆσαι ἐνδιάθετον τῆς καρδίας αὐτῆς
ἀντιτυπίαν. ὥσαύτως ἔχ ὁ Θεὸς τῆς Ἰουδαίας, τῆς τῆς θαύματῃ
θεασαμένης καὶ μὴ πισεύσαντας ἐσκήρυξεν, ἀλλὰ διὰ τῶν θαυμά-
των τὸ τῆς καρδίας αὐτῶν σκληρὸν καὶ ἀκαμπτον δῆλον πεποίηκε.

Σημ. 19. Ὁ ἀρχαιότατος Κώδιξ τῆς Καμεραρί, ὁ τῆς Βεχελίς,
ὁ τῆς Βέζα, ὁ τῆς Βυναίς, ὁ τῆς Τοῦνάρδ, καὶ οἱ δύο οἱ ἐν τῇ βα-
σιλικῇ Βιβλιοθήκῃ τῇ ἐν Παρισίῳ. ταῦτα εἰσὶ τὰ ὑπὸ τῆς Καλ-
μέτης μνημονόδομένα (ἐν ταῖς σημ. ταῖς ἐν τῷ ὑπομν. τῆς 27. κεφ.
τῆς κατὰ Ματθ.) παλαιὰ χειρόγραφα.

Σημ. 20. Ἦν δὲ παρασκευὴ. ὥρα ἦν ὥστε τρίτη, καθὼς τὰ ἀρε-
βῇ βιβλία περιέχει, αὐτὸ τε τὸ ἰδιόχειρον τῆς Εὐαγγελιστῆς Ἰωάν-
νου, ὅπερ μέχρι νῦν πεφύλακται, χάριτι Θεῶ, ἐν τῇ Ἐφεσίῳ ἀ-
γιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐκεῖ προσκυνεῖται. Ταύ-
τα ὁ ἐν ἀγίοις Πέτρος Ἀλεξανδρείας, ὁ ἐν τῷ τέλει τῆς δευτέρας
αἰῶνος ἀκμάτας, ἐν τῷ χρονικῷ, τῷ τοῖς βιβλίοις τῆς Βυζαντί-
δος συνεκδοθέντι.

Σημ. 21. Εἰ δὲ τις τῶτοις ἐπιθεῖ, ἰδὲ καὶ ἕτερος λόγος ὑπὸ τῆς αὐ-
τῆς Καλμέτης (ἐν ταῖς ὑπομν. τῆς 45. ἐδ. τῆς 27. κεφ. τῆς κατὰ
Ματθ. Εὐαγγ.) προβαλλόμενος. Πλὴν τῆς συνήθους διαίρεσεως
τῆς ἡμέρας εἰς ὥρας δώδεκα, καὶ ἕτερα τίς διαίρεσις ἦν κατὰ τὴν
τῆς ναῦ συνήθειαν, καὶ τὴν τῶν προσδύχων διανομήν. ἀμέλειτοι εἰς
ἡμέραν τρίτην, ἑκτην, καὶ ἐνάτην, (ὅρα Πράξ. κεφ. 3. ἐδ. 1. καὶ
κεφ. 10. ἐδ. 3. καὶ Ματθ. κεφ. 20. ἐδ. 3. καὶ 5.) τῶτες εἰς ὡ-
ραν πρωινήν, μεσημβρινήν, καὶ τρίτην μετὰ τὴν μεσημβρινήν. αἱ
ποιεῖται δὲ ἐκκλησιαστικαὶ ὥραι ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις διὰ
σαλπείγων ἐσημαίνοντο, παραχρῆμα δὲ ὁ λαὸς εἰς τὸν ναὸν συ-
νέρχόμενος, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν, προσήυχοντο. εἰδῆσαι δὲ παρ'
αὐ-

„αὐτοῖς τὸ μεταξὺ τῶν τριῶν ὥρων τῆς καιρῶς διάστημα ἢ-
 „τοι ἀπὸ τῆς προλαβῆς, ἢ ἀπὸ τῆς ἐπομένης ὥρας ὀνομάζειν.
 „τῆς Κυρίας ἐν Ἰησοῦ ἐν τῷ μετὰ τῆς τρίτης ἢ ἑκτης ὥρας, εἶπεν
 „ἐν τῷ μετὰ τῆς ἐνάτης τῆς πρωΐνης. Ἐ τῆς μεσημβρίας (ὥρας
 νόμιμας ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, ἢ τῆς μεσονυκτίως διαμετρούμενας) κα-
 „τακρίθηντο τε ἡ σαυρωθέντο, „ὁ μὲν Μάρκος ἔγραψε τῇ τρί-
 „τῃ ὥρᾳ αὐτὸν σαυρωθῆναι, ἐκλαβὼν τὴν τρίτην ἡδὴ παρελθούσαν,
 „ἢ ἡμέραν παρελθούσαν. ὁ δὲ Ἰωάννης τῇ ἑκτῇ ὑπὸ Πιλάτου καταδι-
 „καθῆναι, ἐκλαβὼν τὴν ἑκτην ἀρχομένην. διὸ ἐκ εἰρήκεν ὥρα ἑκ-
 „τῇ, ἀλλ' ὥρα ὥσει ἑκτη.

Σημ. 22. Οὐκ ἐγκαταλαπτεύει ἡ τοιαύτη παράθεσις, δι' ἧς αὐτὸς
 παίζων τὰ ἀπαικῆ, παίγνιον γίνεται. „Τὰ ῥήματα ταῦτα, φησὶν,
 „ἐνεφύσησεν αὐτοῖς, πολλῶν ζητημάτων ἀφορμὴν παρέχον. ἐν ταῖς
 „ἀρχαῖαις θεουργίαις δι' ἐκείνων ἐκτελεζομένων, ὅτι τὸ φύσημα ἀναγκαῖον μὴ
 „ἦν τῇ ἐνεργείᾳ, ἡδύνατο δὲ διαφέρει τῇ ψυχῇ μεταδίδοναι. αὐ-
 „τῇ ἡ ἐννοια τοσούτον κοινὴ ἦν, ὥστε τὸν μὲν συγγραφεὰ τῆς Γε-
 „νέσεως μετελθεῖν τὴν φράσιν ταύτην. Καὶ ἐνεφύσησεν αὐτῷ ὁ Θεὸς
 „ἐν ταῖς ῥήσι, κατὰ τὸ ἐβραϊκόν, φύσημα ζωῆς. τὸν δὲ Ἡσαΐαν,
 „Φύσημα Κυρίου ἐνεφύσησεν ἐπ' αὐτῷ. τὸν δὲ Ἰεζεκιήλ, ἐγὼ φυσή-
 „σω ἐν τῇ ὀργῇ μου. τὸν δὲ συγγραφεὰ τῆς Σοφίας; Ὁ ἐμφυσή-
 „σας εἰς αὐτὸν πνεῦμα. Ἀνακαλύψας δὲ τὴν θαυμασίαν ταύτην
 „μετάφρασιν αὐτῆς σὺν τῇ ψευδοὑποθέσει τῆς ὅτι ὁ τῆς Γενέσεως
 „συγγραφεὺς ἢ οἱ λοιποὶ, ὅς τις προτείνει, κατὰ τὴν κοινὴν τῶν ἐμ-
 „φυσημάτων ἐννοίαν περὶ ἐμφυσήματος ἐλάλησαν, ἄλλο προσέθη-
 „σι μάθημα.

„Πρὸ τῆς Κωνσταντίνου, φησὶ, ἔειπεν ἦν φυσᾶν εἰς τὸ πρόσω-
 „πον Ἐ τὰ ὡς τῶν μελλόντων βαπτισθῆναι κατηχεμένων. διὰ δὲ
 „τῆς φυσήματος μετεδίδουσαν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος. Με-
 „τὰ τὸτο ἢ ἕτερον εὐδὺς ἐπισυνάπτει τῆς συνήθους αὐτῷ ἀκριβο-
 „λογίας ἄξιον.

„Καταχρᾶς, λέγει, ἡ τῶν ἀνθρώπων μανία ἢ αὐτῶν τῶν
 „θεοτάτων ἢ ἁγίων ἔργων. ἐκ τῆς συνέβη, τινὰς τῶν κακιστό-
 „των χειριστῶν, νομιζομένη θεουργία παραδοθέντων, σπασθῆναι
 „φουσηθῆναι ὑπὸ τῶν τῆς τέχνης διδασκάλων εἰς τὸ σῶμα ἢ τὰ
 „ῥήματα, ἢ πιστεῦσαι, ὅτι διὰ τῆς φυσήματος ὑποδεχθήσονται τὸ
 „πνεῦμα ἢ τὴν ἐξουσίαν τῶν Δαιμόνων, ἢ ὁρῶντες εἰπεῖν μετὰ ἀνα-
 „λέσεων τὰς ἀρχαίας τελετὰς τῆς τῶν Χαλδαίων ἢ Σύρων θεου-
 „ργίας.

Γεν. 2. 7.
 Ησ. 40. 8.
 Ίεζ. 21, 31.
 Σοφ. 15. 17.

ἡ γὰρ αἰ δὲ τοιαῦται τελεταὶ τῶν νομιζομένων μάγων μετέβησαν
κατὰ συνέχειαν ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. ἄλλοι δὲ τινες καὶ ἀναίδη-
τη ἐφαντάσθησαν, ὅτι ἄλλοι τινὲς ἄφρονες ἐφύσησαν τὸν Διάβο-
λον ἐν τῷ σώματι αὐτῶν. πανταχῶς δὲ ἐφάνησαν, ἅχει τῷ πα-
ρόντι αἰῶνος, κριταὶ ἀδενέστατοι καὶ βαρβαρώτατοι, οἵτινες πυ-
ρὶ παρέδωκαν τὰς τοιαύτας δυσουχεῖς ἀνθρώπους. γνωσάμενοι τὰ ἐ-
σοζόμενα περὶ τῷ ἐφημερίῳ Γοφφρέδῳ, τῷ πιστεύσαντος, ὅτι ἐβία-
σε τὴν Μαγδαληνὴν Λα-Πάλλιν ἐραδιῆναι αὐτῷ, ἐμφυσήσας εἰς
αὐτήν. γνωσὸν τὸ θανατηφόρον καὶ περὶ φρονητικὸν συμβᾶν ταῖς
Μοναστείαις τῷ Λαυρέντι, ὃς ἐμάγούσεν ὁ ἐφημέριος ὁ Οὐρ-
βανὸς ὁ Γρανδιέρ. γνωσὸν δὲ τελοῦσθαι, εἰς αἰῶνιον τῷ
γένει αἰσχύνῃ, ὅτι τὸν Ἰησοῦ τὸν Γηράδον, ἐν ταῖς κατ' ἡ-
μᾶς ἡμέραις κατέκρινε μὲν τὸ ἡμῖν μέρος τῶν κριτῶν αὐτῷ, διὰ
τὸ φυῆσαι εἰς τὴν Καδιέραν, εὐρηναὶ δὲ καὶ ἄνθρωποι συνήγοροι
ἐπικυρῶντες ἐμβριθῶς, ὅτι ὅδὲν μᾶλλον δεδειγμένον τῆς δυνάμε-
ως τῷ τῶν μάγων φυτήματος. Μετὰ δὲ τὰ γενναῖα ταῦτα φλυα-
ρήματα. δείκνυσιν ὡς ἀγχνύς καὶ φιλαλήθης φιλόσοφος καὶ τὴν
τῶν πηγῶν.

Ἡ γνώμη αὕτη, φησὶ, τῆς δυνάμεως τῷ φυτήματι πα-
ράγει ἀπὸ τῆς ἐν ὅλῃ τῇ γῇ διασπαρείσης ἰδέας τῷ τῇ ψυχῇ
ἐναέριον εἶναι φάντασμα. ἐκ τούτου δὲ εὐχερῶς κατήντησαν πισεύ-
ειν, ὅτι δυνατόι τις ἐκχέειν μέρος τῆς ψυχῆς αὐτῷ. ἐν τῇ ἐτέρᾳ
ψυχῇ. διὸ τὸ παρὰ τοῖς ἀληθεῖσι χριστιανοῖς ἱερὸν μυσῆριον, τῷ
το ἄλλως πηγὴ σφαλμάτων.

Ταῦτα ὅν ἐἰσι τὰ τέττα φιλοσοφικὰ εἴτε ὑπομνήματα, εἴτε ση-
μειώματα εἰς τὸ, ἐνεφύσησεν αὐτοῖς. προτεδείκαμεν δὲ ταῦτα, ἵνα
ἵνα αὐτὰ ἀνασκόδασωμεν, ἀυτανασκεύασα γὰρ εἰσιν, ἀλλ' ἵνα οἱ ἀ-
ναγινώσκοντες, ὁρῶντες τὰς λήρας, τὰ ἀναπόδεκτα πλάσματα, καὶ
τὰς ψεύδους ὑποθέσεις αὐτῷ, εἶδέναι ἔχωσιν ὅποῖος ὁ φιλόσοφος ἔ-
στι, καὶ ἡ τῶν φιλοσοφία.

Σημ. 23. Σαφές τε καὶ ἐξηκριβωμένον ἐστὶ τὸ τῷ Εὐαγγελιστῷ
τὸ περὶ τῷ θανάτῳ τῷ Εὐαγγελιστῷ Ἰωάννῃ. καὶ ὅ ἐξήλθεν ὁ
λόγος ἐστὶ εἰς τὰς ἀδελφάς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ἐκ ἀποθνή-
σκει, τὸ προσεδὲν ὅμως, ἐκ μέτῃ αἶρει τὸν εἰς τὰς ἀδελφάς ἐ-
ξελθόντα λόγον. Καὶ ἐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐκ ἀποθνή-
σκει, ἀλλ' εἰάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Οὐ-
δὲν δὲ παράδοξον, εἶπερ ὁ μηδὲ περὶ δόγματος, μηδὲ περὶ τινος

Ἰωαν. 21. 23.

Ηηη.

τῶν

τῶν ὁσιωδῶν τῆς πίσεως λόγος, ὁ τότε ἐξελθὼν εἰς τὰς ἀδελφάς, ἐξῆλθε ἢ εἰς ἐνὶς τῶν μετὰ ταῦτα. ὅτι δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀπέθανε, διαρρήδην τῆτο μαρτυρεῖ ἢ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ἐν τῷ προσιμ. τῆς πρὸς Ἐφεσ. ἐπισ.) λέγων. „Καὶ ὁ μακάριος „δὲ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ πολλὰ ἐνδιέτριψεν ἐκεῖ. (ἐν Ἐ- „φῶ) ἢ γὰρ ἢ ἐξωρίσθη ἐκεῖ, ἢ ἐτελεύτησε.

Ἄκουσον νῦν ἢ τὴν τῷ Βολτέρω ραψωδίαν. ὁ μὲν Γεώργιος ὁ Τραπεζύντιος, εἰς ὧν τῶν ἀθανάσιον ἐπιγραφόντων τῷ Ἰωάννῃ, ἔφη. „Δοκεῖ, ὅτι ἐλλειπὴς ἔσαι ὁ τῷ Κυρίῳ πόλεμος κατὰ τῷ ἔχ- „θρῷ τῷ ἢ αὐτῷ, εἰς τὸν Ἐνῶχ, ἢ τὸν Ἡλίαν μόνον ἀντιπρο- „τείνῃ αὐτῷ. ἢ ἀρκεῖ εἰς τῶν πρὸ τῷ νόμου, ἢ εἰς τῶν ἐν τῷ „νόμῳ Προφητῶν, ἀναγκαῖός ἐστι ἢ τρίτος ὁ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ὁ δὲ Καλμέτος διαφόροις μαρτυρίαις τε ἢ ἐπεχειρήμασι τὸν τῷ Ἰωάννῃ θάνατον συνιστῶν, τὸν Τραπεζύντιον ραπίζει, λίαν ἐμπα- θῶς ἢ ἀνοήτως κατὰ τῆς ὁρθοδόξου τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας ἀν- τιφερόμενος. ὁ δὲ Βολτέρος τὰ τῷ Τραπεζύντιῳ ῥήματα τῷ Καλ- μέτῳ ἀπονεύμας, ἐπάγει. „Κατὰ τὸν δὲ ἐν τὸν ὑπομνηματιστὴν (τὸν „Καλμέτον) πέντε κριταὶ κρινῶσι τὸν κόσμον. ὁ Θεὸς ὁ πατήρ, ὁ „Θεὸς ὁ υἱός, ὁ Ἐνῶχ, ὁ Ἡλίας, ἢ ὁ Ἰωάννης. Σὺ δὲ, ὡς ἀ- ναγνώσας, σημειώσῃ, ὅτι ἐν τοῖς τῷ Τραπεζύντιῳ ῥήμασι, τοῖς ὑ- πὸ τῷ Βολτέρῳ τῷ Καλμέτῳ ἀπονεμομένοις, ἢ δὲ γὰρ τὸ τῷ λό- γῳ, περὶ κρίσεως. μόνον γὰρ περὶ τῶν πολεμῆσόντων τῷ Ἀντιχρί- στῳ λαλεῖ ὁ Τραπεζύντιος. ἐκ δὲ τῆς σημειώσεως ταύτης γινώσκει ἔχεις τὴν τῷ Βολτέρῳ συκοφαντίαν, ἢ προφανῆ παραλογίαν. Με- τὰ δὲ ταῦτα. ἢ ἕτερα τέτων χείρονα ὁ αὐτὸς προσίθῃσιν, ὅσον κορωνίδα τῷ παναθλίῳ αὐτῷ πονήματος. ἄτινα καὶ κατελείφθῃ ὑπὸ τῷ συγγραφέως ἡς δὲ τῆς βίβλος, αὐτεξέλεγκτα τυχὸν λογι- σαμένῃ, ἢ παρορατέα ὅμως, ὡς δυνάμενα τὰς ἀμαθεῖς διαφθεῖραι ἢ ἀσηκίους.

„Δήλαι, φησὶν, αἱ μεταξὺ τῶν διερμηνούτων ἀπέραντοι δια- „λέξεις ἔχουσιν περὶ πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν ῥήσεων, τῶν πράξε- „ων τῶν Ἀποστόλων, ἢ τῶν ἐπιστολῶν. τοσῶτον δὲ ἀνέσκαψαν „τὴν ἀβυσσον ταύτην, ὥστε ἢ ἀναγκαλόμενα γῇ ἐπὶ τὰς κοπιῶν- „τας ἐπιπεσῶσα, πολλὰς ἐξ αὐτῶν συνέτριψεν.

Ἀρῖσκει τὰ ἐν τέτοις ψεύδι. ἂ. Αἱ διαλέξεις ἢ μεταξὺ τῶν διερμηνούτων, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ὁρθοδόξων ἢ αἰρετικῶν, ἢ τῶν πιστῶν ἢ ἀπιστῶν, β'. Οὐκ ἀπέραντοι αἱ διαλέξεις. πέρας γὰρ εἰ- λήφασιν, ἀναφανείσης τῆς ἀληθείας, ἢ καταργηθέντος τῷ ψεύ- δὲς,

ἔσς, καὶ τινες τῷ πείσματι διαμεμενῆκασιν. γ'. Οὐ περὶ πιασῶν χει-
δόν τῶν Εὐαγγελικῶν ῥήσεων, καὶ τῶν Πράξεων, καὶ τῶν ἐπιστολῶν
τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ σχεδὸν περὶ πάντων ὀλίγων. δ'. ἡ ἀνασκα-
λασθεῖσα γῆ ἐκ ἐπὶ τῆς κοπιῶντος ὑπομνηματιστῆς ἐπέπεσε, τῆς
τῇ ἀληθείᾳ σκηρὶζέντας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αἰρετικῆς καὶ ἀπίστης, τῆς
τῇ ὑπερηφανείᾳ τῆς νοῦς αὐτῶν δαλεῦντας, καὶ διὰ τὴν σκοτόμαι-
ναν τῶν συνεχόντων αὐτῆς παθῶν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πεφομένους.

Ἡ ἐναρχόμενοι, λέγει, (οἱ κερτικοὶ) ἀπὸ τῆς ἐδαφίς, τῆς τῆς
περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην διαλαμβάνοντος, δι᾽ αὐτοῦ, ὅτι αὐ-
τὸ τὸ ῥητὸν δείκνυσιν τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην μὴδε γράψαντα, μὴ-
δε δυνηθέντα γράφαι τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον. διότι ἐν τῷ τέλει τῆς
ῥήσεως ταύτης περιέχεται τὸ, ἔσθ' ἐσιν ὁ μαθητὴς Ἰωάννης, ὁ
μαρτυρῶν περὶ τῶν. καὶ οἶδαμεν, ὅτι ἀληθὴς ἐσιν ἡ μαρτυρία
αὐτῆς. πασιδὴλον δὲ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐκ ἡδύνατο ἔγω περὶ ἑαυτοῦ
λαλῆσαι ἐν τῷ ἰδίῳ πονήματι.

Ὁ μὲν Ἰωάννης, λέγει, ἐδὲ ἡδύνατο γράφαι, ἐδὲ ἔγραψε
τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον, τῆς ἐν αὐτῷ εἶδε, καὶ ἤκουσε, καὶ ὑπὸ Θεοῦ
γράψαι ἐφωτίσθη. σὺ δὲ περιφρονήσας τὸ ὀφειλόμενον ἐν ταῖς προ-
τανομέναις μαρτυρίαις ἀξιοπίστον, καὶ ἦν ἐπαγγέλλῃ ἀληθεῖαν,
γράψαι μὲν ἐδυνήθης ὅπερ ἐδὲ εἶδες, ἐδὲ ἤκουσας, ἦτοι τὴν ἐν τῷ
προκειμένῳ ῥητῷ προδήκην τῆς ὀνόματος, Ἰωάννης. καταλιπεῖν δὲ
τὸ, καὶ γράψαι ταῦτα. καὶ ὅτι μὲν ὁ Ἰωάννης ἐμόνον ἐδυνήθη γρά-
ψαι, ἀλλὰ καὶ ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτῷ, μαρτυροῦσιν ἐμόνον
τὰ τῶν πιστῶν πλήθη, τὰ τε τῷ Ἰωάννῃ συνακμάσαντα, οἷον ὁ
μαθητὴς αὐτοῦ Πολύκαρπος, καὶ ὁ Εἰρηναῖος ὁ ἐκ τῆς Παλυκάρπου
παραλαβὼν, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἄλλοι τῆς σήμερον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄπι-
στοι, οἷον ὁ Ἰβλιανὸς καὶ ὁ Πορφύριος, οἱ ἔργον καὶ σκοπὸν προθέ-
μενοι τὴν τῶν Εὐαγγελίων ἀναίρεσιν. σὺ δὲ ποῖαν ἀπόδειξιν προ-
τείνεις περὶ τῆς ὅτι ἐδὲ ἐδυνήθη ὁ Ἰωάννης γράψαι, ἐδὲ ἔγραψε
τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον; ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις σου.

Ἐν τῷ τέλει τῆς ῥητῆς ταύτης περιέχεται τὸ, ἔσθ' ἐσιν ὁ μαθη-
τὴς Ἰωάννης, ὁ μαρτυρῶν περὶ τῶν. καὶ οἶδαμεν, ὅτι ἀληθὴς
ἐσιν ἡ μαρτυρία αὐτῆς ἅρα ὁ Ἰωάννης ἐδὲ ἔγραψεν, ἐδὲ ἡδύνα-
το γράψαι τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον. Ταύτην δὲ τὴν καταγέλαστον
ἀπόδειξιν σε ἐπικυροῖς, τὰ ἀβέβαια καὶ ἀδύνατα, ὡς ὁμολογούμενα
καὶ πασιδὴλα ἐκλαμβάνων. Πασιδὴλον γὰρ λέγεις, ἐσιν, ὅτι ὁ Ἰω-
άννης ἐκ ἡδύνατο ἔγω λαλῆσαι περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ πονήματι.

Μάρκ. 9. 9.

Λευκ. 1. 3.

Μάρκ. 20. 28.

Μάρκ. 2. 10.

Λευκ. 6. 5.

Ιωάν. 21. 24.

Ιωάν. 19. 35.

Ἀλλὰ τὸ πασίδηλόν σε πανάδηλόν ἐστι. ποία γὰρ τῷ Ἰωάννῃ ἀδυναμία πρὸς τὸ ἔτι λαλῆσαι περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ πονήματι; ἢ τί τὸ ἀνθίσταμενον, καὶ τὴν τέττα συντρίβιν δύναμιν; ἔχ' οἱ πλείονες μικρὰ δεῖν τῶν ἱστορικῶν λαλῆσαι περὶ ἑαυτῶν ἐν ταῖς ἰδίαις πονήμασιν, ἐπιμαρτυρούμενοι, ὅτι οἶδασιν ὁληθῆναι εἶναι τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφόμενα; τῆτο δὲ τὸ ἔθος καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἀποστόλοις φίλον. ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος περὶ ἑαυτοῦ λαλεῖ ἐν τῷ ἰδίῳ Εὐαγγελίῳ, ὡσαύτως καὶ ὁ Λευκῆς. ὁ δὲ Παῦλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἔμνησεν τὰς ἰδίας ἀγῶνας καὶ τὰ ἄλλα ἐκτίθεισιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὁπτασιῶν, καὶ τῆς ἑως τρίτης ὕψους ἀναβάσεως αὐτοῦ διαμαρτύρεται. ποία ἐν ἀδυναμίᾳ τῷ Ἰωάννῃ εἶπεν περὶ ἑαυτοῦ. ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ τῶν μαρτυρῶν περὶ τῶν. καὶ οἶδα, ὅτι ἀληθὴς ἐστίν ἡ μαρτυρία μου; ταῦτα ἐν εἴπε, διὰ τρίτης προσώπου σχηματίσας τὸν λόγον, κατὰ τὸ ἀποστολικόν, μᾶλλον δὲ δεωποτικόν ἔθος. καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος ἔτι πολλάκις ἐχημάτισε τὸν λόγον. ἐκ ἀδυναμίας δὲ ἀλλὰ δύναμιν εἶχεν εἶπεν. „Καὶ οἶδαμεν, ὅτι ἀληθὴς ἐστίν ἡ „μαρτυρία αὐτοῦ. αὐτόπτης γὰρ ἦν καὶ πεπληροφόρητος μάρτυς· ἐπεὶ δὲ πάντες οἱ τῷ λόγῳ αὐτόπται πρὸ αὐτοῦ τετελοσθέντες, ἔθεντο, ὅσον ἡ ἑαυτοῦ μαρτυρία, τοσαύτην εἶχεν ἰσχύν. ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀγιότης, τοῖς πᾶσι γνωστὴ ὄντα, δύναμιν αὐτῷ ἐχορήγει τῷ εἶπεν ταῦτα, πεποιθότι, ὅτι τῇ μαρτυρίᾳ αὐτοῦ ὑπὲρ ταῖς τῶν ἄλλων πισυνῶν. διὸ καὶ ἀλλαχῇ ἐλεγε. „Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε. καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστίν ἡ μαρτυρία.

Περὶ δὲ τῆς προκαμένης ῥήσεως καὶ ὁ προτεσάντης ὁ Γρότιος ἠπόρησεν, ὡς εἴκοιεν, καὶ τοιοῦτον ὁμῶς παραλογισμόν ἐπὶ ηὐνεγκεν, οἷον ὁ Βολτέρος ὁ ἁπίστος. εἶρηκε δὲ μόνον, (ἐν τοῖς ὑπομν. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν. Εὐαγγέλιον τοῖς συνεκδοῦ, τῷ βιβλίῳ τῶν καλῶν. (εἰρ. κριτικ.) ὅτι τὰ ἔχοντα ταῦτα τῷ κατὰ Ἰωάννῃ Εὐαγγελίῳ ῥήματα προσέθηκεν ἡ Εφεσίων Ἐκκλησία, ἵπως δὲ ὁ πρεσβύτερος αὐτῆς Ἰωάννης. ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀπαράδεκτα. εἰκάσι γὰρ εἰσι γυνὴ, μηδεμίαν σφριζομένη μαρτυρίαν, ἢ ἀποδείξει.

„Αἱ ἀντιφάσεις, προσέθηκεν, αἵ εὐρεῖν ἐνόμισαν ἐν τοῖς ἄλλοις Εὐαγγελίοις οἱ αὐτάδε κριτικοί, ἠνάγκασαν αὐτὰς ἀποβαλεῖν μὲν ἐλοκλήρως ταῦτα τὰ συγγράμματα, ἀπονεῖμαι δὲ „αὐτὰ ἄλλοις ψευδωνύμοις ἡμιθεδαίοις καὶ ἡμιχριστιανοῖς, οἷον τῷ „Ἀβδία, τῷ Μαρκέλλῳ, τῷ Αἰγνσίπῳ, καὶ ἄλλοις, ἐν τῷ τέλει „τῶ πρώτῃ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας αἰῶνος ἀκμάσασιν.

Κατὰ

Κατὰ ταύτην ἄρα τὴν ἐπίκρισιν, ὅσας νουίζομεν εὐρίσκον ἀντιφάσεις ἐν τινὶ τῶν ἀναγινωσκομένων συγγραμμάτων, ἢ χρὴ λογιζέσθαι τὸν συγγραφέα αὐτῆς ἀντιφάσκοντα, ἐν ᾧ δοκεῖ ἀντιφάσκον. ἀλλ' ἀποβάλλειν ὁλοκλήρως τὸ σύγγραμμα, ἢ ἀνθ' τινος λόγου ἀπονέμειν αὐτῷ ὁποῖω ἂν βεβλώμεθα. καὶνὰ νομοθετοῦσιν ἔσονται οἱ κριτικοί. Ἐ τοῖς κανόσι τῆς ἐπικρίσεως, εἴτεν τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀντιπίπτοντα. ποταὶ δὲ εἰσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις αἱ δοκῆσαι ἀντιφάσεις, αἱ μὴ τοσῶτον συμβιβαστέαι τε ἢ συμφωνητέαι ὑπὸ τῶν ὑπομνηματισάντων αὐτὰ ἱερῶν ἀνδρῶν, ὅσον ἢ τὰς ἀπορίας λυθῆναι, Ἐ τὴς ἐπαπορῶντας ἀναπαυθῆναι; εἶδαμεν ἀνωτέρω ὁποίας πρῶτανεν ὁ σοροδαίμων ἕως κριτικός ἀντιφάσεις, ὁψόμεθα δὲ ἢ μετὰ ταῦτα ὁποίας προτείνειν ἔχα.

Τῆς δὲ λόγος πείθει, ἀποσρέψαι μὲν τὸν νῦν ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν τοσῶτον θαυμασίων ἀνδρῶν, ὅσοι τε τοῖς Ἀ' προσόλοις συνήκμασαν, ὅσοι τε ὑπὲρ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀληθείας τοσῶτως ἀγῶνας ὑπέστησαν, ἢ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξέχεον, μαρτυρικὸν ὑπομείναντες θάνατον, ὅσοι, φημί, ἀπὸ τῆς πρώτης χριστιανικῆς αἰῶνος ἀρχῆς τῆς σήμερον ἀλληλοδιαδόχῳ τε Ἐ ἀδιακόπῳ παραδόσει ἐπιβεβαῖον, τὴν νέαν Διαθήκην πόνημα εἶναι τῶν θεηγόρων Ἀ' προσόλων, μὴδὲ τῶν ἀπίστων, τῶν ταύτην καταργῆσαι πάσαις ἀσυνάκτων δυνάμεσι, τῶτο ἀρνησαμένων, πιστεῦσαι δὲ τῇ μαρτυρίᾳ ἀπίστου τινὸς χθιζῆς καθάρματός, τῆς ἀνθ' τινος, ἰδὲ γὰρ μικρὰς ἀποδέξεως, ἐκ μόνης δὲ τῆς κωμωδοποιῆς αὐτῆς φαντασίας ταύτην ἀπονείμαντός τῷ Ἀ' βιβλίῳ, ἢ Μαρκέλλῳ, ἢ Αἰγυσιπίπῳ. Ἔς αὐτὸς χαροτονεῖ Ἰουδαίους ἄματε Ἐ χριστιανούς; ἰδεῖς οἶμαι περὶ αὐτῆς τοιαύταις αὐτῆς μωρολογίαις, εἰ μὴ φρενοληπτόστις εἴη, ἢ ὑπὸ Θεῷ πάντῃ ἐγκαταλελειμμένος.

„Οἱ ἡμέτεροι, λέγει, ἀκαταδάμαστοι κριτικοί, περὶ ὧν ἡμεῖς τοσῶτον ἐλαλήσαμεν, φασὶν, ὅτι ἰδὲναι δεχθῆναι τὰς ἰων Ἀ' προσόλων πράξεις. ὡς ἐναντίας τοῖς Εὐαγγελίοις. ἀπορρίπτει δὲ ἢ τὰ Εὐαγγέλια, ὡς ἐναντία τῇ τῆς Ἰησοῦ πολιτείᾳ, τῇ ἐν αὐτοῖς παρατεθείσῃ. ἰδὲ πῶς ἐπιστηρίζουσιν ἔσται τὴν θανατηφόρον αὐτῶν γνώμην. Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν τῶν Εὐαγγελίων διήγησιν ἰδὲνα ἰδεποτε ἔβαπτισε. ἢ ὅμως τὰ αὐτὰ Εὐαγγέλια ἀναγγέλλουσιν, ὅτι δὲ βαπτίζεν τὸ τῶν Ἰουδαίων βάπτισμα εἰς τὸ ὄνομα τῆς Πατρὸς, ἢ τῆς Υἱοῦ, ἢ τῆς ἁγίας Πνεύματος. διαριτάντων δὲ τῶν Εὐαγγελίων τῶτο τὸ βάπτισμα εἰς τὸ ὄνομα τῶτων τῶν τετῶν προσώπων, ἔρχονται μετὰ ταῦτα αἱ Πράξεις, βαπτίζουσαι, ὡς ἐκ πολ-

λῶν

„λῶν αὐτῶν ῥήσεων ἤλον, εἰς μόνον τὸ τῷ Ἰησοῦ ὄνομα. τί νυν πι-
 „σεῦσαι; ἔθενί, προσιδέασιν οἱ δύσχοιροι ὅτοι διεσθνήταί. ἡμεῖς
 „ὅκ οἶδαμεν, ἔδὲ τίνες εἰσὶν οἱ τῶν βιβλίων τῶν συγγραφεῖς,
 „ἔδὲ κατὰ τίνα καιρὸν συνεγράφησαν. οἶδαμεν δὲ μόνον, ὅτι τῷ ἐτέ-
 „ρω ἑτερον ἀντιλέγει, πάντα δὲ ὁμοῦ ἀντίκειναι τῷ ἀδυνεῖ ἀνθρω-
 „πίνῳ λόγῳ, τῷ μόνῳ φωτὶ, τῷ ὑπὸ Θεοῦ εἰς τὸ κρίναι δεδομένῳ.

Ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ συνοπτικώτερον, ἔτερον εὐτάκτω
 μεθόδῳ. Πρότασις πρώτη. Αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἰσὶν ἐναν-
 τία τοῖς Εὐαγγελίοις. Δείξις. Τὰ μὲν Εὐαγγέλια ἀναγγέλλουσιν,
 ὅτι δεῖ βαπτίζειν τὸ τῶν Ἰουδαίων βάπτισμα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πα-
 τρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αἱ δὲ Πράξεις βαπτί-
 ζουσιν εἰς μόνον τὸ τῷ Ἰησοῦ ὄνομα. Πρότασις δευτέρα. Τὰ Εὐαγ-
 γέλια εἰσὶν ἐναντία τῇ τῷ Ἰησοῦ πολιτείᾳ. Δείξις. ὁ μὲν Ἰησοῦς ἔ-
 δὲνα ἑδέποτε ἐβάπτισε, τὰ δὲ Εὐαγγέλια ἀναγγέλλουσιν, ὅτι δεῖ
 βαπτίζειν. Πρότασις τρίτη. Οὐδενὶ τῶν βιβλίων τῶν πισθυτέρων.
 Δείξις. Οὐκ οἶδαμεν, ἔδὲ τίνες εἰσὶν οἱ τῶν συγγραφεῖς, ἔδὲ κα-
 τὰ τίνα καιρὸν ταῦτα συνεγράφησαν. οἶδαμεν δὲ, ὅτι ἑτερον τῷ
 ἐτέρῳ ἀντιλέγει, πάντα δὲ ὁμοῦ ἀντίκειται τῷ ἀδυνεῖ ἀνθρωπί-
 νῳ λόγῳ.

Τὰ ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς πρώτης προτάσεως λεγόμενα εἰσὶ ψευ-
 δή. ἔδαμεν ὅτι ἀναγγέλλουσι τὰ Εὐαγγέλια βαπτίζειν τὸ τῶν Ἰου-
 δαίων βάπτισμα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος, ἄλλο δὲ τὸ Εὐαγγελικὸν βάπτισμα, ἔτι ἄλλο τὸ Ἰου-
 δαϊκόν. τὸ μὲν δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, τὸ δὲ δι' ὕδατος μόνον. καὶ
 τὸ μὲν καθαρτήριο ψυχῆς, καὶ ὑποθεσία, καὶ θύρα θρανῶν Βασι-
 λείας, τὸ δὲ ψυχὴ σώματος πλῆσις. διὸ καὶ ποτήρια οἱ Ἰουδαῖοι ἐ-
 βάπτισον, καὶ ξέσας, καὶ Χαλκίαν, καὶ κλίνας, τῶν ὑλικῶν μολυσ-
 μῶν αὐτὰ καθαίροντες. καὶ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῇ σωτηρίᾳ κατὰ Θε-
 ον νομοθεσίαν. Ἐὰν ὅς μή τις, φησὶ, γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύ-
 ματος καὶ ὕδατος εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τὸ δὲ ἔδὲ
 ἀναγκαῖον τῇ σωτηρίᾳ. ἔδὲ κατὰ νόμον, ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς παρα-
 δόσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀφορμὴν τυχὸν λαβόντων ἀπὸ τῶν ἐν τῷ
 15. κεφ. τοῦ Λουκῆ. Περὶ δὲ τοῦ βαπτίζειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, φημὲν ἅ. ὅτι τὸτο ὅκ ἐστιν ἐναντίον τοῦ βαπτίζειν εἰς
 τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. τὸ
 ὅτι ἐναντίον τῶν ἐστὶ τὸ μὴ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς,
 καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ὅπερ ἔδαμεν αἱ Πράξεις δι-
 δάσκει. β'. ὅτι ὡς περὶ τὸ μὴ φέγγεσθαι, μὴ δὲ διδάσκει ἐπὶ τῷ
 ὀνό-

Μάρκ. 4. 7. 8.

1. 2. 3. 5.

Πρόξ. 4. 18.

ὀνόματι τῷ Ἰησοῦ ἐμφαίνει τὸ διδάσκειν τὰ ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ δι-
 δαχθέντα, ἔτω καὶ τὸ βαπτίζειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ
 σημαίνει τὸ βαπτίζειν κατὰ τὴν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ διδασκαλίαν, ὅπερ
 ἐστὶ τὸ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁ-
 γίῳ Πνεύματι. ἔτω καὶ βαπτίζειν ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός.
 Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐρετίαν, αἱ πράξεις ἐφήσαν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χρι-
 στῷ, καὶ ἕκ εἰς τὸ ὄνομα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύ-
 ματι; Διότι εἰπῆσαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ αὐτὸ
 εἶπον, εἶπεν τὸ, εἰς τὸ ὄνομα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ
 Πνεύματι. ὁ καὶ Ἰησοῦς, ὡς Θεός, ἀδιαιρέτος ἐστὶ τῷ Πατρὶ καὶ
 τῷ Πνεύματι, κατὰ δὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ οἱ Ἀπόστολοι τὸ αὐτὸ τὸ
 μᾶθημα πρῶτον ἐμαθήσαντες τὰς βαπτισμομένους, εἶπα αὐτοὺς ἐ-
 βάπτισον.

Ἀνεμῶλια δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ τῆς δευτέρας προτάσεως ἀποδείξει.
 ἐνετάλατο μὲν καὶ ὁ Ἰησοῦς βαπτίζειν, πρῶτος δὲ αὐτοῦ ἔργον
 τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἐκπληρῶν, ἐβαπτίσθη. ἡ καὶ ἐντολὴ ἕκ εἰς τὸ
 βαπτίζειν κυρίως ἀφορᾷ, ἀλλ' εἰς τὸ βαπτίζεσθαι. καὶ καὶ ὁ μὴ βαπ-
 τίζων, ἀλλ' ὁ μὴ βαπτιζόμενος, τὴν ἐντολὴν ἀφεται. καὶ καὶ ἐφη,
 εἴαν μή τις ἀναγεννήσῃ ὕδατι καὶ Πνεύματι, ἀλλ' εἴαν μή τις ἀνα-
 γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, καὶ δύναμις εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βα-
 σιλείαν τῷ Θεῷ. διὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ καὶ ἀπέστα-
 λέμε Χριστὸς βαπτίζειν, εἶπα καὶ ὁ Ἰησοῦς ἕκ ἐβάπτισεν ὡς ὑπερ-
 γός, ἐβάπτισεν ὅμως καὶ ἀκμὴν βαπτίζει ὡς τελεσιουργός. οἱ μὲν
 καὶ Ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἐρροδόξως βαπτίζοντες, ὑπεργοὶ εἰσι
 τῷ βαπτίσματι, αὐτοῦ δὲ ὡς Θεοῦ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἑσῶς, τε-
 λεσιουργεῖ τὸ βάπτισμα, ἀφαιρῶν ἁμαρτιῶν διδῶς, καὶ τὴν δωρεάν τῷ
 ἁγίῳ Πνεύματι.

1. Κορ. 1. 17.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς τρίτης προτάσεως ψεύδη παχυλὰ
 περιέχει καὶ ἀναίχυντα. καὶ καὶ οἶδαμεν, συμμαρτυρούντων, ὀκτωκαίδε-
 κα χεδὸν αἰῶνας, μυριάδων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν, ἐκάστῃ τῶν τῆς
 νέας Διαθήκης βιβλίων καὶ τὸν συγγραφέα ὀνομασί, καὶ τὸν βίον
 αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτείαν, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ ὃν συνέγραψεν. οἶδα-
 μεν δὲ, ὅτι ἕτερον τῷ ἑτέρῳ συνάδει, πάντα δὲ ὅμως τῷ ἀδυνεῖ
 ἀνθρωπίνῳ λόγῳ ἕκ ἀντίκεινται. καὶ καὶ ἐναντία προτείνει τῷ ὁρθῷ
 λόγῳ, καὶ ἕνα μὲν ὑψηλότερα τῆς τῷ ἀνθρωπίνῳ νοοῦ κατὰλή-
 ψεως, ἕνα δὲ καὶ ὁ τοῖς πᾶσι χωρητὰ διὰ τῆς σαρκὸς τὴν ἀδυνα-
 μίαν. καὶ καὶ τὸ ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω, εἰρη. τὸ δὲ ἀκα-
 τάληπτον καὶ ἀχώρητον ἐ ταυτὸν τῷ ἀντιπίπτουσι καὶ ἀντιλέγοντι.

Mat. 19. 12.

πολλ.

πολλὰ ἤδη καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αἰδομένην ἀκατάληπτά εἰσι καὶ ἀχώρητα· ἀλλ' ὅτι διὰ τῆτο καὶ ἀντιφάσκοντα, ἢ ἀντιλέγοντα τῷ ὁρθῷ λόγῳ· ἐκ τούτων δὲ τῶν ὑπιδανῶν αὐτῶν προτάσεων, καὶ παραλόγων ἀποδείξεων, ἐπάγει τὴν τούτων χείρονα εἰκασίαν αὐτῶν, ἀπιστίας τε καὶ παραλογίας ὅτις ἦσαν πλήρωμα.

Ἰδοὺ μόνον, Φησὶ, δοκεῖ ἡμῖν περὶ τανόν, εἴταν τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκτίσαστο μὲν συνομίλῃς, ἡνώχλει δὲ τῶν Φαρισαίων καὶ ἱερέων, κατεβλήθη δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, τῶν παραδόντων αὐτὸν, εἰς θάνατον. οἱ δὲ συνομίλοι αὐτῶν διεδικούντες αὐτὸν, ἐκραύγαζον πανταχῶς, ὅτι ὁ Θεὸς ἠγάπησεν αὐτόν.

Συνομίλοι τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ ἦσαν οἱ ἄποστολοι, οἱ τοῖς ζωηροῖς αὐτῶν ῥήμασιν ἐφελκυδέντες, καὶ τοῖς ὑπερφυέσιν ἐκπλαγέντες θαύμασι, τὰ πάντα καταλιπόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ, πτωχεύσαν διδάσκοντι, καὶ τῶν σαρκικῶν θελημάτων ἀρνησιν, καὶ ἀγάπην ἐχθρῶν, καὶ διωγμῶν, καὶ πείνης, καὶ θάνατον. τῶν δὲ γραμματέων καὶ Φαρισαίων τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὰς ἀνομίας δικαίως ἠλεγχεν ὁ Ἰησοῦς καὶ θεοπρεπῶς. παρεδόθη δὲ εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν, φθόνῳ τυφλωθέντων, καὶ μὴ δυνάμενων γινώσκειν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Εἰ ἤδη ἐγνώσαν. ὅτι ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσαύρωσαν. οἱ δὲ συνομίλοι αὐτῶν αὐτόπῃ γενόμενοι τῆς ἐγέρσεως αὐτῶν, καὶ ἰδόντες, καὶ συλλαλήσαντες, καὶ συναυλιωθέντες, καὶ ψηλαφήσαντες αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν ἐκραύγαζον πανταχῶς, ὅτι ὡς ἄνθρωπον ἀνέστησεν αὐτὸν ὁ Θεός. ἐπέμεναν δὲ τὸ αὐτὸ πανταχῶς κραυγάζοντες, καὶ ὑπὲρ τούτων φυλακὰς, καὶ δεσμὰ, καὶ πληγὰς, καὶ μυρία ὑπομένοντες παθήματα, καὶ θάνατον. τίς δὲ πισεύσας ἂν, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἐδικήσας θανάτου καὶ μὴ ἀναστάντα ἄνθρωπον, ἔχῃ εἰς ὅδε δύω, ἀλλὰ πάντες οἱ συνομίλοι αὐτῶν ἐπέμεναν λαιδωρόμενοι, βλασφημώμενοι, διωκόμενοι, θανατούμενοι διὰ τὸ κηρύττειν τὴν τούτων ἀνάστασιν; τίς ἂν ποτε πεποθεῖ, ὅτι οἱ γονυπετῶς ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν θανάτων αὐτῶν δεόμενοι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν λιθαζόντων αὐτῶν, κηρύττοντας τὴν ἐκ νεκρῶν τῷ Κυρίῳ ἀνάστασιν, ἐκήρυττον αὐτὴν ἐδικήσας θέλοντες τῶν ἐχθρῶν τῶν διδασκάλων αὐτῶν;

Μετὰ ταῦτα, φησὶν, εὐθύς διεχωρίσθησαν παντελῶς (οἱ συνομίλοι) ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων κόμματι· ὅτι ἔτι ἦσαν ὄχλος, ἀλλὰ κόμμα νέον, ἐκπολεμὲν πάντα τὰ ἄλλα. εἶχον δὲ ἅπαν τὸ τῶν Ἰουδαίων πείσμα, καὶ ὅλον τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν κατοτρόπων.

Ἀλλὰ τίς ἀνήγγελλέ σοι, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐνθὺς ἐχωρίσθησαν παντελῶς ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων κόμματῶ; Δοκεῖ, εἰπας ἀνωτέρω. ἀλλὰ τὴν δόκησίν σου αὐτὰ ἐξελέγχει τὰ πράγματα. ὁ μόνον ὃς ἐνθὺς, ἀλλ' ἰδέεσθαι οἱ Ἀπόστολοι ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐχωρίσθησαν. ἐπέμεναν δὲ διαπαντὶ διδάσκοντες αὐτοὺς, καὶ τὰς ἀξίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐπιστρέφοντες. αὐτοῖς πρῶτον ἐντὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ τῆς ἀληθείας τὸν λόγον καὶ ἀγγέλλοντες, καὶ ἀπὸ τῶν Γραφῶν πείθοντες, καὶ αὐτοῖς κηρύττοντες τὸ ὅτι ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεσάλη. Μόλις δὲ μετὰ τὰς ὀπτασίας ἦρχαντο καὶ τὰ ἔθνη διδάσκων. ταῦτα δὴλα ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῷ Παύλῳ, ὡς οὐ ἀναγνῶντες, τὴν ἀλλοκοτόν σου δόκησιν ἐξήγαγες, ἥτοι μὴ κατανοήσας τὰ ἀναγνωσθέντα, ἢ ἐκβοῶν κακεντρεχέσας, ὃ καὶ περὶ αὐτῶν πῶς δὲ ἐκ ἐρυθρίας λέγαν, ὅτι ἐξεπολέμουν πάντα τὰ ἄλλα κόμματα; τίνοι ὃς ὅπλῳ ἐπολέμουν οἱ ἄσπλοι, καὶ πένιτες, καὶ ἀγράμματοι, καὶ ξένοι, καὶ ἄλλοεθνεῖς, καὶ ἄλλόγλωσσοι; ἔχοντες, ὅτι μόνῃ τῷ Θεῷ ἡ δύναμις διὰ τῶν ἐπακολυθόντων σημείων ἐβεβαίωσεν τὰ κήρυγμα, σοφίστε ὧς ἄσόφως πείθεσθαι, ἀλλὰ λέγειν, ὅτι οἱ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενόμενοι, ἵνα τὰς πλείονας κερήσωσιν, ἦσαν πεσματικοὶ καὶ ἐνδοσιῶντες; ταῦτά σ' εἰκάζον ἐδίδαξαν ἢ καὶ νῦν σε φιλοσοφία, καὶ τῆς ἐπισημονικῆς ἐπικρίσεως οἱ κανόνες;

Πράξ. 13. 26.

Μάρ. 16. 20.

1. Κορ. 9. 16.

Οὗτοι, ἐπάγει, (οἱ συνόμιλοι) διεσάρησαν ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων Αυτοκρατορίᾳ, ὅπως δεκτὴ ἦν πᾶσα θρησκεία ἐκατὸν διαφόρων λαῶν. ἐξ ἀρχῆς δὲ ἐν τοῖς πένησιν ὁ χριστιανισμὸς ἐσηρίχθη. ὅστις ἦν ὁμηγύρις τετεμελιωμένη ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καταρκτητῆς ἰσότητος, καὶ τῆς κατὰ τὰς Ἑσθίας καὶ Θεραπεύτας ἀπαλλοτριώσεως, ὡς οἱ πρῶτοι ὁπαδοὶ τῷ Ἰησοῦ ἐμμήσαντο.

Ἐν μόνῃ τῇ τῶν Ῥωμαίων Αυτοκρατορίᾳ; ἀλλ' ἐκ τῆς ἰσορίας δῆλον, ὅτι ὁ μόνον ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων Αυτοκρατορίᾳ διεσάρησαν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐτέραις Βασιλείαις καὶ Αυτοκρατορίαις, μακρὰν ἀπὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀπεχθασίας. ἀκυσσον τῷ Εὐσεβίῳ, τὰς λοιπὰς ἱστορικὰς παραλείπω. Τῶν δὲ Ἱερῶν τῷ Σωτῆρι ἡμῶν Ἀποστόλων καὶ μαθητῶν ἐφ' ἅπασαν κατασπαρέντων τὴν οἰκμένην, ὁμῶς μὲν, ὡς ἡ παράδοσις περιέχει, τὴν Παρθίαν εἰληχεν, Ἀνδρείας δὲ τὴν Σκυθίαν, κτ. Ποταὶ δὲ ἦσαν τότε αἱ θρησκείαι τῶν ἐκατὸν διαφόρων λαῶν, αἱ τοῖς Ῥωμαίοις δεκταί; πλὴν τῆς Ἰουδαϊκῆς, ἧς οἱ Ῥωμαῖοι ἠμέχοντο

Εὐσ. β. 3. κ.
1. ἱστορ.

διὰ τὸ τὰς Ἰουδαίας ὑπηκόους αὐτῶν εἶναι, ἢ παρέβλεπον, εὐτελὴ
 καὶ ὁδομνην νομίζοντες, ὁδομὴ ἄλλη ἦν, εἰ μὴ ἡ πολυτεῶς εἰδω-
 λική· ἐντεῦθεν πᾶν εἰδωλον, ὃ πᾶς εἰδωολάτρης λαῶς δεκτὸς
 ἦν τοῖς τότε Ῥωμαίοις. ἢ δὲ χριστιανικὴ Ἰουδαία ὁ δεκτὴ αὐτοῖς,
 ἀλλ' ἀπαράδεκτος, ὃ ἀπηνῶς τε καὶ ἀπανθρώπως διωκομένη.
 μαρτυρεῖται περὶ τούτου αἱ ὑπὲρ τῆς χριστιανισμοῦ ἀπολογία Ἰουδίνου
 καὶ Ἀθηναγόρου, καὶ τὸ αἷμα τῆς πλήθους τῶν μαρτύρων, καὶ ὁ ἐν
 Ῥώμῃ θάνατος τῶν πρωτοκλήρων Πέτρος καὶ Παῦλος, καὶ εἴτικεν
 ἀνδρῶν ἀποδείξεως, ψευδοῦργοι ὁ παμφύλακος, δεκτὴν πᾶσαν
 Ἰουδαίαν παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς ἐκ ψευδοτρόπου ἀποφαινόμενος
 κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν πραγμάτων κηρυττομένης ἀληθείας. χάρις δὲ
 αὐτῷ ὁμολογήσαντι, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς πένησιν ὁ χριστιανισμὸς
 ἐκηρύχθη. χρεὼν δὲ αὐτῷ δεῖξαι, ἐν ποίᾳ δυνάμει οἱ πένητες τὰς
 πλοσίας ὑπέταξαν, καὶ οἱ ἄσοφοι τὰς σοφίας, καὶ οἱ ἀδύνατοι τὰς
 δυνάμεις. ἀλλ' ἴσθον αὐτῷ, ὅτι καὶ οἱ κήρυκες τῆς πίστεως, οἱ παν-
 ταχῶς κατασπαρέντες, πένητες ἦσαν, ἐξ ἀρχῆς ὅμως, καὶ ἐκ πρώ-
 τῆς τῆς χριστιανισμοῦ βασιλείας, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστυ-
 σαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, διδάσκοντα καὶ θαυματουργῶντα αὐτὸν ἰδόντες.

Τὰς δὲ Ἑσθῆρας, ἢ Εὐσταθίας, ἢ Ἰουσταθίας, τὰς αὐτὰς καὶ Θε-
 ραποδῆτας εἶναι φησὶν ὁ Ἐπιφάνιος. ὅπερ καὶ ἐκ τῶν τῆς Φίλωνος
 ῥημάτων συνάγεται, τὰς μὲν Ἑσθῆρας πρακτικὰς, τὰς δὲ Θερα-
 ποδῆτας θεωρητικὰς καλεῖντος. Ἡ Ἑσθῆρας γάρ φησι περὶ διαλεφθεῖς,
 οἱ τὸν πρακτικὸν διεζήλωσαν καὶ διετόνησαν βίον ἐν ἀπασιν, ἢ
 τὸ γὰρ φορητότερον εἶπεν, τοῖς πλείοσι μέρεσι διενεγκόντες,
 αὐτὰ καὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασμένων, ἀκολούθια, τῆς πραγμα-
 τείας ἐπόμενα, τὰ προσήκοντα λέξω. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Φίλων
 πάντα ἐφεξῆς τὰ τῶν Θεραποδῶν ἐκτίθησιν. ἐξ ὧν δὲ αὐτῷ τε
 καὶ ὁ Ἰώσηπος περὶ Ἑσθῆρας καὶ Θεραποδῶν ἱστορεῖται, εἶπεν ἀπαλ-
 λοτριώσεως κόσμος, καὶ παρθενίας, καὶ κοινῆς βίης, καὶ συνεχῶν εὐ-
 χῶν, καὶ βιβλίων μελέτης, καὶ ἀλληγορικῶν ἐρμηνειῶν, καὶ τῶν ἁλ-
 λων, ὅτι οἱ Ἑσθῆραι ὡς οἱ Θεραποδοὶ τῆς εὐαγγελικῆς
 φωνῆς ἦσαν ἀκροαταί. καὶ πρῶτοι τῆς χριστιανισμοῦ μονασαί. ὁ δὲ
 θαυμαστὸν, εἴπερ ἔτι τὰ σάββατα ἐτήρειν τὸν Μωϋσεῖα σεβό-
 μνοι, ἐξ Ἑσθῆρων, ὡς εἶοικε, κατ' ἀγόμενοι. πολλοὶ γὰρ ἐκ τῶν κατ'
 ἀρχὰς εἰς Χριστὸν πισθυσάντων Ἰουδαίων, ἀκριβῶς ἰουδαίζοντες, πε-
 ριτέμενοι ἡδέλῳ, καὶ σάββατα τηρεῖν, καὶ ἄλλα ἰουδαϊκά ἔθνη. τὰς
 δὲ Ἑσθῆρας καὶ Θεραποδῆτας χριστιανὸς ὑπάρχειν ἠγνοῦν ὁ Εὐσεβίου,
 ὁ Σωζόμενος, ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ ὁ Κασσιανός. τὰτα ἔν καμένε, ὅπερ

καὶ

Ἰωάν. 12. 42.

Επιφ. Διγ.
29.Γιλ. ἐν τῷ πει-
ρὶ βίᾳ θεωρητ.Ἰωσ. β. 2.
κ. 12. περὶ
Ἰουδ. ...Εὐσ. β. 2. κ.
17. ἱστορ.

ἢ ἀληθές ἐστι, καὶν τινες τῶν νεωτέρων (ὅρα τὸ τῆς Γραφ. λεξ. τῆς Καλμ. εἰς τὸ Θεραπεύ.) ἀπαρέσκειν), τὸ ἐναντίον ἔπει) τῆς ὅπερ ο Βολτέρ^ο ἔρηκεν. ἢ ἢ οἱ ὁπαδοὶ τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς Ἑσθίας ἢ Θεραπευτὰς ἐμιμήσαντο, ἀλλ' οἱ Ἑσθαιοὶ ἢ Θεραπευταὶ τῆς τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀκόσωμεν ἢ τὰ λοιπὰ.

Ὅσον δὲ ἡ ὁμήγουρις αὐτῇ ἐφηπλῆστο, τοσῶτον διεφθάρετο. ἢ φύσις ἀνελάμβανε τὰ δικαιώματ' αὐτῆς. οἱ χριστιανοὶ μὴ συγ-
χωρῶμενοι προβιβαδῆναι εἰς τὰ τῆς Αυτοκρατορίας ἀξιώματ',
προσηλωσαν ἑαυτοὺς τῇ ἐμπορείᾳ ὡς ποιεῖ τὴν σήμερον ἐν τῇ
Εὐρώπῃ πάντες οἱ ἐτεροδόξοι. Ἰησαυρὺς δὲ κτησάμενοι τῷ τῆς
Κωνσταντίνου πατρὶ ἐδάνεισαν. τὰ ἐξῆς δῆλα.

Σημείωσον τὸν παραλογισμόν. ὅσον ἐφηπλῆστο, αἶσιν ὅσον ἤυξανεν ἡ χριστιανικὴ ὁμήγουρις, τοσῶτον διεφθάρετο. κατ' αὐτὸν
ἄρα ἡ τῆς χριστιανισμοῦ ἀνέστησις ἦν τῆς χριστιανισμοῦ διαφθορά. ση-
μείωσον ἢ τὴν ἀντίφασιν. πρὸ μικρῆς μὲν εἴρηκεν, ὅτι ὁ χριστιαν-
ισμ^ο τεμελιωμέν^ο ἦν ἐπὶ τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων καίθε-
κτικῆς ἰσότητος. δῆλον δὲ, ὅτι ἡ κατ' ἀρχὴν ἰσότης δικαίωμα ε-
στὶ τῆς φύσεως. νῦν δὲ λέγει. ὁ χριστιανισμ^ο διεφθάρετο, ἡ φύ-
σις ἀνελάμβανε τὰ δικαιώματ' αὐτῆς. κατ' αὐτὸν ἄρα ὁ χριστιαν-
ισμ^ο ἢ τεμελίον ἔχει τὰ τῆς φύσεως δικαιώματ', ἢ φθάρει
αὐτά. ἢ ἢ τῇ τῆς χριστιανισμοῦ φθορᾷ, ἡ φύσις ἀνελάμβανε τὰ
δικαιώματ' αὐτῆς, δῆλον ὅτι ὁ χριστιανισμ^ο ἦν ὁ τῶν δικαιωμά-
των αὐτῆς φθορεὺς. ἀλλὰ ἢ δουτέραν ὅρα ἀντίφασιν. ἀνωτέρω
εἴρηκεν, ὅτι ἐν τῇ Ῥωμαίων Αυτοκρατορίᾳ δεκτὴ ἦν πᾶσα Ἰησηκία,
νῦν δὲ ὡς περὶ τῆς ἐπιλαβόμενης, λέγει. οἱ χριστιανοὶ ἐκ ἐσυγ-
χωρῶντο προβιβαδῆναι εἰς τὰ ἀξιώματ'. ἀλλὰ διατὶ ἐκ ἐσυγχο-
ρῶντο; διότι ἐδῶκεν αὐτοῖς οἱ κρατῆντες, ἐδῆμόν τας τῶν πε-
ρισσείας, παρεδίδοσαν αὐτοῖς εἰς ποινὰς ἀνηκέστους, ἢ ἀπηνέεσαν
θάνατον. ἔτοι ἐν, ὡς αὐτ^ο διδάσκει, οἱ διωκόμενοι, ἢ δημεύο-
μενοι, ἢ ἐν σπηλαίοις ἢ ὄρεσι, ἢ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς κρυπτόμε-
νοι διὰ τῆς ἐμπορίας ἐκτῆσαντο Ἰησαυρὺς, ἢ τῷ τῆς Κωνσταντίνου
πατρὶ ἐδάνεισαν. ἀλλὰ τίς ἂν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ πεσθῇ; πα-
ρατηρήσου δὲ ἢ τὴν διακελευσὴν αὐτῆς παράδεισιν. τὰς κατ' ἡμᾶς
ἡμερωτάτας Βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, τὰς τῶν ἐτεροδοξόντων ἀνε-
χομένους, τοῖς τῆς τότε καιρῶς ἀπηνεστάτοις διώκταις τῆς χριστιαν-
ικῆς πίσεως παραβάλλει. ἢ τὰ ἐξῆς, Φησὶ, δῆλα.

Δῆλα πάντως, ἢ πασίδηλα. ὁ μὲν τῆς Κωνσταντίνου πατὴρ,
ὦ, σὺ λέγεις, ὅτι οἱ διὰ τῆς ἐμπορίας Ἰησαυρὺς κτησάμενοι χρι-

Σωξ. β. 1. κ.
12. ἰστορ.
Εἰσφ. Αἰρ.
29.
Ἰερ. κ. 8. π.
εἰς ἰστορ. ἀνδρ.
Κασ. β. 2. κ.
5. τῶν ἀποδὲ

σιανοὶ ἐδάνασαν, τὴν εἰς Χριστὸν πίειν ἐκ ἐδέξατο· ὁ δὲ ἢ αὐ-
τῷ, ὁ Κωνσταντῖνος διὰ τῷ ἐν ἑρανῶ φανέντῳ αὐτῷ τῷ τῷ
σημαίνε εἰς Χριστὸν πισεύσας, τὴν πίειν ἐκράτυνε. ταῦτά ἐσι τὰ
δήλα καὶ ἐμφανέστατα, ὡς Ἰσορηθέντα, καὶ μαρτυρηθέντα, καὶ ὑπὸ αὐ-
τῶν τῶν πραγμάτων ἐπικυρωθέντα. τὰ δὲ κατὰ σὲ δήλα, ἀπερ-
ὄδε σὺ αὐτῷ ἀπὸν ἐτόλμησας, ἀδηλά ἐσιν, ἅπερ ἐσὶ, καὶ ἀφα-
νῇ, καὶ ἀμάρτυρα, καὶ ψόδῃ, καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων σοι ἐπιπλαθέντα.

Ἡ Αἰ θανατηφόροι τῶν (τῶν χριστιανῶν) ἔρεσι ὑπὲρ μετὰ
φυσικῶν χιμαῖρων ἐπὶ πολλῷ ἐτάραξαν πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαί-
ων Αὐτοκρατορίαν.

Τίνες εἰν αἱ μετὰφυσικαὶ χιμαῖραι; τὰ περὶ πίεως ζητή-
ματᾶ ἔτω καλεῖν τοῖς ἀπίστοις Φίλον. τίνες δὲ οἱ τὰς θανατηφό-
ρας ἔρεσι προβάλλοντες; οἱ ὁρθόδοξοι, ἢ οἱ αἰρετικοὶ, καὶ οἱ ἀπι-
στοι; τίς ἐστιν ὁ προτείνας τῆς προκειμένης χιμαῖρας, τῆς πολλὰς
ἀνθρώπων ψυχὰς εἰς τὸν τῆς ἀσεβείας βυθὸν κατὰποντησάσης,
τὴν ἐρίδα; ὁ ἀπιστῶν ὁ Βολτέρος. οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὁρθόδοξοι κατὰ
τὴν ἀποστολικὴν ἐντολὴν ἑδέποτε ἔρεσι πρῶτενον, ὑπὸ δὲ τῶν
τὴν ἀλήθειαν πολεμῶντων ἀναγκαζόμενοι, ἀπεκρίνοντο, τῆς εὐ-
σεβείας ὑπερασσιζόμενοι. οἱ ἂν ταραξίαι πάσης, ὡς αὐτὸς φησι,
τῆς τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατορίας ἐκ ἦσαν οἱ τὸν λόγον τῆς ἀλη-
θείας πρεσβεύοντες, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ἔργωτε καὶ λόγῳ
διδάσκοντες, ἀλλ' οἱ τῇ πλάνῃ τῷ νοῶς αὐτῶν ἐπόμενοι, καὶ τὰ
σκάνδαλα ἀσείροντες, καὶ τῶν εὐσεβῶν ἑαυτὰς σχίζοντες. δὴλον
τῷ παντὶ τῷ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας ἐμφρόνωςτε καὶ εὐσκόως
ἀναγινώσκοντι. ἐβέλετο δὲ ὁ φιλοδίκαιος ἔτῳ, ὡς εἴκοι, τὰς εὐ-
σεβεῖς ἀλάλως γενομένης, κατὰλιπεῖν τὸν μὲν ἀπατηλῶς πείσαι,
ὅτι ὁ ἦρς καὶ λόγος ἑτεροδόσιός ἐστι τῷ Πατρί. τὸν δὲ, ὅτι τὸ πα-
νάγιον Πνεῦμά ἐστι κτίσμα. τὸν δὲ, ὅτι θουαρχία τὸ πᾶν κρατεῖ,
καὶ ἡ μὲν τῶν καλῶν, ἡ δὲ τῶν κακῶν ἐστὶ χορηγός. τὸν δὲ, ὅτι
περιφρονῆσαι δεῖ τὴν εἰς τὸν ἕνα ἀληθινὸν Θεὸν πίειν, λατρεύειν
δὲ τοῖς ξοάνοις· αὐτὸν δὲ, διὰ τῆς ψόδοσολογίας καὶ τῶν λήρων ὑ-
ποσκελίζεν τὰς ἀφελεσέρεσι.

Ἡ Τελούτατον, φησὶν, ἡ θρησκεία αὕτη ἐκδιωχθεῖσα τῆς Α'-
νατολῆς, ὅπως ἐγεννήθη, κατέφυγεν ἐπὶ τὴν Δύσιν, ἣν τῷ τε
ἰδίῳ, καὶ τῷ τῶν λαῶν αὐτῆς αἵματι ἐπέκλυσε.

Βλέπε πρὸς Θεὸν τὸ ἀναίσχυντον ψεῦδος. ἡ χριστιανικὴ θρη-
σκεία, ἡ ἐν τῇ ἀνατολῇ γεννηθεῖσα, κατὰ ἀδιάκοπον συνέχεαν
ἔχει διαμείνασα ἄχρι τῆς σήμερον, ἐκδιωχθεῖσα, φησὶ, τῆς ἀνα-
τολῆς.

Tit. 3. 9.

τολῆς, κατέφυγεν ἐπὶ τὴν δύσιν. ἀλλὰ πότε ἔμενεν ἡ ἀνατολὴ ἁμοιῶς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας; σημειώστω καὶ τὴν ἀδικον συκοφαντίαν· ὅπερ ἐποίησεν ἡ τῶν αἰρετικῶν κακία, παρονομήτων, καὶ παντοίοις ἀθεμίτοις τρόποις φατριασὰς ποιεῖσαι θελώντων, τῇ ἀγιωτάτῃ ἀπονέμει τῶν χριστιανῶν πίσει, τῇ διδασκῶσι προφανῶς ἡ τὸ, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν. καὶ τὸ, ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· Ἐ τὸ, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ τὸ, Ἐν τῷ γινώσκοντι πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. καὶ τὸ, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν.

Ματθ. 5. 44.
Ματθ. 10. 23.
Ματθ. 23. 29.
Ἰωάν. 13. 35.
Ματθ. 5. 44.

Κατελέφθη δὲ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν αὐτῶν ἡ δόσος τῆς ἑρᾶς, καὶ ἡ πίστις τῆς γῆς. ἀπολαβέτωσαν οὖτοι τῶν διαπαντῶν ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ διατάττωσαν σπλάγχνα οἰκτιρμῶν ἐπὶ τοὺς δυσυχῶντας, μηδέποτε δυσυχῶς ποιεῖντες. μὴ ἐπὶ δὲ τῆς ἰδιότητος ταύτης ὁμιλήσεως, τῆς καὶ κυριάρχου θρησκείας κατὰ τὴν αἰσθησὶν αὐτῇ, ἀρχηγῶς Ἰησοῦς, ὁ πένης καὶ γεννηθεὶς, καὶ θανάτων· θανάτου, ἀνομοίαν σεαυτὴν δεικνύας τῷ πατρὶ σου.

Εἰς τίνα τὰ ῥήματα ταῦτα ἀφορᾷ, δηλονότι διότι αὐτῷ ἀπαντῆται καθήκει.

Εἰς τὰ λοιπὰ τῆς νέας Διαθ. βιβλίας.

Σημ. 24. Τῶν δὲ ἀντιλεγομένων, γνωστέων δ' ἐν ὅμοις τοῖς ἡ πολλοῖς. ταῦτα ὁ Εὐσέβιος ἐν β. 3. κ. 3. τῆς ἐκκλ. ἱστορ. τὰ αὐτὰ δὲ αὐταῖς λέξεσι καὶ ἐν κ. 25. τῆς αὐτῆς βιβλ.

Σημ. 25. Τὴν προτὶ Ἑβραίους μὴ συναριθμήσας ταῖς λοιπαῖς, (ὅτι λογισθῆναι τῇ Γαλιλαίᾳ) ἐπεὶ καὶ ἐς δεῦρο παρὰ Ῥωμαίων τισὶν ἐνομίσθη τῆς Ἀποστόλου τυγχάνειν. Εὐσέβιος ἐν β. 6. κ. 20. τῆς ἐκκλ. ἱστορ.

Σημ. 26. Καὶ τῷ Κλήμεντι ἐν τῇ ἀνωμολογημένῃ παρὰ πᾶσιν, ἦν ἐκ προσώπου τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων διευτυπώσατο. ἐν ἣ τῆς προτὶ Ἑβραίους πολλὰ νοήματα παραθεῖς, ἥδη δὲ καὶ αὐτολεξεῖ ῥητοῖς τισὶν ἐξ αὐτῆς χρησάμενος, σαφέστατα παδείσκειν, ὅτι μὴ νέον ὑπάρχει τὸ σύγγραμμα. ὁ δὲ εἰκότως ἐδόξεν αὐτὸ τοῖς λοιποῖς ἐγκαταλεχθῆναι γράμμασι τῆς Ἀποστόλου. Ἑβραίοις γὰρ διὰ τῆς πατρικῆς γλώττης ἐγγράφως ὁμιλήσαντος τῷ Παύλῳ, οἱ μὲν τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἀσκιαν, οἱ δὲ τὸν Κλήμεντα τῶτον αὐτὸν ἐρμηνεύσαι λέγουσι τὴν γραφὴν. ὁ καὶ μάλλον

„μᾶλλον εἴη ἂν ἀληθές, τῷ τὸν ὅμοιον τῆς φράσεως χαρακτήρα
 „τῆντε τῆς Κλήμεντος ἐπιστολὴν, ἢ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἀποστό-
 „λεον. ἢ τῷ μὴ πόρῳ τὰ ἐν ἑκατέροις τοῖς συγγράμμασι νοήμα-
 „τα καθεστάναι. ὁ Αὐτ. Εὐσ. ἐν β. 3. κ. 38. τῆς ἰσορ.

Σημ. 27. „Ἐτι πρὸς τούτοις περὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ἐν
 „ταῖς εἰς αὐτὴν ὁμιλίαις ταῦτα διαλαμβάνει, (ὁ Νεργένης) ὅτι ὁ
 „χαρακτήρ τῆς λέξεως τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιγεγραμμένης ἐπι-
 „στολῆς ὅτι ἔχει τὸ ἐν λόγῳ ἰδιωτικὸν τῆς Ἀποστόλου, ὁμολογήσαν-
 „τος ἑαυτὸν ἰδιώτην εἶναι τῷ λόγῳ, τῷ τῆς φράσεως. ἀλλ' ἔ-
 „στιν ἡ ἐπιστολὴ συνθέσει τῆς λέξεως ἐλληνικωτέρα. πᾶς ὁ ἐπιστά-
 „μενος κρίνειν φράσεων διαφορὰς ὁμολογήσει ἂν. πάλιντε αὖ, ὅ-
 „τι τὰ νοήματα τῆς ἐπιστολῆς ἰσχυρὰ ἐστὶν, ἢ ὁ δεύτερα τῶν ἀ-
 „ποστολικῶν ὁμολογημένων γραμμάτων. ἢ τὰ αὐτὰ ἐν συμφωνήσας
 εἶναι ἀληθές πᾶς ὁ προτέχων τῇ ἀναγνώσει τῇ ἀποστολικῇ. Τῶ-
 τοις μετ' ἕτερα ἐπιφέρει, λέγων. „Ἐγὼ δὲ ἀποφαινόμενος εἴ-
 „ποιμι ἂν, ὅτι τὰ μὲν νοήματα τῆς Ἀποστόλου ἐστὶν. ἢ δὲ φράσεις
 „ἢ ἡ σύνθεσις, ἀπομνημονεύσαντός τινος τὰ ἀποστολικά, ἢ ὡ-
 „σπερ εἰς ὁμοιογραφίαν τὰ εἰρημένα ὑπὸ τῆς διδασκαλίας. εἴτις
 „ἐν Ἐκκλησίᾳ ἔχει ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ὡς Παῦλος, αὐτὴ εὐδο-
 „κιμεῖται ἢ ἐπὶ τῷ. ἢ ἡ εἰκὴ οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες ὡς Παῦλος αὐ-
 „τὴν παραδεδώκασι. τίς δὲ ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν, τὸ μὲν ἀλη-
 „θές Θεὸς οἶδεν. ἢ δὲ εἰς ἡμᾶς φθάσαντα ἰσορῶν, ὑπότινων μὲν
 „λεγόντων, ὅτι ὁ Κλήμης ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος Ῥωμαίων ἔγρα-
 „ψε τὴν ἐπιστολὴν. ὑπό τινων δὲ, ὅτι ὁ Λυκάς ὁ γράψας τὸ
 „Εὐαγγέλιον ἔτι τὰς Πράξεις. Καὶ ταῦτα παρ' Εὐσεβίου ἐν β. 6.
 κ. 25. τῆς ἰσορ.

Σημ. 28. Διομετιανὸς μετὰ Νέρωνα δεύτερος χριστιανὸς ἐδίωξεν.
 „ἐπὶ αὐτῷ δὲ ἢ ὁ Ἀποστόλος Ἰωάννης εἰς Πάτμον ἐξορίζετο, ὅθεν
 „τὴν ἀποκάλυψιν εὗρεκεν ὡς δηλοῖ Εἰρηναῖος. ταῦτα ὁ Εὐσέβιος,
 (ἐν σ. 267 τῆς ἐν Ἀμεσλ. ἐτ. 1658 ἐκδοθ. χρονικῆς) μηδὲν δὲ περὶ
 διερμηνεύσεως ὑπὸ Εἰρηναίου Ἀποκαλύψεως.

Εἰς τὸ α. ἢ β. βιβλ. τῶν Ματθαίου.

Σημ. 29. „Οὐ μυριάδες βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῶν ἀσυμφώνων ἢ μαχο-
 „μεων. οὐδὲ μόνον πρὸς τοῖς ἄλλοις βιβλίοις τῆς παντὸς ἐκδοθ. χρό-
 „νου τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως πεπισχυμένα. . . . Ἀπὸ δὲ Ἀρ-
 „χαιοῦ μέχρι τῆς κατ' ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα, πίστεως
 δὲ

„δὲ ἔχ' ὁμοίας ἡξίω) τοῖς πρὸ ἑαυτῶν, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν
 „Προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. Ἰωσ. ἐν τῷ 1. κατὰ Ἀπίων λόγ.

Σημ. 30. Τῷτο ἐν τῷ ἐλληνικῷ τῷ Ἰωσήφῃ ὕφει (τῆς κατὰ τὸ 1691.
 ἔτος ἐν Κολων. ἐκδ.) εἰ καὶ). ὁ Ροτερόδamos δὲ ἐν τῇ λατινικῇ αὐ-
 τῷ μετὰφράσει, αἶτε παραφράσει προσέθηκε.

Σημ. 31. Ῥῶον, εἴποι ἄντις, τὸ ἀπαντᾶν ταῖς τοιαύταις ἐνστάσεσι,
 σφάλματ' αὐτῶν τὰ ἱερὰ βιβλία μετὰγραψάντων εἶναι λέγοντας.
 ἀλλ' ὅσον Ῥῶον, τοσούτον καὶ ἀσθενές, καὶ πᾶν προσφυῆς ἢ τῷ προ-
 τεινόμενῃ σφάλματος ἐπανόρθωσις. τίς δὲ ἡ ἀνάγκη κατὰφεύγειν
 ἐπὶ τὰ σφάλματ', καὶ τὴν τέτων ἐπανόρθωσιν, ὅπως λόγος πρόκει-
 τὴν ἀπορίαν λύων ἀποκρύνει καὶ πέθειν; ὁ τῷ πρώτῃ τῶν Μακ-
 καβαίων βιβλίου συγγραφεὺς ἀρχόμενος τῆς περὶ τῶν Ῥωμαίων
 διηγήσεως, φησὶ· Καὶ ἤκισεν Ἰσδὰς τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων, ὅτι
 εἰσι δυνατοὶ ἰσχυροὶ κτ. ὅσα δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων ἱστορεῖ, πάντα εἰς
 τὸ ἤκισεν ἀνάγει, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ῥήματ', περὶ ὧν ὁ λόγος· Ε-
 „λαβὼν αὐτὸν ζῶντα, καὶ ἔστησαν αὐτοῖς δίδοναι αὐτὸν τε καὶ τὰς βα-
 „σιλεύοντας μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, δίδοναι ὄμνηρα καὶ διασολὴν,
 „καὶ χώραν τὴν Ἰνδικήν, καὶ Μήδειαν, καὶ Αὐδίαν, κτ. Οὐδὲν ἔν πα-
 ράδοξον, μᾶλλον δὲ σύνηδες, ἀλλὰ εἶναι τὰ πράγματ', καὶ ἄλλα
 τὰ ἀκρομενα, διὰ τῷτο ἐν ὁ τῷ βιβλίῳ τῶν Μακκαβαίων συγ-
 γραφεὺς ἔκ' εἶπεν, ἠπίεσας, ἢ ἔγνω, ἢ καὶ γινῶσκων, ἔφη ὁ Ἰσδὰς,
 ἀλλ' ἤκισεν ὁ Ἰσδὰς, δηλῶν διὰ τῷ, ἤκισεν, ὅτι εἰδὲ ὁ Ἰσδὰς, εἰδὲ
 αὐτὸς ὁ τὰ σκοπέντα τῷ Ἰσδὰ, γράφων, ὡς βέβαια καὶ ἀναντίρρη-
 τα, ἀλλ' ὡς ἀκτιοδέντα προτίθηται. εἰδὲ ὁ Ἰσδὰς ἐν ἐψεύδῃ, εἰ-
 πὼν ἀκῶσαι, τὴν Ἰνδικὴν χώραν, τὴν μηδέποτε ὑπὸ τῶν Ῥω-
 μαίων ἀρχὴν ὑπάρξασαν, καὶ τὴν Μήδειαν, τὴν μήπω τότε ὑπ' αὐ-
 τῶν ἐξουσιασθεῖσαν, δοθῆναι ὑπὸ τῷ Ἀντίοχῳ τῇ τέτων ἐξουσίᾳ,
 εἰδὲ δὴ ὁ γράφας ἄπερ ἤκισεν ὁ Ἰσδὰς, ἀλλ' αὐτὸς, ὁ παρ' ὁ Ἰσ-
 δας ταῦτα ἤκισεν, ἥτοι ἀπλότῃ ἀπατηθεὶς, ἢ μεγαλύνει θέλων τὰ
 περὶ τῶν Ῥωμαίων, ἵνα τὸν Ἰσδὰν πείσῃ πρεσβεῖαν φιλίας πρὸς αὐτὸς
 ἀποσεῖλαι, πρὸς ὑπεράσισιν τῷ γένει αὐτῷ. ἕτερον δὲ ἐκ ἀπεικότα λό-
 γον προβάλλει ὁ Καλμέτος. (ἐν τοῖς ὑπομν. τῷ 8. κεφ. τῷ 1. βιβ.
 τῶν Μακκαβ.) „Τὸ τῶν Ἰνδῶν ὄνομα, φησὶ, τοῖς παλαιοῖς ἔχ' ἦν τινος ἢ
 „ἡμῶν ἐβέβαιον καὶ ἀκατάστατον. εἰ μόνον ἴδοι μετὰξὺ τῷ Γάγγ καὶ
 „Ἰνδῷ, Ἰνδοὶ προσηγορεύοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ Αἰθίοπες, οἷτε κατὰ δυ-
 „μᾶς καὶ ἀνατολὰς τῷ ἐρυθραίῳ, καὶ οἱ κατὰ τὴν μεσόγειον, Αἰθιοπεῖς,
 „Αἰγύ-

1. Μακκ. 8.
 1, 2.

ἡ Αἰγύπτιοι, Ἀραβες, Παλαισινοί, πάντες γὰρ ἔσονται ἐκ τῶν Ἰνδῶν
κατάγεσθαι ἐνομίζοντο. ἔθεν ἐν παράδοξον, ὥστε οἱ Εβραῖοι Ἰν-
δοὺς προσηγόρευσαν τὰς τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας λαοὺς, ὧν ὁ Ἀντίο-
χος ἀπέστη, ἡ ὧν ὁ Μάνλιος τῷ Βόλσῳ ἐν τῇ Γαλατίᾳ παρε-
χώρησε.

Σημ. 32. Οὐκ Ἀρέσιον, ἀλλ' Ἀρεῖον καλεῖ αὐτὸν ὁ Ἰώσηπος ἐν
κεφ. 4, καὶ 5. τ. 12. βιβλίου τῆς Ἰσθ. ἀρχ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἐν
τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει τῆς πρώτης τῶν Μακκαβαίων βιβλίου ἐν κεφ.
12. ἐδ. 20. ἀντὶ τῆς Ὀνιάρης, γραπτέον, Ὀρία Ἀρης. ἔτω γὰρ ὁ
λόγος περὶ αὐτῆς, καὶ ἐντιστοιχεί τοῖς χειρογράφοις καὶ αὐτοῖς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δρῶ-
σιος. (ἐν τοῖς αἰς τὸ 12. κεφ. τ. 1. βιβλ. τῶν Μακκαβ., ὑπομν. τοῖς
συνεκδοχ. τοῖς καλῶν. ἱερ. κριτικ.) γράφει δὲ καὶ ὁ Ἰώσηπος ἔτω.
ἡ Τελουτήσαντος δὲ καὶ τῆς, ὁ ἡδὲ αὐτῆς διάδοχος τῆς τιμῆς αὐ-
τῆς Ὀνίας γίνεται, πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων Βασιλεὺς Ἀρεῖος
πρεσβεύαντες ἔπεμπε καὶ ἐπιστολὰς, ὧν τὸ ἀντίγραφον ἐστὶ τοιοῦτον
ἡ Βασιλεὺς Λακεδαιμονίων Ἀρεῖος Ὀνίᾳ χαιρεῖν.

Ἰωσ. β. 12.
* 4, * 5. Ἀρχ.

Ἰωσ. β. 1. *
8. Ἀρχ.

Σημ. 33. Ἰδὲ τὰ τῆς Ἰωσήπου ῥήματα. Μνημονεύει δὲ τῆς πατρὸς ἡ-
μῶν Ἀβράμης Βηρωσσός, ἐκ ὀνομάζων, λέγων ἔτω. μετὰ τὸν κα-
τακλυσμόν δεκάτη γενεὰ παρὰ χалδαίοις τις ἦν δίκαιος, ἀνὴρ
μέγας, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐμπειροῦ. Ἐκάταιος δὲ, καὶ τῆς μνησθῆναι
ἡ πλέον τι πεποίηκε. βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συντάξαμεν κατέ-
λειπε. Νικόλαος δὲ ὁ Λαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν
λέγει ἔτω. Ἀβράμης ἐβασιλεύσε Λαμασκῶς ἐπὶ πηλὺς σὺν στρατῷ
ἡ ἀφικμένῳ ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ Βαβυλῶν καὶ Χαλδαίων λεγομέ-
νης. μετ' οὗ πολὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν αὐτῆς τῆς χώ-
ρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, αἰς τὴν τότε μὲν Χαναταῖαν λεγομέ-
νην, νῦν δὲ Ἰσραήλιν μετώκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνης πληθύναντες, πε-
ρὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξαμι τὰ ἱστορούμενα. τῆ δὲ Ἀβράμης ἐτι
καὶ νῦν ἐν τῇ Λαμασκηνῶν τὸ ὄνομα δοξάζεται, καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ
ἡ δέκνη, Ἀβράμης οἰκήσις λεγομένη.

Σημ. 34. Ἐστὶ δὲ Μιλησίους πρὸ τῆς πόλεως Ἀθήνῃ νῆσος, ἀπερ' ῥώ-
γασι δὲ ἀπ' αὐτῆς νησίδες, Ἀφείας τὴν ἑτέραν ὀνομάζουσι, καὶ
τὸν Ἀφείαν ἀναυτῇ ταφῆναι λέγουσιν, εἶναι δὲ Ἀφείον μὲν
Ἀνακλός, Ἀνακλὰ δὲ γῆς παῖδα. ἔχει δ' ἐν ὁ νεκρὸς ἔθεν τι
ἡ μετὸν πηχῶν δέκα. Πανσαν. Ἀττικ.

Σημ.

Σημ. 35. „Σπάρτη ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Σπάρτης παιδὸς Φωρωνέως. „ τᾶυτ᾽ ἄνω ἐν τῷ τῆς Εὐσεβίου χρονικῷ σελ. 101. τῆς ἐν Ἀμσε-
λοδ. ἐκδόσεως. ἐν δὲ σελ. 24. ἄλλῃ. „Βασιλεὺς δὲ πρῶτος Ἰναχος
„ Ἀργείων καὶ Θερίμαχον, ὃς ἔσδομος ἦν τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς.
„ δευτερος Φωρωνεύς, κτ. „ Πόθον ἔν ὁσὺ γραφεὺς παραλαβὼν ἔ-
φη, τὸν Σπάρτην υἱὸν Ἰνάχου, ἔκ οἷδα.

Σημ. 36. Ἐνλαῦθα σημεῖοι ὁ συγγραφεὺς ἄ ἑξῆς. „ Ὁ Ἰώσηπος
„ Ἐν β. 13. κ. 9. τῆς Ἀρχ. ὑπεναντίως ἐκλαβὼν τὴν αἰνοίαν τῆς ὕ-
„ φως τῆς 1. βιβλίου τῶν Μακκαβαίων, ἐφήλκυσε πρὸς τὸ ἑαυτῆς
„ σφάλμα πολλὰς ὑπομνηματισὰς, ἐν οἷς καὶ τὸν κύριον Καλμέτον. „
„ Περιὼν ἱστέον, ὅτι ὁ μὲν Ἰώσηπος τὴν προσκείμενὴν ῥῆσιν ἐκ-
„ φράζει ἄνω. „ Οὐ δεόμενοι τῆς ἰσότητος ἀποδείξεως, διὰ (τὸ) ἐκ
„ τῶν ἱερῶν ἡμῶν πεπιεῦθαι γραμμάτων. Μηδὲν περὶ τῆς συζητη-
„ μένης λεγὼν συγγενείας. ὁ δὲ Καλμέτος ἄνω. „ Καὶ μὴ ἀναγκαῖα
„ ἡμῖν ἢ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἀρέας ἀπόδειξις πρὸς τὸ γνωρίσαι τὴν
„ ἀμοιβαίαν μετὰ τῶν ἡμῶν συγγένειαν διὰ τὸ ἐκ τῶν ἱερῶν ἡμῶν πε-
„ πιεῦθαι γραμμάτων. „ Εἴτα προσέθησι καὶ ἄλλῃ. „ Οὕτως ἑξῆς
„ γὰρ ὁ Ἰώσηπος, ὁ Σεράριος, καὶ ὁ Γρότιος. „ τῷ δὲ πεθανό-
„ τερον ἡμῖν δοκεῖ. Ἐκ τῶν ἔν δὴλον, ὅτι ἔχ ὁ Ἰώσηπος ὑπεναν-
„ τίως ἐξέλαβε τῆς ὕφους τὴν αἰνοίαν, ὡς ὁ συγγραφεὺς σημεῖοι, ἀλλ᾽
„ ὁ Καλμέτος καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ προαδύντες τοῖς τῆς Ἰωσήπου ῥήμασι τὸ,
„ πρὸς τὸ γνωρίσαι τὴν ἀμοιβαίαν μετὰ τῶν ἡμῶν συγγένειαν.

Ἰωσ. β. 13. κ.
9. Αρχ.
Καλμ. ἐν τῷ
ὕψος. εἰς τὸ
αὐτὸ ῥητ.

Σημ. 37. Ἐκεῖτο, φασίν, ὁ τάλαντος ἐπὶ κλίνης ἀνιάτως πάσχων,
καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον βαδίζων. Ἰνὲς δὲ τῶν συνήθων αὐτῷ ἐλπίσαν-
τες εἰς μετάνοιαν αὐτὸν ἀνακαλέσασθαι, βελὴν ἐμβαλίσαντο προσ-
καλέσαι τινὰ τῶν παρ' αὐτοῖς ἱερῶν, τελεσιθεγὼν τῆς ἔργου. προ-
σεκαλέσαντο ἔν τὸν Ἀββᾶν Βονέτο, ἄνδρα, ὡς φασίν, αἰδέσιμον,
λόγιον, τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις γενηράκῳ ἤδη καὶ πάννυ τετριμμένον,
καὶ πρὸς τὸ ταῖς εἰσηγήσεσι καὶ ὑποθήκαις καὶ τῶν λίαν σκληροκαρδίας
μαλάξατε καὶ πείσαι, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πλάνης αὐτῶν ἐπιστρέ-
ψαι πάννυ ἐπιτήδειον. ἐλθὼν ἔν ὁ Βονέτο, καὶ τῇ τῆς παναθλίας
κλίνῃ παραστὰς, λογιώτατα συμβαλεύειν αὐτῷ ἤρξατο. ὁ δὲ ἐνα-
τενίσας πρὸς αὐτὸν, ἔφη· σὺ μὲν εἰ Βονέτο, (Βονέτο σημαίνει
τὴν ἐκ τειχῶν τῆς κεφαλῆς καλύπτραν, εἴτεν parrucca) ἐγὼ
δὲ ὡσπερ ἄνθρωπος χιτῶν γεγέννημαι, ἄνω ἔν ὁ Βονέτος ἀπο-

K k k

θανε-

θανῆμαι, τὴν πίσιν διὰ τῆς Βονέτης αἰνιττόμενον. ταῦτα δὲ εἰπὼν,
 ἔτι τὰ νῦντα τῷ διδάσκοντι Βονέτῳ ἐπιστρέψας, τὴν ἀσεβὴ αὐτῆς
 ψυχὴν εὐθὺς ἐξέμεσεν.

Σημ. 38. Οὐδὲν τοῖστον ἐν τοῖς τῆς Πολυβίου ἐκδομένοις (ἐτ.
 1670. ἐν Ἀμσελοδ.) εὑρεῖν ἐδυνήθημεν. τοῖς δὲ συνεκδομένοις
 αὐτοῖς ἀποσπασματίοις, τοῖς περὶ αὐτῆς διαλαμβάνουσι, τὰ ἐξῆς
 κεῖται. Ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας Ἰωσήφ. (β. 12. κ. 13.)
 „Ἀντίοχος νόσον μηχανομένης, καὶ αὐξανόμενων τῶν παθῶν, συ-
 „νεῖς ὅτι μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τὴν φίλῃς. καὶ τὴν τε νόσον
 „αὐτοῖς χαλεπὴν ἔσαν ἐμήνυε, καὶ τῷτο ὅτι πάχει κακώσας τὸ Ἰου-
 „δαίων ἔθνος παρεδήλῃ, συλήσας τὸν ναὸν, καὶ τῆς Θεῆς καταφρο-
 „νήσας. καὶ ταῦτα λέγων, ἐξέπνυον. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον
 „τὸν Μεγαλοπολίτην. ὅς ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τοῦ
 „Ἀντίοχου, βεβληθέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσῃς Ἀρτέμιδος ἱερὸν συ-
 „ληθῆναι. τὸ γὰρ μήκετι ποιῆσαι τὸ ἔργον βεβλῶσάμενον, ἅκ ἔστι τι-
 „μωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τῷτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέφαι τὸν
 „βίον Ἀντίοχον ἔγωγε. πολὺ πεθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν τῆς
 „ἐν Ἱεροσολύμοις ναῖς τελευτῆσαι τὸν βίον. ἀλλὰ περὶ μὲν τῷτο καὶ
 „διαφέρουσι τοῖς τὴν ὑπὸ τῆς Μεγαλοπολίτης λεγομένην αἰτίαν,
 „παρὰ τὴν ὑφ' ὧν ἀληθῆ νομίζουσι.

Εἰς τὴν Σοφ. Σειρ. καὶ Σολομ. καὶ εἰς τὰ δύο βιβλ. τῆς
 Ἑσδρ. καὶ Νεεμ.

Σημ. 39. Εἴτεν Πτολεμαῖς τῆς Λαγῆς, τῆς πρώτης τῶν ἐν Αἰγύ-
 πτω Πτολεμαίων Βασιλέων. πᾶς δὲ ὁ Ἱερώνυμος ταῦτα λέγων,
 τῇ γνώμῃ ταύτῃ συμφωνεῖ, εὑρεῖν ἅκ ἡδυνήθημεν.

Σημ. 40. Πολλαχῶς ὁ Ὀρειγένης ῥήσας προτείνει ἐκ τῆς Σοφίας
 τῆς Σολομῶντος, καὶ ὀνομασίᾳ ἐνιαχῶς αὐτῆς μνημονεύει, ῥητῶς δὲ
 τρεῖς Γραφὴν καλεῖ. ἐν δὲ τῇ ἑκτῇ ὁμιλίᾳ εἰς τὴν Ἑξοδὸν (καὶ
 ὁμιλίᾳ αὐτῇ) λατινιστὶ μόνον ἐκδομέναι εἰσὶν ἐν τῷ 2. Τόμ. τῆς
 τῆς Δελαρῆς ἐκδόσεως) τάδε φησὶ. „Περὶ δὲ ὁ Προφῆτης προεῖπε.
 Θανάτῳ ἀρχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν. Ἐκ τῷτο ἐν δῆλον, ὅτι
 τὰ ἐν αὐτῇ ῥήματα, προφητικὰ ἐλογίζετο.

Σημ. 41. Ὁ συγγραφεὺς παρασημειοῖ, ὅτι ταῦτα φησὶν ὁ Εὐσέ-
 βιος κατὰ τὴν τῆς Ρωφίνης μετάφρασιν. τί μὲν ἐν λέγει ὁ Ρωφ-
 νιος τὸν Εὐσέβιον μεταφράζων, ἅκ οἶδαμεν. Ἐδὲ γὰρ πάρεστιν ἡμῶν
 ἢ τῷτο μετάφρασις. ὁ δὲ Εὐσέβιος τῆς Κλήμεντος ὀνομασίᾳ μὴ
 μνη.

Ἑσδ. β. 6. κ.
 2. Ἱερ. ἐκκλ.

„μνημονεύων, τὰ δὲ Φησί. Οὐ μόνος δὲ ἔτος, (ὁ Ἡγήσιππος) ἀλλὰ
 „ἔ Εἰρηναῖος, καὶ οὐ πᾶς τῶν ἀρχαίων χοροῦ, Ἰπανάρετον Σοφίαν
 „τὰς Σολομῶντος Παροιμίας ἐκάλειν. Ἐξ ὧν δὴλον, ὅτι ἡ περὶ τῆς
 Σοφίας, ἀλλὰ περὶ τῶν Παροιμιῶν τῷ Σολομῶντος ὁ Εὐσέβιος
 ἐλάλησε. Μέννη δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς τῆς τῷ Σολομῶν-
 τος Σοφίας ἐν βιβλ. ζωμ. 6. τμήμα ἐξ αὐτῆς προτάνων, ὡς τῷ
 Σολομῶντος λόγον. προβάλλει δὲ καὶ ῥῆσιν ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχῇ
 τῆς 2. βιβλ. τῶν ζωμάτων.

Σημ. 42. Οἱ τῷ Βασιλέως ὑπερῶν ἐρωτῶσι πρῶτον τὰς οἰκοδομῶν-
 τας τὸν ναόν. „Τίς ἔθηκεν ὑμῖν γνώμην τῷ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον
 „τῶτον, καὶ τὴν χορηγίαν ταύτην καταρτίσασθαι; εἴτα ἐρωτῶσι πά-
 λιν. „Τότε ταῦτα εἶπον αὐτοῖς, τισίν οἱ αὐτοὶ βασιλικοὶ ὑπερ-
 „ῶν εἶπον τοῖς Ἰσραεῖσι. Τίνα ἐσι τὰ ὀνόματ' αὐτῶν ἀνδρῶν, τῶν
 „οἰκοδομῶντων τὴν πόλιν ταύτην; Ταῦτα ἂν πάντα εἶπιν αἱ τῶν ὑ-
 περγῶν τῷ Βασιλέως ἐρωτήσεις. τὴν δὲ τῶν Ἰσραεῖων πρὸς τὰς ἐ-
 ρωτήσεις ταύτας ἀποκρίσιν περιέχει ἡ πρὸς τὸν Βασιλέα Δαρῆον
 ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑπεργῶν σαλεῖσα ἐπιστολή, ἡ ἐν τῷ αὐτῷ 5. κεφ.
 τῆς Ἑσδρα περιεχομένη. „Τότε, Φασίν, οἱ ὑπερῶν, ἠρωτήσαμεν
 „τὰς πρεσβυτέρους ἐκείνης, καὶ ἔτως εἶπαμεν αὐτοῖς, τίς ἔθηκεν ὑ-
 „μῖν γνώμην τὸν οἶκον τῶτον οἰκοδομῆσαι, καὶ τὴν χορηγίαν ταύτην
 „καταρτίσασθαι; καὶ τὰ ὀνόματ' αὐτῶν ἠρωτήσαμεν αὐτοὺς γνωρίσαι
 „σοι, ὥστε γράψαι σοι τὰ ὀνόματ' αὐτῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρχόντων αὐ-
 „τῶν. Καὶ τοῖς το τὸ ῥῆμα ἀπεκρίθησαν ἡμῖν λέγοντες, ἡμεῖς ἐσ-
 „μεν ὄδοι τῷ Θεῷ τῷ θρανῷ καὶ τῆς γῆς κτ. Ἐάν ἐν ὁ Οὐετῶν
 τὴν Βελγάταν, ἀλλὰ τὸ ἐλληνικὸν ἀνεγίνωσκεν ἕφος, τὸ σύμφω-
 νον τῷ ἐβραϊκῷ κατὰ τὴν τῷ Καλμέτς μαρτυρίαν (ἐν τοῖς ὑπομν.
 τοῖς εἰς τὸ 5. κεφ. τῆς Ἑσδρα) οὐκ ἂν ἐξελάμβανε τὴν ἐρώτησιν
 τῶν ὑπεργῶν τῷ Βασιλέως ὡς ἀποκρίσιν τῶν Ἰσραεῖων, ὅθεν ἐλε-
 γεν, ἡμεῖς ἀπεκρίθημεν αὐτοῖς, ὅθεν τοιαύτην ἔνοιαν ὑπὲρ τῆς
 βιβλίου τῆς Ἑσδρα ἀνελάμβανεν ἡ 2ῃ τῆς ἐλληνικῆς ὕψος ἀνάγνωσις
 ἐξαφανίζει τὰ ὑπ' αὐτῇ λεγόμενα.

Ἑσδ. 5. 3. 4.

Ἑσδ. 5. 9. 11.

Σημ. 43. Τὸ Φοντενὸι χωρίον ἐστὶ τῆς Φλανδρίας, περίφημον διὰ τὴν
 ἐν αὐτῷ γενομένην ὑπὸ τῶν Γάλλων νίκην κατὰ τὸ 1745. ἐτῷ.

Σημ. 44. Ὁ μὲν Εἰρηναῖος Φησί. „Καὶ ὁδὸν Θαυμαστὸν, τὸν Θεὸν τῷ
 „το ἐνεργηκέναι. ὅς γε καὶ ἐν τῇ ἐπὶ Λαβραχόδοσσος αἰχμαλωσίᾳ
 Κ. κ. κ. 2

Εἰρη. β. 3.
 x 21. κατ
 Ἄρισ.

2ῃ

Εὐσ. β. 5. κ. 8.
κκλ. ιστορ.

Κλημ. β.
ερσμ. 1.

Παυ. Ε' κισολ.
πρὸς Χίλων.

Χρυσ. ὁμιλ. 8.
εἰς τὴν πρὸς
Εὐβρ. ἐπιστ.

τῆ λαῶ, διαφθαρῶν τῶν Γραφῶν, καὶ μετὰ ἐβδομήκοντα ἔτη
τῶν Ἰσδαίων ἀνελθόντων εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔπειτα ἐν τοῖς
χρόνοις Ἀρταξέρξης τῆ Περσῶν Βασιλείως ἐνέπνυσε Ἐσδρα τῷ
ἱερεὶ ἐκ τῆς φυλῆς Ἀβὶ, τὸς τῶν προγεγονότων Προφητῶν πάν-
τας ἀνατάξασθαι, καὶ ἀποκαταστήσαι τῷ λαῷ τὴν διὰ Μωσέως νο-
μοθεσίαν. Τὰ αὐτὰ ὡς ἐκ τῆ Εἰρηναίας ἐπαναλαμβάνει ὁ Εὐσέ-
βιος, ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς. „Ενταῦθα Ζοροβάβελ σοφίᾳ
νικήσας τὸς ἀνταγωνιστάς, τυγχάνει παρὰ Δαρείου ὠνησάμενος
ἀνανέωσιν Ἱερουσαλήμ, καὶ μετὰ Ἐσδρα εἰς τὴν πατρίαν γῆν ἀνα-
ξευγνυσι. ὃ ὅν γίνετο ἡ ἀπολύτρωσις τῆ λαῶ, καὶ ὁ τῶν Θεοπνεύ-
των ἀναγνωρισμός, καὶ ἀνακαινισμός λογίων, καὶ τὸ σωτήριον ἄγε-
ται Πάχια, καὶ λύσις ὀδυνάς ἐπιγαμβρίας. Καὶ μετ' ἑπολλὰ.
Καὶ τῇ Ναβυχοδονόσορ αἰχμαλωσίᾳ, διαφθαρῶν τῶν Γραφῶν
κατὰ τὸς τῆ Ἀρταξέρξης τῆ Περσῶν Βασιλείως χρόνους, ἐπίπνυς
Ἐσδρας ὁ Ἀβιῆτης, ὁ ἱερεὺς γενόμενος, πάσας τὰς παλαιὰς αὐ-
τὸς ἀνανεύμενος προεφήτευσεν Γραφάς. ὁ δὲ ἔρανοφάντωρ Βασι-
λεὺς. „Ενταῦθα τὸ πεδίον, ἐν ᾧ ἀναχωρήσας Ἐσδρας, πάσας
τὰς Θεοπνεύστους βίβλους προσάγματι Θεῷ ἐξηρεύετο. ὁ δὲ Ἰω-
άννης ὁ Χρυσόστομος. „Επῆλθε πόλεμος, ἀνέλθον πάντας, κατέ-
κοψαν, ἐνεπρήθησαν αἱ βίβλοι, ἑτέρω πάλιν ἀνδρὶ θαυμασῶ ἐ-
νέπνυσε, ὥς αὐτὰς ἐκθεῖναι, τῷ Ἐσδρα, λέγω, καὶ ἀπὸ λει-
ψάνων συντεθῆναι ἐποίησεν. ὁ δὲ Θεοδώριτος ἐν μὲν τῶ τῶν Ψαλ-
μῶν προοιμίῳ. „Πρὸ πενήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν τῆς ἐρμηνείας ἐνι-
αυτῶν θεῶς ἀναπληθεῖς χάριτος ὁ θαυμάσιος Ἐσδρας τὰς ἱερὰς
ἀνέγραψε βίβλους, ὑπὸ τῆς τῶν Ἰσδαίων ἀμελείας, καὶ τῆς τῶν
Βαβυλωνίων δυσσεβείας πάλαι διαφθαρείας. „Εν δὲ τῷ Ἀσμα-
τι τῶν Ἀσμάτων. „Επεὶ δὲ ἴδῃ αἱ θεῖαι Γραφαί, αἱ μὲν ὑπὸ Μα-
νασῆ, τῇ πονηρίᾳ καὶ δυσσεβείᾳ τῶς τε πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὸν ἄ-
παντας ἀποκρύψαντες, ἐνεπρήθησαν. αἱ δὲ κατὰ τὸν τῆς αἰχ-
μαλωσίας καιρὸν φρεσὶ παντελῶς ἐγένοντο, τῶν Βαβυλωνίων καὶ
τὸν θεῖον ναὸν ἐμπρησάντων, καὶ τὴν πόλιν ἀνάστατον πεποιηκότων,
καὶ τὸν λαὸν ἐξανδραποδισαμένων, μετὰ πολὺν ἐτῶν ἀριθμὸν, τῆ
λαῶ πάλιν ἀνακλησεως τετυχηκότος, ὁ μακάριος Ἐσδρας, ἀνὴρ
ἀρετῇ διαπρέπων, καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματος πλήρης γενόμενος,
ὡς βοᾷ τὰ πράγματα, τὰς ἀναγκαίας ἡμῖν καὶ σωτηρίας παρεκτι-
κὰς ἀναγράφει Γραφάς. καὶ ἑ μόνον τὰ Μωσέως συγγράμματα,
ἀλλὰ καὶ τὴν τῷ Ἰησοῦ, καὶ τῶν Κριτῶν, καὶ τῶν Βασιλεῶν τὴν ἱ-
στορίαν, καὶ τὰ γενναῖα Ἰωβ τὸ διήγημα, καὶ τὴν ἱερὰν τῆ Δαβὶδ

με-

μελωδίαν, τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐφροσύνην, ἢ τὰς Ἐκκαίδεκα Προ-
φήτας, ἢ τὴν σοφὴν Σολομῶντος τὰς Πορομίας, ἢ τὴν Ἐκκλη-
σιασὴν, ἢ τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων. πῶς τοίνυν ταύτην ἔχει
τὴν διάνοιαν, ἢ φανερὸν, τὸ βιβλίον, ὡς βέλτεροι, εἰ δὲ μὲν Ἐσ-
δρας ταῦτα συνέγραψεν, ἢ ἐξ ἀντιγράφων δὲ ἔγραψεν, ἀλλὰ
τὸ θεὸς Πνεῦμα πλήρης γενόμενος, ἵνα πᾶσιν ἀνθρώποις ἀ-
νάγραφτον παραπέμψῃ τὴν ὠφέλειαν;

Ἄλλ' ἔστιν ἀρὰ γε περὶ τὸν ἀπωλεσθῆναι πάντ' αὐτὰ τὰ ἱερὰ βι-
βλία, ἢ μὴδὲ παρὰ τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ λαοφθίτοις τότε Ἰουδαί-
οις διασωθῆναι, μὴδὲ ὑπὸ τῶν ἀχθόντων ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμαλω-
σίας μετακομιδῆναι καὶ γὰρ ἐν τεύχος τούτων; ἢ τίς ἀντιστάσει
τοσαύτην ἔλαψεν τῶν τοσούτων σεπτῶν παρ' Ἑβραίοις βιβλίων.
παρ' οἷς πᾶς μὲν Βασιλεὺς ἢ γράφει αὐτὰ ὡς φέρεται, ἢ ἀναγινώ-
σκειν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. παντὶ δὲ ἰδιώτῃ ἐντέταλ-
το, καὶ ἢ ἀποστήσει ἢ βιβλὸς τῆς νόμου τούτου ἐκ τῆς σωματικῆς
ἢ μελετήσει ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ ἢ νυκτός; Τοσαύτη ἔλαψεν βιβλί-
ων, ὧν ἡ χρῆσις ἀναγκαία τε ἢ διηγουμένη διὰ τὰ τοσαῦτα τῶν τελε-
τῶν ἐντάλματα, δι' ὧν τῷ Θεῷ ἐλάτρουον, ἢ διὰ τὰς νόμους, δι'
ἧν τὸ πολιτικὸν αὐτῶν διέφυγον σύστημα;

Λουκ. 17. 18

Ἄλλὰ πόθεν ἔσται, οἱ ἔχοντες διὰ τὴν ἀρετὴν, ἢ διὰ τὴν
παιδείαν ἢ ἀρχαιότητα, σεβαστοὶ ἄνδρες παρέλαβον ἅπερ ἡμᾶς πε-
ρὶ τῆς Ἑσδρας διδάσκουσιν; ὅθεν τῶν μετὰ τὸν Ἑσδραν γραφόντων
Ἑβραϊκῶν βιβλίων, τῶν ὑπὸ τῆς χριστιανῶν Ἐκκλησίας τιμωμένων,
τοιούτων τι διαλαμβάνει. ἐν ὅθεν τῶν τῆς νέας Διαθήκης βιβλίων
ὅδε ἔχει τὸ θεὸς φρονήματ' εὐρίσκομεν. πόθεν ἂν ταῦτα πα-
ρέλαβον;

Τὸ νομιζόμενον ἢ καλούμενον τέταρτον βιβλίον τῆς Ἑσδρας ἐν
κεφαλαίῳ δεκάτῳ τετάρτῳ περιέχει τὰ δε. (ἐκ τῆς λατινικῆς ὕφους
μετεφράσθη, τῆς παρὰ τῷ Καλμέτῳ ἐν τῇ διαλέξει, τῇ πρὸ τῶν
εἰς τὸν Ἑσδραν ὑπομν.) Ἄκρας ὁ Ἑσδρας φωνὴν καλεῖσθαι αὐ-
τόν, ἢ κλεῖναι διδάξαι τὸς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἀπεκρίνατο. ἰδοὺ
ἐγὼ ἀπέρχομαι, ὡς ἐπέταξάς μοι, ἢ ἐλέγχω τὸν νῦν λαόν, ἀλλ'
λατὶς ὁ τῶς γεννητομένων παιδαγωγῆσιν; ἐν σκότειν ἄρα ὁ αἰὼν
κεῖται, ἢ οἱ ἐν αὐτῷ ἀνὸς φωτός. ὁ δὲ νόμος σε ἐνεπλήρωσεν. διὸ
ὅσοις γινώσκει τὰ ὑπὸ σε πεποιημένα, ἢ τὰ ἀρχὴν μέλλοντα λα-
βεῖν ἔργα. εἰ ἐν εὐρον χάριν παρὰ σοί, πέμψον μοι τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον. γράψω δὲ τὰ τε γεγενημένα ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος, τὰ
ἐν τῷ νόμῳ σε γεγραμμένα, ὅπως ἀνδυνήσωσιν οἱ ἄνθρωποι εὐ-
δοῦν

ῥεῖν τὴν ὁδόν. ὅσοι δ' ἂν θέλωσι ζῆν ἐν τοῖς καινοῖς, ἔζητῶσαν·
 καὶ ἀπεκρίνατο πρὸς με, καὶ εἶπεν· ἀπελθὼν συναγαγε τὸν λαόν,
 καὶ εἰπέ αὐτοῖς, μὴ ζητῆσαι σε ἡμέρας τεσσαράκοντα. σὺ δὲ παρα-
 σκεύασον σεαυτῷ πύξας, καὶ λάβε μετὰ σὲ τὸν Σαμαίαν, Δαβεί-
 ῖαν, Σαλεμίαν, Ἐλαμον, καὶ Ἀσίελον, τὰς πέντε τάτης, οἵτινες
 ἔτοιμοι ἔσῳσαν ταχέως γράφειν. ἔλθ' ἐδὲ ὡδε, καὶ γὰρ ἀνάψω ἐν
 τῇ καρδίᾳ σου λύχνον συνέσεως, ὅστις δὲ σβεδήσῃ ἕως ἂν ἐκτελε-
 σθῶσιν, ἅπερ ἤρξω γράφειν. τότε δὲ τίνα τοῖς τελείοις δήλα ποι-
 ῆσον, τινὰ δὲ τοῖς σοφοῖς μουσικῶς παράδος. αὐριον δὲ ἐν τῇ ὥρᾳ
 ταύτῃ γράφειν ἄρξῃ.

Ὁ δὲ Ἐσδρας τὸ τῷ λαῷ πλήθος ταῦτα, διδάξας, ἐκέλευσε,
 μνησθῆνα ἡμέρας τεσσαράκοντα πρὸς αὐτὸν προσαελάσαι. καλέσας τε
 τὰς διαταχθέντας αὐτῷ ἄνδρας, τὸ πρῶτ' ἡμέρας, ἡ-
 κισσε Φωνὴν κελεύσαν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, καὶ πιεῖν τὸ προτιθέμε-
 νον ποτήριον. ὁ δὲ παραχρημα τὸ στόμα πλατύνας, ῥύσδον ὕδα-
 ρῶδες πυρόχρον ἐπὶ. μετὰ δὲ τὴν πόσιν τὰ μὲν σέρνα αὐτῷ πολ-
 λὴ ὥσπερ ἐν θερμότητι κατανοήσεως ἐπλημμύρε, ὁ δὲ νῦν σοφίας
 ὑπερεπληρώτο, τὸ δὲ πνεῦμα μνήμης ὑδέποτε ἐγκαταλέλειπτο,
 τὸ δὲ στόμα ἀνεωγμένον, λαλεῖν ὑδέποτε ἐπαύετο. τὸ αὐτὸ δὲ τῆς
 νοήσεως πνεῦμα ὑπὸ τῷ ὕψις δεδωρηται ἐκάνοις τοῖς πέντε ἄν-
 δράσιν, οἵτινες τῷ ὑπαγορεύοντος τὰ ῥήματα ὥτως ἐδέχοντο,
 ὥς καὶ τὰ ἀσαφῆ γράφειν ἐκ ἀπέλειπον. καὶ ἔτοιμ' ἦν τῆς τρο-
 φῆς μετάληψιν ἄχρι νυκτός ἀνεβιάλλοντο, ὁ δὲ Ἐσδρας ἐκ ἐ-
 παύετο λαλῶν διαπαντὸς ἡμέρας τε καὶ νυκτός. ἐν ἡμέραις δὲ τεσ-
 σαράκοντα ἐγράφη τέσσαρα πρὸς τοῖς διακοσίοις Βιβλία. ὅτε δὲ
 ἐπληρώθησαν ἡμέραι τεσσαράκοντα, ἐλάλησεν ὁ ὕψις λέγων.
 Τὰ πρῶτον γεγραμμένα δήλωσον. ἀναγινωσκέτωσαν δὲ ἅξιοί τε,
 καὶ ἀνάξιοι, τὰ δὲ ἐβδόμηκοντα, τὰ καινότερα διατήρησον, ἵνα πα-
 ραδῶς αὐτὰ τοῖς ἐκ τῆς γενέσεως σοφοῖς. ἐν αὐτοῖς γὰρ ἡ τῆς συ-
 νέσεως φλὲξ, καὶ ἡ πηγὴ τῆς σοφίας. καὶ τῆς ἐπισήμης ὁ ποτα-
 μός.

Ἰστέον δὲ πρῶτον, ὅτι βιβλίον τέταρτον τῷ Ἐσδρα λατινισί
 πολλάκις ἐκδόδο. κεῖται δὲ καὶ ταῖς τῶν Σλάβων, αἷς οἱ Ῥώσοι
 χρῶνται, τῆς Ἰέας Γραφῆς ἐκδόσεσιν, ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τὴν
 τῶν Σλάβων μετενεχθὲν διάλεκτον. ἐλληνισί δὲ ὑδὲ ἐκδόδο, ὑδὲ
 ἀνέκδοτον σώζεται. ὑπάρχει δὲ ποτε εἰκάσαιεν ἅντις ἐκ τῆς ἐφε-
 ξῆς ῥήσεως, ἣν ὁ Κλήμης τῷ Ἐσδρα ἐπιγράφε, λέγων· „Καὶ γὰρ
 ἐν τῷ Ἐσδρα γέγραπτο. καὶ ὥτως ἐγένετο Χρῆστος Βασιλεὺς Ἰσ-
 δαί-

Κλήμ. β.
 57. 1. 2.

„δαίων ἡγούμενος, πληρυσμένων τῶν ἑπτὰ ἐβδομάδων, ἐν Ἱερουσαλήμ.
 „ἢ ἐν ταῖς ἑξηκονταδύο ἐβδομάσιν ἡσύχασεν ἅπανα ἡ Ἰουδαία, ἢ
 „ἐγένετο ἀνευ πολέμων. ἢ ὁ Κύριος ἡμῶν Χριστός, ἅγιος τῶν ἁ-
 „γίων, ἐλθὼν ἢ πληρώσας τὴν ὄρασιν, ἢ τὸν Προφήτην, ἐχέ-
 „σθαι τὴν σάρκα τῷ τῷ Πατρὶ αὐτῷ Πνεύματι. Ταῦτα δὲ ἐν τῷ
 λεγομένῳ τετάρτῳ βιβλίῳ τῷ Ἑσδρα περιέχεται, ὡς ὁ Καλμέτ
 μαρτυρεῖ ὅπως ἀνωτέρω σημείω. μηδὲ τὸ ἑβραϊκὸν δὲ παρ' Ἑ-
 βραίοις σώζεσθαι μαρτυρεῖ ὁ Ἰερώνυμος. β. ὅτι ἀπαράδεκτά τινα,
 μᾶλλον δὲ ἄτοπα περιέχει τὸ βιβλίον, ὧν ἐν μόνον παρατίθημι.
 „Α' πὸ κτίσεως κόσμου, Φησὶ, δύω ὑπερμεγέθη τέρατα ἐκτίσθαι,
 „ὧν τῷ μὲν Ἐνώχ, τῷ δὲ Λεβιάθαν ὄνομα. ἐπεὶ δὲ τὸ ἑβδομον
 „τῆς γῆς μέρος ἀμφοτέρω χωρῆσαι ἐκ ἡδύνατο, τὸ μὲν Ἐνώχ ἐν
 „μέρει τῆς γῆς ἑπτὰ χιλιάσιν ὁρέων συμπηχθέντι ἔειπε. τὸ δὲ
 „Λεβιάθαν ἐν τῇ θαλάσῃ, τροφὴν ἐσόμενον ἐν τῇ τελευταίῳ πε-
 ραθησομένη τοῖς ἐκλεκτοῖς πανδαισίᾳ. γ. Μνῆα τετάρτη βιβλία
 τῷ Ἑσδρα ὑδεμία, ἡδὲ ἐν τῷ 85. κανόνι τῶν Ἀποστόλων, ἡδὲ ἐν
 τῇ ἐορταστικῇ ἐπιστολῇ τῷ Ἀθανασίῳ, ἡδὲ ἐν τῷ περὶ τῶν γνησί-
 ων βιβλίων τῆς Θεοπνεύσης Γραφῆς σοιχεργήματι τῷ Θεολόγῳ Γρη-
 γορίῳ, ἡδὲ ἐν τῷ Ἰαμβικῷ τῷ ἐν ἁγίοις Ἀμφιλοχίᾳ, ἡδὲ ἐν τῇ
 φερομένῃ τῷ Ἀθανασίῳ συνόψει, ἡδὲ ἐν τῇ χρονολογίᾳ Μιχαὴλ
 τῷ Συγκέλλῃ. δύω δὲ μόνα ἐν τούτοις τῷ Ἑσδρα μνημονεύον βι-
 βλία. τὰ ἄλλοι τῆς σήμερον ἀναγινωσκόμενα.

Πάνυ ἐν περὶ τὸν ἔοικε, τὰς διαληφθέντας πατέρας ἐκ τῶν
 τετάρτων βιβλίων τῷ Ἑσδρα ἀπαντῆσαι τὰ περὶ αὐτῶν ἀνωτέρω ὑπ'
 αὐτῶν εἰρημένα. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; ἀλλ' ἐκ τοιαύτης πηγῆς, ἐ-
 ρεῖται, τοιοῦτοι ἄνδρες, μηδεμιᾶς ἀνάγκης κατεπαγύσης, ἀπαντῆ-
 σαι ἡδέεσθαι; Ἀκμὴν τυχὸν εἶδεν ἐν τῇ τῷ τρίτῳ μετὰ Χριστὸν
 αἰῶνι ἀρχῇ, καὶ ἦν ὅτε Εἰρήναρχος ἢ ὁ Κλήμης ἐτελεύτησαν,
 πίστεως ἢ ὑποδοχῆς ἄξιον τὸ τετάρτον τῷ Ἑσδρα βιβλίον, καὶ περ
 ἀκανόνισον. διὸ δὴ ἔτσι μὲν ἐξ αὐτῶν ἠρύσαντο τὸ τοιοῦτον περὶ τῶν
 Ἑσδρα φρόνημα, οἱ δὲ ἐφεξῆς τῇ τῶν πρὸ αὐτῶν μαρτυρίᾳ σι-
 ριχθέντες, ἐμφαντικώτερον τὸ αὐτὸ ἐξείδοντο. Σημειώτεον δὲ, ὅτι
 καὶ οἱ πατέρες ἔτσι εἰκόσιν, ἐκ τῶν εἰρημένων βιβλίων τὴν ἐννοίαν
 ταύτην εἰληφότες, ἡδὲ ὅμως εἰς μέσον ἡγαγεν αὐτὸν τὸν Ἑσδραν
 περὶ τούτου μαρτυροῦν. πλὴν δὲ τῷ Θεοδώρῳ ἡδὲ ἐξ αὐτῶν
 εἶρηκε τὸ, ἐκ ἐξ ἀντιγράφων δὲ ἔγραψεν, ἀλλὰ τῷ τῷ Πνεύ-
 ματι πλήρης γενόμενος.

Ἰερων. προίμ.
 εἰς τὸν Ἑσδρ.
 α. Νεμ.
 τῷ 14. βιβλ.
 κ. 6.

Νεεμ. 8. 1. κτ.

Ἐν τῇ ἐρημένῃ τῇ ἐν ἀγίοις Ἀθανασίᾳ Συνόψει καὶ τὰ δε
 περιέχεσθαι. Ἰσορρεῖται δὲ καὶ τὸτο περὶ τῆς Ἑσδρας, ὅτι ἀπωλομένων
 τῶν βιβλίων ἐξ ἀμελείας τῶν λαῶν, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον αἰχ-
 μαλωσίαν, αὐτὸς Ἑσδρας φιλόκαλος ὢν καὶ εὐφυής, καὶ ἀναγνώ-
 σης, ἐφύλαξε πάντα κατ' ἑαυτὸν, (τὸτο περὶ θανάτου) καὶ λοι-
 πὸν προήνεγκε, καὶ πᾶσιν ἐκδεδωκε. Τὸτο δὲ ἔστι μόνον περὶ θανάτου
 τὸν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ῥήμασι τῶν ὁμολογημένων καὶ κανονικῶν βιβλίων τῶν
 Νεεμῶν σύμφωνα. Φησὶ γὰρ ὁ Νεεμίας, καὶ εἶπαν τῷ Ἑσδρα τῷ
 Γραμματεῖ ἐνέγκαι τὸ βιβλίον νόμου Μωϋσῆ, ὃν ἐνετείλατο Κύ-
 ρι τῷ Ἰσραὴλ. Καὶ ἤνεγκεν Ἑσδρας ὁ ἱερεὺς τὸν νόμον ἐνώ-
 πιον τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀνδρῶν ἕως γυναικῶν, καὶ πᾶς ὁ συνίων
 ἀκούεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τῶν μηνῶν τῶν ἐβδόμων. Καὶ ἀνεγνώ ἐν αὐτῷ
 ἀπὸ τῆς ὥρας τῆς διαφωτίσαι τὸν ἥλιον ἕως ἡμισυς τῆς ἡμέρας,
 κτ. Μῆτι δὲ καὶ οἱ προτεθέντες πατέρες, ἐκτὸς τῶν Θεοδώριτος, διὰ
 τῶν ὑπ' αὐτῶν λεγομένων τὸτο αὐτὸ ἐμφάνει, ἀμελείται τὸν
 Ἑσδραν, φύλακα γεγονέναι τῶν ἱερῶν βιβλίων, καὶ ἀνακαινίστην
 τῶν νόμων, καὶ ἐξεροβύμενον τὴν τῶν ἀνάγνωσιν, καὶ ἐπιμελητὴν
 τῆς τῶν ἐν αὐτῷ ἐνταλμάτων ἐκπληρώσεως; ἔτω γὰρ εἴδῃ πᾶσα ἡ
 τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία, εἴδῃ τινες τῶν πατέρων, ἀλλ' εἰς καὶ μόνος
 ὁ Θεοδώριτος ἐστὶν ὁ περὶ τῶν Ἑσδρας καὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων τοιαῦτα
 φρονῶν, οἷα αὐτὸς εἴρηκε.

Σημ. 45. Μῆτις τῆς Λατινικῆς ἡ Γραικῶν Ἐκκλησία, ἐστὶ τῶν θε-
 μελιωσάντων, ἀλλὰ τῶν μετὰ τὰς θεμελιώσαντας διδασκάντων
 αὐτὴν λόγῳ. ἐκ τῶν Ἑλλήνων γὰρ Ἱεροδιδασκάλων τὰ ἐκκλησιασι-
 καὶ ἡ Λατίνων Ἐκκλησία παρέλαβε μαθήματα. δεῖξιν τῆς ἐναρ-
 γῆς τὰ ἑλληνικὰ ἐκκλησιαστικά ὀνόματα, τὰ παρ' αὐτοῖς ἄχει τῶν
 νῦν σωζόμενα. καὶ γὰρ Ecclesia, Φασι, Mysterium, Baptismus,
 Chrisma, eucharistia, episcopus. Metropolitā, Archiepisco-
 pus, Patriarcha, Presbyter, Diaconus, Monachus, Aposto-
 lus, Evangelium, Antiphona, Psalterium, Biblia, Canon,
 καὶ ἄλλα μυρία, ἅπερ ἐμφαίνει, αὐτὸς ἀπὸ τῆς Γραικῶν Ἐκκλησί-
 ας ἔστι μόνον παραλαβόντας τὰ τῶν σημαίνοντα, ἀλλὰ καὶ τῶν λε-
 τεργίας αὐτῶν ἄχει τῆς σήμερον ἄρχοντι διὰ τῶν Kyrie eleison.
 τὸν δὲ Κλήμεντα. τὸν τῶν Παύλου ὁπαδὸν καὶ συνεργόν, Ῥωμαίων
 εἶναι πάντῃ ἀμφίβολον. (λέγει) φησὶν ὁ Καβαλὶς Ῥωμαίων εἶ-
 ναι. ἐν τῷ περὶ ἐκκλησίας. συγγραφ. πονήμ.) καὶ γὰρ τὸ ὄνομα αὐ-
 τῶν

τῷ ἑλληνικόν μᾶλλον ἢ λατινικόν. κλήμα γὰρ ἑλληνικὴ λέξις ἐστίν. ἐκ τῷ κλήμα δὲ Κλήμης. διὸ καὶ Ἕλληνες τὸτο ἔχον τὸ ὄνομα. εἰ δὲ Ῥωμαῖοι ἦν ὁ Κλήμης, ἵνα τι ἢ Ῥωμαῖσι; ἀλλ' ἑλληνιστὶ συνέγραψε;

Σημ. 46. Οὐδὲ τὸ τρίτον δεκτὸν, ἀλλ' ἡδὲ συνεκδοκόμενον ταῖς ἑλληνιστὶ ἐκδοκόμεναις Διαθήκαις. δύο γὰρ γνήσια τῷ Ἑσδρα Βιβλία ὑπὸ τῶν Πατέρων γνωρίζονται, (ὄρα τὴν 44. σημ.) δύο τε μόνα τῷ Ἑσδρα ἐπιγραμμένα ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἐκδίδονται τεύχεσιν. ὁ συγγραφεὺς δὲ καὶ τὸ τρίτον λέγει δεκτὸν. καὶ ἐν τοῖς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίοις, τοῖς ἐν χρήσει κείμενον, νομίζων ἴσως, ὅτι καὶ τὸ τῷ Νεεμίᾳ βιβλίον τῷ τῷ Ἑσδρα ὀνόματι ἐπιγράφουσιν αἱ ἑλληνικαὶ τῆς Γραφῆς ἐκδόσεις, ὥσπερ καὶ αἱ Λατινικαί.

Σημ. 47. Σημειώτεον, ὅτι τὸ τῷ Ἑσδρα βιβλίον, ὡσαύτως καὶ τὸ τῷ Νεεμίᾳ (τὸτο ὅ,τε Βολτέρ^ο, καὶ ὁ ανασκοπάζων αὐτὸν συγγραφεὺς, δεύτερον τῷ Ἑσδρα βιβλίον λογίζονται; τῇ Βυλγάτῃ ἐπόμενοι) μετὰ τὸ ἀριθμῆσαι τὰς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστρεψάντας εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπάγει. „Πᾶσα δὲ ἡ Ἐκκλησία ὁμοῦ ὥσει τέσσαρες μυριάδες διχίλιοι τριακόσιοι ἐξήκοντα. Τὸ δὲ ἐπιγραφόμενον Α'. τῷ Ἑσδρα βιβλίον μετὰ τὴν ῥηθεύσαν ἐπαρίθμῃσιν ἐπιφέρει. „Οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ ἦσαν ἀπὸ δωδεκαετῆς καὶ ἐπάνω χωρὶς παιδων καὶ παιδίσκων μυριάδες τέσσαρες διχίλιοι τριακόσιοι ἐξήκοντα. Μάτην ἄρα ὁ Βολτέρ^ο ἐκλαμβάνει τὸτον τὸν ἀριθμὸν ὡς ἀθροισμα μόνων τῶν ἐν τῷ κεφαλαίῳ προτεθέντων ἀριθμῶν, εἰτε μόνων τῶν ἀριθμῶν τῶν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστρεψάντων. ὁ γὰρ Ἑσδρας, καὶ ὁ Νεεμίας λέγοντες, πᾶσα δὲ ἡ Ἐκκλησία ὁμοῦ, ὡσαύτως πάλιν ὁ Ἑσδρας, οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ, ἀριθμῶντες ἐμφαίνουσιν, ὅτι ὁ ῥηθεύς ἀριθμὸς ἐκ ἐστὶ μόνων τῶν ἐπιστρεψάντων, ἀλλὰ πάντων ὁμοῦ καὶ τῶν ἐπιστρεψάντων, καὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καταλειφθέντων κατὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸν. εἰ γὰρ μόνον ἦν τὸ ἀθροισμα τῶν ἀριθμῶν τῶν ἐπιστρεψάντων, ἐκ αὐτοῦ προέβηκεν τὸ, πᾶσα δὲ ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὸ, οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ. καὶ γὰρ οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ καταλειφθέντες μέρος ἦσαν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, ὅς τῷ παντὸς Ἰσραὴλ. ἀλλ' ἡδ' ἔλεγον τὸ, ὥσει τέσσαρες μυριάδες, ἐπεὶ γὰρ τὸ ἀθροισμα ἀκριβῶς τε καὶ ἐντελῶς περιέχει τῶν ἀθροισθέντων τὸν ἀριθμὸν, ἡδὲ ἀκριβῶς συνάψας, προσέθησι τῷ ἀθροισματι, τὸ, ὥσει. τὸτο δὲ προσέθεντο, διὰ τὸ μὴ πάνυ δῆλον εἶναι

Ἑσδρα 2. 64.

Νεμ. 5. 66.

1. Ἑσδρα 5. 41

αὐτοῖς τὸν ἀριθμὸν τῶν καταλειφέντων ἐν Ἱερουσαλὴμ. μάτην δὲ καὶ ὁ συγγραφεὺς, μηδεμίαν ἀνάγκην κατεπεγύσας, ἐπὶ τὰ τῶν μεταγραφέων σφάλματα καταφεύγει, ὑπὸ τῆς Βαλγάτης ὠθόμενος. ἥτις ἀντὶ τῆς Πᾶσα δὲ ἡ Ἐκκλησία ὁμοῦ, παρατίθησι τὸ, *omnis multitudo quasi unus*, πᾶν τὸ πλῆθος ὡσεὶ εἷς. ἐκ τούτου ἐν ἡ ἀσάφεια καὶ ἡ ἀπορία, ἐξ ἧς ἐπὶ τὰ τῶν μεταγραφέων σφάλματα καταφυγή.

Σημ. 48. Ἰδὲ αἱ ἀποδείξεις (κατελείφθη τὰ μεταξὺ ῥήματα, τὰ μὴ τῷ προκειμένῳ σκοπῷ ἀνήκοντα) αἱ ὑπὸ τῆς συγγραφέως προτεθεῖσαι ἐν κεφ. 1. ἀρ. 1. τῆς ὑπ' αὐτῆς φιλοπονηθέντος ὑπερασπιστικῆς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ποιήματός. Ἐῖπερ ὁ φιλόσοφος ἔστ' ὅτι τὰ πρῶτα μετῆρχετο τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν διαλέκτων σοιχεῖα, ὧν ταῖς λέξεσι χρῆσθαι φιλεῖ, κατενόει ἂν, θεωρήσας μόνον τὸ ἑβραϊκὸν ὕψος καὶ τὴν Χαλδαϊκὴν παράφρασιν, ὅτι αἱ ὀνόματα ῥίζαι, ἐξ ὧν τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ σύγκειται, εἰσὶ Χαλδαϊκαί, ἀλλ' ἑβραϊκαί. ἀλλὰ κείῳ μικρὸν ὅσον αὐτῇ ἡ ψόβη ὑπόθεσις, καὶ δεδῶκε Χαλδαϊκὸν εἶναι τὸ Ἰσραὴλ ὄνομα. ἔχει ἄρα γε σφραγὶς θεμελίον τὸ συμπεραίνειν, ὅτι οἱ Ἰσραῖτις ἐκ ἡδυνήθησαν μετελθεῖν τὴν λέξιν ταύτην, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐν Χαλδαίᾳ γῇ μετοικεσίαν αὐτῶν; τοιαύτη ἐστὶν ἡ τῆς ἑβραϊκῆς καὶ Χαλδαϊκῆς διαλέκτου ἰδιότης, ὡς ἐκατέρωθεν τῶν κοινὰ εἶναι τὰ πλείονα τῶν ὀνομάτων; πρὸς τούτοις ὁ Ἰακώβ, ὁ ἐκ Χαλδαϊκῆς μὲν πατρίδος καταγόμενος, ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ δὲ διατρέψας ἔτη εἴκοσι, ἐκ ἡδυνάτο ἄρα μετενεγκεῖν ἐξ ἐκείνων τῶν τόπων ἐν κίριον ὄνομα Χαλδαϊκόν, ὅπερ οἱ τῶν ἀπόγονοι διεφύλαξαν; Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῆς συγγραφέως, οἷς ἐπισυνάπτομεν τὰ ἐξῆς.

Πόθεν ὁ Βολτέρρος ἔγνω, ὅτι τὸ, Ἰσραὴλ λέξις ἐστὶ Χαλδαϊκή; ἐκ τῆς Φίλωνος καὶ 2^{ης} φησίν. (ἐν τῇ περὶ τῆς ἰσρ. φιλοσ. κ. 49. σ. 254) Ὁ Φίλων ἐν τῇ πρὸς Καλιγύλαν (τὸν Πάϊον) πρεσβείᾳ ἀρχεῖ λέγων. ὁ Ἰσραὴλ λέξις ἐστὶ Χαλδαϊκή, ὄνομα ἐστίν, ὅπερ οἱ Χαλδαῖοι ἀπένειμον τοῖς δικαίοις, τοῖς τῷ Θεῷ κατερωθεῖσιν. εἴτα ἐπάγει. Ἐκ τούτου μόνος δεδεδειγμένον δοκεῖ, ὅτι οἱ Ἰσραῖτις ἐκ ἐκάλεσαν τὸν Ἰακώβ Ἰσραὴλ, ὅθεν ὠνόμασαν ἑαυτοὺς Ἰσραηλῖταις, εἰ μὴ ὅτε ἔγνωσαν τὴν Χαλδαϊκὴν φωνήν. ταύτην οὐδὲ γινώσκον ἐκ ἡδυνάσαντο, εἰμὴ ὅτε αἰχμάλωτοι γεγονάσιν ἐν τῇ Χαλδαίᾳ γῇ.

Ἀκώσωμεν νῦν τὰ τῷ Φίλωνος ῥήματα. „Τὸτο δὲ τὸ γένος
 „Χαλδαίσι μὲν Ἰσραὴλ καλεῖται, ἔλληניσι δὲ ἑρμηνεύοντο τῷ ὀ-
 „νόματι, ὁρῶν Θεόν. πρῶτον μὲν ἐν σημείωσιν τὴν προδήκην τῷ,
 „ὀνομά ἐστιν, ὅπερ οἱ Χαλδαῖοι ἀπένειμον τοῖς δικαίοις, καὶ τὸν τρό-
 „πον, δι' ὃ τὰ τῷ Φίλωνος ἐκφράζει ῥήματα, εἶτα καὶ τὸ πόσον ἐπι-
 „πολαίως τε καὶ ἀδιακρίτως ἀνέγνω τὸν Φίλωνα, μηδὲ τὸ περὶ τίνων
 „ἔστι λαλεῖ κατανοήσας. ὁ γὰρ Φίλων καὶ τὴν ἑβραϊκὴν διάλεκτον,
 „Χαλδαϊκὴν, καὶ τὰς ἑβραῖας, Χαλδαῖας καλεῖν ἔωθεν. „Ἐν γὰρ τῷ
 „περὶ Μωϋσέως β'. λόγῳ φησί. Τὸ παλαιὸν ἐγράφησαν οἱ νόμοι
 „ἐν γλώτῃ Χαλδαϊκῇ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὁ δὲ τοῖς (Πτολεμαῖ-
 „ος) ὁ Φιλάδελφος, ζήλον καὶ πόσον λαβὼν τῆς νομοθεσίας ἡμῶν,
 „εἰς ἑλλάδα γλώτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεταρμόζεσθαι διανοήτο. Καὶ
 „ἐν τῷ περὶ Ἀβραὰμ λόγῳ. Ἡς τὸνομα ἐστὶ Χαλδαῖσι μὲν Σάρ-
 „ρα, ἔλληنيσι δὲ, ἄρχισσα. Καὶ ἐν τῷ περὶ Ἀβελίων καὶ ἐπιτιμίων.
 „Τῶτων ἐστὶν ὁ Χαλδαῖσι μὲν προσαγορευόμενος Ἰσραὴλ, ἔλληنيσι δὲ
 „ὁρῶν Θεόν. Καὶ ἐν τῷ περὶ Μωϋσέως πρῶτῳ λόγῳ. Μωσὴς γέ-
 „νηται ἐν Χαλδαίᾳ. ἔτω καὶ ἐν τῷ τῶν Μεδίκων χειρογρά-
 „φῳ, καὶ ἐν τῷ τῷ Δικλαβίᾳ, καὶ ἐν τοῖς ἐκδομένοις ἀντὶ τῆς Χαλ-
 „δαῖος τὸ, ἑβραῖος ἐκδόσ. (ὅρα τὴν σημ. τὴν εἰς τὸ ῥήμα ἑβραῖ-
 „ος, τὴν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐκδόσ. τῷ Φίλων. τὴν ἐν ἔτ. 1742) ἔτω δὲ
 „ἀναγινώσκῃ καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, εἶπεν Μωσὴς ἀνωθεν Χαλ-
 „δαῖος ὢν. „εἰκότως ἐν ὁ μὲν Ἱερώνυμος φησὶν. Ὁ Φίλων νομίζει
 „τὴν τῶν ἑβραίων γλώτταν αὐτὴν εἶναι τὴν Χαλδαϊκὴν, διὰ τὸ
 „τὸν Ἀβραὰμ ἐκ Χαλδαίων κατὰγεσθαι. ὁ δὲ μάρτυς Ἰσὴν. Οὐ-
 „τως γὰρ (ὁ Φίλων, καὶ ὁ Ἰωσήπος) τὰς Ἰσδαίων ἱερῶντες πράξεις
 „ἀπὸ μὲν τῶν Χαλδαίων γένεσι τὸν Μωσέα γεγεννηθῆναι φασιν. Ἐκ
 „τάτων ἐν δὴλον, ὅτι πᾶν ἄφους, προσέτι δὲ καὶ δόλιος ὁ Βολ-
 „τερος τῷ Φίλωνος ἀκροατῆς, ἐπομένως δὲ καὶ ἄπερ ὡς ἐκ νόμα-
 „τος τῷ Φίλωνος προβάλλει, νότα εἰσὶ καὶ ψόδοι. ἐκ δὲ τῶν συμ-
 „περασμάτων αὐτῶν εὐλόγως συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ Φανμάσιος ἔστι
 „ὁ εἰδώς τε καὶ τοσούτον ἐπιβόλως χρώμενος τῇ ἑλληνικῇ, καὶ ῥωμαί-
 „κῃ, καὶ ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ, αἰχμηάτωρ ἐχευμάτισεν ἐν τῇ ἑλλά-
 „δι, καὶ Ῥώμῃ, καὶ Ἰσδαίᾳ. ἄλλως γὰρ κατ' αὐτὸν γινώσκῃ ἐκ ἡδύνα-
 „το ταύτας τὰς διαλέκτους.

Κλήμ. ἑρμην.
 1. Ἱερών. ἐν
 τοῖς εἰς τὸν Δα.
 νήλ. ὑπομν.
 1. Ἰσρ. ἐν τῷ πρ.
 ραίν. πρὸς Εὐλ.
 λην.

Σημ. 49. Τὸ, ὁ πρότερον ἐν Βαβυλῶνι ὢν, ἔδδ' ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκ-
 δόσει, ἔδδ' ἐν τῇ Βελγᾷ ἀναγινώσκε. „Τότε, φησὶν, (ἢ ἑλλην.
 ἐκδ. β. 1. τῷ Ἑσθρ. κ. 5. ἐδ. 23. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ Βελγ.) ὁ Βα-

„σιλεύς Δαρείος προσέταξεν επισκέψασθαι ἐν τοῖς βιβλιοφυλακί-
 „οις τοῖς κειμένοις οὐ Βαβυλῶνι. καὶ εὗρέθη ἐν Ἐκβατάνοισι τῇ Βά-
 „ρει, τῇ ἐν Μηδείᾳ χώρα τόπος εἷς, ἐν ᾧ ὑπεμνημάτισο τάδε. Ἔ-
 „τρε πρώτῃ, κτ. Τοιαύτη δὲ ἔοικε τῇ λόγῳ ἢ ἔννοια. προσέταξε
 μὲν ὁ Δαρείος επισκέψασθαι ἐν τοῖς βιβλιοφυλακείοις, τοῖς ἔσιν ἐν
 Βαβυλῶνι. κακεῖ μὲν ἔχ' εὗρέθη τὸ ζητούμενον ὑπόμνημα, εὗρέθη
 δὲ ἐν Ἐκβατάνοισι τῇ Βάρει, κτ.

Σημ. 50. Ἡ Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐν κεφ. 8. ἐδ. 26. καὶ 27. τῇ Ἐσ-
 δρα ἔχει ὅτω. „Καὶ ἔστη ἐπὶ χεῖρας αὐτῶν ἀργυρεῖς τάλαντα ἐ-
 „ξακόσια πενήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ἑκατὸν, καὶ τάλαντα χρυσῆς
 „ἑκατὸν, καὶ Χαφρηὴ χρυσοῦ εἴκοσι εἰς τὴν ὁδὸν χίλιοι, καὶ σκεύη
 „χαλκῆς σίλβοντος ἀγαθῆ διάφορα ἐπιθυμητὰ ἐν χρυσίῳ. Δι-
 „λον δὲ. ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ἐκδοσὶν συμποσὶν σκεύη χρυ-
 σαῖ καὶ ἀργυρᾶ πέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσια.

Εἰς τὸ τῆς Ἐσδρῆς βιβλ.

Σημ. 51. Τῷτο ὁ Ἰώσηπος ὁ βεβαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ
 τῶν Φερραῖ, καὶ ἐξ ὧν ὁ Ἰώσηπος φησὶν, εἰκάσαι τῷτο ἔνεσιν, ἢ μὲν
 28 ἐπιστολὴ ἐκτίθησι τάδε. „Ἐτρε τεταρτῃ, βασιλεύοντος Πτο-
 „λεμαῖς καὶ Κλεοπάτρας. εἰσηνεγκε Δοσίθεος, ὃς ἔφη εἶναι ἱερεὺς
 „καὶ Διδύτης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτῆς τὴν προκειμένην ἐπιστο-
 „λὴν τῶν Φερραῖ. ὁ δὲ Ἰώσηπος. Ὁ δὲ Φιλομήτωρ Πτολεμαῖος
 „ἢ ἡ γυνὴ αὐτῆς Κλεοπάτρα τὴν βασιλείαν ὕλην τὴν ἑαυτῶν τοῖς
 „Ἰουδαίοις ἐπίσθεν, καὶ στρατηγοὶ πάσης τῆς δυνάμεως ἦσαν Ὀνίας
 „καὶ Δοσίθεος Ἰουδαῖοι.

Ἐδ. 10. 3.

Γ' α. λόγ. β.
 κατὰ Α' τῶν.

Σημ. 52. Τῶν Ἀναβαπτιστῶν οἱ ἑξαρχοί, οἱ ἐν τῇ Βιττενβέργᾳ
 πόλει τῆς Γερμανίας τὸ πρῶτον τὰ ἑαυτῶν φληναφήματα μωρο-
 λογήσαντες, ὅτω Γερμανοὶ εἰσιν, ἐκ τῆς τῆς Λεθῆρος Σχολῆς ἐ-
 ξελθόντες, καὶ τῷ διδασκάλῳ διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς
 ἀποσάντες, ὅτε Θωμᾶς ὁ Μένκερ, καὶ Νικόλαος ὁ Στόρκ. Ἀνα-
 βαπτίσαι δὲ ἐκλήθησαν διὰ τὸ ἐξαρθεῖν τὸ τῶν νηπίων βάπτισ-
 μα, καὶ ἀναβαπτίζειν πάντας τὰς τῇ Φατρὶα αὐτῶν συναπτομένους,
 ὅσοι ἐν τὰ μυστέρα ἀδεύοντες, καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς
 νόμους καταφρονῶντες, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀφρέσεών τε καὶ ληρημά-
 των, ἢ τὰς θείας ἀποσρέφονται Γραφὰς, μόναις δὲ ταῖς ἀποκα-
 λύψεσι, ταῖς παρὰ τῷ ὑψίστῳ Πατρὶ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προ-
 σού-

σούχης πεμπομέναις, προσέχειν δὲ καὶ εὐθύνασθαι ἐδιδασκον. (ὅρα τὴν ἐκκλησι. ἱστορ. τῷ Φλέσρι τόμ. 26. σελ. 165.) ταύτην ἔν τῃς τῶν θείων Γραφῶν περιφρονήσεως τὴν ἰδέαν, τὸν Βολτέρον ἐκ τῶν Ἀναβαπτιστῶν συνερανέασθαι φησὶν ὁ συγγραφεὺς.

Σημ. 53. Ἐν τῇ 2. σημ. τῷ Βολτέρω τῇ ἐν τῇ τελευτάτῳ διερμηνούσῃ. Διαθήκη ἀντὶ τῷ Βυλκασσίνῳ ἀλέκτορος κεῖται τὸ, διήγημα τῶν χιλιῶν νυκτῶν καὶ μιᾶς. ἔστι δὲ τῷτο τίτλος, ἡ ὀνομασία τῷ μυθολογικῷ ἀραβικῷ πονήματος, τῷ εἰς διαφόρους μετενεχθέντος ἀλέκτος, ἐν ᾧ καὶ ὁ τῷ Ἀβυλκασσίνῳ ἀλέκτορος μῦθος.

Σημ. 54. Ἡ ἑλληνικὴ ἔκδοσις περιέχουσα τὰ δε. Κλίνει χρυσαῖ, καὶ ἀργυραῖ ἐπὶ λιθοσρώτῃ σμαραγδίτῃ λίθῃ. καὶ πινίνῃ, καὶ Παρίνῃ λίθῃ. λύει τῷ παραδόξῳ ἀκίσματος τὴν ἀπορίαν. Πρῶτον μὲν γὰρ τὸ ὅλον ἔδαφος τῆς οἰκίας λιθοσρώτον σμαραγδίτῃ λίθῃ ἐμφαίνει, ἀλλὰ τὸν τόπον, ἐν ᾧ αἱ χρυσαῖ καὶ ἀργυραῖ κλίνει ἔκειντο. β'. ἀλλ' εἰδὲ τὸν τόπον τῷτον ὅλον σμαραγδίτῃ λίθῳ ἐσφωμένον εἰναί φησιν, ἀλλὰ καὶ πινίνῃ καὶ Παρίνῃ λίθῳ. ἐξ ὧν νοεῖν ἐπεὶ, ὅτι τὸ μέρος μόνον, ἐν ᾧ αἱ κλίνει ἦσαν, ἐσφωμένον ἦν λίθῳ πινίνῃ καὶ Παρίνῃ, σμαραγδίτῃ δὲ λίθῳ πεποικιλμένον.

Σημ. 55. Ἡ τῷ Παρίσι λέγα δὲ ἣς ὁ συγγραφεὺς μετρεῖ, ἴση ἐστὶ δυσὶν Ἰταλικαῖς μίλλοις καὶ περὶ πῶς ὀκνημοσίῳ. ἄς γὰρ βαθμὸς Γεωγραφικῆς κύκλος περιέχει λέγας μὲν εἰκοσιόκτῳ σὺν τεταρτημοσίῳ, μίλια δὲ Ἰταλικά ἐξήκοντα. διὸ καὶ λέγα πρὸς τὸ Ἰταλικὸν μίλιον, λόγον ἔχει ἐν 28 $\frac{1}{4}$ πρὸς 60, εἴτεν δὲ 113. πρὸς 240. ὅπερ ἐστὶ 2. καὶ περὶ πῶς $\frac{1}{4}$ πρὸς 1.

Σημ. 56. Ἡ δὲ (ἡ Ἀσίαν) φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύεσθαι, ἔκ ἐπορεύετο πρὸς τὸν Βασιλέα. Ταῦτα μόνον φησὶν ὁ Ἰώσηπος. ἐξ ὧν δηλόν, ὅτι τὸ, ἔκ ἣν συνήθιστα ἐν τῇ Περσίᾳ τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι συνεδίεν, προδήκη καὶ ψευδός ἐστι τῶν τῷ Βολτέρῳ συνηθῶν.

Γώσ. β. 11. κ.
6. ἀρχ.

Σημ. 57. Τί μὲν φησὶν ὁ Ἀρχερ ἔκ οἵδαμεν. εἰδὲ γὰρ πάρεσιν ἡμῶν ἡ τάτῃ βιβλος. εἴτε δὲ κῦβός ἐστιν, εἴτε ἀλήθεια τὸ ὑπὸ τῷ Ἡροδότῃ ἱστορηθὲν, τῇ προκείμενῃ ὑποδέσσει εἰδὲν συντείνει.

Σημ.

Σημ. 58. Ὁ Ἱερώνυμος τὴν τῆς Ἑοδῆς βιβλίον ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς εἰς τὸ λατινικὸν μεταρρυθμίτας ὕφθ, καὶ τῇ ἑλληνικῇ παραβαλὼν μεταφράσαι, εὔρε, Φησίτινας ἐν αὐτῇ προδηκας ἐν τῷ ἑβραϊκῷ μὴ κεμέναις. εὐλαβηθεὶς δὲ ταύτας, ἐν τῷ τέλει τῆς βιβλίου τῆς Ἑοδῆς κατέταξε. διὸ ἐν τῇ καλεσμένῃ Βαλγάτῃ μετὰ τὸ δέκατον τῆς Ἑοδῆς κεφάλαιον. ἔτι ἕξ κεφάλαια περιέχον, προδηκὰ καλέμενα. ἐκ τῆς δὲ ὁ συγγραφεὺς φησὶν. αἱ προδηκαὶ εἰς τὸ τῆς Ἑοδῆς βιβλίον. τῶν δὲ ἑλληνικῶν τῆς Γραφῆς ἐκδόσεων τινὲς μὲν περιέχουσι ταύτας τὰς λεγομένας προδηκας, ὅτι ἐν τῷ τέλει τῆς βιβλίου κεμέναις, ἀλλ' ἐντισι τῶν δέκα κεφαλαίων ἑσπαρμίας, τινὲς δὲ τῶν καθαρῶν. τρεῖς ἀνὰ χεῖρας ἔχομεν τῆς θεᾶς Γραφῆς ἐκδόσεις, τὴν ἐτ. 1665. ἐν Κανταβριγίᾳ, τὴν ἐν Φρανκερῶ ἐτ. 1709. καὶ τὴν ἐν Χάλῃ ἐτ. 1762. τῶν δὲ ἡ μὲν πρώτη καθαρὰ ὅλως τῶν προδηκῶν, ἡ δὲ δεύτερα περιέχει αὐτὰς ἐν τοῖς κεφαλαίοις διεσπαρμένας καὶ ὑποσημαῖς σσημειωμένας οἷον, ἐν μοί τῷ πρώτῳ κεφ. τὸ τῆς Μαρδοχαίου ἐνύπνιον καὶ τὴν τῶν εὐνύχων προσδοσίαν τῆς συνωμοσίας. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, τὴν τῆς Ἀρταξέρξεως ἐπιστολήν. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, τὴν τῆς Μαρδοχαίου καὶ τῆς Ἑοδῆς προσδοχήν. ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ, τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα παραστάσιν τῆς Ἑοδῆς. ἐν δὲ τῷ ὀγδῶ, τὸ ὑπὲρ τῶν Ἰσραῖων τῷ Βασιλεῶς θεασίμα. ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Μαρδοχαϊκῆς οὐπνίας, καὶ τὴν διαταγὴν τῆς ἑορτῆς τῶν Φεραῖ. ἡ δὲ τέτλη ἔ μόνον τὰς προδηκας περιέχει καθάπερ καὶ ἡ δεύτερα, ἀλλὰ καὶ τῷ τέλει τῶν ἀποκρύφων βιβλίων εἰς κεφάλαια κατὰ τὴν τῆς Βαλγάτης τάξιν διηρημένας. Περὶ δὲ τῆς πρότερον, προδηκαὶ τῷ ὄντι εἰσὶ ταῦτα, τῷ τῆς Ἑοδῆς βιβλίῳ ἐμπεφυρμένα, ἡ δὲ, ὅτι ἐστὶ τῆς παρόντος σκοπεῖ διαλαβεῖν. ὁ δὲ ἐπεὶ ἔχ εὗρεν αὐτὰς ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας αὐτῆς ἑβραϊκῷ τεύχει, διὰ τὸ προδηκας λογίζεσθαι χρή. ἐνδέχεται ὁ κεκολωμένος τυχεῖν αὐτὸν ἑβραϊκῷ τεύχει.

Σημ. 59. Δοθήτω τοῖς Ἰσραῖοις χρῆσθαι ὡσαύτως τὴν αὐτοῖον, ὥς ἐ τὴς δέκα ὑπὸς Ἀμάν κρεμάσαι. ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ ἐκδοσις. (ἐν κ. γ. ἐδ. 1.) ἔξ ὧν δήλον, ὅτι ἡ Ἑοδῆς μόνως τὴς δέκα ὑπὸς τῆς Ἀμάν κρεμασθῆναι ἐζήτησε.

Σημ. 60. Οὕτω μὲν ἡ Βαλγάτα, ὡσαύτως καὶ μία μόνη τῶν ἑλληνικῶν ἐκδόσεων, ἡ ἐν Κομπλετενσίᾳ, ἐν ἡ γεγραπ, μυριάδας ἐπὶ πέντακιχλίδας. (ὅρα τὰς σημ. τὰς ἐν τῇ ἐν Φρανκε. ἐκδ.) ἐν δὲ

ἡ δὲ ταῖς λοιπαῖς ἑλληνικαῖς ἐκδόσεσι κεῖται τὸ, μυρίας πενταχιλίους. Εἰς 9. 16.
ὅπερ ἔς δεκτότερον.

Σημ. 61. Οὐδαμῶς αὖ τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἑσθῆρ ἐκδόσει εὐρίσκας τὸν Ἀμάν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἀγάγ. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ 1. κεφ. ἐδ. 1. τῆς Ἑσθῆρ, ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ 3. ἐδ. 1. βεγαῖον, ὅπερ σημαίνει τὸν μεγάλαυχον. ἐν δὲ τῷ 9. ἐδ. 24. Μακεδόνα. ἐν τῇ Βελγάτῃ δὲ μόνη κεῖται (ἐν κεφ. 3. ἐδ. 1. καὶ ἐν ἄλλοις κεφαλ.) τὸ, τὸν Ἀμάν υἱὸν Ἀμαδάθ, τὸν ἐκ Φυλῆς Ἀγάγ. ἐκ τῆς οὗ συγγραφεὺς, ἐπιχειρεῖ ἀποδεῖξαι τὸν Ἀμάν, Ἀμαληκίτην, ὁμοίως καὶ ὁ Καλμέτος, (ἐν τοῖς σημ. ταῖς εἰς τὸ 3. κεφ. τῆς Ἑσθ.) λέγων, ὅτι τὸ Ἀμαληκίτης κεῖται ἐν τῇ Χαλδαικῇ καὶ Ἑβραϊκῇ ἐκδόσει, καὶ παρὰ Ἰωσήφω, ἐν δὲ τῇ τῷ Ὀριγένει τὸ, Ἀμάν υἱὸν Ἀμαδάθ Γωραῖον. ἐν ἄλλῃ δὲ τῷ αὐτῷ ἐκδόσει. Ἀμάν Ἀμαδάθ Γωγαῖον. ἐκ τῆς δὲ ὁ Ἀμάν λέγεται Βεγαῖος, Μακεδών, Ἀγαγίτης, Ἀμαληκίτης, Γωραῖος, Γωγαῖος. τίνα ἐν αὐτοῖς τῶν ἀναγνώσεων τῶν προτιμῆσαιτο; τὴν ἐν ἣ τὸ, Ἀμαληκίτης, ὡς ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ Χαλδαικῷ ὕφει κεμένην, καὶ ὑπὸ τῷ Ἰωσήφω προβαλλομένην; ἀλλὰ διατὶ ὁ χαλκύντερος Ὀριγένης, ὁ μὴδὲ ἐν, μὴδὲ δύνω, ἀλλὰ πολλὰ, καὶ ταῦτα ἀκαμάτω διελθὼν προσοχῇ τε ἔπιμελεία Ἑβραϊκὰ τεύχη, γράφει Γωραῖος, καὶ Γωγαῖος; μᾶλλον δὲ διατὶ οἱ πρὸ αὐτῷ Ἑβδμήκοντα γεγράφασι Βεγαῖος καὶ Μακεδών; πᾶς δὲ ἡ μὲν Χαλδαικὴ ἐκδοσις τὸ, Ἀμαληκίτης, ἡ δὲ Βελγάτα, ἡ ἐκ τῆς ἑλληνίδος πολλὰ ἐν τῷ τῆς Ἑσθῆρ βιβλίῳ ἀρυσάμενη, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Καλμέτος, (ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἑσθ. προλεγομ.) εὔρε τὸ, ἐκ Φυλῆς Ἀγάγ; Ἐν τοσαύτῃ ἀπορίᾳ, καὶ ἡ πειθανὴ εἰκασία ἀναπαύει. Τὸ μὲν Γωραῖος καὶ Γωγαῖος κατὰ μόνα τὰ γ, καὶ ρ φοιρεῖα τὰ χεδὸν ὁμοία ἀλλήλων διαφέρει. τὸ δὲ Βεγαῖος καὶ τὸ Γωγαῖος ἔπ' ἀνὰ ἀπ' ἀλλήλων διεσέκατον. πειθανὸν ἐν δοκεῖ, ὅτι τὸ μὲν τῷ Ὀριγένει πρωτότυπον ἔγραφε Βεγαῖος, τῶν δὲ μεταγενεσάντων αὐτὸ τινὲς μὲν ἔγραψαν Γωραῖος, τινὲς δὲ Γωγαῖος. ἔτω δ' ἄρα ἔχομεν τὸν Ὀριγένειν τοῖς Ἑβδμήκοντα σύμφωνον. ὁ δὲ Ἰώσηπος, ὁ Ἀμαληκίτην τὸν Ἀμάν καλῶν, ἐκ ἀπὸ ἐκδόσεως τῆς Γέας Γραφῆς τῷτο προτίνει, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ, καθάπερ καὶ περὶ ἄλλων τῆς Γραφῆς ὑποθέσεων διαλαμβάνων, ἀφ' ἑαυτοῦ πολλὰ ἐκβάλλει. τῆς δὲ ὁ πατὴρ τῆς Βελγάτης, ὅδε αὐτοὶ ἴσασιν οἱ ταύτῃ θέλοντες ἐπεῖναι. ἄλλως τε αἱ ἐν αὐτῇ πασίδηλοι παραδρομαί, καὶ τὰ σφάλματα ἐκ ἐναρτίσθηται. Διατὶ δὲ ἀκατανόητον ἡγεῖται ὁ συγγρα-

γραφεὺς (ἐν τῷ ἐξῆς Α' ριθ. Α' ριθ. 1.) τὸ τὸν Α' μὲν εἶναι Μακεδόνα, διότι τῇ Βυλγάτῃ ἐπόμενος, ὡς ὁμολογούμενον ἐκλαμβάνει τὸ ἀδελφόν, εἶπεν τὸ, ὅτι ὁ Α' μὲν ἐκ φυλῆς Α' γὰρ ἢ Α' μαλὴ κατὰ γε, ἢ ὑποτίθεται τῆς Μακεδόνας πρὸ τῆς Φιλίππου ἢ Α' λεζάνδρου μὴ ταράττειν τῆς τῆς Περσίας Βασιλεῖς. ἀλλὰ τίνα τῶν Βασιλέων ἔταράττει ὁ προδότης, καὶ ὁποιοῦν ποτε γένους ἦ; καὶ ἐν ὀλιγορῆτον τότε ἐδόκει τὸ τῶν Μακεδόνων κράτος, ἐτάραττε δ' ἐν ὅμως τὸν Α' ρταξέρξην ὁ προδότης, ἢ ἡ προδοσία. ταῦτα ἐν περὶ τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως ἀνάγνωσιν προτιμᾶν, μηδὲν τῷ λόγῳ ἐναντίον περιέχουσιν, ἢ τὸν Βυγαῖον Α' μὲν τὸν Α' ματαῖος, Μακεδόνα λογίζεσθαι διδάσκουσιν.

Σημ. 62. Τὴν Χυθὰ, περὶ ἧς τὸ 17. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασιλειῶν ἐν ἐδ. 24. διαλαμβάνει, Cutha, Κῦθα ἢ Βυλγάτῃ γράφει. ἐντεῦθεν ὁ συγγραφεὺς παράγει τὸ Cuthéer, Κυθαῖος, ἢ τὸ Cuthéus, Κυθαῖοι. παρακατιῶν δὲ μετὰβάλλει τὸ Cuthéus, Κυθαῖοι, εἰς τὸ Chuséus, χυσαῖος. πόθεν δὲ τὴν τῆς Ἰοθῶρ θυγατέρα καλεῖ Cuschire, Κυχίτιν, ἐκ οἵδαμεν. ἢ ἡ τε τῶν Ἑβδομήκοντα ἐκδόσις, (ἐν κεφ. 12. ἐδ. 1. τῶν Α' ριθμ.) ὡσαύτως ἢ ἡ Βυλγάτῃ, Αἰθιοπίσαν αὐτὴν προσαγορεύει. ὁ δὲ Α' ββακκμ (ἐν κεφ. 3. ἐδ. 9.) κατὰ τῆς Ἑβδομήκοντα, ἢ τὴν Βυλγάταν, Σκηνώματῃ, Φησὶν, Αἰθιοπῶν, ἢ ἐκ Χυσαίων. ἐξ ὧν δὲ κατωτέρω λέγει ὁ συγγραφεὺς δῆλον, ὅτι τῆς Χυσαίων τοῖς Αἰθιοπῶσι ταυτίζει. μήτι δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς ὕφους μετέφρασε.

Εἰς τὰς Προφήτ. τὰς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ναῦ.

Σημ. 63. Ὁ συγγραφεὺς εἰς ἀπόδειξιν τῶν ὑπὲρ αὐτῆς λεγομένων περὶ τῶν τριῶν Προφητῶν, τῶν ὁρισάντων τὸν καιρὸν τῆς τῆς Μεσσίας ἐλεύσεως, παραπέμπει εἰς τὸ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς Μεσσίας συναχθῆναι ὑπὲρ αὐτῆς πόνημα. ἐκεῖ δὲ προτείνει ἀπὸ μὲν τῆς Ζαχαρίου τὸ 11. κεφάλαιον, ἢ πᾶν προσφυῶς κατὰ τὸ δοκῶν μοι ὑπομνηματίζων αὐτὸ, ὡσαύτως ἢ τὰ τῆς 2. κεφ. τῆς Α' γγαῖς ἐδάφια, εἶπεν τὸ 3. ἄχρι τῆς 10, ἐτι δὲ ἢ τὸ 1. ἐδ. τῆς 3. κεφ. τῆς Μαλαχίς, προσθεῖς ἐν τῷ τέλει τῶν ὑπομνημάτων αὐτῆς τὸδε τὸ συμπέρασμα. „Κατὰ τὸν Ζαχαρίαν, ἢ Α' γγαῖον, ἢ Μαλακίαν ὁφθῆναι εἶδει τὸν Μεσίαν, ἱσαμένον ἐτι τῆς ναῦ τῆς ὑπὸ τῆς Ἰοροβάβελ ἀναγερεθῆναι. (Τὸτο εἰκότως συνάγει) ἐκτε τῆς 9. ἐδ.

ἐδ. τῆ 2. κεφ. τῆ Α' γγαίς, ἢ ἐκ τῆ 1. ἐδ. τῆ 3. κεφ. τῆ Μα-
λαχίᾳ. „Ἐπτακαίδεκα ἄρα αἰῶνες παρήλθον ἐξ ὧν ὁ ναὶ ἔτ'
„ἔχ ὑπάρχει. Ἐπτακαίδεκα ἄρα αἰῶνες ἢ ἐπέκεινα παρήλθον ἐξ ὧ-
„ν ὁ Μεσίας ἐλήλυθε. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ συγγραφεὺς, ἡμεῖς δὲ
παραπέμπομεν τῇ ἀναγνώσει τῶν εἰς τὰ εἰρημένα κεφάλαια ὑπο-
μνημάτων τῆ μακαρίᾳ Θεοδωρίτῃ.

Σημ. 64. Πάντα μὲν ἀξιόλογα, ὅσα ἐν τῷ περὶ τῶν χαρακτήρων
τῆ Μεσίᾳ βιβλίῳ περὶ τῆ Δανιὴλ προφητείας, τῆς ἐν τῷ 9.
κεφ. ὁ συγγραφεὺς ἐξέδωκεν. ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ τῇ προκειμένη ὑ-
ποθέσει οἰκειότερα ἀσφαδὴν ἐκλεξάμεν, συνοπτικῶς ἐκτίθῃμι.
Πρὸ τὰς κοινὰς τῶν ἡμερῶν ἐβδομάδας, ἢ ἐτέρας εἶχον οἱ Ἰου-
δαῖοι, ἐβδομάδας ἐτῶν καλυμένας, ἥς ἐκάστη ἡμέρα ἔτ' ἐν ἐσὴ-
μαινε. Καὶ ἐξαριθμήσεις, φησὶν ὁ Μωϋσῆς, σεαυτῷ ἑπτὰ ἀνα-
„παύσεις ἐτῶν, ἑπτὰ ἑπτάκις· ἢ ἔσονται σοι ἑπτὰ ἐβδομάδες ἐ-
„τῶν, ἑννέα ἢ σαραντακοντὰ ἔτη. Ὅτι δὲ αἱ ἐβδομήκοντα τῆ Δα-
νιὴλ ἐβδομάδες ἐκ αὐτῶν ἐβδομάδων ἡμερῶν, ἀλλ' ἐτῶν, δηλοῦν ἐκ
τῆ μηδὲ γεγονέναι ἐν ἐβδομάσιν ἡμερῶν ἐβδομήκοντα, μηδὲ δυνα-
τὸν εἶναι γενέσθαι ὅσα ὁ Προφήτης ἐν αὐταῖς γενησόμενα προκα-
τήγγειλεν. ἔκῃν αἱ ἐβδομήκοντα τῆ Δανιὴλ ἐβδομάδες εἶναι ἔτη
τετρακόσια ἢ ἑννεήκοντα, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆ χρόνῃ κατ' ὃν ἐξε-
δόθη τὸ περὶ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ διάταγμα, ἢ τε-
λοῦντων κατὰ τὸν καιρὸν τῆ θανάτῃ τῆ Χρυσῆς ἡγεμένῃ.

Δαν. 9. 25. 8.

Δαν. 9. 25.

Τινὲς μὲν τῶν Ῥαββίνων ἀπάντησιν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Χρι-
στιανῶν προβαλλόμενα προπαρασκοιάζοντες, πολλαπλασιάζουσι τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, τὸν ὑπὸ τῶν ἐβδομήκοντα ἐβδομάδων σημαί-
νόμενον. οἱ μὲν γὰρ τέτων φασὶν, ἐκάστην τῶν ἐβδομάδων δεκάδα,
οἱ δὲ πεντηκοντάδα, οἱ δὲ ἑκατοντάδα ἐτῶν ἐμφαίναν. ἀλλ' ἀντι-
κρυσ ὁ ἐλεγχῶ. ἔ μόνον γὰρ οὐ τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἀλλ' ἔχον τοῖς
ἐβδομάδων εὐρίσκει, ἀλλ' ἀδὲ παρὰ τοῖς θύραθεν τοῖς τόντι
ποτὲ ἡκούθη. εἴτα πῶς ὁ Α' γγελῶ ἐκέλευε μὲν τῷ Δανιὴλ νοη-
σαίτε ἢ συνιέναι, ἀφ' ὧν δὲ τὰς ἐβδομάδας τῶν ἐτῶν, τὰς τῷ
Προφῆτῃ ἦλθας, περὶ ἐβδομάδων ἐλάλει ἀγνώστων αὐτῷ ἢ ἀδή-
λων, γνωστῶν δὲ μόνοις τοῖς πλάσασιν αὐτὰς Ῥαββίνοις; τινὲς δὲ
τέτων πολυμαθέστεροι, ἢ πρὸς τὸ ἀπαντῆσαιτῇ ἀντικειμένη αὐ-
τοῖς προφητεία ἰκανώτεροι, οἷον ὁ Σολομών Ἰάρεχ, ὁ Σααδίας
Γαὼν, ὁ Α' βενέζρας, ἢ ὁ Ορόβι, μὴ δυνήθentes τὸ τῆς ἀλη-
θείας προφανὲς ἀρνηθῆναι, ἔ μόνον ὡμολόγησαν, ὅτι αἱ ἐβδομά-

Δαν. 9. 23.

M m m

des

δες τῆς Δανιήλ, ἐβδομάδες τῶν ἐτῶν εἰς τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ
 ἔστι ἡ καταστροφὴ τῆς νᾶς ἢ ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς ἐπὶ Οὐρασεσσι-
 νᾶς ἢ Τίτῃ συμβᾶσαι, ἔστι πᾶσα ἡ ἀρχὴ τῆς προρρήσεως ἄχρι
 τῆς ἐννοήθητι ἢ συνες. εἰς μόνον ἀφορᾷ τὸν Μεσίαν. καὶ δὲ ἡ δύ-
 ναμις τῆς ἀληθείας ταῦτα, θεμέλια ὄντα ἢ βάσις τῆς προφη-
 τείας, ἐκ τῆς εἰσόδου αὐτῶν ἐξέλειψε, τὸ τῆς φαιδρίας ὅμως
 πνεῦμα ἐφύρειν τινὰ πρὸς τὸ τὰς συνεπείας ἐκφυγεῖν, αὐτὴς
 παρεσκεύασε. πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ ἢ τῷτο ἐπενόησαν, ἀμέλειτοι
 τὸ ἐπὶ τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν κατὰφυγεῖν, ἐν ἡ ἀναγινώσκει
 τὸ, ἐξολοθροδύσει) κρίσμα. ἀλλ' ἐν τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει ἀντὶ τῶ-
 των καὶ) τὸ, ὁ Χρῖστος ἀποκτανθήσε). παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλα,
 (ὅρα τὰς εἰς τὸ 9. κεφ. τῆς Δαν. σηκ. τῆς ἐν Φρανκε. ἐκδ. τῆς
 Γραφ.) ἐξολοθροδύσει) ἐλημμένον· παρὰ δὲ τῷ Συμμάχῳ,
 ἐκκοπήσε) Χρῖστος.

Ὁ Μερχάμ, ἔστι ὁ Ἀρδαίν, ὃν ὁ μὲν λίαν ὑποπτ-
 τὴν εὐσέβειαν, ὁ δὲ παραδοξολόγος, ἐξεβίασαν ἑαυτὰς εὐρεῖν
 τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τῆς Δανιήλ προφητείας ἐν τῷ κατὰ τῶν Ἰσ-
 δαίων διωγμῷ, τῷ ὑπὸ Ἀντιόχου τῆς Ἐπιφανῆς γενομένῳ. ἢ κα-
 τὰ τῷτο μὲν ἔτοι συμφωνῶσι, τῷ λόγῳ δὲ τῆς ἀναλογισμῶς τῶν
 προφητικῶν ἐβδομήκοντα ἐβδομάδων ἐν πολλοῖς ἀντιφύρον) ἀλλή-
 λοις· δὴλον δὲ, ὅτι τὸν διωγμὸν τῷτον πεποίηκεν ἔτι ὁ ἀσεβὴς
 Βασιλεὺς, δὴ ἐτη μετὰ τὸ ἀναιρεθῆναι ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸν Ἀρ-
 χιερέα τῶν Ἰσδαίων Οὐσίαν, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸν 168. ἐνιαυτὸν
 πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, τὴν Ἱερουσαλὴμ λεηλατήσας, ἔστι τὸν να-
 ὸν βεβηλώσας τῇ ἐν αὐτῷ τῇ εἰδῶς καθιδρύσει, ἀλλὰ πρῶτον
 μὲν ἡ προφητεία ἀναγγέλλει ἑπτὰ ἐβδομάδας, ἔστι ἐξήκοντα δύο
 ἐβδομάδας, ἢ μίαν ἐβδομάδα, ὅπερ ἐστὶν ἐβδομήκοντα ἐβδομάδας,
 ὡς ἀνωτέρω ἡ αὐτὴ προφητεία ῥητῶς φησὶν, ὡς χρόνον ὑπὸ τῆς
 Ἀγγέλου ὁριζήντα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν γενησομένων, τῶν ἢ
 λεπτομερῶς ὑπὲρ αὐτῆς περιγραφέντων. οἱ δὲ δύο εἰρημένοι ἀειδ-
 μῶσι μόνον ἐξήκοντα ἢ τρεῖς ἐβδομάδας ἐτῶν, εἰσιν ἐτη 441.
 ἄχρι τῆς τῶν γενησομένων ἐκπληρώσεως, σηρίζοντες τὴν ἰδίαν
 γνώμην ἐπὶ τῷ ῥήματι, συνεμήθησαν, τὸ μηδὲν ἕτερον σημαῖον,
 εἰμὴ τὸ ὅτι αἱ ἐβδομήκοντα ἐβδομάδες διατάχθησαν ἔστι ἀφωρεθῆ-
 σαν. β'. διαιρῶσι εἰς δύο τὸν Χρῖστον ἡγούμενον, ὃν ὁ μὲν
 ἡγούμενος, φασὶν, εἶσαι μετὰ τὰς ἑπτὰ ἐβδομάδας, ὁ δὲ ἐκκοπή-
 σε) μετὰ τὰς ἐξήκοντα δύο ἐβδομάδας. τὸναντίον δὲ φησὶν ἡ προ-
 φητεία, ἀμέλειτοι τὸ, ὅτι παρελεύσον) ἑπτὰ ἐβδομάδες, ἔστι ἐξή-
 κοντα

Δαν. 9. 25.
 27. 24.

κονα δύο εβδομάδες ἄχρι τῆς χριστῆς ἡγμενης. εἴτα, εἴπερ αἱ ἐβδομάδες αὐτῆς ἐκ ἀνάγονται πρὸς τὸν Χριστὸν ἡγόμενον, πᾶς ἄρα ἀνάγονται; πρὸς τὰ ἐπόμενα; εἴτιν πρὸς τὸ, οἰκοδομηθῆτεται πλατεία καὶ τεῖχος; ἀλλὰ τὰτα καμένε εὐρεθῆτεται ὁ Ἀγγελοῦ λέγων, ὅτι 434. ἐτη καὶ ἀναλωθῆτονται εἰς οἰκοδομὴν τῆς πλατείας καὶ τῆς τεύχους τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπερ ἔ μόνον μακρὰν πάσης παιδανότητος, ἀλλὰ καὶ τῇ ἰσορίᾳ ἀντίξεν. γ. ἡ προόρρησις ἔ περὶ ἀπλῆς βεβηλώσεως λαλεῖ, ἀλλὰ περὶ τελείας καὶ ἀσροφῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀγίας. τῆτο γὰρ σημαίνει τὸ, διαφθερεῖ, πολλῶ δὲ μάλον τὸ ἐβραϊκὸν Ἰα σ χ ι θ, ὅπερ ὁ Μωϋσῆς τρις ἐχρήσατο (Γεν. 13. 10, καὶ 18. 28, καὶ 19. 25.) λαλῶν περὶ τῆς τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων ὀλοχερῆς καὶ ἀσροφῆς. προσίτεται δὲ τῇ καὶ ἀσροφῇ καὶ ἐρήμωσις ἕως τῆς συντελείας. τί δὲ σημαίνει ἡ συντέλεια δῆλον ἔκτε τῆς 58. Γαλμα, (ἐδ. 13.) ὅ ἐκ τῆς Ἑσδρα, (κ. 9. ἐδ. 14.) ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐκ τῆς Ἱερειμίας. (κ. 48. ἐδ. 28.) ὁ τῆς προφῆτης ἐν Δανιὴλ λόγος ἔκ ἐστι περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς βεβηλώσεως τῆς ἐν αὐτῇ ναὸς τῆς ὑπὸ Ἀντίοχου τῆς Ἐπιφανὸς γενομένης. ἔτ' ὅ δ' ἀσεβῆς ἐδὲ τὴν πόλιν κατέσρεψεν, ἐδὲ τὸν ναὸν, ἐδὲ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐφ' ὃ τὸ τῆς Διὸς εἶδωλον ἐπέθηκε. καὶ ὅποσαι δὲ ἦσαν αἱ τοιαῦται συμφοραὶ, μετ' ἔ πολὺ τέλ' οὐχ οὐσαι, ὡς ἐκ τῆς πρώτης κεφ. τῆς 1. βιβλίας τῶν Μακκαβαίων δῆλον, ἔ παρετάθησαν ἕως τῆς συντελείας.

Οἱ δύο προεξηρημένοι. καὶ ὀλίγοι τινὲς τῶν τῶτων φρονήματα ὁπαδοὶ ἠπατήθησαν, ἰδόντες ἐν τῷ 7, καὶ 8, καὶ 11, καὶ 12, τῆς Δανιὴλ κεφαλαίῳ προλεγόμενας ὑπ' αὐτῆς συμφορὰς ὁμοίας ταῖς ἐν τῷ 9, καὶ μὴ σημειώσαντες, ἐδὲ τὸ ὅτι, ἐκεῖνας μὲν προσηλῶς ἀποφαινόμενοι ὁ Προφῆτης, καὶ αὐτὸν διορίζει τῆς διαρκείας αὐτῶν τὸν καιρὸν, περὶ δὲ τῶτων φησὶ, ὅ ἕως τῆς συντελείας καιρῶς, συντέλεια δοθήσεταί ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. Οὐδὲ τὸ, ὅτι ἐκεῖναι διαφέρουσι τῶτων τῷ λόγῳ τῆς ἐννοίας, καθάπερ καὶ τῷ τῆς ἐκδόσεως. τῶν μὲν γὰρ ἀρχομένων ἀπὸ τῆς δεκάτης κεφαλαίς, ὅ ἐν τῷ δωδεκάτῳ ληγῶν, ἡ προόρρησις ἐξεδῶθη ἐν ἑταί τρίτῳ τῆς Βασιλείας Κύρου, τῶν δὲ ἐν τῷ ἐνάτῳ κεφαλαίῳ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτ' τῆς Βασιλείας Δαρείου τῆς Μῆδ'· ἐδὲ τὸ, ὅτι εἴπερ καὶ αὐταὶ πρόσκαιροι ἦσαν ὡς περ ἐκεῖναι, ὁ Ἀγγελοῦ ὁ τὸν Δανιὴλ ἐλθὼν παραμυθίσασθαι (κεφ. 9.) ἔκ ἂν ἐσιώπῃ τὸ τῶτων πρόσκαιρον, ἀλλ' ἐδήλωσεν αὐτὸ τὸ τῶν κακῶν τέλ', καθάπερ δὲ δῆλωται αὐτῷ καὶ τὸ ἐκεῖνων. ἐκ τῶτων ἐν δῆλον, ὅτι οἱ ἐπιχειρήσαν-

σαντες διερμηνεύσαι τὴν τῷ Δανιὴλ περίφημον προφητείαν διὰ τῷ διωγμῷ τῷ Ἀντίοχου, τῇ θεοπνεύσω Γραφῇ ἀντιφέρονται.

Ὁμολογούμενον δὲ, ὅτι κατὰ τὴν χρονολογίαν τῶν τῆς Περσίας Βασιλέων, τὴν ὑπὸ Ἡροδότου, καὶ Διοδώρου τῷ Σικελιώτῃ, καὶ τῷ κανόνι τῷ Πτολεμαίου ἐκδοδομένην, τὸ ἑβδόμον ἐστὶ τῆς Βασιλείας τῷ Ἀρταξέρξει, προὔπηρξεν ἔτη τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἐννέα τῷ τριακοντῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ τῷ χριστιανικῷ ἔτει, ὅπερ κατὰ τὴν τῶν πλεόνων γνώμην τὸ ἐστὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῷ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὁμολογούμενον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Ἀρταξέρξης ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς Βασιλείας αὐτοῦ ἐξέδωκε διάταγμα περὶ τῆς εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων, ὅπερ καὶ μὴ ῥητῶς διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν πλατεῶν καὶ ταχυῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὕτως τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα σκεπτόμενοι, ἀμφιγνοεῖν δύναται, ὅτι οἰκίσαι καὶ περίβολον ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀνεγερθῆναι ἐπέτρεψεν ὁ Ἀρταξέρξης, τῷ Ἐσδρά μαρτυροῦντι, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνέσθεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν Βασιλέων τῶν Περσῶν δοῦναι ζωοποίησιν τῷ ὑψῶσαι αὐτοὺς τὸν οἶκον τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ ἀναστήσαι τὰ ἔρημα αὐτοῦ, καὶ τῷ δοῦναι ἡμῖν φραγμόν ἐν Ἰουδα καὶ Ἱερουσαλὴμ. Ἐκ δὲ τῶν βεβαιωτέρων χρονολογιῶν, τῶν ἐμπεριωτέρων τῶν Περσικῶν ὑποθέσεων ἱστορικῶν συνάγεται, ὅτι τὸ ἑβδόμον τῷ Ἀρταξέρξει ἐστὶ, ἐν ᾧ τὸ διαληφθὲν διάταγμα ἐξεδόθη, ἡρξάτο μὲν περὶ τὸ μέσον τῷ τετρακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ὀγδοῷ ἐνιαυτῷ, τῷ πρὸ τῷ χριστιανικῷ ἔτει, προὔπηρξε δὲ τῷ θανάτῳ τῷ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔτη ὀγδοήκοντα ἐννέα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις. διὸ ἀριθμώμενων τῶν ἑβδομήκοντα ἑβδομάδων ἀπὸ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁ Ἀρταξέρξης ἔδωκε τὸ διάταγμα τῷ Ἐσδρά, προκύπτει τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπεκτάνθη ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἐσχάτης ἑβδομάδος. ἀρκεῖ δὲ τούτο πρὸς ἐνδεξιν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑπὸ τῷ Δανιὴλ προφητούμενων. καὶ ἴδὲ χρὴ νοεῖν, ὅτι τὸ, ὃ τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος, τὸ ὃ τῇ προφητείᾳ, σημαίνει ἐπὶ ἀκριβὲς τὸ μέσον τῶν ἑπτὰ ἐτῶν. ἡ δὲ ἑβραϊκὴ λέξις χατסי. Πολλὰκις ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τῆς διαιρέσεως τῷ ὅλῳ εἰς δύο πάντῃ ἅμισα μέρη. τῇ λέξει δὲ χατסי ἐχρήσατο τὸ 3. τῶν Βασιλείων βιβλίον, δηλωσάτω δὲ τὴν διαιρέσιν τῆς τῷ Ἰσραὴλ Βασιλείας, τῆς εἰς ἅμισα διαιρεθείσης μέρη. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐκ τῆς συγγραφῆς, σὺ δὲ ὡς ἀναγνώσας μέτελθε καὶ τὸ καλὸν τῷ Θεοδώρῳ τῷ ὑπόμνημα, τὸ εἰς τὸ 9. τῷ Δανιὴλ κεφάλαιον.

Ἐσδρ. 7.

Ἐσδρ. 9. 9.

Δαν. 9. 23.

3. Βιβλ. 16. 21.

Συμ.

Σημ. 65. Ἐν κεφ. 5. Ἀρθρ. 2. τῷ πονήματι περὶ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, τῷ κατὰ τῆς τῆς Βολτέρου βίβλου, τῆς περὶ τὴν ἰσορίαν τῆς φιλοσοφίας, ὁ συγγραφεὺς ἀπαντήσας ταῖς τῷ Πορφύριου ἐνστάσεσι, ταῖς κατὰ τῆς βίβλου τῷ Δανιὴλ, προσίθῃσι τάδε· Τὸ μὲν ἢ πέραν τῷ δεόντι πρὸς ἀπάντησιν τῶν τῷ Πορφύριου ἐνστάσεων· τίς δὲ ἐκ ἂν θαυμάσειν, ὁρῶν ἐν ταῖς κατ' ἡμᾶς ἡμέραις ἄνδρα, χειριανὸν τὸ ὄνομα, δι' αὐτοῦ μόνον περὶ τῷ ὅτι αἱ τῷ Δανιὴλ προφητεῖαι, ἐκ ἐσὶ τῷ Δανιὴλ, ἢ ταῦτα τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ἰδίῳ σώματι ἀνακηρύξαντες, τὸν Δανιὴλ τῶν πατέρων; ἀλλ' εἰς τί καὶ τῶν νεανιεύματα τῷ αὐτῷ δάδης τότε ἀνθρώπων; εἰς τὸ προτέναι τινὰς ἐνστάσεις, ἢ κατὰ τῆς βίβλου τῷ Δανιὴλ, ἀλλὰ κατὰ τῆς διηγήσεως τῷ Ἰωσήφ, βεβαίοντες, ὅτι τῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπελθόντι παρέστησαν αἱ τῷ Δανιὴλ προφητεῖαι, ὥστε ἂν μὴ ἦν ἀποδεγμένον, ἢ ἀντὶ τῷ ἔργῳ τότε τῶν προφητειῶν τῶν τῶν τῷ κύρι.

Ἰδόμεν δὲ τί κατὰ τῆς τῷ Ἰωσήφ διηγήσεως ἀντιπροτέναι ἔστι ὁ ἰσορικός φιλόσοφος. Ἰδὲ ἡ ἀξιολογώτερα τῶν ἐαυτοῦ ἐνστάσεων· Ὁ Ἀλεξάνδρος μετὰ τὴν τῆς Τύρου πολιορκίαν, ἀνάγκην ἔχων τάχιστα καὶ ἀναγκασθεῖσαι τῷ Πηλῶν, ἔδραμε ταχέως προκαταλαβάν τὴν Γάζαν, ἐν δὲ ἡμέραις ἑπτὰ ἦλθεν ἀπὸ τῆς Γάζης εἰς τὸ Πηλῶν. Παρασιωπῆσαι μὲν ἐγὼ ὁ φιλόσοφος τὴν διήγησιν τῷ Ἀλεξάνδρῳ διατελεῖν ἐν τῇ Γάζῃ, τῇ ἀπεχῶσιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἑκοσί, ἢ ἑκοσιπέντε λέγας, παραστῆσαι δὲ ὡς ἄτοπον ἢ γελοιώδες ἐκείνο, ὅπερ αὐτῷ μὲν ἔφη, τὸν Ἰωσήφον δὲ ἀρεκέναι φησὶν, ἔστιν τὸ, ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρος μετὰ τὴν τῆς Τύρου πολιορκίαν ἀποστὰς τῆς ὁδοῦ πύντε, ἢ ἐξ ἡμερῶν διάσημα, ἦλθεν ἰδεῖν τὴν Ἱερουσαλὴμ.

Ἠλπίζον, ὅτι ὁ ἐπίτηδες ὁλόκληρον συγγάφας κεφάλαιον κατὰ τῷ ψεύδει Ἰωσήφ τῷ Φλαβίῳ, καὶ ἐν τῷ κεφαλαιῷ τῷ αἰχμυρῶν ψευδοῦναι περὶ πασιδῶν πραγμάτων, ἐστὶν ἄρα ἀληθὲς τὸ, ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρος ἀπὸ τῆς Τύρου εἰς τὴν Γάζαν ἐρχόμενος, ἐκ ἡδύνατο διελθεῖν διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, μὴ ἀποστὰς τῆς ὁδοῦ πύντε ἢ ἐξ ἡμερῶν διάσημα; ἢ κατ' εὐθέαν ὁδοῦ ἀπὸ τῆς Τύρου εἰς τὴν Γάζαν καὶ μετὰ τῆς Ἰσπῆς ἢ τῆς Ἱερουσαλὴμ, αἰτίνες ἐκ ἀπέχουσιν ἀλλήλων, ἐμὴ κατὰ μίας μεγάλης ἡμέρας ὁδοπορίαν, ἐπομένως ὁ Ἀλεξάνδρος μέλλων ἀναγκάως διελθεῖν τὴν

τὴν μετὰ τούτων γῆν, ἔκ ἀπέστη τῆς οἰκῆς, ἢ τὸ πλεονάζον οὖν ἡμέρας, ἵνα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ κατ'ἀντήσῃ, ἔκ ἀπλῶς πρὸς τὸ ἰδεῖν αὐτήν, ὡς αὐτὸς φησὶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ οἰκωθῆναι καὶ τῇ οἰκοποιίᾳ αὐτῇ ἀξιολογόντινα τόπον, δυνάμενον παρακλῆσαι τὴν διὰ ξηραῶς κοινωνίαν, τὴν μετὰ τῆς Συρίας, ἧς κύριος ἤδη ἐγεγόνει. Ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἣν κτήσασθαι ἐμελέετο, ἄχρι τούτου οὖν οὐδὲν συνορῶν ἄτοπον ἐν τῇ τῷ Ἀλέξανδρου διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ διελεύσει.

Ἰδὼς ἡ ἑτέρα οὖν τῷ αὐτῷ ἐνστάσας. α. ὁ Ἰωσήπος καλεῖ Ἰάδδον τὸν Ἀρχιερεῖα, τὸν ὑποδεξάμενον τὸν Ἀλέξανδρον. ἀλλ' ὑπῆρξεν ἁράγε ποτὲ ἱερεὺς Ἑβραῖος ἔχων ὄνομα λήγον ἐἰς ος; β. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγνώρισε τὸ τῷ Θεῷ ὄνομα, τὸ ἐν τῇ κινδάρει τῷ Ἀρχιερεῖς Ἑβραϊστὶ ἐγγεγλυμμένον.

Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ Ἰωσήπος ἐλλήνισι συγγραφέων, τὴν τῷ Ἑβραϊκῷ ὀνόματος Ἰαδδ, ἢ Ἰεδοάχ κατάληξιν μεταβαλεῖν ἠδύνατο εἰς ος; Τῶν δὲ Ἑβραϊκῶν, ἢ χαλδαϊκῶν, ἢ φοινίκων χαρακτήρων, τῶν ἐν τῇ τῷ Ἀρχιερεῖς κινδάρει ἐγγεγλυμμένων, οὐδὲν θαυμαστόν, εἴπερ γνωσόντινα εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ ἐκ πρώτης ἡλικίας σκοπήσας τὴν Ἀσίαν κατ'ὕποτάξαι, ἡ τὸν Ἀριστοτέλη διδάσκαλον ἐχρηκώς, τὸν τὰς ἐπαρχίας ταύτας περιελθόντα ἐπὶ τῷ μεταχεῖν τῆς ἀνατολικῆς παιδείας, οἱ δὲ ἐπὶ τὰ μῆνες, καὶ ὅς ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ τῆς Τύρου πολιορκίᾳ διέτριψεν εὐκαιρίαν αὐτῷ παρέχον πλείονα τῆς τῇ εὐφυΐᾳ αὐτῷ ἀναγκαίας, εἰς τὸ γινῶναι τὰ τῶν ὑπὸ αὐτῷ πολεμικῶν ἡδὴ, καίτινας κτήσασθαι εἰρήσεις τῆς τε διαλέκτου ἡ τῶν ἐν χρήσει αὐτοῖς σοικείων.

Ταύταις ταῖς τῷ συγγραφῆως ἀπαντήσεσι πρόωδες ἡ τὰς ἐξῆς. α. Ὁ Ἰωσήπος πάντα τὰ κύρια Ἑβραϊκὰ ὀνόματα ἐξελλήνισεν, ὡς δῆλον παντὶ τῷ τὴν ἐλληνικὴν αὐτῷ βίβλον μετερχομένῳ. ἐξ ὧν οὖν ὁ τὸν ἑλληνα λόγον εἰδέναι ἐπαγγελλόμενος Βολτέρος. περὶ τῆς καταλήξεως τῆς Ἰάδδος, προβάλλει, ἐμφαίνει ἑαυτὸν μηδέποτε ἑωρακότα τὸ τῷ Ἰωσήφῳ ἐλληνικὸν ὄνομα. β. Ὁ Ἰωσήπος μηδὲ γνόντα παρίστη τὸν Ἀλέξανδρον, μηδὲ ἀναγνόντα τὰ ἐν τῇ κινδάρει τῷ Ἀρχιερεῖς γεγραμμένα. Ἰδὼς τὰ τῷ ῥήματα. γ. Ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος ἐτι πῶρ' ὄντων ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν ταῖς λουκαῖς ἐδόθησι, τὸν δὲ Ἀρχιερεῖα ἐν τῇ βακινθίνῃ ἢ διαχρύσω σολῇ, ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κινδάρην, ἢ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἑλκυσμα, ἐν ᾧ τὸ τῷ Θεῷ ἐγγεγραπτό ὄνομα, προσελθὼν μόνος, προσεκύνησε τὸ ὄνομα, ἢ τὸν Ἀρχιερεῖα πρῶτος ἡσάσασατο. Τὸ

ἐν τὸν Ἀλέξανδρον ἰδεῖν πόρρωθεν τὸν Ἀρχιερέα, ἢ τὸ προσκυνῆσαι τὸ ὄνομα, ὡς ὁ Ἰωσήπος περιγράφει, ἐδόλως σημαίνει γινώσκειν χαρακτήρων ἢ διαλέκτων. καὶ γὰρ ταῦτα ἠγνόει ὁ Ἀλέξανδρος, ἠδύνατο ὅμως εἰδέναι ὑπότινος ἀκέσας, ὅτι τοῖς ἐν τῷ ἐλάσματι σιχειοῖς τὸ τῷ Θεῷ ὄνομα ἐγγράπτο. Ἀΰσον νῦν ἢ τὰ ὑπὸ τῷ συγγραφέως μετὰ τὰς ἀπαντήσεως αὐτῷ προτιθέμενα.

Ἐπιθυμητὴ τυχὸν ἄλλη τις μαρτυρία ἰχυροτέρα τῆς τῷ Ἰωσήπῳ περὶ βεβαίωσιν τῆς τῷ Θεῷ ὀπτασίας, τῆς ὑπὸ τῷ Ἀλέξανδρῳ ὁραθείσης. ὁμολογῶ γὰρ, ὅτι εὑρον ἐν τῷ δε τῷ τῷ Ἰωσήπῳ διηγήματι περιστάσεις τινάς, ἐκφυγύσας μὲν τὴν τῷ Βολτέρῳ ἐπὶ κρίσιν, παραχύσας δὲ μοι ὑποψίαν περὶ τῷ ὅτι τὸ διηγήμα, ἀληθὲς ὢν κατὰ τὰ ἱστώδες τῷ πράγματι, ἔκ ἔχει τὸ ἀκριβές. τῇ αὐτῇ δὲ εἰλικρινεῖα ὁμολογῶ, ὅτι ἔδαμῃ ἐν τῇ βίβλῳ τῷ Ἰωσήπῳ συνήντησα τὸ ὑπὸ τῷ Βολτέρῳ (ἐν κεφ. 46. τῆς περὶ τὴν ἱστορ. φιφ.) ἐν τῷ σώματι τῷ Ἰωσήπῳ τιθέμενον, εἶπεν τὸ, ὅτι ὁ Ἰάδδος κολακεύων τὸν Ἀλέξανδρον, εἶρη, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξελέξατο, ἵνα ἀφέλῃ ἀπὸ τῷ ἀγαπητῷ αὐτῷ λαῷ πᾶσαν ἐλπίδα τῷ βασιλεύειν ἐπὶ τῆς ἐπηγγελμένης γῆς, κατὰπερ' ἄλλοτε ἐξελέξατο τὸν Ναβυχοδονόσορ ἢ τὸν Κύρον, ὧν ἕτερος μετὰ τὸν ἕτερον τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν ἐκτήσατο.

Σημ. 66. Ἰδὲ τὰ τῷ Ἰωσήπῳ ῥήματα, τὰ ἐν τῷ 1. κατὰ Ἀπίωνος βιβλίῳ. (σελ. 1036. τῆς ἐν Κολον. ἐκδ.) Ἰδὼν δὲ μόνα περὶ τοῖς εἰκοσι βιβλία, τῷ παντὸς ἔχοντα χρόνον τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως πεπιστώμενα, ἢ τῶν πέντε μὲν ἐστὶ Μωϋσέως, αἱ τὰς γινόμενης περιέχει, ἢ τὴν ἀπ' ἀνθρωπογονίας παράδοσιν μέχρι τῆς αὐτῆς τελευτῆς. ὁ δὲ χρόνος ἀπολείπει τριχιλίων ὀλίγων ἐτῶν, ἀπὸ δὲ τῆς Μωϋσέως τελευτῆς, μέχρι τῆς Ἀρταξέρξεως τῆς μετὰ Ξέρξην Περσῶν Βασιλέως ἀρχῆς, οἱ μετὰ Μωϋσὴν Προφῆτῃ τὰ κατ' αὐτὸς πραχθέντα συνέγραψαν, ἐν τρισὶ ἢ δέκα βιβλίοις. αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες ὕμνος εἰς τὸν Θεόν, ἢ τοῖς ἀνθρώποις υποθήκας τῷ βίῳ περιέχουσιν· ἀπὸ δὲ Ἀρταξέρξεως μέχρι τῆς κατ' ἡμᾶς χρόνος γέγραπται μὲν ἕκαστα, πίστεως δὲ ἔκ ὁμοίας ἡξίω τοῖς πρὸ ἑαυτῶν διὰ τὸ μὴ γινώσκειν τὴν τῶν Προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν.

Σημ. 67. Προβάλλω τὴν ἀπάντησιν, δὲ ἥς αὐτῷ ὁ Βολτέρος τῇ ὑπ' αὐτῷ προτεθείσῃ ἐνστάσει τάχα ἀπαντᾷ, ὅπως ἂν καταγελάσωσι πλεί-

ΤΕΣ

τες αὶ ἐχέφρονες αὐτῶν τε, καὶ τῶν παιδαριωδῶν αὐτῶν ληρημάτων.
 „Ἀποκρίνον”, φησὶν· Οὐκ ἐρρέθη ῥητῶς, ὅτι ὁ Δανιὴλ εὐνε-
 „χίδη, ἀλλὰ μόνον, ὅτι παρεδόθη τῇ τῷ Ἀρχιδυνάχῃ Ἀσφε-
 „νεζ διοικήσει, πάντῃ δὲ περὶ τὸν εἶκον, ὅτι ὁ Δανιὴλ εὐνεχίδη
 „κατὰ τὸ πᾶν οἱ αἰχμάλωτοι, οἱ περὶ ὑπηρεσίαν τῷ κοιτῶ-
 „νος τῷ Βασιλέως διατηρούμενοι. ἀλλὰ τελευταῖον ἴσως διέταγῃ ἐν
 „ἄλλοις ὑπεργήμασι. καὶ ὅτι οἱ Μποσανζίδαι ἐν τῇ γυναικωνίτιδι
 „τῷ μεγάλῃ Τέρκῃ ἐκ εἰσὶν εὐνεχισμένοι. παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὁ
 „εὐνεχος ἢ δύναι εἶναι ἱερεὺς. ὅτι ἢ δύναιται
 „εἶναι Προφήτης. τὸναντίον δὲ, ὅσα μᾶλλον ἐλεύθερός ἐστι τῆς
 „γεώδους μοίρας, ἢς ἡμεῖς μετέχομεν, τοσάτω οἰκεώτερός ἐστι τῇ
 „ἐπεραινῷ. Διὰ τούτων, καὶ τῶν τοιούτων τὰ ἱερά παύων, ἡπάτη-
 σέτε καὶ ἀπατᾷ τὴν κέφην καὶ εὐρίπισον νεότητα.

Σημ. 68. Περὶ τῶν τεσσάρων Βασιλεῶν ὁ συγγραφεὺς (ἐν β. 2.
 κ. 4. τῶν χαρακτ. τῷ Μεσίς) συνωδὰ φέγγεται τῷ μακαρίῳ
 Θεοδώρῳ, ἀμέλειται πρώτῃ τῶν εἶναι τὴν τῷ Ναβουχοδονό-
 σορ Βασιλέως Ἀσσυρίων, εἶτα Βαβυλωνίων, τὴν καὶ ῥητῶς ὑπὸ
 τῷ Δανιὴλ ὀνομαδεῖσθαι, δεύτεραν τὴν τῷ Κύρῃ Βασιλέως Περ-
 σῶν, τρίτην τὴν τῷ Ἀλεξάνδρῃ Βασιλέως Μακεδόνων, καὶ τετάρ-
 την τὴν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἣν ἐγεννήθη ὁ προφητοδόμος αἰώνιος
 Βασιλεὺς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὃς τῆς Βασιλείας ἐκ ἑσῆς
 τέλος.

ἱεζ. 28. 3.

Σημ. 69. Ὁ Ἰεζεκιὴλ κατὰ μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἐκδοσιν φησὶ· „Μὴ
 „σοφώτερος εἶ σὺ τῷ Δανιὴλ; σοφοὶ ἐκ ἐπαίδευσάν σε τῇ ἐπισή-
 „μῃ αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὴν Βελγίαν· Ecce sapientior es tu Da-
 „niele: Omne secretum non est absconditum a te. ὅπερ ἐστὶν,
 ἰδὲ σοφώτερος εἶ σὺ τῷ Δανιὴλ· πᾶν ἀπόκρυφον ἐκ ἀπεκρύβη
 ἀπὸ σοῦ. Κατὰ δὲ τὸ ἑβραϊκὸν ὕφος, (παρὰ Καλμ. ἐν τῷ 28. τῷ
 ἱεζ. κεφ.) Πᾶν ἀπόκρυφον ἐκ ἀπεκρύψαν σοι. Μόλις δὲ νοή-
 σαι ἂν τις, ὅτι ὁ Ἰεζεκιὴλ διὰ τῶν δε τῶν ῥημάτων λαλεῖ περὶ
 τῶν ἀποκαλυφθέντων τῷ Δανιὴλ μυστηρίων.

Σημ. 70. Καὶ τέλος μισανθρωπίας, (ὁ Ἡράκλειτος) καὶ ἐκπατή-
 σαι ἐν τοῖς ὄρεσι διητᾶτα, πόας σιτάμενος καὶ βοτάνας. „καὶ μόντοι
 „καὶ διὰ τῷ περιτραπείς εἰς ὕδρον, κατήλθον εἰς ἄστυ· καὶ τῶν
 „ἱατρῶν αἰνιγματωδῶς ἐπυνθάνετο, εἰ δύναιτο, ἐξ ἐπομβρίας
 „αὐχμὸν

αὐχμὸν ποιῆσαι. Ταῦτα Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐν β'. 9. περὶ Ἡρακλείτου. ἔξ ὧν δῆλον, ὅτι ὁ Ἡράκλειτος ἐκ ἐπαχύνθη, ἀλλ' εἰς ὕδρον περιετράπη.

Σημ. 71. Κατὰ τὴν τῷ Ξενοφῶντι δῆγησιν τῇ Ἰθά συνάδει Γραφῇ; ἢ δῆλον. ὅτι καὶ ὁ Ξενοφών. ἐν βιβλ. 7. τῆς τῷ Κύρου παιδείας, ἐμφαίνει τὸν Κυζάρην, εἶπεν τὸν παρὰ τῷ Δανιὴλ Δαρεῖον τὸν Μήδον, τῇ τῷ Κύρου συμμαχίᾳ τῆς Βαβυλωνος κρατήσαντα, καὶ Βασιλέα τῶν Ἀσυρίων ἀνακηρυχθέντα, τῷ τότε Βασιλέως (Βαλτάσαρ ἢ Ναβυχοδονόσορ) τῶν Ἀσυρίων ἀλωθέντος, καὶ ἑαυτὸν ἀκινάκη ἀποκτείναντος.

Δαν. 5. 31.

Σημ. 72. Πῶς ἡδύνατο ἐκπληρωθῆναι δηλοποιεῖ ὁ Ὀριγένης, λέγων. „Ἀλλὰ φῆς. πῶς περὶ θανάτου ἔκρινον ἐν αἰχμαλωσίᾳ τυγχανόντες; Καὶ μετ' ὀλίγα. Λεκτέον δὲ, ὅτι ὕδεν παράδοξον, μετὰ γάτων ἐν ὧν ὑποχερίων γενομένων, πρὸς Βασιλέως συγκεχωρηθῆναι τοῖς οἰκέοις νόμοις χρῆσθαι τῆς αἰχμαλώτης, καὶ τοῖς δικαστηρίοις. καὶ νῦν γὰρ Ῥωμαίων βασιλοῦντων, καὶ Ἰσραίων τὸ διδραχμηὸν αὐτοῖς τελόντων, ὅσα συγχωρῶνται Καίσαρι ὁ ἐνάρχης παρ' αὐτοῖς εὔνα, ὡς μηδὲν διαφέρειν βασιλεύοντι τῷ ἔθνει, ἥσμεν οἱ πεπεραμένοι. γίνεται δὲ καὶ κριτήρια λεληθότως κατὰ τὸν νόμον, καὶ καταδικάζονται τινες τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ, ὅτε μετὰ τῆς πάντη εἰς τὸτο παρήσας, ὅτε μετὰ τῷ λανθάνει τὸν βασιλεύοντα, καὶ τὸτο ἐν τῇ χώρᾳ τῷ ἔθνει πολὺν διατρίψαντες χρόνον μεμαθήκαρον καὶ πεπληροφορήμεθα. καίτοιγε ὑπὸ Ῥωμαίοις δύω φυλαὶ μόναι εἶναι ἰσθρηνται, ἥτε Ἰβδα, καὶ Βενιαμίν, ἔστω δὲ καὶ Ασβίτικη. ὁ δὲ παρὰ τὸν λαὸν Ἰβδα, Ἰσραὴλ, δέκα ἦσαν φυλαὶ καὶ εἰκὸς ἀρκεδόντας τῆς Ἀσυρίας τῷ ὑποχερίῳ αὐτὸς ἔχων, ἐπιτετραφέναι αὐτοῖς τὰ οἰκέα δικαστήρια.

Ὀριγ. ἐπιστ. πρὸς Ἀφρικ.

Εἰς τὰς Προφῆτ. τὰς ἐν τῇ καταστροφῇ τῷ ναῷ.

Σημ. 73. Ἐπενόησε δὲ καὶ τῷ Κρόνῳ παράσημα Βασιλέας, ὁμοῦς τέσσαρα ἐκ τῶν ἐμπροσθίων καὶ τῶν ὀπίσθιων μερῶν. δύω δὲ ἡσυχῇ κινούντα, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων πτερὰ τέσσαρα. δύω μὲν ὡς ἰπτάμενα, δύω δὲ ὡς ὑφεμένα. τὸ δὲ σύμβολον ἦν, ἐπεὶ δὲ Κρόνῳ κοιμῶμεν ἔβλεπε, καὶ ἐρηγορῶς ἐκοιμάτο. καὶ ἐπὶ τῶν πτερῶν ὁμοίως, ὅτι ἀναπνύμεν ἰπτατο, καὶ ἰπτάμεν ἀνεπαύετο. τοῖς δὲ λοιποῖς Θεοῖς δύω ἐκάστω πτερῶμα ἐπὶ τῶν ὤμων, ὡς ὅτι δὴ συ-

Non

πν.

„νίπταντο τῷ Κρόνῳ. καὶ αὐτῷ δὲ πάλιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πτερὰ
 ὄντω. ἐν ἐπὶ τῇ ἡγεμονικωτάτῃ νῦν. καὶ ἐν ἐπὶ τῆς αἰοδήσεως. Ταῦ-
 τα ὁ Σαγχανιάδων ἐν τῷ εἰρημένῳ ὑπὸ τῆς συγγραφῆς ἀποσπασ-
 ματι. τῷ ἐν τῷ τέλει τῆς 1. βιβλίου τῆς Εὐαγγελ. Προπαρ. τῆς
 Εὐσεβίου.

Σημ. 74. Τετράκις αἱ τοιαῦται ἐπιστολαὶ ἐξεδόθησαν. τὴν τετάρ-
 την τῶν ἐκδόσεων, (τὴν ἐν Παρίσι. ἔτ. 1776.) ἀνὰ χειρὰς ἔχω,
 ἐντρίσι τέχεσιν, ὀκνημορίοις τὸ μέγεθος διανεμηθείσαν, ἥς ἐπι-
 γραφὴ. „Επιστολαὶ Ἰσδαίων τινῶν Γερμανῶν τε καὶ Λεχῶν πρὸς
 „τὸν κύριον Βολτέρον. Περιέχουσι δὲ αὐταὶ πάνυ ἀξιολόγως κατὰ
 διαφόρων τῶν ἀπίστων τῶν πονημάτων ἀπαντήσεις; δι' ὧν ὁ σοφὸς
 τέτων συγγραφεὺς, ὅς τις ποτ' ἂν εἴη, ἀδηλῶς ἰδὼν, τὴν ἀμάθειαν,
 τὸ ψεῦδος, τὰς παραλογισμούς, καὶ τὰς ἀντιφάσεις αὐτῆς ἄριστα ἐ-
 πιτηδεότατα ἐξελέγχων, θριαμβεῦει καὶ κατακωμῶδῃ τὴν τῶν
 ἀναίχουντον θρασυτήτα, καὶ τεχνουργίαν. ἀγνοεῖν δὲ ἔοικεν ὁ τάλας
 ὁ Βολτέρος, ἢ ἀγνοίαν ὑποκρίνῃ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας,
 τῆς γνώσεως καὶ αὐτοῖς τοῖς μικρὰν τινα γνώσιν τῶν θείων Γραφῶν
 κεκτημένοις. „τίς ἰδὼν τῶν ἀγνοεῖ, ὅτι τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ
 δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ; ὅμως μέντοι ἔστ' ὃ καυχώμενος διερμηνεύ-
 σαι τελουταῖον τὴν θείαν Γραφήν, τὰς τῆς Ἰεζεκιήλ ὁράσεις κατὰ
 τὸ γράμμα ἐκλαβὼν, ἑαυτὸν τε ἀπέκτενε, καὶ τὰς ἀμαθεῖς τὰς
 αὐτὸν θαυμάζοντας ἀποκτείνει ἐαυθόδασεν. ἰδὼν ἐν πῶς ταῖς ἀναι-
 χυντίαις αὐτῆς ἀπαντῶσιν οἱ προεφημέριοι Ἑβραῖοι διὰ τῆς ἐν τῷ
 ὁδοτέρῳ τεύχει ἑκτῆς αὐτῶν ἐπιστολῆς.

Διὰ τῶν δύο πορνῶν ὁ Ἰεζεκιήλ τὴν Σαμάρειαν σημαίνει, ἐ-
 τὴν Ἰερουσαλήμ, τὰς εἰδωλολάτριάς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἴτε δι' ἀ-
 προσεξίαν, εἴτε πρὸς ἡδονὴν τῶν ἀναγνωσκόντων σε, παρατίθης
 αὐτοῖς τὰς τῆς Προφήτου ὁράσεις ὡς πράγματα ὑφ' ὁπότε. „Ὁ Ἰε-
 „ζεκιήλ, λέγεις, ἐοίκατο τὸ παρασαθεῖν αὐτῷ δερμάτινον τεύχος,
 „κοιμάται ἐπὶ μὲν τὸ ἄρισερόν αὐτῆς πλοῦρόν τριακοσίας καὶ ἐννεή-
 „κοντα ἡμέρας, ἐπὶ δὲ τὸ δεξιὸν ἡμέρας τεσσαράκοντα, τὰ τῆς
 „αἰχμαλωσίας ἐτη σημαίνων. ἐπιφορτίζεται ἀλύσεις, τὰς τῆς λαῶν
 „ἐμφανίσας, καλύπτει κόπρῳ τὸν ἄρτον αὐτῆς, κτ.

Ὁ Ἰεζεκιήλ ἐοίκατο τὸ δερμάτινον τεύχος, κτ. Οὐδαμῶς, κύ-
 ριε. Ὁ Ἰεζεκιήλ οὐκ ἔφαγε τὸ δερμάτινον τεύχος, τῷτο ἰδὼν τὸ
 τεύχος ἐπὶ πράγματι, ἀλλ' ἐν ὁράσει αὐτῷ παρετέθη. εἰ δὲ μικρόν
 τι προσέσχες, ἑώρακας ἂν, ὅτι τὸ τῆς Ἰεζεκιήλ κεφάλαιον, ἐξ ὧν
 ταῦ-

ταῦτ' ἔληφθῃ, ἄρχεται μὲν ἔτι. Ὁρασις τῆς δόξης τῆς Θεᾶς, (ἡ ἔλθῃν. μετάφρ. αὐτὴ ἡ ὁρασις ὁμοιωμάτων δόξης Κυρίᾳ) ἀκολούθῃ δὲ ἔτι. „Καὶ ἶδον, καὶ ἰδὼν χεὶρ ἐκτεταμένη πρὸς με, καὶ ἐν αὐτῇ κεφαλὴ βιβλίου, καὶ ἀνείλισεν αὐτὴν ἐνώπιόν μου, καὶ εἶπε τὸ πνεῦμα πρὸς με. ἢ ἄνθρωπος κατάφαγε τὴν κεφαλίδαν ταύτην. Καὶ ἔφαγον αὐτὴν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σώματί μου ὡς μέλι γλυκάζον. Πιστεύεις σὺ, κύριε, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔφαγε πραγματικῶς τὸ τεῦχος, περὶ ὃ διαλαμβάνει ἡ ἀποκάλυψις αὐτῆς; τὸ ἕτερον τῶν διεξηγημένων τὸ ἕτερον. πῶς, χριστιανὸν δεδιδαγμένον, ὡςπερ σὺ, ἐκλαμβάνει τὰς ἀλληγορίας, καὶ τὰς ὁράσεις κατὰ τὸ γράμμα; σὺ, ὡς δοκεῖ, γελαῖν θελες, τῷ ἔντι δὲ νόσιμος ὁ γέλως σου.

Κοιμᾶς ἐπὶ μὲν τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς πλοῦρον, κτ. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀκολουθία τῆς λόγῃ Ἰεζεκιὴλ δέννυσι, κύριε, ὅτι ταῦτ' αὐτῇ γεγονόσιν ὃ πράγματι, ἀλλ' ὁράματι. Καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα, καὶ ἔστημέ με ἐπὶ τὰς πόδας μου, καὶ ἐλάλησε πρὸς με, καὶ εἶπε μοι ἢ ἄνθρωπος ἐγκλείδῃσι ἐν μέσῳ τῆς οἴκου σου. Ἰδὼν δεσμοὶ, καὶ θησαυροὶ ἐν αὐτοῖς, καὶ ὃ μὴ ἐξέλθῃς ἐξ αὐτῶν. Καὶ τὴν γλῶσσαν σου συνθήσω τῷ λάρυγγί σου. ... Σὺ κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλοῦρόν σου τὸ ἀριστερὸν τετρακοσίας καὶ ἐννεήκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπὶ τὸ πλοῦρόν σου τὸ δεξιόν, καὶ ἰδὼν ἐγὼ δέδωκα ἐπὶ σὲ δεσμοὺς, καὶ ὃ μὴ σφραγῇς ἀπὸ τῆς πλοῦρός σου ἕως ἂν συντελεσθῶσιν αἱ ἡμέραι τῆς συγκλεισμοῦ τῆς σῆς πατρίδος. Τὸ πνεῦμα ἦν, κύριε, ὡς ὅρας, ἐστὶ τὸ ἀναλαβὼν τὸν Προφήτην, τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ λαλῆν, καὶ δεσμεῦον, καὶ κρατῆν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ πλευρῷ. τῆτο δὲ τί ἄλλο ἀναγγέλλει, ἢ μὴ ὁρασιν. καὶ ὅχι πράγμα;

Καλύπτει κόπρῳ τὸν ἄρτον αὐτῆς. Οὐδεμία προκίπτα ἀμφιβολία περὶ τῆς ὅτι κατὰ τὴν τῆς διηγήσεως ἀκολουθίαν τὸ ἔρπον τῆτο συνημμένον ὄν τοῖς προλαβόνσιν, ὁρασίῃν. καὶ ὅποιαδήποτε δὲ ὡσιν αἱ ἐβραϊκαὶ λέξεις, αἱ ὑπὸ σὲ μετὰφερόμεναι εἰς τὰς δὲ. Καλύπτει κόπρῳ τὸν ἄρτον αὐτῆς. ἔδεν ἕτερον σημαίνουσιν ἢ μὴ τὸ ἔφεν τὸν ἄρτον αὐτῆς διὰ ξηρᾶς κόπρου πυρὸς καυθῆσης. Ἡ χρῆσις τῆς τῶν ζώων κόπρου, ἐξ ὅπως τῶν βοῶν καὶ καμήλων, κτ. κοινῶς εἴδεται ἐν ταῖς ἐνδεέσι τῆς ἀνατολῆς χώραις. οἱ δὲ κατ' ἡμᾶς περιηγηταὶ περιγράφουσι τὸ ἔρπον τῆτο σωζόμενον ἐπὶ παρὰ τοῖς Ἀραβί, τοῖς τε πλησίον τῆς Εὐφράτης, καὶ ἀλλὰ καὶ διάγουσιν. ἐφαπλῶσιν ὅτοι ἐπὶ πέτρας ταῖς λεπτὸν καὶ ἄζυμον, καλύφοντες δὲ αὐτὸ ζώων κόπρῳ, πῦρ ἐν αὐτῇ τιθέασιν, καὶ ἔτι τῇ αἰθάλῃ ταχύτατα τὸν ἄρτον ἔφουσιν. ὁμοίοντι καὶ τῇ

Nnn 2

Γαλ-

εξημένα, σιωπᾶ δὲ, ἢ μεταστέφει, ἢ ἀφαιρεῖ, ἢ προσέθησι τι-
νάς τῶν ἐν αὐτοῖς περιστάσεων. ἐξ ὧν δὲ ὁ δῆλον, ὅτι καὶ μὴ κατὰ κρά-
τος ἐπεσομίσθη τοῖς ὑπὸ τῶν ἐπιστολῶν περιεχομένοις λόγοις, κατη-
χύνθη δ' ἐν ὅμως, ἐπιγνῶς ἐν μέρει τὰς αὐτὰς παραλογίας. ἐπεὶ
δὲ ὁ συγγραφεὺς ἀποχρόντως ἀπαντᾷ ὡς τοῖς ὑπὸ αὐτῶν εἰρημένοις
ἐν τῇ τελευτῇ διερμηνεύσῃ Διαθήκῃ, περὶ τῆς ἀνθρωποφας-
γίας τῶν Ἰσδαίων, περιττὸν ἡμῖν ἔδοξε καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπι-
στολῇ τῶν Ἰσδαίων (τῇ ἐν τῷ 2 τεύχ.) ἐνταῦθα παραθεῖναι.

Εἰς τὰς πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας πρώτης Προφῆτας.

Σημ. 76. Βηθαβέν τὸ ἐβραϊκόν, ὅπερ ὁ Σύμμαχος παρὰ Θεοδο-
ρίτῳ, οἶκον ἀφείας, ἔφη. ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει κεῖται,
εἰς τὸν οἶκον Ων.

Σημ. 77. Φίλος μὲν φησι Πλάτων καὶ Σωκράτης, Φιλτάτη δὲ ἡ ἀ-
λήθεια. τῆς αἰχρότητος, περὶ ἧς ὁ λόγος πατὴρ ἔχῃ ὁ Βολτέ-
ρος, ἀλλ' ἡ Βελγάτα. ἐν μὲν 2^ῳ τῷ ἐβραϊκῷ ὕφει τῷ 2. ἐδ. τῷ 3)
κεφ. τῷ Ωσὴ κεῖται, (παρὰ Δρυσίῳ ἐν τοῖς καλεσμένοις κριτικοῖς.)
ἐμιδωσάμην αὐτήν, παρὰ δὲ τοῖς Ἑβραίοις, ἐμιδωσάμεν ἐ-
μαυτῷ, ἢ κατ' ἄλλην ἑκδοσιν, ἐμιδωσάμην αὐτὴν ἐμαυτῷ. ἡ δὲ
Βελγάτα, ὅτι οἶδα πόθεν παραλαβῆσα, φησὶν, & efodi eam
mihi, καὶ ὥρυσα αὐτὴν ἐμοί. τὸ 2^{ον} fodi, ὥρυσα, ἀπὸ τῷ fodio
τὸ ὀρύσσω, διότι ὁ Βολτέρος μὴ προχῶν τῷ Καλμέτῳ, λέγον-
τι, ὅτι τὸ fodio σημαίνει καὶ τὸ, emo, τὸ ἀγοράζω, μετέφρασε
τὸ fodi, il la creuse, ὅπερ ἐστὶν, αὐτὸς ὥρυξεν αὐτήν. τοιαύτην
δὲ τῷ fodio σημασίαν, οἶαν ὁ Καλμέτος αὐτῷ ἀπονέμει, παρ' ἐ-
δενὶ τῶν λεξικῶν εὕρομεν.

Σημ. 78. Καλὸν τὰ τῷ Βοχάρτῃ ἀκῶσαι, ὡς ἀποχρόντως πληρο-
φορῶντα τὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν τοιούτων ἰχθύων. „ἵνα, φη-
„σὶν ἔτος, μηδένα λανθάνῃ, ὡς εὐλόγως ὁ Μωϋσῆς καλεῖ τὰ κή-
„τη μεγάλα παρατίθῃμι συντόμως τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν
„τῶν κητῶν μεγέθους παραδεδομένα. ὁ μὲν Θεοκλῆς παρ' Ἀιλιανῷ,
(β. 17. κ. 6. τῆς τῶν ζώων ἱστορίας) τὰ κήτη, φησὶ, μείζονα εἶναι
„πτερίξεως. Ὁ δὲ Ἀἰλιανός. (αὐτ. β. 16. κ. 12.) λόγον ἔχειν πρὸς
„τὸν μέγιστον ἐλέφαντα πενταπλάσιον. ὁ δὲ Ἐρατοθένης παρὰ Στρά-
„βωνι, (β. 16.) μήκος πεντήκοντα πήχεων. ὁ δὲ Νέαρχος παρ'
„Ἀρριανῷ, (ἐν τοῖς Ἰνδικ.) εἴκοσι καὶ πέντε ὀργυῶν, εἴτην ἑκατὸν
πῆ-

Γεν. 1. 21.

„πήχεων ὁ δὲ Ονησίκρατος, καὶ ὁ Ορθαγόρας παρ' Αἰλιανῶ, (αὐτ. β.
 „17. κ. 6.) ἡμίσεως σταδίῃ· ὁ δὲ Ἰβίας παρὰ Πλινίῳ, (β. 31 κ. 1.) ἐ-
 „ξακοσίων ποδῶν. ὁ δὲ Πλίνιος (βιβλ. 9. κεφ. 1.) τοσάτων πλέθρων.
 „τοσῶτον δὲ γῆς μέτρον ὕδὲ κωμπούλας τινὲς περιλαμβάνουσι. τῶν γὰρ
 „τοσάτων πλέθρων τὸ μὲν μῆκος χίλιοι χεδὼν πόδες, τὸ δὲ πλάτος, τὸ
 „ἡμίου τῶν. τῆτοις ἐπόμενοι οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι ὑπερβολὰς τινὰς πε-
 „ρι τῶν κητῶν μεγέθους παραδίδασιν, ὁ μὲν γὰρ Βασίλειος (ὁμιλ. 7.
 „εἰς τὴν Ἐξαίμ.) φησὶ τοῖς μεγέθοις ὅρεσι τῷ ὄγκῳ τῆ σώματος παρι-
 „στάζεσθαι, (τὰ κήτη) ἄγε καὶ νήσων πολλάκις φαντασίαν παρέχει· ὁ
 „δὲ Ἀμβρόσιος, (β. 5. κ. 11. εἰς τὴν Ἐξαίμ.) εἶποτε ἐπὶ κύμα-
 „σι νήχονται, νήσους νήχεσθαι νομίζεις, ὁρῆτε ὑψηλότατα, τὰς ἄ-
 „κραις αὐτῶν κορυφαῖς ἄχει τῆ θρᾶνς ἀφικνέμενα. ὁ δὲ Ἀντιο-
 „ζιχείας Εὐστάθιος, (εἰς τὴν Ἐξαίμ. σ. 19. τῆς ἐν Αθγρ. ἔτ. 1629.
 „ἐκδ.) τὸ δὲ κῆτος καλεῖται μὲν ἀσιδοχελώνη παρά τισιν, ἔστι δὲ
 „τῇ φύσει παμμεγεθέστατον, ὡς πολλάκις τοῖς ναυτιλλομένοις νήσους
 „μεγάλους φαντασίαν ἐμποῖται, κτ. . . .” Ἰνα δὲ τὸ τῷ ὄντι ὑπάρ-
 „χον δηλώσωμεν, ἐρῶμεν ὅπερ ἤδη ἡμῖν ἐκ τε τῶν χρονικῶν κα-
 „ταλόγων τῶν παραθαλασσίων πόλεων, ἃ ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν
 „κατ' ἐκάστην τὰς φάλαινας ἀλισθόντων. Τὰ μεγάλα ταῦτα κήτη
 „ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεντήκοντα, σπανίως δὲ ἑκατὸν ποσὶν εἶσα. καὶ
 „ἐν μὲν τῷ Βρετανικῷ ὠκεανῷ (ἐν τῷ ἡ Σαντονία πόλις τῆς
 „Γαλλίας ὑπὸ τῆς Ὠκεανῆς κατὰ δυσμὰς περατωμένη) ἐν τῶν α-
 „λισθόντων, μῆκος μὲν εἶχεν, ὡς φησὶν ὁ Σκαλγέρος, ποδῶν ἑκα-
 „τὸν εἴκοσι, ὕψος δὲ τοσῶτον, ὥστε τὴν μὲν τῶν ἰππέων θέραν ἐ-
 „πιπρᾶσθαι, τὰς δὲ ἀμειβαίας τῶν φωνᾶς, ὡς ἐκ λόφου ἐκπεμ-
 „πομένης ἀκρόσθαι. ἐν δὲ τῷ Ναγβώνης αἰγιαλῷ ἐωρακέναι τὸν
 „πατέρα αὐτοῦ, φησὶν ὁ Ρονδελέτιος, θηρίον ἑκατὸν ποδῶν τὸ
 „μῆκος. ἐν δὲ τῇ Βαλτικῇ θαλάσῃ ὁ μὲν Ζεῦγλέρος πήχεας ἑκα-
 „τὸν, ὁ δὲ Ὀλαος, ἔλνας ἑκατὸν τῷ θηρίῳ ἀπονέμα, τὸ αὐτὸ
 „δὲ, εἰ μὴ ἄρα ἀπατῶμαι, μέτρον ἐστὶ παρ' ἑκατέρῳ τῶν. Τεῦ-
 „τα ὁ Βοχάρτος, (ἐν τῷ καλεσμένῳ Ἱεροζωϊκῷ β. 1. κ. 17.) ἐξ ὧν
 „δήλον, ὅτι ὅπερ ὁ Βοχάρτος τὸν Σκαλγέρον εἰρηκέναι φησὶ, τὸτο
 „ὁ συγγραφεὺς τὸν Βοχάρτον εἶπεῖν ἔφη.

Εἰς τὸν Τωβίτ, καὶ τὴν Ἰσίδρ.

Σημ. 79. Ὁ μὲν Ἀμβρόσιος ἐν τῷ περὶ Τωβ. βιβλ. ἄρχεται ἔτι.
 „Ἀναγνωσθέντος τῆ προφητικῆς βιβλίας, τῆ ἐπιγεγραμμένης Τωβί-
 „τας, περὶ τῶν αὐτῶν μισθῶν καὶ ἔργων συντόμως διαλαβεῖν ἐνώπιον
 „ὑμῶν

ὑμῶν βέλομαι, καὶ τὰς τῆς ἀγίας Προφῆτης ἀρετὰς αὐτελῶς ἢ
 „θεῖα ὑμῖν ἐνέσχε Γραφή. Ὁ δὲ Κυπριανὸς μέμνηται μὲν μετ' ἐ-
 παύσεως τῆς Τωβίας, (ἐν τῷ περὶ θνητότ. βιβλ. καὶ ἐν τῷ περὶ ἔργ.
 καὶ ἐλεημοσυν. καὶ ἐν τῷ περὶ ὑπομον. καὶ ἐν τῷ πρὸς Φορτιανὰτ. καὶ
 τῷ περὶ μαρτυριῶν λόγῳ) τὴν δὲ βίβλον αὐτῆς καλεῖ προφητι-
 κὴν Γραφὴν, ὅδε θεόπνοτον. ὁ δὲ Ἰλάριος ἡμῖν ἐπάρχει, ἀλλ'
 ὅδε ἐν τοῖς τῆς Εἰρηναίου ἐκδομένοις ἐδυνήθημεν εὑρεῖν τὰ προκε-
 μενα αὐτῆς ῥήματα.

Σημ. 80. Ἐβραῖοι τῷ Τωβία καὶ χρῶνται, ὅδε τῇ Ἰσθμῷ. ὅδε γὰρ ἔ-
 χουσιν αὐτὰ, ὅ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις ἑβραῖσι, ὡς ἀπ' αὐτῶν μα-
 θόντες ἐγνώκαμεν. ἀλλ' ἐπεὶ χρῶνται τῷ Τωβία αἱ Ἐκκλησίαι,
 καὶ ταῦτα ὁ Ὀριγένης (ἐν τῇ πρὸς Ἀφρικ. ἐπιστ.) ἐν οἷς σημειω-
 τέον τὸ, ὅδε γὰρ ἔχουσιν αὐτὰ, καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις ἑβραῖσι. ἐλ-
 λειπῇ γὰρ δοκεῖ. μήτι δὲ ἀντὶ τῆς καὶ, ἀναγνώσειον, κεῖται δ' ἐν τοῖς
 ἀποκρύφοις ἑβραῖσι.

Σημ. 81. Οὐκ ἐν τῇ ἑβδόμῃ, ἀλλ' ἐν τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ τῶν ὁμιλιῶν,
 ὣν μόνη ἡ λατινικὴ μετάφρασις σώζει, ὁ Ὀριγένης φησὶ. „Τῶ-
 „τοις ἐν (τοῖς πρωτοπείροις) ἐπαδὼν τοιούδετι ἐκ τῶν θεῶν τεύ-
 „χεων ἀναγινώσκηται, ἐν ᾧ ὅθεν δοκεῖ ἀσαφές. προθύμως προσέ-
 „εν. οἷον ἐστὶ τὸ τῆς Ἐσθῆρ βιβλίου. ἢ τὸ τῆς Ἰσθμῷ, ἢ τῷ τῆς
 „Τωβίας, ἢ τὰ τῆς Σοφίας ἐντάλματα. εἰ δὲ τὸ τῆς Δουλίτης βι-
 „βλίου αὐτοῖς ἀναγινώσκηται, καὶ.

Σημ. 82. Μήτι ὁ Δεπίνος ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς Ὀριγένους εἰρημένοις (ὅ-
 ρα τὴν προλαβ. σημ.) ἀναγνὼς ἀντὶ τῆς καὶ, τὸ ὅδε. ὡς τὸ τῆς συν-
 τάξεως λόγῳ καταλληλότερον, εἶπεν, ὅτι ταῦτα ὅδε ἐν τοῖς ἀπο-
 κρίφοις τῶν Ἰσθαίων βιβλίοις συντέτακται.

Σημ. 83. Τὸ τέλος τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐν ἀγίοις Πολυκάρ-
 πος, τῆς ἐκδοθείσης ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχε τῶν καλεσμένων ἀποστο-
 λικῶν Πατέρων, λέγει, σώζεται δὲ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ λατινικῇ μετ-
 φράσει, ἔχον ἔτι. „Ἀγαθοποιεῖν δυνάμενοι, μὴ ἀναβάλλετε,
 „ὅτι ἐλεημοσύνη ρύει ἐκ θανάτου. πάντες ἀλλήλοις ὑποτάγητε, τὴν
 „ἀναστροφὴν ὑμῶν ἀμεμπτον ἔχοντες ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

1. Περὶ 2. 10

Σημ. 84. Ἡ τῆς Τωβίτ γυνὴ ἐκ τῆς πλύντριας, ἀλλὰ δι' ἀνάγκην,
 ἐστὶ.

ἐρίων γέγονεν ὑφάντρια. ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐκδόσις περὶ αὐτῆς Φησί.
 „Καὶ ἡ γυνὴ μὲν Ἀννα ἠριθεύετο ἐν τοῖς γυναικείοις. τὸ δὲ ἐρι-
 θεύω, ἡ ἐριθεύομαι δηλον, ὅτι σημαίνει τὸ ὑφαίνω. ἡ ἐργάζομαι
 τὰ ἔρια. ἐκέρδησε δὲ ὁ Πωβίτ τὰ δέκα τάλαντα, περὶ ὧν ἀπίσκει
 ὁ Βολτέρος, ἀγορασῆς ὧν τῷ Βασιλέως τῶν Ἀσυρίων Ἐμεσάρ, ἢ
 χάριν εὐρῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. ἢ ἀρεσὸς ὑπάρχων τοῖς ὀφθαλμοῖς
 αὐτοῦ. „Καὶ ἔδωκε, Φησὶν ὁ ὕψιστος χάριν ἢ μορφὴν ἐνώπιον Ἐ-
 μεσάρ, ἢ ἤμην αὐτῷ ἀγορασῆς, ἢ ἐπορεύομην εἰς τὴν Μηδίαν,
 „ἢ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ ἀδελφῷ Γαβρίᾳ ἐν Ράγοις τῆς Μη-
 δίας ἀργυροῖς τάλαντα δέκα. Οὐδὲν δὲ παράδοξον, ὅδε ἀπεκ-
 εῖπερ μετὰ τὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ δήμευσιν, ἢ τὴν ἐξορίαν, ἣν
 ὑπέστη. ἐπιστρέψας εἰς Νινούη, ἢ τῆς ὁράσεως στερηθεὶς, πένης ἦν,
 ὥστε αὐτὸν μὲν ὑπὸ Ἀχάρ, τρέφεσθαι. τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ ἐρι-
 θεύεσθαι, ἵνα τὰ πρὸς τὸ ζῆν προασορίζων).

Τωβ. 2. 10.

Τωβ. 1. 13. 14

Σημ. 85. Τὸ, τοῖς πλησίον τῶν Ἐκβατάνων ὄρεσιν, ἐν τῇ ἑλληνικῇ
 ἐκδόσει ἔκκεται. ἔχει δὲ αὐτὸ ἡ Βελγία. (κ. 5. ἐδ. 8.) ὅπως
 μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, „ἢ παρὰ Γαβαήλ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν
 „ἠρμολόην, Ἐπισυνάπτει ἢ τὰ δέ. Ὅς κατοικεῖ ἐν Ράγοις, πόλει
 τῆς Μηδίας, τῆς ἐν τῷ ὄρει Ἐκβατάνων. διὸ καλῶς ὁ συγγρα-
 φεὺς προσέθηκε τὸ, ὡς δοκεῖ. ὅδε δὲ ἀνύποπτῳ αὐτῇ τῆς Βελ-
 γίας προσηλκή.

Τωβ. 5. 6.

Σημ. 86. Οὐ ῥητῶς ταῦτα πάντα ἐκτίθησιν ὁ Ἀρειανός, ἀλλ' ἐξ
 ὧν ἴσoreῖ συνάγει αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς. ὁ μὲν γὰρ Ἀρειανὸς Φη-
 σὶν. (β. 3. περὶ ἀναβάσ. Ἀλέξ. σ. 132. 133. τῆς κατὰ τὰ 1704.
 ἐτ. ἐν Αὐγδ. ἐκδ.) „Ἐλθὼν δὲ ὡς Ἐκβάτανα Ἀλέξανδρος, τὰς μὲν
 „Θετταλὰς ἱππέας, ἢ τὰς ἄλλας θυμμάχους ἀποπέμψει ὀπίσω ἐ-
 „πὶ τὴν θάλασσαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν τε
 „ἵππον τῶν ἐτέρων ἢ τὰς προδρόμους... ἤλαυνεν ὡς ἐπὶ Δαρείον.
 „Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλὰ ἢ ὡς ἤγε, ἢ ἀφικνεῖται εἰς Ράγας
 „ἐνδεκάτῃ ἡμέρᾳ. διέχευε δὲ ὁ χώρος ἐκτὸς ἀπὸ τῶν Κασιῶν πυ-
 „λῶν ὁδὸν ἡμέρας μίαν ἐλαύνοντι ὡς Ἀλέξανδρῳ ἤγεν. Ἐκ τῶ-
 „νων ἐν δηλον, ὅτι τὰ Ἐκβάτανα διέχουσι τῶν Ραγῶν ἡμέρας ἐν-
 „δεκα. ἐκ τούτων ἐν, ὡς εἴκειν, ὁ συγγραφεὺς εἰς 300. ἀνὰ πᾶ-
 „σαν ἡμέραν ἀπονεμὼν τῷ ἐλαύνοντι ὡς Ἀλέξανδρῳ ἤγεν, ἐπέφε-
 „ρε, τὸ μετὰ τῶν Ἐκβατάνων ἢ Ραγῶν ἀπόσημα εἶναι εἰς 300.
 Συγκροτεῖται δὲ Φησὶν ἀπόσημα λεγῶν 250. τῆς τε τοῦ με-
 ταξὺ

Οοο

ταξὺ

ταξὺ Ῥαγῶν καὶ Νινούη ἀπόσημα. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν μεταξὺ Νινούη καὶ Ἐκβατάνων λέγαι εἶσιν 120. κατὰ τὸν Σαμφῶν, τὸ δὲ μεταξὺ Ἐκβατάνων καὶ Ῥαγῶν, 130. τὸ ἄρα μεταξὺ Ῥαγῶν καὶ Νινούη λέγαι εἰσὶ 250.

Σημ. 87. Τίς ἂν μὴ θαυμάσῃ, μᾶλλον δὲ καταπτύσῃ τὴν τῷ ἀπί-
στῃ ἀναίθεαν ἅμα δὲ καὶ ἀνοϊαν; Περὶ μὲν γὰρ Διαβόλων ὀνομασιδι-
αλαμβάνει ὁ Ἰωβ, (κ. 1. ἐδ. 7. κτ.) καὶ ὁ Δαβίδ. (Ψαλ. 108. 6.)
Περὶ δὲ Δαιμόνων, τὸ Δούτερονόμιον (κ. 32. ἐδ. 17.) καὶ ὁ Δαβίδ.
(Ψαλ. 90. 6. καὶ 95. 5. καὶ 105. 37.) Περὶ δὲ Ἀγγέλων, ἡ Γένε-
σις, (κ. 16. ἐδ. 7. 9. καὶ 19. 1. 5, καὶ 21. 17. καὶ 22. 11. 15. καὶ
24. 7, 40. καὶ 28. 12. καὶ 31. 11. καὶ 32. 1. καὶ 48. 16.) ἡ Ἑξοδος,
(κ. 14. ἐδ. 19. καὶ 23, 20. 23 καὶ 32. 34. καὶ 33. 2.) οἱ Ἀριθμοί,
(κ. 20. ἐδ. 16. καὶ 22. 22. κτ.) οἱ Κριταί. (κ. 2. ἐδ. 1. 4. καὶ 5.
23. ἔ. 6. 11. κτ. καὶ 13. 3. κτ.) ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν, (κ. 29.
ἐδ. 9.) ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν, (κ. 14. ἐδ. 17, 20. καὶ 19. 27.
καὶ 24. 16. 17.) ἡ τρίτη τῶν Βασιλειῶν, (κ. 13. ἐδ. 18. καὶ 19. 5.
7.) ἡ τετάρτη τῶν Βασιλειῶν, (κ. 1. ἐδ. 3. 15. καὶ 19. 35.) ἡ πρώ-
τη τῶν Παραλειπομένων, (κ. 21. ἐδ. 12. κτ.) ἡ δευτέρα τῶν Πα-
ραλειπομένων, (κ. 32. ἐδ. 21.) ὁ Ἰωβ, (κ. 1. ἐδ. 6. καὶ 4. 18. καὶ
33. 23. καὶ 41. 16.) ὁ Δαβίδ. (Ψαλ. 8. ἐδ. 6. καὶ 33. 8. καὶ 34. 5.
καὶ 77. 25. καὶ 90. 11. καὶ 96. 8. καὶ 102. 20. καὶ 103. 4. καὶ 137. 1. καὶ 148.
1.) ὅπως μέντοι ἐπὶ πᾶσι τέτοις τολμῶν λέγει, ὅτι οἱ Ἰσραῖτις εἰς περὶ
διαβολῆς, εἰδὲ περὶ Δαίμονος πρὸ τῷ Τωβίτ λόγον ἤκουσαν ἐν δὲ ταῖς
τῷ Τωβίτ ἡμέραις Ἀγγελος ὠνομάδῃ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. γραί-
δια ὡς ἔοικεν, ἡ παιδία, ἡ τὴν μητέρα ποτε μηδὲ ἀναγνόντας, μηδὲ
ἀκούσαντας τὴν θείαν Γραφὴν πᾶσαν ἐπεχέρας, ἡ ἐξεσηκῶς ἦν
τὰς Φρένας, ὅτε ταῦτα ἐλάλει. ἐκ τέτοις μόνῃ γνώμῃ δύναται οἱ
μαθηταὶ αὐτῷ, οἱ αὐτόν τε καὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτῷ ἐκθεάζοντες,
ὅποιον ἀπάτεῶνα ἔχοντες διδάσκαλον, τολμῶσι τὸ τῆς φιλοσοφίας,
ὅπερ ἐστὶ τὸ τῆς ἀληθείας, ἐφαρμάζοντες αὐτῷ ὄνομα, φιλόσοφον
προσαγορεύειν.

Σημ. 88. Ὁ Βαδαῖος ἐν τῷ λεξικῷ αὐτῷ τῆς ἰχθύος διὰ τῶν βραχ-
χίων ἀναπνεῖν, ὡς ἐκ τῷ Ἀριστοτέλει, Φησὶ. μὴ κατανοήσας, ὡς
ἔοικε, τὸ τέτοιον ῥήματα. ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης τὴν Ἀναξαγόρου καὶ Δι-
ογένης δόξαν ἀνασκοιάζων, λέγει. «Ἀναξαγόρου δὲ καὶ Διογέ-
νης πάντα φάσκοντες ἀναπνεῖν, περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ὀφει-
ῶν»

Ἀριστ. κ. 2.
περὶ ἀνάν.

ων λέγῃσι τίνα τρόπον ἀναπνέει. καί φησιν Ἀναξαγόρας μὲν,
 ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν βραγχίων, τὸν ἐν τῷ σώματι γινό-
 μενον αἶρα ἀναπνέει τῆς ἰχθύος. ἢ ἴδ' εἶναι κενὸν ὕδεν. Διογένης
 δὲ, ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν βραγχίων, ἐκ τῆς περὶ τὸ σῶμα
 περιεσῶτος ὕδατος ἔλκεν τῷ κενῷ τῷ ἐν τῷ σώματι τὸν αἶρα,
 ὡς ἐνόντος ἐν τῷ ὕδατι αἰρός. ταῦτα δέ εἰσι ἀδύνατα. πρῶτον
 μὲν ἴδ', κτ. Ἐκ τούτων δὲ δῆλον, ὅτι τὸ, διὰ τῶν βραγχίων τῆς
 ἰχθύος ἀναπνεῖν, τῆς Ἀναξαγόρου ἢ Διογένης δόξα ἦν, καὶ ἡς ὁ
 Ἀριστοτέλης ἀντιφέρετο. ἴσμεν ὅμως, ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει
 ὅδε ὧτα, ὅδε βράγχια κεῖται. Ἡ Εὐκράτησε, φησὶ, τὸν ἰχθύν τὸ
 παιδάριον, ἢ ἀνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν. Τωβ. 6. 3.

Σημ. 89. Κέλεκ, ἀραβικὴ λέξις, σημαίνουσα εἶδος πλοιαρίου, τῶν
 ἐπὶ τῇ Τύγγρως πλεόντων.

Σημ. 90. Τὸ demi-denier, εἶπεν ἡμινόμισμα, ἐξὶ χαλκῶν τῶν Γάλλων
 νόμισμα, μικρόν τι μεῖζον τῷ ἐνεστὶ χρευσθῆ.

Σημ. 91. Κυπρίνος ὁ κοινῶς λεγόμενος Κάεψ, περὶ ὃ ὅρα τὸ
 Λεξικὸν τῆς Βυδαίου.

Σημ. 92. Καλὸν ἢ τὰς ματαιοπονίας τῆς ἀπίστεως παραθεῖναι εἰς μέ-
 ζονα τῶν φλυαρολογιῶν αὐτῆς ἔλεγχον. τούτων Ἀ. ἢ ἐξ ἧς. Ἡ Ε-
 ξότης, φησὶ, μωραὶ φύντες αἱ ἄνθρωποι, ἐφαντάσθησαν ἀγαθο-
 ποιὰ τε ἢ κακοποιὰ ὄντα, ἐν τοῖς τέσσαρσι σοιχείοις διασπαρύναν,
 ἐνόμισαν ἑαυτὰς ἱκανὰς συνιέναι ἢ ἐροῦν ἑαυτὰς περὶ τῆς πῶς δινα-
 νται ἐφελκῆσαι μὲν τὴν τῶν ἀγαθοποιῶν φιλῶν, ἐκφυγεῖν δὲ τὰ
 κακοποιὰ. ἐντεῦθεν πᾶν μὲν τὸ κατὰ τὸν ἑαυτὰς μικρὸν
 Θεὸν, πᾶν δὲ τὸ βλάπτον τὸν αἰεὶ τὸν Διὰβολον. τοιαύτη ἐστὶν ἡ
 ἀρχὴ πάσης θεουργίας, πάσης μαγείας, πάσης γοητείας. ἐὰν ἔν
 ἑκατον εὐώδη θυμιάματα ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν πνυμάτων, εἰδὲ ἐπο-
 μένως καλεῖν δυσωδέσασα ὑπὲρ τῶν κακοποιῶν Δαιμόνων.

Οὐ μωρανθέντες οἱ ἄνθρωποι ἐφαντάσθησαν ἀγαθοποιὰ τε ἢ
 κακοποιὰ ὄντα, ἀλλὰ τινὲς ἐξ αὐτῶν παραφρονήσαντες, τὴν τούτων
 ὑπαρξιν ἡγήσαντο. τὸ μὲν ἴδ' ὑπάρχεν, εἶπεν Ἀγγέλης, ἢ
 Δαίμονας, ἀλλήλοδιαδόχῳ παραδόσθαι, ἀπὸ Ἀδάμ ἄχρι τῆς τῶν
 θεῶν Γραφῶν ἐκδόσεως, οἱ ἄνθρωποι ἴσασι. μετὰ δὲ τὴν τῶν θε-
 σφόδτων Γραφῶν ἐκδοσὴν διδάσκαλοι τῆς τούτων ὑπαρξεως αἱ θεῶν

Γραφαί, ἔτι δὲ καὶ ἡ διηνεκής μαρτυρία τῶν τε μὴ δεχομένων αὐτάς, καί τινων ἑθνῶν ὃ μόνον τὰς Γραφὰς ἀγνοούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀποκεχωρισμένων, ὡς δὴλον τοῖς τὰς ἱστορίας τῶν νεωτέρων περιηγητῶν μετερχομένοις. ποῖαν δὲ ἀπόδειξιν, πλὴν τῆς ἀρνήσεως, προτείνουσιν οἱ εὐαριθμοὶ ἄπιστοι, οἱ ὡς ἐκ τρίτου τὴν τῶν ὑπαρξῶν ἀδεύοντες καὶ χλοιάζοντες; ἐν ποίᾳ δὲ ἱστορίᾳ, ἢ μαρτυρίᾳ, ἢ λόγῳ ἀποδείξεον ἂν ὁ ἄπιστος ἔτι τὴν τῶν διασπορὰν ἐν τοῖς τέσσαρσι χοινοῖς, ἢ ἢν λέγει τῶν ἀνθρώπων σύνεσιν τε καὶ ἱκανότητα, καὶ ἢν τίθησιν ἀρχὴν πάσης θεουργίας, καὶ μαγείας, καὶ γοητείας; μήτι ἐμυθήσῃ ταῦτα, καὶ μύσης τῶν ἐρημιῶν τισε; πόθεν γὰρ ἄλλοθεν ταῦτα παρέλαβε; ποῖαν περὶ τῆς ψεύσεως τῆς καινῆς συστήματός ἔχει ἀπόδειξιν, ἢ μαρτυρίαν; τὴν τῆς φαντασίας αὐτῆς παραφροσύναν; ἀλλὰ τίνα ποτε εὐφροσύνην πείσῃ τοῖς τοῖς ἀναποδείκτοις φαντάσμασι, τοῖς κατὰ τοσούτων μαρτυριῶν τε καὶ ἀποδείξεων ἀντιφερομένοις πιεῦσαι; τὸ μὲν προτείνειν εἴτικεν ἐπ' ἀκαιρίμην γλῶτταν ἔλθῃ, παντὶ τῷ βυλομένῳ ῥάδιον. τὸ δὲ ἀποδεικνύειν τὰ ψεύδη καὶ ἀνυπαρκτά, ἀδύνατον. ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τῶν καιομένων θυμιαμάτων ψεύδεται, καὶ παραλογεῖ. τὰ γὰρ καιόμενα εὐωδὴ θυμιαμάτων ὃ τοῖς ἀγαθοποιοῖς πνεύμασι, ἀλλὰ τῷ τῶν ὅλων δημιουργῷ προσφέρεται, εἰς ἔνδειξιν μὲν τῆς πρὸς αὐτὸν ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῆς εὐχαριστίας, εἰς δόξαν δὲ καὶ τιμὴν τῶν θεῶν πνευμάτων. ἐκ τούτων δὲ ἔχει ἔπεται, ὅπερ αὐτὸς παραλογῶν συνάγει, τὰ δυσωδέστατα τῶν θυμιαμάτων ὑπὲρ τῶν κακοποιῶν πνομάτων καίεσθαι. ὁ δὲ γὰρ ἐπίσχυσε πῶποτε, εἰμὴ ἄρα προληπτικώς τις καὶ πάνυ δεσποδαιμῶν, ὅτι διὰ τῶν καιομένων δυσωδέστατων θυμιαμάτων τὰ κακοποιὰ διώκονται πνεύματα. μόνη γὰρ ἡ τῆς Θεοῦ ἰσχὺς ταῦτα ἀπελαύνειν πέφυκεν.

Β'. Ἐάν, φησὶν, ὁ Ἀγγελοῦ Ραφαὴλ εἰσηγήσατο τῷ Τωβίᾳ ἐπιλαβεῖσθαι τῆς ἰχθύος διὰ τῶν καλεσμένων βραγχίων, δηλονότι ἔτος πᾶν σοφὸς ὢν ἐν τῇ τῶν ἐπερανίων βαίῳ, ἐπιστήμη, ὀλιγομαθῆς ἦν ἐν τῇ τῶν νηατῶν ζώων. τὰ καταχρηστικῶς καλέμενα βραγχία τῶν ἰχθύων, εἰσὶν οἱ τῶν πνεύμονες.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐκδοσις, ἐν ἣ ὅτι ὡς ἔστι βράγχια κεῖται, ἀπαλλάττει τὸν Ραφαὴλ τῆς κατηγορίας, ἣν αὐτῷ προσάπτει ὁ πάνσοφος ἔτι ἰχθυολόγος, ὁ πνεύμονας καὶ ἀναπνοὴν τοῖς ἰχθύσι ἀποφαντικῶς ἀπονέμων, καὶ τὰ βράγχια εἶναι τῶν πνεύμονας αὐτῶν ἀποφαινόμενος, καὶ ταῦτα τῶν ἀμφισβητημένων τυγχάνη.

Γ. Ὁ ποφηνάμενος, λέγει τῷ Ῥαφαήλ, τὴν τῶν ποταμείων ἰχθύων χολὴν τὰς τυφλὰς θεραπεύειν, ἐνίοι τῶν ἱατρῶν ἐπεράσαντο ἐκκαθάραι τὰ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς λευκώματα διὰ τῆς τῷ ἰχθύος, τῷ καλεσμένῳ λύκῃ χολῆς. ἀλλ' ἀσφαλές αὐτόν ἐστι τὸ ἀπέχειν μὲν ἀπὸ παντὸς ὅξους καὶ βιβρώσκοντος ῥόυς, μετέρχεσθαι δὲ ἡδέα πυρίαματα. πρὸς ταῖς τὰ λογιζόμενα λευκώματα εἰσὶ χεδὸν πάντοτε ἀληθεῖς καταράκται, καθ' ὧν ἡ χολὴ παντός ζῶος ἀχρηστῇ.

Ἐνταῦθα δείκνυσιν τὴν περὶ τὴν ὀφθαλμίαν πολυμάθειαν αὐτῷ ἐπισημνῶν. ἀλλ' ἄρχεται μὲν ἀπὸ ψεύδους. ὁ γὰρ Ῥαφαήλ ἔγενικῶς πάντων τῶν ποταμείων ἰχθύων τὴν χολὴν τὰς τυφλὰς θεραπεύειν ἀπεφώνηκε. ἀλλ' ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τωβίτ, τί ἐστιν ἡ χολὴ τῷ ἀνάτμηθέντος ἰχθύος, προεῖπεν αὐτῷ τὸ δι' αὐτῆς γενέσθαι μέλλον. Ἡ δὲ χολή, εἶπεν, ἡ χολὴ δηλαδὴ περὶ ἧς ἐρωτᾷς, ἐγχρίσῃ ἀνθρώπον, ὃς ἔχει λευκώματα, καὶ ἰαθήσεται. Πάλιν ὅτε, ὅτε εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τωβίτ ἦλθε, προσέτετο. Ἐπίσταμαι ἐγὼ, ὅτι ἀνοίξει τὰς ὀφθαλμοὺς ὁ πατήρ σου, καὶ σὺ ἐγχρίσον τὴν χολὴν εἰς τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ διηκθεὶς διατρέψῃ, καὶ ἀποβαλεῖται τὰ λευκώματα, καὶ ὁψεται σε. Ἐῖτα καὶ τὸς ἱατροὺς αὐτῶν οὐ βολτέρος ἢ μόνον σαρκικὸς τε καὶ παχυλὸς, ὡς μὴ συνιέντας, ὅτι ἔχῃ ἡ χολή, ἀλλ' ἡ τῷ Θεῷ δύναμις τὰ λευκώματα ἀπεκάθηρεν, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀδιακρίτως ἐμφαίνει, ὡς μὴ κατανοήσαντας, ὅτι ἐκ παντός τοῦ τυχόντος ἰχθύος, οἷον τοῦ λύκου, ἡ χολὴ καθαρτικὴ ἐστὶ τῶν λευκωμάτων, ἀλλ' ἐκείνῃ μόνῃ τῷ εἶδός τοῦ ἰχθύος, ὃν ὁ μὲν Ῥαφαήλ μετῆλθεν, ἡμῖν δὲ ἀδελός. τίς δ' ἔχῃ ὁρᾷ τῷ ἀπίστῳ τὴν παράνοian, ζητῶντος τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ τὸ ἔργον, τὸ διὰ τοῦ κτισμάτος αὐτῶν, εἶπεν διὰ τῆς τοῦ ἰχθύος ἐκείνου χολῆς ἐνεργηθῆναι, ἐν τῇ τῆς χολῆς δυνάμει; τίς δὲ ποτε ἐπίσχευεν, ὅτι τῆς χολῆς ἡ δύναμις τὸν Τωβίτ ἐθεράπευσεν; ὅπως ἂν τὰ θεῶν παίζων ὁ ἀσυνείδητος, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ παντοδύναμον διὰ ταιστων φληναφῶν ἀρνέμενος, εἰς τὸν τῆς ἀσεβείας ὁλεθρον κατακρημνίζα τὸς αὐτῷ πιστεύοντας.

Δ. Ἐυκοπώτερον ἐστὶ, φησὶ, τὸ δι' ἐκχυρίσεως, ὅτι δυνατόν ἐστι διὰ τοῦ καπνῶ διώξαι τὸν Διάβολον, ἢ περὶ διὰ τῆς ἐπαλείψεως τῆς χολῆς φωτίσαι τυφλόν. πλείονας γὰρ ἐωράκαμεν τῶν ἡμετέρων χειρουργῶν βελόνῃ καταβιβάσαντας καταράκτας, ἢ περὶ ἁγέλης ἐψήγη ἡπατὸς διώξαντας Διαβόλους. ἀληθῶς δὲ ἀποδείξει ὁ δυνάμεθα τῷ Ἀγγέλῳ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐστὶν ἀδύνατον.

Τωβ. 6. 3.

Τωβ. 11. 7. 8.

„ἐὰν γὰρ εἴπῃ ἡμῖν, ὅτι αὐτὸς μὲν τῆς πέρας αὐτεργὸς, χρὴ δὲ τῷ λόγῳ αὐτῷ πισεῦσαι, τί πρὸς αὐτὸν ἀποκριθῶμεθα;

Εὐκοπώτερόν ἐστι τὸ διαχυρίζεσθαι, ὅτι δυνατόν ἐστι, τὸν Βολτέρρον τῷ καπνῷ τῆς κοιλίας αὐτοῦ σκοτιοῦντα ταῦτα εἶπαι, ἢ περὶ τῷ καθαρῷ φωτὶ τῆς συλλογιστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως αὐγαζόμενον, ταῦτα ἀναλογισάσθαι καὶ γράφαι. πλείονας γὰρ οἶδαμεν ἀσεβεῖς, θαύματα ὅλως μὴ γεγονέναι ληρωθέντας, ἢ περὶ ἀπίστες τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ τὰ ἔργα τοῖς ἀνθρωπίνοις παρεξετάζοντας. ἐὰν δὲ εἴπῃ ἡμῖν ὁ Φιλόσοφος ὅτι ταῦτα αὐτὸς παραδείξῃ ἐγὼ, ἐρῶμεν αὐτῷ, ὅτι αὐτὸς πλέον πάντων τῶν ἀσεβῶν ἐμωράνθη, τὰ ἀπαράβλητα παραβάλλων, καὶ τὰς Ἀγγέλους τοὺς τῶν τοῦ Θεοῦ θελημάτων ὑπεργὰς, τῇ χειρουργίᾳ, καὶ τοῖς χειρουργοῖς παραμιλλώμενος, καὶ τῇ εἰρωνείᾳ διὰ τὴν εἰρήσιν τῶν ἀποδείξεων χωρῶμενος.

Ε. Μετὰ δὲ ταῦτα προσίθῃσι τὴν ἐξῆς ἀξιολογωτάτην παρατήρησιν. „Μετὰ τὸ τρίτον, φησὶ, καὶ τέταρτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως, ἐν οἷς λόγος περὶ τῆς Εὐας, τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ ὅδαμ εὐρίσκεται. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς παρατηρήσεως συνάγει τὴν ἐξῆς συνέπεσιν. „Οὐδεμία, λέγει, τῶν Ἰσραηλίων βίβλων μνημονεύει νόμου, ἢ κατ' εὐθείαν ῥησεώς τινος τῆς πεντατεύχους, ἀνακαλῶσα τὰς φράσεις, αἷς ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐχρήσατο. Ἐκ ταύτης δὲ καὶ ἄλλην ἐπιφέρει συνέπεσιν. Αὕτη, προσίθῃσιν, ἢ τοσούτον βαθεῖα καὶ καθολικὴ σιωπὴ ἐνισχύει τὴν γνώμην τῶν διαχυριζομένων, ὅτι πόντα τὰ Ἰσραηλικά βιβλία περὶ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸν συνεγράφησαν.

Ἡ μὲν παρατήρησις αὐτῇ ἀληθής. πλὴν γὰρ τῶν κεφ. 3. καὶ 4. τῆς Γενέσεως ἐτι καὶ τῷ 8. τῷ Τωβίτ, ἐν ἄλλοις τῷ τῆς Εὐας ὀνόματος ἢ παλαιᾷ Διαθήκῃ ὅδαμ μνημονεύει. ἀλλὰ τί ἐκ τούτων εὐλόγως συνάγεται; ἕτερον ὅθεν, εἰμὶ τὸ ὅτι ὅδεμία ἄλλη τῶν Ἑβραίων τῶν ἐκλήθη τῷ ὀνόματι, ἴσως διὰ τὸ τὴν Εὐάν πρῶτην ἀπατηθῆναι, ἢ αἰδοῖ τῶν πρωτοπλάσων. καὶ γὰρ ὅδε Ἀδάμ, ἄλλος τις ὁράται ἐν τῇ Γραφῇ καλεῖσθαι. ἢ ἐκλήθησαν μὲν τυχόν καὶ ἄλλαι Ἑβραῖδες τῷ τῆς Εὐας ὀνόματι, ἀλλ' ἢ Γραφῇ τούτων ἐκ ἐμνήθη. καὶ γὰρ πᾶσιν τῶν Ἑβραίων γυναικῶν τὸν κατάλογον ἢ Γραφῇ προτείνει, ἀλλὰ πάντων ὀλίγων, καὶ ταῦτα ἐπισήμων. ταῖς δὲ ἐπιφερομέναις συνεπέαις ἰκανῶς ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ 6. αὐτῇ βιβλ. κεφ. 2. Ἀρθρ. 1. Ἀρθρ. 1. καὶ κεφ. 3. Ἀρθρ. 1. Ἀρθρ. 1. καὶ κεφ. 4. Ἀρθρ. 1. Ἀρθρ. 1. καὶ κεφ. 5. Ἀρθρ. 1. Ἀρθρ.

Α'ριθ. 1. ὡσαύτως ἢ τῇ περὶ τῶν ἐρώτων τῶν Ἀγγέλων Φλυα-
 ρία Βιβλ. 6 κεφ. 7. Α'ριθ. 9. Α'ριθ. 3.

ς. Ἡ δὲ τῆς χολῆς, Φησὶ, πτώσις τῷ λουκώματος, ἢ ἡ θε-
 ραπεία τῷ τυφλῷ ἐν ἡμέραις ὥρας εἰς τοσούτον ἀσυνήδη, ὅσον ἢ
 ἢ διὰ τῆς κόπρης τῆς χελιδόνος ἐπισυμβάσα τίφλωσις.

Ἀληθῶς ἢ μὲν πτώσις τῷ λουκώματος, ἢ ἡ θεραπεία τῷ τυ-
 φλῷ ἀσυνήδη εἰς ἢ παράδοξα, μᾶλλον δὲ θαύματα. ἢ δὲ ἐκ
 τῆς κόπρης ἐκ τῆς χελιδόνος, κατὰ τὴν Βελγιάταν, ἀλλὰ τῶν εὐρυ-
 θίων, κατὰ τε τὴν Σύραν, ἢ ἑλληνικὴν, ἔμην ἀλλὰ ἔ τὴν Εὐραϊ-
 κὴν ἐκδοσιν, (ὅρα τὸν Καλμέτ, ἐν τοῖς εἰς τὸν Τωβ. προσιμ.) ἐπι-
 συμβάσα τῷ Τωβίτ τίφλωσις ἢ θαῦμα, ἀλλὰ φυσικὸν ἀποτέ-
 λεσμα.

Τωβ. 2. 10.

Ζ'. Α'λλ' ἔχ εἰς μόνος, Φησὶ, τῶν ὑπομνηματισμῶν, ἐπὶ πᾶ-
 σι δὲ ὁ Καλμέτος διιχυρίζεται, ὅτι ὁ μὲν Διάβολος ὁ Ἀσμοδαῖος
 ἐστὶν ἢ Συναγωγὴ, ὁ δὲ Ραφαήλ ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἰδὲ τὰ τῷ Καλμέτῳ ῥήματα. (ἐν τῷ τέλει τοῖς εἰς τὸν Τωβ.
 ὑπερμ.) Ὁ Θεὸς, ὡς ἔοικεν, ἐμφανίσαι ἠθέλησε διὰ μὲν τῷ γέ-
 ρει Τωβίτ, (ἢ Βελγιάτα ἢ μόνον τὸν υἱόν, ἀλλὰ ἢ τὸν πατέ-
 ρα καλεῖ Τωβίαν) τῷ ἐξόχως ἐναχολογούμεν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἐρ-
 γοῖς τῆς πρὸς τὰς ζωντάς τε ἢ τεθνεώτας ἀγάπης, εἰτα τὸ τῆς
 τυφλώσεως παθόντ' νόσημα, τὸ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης χη-
 ῖμα. διὰ δὲ τῷ νεωτέρῳ Τωβίτ τὴν τῆς νέας Διαθήκης, ἢ τὴν
 τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰκόνα. τὸ ἀδῶν ἢ δόκιμον τῷ ἡδῶς, τὸ
 σῶφρον ἐν τῇ τῶν ἡδονῶν χρήσει, ὁ ἐξωδεις Δαίμων, ἢ τῷ πα-
 τρι πάλιν δοθεῖσα ὅρασις, ταῦτα πάντα ὁμῶς ζῶσαν ἐμφαίνουσιν
 εἰκόνα τῷ τῇ Συναγωγῇ μεταδοθέντος Εὐαγγελίου, ἢ τῷ Ἀσ-
 μοδαῖῳ Δαίμονος, τῷ ἐκ τῆς εἰρηκτῆς αὐτοῦ, εἶπεν ἐκ πάσης τῆς
 οἰκουμένης, ἐξωδέντος διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν.
 Ταῦτα παρεθήκαμέν σοι, ὡ νοήμων ἀναγνώστα, ἵνα παραβαλὼν
 αὐτὰ τοῖς ὑπὸ τῷ Βολτέρῳ, ὡς ἐκ τῷ Καλμέτῳ προτενομένοις ῥή-
 μασι, γινῶναι ἔχῃς τὸ Φιλάληδες, τὸ ἀξιόπιστον, τὸ ἀκριτικὸν
 ἢ ἀκριβὲς τῷ τὸν Φιλόσοφον ἐπαγγελλομένῳ, ἢ τοιούτῳ ὑπὸ τῶν
 ὁπαδῶν αὐτοῦ ἀνακηρυττομένῳ.

Σημ. 93. Περὶ Παύλου τῷ Λυκά τῷ ἐξῆς ἰσορεῖ ὁ Καλμέτ. (ἐν
 τοῖς Προσιμ. τοῖς εἰς τὸν Τωβ. ὑπομνήμ.) Παράδοξά τινα ἢ ῥα-
 ῖδως ὑποτοπαζόμενα τὰς τῆς φύσεως δυνάμεις ὑπερέχον δηγνύ-
 νται (ὅρα τὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν περήγησιν Παύλου τῷ Λυκά. Τ.

111.

ἡ Γ. κ. 9, καὶ 14.) περὶ τινος ὄψεως ἐν ἀσηλαίῳ τινὶ τῆς ἀνωτέρας
 ἡ Αἰγύπτου ἐμφωλευντοῦ. κρύπτεται ἔτι ἐν ὅρα ἀπεναντίας τῆς
 ἡ πόλεως Σαάτης, τῆς λέγας περίπευ ἐκατὸν πορρωτέρω τῇ Καί-
 ἡ ρε κειμένης ἐν τῇ δυτικῇ τῇ Νάλα ὄχθῃ. βλέπτει δὲ ὁ δέναν,
 ἡ παντὶ δὲ ἀπτεσθαι αὐτῇ ἀφίησι, μάλιστα δὲ καὶ ἀποκτείναν, καὶ εἰς
 ἡ τμήματ' αὐτῆς διαιρεῖν. τῶν δὲ τμημάτων εἰς τόπους πολλὰς ἡμέρας ἀλ-
 ἡ λήλων διεσηκότας, μετενεχθέντων, ἀναβιοῖ, καίπερ ἀποκταν-
 ἡ θείας, καὶ εἰς τὸ φίλον αὐτῷ ἀσηλαίον τοῖς ζητῶσιν αὐτὸν εὐρίσκε-
 ἡ ται. πνεύματός αὐτοῦ νομίσας ἂν ἔχεν τὸν ὄφιν. τίσι μὲν γὰρ
 ἡ προὔπαντα, ἡ τῆς μακροῦς, περιπλέκει σφατῆς, τινῶν δὲ τὴν
 ἡ ὄψιν ἀποποιεῖται, καὶ εὐθέως φεύγει. τελευτᾶτον ἔπερ ἀληθῆ τὰ
 ἡ περὶ τῆς ὄψεως τῆς ἐσομένης, ὁμολογᾷ ἀνάγκη, ὅτι τερατιῶ-
 ἡ δέσ τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει. εἰσὶ τινες δὲ, οἳ τὸν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Αἰ-
 ἡ γύπτῳ δεδεμένον Ἀσμοδαῖον εἶναι τὸν ὄφιν νομίζοντες. ἐπιθυμη-
 ἡ τὸν δὲ τὸ εἶδέναι ὡρισμένως κατὰ τίνα καιρὸν ὁ ὄφιν ἔτι ἐν τῷ
 ἡ τόπῳ ἐκένω ἐνεφανίσθη, περὶ ἧς βασιλεῖα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σιω-
 ἡ πῇ. μή τι δὲ μῦθος ἐστίν, κατὰ σκοδαίθας, προὔπαντα μὲν τῶν
 ἡ εὐπιστοτέρων, τριβὴν δὲ χρόνος τῶν ὀκνηροτέρων. Ταῦτα ἐν τὰ ἐν
 ἡ τάξει μύθων τιθέμενα, ἐν ἀληθείας μέρεα ἐκλαμβάνει, ἵνα τὰ ἱε-
 ἡ ρὰ χλοδάξῃ, ὁ ἐπίτριπτος.

Σημ. 94. Αἰσίοκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος
 ἡ Αἰσίοκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πενήτην ἔτεα, παρεδέξατο
 ἡ τὴν ἀρχὴν. παραδεξάμενος δὲ, ἐκ ἀπεχράτο μνην ἀρχαν τῶν
 ἡ Μήδων, ἀλλὰ στρατοῦσάμενος ἐπὶ τῆς Πέρσας, πρώτοισι τε τῶν
 ἡ τοῖς ἐπεθήκατο, καὶ πρώτης Μήδων ὑπηκόας ἐποίησε. μετὰ δὲ ἐ-
 ἡ χων εἰς ταῦτα ἔδνη, καὶ ἀμφοτέρω ἰσχυρά. κατεσρέφετο τὴν Ἀσί-
 ἡ νην, ἀπ' ἄλλης ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔδνη, εἰς ὃ στρατοῦσάμενος ἐπὶ τῆς
 ἡ Ἀσσυρίως, καὶ Ἀσσυρίων τῆς οἱ Νινὸν ἔχον, καὶ ἤρχον πρότε-
 ἡ ρον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμνημένοι μὲν συμμάχων, αὐτὲ ἀπε-
 ἡ σεώτων, ἄλλως μέντοι ἐωυτῶν εὐ ἤκοντες. ἐπὶ τῆτοις δὲ στρατοῦ-
 ἡ σάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτὸς τε διεφθάρη, ἀρχὰς δὲ καὶ ἄποσι
 ἡ ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῆς ὁ πολλός. Ταῦτα ὁ Ἡρόδοτος ἐν βιβ. 1.
 ἡ σελ. 44. τῆς ἐν Φραγγοφ. ἐτ. 1608. ἐκδόσ.

Σημ. 95. Παραδετέον καὶ τῆς αἰχύνης τὰ ῥήματα. ἡ γὰρ αἰχὺνὴ
 πρὸς τὸ τῆς ἐπόντος αὐτὰ πρόσωπον ἀνάγει. ἡ Ἀλλὰ γυνή, Φη-
 ἡ σί, τιμία, πλεονα ἢ περὶ ὁ Γεωγράφος (ὅρα τῆς προλαβόντος Ἀρ-
 ἡ ρε

„Ἰδρ. Αριθμ. 2.) συναντᾷ δυσκολίαν ἀθωῶσαι θέλῃσα τὴν πολι-
 „τείαν τῆς ὥρας. Ἰδρ. τὸ μὲν ἀπελθεῖν συγκαθόδῃσαι τῷ
 „Ἀρχιερατῇ, ἵνα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀποτέμῃ, ἔκ ἐστι σεμνόν·
 „τὸ δὲ ταῖς ἡμαγμέναις χερσὶν αὐτῆς ἐμβαλεῖν τὴν ἐτι αἷμα σάξου-
 „σαν κεφαλὴν ἐν μικρῷ σάκκῳ, ἐπιστρέψαι δὲ ἀρηνικῶς σὺν τῇ δὴ-
 „λῇ αὐτῆς, διὰ στρατῶν διελθούσαν ἐκ πεντήκοντα ἔκατον χιλιά-
 „δων στρατιωτῶν συγκαμέναν, ἔκ ὑπὸ μηδενος ἀλωθεῖσαν, ἔκ ἐστι
 „κοινόν.

Ἐὰν ἡ Ἰδρ. ἀληθῶς ἀπῆλθε συγκαθόδῃσαι τῷ Ὀλοφέρνη-
 νη, τῷτο ἔκ μόνον ἔκ ἐστι σεμνόν, ἀλλὰ καὶ αἰχρὸν καὶ παράνομον.
 ἀλλὰ πόθεν ἔστ' παραλαβὼν λέγει, ὅτι ἀπῆλθε σκοπὸν ἔχουσα
 συγκαθόδῃσαι τῷ Ὀλοφέρνη; ἐκ τῆς βίβλου πάντως τῆς Ἰδρ.
 πλὴν ἡ αὐτῆς ὑδεμία ἄλλη τὰ περὶ αὐτῆς ἰσορεῖ. ἀλλ' ἡ βίβλος
 αὕτη οὐ μόνον ὑδεν τοῖστον περιέχει, ἀλλὰ καὶ τὰναντία τάττω σα-
 φῶς νοεῖν παρασκοδάζει. τίνα ἡ λόγον ἔχει, ὅτι ἡ προνοησαμέ-
 νη μηδὲ συμφανῇ, μηδὲ συμπίαν τῷ Ὀλοφέρνη, καὶ διὰ τῷτο δὴ-
 σα τῇ ἄβρα αὐτῆς ἀσκοπυτίνην οἶον, καὶ καμψάκην ἐλαίον, καὶ ἀλ-
 φίτων, καὶ παλάθης, καὶ ἄρτων καὶ θαρῶν πληρώσασα τὴν πηραν αὐ-
 τῆς, ἀπῆλθε συγκαθόδῃσαι τῷ Ὀλοφέρνη; τίς δὲ ἔκ καθορᾶ,
 ὅτι ἡ μὴ σέρεξασα, καίπερ προσκληθεῖσα ὑπὸ τῷ Ὀλοφέρνη, συμ-
 μετᾷχῃ τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτῆς βρωμάτων καὶ πομάτων, ἀλ-
 λά κατέναντι μὲν αὐτῆς καθήσασα, φαγεῖσα δὲ καὶ πίψα, ἅπερ ἡ-
 τοίμασεν ἡ δὴλη αὐτῆς, πόρρω ἀπέχε τῷ σκοπεῖν συγκαθόδῃσαι
 τῷ Ὀλοφέρνη; Συκοφάντα ἀναιδέεσθε, πῶς ἔκ ἐρυθραίας, τὴν ἄν-
 θρωπον, τὴν τοσαύτην ἀρετὴν καὶ συνέσει, καὶ χάρετι Θεῷ κεκοσμη-
 μένην, καὶ πάσαν τὴν ἐλπίδα τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἰς αὐτὸν,
 ὡς ἐκ τῶν εὐχῶν αὐτῆς δῆλον, ἀνατεμένην, καὶ τοῖστον ἐπιβόλως
 τε καὶ συνετῶς τὰ περὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς οἰκονομήσασαν, τοιαύταις
 περιπλύναν συκαφαντίαις; ἀλλ' ἀπῆλθεν ἀποτεμεῖν τὴν τῷ Ὀλο-
 φέρνη κεφαλὴν. ναί. τῷτο ἀληθές, καὶ τοῖς ἐργοῖς δεδωγμένον. ἀ-
 πῆλθεν ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν τῷ πολέμῳ, τῷ ἀδίκῳ καὶ παρα-
 λόγῳ ἐξαλεῖψαι ἔκ μόνον ἀπαλεῖνθ', ἀλλὰ καὶ ἐγγίζονθ', τὸ
 θεοσεβὲς αὐτῆς γένθ', καὶ σῶσαι τὰς τῇ πολιουρῇ καὶ ἀδυναστεο-
 μένης, καὶ τῇ δόλῃ ἐκλέποντας. τῷτο ἔκ ἐστὶ τὸ ἀσεμνόν; ἡγνῶει ἄρα
 ὁ πολυμαθὴς ἔστ' τὰς κατὰ τῶν πολέμων νόμους; Ὅτι δὲ τὸ
 τοῖστον ἔργον ἔκ μόνον ἔκ ἐστι κοινόν, ἀλλὰ καὶ μοναδικόν, καὶ παρά-
 δοξον, καὶ οἱ τότε Ἰσραῖτοι ἐγνώρισαν· ὅτε ἡ αὐτὴν Βετυλθαν ἐ-
 σπέρειπεν ἡ Ἰδρ., συνέδραμον πάντες ἀπὸ μικρῆς ἕως μεγάλης,

Ἰδρ. 10. 5.

Ἰδρ. 12. 19.

Ἰδρ. 13. 13.

Ppp

ἵνα

Ἰδ. 13. 7.

Ἰδ. 12. 7.

Ἰδ. 12. 7.

Ἰδ. 16. 22.

ἵνα παρὰδοξον ἦν αὐτοῖς τὸ ἐλθεῖν αὐτήν. καὶ πάντες δὲ οἱ ἄλλοι
 τῷ νῦν τῇ βίβλῳ αὐτῆς εὐφρόνως ἐντυγχάνοντες, καὶ κοινόν, ἀλλ'
 ἐνικόν αὐτὸ λογίζοντο, θαυμάζοντες καὶ μόνον τὸ τῷ Θεῷ παντοδύ-
 ναμον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰσθμίου τὴν πίσιν, καὶ τὴν σύνεσιν. ἵνα μὲν γὰρ
 εἶπε· Κραταῖωσόν με ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· συνέσει
 δὲ προσωκονόμησε περὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ τῇ ἐπιταγῇ τῷ Ὀλοφέρνη
 ἀνύποπτον γενέσθαι τοῖς στρατιώταις τὴν δίοδον αὐτῆς ἄχρι τῆς
 Βετυλίας· Καὶ προσέταξε, φησὶν, ὁ Ὀλοφέρνης τοῖς σωματο-
 φύλαξι μὴ κωλύειν αὐτήν. καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἡμέ-
 ρας τρεῖς, καὶ ἐξεπορεύετο κατὰ νύκτα εἰς τὴν Φάραγγα Βετυλίας,
 καὶ ἐβαπτίζετο ἐν τῇ παρεμβολῇ ἐπὶ τῆς πηγῆς τῆς ὕδατος.

Σημ. 96. Ταῦτα μὲν παρὰ τῇ Βαλγάτῃ, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ μετάφρα-
 σις ἔχει ὅτως· Ὡς δὲ εἶδον αὐτήν, καὶ ἦν ἡλκισμένος τὸ πρόσωπον
 αὐτῆς, καὶ τὴν σολὴν μεταβεβληκὴν αὐτῆς, καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ
 τῷ κάλλει αὐτῆς πολὺ σφόδρα.

Σημ. 97. Συνάδει τούτοις ἡ παλαιότητα, καὶ πολλῶν ἕνεκα τῶν ἄλ-
 λων προτιμότερα Ἑλληνικὴ ἐκδόσις. Ἰδὲ τὰ ῥήματα αὐτῆς· Καὶ ἐ-
 γήρασεν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἔτη ἑκατὸν πέντε, καὶ ἀφῆκε
 τὴν ἄβραν αὐτῆς ἐλθούσαν, καὶ ἀπέθανεν εἰς Βετυλίαν. Οὐδὲ τῷ
 Καθολικῷ ἄρα, εἰδὲ τῷ Προτεστάντι χρήζομεν, μεταφρασῶν ὄν-
 των νεωτέρων.

Σημ. 98. Ἀλλὰ ὁ τῷ ἀπίστῳ σκοπῷ ἐκ τῶν δε τῶν ῥημάτων αὐ-
 τῆς· Μάτην, φησὶν, ἐπετέλεον ἂν οἱ Ἕλληνες τὴν τῷ Τρωαδικῷ
 ἱππικῇ ἐορτήν. εἰδὲν γὰρ ἦττον ψευδὲς ἢ καὶ γελοιώδες, τὴν Τρωάδα
 διὰ τῆς μεγάλης τῆς ξυλίνης ἱππικῆς ἀλωθῆναι. σχεδὸν ἐν πάσαις ταῖς
 ἐορταῖς οἱ, τε Ἕλληνες, καὶ οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι συμβάντα ἐωρᾶζον
 μυσθώδη. ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης εἰδὲ ἐξ ἑρᾶν, εἰδὲ ἐκ τῶν
 κοσμημάτων ἦλθον προσῆναι τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ, ὅμως ἐωρᾶζετο
 τῷ τὸ ὥρατον θαῦμα. ἐωρᾶζον τὴν Συλβίαν βεσάλην, ἡτι-
 νι ὑπνάσῃ δύο τέκνα πεποιήκεν ὁ Θεὸς ὁ Ἀρης, καὶ οἱ Λατῖνοι
 τότε ἠγνόουν καὶ τὸν Ἀρη, καὶ τὰς Βεσάλας. πᾶς μυσθῶ ἐν Ῥώ-
 μῃ καὶ Ἀθήναις εἶχεν ἰδίαν ἐορτήν. πᾶν ὑπόμνημα ἦν ψεῦδος.
 ὅσων πλείονα ἦσαν ἱερά, τοσούτω μάλλον βέβαιον ἦν, ὅτι ἦσαν γε-
 λοιώδη. καταλεφθέντων τῶν ἀπωτέρω παραδαγμάτων εἰς ἔχο-
 μέν ἄρα ἡμεῖς ἐν μὲν τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ τὸν μυσθόντων
 ἑπτα

ἡ ἑπτὰ παίδων, ἐν δὲ τῇ Ῥωμαϊκῇ τὸν τῶν ἑνδεκα χιλιάδων παρ-
 ἡ δένων; ἐστὶ δὲ ἀράγε ἐπισημότερόν τι ἄλλο ἐν ταῖς κατ' ἡμᾶς δυτι-
 ἡ κοῖς μέρεσι τῆς Ἐπιφανείας, καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς Βασιλέων Γα-
 ἡ σαάρδς, Μελχίρ^{ος}, καὶ Βαλτάζαρ, τῶν τῇ ὁδηγία τῷ ἀσέρε^{ος}
 ἡ περὶ δούσαντων ἀπὸ τῶν ἀκρῶν τῆς Ἀνατολῆς ἄχρι τῆς χωρὶς Βηθ-
 ἡ λεέμ; τὰ αὐτὰ δύναται τις εἰπεῖν περὶ τῆς Ἰσθμίου καὶ τῆς Ὀλο-
 ἡ φέρης.

Τρεῖς προτένας μύθων ἑορταῖς, ὧν τῆς τῆς Τρωαδικῆς ἱππῆς σὺ
 εἶ ὁ πλάσης, ἐπάγεις τὸ, χεδὸν ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς. εἴτα καὶ
 τῆς χεδὸν ἐπιλαδόμεν^{ος}, ἐπιφέρει τὸ καθολικώτατον πᾶς μύθος
 εἶχεν ἰδίαν ἑορτήν, καὶ πᾶν ὑπόμνημα ἦν ψεῦδος. μετὰ ταῦτα ἀ-
 φείς τὰ ἀπώτερα, καὶ ἐπὶ τὰ κατ' ἡμᾶς προβάς, καὶ ἀδιακρίτως τε
 ἅμα καὶ δολίως τ' ἀληθῆ, οἶον τὴν τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐπιφάνειαν,
 καὶ τὴν τῶν Βασιλέων προσκύνησιν, ἐνίοις μὴ δεκτοῖς ἐπισυνάψας καὶ
 ἀναμίζας, συμπεραίνει καὶ ταῦτα διὰ τῆς, δύναται τις εἰπεῖν, ὅπερ
 ἀπορῶντά σε ἐμφαίνει τὸν προκείμενόν σοι σκοπὸν, τιτέσι τὸ, μυ-
 θώδῃ εἶναι τὴν περὶ τῆς Ἰσθμίου καὶ τῆς Ὀλεφέρης ἱστορίαν. ἔστι^{ος} ἐν
 ἐστὶν ὁ τῆς διαλέγεσθαι καὶ δεκνύειν τρόπος σς. ἀλλὰ πῶς ἂν συνορᾷς,
 ὅτι ταύτης σς τῆς διαλεκτικῆς οἱ κανόνες εἰς μυρίας κατακρημνίζου-
 σι παραλογισμούς τε καὶ ἄτοπα; ἐκ τοῦ τῶν μερικωτάτων συνάγας
 τὰ χεδὸν καθόλου, καὶ ἐκ τῶν χεδὸν καθόλου, τὰ ἀπολύτως καθό-
 λου. ἰδὲ τοῦ πᾶς καταντῶ πάντα ὅσα λέγεις, καὶ τίνι ὁμοίος ἐστὶν ὁ
 διαλεκτικός σς τρόπος. Ἐνιοὶ εἰσὶ κλέπται. ἄρα χεδὸν πάντες εἰσὶ
 κλέπται. πάντες ἄρα εἰσὶ κλέπται. τυφλὸς νομίζεις, ὡς εἴκειν, ὅτι
 ἡ πολυλογία σς ἐπικαλύπτει τὸν παραλογισμόν σς. πρὸς τούτοις,
 τίς ἐκ οἷδεν, ὅτι πεπλανημένοι ἦσαν οἱ εἰδωλολάτραι, Ἕλληνες καὶ
 Ῥωμαῖοι, ἐπὶ μύθῳ τὸ οἰκείον θεμελιῶντες θεήσκουμα; τίς δ' ἀγ-
 νοεῖ, ὅτι παντὸς μύθου ἀρχὴ, ἡ ἀφορμὴ, ἔργον ὑπῆρχε καὶ πρᾶγ-
 μα, τοσῶτον ἡ ἐξηλωμὸν αὐτό τε καὶ αἰτέως περιστάσεις, ὥς μη-
 δὲ σκιά τῆς ἀρχῆς αὐτῆς εἴσοιτε ἐμφαίνειν; πῶς δὲ ἐκ αἰχλὺν τῆς
 ἀπαράβλητα παραβάλλειν, ἀμέλει τοὶ τῶν θεοσεβῶν Ἑβραίων
 τοῖς τῶν εἰδωλολατρῶν γενῶν, καὶ ἐκ τοιαύτης παραθέσεως συνά-
 γειν τὰ παράλογα σς συμπεράσματα, τίς τοῦ κοινωνία, ἡ χάρις, ἡ
 ἀναφορὰ Ἑλλήσιν, ἡ Ῥωμαίοις, καὶ Ἰουδαίοις, τοῖς τότε ἀλλήλων ἀ-
 φισταμένοις καὶ γλώσῃ, καὶ πίστει, καὶ νόμοις, καὶ ἐθίμοις, καὶ ἡβεί, καὶ
 τοπῳ, καὶ διαθέσει; πῶς δὲ τὰς τοσῶτον ἀλλήλων διεννηοχότας πα-
 ραβάλλων, συνάγας, τὰς τῶν ἑορτῶν ὁμοίας εἶναι ταῖς ἐκείνων;
 ἐπὶ πάσι δὲ, σὺ, ὁ τοσῶτον ἀποφαντικῶς λέγων, ὅτι πᾶν ὑπόμ-
 νημα,

νημα, ὅπερ ἐστὶν ἕδεν^Θ ἔξαιρεμένον, ἦν ψεύδ^Θ, ἀμφιβάλλεν ἑοικας περὶ ὧν σὺ ἀπαφαίνῃ. δυνατόις τ^δ, ἔφης, εἰπέν. ὣτως ἄρα τὰς ἄλλας πείσαν ἐπιχειρεῖς περὶ ὧν αὐτὸς διζάζεις.

Σημ. 99. Τὰ μὲν περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν τριῶν Βασιλέων, καὶ τῶν ἑνδεκά χιλιάδων παρθένων διηγήματα, τὰ ποτὲ μὲν δεκτὰ τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, νῦν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀποβεβλημένα καὶ σιωπώμενα, ἀληθῶς ἐν μόνοις ῥωμαϊκοῖς ἀποκρύφοις βιβλίοις εὐρίσκον^τ. τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἐπτὰ, Παίδων, καὶ ἐν ἀποκρύφοις, ἀλλ' ἐν ἐπιδήλοις τε καὶ ἐπισήμοις ἀναγέγραπ^τ βιβλίοις οἷον τὸ τ^ς Νικηφόρος τ^ς Καλλίστος ἰσορικόν, καὶ τὸ τ^ς Μεταφραστ^ς. (βλέπε τὸ Μην. τ^ς Αὐγ. ἡμέρ. 4.) τὸ δὲ περὶ αὐτὰς γεγονὸς θαῦμα τοῖς μὲν ὁμολογεῖται τὸ τ^ς Θεὸς παντοδύναμον, δεκτόν ἐστι καὶ πισυτόν, καὶ τῇ παντοδυναμίᾳ αὐτῆς καὶ φιλανθρωπίᾳ κατὰ ἅληλον φαίνε^τ, τοῖς δὲ ἀπιστοῖσιν ἀκατανόητον καὶ ἀπαράδεκτον.

Nix. β. 5. κ.
27. β. 14. κ.
45.

Σημ. 100. Ὅρα τὴν 80 σημείωσιν. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα Ἡ ἡμέρα, κατ' ἣν ἐποίησεν ἡ Ἰσθμ^τ, κτ. ἐν τῇ Βυλγάτῃ κε^τ, ἐν τῷ τέλει τ^ς 16. κεφ. τῆς Ἰσθμ^τ. ἐκ τῆς Βυλγάτης δὲ παραλαβὼν αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς, διὰ χυρίζε^τ περὶ τῆς παρ' Ἑβραίοις ἑορτῆς τῆς Ἰσθμ^τ. περὶ ἧς ὅρα, καὶ βεβλή ταῖς εἰς τὸ 16. κεφ. τῆς Ἰσθμ^τ τ^ς Καλμέτς ὑπομνήματ^α.

Σημ. 101. Τὰ περὶ τ^ς Ἀννίς ῥήματ^α τ^ς Βολτέρς, οἷς ὁ συγγραφεὺς ἀπαντᾷ, εἰσι τὰ ἐξ ἧς. Ψεύσης μοναχὸς, Λομνικανὸς, Ἰωάννης Νάνι καλέμεν^Θ, τῷ ὀνόματι δὲ Ἀννίς Βιτερβίς γνωριζόμεν^Θ, ἐξέδοτο κατὰ τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα τὰ νομιζόμενα συγγράμματ^α τ^ς Φίλων^Θ, καὶ Βερόσσ^ς, ἐν οἷς κεῖται ἡ νομιζομένη τῆς Ἰσθμ^τ ἑορτή.

Εἰς τὸ γ', καὶ δ' τῶν Βασιλ. καὶ εἰς τὰ δύο τῶν Παραλειπ. βιβλ.

Σημ. 102. Τὸ, Οὐδὲ ἀπορρίψαι ἕως τ^ς νῦν, καὶ ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἐκδόσει, καὶ παρὰ τῇ Βυλγάτῃ, καὶ ἐν τῇ τ^ς Κασσιλίων^Θ μεταφράσει, καὶ παρὰ τοῖς λεγομένοις ἱεροῖς Κριτικοῖς κεῖται. π^ς δὲ π^ς το εὗρεν ὁ συγγραφεὺς καὶ οἶδαμεν.

Σημ.

Σημ. 103. Παρασιωπῆ ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τὰς ὑπὸ τῆ Βολτέρου προσαπτομένας τῷ Σολομώντι ὑβρεῖς, καθάπερ ἐνίοτε καὶ ἄλλα ἄλλαχῶ. ὡν τὰ ὁπωσδήποτε ἀπαντήσεως δεόμενα προτείνει, καὶ αὐτοῖς ὅσον οἶοντε ἀπαντῆσαι συμβάσασθαι, ἵνα μή τις τῶν ἀφορμῶν ζητήντων, σεισιωπῆσθαι νομίση ἀπαντήσεως ἀπορία. Μόλις, φησὶν, ὁ Σολομών, ὁ ἀσπλάγχνῳ υἱὸς τῆς ἀτίμης Βηρσαβεῆ, τῇ ἀνδροκτονίᾳ, καὶ ἱεροσυλίᾳ, καὶ ἀδελφοκτονίᾳ ἐπίσημῳ γεγονώς, ἐτοιμάζει παγίδα τῷ Σεμεί, κτ. ἄχρι τῆς ἀνομημάτων, οἷς προσέβησι καὶ τὴν οἰκίαν φρεναπάτην, λέγων ὁ Θεὸς ἐπαίδευσεν, φασὶ, τὸν Σολομῶντα διὰ τὸ προσερχθῆναι ὑπὸ αὐτῆς θυμίαμα τοῖς Θεοῖς τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν ἐρωμένων αὐτῆς. ἐγὼ ὅμως τολμῶ πιστεύειν, ὅτι ἐὰν ἐπαυδεύθῃ, διὰ τὰς ἀνδροκτονίας αὐτῆς, ἐπαυδεύθῃ.

Τῷτοίς ὁ συγγραφεὺς, τὰς ἀντιλοιδόρίας καταλιπὼν, ἱκανῶς ἀπήντησε, δείξας, ὅτι ἔδδ' ἀνδροκτόνῳ, ἔδδ' ἱεροσουλῳ, ἔδδ' ἀδελφοκτόνῳ, ἔδδ' ἀσπλάγχνῳ ἢ ὁ Σολομών, ὁ τῆς γυναικῶς τῆς Δαβὶδ Βηρσαβεῆ υἱός.

Σημ. 104. Ὁ Βολτέρῳ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐκφράζει ὕτω· Καὶ ὅμως ἀμέσως μετὰ ταύτην τῶν ἀνομημάτων τὴν σωρείαν ὁ Θεὸς λαλεῖ τῷ Σολομῶντι. ὁ Θεὸς ἔρχεται ἀδιαλείπτως ἐπὶ τῆς γῆς συλλαλεῖν μετὰ τῶν Ἰσραὴλιν! ἀλλ' ἔσω. νῦν δὲ ἐκ ἐμφανίζετο ὁ Θεὸς τῷ Σολομῶντι, εἰμὴ κατ' ὄναρ. πῶς δὲ τῷτο ἐγνώσθη; αὐτὸς ἄρα ἀνήγγειλε τῷτο ἐτέρῳ τινὶ Ἰσραὴλιν, ἐπὶ δὲ τῇ μαρτυρίᾳ τῷτο τῆς Ἰσραὴλιν, συγγραφεὺς τις Ἰσραὴλῳ ἐγράψεν τὴν μοναδικὴν ταύτην ἱστορίαν, τὴν ἐπὶ ὀνείρων τεθεμελιωμένην, καθάπερ καὶ πάντα τὰ τῷ Ἰωσήφ καὶ Φαραὼ συμβάντα ἐπὶ ὀνείρων τεθεμελιώται. εἴπερ δὲ δυνατόν ἦν ὑπεργόντινα τῆς ὑψίστης Θεῆς, ἐκ τῶν ἑρῶντων καταλόντα εἰπεῖν ἐνώπιον παντός τῆς λαῖς τῷ Σολομῶντι, αἰτῆσαι παρὰ Θεῆς ὅπερ θέλεις. καὶ τὸν μὲν Σολομῶντα αἰτῆσαι τὴν σοφίαν, τὸν δὲ Θεὸν δεῖναι αὐτὴν αὐτῷ σὺν τῷ πλάτῳ καὶ τῇ ἰσχύϊ, ὑπῆρχεν ἂν τῷτο ἀπόλογός τις ὡραιότατος. ἀλλὰ τὸ ὄναρ διαφείρει πάντα.

Ἡ μὲν ὑπὸ τῆς συλλεχθεῖσας τῶν ἀνομημάτων σωρεία διεσκέδασαι τῇ ἰσχύϊ τῶν ὑπὸ τῆς συγγραφῆς ἀντιβληθέντων λόγων. διὰ δὲ τῆς ἀπορηματικῆς, ἢ ἐρωτηματικῆς, ὁ Θεὸς ἔρχετο ἐπὶ τῆς γῆς, κτ. ὅπερ ὁπωσδήποτε δεκτόν σοι εἶναι δηλοῖς διὰ τῆς, ἔσω· ἐμφαίνεις σεαυτὸν ἥτοι πάντῃ ἄθεον, ἢ ὁμολογῶντα Θεὸν ἀτελεῖ. αἱ μὲν γὰρ ἄθεοι αἱ, πέμπομεν εἰ σὲ, νῦν ὑπὸ τὴν τιμωρητικὴν ὑπάρχοντα τῷ Θεῷ

Θεὸς χάρις, ἀλλὰ τὸς ὁπαδὸς σοι ἰδεῖν τὴν κτίσιν, ἢ ἐμφρόνως σκεψαμένως, ἐπεὶν τίς ὁ πλάσας αὐτήν, ἀναγνῶναι τε τὸς κατὰ τῶν ἀδελφῶν τοσαῦτα ἢ τοιαῦτα συγγράψαντας. εἰ δὲ Θεὸν σέβῃ, ἀναγγέλλομεν ἔ σοι, ἀλλὰ τοῖς ὁπαδοῖς σε, ὡς ὁ πισυόμενος ὑπὸ σε Θεός, ἀτελής ὢν, ἔκ ἐσιν ὁ ἀληθινὸς Θεός, ἀλλ' ὃν ἡ φαντασία σε ἐπλάσεν. ὁ γὰρ Θεὸς παντέλεον ὢν ἐσιν, ἀτελὲς δὲ τὸ μὴ πανταχῶ παρῶν, ἀλλ' ἀναβαῖνον ἢ καταβαῖνον, ὡσαύτως ἀτελὲς τὸ μὴ φιλικάνθρωπον. Φιλανθρωπίας δὲ ἁμοιβον τὸ μὴ τοῖς ὄφλοις αὐτῶ, τοῖς λατρεύουσιν αὐτῷ, οἳ οἱ ἦσαν οἱ τότε Ἰσραῖτοι, συνδιαλέγεσθαι εὐδοκῶν πρὸς ὁδηγίαν τῆς σωτηρίας αὐτῶν. οἱ μὲν ἔν τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, τῆς τῆς πανυπερτελείῳ ὄντι πισεύοντες, ὁμολογῶσι πανταχῶ παρόντα εἶναι αὐτόν, μηδαμῶς δὲ χρήζοντα κατέρχεσθαι ἢ ἀνέρχεσθαι, ἅπερ εἰσὶν ἀτέλεια. Φιλανθρωποῦμενον δὲ, ὅπερ χαρακτηριστικὴ τελειότης ἐσιν, ἔ μόνον τοῖς πιστοῖς, ἀλλ' ἐνίοτε ἢ τοῖς ἀπίστοις ὁπτάνεσθαι. σοι δὲ, ἔτε παιδιᾷ κακῇ ἢ ὀλεθρῇ, ἔτε ἀγνοίᾳ, ἔτε γνώσει, ἐπίτηδες τάναντία ἀνδρὸς τινὸς λόγῳ ληρωθέντι, βδέης ἔνφρων πεσώσῃ.

3. Ησα. 3. 5.

„Καὶ ὥφθῃ, Φησὶ τὸ ἱερὸν γράμμα, Κύρις ὁ τῷ Σολομῶντι ἐν ὕπνῳ τὴν νύκτα. Τὸ ἐν ὁπτάνεσθαι τὸν Θεὸν ἐν ὕπνῳ, ὅτε αἱ σωματικαὶ ἀργῶσι αἰσθήσεις, ἔκ ἀρεσόν, ὡς εἰκὲ, τῷ ἀπίστῳ. ἀλλὰ γὰρ ἢ ἐκαστὸς ὁ Θεὸς τῷ Σολομῶντι ὁπτάνετο, πάλιν ἔκ ἂν ἤρεσεν αὐτῷ, ἔτε δὴ μὴ δυναμένῳ κατανοῆσαι τὸ πῶς ὁ Θεὸς πνεῦμα ὢν, ὁρατὸς τοῖς τῷ σώματι ὁφθαλμοῖς, ἢ ἀκυστὸς τοῖς ὡσὶ γέγονε. τί ἔν, ἔκ ἔδεα τὸν Θεὸν ὁφθῆναι τῷ Σολομῶντι; ἢ αὐτῷ ἐχρῆν συμβεβῆναι τῷ ἀπίστῳ, μὴ ὑπάρχοντι τότε, περὶ τῶ τρόπῳ τῆς ἀρεστῆς αὐτῷ ἐμφανείας; τί δὲ εὐρίσκει ἐνταῦθα ἐναντίον τῇ τῷ ὕψις παντοδυναμία;

3. Ησα. 4.
15.

„Ἀλλὰ πῶς, Φησὶν, ἐγνώσθῃ τὸ ὄναρ; αὐτὸς ἄρα ὁ Σολομῶν ἀνήγγελε τῷ ἐτέρῳ Ἰσραῖτι. ἐπὶ δὲ, κτ. Ἀλλ' ἔκ ἀνήγγελεν ἐτέρῳ Ἰσραῖτι, ἀλλὰ παντὶ τῷ λαῷ. Ἐξεγερθεὶς γὰρ τῷ ὕπνῳ, παραγίνεται εἰς Ἱερουσαλήμ, ἢ ἔξη κατὰ πρόσωπον τῷ Ὑσιασηθὶς τῷ κατὰ πρόσωπον Κιβωτῷ Διαθήκης Κυρίου ἐν Σιών, ἢ ἀνήγαγεν ὀλοκαυτώσεις, ἢ ἐποίησε πότον μέγαν ἑαυτῷ, ἢ πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτῶ. Τί δὲ ἐβάλετο αὐτῷ ταῦτα εὐδὺς μετὰ τὸ ἐνύπνιον, εἰμὴ τὸ ἀναγγεῖλαι τῷ παντὶ τῷ Ἰσραὴλ; ἔ μόνον δὲ ἀνήγγελεν, ἀλλὰ ἢ πράγματι παραχρῆμα ἔδεξε τὸ δωρηθῆναι αὐτῷ τῆς φρονήσεως τάλαντον διὰ, τῷ ἐπενεχθέντι ταῖς δυοῖς πόρταις κρύματι, ὡς πάντῃ τὸν Ἰσραὴλ πεσώσῃ, ὅτι ἀληθὴ ἐσὶ
τὰ

τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀναγγελθούσα αὐτοῖς περὶ τῆς ἐνυπνίᾳ αὐτῆς. ἡ Καὶ
 ἡῆκσαν, φησί, πᾶς Ἰσραὴλ τὸ κρίμα τῆτο, ὃ ἐκρίνεν ὁ Βασι-
 λεὺς, ἡ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς Βασιλείας, ὅτι εἶδον, ὅτι
 φρόνησις Θεὸς ἐν αὐτῷ τῆς ποιᾶν δικαίωμα. Ὁ ἐν συγγραφεύς τῆς
 μοναδικῆς, ὡς φησὶν ὁ ἄπιστος, ταύτης ἱστορίας ἐπὶ παρ' ἐνὸς Ἰου-
 δαίᾳ, ἀλλὰ παρὰ παντὸς τῆς Ἰσραὴλ, τῆς λόγῳ τε ἡ ἔργῳ πλη-
 ροφορηθέντος περὶ τῆς ἐνυπνίᾳ τῆς Σολομῶντος, παραλαβὼν τὰ
 περὶ τῆς συνέγραψε. μήτι δὲ ἡ ἔστ' εἰς ἡν τῶν πολλῶν τῶν ἀπὸ
 τῆς σόματος τῆς Σολομῶντος ἀκυσάντων, ἡ διὰ τῶν ἔργων πλη-
 ροφορηθέντων τὰ περὶ τῆς ἐνυπνίᾳ. ἡ ἐστὶν ἀρα τῆτο πισότερον τῆς ὡραι-
 οτάτης ἀπολόγου, ὃν ὁ ἄπιστος τῇ τῆς Θεὸς παντοδυναμίᾳ, ἡ τῷ
 τὸν Θεὸν δι' Ἀγγέλων λαλήσας τοῖς ἀνθρώποις ἀπιστῶν ἐπλασε.
 μηδὲ τῆτο δυνηθῆς συνιέναι, ὅτι καὶ μὴ κατ' ὄναρ, ἀλλὰ κατ'
 ὕπαρ, καὶ μὴ τῷ Σολομῶντι μόνῳ, ἀλλὰ παντὶ τῷ λαῷ ὁ Θεὸς
 περὶ τῆς ἐλάλησεν, ἡμῶν μετὰ τοσούτης αἰῶνας δι' ἐνὴν ἄλλως ἐ-
 δέναιτε ἡ πισεῦσαι, ἡ μὴ τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ταύτης συγγράφαντος
 μηδὲ κατανοήσας, ὅτι ταύτης λέγων, πᾶσαν καταργεῖ ἱστορίαν.

Σημ. 105. Οἱ μὲν Καλμύκοι λαοὶ εἰσι τῆς Ἀσίας, τὴν μεγάλην οἰκῶν-
 τες Ταρταρίαν, τὴν μεταξὺ τῆς Μογγολίας ἡ τῆς Βόλγας. Νομα-
 δικοὶ ἀνθρώποι (ἐσκηνῶν), ἐκ τόπου εἰς τόπον μερῖζόμενοι, ἡ μετ'
 ἑαυτῶν τὰς τε σκηνάς, ἡ τὰς γυναῖκας, ἡ τὰ τέκνα, ἡ τετρά-
 ποδα, ἡ πᾶσαν τὴν περιτείαν αὐτῶν συμπεριφέροντες, ἔχει δὲ ἐ-
 κάστη νομὰς αὐτῶν ἰδίον ἡγεμόνα, Χάνην προσαγορεύομενον, ὡν
 πρῶτος ὁ ἐν τῇ Σαμαρκάνδῃ οἰκῶν. (ὅρα τὸ ἐγχειρίδ. Αἰξ. τὸ
 ἐν Παρίσι. ἔτ. 1769. ἐκδοθέν) πολλὰς δὲ ἡμεῖς Καλμύκους πρὸ
 ὀφθαλμῶν ἔχομεν, ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ἀσραχανίς περιπολεύοντας,
 ἡ ἐν τῷ Ἀσραχανίῳ θαμίζοντας. εὐφυεῖς δὲ εἰσιν οἱ ἀνθρώποι
 ἡ εὐμαθεῖς, ἡ ἀνδρείοι, γάλακτι μόνῳ ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν
 τρεφόμενοι. τοσούτον δὲ φοβρὴν τὴν τῶν καλμύκων εὐλογίῶν νό-
 σον, ὥστε ἡ αὐτὰ τὰ τέκνα αὐτῶν πάσχοντα, κατ' ὁδὸν καταλιμ-
 πάνοντας φεύγαν. ἀδωλογάτραι δὲ ὄντες τὴν θρησκείαν, καὶ τὴν
 εἰς Χριστὸν πίστιν τινὲς ἐξ αὐτῶν δεξάμενοι βαπτίζοντες, δύσασ-
 σάσως ὁμῶς ἔχοντες τῶν δεσποταρισμῶν αὐτῶν. Οἱ δὲ Ὀττεντότοι,
 λαὸς εἰσι τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῇ Καφρία, πλησίον τῆς ἀκρωτηρίου,
 τῆς καλμύκων τῆς καλῆς Ἑλπίδος οἰκῶν. διηρημένοι δὲ εἰσιν εἰς δε-
 κατέστας ἐπαρχίας, ὡν ἐκάστη ἰδίον ἔχει προεσῶτα, ἡ χωρία ἴδια.
 εἰσὶ δὲ πάντες ἥτοι κυνηγοὶ, ἡ ποιμένες, διαπαντὸς ὡς καὶ καθε-
 περι-

περιφερόμενοι, ἀνδρεῖοι δὲ, δραστήριοι, τολμηροί, πρὸς τὰ ὄπλα ἐπιτήδαιοι, τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν κατ' ὑπερβολὴν ζηλωταί, μακρόβιοι, τὸ ἀνάστημα μετριοί, τὸ χρῶμα τῶν Ἰνδῶν μελανώτεροι, τὸν δρόμον ταχύτατοι, γυμνοὶ, ὀζαίνῃ. κόπρῳ γὰρ βοῶν καὶ προβάτων τριβόμενοι, ἀφορήτως ὀτρύνονται. θρησκείας πάνυ ὀλίγα σημαίνει ἐνδεκνύμενοι, καὶ τὸν μετὰ ταῦτα βίον μὴ δεχόμενοι, κτ. ὅρα τὸ εἶρημ. Λεξ.

Σημ. 106. Ὁ μὲν Ἀλεξανδρινὸς κώδιξ, ὃν ὁ Πατριάρχης ὁ Ἀγκαρὶς τῷ τῶν Ἀγγλων βασιλεῖ ἐδωρήσατο, μαρτυρῶν, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τῆς πρώτης ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ὑπὸ εὐγενῆς τινος Αἰγυπτίας τὸν νομα Θέκλης ἐγράφη. (ὅρα τὰ προλεγόμενα εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην, τὴν κατὰ τὸ 1696 ἐτ' ἐν Λεψία ἐκδοθ.) ἐν κεφ. 4. ἐδ. 24. τῆς 3. τῶν Βασ. περιέχεται τὰδε· „Ἀρχὼν ἐν παντὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ Θάψα καὶ ἕως * ἐν πᾶσι Βασιλεῦσι πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἰρήνη ἦν αὐτῷ ἐκ πάντων. ἡ δὲ ἐν Καμπαστενσία ἐκδόσις. τὰδε· Ἀρχὼν ἐν παντὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ Θάψα ἕως Γάζα ἐν πάσαις ταῖς Βασιλείαις ταῖς πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἦν εἰρήνη ἐκ πάντων. ὅρα τὰς εἰς τὸ εἶρημ. κεφ. σημαίω. τὰς ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐν Φρανκεν. ἐκδ.

Σημ. 107. Τὸ Φυλισίαιος καὶ Φυλισίνος ἐν τῇ Βυλγάτῃ κετ', ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει ἀντὶ τούτου τὸ ἄλλοφύλος, ὡς ὁ Ἰωσήφ' ἐν μὲν βιβ. 1. κεφ. 7. τῆς Ἀρχ. Φυλισίνος, ἐν δὲ βιβ. 5. κεφ. 9. Παλαισίνος προσαγορεύεται. τὸ δὲ Φυλισίημ κετ' ἐν κεφ. 13. ἐδ. 2. τῆς βίβλου τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἄλλα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει.

Σημ. 108. Ταῦτα περιέχει ὁ εἰρημέν' Ἀλεξανδρινὸς κώδιξ (ὅρα τὴν προλαβ. 106. σημ.) ἐν κεφ. 9. τῆς 3. τῶν Βασ.

Σημ. 109. Περί μὲν τῆς Κόρσικας, ἡ Κύρος ὅρα, ἡ βέλη, τὴν τῆς Μελετίου Γεωγραφίαν· τὸ δὲ Ὑβετότιον πολυχνίον ἐστὶ τῆς Νορμανδίας.

Σημ. 110. Τὸ Boisseau μέτρον ἐστὶ, δι' ἃ τὰ στερεὰ μετρεῖν. ἴστέον δὲ, ὅτι καὶ τῇ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν ἐκδόσει τῆς τῆς Βολτέρος βίβλου, ἢ δι' ἀειθμῶν, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ὁλόγραφον κετ' τὸ, ἐβδομήκοντα χιλιάδας μοδίους ἀλεύρου, Soixatante & dix mille muids de

de farine. Ὡσαύτως καὶ τὸ μετ' ὀλίγον· μετὰ τὰς ἑννεήκοντα χιλιάδας τῶν μηδίων τῆς ἀλεύρης, Après les quatre-vingt-dix mille muids de farine.

Σημ. ΙΙΙ. Οὐ δὲ σφάλματ' αὐτοῦ συγγραφέως ἀνάγκη ὑποθέσθαι, εἰς δυσκολίαν ἐμφανίζετο τοῖς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἀναγινώσκουσιν. ἐν γὰρ τῷ 26. ἐδ. τῆς 4. κεφ. τῆς 3. τῶν Βασ. ὁ Ἀλεξανδρινὸς κώδις (ἐν ταῖς ἀνωτέρ. ἀρχαῖς σημ.) περιέχει τὰδε· „Καὶ ἦν τῷ Σολομῶντι τέσσαράκοντα χιλιάδες τοκάδες ἵππων εἰς ἄρματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. (ἐν δὲ ἐδ. 25. κεφ. 9. τῆς 2. τῶν Παραλ. ἐν τῷ αὐτῷ Ἀλεξανδρινῷ κώδικι κεῖται)· „Καὶ ἦσαν τῷ Σολομῶντι τέσσαρες μυριάδες θήλειαι ἵππων εἰς ἄρματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. Ταῦτα δὲ σύμφωνα μὲν εἰσιν ἀλλήλοις, ὡς παντίπερ δῆλον, ὑπερβολὴν δὲ ποσότητος ἵππων ἐκ ἐμφάνει· ἀλλὰ πληθύνει τῷ τοιαύτῳ Βασιλεῖ κατάλληλον. τὰς δὲ τῶν ἱπποκασίων χιλιάδας ἡ Βεβλὰ παρὰ τὰς 26. ἐδ. τῆς 4. κεφ. τῆς 3. τῶν Βασ.) σφάλματ' αὐτοῦ συγγραφέως ὑποπτεύειν, καὶ ἐπανορθώσεις ποιεῖν, καὶ τοσαῦτα εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπαιτήσεως νεωτέρως ἠνάγκασεν ὑπομνηματίζας. ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τὸ ἑβραϊκὸν ὕψος προβάλλει, περιέχον, ὡς φησι, τέσσαρας χιλιάδας ἱπποκασίων, εἰς αὐτὸν μεταφέρει εἰς τέσσαρας χιλιάδας φάτνας, τὸν Καππέλον, καὶ τὸν Οὐβιγάντην μάρτυρας ἀνακαλῶν. περὶ τῆς ἐν τῷ δοκῶν ἡμῖν ἐρῶμεν.

Τὰς τοιαύτας τῶν νεωτέρων τῆς ἑβραϊκῆς ὕψος μεταφράσεως πολλὰ λόγους ἀξίας ἡγούμεθα. ἀλλ' εἰς προτιμήσει αὐτὰς τῆς ἀρχαιοτάτης ἑλληνικῆς μεταφράσεως πέθει ἡμᾶς ὁ λόγος. πρῶτον μὲν γὰρ πάντῃ περὶ τὸν εἶδος, καὶ αὐτὰς τὰς νῦν τῶν Ἑβραίων διδασκάλους μὴ ἐντελῶς κατανοῶν τὴν ἀρχαίαν ἑβραϊκὴν διάλεκτον, εἴ τις αἰτέσει Γραφαὶ συνεγράφησαν. πέθει δὲ τὸτο ἢ εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμενὴν τῶν Ἑβραίων ἀθλίαν διασποράν, καὶ δυστυχίαν, καὶ εὐτέλειαν, καὶ ἡ τῶν πολυχρόνιων ἀνάμειξις καὶ συμβῶσις μετὰ τούτων ἔθνων καὶ γλωσσῶν. προσέτι δὲ καὶ τὸ, ἀπ' αὐτῶν τῶν τῆς Αυτοκρατορίας Ἰστανδῶν χρόνων τῆς Ἑβραϊκῆς μὴ κατανοῶν ἐντελῶς τὰς ἑβραϊκὰς συγγεγραμμένας τῆς Γραφῆς βίβλους· ἐξ ὧν ἠναγκάσθησαν τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐν ταῖς Συαγωγαῖς αὐτῶν ἀναγινώσκων. δῆλον δὲ τὸτο ἐκ τῆς ἀδείας, τῆς κατὰ τὴν τῶν αἰτησὶν δοθείσης αὐτοῖς ὑπὸ τῶν εἰρημένων Αυτοκρατόρων. εἰ γὰρ οἱ νῦν τῶν Ἑβραίων διδάσκαλοι, ατελεῖς τὴν γνώσιν

* Οὐκ τὴν 146. νεαράν.

Εν τῇ πρὸς
ΑΦροί. ἐπιστ.

Ἀντ. 91.

Αρι. 5. β.
22. ἰσορ.
Ἀρις. καὶ Εὐ-
σεβ. β. 13.
Εὐαγγ. Πρ. 8.
Ἰωα. β. 12. κ.
2. Ἀρχ.
Φιλ. β. 2. πε-
ρί βίου Μωϋσ.

τῆς Ἑβραϊδος, πόσω μᾶλλον ἄνδρες Γάλλοι, καὶ Ἀγγλοὶ, καὶ Γερ-
μανοὶ, κτ; Δεύτερον, τὸ τὰς νεωτέρης τέτης μεταφράσεως ἢ ἐξ
ἀρχαιοτάτης μεταφράζεν κώδικον, καὶ αὐτοῖς, ὡς ἂν ἔποι τις,
τοῖς πρωτοτύποις παραβεβλημένον, οἷος ἦν, ὡς ἐκ, ὁ κώδικς,
ὃ ἐχρήσαντο οἱ Ἑβδομήκοντα μεταφρασταί. πῶς ἂν τοιαύτης Ἐν-
ροισιν κώδικας; τῆτοις πρόωδες τὸ, ὅτι πολλοὶ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑβραι-
κῶν κωδίκων, ὡς ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Ἑβραίων περικαρέντες καὶ ἀλλοιω-
θέντες ὑποπτοὶ εἰσι. συνάγει) τῆτο ἐξ ὧν φησὶν ὁ ἀξιόπιστος, καὶ
ὑπὲρ πάντας τὰ Ἑβραϊκὰ πολυπραγμονησάμενον) τεύχη, ὁ καλ-
κύντερος, Φημί, Ὡς γένης. "Ὅσα, φησὶ, δεδυνη) (οἱ Ἑβραῖοι)
τῶν περιεχόντων κατηγορίαν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχόντων, καὶ κρι-
τῶν, περιεῖλον ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆ λαῶ, ὧν τινα σώζει) ἐν ἀ-
ποκρύφους. Καὶ κατωτέρω. Διὸ εἰδὲν. οἶμαι, ἄλλο οἰκονομεῖσθαι,
ἢ τὰς νομιζομένης σοφίας καὶ ἀρχοντας καὶ πρεσβυτέρους τῆ λαῶ
ὑπεξελεῖν τὰ τοιαῦτα, ὅσα περιεῖχον αὐτῶν κατηγορίαν παρὰ
τῶ λαῶ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ καὶ ἀληθῆ τυγχάνουσιν τὴν περὶ
Σωσάνναν ἐπιβεβληθεῖσαν ὑπὸ ἀκολάσων πρεσβυτέρων ἰσορίαν,
οἱ μὴ μακρὰν τυγχάνοντες τῶν πρεσβυτέρων ἐκείνων, ἐξέκλεψαν
καὶ ὑφαλον ἀπὸ τῶν Γραφῶν. Εἰκότως ἔν αὐτῷ τὴν τῶν Ἑβδο-
μήκοντα μετάφρασιν εὐλαβηθεῖς, εὐδολως παρεσάλουσιν. ἐν γὰρ
τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς φιλοπονηθεῖσι τετραπλοῖς, καὶ ἑξαπλοῖς, καὶ ὀκτα-
πλοῖς τὰ μὲν ἐν αὐτῇ περιττὰ ὀβελίσκοις, τὰ δὲ ἐλλείποντα ἀσε-
ρίσκοις, ὡς αὐτῷ διαμαρτυρεῖ), ἠξέρισον. Ἀλλὰ τίς) ἕνεκα,
ἐρατὶς, τοσούτον ὁ Ὡριγένης ἀνεδήματο ἀγῶνα πρὸς κατασκόλην
τῶν τοιούτων αὐτῆς βιβλίων; "Ἰνα, φησὶ, πρὸς) Ἰσδαίους διαλεγό-
μενοι, μὴ προφέρωμεν αὐτοῖς τὰ μὴ κείμενα ἐν τοῖς ἀντιγράφοις
αὐτῶν, καὶ ἵνα συγχρητώμεθα τοῖς φερομένοις παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ
ἐν τοῖς ἡμετέροις ἔκκειται βιβλίοις. τοιαύτης γὰρ εἰσῆς ἡμῶν τῆς
πρὸς αὐτοὺς ἐν ταῖς ζητήσεσι παρασκόλης, καὶ καταφρονήσεσιν, εἰδ',
ὡς εἰ) αὐτοῖς, γελάσσονται τὰς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πισεύοντας, ὡς
ἡτ' ἀληθῆ καὶ παρ' αὐτοῖς ἀναγεγραμμένα ἀγνοῶντας.

Σημ. 112. Λεγομένη τῶν Ἑβδομήκοντα, καὶ κακή; Ἀλλ' ὅτι μὲν
καὶ μόνον λεγομένη, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄντι ἕσα τῶν Ἑβδομήκοντα μετά-
φρασις τυγχάνει, τοσαῦταί εἰσι μαρτυρίαι, ὅσαι, καὶ ὑπὲρ ἄλλης
τίνος τῶν ἰσορριζμένων. μαρτυρεῖ γὰρ περὶ τῆς ἐκ μὲν τῶν ἐθ-
νικῶν ὁ Ἀριστοῦς, εἰς ὧν τῶν Πτωλεμαῖος τῆς Φιλαδέλφου δορυ-
φόρων. ἐκ δὲ τῶν Ἰσδαίων ὁ Ἀριστόβελος, ὁ Ἰώσηπος, καὶ ὁ Φί-
λων.

λων· Ἐκ δὲ τῶν χριστιανῶν Ἰωσήφ ὁ μάρτυς, ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Τερτυλλιανός, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ὀριγένης, ὁ Εὐσέβιος, ὁ Ἰερώνυμος (ἐν τοῖς εἰς τὰ Παραλειπ. προσομ. κἀν τῇ πρὸ τὸν Αὐγουστίν. ἐπισ. καὶ ἀλλαγῇ ἀποράδην) ὁ Αὐγουστίνος, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἐπιφάνιος. μετὰ δὲ τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας μαρτυρίας πόσον παρὰ τοῖς εὐφρονέσιν ἰσχύσει χθιζοῖτινες ἄνθρωποι, (τότε ἰσχυρῶς ῥαπίζει ὁ συγγραφεὺς τῇ προσομῇ εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην, τὴν ἐν ἔτει 1696 ἐν Λαΐζα ἐκδόθεισαν) καὶ ὁ κωμωδοποιὸς ὁ ἄπιστος Βολτέρος, μὴ ἦσαν τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφρασιν, ἀλλὰ λεγομένην καταγγέλλοντες, ὅτι οὐκ.

Ἀλλὰ καὶ κακὴ, φησὶν ὁ Βολτέρος. Πόθεν δὲ ἔγνω, ὅτι κακὴ; παρέβαλλεν ἄρα αὐτὴν ὡςπερ ἄλλος τις Ὀριγένης τοῖς ἀρχαίοις ἑβραϊκοῖς ἀντιγράφοις; ἀλλ' ὅποιαν μὲν, ἵνα τὴν δυσκολίαν τῆς ἐντεύξεως τῶν τοῖστων ἀντιγράφων σιωπήσωμεν, γινώσκιν εἶχε τῆς ἑβραϊκῆς, ὅποιαν δὲ καὶ τῆς Ἑλληνίδος διαλέκτου, ἀποκρίντως, κἀν βραχείως καὶ ἀποράδην, ἀπέδειξεν ὁ συγγραφεὺς τῇ μεταφρασθέντι τῇ πονήματι. ταῦτα οὖν, ἀναιδέσασθε, ἐβδαξέ σε ἡ θανυμασὴ φιλοσοφία σι; ἀμέλει τοι τὸ ὥς ἐκ τριπόδος κρίναι καὶ περὶ ὧν μηδεμίαν μικρὴν δεῖν ἔχεις γινώσκιν; Ἀλλὰ καὶ διατὶ κακὴ; Ἄνδρες μὲν Ἑβδομήκοντα ὡς Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς σκεψάμενοι, ὡς φησὶν ὁ Φίλων, τὴν παρ' αὐτῷ δοκιμωτάτης ἑβραίων, οἱ πρὸ τῇ πατρίᾳ καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, τῷ Βασιλεῖ Πτωλεμαίῳ μεταφρασάς ζητήσαντι ἀπέστειλε, κακῶς μετέφρασαν· σὺ δὲ, ὁ μηδετέραν διάλεκτον εἰδώς, πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Βαλγάταν ἔχων, καὶ ἀποκαθήμενος ῥακίῳ ὁμοίαν μετὰφρασιν ποιήσας, καλῶς μετέφρασας; καὶ τίς ἂν μὴ ἐξεσηκῶς τὰς φρένας πιεῦσθαι σοι, μὴ αἰδεύοντι τοσαύτας καὶ μόνον μαρτυρίας, ἀλλὰ πράγματα, καὶ τὴν σχεδὸν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων φωνὴν, ἐπικυρῶσαν τὰ περὶ τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσεως, ἀλλ' ἀναιδῶς γλῶσσαν λοῖδορον κατ' αὐτῆς κινήσαντι;

Ἰδὲ ἡ περὶ αὐτῆς ἐπίκρισις τῇ σοφῇ, καὶ ἑκατέραν πεπαιδευμένην διάλεκτον, τὴν τε πάτριον, ἣν χαλδαϊκὴν ἔειπεν αὐτῷ ὀνομάζειν, κατὰπερ καὶ τὴν ἑβραϊκὴν χαλδαῖα, διὰ τὸν Χαλδαῖον Ἀβραάμ, καὶ τὴν ἑλληνίδα, ἐξ ἧς καὶ τὸ, πλατωνίζει, περὶ αὐτῆς ἔρη, τῇ ἑβραϊκῇ, φησὶ Φίλωνος. Συνεχθῆναι δ' αἰς τὸ αὐτὸ κύρια κυρίοις ὀνόμασι, τὰ ἑλληνικά τοῖς χαλδαϊκοῖς, ἐναρμονοῦντα εὐ μάλα τοῖς δηλαμένοις πράγμασιν. ὃν δὲ τρόπον, οἶμαι, Γεωμετρίας καὶ Διαλεκτικῆς τὰ σημαινόμενα ποικιλίαν ἐρμηνείας

Ἰωσ. Ἐν τῇ πρὸς ἑλλ. κατὰ τὴν 2. ἀπολ. β. 3. κατὰ Διόσκ. Τετ. κ. 18. τῇ ἀπολογητ. Κλήμ. ἐν τοῖς γράμ.

Ὀριγ. ἐπισ. πρὸς Ἀφρικ. Εὐσ. β. 8.

Εὐαγγ. πρὸς Αὐγ. β. 18. καὶ πολ. ὅτι. Χρυσ. ἐν τῇ κατὰ Ἰωβ. λόγ.

Ἐπιφ. κ. 9. περὶ μίσερ. ἡ σελ.

Φιλ. β. 2. καὶ εἰ β. 1. Μισο.

αὐτ.

ἢ ἀνέχεσθαι, μόναι δὲ ἀμετάβλητοι ἢ ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσα, τὸν
 αὐτὸν, ὡς ἔοικε, τρόπον ἢ ὅτοι συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὁ-
 νόματα ἐξεύρον, ὥστε δὴ μόναι μάλιστα τρανώσαν ἐμελλον ἐμφαν-
 τικῶς τὰ δηλέμενα. σαφειάτη δὲ τῆς πίστεως, ἔαντε Χαλδαῖοι
 τὴν ἑλληνικὴν γλῶτταν, ἔαντε Ἕλληνες τὴν Χαλδαίων ἀναδι-
 δαχθῶσι, ἢ ἀμφοτέραις ταῖς Γραφαῖς ἐντύχωσι, τῇ τε χαλδαί-
 κῃ ἢ τῇ διερμηνούδῃ, καθάπερ ἀδελφάς, μᾶλλον δὲ ὡς μίαν
 ἢ τὴν αὐτὴν ἔντε τοῖς πράγμασι ἢ τοῖς ὀνόμασι, τεθήκασιν ἢ
 προσκυνῶσιν, ἔχῃ ὡς ἐρμηνεὺς ἐκείνης, ἀλλ' ἱεροφάντας ἢ Προ-
 φήτας προσαγορεύοντες, οἳ ἐξεγίνετο συνδραμεῖν λογισμοῖς ἐι-
 λικρινέσι τῷ Μωσέως καθαρωτάτῳ πνεύματι διὸ ἢ μέχρι νῦν
 (ἔκκε τῷ, μέχρι νῦν, ὥστε ἐς ἢ μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτῶν τῷ Φίλω-
 ν) ἀνὰ πᾶν ἔτ' ἐορτὴ ἢ πανήγυρις ἄγε) κατὰ τὴν Φάρον
 νῆσον, εἰς ἣν ἢ Ἰσραῖλοι μόνον, ἀλλὰ ἢ παμπληθεῖς ἕτεροι δια-
 πλέεσιν, τότε χωρεῖον σεμνύνοντες, ἐν ᾧ πρῶτον τὸ τῆς ἐρμη-
 νείας ἐξέλαμψε, ἢ παλαιᾶς ἕνεκα εὐεργεσίας, αἰεὶ νεαζύσης,
 εὐχαριστήσαντες τῷ Θεῷ. Ἰδὲ ἢ τὰ ὑπὸ τῷ Ἰωσήφῳ περὶ τῆς
 αὐτῆς μεταφράσεως μαρτυρέμενα. Μεταγραφίτ' δὲ τῷ νόμῳ,
 ἢ τῷ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἔργῳ τέλλ' ἐν ἡμέραις εβδομήκοντα
 ἢ δυσὶ λαβόντ', συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τῆς Ἰσραὴλ ἀπαν-
 τας εἰς τὸν τόπον, ἔνθα ἢ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων
 ἢ τῶν ἐρμηνέων, ἀνέγνω τῆς. τὸ δὲ πληθ' ἀπεδέξατο μὲν,
 ἢ τῆς διασαφίσαντας πρεσβύτερος τὸν νόμον, ἐπήνεσε δὲ ἢ τὸν
 Δημήτριον τῆς ἐπινοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὐρέτην
 γεγεννημένον· παρεκάλεσάν τε δοῦναι ἢ τοῖς ἡγεμενοῖς αὐτῶν ἀ-
 ναγνῶναι τὸν νόμον· ἠξίωσάντε πάντες, ὅτε Ἰερεῖς, ἢ τῶν ἐρ-
 μηνέων οἱ πρεσβύτεροι, ἢ τῷ πολιτεύματι οἱ προεσχηκότες, ἐπεὶ
 καλῶς τὰ τῆς ἐρμηνείας ἀπήρτισαι, ἢ διαμεῖναι ταῦτ' ὡς ἔχει,
 ἢ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἀπάντων δὲ αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὴν
 γνωμὴν, ἐκέλευσαν, εἴτις εἰ περισσόντι προσγεγραμμένον ὅρα τῷ
 νόμῳ, ἢ λείπον, πάλιν ἐπισκοπῆναι τῷτο. ἢ ποιῆναι φανερόν,
 διορθῆναι, σωφρόνως τῷτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἀπαξ ἔχει
 καλῶς, εἰς αἰεὶ διαμείνῃ. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὅτοι.

Ἰωσ. β. 12. κ.
 2. ἀρχ.

Τερτ. κ. 18.
 τὴν ἀπολογία.

Ἡμεῖς δὲ τῆς μετὰ Χριστὸν, ὅσοι τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετα-
 φρασιν εὐφρόνισαν, καταλιπόντες, εἴτην τὸν Ἰσραῖλον, (ἐν τῇ πρὸ
 τῆς Ἑλλ. παλαιᾶς. ἢ ἐν τῷ 2. ἀπολογητ. κἂν τῷ μετὰ τῷ Τριφ.
 διαλ.) τὸν Τερτυλλιανόν, τὴν τῆς Ἰσινιανῆς Νεαράν κηρύττεσαν
 ταῦτα· ἢ Πλὴν οἱ διὰ τῆς Ἑλληνίδος ἀναγινώσκοντες, τῇ τῶν Ἑβ-
 δο-

„δομήκοντα χρήσον) παραδώσει, πάντων ἀκριβεστέρα, ἢ παρὰ τὰς ἄλλας ἐγκεκριμένη· Σιωπήσαντες δὲ ἢ τὸ ὅτι, εἰ κακὴ ἦν ἡ τῶν Ἐβδομήκοντα μετάφρασις, ὡς ὁ κἀκὺς Θ' εἶπεν, ἔκ ἂν οἱ Ἕλληνας Ἰσραῖτοι ἐν ταῖς Συναγωγαῖς αὐτῶν ταύτην ἀνεγίνωσκον. ἢ τὸ ταύτης αἰδέσιμον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς χρήσιν αὐτῆς ἐν ταῖς ἀγίαις τῷ Θεῷ Ἐκκλησίαις· ἢ τὸ προτέρημα αὐτῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ μετὰ τὴν πρωτότυπον Ἑβραϊκὴν μητέρα γενέσθαι σχεδὸν πασῶν τῶν ἄλλων μεταφράσεων· τῆς Θεοκλήρου καὶ προτεινόμενῃ Ἀποστόλῃ, τῆς τὴν τῶν Ἐβδομήκοντα μετάφρασιν μετελθόντας ἔντε τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις, ἢ ἐν ταῖς Πράξεσι, καὶ ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιστολαῖς. τῷτο δὲ τί ἄλλο ἐμφαίνει, εἰ μὴ τὸ, ὅτι ἡ τῶν Ἐβδομήκοντα μετάφρασις Θεόθεν ἔχει τὸ κύριον;

Σημ. 113. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, τὸ ἔργον ἔστι μόνον παράβασις νόμου ἐστίν, ὡς ἀντικείμενον τῷ νόμῳ, τῷ κελεύοντι, Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, ἔστι παντὸς ὁμοίωμα, Ἀλλὰ ἢ ἀντίφασιν νόμων ἐμφαίνει. ἔστος μὲν γὰρ ὁ νόμος ἐντέλλεται τὸ, Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, κτ. ἄλλος δὲ, Καὶ ποιήσεις ὅνῳ χερυβὶμ χρυσοτοροῦτὰ, κτ. Τὸ ἔργον ἔστι ἀντίφασιν νόμων ἐμφαίνει, ἔστι παράβασις ἐστίν. τὸ μὲν γὰρ Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, κτ. τὴν τῶν εἰδώλων ἢ τῶν ὁμοιωμάτων λατρείαν ἀπαγορεύει εἰπὼν γὰρ ὁ Θεός, Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, ἔστι παντὸς ὁμοίωμα, παρὰ πόδας προσέθηκε τὸ, Οὐ μὴ προσκυνήσεις αὐτοῖς, ἔστι μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. ἔστι γὰρ τὸ, Καὶ ποιήσεις ὅνῳ χερυβὶμ χρυσοτοροῦτὰ, ἐπὶ ἡγήγεγε τὸ, Ἔσονται οἱ Χερυβὶμ ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας ἐπάνωθεν, ὡς συσκιάζοντες ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τῷ Ἰσραὴλ. Ἀπὸ γὰρ οὗτο ἄρα ὁ νόμος τὸ μὴ ποιεῖν εἰδῶλον, ἢ ὁμοίωμα εἰς τὸ λατρεύειν αὐτῷ, ἢ μὴ ποιεῖν εἰδῶλεν εἰς τὸ συσκιάζειν ἢ καλλωπίζειν. ἔστι δὲ ἐν μεταξὺ τῶν νόμων ἀντίφασις, ἀλλ' ἔστι παράβασις νόμου ἢ τῶν Χερυβὶμ κατασκευὴ, τὴν συσκίασιν σκοπῶσα. ἔστι γὰρ ἀπὸ γὰρ οὗτο νόμος, Χερυβὶμ κατασκευάζειν εἰς συσκίασιν. ἔστι ὁ Σολομών ἄρα τὸν νόμον παρέβη φησὶ αὐτὰ Ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων. Ὡσαύτως παράβασις νόμου ἔστι πεποίηκε, στήσας τῆς βόας ὑποκάτω τῆς θαλάσσης βασιλεύοντας αὐτήν. ἐπεὶ δὲ τὸ συσκιάζειν, ἢ τὸ βασιλεύειν ἔστι δαυτοῦ, ἀλλὰ δαυτοῦ ἐναργέστατον δεῖγμα, δηλὸν ἔστι, ὅτι διὰ τῶν ἁφίση ὁ Θεὸς τῆς ἡμέρας Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς τῶν εἰδώλων ἢ παντὸς ὁμοιώματος λατρείας. ἔστι γὰρ ἀντὶς λατρεύειν ὅπερ δαυτοῦ ὄρεα.

Ἐξ. 20. 4.

Ἐξ. 25. 18.

Ἐξ. 20. 5.

Ἐξ. 25. 20.

2. Παρ. 3.
10.

3. Βασ. 7. 25.

Σημ.

κατὸν πεντήκοντ' ἄνδρων· ὑποσημειοῖ τάδε· Κάθ' ὃν τὸν ἀργυρίου Σίλον ἴσον εἶναι σκόδω τῆς Γαλλίας ἐκ τριῶν συγκατασύνων λιτρῶν. ὁ Σολομών δὲ πολλὰ ἠγόραζε τὰς ἵππους αὐτῷ, κατ' ὃν καιρὸν ἐν ταῖς ἀγχαῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ περιεπάτην. Καὶ ταῦτα μὲν δι' ἐστὶ, χλοδασικῶς ὡς ἦσαν ἅμα δὲ καὶ ἀδιακρίτως. ὅθεν καὶ κρίνεται δύναμις οὗτος περὶ τῆς τότε ἐκεῖ τιμῆς τῶν ἀρμάτων καὶ ἵππων. ἡ δὲ ἐλληνικὴ μετάφρασις τῶν προκειμένων ἐδαφίς ἄλλως ἔχουσα, τὴν τότε προπέτεται ἱκανῶς ἐλέγχει.

Σημ. 119. Ὁ Ζεγγλῆς ἐν Ἑλβετία ἔτε 1487 γεννηθεὶς, τὰ ἐαυτοῦ θρησκευμαῖα ἔτε 1517 ἀνακηρύττειν ἤρξατο, (ὅρα τ. 26. β. 125. σ. 535. τῆς Ἱστορ. τῆς Φλέβρι.) κατὰ πάντῃ σχεδὸν ὅμοια τοῖς τῷ Ἀβδηρῶ. καὶ καὶ ὁ Ζεγγλῆς ἀθέτησιν τῶν παραδόσεων κατὰ τῆς ἀποστολικῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας, καὶ θεῶν μυσηρίων ἀποστροφῆν, καὶ ἀγίων εἰκόνων περιφρόνησιν, κτ. ἐδιδάσκον. ὅρα τ. 27. β. 128. σ. 169. τῆς αὐτ. Ἱστορ.

Σημ. 120. Καὶ τὰς ἐπαναλήψεις καὶ βασιλείας αὐτῶν, τὰς τῷ ὄντι μηδεμίαν χρηζέσας ἀπαντήσεως, εἰς ἐλεγχον αὐτῶν παρατίθεμεν· Ἐἶδομεν, φησὶ, προλαβὼν Λούθην τινὰ διατεμόντ' αὐτὴν γυναικα αὐτῶν εἰς μέρη δώδεκα, ἀποκεκμηκυῖαν καὶ θνήσκουσαν ἐκ τῆς αὐτῆς Γαβαὰ γυναικὸς αὐτῇ δυναστείας. καὶ ὅμως ἰδοὺ καί τις τῶν Προφητῶν ὀνόματι Ἀχιά, τέμνων μόνον τὸ ἱεράριον αὐτῶν εἰς μέρη δώδεκα ἵνα ἐηλώσῃ τῷ ἀποστάτῃ Ἱεροβοάμ ὅτι ἐκ τῶν δώδεκα φυλῶν τῷ Ἰσραὴλ ἔξει δέκα. ἀλλ' ἠδύνατο ὁ Προφήτης συνωμότης μὲν γενέσθαι τῷ ἀποστάτῃ κατὰ τῶν Σολομῶντος, μὴ ὑποσῆναι δὲ τὴν ζημίαν τῷ καλῷ καὶ καινῷ ἱματίῳ αὐτῶν. ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ ἐκ ἐχούρηται πολλὰ ἱματία τοῖς ἑαυτοῦ Προφῆταις. οἶδαμεν δὲ, ὅτι πτωχὸν ἦν τὸ ἱματοφυλάκιον αὐτῶν. ὁ Ἱεροβοάμ, ὡς ἔοικεν, ἀπέτισε τὴν τῷ ἱματίῳ τιμὴν.

Ποία σχέσις μεταξὺ τῆς γυναικὸς τῷ Λούθῃ, καὶ τῷ ἱματίῳ τῷ Ἀχιά; ἢ εἰς δώδεκα μέρη διαίρεσις, καὶ ἕτερον ὅθεν ἄριστον ἐν ἀναφαίνῃ καὶ τῶν παραθέσεων ὑφάντης. πόθεν δὲ δεῖξαι ἔχει τὸν Ἀχιά συνωμότης ἕνεκα ταῦτα πράξαι, καὶ ἐχὶ προφητείας πνεύματος; ἰδομεν δὲ, ἢ πρότασις ἐστὶ καὶ ἀπόδειξις. Σημειώσιν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τῶν ἱματίων φλυαρήματα, ἐξ ὧν συνιέναι ἔχει τὴν ἐν τοῖς μὴ κωμωδούμενοις κωμωδοποιῶν αὐτῶν εὐφυίαν.

Ἐάν,

Ἐάν, φησὶν, ὁ Σολομὼν ἠβυλήθη ληστρικῶς φονεῦσαι τὸν Ἱεροβοάμ, τῷ ὄντι δοκεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδωρητατο αὐτῷ τὴν σύνησιν. τὸ ληστεύειν διαπαντὸς μὲν ἐς πᾶν ἀπάνθρωπον, ἀλλ' ὁ λόγος ἦν περὶ Βασιλείας, ἐκτανομένης, ὡς φασιν, ἀπὸ Εὐφράτης ἄχρι θαλάσσης. ὁ Σολομὼν ἀποθανὼν ἐκ ἡδυνήθη τὸν σκοπὸν αὐτῷ πληρῶσαι. ἄνδρες δὲ ἀγαθοὶ ἀκμήν φιλονεκχεῖσι περὶ τῷ ἔαν ἐκολάσθη. οἱ δὲ Προφῆται οἱ Ἰσραῖτοι ἐδόλως ἐκίνησαν τὸ τοιοῦτον ζήτημα. ἐν τοῖς τούτων χρόνοις ἐκ ἦν ἄδης.

Βλέπε τῷ ἀνδρὶ τὸ ἄπιστον. Ἡ μὲν θεία Γραφή φησι. Καὶ ἐζήτησε Σολομὼν θανατῶσαι τὸν Ἱεροβοάμ· ὁ δὲ μεταφράσας τὸ θανατῶσαι εἰς τὸ assassiner, ὅπερ ἐστὶ ληστρικῶς ἀποκτείνειν, ἐκ τούτου ἐξέφυγε τὴν ἐξῆς μυρολογίαν. αὐτῷ ὅρα δὲ καὶ τὸ ἀναιδέστατον τούτου ψευδός. τίς γὰρ ἐκ οἷδεν, ὅτι ἄδῃ μνήμη ἐν τῇ Γενέσει, τοῖς Ἀριθμοῖς, τῷ Δευτερονόμιῳ, τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, τῷ Ἀσματι, πολλάκις δὲ ἐν τῷ Ἰωβ, τοῖς Ψαλμοῖς, ταῖς Παροιμίαις, ἐν τοῖς Προφήταις, εἴτεν τῷ Ἠσαΐᾳ, τῷ Βαρούχ, τῷ Ἰεζεκιήλ, ὡσαύτως ἐν τῷ Δανιήλ, καὶ Ὡση, καὶ Ἀμώς, (Ἐβραϊκῶς *). αὐτὸς ὁμῶς ἀνευθριάσῃ προσώπῳ φησὶν· ἐν τοῖς τῶν Προφητῶν χρόνοις Ἀδὴς ἐκ ἦν.

3. Βασ. 20. 34.

Ὁ μὲν Σολομὼν, προσέειπεν, ἦν Ἰσραῖτος, πάντων τῶν Ἰσραήλων φιλαργυρώτερος, ὁ δὲ καθολικὸς φορολόγος αὐτῷ ἀνέειπεν ἦν κρεμνίστρας. πῶς; ἐν τοῖς χρόνοις αὐτῷ περιεπάτην ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς ἀγλαῖς χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ· ἔδοξεν δὲ, ὅτι ἐξέκαστης ἦν περίπερ τετράκοντα ἔξ διλλιονίων ἀργυρεῖς μετρητῆς, ἀκμήν δὲ ἐβάρυνεν ὁ ἐτιδανὸς τὸν λαὸν αὐτῷ διὰ τῶν δασμοφορέων· καὶ ταῦτα μετὰ τὸ δῆναι αὐτοῖς φαγεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὀγδοήκοντα ἐννέα μυριάδια, καὶ διακοσίας χιλιάδας λίτρας κρέατος ἐκ δεκαῆς ἐγγύων συγκεκμησας; ἀκότως οὖν λέγει, ὅτι ἔδῃς φιλαργυρώτερος τῷ ἀσώτῃ.

Πῶς φιλάργυρος ὁ τοσούτον δαπανήσας ἀργυρον ὑπὲρ τῆς τῆς Ναῦ, καὶ τῆς τῆς οἴκῃ αὐτῷ κατασκευῆς; πῶς φιλαργυρώτατος ὁ μεγαλοδωρότατος, ἀλλ' ὁ λαὸς μεμαρτύρηκεν, ὅτι ἐσκήληνε τὸν ζυγὸν αὐτῶν ἀλλὰ τίς λαὸς κατὰ τῶν δασμοφορέων, καὶν ἀναγκαῖαι, καὶν δίκαιαι, καὶν τῷ ὄντι μὴ πᾶν δυσβάστακτοῖ ὡσιν,

2. Περ. 10. 4.

* Γεν. 37. 35. Ἀε. 9. 16. 30. 33. Δευτ. 32. 22. δευτ. Βασ. 22, 6. Ἀσ. 8. 6. Δαν. 3. 88. Ὡσ. 13. 14. Ἀμ. 9. 2. Ἀββ. 2. 5.

ὃ κραιγάζει εὐκαιρίας τυχών; ἅπερ δὲ ἀληθές, ὅτι ἐσκλήρυνε τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ περιποιᾶτο αὐτὸν, θαψιλέσι διατρέφων εὐωχίαις. ἐξ ὧν δὴλον, ὅτι λαμβάνων ἐκ τῆς λαῆς, πάλιν ἀπεδίδω αὐτοῖς. ἢ ἐν μετάδοσις καὶ ἡ εὐποία ἀφαιρᾷ τῆς ὑποθετικῆς Φιλαργυρίας καὶ σκληρότητος τὸ ὄναδος. σκόπει δέ μοι καὶ τὴν ἀπαράδεκτον ὑπερβολὴν τῆς, περιεπάτην ἐπὶ τῆς χρυσοῦς καὶ ἀργύρου, καὶ τὸ γελοιῶδες γνωμικόν, ὅθεν Φιλαργυρώτερος τῆς ἀσώτης. καὶ μὴν τῇ Φιλαργυρίᾳ ἡ ἀσωτεία ἀντίκειται. σημειώσω δὲ καὶ τὴν προφανεστάτην αὐτῆς πονηρίαν. ἵνα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν βρωμάτων πολλαπλάσιον δείξῃ, ἅς λίτρας τὸ κρέας δι᾿ ἑλπε, προδᾷς καὶ τὸ ἐν τῇ Δείᾳ Γραφῇ μὴ περιεχόμενον, εἶπεν τὸ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. τὸν δὲ Φορολόγον παραλόγως τυχὸν καταδικάζει, μὴ εἰδώς, εἴπερ ἔστι ἢ τῆς ὑπὲρ αὐτῆς νομιζομένης Φιλαργυρίας τὸ αἴτιον.

Ἡ δὲ ἀπόκρισις, Φησὶ, τῷ Ροβοάμ, εἰπόντος, ὁ Σολομών ἐπαίδευσεν ἡμᾶς ἐν μάστιγι, καὶ γὰρ παιδεύσω ἡμᾶς ἐν σκορπίοις, ἐστὶ τυράννης ἀπόκρισις. ἀξιῶ δὲ ἢ ἔτος ποιῆς χείρονος τῆς αὐτῷ ἐπισυμβάσης.

Ὁ Ροβοάμ ἐκκαίδεκάετης ὢν, ὅτε ἐβασίλευσε, πλανηθεὶς ὑπὸ τῶν συνεκτραφέντων αὐτῷ παιδαρίων, κατέλιπε μὲν τὴν τῶν πρεσβυτέρων συμβουλὴν, ἐλάλησε δὲ τῷ λαῷ τὴν τῶν παιδαρίων. διὸ καὶ ἀπόκρισις αὐτῷ ἐκ ἐστὶ τυράννης, ἀλλὰ παιδαρίων. ὅρα δέ μοι ἐνταῦθα τὸν μαινόμενον ἄπιστον καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Θεῆς κρίσεως κατεπαιρόμενον καὶ σοβαρόμενον, καὶ χείρονος ποιῆς ἄξιον εἶναι τὸν Ροβοάμ ἐπικρίνοντα, αὐτῆς τῆς ὑπὸ Θεῆς αὐτῷ ἐπενεχθείσης. αὐτὸς καὶ ὁ Θεὸς διὰ Σαμαίς τῷ Προφῆτῃ εἶρηκε, παρ' ἐμὲ γέγονε τὸ ῥῆμα τούτο.

Ὁλος, λέγει, ὁ Ἰσραὴλ ἀποχρόντα λόγον εἶχε. διότι ἐν ὁλόκληρον γένος ἐδόλως ἐργαί σκορπίοις μασιζέσθαι. ὁ τῷ Δαβὶδ οἶκος ἐκ ἢ τῶν ἄλλων κρείττων, ἔτος ἢ ὡς ἀνδρὸς ἐν χωρίῳ οἰκῶντος. τοσούτον δὲ δικαίωμα εἶχον σκορπίοις μασιζέειν τὸν λαόν, αἱ λοιπαὶ πατριαί, ὅσον καὶ αὐτός. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τὸν τῷ Δαβὶδ οἶκον.

Ναὶ. ὁ Θεὸς ὁ μὴ θαυμάζων τὸν ἐν ἄσπερ πλέον τῷ χωρικῷ, καθάπερ σὺ παχυλὲ καὶ ἀνόητε, μηδὲ τὸν ἔξω ὄρων τὸν φθαρόμενον, ἀλλὰ τὸν ἔσω καὶ ἀθάνατον ἄνθρωπον, ἐξελέξατο τὸν Δαβὶδ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῷ βασιλεύειν ἐπὶ πάντα τὸν λαόν αὐτῷ.

Σημ.

Σημ. 121. Καταλιμπάνει ὁ συγγραφεὺς ἐννέα εἴτε ὑπομνήματα, εἴτε σημειώματα τῷ Βολτέρω εἰς τὴν τῷ Ροβέρτῳ Ἰσραὴλ, ἢ ταῦτα εἰκότως. τί γὰρ ἄλλο περιέχουσιν, εἰμὴ σκώμματα ἢ χλεύας, πολλάκις ὑπὸ αὐτῷ ἀναμασσηθεύσας. ἢ γνωμολογίας ἀσεβεῖς ἐπὶ μηδεμίᾳ ἀποδείξει, ἢ καὶ γὰρ μικρὰ βάσει θεριζόμενας; ἐνθεν τοι ἢ ἡμεῖς καταλιπεῖν ταῦτας ἐγνωμεν, ἵνα μὴ ἀνείδειαν τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐμποιήσωμεν. Ἐ αὐτὸς γὰρ ὁ ἄπιστος συναϊδαῖος, ὡς εἰσέκε, τῆς ὑπὸ τῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ ἐπενεχθεῖσας τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐνοχλήσεως, εἶπεν· „Φοβούμενος, μήτι ἡ Ἰσραὴλ αὕτη, ἢ τῷτο τὸ ὑπόμνημα ἀνείδειαν προξενήσῃ τῷ ἀναγνώστῃ, ὥστε καὶ ἡμεῖς, παραδράμω πάσας τὰς ληθείας τῶν Βασιλέων τῷ Ἰσραὴλ, ἢ τῷ Ἰσραήλ.

Σημ. 122. Ἡ λέξις Πρίαπος ἐν τῇ Βυλγάτῃ κεῖται, Ne esset princeps in sacris Priapi. τῷ μὴ εἶναι ἡγεμένην ἐν ταῖς τῷ Πρίαπῳ τελεταῖς, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει ἀναγινώσκομεν· „Καὶ τὴν Ἀνὰ μητέρα αὐτῷ μετέστησε τῷ μὴ εἶναι ἡγεμένην, ἡ καὶ ἐπαίησε σύνοδον ἐν τῷ ἄλλῳ αὐτῆς.

3. Βασ. 15. 13.

Σημ. 123. Ἐκ τῆς Βυλγάτης, ὡς εἴκομεν, ἀφορμὴν λαβὼν ὁ Βολτέρος, ταῦτα γέγραπεν. ἐν αὐτῇ γὰρ κεῖται τὸ, et abstulit efoemi. patos de terra. τῷ τῷ, ἢ ἀφείλε τῆς θηλυδρίας ἀπὸ τῆς γῆς. Ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει ἀντὶ τούτων, τάδε· Καὶ ἀφείλε τὰς τελετάς, κατ' ἄλλην δὲ ἐκδοσιν (τὴν ἐν Κοτλστ.) τῆς τετελεσμένους.

3. Βασ. 15.
12.

Σημ. 124. Ἰδοὺ τὰ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως ῥήματα, μηδὲν τοῖς διαλαμβάνοντα. „Καὶ κατήχυσεν Ἀβὶα, ἢ ἔλαβεν ἐαυτῷ γυναῖκας δεκατέσσερας, ἢ ἐγέννησεν ἕως εἰκοσιῶν, ἢ ἐκκαίδεκα θυγατέρας.

2. Παρ. 13.
21.

Σημ. 125. Ὁ Βολτέρος ἀντιπροτείνει, λέγων· Οἱ Προφῆται τῷ Βαὰλ εὐλαβεῖς ἦσαν τοῖς Θεοῖς αὐτῶν ἐπίσης ὥστε ἢ ὁ Ἥλιος τῷ Θεῷ αὐτῶν. ἢ πῖσις αὐτῶν τοῦτον μεγάλη ἢ ὅσον ἢ ἡ τῷ Ἥλι. ἢ καὶ ἦσαν ἄρα πταῖσαι. ἦσαν πῖσις τῷ Θεῷ ἢ τῷ Βασιλεῖ αὐτῶν. Κἀντεῦθεν ἐν δόλῳ ἢ ἐκπεφασμένη ἢ τῷ Βολτέρῳ ἀσεβεία, ἢ ἡ ἀδεία.

4. Πρ. 2. 24.

Σημ. 126. Μιλόρδε ἀδιάκριτε, πῶς ἂ συνοράς, ὅτι τὸν Ἑλισαῖον ὑβρίζων, τὸν Θεὸν ἐλέγχεις; τίς γὰρ τὰ παιδάρια ἀπέρρηξεν; ὁ Ἑλισαῖος; ἔχι. „ὁ Ἑλισαῖος κατηράτατο μόνον αὐτοῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὅπερ ἐστὶ παρέδωκεν αὐτὰ τῇ τῷ Θεῷ κρίσει, ὡς τὸς Προφῆτας αὐτὸς περιφρονῶντα. „Καὶ ἰδὲ, Φησὶν, ἐξῆλθον δύω ἄρτικοι ἐκ τῶ δρυὸς· ἐπιταγῇ πάντως ἂ τῷ Ἑλισαίῳ, ὡς αἱ ἄρτικοι ἔχ' ὑπήκουον, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, ὃς ὑπέκειν τὰ σύμπαντα· ἢ ἀνέρρηξαν ἀπ' αὐτῶν τεσσαράκοντα ἢ δύω παῖδας. „Ἰνα τί ἐν τῷ Ἑλισαῖον κατακρίνεις, τῷ Θεῷ ἔτι κρίναντος, ἢ δικαίοις σαθροῖς ἢ πάντας τὸς ἐκεῖ παῖδας, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν τὸν Προφήτην αὐτὸς ἐμπαίζαντας τιμωρήσαντος; „Ἀνέρρηξαν γὰρ Φησὶν ἀπ' αὐτῶν τεσσαράκοντα ἢ δύω παῖδας. ἀλλὰ γὰρ δηλὸς εἶ, ὡς Μιλόρδε, τῷ ἔργῳ ἀπιστῶν. ὅπερ ψευδὲς δεῖξαι προθεμενος, αὐτὸς σεαυτὸν ψεύσῃν ἀπέδειξας, ἄρκεως ἐν Παλαισίνῃ μὴ ὑπάρχεν ἀποφηνάμενος.

Σημ. 127. Πάνυ καλῶς πεποίηκεν ὁ συγγραφεὺς καταλιπὼν τὰς τοιαύτας μωρολογίας ἢ βλασφημίας, τὰς πολλάκις ὑπὸ τῶ Βολτέρου ἐπαναληφθεῖσας ἐπ' ὀνόματι τῶν Κριτικῶν, ἢ διαφόρων ὁμογνωμόνων αὐτῷ. Πλὴν γὰρ τῶν σκωμμάτων ἢ βλασφημιῶν τί ἄλλο περιέχουσιν, εἰμὴ ὑποθέσεις ἀθεμῆλεις, συκοφαντίας γυναικῶν, γνώμας ἀπίστευτες, μηδὲν ἐχούσας σήριγμα, παραθέσεις ψεύδους πλήρεις, ἐλέγχους κατὰ τῶν τῷ ὑψίστῳ Θεῷ ἀνεξερευνήτων κριμάτων, ἀδολεχίας ἐκ τριόδου, ἢ ἄλλα τέτοις παραπλήσια, ὧν τινὰ μὲν ἀπῆντησαν οἱ ὑπομνηματισαὶ, τινὰ δὲ αὐτεξελεγκτά. εἰσι, ἢ ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν φέροντα.

4. Σπ. 16. 2.

2. Πρ. 28 4.

Σημ. 128. Πάνυ κατάλληλος ἡ ἀπάντησις, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς θείας Γραφῆς ἔχουσα τὸ κύρος, ἄλλη δέ τις προκύπτει δυσκολία. ἐν μὲν γὰρ τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν κεῖται τὸ, Ἵως εἴκοσι ἔτων ἦν „Α' χαζ ἐν τῷ βασιλεῦεν αὐτὸν, ἢ ἐκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν „ἐν Ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων τὸ, Ἵως εἴκοσι ἢ πεντε ἔτων ἦν Α' χαζ ἐν τῷ βασιλεῦεν αὐτὸν, ἢ ἐκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ Α' λεξανδρινὸς κώδικς, ἢ ἡ ἐν Κανταβριγία. ἢ ἡ ἐν Κομπλutenσία ἐκδόσις, ὡσαύτως ἢ ἡ Βυλγάτα, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ 28. κεφ. τῶν Παραλειπομένων γράφουσιν, Ἵως εἴκοσι ἔτων Α' χαζ. ποῖα ἐν τῶν ἀναγνώσεων προτιμητέα; ἢ δηλὸν ὅτι ἡ τῶν Παραλειπομένων, ἢ φάσκον-

σα εἴκοσι ἢ πέντε ἐτῶν ἦν Ἀ' χαζ, ὡς ἐμφαίνουσα τὸν Ἀ' χαζ ἐκ-
καιδεκάετη, ὅτε τὸν Ἐξεκίαν ἐγέννησεν, ὅπερ τῷ τῆς φύσεως λό-
γῳ προσφύει, ἢ ἐπανορθώσα τὴν ἔλλαψιν τῆς ἀναγνώσεως τῆς
τετάρτης τῶν Βασιλεῶν, τὴν ἐν ταῖς κοιναῖς ἐκδόσεσιν. ἐν ἄλλῳ
δὲ τυχόν τῆς Γραφῆς τέυχαι, ἀκριβὴν ἀδήλω, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν Βα-
σιλεῶν τετάρτη τὸ, εἴκοσι ἢ πέντε ἐτῶν γέγραπῃ.

Σημ. 129. Ὁ Ἀ' βαρθανέλ, ἢ Ἀ' βραβανέλ, Ἰουδαῖος ἦν τὸ γέ-
ν, ἐν Ὀλυμπίῳ (Δισβόνη κοινῶς) γεννηθεὶς, ἐν Ἑνεταῖς δὲ
ἔτι 1508 τὸν βίον ἐκμετρήσας. κατέλιπε δὲ τοῖς Ραββίνοις, τοῖς
λογιζομένοις αὐτὸν ἕνα τῶν πρωτίστων αὐτῶν διδασκάλων, ὑπομνή-
ματα εἰς πᾶσαν τὴν παλαιὰν Διαθήκην, λίαν τιμώμενα ὑπὸ πάν-
των τῶν περὶ τὴν γνῶσιν τῆς Ἑβραϊδ. ἀσχολημένων. ἔτι δὲ ἢ ὑ-
πόμνημα περὶ κτίσεως κόσμου κατὰ τὴν Ἀ' ριστοτέλους, τὴν αἰώνιον
αὐτὸν ἀποφηνάμενος, "Ορα Τόμ. 1. τὴν ἐγχαρὶδ. λεξ. τὴν ἐν Ἀ' μ-
σελοδ. ἔτ. 1770. ἐκδοθέντ.

Σημ. 130. Πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπὸ τῶ Βολτέρου, ἔτι δὲ ἢ τῶν
ὑπὸ τῶ συγγραφέως ἐρωτηματικῶς προτενομένων σημειώσεων τὰ
ἐξῆς. Τῶν ἐν πλαγίᾳ τῆς σφαίρας τῆς γῆς θέσει καμένων σωμα-
των, τῶν ἢ ἑτεροσκήων καλυμένων ἢ σκιὰ ἐξότῃ μὲν ὁ Ἡλιος ἀ-
νατείλῃ ἄχρῃς ἂν τῆ μεσημβρινῇ ἐφάψῃται ἐπὶ τὰ δυτικά, ἐξό-
τῃ δὲ τῷτον διέλθῃ, ἕως ἂν δύῃ ἐπὶ τὰ ἀνατολικά φέρεται μέρη.
πρῶτ' δὲ ὁ Βολτέρος καλεῖ, ὡς εἴοικε, τὰ Ἀ' νατολικά μέρη, ἑσπέ-
ρας δὲ τὰ Δυτικά. διὸ κατὰ τὴν τῶν δέκα ὥρῶν ψαλδοῦπόθεσιν
αὐτῷ, δηλον, ὅτι ἵνα ἡ σκιὰ σρέψῃ πρὸς ἀνατολὰς ἐν ταῖς πρῶ-
τῆς μεσημβρίας ὥραις, ἀνάγκη εἶναι τὸν ἥλιον προαχθῆναι πρῶ-
τους μῆρας ὥρας δέκα. ὥρας δὲ ἐνταῦθα ὅτε Βολτέρος ἢ ὁ συγγρα-
φεὺς νοῆσι τὰς ἀρχομένας μετὰ τὴν εἰς τὸν μεσημβρινὸν τῶ ἡλίου
ἀφίξιν. εἴρηκε δὲ ὁ συγγραφεὺς ἄχρι τῆς πέμπτῃς ὥρας μετὰ τὴν
μεσημβρίαν, ἢ ἔχι ἄχρι τῆς δεκάτης, ἀναλογισάμενος ἢ τὰς πέν-
τε, τὰς πρὸ τῆς μεσημβρίας, ἃς ὁ ἥλιος κατὰ τὴν τῶ Βολτέρου
ὑπόθεσιν ἐνέφαινε πρὶν ἢ ἀναποδοθῆναι.

Σημ. 131. Οὐδὲ ἐντῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει ὡρολογίᾳ μνήμη, ἀλλ' εἰδὲ
ἀναποδίσεως ἡλίου, εἰδὲ Ἀ' νατολῆς, εἰδὲ Ἀύσεως. μόνοι δὲ ἀναβαθ-
μοὶ πρόκεινται ἐν τῷ οἴκῳ τῶ πατρὸς τῶ Ἐξεκίου. Ἰδὲ ἐγὼ φησί, Ἡσ. 38. 8.
κατέβη τὴν σκιάν τῶν ἀναβαθμῶν, ἃς κατέβη τὴς δέκα ἀναβαθ-
μῶς

„μὲς τῷ οἴκῳ τῷ πατρὸς σου ὁ ἥλιος, ἀποσρέψω τὸν ἥλιον τὰς δέκα ἀναβαθμὰς. καὶ ἀνέβη ὁ ἥλιος τὰς δέκα ἀναβαθμὰς, ὡς κατέβη ἡ σκιά. Ἐκ τούτων δὲ ἀπλῶς ληφθέντων τε καὶ νοηθέντων δῆλον, ὅτε οἱ τοῖστοι ἀναβαθμοί, βαθμοὶ ἦσαν ἐχὶ ὥρολογίῳ, ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρὸς τῷ Ἐζεκίᾳ κλίμακῳ. Τὸ δὲ, ἀνέβη ὁ ἥλιος τὰς δέκα ἀναβαθμὰς, ὡς κατέβη ἡ σκιά, διττὴν ἔχει τὴν ἐννοίαν. νοητέον ὅτι, ἡτοι τὸν ἥλιον πράγματι καὶ ἀληθέα ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φρενὸς αὐτοῦ ἀποσρέψαι, ἢ τὰς τότε ἀκτίνας, τὰς ἐν τῇ τῷ Ἐζεκίᾳ κλίμακι προαπεισάσας εἰς τὸπίσω καμφθῆναι. καὶ εἰάν μὲν τὸ δευτερον τούτων γέγονε, δῆλον ὅτι ἐδεμία ἀλλοιώσεις ἐδὲ ὥρων, ἐδὲ ἡμερῶν, ἐδὲ νυκτῶν συνέβη· ἐν δὲ τὸ πρῶτον, ὁ παντοδύναμος, ὁ τὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φυσικῆς αὐτοῦ φρενὸς ἀναποδίσας, ὁ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἔδει αὐτὸν εἶναι, ὥστε ἐδόλως ἀνεποδίδη, ἀλλὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἐφέρετο κίνησιν. καὶ ἔτω διπλασιασθέντ' τῷ θαύματι, ὅπερ τῇ παντοδυναμίᾳ εὐχερές τε καὶ ῥάδιον, πάλιν ἐδεμία τῶν ἐρημένων ἀλλοιώσεων γέγονεν, ἀλλὰ μεμενήκασιν αἵ τε ὥραι καὶ τὰ ἡμερονύκτια ὥστε ἦσαν πρὸ τῆς ἀναποδίσεως.

Σημ. 132. Ταῦτα μὲν τὰ τῷ συγγραφέως ῥήματι εἰ καὶται ῥητῶς ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, συνάγεται δὲ ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων· πόθεν δὲ παρέλαβεν ὁ Βολτέρος ὅσα περὶ τῷ Ἰερεμίᾳ λέγει; Παρὰ τῆς θείας Γραφῆς; ἀλλ' ἐν αὐτῇ εἰς γὰρ τὸ τῷ λόγῳ, περὶ τῷ ὅτι ὁ Ἰερεμίας διεφθάρη πρὸς τὸ προεπᾶν τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καταστροφὴν, εἰς μίαν συλλαβὴν περὶ τῷ ὅτι οἱ Σαμαεῖται ἐξήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ πᾶσαι τὴν τῷ Ἰσδα Φυλὴν ὑποταγῆναι τῷ Ναβουχοδονόσορ. συνάγει ἄρα γε ταῦτα ἐκ τῶν τῷ Ἰερεμίᾳ λόγων; ἀλλ' ὁ Ἰερεμίας ἐκ αὐτῷ τῷ Σεδεκίᾳ, περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐλάλησεν, ἀλλ' ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ἐκ προσώπου Κυρίου προφητεύων τὰ μέλλοντα γενέσθαι, κατὰπερ δὴ καὶ γεγονάσι, καὶ προτρέπων εἰς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν. πῶς ἐν μετὰ τοσούτοις αἰῶνας εὗρεν ὁ Βολτέρος ὅσα κατὰ τῷ Ἰερεμίᾳ φλυαρεῖ; ἢ δῆλον, ὅτι ἐπίτηδες ταῦτα πλάσας, ἀναιχύντως καὶ ἀναποδέκτως συκοφαντεῖ καὶ κατακρίνει τὸν τῷ Θεῷ Προφῆτην.

4. Βασ. 24.
17. κτ.

2. Παρ. 36.
10-13.

14. 21.

Εἰς τὸν Ψαλτῆρα, τὰς Παροιμ. τὸν Ἐκκλησ. τὸ Ἀσμα,
τὰ δύο πρῶτα τῶν Βασιλ. βιβλία.

Σημ. 133. Τινὲς μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων, οἷον ὁ Χρυσόστομος (εἰς τὸν
1. Ψαλ.) ὁ Ἀμβρόσιος, (ἐν τῷ προοίμ. εἰς τὰς Ψαλ.) ὁ Ἀν-
γῆστος, (β. 17. κ. 14. περὶ πόλ. Θεῶ.) ὁ Θεοδώριτος, (ἐν τῷ
εἰς τὰς Ψαλ. προοίμ.) ὁ Κασιόδωρος, (ἐν τοῖς προλεγομ. εἰς τὰς
Ψαλ.) ὁ Εὐθύμιος, (ἐν τῷ εἰς τὰς Ψαλ. προοίμ.) πάντας τὰς Ψαλ-
μὸς ποιήματα τῷ Δαβὶδ εἶναι φασί, καὶ τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν ἄλ-
λοις ἐπιγράφονται ὀνόμασι, τινὲς δὲ ἀνεπίγραφοι ὁρῶνται. ση-
εἰς δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτῶν λεγόμενον τῇ τῆς νέας Διαθήκης μαρτυ-
εἰς. ἐν αὐτῇ γὰρ ὅπου ψαλμικαὶ πρόκεινται ῥήσεις, ὡς τῷ Δαβὶδ
λογία προτένονται, πρὸς τέττω δὲ καὶ τῇ κοινῇ παραδέσσει. τὸ δὲ
εἰς τῶν Ψαλμῶν, οἷος ἐστὶν ὁ 137. τὰ μὲν γεγενημένα ὡς γε-
γονότα ἐκφράζειν, τῷ προφητικῷ τῷ Δαβὶδ ἀναγράφει χαρίσ-
ματι. Τινὲς δὲ πάλιν, οἷον ὁ Ἰλάριος, (ἐν τοῖς εἰς τὰς Ψαλ.
προλεγομ.) ὁ Ἀθανάσιος, (ἐν τῇ Συνόψ.) ὁ Ἰερώνυμος, (ἐν τῇ
πρὸς Σωφρόν. καὶ πρὸς Κυπριαν. ἐπισ.) ὁ Πηλυσσιώτης Ἰσίδωρος,
(β. 4. ἐπισ. 182.) ὁ Καισαρέας Εὐσέβιος (ἐν τοῖς εἰς τὰς Ψαλ.
εἰς ταῖς ἐπιγραφ. αὐτῶν προοίμ. καὶ τοῖς Ψαλ. 41. 60. 62.) ὁ μό-
νον τῷ Δαβὶδ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων συγγραφέων τὰς Ψαλμὸς γενεῶς
εἶναι ἀποφαίνον, οἷον τῷ Ἰδιθῆμ, τῶν υἱῶν Κορὲ. τῷ Ἀσάφ,
τῷ Αἰθῆμ, τῷ Μωϋσῇ, κτ. εἰδὲς δὲ τῷ Σολομῶντι ἀπένεμνε τινας
τῶν ἐν τῷ Ψαλτηρίῳ Ψαλμῶν, πλὴν Ῥαββίνων, τινῶν περὶ ὧν ὅρα
τὸν Καλμέτον; (ἐν τοῖς προοίμ. τῶν εἰς τὰς Ψαλ. ὑπομνημ. αὐ-
τῶν.) λέγοντα. Ὁ Σολομῶν, ὁ πέντε χιλιάδας Ψαλμῶν γράψας
κατὰ τὴν τῆς Δέας Γραφῆς μαρτυρίαν, (3. Βασ. 4. 32.) διὰ
καὶ ἡδυνήθη ἐν, ἢ εὖ τῶν τῆς εὐφυίας αὐτοῦ φιλοπονημάτων ἐν-
δάναι τῇ τῶν Ψαλμῶν συλλογῇ, τῇ πρὸς χρῆσιν τῷ λαῷ δια-
ταχθείσῃ; Ἐκ τούτου ἐν τυχὸν ὁ συγγραφεὺς φησί, τὸ Ψαλτήριον
τῷ Δαβὶδ, καὶ τῷ Σολομῶντι. Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὴν
τῶν Παροιμιῶν βιβλὸν ὁ συγγραφεὺς τοῖς λοιποῖς συντάττει κα-
τωτέρω ὅμως καὶ περὶ αὐτῆς διαλαμβάνει. ἐξ ὧν ἐκάλει ἐνεσιν,
ὅτι παροράσει τῷ τυπογράφῳ τὸ τῶν Παροιμιῶν ὄνομα κατε-
λέφθῃ.

Σημ. 134. Διὰ τί οὐκ ἔχουσι τοσαῦτον κύρος; διὰ τὸ μὴ ἐν τῷ ἑβραϊ-
κῷ κῆρται ὑφεῖ; ἀλλ' ἐώρακεν ἀρὰ ὁ συγγραφεὺς πάντας τὰς ἑ-
βραϊκὰς

Βραϊκὸς κώδικας, τίς τε ἄχει τῷ νῦν σωζομένῳ, καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχαιότατον, ἐξ ὃς ἡ ἑλληνικὴ γέγονε μετάφρασις; μήτι δὲ τίτῳς ἐπερίεχον μόνοι οἱ ὑπὲρ αὐτῶ, ἢ οἱ ὑπὸ ἄλλων, οἷς αὐτὸς ἐπιτεταί, ὁραθέντες ὧν, ἢ τρεῖς ἑβραϊκοὶ κώδικες; Ἀλλ' ἐδὲ συμφωνῶσι, φησὶ, πάντοτε τῇ τῶν Παλμῶν ὑφῇ. ἀληθῶς. ἐδὲ ἴδ' αἰσι πάντες περὶ λήψις ἢ σύντομῳ ἐκθεσις τῆς τῷ Παλμῷ ἐννοίας. ἀλλ' ἄλλῳ ἄλλοτι ἐμφαίνει, περὶ ὃ ὁρα τὰ τῷ Εὐσεβίῳ ὑπομνήματά ἐς τὰς τῶν Παλμῶν ἐπιγραφάς. ὅτι δὲ οἱ ἐν τῇ ἑλληνικῇ μετάφρασει κείμενοι τῶν Παλμῶν τίτλοι ἐκ τῆς ἑβραϊδῶ ἐς τὴν ἑλληνίδα μετηνέχθησαν, μαρτυρεῖ πρῶτον μὲν ἡ τίτων φράσις, εἴθ' ἡ ἀρχαιοτάτη τίτων ἐν ταῖς Ἐκκλησιαῖς ὑποδοχή. πρὸς τίτοις δὲ καὶ οἱ διερμηνεύσαντες αὐτὰς ὑπομνηματισαί. ἐξ ὧν δὴλον, ὅτι ἀσάλευτα τὸ τίτων κυρῶ.

Σημ. 135. Ἡ τῶν Ἑβδμήκοντα μετάφρασις ἐν τῷ 24. κεφ. τῷ περιέχοντι καὶ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆς Βυλγάτης 30. γράφα ἔτω· Τὰ δὲ λέγει ὁ ἀνὴρ τοῖς πιεύνει Θεῷ, καὶ παύομαι ὁ δὲ Ἀκύλας ἡ ἀντί τῷ τοῖς πιεύνει Θεῷ, καὶ παύομαι, τῷ Ἐθῆλ, καὶ τέλεσον· καὶ δὲ Θεοδοτίων, τῷ Ἐθῆλ, καὶ δυνήσομαι. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ 24. κεφ. ἐν ὃ καὶ τὰ 31. τῆς Βυλγάτης ἀναγινώσκεται· Οἱ ἐμοὶ λόγοι, (ὁ Ἀκύλας, ῥητὰ Λαμμῶν· ὁ Θεοδοτίων, ῥήματα Ῥεββήλ· τὸ Σχόλιον, λόγοι Ἰαμμήλ. ὁρα τὴν ἐν Φρανκε. ἐκδ. καὶ τὰς ἐς τὸ ἔρημ. κεφ. σημ.) εἴρηται ὑπὸ Θεῷ, Βασιλέως χρηματισμὸς, ὃν ἐπαίδευσεν ἡ μήτηρ αὐτῶ. Τὰ ὀνόματα Ἀγγερ καὶ Ἰαχε μετηνέχθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων, φησὶν ὁ Καλμέτῳ, (ἐν τοῖς ὑπομνήμ. ἐς τὰ ἔρημ. κεφ.) ἐκ τῶ ἑβραϊκῷ ὕφους ἀντι τῶν ῥημάτων τῆς Βυλγάτης, τῶν ἐν τῷ 30. κεφ. ἐδ. 1. Congregantis filii vomantis veritatem, ἔτρεν συλλέγοντῳ καὶ ἐμέοντῳ ἀλήθειαν. Ἡ αὐτὴ δὲ Βυλγάτα ἐν κεφ. 31. ἐδ. 1. τὸ τῷ Λαμμηλ ἔνομα προτίθησιν ἔτω· Verba Lamuelis Regis. Visio, qua crudivir eum mater sua, τρεῖσι. ῥήματα Λαμμηλ Βασιλέως. ὁρασις, δι' ἧς ἐπαίδευσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτῶ. ὁρα δὲ τὸν Καλμέτον. (αὐτ.) λέγοντα, ὅτι καὶ τὸ Συλλέγοντῳ, καὶ τὸ Λαμμηλ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα, ἐπ' αὐτῶ προτίθεμενα, τὸν Σολομῶντα σημαίνει. Σημείωται δὲ, ὅτι ἡ τῆς ἑλληνικῆς τῶν Ἑβδμήκοντα μετάφρασεως ἀνάγνωσις μηδὲ Ἀγγερ, μηδὲ Λαμμηλ μνημονεύσας, ἀπαλλάττει τῆς συζητήσεως τῶν ἀποφθεγμάτων τῶ Ἀγγερ καὶ τῶν συμβαλῶν τῆς τῷ Λαμμηλ μητρός.

Σημ.

Σημ. 136. Ἀλλὰ πόθεν ὄντων, ὅτι ὁ τῷ Σολομῶντι γάμος ἀφορμὴν παρέχετο τῇ τῷ βιβλίῳ τῆς συνθέσεως; ἐκ τῶ προτάμεν νύμφιον ἔνυμφον, καὶ μαῖες, καὶ οἶνον, καὶ μῦρα, καὶ ῥόδα, ἔναρδον, καὶ τὰ λοιπὰ; ἀλλὰ τῶν τοιούτων τροπολογιῶν καὶ ἀλληγοριῶν πλήρης ἡ θεία Γραφή, ἀλλ' ἐν αὐτῷ, φησὶν, ἔχ' ἅπασι ὁ Σολομὼν μνημονεύει. ἀληθῶς, ἀλλὰ τί ἐκ τῆς συνάγε; ἔδεν πάντως τοιοῦτον, καὶ ὃ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν αὐτῷ μνημονεύει μῆτι δὲ ἔπει ὁ συγγραφεὺς τῇ ἀποβεβλημένῃ ἐνὶ ὧν γνώμῃ, ἀποφαινομένων, τὸν Σολομῶνα εἰς ἑαυτὸν καὶ τὴν τῷ Φαραὼ θυγατέρα, ἢ κατ' ἄλλας, ὧν ἀρχηγὸς ἔοικεν ὁ Μωϋσείας Θεόδωρος εἰς ἑαυτὸν ἔτι τὴν Ἀβραάμ τὴν Σημανίτιν, (ὅρα τὸν Θεοδώριτ. ἐν τοῖς τῷ Ἀσμ. προοιμ. καὶ τὰ πρακτ. τῆς δούτερ. οἰκμ. Συνόδ. συνελ. 4. ἀρ. 68-71.) συγγεγραφεῖν τὴν τῷ Ἀσμάτῳ τῶν Ἀσμάτων βιβλίον; ἀπείδανον τῷτο ἔοικε τὸ βιβλίον ὅλον πνευματικόν ἐς τοὺς ἀναγασσόμενους ταῖς τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐκλάμψει τὴν μουσικὴν διδάσκων συνάφειαν τῷ νύμφι, ἔστιν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τῇ νύμφῃ, τῇ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ πάσης εὐσεβῆς καὶ φιλοθεῖς ψυχῆς, ὡς κάλλιπα καὶ ἄριστα δεικνύσιν τὰ πνευματικά καὶ κατὰ ἄλλα τῷ Νύμφῃ Γρηγορίῳ, καὶ τῷ Θεοδώριτ. καὶ ἄλλων ὑπομνήματα. διὸ δι' αὐφορμὴν ἔχεν ἡ τῆς συνθέσεως ὁ τὸν σαρκικὸν τῷ Σολομῶντι γάμον ἀλλὰ τὴν πνευματικὴν τῷ Θεῷ ἔμπνοον.

Λ' σμ. 3. 7. 9.

II.
Λ' σμ. 4. 1.

Σημ. 137. Ἰερόν, ὅτι τὰ ἀπὸ τῷ Ἰεχοβὰχ ἄχρι τῷ, Θεοί, ἔδεν ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰφράσει, ἔδεν ἐν τῇ Βελγατῇ κατὰ πόθεν δὲ λαβὼν αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς παρέθηκεν, ἄδηλον. μῆτι δὲ ἐκ τῷ ἐβραϊκῷ ὕφους ὑπὸ νεωτέρῳ τινὸς μετὰφραδέντῳ.

Σημ. 138. Τὸ ἐβδομήκοντα χιλιάδας, soixante-et-dix mille, σφάλμα ἐστὶ τῷ τύπῳ προφανές. ἀναγνωστέον δὲ, soixante-et-dix, ὅπερ ἐστὶν ἐβδομήκοντα, ὡς παύσαι ἢ τε σαρὰ τῷ λόγῳ, καὶ ὁ ἀνακαλύπτει τῷ Ἰωσήφ λέγων. Ὁρῶν δὲ καὶ χόλῳ τῷ Θεῷ μέτασιν, ὡς ἐβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βεδσάρης κώμης, ὡς ἐκ ὄντας ἀξίως ἀφασαί τῆς Κίβωτος, ἱερεῖς δὲ ἐκ ἦσαν, ἔτι προσελθόντας αὐτῇ βαλὼν ἀπέκτανε.

Ἰωσ. 6. 2. 2.
Α' ς.

Σημ. 139. Πάνυ εὐφυῶς κατὰ γὰρ τὸ ἡμῶν δοκῶν τὴν ῥῆσιν ταύτην ὁ συγγραφεὺς διερμηνεύει. καὶ ὃ καὶ ἡ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως σύνταξις τῷτο αὐτὸ ὑπερφαίνει. Καὶ ἐκ ἡσμένησαν, φησὶν, καὶ Ἰεχοβὰς.

2. Βασ. 6. 19.

Sss

υῖς.

νίς ἐν τοῖς ἀνδράσι Βαιθσαμύς, ὅτι εἶδον Κισιὸν Κυρίε. καὶ ἐπά-
ταξεν ἐν αὐτοῖς ἐβδομήκοντα ἀνδρας, καὶ πενήκοντα χιλιάδας ἀν-
δρῶν ἐκ τῆ λαῶ. (ὣτως ἀναγινώσκουμεν ἃ τῇ ἐκδόσ. κατὰ τὴν Κομ-
πλυσενσίαν.) Ἐξὸν ἰδὲ ἀπ᾽ αὐτῶν, ἅπερ ἐβόλετο δηλῶσαι. ὅτι ἅμα
οἷτε ἐβδομήκοντα. καὶ αἱ πενήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν ἀπεκτάνθησαν,
καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς πενήκοντα χιλιάδας, καὶ ἐβδομήκοντα ἀν-
δρας, ὑπεδιέσειλεν, ἀπ᾽ αὐτῶν, ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς, ἔτι ἐν τοῖς ἀν-
δράσι Βαιθσαμύς, ἐβδομήκοντα ἀνδρας, καὶ πενήκοντα χιλιάδας
ἀνδρῶν ἐκ τῆ λαῶ, ὅπερ ἐστὶν ἕκ ἐκ τῶν Βαιθσαμύς, εἰδὲ τότε
μετὰ τῶν Βαιθσαμύς, εἰδὲ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, διὲν καὶ τῶς
Βαιθσαμύς ἀλλ᾽ ἐκ τῆ λαῶ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ
διὰ τὰς ἐν Σηλῷ παραβάσεις.

Σημ. 140. Ἐν δὲ τοῦτο σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ,
τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάρμεν δ' ἄρα διὸς Α' χιλλεύς.

Ἰλ. Γ'. σιχ.
208, 209.

Σημ. 141. Ὡς φάτο. Πάτροκλ' δὲ φίλῳ ἐπεποίθετ' ἐταίρῳ.
Αὐτὰρ ὅγε κρείον μέγα κάβαλλεν ἐν πυρὶ αὐγῇ.

Ἰλ. Γ'. 5.
205, 206.

Σημ. 142. Ἀντίλοχ' ἦτοι μὲν σε νέον περ ἔοντ' ἐφίλησαν
Ζεῦς τε Ποσειδάων τε, καὶ ἵπποσύνας ἐδίδαξαν
Παντοίας· τῷ κεν σε διδασκόμεν ἔτι μάλα χρεώ.
Οἶδα ἰδὲ εὖ περὶ τέρματ' ἐλυσέμεν· ἀλλὰ τοὶ ἵπποι
Βάρδιςοι θείην, τῷτ' οἶω λοίγι' ἐσεῖσθαι.

Ἰλ. ψ. 306-
310.

Σημ. 143. Αὐτὰρ ἐγὼ χέρεσι λαβὼν περιμήκεα κοντόν,
ὣσα παρέξ· ἐτάροισι δ' ἐποτρύνας, ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπης, ἵν' ὑπ' ἐκ κακότητα φύγοιμεν.

Ὀδυσ. ι. 5.
487, 488,
489.

Σημ. 144. Ἐρχεοθ', ἀλλ' ἀπάνσθην ἐπ' ἀγρῶν· τήματα πάχην
Γρηὶ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἢ οἱ βρωσίντε πόσιντε
Παρτιθέα, εὐτ' ἂν μιν κάματ' κατὰ γυῖα λάβῃσιν,
Ἐρπύζοντ' ἀνὰ γυνὸν ἀλῶνς οἶνοπέδαιο.

Ὀδυσ. α. 5.
190-193.

Σημ. 145. Ἀλλ' ἢ γ' ἰσὺν ὕφαινε μυχῶ δόμῳ ὑψηλοῖο
Κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν εὐπλοκάμοις κατὰ δῶμα.

Ἰλ. Χ'. 5.
449, 441.

Σημ.

Σημ. 146. "Ενθα ἡ ἱματίη μὲν ὑφαίνεσκει μέγαν ἴσον.

ᾠδ. β'. σ. 104

Σημ. 147. Κίρκης δ' ἔνδον ἄκρον ἀειδήσῃς ὀπὶ καλῇ,
ἴσον ἐπιοχομένης μέγαν ἄμ' ἔροτον. οἶα θεῶων.

ᾠδ. κ'. σ. 321
222.

Σημ. 148. Αὐτὰρ Ναυσικάα λυκώλεν' ἀλλ' ἐνόησεν
Εἴματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
Ζεῦξεν δ' ἡμιόνους καρτερόνυχας· ἂν δ' ἔβη αὐτή.

ᾠδ. ε'. 251
253.

Σημ. 149. Ἀλλὰ ἡ ἐκδόσας τινὲς, οἶον ἡ ἐν Φρανκεβέρα, ἡ ἐν
Κανταβριγία, ἡ ἡ ἐν Κομπλχτενσία τὸ ἐδάφιον τῆτο ἢ περιέ-
χουσιν· ὡσαύτως εἶδε τὸ, Δύω ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ'
ἄρχονται ἀπὸ τῆς· Καὶ ἐξελέξατο. κτ. ἐξ ἢ δῆλον, ὅτι ἡ ἡ ἐν-
στασις ματαία, ἡ ἡ λύσις περιττή.

Σημ. 150. Τῆς ἀπορίας ταύτης ἡ Βυλγάτα πρόξεν', γράφουσα
ἀντὶ τῆς οἱ ἀλλόφυλοι, τὸ Phili rim, οἱ Φυλισιῆμ. τὸ μὲν γὰρ
ἀλλόφυλοι ἡ πολλὰς ἀνθρώπων φυλάς σημαίνει, τὸ δὲ Φυλισιῆμ,
μίαν ἡ μόνην. ἅπερ ἐν ὁ Κλέρκ, ἡ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ κριτικοὶ τὴν
ἐλληνικὴν ἀνέγνων μετάφρασιν, ἐκ ἂν ἐβδών κατὰ τῶν τριάκοντα
χιλιάδων τῶν πολεμικῶν ἀρμάτων. ἴδ' ἡ τῆς Ἑλληνικῆς μετα-
φράσεως ῥήσις, προθέλουμενα αἴρῃσα τὴν ἀπορίαν. „Καὶ οἱ ἀλλό-
φυλοι συνάγονται εἰς πόλεμον ἐπὶ Ἰσραὴλ. ἡ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ
Ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδες ἀρμάτων, ἡ ἔξ χιλιάδες ἰππέων, ἡ
„λαὸς ὡς αἶμα' ἡ παρὰ τὴν θαλάσσαν τῷ πλήθει, ἐπεὶ ἐν ἀλ-
λοφύλων πλήθ' ὡς αἶμα' τῆς θαλάσσης ἐν Γαλγάλεις συνήχ-
θη, εἶδ' ἐν ἀπακ' ἐς τὸ τοσῆτον πλήθ' ἀνηθῆναι τριάκοντα
χιλιάδες πολεμικῶν ἀρμάτων, ἐν τῶν ἐν χρήσει τότε ὄντων, πα-
ρασκοῦσαι. εἰδεμῖα ἄρα ἀνάγκη εἶδε ἐπὶ τὰς Σύρων, ἢ Ἀράβων
μεταφράσεις, εἶδε ἐπὶ τὰς τῶν μεταγραφῶν παραδρομὰς κατα-
φεύγειν. ἐπανορθωτέα δὲ μᾶλλον ἡ Βυλγάτα, ἡ τοσῶτων ἡ τοιῶ-
των ἀποριῶν πρόξεν'.

1. Βασ. 13. 5

Σημ. 151. Τὰ τῶν Σταυροφόρων τοῖς πολλοῖς δῆλα, χάριν δὲ τῶν
ἀγνοούντων πάνυ περιληπτικῶς τὰ περὶ τῶτων ἔρδμεν. οἱ Σταυρο-
φόροι τάγμα ἦσαν ἐκ πολλῶν φυλῶν, ἡ γενῶν, ἡ τάξεων,
ἡ ἡλικίων συγκείμενον, τὸ πλήθ' ἀναριθμητόν, ἡ γὰρ ἡ Γάλ-
λοι, ἡ Ἰταλοὶ, ἡ Γερμανοὶ, ἡ Βασιλεῖς, ἡ ἡγεμόνες, ἡ Κό-
μητες,

Sss 2

μητες, ἢ εὐγενεῖς, ἢ πλάσιοι, ἢ πένιτες, ἢ ἄνδρες, ἢ γυναῖκες, ἢ βρέφη, ἢ τῷ Πάππα ἀχειρεῖς, ἢ ἱερεῖς, ἢ κληρικοὶ, ἢ μονασαί, ἢ ἀσκηταί ἐκ παντός Αὐτικῆς τῆς Εὐρώπης κράτους συνερχόμενοι, ἐπορεύοντο ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην, ἐπ' ὀνόματι τῆς πολέμῃς ἢ ἐκδιώξαι τὰς ἐχθρὰς τῆς πίστεως. τὰ μὲν πρῶτα ἵχνη τῆς σκοπῆς τῆς ἐχθρίας οὗ Γρηγόριος ὁ 2' ὁ Πάππας, γράψας ἐπε-
1074 πρὸς τὸν Βασιλέα. Ἐνείκον. ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ ὁ Οὐρβανὸς ὁ Β' διδάσκων ἐν ταῖς Γαλλίαις, ἢ προτρέπων πάντας τὰς Γαλλίας ἀπελθόντας ἀπαλλάξαι τὰς χριστιανὰς ἀπὸ τῶν τῶν Σαρακηνῶν τυραννικῶν ζυγῶν, ὑπέχετο μὲν παντὶ τῷ ἀπελευθερωμένῳ, ἀφῆσιν πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ἐνετάλατο δὲ ἕκαστον αὐτὸν ἅγιον Σταυρὸν φέρειν. ὅπερ οὐδὲ ἢ ποιήσαντες Σταυροφόροι ἐκλήθησαν, τὸ δὲ ὄλον τῶν Σταυροφόρων τάγμα, (roisade) Σταυροφῶρτα. Πρῶτον μὲν ἐν ἀντὶ τῆς πολεμῆς τὰς Σαρακηνὰς, ἐπολέμουν τὰς ἐν ταῖς κατ' ὁδὸν πόλεσιν Ἰταλίαις, πολλὰς ἐν Κολωνίᾳ, Μογυντία, Βορματία, Λυγέση, Τρεβιρόρμ ἀποκτείναντες, ἢ τὰς τῶν περὶ αὐτὰς διαρπάσαντες. ὅτε ἢ κατὰ τῶν ὁδοδρόμων χριστιανῶν ἐπαναστάντες, ἢ τὰ πάνθεν ἀνὰ αὐτοῖς ποιήσαντες, τελούστων ἢ τὰς τῶν Αυτοκράτορας ἐκ τῆς Κωνσταντίνης ἐξέβαλλον, ἐπὶ τῆς ἱερῆς αὐτῶν ἐπε- 1200 ἐπιβάντες, ἢ τῶν ἄλλων τῶν 1261 διναστεύσαντες. ὅρα τόμ. 13. τῆς ἐκκλησίας. τῷ Φλέβρι ἱστορίας, πάντα τὰ περὶ τῶν Σταυροφόρων λεπτομερῶς καθιστορεῖται.

Β. γγ. β. 4.
σ. 42, 43.
Γεωργ.

Σημ. 152. Sæpe etiam efosis (Si vera est fama) latebris sub terra fodare larem...

Ταῦτα δὲ ὁ σοφὸς Ἀρχιεπισκοπος Εὐγένιος ἐξελλήνισεν ἕτω.
(ὅρα τὴν τῆς μεταφράσεως τῶν Γεωργ. τῷ Βιργιλ., βιβλ.)
Δητὰ δ' ὀρυκτοῖς ἢ κρυπτήρεσιν οἰκίαν αὐταί,
(Εἰ φάτις ὡς ἀπέφηνεν ἐτήτυμα) τεύξαι ὑπ' αἶαν.

Πο. σ. 230.

Σημ. 153. Ὁ μὲν Ἡσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ φησὶ... Οὐρεσι δὲ ὄρεσι
Ἀκρη μέντε φέρε βαλάνους, μέση δὲ μελίσας.
Ἀλλὰ τὰ τῷ Ἡσίοδῳ ὁ δηλοῖ, ὅτι αἱ μέλισσαι σίμβολα ποιεῖν
ἐς τὰς τῶν πετρῶν κοιλότητας, ἐμφαίνουσι δὲ τὴν σαφῶς οὐ
ἐξῆς τῷ Φωκυλίδῳ εἰσχεῖ.

Κάμνει δ' ἡρόφοιτος, ἀριστόνοτος τε μέλισσα
Ἡ πέτρης κοίλης κατὰ χηραμόν ἢ δονάκεσιν,
Ἡ δρυὸς ὠρυγνίης κατὰ κοιλάδος...

Σημ.

Σημ. 154. Αἱ δὲ ἐν Θερμοκύρα (μέλισσαι) καὶ τὸν Θερμόδοντα ποταμὸν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν ταῖς σμήνῃσι ποιῶνται κηρία ἕκ ἑκοντᾶ κηρὸν πολὺν, ἀλλὰ πάνυ μικρὸν, μέλι δὲ παχύ. Ἀ' εἰσοτ. περὶ ζωων 1500. β. 5. κ. 22.

Ἐκ τούτων ἐν δῆλον, ὅτι αἱ μέλισσαι ἔμνον ἐν τοῖς δένδροις, ἀλλὰ καὶ οὐ τῇ γῇ, καὶ ἐν ταῖς τῶν πετρῶν κοιλότησι κηρὸν ποιῶν καὶ μέλι. ὅρα τὴν τῷ Βοχάρτε βίβλον, τὴν καλεσμένην ἱεροζωϊκόν. ἐν β. 4. κ. 12.

Σημ. 155. Οὐ μόνον βδᾶς ἐπαινᾷ, ἀλλὰ καὶ κατηγορεῖ αὐτῆς ἡ Γραφὴ, λέγουσα· Καὶ Σαὺλ ἠγνόησεν ἄγνοιαν μεγάλην ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐκείνῃ, καὶ ἀρᾷ τῷ λαῷ.

1. Βασ. 14.
24.

Σημ. 156. Ἀλλὰ πόθεν βέβαιον, ὅτι ὁ Σαμψὴλ ἔκ ἦν ἱερεὺς, πόθεν δὲ δῆλον ὅπερ ἀνωτέρω εἶρηκεν, αἴτιν τὸ, ὅτι ἔκ ἐσιν ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ; Ὁ Σαμψὴλ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐνδεδυμένος ἦν διπλοῖδα, (1. Βασ. 2. 19.) ἐλαττέρευε τῷ Κυρίῳ, (1. Βασ. 2. 11. καὶ 3. 1.) ἠυλόγει τὴν θυσίαν, (1. Βασ. 9. 13.) προσήνευχετο ὑπὲρ τῆς λαῖς, καὶ προσέφερεν ὀλοκαύτωσιν ἄρνα γαλαθινόν, (1. Βασ. 7 8-10.) καὶ θυσίας ἐθνηκᾶς. (1. Βασ. 10. 8.) ταῦτα δὲ πάντα ἱερέως ἔργα εἰσὶν. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὅτι καὶ ὁ Σαὺλ ἐνδεδυμένος ἦν διπλοῖδα, (1. Βασ. 25. 5, 11.) καίπερ μὴ ὢν ἱερεὺς. καὶ ὀλοκαυτώσεις ἐθνηκᾶς προσήνεγκεν. Ἀλλὰ τίς ἐκ οἶδεν, ὅτι ἡ διπλοῖς κόσμημα ἦν βασιλικόν τε καὶ ἱερατοκόν; ὁ μὲν ἐν Σαὺλ ὡς βασιλεὺς, ὁ δὲ Σαμψὴλ ὡς δὲ ἱερεὺς τὴν διπλοῖδα ἐφόρει. καὶν δὲ οἱ Σαὺλ ὀλοκαύτωσιν τολμήσας προσήνεγκεν, ἠλέγχθη ὁμῶς ὑπὸ τῷ Σαμψήλ. (1. Βασ. 13. 13.) Ὅτι δὲ καὶ ἐκ φυλῆς Λευὶ ἦν ὁ Σαμψὴλ δῆλον ἐξ ὧν ἀναγινώσκουσιν ἐν τῷ ἔκτῳ τῷ 1. τῶν Παραλειπ. βιβλ. κεφαλ. ἐν ᾧ ὁ κατάλογος τῶν ἐκ τῆς Λευὶ καταγομένων· Ἐλιάβ, Φοβίν, υἱὸς αὐτοῦ, Ἱεροβοάμ υἱὸς αὐτοῦ, Ἐλκανὰ υἱὸς αὐτοῦ. υἱοὶ Σαμψήλ ὁ πρωτοτοκος Σαὺλ καὶ Ἀβιά. Τούτων ἕτω καμμένων, βδᾶς ἀμφιγνοήσας ἐν περὶ τῷ ὅτι ὁ Σαμψὴλ ἦν ἱερεὺς. διὸ καὶ τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησία τὴν τέττη μὴν τῇ καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὸς γεραίρῃσα, ὡς ἱερεῖα ἀνυμνᾷ, ἔγραφε· Οὗτος ὑπῆρχεν ἐξ Ἀρμαθὲμ Σιφᾶ, ἐξ ὅρου Ἐφραΐμ, ἐκ φυλῆς Λευὶ, υἱὸς Ἐλκανὰ καὶ Ἀννης. (ὅρα τὸ Μην. τῷ Σεπτεμβρ.) Ἀλλὰ πῶς ἀντις συμβιβάσας τοῖς ἐρρημένοις τὸ ἐν τῷ 1. κεφ. τῷ 1. τῶν Βασιλ. βιβλ. ἀναγινωσκόμενον; Καὶ ἀνέβη, Φοβίν, ὁ ἀνδρωπὸς Ἐλκανὰ καὶ πᾶς ὁ σὺν αὐτῷ θῦσαι ἐν Σηλώμ τὴν θυσίαν τῶν ἡμερῶν, καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ, καὶ πάσας τὰς δεκάτας τῆς γῆς

1. Παραλ. 8.
27. 28.

1. Βασ. 112.

Α. ρ. 18. 36.

γῆς αὐτῆς. Εἰ γὰρ δεκάτας ὑπὲρ τῆς γῆς αὐτῆς ὁ Ἐλκανὰ προσέφε-
ρε, ἔηλον ὅτι γῆν ἔχον. ἃ δὲ γῆν ἔχον, Λευίτης ἐκ ἡν· οἱ γὰρ
Λευῖται ἐκ ἔχον κλῆρον (Α' ρ. 18. 24.) Ἀλλὰ καὶ κλῆρον ἐκ
ἔχον οἱ Λοβῖται, προσέφερον ὁμως τὸ ἐπιδέκατον ἐξ ὧν ἐλάβου-
νον. Καὶ τοῖς Λοβῖταις, Φησὶ, λαλήσεις, ἐρεῖς πρὸς αὐτὸς, εἰ
ἐλάβητε παρὰ ὑῶν Ἰσραὴλ τὸ ἐπιδέκατον, ὃ δέδωκα ὑμῖν παρ-
αὐτῶν ἐν κλήρῳ, καὶ ἀφελᾶτε ὑμεῖς ἀπ' αὐτῶν ἁφαίρεμα Κυρίῳ
ἐπιδέκατον ἀπὸ τῶ ἐπιδέκατος. Ταῦτα ἐν τῶ ἐπιδέκατῳ ἐνταῦθα
δεκάτας γῆς καλεῖ. Ἀλλως δὲ, καὶ κλῆρον οἱ Λοβῖται. ἐκ ἔχον,
ἀλλ' ἐνδεχομένως ἔχον περὶ τὰς τέτων οἰκίας κήπας, ἢ παραδεί-
σους. ἐκ τῶν καρπῶν ἐν αὐτῶν ὁ Ἐλκανὰ, εὐλαβῆς ὢν. τὰς δεκάτας
τῷ Κυρίῳ προσέφερε.

Σημ. 157. Ἰδὲ τὰ ἐγκαταλαφθέντα, ἅπερ, εἰ τ' ἀληθὲς ἀπὲν χρή,
ἐκ ἐπὶ πάντα χλευαί καὶ συειγμοί, ἀλλὰ καὶ ψεύδης, καὶ βλασφη-
μίας, καὶ λῆροι, καὶ ἄλλα τέτοις παραπλήσια.

Ἡ Ζητήσ, Φησὶ, διατί ὁ λαὸς ἐκ ἐκώλυσε τὸν Ἰεφθάε θυσιάζειν τὴν
θυγατέρα αὐτῆς, ὡς περὶ τὸν Σαβλὸν ἦν αὐτῆς; Ταῦτα δὲ ἀπὸ τῶν
προσέειπεν τὴν ἐξῆς λίσιν· Τὸν λόγον ἡμεῖς ἐκ οἵδαμεν ἐντελῶς.
ὁμως τολμῶμεν εἰπεῖν, ὅτι ὁ λαὸς ἔτι Φαγὼν κατ' ἐκάνην τὴν
ἡμέραν κρέας καὶ αἷμα, καὶ ἀπηγορεύμενον ἦν, ἐφοβάτο, μὴ τι
πέσῃ ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος κατὰ πᾶν ἔπεσε καὶ ἐπὶ Ἰωνάθαν. ἔδε
καὶ ἡ λίσαν παρωργισμένον εἶναι τότε τὸν λαὸν κατὰ τὸ Σαβλ,
ὡς ἀφρονέσασθαι ἀπαγορεύσαντ' αὐτῷ στρατῷ αὐτῶ ἐνισχύσαι αὐτὸν
τοῖς βρώμασιν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου.

Γεν. 19. 4.
Λευίτ. 17. 14.
Δευτ. 12. 16.
1. Βασ. 14. 33.
34.

1. Βασ. 12. 24.

Αὕτη ἡ τολμηρὰ λύσις δολιότητος καὶ ψεύδους γέμεται. καὶ γὰρ αἱ-
μα ἔφαγον ὁ λαὸς, ἀλλὰ τὸ κρέας, μὴ ἐκρέυσαντ' ἄλλοτερον τῶ
αἵματι ἐκ τῶ ζώου. ὅπερ ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε. Καὶ ἀπηγγέλη,
φησὶ, Σαβλ, λέγοντες, ἡμῆρτηκεν ὁ λαὸς τῷ Κυρίῳ φαγὼν σὺν
τῷ αἵματι. Διὸ ἐνετείλατο ὁ Σαβλ ἕκαστον σφάζειν τὸν μόχον αὐ-
τῆς, καὶ τὸ πρόβατον αὐτῆς ἐπὶ τῷ κυλιῶντι λίθῳ. Ἀλλ' εἰδὲ
χρεῖα ἦν κλῆρος, εἰδὲ φοβεῖσθαι εἶδεν τὸν λαὸν μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτὸν
ὁ κλῆρος ὡς περὶ καὶ ἐπὶ Ἰωνάθαν. γινώσκον γὰρ ἦν τὸ ἔργον, καὶ αὐ-
τῷ τῷ Σαβλ ἀπηγγελλόμενον. ἀλλ' εἰδὲ κατ' ἐκάνην τὴν ἡμέραν,
ἐν ἣ ὁ Σαβλ νηστίαν ἐκήρυξεν, ὁ λαὸς ἔφαγε τὸ κρέας σὺν τῷ
αἵματι. ἀλλ' ἦτοι τὸ ἑσπέρας, ἢ τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν. ὁ δὲ ὅρ-
της νηστίας, ὃν ὁ Σαβλ ἐπέθηκε τῷ λαῷ, ἄλλως ἑσπέρας μόνον
παρετένετο. Ἐπικατάραι, ἔφη ὁ Σαβλ; ὁ ἄνθρωπος, ὃς φάγε-
ται.

ἡ αἰ ἄρτον ἕως ἑσπέρας. Ταύτην δὲ τὴν ἐπιταγὴν πᾶς μὲν ὁ λαὸς
 ἠδὲ φύλαξε. Καὶ ἔκ ἐγεύσατο, φησί, πᾶς ὁ λαὸς ἄρτη. Μό-
 νον δὲ ὁ Ἰωνάθαν αὐτὴν παρέβη. τὴν δὲ κατάλληλον τῇ προκει-
 μένῃ ζητήματι λύσιν εὗρίσκει πᾶς ὁ ἐσκεμμένως τὰ περὶ τῆς
 Ἱερφάε καὶ τῆς Σαὺλ ἀναγινώσκων. ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἱερφάε λαὸς ἀν-
 τιπᾶν αὐτῷ ἔκ ἐτόλμησεν, ἰδὼν τὴν θυγατέρα αὐτῆς συγκατα-
 νεύσασαν. Ἠπάτερ γὰρ ἔφη, ἠνοίξας τὸ σῶμα πρὸς Κύριον,
 ποιήσόν μοι ὅν τρόπον ἐξήλθεν ἐκ τῆς σῶματός σου. Καὶ πισεύσας,
 ὅτι ἡ εὐχή, ἣν ὁ Ἱερφάε ἠνέχετο, τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν
 σωτηρίας γέγονε πρόξενον. ἐτόλμησε δὲ ὁ τῆς Σαὺλ λαὸς κωλύ-
 σαι αὐτὸν τῇ ἐγχεσθήματι, ἀκῆσας τὸν Ἰωνάθαν, οἷον ἐπωδυ-
 ρόμενον καὶ λέγοντα. Γενόμενον ἐγὼ σάμην ἐν ἄκρῳ τῷ σκήπτρῳ
 τῷ ἐν τῇ χειρὶ βραχὺ μέλι. καὶ ἰδὼς ἐγὼ ἀποδύνησκω. Καὶ ἐ-
 θῶς τὸν Ἰωνάθαν σωτήρα αὐτοῖς γενόμενον. διὸ ἔβόα. Ἐἰ σή-
 μερον θανατωθήσεθι ὁ ποιήσας τὴν μεγάλην ταύτην ἐν Ἰσραὴλ.
 Ὅσον δὲ παράλογον ἡ τῆς Σαὺλ ἐντολὴ καὶ ὁ ὄρκος, τοσούτον ἀ-
 περίσκεπτον καὶ ἀσυνήθης ἡ τῆς Ἱερφάε εὐχή, καὶ ἡ αὐτῆς ἐκβάσις.

Κριτ. 11. 30.
 3. 31. 36.

I. Βασ. 14. 43.

I. Βασ. 14.
 45.

Τὸ τῶν κριτικῶν, φησί, πλήθος διαπαντός μετὰ Φρίκης
 λαλεῖ περὶ τῆς ῥήσεως ταύτης. Πῶς, κραυγάζει ἐπὶ πᾶσιν ὁ
 Ἄρθε Βολιγγβροόκιος, καταβιβάζεται ὁ ποιητὴς τῆς κτίσεως ἐν
 ἀγνώστῳ γυνίκα ταύτης τῆς ἀδελφίας γῆς πρὸς τὸ εἰπεῖν τοῖς Ἰσραηλῶσι,
 Ἐνθυμῆσαι, ὅτι πρὸ ἐτῶν περίπε τετρακοσίων ὀλιγαριθμὸς τις
 λαὸς ἐκώλυσε ὑμῖν τὴν διάβασιν; ὑμεῖς συγκροτεῖτε φοβερόν
 πόλεμον κατὰ τῶν Φυλισιαίων, καὶ ὧν ἐπανέστητε. δεῦτε ἐν
 ἐγκαταλείπατε τὸν δεινὸν τῆτον πόλεμον, καὶ ἀπελθόντες κατὰ
 τῆς ὀλιγαριθμῆς λαῶν, τῆς ἄλλοτε μὴ ἐπιτρέψαντος ὑμῖν διελθεῖν
 διὰ τῆς γῆς αὐτῆς, καὶ ἐξαφανίσει πάντα τὰ αὐτῆς, ἀποκτείνει
 ἄνδρας, νήπια, γέροντας, γυναῖκας, κόρας, βόας; ἵππους, πρό-
 βата, ὄνους. ἐπαθὲν γὰρ πολεμεῖτε κατὰ τῆς ἰσχυρῆς τῶν Φυλισιαίων
 λαῶν, καλὸν ἐστὶν ὑμᾶς μηδὲν ἔχειν, μηδὲ βόας, μηδὲ πρόβата
 πρὸς τροφήν, μηδὲ ὄνους πρὸς μετακομιδὴν τῶν ἐφοδίων. ταῦτα
 τὰ λόγια Φρίκην ἡμῖν προξενῶσι. τῷ ὄντι δὲ, εἴπερ ἔκ ὁ Θεός,
 ἡ ἀνθρωπος ἦν ὁ λαῶν, ἀποδοκιμάζομεν ἂν αὐτά, ἔκ ἐσι
 ὅδε ἡμέτερον τὸ εἶδέναι τίνα λόγον εἶχεν ἐπιτάττων ἀποκτεῖναι
 πάντας τὰς Ἀμαληκίτας, καὶ τὰς κριῖς, ἔκ τὰς ὄνους αὐτῶν.

Εἰς ἔλεγχον ταύτης τῆς ψεύδεπιπλάσης ῥητορείας αὐτὰ τὰ
 τῆς Θεῆς λόγια, τὰ τῷ Σαὺλ διὰ τῆς Σαμωὴλ εἰρημένα, προτίθε-
 μεν, ἐν οἷς καὶ ὁ λόγος τῆς τῶν Ἀμαληκιτῶν παιδείας. Ἰάδε εἴ-

πτε

Δουτ. 25. 27
Εφ. 17. 8.]

ἤπε Κύριος Σαβαώθ, νῦν ἐκοιμήσω αἱ ἐποίησεν Ἀμαλὴν τῷ Ἰσρα-
ῆλ, ὡς ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ, ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐξ Αἰ-
γύπτου. Καὶ νῦν πορεύς, καὶ πατάξεις τὸν Ἀμαλὴν καὶ Ἰορίμ, καὶ
πάντα τὰ αὐτῶν, καὶ ὃ περιποιήσῃ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐξολοθρεύσεις αὐ-
τόν. καὶ ἀναθεματίεις αὐτόν, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν. καὶ ὃ φέσῃ ἀπὸ
αὐτῶν. καὶ ἀποκτενέας ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ ἕως γυναίκας, καὶ ἀπὸ νηπί-
ως θηλάζοντος, καὶ ἀπὸ μόχου ἕως προβάτου, καὶ ἀπὸ καμήλας
ἕως ὄνου. Παράγες ταῦτα τοῖς ἐρημένοισι, καὶ σημεύουσιν τὰς προσ-
θῆκας, ἐτι δὲ καὶ τὸ δε τὸ ψεύδος. Μὴ ἐπιτρέψαντος ἄλλοτε
ὑμῶν διελθεῖν διὰ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ ἐξαφανίσαι πάντα τὰ αὐτῶν.
καὶ ὃ ἀντικρὺς ἡ Θεὰ Γραφή βροχὴ λέγεται. Ἠλθε δὲ Ἀ-
μαλὴν, καὶ ἐπολέμησεν ἐν Ραφιδάιν. Ἐταῖα τὰδε. Μνησθῆτι ὅσα ἐ-
ποίησεν ὁ Ἀμαλὴν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκποροδομῶν σὺ ἐκ γῆς Αἰγύπτου,
πῶς ἀντεση σοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἐκοψέ σε τὴν βραχίαν, τὰς κο-
πιῶντας ὀπίσω σε, σὺ δὲ ἐπείνας, καὶ ἐκοπίας. Τὸ δὲ λέγειν, ὅτι
ἐκ ἔσαν ἡμέτερον τὸ εἶναι τίνα λόγον εἶχεν ὁ ἐπιτάττων Θεός,
ταυτὸν ἐστὶ τὸ ἐναποκλέειν τὰς ὀφθαλμούς, καὶ ὁρᾶν μὴ θέλειν τὸ
φῶς. σαφίσατα γὰρ ἡ Θεὰ Γραφή διὰ τῶν ἐκτεθέντων δηλοῖ, ὅτι
ὁ τῆς παιδείας λόγος ἦν ἡ μεγίστη ἀδικία τῶν Ἀμαλῆκων τῶν
ἐκπολεμησάντων τὰς ξένας, καὶ κεκοπιασμένους, καὶ πενήτων ὁδοι-
πόρων, τὰς μηδὲν κακὸν αὐτοῖς ποιήσαντας. Ἐ δὲ ἀληθῆς ἡ φέρη
τῶν καὶ ἐλασφημέν μὴ φρενέων, εὐλογοφανὲς πάντως ἐστὶ.
τὶς γὰρ ἐφείττει, τὰς παιδείας ἀκίων, αἷς ὁ τῶν ἀπάντων δε-
σπότης, καὶ δίκαιος κριτὴς τὰς ἀδικίας δικαίως παιδεύει;

Μετὰ ταῦτα ἐπαναλαβὼν ὁ ἄπιστος καὶ ἀναμαρτυρούμενος τὰ
ὑπὸ τῆ συγγραφῆς ἀναρεθύνει, (ἐν Α' ρθρ. 4. Α' ρθρ. 2. τῷδε
τῷ κεφ.) προσθήσει τὰ ἐξῆς.

Αἱ τῆς Λορδ Βολιγγβροκίς κραυγαὶ κατὰ τῆς δε τῆς ῥή-
σεως εἰσι τῶν ἄλλων βιαιότεραι. Ἐάντις ἱερεὺς, Φησί, ἀτακτό-
τατος καὶ μωρότατος τοις τοτὸς ἑλάλει, ἐχὶ τῷ ἡμέτερω
Βασιλεῖ Γεβιλόμω, ἀλλὰ τῷ Δεκέτῃ Μερλβόρνε, παραχορήμα ἐκ-
νέμων αὐτὸν ἐν τῷ τυχόντι πρώτῳ δένδρῳ. Ὁ Σαμὴλ, προσέθησιν,
ἐκ ἦν ἱερεὺς τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ Διαβόλῳ. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Βολιγγ-
βροκίος, ὁ δὲ Βολτῆς ἀπαντὰ ἔτω. Πᾶσαι αἱ τῶν τοσούτων
κρητικῶν τοιαῦτα κραυγαὶ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγᾶς ἀρχῆς, ἐκ
τῆς κείνης τῆς Ἰουδαίας, ὡς ἐκεῖνον ἂν καὶ τὰς ἄλλας ἀνθρώ-
πους. Ἰὸ, ἵνα τί ἐκ ἀπέκτεινας πάντα; ἢ ἂν ἀλλαχῇ ῥῆσις θα-
να-

κατηφόρος, ἀλλ' ἐνταῦθα διὰ σώματος τῆ Σαμὴλ ὁ Θεὸς λα-
 „λή, ὁ ἐξουσίαν ἔχων παιδεύειν ὡς περ, καὶ ὅτε βύλεθ).

Τὴς δὲ ἂν εὐλόγως κραυγάζοι κατὰ τῆς τοσαύτης θρασύ-
 τητος, ἐξ ἧς καὶ αὐτὰ τολμῶσι παραφθέραντε καὶ ἐξαλλοῖν τὰ
 τῆς θείας Γραφῆς ῥήματα, τὴν ἰδίαν συζητοῦν θέλοντες μωρίαν;
 ἰδὲ τῆ Σαμὴλ ἡ ῥῆσις. „Καὶ ἵνα τί ἐκ ἠκούσας Φωνῆς Κυρίου,
 „ἀλλ' ὤρμησας τῆ θείᾳ ἐπὶ τὰ σκύλα, καὶ ἐποίησας τὸ πονηρὸν
 „ἐνώπιον Κυρίου; Πόσον δὲ ταυτὰ διαφέρεις τῆς, ἵνα τί ἐκ ἀπέκ-
 τείνας πάντα, δῆλον. Ἐν δὲ ἀπακθῶ, τὸν Σαμὴλ λαλήσαι τό-
 τε τῷ Σαῦλ ἐκ ὡς περ ἐλάλει ἂν ἱερεὺς τις τῷ Βασιλεῖ Γειλώμω,
 ἔδὲ τῷ Δακὶ τῆ Μερλβορέγ. ἐλάλει γὰρ αὐτῷ ὡς Προφῆτης, ὅ-
 τινος ὁ βίος, καὶ ἡ ἀρετὴ, καὶ τὸ προορατικὸν χάρισμα γνωστὰ ἦσαν
 παντὶ τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ὡς κριτῆς δὲ παντὸς τῆ γένεως, ὅτε Βα-
 σιλεῖα ἔχεισε τὸν Σαῦλ. ἄτα τις ἀγνοεῖ, ὅτι οἱ τρόποι τῆ λαλῆν
 ἐκ εἰσὶν οἱ αὐτοὶ ἐν παντὶ γένει, καὶ τό πω, καὶ καιρῷ, καὶ περιστά-
 σε; τίς ἐν ἐκ ἂν καταγέλασσε τῶτων τῶν ἀπίστων, τῶν ἐπαγ-
 γελλομένων μὲν φιλοσοφῶν ἔπι κρινέν, θελούντων δὲ, τὸν Σα-
 μὴλ, τὸν Ἑβραῖον, τὸν Προφῆτην, τὸν κριτὴν τῆ Ἰσραὴλ, ἐν
 Παλαισίνῃ, πρὸ τοσούτων αἰώνων, μὴ λαλήσαι τῷ Σαῦλ, παρα-
 βάντι τὸ ἐνταχθῆν αὐτῷ ὑπὸ Θεοῦ, ὡς περ ἐκ ἂν ἐλάλει ἱερεὺς τις
 τῷ Γειλώμω, καὶ τῷ Δακὶ τῆ Μερλβορέγ;

„Οὐ δυνάμεθα, φησὶν, ἀντιπᾶν κατὰ τῆς, ὅτι πάνυ καλῶς
 „ἐνταῦθα σεσημέωται ἡ μεταξὺ τῆ σκίπτου καὶ τῆ θυμιαθεῖς
 „ἔρις, ἡ τοσούτον χρόνον ἔδνη τινὸς θορυβήσασα. ὁ Σαμὴλ λέ-
 „γει τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἡ ἀνυποταξία, ἣν ἔδειξε τῷ ἐκ προσώπου
 „τῆ Θεοῦ ἀναγγελθέντι αὐτῷ προσάγματι τοσούτον μέγα ἀμάρ-
 „τημὰ εἰσιν, ὅσον καὶ τὸ τῆς μαγείας καὶ ἐδωλολατρίας, ἀνακηρύτ-
 „ται δὲ αὐτῷ. Οὐκ ἔτι θελητὸν ἐστὶ τῷ Θεῷ βασιλεύειν σε. Ζή-
 „τημα οὖν ἀκανθῶδες ἐστὶ τὸ, ἅπερ ὡφείλου ὁ Σαῦλ πιεῦσαι τῷ
 „λόγῳ αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Φρερέτθ διὰ χυρίζεται, ὅτι τῷ Σαῦλ ἐ-
 „ξῆν ἀποκερδῆναι αὐτῷ. Δεῖ μοι σημεῖον, ποιήσόν μοι θαῦμα
 „ἀποδέκτικόν τῆς ὅτι ὁ Θεὸς βύλεται ἐκθρονίσαι με, καθάπερ
 „σημεῖον πεποίηκας, ὅτε ἔχρισάς με. σὺ τότε με ὡδήγησας εὐρεῖν
 „τάς ὄντας. ποιήσον καὶ νῦν ὅμοιον. οἱ δὲ ὑπομνηματίζαί, ἀλ-
 „λως γνωμοδοτεῖσι, λέγοντες. Ἐπειδὴν τίς τῶν Προφητῶν ἀπαξ
 „ποίησεν ἐν σημεῖον, ἐκ ἔτι ἐνέχεται καὶ ἕτερον ποιῆσαι,

Τὸ, ἡ ἀνυποταξία ἐν τοῖς τῆ Θεοῦ προσάγμασι τοσούτον μέ-
 γα ἀμάρτημα εἰσιν, ὅσον καὶ τὸ τῆς μαγείας καὶ ἐδωλολατρίας,

Ττε

ἐκ.

ἐκ τῆς Βελγάτης, ὡς ἔοικεν, ἐλήφθη. ἐν αὐτῇ γὰρ κεῖται τὸ
 Quoniam quasi peccatum aviollandi est, repugnare: & qua-
 si scelus Idololatriæ, nolle acquiescere. "Οτι μικρὰ δὲν ἁ-
 μαρτία οἰωνίσματα ἔσι τὸ ἀνθίστασθαι, καὶ μικρὰ δὲν ἀνομία ἀ-
 δωλολατρείας τὸ μὴ θέλειν καθησυχᾶσαι. Ἐν δὲ τῇ ἐλληνικῇ με-
 ταφράσει ἀντὶ τούτων ἀναγινώσκουμεν τάδε: "Οτι ἁμαρτία οἰώ-
 νισμά ἐσιν, ὁδύνην καὶ πόνης Θεραφὶν ἐπάγναι. Ἀληθῶς δὲ ἡ
 ῥῆσις αὕτη ἀσαφὴς περικεκάλυπται. ἑδεμία δὲ τῶν γνωστῶν ἡ-
 μῶν ἐρμηνειῶν καταλληλοτέρα ἔδοξε τῆς τῆ Θεοδώριτος, ἐξ ἧς τὰ
 ἐπόμενα ἐρανεσάμενοι, μικρόν τι αὐτὰ ἀνεπτύξαμεν. "Τὸ οἰώνισ-
 μα αἰνίττεται, ὡς οἶμαι, τὴν ἐνίων ἀνοιαν. εἰκοῖ γὰρ τινος οἰώ-
 νον ὑποπτεῦσαι κακόν, τὸ νενικηκότας μὴ κερδάναι τὴν λείαν. καὶ
 τὸ Θεραφὶν δὲ ἀντὶ τῆς ἐπιτηρήσεως τέθεικεν. ὥστε γὰρ τὸ Ἐ-
 φθὶ ἀνέκετο τῷ Θεῷ, καὶ δι' αὐτῆς τοῖς ἐρωτῶσιν ἐσημαίνετο τὸ
 πρακτέον, ἅτω διὰ τῆ Θεραφὶν αἱ τῶν εἰδώλων ἐδηλάντο προρ-
 ῆσεις. κατὰ γὰρ μίμησιν ἐκείνης τῆς τῆ τοῖς ἀνέκετο. συνάψκε δ'
 ἀντὶς ταῦτα τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀνωτέρας ῥήσεως τῆς Γραφῆς ὅτι
 Ἰδὲ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴν, καὶ ἡ ἐπακρόασις ὑπὲρ σέαρ κει-
 ῶν. ὅτι ἁμαρτία οἰωνίσμα ἐσιν, ὁδύνην καὶ πόνης Θεραφὶν ἐπάγναι.
 Ἐπεὶ δὲ ἔρηκεν ἀνωτέρω ὁ Σαβλ, διὰ τὸ ἀκῆσαι με τῆς
 φωνῆς τῆ λαῶ, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Σαμὴλ, ἡ μὲν εἰς Θεὸν ὑπα-
 κοὴ ὑπὲρ θυσίαν, ἡ δὲ ἐπακρόασις τῶν ἐνταλμάτων αὐτῆς ὑπὲρ
 σέαρ κειῶν. εἰ μὲν γὰρ ὁ λαὸς κακὸν νομίσας οἰωνὸν τὸ, νικήσαν-
 τα, μὴ τὴν λείαν κερδάναι, γινωσκέτω, ὅτι τὸ οἰώνισμα ἁμαρτία
 ἐσίν. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Θεραφὶν ἐπιτηρήσας, τὴν λείαν ἐσφετε-
 ρίσατο, εἶδεναι δεῖ αὐτὸν, ὅτι ἡ διὰ τῆ Θεραφὶν ἐπιτήρησις, καὶ ἡ
 δι' αὐτῆς τῶν εἰδώλων συμβολή, ὁδύνην ἐπάγναι καὶ πόνης.

Τὸ δὲ ἀκανθῶδες τῆ Βολτέρου καὶ Φρεγέτις ζήτημα ἔκ ἐστιν
 ἀκανθῶδες, ἀλλὰ παιδαριῶδες. ἑδεμία γὰρ τῷ Σαβλ χρεῖα ση-
 μεῖον ζητεῖν εἰς τὸ πειθεῖναι τῷ τῆ Σαμὴλ λόγῳ, εἰδὼς μὲν αὐ-
 τὸν ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῆς τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα, καὶ τῷ ναῶ ἐκ
 παιδικῆς ἡλικίας ἐπὶ Ἡλὶ ὑπεργήραντα, καὶ τὸν Ἰσραὴλ τοσαῦτα
 ἔτη ἀμέμπτως καὶ ἀγλῶς διοικήσαντά τε καὶ κέρναντα, ὡς βλέποντα
 δεῖ, εἶπεν ὡς Προφῆτην ὑπὸ παντὸς τῆ Ἰσραὴλ τιμώμενον, πείρα
 δὲ γνῆς αὐτὸν εἶναι Προφῆτην, ἀμέλειτοι, ὅτε αὐτῷ παρὰ πᾶσαν
 προσδοκίαν προεῖπε Βασιλεὺς μέλλαν ἐσεσθαι.

"Πολλοί, ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς, ἀδωῶσι τὰς ἐκφορὰς τῆ Λορδ
 Βολιγγβροκίς, ἀναγινώσκοντες τὴν ῥῆσιν ταύτην. Ἰερεὺς, ὡ-

πρ

ἡ περὶ τῆς εἰρήνης, μιάσματι ὑποκείμενῃ, ὅπερ μόνον ἡπτετο
 ἡ νεκρῶ σώματι, διατέμνεται εἰς τμήματ' αὐτῆς Βασιλέα, ὡς περ ἐν τῇ
 ἡ τραπέζῃ τέμνομεν ἐν ἀλεκτωρίδιον. ποῖα ἰδίᾳ χειρὶ. ὅπερ καὶ δὴ-
 ἡ μιᾷ ἐτρόμαξεν ἂν ποιῆσαι. πάντες φεῖνται τὴν ῥῆσιν ταύτην
 ἡ ἀναγινώσκοντες. τῆς δὲ φεῖας καθυσχυασίας, παρὰ ζεταί τις
 ἡ πιστεῦσαι. ὅτι τὸ ἀποτρόπαιον τῶτο ἔργον ἐστὶν ἀδύνατον. γέρον
 ἡ δ', οἷος ἦν ὁ Σαμὴλ, δυσκόλως ἡδύνατο, ἄνδρα εἰς μικρὰ δια-
 ἡ τεμῶν τμήματ' αὐτῆς Καλμέτῃ φησὶν, ὅτι ὁ ξὺλῃ καθώπλισε
 ἡ τον Σαμὴλ ἐν τῷ αὐτῷ ἐκδόσει τῆς δόξης τῆς Κυρίας βύλε-
 ἡ ται δὲ ἐνδεχομένως ἅπαν, τῆς δικαιοσύνης τῆς Κυρίας ἄξιῃ δ'
 ἡ ἦν τυχόν ὁ Ἀγγέλων θανάτου. ἀλλὰ ποῖα δόξα τῷ Θεῷ ἐκ τῆς ἱε-
 ἡ ρείας τινὰ διατεμῶν εἰς τμήματ' ἑνα τῶν ἡγεμόνων; ἡμεῖς τρέ-
 ἡ μομεν, ἐπειδὴ τὴν ἁτοπον ταύτην πολυπραγμονῶμεν βαρβαρό-
 ἡ τητῶν. λατρεύσωμεν ἀσυλόγιστα τῇ προνοίᾳ.

Ἐπαγγέλλοντ' ἡ μὲν ἔτοι φιλοσοφεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐξερευνῶν τὰ
 περὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀληθεύειν, οἶδασιν δὲ πάντες καλῶς, ὅτι ἡ
 τῆς Βυλγάτης ἐκδόσις ποικίλ' ἀπερίεργα ἐπιμεμπτα, ἅτα μηδεμίαν ἄλ-
 ἡ λην ἐκδοσὶν τῆς Γραφῆς παρατηρεῖντες, ἀλλ' ὡς ἀληθὲς καὶ βέβαιον ἐκ-
 ἡ λαμβάνοντες τὸ ὑπὸ τῆς Βυλγάτης προτενόμενον, tu frustra con-
 cidit, εἰς τμήματ' αὐτῆς διέτεμε, ψεύδοντ' ἡ καταφλυαρῶσι τὰ προ-
 ἡ κείμενα προβάλλοντες εἰς ἀπάτην τῶν ἀπληξέων. ἰδὲ δ' οἱ Ἐβ-
 ἡ δομήκωντ', ἔσφαξε, φασὶν ὅτι εἰς τμήματ' αὐτῆς διέτεμεν. ἀλλ' ἔδδ'
 ἡ ἀδύνατον, ἔδδ' δὲ δύσκολον τῷ Σαμὴλ, καὶ γέρον ἦν, καὶ μὴ δὴ-
 ἡ μιᾷ, ἄνδρα σφάζει. ἀλλ' ἔδδ' ἐμὴν δὴ, τῶ ὕψις Θεὸς πληρώ-
 ἡ σας τὸ πρόσαγμα εἰμὴ ἄρα μίasma καὶ βαρβαρότης, ἐστὶν ἡ τῆς
 ἡ θείας θελήματι ἐκπλήρωσις. ὅπερ καὶ ἐννοῆσαι τοῖς ἐν φρονέουσιν
 ἀποτρόπαιον.

1. Βασ. 15:33.

ἡ Ἡ χεῖρις, φησὶ, τῆς Δαβὶδ πρᾶγμα ἐστὶν ἀξιολογώτε-
 ἡ ρον. κατ' ἀρχὰς δὲ ἀξίον σημειώσεως ἐστὶ τὸ, ὅτι ὁ Θεὸς λα-
 ἡ λεί τῷ Σαμὴλ παρὰ τῷ πατρὶ τῆς Δαβὶδ ἐνώπιον παντὸς
 ἡ τῶ οἴκου αὐτοῦ. πιστεύειν ἄρα χρὴ, ὅτι ἐντὶ αὐτῷ ὁ Θεὸς
 ἡ ἐλάλει. ἀλλὰ τῶτα καίμεν, πῶς οἱ περιεσῶτες ἡδύνατο μαν-
 ἡ τεύσασθαι, ὅτι ὁ Σαμὴλ ἐπίτηδες ἀπεσπασμένους ἦν ἐκ Θεοῦ,
 ἡ πάντες μὲν οἱ Ἰσραῆλ εἰδέναι ὡφελον, ὅτι ὁ Σαὺλ βασι-
 ἡ λεία. καὶ γὰρ ὁ Σαμὴλ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
 ἡ αὐτοῦ. ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ πεποιήκε καὶ τῷ Δαβὶδ, ἔδδ' τὸν πατέ-
 ἡ ρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἐτι δὲ καὶ τοὺς περιε-
 ἡ σῶτας, κατανοῆσαι, ὅτι ἐποίησεν νέον Βασιλέα, καὶ διὰ τῶτα παρ-

ΤΙΤ 2

αἰδέν

ἰδὼν ὅλον τὸν οἶκον αὐτῶν τῇ τῷ Σαὺλ διεκδικήσας. τῷτο ἔχασ-
 τινὰ δυσκολίαν, ἣτις ἐξαφανίζεται ἐν τῷ εἰδέναι, ὅτι ὁ Σαμὴλ
 ἦν πεφωτισμέν^{ος}. Ὁ Βυλεγγέρος^{ος} Φησί. Οὐδέποτε ἐν Θεά-
 τρω ἰταλικῶ γέγονε σκηνὴ μᾶλλον κωμωδικὴ τῆς προκειμένης.
 Ἰερεὺς τις χωρικὸς ἐρχεται παρὰ χωρικῷ τινι, φέρων ἐν τῷ
 μαρσῦπῳ αὐτῷ Φιάλην ἐλαίῳ, ἀλλὰ φαι μικρόν τινα νεανίαν πυρ-
 ράκην, ἣ ποιῆται ἐπανάσασιν κατὰ τῷ βασιλεὺς κράτ^{ος}, προ-
 στίθῃσι δὲ, τῷτο τὸ κράτ^{ος}, ἣ ὁ μικρὸς ἔστ^{ος} ἣ πυρράκης νεανίας
 ἄλλ^{ος} τιν^{ος} ἰσορικῶς ἐκ ἧν ἀξί^{ος}. Ἡμεῖς δὲ ἐγκαταλείπομεν τὰς
 βλασφημίας ταύτας μετὰ τῆς αὐτῶν ἀποτιμήσεως.

Ἡ δυσκολία ἐξαφανίζεται ἢ μόνον ἐκ τῷ εἰδέναι, ὅτι ὁ Σα-
 μὴλ ἦν πεφωτισμέν^{ος}, ἀλλὰ ἣ ἐκ τῷ ἐπίσταναι, ὅτι ἣ ὁ πα-
 τὴρ, ἣ ἡ μήτηρ, ἣ οἱ ἀδελφοὶ τῷ Δαβὶδ, ἣ οἱ περικύριτοι, ἣ
 ὅλος ὁ Ἰσραὴλ ἀκριβῶς ἐγίνωσκον τὸν Σαμὴλ ἄνδρα ἅγιον, ἣ
 Θεὸς Προφῆτην, ἥ μὴδὲνα μὴδέποτε ἀπατήσαντα. φοβεῖσθαι δὲ
 ἐκ εἶχον, πιεζόντες, ὅτι τὰ ὑπὸ τῷ Σαμὴλ τελόμενα, τῷ παν-
 τοδυνάμει Θεῷ ἦσαν βεβαί^α τε ἣ ἐντάλματα. μεταβάλλεται δὲ ἣ
 ἡ ψευδοσκηνὴ, ἣν Βυλεγγέρος κατὰ τῷ Σαμὴλ ἐπηξεν εἰς σκη-
 νὴν ἀληθινὴν, τὸ τῷτε ψεύδος ἐκκωμωδῶσαν, ἢ ἡ χωρικ^{ος} ἦν
 ὁ Σαμὴλ, ἀλλ' ἄς^{ος} ἣ Προφῆτης, ἣ κριτὴς παντ^{ος} τῷ Ἰσ-
 ραὴλ. εἰδὲ ἐπανάσασιν ἐποίησεν, ἀλλὰ τὸ τῷ Θεῷ πρόσαγμα ἐπλή-
 ρ^{ος}, ὁ πρότερον ἐνώπιον παντ^{ος} τῷ λαῷ κατὰ πρόσωπον αὐτῷ τῷ
 Σαὺλ δις ἐκπεφώνηκεν εἰπών. „Καὶ ἐξουθενώσας σε Κύριος μὴ εἶ-
 ναι Βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ.

1. Βασ. 15. 23.
26.

Σημ. 158. Ὅρα τὸ τῷ ἀπίστ^{ος} κακεντρεχὲς, παντὶ τρόπῳ καπηλεύαν
 σπιδάζοντος ἣ διαφθεῖρειν τὰ Θεῷ λόγια, ἵνα ἀλλόκοτον αὐτοῖς
 προσάψας νῦν, ἐναποσβέσῃ τὸ πρὸς αὐτὰ σέβας ἣ τὴν εὐλάβειαν.
 τὸ μὲν ἰδ^{ος} ἱερὸν γράμμα Φησί. „Καὶ ἐπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονη-
 ρὸν παρὰ Κυρί^{ου}. ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἀποσάσης ἀπ' αὐτῷ τῆς Θε-
 ας χάριτος, τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας κατέτευχεν αὐτόν. πρῶτον
 ἰδ^{ος} ἔφη, Καὶ πνεῦμα Κυρί^{ου} ἀπέστη ἀπὸ Σαὺλ, εἶτα ἐπέφερε,
 „Καὶ ἐπνιγεν αὐτόν πνεῦμα πονηρὸν παρὰ Κυρί^{ου}. ὁ δὲ ἀπίστος
 γράφα. ἐν πονηρὸν τῷ Θεῷ ἐμφύσημα, ὡστερ ἂν εἴ τὰ πονηρὰ
 πνεύματα ἦσαν ἐμφυσήματα τῷ Θεῷ. μὴ αἰχυνθεῖς δὲ μεθρημύ-
 νασε τάχα τὸ τί ἐστὶ τὸ πονηρὸν τῷ Θεῷ ἐμφύσημα, λέγων, τα-
 ρέσι ἐμφύσημα πονηρότατον.

1. Βασ. 16. 14.

Συμ.

Σημ. 159. Ἰδὲ πῶς τέρεται ὁ κατάπτυστος, ὑπομνηματίζειν χη-
ματίζομενος τὴν ῥήσιν ταύτην. Εἰ καὶ Σαδλ ἐν Προφήταις. Ὁ
μὲν ἱερός. Φησὶ, συγγραφεὺς παρήγαγεν ἀλλαχόθεν τὴν παροι-
μίαν ταύτην, ὃ δὲ κύριος Βυλεγγέρος ἐνταῦθα αὐθαδῶς παρι-
βάλλει τὸν Σαδλ κριτῇ τινὶ χωρὶς τῆς κάτω Βρετανίας, Κερ-
λοτὶν καλεσμένῳ. ἔτος ἀπέστειλεν ἓνα τῶν θυρωρῶν ζητήσοντά
τινα μάρτυρα. καὶ ὁ μὲν μάρτυς ἐν καπηλειῷ ἔπινεν, ὃ δὲ θυρω-
ρός ἔμεινε συμπίνων τῷ μάρτυρι. πάλιν ἀπέστειλε θυρωρὸν ἄλλον,
ἔμεινε δὲ καὶ ἔτος συμπίνων αὐτοῖς. ἀπῆλθεν ἕν καὶ αὐτὸς ὁ κρι-
τής, ὅς τις πίων καὶ καταμεθυθεὶς, ἀκριτον κατέλειπε τὴν προκε-
μένην αὐτῷ ὑπόθεσιν.

1. Bas. 19. 24.
1. Bas. 10. 12.

Εὗγε τῷ καλῷ ὑπομνήματος, καὶ τῆς φιλοσοφικῆς παραθέ-
σεως. ὁ μὲν ἔν Βυλεγγέρος ταύτην ἐποίησε τὴν παράθεσιν, ἡμεῖς
δὲ τὸν Βυλεγγέρον ἀνδρὶ παραβάλλομεν μωρῷ, τὰς χεῖρας αὐτοῦ
κόπτειν εἰλημμένας ἔχοντι, καὶ μαργαρίτων ἐφαπτομένῳ.

Σημ. 160. Ἐν μὲν τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει, ἀγγέλως, κεῖται. ἐν δὲ τῇ
Βυλγάτῃ ἐν μὲν ἐδ. 20. listores, εἶπεν ραβδῶχης. ἐν δὲ τῷ 21.
punijos, τρεῖς ἀγγέλως. πῶ δὲ ὁ Βολτέρος εὗρε τὸ, archers,
τοξότας, αὐτὸς εἶδε.

1. Bas. 19.
20, 21.

Σημ. 161. Περὶ τῶν μεγάλων ὑποψιῶν ἔθεν Φησὶν ὁ συγγραφεὺς.
ὅποια δὲ εἰσιν αἱ μεγάλαι ὑποψίαι; ἢ δῆλον, ὅτι ὁ Δαβὶδ ταῦτα
πάντα κατεσκεύασε, καὶ τὸν Νάβαλ ἀπέκτανεν, ἵνα εἰς γυναῖκα
λάβῃ τὴν Ἀβιγαίαν. ἀλλ' ἡ θεία Γραφή, ἐξ ἧς ὁ ὑποπτεύων
τὰς ὑποψίας ἐκλαβεῖν ἠθέλησε, λύει πᾶσαν ὑπόψιν. λέγεται.
καὶ ἐγένετο ὥστε δέκα ἡμέραι, καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν Νάβαλ,
καὶ ἀπέθανε.

1. Bas. 23. 38.

Σημ. 162. Γνωσὴ ἔσιν ἡ περὶ τῷ Γάλλῳ Πρίγκιπος Εὐγενίᾳ Ἰσο-
ρία, ὅς τις μηδενὸς παραθεὶς διωγμῶ, τὴν ἰδίαν πατρίδα, καὶ τὸν
Βασιλέα καταλιπὼν, τοῖς Ἀβεριακοῖς ὁ φιλικῶς πρὸς τὰς Γάλ-
λας διακειμένοις ἐδύλωσε πολεμήσας αὐτὰς καὶ κατατροπώσας.
πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν νίκης ἀρας τρόπαια.

Σημ. 163. Ἐν μὲν τῇ Βυλγάτῃ κεῖται, Cras autem tu. & filii
tui mecum eritis, ὅπερ ἔστιν, αὐριον σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετ' ἐμοῦ ἔ-
σονται. ἐν δὲ ταῖς ἑλληνικαῖς ἐκδόσεσι, Καὶ αὐριον σὺ καὶ οἱ υἱοί σου
μετὰ

1. Bas. 28. 19.

μετὰ σὺ πεσύναι. Μόνη δὲ ἡ ἐν Κομηλαστενσία ἐκδοσίς ἀντὶ τῆς πεσύναι γράφει μετ' ἐμοῦ, ἥπερ συνάδει καὶ ὁ Ἀντιοχείας Εὐστάθιος, ἀναγινώσκων ἔτω. „Καὶ σὺ αὐρίον καὶ ὁ υἱός σου Ἰωνάθαν μετ' ἐμοῦ. Ὁρα τὴν εἰς τὴν Ὀκτάτουχον ἐλληνικὴν Σερᾶν.

Σημ. 164. Τὸ μὲν Λεβρον βασιλικὸν ἐστὶ παλάτιον ἐν Παρισίῳ, τὸ δὲ Τυλλιέρες κήπος βασιλικός.

2. Βασ. 8, 1.

Σημ. 165. Οὐ δὲ τὸ, Φραγμός, εἰδὲ τὸ, ὄριον παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα εὐρηθῇ, ἀντὶ δὲ τούτων τὸ, ἀφωρισμένην. „Καὶ ἔλαβε, Φησί, Δαβὶδ τὴν ἀφωρισμένην ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων, ὅπερ ἐστὶ, κατεκράτησε τῆς ἀφωρισμένης γῆς, τῆς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀλλοφύλων. διὸ καὶ ἀπεκόσ, τὴν ἀφωρισμένην σημαίνει τὸ ὁροθῆσιον τὸ μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ τῶν ἀλλοφύλων. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Ἀκύλας τὸ, ἀφωρισμένην μεθρημύνασε, χαλινὸν ὑδραγωγίης. Παρὰ Προκοπ. τῷ Γαζαίῳ ἐν τῇ ἐλλήν. Σερ. εἰς τὴν Ὀκτάτουχα.

Σημ. 166. Ὁρα τὴν 4. τῶν ἡμετέρων σημαώσεων. ἐπεὶ δὲ ἐν αὐτῇ δέκνυθῃ, ὅτι ὁ Ἥλι πατὴρ ἦν τῆς Θεοτόκου, ὁ δὲ Ἥλι ἐκ τῆ Ναθαν τῆς υἱῆς τῆς Δαβὶδ κατάγειθῃ, ὡς δηλον ἐκ τῆς 23 καὶ 31. ἐδ. τῆς 2. κεφ. τῆς Αὐκά, ἐπεθῃ, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ τῆς Δαβὶδ διὰ τῆς Ναθαν κατάγειθαι.

Σημ. 167. Ἰδὲ καὶ τὰ σιωπηθέντα. Οἱ κριτικοὶ φασιν, ὅτι τὸ ἐπὶ „κοινῶς ἐκτελεῖν ἔργον τοσούτον ἄπρεπον, καὶ ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς οἰκοποιουμένης ὅλον τὸν λαόν.

2. Βασ. 16. 21.

Καὶ ὅμως ὁ Ἀχιτόφελ, ὁ τὰς διαδέσας, εἰ γνώμας, καὶ ἡ-θῆ τῶν τότε Ἰσραηλιτῶν μάλλον τῶν κριτικῶν ἐπιστάμενθῃ τούτο ὑπηγόρευεν, ὡς τρόπον Ἰκανὸν τῆ πάντα τὸν λαὸν ἐφελκύσαι. „Καὶ εἶπεν Ἀχιτόφελ πρὸς Ἀβισαλὼμ, εἰσελθε πρὸς τὰς „πολλὰς τῆς πατρός σου, ἃς κατέλιπε φυλάσσειν τὸν οἶκόν σου, καὶ ἀκύνει πᾶς Ἰσραὴλ, ὅτι κατήχυνας τὸν πατέρα σου, καὶ ἐν- „χύουσιν αἱ χεῖρες πάντων μετὰ σοῦ. Ἀλλ' εἰδὲ ἐκτός παντός λό- γος εἶναι φαίη ἀντὶς τὴν συμβολήν. ἀκόσ 28 τῆς μὲν ἐχθρῆς τῆς Δαβὶδ ἰδόντας αὐτὸν διὰ τῆ τοιούτης ἀνοσιεργήματῃ κατηχημένου ὑπὸ τῆς Ἀβισαλὼμ, εὐαρεστηθῆναι, καὶ ἀγαπήσαντας προσκολλη- θῆναι αὐτῷ. τῆς δὲ φόβῳ κρατημένους, μήτι ὁ μὲν Ἀβισαλὼμ καταλαγῇ τῷ πατρὶ, αὐτοὶ δὲ τὰς ποινὰς τίσωσι, παρρησια, ἀ- διάλ-

διάλλακτον νομίσαντας διὰ τὸ τοῖστον ἔργον τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ. πάντας δὲ ἀνάξιον τῆ βασιλεύειν ἡγήσασθαι τὸν ἔτω καταίχυν- θέντα Δαβὶδ.

Οἱ ἄπιστοι, φησὶν, καὶ πειεύουσιν, ὅτι ὁ Ἀβισαλὼμ, καὶ νύμφῃ ἦν, ἡδυνήθη ἐκτελεῖσαι τὸ ἔργον μετὰ τῶν δέκα γυναικῶν ἐ- „νώπιον παντός τῆς λαῖ. ἀλλὰ τὸ ὕφῃ καὶ λέγει, ὅτι ὁ Ἀβισα- „σαλὼμ κατὰ συνέχεαν ἐτέλεσε τὰς δέκα αἱμομιξίας. κατὰ φύ- „σιν δὲ ἐπέει, ὅτι ἐκ διαλημμάτων ἠσέλγει. Ἀνεξάντλητοι, προ- „σίδῃσιν, ὑπάρχουσιν αἱ τῶν ἀνδρῶν ἀνδρώπων χλοδασαί περὶ τὰ „τοιαῦτα ἄλλα τῆς ὥρας Ἀβισαλὼμ. μετὰ τὸν Ἡρακλῆ, φα- „σιν, εἰδέποτε ὥφθη τοῖστον ὥρατον ὅπλων κατόρθωμα. ἡμεῖς κα- „ἐπαναλαμβάνομεν τὰς τούτων νομιζόμενας ἀσεβότητας, τὰς τοσού- „τον ἐξεγερῆσας τὴν αἰδῶ, ὅσον καὶ αἱ κατὰ συνέχεαν δέκα τῆ „Ἀβισαλὼμ αἱμομιξίας.

Κεῖναιτε ὑμεῖς, ὡ ἀναγνώσαι, ἅπερ ταῦτα φιλοσοφικά ἐσὶ Φρονήματα καὶ ὑπομνήματα, καὶ πότερον ἀποκρίσεως, ἢ ἀποπτύσεως εἶναι ἄξια. τί δὲ καὶ συντένυσιν; καὶ 28 φαύλου δάξαι τὸ ἔργον, περιττόν. τίς 28 ποτε καὶ τὸ ἔργον τούτο, καὶ τὸν τούτου ἐργάτην κατέκρινε; Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναμαρτυροῦνθῃ ὁ ἄπιστος τὰ ὑπ' αὐ- τῆς προσεχημένα, ὑπὸ δὲ τῆ συγγραφῆς τῆςδε τῆς βίβλου ἀνασ- κωδισθέντα, ἐπιλογεῖ ἔτι.

„Εὐαρεσθῆναι οἱ συνετοὶ εἶναι ἐπὶ τῇ τῆς Δαβὶδ βαρβαρό- τητι, καὶ τῇ μετὰ τῆς Βηρσαβεὲ μοιχείᾳ, καὶ τῷ μετ' αὐτῆς δυσ- „φήμῳ αὐτῆς γάμῳ, ἐπὶ τῇ χαυνότητι αὐτῆς, γυμνοῖς φεύγοντῃ „τοῖς ποσὶ, καὶ πολεμῶν ἡδύνατο, ἐπὶ τῇ αἱμομιξίᾳ τῆς υἱῆς αὐ- „τῆς Ἀμνὼν, ἐπὶ ταῖς δέκα αἱμομιξίαις τῆς υἱῆς αὐτῆς Ἀβισα- „λὼμ, ἐπὶ τοσαύταις σκληρότησι τε καὶ ἐπὶ τοῖς φρικτοῖς βδελύγ- „μασι τῶν Βασιλεῶν τῆς βασιλείας Σαὺλ, καὶ τῆς βασιλείας „Δαβὶδ.

Βάρβαρος ὁ ἡμερώτατος, καὶ ταπεινός, καὶ ἀνεξίκακος; Βάρ- βαρος, ὁ τοσαύτη ὑπομονῇ, καὶ καρτερίᾳ, καὶ πραότητι τὴν ἀδικὴν ὁργὴν, καὶ τὰς ἐξαισίας τῆς Σαὺλ ἐνεγκὼν καταδρομάς; Βάρβα- ρος, ὁ τῆς δίκης αὐτῆς, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ παραλόγως ἐζητεῖ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, δις φασάμενος, καὶ δις ἐπ' αὐτῷ ἕκαστο τὸ ἀκωλύτως θανάτῳ αὐτὸν παραδόναι; Ὁ Βασιλεὺς, ὁ καὶ τῷ Σεμεὶ κατὰ πρόσωπον αὐτὸν ἰβείσαντι, καὶ καταρασαμένῳ, καὶ λιθάσαντι συγγνώμην παραχῶν, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν μὴ ἀμύνασθαι πέσας, Βάρβαρος; Ὁ εἰς αἶνον καὶ δόξαν τῆς ἀληθινῆς Θεῶ τῆς θαν-

1. Βασ.
16.
2. Βασ.

θαυμασιωτάτες συγγράφας Καλῆς, τὸς ἄχει τῆς σήμερον πάν-
τα ἄνθρωπον ψυχαγωγῶντας, βάρβαρος; Σὺ δὲ τῷ ὄντι βάρ-
βαρος, ἢ πάντων τῶν βαρβάρων βαρβαριώτερος, ἔ διακριτικῶς
ἄμοιρος, ὁ τοῖστον ἄνδρα βάρβαρον προσαγορεύων.

Ἄλλ' ἐμοίχασε, ναί. ἢ Φόνω δὲ τὴν μοιχείαν συνεκέρασεν.
ἵνα τί δὲ σὺ τὸν φιλόσοφον ἐπαγγελλόμενος, τῶν ἀδελφημάτων
τίτων ἐπιλαμβάνῃ, ὅσα ὑπὲρ τῆς κατώρθωκε παραβλέπωντε
ἢ παρασιωπῶν; ἵνα τί δὲ ὅρας τὴν ταπένωσιν, μετ' ἧς ὑπὴνεγ-
κε, Βασιλεὺς ὢν, τὸν τῆ Νάθαν σφοδρὸν ἐλεγχον, τὴν ἐξομο-
λόγησιν, ἣν τῷ Θεῷ προσέφερε, συντετριμμένη ἐκβοήσας τῇ καρ-
δίᾳ, Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ, τὰ δάκρυά, οἷς νύκτωρ τὴν κλίνην
αὐτῆς ἔλκε, τὸν ἄρτον ὃν μετὰ σποδῶς ἤδιδε, ἢ τὸ πόμα ὅπερ με-
τὰ κλαυθρῶς ἐκίρνα, τὸν σάκκον, ὃν ἐνεδιδύσκετο, τὰς νησέας,
δι' ὧν τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἐταπείνω, τὰ λοιπὰ Θεοφιλῆ ἔργα, δι'
ὧν τὴν ἀληθῆ τῆς μετανοίας σήλην ἀνέστησε, ἢ υπογραμμὸν αἰώ-
νιον πᾶσι τοῖς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν ἐπιστρέψαι τὴν ἑαυ-
τῆς μετάνοιαν κατέστησε;

Τὸν μετὰ τῆς Βηρσαβεὲ γάμον αὐτῆς μετὰ τὸ ἀποθανεῖν
τὸν Οὐρίαν σὺ μόνος ἀνοηταίων δυσφημεῖς. ὁ δὲ εὐφημος ἦν, ἅ-
τε δὴ τῶν τότε νόμων τὸς τοῖστος μὴ ἀπαγορευόντων γαμῶς, ἢ
παντὶ τῷ γένει αὐτῆς δεκτὸς ἢ νόμιμος ἢ εὐφημισμένος, μᾶλλον
δὲ ἢ ὑπ' αὐτῆς ἐπικυρωθεὶς τῷ Θεῷ, τῷ ἐκ τῆς καρπῆς αὐτῆς τὸν Σολο-
μῶντα βασιλεύειν ἐκλεξαμένῳ.

Χαυνότητα δὲ κατηγορεῖς τῷ μετὰ τοσαύτης γενναϊότητος
τοσαῦτα κατατροπώσαντος ἔθνη; χαυνότητα τῷ προνοίᾳ βασι-
λικῇ τὴν Ἱερουσαλὴμ καταλιπόντος, ἵνα μὴ, φησὶν, ὁ Ἀβεσα-
λὼμ πατάξῃ τὴν πόλιν ἐν σόματι μαχαίρας; „χαυνὸς ὁ πεζὸς
περιπατῶν ἢ ἀνυπόδετος, ἢ τὴν κεφαλὴν ἀποκεκαλυμμένος, ἢ
κλαίων. ἵνα τὸν Θεὸν ἐξιλεώσῃ; „Εἶπὼς ἴδοι, ἔλεγε, Κύριος ἐν
„τῇ ταπενώσει μου, ἢ ἐπιστρέψῃ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρσεως ἐν
„τῇ ἡμέρᾳ ταυτῇ. Χαυνότης ἢ πατρικὴ ἀγάπη, ἐξ ἧς ἡ ἐντολὴ,
Φείσασθαι τοὺς παῖδας τῆς Ἀβεσαλὼμ; „χαυνότης τῆς πα-
„τρικῆς φύσεως ὁ Ἰσῆνος. Τίς μὲν Ἀβεσαλὼμ, ἡ ἐμεῖς, ἡ ἐμεῖς Ἀ-
„βεσαλὼμ τίς δὲ τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σῶ;

Οὐκ ἔστιν οὐ τὴν μὲν πραότητα ἢ ἀνεξικακίαν, βαρβαρότητα
τὰ δὲ εὐφημα, δυσφημα. τὴν δὲ ἀνδρείαν, ἢ τὴν βασιλικὴν πρό-
νοιαν, ἢ τὴν εἰς Θεὸν καταφυγὴν, ἢ τὴν ἀγάπην, ἢ τῆς πα-
τρικῆς φύσεως τὰ φίλτρα χαυνότητα καλῶν, τὸς μὲν ἀμαρτεῖς ἢ
ἀφουεῖς

2. Παρ. 12. 18.

2. Παρ. 15. 14.

2. Παρ. 16. 12.

2. Παρ. 18. 5.

2. Παρ. 18. 5.

ἀφ' οὗς ἀπατᾷς τυχόν καὶ βλάπτεις, οἱ δὲ εὐφροεῖς τε καὶ πεπαιδευμένοι περιφρονήσῃς, τὸ ἐμπαθέσατον καὶ ἀναίχυντον τῷ τρόπῳ σε καθορῶντες. μὴ ἀρκεθεῖς γὰρ τὰς κατ' εἶδος τῷ Δαβὶδ προσάψαι παραλόγους ὑβρεῖς, καὶ τὰ τῶν ἡῶν αὐτῷ ἀνομήματα, καὶ τὰς ἐν γένει κατηγορίας προσέθηκας, εἴπῃ τὰς σκληρότητας, καὶ αἰχρότητας, καὶ τὰ φρικτὰ βδελύγματα, δι' ὧν ἐκ ἀπαντήσεως, ἀλλὰ περιφρονήσεως ἄξιον σεαυτὸν ἐναπέδειξας.

Σημ. 168. Ἐν τῇ Βελγάτῃ κεῖται τὰ δε' Et addidit furor Domini irasci contra Israel. commovit que David in eis dicentem: Vade, κτ. τῷ 169. καὶ προσέθετο ὀργὴ Κυρίου θυμωθῆναι κατὰ τῷ Ἰσραὴλ, ἃ ἐπέσεισε τὸν Δαβὶδ ἐν αὐτοῖς λέγοντα, βάρδιζε, κτ. τὰ αὐτὰ δὲ κεῖται καὶ ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ κώδικι, καὶ ἐν Κομπλυστενσίᾳ ἐκδόσει, (ὄρα τὰς ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐν Φρανεκ. ἐκδόσ. σημειώσ.) καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῷ Θεοδώριτῃ καὶ Προκόπῃ. (ὄρα τὴν ἐλλην. Σειρ. εἰς τὴν Ὀκτάτευχ.) ὁ αὐτὸς δὲ Προκόπιος πάνυ καλῶς διερμηνεύσας τὸ ὀργὴ Κυρίου Διάβολον, συμφωνον ἀπέδειξε τὴν ἐν ταῖς βίβλοις τῶν Βασιλεῶν ῥῆσιν τῇ ἐν ταῖς τῶν Παραλαπομένων, ἐχούσῃ ἔτω. Καὶ ἔστι Διάβολος ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαβὶδ τῷ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραὴλ. Διὸ ὁδεμία ἀνάγκη πάσῃ ἀλλοιώσεως, καὶ παραδρομᾶς μετ' ἀγραφῆως νοεῖν περὶ τῆς προκειμένης ῥήσεως.

2. Βαλ. 24. 1.

1. Παρ. 21. 1.

Σημ. 169. Ἐτι δὲ δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τῷ Δαβὶδ ἐξομολογήσεως, Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς Κύριον, ἡμαρτον σφόδρα ὃ ἐποίησα νῦν Κύριε παραβίβασον δὴ τὴν ἀνομίαν τῷ δούλῳ σου, ὅτι ἐμωράνθην σφόδρα.

2. Βαλ. 24. 10.

Σημ. 170. Πείθει τῷτο ἡ μεταξὺ τῶν γνωστῶν ἐκδόσεων διαφορά, ἡ μὲν γὰρ ἐν Φρανεκερά, καὶ ἡ ἐν Κανταβριγία, καὶ ἡ ἐν χάλῃ, καὶ ἡ τῆς Βελγάτης, καὶ ἄλλαι ἐκδόσεις γράφουσι. Καὶ ἐγένετο Ἰσραὴλ ὀκτακόσιοι χιλιάδες. Καὶ ἀνὴρ Ἰάδα πεντακόσιοι χιλιάδες. Ἡ δὲ εἰς τὴν τῆς Σειρᾶς τῆς Ὀκτατεύχῃ ἐκδόσις: Καὶ ἦν Ἰσραὴλ ἐννεακόσιοι χιλιάδες. Καὶ ἀνὴρ Ἰάδα τετρακόσιοι χιλιάδες. Ἐχει δὲ ἡ ἐκδοσις αὕτη καὶ τὸν Ἰώσηπον συνάδοντα. Πάλιν τὴν ἐν ταῖς τῶν Παραλαπομένων βίβλοις ῥῆσιν, ἡ μὲν ἐν Φρανεκ. ἐκδ. καὶ ἡ ἐν Καντ. καὶ ἡ ἐν χάλ. καὶ ἡ τῆς Βελγάτ. ἐκτίθουσι ἔτω. Καὶ ἦν Ἰάδα τετρακόσιοι καὶ ἐβδμήκοντα χιλιάδες. ὁ δὲ Ἀλεξ.

2. Βαλ. 24. 9.

Γ' α. β. 7. καὶ 10. Α' ρ' α.

1. Παρ. 21. 6.

U. m.

κώδ.

ἡ κώδ. ἢ ἡ ἐν Κομπλντ. ἑκδόσις, τετρακόσται ἢ ὀγδοήκοντα χιλιάδες.

Εἰς τὴν Ῥῥῥ, τὰς Κριτὰς, ἢ τὸν Ἰησῦν.

Σημ. 171, Ἀτίλας ὁ τῶν Οὔνων, τῶν περὶ τὴν Μαιώτιδα οἰκόντων, Βασιλεὺς, ὁ Σκύθης τε ἢ εἰδωλολάτρης, ὁ ἢ μάσιζ Θεῶ ἐπικληθεὶς, πρῶτον μὲν καθηρέμωσε τὴν Θράκην, ἢ τὴν Ἀνατολὴν, δασμοφόρον αὐτῷ ποιήσας τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον τὸν νέον. εἶτα ἀπελθὼν πρὸς τὰ τῷ Ἰσρῶ ἢ Ῥῥῥ μέρη, ἀπέκτανέ τε ἔνεπύρισε τὰ ἐκεῖ πάντα. ἢ εἰς τὰς Γαλλίας δὲ εἰσῆλθεν, ὅπως ὁ Ἀέτιος ἢ οἱ σὺν αὐτῷ ἑκατὸν χιλιάδας ἢ ἐπέκταναν τῶν στρατιῶν αὐτῷ ἐφόνόσθη, θυμὸς δὲ ἢ μανίας πνέων διὰ τὸ συμβᾶν αὐτῷ, λάκκον πλατὺν ὠρυξεν, ἐν ᾧ ἑαυτὸν ἢ τῆς θησαυρῶν αὐτῷ κρημνίσαι ἔμελλεν, εἴπερ τὰ ὠχυρώματα αὐτῷ ἐκδυσχερύνει ἑώρα. τὰ κινδύνους δὲ διασωθεὶς, εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβη ἔτα 451. ὅπως τὴν Ἀκυληίαν πρῶτον πορθήσας, ἢ σκυλεύσας, ἢ τὰς αὐτῇ κατασφάζας, τῷ πυρὶ αὐτὴν παρέδωκε. τὰ αὐτὰ μικρῶς δὲ ἢ ἐτέραις τῆς Ἰταλίας πεποίηκε πόλεις. ἔτος δὲ αὐτῷ λέγειν, ὅτι αὐτός ἐστιν ἢ τῷ Θεῷ μάσιζ, ἢ ἢ τῷ παντὸς σφύρα, ἢ τὰ μὲν ἄσρα πίπτουσιν ἐνώπιον αὐτῷ, ἢ δὲ γῆ τρέμει. ἐοδίων δὲ ἢ πίνων, ἢ τῇ συζευχθείσῃ αὐτῷ γυναικὶ ἀκρατῶς χρώμενος, κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην τῆς νυμφεύσεως αὐτῷ νύκτα κακῶς ἐξέψυξεν.

Ὁ δὲ Γενερίκος, ὁ τῶν Βανδάλων Βασιλεὺς, τῆς Ἀφρικῆς ὅλης καθ'ακρατήσας, ἢ σιδήρῳ ἢ πυρὶ τὸ τῷ Ἀρείῳ ζηρίζας θρήσκωμα, ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπίβας, ἢ εἰς τὴν Ῥώμην ἔτα 155 παρεγενόμενος, μανίᾳ ἀνηκέσῳ ἡμέρας δεκατέσσαρας αὐτὴν ἐλαφύραγώνει τὰς οἰκίας ἐδαφίζων, τὰς Ἐκκλησίας κατασυντρίβων, ἢ τὰ ἐν αὐταῖς ἀρπάζων. ἢ τὰ μὲν βρέφη ἀποκτείνων, τὰς δὲ γυναῖκας, ἐν αἷσι ἢ ἡ Βασιλὶς Εὐδοξία μετὰ τῶν δύο θυγατέρων αὐτῆς, αἰχμαλώτιδας ἄγων. ταῖς δὲ περατείαις αὐτῷ, τὴν Σικελίαν, ἢ Σαρδινίαν, ἢ Ἰσπανίαν, ἢ Δαλματίαν διέφθειρεν. ὡμότητι δὲ ἢ ἀσπαραγχνίᾳ ἐφέρετο ἢ μόνον πρὸς τὰς ἀλλοτρίους. ἀλλὰ ἢ πρὸς τὰς οἰκείας, τῆς γὰρ ἰδίας νύμφης διὰ τινὰ τῆς φαντασίας αὐτῷ ὑποψίαν τὰς ῥίνας, ἢ τὰ ὡς τεμῶν, πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς ἀπέσειλεν αὐτήν. (ὄρα τὰ περὶ τῶν ἐν τῷ ἐγχειρίδι. Δεξ. τῷ περὶ τῶν ἐπισήμ. ἀνδρ. ἐν ἔτα 1770. ἐν Ἀμσελ. ἐκδοθέντι.) οἷος δὲ ὁ Ἀτίλας ἢ ὁ Γενερίκος, τοῖστοι πάντως ἢ οἱ τῶν ὀπαδῶν. ποῖαν δὲ παράθεσιν ἔχουσιν οἱ ὀπαδοὶ ἔτοι τοῖς ἐν τῷ νομῷ τῷ

τῷ Βοῶ?, μόνος ὁ ἐκτὸς παντὸς λόγου τὴν παράθεσιν ποιήσας, οἷ-
δε καὶ ἐπίσταται.

Σημ. 172. Οὐ μόνον ἡ Βελγάτα, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα μεταφρα-
σαι πόρνην προσαγορεύουσι τὴν Ραάβ, καὶ ταῦτα τρεῖς. Πρὸς τούτοις
καὶ αὐτὴ τῷ Θεοπνεύσει Παύλῳ, τῷ καὶ Ἑβραῖς ἐξ Ἑβραίων, δια-
ρήδην βοῶντος. „Πίσσε Ραάβ ἡ πόρνη καὶ συναπώλετο τοῖς ἀπει-
θήσασιν, δεξαμένη τὰς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. Τίς ἂν δεχθεῖν
τὰς χθιζὰς τῷ Βατάβλῳ καὶ τῶν λοιπῶν μεταφράσεως; ὅς ἐδεῖ
τοῖς Ἑβδομήκοντα καὶ τῷ Παύλῳ πειθομένους μηδὲ ἀμφιβάλλαν,
μηδὲ συζητεῖν περὶ τῷ ἐὰν ἡ Ραάβ πόρνη ἦν, πολλὰ γε καὶ δεῖ ἄλ-
λως τολμᾶν μεταφράζειν. „Ἀλλ' ἑδεμία, φησὶν ὁ Βολτέρος, ἀ-
νάγκη, τὸν Ἰησοῦν ἀποσεῖλαι διὼ κατασκόπους πρὸς γυναῖκα πόρ-
νην. „Ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἀπέσελεν αὐτὰς πρὸς γυναῖκα πόρνην. τὸτο
ψεύδῃ προφανέστατον. ἀλλὰ πρὸς κατασκόπους τῆς Ἱερικῶ. οἱ
δὲ κατὰσκοποι εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς Θεῷ ὁδηγία, τῷ δια-
φυλάξαι αὐτὴν εὐδοκήσαντ' διὰ τὴν πίσιν αὐτῆς. ἐπίσχεσε γὰρ
τῷ Θεῷ, ὡς τοῖς θαυμασίοις αὐτῶν. „Ἐπίσταμαι, φησὶν, ὅτι ἔδωκεν
ὑμῖν Κύριος τὴν γῆν. ἐπιπέπτωκε γὰρ ὁ φόβος ὑμῶν ἐφ' ἡμᾶς.
„Ἀκηκόαμεν γὰρ ὅτι κατεξήρανε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν ἐρυθρὰν θά-
λασσαν ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, ὅτε ἐξεπορεύεσθε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.
„καὶ ὅσα ἐποίησε τοῖς δυοῖν Βασιλεῦσι τῶν Ἀμορραίων, οἱ ἦσαν πέ-
ραν τῷ Ἰορδάνῃ, τῷ Σιών καὶ Ὀν, ὅς ἐξολοθρεύσατε αὐτούς.
„Καὶ ἀκέσαντες ἡμεῖς ἐξέσημεν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἐκ ἔσθ' ἐτι
πνεῦμα ἐν ὁρῇ ἡμῶν ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς ὑ-
μῶν, Θεὸς ἐν ὕψει ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. Ἀκέεισθε ὅποια
πόρνη ἦν ἡ Ραάβ; διὸ δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος τὴν πίσιν αὐτῆς σω-
τηρίαν αὐτῇ γεγονέναι ἔφη.

Γηρ. 2. 1. 3
6. 19. 25.
Ἑβρ. 11. 31.

Γηρ. 2. 9. 11

Σημ. 173. Τούτοις πρόδες πρῶτον τὸ, ὅτι καὶ πάντες, ἀλλ' οἱ πλείους
τῶν μαχίμων ἦσαν ἀπερίτμητοι. φησὶ γὰρ, διὸ ἀπερίτμητοι ἦσαν
οἱ πλείους αὐτῶν τῶν μαχίμων. β. Εἶρηκε μὲν ἡ Γραφή, ὁ Ἰη-
σοῦς περιέτεμε τὰς ὑψὲς Ἰσραὴλ, καὶ προσέθηκεν ὅμως τὸ, πάντας.
διὸ ἑδεμία ἀνάγκη νοῆσαι, τὸν Ἰησοῦν ἰδίᾳ χειρὶ πάντας περιτεμεῖν.
ἄλλον δὲ, ὅτι ἡ πολυχειρία ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τελεῖ τὸ μόλις ἐν πολ-
λαῖς ἡμέραις ὑπὸ μιᾶς χειρὸς τελεσμένον. γ. Τὸ κατ' ἐκείνην τὴν
ἡμέραν, ὅπερ ἐστὶ κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἑδαιμὲν κεῖται ἐν
τῇ θείᾳ Γραφῇ, ὁ Βολτέρος δὲ, ὡς ἔδει αὐτῷ, τὸτο προσέθη-
κε.

Γηρ. 5. 6. 3.

Γηρ. 5. 3.

ἢ ἢλ κόπτοντες αὐτὰς κοπήν μεγάλην σφόδρα ἕως εἰς τέλος. Τό-
στον ἔν ευρύθυμ τε ἢ εὐτάκτε ἔσης τῆς διηγήσεως, τίς ἡ ἀνάγ-
κη τὴν ἑαυτῆς ἀναστέφειν τάξιν, ἢ προτάτταν τὴν τῆς Ἠλίας εἰ-
σιν τῆς τῶν πετρῶν χαλάξης; ἢ ἀναγκάζει ἄρα τὸ τῆς Βολτέρου
ψεύδος. λέγοντος, ἀναγκαίως συνέδρασαν πάντας τὰς Ἀμορ-
ραῖας, μηδὲνα κατὰλιπῶσαι; ἢ ἄλλὰ πῶς. εὗρεν αὐτὸς τὸ, πάντας.
ἢ τὸ, μηδὲνα κατὰλιπῶσαι; Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς ἔμ μονον ἔδα-
μῃ φησὶ τὸ, πάντας, ἢ τὸ, μηδὲνα κατὰλιπῶσαι, ἀλλ' ἐκπεφασ-
μένως παρίσχητι κατὰλειφθέντας ἢ μετὰ τὸν ἐν τῇ Γαβαὼν πρῶ-
τον συγκροτισμὸν. ἢ μετὰ τὴν ἐν τῷ φεύγειν αὐτὰς κοπήν, ἢ
μετ' αὐτὴν τὴν μεγάλην κατὰκοπήν μετὰ τὴν τῆς χαλάξης πλη-
γὴν, ἢ τὴν γενομένην μετὰ τὴν τῆς Ἠλίας εἰσιν. Καὶ οἱ διασωθέντες,
φησὶ, διεσώθησαν εἰς τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς. Ἰκανὴ δὲ τῆς τῆς
Βολτέρου ψευδολογίας ἀπάντησις ὁ τῆς ψεύδους αὐτῆς ἐλεγχος.

Αὐτ.

Σημ. 177. Ἀτρεὺς ὁ τῆς Πέλωπος υἱός, ἢ τῆς Ἀγαμέμνονος ἢ
Μενελάου πατήρ. ἢ τῆς Ἀργεὺς ἐ Μυκῆνης Βασιλεὺς ἠκμασε πε-
ρὶ τὸ 1223. ἐτὸς πρὸ Χριστοῦ. ὁ τῆς δὲ ἀδελφῆς οὐδέσης πεί-
σας τὴν γαμετὴν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς ἀγαπήσθαι αὐτὸν, τὴν ὀργὴν,
αὐτῆς δειδώς, πρὸς τινα ἀσφαλὴ τόπον κατέφυγεν. ὁ δὲ Ἀτρεὺς
ὑποκριθεὶς κατὰλαγῆναι αὐτῷ, φαγεῖν αὐτῷ παρεσκεύασε δύο
βρέφη, ἅπερ ἦσαν τῆς μοιχείας αὐτῆς καρπός. (ὅρα ἢ τὸ τῆς Βα-
ρίνης Λεξ. εἰς τὸ Ἀτρεὺς.) Τὸ τῆς Ἰησοῦ βιβλίον συνεγράφη, ὡς
ὁ τῆς βιβλίου ταύτης συγγραφεὺς ἀπέδειξεν (ἐν β. 5. Ἀρθρ. 4.
Ἀρθρ. 1.) πρὸ τῆς βιβλίου τῶν Κριτῶν. πῶς ἔν ἱσταται τὸ τῆς ἀπί-
στη προλαβόν.

Σημ. 178. Ἰσέον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῷ τῆς Κοπερνίκου συστήματι
ἐπόμενος, τὴν μὲν γῆν κινεῖσθαι, τὸν δὲ ἥλιον ἵστασθαι ὑποτίθε-
ται. τὰ δ' ὑπ' αὐτῆς εἰρημένα Πτολεμαϊκῶ προσφύεσθαι ἐφαρμό-
ζει συστήματι, κατ' ὃ ἵσταται μὲν ἡ γῆ, κινεῖται δὲ ὁ ἥλιος. κατὰ
τὸ 28 δύο αἱ τῆς Ἠλίας κινήσεις, ἡ ἡμερήσιος, ἡ περὶ τὸν ἴδιον
ἄξονα. ἢ ἡ ἐτήσιος ἢ περὶ τὸν Ζωδιακὸν κύκλον. διὰ ἐν ταῖς τοι-
αύταις θεωρίαις ταυτὸν ἐστὶ νοεῖν τὴν γῆν ἱσταμένην ἢ τὸν ἥλιον
κινούμενον, ἢ τὸ ἀνάπαλιν.

Σημ. 179. Ἰσέον ὅτι ἡ μαρτυρία τῆς βιβλίου τῆς Εὐδαίης, εἴτεν τὰ
ρήματα ταῦτα. Οὐχὶ τὰτο γεγραμμένον ἐπὶ βιβλίου τῆς Εὐδαίης. ἐν
ταῖς

Ἰησοῦ 10. 13.

ταῖς πλείοσι τῶν Ἑλληνικῶν ἐκδόσεων ἢ περιέχονται. κεῖν δὲ ἐν
τῇ τῆς Ἀλφῆ, καὶ τῇ κατὰ τὴν Κομπλιτενσίαν ἐκδόσει. ἢ δὲ ἐν
Ὁξονία γράφει ἔτιως. Οὐχὶ αὐτὸ γέγραπται ἐπὶ βιβλίον τὸ εὐρε-
θέν. ἀλλὰ τὸ εὐρεθέν ἴσως κατὰ παραδρομὴν ἐγράφη ἀντὶ τῆς Εὐ-
δαίης. οἱ ἐν ταῖς πλείοσι τῶν Ἑλληνικῶν ἐκδόσεων, τῶν μὴ περιεχ-
σῶν ταῦτα, ἐπόμενοι. ἀπαλλάττονται τῆς προκαμένης ἐνστάσεως. οἱ
δὲ τῶν ἐλαττόνων, εἴτεν τῶν τριῶν εἰρημένων, αἱς ἢ ἡ Βυλγάτα
συνάδει, τῶν ταῦτα περιεχσῶν ἀντεχόμενοι, ἀπαντήσασιν ἔτιω.
Τὸ τῆς Εὐδαίης βιβλίον τεύχος ἦν Ἐφημερίδων, ἐν αἷς τὰ ἀπ' ἀρ-
χῆς ἀξιόλογα, τὰ τοῖς Ἑβραίοις συμβαίνοντα, ὑπὸ τῶν τὴν ἐπι-
σασίαν ἐχόντων ταῦτα γράφειν, εὐδὺς μετὰ τὸ γενέσθαι ἐγράφο-
το. ὑπανίττεται ὅπερ λέγω ὁ Ἰωσήφ ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ Ἀπί-
ωνος λόγῳ. τὸ μὲν ἐν θαῦμα τῆς τῆς Ἠλίας εἰσεως ἅμα τῷ γενέ-
σθαι ἐν ταῖς Ἐφημερίσιν, εἴτεν ἐν τῷ τῆς Εὐδαίης βιβλίῳ ἐγράφη.
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκ εὐδαίως, ἀλλὰ μετὰ τὴν καιρὸν παρέλευσιν, τὸ
βιβλίον αὐτῆς, ἢ τὰ ὑπομνήματα, ἐξ ὧν αὐτὸ συνέστη, συγγράψας,
μνημονεῦσαι ἠθέλησε τῆς βιβλίου τῆς Εὐδαίης, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ θαῦμα
πρότερον ἦν γεγραμμένον.

Σημ. 180. Δύο εἰσὶν αἱ τῆς δὲ τῆς εὐδαίης ἑλληνικαὶ ἀναγνώσεις. ἡ
μὲν τῆς ἐν Φρανκενσέρα ἐκδόσεως, ἡ συνάδει ἢ ἡ ἐν Κανταβριγί, ἢ ἡ
ἐν Χάλῃ, ἢ ἡ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Σειρᾷ εἰς τὴν Ὀκτάτῳχον, ἔχουσα ἔτιω. 2. Εἰ
καὶ εἶχε τὸ διδάξαι τὰς ἡδὲ Ἰσρα. ἰδὲ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τῆς Εὐ-
δαίης. Ἡ δὲ τῆς Ἀλεξανδρινῆς κώδικος, ὡς ἢ ἡ Βυλγάτα σύμφωνος,
προτιθεμένης τὰ δε. Καὶ εἶπε τῶ διδάξαι τὰς ἡδὲ Ἰσραὴλ τόξον.
ἰδὲ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τῆς Εὐδαίης. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν ἀνα-
γνώσεων λοκαίνει ἔτιως. Ὁ τὴν δευτέραν τῶν Βασιλειῶν βιβλίον
ἐξ ὑπομνημάτων μεταγράψας, ἢ αὐτὸς ὁ τῶν ὑπομνημάτων αὐ-
τεργός, τὸ τῆς Δαβὶδ διαγράφων Ἄσμα, ὡς ἐν διαμέσῳ φησὶν.
Εἶπεν ὁ Δαβὶδ διδάξαι τὸ Ἄσμα τὸτο τῆς ἡδὲ Ἰσρα. ἰδὲ δὲ,
ὡς εἶπεν, ἐγράφη ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εὐδαίης. Ἡ δὲ δευτέρα ἀνά-
γνωσις ἔτιω. Τὸ μὲν τόξον ἀντὶ τῆς τοξεύειν τέθεται. τὰ δὲ πε-
ρὶ τῆς τοξεύειν διελάμβανεν, ὡς ἔοικε, τὸ τῆς Εὐδαίης βιβλίον.
εἰ τῆς τοξεύειν διελάμβανεν, εὐδοῦται ἢ ἔννοια ἔτιω. Καὶ εἶπεν ὁ Δαβὶδ
τάτων δὲ καμένων, εὐδοῦται ἢ ἔννοια ἔτιω. Καὶ εἶπεν ὁ Δαβὶδ
τῶν δὲ καμένων τῶν Βασιλειῶν βιβλίον λαλεῖται τῆς δι-
(ὁ συγγράψας τὴν δευτέραν τῶν Βασιλειῶν βιβλίον λαλεῖται) τῆς δι-
δάξαι τὰς ἡδὲ Ἰσραὴλ τοξεύειν. ἰδὲ δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εὐ-
δαίης γέγραπται τὰ περὶ τῆς ἐπιβόλως τοξεύειν. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι
τόξον

τόξῃ ἐπιβόλῃ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἀσματι αὐτῷ ὁ Δαβὶδ ἐμνήσθη. ἢ Τό-
ξον Ἰωνάθαν ἐκ ἀπεσράφῃ κενόν εἰς τὰ ὀπίσω.

Σημ. 181. Ἰδὲ τὰ τῷ Σαγχωνιάδων ῥήματα. Ἰσioris, τριῶν
ἡ γραμμάτων εὐρετής, ἀδελφὸς Χυῶ, τῷ πρώτῳ μετονομασθέντῳ
ἢ Φοίνικος.

Σημ. 182. Πρὸ τῶν χρόνων, φησὶν ὁ Πορφύριος, καὶ σχεδὸν, ἐχὶ
δὲ περὶ τὴν χρόνον, καὶ λίαν. Ἰδὲ αὐτὰ τὰ τῷ Πορφυρίῳ ῥήματα.
Ἰσioris δὲ τὰ περὶ τῶν Ἰσioris ἀληθέστατα, ὅτι καὶ τοῖς τόποις,
καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν τὰ συμφωνότατα, Σαγχωνιάδων ὁ Βη-
ρύτιος, εἰληφὼς τὰ ὑπομνήματα παρὰ Ἱερομβάλε τῷ ἱερέως Θεῷ
Ἰεσῶ, ὃς Ἀβελβαλῶ τῷ Βασιλεῖ Βηρυτίων τὴν ἱσioris ἀνα-
γείας, ὑπὲρ ἐκείνης καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐξετασῶν τῆς ἀληθείας πα-
ρεδέχθη. οἱ δὲ τριῶν χρόνοι καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πίπτει χρό-
νων, καὶ σχεδὸν τοῖς Μωυσέως πλησιάζουσιν, ὡς αὐτῶν Φοινίκων Βα-
λέων διαδοχαὶ μνηύουσι. Σαγχωνιάδων δὲ ὁ κατὰ τὴν τῶν Φοινί-
κων διάλεκτον φιλαλήδως πᾶσαν τὴν παλαιὰν ἱσioris ἐκ τῶν κα-
τὰ πόλιν ὑπομνημάτων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναγραφῶν συνα-
γαγὼν, καὶ συγγράψας, ἐπὶ Σεμιράμεως Γέγονε τῆς Ἀσσυρίων
Βασιλείας. Ταῦτα ὁ Πορφύριος, οἷς ὁ Εὐσέβιος γενναίως ἀπαν-
τᾷ, λέγων.

Ἐπεὶ ὁ Σαγχωνιάδων ἐπὶ Σεμιράμεως γέγονεν. ἡ δὲ μα-
κρῶ πρόθεν τῶν Τρωϊκῶν ὁμολογεῖται, εἴη ἂν καὶ ὁ Σαγχωνιά-
δων τῶν Τρωϊκῶν παλαιότερος. ἀλλ' ἔτος παρ' ἐτέρων πρεσβυτέ-
ρων αὐτῷ τοῖς χρόνοις, εἰληφέναι λέγει τὰ ὑπομνήματα. οἱ δὲ καὶ
αὐτοὶ ἀρχαιότεροι ὄντες αὐτῷ, σχεδὸν τοῖς Μωσέως πλησιάζουσιν
χρόνοις εἶρη, ὅθεν αὐτοὶ κατὰ Μωσέα γενόμενοι, ἀλλὰ σχεδὸν
τοῖς ἐκείνης χρόνοις πλησιάζοντες. ὡς τοσῶτον πρεσβύτερον εἶναι
τὸν Μωσέα τῷ Σαγχωνιάδωνος, ὅποσον ἂν ἔτος λείπηται τῶν
αὐτῷ πρεσβυτέρων, οἱ Μωσεὶ πλησιάζουσιν ὁμολογήθησαν. πόσοις
δὲ ἄρα ἔτεσιν εἰκὸς ἦν Μωσέα ὑπεράγειν τὴν δηλημένους ἀπορον
εἰπεῖν. διόπερ τὸτό μοι δοκῶ παρήσεν. ὅθεν δὲ, κατ' αὐτὸν ἐκείνον
τὸν Σαγχωνιάδων Μωσέα γεγονέναι, καὶ μὴ πρότερον. ὥδε τὸν
ἐλεγχον ἐφοδεύσω. Ἐπεὶ ἐπὶ Σεμιράμεως τῆς Ἀσσυρίων Βασι-
λείας ὁ Σαγχωνιάδων ἐγνωρίζετο, ἐς ὃ καὶ Μωσὴς μηδὲν προ-
άγων, κατὰ δὲ τῶτον ἡμακῶς, γένοιτο ἂν ἐν καὶ αὐτὸς κατὰ Σε-
μιράμην. ἀλλ' ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος ἐπὶ ταύτης ἐδήλω γενέσθαι τὸν

Ἀβρα-

„Αβραάμ. ὁ δὲ τῷ Φιλοσόφῳ, παλαιότερον τὸν Μωσέα συνίστησιν.
 „ἢ Σεμίραμις τῶν Τρωϊκῶν ὀκτακοσίοις ὅλοις ἔτεσι δείκνυ) προγε-
 „νομένη, καὶ Μωσῆς ἀρα ἔσαι τοσούτοις τὰ Τρωϊκὰ προάγων, κατὰ
 „τὸν φιλόσοφον. Ἐν βιβ. 10. κεφ. 11. τῆς Εὐαγγελ. Προπαρασκ.

Σημ. 183. „Εδείμαντο δὲ, Φησὶν ὁ Προκόπιος, (ἐν βιβ. 2. κεφ.
 „10. τῶν Οὐανδαλικ) καὶ Φέρριον ἐν Λευκιδία πόλει, ἧ νῦν πόλις
 „Πηγίσις (Γάγγερ κοινῶς) ἐστὶ τε καὶ ὀνομάζεται. ἔνθα σῆλαι δύο
 „ἐκ λίθων λευκῶν πεποιημέναι ἄγχι κρήνης εἰσὶ τῆς μεγάλης;
 „γράμματα Φοινικικὰ ἐγκεκολλημένα ἔχουσα, τῇ Φοινικῶν γλῶσ-
 „σῃ λέγουσιν ὡς. Ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπων Ἰησοῦ λη-
 „στῆς καὶ Ναυῆ.

Σημ. 184. Ἀντὶ τούτου τῷ ἀδελφῷ ὕψος προτείνομεν τὴν ἐκ τῷ Ἐ-
 „βραϊκῷ ἀρχαιοτάτην, καὶ πρώτην, καὶ ἐπίδηλον, καὶ περιβλεπτοῦ τῶν
 „Ἐβραϊστικῶν μεταφρασιν. ἐν ἣ ἔσδὲ τὸ, Ἀδάμ, καὶ τὸ, ἀνθρώ-
 „πος ὀνομαστῇ, ἀλλὰ τὰ ἐξῆς μόνον κεῖται. „Τὸ δὲ ὄνομα τῆς Χε-
 „βρων ἦν τὸ πρότερον πόλις Ἀργόβ, μητρόπολις τῶν Ἐνακίμ αυ-
 „τῇ. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ὁ μὲν Ἀλεξανδρινὸς κώδιξ, καὶ ἡ τῷ Ἀλ-
 „δῶ ἐκδόσις ἀντὶ τῷ Ἀργόβ γράφει Ἀρβό. ὁ δὲ Συριακὸς κώδιξ,
 „καὶ ἡ ἐν Κομπλατενσία ἐκδόσις. Ἀρβαί, ἡ δὲ ἐν Ὁξονία, καὶ ἡ ἐν
 „τῇ Σειρά τῆς Ὀκτατεύχας, Ἀρβωή.

Ἰησοῦς 14:15.

Σημ. 185. Περὶ τῷ σημειώματος τῷ ἀπίστῳ ἔδεν ἔφη ὁ συγγραφεύς,
 „τῆς Βελγάτης, ὡς εἶπαι Φειδόμενος, τῆς τὴν ἀφορμὴν παραχάσσης.
 „τὸ δὲ σημειώμα ἐστὶ τὸ ἐξῆς. Πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες ἀμφιβάλλουσι
 „περὶ τῷ ὅτι ὁ Ἀδάμ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει τῷ Πύαντῳ Ἀρβέ, τῇ
 „καλεσμένῃ Καριαδαρβέ. οἱ μοναχοὶ οἱ Ἀσσιτανοὶ, οἱ μετὰ τὸ ἐμ-
 „φανισθῆναι τὰς μεγάλας Ἰνδίας τοῖς Ἀβελκέρκοις συναδεδιπαρή-
 „σαντες, καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κεϊλάν εἰσελθόντες, τὸ μεῖζον τῶν ἐκεῖ
 „πύργων ἐκάλεσαν Πίκον τῷ Ἀδάμ. μετὰ δὲ ταῦτα εὐρόντες τὸ τῷ
 „ποδὸς αὐτοῦ ἵχνι, ἐκ τούτου ὥρισαν τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἴσον εἶναι
 „καὶ ἑκατοντάδι βραχυόνων. καὶ ὁ μὲν τῷ Ἀδάμ Πικῷ ὄρα) κα-
 „ταγεγραμμένῳ ἐν τοῖς ἡμετέροις χάρταις, οἱ δὲ σοφοὶ μονασταὶ
 „οἱ Ἀσσιτανοὶ ἐπίσταν, ὅτι ὁ Ἀδάμ ἐκεῖ ἐτάφη. Ἀλλ' οἱ Ὀλαν-
 „δοὶ, οἱ τῷ Κεϊλάν δεασόται, οἱ καὶ ὅλον συνάγοντες τὸ κανάμω-
 „σμον, διαφέρουσι περὶ τῆς ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ τῷ Ἀδάμ ταφῆς. οἱ
 „δὲ οἰκίσται αὐτοῦ ἀγνοοῦσι μὲν, ὅτι ἡμεῖς καλεῖμεν τὸ ὄρος αὐ-

ΧΧΧ

τῶν

τῶν Πῶκον τῆς Α' δάμ, δυσυχῶσι δὲ μὴ εἰδότες, ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ τις Α' δάμ. Ἡ Γένεσις δὲ λέγει, ὅτι ὁ Α' δάμ ἦν Γίγας, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι ἐτάφη ἐν Χεβρών. Τῆτο ἔν ἐστὶ τὸ πολυμαθὲς αὐτῷ σημεῖωμα, ἢ τῶν Αἰσιτανῶν Φρατόρων ἀμάθεα, ἢ ἀπάτη.

Σημ. 186. Βεζέκ πόλις Α' δωσιβεζέκ. καὶ νῦν εἰσὶ κῶμαι δύο Βεζέκ πλησίον ἀλλήλων, νέας πόλεως ἀπέχουσαι σημεῖοις 15. κατιόντων ἐπὶ Σκυθισπολιν. Εὐσέβιος ἐν τῷ περὶ τοπικῶν ὀνομάτων. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ Ἱερώνυμος, κτ.

Σημ. 187. Οὐκ ἄν τις ὑποκοριστικὸν εἴποι τῷ τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἐκ δύο ὀνομάτων τῆς pollicis, καὶ τῆς truncatus, παραγόμενον, κατασυγκοπὴν συντεθέντων.

Σημ. 188. Α' ξιοσημειώτά εἰσι τὰ ὑπὸ τῆς Βολτέρου προλεγόμενα εἰς τὸ προδιαθέσθαι, ἢ πείσαι τὸν ἀκροατὴν πιστεῦσαι, ὅτι ὁ Ἑγλώμ ἦν Βασιλεὺς τῆς Α' ὡδ. Τῆτό ἐστι, Φησὶ, τὸ περίφημον συμβάν, τὸ τοσάκις ἔχ ὑφ' ἐνὸς μόνου τῶν χριστιανικῶν γενῶν μνημονοῦν, καὶ τοσάκις κακῶς ἐκληφθὲν ἐπὶ σκοπῷ τῆς διεγείρει τὰς φανητιῶνας εἰς τὸ γενέσθαι πατροκτόνας, καὶ φονεῖς τῆς ἰδίας αὐτῶν Βασιλείας. καλῶς οἶδαμεν, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐν τῇ Γαλλίᾳ συνομοσίας οἱ ἱεροκήρυκες ἐπ' ἀμβωνῶν ἐβόων. Α' ναγκαῖος ἡμῖν ὁ Α' ὡδ. μεγαλοδύναμε Θεὸς ἐξαπέστειλον ἡμῖν ἕνα Α' ὡδ. ὁ δέποτε ἔξε ἡ Ἐκκλησία Α' ὡδ; Οἶδαμεν, ὅτι ὁ μὲν μοναχὸς Ἰάκωβος ὁ Κλήμης ἐψηφίσθη μακάριος, ἢ δὲ εἰκὼν αὐτῷ ἐτέθη ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης, ὁ δὲ λαὸς ἐπεκαλεῖτο αὐτόν. ἐποίησεν δὲ τὰ αὐτὰ καὶ τῷ Ραβελλάκω, ἐὰν ὁ Ἐνρίκος ὁ Δ'. περιεσπασμένος ἦν ὡσεὶ καὶ ὁ Ἐνρίκος ὁ Γ'. Οἱ Ῥωμαῖοι ἠυλαβύντο διαπαντὸς τὸν Σιχόβου, τὸν φελέσαντα ληστρικῶς ἀποκτείνειν τὸν Βασιλέα αὐτῶν Ταρκβίνον. οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν ἀνδριάντας τῷ Αἰμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι, τῷ τὰ τῆς Πισιστράτους τέκνα φονεύσαντι. τὸν Εὐρῖκον τῆς Τρανσαμάρης ἐγκωμίοις ἐσεψαν οἱ ἑσπορικοὶ, Ἰσπανοὶ ὡς θανατώσαντα τὸν ἰδιονάδελφόν, καὶ νόμιμον αὐτῆς Βασιλέα, ἀοπλον ὄντα ἐν τῇ σκηνῇ αὐτῆς. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ὁ Φίλιππος ὁ Β'. κατέστησεν εὐγενεῖς καὶ μόνον τὰς ἀρρένας, ἀλλὰ καὶ τὰς θηλείας, τὰς καταγομένας ἐκ τῆς οἴκῃ τῆς Βαλτάσας Γεράρδου, τῆς φονοκτονήσαντος τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀρσίου, τὸν Γεβιλλόμον. Ὁ Μίλτων ὁλόκληρον συνέθετο βιβλίον εἰς δικαίωσιν τῆς

τῆς δικανικῆς φονοκτονίας τῆ Βασιλέως Καρόλου τῆ Α'. ἐν τῷ
 «δὲ τῷ βιβλίῳ διέρχεται πάντα τὰς τῶν Βασιλέων φόνους, τὰς ὑ-
 «πό τε τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς κοσμικῆς μνημονοδομένους ἱστορίας. ἔνθα δὲ
 «λογίζεσθαι τὸ βιβλίον τῆτο ὡς λεξικὸν τῶν φονοκτονιῶν. Ὁ Γόρ-
 «δων ἐν ταῖς ἑαυτῆς σημειώσεσιν εὐλαβεῖα θάμβους πλήρῃ ἐτρώ-
 «θη διὰ τὴν τῆ Ἰουλίᾳ Καίσαρος φονοκτονίαν, ὃν ἐν μέσῃ πλήρους
 «Γερμανίας ἐφόνόσαν εἴκοσι *paires confcripti*, πατέρες καταγε-
 «γραμμένοι, ὅς αὐτὸς εὐεργεσιῶν τε καὶ τιμῶν πεπλήρωκεν. ἔτσι
 «δὲ οἱ φονοκτόνοι τὴν αὐτὴν τῷ Α' ὡδ' εἶχον πρόφασιν, τὴν ἐλο-
 «θερίαν. Μετὰ ταύτην τὴν ποικίλην ἱστορικὴν πολυμαθεῖαν, ἐν οἷς
 «καὶ ἑθνικὰς τοῖς χριστιανοῖς συμμίσγουσιν ὡς διακριτικὸς ἀριστὸς, ἐ-
 «πάγει ὡς διαλεκτικὸς τέλειος τὸ, ὅτι ὁ Ἑγλώμ ἦν Βασιλεὺς τῆ
 Α' ὡδ', λέγων. Οὐκ ἔστιν ἐκπεφασμένον, κτ.

Σημ. 189. Ὁ κληρὸς τῆ Ραβίμ καὶ Γὰδ ἀρχὴν εἶχεν ἀπὸ Δ' ροῆς,
 ἢ ἔστιν ἐπὶ τῆ χεῖρας χειμάρρος Α' ρων. ὅτι δὲ ὁ αὐτὸς χειμάρρος
 Α' ρων ὄριον ἦν τῆς Μωάβ. μαρτυρεῖ τὸ βιβλίον τῶν Α' ριθμῶν.
 «Ἔστι καὶ Α' ρων ὄρια Μωάβ. ἐπὶ δὲ καὶ τὸ τῶν Κριτῶν. Οὐκ εἰ-
 «σὴλθεν ἐν ὄρισις Μωάβ, ὅτι Α' ρων ὄριον Μωάβ. Ἐκ τῶν ἐν
 δὴλον ὅπερ φησὶν ὁ Συγγραφεὺς.

Γ' ροῆς 18. 9.

Α' ριθ. 21. 14.

Κριτ. 11. 18.

Σημ. 190. Α' ρ ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰφράσει ἔκκειται, ἀντὶ
 δὲ τῆ Α' ρ, Η' ρ ἀναγινώσκωμεν, ὅπερ καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐπιβεβαιοῖ,
 λέγων. Α' ρ τόπος τῆ Α' ρωνά. παρὰ τοῖς Ο' Νῆρ (τὸ Μῆρ σφάλ-
 μα, ἀναγινώσκον δὲ Η' ρ ὡς Ἰερώνυμος ἐξέδετο) ὀνομάζεται. ὅτι
 δὲ ἢ Η' ρ ἢ Α' ρ καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀρεόπολις ἐκ τῶν τῆ Εὐ-
 σεβείᾳ ῥημάτων ἔκ παντὶ δὴλον. καὶ γὰρ φησὶν ἐν μὲν τῇ λέξει Α' ρ-
 νων. Α' ρων τὸ ἐξέχον ἀπὸ τῶν ὀρίων τῶν Α' μορραίων, κεῖται
 «δὲ μετὰ Μωάβ καὶ τῆ Α' μορραίας. καὶ ἔστιν ὄριον Μωάβ, ἡτις
 ἔστιν Ἀρεόπολις τῆς Α' ραβίας. Ἐν δὲ τῇ λέξει Μωάβ. Μωάβ ἀπὸ
 «Μωάβ ἢ δ' Αὐτ, πόλις τῆς Α' ραβίας ἢ νῦν Ἀρεόπολις. κεῖται καὶ ἀνωτέ-
 «ρω, καλεῖται δὲ Μωάβ καὶ ἡ χώρα. ἢ δὲ πόλις Ραββὰθ Μωάβ. Ἐν δὲ
 «τῇ λέξει Α' ρινά ἢ Α' ριήλ. ταύτην εἶναι φασὶ τὴν Ἀρεόπολιν, ἐπειδὴ
 «καλεῖται ἐπὶ καὶ νῦν Α' ριήλ τὸ εἶδός, ἐν αὐτῶν οἱ τὴν Ἀρεόπολιν εἰκν-
 «τες ἀπὸ τῆ σέβειν τὸν Ἀρεα, ἐξ ὅς τὴν πόλιν ὠνόμασαν. ὁ δὲ Θεοδώ-
 «ριτος φησὶν, Α' ριήλ ἢ Ἀρεόπολις καλεῖται. τῆς δὲ Μωαβίτι-
 «δος ἔστιν αὕτη ἐπίσημος. Ἀλλὰ καὶ δὲ ὁ αὐτὸς φησὶ. Μητροπολιν

Α' ριθ. 21. 15.

Εὐσ. περὶ τοῦ

ὀνομα.

Ἰερών. κατ.

Θεοδ. εἰς τὸ

29. α, τοῦ Η' σ.

Αὐτ. α. 15.

Xxx 2

, δὲ

οὗτοι εἶχον (οἱ Μωαβῖται) τὴν νῦν καλεσμένην Χαραγμωβά. Καὶ κατωτέρω. Ἀρὴλ τοῖνυν ἐστὶν ἡ νῦν καλεσμένη Ἀρεόπολις. Ἐκ τούτων εἰκάζειεν αὐτοὶ ὅτι ἡ Ἡρ, ἢ ἡ Ἀρ πολυώνυμος ἦν. καὶ ἡ Ἡρ καὶ Ἀρ, καὶ Ἀρῶν, καὶ Μωαβ, καὶ Ἀρῖν, καὶ Ἀρὴλ, καὶ Ἀρεόπολις ἐκαλεῖτο, τυχὸν καὶ ἡ Χαραγμωβά; ἥτις ἦν μητρόπολις. Οὐδὲν δὲ τῶν ὀνομάτων τούτων εὐρεῖν ἐδυνήθημεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου, τὴν Βινίς ἐκδοσὶν φυλλολογῆσαντες.

Σημ. 191. Ὡς τῆς παραφροσύνης σου ἄλογε Βάρσιε, πῶς ἐκ ἡγούνης δημοσιεῦσαι τὴν τοσαύτην σου ἄνοιαν; δικαστὴς μὲν κατέστης τῆς θείας μεγαλειότητος. τούτω δὲ σου μὴ ἀρκεοῦς τῷ τολμήματι παρέρθηκας καὶ τὴν πίσιν σου, μᾶλλον δὲ τὴν ἀπιστίαν σου. ἀλλὰ τίς οὐ διδάσκαλος τῆς τοιαύτης σου πίστεως; τίς αὕτη ἡ ξένη χεὶρ, ἡ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κανόνι τὴν περὶ τῆς Γεδεὼν ἱστορίαν, ὅπερ ἐστὶ τὴν τῶν Κριτῶν βίβλον, εἰσάξασα; εἰ μὲν γνωσῇ σοι, ἵνατί ἡμῖν αὐτὴν ἐκ ἀπεκάλυψας; εἰ δὲ ἄγνωστος, πῶς ἐτόλμησας τοῖς ψευδοφαντάσμασί σου πισεῦσαι, καὶ ταῦτα ἀνακηρύξαι; πῶς ποτε μεμάθηκας τὸ, ὅτι ξένη χεὶρ, εἴταν ἐκ ἑβραϊκῆς, συνέγραψε κανονικὸν ἱερὸν βιβλίον; πανάθλιε, ἐκ ἀνέγνως, ὡς εἴκοι, τὸν Ἰωσήπον, ἐξ ὧς μαθεῖν εἶχες μετ' ὅσης ἀκριβείας ὁ τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων κανὼν συντάσσεται.

Ἰω. κατὰ Α.
πλιν. λόγ. Ι.
ιδλ. 1036.

Σημ. 192. Τὸ μέσον τῆς νυκτός, τῆς Βυλγάτης ἐστίν. ἡ δὲ ἐλληνικὴ μετάφρασις γράφει κατὰ μὲν τὴν ἐν Φρανεκδέρα, καὶ Κανταβριγία ἐκδοσιν. Ἐν ἀρχῇ τῆς φυλακῆς μέσης. κατὰ δὲ τὴν ἐν Ὁξονία, τὴν τῆς Ἀλδ, καὶ τὴν ἐν Κομπλτεντία. Ἀρχομένης τῆς φυλακῆς μεσότης. κατὰ δὲ τὸν Ἀλεξανδρινὸν κώδικα. Ἀρχομένης τῆς φυλακῆς τῆς μεσότης. δὴλον δὲ, ὅτι ὑπακείτω ἐν τούτοις τὸ νυκτός, καὶν σιωπῇται.

Σημ. 193. Ἡ τῶν Ἑβραϊκῶν μετάφρασις ἔχει ὅτι. „Καὶ εἶπεν, αὐτοῖς ἡ ἐλάια, μὴ ἀπαλείψατα τὴν πότητά μου, ἐν ἡ δόξῃ σου τὸν Θεὸν ἄνδρες. (κατ' ἄλλας δὲ ἐκδόσ. καὶ τὸν Ἀλεξανδρ. κώδ. „Ἦν ἐν ἐμοὶ ἐδόξασεν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνδρες.) Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἀμπελος, μὴ ἀπαλείψατα τὸν οἶνόν μου, τὸν ἐκφραίνοντα Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ Ἀλεξ. κώδ. Τὸν οἶνόν μου, τὴν εὐφροσύνην τὴν παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ἀνθρώπων. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι πολλάκις ἡ τῆς Βυλ-

Βυλγάτης ἀνάγνωσις λαβὴν παρέχε τῷ Βολτέρῳ. τὰ ἀσεβῆ αἰτιῶν ἐποικοδομῆσαι φρονήματα.

Σημ. 194. Τίς ἀγνοεῖ τὸ πόθεν οἱ Ἑβραῖοι κατὰγον, καὶ ποῶν χάρις τῷ γένει αὐτῶν προπάτορα, καὶ πῶς ἐγεννήθησαν, καὶ ἀντράφησαν, καὶ ἐπληθύνθησαν; τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ποιμένες ἦσαν, ὅπερ πόρρω τῆς ληθείας, εἴτα καὶ γῆς κτήτορες, τῆς Γεδεμ ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν ἡ πόλεις, καὶ κώμας, καὶ χωρὰ εἶχον οἰκητήρια, καὶ ἡγεμόνας αὐτῶν, καὶ κριτὰς, καὶ Βασιλεῖς, καὶ ἀρχοντας; τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ πῖσιν εἶχεν θεοπαράδοτον, πρῶτον ἀγραφὸν, εἴτα καὶ δακτύλῳ Θεοῦ γεγραμμένον, καὶ νομοθεσίαν ἐγγραπτὴν, τοσαῦτα περὶ ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας διδάσκουσαν, καὶ πρῶτον ἀνακηρύττεισαν τῶν νόμων τὴν τῆς πλησίον ἀγάπην; καὶ ὅμως οἱ εὐγενεῖς ὅτοι, καὶ πῖσοι, καὶ εὐνομοὶ, καὶ κατὰ πάντα φιλανθρωποὶ τοσαύτας συνεφάντην καὶ ψεύδος κατ' αὐτῶν ἀνακηρύττων προσεπιπλέκοντο. Πῶς δὲ ἐπισημίζονται πᾶσα ἡ τούτων δραστηριότητα; Ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ Ἰεφθάς ἀρχηγὸς ἦν ληστῶν. πόθεν δὲ τούτο αὐτοῖς δὴλον; Ἐκ τῆς Βυλγάτης, πάντες κακῶς προτιθεμένης τὸ λατρεύοντες, εἴταν ληστεύοντες, ἀντὶ τῶν κενῶν, ἢ λιτῶν, ὅπερ ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς ὕψος; ἐλλήνισι οἱ Ἑβραῖοι μὴκοντα μετέφρασαν. παντί περ δὲ δὴλον, ὅτι καὶ τὸ κενόν, καὶ τὸ λίτον, ληστὰς σημαίνει. ἐπεὶ ἐν ὁ λόγος ἐφ' ὃν ὅτοι σηρίζοντο ψεύδους, ψευδὴ ἄρα καὶ πάντα τὰ ἐπ' αὐτῷ ἐρεϊδόμενα. τίς οὐκ αἰτιατέος, ἡ Βυλγάτα, ἡ ἀφορμὴν παραχρῆστα τοῖς ἀσεβέσι δραστηριοῦν, ἢ οἱ ἀσεβεῖς ὅτοι, οἱ σοφίαν μὲν ἐπαγγελλόμενοι, ἐπομένως τε καὶ τὰ τῆς Βυλγάτης εἰδότες σφάλματα, ταύτην δὲ μόνον ἐπίτηδες χρώμενοι, ἵνα τὰ προπετέςα ἐξάγῃσι συμπεράσματα πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλυσέων; ἐπύκρινον αὐτοὺς ὡς ἀναγνώσαντες κατὰ τὸ τὸ δοκῶν ἡμῖν. οἱ ἀσεβεῖς αἰτιατέοι, ἐκ ἀπαθλακτεῶν δὲ μέμψεως καὶ ἡ Βυλγάτα.

Σημ. 195. Ἀσαφὴ ταῦτα, καὶ ἄλλως πῶς ἔχοντα, ἢ περὶ τὰ ἐν τῷ ὕψει τῷ Βολτέρῳ. ὅς ἐστι ἐν τῇ δὲ τῇ ῥήσῃ τῆς Γραφῆς. „Καὶ ἀπέσταλεν Ἰεφθάς Ἀγγέλους πρὸς Βασιλέα ἡνὶν Ἀρμών. Σημειοῦται δὲ. Αὕτη ἡ πρεσβεΐα, καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα δεικνύουσιν ἐμφανῶς, ὅτι ὁ λαὸς ὅτος ἐγνώριζε τὸ τῶν ἐθνῶν δικαίωμα. διότι ὁ Ἰεφθάς, καὶν ἀρχηγὸς ἦν ληστῶν, ὅμως ἀναδειχθεὶς τῶν Ἑβραίων ἀρχηγος, ἐπολιτεύετο ὡς νόμιμος ἡγεμὼν. ἔσελλε πρέσβεις, καὶ τὰ

Κριτ. ιι. 12.

„τὰ δικαιώματα αὐτῶ ἐμφανίσοντας, πρὶν ἢ τῶν ὑπερασίσασθαι διὰ τῶν ὀπλων. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, τάχα ὡς εὐσεβὴς ὢν, ἐπάγει τὰ ὑπὸ τῆ συγγραφῆς προτεινόμενα, λέγων. Οἱ ὑπεναντίοι ἡμῶν τῷ λόγῳ τῷ δὲ ἀπαντῶσιν, εἰμὶ ἀνέμνονοι πάντῃ τὰ ἀρχαῖα ἐβραϊκὰ βιβλία, καὶ διὰχυρίζομενοι διαπαντὸς, ὅτι ταῦτα ἔσυνεγράφησαν, εἰμὶ ὑπὸ ἀμαθῶν Ἀδελφῶν κατὰ αἰῶνας λίαν ἀφεσηκότας ἐκείνων τῶν ἀγρίων καιρῶν. Τέτοις δὲ ἐπισυνάψας καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἐπίσης ὑποθετικά, ἐπιφέρει τὴν ἀπάντησιν. Σημειώτεον, φησὶν, ὅτι τῷ τῶν ἀπίστων τὸ σύστημα ἐκ ἐξείδου εἰμὶ ἐπὶ εἰκασία. ἡ δὲ ὑπόθεσις καὶ ἄγαν περὶ τὴν τυγχάνη, ἐκ ἀρκεί πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἐπικύρωσιν. Δεκτὴ πάντως ἡ τοιαύτη ἀπάντησις. Διὰ τὸ αὐτὸς δὲ ταύτην προτείνων, συνεχῶς αὐτὴν ἀθετεῖ; ἢ δήλον, ὅτι διὰ τὸ ὑποκριτικῶς αὐτὴν προτείνειν.

Σημ. 196. Ἀλλήθως ἡ περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀμφισβήτησις καταργηθεῖσα τῇ δυνάμει τῶν ἐν τοῖς προλαβῶσι κεφαλαίοις ἀποδείξεων. ἀνεγερθῆναι ἔδυναται. ἐν αὐτοῖς γὰρ καὶ τὸ τῶν κύρος, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐκάστω, καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἕκαστον συνεγράφη ἀποδεδεικται.

Κριτ. 11. 24.

Σημ. 197. Πρὸς τέτοις σημειώτεον ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ τὸ, εἰάν, ὅπερ ὑποθετικόν ἐστι. „Ἄν εἰάν κληρονομήσει σε Χαμὼς ὁ Θεός σε, καὶ ἐπομένως ἐμφανίει τὸν ἱεροφάνει ὑποθετικῶς ἐπίτηδες λαλῶντα, ἅτε δὴ μὴ πιστεύοντα, ὅτι ὁ Χαμὼς δύναται δοῦναι κληρονομίαν τῷ Βασιλεῖ τῶν υἱῶν Ἀμμῶν. Ἐάν, λέγει, ὁ Θεός σε ὁ Χαμὼς, ὡς σὺ πιστεύεις, κληρονομήσει σε, ἢ κληρονομήσει σε, σὰ ἔσαι. περὶ δὲ τῆ ἀληθινῆς Θεῶ λαλῶν, ἢ τῷ, εἰάν, ἐχρήσατο, ἀλλ' ἀποφαντικῶς ἔφη, καὶ τὸς πάντας, ὅς ἐξῆρε Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἀπὸ προσώπου ἡμῶν, αὐτοὺς κληρονομήσομεν;

Ἐν Τ. 2. τῶν
ἱερ. κριτικ.

Αἰτ.

Σημ. 198. Μετήλθομεν τὴν Βατάβλ, Δρασίς, καὶ Γροτίς ἐρμηνείαν, (οἱ λοιποὶ δὲ παρήσαν ἡμῖν) τὴν εἰς τὸ 11. τῶν Κριτῶν κεφάλαιον. διὰχυρίζονται ἔνδοι, τὴν τῆς ἱεροφάνεις θυγατέρα μὴ σφαγιασθῆναι, ἀλλ' ἐν ἰδιαζήσει οἰκίσαι ὑπὸ τῆ πατρὸς αὐτῆς ἐγκλεισθῆναι μέχρι θανάτου παρθένον διαμεῖναι. Πόθεν δὲ τὰς περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐξάγῃς, τῆς θείας Γραφῆς μηδὲν περὶ τῆς φασκίσης. Ἐκ τῆς εἰκασίας, καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας ῥητῶν τινῶν ἐκ τῆς ἐβραϊ-

κῆς

κῆ ληφθέντων ὕφους. Τῆτος δὲ ὁ Καπέλλος πάνυ γενναίως ἐλέγχων, ἀποδείκνυσιν τὴν τῷ Ἰεφθάε θυγατέρα κατὰ τὴν πατρικὴν εὐχὴν θανάτῳ παραδεδεῖσθαι. Τῷτο δὲ, ὅδ' ἐπρόβλημα ἐστὶν ὁλως, τῆς Γραφῆς διαρρήδην βοῶσης. „Καὶ ἐγένετο ἐν τέλει τριῶν μηνῶν, ἡ ἐπέσρεψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς. ἡ ἐποίησεν ἐν αὐτῇ τὴν εὐχὴν αὐτῆς, ἣν ἠύξατο. Τί δὲ ἠύξατο; Καὶ ἔσαι ὁ ἐκπορεύομενος, ὅς ἂν ἐξέλθῃ ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ οἴκου μὲ εἰς συνάντησίν μου ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ ἡμῶν, Ἀμμὼν, ἡ ἔσαι τῷ Κυρίῳ, ἀναίσω αὐτῶν ὁλοκαύτωμα. Περὶ δὲ τῆς ταύτης σφαγῆναι ἡδὲ ὁλως ἀμφιγνοῦσιν ὁ Ἰσθίνος, ὁ Ὠριγένης, ὁ Νεῖλος, ὁ Χρυσόσομος, ὁ Θεοδώριτος, ὁ Προκόπιος. ὅρα τὴν Ἑλλην. Σαρ. εἰς τὴν Οἰκιάτουχ.

Κριτ. 11. 39
31.

Σημ. 199. Σύλλα ἡ τῆς Βασιλέως Νίξ θυγατὴρ ἔρωτι τῆς Μίνως τῆς τὰ Μέγαρα πολιορκῶντος τεμῆσαι τὴν πορφυρὰν τρίχα τῆς πατρὸς αὐτῆς κοιμωμένης, ἐξ ἧς κατὰ τὸν μῦθον ἡ τύχη αὐτῆς, ἠρτητο, ἐπέειπεν αὐτὸν συγκατατεθῆναι τῷ ὑπ' αὐτῆς ποθεμένῳ. ὁ δὲ Μίνως τὴν τῆς ἔργου μοχθηρίαν ἀποποιήσάμενος, τῆς προδοσίας ἐπιδραξάμενος, ἀπώσατο αὐτὴν ἀπὸ προσώπου αὐτῆς. ἡ δὲ ἀπελπιώσασα, εἰς τὴν θάλασσαν ἑαυτὴν ἔρριψεν. οἱ δὲ Θεοὶ αὐτῆς ἐπιλαβόμενοι, αὐτὴν μὲν εἰς κορυθαλόν, τὸν δὲ Νίξον εἰς Ἰέρακα μετέβαλον, ὅσιν τὸ γρίμφαι αὐτῆς κατέσπασεν αὐτὴν. Ἡ δὲ Κομήθη, ἡ Κορμήθη ἡ τῆς Βασιλέως τῶν Τηλεβοαίων Πτερέλας θυγατὴρ ἔρωτι τῆς Ἀμφιτρύωνος τρωθεῖσα, τὸν ἴδιον προσδωκε πατέρα, ὅτιν' τὸ πεπρωμένον ἐκ μιᾶς τριχὸς αὐτῆς, μόνῃ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς γνωστῆς ἠρτητο. ὁ μὲν γὰρ Ἀμφιτρύων πολιορκήσας τὴν Τάφον, μητρόπολιν τῶν Τηλεβοαίων. ἐλεῖν αὐτὴν ἐκ ἡδύνατο, ἡ δὲ Κομήθη τῷ Ἀμφιτρύωνι ἀρέσαι νομίσασα, εἶπερ τὸν ἴδιον προσδίδω πατέρα, τὴν θανατηφόρον ἀπέτεμε τρίχα. ὁ γὰρ Πτερέλας πεφόνος, ἡ δὲ Κομήθη διὰ τὴν πατροκτονίαν θανάτῳ παραδεδόται, τῇ Ἀμφιτρύωνος ἐπιταγῇ, δι' ἣν ταύτην ἐποίηκεν. ὅρα τὸ μυθολογ. λεξ. τὸ ἐν Παρισ. ἐτ. 1755. ἐκδοθέν.

Σημ. 200. Ὁ νομιζόμενος Κυράτος (Κυράτος καλεῖται) ὑπὸ τῶν Λατίνων ὁ Ιερεὺς αὐτῶν, ὁ προεσὼς τῶν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας Ιερέων, ὡσαύτως ὁ ὁ Φημέριος ἐστὶν ὁ Μέλιερ, ὅτιν' γόνοι τὰ προκείμενα ῥήματα. Ὁ Κυράτος, Φησὶν ὁ Βολτέρος, ὁ Μέλιερ ἐκφέρεται, ὡς αὐτῷ σύνηδες, κατὰ τῆς Ιεραῆς ταύτης Ιεραίας

σφο-

ἡσφοδρότερον ἢ περ κατὰ τῶν ἄλλων, λέγων. Ὅποια ἐστὶν αὕτη ἢ ἡλέειν ἐυήθεια. Ἡ ζῶν τῷ Σαμψών, κτ. Ἐοικε δὲ ὁ Μέλιερ ἢ τοι προτεσάντης, ἢ Καλβιν^Θ γεγονέναι, τῆς ῥωμαϊκῆς ἀποστασίας Ἐκκλησίας, ὡς κατωτέρω λέγεται. διὰ τῆτο νομιζόμενον Κεράτον ὁ συγγραφεὺς αὐτὸν προσαγορεύει.

Σημ. 201. Οὐχ ὁ Ἰσδας, ἀλλ' ὁ τέττε ἀδελφός Ἰωνάθαν ὠκοδόμησεν αὐτήν.

Σημ. 202. Ὁ θάμναθὰ, ἢ αὐτὴ ἡ θάμνα, ἐνθα ἔκειρεν Ἰσδας τὰ ἑαυτοῦ πρόβατα. διαμένει κώμη μεγάλη ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως, ἢ μεταξὺ ἀνιόντων εἰς Αἰλίαν. ἦν δὲ φυλῆς Δάν, ἢ Ἰσδα. Ὁ Εὐσέβ- ἐν τῷ περὶ τοπικ. ὀνομάτ.

Σημ. 203. Οὗτ^Θ ἐστὶν ὁ αὐτὸς Μέλιερ ὁ Κεράτος, περὶ δ' ἐν Σημ. 200. εἰρηται τὸν αὐτὸν δὲ ὁ συγγραφεὺς κατωτέρω Μέσλιερ καλεῖ.

Σημ. 204. Ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις, μετ' ἡμέρας, φησί, ὅπερ ἀορίστου χρόνου δηλωτικόν.

Κριτ. 28. 8.

Σημ. 205. Καὶ τὰ ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰφράσει ἄλλως πως ἔχει, πάντῃ ὅμως σαφῶς δηλῶσιν, ὅτι τὸ. Σιαγὼν τοπικὸν ὀνομά- ἐστι. Καὶ ἡλθον, φησὶν, (οἱ τευχίλιοι ἄνδρες ἀπὸ Ἰσδα) ἕως Σιαγόν^Θ. Ἐντεῦθεν δ' ἄλλοι ὁ Ἰώσηπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Προκόπι^Θ, τόπον εἶναι τὴν Σιαγὼνα ἔφησαν. ὁ δὲ Θεοδώρι^Θ λέγων. Τὸ νάμα δέδωκεν ὁ Θεὸς, τὸ κοῖλον τῆς τῷ ὄντι σιαγόν^Θ ἀναβλύσαι κελεύσας, ἀνεγνωκῶς ἔοικε τὴν ἐκδόσιν, ἐν ἣ τὸ, Καὶ ἔρρηξεν ὁ Θεὸς τὸ τραῦμα τὸ ἐν σιαγόνι. (ὄρα τὴν ἑλλην. Σαρ. εἰ. τὴν ὀκτά- τόλχ.) Προτιμητέαι δὲ τῆς ἐκδόσεως ταύτης αἱ ἐκδόσεις, αἱ γε- φθασαι, Καὶ ἔρρηξεν ὁ Θεὸς τὸν λάκκον τὸν ἐν τῇ Σιαγόνι.

Κριτ. 35. 14.
11.

Κριτ. 15. 19.

Κριτ. 16. 3.

Αἰτ. 13. 3.

Αἰτ. 14. 6.

Σημ. 206. Ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰφράσει ἀναγινώσκομεν. Καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τῷ ὄρει, τῷ ἐπὶ προσώπῳ Χεβρών. Ἀκατάλληλον δὲ τὸ διατείνεσθαι φυσικῶς διερμηνεύειν λόγῳ πάντῃ τὰ τῷ Σαμψών. Πῶς γὰρ ἀντὶς ἀναπτύξετε τὸ δὲ Ἀγγέ- λου προῤῥήσεως ἐκ σέρας αὐτὸν γεννηθῆναι; πῶς δὲ τὸ ἀόπλοισ χερσὶ συντρίψαι ὡς εἶπον αἰγῶν τὸν ὠρυόμενον εἰς συνάντησιν αὐ-
τῷ

τῷ λέονταί. πῶς τὸ διαρρήξαι τὰ καλῶδια, τὰ ἐπὶ βραχιόνων αὐ-
τῷ ὡσεὶ τυπίον, ὃ ἐξεκάνθη ἐν πυρί; πῶς τὸ ἐν σιαγόνι ὄντα πα-
τάσαι χιλίους ἄνδρας; πῶς τὸ ἐν ταῖς ἐπτά σερραῖς τῆς κεφαλῆς
αὐτῆς ἴσασθαι πάντα τὴν δύναμιν αὐτῆς; Ἀλλὰ ἴδ' ποῦ δύναμις
ταῦτα ἐποίησεν ὁ Σαμψών, ἐμφανῶς ἐδήλωσεν ἡ Δεία Γραφή, ἔκ
ἅπαζ ἀπῆσα. Καὶ ἤλατο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Κυρίου. Ἡ δύναμις
ἐν τῷ Πνεύματι τῷ Κυρίῳ, ἡ ἐνιχύσασα αὐτὸν τὰ ἐρημμένα ἐκτε-
λέσαι, ἐνίσχυσεν αὐτὸν ἀναγαγεῖν καὶ τὰς θύρας ἐπὶ τὴν κορυφὴν
τῷ ὄρει, τῷ ἐπὶ προσώπῳ Χεβρών. ποῖον δὲ τῶν ἔρων τέτων ἦτοι
ἀντικείμενόν ἐστιν, ἢ ἔκ ἀνάλογον τῇ τῷ Θεῷ παντοδυναμίᾳ;

Λύτ. 15. 14.
15.

Λύτ. 16. 19.

Λύτ. 14. 6. 2.
15. 14.

Σημ. 207. Προσέδραμον πάντως, καὶ ταῦτα δις. ἀλλ' ἔκ ὥς ἔδει. διό
καπεκρίθη μὲν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸ, Ἰσθὰς ἀναβήσεται ἀφηγόμενος.
καὶ τὸ, Ἀνάβητε πρὸς αὐτὴς, νίκην δὲ ἐκ ἐπηγγέλατο. τὸ τρί-
τον δὲ, ὡς ἔδει προσδραμόντες, τισίν ἀναβάντες εἰς Βαιθλὴλ ὅπως
ἦν ἡ Κισωτός, καὶ κλαύσαντες, ἔτι δὲ καὶ νησεύσαντες, καὶ ὀλοκαυ-
τώσας καὶ τελείας προσεπνεύοντες, καὶ διὰ τῆς ἱερῆς Φινεὲς ἐρωτή-
σαντες, ἠκούσαν τὴν τῆς νίκης ἐπαγγελίαν, Ἀνάβητε, αὐτοὶ δὲ
αὐτὰς εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, καὶ τῆς νίκης ἐκείνοι δὲ πάντως ἐν
ταῖς πρώταις δυοῖς συγκροτήσεσιν ἐτελεύτησαν, οἱ θανάτου ἄξιοι
ὄντες δι' ἰδίαν αὐτῶν ἀμαρτίας.

Λύτ. 20. 18.
23.

Λύτ. 26. 28.
27.

Σημ. 208. Παραλογεῖς πανάθλιε. ὁ ἴδ' σφάττονται ἀμήτερες, ἵνα
λάβωσιν ἄνδρας αἱ θυγατέρες. ἀλλὰ σφάττονται αἱ μητέρες, καὶ
πάντες οἱ τὴν Ἰαβὴν οἰκῶντες, ὡς ἀναδέματι παραδοθέντες διὰ
τὸ μὴ συνελθεῖν ἐν τῇ κοινῇ συνελεύσει, σώζονται δὲ διὰ Φιλαδελ-
φίαν αἱ παρθένοι, ἵνα μὴ ἡ τῷ Βενιαμὴν φυλῇ ἐκλείψῃ.

Σημ. 209. Εἰ μὲν θαλάαν νοεῖς τὴν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τὴν
ἀληθινὴν λέγεις, ἅπαν ἴδ' τὸ τῶν Ἑβραίων γένος ἐπίσθου, ὅτι τῷ
προσδοκωμένῳ Μεσίᾳ θαλευσῶσι πάντα τὰ ἔθνη. ἐξόχως δὲ οἱ ἐν
αὐτοῖς δίκαιοι καὶ οἱ Προφῆται περὶ τῆς πεπληροφορημένης ἦσαν,
ταῖς ἀκτίσι τῷ ἁγίῳ Πνεύματι περιλαμπόμενοι. καὶ ἴδ' περὶ τῷ
Ἑβραῶν γέγραπται Ἑβραῶν ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα
ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ εἶδῃ, καὶ ἐχάρη; Ἀμέλειτοι ὅτε εἶδε τὸν
κεῖρον ἐν φυτῷ Σαβὲκ, κατεχόμενον τῶν κεράτων. Εἰ δὲ θαλάαν
σωματικὴν διαλογίζῃ, πλάσματα ἐκ τῆς φαντασίας σε ἐκβάλλει.

Ἰωάν. 8. 56

Γεν. 22. 12.

Υὑ

ἔδ

ὅδε δὲ ἔχοντες περὶ τούτων κείται ἐν τῇ Ἱεραῇ Γραφῇ, ἐμήτις ἄρα πα-
χυλῶς τὰ περὶ τῶν Μεσίων ἐρημένα, ὡς περὶ σὺ, ἐκλάβη.

Εἰς τὸν Ἰωβ.

Σημ. 210. Οὐχὶ ἴσως Ἀραβισί, ἀλλὰ πάντως Συριασί. αὐτὸς δὲ
ὁ τὴν τῶν Ἰωβ βίβλον συγγραψάμενος μαρτυρεῖ περὶ τούτων, λέ-
γων, „Οὐτὸς ἐρμηνεύει ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου. Περὶ δὲ ὁ Ὀλυμ-
πιόδωρος φησὶ. Συριακὴν νῦν τὴν Ἑβραίων διάλεκτον καλεῖται διὰ
τὸ γεννιάζαν ταύτην τῇ τῶν Σύρων, ἢ ἑκκοιδῶ σιχίᾳ ἔχειν
καθάπερ οἱ Ἑβραῖοι. ἢ Συρίαν δὲ τὴν Ἰουδαίαν, ἢ Σύρος οἱ πολ-
λοὶ τὰς Παλαιστίνης ὀνομάζουσιν, ὡς Ἡρόδοτος λέγει. Περιέμ-
νονται δὲ Ἰνδοὶ ἢ Αἰγύπτιοι, ἢ Ἀραβες, ἢ οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Σύ-
ριοι, τὰς Ἰουδαίας λέγων.“ Ἀλλὰ τὰ ῥήματα τὰ μετὰ τὸ, Μεθ’
ὧν ὁ Κύριος ἀνίστησιν, ἢ δεκτὰ τοῖς ὁπαδοῖς τῆς τῶν Ἱερωνύμου με-
ταφράσεως, τῆς ἐν τῇ Βυλγάρῃ ἐκτετάσης. διὰ τὴν δὲ; διότι ὁ Ἱε-
ρωνύμος ἢ μετέφρασεν αὐτὰ διὰ τὸ μὴ κείσθαι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ὕ-
φει. ἀσάγεται δὲ οἱ αὐτοὶ ἐκ τὸν Ὀριγένην μαρτυροῦντα περὶ τῶν
μὴ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ὕφει ταῦτα φέρεσθαι. Ἀλλ’ ὅτι μὲν ταῦτα ἐν
τῇ τῶν Ἑβδωμήκοντα μεταφράσει κείται, διδάσκει ὅλως ἕκ ἑνός.
ἢ δὲ πρὸς ταῖς κοιναῖς ἐκδόσεσι, ἢ αὐτὸς ὁ Ἀλεξανδρινὸς κώδιξ.
ἔξ ὧν τὸ ὕψος τῆς αἰς τὸν Ἰωβ ἐκδεδομένης Σαρὰς ἐλήφθη, ταύ-
τα σιχίᾳ περιέχει. Γέγραπται πάλιν ἀνασησεῖται αὐτὸν μεθ’ ὧν
ἀνίστησιν ὁ Κύριος. ἔτι δὲ ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου.
Ἐν μὲν γὰρ κατοικῶν τῇ Λυσιτίδι, ἢ τὰ ἐξῆς ἕως τέλους. Τὰ αὐ-
τὰ δὲ καὶ τῇ τῶν Θεοδοτίων μεταφράσει κείται. τὴν τούτων δὲ
γενναίτητα μαρτυροῦσιν ὁ Σεβήρ, ὁ Ὀλυμπιόδωρος, ὁ Ἰουλιανός,
ὁ Χρυσόστομος, ταῦτα ὑπομνηματίσαντες. Τὰ αὐτὰ δὲ περιέ-
χοντο ἢ ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν Ὀριγένης ἀναγνωσθεῖσιν ἐλληνικοῖς τεύ-
χεσιν, ὡς αὐτὸς ἐπιβεβαιοῦν λέγων. Ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τῶν Ἰωβ, τὰ ἀ-
πὸ τῶν, γέγραπται δὲ αὐτὸν πάλιν ἀνασησεῖται μεθ’ ὧν ὁ Κύριος
ἀνίστησιν, μέχρι τέλους, ἢ κείται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. διόπερ ὅδε
παρὰ τῷ Ἀκύλᾳ. παρὰ δὲ τοῖς Ἑβδωμήκοντα ἢ Θεοδοτίωνι τὰ
ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις. Καὶ ἐν τὰ Ἑβραϊκὰ ἀντίγραφα, ὅσα τε
ὁ Ὀριγένης, ἢ ὅσα ὁ Ἱερωνύμος ἀνέγνω τὰ ἀπὸ τῶν, Γέγραπται
μέχρι τέλους ἢ περιέχον, περιέχον ὅμως αὐτὰ ὁ ἀρχαιότατος
Ἑβραϊκὸς κώδιξ, ὁ ἐπὶ Φιλαδέλφει ὑπὸ τῶν Ἑβδωμήκοντα πρεσβυ-
τέρων Ἑβραίων αἰς τὴν Αἴγυπτον μετακομιθεὶς, ἢ ὑπ’ αὐτῶν αἰς
τὴν

Ἰωβ. 42. 17.
Ὀλυμπ. ἐν τῇ
εἰς τὸν Ἰωβ
Σειρ.

Ἡρόδ. β. 2.

Ἰωβ. 42. 17.
ὁρα τὸν Καλμ.
ἐν τοῖς εἰς τὸν
Ἰωβ προοίμ.

ὁρα τὴν εἰς τὸν
Ἰωβ Σειρ.

Ὀριγ. ἐκιν.
προς Ἀφριε.

τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μετενεχθεῖς. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν τὰ ῥήματα ταῦτα ἐσηνέχθη ἐν τοῖς τοιαῖτοις καὶ τοσάτοις ἀρχαίοις κώδικει; Διὸ ὁ μὲν Ὀρειγένης καλῶς πεποίηκε γράψας αὐτὰ, καὶ σημεῖωσας τὸ, ὅ καὶ παρ' Ἑβραίοις, προσθεῖς ἅμα τῆς αὐτῆς σημεῖωσης τὸν λόγον. Ὑπὲρ τῆς μὴ, φησί, διαλανθάνειν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις, καὶ ἡμῶν ἀντιγράφων. Οὐ καλῶς δὲ πεποίηκεν ὁ Ἱερώνυμος καταλιπὼν αὐτὰ διὰ τὸ μὴ καθεῖναι ἐν τοῖς δυσὶν, ἢ τρισὶν, ἢ καὶ δέκα ἑβραϊκοῖς ἀντιγράφοις, ἅπερ αὐτὸς ἀνέγνω. ἔδει δὲ αὐτὸν κατὰ μίμησιν τῆς πρὸ αὐτῆς Ὀρειγένης εὐλαβηθέντα τὴν τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων ἀρχαιότητα, ἐνθῆναι ἐν τῇ μεταφράσει αὐτῆς τὰ ἐρμήνευτα, ῥήματα, τὰ πολὺ φῶς τῇ περὶ τῆς Ἰωβ Ἱστορίας χορηγῶντα, καὶ μὴν ἄλλα καὶ τὸν τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως λόγον διαρρήθην ἀνακηρύττοντα.

Σημ. 211. Οὐ δὲ τὰ πρῶτα, ἔδει τὰ μέσα, ἔδει τὰ ἔχματα τῆς τῆς Ἰωβ βίβλου κεφάλαια μαρτυρῶν, ὅτι ὁ Ἰωβ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ κατώκειν τὴν ἔρημον Ἀραβίαν. ἢ γὰρ Αὐσίτις χώρα ἔκ ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἀραβίᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ὄρεσις τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἀραβίας κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Ἰωβ βίβλου, λέγουσαν. Ἐν μὲν γῇ κατοικῶν τῇ Αὐσίτιδι, ἐπὶ τοῖς ὄρεσις τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἀραβίας. Ταύτην δὲ τὴν μαρτυρίαν καὶ ὁ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἱερωνύμου ὑπομνηματιστὴς ὁ Καλιμέττος σέβεται μὲν διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀδεκτον δὲ εἶναι τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς φησὶ, καὶ ἀμφιβόλον, ἀλλὰ καὶ χρῆται, ὡς εἰκοι, τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ, πιστεύων ὅτι ὁ Ἰωβ ὁ αὐτὸς ἦν τῷ Ἰωβὰβ, τῷ ἐν τῇ Γενέσει, καὶ τῇ τῶν Παραλαπομένων βίβλῳ μνημονοπομένῳ ὡς Βασιλεῖ τῆς Δονναβᾶ. περὶ ἧς ὁ Εὐσέβιος σημειοῖ τάδε. Δανεβὰ, πόλις Βαλακ ἢ Βειὼρ Βασιλέως Ἑδὼρ μεθ' ὃν ἐβασίλευσεν Ἰωβ. καὶ ἐσινὺν κώμη Δανειὰ ἀπὸ Ἡ σημάτων τῆς Ἀρεοπόλεως. Ἡ δὲ Ἀρεόπολις ὄρειον Μωὰβ κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον. λέγοντα Ἀρνῶν, τὸ ἐξεχον ἀπὸ τῶν ὄρων τῶν Ἀμορραίων. καὶ παρὰ δὲ μεταξὺ Μωὰβ, καὶ τῆς Ἀμορραίας. καὶ ἐσιν ὄρειον Μωὰβ, ἡτις ἐσιν Ἀρεόπολις τῆς Ἀραβίας. Ἐκ τούτων ἐν δήλον, ὅτι ἡ Δονναβὰ, ἢ Δανεβὰ, ἢ Δανειὰ, ἐν ἣ ὁ Ἰωβὰβ, εἴτην ὁ Ἰωβ βασιλεύων κατώκει, ἀπέχουσα τῆς Ἀρεοπόλεως ἀπὸ Ἡ σημάτων, ἐπὶ τοῖς ὄρεσις ἐκεῖνο τῆς Ἀραβίας. τῆς Ἀραβίας δὲ οἰκητορα εἶναι τὸν Ἰωβ, ὡς ἐν τοῖς ὄρεσις τῆς Ἀραβίας οἰκῶντα, καὶ αὐτὸς ἐπίσθον ὁ Θεὸς Χρυσόσαρτος. Ἰὼν δὲ φίλων αὐτοῦ ὁ μὲν Ἐλιφάζ Βασιλεὺς ἦν Οὐμανῶν. ἡ δὲ Θαμαν πόλις τῆς Ἰουδαίας περὶ τὸ

Ἰωβ. 42. 17.

Ἐν τοῖς ὑπομν. εἰς τὸ 1. τῆς Ἰωβ κεφ.

Γεν. 36. 32,

33.

1. Παρμλ. 1.

43.

Εὐσ. περί τοις ὄντιν.

ὅρα τὴν εἰς τὸν Ἰωβ Σειρ.

ἰωβ. 49. 17.

Σινᾶ ὁ δὲ Βαλδὰδ, Σαυχέων. ἡ δὲ Σαυχὴ πόλις Μωαβιτῶν, ὡν βασιλεὺς ὁ Βαλδὰδ. ἀλλὰ κερμὸνς ἢ πάντας τὰς τῷ Ἰωβ φίλως Ἀραβίας εἶναι, ἐκ ἐκ τῆς ἐπεταί ἢ αὐτὸν τὸν Ἰωβ τῆς αὐτῆς ἐρήμης Ἀραβίας οἰκήτορα εἶναι. ὥκει γὰρ τὴν Αὐστρίδα, τὴν ἐπὶ τῆς ὁρείοις τῆς Ἰδεμαίας καὶ Ἀραβίας, καὶ ἦν πέμπτ' ἀπὸ Ἀβραάμ.

ἰωβ. 2. 3.

Σημ. 212. „Καὶ οἱ πλησίον ἐπεγέλων, λέγοντες· ἐκ ἔτι φοβεῖται „φοινδύῃναι περὶ τῷ πράγματι τῆς, ἢ ἀπέδρα, ἢ ἰδὼν πάλιν θάπτε τὰς νεκρὰς. Ταῦτα μόνον ἐν τῇ ἐλληνικῇ τῷ Ἰωβίτ μεταφράσει κέεται. Ἐν δὲ τῇ λατινικῇ τῷ Ἰερωνύμῳ ταῦτα nam sicuti beato Job insultabant Reges, ita isti parentes et cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes, &c. Ὡστερ γὰρ οἱ Βασιλεῖς ἠνώχλουν τὸν μακάριον Ἰωβ, ὥτως ἔτοι οἱ γονεῖς ἢ συγγενεῖς αὐτοῦ ἐπεγέλων τὴν ζωὴν αὐτοῦ, λέγοντες, κτ. Ἐκ τῶν ἐν ὁ συγγραφεὺς ἔλαβε τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ περὶ τῷ Ἰωβίτ ἢ Ἰωβ λεγόμενα.

Σημ. 213. Τὰ μὲν τῷ Ἰερεμίᾳ τὰ συνάδοντα τοῖς τῷ Ἰωβ εἶσι τὰ ἐξ ἡς Ἰωβ. (3. 1, 2, 3.) „Καὶ κατηράσατο τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, λέγων· ἀπόλοιτο ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ἐγεννήθην. Ἰερεμ. (20. 14) Ἐπικατάρατ' ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ἐγεννήθην ἐν αὐτῇ ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ἔτεκέμε ἡ μήτηρ μου μὴ ἔσω ἐπὶ οὐκίῃ. Ἰωβ. (21. 7.) Διὰ τὴν ἀσεβείαν ζῶσι, πεπαλαίωται δὲ ἢ ἐν πλῆττι; Ἰερεμ. (12. 1.) Τὸ ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν ἐνοδοῦται; ἐνδύνησαν πάντες οἱ ἀφεισθέντες ἀφειρήματα. Τὰ δὲ τῶν Παροιμιῶν ταῦτα Ἰωβ. (28. 15.) Οὐ δώσει συγκλεισμὸν ἀντ' αὐτῆς, ἢ ἢ σαθρήσεται ἀργύριον ἀντάλλαγμα αὐτῆς. Παροιμ. (8. 11.) Κρεῖσσον γὰρ σοφία λίθων πολυτελεῶν, πᾶν δὲ τίμιον ἐκ ἀξίον αὐτῆς ἐστίν. Καὶ ὅλον δὲ μικρὸν δὲ τὸ 28. κεφ. τῷ Ἰωβ πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα τῷ 8. τῶν Παροιμιῶν. Τὰ δὲ τῶν Ψαλμῶν τάδε Ἰωβ. (15. 27.) „Ὅτι ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν σέατι αὐτοῦ. Ψαλ. 17. 10.) Τὸ σέας αὐτῶν συνέκλεισαν, τὸ σῶμα αὐτῶν ἐλάλησεν ὑπερηφανίαν ἢ Ψαλ. (73. 7.) Ἐξελεύσεται ὡς ἐκ σέατος ἢ ἀδικία αὐτῶν. Ἰωβ. (34. 14.) Εἰ γὰρ βέλοιο συνέχεν, ἢ τὸ πνεῦμα παρ' αὐτῷ κατὰσχεν. Ψαλ. (103. 29.) Ἀποσρέψαντ' δὲ σε τὸ πρόσωπον ταραχθήσονται ἀντανελῆς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ἢ ἐκλέψουσιν. Ἰωβ. (21. 9.) Οἱ οἶκοι αὐτῶν ἐνδυνῶσι, φόβ' δὲ βδομῶς, μάστιξ.

ἡ μάστιξ δὲ παρὰ Κυρίου ἐκ ἔσιν ἐπ' αὐτοῖς. Ψαλ. (72. 5.) Ἐν κόποις ἀνθρώπων ἐκ ἔσι, καὶ μετὰ ἀνθρώπων ἐμαστιγώθησονται. Ἰωβ. (21. 10.) Ἡ βῆς αὐτῶν ἐκ ὠμοτόκῃσε, διεσώθη δὲ αὐτῶν ἐν γαστρὶ ἔχυστα, καὶ ἐκ ἔσφαλλε. Ψαλ. (142. 14.) Τὰ πρόβατα αὐτῶν πολύτοκα, πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν. οἱ βόες αὐτῶν παχεῖς. Ἰωβ. (21. 18.) Ἔσονται δὲ ὡσπερ ἄχρηρα ὑπ' ἀνέμου, ἢ ὡσπερ κονιορκτὸς, ὃν ὑφέλετο λαίλαψ. Ψαλ. (1. 4.) Οὐχ ἔτι οἱ ἀσβεστές, ἔχ' ἔτι οἱ ὡσπερ χνῆς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἀνεμῶς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ἰωβ. (22. 19.) Ἰδόντες δίκαιοι ἐγέλασαν, ἀμεμπτῶς δὲ ἐμυκτήρισε. Ψαλ. (57. 10.) Εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴῃ ἐκδίκησιν, τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τῶ ἀμαρτωλοῦ. Ἰωβ. (38. 41.) Τίς δὲ ἡτοίμασε κόρακι βοράν; νεοσσοὶ γὰρ αὐτοῦ πρὸ Κυρίου κεκράγασι πλανώμενοι, τὰ σῖτα ζητῶντες. Ψαλ. (146. 9.) Διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφήν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλυμένοις αὐτῶν. Ἰωβ. (12. 21.) Ἐκχέων ἀτιμίαν ἐπ' ἀρχοντας, ταπεινὸς δὲ ἰάσατο. Ψαλ. (106. 40.) Ἐξεχύθη ἐξιδένωσις ἐπ' ἀρχοντας αὐτῶν... Καὶ ἐβόηθησε πένητι ἐκ πτωχείας.

Σημ. 214. Ταῦτα ἐπισημίζει ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Πωβίτ. κατὰ τὴν τῷ Ἱερωνύμῳ μετάφρασιν, ἀνωτέρω (Ἀ' ρβ. 1. Ἀ' ριθ. 1.) ἐκτεθέντων ῥημάτων, ἐν οἷς τὸ τῷ Ἰωβ ὄνομα περιέχεται. Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ὑδερμία τῷ ὀνόματι τῷ Ἰωβ ἀνάμνησις (ὄρα τὴν ἀνωτέρω 212. σημ.) ἐν τῇ ἐλληνικῇ μετάφρασει, τῇ ἀρχαιοτέρᾳ, καὶ πολλῶν ἕνεκα πολλῶ τιμιωτέρᾳ τῆς τῷ Ἱερωνύμῳ, τῆς ἐκ ἀπὸ τῆς βεραϊκῆς ὕφης, ἀλλ' ἀπὸ Χαλδαϊκῆς τινὸς τεύχους γενομένης, (ὄρα κεφ. 2. Ἀ' ριθ. 1. τῷ 3. βιβλ. τῆς δε τῆς βιβλ.) δηλόν, ὅτι πάνυ ἀδυνάτους ἐσὶ τὰ τοῖον δε σήμαγμα.

Σημ. 215. Οὐκ ἀσμένως τὰς τοιαύτας τῶν νεωτέρων δεχόμεθα μεταφράσεις, δι' ὅς ἐν τῇ 111 καὶ 112 τῶν ἡμετέρων σημειώσεων ἐρήκαμεν λόγους. μηδὲν δὲ τῇ περὶ τῆς χρονολογίας τῆς βιβλίας τῷ Ἰωβ ἰδέα προκαταληψόμενοι, προτιμῶμεν τὴν προτιμητέαν πάντως ἐλληνικὴν μετάφρασιν, ἐν ἣ ἀντὶ τῶν ὑπὸ τῷ συγγραφῆως μεταφραζόντων τὰ ἐξῆς κείμενα. Ἰχθυὲς κατέπαυσε τὴν θάλασσαν, Ἰωβ. 26. 13. ἐπισήμη δὲ ἐρωταὶ τὸ κῆτος (ὁ Σύμμαχος, συγκλῶ ἀλάζονεαν) Κλέθρα δὲ ἔβρανθ' δεδοίκασιν αὐτόν. προσάγματι δὲ ἔβρανάτωσε δράκοντα ἀποσάτην. Ὁ δὲ Σύμμαχος, τὸν ὄφιν τὸν συγκλῶν-

Εν τῇ εἰς τὸν
ἰωβ Σειρ.

κλέοντα. Ἀρρεσκόμεθα δὲ τοῖς ἐξῆς τῷ Ὀλυμπιόδωρῳ ὑπαμνήμα-
σιν, ὡς καταλληλοτέροις.

Εἰς τὸν περὶ τῆς θαλάσσης, φησὶν, ἐκβεβηκώς λόγον, ἐναρ-
γέσατον γνώρισμα τῆς τῷ Θεῷ ποιᾶται δυνάμεως, τὸ ἰτὴν ὑγ-
ρὰν φύσιν οἶον μαινομένην, καὶ ἴσα ὅρεσιν ἐγέρσταν κύματα, καὶ
ὠρυομένην, συσέλλεσθαι αὐτῇ καὶ καταπάυεσθαι. τῷ αὐτῷ δὲ θαύ-
ματι τίθεται καὶ τὸ τὰ μέγιστα κήτη ὑποσφρέσθαι καὶ ὑποτετάχ-
θαι αὐτῷ τῷ προσάγματι.

Εἰς δὲ τὸ, κλέθρα κρανὲς δεδόικασιν αὐτὸν, φησί. "Τροπι-
κώτερον καὶ μεταφορικότερον τὸν ἄερα ἔτως ὠνόμασε· συνάγει γὰρ
τῷτον, καὶ πάλιν διαλύει, καὶ κλέει, καὶ ἀνοίγει, καὶ ὡς ἂν ἐδέλῃ
Θεός.

2. Θεσσ. 2. 8.

Περὶ δὲ τῷ δράκοντι τῷ ἀποσάτι, ἢ τῷ ὄφει τῷ συγ-
κλέοντος ταῦτα. Καὶ τὸν Ἀντίχειρον ὁ Κύριος ἀνελεῖ τῷ ῥήμα-
τι τῷ σῶματι αὐτῷ κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ τὸν ἀρχέκακον ὄ-
φιν, τὸ Θεομάχον θηρίον, ὃς αὐτὸς τε ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ, καὶ τὸς
παθόμενος αὐτῷ εἰς ἀπώλειαν συγκλέει.

Ἡσ. 51. 10,
11.

Σημ. 216. Καὶ τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει ἄλλως πως ἔχουσιν,
ὑπαινίττεσθαι ὅμως δοκῶσι τὴν διὰ τῆς ἐρυθρεᾶς θαλάσσης τῷ Ἰσρα-
ὴλ διάβασιν. "Οὐ σὺ εἶ, φησὶν, ἡ ἐρημὸς θαλάσσαν, ὑδωρ ἀβύσ-
σον πληθύνει; ἢ θάσσα τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ὁδὸν διαβάσεως
ῥυομένοις καὶ λελυτρωμένοις,"

Εἰς τὴν Πεντάτευχον.

Σημ. 217. Πτωλεμαῖς Μενδησίς παρὰ Ἰωσήφῳ μνήμη ἑδεμῖα, μνη-
μονεύει δὲ τότε ὁ Εὐσέβιος. (ἐν β. 10. κ. 12. τῆς εὐαγγελ. προ-
παρασκ.) Ἀπίωνα δὲ ἀνασκιάζει ὁ Ἰωσήφ, (ἐν β. 1. κατὰ
Ἀπίων. σελ. 1061.) καὶ Λυσίμαχον (αὐτ. σελ. 1058.) καὶ Μόλωνα
δὲ (ἐν β. 2. κατὰ Ἀπίων. σελ. 1079.) ὡσαύτως.

Σημ. 218. Παρ' Εὐσεβίῳ ἐν βιβ. 9. κεφ. 17, καὶ 18. τῆς Εὐαγ-
γελ. προπαρασκ. Παρὰ δὲ Ἰωσήφῳ ἑδὲν εὐρηγ. εἰ μὴ ἀνάμνησις
Εὐπολέμου. ἐν βιβ. 1. κατὰ Ἀπίων. σελ. 1051.

Σημ. 219. Τότε, ὅτε δηλαδὴ ἀπήντησε κατὰ τῆς περὶ τὴν ἰσορί-
αν φιλοσοφίας τῷ Βολτέρρῳ, ἀπήντησε δὲ ἔτι "Εὰν ὁ Ἐσθρας κα-
τεσκέ-

ἡ τεσκέυασε τὴν βίβλον, τὴν ἐπὶ ὀνόματι τῷ Ἰσδαΐκῳ νόμῳ γνωριζο-
μένην, ἀναγκαίως λογίζεσθαι δὲ αὐτὸν συγγραφέα ἢ μόνον τῆς
Πεντατεύχου, τῆς συμφώνως ὑπὸ τοῦ Ἰσδαίου καὶ Χριστιανῶν τῷ
Μωϋσῇ ἀπονεμομένης, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων,
ἱστορικῶν, προφητικῶν, ἡθικῶν, τῶν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκδο-
θέντων. πάντων γὰρ τῶν βιβλίων τούτων, ἐκτὸς τυχὸν τῶν Ἐκκλη-
σιαστικῶν καὶ τῶν Ἀσματικῶν, ἃ δὲν ἐστὶ τὸ μὴ περιεχοῦν τὸν τῷ Μωϋσε-
ως νόμον, ὀνομασί μνημονόδομον, ἢ ῥήσας ἐκ τῆς Πεντατεύχου
μεταγεγραμμένας, ἢ τελοῦσθαι συμβάντα. ἐξόχως θαύματα,
ἀναγνωσκόμιστα μὲν ἐν τῇ Πεντατεύχῳ, ἔτι καὶ κεχαρητερισ-
μένα, καὶ ἀνακεκλημένα, ὥστε καὶ αὕτη ἐκλέψῃ εὐρεῖν ἔνεστι τὸ
ταύτης ἑσώδες ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ Ἰησοῦ, τῶν Κριτικῶν, τῆς Ρβθ.
τῶν Βασιλειῶν, τῶν Παραλειπομένων, τῶν Ψαλμῶν τῷ Δαβίδ,
τῶν Παροιμιῶν τῷ Σολομῶντι, τῷ Ἡσαΐῳ, τῷ Ἰερემίῳ, καὶ τῶν
ἄλλων Προφητῶν.

Παράδοξόν τι ἦν ὁ Ἑσδρας, εἰς ταπεινοφρονῶν, καὶ ἐπέθηκε
μὲν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπὶ μικροτάτῃ βιβλίῳ, φράσαι ἀπλή,
τῇ μὲν Ἑβραϊκῇ, τῇ δὲ χαλδαϊκῇ συγγεγραμμένη, συνέθετο δὲ
πλάστοις ὀνόμασι πάντα τὰ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία· εἰς
ἡπίστατο ἐμφανίζων ἑαυτὸν τοσούτον ἀνόμοιον ἑαυτῷ, ὅτε μὲν
τὸν τῷ Ἑβραίων νομοθέτῃ τόνον, ὅτε δὲ τὸν τῷ Βασιλεῶς Δαβίδ
ἀναλυόμενον· εἰς μετὰ τὸ ἀναλαβεῖν χαρακτῆρα καθαρὸν καὶ
δαφνίαν, τὸν Ἡσαΐαν κατασκοπεύων, ἐγένετο σύντομος μὲν καὶ
περιεσπασμένος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ Ὄση, ἀμαθὴς δὲ καὶ ἄγροικος
ἐπὶ τῷ τῷ Ἀμώς· εἰς κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ ὅν ἐσπύδα-
σεν ἀναφανῆναι τραχὺς καὶ ἀσαφὴς ἀπονέμων τὰς προφητείας τῷ
Μιχαΐᾳ, ἐγνω γενέσθαι σαφὴς καὶ πληκτικῶς ἐσάγων τὸν Ἰερε-
μίαν σένοντα, ὅς τὸν Ναὺμ καὶ Σοφονίαν ὑψηλὰ λαλῶντας καὶ με-
γαλοπρεπῆ. ὁποῖον τούτο τὸ τέρας; ἀνδρωπῶς ἐδῶς ἔτι ποι-
κίλλαν τὴν φράσιν, καὶ τὰ θεμελιῶν τοσούτων συγγραμμάτων,
ὥστε πέσαι τὸ γένος αὐτῶν, εἴτε καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμενὴν, ὅτι
πλέον ἢ ἑκοσι τεύχη, ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξελετόντα καλάριον, πονήματα
ἦσαν ἑκοσι διαφόρων συγγραφέων, καὶ πεντεκαίδεκα αἰώνων. πῶς
δὲ ὁ ψάλλοπλάτης ἔτι προθέμενος δεκτὰ ποιῆσαι τὰ ἑαυτοῦ
πλάσματα ὡς θεῶς χρηστικῶς, ἢ προσέχετο πρὸς τὸ ποιῆσαι ὁμοει-
δῆ καταγραφὴν Γεωγραφίας τε καὶ Χρονολογίας, ἀλλὰ ἡ βιβλίῳ
ἐξαγαγέν ἐν τοῖς ὑπὸ αὐτῷ κατασκοπεύεσθαι βιβλίαις διαφορὰς
ἐκδόσεων, γενεαλογικῶν, τοπικῶν ὀνομάτων, ἐμπλεκόντων μὲν
τὸς

„τὰς ὑπομνηματισὰς, χορηγούντων δέτινας τοῖς ἀπίστοις ἐνθάδε;

„Τὸ μέγα κατόρθωμα ἴσατο ἢ ἐν τῷ πλάσαι τοῖς τοῦ ψευ-
 „δοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ ποιῆσαι αὐτὸ δεκτὸν παντὶ τῷ λαῷ, ὅσις πρὸ
 „πεντήκοντα ἐτῶν ἦν μάρτυς τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ναῷ τελετῶν. δε-
 „διδάγμεν τε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ Ἰερέων, ἔχων ἀκμὴν μετ' ἐαυ-
 „τῶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἱερέων καὶ Προφῆταις, οἵτινες ἀποθῆκαι ὄντες τῶν
 „παλαιῶν συγγραμμάτων, γεγυμνασμένοι ὑπῆρχον ἐν ταῖς ὑπ' αὐ-
 „τῶν διατεταγμέναις τελεταῖς.

„Οὐκ ἦν ἱκανὸν τῷ Ἐσδρα ἀπατῆσαι τὰς Ἰσδαίους, τὰς
 „μετ' αὐτὰ ἐξελθόντας ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, καὶ πάντας οὓς εὗρε
 „ξένοντας ἐπὶ τῇ πτώσει τῆς ἰδίας πατρίδος. ἔδει δὲ αὐτῷ προσέ-
 „τι δεκτὰ ποιῆσαι τοσαῦτα πλάσα τέυχη, ἔτι πληρὴ ἔργων, ἀκμὴν
 „τότε ἀγνοομένων, τοῖς Ἰσδαίοις τοῖς ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Μηδίᾳ, τοῖς
 „πρὸ δύο αἰώνων μετεκομίσασιν σὺν αὐτοῖς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἐν
 „ταῖς χώραις, ὅπως ἐμνημόνεον καὶ ἐνήργουν αὐτὸν, ὡς σαφῶς δεκ-
 „νύοσι πολλὰ τῇ Τωβίτ ῥήσεις, ἐτι δὲ καὶ τοῖς καταφυγῶσιν ἐν
 „Αἰγύπτῳ, ὅπως καὶ τὸν Ἰερεμίαν μετέφερον. ὁ δὲ Ἰερεμίας χωρὶς
 „πάσης ἀμφιβολίας ἢ ἦν ἐξεξημένον τῶν τῶ νόμου βιβλίων, ἀ-
 „περ' ἔχ' ἀπαξ αὐτοῖς προέτεινε πρὸ τε καὶ μετὰ τὴν τῆ ναὶ κατα-
 „σκευὴν. πολλῶν δὲ παραδοξότερόν ἐστι τὸ τὸν Ἐσδραν δυνηθῆναι
 „πᾶσαι αὐτὰς, ὅτι ὁ Προφήτης ἔτι ἔγραψε πρὸ τῶν ὀφθαλ-
 „μῶν αὐτῶν Προφητείας, ἃς ὁποτε αὐτοὶ ἐδέξαντο.

„Τελουταῖον ἔδει αὐτῷ κερδῆσαι τὰς Σαμαρείτας, οἵτινες
 „πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Ἰσδα δεδιδάγμενοι ὄντες ὑπὸ Ἰερέων
 „τῶν δέκα φυλῶν, διεφύλαττον ἐτι τὴν Πεντάτευχον σεχολοίς γε-
 „γραμμένην διεννηχοσί τῶν ἀπὸ τῆς Βαβυλῶν ὑπὸ τῷ Ἐσδρα
 „μετακομιδέντων, σύμφωνον δὲ κατὰ πάντα τῇ τῶν Ἑβραίων.
 „ἐκτὸν δὲ τινῶν ἀλλοιώσεων, τὸ χρισματικὸν πνεῦμα ἐμφανι-
 „σῶν ἐκείνων, ἐξ ὧν οἱ Σαμαρεῖται αὐτὴν παρέλαβον. ὁ Σαμαρέ-
 „της λαὸς, ἐχθρὸς διηνεκῆς τῶν Ἰσδαίων γενόμενος, ἐξόχῃ
 „Ἐσδρας (ἔχ' ὁ Ἐσδρας, ἀλλ' ὁ Ζοροβάβελ) ἢ ἐσεργε τὴν τέ-
 „των κοινωνίαν, ὑπεδέχθη εὐχαρίστως τὰς τῷ Ἐσδρα πονηρίας;
 „ἐὰν δὲ τῷτο πεποίηκε, διατὶ δεξάμενος τὴν τέτη Πεντάτευχον,
 „ἀπέβαλε πάντα τὰ ἴδια αὐτῷ βιβλία σὺν τοῖς Χαλδαίοις αὐτῷ
 „σοιχείοις;

„Χιλιάσις εὐκολώτερόν ἐστι πιστεῦσαι πᾶσι τοῖς ἐν τοῖς βί-
 „βλοις τῆς Μωϋσέως γεγραμμένοις, ἢ φαντασθῆναι, ὅτι ἄνθρωπος
 „ἐνφρων

3. Ἐσδρ. 4.
1, 2, κτ.

„εὐφρων σκοπὸν ἔδετο, οἷον ἦτοι οἱ ἄπιστοι τῷ Ἐσδρά προσάπτει-
σι, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς ἔστος ἐκβασιν εἶχε.

Σημ. 220. Τῷ δεδαγμένῳ κατὰ τὸν Βολτέρρον, ἀμέλειται τῷ περὶ
τῆς ὅτι οἱ Ἰσδαῖοι ἐδέποτε ἐκάλεισαν τὸν Ἰακώβ, Ἰσραὴλ, ἐμὴ
ὅτε ἦσαν αἰχμάλωτοι ἐν τῇ Χαλδαίᾳ, ἐκόντως ἐκ ἀπαντῶν ὁ συγ-
γραφεύς. μετὰ τοῦ δαῖξαι ψεύδῃ τὴν ὑπόθεσιν, περιττὴ γέ-
γονεν ἡ κατὰ τῆς ἀπάντησις. περὶ δὲ τῆς ὅτι τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ
ἐβραϊκὸν ἐσιν, ὅρα τὰ ἐν τῷ 3. Α' ρθρ. τῆς 9. κεφ. τῆς 6. Βιβλ.
ὑπὸ τῆς συγγραφῆς προβαλλόμενα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς σημείωσιν.

Σημ. 221. Ὅτι μὲν ὁ Σαλμανασάρ τὴν Σαμάρειαν ἐξηφάνισε, δη-
λον. ὁ δὲ τὴν Σαμάρειαν οἰκίσας ἔχ' ὁ Ἀσαράδων, ἀλλ' ὁ Ἀσ-
σεναφάρ, καὶ ταῦτα ἐ μόνον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὴν Βυλγάταν. „Καὶ οἱ κατάλοιποι, φησὶν, ἑβραίων, ὧν
ἀπώκισεν Ἀσεναφάρ (Ναφάρ ὁ Ἀλεξάνδρ. κώδ.) ὁ μέγας καὶ
ὁ τίμιος, καὶ κατώκισεν αὐτοὺς ἐν πόλεσι τῆς Σομώρων, (τῆς Σα-
μαρείας ἢ ἐν Κομπλκτ. ἐκδ.) καὶ τὸ κατάλοιπον πέραν τῆς ποτα-
μῆς. Εἰς δὲ τῶν Σαλμανασάρ διαδόχων ἐστὶν ὁ Ἀσράδων, ὁ τῆς
Σενναχηρείμ ἡ, ὡς δῆλον ἔκτε τῆς δ' τῶν Βασιλ. καὶ τῆς Ἡ-
σαῖς. τῆτον δὲ τὸν Ἀσράδων ἢ Βυλγάτα ἔντε τῇ δ' τῶν Βασιλ.
καὶ τῷ Ησ. καλεῖται Ἀσαράδων. ἑδαμόθεν δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ἀσρά-
δων, ἢ Ἀσαράδων ὥκισε τὴν Σαμάρειαν.

4. Βασ. 17. 6.
1. Ἐσδρ. 4. 10.

4. Βασ. 19. 37.
Ησ. 37. 38.

Σημ. 222. Ἰδὲ τὰ ὑπὸ τῆς συγγραφῆς ἐν τῇ ὑπερασίσσει τῶν τῆς
παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων εἰρημένα. „Τὸ βιβλίον τῆς νόμου ασα-
νισεν ἢν παρὰ τοῖς Ἰσδαίοις ἐν τοῖς τῶν Βασιλέων αὐτῶν χρόνοις;
„Τὸ βιβλίον, ὅπερ ἦν ὁ κώδιξ τῆς γένεως, ὁ διαβύλων τὴν πολι-
τείαν αὐτῶν ἔχ' ἦττον ἢ τὴν Ἰερουσαλὴν; Βλέπω τὸν Δαβὶδ, τὸν
„Σολομῶντα, τὸν Ἀσά, τὸν Ἰωσαφάτ, τὸν Ἰωάν, τὸν Ἀμα-
σίαν, τὸν τῷ Ἰωάν προπάππον Ἐζεκίαν, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωάν
„ἐν τοῖς πρώτοις τῆς Βασιλείας αὐτῶν ἔτεσι τιθέντας τὸ βιβλίον
„τῆτο βάσιν τῆς αὐτῶν διοικήσεως· ἐπὶ δὲ Ἰωσαφάτ τῆς ἱερῆς καὶ
„μεγιστάνας τῆς Βασιλείας τὴν τῆς νόμου βίβλον ἐν ταῖς χερσὶ κα-
„τέχοντας, καὶ διερχομένους τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἵνα πείσωσι τὸν
„λαὸν διαφυλάττειν τὸν νόμον· καὶ τὰς κερτάς δὲ τὰς ἐν τῇ βασι-
„λευσίᾳ πόλεις, καὶ ἐν ταῖς διαφοραῖς νομοῖς τῆς Βασιλείας τὸ αὐτὸ
„σεβάσμιον βιβλίον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν φέροντας, ὅπως ἂν εἴη

Ἐν κεφ. 1.
Ἀρθρ. 3.

2. Παρμ. 17.
7-9.

2. Παρμ. 19.
5. κτ.

222

κτ.

4. Βασ. 14. 6.

3. Ησ. 21.

3. 9.

4. Βασ. 17. 13.

4. Βασ. 21. 16.

Λότ. 10.

2. Ησ. 34.
10, 14.

αὐτοῖς κινῶν τὰ κρίνειν· Ἐπὶ τὰς ἐπὶ Ἀμασίς κατὰ τῶν ἀμαρ-
 τημάτων ἀποφάσεις, ὁρίζομενας κατὰ τὰς ἐν τῷ βιβλίῳ τέττα-
 νόμους· καὶ τὰς αὐτὰς δὲ νόμους τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες καὶ ἐπὶ αὐ-
 τῶν τῶν ἀσεβῶν καὶ πονηρῶν Βασιλέως Ἀχαάβ, ὥστε μὴδὲ αὐτὸν
 τολμῆσαι παραβῆναι ἀναφανδὸν τὸν νόμον, τὸν ἀναφαιρέτως κα-
 τὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν κληρονομίας· τὴν δὲ Ἰεζάβελ, τὴν ἄξιαν τῶν τοιού-
 τος Βασιλέως σύζυγον, ἀναγκαζομένην καταφεύγειν ἐπὶ τὴν συ-
 κοφαντίαν, ἵνα τὸν Ναβουζαδὰ κατὰ τὰς τῶν Μωσαϊκῶν νόμους ὁρ-
 κατακρίνη, καὶ ἐπομένως τὴν ἄμπελον αὐτῆς ἀφαιρήσῃ. Βλέπω
 ἄχρι τῶν ἐσχάτων τέττα τῶν κράτους ἡμερῶν, ἐπὶ Ἰσραὴλ, τὰς Προ-
 φητὰς ἀνακαλῶντας τὰς δέκα φυλάς εἰς τὴν τῶν Μωσαϊκῶν νόμους
 διατήρησιν· μετὰ δὲ τὴν τῶν δέκα φυλῶν μετοικεσίαν, ἐπὶ τῆς
 Βασιλείας τῆς ἁγίας Βασιλείας Ἐξουσίας, τὰ πάντα εὐδυνόμενα ἐν
 τῇ τῆς Ἰσραὴλ φυλῇ κατὰ τὰς τῶν νόμους τέττα διαταγὰς. καὶν δὲ ὁ
 ἄθλιος καὶ αὐτὸς, ὁ Μανασσῆς, ἀμνημονήσας τοιούτων παρα-
 δεγμάτων, ὑπερέβη κατὰ τὴν ἀσέβειαν πάντας τὰς πονηρὰς
 Βασιλεῖς τῆς Ἰσραὴλ καὶ τῆς Ἰσραὴλ, ἦσαν ὅμως πολλοὶ Ἰσραηλιταὶ
 πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως τοσούτον πιστοὶ τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὥστε τὸ
 ἴδιον αἷμα ἐξέχεον, δι' ἃ πεπλήρωθη ἡ Ἱερουσαλήμ. Πολλοὶ δὲ
 Προφῆται ἐδάρτησαν ἐξελεγχέειν κατὰ πρόσωπον τὰς ἀμαρτίας
 αὐτῶν καὶ ἀναγγέλλαι αὐτῷ τὴν ἐκδικητικὴν τῆς Θεοῦ ἀπόφασιν.
 ἔστιν ἔνθα ἀραγε πισυτοῦν τὸ, ὅτι τοιοῦτοι ἄνδρες ἄποροι ἦσαν ζήλων
 φυλακῆν τῶν ἱερῶν αὐτῶν βιβλίων, καὶ τρόπον τῶν ἀφελῶν
 αὐτὰ ἀπὸ τῆς τῶν ἀποστατῶν ἐπιηρέας; Ἡ τῆς Μανασσῆ αἰχμα-
 λωσία, καὶ ἡ μετάνοια, ἡ διαρκέσασα πλέον τῆς ἀποστασίας αὐ-
 τῆς, τρόπον παρέσχε τοῖς πιστοῖς Ἰσραηλῶσι ἐπαναγαγεῖν κατ' ὅλην
 τὴν τὴν πράγματι ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν. Ἡ διαιτή-
 ς τῆς Ἀμὸς Βασιλείας ἐκ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ποιῆσαι πάντα τὰ κακὰ,
 ὅσα φόβος ἦν γενέσθαι ὑπὸ Βασιλείας τοσούτου πονηρῶν. ὁ δὲ καὶ
 αὐτὸς ὁ Ἰωσίας ἐκκαδεκάετης γενόμενος πολὺν ἔσθλα ζῆλον ἔ-
 περ τῆς τῆς Θεοῦ θρησκείας, καὶ τῆς τῶν νόμους διατηρήσεως. Πῶς
 ἐν δυναταί τις νοῆσαι, ὅτι ἐν τῷ δεκάτῳ ὀγδῶν ἔτει τῆς Βασι-
 λεύας αὐτῆς, ἐκ εἶχον οἱ Ἰσραῆτι, ἀμὴ ἐν μόνον τευχῶ τῶν Μω-
 σαικῶν νόμους;

Σκεπτέον δὲ ἐπὶ τίνι τεθεμελιώθη ἡ γνώμη αὕτη, ἥν τι-
 νες μὲν τῶν συγγραφέων πάντῃ ἀπερισκέπτως, ἔξελκον τῷτο ἔ-
 περ, ἀκύρωσαν· οἱ δὲ ἄλλοι προθύμως ἐσφειτέρησαντο. Ἀνα-
 γινώσκοντες ἐν τῷ β'. βιβλίῳ τῶν Παραλαπομένων τὸ, ὅτι ἐν

τῷ

* τῷ ἐκφέρειν ἐκ τῶν θησαυρῶν τῆ ναῦ τὸ ἀργύριον, τὸ εἰς ἐπι-
 „σκόλην τῆ ναῦ ὀρίσθαι, ὃ Ἰερεὺς ὁ Χελκίας εὗρε βιβλίον νόμου
 „Κυρίου διὰ χειρὸς Μωϋσῆ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ Σαπαφᾶν τῷ γραμμα-
 „τεῖ, ἵνα παραστήσῃ αὐτὸ τῷ Βασιλεῖ. ὁ δὲ Βασιλεὺς Φρίκη συχε-
 „θεὺς ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶ περιεχομένων ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς αὐ-
 „τῶν κατὰ τῶν παραβατῶν τῆς νόμου, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐ-
 „τῆς. Ὁ Ἰωσίας, λέγουσι, κατεπλάγη ἀκύναις τὰ ἐν τῷ δε τῷ
 „βιβλίῳ περιεχόμενα, ἀρα ἔκ ἐγίνωσκεν αὐτό. Ὁ Χελκίας ἀπέ-
 „σταλε πρὸς αὐτὸν τὸ βιβλίον ὡς εὔρημα ἀναγκαῖον. τῆτο ἀρα ἦν
 „τευχ^Θ σῶνιον, βιβλίον μοναδικόν.

„Αἰχ^α ἵνα τὸ ἀληθές κατανοήσωμεν αἴτιον τῆς τῆ Χελκίας
 „προθύμης ἐπιμελείας, ἀρκεῖ παραβαλεῖν τὴν ἐν τοῖς Παραλει-
 „πομένοις διήγησιν τῶ ἐν τῷ Δουτερονόμιῳ περιεχομένῳ νόμῳ. αὐ-
 „τῇ ἐν ἡ πρόθυμ^Θ ἐπιμέλεια ἔδεν ἕτερον ἐσκόπει, εἰμὴ τὴν ἐκ-
 „πλήρωσιν τῆς πρὸς τὸν Ἰωσίαν, ἀγοντὰ τότε τὸ ἄκοσόν τρίτον, ἢ
 „ἄκοσόν τέταρτον ἐτ^Θ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, χρέως τῆς ὑπὸ τῆς νό-
 „μου ἐπιτιθεμένης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπίσης καὶ τῷ Βασιλεῖ. ἔτ^Θ δὲ ὁ
 „νόμ^Θ φησί. Καὶ ὅταν καθήσῃ (ὁ Βασιλεὺς) ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐ-
 „τῆς, μεταγράψαι εἰς βιβλίον τὸ Δουτερονόμιον τῆτο ἀπὸ τῆς βι-
 „βλίου, ὅπερ παραστήσῃ αὐτῷ οἱ ἱερεῖς, οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Λε-
 „υῖ, καὶ διαφυλάξῃ τὸ ἀντίγραφον εἰς τὸ μελετᾶν αὐτὸ διαπαν-
 „τός. Εἰς τῆτο ἡ ἀφορῶν ὁ Μωϋσῆς, ἔθηκεν ἐκ πλαγίων τῆς
 „Κιβωτῆς τὸ τῆς νόμου τευχ^Θ, τὸ ἐκ χειρὸς αὐτῆς γεγραμμένον.
 „Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὰ πολύτιμον τῆτο τευχ^Θ εὗρεν ὁ χελκίας ἐν
 „ἐνὶ τῶν οἰκῶν τῆ ἐν τῷ ἱερῷ θησαυροφυλακίᾳ, ὅπως ἐνδεχομένως
 „σὺν τῇ Κιβωτῇ ἐνεκέκληστο. ἑσώσεν ἔν μεταδῶναι τῆτο τῷ Βα-
 „σιλεῖ, ἵνα τὸν τῆ Δουτερονόμις νόμον ἐκπληρώσῃ. ἡ δὲ θεωρία
 „τῆς τασῆτος σεβασμὸς ὑπομνήματ^Θ ἐξ ἀνάγκης κατέπληξε τὸν
 „νέον Βασιλέα, καὶ προσεκτικώτατον πεποίηκεν ἐπὶ τῇ τῆς αὐ-
 „τοῦ ἀναγνώσει. Καὶ ὧν δὲ πάντα νέον αὐτῷ φανῆναι τὸ ἐκ τῆ Δουτε-
 „ρονόμις ἀναγνωθῆναι ἐνώπιον αὐτῆς. συμπεραίνειν ἔν ἀράγε ἐκ τῆς
 „τῆς εὐλόγως, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ Βασιλείᾳ ἔδεν ὑπῆρχε τῆς τεύ-
 „χος τῆς ἀντίγραφου; τῆτο ταυτὸν ἐστὶ τῷ διχυρίζεσθαι, ὅτι
 „ἐν χριστιανικῇ Βασιλείᾳ ἔχ ὑπάρχει εἰμὴ ἐν τευχ^Θ τῆς νέας
 „Διαθήκης διὰ τὸ τὸν ἐκκοσιδιότη, ἢ ἐκκοσιτετραετῇ Βασιλείᾳ αὐ-
 „τῆς καταπλαγῆναι, τὴν ἀνάγνωσιν ἀκύναις τῆς καὶ
 „τῆς Ματθαίου Εὐαγγελίου.

Δουτ. 17. 18.
 19.

Δουτ. 31. 26.

„Αλλὰ τί ἄρα βλέπῃ ὅτος, παρατηρῶν, ὅτι ἐπὶ Ἰωσὴβ ἐχ-
 „ὑπῆρχε τοῖς Ἰσδαίοις εἰμὴ ἐν μόνον τῇ νόμῳ τεύχος; Βλέπῃ ἄ-
 „ρα διδάξαι τὸ, ὅτι τὸ τεύχος τὸ παρασθέν τῷ Βασιλεῖ κατε-
 „σκοιάσθη ὑπὸ τῶν τῆς ναὸς ὑπεργῶν; ἀλλ' ἄραγε ὁμολογεῖ, ὅτι
 „οἱ ψευδοπλάσαι εἰσὶν ἀληθεῖς Προφῆ; Τὸ κζ', κή, κη, κδ'.
 „κεφ. τῆ Δευτερονομίας, τῆ τῷ Ἰωσὴβ ἀναγνωσθέντος, περιέχουσι
 „περιεσατωμένως κ' ἐκπεφασμένως τὰς τῆ Ναβαχοδονόσορ πολέ-
 „μους, τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ πολυορκίαν, τὴν τῆς Ἰσδαίας καταστρο-
 „φὴν, κ' τὴν τῶν Ἰσδαίων μετοικεσίαν. ταῦτα δὲ πάντα μεταγε-
 „νέσεσθαι εἰς τῆς τῆς Ἰωσὴβ Βασιλείας. Ἐ. πῶς οἱ ἱερεῖς ἠδύναντο
 „κατασκοιάσαι ἐπὶ τῆς Βασιλείας τότε τῆ Βασιλέως βιβλίον δια-
 „παντὸς ἀναγινωσκόμενον ἀπὸ τῶν Μωυσέως ἄχρι τῶν αὐτῶν
 „χρόνων;

Σημ. 223. Ἐν τῇ 19 τῶν ἑαυτῆ σημειώσεων εἰς τὰς Κριτάς, ἦν
 παρεδέμεθα ἐν τῇ 195 τῶν ἡμετέρων σημειώσεων.

Εἰς τὸ Δευτερονόμιον.

Σημ. 224. Ἡ ἑβραϊκὴ λέξις βεχεβερ κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ
 χεβερ ἢ ἔβερ κατὰ τὸν Καλμέτον, πολλὰς ἔχει σημασίας πα-
 ρὰ τῷ αὐτῷ Καλμέτῳ. (ὄρα τὸ τότε ὑπόμν. εἰς τὸ 1. κεφ. τῆ
 Δουτ.) κ' ἡ δὲ εἰς τὸ ἐντεῦθεν, κ' τὸ, ἐκεῖθεν, κ' τὸ, ἐκ πλαγίως
 σημαίνει. ἐπεὶ δὲ τὸ βεχεβερ, ἡ χεβερ, ἡ ἔβερ οἱ Ἑβδο-
 μήκοντα μετήνεγκαν εἰς τὸ, πέραν· ἀπὸ δὲ τῆς πέραν τὸ περάω,
 (ὄρα τὸν Σκάπυλαιον εἰς τὸ, περάω) κατὰ τῆτο δύναμις τὸ ἐνταῦ-
 θα κείμενον πέραν σημαίνει τὸ, ἐν τῷ διαβαίνειν, ἢ ἐν τῇ δια-
 βάσει. πόλις ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς, πέρα, ἢ πέραν παράγει κ' τὸ, πε-
 ραίτερος, ὅπερ ταυτὸν τῷ, ἀπώτερος, εἰκότως τὸ πέραν σημαίνει
 ἢ μόνον τὸ, ἐκεῖθεν, κ' τὸ, ἐν τῷ διαβαίνειν, ἀλλὰ εἰς τὸ, μακρὰν.
 διερμηνεύσασιν ἐν αὐτῇ τὴν προκειμένην τῇ Δευτερονομίᾳ ῥῆσιν ὅ-
 πως· Ὁ Μωϋσῆς μακρὰν ἀπέχων τῇ Ἰορδάνι, κ' ἐν τῇ ἐρήμῳ
 περιπολεύσων τῇ πρὸς δυσμὰς τῇ Ἰορδάνι, πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς
 θαλάσσης, ἢ ὡς ὁ Ἀκύλας κ' ὁ Σύμμαχος φασὶν, ἐν τῇ ὁμα-
 λῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, (ὁμαλὴ καλεῖται τὰ μεταξύ πεδία
 τῶν τῆς Ἀραβίας κ' Ἰσδαίας ὁρέων. ὄρα τὰς σημ. τὰς εἰς τὴν ἐν
 Φρανκ. ἐκδ.) ἀναμέσον Φαράν, κτ. Τῆτο ἐν τὸ πέραν, μᾶλλον
 δὲ ἢ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα ἀνάγνωσις, πέρας τίθη-
 σι,

σι, ἢ προέλεμνα ἑκάστῃ πάντα τὰ ὑπὸ τῆ Βολτέρου ἐπενεχθεύ-
 τα ψεύδη. ἢ δὲ ἢ τὰ φαντάσματα αὐτῆ, τὰ περὶ τῆς χρυσοφό-
 ρου γῆς κατάργεα, λέγουσα. Ἀναμέσον Φαράν, Τοφὸλ, ἢ Λοβὸν
 ἢ Αὐλὼν, ἢ Καταχρύσεια. (τόποι ἄγνωστοι κατὰ τὸν Καλμέτον)
 ἐξ ὧν ἐήλθον, ὅτι τὸ, Καταχρύσεια, ὄνομα κύριόν ἐστι, καθάπερ ἢ
 τὸ Φαράν, ἢ τὸ Τοφὸλ, ἢ τὸ Λοβὸν, ἢ τὸ Αὐλὼν, καὶ ἢ Βελ-
 γάτα μεταφέρει αὐτὸ εἰς τὸ, ubi aurum est plurimum, ὅπως χρυσο-
 φον ἐστὶ πολὺ. Ἡ δὲ τῆ συγγραφέως τῆς δε τῆς βίβλου ἐρμηνεία ση-
 ρίζεται ἐπὶ τῇ κατωτέρῳ προτανομένη μεταφράσει τῶν κριτικῶν
 τῶν ἐκ τῶν δύο πατριῶν, ἀμέλειται τῆς τῆς Ἀνθήρας ἢ Καλβίνου.
 ἡ τις ἀληθῶς πᾶσαν αἶρε ἐνέσται. ἀλλὰ τῶν τοιούτων νεωτέρων με-
 ταφράσεων τὸ κύριον ἴδιον ἀδενές, δι' ὧς ἀλλαχῇ ἐρήκαμεν λόγους.
 ἰδὲ δὲ δύο ἐβραϊζόντες, ὅτε Καλμέτῳ ἢ ὁ τῆς δε τῆς βίβλου
 συγγραφεὺς, καὶ αὐτῇ τῇ τῆς λέξεως ἀναγνώσει μὴ συμφωνήντες.
 ὁ μὲν γὰρ χ ε β ε ρ, ἢ ἐ β ε ρ, ὁ δὲ β ε χ ε β ε ρ ἀναγινώσκει.

Σημ. 225. Ἰδὲ τῆ Εὐσεβίου τὰ ῥήματα. „Φαράν πόλις ἐστὶν ὑπὲρ
 „Ἀραβίαν, παρακειμένη τοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου Σαρακηνοῖς, δι' ἧς
 „ᾤδόνσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπάραντες ἀπὸ Σινᾶ. καί ται δὲ ἢ ἐπέ-
 „κενα τῆς Ἀραβίας ἐπὶ νότον. ἀπέχει δὲ Ἀ' αἰλὰ πρὸς ἀνατολὰς
 „ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν. ἢ φησὶν ἡ Γραφὴ κατώκησεν Ἰσραὴλ, ὅθεν
 „οἱ Ἰσραηλῖται. λέγεται δὲ ἢ Χοδολογόμεν κατὰ σκηφαί εἰς τὰς
 „ἐν τῇ Φαράν, ἢ ἐστὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Περὶ δὲ τῆ ὅτι ἢ Ἀ' αἰλὰ λιμὴν
 „ἐστὶν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ὑδὸν ἐν τέτοις καί ται.

Ἐν τῷ περὶ τοῦ
 ὀνόματος.

Σημ. 226. Οὐ μόνον ἢ Βελγάτα, ἀλλὰ ἢ οἱ Ἐβδόμηκοντα ἔτι με-
 τέφρασαν, ἔτι δὲ ἢ ὁ Ἀκύλας ἢ ὁ Σύμμαχος, λέγοντες, ἐν τῇ
 ὁμαλῇ τῆς ἐρυθρᾷ θαλάσσης. τίσιν ἐν μάλλον πισυτέον, τέτοις
 Ἐβραίοις ἔσται, ἢ ἀρχαίοις, ἢ ἀλλογλώσσοις ἢ χθιζοῖς ἀνδράσι;

Σημ. 227. Ὁ Καλμέτῳ ἐν τοῖς εἰς τὸ Ἀδελτερονόμιον προσιμῖσις,
 φησὶ. „Πισεύομεν, ὅτι τὰς ἐν τῷ δὲ τῷ βιβλίῳ (τῆ Ἀδελτερονομίας)
 „προσθήκας, αἵτινες πυκνότεραι τυγχάνουσι τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς τῆ
 „Μωυσέως βιβλίοις, ἀνακτεῖν ταῖς πυκνότεραις τῶν τεύχεων με-
 „ταγραφαῖς. ἢ μόνον γὰρ οἱ Βασιλεῖς Θεοῦ ἐπιταγῇ, ἀλλὰ ἢ ἑκα-
 „στος τῶν ἰδιωτῶν ἐκείσθαι βελῇ τὸ τεύχῳ μετεγγραφέν. οἱ δὲ με-
 „ταγράφοντες ἐν τῷ γράφειν, ἐνίοτε ἀντὶ τῶν ἀσυνήθων ῥημάτων
 „καὶ ἀντεκαθίσταν. ἐστὶν ὅτε δὲ ἀσαφεῖ συναντῶντες ὕφαι, σα-
 „φη

„Φηνείας χάριν ἀρμοδίας λέξεις ἢ γνώμης προσέθεντο. τῶν δὲ
 „τῶν προφητῶν τινὲς ἐμφαίνειν δοκῶσι τὸν Δαβὶδ, εἶπεν τὸν ἐγ-
 „γὺς αὐτῷ χρόνον, καὶ ὃν ἐξόχως τὴν τῆ νόμος ἢ τῆς Γραφῆς
 „μελέτην παρ' Εβραίοις ἀκμάσαι ἐκ ἀπεκότως εἰκάζομεν, ὡς συμ-
 „βαίνειν εἶωθεν ἐπειδὴν ἡ Βασιλεία ἡσύχως ἢ ἀταράχως ἀκμάζει.

Ἐπεὶ ἐν ταύτῃ ὁ Καλμέτ^{ος} προτίθεισιν ἀνὰ τινός, καὶ γὰρ
 μικρὰς ἀποδείξεις, ἡμεῖς δὲ μόνον εἰκότως εἰκάζομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν-
 τελῶς πεπεισμεθα, ὅτι περιφρονητέα εἰσι, καὶ ὑδεμῖας ὑποδοχῆς καὶ
 λόγου ἄξια, τῇ ἑαυτῶ πολυμαθεῖα ἀνοήτεια, καὶ ἱκανὰ ἀμφιβολίαν
 ἔδιδαν ἐμποῖσαι περὶ τῆς ἀκεραιότητος ὅλης τῆς θείας Γρα-
 φῆς. Θαυμάζομεν δὲ καὶ περὶ τῆς πῶς ἐτόλμησε τοιαύτην ἀσύγ-
 γνωστον προπέτεαν, καὶ ἀνδράβειαν, ἔδωκεν ὀλιγοπισίαν προσάφαι τοῖς
 τε Βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἰδιώταις, τοῖς εὐσεβεῖς καὶ φόβῳ τὸ Δεύτερο-
 νόμιον, καὶ τ' ἄλλα τῆς Μωϋσέως βιβλία μεταγράψασιν, ὡς λόγια
 δε Θεὸς τὰ μεταγραφόμενα λογιζομένοις, μὴδὲ τὶςτο σκεψάμεν^{ος},
 ἀμέλει τοι, ὅτι τῆς καμίνος, οἱ Ἑβραῖοι κώδικες δὲ μόνον τοῖς
 τῶν ἀρχαιοτέροις, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ἀσύμφωνοι εἰσιν.
 ἀλλὰ ἴδ ταῦτα εἰπεῖν τὸν Καλμέτον πεπεικασιν, ὡς οἶμαι, αἱ τῆς
 Βυβλάτης, ἥς αὐτ^{ος} ὁπαδ^{ος}, διαφθοραὶ, πρὸς ταύταις δε καὶ οἱ
 ἀσυνήθεις τρόποι τῆς λέγειν καὶ γράφειν. „οἶον, ἔτοι οἱ λόγοι, δε
 ἐλάλησε Μωϋσῆς παντὶ Ἰσραὴλ, κτ. δε ἡ τότε ἀπλότης καὶ ἡ χά-
 ρις τοῖς ἀγίοις ἀνδράσιν ὑπηγόρευσε.

Τὰ αὐτὰ δὲ ρητέον καὶ περὶ ὧν οἱ ὑπὸ τῆς συγγραφῆς προ-
 τερόμενοι κριτικοὶ φασὶ περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων. εἰ ἴδ ποιῆσαι
 ἐβόλαντο προδήκας οἱ ταύτας, ὡς λέγουσι, ποιήσαντες, ἐκ ἀν' ἐτόλ-
 μησαν ἐν αὐτῷ τῷ τῆς Δεύτερονόμου ὕψος ταύτας εἰσάξαι, καὶ τῷ τῆς
 Θεὸς λόγῳ τὸν ἑαυτὸν συμφύρει, ἀλλ' ἦτοι περὶ τὸ ὕψος, ἡ ἀνα-
 μέρ^{ος} ταύτας ἐσημεώσαντο, τῆ Θεὸς μὴ συγχωρεῖν^{ος}, τὸν λό-
 γον αὐτῆς τοιαύτας ὑπενεγκεῖν ἀλλοιωσεῖς.

Ἰστέον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Φίλων ὁ Ἑβραῖος καὶ αὐτὴν, ἣν
 πολλοὶ προδήκην νομίζουσιν, εἶπεν τὴν περὶ τῆς τελευτῆς, καὶ τα-
 φῆς τῆς Μωϋσέως διήγησιν, ἐκ ἄλλον τινα, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Μωϋ-
 σέα πρὸ τῆς θανάτου αὐτῆς προφητικῶς γράφει ἀποφαίνε^{ος}, λέγων.
 „Καταπνέουσι, καὶ ἐπιθιέσας ζῶν ἔτι, τὰ ὡς ἐπὶ θανόντι ἑαυ-
 „τῷ προφητεύει δεξιῶς, ὡς ἐτελεύτησε, μήπω τελευτήσας, ὡς ἐ-
 „τάφη, μὴδὲν^{ος} παρόντ^{ος}, δηλονότι χειρὶν δὲ θνηταῖς, ἀλλ' ἀ-
 „θανάτοις δυνάμεσιν, ὡς δε ἐν τάφῳ προπατέρων ἐκηδεύθη, τυ-
 χῶν ἐξαιρετῆς μνήματ^{ος}, ὃ μὴδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων. Ἐκ τῶν
 „κάντις.

α. μ. περὶ βθε
 Μωϋσ. λέγ. 3.

πάντις μὴ δέχεται τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, ὅτι ὅσον οἱ παλαιοὶ Ἑβραῖοι ἀπείχον ἀπὸ τῆ πίστεως, ὅτι προδῆκαι γεγένησιν οὐ τοῖς ἱερεῦσι αὐτῶν βιβλίοις, πολλῶν δὲ μᾶλλον τῶν προδῆκας εἰς αὐτοῖς εἰσάγειν.

Σημ. 228. Βλέπε τὸν φιλόσοφον πρῶτον μὲν τὴν τῷ Θεῷ ἄπειρον δύναμιν τῇ τῷ ἀριθμῷ ποσότητι καταμετρῆντα, καὶ περιερίζοντα. πεπλασισιάζει γὰρ τὸν ἀριθμὸν, ἀμήχανον τὸ ἔργον δεῖξαι βυλόμενον, ὡς περ ἂν εἰ τῷ Θεῷ ἡ δύναμις τῆς μὲν ὀλίγης ὑποδῆταί τε ἔνδυσαι ἢ δύνατο, τὰς δὲ μυριάδας οὐ ἔχουε. τί οὖν τέττα ἀλογώτερον; εἴτα παρατήρησον αὐτὸν, καὶ ἄλλα αὐτ' ἄλλων, ὡς περ ἂν εἰ μεμεθυμένον ἦν, λέγοντα. τὸ μὲν γὰρ ἱερὸν λόγιον σαφῶς τε καὶ ἐξηκριβωμένως διδάσκει, τὰ τῶν Ἑβραίων ὑποδήματα καὶ ἱμάτια δύναται Θεὸς ἔτη τεσσαράκοντα μὴδὲ παλαιωθῆναι, μὴδὲ κατατριβῆναι. ὁ δὲ περὶ τῆς ποσότητος λαλεῖ τῶν ὑποδημάτων ἑξ ἱματίων τῶν αἰαγκαίων πρὸς τὸ ὑποδῆσαι τε καὶ ἐνδύσαι τὰ τοσαῦτα μυλλίσκια, ὅσα αὐτὸς ἐξήγαγεν. Ἄνάγκη ἦν, φησὶν, ὑποδῆσαι τε καὶ ἐνδύσαι τέσσαρα μυλλίσκια, κτ. Εὐγε τῆς εὐφυΐας σου. οἱ μὲν, φησὶν, ἤτυντο ἅμας, οἱ δὲ ἤρυντο σκάφας.

Σημ. 229. Ἐν μὲν τῇ Βηλγάτῃ κεῖται τὸ Ραββὰθ. *Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammen,* δείκνυται ἡ σιδηρὰ κλίνη αὐτῶν, ἣτις ἐστὶν ἐν Ραββὰθ τῶν υἱῶν Ἀμμών. Ἡ δὲ τῶν Ἑβδόμηκοντα μετὰφρασις φησὶν. Ἰδὲ ἡ κλίνη αὐτῶν κλίνη σιδηρὰ, Ἰδὲ αὕτη ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν υἱῶν Ἀμμών. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη προφύλαγμα ἐκρίθει τὴν τῷ Βολτέρω ἐνστασιν. ὁ γὰρ Ραββὰθ, ἀλλ' ἄκρα ἐν αὐτῇ κεῖται.

Δευτ. 3. 11.

Σημ. 230. Ἡ μὲν θεία Γραφή εἰπῶσα. Ἐὰν δὲ ἀνάσῃ ἐν σοὶ Προφήτης, ἢ ἐνυπνιαζόμενος τὸ ἐνύπνιον, καὶ δῶ σοι σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον, ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρὸς σε, λέγων, πορεύσῃμεν, καὶ λατρεύσωμεν Θεοῖς ἑτέροις. οὐκ ἀκούσεθε τῷ Προφῆτῃ ἐκείνῳ, ἢ τῷ ἐνυπνιαζομένῳ τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο. Προσθήσῃ καὶ τὸν λόγον, εἰ ὅν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει, τὸν τῆς ἀποστασίας προτροπέα δοῦναι σημεῖον, ἢ τέρας μετὰ ἐκβάσεως. Ὅτι, φησὶ, περὶ τοῦ Κυρίου ὁ Θεός σου ὑμῶν, εἰδέναι, εἰ ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. Πρὸς τοῖς δὲ καὶ ἀποκτεῖναι κελεύει τὸν τοιοῦτον πλάνον. Καὶ ὁ Προφῆ-

Δευτ. 13. 1. 5.

„Φήτης, ἐκεῖνος, ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος ἐκεῖνος, ἀποθα-
νεῖται. ἐλάλησε γὰρ πλανησαίσε ἀπὸ Κυρίου τῷ Θεῷ σου. Τίς ἐχ-
ὄρα ἐν τέτοις τὴν Γραφὴν περὶ τῶν λαοπλάνων ἐνταῦθα λαλεῖ-
σαν; τίς δὲ κατανοεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς πείραν λαβεῖν θέλων τῆς προφ-
αυτὸν ἀγάπης ἡμῶν, δίδωσιν ἐνίοτε τοῖς ἀπατεῶσι τέρατα ἐργάζε-
σθαι καὶ σημεῖα; τίς δὲ συνήσιν, ὅτι ὁ Θεὸς διαρρήδην ταῦτα κα-
ταγγέλει, ἵνα προσέχωμεν, ἔ μὴ πισεύωμεν, καὶ θαύματα βλέ-
πωμεν, ἐπειδὴν τῇ εὐσεβείᾳ ἀντιφέρονται οἱ ταῦτα ποιοῦντες; καὶ
ὅμως ὁ Φιλόσοφος ἀμβλυωπεῖ, μᾶλλον δὲ τυφλώττει, καὶ περὶ τῶν
ἀληθινῶν καὶ εὐσεβῶν Προφητῶν τὴν Γραφὴν ἐνταῦθα λαλεῖν ἀ-
ποφαίνεται, διατενόμενος, ὅτι ὁ διακριτικὸς χαρακτήρ τῷ ὑπὸ
Θεοῦ ἐμπνέοντι Προφῆτῃ ἐστὶν ἢ τῶν ὑπ' αὐτῷ προλεγομένων
θαυμασίων πραγμάτων ἐκβάσις. τῆς θείας δὲ τάχα προτιθέμε-
νος Γραφῆς τὰ ῥήματα, ταναντία τῇ ἐννοίᾳ αὐτῆς παραλόγως συμ-
περαίνει. ἢ μὲν γὰρ φησι, καὶ θαύματα ποιῇ τις, προτρέπει δὲ
πρὸς ἀσεβειαν, τῷ τῷ ἑ μόνον μὴ πείθεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποκτείναν
αὐτὸν ὡς πλάνον. ὁ δὲ λέγει, ὅτι ἐάν τις θαυματουργῇ, θεόπνου-
σός ἐστιν ἀνοηταίνης ἐν, ὡ δειλαίε, ἐπίτηδες, καὶ μωραίνης ἐκβασίως
ἀπατήσθαι ἀπειθῶν τὰς σοὶ προσέχοντας.

Σημ. 231. Οὐ μόνον παράλογος καὶ βάρβαρος, ἀλλὰ καὶ ἄπιστός ἐ-
στιν ὁ λέγων, ὅτι οἱ μάγοι ἐποιοῦσι γοητείας καὶ τέρατα, καθ' ἁπο-
κρίτως λεγόμενα θαύματα. ὁ γὰρ τῇ θείᾳ πισεύων Γραφῇ, πῶς ἂν
ἀρνηθεῖ τὰς ὑπὸ τῶν μάγων ἐπὶ Φαραὼ γενομένης γοητείας,
καὶ τὸ ἐπὶ Σαδλὶ ὑπὸ τῆς ἐγγαστριμύθου τελεσθὲν τεράσιον, καὶ τὰ
τῷ Ἐλύμα τῷ μάγῃ, καὶ τὰ τῆς παιδίσκης τῆς ἐχύσης τὸ πνεῦμα
τῷ Πύθωνος; ὁ ἄπιστος δέ ἐστι καὶ παράλογος, ὡς ἐκτὸς παντὸς
λόγου ἄπιστος, καὶ τῷ τῷ Θεῷ λόγῳ ἀντιτασσόμενος. ὁ αὐτὸς δὲ
καὶ βάρβαρος, ἅτε δὴ πολλὴν τὴν σκαιότητα καὶ ἀμάθειαν ἐνδεικ-
νόμενος, ἀνοηταίνων τε, καὶ μὴδ' ἄπερ ψευδίζει κατανοῶν. ἔκβιν
ὅτι μὲν ὑπῆρξαν μάγοι τεράτων τελεσιουργοί, ἔδειξεν ἀντιλέγειν δύ-
ναται, εἰμὴ ὁ τὰς θείας Γραφὰς ἀρνέμενος. περὶ δὲ τῷ πότερον
εἶσιν ἄχρι τῆς σήμερον μάγοι γοητείας ἐκτελῶντες, ἐκνοβριδείσης
ἤδη τῆς τῶν Δαιμόνων δυνάμεως τῷ σαυρῷ καὶ θανάτῳ τῷ Σωτή-
ρος Χριστοῦ, καὶ τῇ ἐπεκτάτῃ τῇ Εὐαγγελικῇ κηρύγματι, ἢ ἔ-
πολύς ὁ λόγος. καὶ γὰρ δυνατόν ἢ τὰς τοιαύτας ὑπάρχεν, καὶ πολ-
λοὶ παντὶ γένει καὶ θρησκείᾳ διαμαρτύρονται, ὑπὸ μάγων γοη-
τείας καὶ τέρατα ἰδεῖν γινόμενα, πολλῆς ὅμως ἐξ ηὐκαρβωμότητος
δαίται

Ῥ. 7. 17. 22

8. 7.

1. Κορ. 28.

Πρὸς. 13. 8.

9. 16. 16.

ἴσται ἀκμὴν τὸ πρᾶγμα πολυπραγμοσύνης ἢ ἀποδέξεως, εἰς τὸ μηκέτι μηδὲν περὶ τῆς ἀμφιβάλλειν.

Εἰς τὰς Ἀριθμύς.

Σημ. 232. Τὸ, πτερωτῶν ἢ δὲ ἢ τῶν Ἑξομήκοντα μετάφρασις, ἢ δὲ ἢ Βυλγάτα περιέχει. ἀλλ' ἢ μὲν, ὅφας θανατῶντας, φησὶν, ἢ δὲ, serpentes ignitos, ὅφεις πυρώδεις. περὶ ὃ ὁ Καλμέτος σημεῖοι, ὅτι τὸ ἑβραϊκὸν ὕφθ περιέχει ὅφας σεραφίμ, εἴταν φλογερός. τὸ θ' σεραφ φησὶν, adurens, καταφλέγον. ἐξ ὃ παρηχθῆ τὸ Ἀγγελικὸν ὄνομα Σεραφίμ· πρὶν δὲ τὸ, πτερωτῶν εὐρεν ὁ συγγραφεὺς ἄδηλον.

Δευτ. 21. 6.

Σημ. 233. Ἐν κεφ. 8. ἐδ. 25. τῆς Ἰσθμῆς ἢ Βυλγάτα παρατίθῃσι ταῦτα. Exterminati sunt ab exterminatore, & a serpentibus perierunt. εἴταν ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τῆς ἐλοθρεύσεως, ἢ ὑπὸ τῶν ὀφειῶν ἀπώλοντο. ὁ ἂν συγγραφεὺς τῇ Βυλγάτῃ ἐπόμενος, τὸ τῆς Ἰσθμῆς βιβλίον εἰς μαρτυρίαν ἐνταῦθα προτίθεται. ἐν τῇ ἐλληνικῇ δὲ μεταφράσει ταῦτα ὁ κεῖται.

Σημ. 234. Ὅπερ διῃχυρίζονται, ῥαδίως δείκνυται. ὁ μὲν γὰρ Ἰώσηπτος φησὶ. „Χεθίμ δὲ, Χεθίμ τὴν νῆσον ἔχε, Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. ἢ ἀπ' αὐτῆς νῆσοι τε πάσαι, ἢ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλασσαν, Χεθίμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δὲ μὲν τῆς λόγος μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι. Κήτι δὲ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, μὴδ' ἔτι διαφυγῶσα τῆς Χεθίμ τοῦ ὀνόματος. ὁ δὲ Προκόπιος εἰς τὸ 12. κεφ. τῆς Ἡσυχίας σημειοῖ τάδε. Τὸ δὲ Κιτιαίων, Χεθίμ ἐξέδωκαν οἱ λοιποί. ἀλλὰ ἢ ὁ Θεοδώριτος Χεθίμ ἀναγινώσκει ὡς ἐρωτ. 44. εἰς τὰς Ἀριθμύς. Ὅτι δὲ Χεθίμ γῆ Ἑλλάδος δῆλον ἐκ τῆς τῶν Μακκαβαίων πρώτης βιβλίας, ἐν ᾗ ταῦτα κεῖται. „Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς Χεθίμ, ἢ ἐπάταξε τὸν Δαρεῖον Βασιλέα Περσῶν ἢ Μήδων. Καὶ κατωτέρω. Καὶ τὸν Φίλιππον ὃ τὸν Περσέα Κιτιαίων Βασιλέα. ἀλλὰ ἢ ἐν τῇ Ἡσυχίᾳ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ τὴν Τύρον πορδήσας, ἐκ Κιτιαίων ἐλθούσμενος προαγγέλλεται.

Γ' ὡς β. 1. κ.
7. Δ' ἔκ.

1, Μακ. 1. 1

Αὐτ. 8, 5.

Αααα

Σημ.

Σημ. 235. Τὸν μὲν σόλον ἐκ τῆς Βαλγάτης παρέλαβε. σόλος δὲ οἱ Ἑβραϊκοὶ καλεῖται ὁ μέμνηται. παρὰ τίνι δὲ τῶν συγγραφέων κεῖται τὸ Δαρέχ, ἄδηλον. μήτι δὲ αὐτὸς ὁ Βολτέρος, ὡς ἔδος αὐτῷ, τῷτο πέπλακεν. ὅδε γὰρ ἐν τοῖς καλεσμένοις ἱεροῖς κριτικοῖς τῷτο εὐρεῖται.

Λ' ρ' 9. 24. 24.

Σημ. 236. Καὶ ἡ ἐκδοσις αὕτη τὴν λέξιν μικρόντι τῆς τῶν Ἑβραϊκῶν μεταφράσεως διαφέρει, συνάδει ὅμως τὸν νῦν. ὃν ὁ μακάριος Θεοδώριτος ἀναπτύσσει ἕτω. „Προῆπε δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων κατὰ Περσῶν νίκην. Ἐξελεύσεσθαι γάρ φησιν ἐκ χειρὸς Χερσίου, καὶ κακώσασιν Ἀσσύροι, καὶ κακώσασιν Ἑβραῖους. Ἀλέξανδρος μὲν τὴν Περσῶν κατέλυσε Βασιλείαν. Ἀντίοχος δὲ Ἰσδαίοις ἐπιστρατεύσας, καὶ τὴν Μητρόπολιν αὐτῶν εἶλε, καὶ τὸν δεῖον ναὸν ἀπέφηνεν ἔρημον. Ἐρωτ. 44. εἰς τὸς Ἀριθμ.

Σημ. 237. Οὐ μόνον οἱ παρὰ λόγον ἀναχρονισμοὶ ἐκ τῆς ἀσεβείας ταύτης ἀρχῆς ἀφεύκτως ἐπονται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμφανὴς ἀσέβεια καὶ ἀπιστία. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἐμπνεύσει, ὡς φασιν οἱ ἄπιστοι, οἱ τῶν ἱερῶν βιβλίων συγγραφεῖς ἐλάλησαν, κατ' αὐτὸς ἄρα οὐκ ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων λόγῳ πᾶσα ἡ πίσις θεμελιεῖται καὶ ἐπισηρίζεται. τί δὲ τότε ἀσεβέστερον; ἀλλὰ γὰρ πῶς ἀνθρώπου λόγῳ λογιθήσεται ὁ τῷ Δανιὴλ, ὁ πρὸ τριῶν αἰώνων ἐμφανῶς καὶ ἀπηκριβωμένως τὰ πρὸ τῶν τεσσάρων προειπῶν Βασιλείων, ὃ αὐτὸν δὲ πρὸ χρόνων, καὶ ὃν ἡ τῷ Σωτῆρος ἐλδοσίς, καὶ τὰ περὶ αὐτὰς συμβῆναι ἐμελλεν ἀκριβῶς προκαταγγεῖλαι; πῶς ἀνθρώπου λόγῳ ὁ τῷ Ἡσαΐα, ὁ τὰ περὶ τῷ Μεσσίᾳ προσηρῆκως, ἀπερ ἡμεῖς ἐκπεπληρωμένα ὁρῶμεν; πῶς ἀνθρώπου λόγῳ ὅσα περὶ τῆς γεννήσεως, καὶ τῷ πάθους καὶ τῷ θανάτῳ, καὶ τῆς ταφῆς, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς ἑρανθὸς ἀναλήψεως τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ τῆς καθόλου τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῷ εἰς τὰ ἔθνη Εὐαγγελικῆς κηρύγματι, οἱ λοιποὶ Προφῆται πρὶν ἢ γενέσθαι ἐλάλησαν; ἔρπον ἄρα οἱ ἄπιστοι, ὅτι καὶ ταῦτα μετὰ τὴν ἐκδοσιν, ὅπερ ἐστὶ μετὰ Χριστὸν ἐγγράφη; ἀλλ' οἱ Ἰσδαῖοι ἀκμὴν ὑπάρχουσι, καὶ ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν εἶχον Γραφὰς ἀναγινώσκουσιν. ἔδειξε δὲ καὶ ὁ συγγραφεὺς ταύτης τῆς τῷ βίβλῳ τὸ κύρος ἐκείνης τῶν τῆς Γραφῆς βιβλίων, καὶ τὴν ἀρχαιότητα. τάλαντες ἄπιστοι, οἱ οὐ μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἀντιτίπτοντες τῇ

τῇ αἰδήσει. ὑμεῖς ὄντως ἐσὲ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν σκευήδε-
γῃς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν

Γ' αἰ. 9. 2α

Σημ. 238. "Οτι μὲν ὁ Μωϋσῆς ὡς πατὴρ φιλόσοφος πάντων τῶν
ὑπ' αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς σωματικῆς ἐφρόντιζε καθαρότητος αὐτῶν
ἐπὶ δὲ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐκ τῆς ἐν τῷ Δευτερονομῷ διατάγματος
αὐτοῦ. "Καὶ τόπος σοι ἔσαι ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ἐξελεύσῃ ἐκεῖ
ἔξω. καὶ πάσαλος ἔσαι σοι ἐπὶ τῆς ζώνης σου. καὶ ἔσαι ὅταν διακα-
"θίζῃς ἔξω, καὶ ὀρίζῃς ἐν αὐτῷ. Ἐπαγαγὼν καλύψας τὴν ἀ-
"σχημοσύνην σου. Δυσὸν δὲ ἔνεκα τοιαύτην ἐπαναλαμβάνει φροντί-
δα, διὰ τὴν τῆς σώματος ὑγίαν. εἰκοτ' ὅδ' ἦν ἐν τοῖς τοιείοις
κλίμασι τὰ μὲν μεταδοτικὰ πάθη πάνυ ῥαδίως μεταδίδονται, τὰς
δὲ ἀκαθαρσίας, νόσους προξενεῖν ποικίλας. καὶ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς
ωφέλειαν. εὐθέως ἦν μετὰ τὸ ἐπισκέψασθαι αὐτὸν τὰς ἡδὲ Ἰ-
σραὴλ ἀνδρά κατ' ἀνδρά ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος αὐτῷ, προ-
"εσάττει αὐτοῖς ὡς ἐκ προσώπου Κυρίου, λέγων. Ἐξαποσελάτωσαν
ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν. καὶ πάντα γονορρυῖν, καὶ πάντα
ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, (ἐπὶ πάντα ἀπτόμενον νεκρῷ). Καὶ ὅτι
μὲν ἡ λέπρα, νόσος μεταδοτικὴ, ἀμφιβάλλει ἐδέας. ὅτι δὲ ἡ γο-
νορρυία καὶ τὸ πτώμα διὰ τὰς ἐκ τῆς ἀναζέσεως καὶ ἀναλύσεως αὐ-
τῶν ἐκδυμιάσεις, ῥυπαρὰ, ἔ τῆτο ἕκ ἐν ἀμφιβάλλοις. διόπερ δὴ καὶ
μιαίνονται πάντες, καὶ πάντα τὰ τῶτων ἀπτόμενα, τῶν ἐκπεμ-
πομένων ἐξ αὐτῶν μιᾶν μορίων πληρέμενα. διὰ τῆτο δὲ δὲ ἐκνύ-
ψεως τὰς τοιαύτας ἀκαθαρσίας καθαίρεσθαι ὁ Μωϋσῆς διατάξατο.
ἵνα μὴ ἦν νομίση τις, ὅτι ταῦτα λέγων, περὶ τῆς σωματικῆς μόνον
καθαρότητος ἐφρόντιζεν. ἐπάγει εὐθὺς τὸν Θεὸν λέγοντα. "Καὶ
"ὅ μὴ μιανῶσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ἐν οἷς ἐγὼ καταγίνομαι
ἐν αὐτοῖς. σημαίνων διὰ τῆτων, ὅτι τὸν ἀνθρώπον εἰκητήριον ὄν-
τα τῷ Θεῷ, καθαρὸν δεῖ εἶναι παντὸς μολυσμῶς καὶ μόνον τῷ σώμα-
τος, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματος. ἕκῃ δὲ μὲν τῷ χωρίζεσθαι ἀπὸ τῶν
λεπρῶν. τὸ ἀπέχαινε ἐμφαίνει ἀπὸ τῶν ἀναφανδῶν ἀμαρτανόντων,
συμφώνως τὸ, "ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόνος, ἢ πλε-
ρονέκτης, ἢ εἰδωλολάττης, ἢ λοιδόρος, ἢ μέθυστος, ἢ ἄρπαξ,
"τῷ τοιῷτω μὴ δε συνεσθίειν. Φεῖρασι γὰρ ἡδη χρησάμεναι κακά.
Τὸν δὲ γονορρυῖν ἀκάθαρτον ἀνακηρύττει καὶ φούκτον ἵνα τὸ μέ-
γεθος πάσης σαρκικῆς ἀρτίας ἐμφανίσῃ εἰ γὰρ τὸ ἀκάσιον ἀκα-
θαρσία καὶ μίσημα, πόσω μᾶλλον τὸ ἐκδοῖς τολμώμενον, τὸν δὲ
ἐπτόμενον νεκρῷ μιαίνεσθαι φησὶν, ὅπως ἂν τὸ μέγα τῷ φόνῳ ἀ-

Δευτ. 22. 15.
13.

Λ' αἰ. 4. 49.

Λ' αἰ. 5. 2.

Λ' αἰ. 19. 19.

Λευτ. 15. 5.

§ 11. 25.

Λ' αἰ. 5. 3.

1. Κορ. 11

1. Κορ. 15. 32

μάρτυμα φρίττωσιν. εἰ γὰρ μυσαρὸς ὁ νεκρὸς μόνον ἀνέλαμνον, πό-
σω μάλλον ὁ φόνος τὸν πλησίον νεκρώσας; Ταῦτα ὅν εἰσι κακά;
εἰ ταῦτα κακά, ποῦτα ἄρα παρὰ τῷ ἀπίσῳ τὰ καλά;

Α' ριβ. 13. 22.
18.

Σημ. 239. Σημείωσαι, ὅτι ἐν τῇ Βαβυλῶνι κεῖται τὸ, ἐκ τῆ με-
σημβρινῆς μέρας, καὶ τὸ διὰ μεσημβρίας. ἐν δὲ τῇ τῶν Ἑβραίων
μεταφράσει ὁδεμία τέτων μνήμη. εἰ ὅν ταύτη ὁ Βολτέρ
ἐπίθετο, εἶπεν ἂν τῆς Ἰσραηλῆτας ἡτύχως ἀναβῆναι, ὅθεν καὶ ἀ-
νέβησαν, καὶ τὸν συγγραφέα δὲ τῆ ὑπὲρ τῆς ἀπαντήσεως πόνος ἀ-
πῆλαττε.

Σημ. 240. „Σωρὴν χαμάρρους, ὅθεν ἦν Δαλιλά ἡ τῆ Σαμφών.
ἔστι δὲ καὶ κύμη ἐν ὄρεσι Ἐλσθερσπόλεως Βαρήν λεγομένη, πλη-
σίον δὲ Σαάρ, ὅθεν ἦν Σαμφών. (Εὐσέβ. ἐν τῷ περὶ τοπικ. ὀνομ.)
μήτι δὲ ἡ Βαρήν ἐστὶν ἡ πεδιάς περὶ ἧς ὁ λόγος.

Σημ. 241. Ἰδὲ αἱ ὑπιδαναι τῆ ἀπίστου ἐνστάσεως. ὅτος ὑπομνηματί-
ζων τάχα τὸ 30, ἐδ. τῆ 14. κεφ. τῶν Ἀριθμ. Φησὶν. „Ὁρῶμεν, ὅτι
„σύνηδες ἦν τῇ ἀρχαιότητι, τὸ τῆς Θεοῦ ὁμνύειν ἐπίσης ὥσπερ
„ὁμνύουσι καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἔχει τῷτο παραδείγματα παρὰ τοῖς δι-
„ηρωϊκῆς εἰς χερσὶν συγγράψαι ποιηταῖς.

Τι ταῦτα αὐτῷ βύλεται; μήτι διχουρίζεται, ὅτι ἡ Γραφὴ
κατὰ μύθους τῶν Ποιητῶν εἰσάγει τὸν Θεὸν ὁμνύοντα; ἢ τὸ, τὸν
Θεὸν ὁμνύειν ἐπίσης τοῖς ἀνθρώποις ἀνάξιον εἶναι αὐτῷ; Ἀλλὰ
δέδεται, ὅτι οἱ Ποιηταί, ὡς αὐτοὶ δὴ ἦν οἱ ἀρχαιοτάτοι, πολλῶ μετα-
γενέστεροί εἰσι τῇ τῇ Πεντάβιβλον συγγράψαντες Μωϋσέως. τίς δὲ
ἄγνοεῖ, ὅτι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἐπίσης τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ θεο-
πρεπῶς ὡμοῦν; „ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τῆς μέζονος ὁμνύουσιν. ὁ
„δὲ Θεὸς ἐπεὶ κατ' ὅσον εἶχε μέζονος ὁμοῦσαι, ὥστε κατ' ἑαυ-
„τῆς λέγων. ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυ-
„νῶ σε. Τίνι δὲ ἀδελφὸς ὁ λόγος, εἰ ὅν ὁ Θεὸς ὁμοῦσαι ἡξίωσεν;
„Ἐπεὶ γὰρ ἀνθρώποις πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ
„ὅρκος, τάτε χάριν περισσότερον βεβλόμενος ὁ Θεὸς ἐπιθεῖται τοῖς
κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτῆς, ἐ-
μεσίτουσιν ὅρκω. τῷτο ὅν, τῷτέσιν ἢ προτ' τῆς ἀνθρώπου φιλαν-
θρωπία, καὶ οἰκονομία, καὶ συγκατάβασις, ἀνάξιον ἐστὶ τῷ Θεῷ.

„Οἱ κριτικοὶ, προσέειπον, εἰ δυνατόν συμφωνοῦν ἀναδείξει τὸ
„ὑπὸ τῆς Θεοῦ ἐνταῦθα λεγόμενον, εἴτεν τὸ, ὅτι οἱ Χαναναῖοι καὶ
„Ἀμα-

Ε' ριβ. 6. 16. 13.
17.
Γεν. 22. 16.
17.

• Α' μαληκίται κατοικῶσιν ἐν τῇ κοιλάδι, τῷ μετ' ὀλίγον λεγουσίνω,
 „τῆτεςί τῷ, ὅτι κατέβησαν ἐκ τῶν ὄρεων. τῆτο ὅμως δυνατὸν ἐστίν.

Δυνατὸν πάντως ἢ εὐχερέστατον. ἢ ἡ Γραφή εἰπῆσα. „Ο

„δὲ Α' μαληκ ἢ ὁ Χαναανῖς κατοικῶσιν ἐν τῇ κοιλάδι. Οὐ προ-

Λ' ρ' 9. 14. 29.

„σέβηκε τὸ, πάντες. ὡσαύτως εἰπῆσα. Καὶ κατέβη ὁ Α' μαληκ

45

„ἢ ὁ Χαναανῖς ὁ ἐγκαθήμενος ἐν τῷ ὄρει ἐκένω, τὸ πάντες ἔ

προσέδετο. διὸ νοῶν εἰσάγει, ὅτι τινὲς μὲν τῶν Χαναανίων ἢ Α'

μαληκίτων ἐν τῇ κοιλάδι, τινὲς δὲ ἐν τῷ ὄρει κατώκην. Ἄλλως

δὲ, οἱ Χαναανοὶ ἢ Α' μαληκίται οἱ ἐν τῇ κοιλάδι. ἰδόντες τὰς Ι-

σραηλίτας πλησιάσαντας ἤδη ἐπ' αὐτὰς, ἐπὶ τὸ ὄρ' ἀνέβησαν, ἐ-

αὐτὰς ἀσφαλίζοντες ἢ παρασκοιάζοντες, ὅθεν ἔπατα ἢ κατέβη-

σαν. Ἄλλ' α', Φησί, τὸν Μωϋσῆν λογιζονται (οἱ κερτικοὶ) κακὸν

„ἀρχηγόν, ἐπίσης τε ἢ κακὸν νομοθέτην. λέγουσι ἡ, τιθεμένων τῶ

„τὸν Μωϋσῆν ἀρχηγόν εἶναι ἑξακοσίων χιλιάδων πολεμιστῶν, ἔδω

„μόνη τῇ ἑαυτῇ ἐπιφανείᾳ πάσης κατακρατῆσαι τῆς χώρας. εἶχε

„ἡδ' ἔτ' ἑπ' αὐτῷ πληθὺς πολὺ καταλαβεῖν δυνάμενον πάντα τὰ ξενόχωρα,

„ἀφῆκεν ὅμως δράκα Α' μαληκίτων πατάξαι αὐτὸν ἐν ὁμαλῇ πεδιάδι.

Ὁ Μωϋσῆς ἀφῆκε δράκα Α' μαληκίτων πατάξαι αὐτὸν ἐν ὁ-

μαλῇ πεδιάδι; ἔδαμῶς. ὁ ἡδ' Μωϋσῆς παντὶ τρόπῳ ἀπέτρεψε τὸν

λαὸν τῷ συγκροτῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν Α' μαληκίτων ἢ Χανα-

ναίων. „Οὐκ εὖ οὐδα ἔσαι ὑμῶν, εἶπεν αὐτοῖς. „Καὶ μὴ ἀναβαίνετε,

Λ' ρ' 9. 14. 44.

„ὑμῶν, ὅτι ὁ Α' μαληκ ἢ ὁ Χαναανῖς ἐκεί ἐμπροσθεν ὑμῶν, ἢ

44.

„πεσεῖσθε μαχαίρᾳ, ἢ ἐνεκεν ἀπεσφράφητε ἀπειθῆντες Κυρίῳ, ἢ

„ἐκ ἔσαι Κύρι' ἐν ὑμῖν. Ὁ ταῦτα λέγων ἐστὶν ὁ ἀφείλε τὴν δρά-

„κα τῶν Α' μαληκίτων πατάξαι αὐτὸν; πῶς δὲ ἢ ἐπάταξεν αὐτὸν

ἢ δρᾶξ μὴ συμπορεύειν τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἀλλὰ μέναντα ἐν τῇ

παρεμβολῇ, ὅπως ἦν ἡ Κιβωτός; κακὸς ἀρα ἀρχηγὸς κατ' αὐτὰς,

ὁ μὴ ὑπακούων τοῖς ὑπ' αὐτὸν, εἰς τὸν προφανῆ καὶ ἔσχατον κίν-

δυνον ἐμβαλεῖν αὐτὰς ἀπειθεῖσι. πῶς ἐκ ἐνδριώσιν οἱ ἀδιάκριτοι,

κριτικὰς ἑαυτὰς καλῶντες, ἢ ταῦτα λέγοντες; πόθεν δὲ δήλον

αὐτοῖς, ὅτι δρᾶξ μόνον ἦσαν οἱ Α' μαληκίται σὺν τοῖς Χαναανίοις,

οἱ τὰς ἀπειθεῖς ἐκένω πατάξαντες, τῆς θεᾶς Γραφῆς ἐνταῦθα

μόν' περὶ τῶ ἀριθμοῦ αὐτῶν μηδὲν λεγόνσης, ἐν δὲ τῷ Ἀδύτερονο-

Δουτ. 1. 44.

μῶ, ὅπως ἡ αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται ἰσοχῶς, ταῖς μελίοσιν τὸ

πλήθ' αὐτῶν παραβαλλόνσης; „Καὶ ἐξηλθε, Φησὶν, ὁ Α' μορ-

„ράτος, ὁ κατοικῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκένω, ἢ κατεδίωξεν ὑμᾶς ὡς

„ποιήσαισαν ἄδὸν μέλιοςαι, ἢ ἐτίτρωσκον ὑμᾶς ἀπὸ Σηὲρ ἕως Ερ-

μά.

μα. Ἀλλ' ἔδὲ τὸ τόπῳ τὸ χῆμα, ἐν ᾧ κατεκόπη ὁ ἀπειθήτας λα-
 ὅς, δηλοποιεῖ τὸ ἱερὸν λόγιον, διὸ καὶ ἡ ὁμαλὴ πεδιάς ἐφεύρεμα τῶν
 ἀπίστων ἐστὶν ὡσεὶ καὶ ἡ θράξ. ἐπὶ ταῖς αἰσὶν ἐν ἐπίτηδες πεπλασ-
 μένοις ψεύδεσι θεμελιζόμενοι οἱ ἄπιστοι, λέγουσιν ἀναισχύντως, ὅτι
 ὁ Μωϋσῆς, ὁ ἀγαθὸς καὶ προνοητικὸς, καὶ συνέσεως πλήρης ἀρχι-
 γός, ἦν ἀρχηγὸς κακός. Ἀλλ' ἐπίσης, Φασί, ὅτι νομοθέτης κακός,
 καὶ ταῦτα ὡς ἐκ τρίποδος. ἔδὲ ἵχνος ἰδοὺ λόγῳ ὑπὲρ τούτου προτί-
 θονται. ἀποφαντικῶς ἐν ἀπαντητέον αὐτοῖς. Σὺ μὲν ἐν, ὡς ἄπιστος
 ὡς ἐκ προσώπου τῶν κριτικῶν λέγεις, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἦν κακὸς νομο-
 θέτης, ἡμεῖς δὲ σὺν πάσῃ τῇ οἰκισμῇ φημεν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀ-
 γαθός, καὶ ἄριστος, καὶ ὑπερτέλειος ἦν νομοθέτης, ὡς ἐκ ἰδίας, ἀλ-
 λά θεὸς τὸ ὑπερτέλειον θεὸς νόμους παραδίδει.

„Μετὰ ταῦτα φησὶν, ἔδὲν ἕτερον ποιεῖ, (ὁ Μωϋσῆς), εἰμὴ
 περιπλανᾶσθαι ἔτη τεσσαράκοντα, περιπατῶν ἀπὸ ἐρήμου εἰς ἐρη-
 μὸν ἀνὸς ἐκστρατείας σκοπῆς. τὰ δὲ τῷ θεῷ προσάγματα ἐκ ἀ-
 θωσίν αὐτόν. λίαν δὲ εὐχερὲς, φασὶν οἱ κριτικοί, τὸ λέγειν ὑ-
 ποθετικῶς, ὅτι ἐκ ἐπλήγῃ, εἰμὴ ὅτε τὸν θεὸν παρώργισε, προ-
 ριζέντες καὶ τὰ δε. Ἐπειδὴ τεσσαράκοντα ἔτη περιπλανᾶτο, μη-
 δεμίαν μόνην πόλιν ἀλῶσαι δυνηθεὶς, αὐτὸς οὐδεχομένως περὶ τῶ-
 ντα ἔπταισε. λογιζόμενοι δὲ τὸν Μωϋσῆν ἀνθρώπον ἀμαρτάνοντα
 ἐν τῷ ἐπαγγέλματι αὐτοῦ, ἐπιμένοντες λέγοντες, ὅτι ἡ ἰσχυρία αὐ-
 τῇ ἔδεν ἕτερον εἶναι δύναται, εἰμὴ κακοπεπλασμένος μυθός.

Ἀληθῶς ὁ Μωϋσῆς σὺν τῷ λαῷ τῷ Ἰσραὴλ περιπλανᾶτο
 ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. ἀνὸς σκοπῆς ἐκστρατείας, καὶ πόλε-
 ων ἀλώσεως. τῆτο δὲ ἐκ ἐξὶ σφάλμα τῷ Μωϋσέως, ἀλλὰ ποιὴν
 τῷ παντοδυνάμει κατὰ τῶν δεκάκις παροργισάντων αὐτόν. „Οἱ δὲ
 υἱοὶ ὑμῶν, φησὶν, ἔσονται νεμόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔ-
 τη. καὶ ἀνοίσοντες τὴν πορνείαν ὑμῶν, ἕως ἂν ἀνάλωθῃ τὰ κῶλα
 ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ὅσας κατε-
 σκέψασθαι. τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμέραν τῷ ἐνιαυτῷ λή-
 ψεσθε τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ γνώσεσθε τὸν θυ-
 μόν τῆς ὀργῆς μου.

Ἀλλὰ τὰ τῷ θεῷ προσάγματα, φησὶν, ἐκ ἀθωσίν αὐτόν.
 Τί τῆτο βέλεται; δηλοῖ ἄρα τὸ. ἐκ ἀθωσίν ὁ Μωϋσῆς, ἐπει-
 δὴ ψεύδεται, λέγων, ὅτι προσάγματι θεῷ ἐπλανᾶτο ἐν τῇ ἐρήμῳ;
 ἢ, ὅτι καὶ ἀληθῶς τῷ θεῷ ὑπέκων περιπλανᾶτο, ἐκ ἀθωσίν
 τῷ τῆς περιπλανήσεως ἐγκλήματι; ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον ὑπόθε-
 σις ἐστίν, ὅτι μόνον γυμνὴ πάσης πιθανότητος, ἀλλὰ καὶ ἐναντία παν-
 τι

ΑΡΙΘ. 14 23.
33-34.

τι λόγῳ. τίῳ ἰδὲ ἐνεκα, ὑπὸ Θεῶν μὴ ἐπιταγῆς, ἐκ ἑαυτοῦ δεφθάσαι εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; τίος ἐνεκα, ὑπὸ Θεῶν μὴ ἐπιταγῆς, τοσαύτην ὑπέφερεν ἔτι τεσσαράκοντα ταλαιπωρίαν καὶ κόπον. ὅσην αὐτῷ προσέξενε ἡ τοιαύτη ἔρημος, καὶ ὁ τοῖς τοῖς τοῖς λαὸς, κατ' αὐτῶν γογγύζων, καὶ ἐπανισάμενος; εἴτα ἡμεμαρτυρημένη τῷ ἀνδρὶ ἀγίότης μηδὲ φανταδῆναι συγχωρεῖ τοῖς τοῖς ἄλλοις τοῖς ψεύδους. ἀλλ' ἔδὲ ἔξον ἦν αὐτῷ λέγειν τοιαύτας ψευδῆς προφάσεις τοῖς συμπαραρρηκόσιν αὐτῷ, καὶ συνοδοιποροῦσι, καὶ τὰ πάντα εἰδόσι, καὶ συμπάχουσι. καὶ δὲ ἔλεγεν, ἐχ' ὅμως ἐπιστεύετο. Τὸ δὲ δεύτερον παραλογία ἐστὶ προφανής. πῶς ἰδὲ παράλογος ὁ μὴ ἀδῶν λογιζόμενος τὸν ὑπακούοντα τῷ ὑπερτελείῳ καὶ παντοδυναμῳ Θεῷ, καὶ ὁποιοῦν ἢ τὸ ἔργον, ὁ ὑπακούων αὐτῷ ποιῇ; εἰ δὲ, κατ' αὐτῆς, ὁ Μωϋσῆς ὑπακούσας τῷ Θεῷ, ἔπαισε, μὴ ὑπακούσας ἄρα, ἀλλὰ τὴν ἔρημον πρὶν τῆς ὑπὸ Θεῶν ὁριθέσεως προφασίας διαβάς, καὶ πόλεως ἀλῆς καὶ χώρας, ὅπερ ἐστὶ παραβάτης τῶν τῷ Θεῷ προσαγμάτων γενόμενος, ἀδῶς ἦν. ὅρα εἰς πόλιν παραλογίαν καὶ βλασφημίαν κατεκρημνισε τῆς ἀπίστεως ἢ τῆς ἀσεβείας σκοτόμαινα.

Ὁ τὸν Μωϋσῆν δὲ ἀμαθέστατον ἡγούμενος ἐν τῷ ἐπαγγέλματι αὐτῷ, εαυτὸν πάντων ἀνθρώπων ἀμαθέστερον ἐμφαίνει, καὶ παραλογώτερον. πῶς ἰδὲ ἀμαθής, ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῷ Βασιλέως Φαραὼ τραπεῖς, ἐν τῇ τῶν Αἰγυπτίων σοφίᾳ ἐκπαιδευθείς, καὶ μέγας γενόμενος; πῶς ἀμαθής, ὁ ὑπὸ Θεῶν διὰ τὸ ἐπάγγελμα τῷτο ἐκλεχθείς, καὶ ἐμπνέουδας, ἐν τῇ περὶ τῆς δημιουργίας ἔτῳ θαυμασίως, ἐμὴν ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῆς θρησκείας, καὶ τῆς θείας νομοθεσίας ἀρεῖς ἐκδέμενος καὶ τελειότατα;

Σημ. 242. Ἐπερ ἔτῳ, κριτικὸς εἶναι ἐπαγγελλόμενος, τὴν Βελγάταν καταλιπὼν, ὡς ὠφέλε, τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα ἀνέγνω μετάφρασιν, ἐκ ἧν τοιαῦτα προέτενεν, αὕτη ἰδὲ ἀντὶ τῆς, ἐν τῇ μεσημβρίᾳ, τῆς Βελγάτης, κατὰ τὴν ἔρημον φησίν. Ὁ κατοικῶν κατὰ τὴν ἔρημον.

Ἀ' ρ' 9. 21. 1.

Σημ. 243. Ἀλλ' ἔδὲ ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασις λαλεῖ περὶ ἑξαφανισθῶν πόλεων.

Σημ. 244. Τὰ, ignitos serpentes, φλογεῖς ὄφεις τῆς Βελγάτης, ὅπερ οἱ Ἑβδομήκοντα ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς ὕψος εἰς τὸ, ὄφεις θα-
να-

Ἀ' ρ' 9. 19. 5.

νατῶντας μετήνεγκαν, μεταφορικὸν πάντως. Φλογερά γὰρ ἡ θανατηφόρα τὰ τέτων δῆγματα. ὅρα ἀνωτέρω ἢ τὴν 232. σημ.

Ἀ'ριθ. 26. 51. **Σημ. 245.** Ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει κείται. „Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις ἣν Ἰσραὴλ, ἑξακόσιοι χιλιάδες, ἢ χίλιοι ἢ ἑπτακόσιοι ἢ τριάκοντα. Συνάδει δὲ τέτοις ἢ ἡ Βαλγάτα. ὁ δὲ συγγραφεὺς προδίδει τέτοις τὰς εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας τῶν Ἀσούτων, συνεκρότησε τὸν προτεθέντα ὑπ' αὐτῆς ἀριθμόν.

Ἀ'ριθ. 26. 62.

Σημ. 246. Τῆς ἐρμηνείας ταύτης πολλῶ καταλληλοτέρας ἔχεις ἐν τοῖς εἰς τὰς Ἀ'ριθμοὺς ὑπομνήμασι, τοῖς ἐν τῇ ἐλληνικῇ Σειρᾷ εἰς τὴν Ὀκτάτομον.

Ἀ'ριθ. 25. 5.

Σημ. 247. Ἡ μὲν Βαλγάτα, τοῖς κεῖται, οἱ δὲ Ἑβδομήκοντα, ταῖς φυλαῖς.

Ἀ'ριθ. 25. 6.

Σημ. 248. Εἰ χρηὶ τ' ἀληθὲς εἰπῆν, αἱ τῆς Βαλγάτης λέξεις ἐπὶ τὴν τυχεύσαν παρέχον ἀφορμὴν τῇ τῇ Βολτέρου κυνικῇ ἀναιδείᾳ, ἢ μὴν ἀλλὰ ἢ τῇ αὐτῇ σημειώσαι. Ἐν γὰρ τῇ Βαλγάτῃ ἀντὶ μὲν τῆς πρὸς τὴν Μαδιανίτιν, κείται τὸ, ad scortum Madianitidem, εἴτεν πρὸς τὴν πόρνην τὴν Μαδιανίτιν. ἀντὶ δὲ τῆς, εἰς τὴν κείμινον, ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, εἰς τὸ τέγος, τὸ, in lupanar, ἥτοι ἐν τῷ πορνοβοσκεῖν, ἢ ἀντὶ τῆς, διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς. τὸ, in locis genitalibus, ὅπερ ἐστὶν, ὅπως τὰ παιδογόνα μέλη.

Ἰωσ. β. 4. κ.
* Α' ρχ.

Σημ. 249. Τῆς μὲν παρὰ τῷ Ἰωσήφῳ λέξεως τῆς γάμψ ἐπεδράξατο, τὰ δὲ λοιπὰ ὅσα τῷ ἀθέσμῳ τέτῳ γάμψ ὁ Ἰωσήπος ἐπισυνάπτει, ἔδε ἰδεῖν, ἔδε ἀκῆσαι ἢ θέλησεν. Ἰδὲ τὰ τῆς Ἰωσήπου ῥήματα. Καὶ Ζαμβρίας, ὁ τῆς Σεμεωνίτιδος ἡγούμενος φυλῆς, „Χοσμί συνὼν Μαδιανίτιδι, Οὐρς θυγατρὶ, Ἰὼν ἐκάνη ἰσ. Ἰὼν ἐκείσε, δυνασέοντο ἄνδρ, κελούδας ὑπὸ τῆς γυναῖκος πρὸς τῶν Μωϋσεῖ δοχουίων ἰδὲ πρὸς ἡδονὴν αὐτῆς γενησόμενον, ἐθεράπευσεν αὐτήν, ἢ θυὼν τὰ πάτρια, ἢ γάμον ἡγούμενος ἀλλόφυλον. Ἀκῆας τὸ, κελούδας ὑπὸ τῆς γυναῖκος προτιμῆται τὴν ἡδονὴν αὐτῆς τῶν τῷ Μωϋσῇ δεδογμένων, ἐθεράπευσεν αὐτήν, ἢ τὸ, ἢ θυὼν τὰ πάτρια, ὅσα δὲ εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Ζαμβρίας, ἐπαινον δὲ τῆς Φινεὲς ὁ αὐτὸς προσέθησιν Ἰωσήπος κατιδεῖν ῥῆδιον ἐν τῇ τέτῳ βίβλῳ.

Σημ.

Σημ. 250. Τῆτοις πρόδες τὰ ἐξῆς. Τί ἦν τὸ ἀπογορεῦον τὸν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων γάμον; ὁ παρὰ Θεῷ δοθεὶς νόμος. τότε δὲ ὁ νόμος δέδοται πρὸ, ἢ μετὰ τὸ συζυγῆσθαι τὸν Μωϋσῆν τῇ Σεπφόρα; δῆλον πάντως, ὅτι μετὰ τὸ συζυγῆσθαι, τί ἔν προ τῆς τῷ νόμῳ ἐκδόσεως ἐκώλυε τὸν Μωϋσῆν λαβεῖν ἕως γυναῖκα τὴν Μαδιανίτιν Σεπφόραν; ἔδεν. ἔδεν ἔν ἔντος τῷ κωλύματος, ἀπαί-
 ρως ταύτη συνεζεύχθη. Εἶτα, τίς εἶρηκε τῷ Βολτέρω, ὅτι αἱ Ισραηλῖται, περὶ ὧν ὁ λόγος, γάμῳ συνεζεύχθησαν ταῖς παρθέ-
 νοις Μαδιανίτισι; βοᾷ κατὰ τῷ ψεύδει τὸ ἱερὸν λόγιον. „Καὶ ἐβε-
 βηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι ἕως τὰς θυγατέρας Μωάβ. πορνεία
 „ἄρα ἀναίχυντ’ τὸ ἔργον, εἰδωλολατρείας μήτηρ, καὶ ὁ γάμος
 „ἐνθεσμός, παίδων πατήρ. ἀλλ’ ἔβη παρθένας τὰς τοιαύτας πόρ-
 νας ἡ Γραφὴ ἐκάλεσε.

Εξ. 34. 16.

Λεβ. 25. 1.

Εἰς τὸ Λευϊτικόν.

Σημ. 251. Οὐκ Ὀχοζίς, ἀλλ’ Ἰωράμ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ὡς δῆλον ἐκ τῷ 3. καὶ 8. κεφαλαίῳ τῆς 4. τῶν Βασιλειῶν βιβλίου.

Σημ. 252. Οὐκ εὐκαταφρόνητα τὰ ἐν τοῖς ἕως τὸ Λευϊτικὸν προσι-
 μίοις ὑπὸ τῷ Καλμέτῳ εἰρημένα περὶ φύσεως, αἰτίῃς, καὶ ἀποτε-
 λεσμάτων τῆς λέπρας. ἐν αὐτοῖς ἔν ἕτος ἀποδείξαι σπυδαίει, ὅτι
 τὸ τῆς λέπρας αἴτιον, τῆς τε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σώματι, καὶ τῆς ἐν
 τοῖς ἱματίοις, καὶ τῆς ἐν ταῖς οἰκίαις, σμικρότατά τινα εἰσιν ἔντομα,
 μικροσκοπίῳ μόνῳ ὁρατάτα καὶ διακριτά. ἔκ ἐξῆς δὲ ἡ τέττα εἰκασία
 πάσης πεθανότητος ἁμοιβή. ταύτην δὲ ἀναγνῶς, ὡς εἴκειν, ὁ
 Βολτέρος, παρέθηκε τὰ προκείμενα, προσθεῖς, ἀβλαβῆ εἶναι τὰ
 τοιαῦτα ἔντομα, ὡπερ ἂν εἴ τὰ ἐν τῷ εὐρώτῳ ἔντομα, ἀπερ αὐ-
 τὸς ἐν γυνίᾳ τυχὸν τῆς Εὐρώπης εἴρακε, τὰ αὐτὰ ἦσαν, καὶ τὰ
 αὐτὰ ἐτέλεον, ὡπερ καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὰ ἐν ἐρήμῳ, καὶ τὰ ἐν
 τῇ Παλαισίνῃ ἔντομα.

Ἀλλ’ ὅτι τὰ περὶ τῆς λέπρας τῶν οἰκιῶν ἐν τῷ Λευϊτικῷ γε-
 γραμμένα ἔκ εἰσὶ φαντασία, ὡς ὁ Βολτέρος φησὶ, ἀλλὰ πρᾶγ-
 μα ἀληθές, ὁρατὸν, καὶ φιλαφτηρὸν δέκνυσσι πρῶτον ἢ τῷ πάθῳ
 περιγραφῇ. „Καὶ ὁ ψεται, φησὶ, τὴν ἀφὴν, καὶ ἔδεν ἡ ἀφὴ ἐν τοῖς τοίχοις
 „τῆς οἰκίας, κοιλάδας χλωρίζσας, ἢ πυρρίζσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν
 „ταπεινότερα τῶν τοιχῶν. β’. Ἡ γενομένη ἐπίσκεψίς τε καὶ παρατή-
 ρησις τῷ ἱερέως ἐν ἐκάστῃ τῶν ὑπόπτων οἰκιῶν. γ’. Τὰ περὶ τὴν
 θεραπείαν ποίεμένα, εἰπὲν αἱ τῶν λίθων ἐκβολαί, καὶ τῷ κοῦ

Λευι. 14. 37.

Bbb b

ei

αἱ ξέσας, ἢ αἱ ἀλοιφαί. δ'. Ἡ ἐνόχλησις ἢ ἡ ζημία, ἣν ἔπα-
χον οἱ τῶν λελεπρωμένων οἰκιῶν κύριοι, ὅτινες ἐκ ἂν διὰ μόνην
φαντασίαν τοσαύτης ἠνέχοντο ἢ τοιαύτης τύρβης τε ἢ δαπάνης.
κἂν δὲ μὴ τὰ τῷ Καλμέτῃ ἔντομα ὑπάρχη τῆς τῶν οἰκιῶν λέπρας
τὸ αἷτιον. τὰ ἐν τῷ εὐρώτῃ, ὅμως φθοροποιὰ μόρια δύνανται ἀ-
ποτελεῖν ἐν τοῖς τῶν οἰκιῶν τοίχοις τὰ ὑπὸ τῷ Ἀδύτικῷ περιγγρα-
φόμενα.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις τυχόν. ἵνα τὶ τοιαύτη λέπρα τότε μόνον ὥφθη;
ἀλλὰ τίς ποτε πᾶσαν τὴν γῆν, ἢ κἂν τὴς τόπης ἐκείνης περιελθὼν,
ἢ τὸν περὶ τῆς τοιαύτης λέπρας ἀκριβῶς τε ἢ πολυχρονίως παρα-
τηρήσας, μεμαρτύρηκεν, ὅτι ἑδέποτε ἐκείνη τοιαύτη ὥφθη λέπρα;
τίς δὲ ἐκ αὐτῆς τῆς ἀτμοσφαίρας ποικίλας μεταβολάς, ἢ τὴν
τῶν ἐν διαφόροις καιροῖς ἀτμῶν ἢ ἀναθυμιάσεων διαφορὰν, ἢ τὰ
ἐκ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς διάφορα ἀποτελέσματα; Κατὰ
τὸν δέκατον πρῶτον αἰῶνα ἦσαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὡς μαρτυρεῖ Ματ-
θαῖος ὁ Παρίσιος. δέκα ἢ ἐννέα χιλιάδες νοσοκομείων ὑπὲρ τῶν
λεπρῶν. πρὸ πολλῶν δὲ τὰ τοσούτον πληθύνοντων τῶν λεπρῶν ἐξέλε-
πε. πόθεν δὲ ἢ τῷ πάθους τῆς μέωσις; ἢ δὴλον, ὅτι ἐκ τῆς με-
ταβολῆς τῶν οὐ τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀτμῶν τε ἢ ἀναθυμιάσεων.

Ἀλλὰ ὅς κέοδω ἀγνοῶν εἶναι τῆς τῶν οἰκιῶν λέπρας τὸ αἷ-
τιον. ἀρ' ἐν συνάγεται ἐκ τῆς εὐλόγως, ὅτι ἑδέποτε ὑπῆρξε τοι-
αύτη λέπρα, φαντάσματα δὲ εἰσιν ὅσα περὶ αὐτῆς τὸ Ἀδύτικόν
διαλαμβάνει; ἀλλὰ τίς ποτε τὸ ἀληθὲς ἐγνώ αἷτιον, ἢ τῆς πρὸς
τὴς πόλεις ῥοπῆς τε ἢ εὐδύνσεως τῷ μάγνητῳ, ἢ τῆς ἐφελκτι-
κῆς αἵμας ἢ ὠθητικῆς δυνάμεως τῆς ἠλεκτρικῆς ὕλης, ἢ τοσούτων
ἄλλων ὁρωμένων ἀποτελεσμάτων; ἑδὲς ὅμως εὐφρονῶν φαντάσμα-
τα ἡγῆται ὅσα ὑπὸ ἀξιοπίστων ἐσώρηται ἀποτελέσματα διὰ τὴν
τῷ αἷτιν αὐτῶν ἀγνοίαν.

Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ τῶν οἰκιῶν λέπρα, ὡσαύ-
τως ἢ ἡ τῶν ἱματίων, μοναδική τις δοκεῖ κατὰ θεῖαν ἐπιταγὴν τό-
τε ἀναφανέσα πρὸς ποιήν τῶν τῷ Ἰσραὴλ ἀμαρτημάτων. „Ὡς
ἂν εἰσέλθῃτε, φησὶν, εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναανίων, ἣν ἐγὼ δίδω-
μι ὑμῖν ἐν κτήσας, ἢ δώσω ἅφην λέπρας ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς
τῆς ἐγκτήτης ὑμῶν. περὶ δὲ ὁ Θεοδώριτος τὰ ἐξῆς εὐφυῶς σεση-
μέωκε. Διδάσκει δὲ διὰ τούτων, ὅτι θεήλατοι ἦσαν πληγαί, πο-
τὲ μὲν κατὰ ἱματίων, ποτὲ δὲ κατὰ οἰκιῶν φερόμεναι. ταῦτα δὲ
τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν τῷ Θεῷ δηλοῖ. τῶν γὰρ ἀνθρώπων ἀ-

μαρ-

Παρὰ Καλμέ.
αἷτι.

Θεοδ. ἱρ. τ. 18.
Εἰς τὸ Λευί.

ἡμαρτανόντων, ἡματίοις καὶ οἰκταῖς ἐπέφερε τὰς πληγὰς, διὰ τῶ-
νων τοῖς ταῦτα κεκτημένοις τὴν Θεραπεῖαν προσφέρων.

Σημ. 253. "Ἰνα τὶ συγχέαις τὰ πράγματ᾽, καὶ ἀπὸ ἑτέρου εἰς ἕτερον
μεταπηδᾷς, καὶ τὰς σὰς ταῖς τῆς Γραφῆς ἐννοαῖς τολμηρῶς συνάπ-
τας, ἀδύνατα πωδῶν δέξαι τῇ ὑπερτελείᾳ Θεοῦ τὰ δυνατὰ προ-
σάγματα; ὁ Θεὸς πρῶτον μὲν κελεύει μὴ φαγεῖν αἷμα. „Πᾶσα
„Ψυχὴ ἐξ ὑμῶν ἔφαγεται αἷμα. Ταῦτα δὲ ὑδρόλως ἀφορᾷ εἰς τὸ
ἐν τοῖς ἀγγέλοις τῇ ζωῇ ἐναπολαφθῆναι αἷμα· ἔφα-
γεται κρέας περιέχον αἷμα. ἀλλ' ἔφαγετο αἷμα. τὸ δὲ μὴ ἐδίεν αἷμα,
ἔμνον δυνατόν, ἀλλὰ καὶ εὐχερέσατον. τὴναντίον δὲ, ἀμελείται τὸ ἐ-
δίεν αἷμα, ἀποτρόπαιόν πως πέφυκεν. εἶτα προσέθησιν. „Ὅς ἂν θηρεύ-
„σῃ θήρομα, θηρόν ἢ πετεινόν, ὃ ἐδεῖ, καὶ ἐκχεῖ τὸ αἷμα. οὐ φησὶν
ὅλον τὸ αἷμα, ἀλλὰ τὸ αἷμα τῷ ἔσιν ὅπερ ἐκχεῖσθαι πέφυκε. μετὰ ταῦτα
„ἐπάγει, καὶ εἶπα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, αἷμα πάσης σαρκὸς ἔφαγετε. Πᾶ-
„σά δὲ εἶπε ταῦτο; ἀνωτέρω, ἔστιν ἐν τῷ, Πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν ἔ-
„φαγεται αἷμα. Οὐκ ἐστὶν ἄρα ὁ λόγος περὶ τῷ αἵματι, τῷ
μετὰ τὴν ἐκχυσιν ἐν τοῖς μικροῖς τῷ κρέατι ἀγγέλοις ἐγκαταλαφ-
θόντι. ἔπειτα εἶπεν, ἔφαγετε σάρκα περιέχουσαν αἷμα, ἀλλ' ἔ-
„φαγετε αἷμα πάσης σαρκὸς, ὅπερ ἐστὶν αἷμα ζωῇ γυμνὸν σαρ-
κός, ὡς ἀνωτέρω τε εἴρηκε, καὶ πάλιν ἐπανέλαβε. πόθεν ἐν αὐ-
τῷ τοῦ σὺ ἐξήγαγες τὸ μωρολόγημα;

Ἀριθ. 17. 12.
14.

Σημ. 254. Καὶ ταῦτα προφάνεσατον ψεῦδος. ἔπειτα πάντοτε ἡ
Πεντάτευχος ἐκλαμβάνει τὴν λέξιν, ψυχὴ, ἀντὶ τῆς ζωῆς, καὶ
ἡ τῇ ἀνθρώπινῃ ψυχῇ πάντοτε ἀντὶ τῆς ζωῆς τίθεται. πολλαχῶς
δὲ τὸ ὄνομα ψυχὴ ὑπὸ τῆς Πεντατεύχου ἐκλαμβάνεται. σημαίνει δὲ
α. αὐτὸ τὸ δημιουργὸν καὶ παντέλεστον πνεῦμα. φησὶ δὲ, „καὶ ἔβδε-
„λύξεται ἡ ψυχὴ με ὑμᾶς, ὅπερ ἐστὶν, ἐγὼ ἔβδελλόμαι ὑμᾶς.
β. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, κατὰ τὸ, „ἐμπλήσω ψυχὴν με. καὶ τὸ,
„Πᾶσα ψυχὴ, ἣτις φάγεται θνησιμαῖον. ἢ θνητάλωτον. καὶ τὸ,
„Νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατὰ ξηρος. γ. τὴν ζωτικὴν καὶ αἰσθητικὴν
„δύναμιν, κατὰ τὸ, „Εξαγαγέτω ἐρπετὰ ψυχῶν ζωῶν, τῷ ἔσιν
ἐρπετὰ ἔχοντα ζωτικὴν καὶ αἰσθητικὴν δύναμιν. ὡσαύτως καὶ τὸ, Πᾶ-
σαν ψυχὴν ζώων ἐρπετῶν ἐξήγαγε τὰ ὕδατα. δ. „τὴν τῷ σῶμα-
τι ὡραιότητα. Προσέχε γὰρ φησὶ τῇ ψυχῇ τῆς Δένας. ε. τὴν
„θέλησιν, κατὰ τὸ, „ἐκχετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸ, εἰς βε-
„λὴν αὐτῶν μὴ ἔλθῃ ἡ ψυχὴ με. ε. „Ὅλον τὸν ἀνθρώπον, κατὰ
τὸ

Λευίτ. 20. 11.
50ν

Ἐξ. 15. 19.

Λευίτ. 17. 15.
Ἀριθ. 19. 6.

Γεν. 1. 20. 22

Γεν. 24. 3.

Γεν. 38. 4. 5.
49. 6.

Bbbb 2

Γεν. 46. 27.

Εξ. 1. 5.

Λευιτ. 21. 1.

4. 2. 25. 12. 3.

Αριθ. 31. 28.

55.

Γεν. 35. 18. 2.

27. 4. 25.

Δευτ. 4. 9. 15.

36. 5.

„τὸ Πάσαι Ψυχαί, αἱ ἐπελθῶσαι μετὰ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, Ψυ-
 „καὶ ἐξοδηκονταπέντε, καὶ κατὰ τὸ, ἐὰν δὲ Ψυχὴ προσφέρῃ δῶ-
 „ρεον. ζ' Τὴν λογικὴν τῆς ἀνθρώπου Ψυχὴν, κατὰ τὸ, ἐγένετο δὲ
 „ἐν τῷ ἀφίκειν αὐτὴν τὴν Ψυχὴν ἀπέδυσσε Ἰδ, καὶ τὸ, ὅπως εὐ-
 „λογήσῃ σε ἡ Ψυχὴ μου, καὶ ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ Ψυχὴ σου, καὶ τὸ,
 „Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ Φύλαξαι τὴν Ψυχὴν σου σφόδρα, καὶ τὸ, Α'-
 „γαπήσας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης
 „τῆς Ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου. Καὶ ἄλλα δὲ τοι-
 „αῦτα ῥᾶον παρὰ τῇ θείᾳ εὐρεῖν Γραφῇ.

Γεν. 1. 26.

Γεν. 2. 7.

Σημ. 255. Πάντα ἄγνωστοι; Ὁ ἐφελύσσει τυφλὸν, σύ τε καὶ ὁ σοφὸς
 ψυδοπέπλοκοπος ὁ Οὐαρβερόντος, οἱ ἐπίτηδες σιωπῶντες ὅσα ἡ
 Γραφὴ περιέχει, τὴν ἀθανάσιαν τῆς Ψυχῆς σημαίνοντα, καὶ διαρ-
 ρήδην καταγγέλλοντα, καὶ ἀποφαίνεσθαι τολμώντες, τὴν ἀθανάσι-
 αν τῆς Ψυχῆς πάντῃ ἄγνωστον εἶναι τοῖς πρώτοις Ἰσδαίοις. Τὶ ἐν
 βέλεται τὸ, „ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ'
 „ὁμοίωσιν; Τὸ σῶμα; ἔκκεν κατὰ τῆτο ἀνθρωπόμορφος εἶναι ὁ
 Θεός ὅπερ ἀτοπώτατον. Τὸ ζῶον; ἀλλὰ διατὶ ταῦτα περὶ ἐδενδὸς
 τῶν ζῶων, περὶ μόνου δὲ τῆς ἀνθρώπου ἄρρηται; Τὶ δὲ βέλεται ἡ
 πνοὴ τῆς ζωῆς, ἡ ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς Θεῆς ἐμ-
 φυσηθεῖσα; Τὸ σῶμα; ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐκ χοῦ πεπλάσθαι διδάσκει
 τὸ ἱερὸν λόγιον, πρὸς τῇ ἐμφυσηθῆναι ἐν αὐτῷ τὴν πνοὴν τῆς ζω-
 ῆς. Καὶ ἐπλάσε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον Χέν λαβὼν ἀπὸ
 „τῆς γῆς. Ἄρα προσίθῃσι τὸ, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-
 „τῆς πνοῆς, ζωῆς. τί ἐν σημαίνει ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς; τὴν ζωὴν;
 ἀλλὰ πάντα τὰ ζῶα ἔχον ζωὴν, ὥς ὅμως ἐκ ἐνεφύσησεν αὐτοῖς ὁ
 Θεὸς πνοὴν ζωῆς. Ταῦτα ἐν ἀναγινώσκοντες οἱ πρῶτοι Ἰσδαῖοι, καὶ
 ὁρῶντες ἐν τῇ εἰκόνι τῆς Θεῆς, τρεῖς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὴν ὁμοιό-
 τητα τῶν τῆς Θεῆς χαρακτήρων, ἔτῃν τὸ λογικόν, τὸ προνοητικόν, τὸ
 πάσης ἀρετῆς ἐπισημῆς ἐπιδεκτικόν, τὸ ἄρχον, κατὰ τὸ, „καὶ ἄρχε-
 „τωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τῆς ἐραβῆς, καὶ τῶν κτή-
 „νων. καὶ πάσης τῆς γῆς. καὶ πάντων τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. σκεπ-
 τόμενοι δὲ, ὅτι ὁδῶως, ἔδδ τοῖς ζῴοις, ἔδδ τῷ ἀνθρωπίνῳ σῶμα-
 τι ταῦτα ἀνῆκε, ἐγνώριζον, καὶ ἐπέδοντο, ὅτι καὶ τὸ νοερόν, ὥς τὸ
 αἶδιον, ἰδιότητες ὄντα τῆς Θεῆς φύσεως, ἐνυπάρχουσι καὶ τῇ εἰκόνι αὐ-
 τῆς, τῷ ἀνθρώπῳ, κατὰ χάριν καὶ ἐπομοίως ἐπίσθον, ὅτι ἡ ὑπὸ
 τῆς Θεῆς ἐμφυσηθεῖσα αὐτῷ πνοὴ γέγονεν αὐτῷ εἰς Ψυχὴν ζῶσαν,
 νοεράν, καὶ ἀθάνατον. δῆλη δὲ ἡ τοιαύτη πῖσις αὐτῶν ἐξ ὧν ἡ θεία
 Γραφὴ

Γραφή λέγει περὶ τῆ πατριάρχου Ἀβραάμ. „Καὶ ἐκλέπων ἀπέ- Γεν. 25. 8.9.
 „θανεν Ἀβραάμ ἐν γῆρᾳ καλῶ πρεσβύτης, ἢ πλήρης ἡμερῶν.
 ἢ προστετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Οὐδὲ γὰρ νοήσαν ἄντις τὸ, προ-
 σετετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, περὶ τῆ σώματος ἑρῆσθαι τῆ Ἀ-
 βραάμ. τὸ μὲν γὰρ σῶμα αὐτοῦ τέταπται εἰς τὸ ἀσπληγιον
 τὸ διπλὴν εἰς τὸν ἀγρόν Ἐφρών τῆ Σαάρ τῆ Χετταίς.
 τῶν δὲ σωματίων τῶν πατέρων αὐτοῦ τὰ μὲν ἐν τῇ Χαλδαίᾳ,
 τὰ δὲ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἐτάφη. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ τῆ Γεν. 25. 17.
 Ἰσμαὴλ γέγραπται. Καὶ ἐκλέπων ἀπέθανε, ἢ προστετέθη περὶ
 τὸ γένος αὐτοῦ. δῆλον δὲ, ὅτι τὸ σῶμα τῆ Ἰσμαὴλ ἔκατετέθη
 ἐν Χεβρών, ὅπου τὰ τῆ γένους αὐτοῦ σώματα. Τὸτο τὸ περὶ Ἀθα-
 νασίας ψυχῆς δόγμα ἐκήρυξεν ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ, ὑπὲρ τῆ
 ἡς αὐτῆ Ἰωσήφ ὀλοφύρομενος, ἢ λέγων. „Καταβῆσθαι πρὸς Γεν. 37. 35.
 „τὸν ἵόν μου πειθῶν εἰς ἄδην. Τὸ δὲ εἰς ἄδην ἔστι τὸν τάφον αὐτοῦ
 σημαίνει. ὁ γὰρ Ἰακώβ ταφὴν τῆ Ἰωσήφ ἐνόμιζε τὰ ἀσπληγνα τῆ
 πονηρῆς θήρας, τῆ καταφαγόντος αὐτόν. τὰ αὐτὰ δὲ ὁ αὐτοῦ
 Πατριάρχης ἐδίδαξε, περὶ ἑαυτοῦ λαλῶν. „Εγὼ προσίθεται πρὸς Γεν. 49. 29
 „τὸν ἐμὸν λαόν. Ἰάψατέ με μετὰ τῶν πατέρων μου ἐν τῷ ἀσπληγιῳ,
 δεξιῶν ἐν τῷ ἀγρῷ Ἐφρών τῆ Χετταίς. „Οὐρα δὲ, πῶς διατέλλει
 τὸ, προσίθεται, ἀπὸ τῆ Ἰάψατέ με, δηλῶν, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ
 αὐτοῦ προσεδήσεται ταῖς ψυχαῖς τῆ λαοῦ αὐτοῦ, τὸ δὲ σῶμα ταφῆ-
 σεται μετὰ τῶν σωματίων τῶν πατέρων αὐτοῦ. τὸτο αὐτὸ ἐπιβε-
 βαιοῦ ἢ ὁ Μωϋσῆς, λέγων περὶ τῆ Ἰακώβ. „Καὶ προσετετέθη πρὸς Γεν. 49. 34
 „τὸν λαὸν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα τίς ἐκ ὅσων τῆς πρώτης Ἰσραήλ
 πιστεύοντας, ὅτι αἱ τῶν ἀποθανόντων ψυχαὶ ζῶσι; τίς ἐκ τῶν
 ἐκ αὐτῶν παιδῶν, ὅτι οἱ πρώτοι Ἰσραῆλ ἢ ἐγίνωσκον, ἢ ἐπίστευον,
 ἢ ἐκήρυττον τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν;

Σημ. 256. Τὰ τότε ἑρμηνεία ἐξέφρασεν ἕτως. „Ερωτῶ καὶ γὰρ,
 „πῶς ὁ συγγραφεὺς (ὁ Βολτέρρος) εἰδὼς, ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυ-
 „χῆς δόγμα ἦν κοινὸν τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χαλδαίων, τῶν Ἀ-
 „ράβων, ἢ τῶν Σύρων, ἐδυνήθη φαντασθῆναι, ὅτι τὸτο πάντῃ
 „γινώσκον ἦν τοῖς Ἰσραῆλ, οἵτινες κατήγοντο μὲν ἐκ τῶν πρώτων.
 „ἡ ἤκουσαν δὲ παρὰ τοῖς δούτεροις, (Ἀἰθίοις ἐκ τῶν δούτερων γὰρ,
 „εἴτεν ἐκ τῶν Χαλδαίων κατήγοντο, παρὰ δὲ τοῖς πρώτοις, εἴτεν
 „τοῖς Αἰγυπτίοις ἡ ἤκουσαν) ἢ κατώκησαν διαπαντὸς ἐν μέσῳ τῶν
 „δύο ἐσχάτων ἀχρι τῆς ἐν τῇ Χαλδαίᾳ μετακομιδῆς αὐτῶν; Ἐάν
 „ἢ μετὰ θάνατον ὑπαρξίς τῆς ψυχῆς ἀγνώσκει ἢ ἐν τῇ Ἰσραήλ
 „ἐπὶ

ἢ ἐπὶ Σαὺλ, τετῆσιν ἑξακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμα-
 λωσίας, ἢ χεῖρον χίλια ἔτη πρὸ τῶν διαλέξεων τῶν μεταξύ Φα-
 ρισαίων ἢ Σαδουκαίων, προέτρεπεν ἄρα ὁ Σαὺλ τὴν ἐγγαστρί-
 μυντον φωνῆσαι τὸν προφήτην Σαμὴλ; κατισόρει δ' ἄρα, ἢ ὅτῃ
 πρώτῃ τῶν Βασιλευσῶν βίβλιν συγγραφεὺς τὴν τῷ προφῆτῃ Σα-
 μὴλ ἐμφάνειαν, ὡσπερ αὐτὴν κατισόρησεν;

Σημ. 257. Τὸ ἑδέποτε λαλήσει περὶ τῆς φρικτῆς τύτης δόγματός,
 ἐκ ἀληθῆς. λαλήσει γὰρ, ὅτε μὴ ἀλληγορικῶς, ὅτε δὲ ἐν ῥήμασιν,
 ἀλλὰ πράγμασιν. Ἡ μὲν Ἐξοδος φησὶν. Ἐισαγαγὼν καταφύτου-
 σον αὐτὸς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἔτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ
 κατηργάσω Κύριε, ἁγίασμα Κύριε, ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου.
 Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα, ἢ ἐπ' αἰῶνα, ἢ ἔτι. Τί γὰρ ἄλ-
 λο καταλληλότερον νοητέον διὰ τῆς ὁρῆς τῆς κληρονομίας, ἢ τῆς
 εἰς τοῖμα κατοικητηρίου, ἢ τῆς ἁγιασματοῦ τῆς εἰτοιμαζόμενης ὑπὸ
 τῶν χειρῶν τῆς βασιλεύοντος τὸν αἰῶνα, ἢ ἐπ' αἰῶνα, ἢ ἔτι, ἐν
 μὴ τὴν ἐπεράνιον, ἢ αἰώνιον, ἢ ἁγίαν κληρονομίαν τε ἢ Βασιλεί-
 αν, τὴν ἀπ' αἰῶνος ὑπὸ Θεοῦ εἰτοιμαθεῖσαν εἰς κατοίκησιν τῶν εἰς
 αὐτὸν πισθύνοντων, ἢ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀντεχομένων; Καὶ ἀλ-
 λαχῶς. Εἰ δὲ μὴ, ἐξάλεψόν με ἐκ τῆς βίβλου σου. ἥς ἐγράφας.
 Ποία ἐστὶν αὕτη ἢ τῆς Θεοῦ βίβλου, ἐν ἣ ὁ Μωϋσῆς ἐγράφη; ἢ
 δεμία ἄλλη πάντως, εἰ μὴ ἡ βίβλος τῆς αἰώνιας ζωῆς τῶν ἀπο-
 γεγραμμένων ἐν βραβύ πρωτοτόκων, κατὰ τὸ, Ὡς πρωτότοκος
 ἦμεν Ἰσραὴλ. Καὶ ἀλλαχῶς πάλιν, τὴν ἡμέραν ἐμφανίσαι, ἐν ἣ
 ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης ὡς κριτὴς τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων ἐ-
 πισκεψάμενος, τὰς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν τιμωρίας ἐπάξει,
 φησὶν. ἢ δ' ἂν ἡμέραν ἐπισκέπτωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἁ-
 μαρτίαν αὐτῶν. Τὸ δὲ Δουτικὸν τοσαῦτα διώρωντε ἢ θυσιῶν εἶδη
 ἢ καθαρισμῶν, μετὰ τοσαύτης ἢ τοιαύτης ἀκριβολογίας ἢ περιε-
 στατωμένης νομοθεσίας ὑπηγορευμένα προτείνει, ὥστε ἰδοὺ τῶν τῷ
 Δουτικῷ ἔργον Θεοῦ εἶναι πισθύνοντων πενθεῖν ἂν βραδύως τὰ τοι-
 αῦτα εἰς τὰ ἀνέκοντα τὴν σωματικὴν κατάστασιν ἀφορᾶν, ἢ μὴ
 μυσικά τινα σημαίνειν, τὴν τῆς ψυχῆς ἐπανόρθωσιν, ἢ ὁδηγίαν
 πρὸς τὴν ἀθάνατον ζωὴν σκοπεῖν, ὡς ὁ Θεὸς Ἀλεξανδρεὺν
 Κύριον ἐν τοῖς εἰς τὸ Δουτικὸν ὑπομνήμασιν αὐτοῦ εἰφύως ἐ-
 ναπέδεξε. Τὸ δὲ Δουτερονόμιον πολλαχῶς περὶ τῆς ἐρημικῆς δόγ-
 ματος διαλαμβάνει, οἷον ἐν τῷ, πρόσεχε σεαυτῷ, ἢ φύλαξον
 τὴν ψυχὴν σου σφόδρα. ἵνα δὲ μηδεὶς πεισέσῃ, τὸν Μωϋσῆν πε-

ἢ

Εξ. 15. 17.

Εξ. 32. 32.

Εβ. 12. 23.

Εξ. 4. 32.

Εξ. 32. 34.

Δουτ. 4. 9.

ἡρὶ τῆς ζωῆς ταῦτα ἐρηκύναι, σκοπέτω τὸ τῇ τοιαύτῃ ἐννοίᾳ ἀν-
 «θισάμενον, ἄντην τὸ, Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ γένηται ῥῆμα κρυπ-
 «τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα. Ἐτι δὲ καὶ τὸ, ὅτι πάντα ἀκατάλ-
 «ληλον, τὸ περὶ τῆς ζωῆς ταύτης τὸν νομοδότην παραγγέλλειν, τῷ
 νόμῳ τῆς φύσεως περὶ τῆς ὑπὲρ τῆς ζωῆς προσοχῆς ὑπὲρ ἐκ περισ-
 «σῆ ἀγρυπνούντων, καὶ φυσικῶς τῇ ταύτης διατηρήσει ἀκαταπαύτως
 ἀναγκάζοντες. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ, Πῦρ ἐκκέκαυθ' ἐκ τῆ θυμῆς
 «μῆς, καυθήσεθ' ἕως ἄδης κατωτάτης. Ἐν ᾧ διὰ μὲν τῆ ἐκκέκαυθ',
 τὴν πρόσκαιρον παιδείαν, διὰ δὲ τῆ ἐκκαυθήσεθ' ἕως ἄδης κατωτά-
 «της, τὴν αἰώνιον κόλασιν διαρρήδην σημαίνει. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ, ὅ-
 «ταν σφαλῇ ὁ πᾶς αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω. Πρὸς
 «τῆτοις καὶ ἐν τῷ, Ἰδοὺ σὺ κοιμᾶσαι μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἐν τῷ,
 «καὶ τελευτᾷ ἐν τῷ ὅρα εἰς ὃ ἀναβαίνεις ἐκεῖ, καὶ προσέειπεν πρὸς
 «τὸν λαόν σου, ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ προ-
 «σετέειπεν πρὸς τὸν λαόν αὐτῶν.

Δευ. 15. 9.

Δευ. 32. 12.

Δευ. 32. 25.

Λύτ. 31. 16.

59.

Σημ. 258. Ἰδοὺ ὁ ἀποδοθεὶς λόγος ἐν κεφ. 6. Ἀ' ε' ε' 3. τῆς Ὑ-
 περασσις. τῶν βιβλ. τῆς παλ. Διαθ. «Καὶν παρὰ τε τῷ Αἰγυπ-
 «τίῳ καὶ Ἰσραηλιτικῷ γένει δεκτὴ ἦν ἡ περὶ τῆς μετὰ θάνατον ὑ-
 «πάρξεως τῆς ψυχῆς διδασκαλία, ἑξῆς ὅμως τῶν κακῶν ἀπέ-
 «σησε. μᾶλλον δὲ ἡ σωτηριώδης αὐτῇ ἀλήθεια. ἡ κατεχρῶντο οἱ
 «πρῶτοι, θαυφίλης κατέστη τῶν δεισδαιμονιῶν πηγὴ, ὧν ἀκριβῆς
 «μυμηταὶ γεγονόσιν οἱ δεῦτεροι. πρὸς δὲ τὸ ἀποσάσαι αὐτοὺς ἀπὸ
 «τῶν τοιούτων δεισδαιμονιῶν ἀναγκαῖα ἦσαν τότε πράγματα αἰ-
 «σθητὰ, καὶ ἱκανὰ πληῖσαι τὰς καρδίας αὐτῶν. τὰ γὰρ παρόντα ἀ-
 «γαθὰ καὶ κακὰ ἤπτοντο μᾶλλον ἢ τὰ μέλλοντα. τὰ γὰρ μέλλοντα
 «καὶ μὲν τῷ σώματι ἐπιθυμία ἔκ ἀφίαισιν ὄραν, ἢ μὴ μακρόθεν,
 «καὶ δὲ αἰδήσεις περιμένειν ἔκ ἰσχύος. τοιούτων ἔν ἦν ὁ τρόπος,
 «ὃν ὁ Μωϋσῆς μετήλθε προτέρων ὅλῳ τῷ γένει ποινὰς καὶ βρα-
 «βεῖα πρόσκαιρα, ὥσπερ νομοθέτημα τῷ κοινῷ δικαίωματι. τῷ-
 «το δὲ ἐξόλως ἐκώλυε τῷ τὴν προσδοκίαν τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ
 «τὴν τῆς συναθήσεως φωνήν; ἀρροδομένην τῇ τῷ Θεῷ βοηθείᾳ,
 «κανόνα εἶναι ἀμετάβλητον τῆς ἐκάστης καρδίας. Ἀλλως τε, εἰπα-
 «τωσάν μοι, τί δηλώσει τὰ ἐξῆς ῥήματα τῷ συνετωτέρῳ τῶν Ἑβραί-
 «ων Βασιλέων, τὰ εἰρημονία ἐτη χεῖρ πεντακόσια πρὸ τῆς αἰχ-
 «μαλωσίας πρὸς τὰς κατοικούντας ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ἐτι εἶδον ὑπὸ
 «τὸν ἥλιον τόπον τῆς κρίσεως, ἐκεῖ ὁ ἀσεβὴς. καὶ τόπον τῷ δικαίῳ,
 «ἐκεῖ ὁ εὐσεβὴς. Καὶ εἶπα ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου σὺν τὸν δίκαιον καὶ σὺν
 «τὸν

Ἐκλ. 3. 16.

17.

Εκκλ. 12. 13.
14.

τὸν ἀσεβῆ κρινεῖ ὁ Θεὸς, ὅτι καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, καὶ ἐπὶ
παντὶ τῷ ποιήματι ἐκεῖ. Ἐτι δὲ καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα, τὰ τὴν νο-
θεσίον αὐτῆ περατῆν. Τὸν Θεὸν φοβῆ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτῆ
φύλασσε· ὅτι τὸτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος, ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ὁ
Θεὸς ἄξει ἐν κρίσει ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, εἴαν ἀγαθόν, καὶ
εἴαν πονηρόν.

Σημ. 259. Πόθεν εἶπεν δεῖξαι ἔχει, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν κόσμον
διασπαρύντες, τὴν μαγικὴν μετήρχοντο τέχνην; ἀπόδειξις, φησὶ
λαλεῖσα τὸ τῶν ἐπασιδῶν σάββατον. τὸτο δὲ εἰς ἐξ ἀποδείξεως λα-
λεῖσα, ἀλλ' ὑπόθεσις ἀδηλῶ. δι' ἧς τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, τὴν ὡς
πρότερον προβαλλομένην, δεῖξαι παραλόγως διὰχυρίζετο. πόθεν γὰρ
δήλον, ὅτι οἱ ἐπασιδοὶ τηροῦσι τὸ σάββατον; καὶ δὲ καὶ τῇ ἀληθείᾳ
τηροῦσιν, εἰ ἀπὸ τῶν Ἑβραίων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων διδασκάλων τὸ-
το παρέλαβον. οἱ μὲν γὰρ Ἑβραῖοι μετὰ τὴν Μωσαικὴν νομοθεσί-
αν τηρεῖν ἤεξαντο τὸ σάββατον. οἱ δὲ ἐπασιδοὶ ἀρχαιότεροι τῆς
παρ' Ἑβραίοις νομοθεσίας τῆ σαββάτου, ὡς δὴλον ἐκ τῶν ἐπὶ Φα-
ραὼ μάγων, καὶ ἐκ τῆ πολλάκις αὐτὸν τὸν τῆ Μωϋσέως νόμον κε-
λεύειν τῶν ἐπασιδῶν ἀπέχεσθαι.

Λευί. 17. 7.

Σημ. 260. Τίς ἐστιν εἶπεν ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ παλαιὸς τῶν Ἰουδαίων με-
τὰ τῶν τράγων συνσυσσασμός, περὶ ὃ ἐλέγχετο αὐτῶς τὸ Ἀδύτικόν
ἐν τῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ; τὸ Ἀδύτικόν δὲ περὶ συνσυσσασμῶν
μετὰ τῶν τράγων ἐλέγχετο τῶς Ἰουδαίους, ἀλλὰ περὶ τῶν θυσιῶν,
αἵς τοῖς ἑθελίοις ἐν Αἰγύπτῳ προσέφερον, τῶς Αἰγυπτίους μιμη-
μενοί. Καὶ δὲ θυσοῖ, φησὶν, ἐτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαί-
οις, (τὸ Ἑβραϊκόν, καὶ ὁ Ἀκύλας, τοῖς τριχεύουσιν, ἢ Βελγὰ τοῖς
Δαιμονίοις) ἐν οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν (ἢ ἐν Κομπλητενσίᾳ ἐκ-
πορνεύουσιν) ὁπίσω αὐτῶν. Οὐκ ἔστιν, εἴαν μὲν τὸ, ματαίοις δέχη, ῥι-
ζόθεν κατ' ἀρεγῆ) ὁ μετὰ τῶν τράγων συνσυσσασμός, εἴαν δὲ τῶς τρι-
χέας, εἶπεν τῶς τράγους, δὴλον πάλιν, ὅτι δὲ περὶ συνσυσσασμῶν τρά-
γων, ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτοῖς προσφεραμένων θυσιῶν ἐστὶν ὁ τῆς Ἀ-
δύτικῃ λόγος. Οὐ θυσοῖ, γὰρ φησὶν, ἐτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς
ματαίοις, ἢ τοῖς τράγοις. εἴαν δὲ τὸ, ἐν αὐτοῖς ἐκπορνεύουσιν, πέ-
δησε συνσυσσασμὸν μετὰ τῶν τράγων νοεῖν, σκόπει ὅτι ἀντίκειται
σοι τὸ πρὸ τῆς ἐρημέου, εἶπεν τὸ; δὲ θυσοῖ τὰς θυσίας αὐτῶν,
προσέτι δὲ καὶ τὸ, ὅτι πολλαὶ τῆς Γραφῆς ῥήσεις τὸ πορνεύειν ἀντὶ
τῆς ἐθελολατρείου ἀναμφιλέκτως ἐκλαμβάνουσι, πῶς δὲ, τῶν μά-
γων

γων πρὸ τῆ Μωσαικῆ νόμῳ ὑπαρχόντων, καὶ πρὸ τῆ τὸν Ἰσραηλῶν λαὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ παραγενέσθαι, ὁ τράγος, μετ' ὃ μάγοι συνεμίσγυντο, παράγει ἀπὸ τῆ ἐν τῇ ἐρήμῳ συνσυσσασθῆ τῶν Ἰσραηλῶν μετὰ τῶν τράγων; ἀρα καὶ τὸτο, ὡς παράλογε, πᾶσαι ἀσεύδεις, ἀμέλει τοὺς παραγωγὸν παράγει πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῆ ἐξ ὃς παρήχθη; Πρὸς τούτοις ἔδωκε τὸτο συνιέναι ἰσχυρὰς, εἶπεν τὸ, τὰ τῆ Μωϋσέως ῥήματα μὴ εἶναι ἑλεγχον τῶν ἐν ἐρήμῳ ἔργων τῶν Ἰσραηλῶν, ἀλλὰ προφυλακτικὴν τινα νομοθεσίαν ὑπὲρ τῆ μὴ τὰ τοιαῦτα γενέσθαι ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, ὃ δὲ διὰ παρεληλυθότος, ἀλλὰ διὰ μέλλοντος χρόνου ὁ Μωϋσῆς ἐλάλησε. „Καὶ ὃ „Ἰσραηλῶν, φησὶν, ἐτι τὰς Ἰσραηλῶν αὐτῶν τοῖς ματαίοις, καὶ ἐκ „πορνεύουσιν, ὅπερ ἐστίν, ἐκ ἐτι τοῖς εἰδώλοις λατρεύουσιν ὡς περ ἐν Αἰγύπτῳ πεποιήκασι.

Ὅτι δὲ ἐκ ὑποθετικῶς, ἀλλ' ἀληθῶς τοῖς τράγοις οἱ Αἰγύπτιοι συνεμίσγυντο, μαρτυρεῖ ὁ μὲν Πίνδαρος λέγων.

Μένδης παρὰ κρημὸν θαλάσσης

Νέλης κέρας ἐαίγιβατο

Ὅτι τράγοι γυναιξὶ μίσγοντο.

Ὁ δὲ Στράβων. Οἱ τράγοι ἐνταῦθα γυναιξὶ μίσγυντο. ὁ δὲ „Αἰλιανός. Ἀκόλαστοι δὲ κυνοκέφαλοί τε καὶ τράγοι. ἔτοι μὲν καὶ „ὁμίλει γυναιξὶ φαίνονται αὐτοῖς, καὶ εἰσὶν αὐτὸ θαυμάζειν ὁ Πίνδαρος. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐν Αἰγύπτῳ ὦν, ἰδὼν τὸτο, φησὶν. Ἐγένετο ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τὸτο τὸ τέρας, γυναικὶ τράγος ἐμίσγυντο ἀναφανδὸν τὸτο εἰς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο. ὁ δὲ Πλάταρχος. Ὁ δὲ Μενέσιος ἐν Αἰγύπτῳ τράγος λέγει „ταὶ πολλαῖς καὶ καλαῖς συνεργνύμενοι γυναιξίν, ἐκ εἶναι μίσγυνται πρὸς τὸν „αἶμα, ἀλλὰ πρὸς τὰς αἰγας ἐπτόνη μᾶλλον.

Ἀλλὰ ἵδ' ταῦτα τυχὸν περιττά. ἃ μὲν ἵδ' ὁ Βολτέρος ἐφη ἐν τῇ περὶ τὴν Ἰσραηλῶν φιλοσοφίᾳ αὐτῆς, ἐνταῦθα, εἶπεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐξημενεδάσῃ Διαθήκῃ, ἐπιλαθόμενος, ἄλλα εἴρηκε, τῶν ἐσι τὰ ἐφεξῆς. ὅτι διὰ τῶν τριχέων, κτ.

Σημ. 261. Τὸν τράγον οἱ Αἰγύπτιοι Μένδην ἐκάλεον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, λέγων. „Καλεῖται δὲ ὅτε τράγος, ὁ Πᾶν αἰγυπτίσι, Μένδης.

Σημ. 262. Τὸ μετὰ τῶν ἐλάφων ὀνομασί τῆς ἀνδρας ἀμαρτάνειν εἰσέπει, ἢ ἐπλάσεν ὁ Βολτέρος, ἡμῖν ἀδελφόν, γενικῶς ἵδ' ὁ Μω-

CCCC

καί-

Αἰλ. β. 7. κ.
19. Ἰσορ.
Ἡροδ. β. 2. κ.
46.

Πλατ. περὶ τὰ
τά ἄλογα τῶ
λόγον χρῆσθαι

Λευί. 18. 13.

σαϊκὸς νόμος, ἀλλ' ἐκ ἀδικῶς τὴν κτηνοβατείαν ἀπαγορεύων, φησί. „Καὶ πρὸς πᾶν τετράπεν ἐδώκες τὴν κοίτην σε εἰς ἀσερματισμὸν, ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτό. καὶ γυνὴ ἐσήσεν πρὸς τετράπεν βίβασθαι, μυσαρὸν γάρ ἐστι.

Εἰς τὴν Ἑξοδον.

Σημ. 263. Πῶς ὁ συγγραφεὺς εὐρων τὸ τῷ Στεφάνῳ γένος, „Ἐλληνα αὐτὸν εἶναι ἀπεφώνητο, ἐκ οὐδαμῶν. πᾶσι δὲ ὁ λόγος, ὅτι ὁ Στέφανος, ὁ τῶν μαρτύρων πρῶταθλος, Ἑβραῖος ἦν τὸ γένος. πρῶτον μὲν καθότι Ἕλληνα ἄνθρωπον, ἀρτίως τῷ Χριστῷ πισεύσας, ἐκ ἂν τοσῶτον περιεσφαιμένην ἔχει τῆς θείας Γραφῆς ἐπιστήμην, ὅσην ἡ δημηγορία αὐτῷ ἀειδήλως παρίσχει. β'. „ὅτι Ἕλληνα ἄνθρωπον, ἐνώπιον τῷ Ἑβραϊκῷ Συνεδρίῳ δημηγορῶν, εἶδεν τὸ, Ἄνδρες ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἔλεγεν, εἶδεν τὸ, Πατρί ἡμῶν, εἶδεν τὸ, οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ τῷτο ἐπτάκις, εἶδεν τὸ γένος ἡμῶν, ἡ δὲ ὡν ἐπιδήλως ἐμφαίνει αὐτὸν ὁμογενῆ τοῖς τῷ Συνεδρίῳ, ὅπερ ἐστὶ τοῖς Ἑβραίοις. „γ', ὅτι εἶδεν ὁ Εὐσέβιος, εἶδεν ὁ Σωζόμενος, εἶδεν ὁ Σωκράτης, εἶδεν ὁ Εὐάγγελος, εἶδεν ὁ Θεοδώριτος, εἶδεν ὁ Νικηφόρος ὁ Κάλυκτος, εἶδεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῷ Φλέσσοι, εἶδεν ἄλλος τις τῶν παρ' ἡμῶν φυλλολογηθέντων ἔφη, Ἐλληνα εἶναι τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῷ γένει αὐτοῦ.

Πράξ. 7. 2.
αὐτ. 11, 12.
15. 19. 39.
44. 45.

Πράξ. 7. 14.

Ἐπεὶ δὲ ὁ συγγραφεὺς ὁμολογᾷ, ὅτι ὁ Στέφανος πρῶταθεν τὴν Γένεσιν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετὰ φρασιν, πρῶταθεν δὲ ταύτην, ὡς οὐδαμῶν, ἐνώπιον τῷ τῶν Ἑβραίων Συνεδρίῳ, δηλον ἄρα, ὅτι τὰ σύμφωνα τῷ Ἑβραϊκῷ ὕφαι, τῷ γνωστῷ αὐτοῖς προέτατον. ἄλλως ὡς πῶς ἂν ἐτόλμα ἐνώπιον τῶν Ἑβραίων διδασκάλων ἐπείν τὸ, ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πόντε, ἔπερ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ὕφαι ἄλλως ἔχον; Ἀλλὰ τὸ ὕφος, φησὶ, καὶ ἡ Βεβλάτα γράφεται ἐβδομήκοντα. Ἀλλὰ ποῖον ὕφος; ἢ δηλον, ὅτι τὸ ἐν δυσὶν, ἢ τρισὶ, χθιζοῖς τυχόν, Ἑβραϊκοῖς βιβλοῖς κέμενον. πῶς δὲ ἐκ τῷ μερικῷ τὸ κατόλως συμπεραίνουσι θαυμάζομεν.

Γεν. 46. 21.

Ὁ Καλμέτος ἐν τοῖς εἰς τὴν Γένεσιν ὑπομνήμασι αὐτῷ ἀπεφώνητο, ὅτι ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰ φρασις κατέλειπεν ἐν τῶν ὀνομάτων, τῶν ἐκ τῷ Βενιαμὴν καταγομένων, εἴη τὸ Ὀφιμᾶμ, τὸ μετὰ τὸ ὄνομα τῷ Μεμφίμ κέμενον. καὶ ὅμως τῷτο κείται ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ κώδικι, ἐν τῇ τῷ Ἀλδᾷ, ἔν τῇ τῇ Κομπλε-τενσίᾳ ἐκδόσει, καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἐκδοθείσῃ σερᾷ εἰς τὴν Ὀκτάτοχον. Πόθεν δὲ τῷ παραπτώματι τῷτῳ πέπτωκον; ἢ δηλον, ὅτι

ὅτι ἐκ τῆς μίαν μόνῃ ἢ δύο ἀναγνῶναι τῶν ἐλληνικῶν ἐκδόσεων, συμπεράναι δὲ τὸ καθόλου, τὸ ὅτι κατελέφθη ὑπὸ τῆς τῶν Ἑβδόμηκοντα μεταφράσεως, ὁ αὐτὸς μηδὲν ἐρρυθρίσας, μηδὲ συσάλλας εἶπεν. *Authoritas sancti Stephani pro numero 75. animarum non utique praevalet fidei textus Hebraici & Vulgatae.* ὅπερ ἐστίν, ἢ τῆς ἁγίας Στεφάνου μαρτυρία ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑβδόμηκοντα πέντε ψυχῶν ἀριθμῶς ἔχοντες ὑπερβαίνει τὸ τῆς Ἑβραϊκῆς ὕψους καὶ τὸ τῆς Βυλγάτης κῆρυξ, Πόθεν αὐτῷ τῆτο τὸ ἀσυλλόγιστον τόλμημα; ἐκ τῆς ἰδῆς πάντως ἐν. ἢ δύο τυχόν τῶν χριζῶν Ἑβραϊκῶν τεύχεων, τὸ Ἑβδόμηκοντα περιέχοντα, τῶτοις δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν Βυλγάταν συμφωνον.

Τῷ ὄντι δὲ Ἑβδόμηκοντα πέντε εἰσὶ τὰ ὑπὸ τῆς Γενέσεως προτιθέμενα ὀνόματα τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐσελθόντων, συμπεριληφθέντων καὶ τῆς ὀνόματός τῆς Ἰακώβ, τῆς μετ' αὐτῶν ἐσελθόντων εἰς Αἴγυπτον, ὡς φησὶν ἡ Γραφή. «Ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, τῶν ἐσελθόντων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακώβ τῷ πατρὶ αὐτῶν. Ἐτι δὲ καὶ τῆς ὀνόματός τῆς Ὀφριμ, τῆς ἐν ἐν ταῖς εἰρημέναις κειμένης ἐκδόσεσιν. εἰ δὲ τις προτείνει τὸ, ὅτι οἱ συναριθμῆμενοι Ἡρ καὶ Αὐνὰν ἐν γῇ Χαναὰν ἀποθανόντες, ἐκ ἐσθλόντων εἰς Αἴγυπτον, σκοπέτω, ὅτι εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν δύο ἀποθανόντων, κατέλεξεν ἡ Γραφή τὴν Δείναν καὶ τὴν Σάραν. τῇ δὲ ἕνεκα μηδεμιᾶς ἄλλης γυναίκος ἐν τῷδε τῷ καταλόγῳ μνημονεύσεως, καί περ πολλαὶ πάντως ἦσαν αἱ σὺν τῷ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον ἐσελθούσαι, αἱ δύο ἐρημέσαι ἀναφέρονται, καὶ τοῖς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐσελθούσαι συγκαταλέγονται, ἐμὴ ἵνα ἀντὶ τῆς Ἡρ καὶ Αὐνὰν, τῶν ἐξ Ἰακώβ μὲν καταγομένων, εἰς Αἴγυπτον δὲ μὴ ἐσελθόντων, λογιζόμεναι, τὸν Ἑβδόμηκοντα πέντε ἀριθμὸν πράγματι ἐκπληρώσωσιν.

Ἐὰν ἂν ὅ,τε Βολτέρος, καὶ ὁ ἀπαντῶν αὐτῷ συγγραφεὺς καταλιπόντες τὴν Βυλγάταν, ἥς τὸ ἀτελὲς ἑμαρτημένον γνωστὸν, ἑώρων τὴν τῶν Ἑβδόμηκοντα μεταφράσιν, ἐπαναλαμβάνουσιν τὸ ψυχῶν Ἑβδόμηκοντα πέντε ἐν τῇ Γένεσι, ἡ Ἐξόδῳ, καὶ τῷ Δεύτερονόμῳ. ἐσκέπτετο δὲ καὶ τὸ τῆς κίεως αὐτῆς βάρους, ἐτι μάλλον ἐπικεκυρωμένον ὑπὸ τῆς Ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ὅστις πλήρης ὢν πίστεως ἡ Πνεύματος ἁγίου, καὶ τὰς ἁρὰς ὁρῶν ἀνεωγμένους, ἡ τὸν υἱὸν τῆς ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐσώτα τῆς Θεᾶς, ἐξεβόησε τὸ, ἐν ψυχῶν Ἑβδόμηκοντα πέντε. ἡρεῖσθαι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ Γένεσι προβαλλόμενα ὀνόματα, ὁ μὲν, ὁ Βολτέρος, ἐκ αὐτοῦτος

CCCC 2

προέ-

Γεν. 46. 12.

Αἴτ. 12.

Αὐτ. 13. 17.

Γεν. 46. 27.

Ἐξ. 1. 5.

Δευτ. 10. 22.

Ε' ς. ι. θ.
Πράξ. 7, 18.

πρότερον ὀχληρὰς καὶ ματαίας εὐσάσεις. ὁ δὲ, ὁ συγγραφεὺς ἀνάγκην ἔχεν ἐδεῖναι τοιαύτας ἐπινοεῖν ἀπαντήσεις. ὁ δὲ Καλμέτος ἀποδέμενος τὴν ὑπὲρ τῆς Βυλγάτης αὐτῇ ἐμπάσαν σὺν τῷ ἑβραϊκῷ αὐτῇ ὕφαι, καὶ τοσαύτον περισφρόνει τὴν τῷ τοῖς Α' πόποςόλμας μαρτυρίαν, λόγον Θεοῦ καὶ ὕσαν, καὶ πιστομένην.

Σημ. 264. Καὶ παρὰ τῷ Α' κύλα, ἔ' Θεοδοτίωνι, καὶ τῇ Βυλγάτῃ. ἡ δὲ τῶν ἑξοδικόντα μετάφρασις, ἕτερ', φησὶν, ὡσαύτως καὶ ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος.

Περὶ Γωσθη.
λογ. 1. κατὰ
Α' πίων. σ. 1039

Αὐτ. 104.

Σημ. 265. Τῷ ὄντι ὁ μόνον ἑδέτερον κατενόησεν, ἀλλὰ καὶ ἐξηλοῖ-
ωσε τὰ τῷ Μανεθῶν, καὶ παρέφθερε, καὶ παρέστησεν αὐτὸν λε-
γοντα ἅπερ ἐκ ἔπεν, ὡσαύτως καὶ τὸν Ἰωσήπον. ὅς ἐνδεξιν τότε
παρατίθεμεν τὰ τῷ Βολτέρω ὡς ἐκ προσώπου τῷ Μανεθῶν λέ-
γόμενα, καὶ αὐτὰ τὰ ἀληθινὰ τῷ Μανεθῶν ῥήματα. Ὁ Βολτέ-
ρ' φησὶν. „Ἀνθρώποι ἄσχημοι ἀπὸ ἀνατολῆς ἐλθόντες, ἐξεθρό-
νισαν τὴν φυλὴν τῷ Φαραῶ. Ὁ Μανεθῶν. Καὶ τὸς ἡγεμονεύ-
σαντας ἐν αὐτῇ (τῇ Αἰγύπτῳ) χερσὶ ἀμεινοὶ (οἱ τὸ γένος ἄση-
μοι) ὁ Βολτ. ὁ Σαλάτις κατώκησεν ἐν Μέμφει, ἔταν ἐν Μόφ, ὅπερ
Μέμφις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γροσσηγόρουται. Ὁ Μανεθ. Εὐρῶν δὲ
ὁ Σαλάτις ἐν νομῷ τῷ Σαίτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην, καμένην πρὸς
ἀνατολὴν τῷ Βασιλίτῃ ποταμῷ. καλεμένην δὲ ὑπὸ τῆς ἀρχαίας
Θεολογίας Ἀβασιν, ταύτην ἐκτίσεν, καὶ τοῖς τέχεσιν ὀχυρω-
τάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πληθύν. Ὁ Βολτ. Ἡ δὲ τῷ
Σαλάτῃ φυλὴ ἐβασίλευσε πενήτηκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις ἔτη σιν.
Ὁ Μανεθ. Οὐδὲν τοῖς τόν. Ὁ Βολτ. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὁ αὐτὸς
(Μανεθῶν) φησὶν, ὅτι κατεξέβασε τῆς Αἰγύπτου ἔτη ἑνδεκα
πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἔτα ἐξώσθη. Ὁ Μανεθ. Τῆς τῶν κατω-
νομασμένων Βασιλέας, τῶν τῶν ποιμένων καλεμένων, ἔ' τῶν ἐξ
αὐτῶν γενομένων κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου, φασὶν, ἔτη πρὸς τοῖς
πεντακοσίοις ἑνδεκα. Τῶν δὲ ἐπισυνάπτει ὁ Μανεθῶν καὶ τὰ ἐ-
ξῆς. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ἔθν' ὕψος. Τὴν τότε δὲ ἐτυμολογίαν πα-
ραδέμενος, καὶ Βασιλέας ποιμένας σημαίνειν τὸ ὕψος εἰπών, καὶ
προσεθεῖς τὸ, τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτὸς Ἀβασ εἶναι, ἄλλην πα-
ρατίθουσιν ἐτυμολογίαν, λέγων. „Ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ ὁ Βασι-
λεὺς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τῷ ἐκ προσηγορίας. ἀλλὰ τῶν ἀντίον,
αἰχμαλῶτες δηλοῦναι ποιμένας. τὸ δὲ ἐκ πάλιν αἰγυπτιαστὶ καὶ
τὸ

τὸ αὐτὸ διασυνόμενον, αἰχμαλώτως ῥητῶς δεικνύει. καὶ τῷτο μάλλον περὶ πανώτερόν μοι δοκεῖ, καὶ παλαιᾶς ἰσορίας ἐχόμενον.

Ὁ Βολτ. Φλάβιου δὲ Ἰώσηπου ὁ ἰσορικός λέγει τὰ ἑναντίως, δι' αὐτοῦ ὅτι τὸ γένος τῷτο, τὸ ἀπὸ Ἀνατολῆς ἐλθὼν ἦσαν οἱ Ἰσραηλιῖται. Φλάβ. Ἰώσηπ. ὁ ἰσορικός. Τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον ὥτως ἐκαλεῖτο ποιμένες. αἰχμαλώτοί τε πάλιν ἐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδήπερ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν Βασιλῆα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμάλωτον εἶναι. Καὶ κατωτέρω. Ὁ Μανεθὼν τὰ μέγιστα ἡμῖν μαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων. πρῶτον μὲν τὴν ἑτέρωθεν ἀφίξιν εἰς Αἴγυπτον, ἐπειτὰ δὲ τὴν ἐκείθεν ἀπαλλαγὴν, ὥτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις ὡς ἐγγύς περ προτέραν αὐτῶν τῶν Ἰλλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. Ταῦτα ἑπὶ ἑπάγει Ἰπέρων δὲ ὁ Μανεθὼν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεασότως μυθολογημένων προσέθηκεν, ὅτι ὕστερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνύς τὴν ἀπίθανον αὐτῶν ψευδολογίαν. Τῷτο δὲ ἐκ ἀποχρόντως πεποιηκὸς φαίνεται ὁ Ἰώσηπος. Ἐκ τούτων δὲ δήλη ἡ τῶ Βολτέρου εὐφυΐα, καὶ τὸ διακριτικόν, καὶ τῷ εἰλικρινές καὶ πιστὸν ἐν τῷ τὰς μαρτυρίας προτείνειν.

Ὁμογενὴς δὲ, ἢ ἑτερογενὴς τῶν Φαραὼ ὑπῆρχεν ὁ ἕτερος Βασιλεὺς, ὁ τὸν Ἰωσήφ μὴ εἰδώς, ἄθλον, ὡς ὑπὸ τῆς Δεΐας σιωπητὴν Γραφῆς. ἔδεν δὲ κατεπεῖγα ἑτερογενῇ αὐτὸν νοεῖν, καὶ ὡς ὁμογενὴς ἐκ ἧν, ἀκότως ἐκ ἐγίνωσκε τὸν Ἰωσήφ, ὡς πολλῶ ὕστερον τῆς τούτου τελευτῆς βασιλεύσας. σημαντέον δὲ, ὅτι ἐὰν τὸ ἕτερος, ἐὰν τὸ καινὸς σημαίνει τὸν ἑτερογενῆ.

Σημ. 266. Ἰδὲ ὁ τῷ Βασιλέως λόγος. Ἀλλὰ δεῦτε καταποφισώμεθα αὐτὸς, μήποτε πληθυνθῶσι, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῇ ἡμῖν πόλεμος, προσεθήσονται καὶ ἔσται πρὸς τὰς ὑπεναντίας, καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς. Τῷτο δὲ ἐκ ἀλλόκοτον, ἀλλὰ πάνυ ἐσκεμμένον, καὶ τοῖς πράγμασι κατάλληλον. ἀλλόκοτος δὲ ἐστὶν ὁ τὸ, Ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς, Μόνον λογιζόμενος, τὸ δὲ, Προσεθήσονται καὶ ἔσται πρὸς τὰς ὑπεναντίας, καὶ πολεμήσασιν ἡμᾶς, Σκέψασθαι μὴ θέλων. δύο γάρ τινα τὰ τῷ Βασιλέως ἐμφαίνει ῥήματα, συνομοσίαν, καὶ φυγὴν. τούτων τὴν μὲν ἀκότως ἐδεδοίκεν, τὴν δὲ σέβει ἐκ ἡνεχέτο. τίς γὰρ Βασιλεὺς τὰς ὑπεναντίας αὐτῶν

Αδρ.

Αὐτ. σ. 1034.

Αὐτ. 10. 52. κτ.

Εξ. 1. 10.

αὐτῶ φυγῆν θέλοντας παραβλέπει; ἑκατέραν ἐν τούτων ἀποσοφῆσαι βυλόμεν, τὰ δόξαντα αὐτῷ κατεσοφίσατο.

Ἀλλὰ καὶ τὸ, Οὐδὲς τότε καλῶς κατεκρατήσας, κτ, τόπον ἔχει ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ οἱ Ἑβραῖοι τῶν Αἰγυπτίων κατεκράτησαν, ἀλλὰ μετὰ τὴν τῷ Ἰωσήφ ἀποβίωσιν ὑπ' αὐτῶν κατεκρατῶντο, καὶ αἰχμάλωτοι ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι. ὁ δὲ αἰχμάλωτος ὢν, φυγῆν ἐζητεῖ, καὶ καλὸς ὁ τόπος ἐν ᾧ τὴν θυλείαν φέρει.

Σημ. 267. Τὸ Σέσιον γαλλισι Suas, ἢ Suaz λέγεται. περὶ ὅ ἐστιν, ὅτι ἡ πρὸς τὴν ἐσχάτην γωνίαν τῆς Ἀραβικῆς κόλπος Ἀρσινόη, ἣτις καὶ Κλεοπατρεῖς ἐλέγετο, καὶ Σαρρακηνή. τὰ νῦν Σαβέζ καὶ Βαρράαζν καλεῖται. ὑπὸ τινων δὲ τὸ Σαβέζ νομίζεται ἡ Ἡρώπολις, ἡ πόλις τῶν Ἡρώων, ἡ τὰ νῦν Ἐρώς καλεσμένη, ἣτις ἐγγύς ἐστι τῆς ἄκρας τῆς ἀραβικῆς κόλπος. μίλια περίπου 100 ἀφίσταμένη πρὸς νότον τῆς Πηλυσίας. Ὁρα τὸν Μελετ. εἰς τὸ Σαβέζ, καὶ Ἡρώπολις.

Γεν. 46. 29.

Γεν. 47. 1.

Γεν. 46. 34.

Γεν. 47. 11.

Σημ. 268. Ἡ Γεσέμ καὶ Ἡρώων πόλις λέγεται, καὶ γῆ Ῥαμεοσῆ. ὁρῶμεν γὰρ τὸν Ἰωσήφ συναντήσαντα τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατ' Ἡρώων πόλιν, ἀκούσμεν δὲ αὐτὸν, λέγοντα τῷ μὲν Φαραῶ, ὅτι ὁ πατήρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐν γῇ Γεσέμ, τῷ δὲ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ὅτι κατοικήσασιν ἐν γῇ Γεσέμ, εἰτα κατοικήσαντα αὐτοὺς ἐν γῇ Ῥαμεοσῆ.

Κεδρ. ἐν Συ-
νίψ. 1509, σ.
9. τῆς ἐν Ἐ-
νεί. ἐκδ. 311.
τῆς ἐν Πάρισ.

Γεν. 10. 10.

Σημ. 269. Περί τῶν ἀπὸ τῆς, τῷ ὄντι, ἄχει τῆς, ἐκεί, ὅθεν ἡ θεία περιέχει Γραφή. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Κεδρηνὸς Ἰσορᾶ, τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῆς Νεσρέμ, (ὅτός ἐστιν ὁ Μεσαραιὶν, ἢ κατ' ἄλλας ἐκδόσ. ὁ Μεσραιμ, ἢ Μεσαραιμ.) τῷ δευτέρῳ ἢ Χάμ κατὰ τὴν Γραφήν, θεία δὲ τῆς Νεβρωδ, ἢ Χῆς, ἢ Χάμ τῆς πρώτης, οἰκιστὴν τε καὶ βασιλεὺς θείσαν, καὶ ἕως τῆς παρ' Ἑβραίοις, καὶ Σύροις, καὶ Ἀραβι Μεσράναν καλεσμένην. ἡ δὲ θεία Γραφή ἐμφαίνει τὸν Νεβρωδ, τὸν τῆς Μεσαραιὶν ἀνεψιὸν βασιλεύσαντα ἐν γῇ Σενάαρ, ὅπως ὅτε Χάμ, καὶ ὁ Μεσαραιὶν ὑπῆρχον, εἰ πάντοτε ἀπείθανον ἔοικε, τὸν Μεσαραιὶν ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ Χάμ ἐκ τῆς γῆς Σενάαρ ἐξελεγχόντας, ἐλθεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἣν ὁ Μεσαραιὶν ὥκισε, καὶ ἐν αὐτῇ ἐβαίβασε.

Σημ.

Σημ. 270. Τὸ τῆς Γραφῆς, Χυδαῖοι ἐγένοντο, ἐρμηνεύων ὁ Θεο-
δώρατ^{ος}, Φησίν· „Οὕτως ἠδὲ ἤδησαν, ὡς κατὰ πάσης ἐκάνης ἐκ-
„χεῖσθαι τῆς γῆς.

Ἐξ. I. 7.
Θεοδ. ἐφ. 1.
εἰς τὴν Ἐξ.

Σημ. 271. Ἦν μὲν τὸ πάλαι ἡ Τανίς, ἡ πλησίον τῆς Τανιτικῆς τό-
ματ^{ος}, Ἰερὸν^{ος} ἐπισκοπικός, νῦν δὲ ἑτερόδοξός τις τυχὸν ἐπιβαί-
νει ἐπ' αὐτῷ.

Σημ. 272. Πολλοὶ βιογραφίαν τῆς Μωϋσέως συνέθεντο, (ὅρα τὸ
Λεξ. τῆς Καλμ. εἰς τὸ Μωϋσ.) οἷον οἱ ἀρχαῖοι Ἀνατολικοί, οἱ
Ἕλληνες, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Ῥωμαῖοι, ἐπὶ πᾶσι δὲ οἱ
Ῥαββῖνοι, τὰ εἰς τὴν θείαν Γραφὴν τῆς Μωϋσέως λεγόμενα, τὰ καὶ
μόνα ἀληθῆτε καὶ δεκτὰ, θαυμάτων διηγήσεις, καὶ πλασῶν ἀναξί-
ων ἔργων προδήκεις μεταμορφώσαντες, καὶ ἐξαλλοιώσαντες. ἀλλὰ
καὶ ὁ Ἰωσήφ^{ος} πολλὰ περὶ τῆς Μωϋσέως ἀδόξαστα περαδίδωσιν, ὡ-
σαύτως καὶ ὁ Κεδρηνός. καὶ συγγράμματα δὲ τῷ τῆς Μωϋσέως ὀνό-
ματι ἐπιγεγραμμένα ἐφέροντο, οἷον, Ἀποκάλυψις Μωϋσέως,
λεπτὴ Τένεσις, ἧς καὶ ὁ Κεδρηνός μέμνηται, Ἀνάβασις Μωϋσέως,
Διαθήκη Μωϋσέως, καὶ βιβλία μουσικὰ Μωϋσέως. ἐξ ὧν ἐνδεχομέ-
νως τὰς βιογραφίας αὐτῶν συνερανίσαντο. ὁ δὲ ἐν Βολτέρ^{ος} τὴν ὑπὸ
τῶν Ῥαββῖνων συγκροτηθεῖσαν βιογραφίαν τῶν ἄλλων προτιμήσας,
τὰ ἐξῆς παρέθηκε, λέγων· „Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐν τετρακονταῖς
καρτέροις περιεχομένης παλαιᾶς τῆς Μωϋσέως βιογραφίας, τῆς ἐπὶ
ἡτῶν Βασιλέων, ὡς δοκεῖ, συγγεγραμμένης, Φησίν· Ἐξήκοντα
ἔτη μετὰ τὴν τῆς Ἰωσήφ τελευτὴν εἶδεν ὁ Φαραὼ κατ' ὄναρ γη-
γραιόντινα ἐν ταῖς χερσὶ ζυγὸν κρατῆντα· ἔτιν^{ος} ἡ μὲν ἑτέρα πλά-
σιγξ πάντας ἔφερε τῆς τὴν Αἰγύπτου οἰκῆντας, ἡ δὲ ἑτέρα νή-
πιον τέτοις ἰσοδάρεις. ὁ δὲ Βασιλεὺς προσεκαλέσατο πάντας τὰς
μάγους, ὧν εἷς ἀπεφάνετο, ἑβραῖον πάντως εἶναι τὸ νήπιον, πά-
ση τῇ Βασιλεῖα ὀλέθριον μέλλον ἐσεῖναι. ἦν δὲ τότε ἐν Αἰγύπ-
τῳ Λευίτης Ἀμβραμ τὸ ὄνομα, τὴν ὁμομήτειον ἀδελφὴν αὐτῷ
καὶ γυναῖκα λαβὼν, τὴν καλεσμένην Ἰοκαβέδ. ἥτις πρῶτον μὲν
ἔτεικον αὐτῷ θυγατέρα τῆνομα Μαρίαν, αἶτα τὸν Ἀάρων, ἔτι
καληθέντα διὰ τὸ τὸν Βασιλεῖα ἐπιτάξαι πνίγειν τὰ τῶν ἑβραίων
βρέφη· μετὰ δὲ ἔτη τρία ἦν ὡραιότατον, ὃν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῷ μῆ-
ναι τρεῖς κατέκρυψε.

Ἰωσ. β. 2. π.
5. ἄρκ.
Κεδρ. ἐν Σ.
νέψ. Ἰωσ.

„Μετὰ ταῦτα διηγᾶται ὁ Συγγραφεὺς τὸ συμβᾶν τῇ θυγα-
τρὶ τῆς Βασιλέως τῇ ὑποθετησάσῃ τὸ βρέφος^{ος}, καὶ Μωϋσὴν, ἔτι
„ἐκτῷ

„ἐν τῷ ὕδατι διασωθέντα, προσαγορεύσασθαι. ἀλλ' ὁ μὲν πατήρ αὐ-
 „τῷ ἐκάλεσεν αὐτὸ Χαβάρ, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῷ Ἰεχοτιήλ, ἡ δὲ θεὰ
 „αὐτῷ Ἰαρέδ, ὁ δὲ Ἀαρὼν Ἀβιζανὰχ, αἳ οἱ Ἰσραηλῆται ἐπέθη-
 „καν αὐτῷ ὄνομα Ναθαναήλ. τριετὴς δὲ ἦν ὁ Μωϋσῆς, ὅτε νυμ-
 „φιδεύς ὁ Βασιλεὺς, μεγάλην ἐποίησεν ἐορτήν. ἔφατο δὲ ἡ μὲν γυ-
 „νή αὐτῷ ἐκ δεξιῶν αὐτῷ, ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῷ σὺν τῷ Μωϋσῇ ἐξ
 „ἀριστερῶν. ὅς τις παῖζων, ἔλαβε τὸ τῷ Βασιλεὺς σέμμα, καὶ ἐπέ-
 „θηκεν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν. ὁ δὲ μάγος ὁ Βαλαάμ, ὁ τε
 „Βασιλεὺς εὐνοήσας αὐτῷ· λέγωντα μνήσθητι τῷ ἐνυπνίῳ σοι.
 „τὸ τῷ Θεῷ πνεῦμα πάντως ἐστὶν ἐν τῷ τῷ νηπίῳ. εἴαν ἂν μὴ
 „ἐξαφανισθῇαι θύλῃς τὴν Αἴγυπτον, θανάτῳ παραδῆναι αὐτὸ χρεῖ.
 „ἢ συμβῆλῃ αὐτῇ λίαν ἤρесе τῷ Βασιλεῖ.

„Ἐτοιμοὶ ἦσαν ἀποκτεῖναι τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἰδὼς ὁ Θεὸς ἐξαπέ-
 „σταλε τὸν Ἀγγελοῦ Γαβριήλ. ὅς τις ἐν μορφῇ ἑνὸς τῶν ἐν τῇ αὐ-
 „τῇ τῷ Φαραὼ ἡγεμόνων ἔπε τῷ Βασιλεῖ· ἀπρεπον νομίζω τὸ ἀ-
 „ποκτεῖναι τὸ ἀκμὴν μὴ διακρίνον νήπιον. δὲ ἰδὼς αὐτῷ πέραν λα-
 „θεῖν. προκέσσω ἐν αὐτῷ μαργαρίτης, καὶ καίόμενος ἀνδραξ. ὅ-
 „τε εἴαν μὲν ἐκλέξῃ τὸν ἀνδρακα, δέκνυσιν, ὅτι ἐκ ἐπὶ κακῷ σκοπῷ,
 „ἀλλὰ λόγῳ εἰδὼς ὅτι τῷ βασιλικῷ ἐπεδράξατο σέμματι· εἴαν δὲ
 „τῷ μαργαρίτι ἐπιλάβῃ, τότε δέκνυσιν, ὅτι λόγῳ εὐμοιρεῖ. τότε
 „δὲ ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐξεσι. τίθετο δὲ παραντίκα ἐνώπιον τῷ Μωϋ-
 „σέως ἀνδραξ καίόμενος, καὶ μαργαρίτης. καὶ ἐκτελεῖται μὲν ὁ Μωϋσῆς
 „τὴν χεῖρα λαβεῖν τὸν μαργαρίτην, ὁ δὲ Ἀγγελοῦ ἐπιδεξίως τὴν
 „χεῖρα αὐτῷ σήσας, ἐπώτρυνεν αὐτὸν ἐπιλαβεῖσθαι τῷ ἀνδρακα, ὃν
 „τῇ γλώτῃ αὐτῷ προσήνεγκεν, ἐξ ἧς καὶ βραδύγλωστος γέγονε τὸν
 „ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῷ.

„Ἀνεγνώ πάντως ὁ Ἰσραὴλ ὁ Ἰωσήφ ὁ Φλάβιος τὸν Ἰε-
 „δαὶον συγγραφέα, περὶ ἧς ἡμῶν ὁ λόγος. αὐτὸς κεφαλαίῳ πέμπ-
 „τῳ τῷ δούτῳ βιβλίῳ αὐτῷ φησὶν, ὅτι ἕως τῶν Αἰγυπτίων μά-
 „γων, καὶ μεγάλων τῷ Φαραὼ προφητῶν ἔπε αὐτῷ· παιδὸν ὑ-
 „πάρχει παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, ὅπερ Τέρας μὲν ἔσεται τὴν ἀρετὴν,
 „ὑψώσει δὲ τὸ γένος αὐτῷ, καὶ ταπεινώσει πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον.
 „μετὰ ταῦτα διηγέτο Ἰωσήφ ὁ Φλάβιος, ὅτε ὁ Μωϋσῆς τριετὴς
 „ῶν, ἐπιλαβόμενος τῷ βασιλικῷ διαδήματι, περιεπάτησεν ἐπά-
 „νω αὐτῷ· ἕως δὲ τῶν Φαραὼ προφητῶν συνεβόλυσεν αὐτῷ, θά-
 „νάτῳ αὐτὸν παραδῆναι. Ταῦτα ὁ Βολτέρρος ἐκδέμενος, ἐπάγει.

„Αὗται αἱ ἀλλήλων διαφέρουσαι ἀναγνώσεις ἠνάγκασαν τῷ σο-
 „φῶς εἰπεῖν, ὅτι συμβέβηκέ πως τῇ ἱερᾷ τῷ Μωϋσέως ἱστορίᾳ τῷ

„ὅπερ

„ὅπερ καὶ τῇ Ίουραθον τῇ Ἡρακλέως. πᾶς δὲ συγγραφεὺς ὁ περὶ ἐ-
 „κείνους λαλήσας. πολλὰ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπέσχηγαγε, προσθεὶς τῇ Ίεία
 „Γραφῇ συμβάντα περὶ ὧν αὐτὴ ἤκ' ἐλάλησεν. Κατωτέρω δὲ προ-
 „τίθεισι καὶ τάδε· ὁ συγγραφεὺς ὁ Ἑβραῖος, ὁ ἀνωτέρω μνημονοῦ-
 „θεὺς, λέγει ἐξ ἐναντίας, ὅτι ὁ Μωϋσῆς δεκατριετὴς-μὲν ὧν, ἀλ-
 „λὰ μέγας, καὶ ἔυμορφος καὶ ἰσχυρός, ἀπελθὼν εἰς τὴν Αἰθιοπί-
 „αν ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῶν τῶν Αἰθιοπῶν Βασιλέως κατὰ τῶν Ἀρά-
 „βων. μετὰ δὲ τὸν τῷ Νεχανὸ Βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας θάνατον,
 „ἡγήρεα τῆς τῷ μονάρχῃ ἐνυμφεύθη τῷ Μωϋσῇ, ὅσις ἐκλέχθη
 „Βασιλεὺς. κτ.

Οὗτοι οἱ σοφοί, οἱ ἐπὶ σοφοί, ἀλλ' ἄσοφοι καὶ τυφλοί, ὡς τὰ
 πλάσματα τῆς ἀληθείας μὴ διασέλλοντες, καὶ τὰ βέβαια καὶ δεκτὰ
 τῶν ἀβεβαίων καὶ ἀπαραδέκτων μὴ διακρίνοντας, ἀλλὰ τολμῶντες
 τὰ ἱερὰ καὶ ἀποδοκίματα τοῖς βεβήλοις καὶ ἀναποδέκτοις παραβάλλ-
 λειν κώδοις.

Σημ. 273. Πρῶτος καὶ κατ' αὐτὸ σκοπὸς τῆς προῦ Αἰράθανον τῷ
 Ἱερωνύμῳ ἐπιστολῆς, ὡς ἐξ αὐτῆς δῆλον, τὸ δάξαι, ὅτι ἡ τοῖς Ἑ-
 βραίοις ἐπαγγελθεῖσα γῆ οὐκ ἦν ἡ ἐπίγειος Παλαιστίνη, ἀλλ' ἡ ἐπι-
 ράνη Ἱερουσαλήμ. ἵνα δὲ τὸ σκοπούμενον αὐτῷ δάξῃ, ἐκφερόμε-
 νος ὑπὸ τῆς βίας, μετ' ἧς τότε τὴν ἐπιστολὴν ἔγραφε, πέραν τῆς
 δεοντοῦ τῆς ἐπαγγελίας τὴν γῆν κατεσμίχρυνεν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλ-
 λοις, εἰς τὴν τὰ ληθῆς ἀπᾶν, ὅπως ἐκφέρεται, καὶ πάνυ περισσευ-
 μένως λαλῶν, ἐξ ἧς καὶ ἐναντιολογίας εὐρεῖν ἐνεσιν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ
 λόγοις.

Σημ. 274. Ἀρτάπανος γὰρ ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι ἱ-
 „στορεῖ, κατακλεισθέντα εἰς φυλακὴν Μωϋσέα ὑπὸ Νεχεφρέως τῷ Αἰ-
 „γυπτίων Βασιλέως ἐπὶ τῷ παραιτῆσαι τὸν λαόν ἐξ Αἰγύπτου
 „ἀπολυθῆναι, νύκτωρ ἀνοιχθέντος τῷ δεσμοτηρίῳ κατὰ βύλησιν
 „τῷ Θεῷ, ἐξεληθόντα, καὶ εἰς τὰ Βασιλεῖα παρελθόντα, ἐπιστῆναι
 „κοιμωμένῳ τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἐξεγῆραι αὐτόν. τὸν δὲ καταπλα-
 „γέντα τῷ γεγονότι, κλεῦσαι τῷ Μωϋσῇ τὸ τῷ πέμψαντος ἐ-
 „πᾶν ὄνομα Θεοῦ. καὶ τὸν μὲν προκύφαντα προῦ τὸ ὅς ἀπᾶν, ἀ-
 „κῶσαντα δὲ τὸν Βασιλέα, ἄφωνον πεσεῖν. διακρατηθέντα δὲ ὑπὸ
 „τῷ Μωϋσέως πάλιν ἀναβιῶναι. Ταῦτα ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς,
 „ὅς ἐν τῷ 5, ἀλλ' ἐν τῷ 1. σρώμ. (σελ. 113. τῆς ἐν ὅξον. ἐτ. 1715.
 „ἐκδ.) οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὡς καὶ τῷ Ἀρτάπανος. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ

Dddd

παρ

παρ' Εὐσεβίῳ (β. 9. κ. 27. τῆς Εὐαγγ. προπαρ.) κέται, ὅπως τὸ
τῷ Ἀτραπάνῳ ἀπόσπασμα. τὸ τῷ Λάχερ πόνημα ἡμῶν ἔπαρεσι.
ῥάδιον δὲ κατιδεῖν ποῖα τὰ πέντε σφάλματα. δύνῃ μὲν εἶσι τὸ μὴ
ἀξιόπιστον τῷ Βολτέρῳ ἐμφαίνοντα. α'. τὸ εἰσάγειν τὸν Κλήμεντα,
εἰπόντα τὰ εἰρημικά, μηδὲν τοιῶτον ἀφ' ἑαυτοῦ εἰπόντα, ἀλλὰ τὸν
Ἀρτάπανον προτείναντα αὐτεργὸν τῶν ἀνωτέρω ἐκτετακτών. β'.
τὸ λέγειν, ἐπειδὴν τις προσέφη τὸ ὄνομα τῷτο πρὸς τὸ ἑς ἀνδρώ-
πυ τινος, ὅτι παραχρησμά πίπτει κατὰ ψυχρὸν νεκρῷ. Ταῦτα
δὲ εἰδὲ ὁ Κλήμης, εἰδὲ ὁ Ἀρτάπανος ἔπε. τὰ δὲ κατὰ τῆς ἀκρι-
βολογίας τρία. α'. τὸ καλεῖν τὸν Κλήμεντα ἅγιον, μητεταγμένον
ὄντα ἐν τῷ τῶν ἁγίων καταλόγῳ. β'. τὸ λέγειν, ὅτι τὰ ἐν τῷ
πρώτῳ σφώματι περιεχόμενα, ἐν τῷ πέμπτῳ περιέχοντο. γ'. τὸ
παρσιωπῆν τὴν ἐκπεφασμένως ῥηθεῖσαν τῷ Νεχεφρέως ἀνα-
βίωσιν.

Ἰησῆς, 5. 4.

Σημ. 275. Τῷ, πάντες, οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες περιτετμημέ-
νοι ἦσαν, αὐτὴ τῷ Ἰησῷ ἡ μαρτυρία ἀντίκειται. Φησὶ γάρ. "Ὁν δὲ
τρόπον περιεκάθην Ἰησῆς τῆς ἡμέρας Ἰσραὴλ, ὅσοι ποτὲ ἐγένοντο
ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὅσοι ποτὲ ἀπερίτμητοι ἦσαν τῶν ἐξεληλυθόντων ἐξ
Αἰγύπτου, πάντας τύττες, περιέτεμον Ἰησῆς. Διὸν γὰρ ἐκ τούτων,
ὅτι ἦσαν τινες τῶν ἐξεληλυθόντων ἐξ Αἰγύπτου ἀπερίτμητοι. διὰ
καὶ πάντες περιτετμημένοι ἦσαν οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες. ἀλλὰ
καὶ τὸ τίνας ἦσαν οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἀπερίτμητοι ἐξελθόντες,
αὐτὸς ὁ Ἰησῆς κατωτέρω δηλοῖ, προαεὶς ἔτι τὸν λόγον δι' ὃν ἦσαν
ἀπερίτμητοι. „Διὸ ἀπερίτμητοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τῶν μαχί-
μων, τῶν ἐξεληλυθόντων ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οἱ ἀπαθήσαντες τῶν
ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἰησῆς, 5. 6.

Ἐξ. 12. 36.

Ἐν κεφ. 12.
ἰδ. 36. εἰς τὴν
Ἐξ. 12. ἀκτῶ-
ν τευχ.

Σημ. 276. Τὸ, ἔχρησαν αὐτοῖς. καὶ τὸ, ἐσκύλοσαν τὰς Αἰγυπτίους,
καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις κέται. ἐξ ὧν δὲ λέγει Φίλων ὁ Ἑβραῖ-
ος ὑπὲρ ταύτης τῆς χρήσεως. ἡ σκυλεύσεως ἀπολογούμενος, ῥά-
διον κατιδεῖν, ὅτι δικαιοπραγῶν ὁ Θεὸς, τὰς Ἑβραίας χρησάσθαι
παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐκέλευσε. „Τίτο, φησὶν, ἐποίησαν. Πρῶ-
τον μὲν, ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρετήσαν, ἀναγκαῖον μι-
κρὸν νομιζόμενοι. αἳ δὲ ὑπὲρ ὧν κατεδουλώθησαν ἐν ἐλάττωσι,
καὶ ἔχοντες τοῖς ἴσοις ἀντιλυπῶντες. πᾶς γάρ ἐστιν ὅμοιος ζημία χρη-
μάτων, καὶ σέρησις ἐλευθερίας; ὑπὲρ ἧς ὁ μόνον προέδωκε τὰς
ἐστίας οἱ νῦν ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ ἀποδύσαντες ἐδέξαντο. ἐν ἑκατέ-

ῥω

„ὥς δὴ κατώρθην, ἃ ὡς ἐν ἀρήνῃ μισθὸν λαμβάνοντες, οὐ παρ
 „ἀκόντων πολὺν χρόνον ἐκ ἀποδείξοντων ἀπεσφραγίσαντο· ἃ ὡς ἐν
 „πολέμῳ τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἀξιῖντες νόμῳ τῶν κεκρατηκό-
 „των. οἱ μὲν γὰρ χειρῶν ἤρξαν ἀείκων, ξένους καὶ οἰκέτας, ὡς ἔφην
 „πρότερον, κατὰδωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων· οἱ δὲ, καιρῶς
 „παραπεσοντὶ, ἡμύναντο δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς, προα-
 „σπίζοντὶ καὶ τὴν χεῖρα ὑπερέχοντὶ τῷ δικαίῳ.

Σημ. 277. „Δώροις τὰς Ἑβραίας ἐτίμων, οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τάχιον ἐ-
 „ξελθάν, οἱ δὲ καὶ κατὰ γεγωνιακὴν προῦ αὐτὰς συνήθειαν.

Ἰάσ. Β. 2. κ.
5. Α' ς.

Σημ. 278. Ἰδὲ ὁ γελοιώδης λόγος. Ὁ Θεὸς ἐκ ἡγάγε τὰς Ἑβραίας
 κατ' ἐνθέαν φέβω τῇ μὴ παύχθῃναι αὐτὰς ὑπὸ τῶν Χαναανίων.
 Ταῦτα τῷ Καλιέτῳ ὁ Βολτέρος προσέψας, ἐπάγει. „Ἀλλὰ κάκι-
 „σος ἔστι ὁ τῷ Καλιέτῳ λόγος τοσούτον ἰδὲ ῥάδιον τῷ Θεῷ ἀποκ-
 „τεῖναι πάντας τὰς τῶν Χαναανίων πρωτοτόκους, ὅσων καὶ τὰς τῶν
 „Αἰγυπτίων βέλτιον δὲ ἐστὶν εἶπαι. ὅτι τὰ τῷ Θεῷ κριματὰ ἐ-
 „σιν ἀκατάληπτα. Καὶ ἐκ τούτου ἄρα δῆλον ὅποιον τὸ τῷ Βολτέ-
 ρῳ ἀξιόπιστον.

Σημ. 279. Αὐτοῖς μόνοις, ὡς ἔοικεν, ἢ τῷ Ἠλῳ, ἐπιπροδῆσα νε-
 φέλη ἐμπόδιον τῇ τὴν ὁδὸν ὁρᾶν, καὶ περιπατεῖν. πάντες γὰρ οἱ λοι-
 ποὶ ἄνθρωποι συνεφεῶς ὄντ' τῇ ἑρμῇ ἀκωλύτως τὴν ὁδὸν κα-
 τορθῶντες ὁδοιποροῦσιν. ἀλλ' ἡδὲ τὴν ἐκ τῆς νεφέλης προεῖσαν τοῖς
 Ἰσραηλίοις ὠφέλειαν συνιδεῖν ἔχουσιν, καίπερ δῆλον ὄντ', ὅτι τῇ
 σκιᾷ αὐτῆς ὑπασπίζετο αὐτῶν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην φλο-
 γώδους θερμότητος. πολλῶν δὲ μάλλον ἢ ἐπιπροδῆσα αὐτοῖς πα-
 χυλότης ἐκ ἀφῆκεν αὐτὰς συνίεναι, ὅτι ἡ τότε νεφέλη τύπ' ἦν
 τῷ Πνεύματι, ὡσερ καὶ ἡ Θάλασσα τῷ ὕδατι, τῷ ἐν τῷ θείῳ
 λατρῷ, οἱ δὲ ἐκ τῆς δαιμονικῆς δουλείας ἐξερχόμενοι, εἰς τὴν ἐπαγ-
 γελῆσαν ἐπαράνιον Ἱερουσαλὴμ ἐσερχόμεθα.

Σημ. 280. Περὶ τῆς Ῥαμεσσή ὁ Εὐσέβιος γράφει τάδε· Ῥαμεσσὴν
 (σφάλμα. „Ῥαμεσσὴ γὰρ) πόλις, ἣν ὑποδόμησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν
 „Αἰγύπτῳ. ἔτι καὶ ἡ χώρα πᾶσα τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο. ἐν ἡ κα-
 „τώκεισεν Ἰακώβ ἅμα τοῖς παισὶν αὐτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἡ χώρα ἅπασα
 Ῥαμεσσὴ ἐκαλεῖτο, ἐκ τούτου τυχὸν ὁ Συγγραφεὺς ἐφῆ αὐτὴν μη-
 Dddd 2

Εὐσεβ. περὶ
τοπικ. ὀνομα.

Ἐξ. 1. 11.

Γεν. 47. 11.

τρόπο-

δρα τὴν 268.
συμ.

τρόπολιν τῆς Γεσέμ. ἡ αὐτὴ 28. Ραμεσσή ἀντὶ πάσης τῆς χώρας ἐκ-
λαμβανομένη, λέγει. Γεσέμ.

Ἐξ. 9. 6.

Σημ. 281. Εἰπῶσα ἡ θεία Γραφή τὸ, Ἐτελεύτησε πάντ᾽ αὐτὰ κτή-
νη, Ἐπήγαγεν εὐδύς τὸ, Ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν ἱγῶν Ἰσραὴλ
ἐκ ἐτελεύτησεν ὅθεν. Οἱ ἔν Αἰγύπτιοι ἀνὰ κτηνῶν καταλιφθέν-
τες ἤρπασαν, ἡ ἡγόρασαν, ἡ δάνεον, ἡ δωρεὰν ἔλαβον κτήνη ἐκ
τῶν παρὰ τοῖς Ἰσραηλῖταις διασωθέντων. τῶν δὲ μέρῳ μὲν ταῖς
φλυκτίσιν ἐτραυματίσθη, μέρῳ δὲ ὅσον εἰς τὰς οἰκὰς ἐ συ-
νήχθη, τῇ χαλάζῃ ἐπατάχθη διεσώθη ὅμως ἔ μέρῳ τὸ εἰς τὰς
οἰκὰς συναχθέν. τῷτο ἔν τὸ διασωθέν τῶν κτηνῶν μέρῳ εἶχον οἱ
Αἰγύπτιοι, ἴσως δὲ ἀφ᾽ ἑλόν πάλιν μετὰ τὴν χάλαζαν μέρῳ
ἀπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὸ σὺν τέτοις κατ' αὐτῶν ἐσφατοπέ-
δουσιν.

Ἰωσ. β. 2. κ. 7.
ἀρχ.

Σημ. 282. Ἰδὲ τὰ τῆς Ἰωσήφ ρήματ᾽. Ὁ θαυμάσει δὲ μηδεὶς τῶ
λόγῳ τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις, ἡ πονηρίας ἀπέ-
ηροις εὐρέθη σωτηρίας ὁδὸς ἡ διὰ θαλάσσης, εἴτε κατὰ βύλησιν
ἡ Θεῶν, εἴτε κατ' αὐτόματον, ὅποτε ἡ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον
τὸν Βασιλέα τῆς Μακεδονίας χθὲς ἡ πρώην γεγονόσιν, ὑπεχώ-
ρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, ἡ ὁδὸν ἄλλην ἐκ ἔχουσι παρέχε-
ῖτο αὐτῇ καταλύσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, τῇ Θεῷ θελήσαν-
τῷ. ἡ τῷτο πάντες ὁμολογῶσιν οἱ τὰς Ἀλέξανδρον πράξεις συγ-
γραψάμενοι. περὶ μὲν ἔν τῶν ὡς ἐκάσῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

Ἐξ. β. 14.

Σημ. 283. Ὁ μὲν σράβων φησί. Ὁ περὶ Φασηλίδαν δὲ ἐστὶ τὰ κατὰ
θάλατταν ζενά, δι' ὧν Ἀλέξανδρος παρήγαγε τὴν σφατείαν.
ἔστι δὲ ὁρῶν Κλίμαξ καλέμενον. ἐπὶ τῇ δὲ τῷ Παμφυλίῳ πε-
λάγῃ, ζενὴν ἀπολείπων πύρρον ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ, ταῖς μὲν νη-
νεμίαις γυμνασμένην, ὥστε εἶναι βάσιμον τοῖς ὁδεύουσι. πλημυ-
ρῶντῳ δὲ τῷ πελάγῳ, ὑπὸ τῶν κυμάτων καλυπτομένην ἐπὶ
πολύ. ἡ μὲν ἔν διὰ τῷ ὅρῳ ὑπερβάσις περὶ ὁδὸν ἔχει, ἡ προ-
σάντης ἐστὶ, τῷ δ' αἰγιαλῷ χερῶν κατὰ τὰς εὐδίας. ὁ δὲ Ἀλέ-
ξανδρος εἰς χαμέριον ἐμπροσθεν καιρὸν, ἡ τὸ πλέον ἐπιτρέπων
τῇ τύχῃ, πρὶν ἀνέναι τὸ κύμα ὤρμησε, ἡ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν
ὑδάτι γενέσθαι τὴν πορείαν συνέβη, μέχρις ὁμοφάτῃ βαπτίζο-
μένων. Ὁ δὲ Ἀρεαντῷ τάδε. Ἀλέξανδρος δὲ ἄρας ἐκ Φαση-
λίδος, μέρῳ μὲν τῆς σφατείας διὰ τῶν ὁρῶν πέμπει ἐπὶ Πέρ-
σης,

ἡ γῆς, ἡ ὁδοποιήκεσαν αὐτῷ οἱ Θράκες, χαλεπὴν ἄλλως ἡ
μακρὰν ἔσαν τὴν πύρρον. αὐτῷ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν διὰ τῷ
αἰγιαλῷ ἦγε τὸς ἀμφ' αὐτόν. ἐστὶ δὲ αὐτῇ ἡ ὁδὸς ἐκ ἄλλως, ὅτι
μὴ τῶν ἀπ' ἀρκτὸς ἀνέμων πνεόντων, εἰ δὲ νότοι κατέχοιεν, ἀ-
πὸρως ἔχει διὰ τῷ αἰγιαλῷ ὁδοποιεῖν. τότε δὲ ἐκ νότων σκλη-
ρῶν βορέαι ἐπιπνεύσαντες, ἐκ ἀνὰ τῷ θείῳ (ὡς αὐτῷ τε ἔ-
οι ἀμφ' αὐτόν ἐξηγῶντο) εὐμαρῇ ἡ ταχέαν τὴν πύρρον πα-
ρέχον,

Σημ. 284. Οὐδέποτε, ὡς εἴκειν, ἀνέγνω τὸν πρῶτον τῷ Ἰωσήφ
κατὰ Ἀπῶν λόγον, ἐν ᾧ φαίνεται ἡ Αἰγύπτιοι, ἡ Χαλδαῖ-
οι, ἡ Φοίνικες, ἡ Ἕλληνες τὰ περὶ τῶν Ἰσραηλῶν ἱστορήσαντες,
καὶ πάντῳ διεφθαρμένως δι' ὅς ὁ αὐτῷ Ἰωσήφ σημειῶν λόγους.

Σημ. 285. Ὁ Βολτέρῳ ἐν κεφ. 21. τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλο-
σοφίας αὐτῷ φησί. Ἀπῶν πρὸς ἐκεῖνον τὸ ἐν μὲν τῷ τῷ Καίσαρος
πολέμῳ κατακαυθῆναι τὸ ἡμισυ τῆς περιφέρειας τῶν Πτολεμαί-
ων Βιβλιοθήκης, ὅτε δὲ ὁ Ὁμαρ τὴν Αἰγύπτον ὑπέταξεν, ἐκ-
καυθῆναι διὰ τῷ ἑτέρῳ ἡμίσει τὰ τῶν Μιθριδανίων λατρά.

Σημ. 286. Ἰσέον, ὅτι διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἡμῖν τὸν Διόδωρον, ἐκ τῷ
ὑφ᾽ ὅς τῷ συγγραφέως ταῦτα μετεφράσθη.

Σημ. 287. Ἀλλὰ πῶς ἀνέγνω ἔτος τὸ, παραχρῆμα; ὅπερ ἐστὶ τὸ,
ἀμέσως, μηδὲν μεσολαβήσαντος χρόνου, μηδὲ ἀναχωρῆς τινος
ἡ ἀναπαύσεως προηγηθείσης, τὴν ὁδὸν ἔφαλλον οἱ Ἰσραηλῖται;
ἔδαμ. ἐξ ὧν δὲ ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ θείῃ Γραφῇ, ἀκότως τῷ
ναντίον συνάγει, τῷτε τὸ, μετὰ παρέλθουσιν χρόνους τινῶν, ὅσος
ἱκανῶς ἦν τὸν τῆς ὁδοποιίας πόνον, ἡ τὴν ἐκ τῷ φόβῳ διασκε-
δάσαι ζάλην, ἦσαν τὴν ὁδὸν. πάντων 28 διελθόντων τὴν θάλασ-
σαν, ἐξέτεινεν ὁ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτήν, τὸ δὲ ὕδωρ ἀπο-
καταστὰν ἐκάλυψε τὰς Αἰγυπτίας, ὧν τὰ σώματα ἐπὶ τὴν παρα-
θαλασσίαν ἀναβραδύνοντα εἶδον οἱ Ἰσραηλῖται, ἡ μετὰ ταῦτα ἔφα-
λλον τὴν ὁδὸν. Καὶ εἶδε, φησὶν, Ἰσραὴλ τὰς Αἰγυπτίας τεθνή-
κοντας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. Εἶτα προσέειπεν. Τότε ἡ-
σε Μωϋσῆς, ἡ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ὁδὸν ταύτην. Ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν
πτωμάτων ἀνάδοσιν παραχρῆμα μετὰ τὴν κατάποσιν γενέσθαι ἀ-
μήχανον, δηλὸν ἄρα, ὅτι ἐκ ἀμα τῷ εἰσελθεῖν ἡ ὁδὸν ἔφαλλον, ἀλ-
λά

Ἐξ. 14. 36.
Ἐξ. 15. 1.

λά χρόνους τινὲς παρεληλυθότες, μετ' ὃν τὰ τῶν Αἰγυπτίων σώ-
ματ' εἰς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης κατήνησαν. διὸ δὴ καὶ μετὰ τὸ
ἀνέσειός τινος καὶ ἀναρρώσεως τυχεῖν αὐτὸς, τὸ ὄσμη ἐμελώθησαν.
ἀλλ' ἔδ' ὅτι πρῶτον συνέθετο, εἶτα τὸτο ἔφαλλον ὁ Μωϋσῆς ἐν
τοῖς ἱεροῖς καὶ λογίοις. „Τότε γὰρ φησιν ἡσέ Μωϋσῆς. Ἐξ ἔπι-
φύεον εὐλογοφανῶς ἔπειαι, ἔτι ἐκ τῆ προχείρου θεῶν ἐμπνεύσει
τὴν ψῆν ἡσεν ὁ Θεόπτης.

Σημ. 288. Τὰς δυνάμεις ἐνθάδε ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν ἐκδο-
σα ἡδὲ εὐτελεῖς, ἔδ' γελοίας προσαγορεύει ὁ Βολτέρρος. ἡ τῶν
πρώτη ἐστὶν ἡ ἐφεξῆς. „Οἱ ἄπιστοι ἐ πάνονται ἐλέγχοντες ἡμᾶς
ἡπροπεῶς, ὡς διηγεμένους αὐτοῖς μύθους ἀτόπους, ἐ εύνανται ἔτοι
ἡκατανοῆσαι τὸ, διατὶ ὁ Θεὸς ἐκ ἐδωρήσατο τῷ λαῷ αὐτῶ τὴν
ἡἐξοχωτάτην γῆν τῆς Αἰγύπτου, ὅπως ἐκ ἦσαν ἔτι, εἰμὴ γυναῖ-
ἡκες καὶ νήπια.

Ἀλλὰ διατὶ, σὺ ὁ τὸν πιστὸν ὑποκρινόμενος ἐκ ἀπεκρίθης
αὐτοῖς, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ πιστοὶ ὁμολογοῦσιν, εἶπεν τὸ, ὅτι ἀκατάληπ-
τά εἰσι τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὴν σενότητά τῶ νοῦς αὐτῶν, καὶ ἀχώ-
ρητα τῶ Θεοῦ τὰ κρίματ', ἀλλ' ἐ διὰ τὸτο μῦθοι εἰσιν ἀστοχοί. ἀ-
ναριθμήτων γὰρ φυσικῶν καὶ ὑπ' ὁψιν, ἐμὴν ἀλλὰ καὶ ἡθικῶν πραγ-
μάτων τὸ διατὶ ἀγνοοῦντες, ἐ τοῖς ἀτόποις ταῦτα συντάττοντες μύ-
θοις. ἵνα τί δὲ ἐ προσέθηκας τὸ, ὅτι ἀπατῶνται καὶ ψεύδονται, τῆς
Παλαιστίνης τὴν Αἰγύπτου προτιμῶντες; ἵνα τί δὲ καὶ τὸν λόγον ἐ
παρέθηκας, ὃν ἡ θεῖα Γραφή ἐδήλωκεν εἰπῶσα. „Μὴ μιάνεσθε
ἐν πᾶσι τῶτοις. ἐν πᾶσι γὰρ τῶτοις ἐμίανθησαν τὰ ἔθνη, ἃ ἐγὼ
ἡἐξαποσέλω πρὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἐξεμίανθη ἡ γῆ, καὶ ἀν-
ἡταπέδωκα αἰκίαν αὐτοῖς δι' αὐτήν, καὶ προσώχθισεν ἡ γῆ τοῖς
ἡἐγκαθημένοις ἐπ' αὐτῆς. Ἐξ ὧν δήλον, ὅτι ἐ τὰς Αἰγυπτίους,
ἀλλὰ καὶ τὰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οἰκῶντας διὰ τὸ ὑπερβάλλον
τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἐξολοθρεῦσαι ὀρίσας ὁ Θεός, τὴν τῶν γῆν
τοῖς Ἰσραηλῆταις ἐδωρήσατο. Πᾶς δὲ ζηρῶσιν οἱ ἄπιστοι τὸ, ὅτι ἐν
τῇ Αἰγύπτῳ ἐκ ἦσαν ἔτι εἰμὴ γυναῖκες καὶ νήπια; μήτι ἐπὶ τῷ
ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ κατακλυσμῷ τῶν Αἰγυπτίων; ἀλλὰ τίς
ἐν ποτε πείσῃ, ὅτι πάντες οἱ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἄνδρες, ἐδενός
καταλεφθέντος, ἐπεκάθησαν ἐπὶ ἑκατοσίων ἀρμάτων, καὶ τῷ Φα-
ραῶ συνεξέλθοντες, κατεποντίσθησαν;

Ἐν δὲ τῇ ἐκτερέα αὐτῶ ἐνθάδε ἀναμαρτυρούμενος τὴν αὐτὴν
ἐνθάδε, τὴν ἀνωτέρω ὑπὸ τῆ συγγραφῆς ἀνασκομαδεύσαν, ἐ-
πάγει

Ὁρα τὸ 5.
Αἰθρ. τῆ 3.
κεφ.
Λευίτ. 18. 24.
25.

Αἰθρ. 8. Α-
ρίθ. 2.

πάγει τὰς· Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν τοῖς ἀπίστοις τούτοις, ὅτι κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως κανόνας ἀδικα ἐποίησεν ὁ ἀρχιερατή-
 νος, ὁ δὲ ἐρήμην ἐξάγων τὸν στρατὸν αὐτοῦ. ἀλλ' αὐταῦτα ὁ λό-
 γος ἔκ ἐστιν ἡδὲ περὶ λόγου, ἡδὲ περὶ φρονήσεως, ἡδὲ περὶ πα-
 ρανότητος, ἡδὲ περὶ τῆς κατὰ φύσιν δυνατέως. πᾶν τὸ ἐν τῷδε
 τῷ βιβλίῳ ἐστὶν τῶν ὑπέρτερον, τὸ πᾶν θεῖον, τὸ πᾶν θαῦμα.
 ἡ ἐπεὶ δὲ οἱ Ἰσραῖτις ἦσαν ὁ τῷ Θεῷ λαὸς, ἡδὲν ἔδει συμβαίνειν
 αὐτοῖς κοινὸν τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ δοκεῖν ἄτοπον ἐν-
 τισι τῶν κατ' ἔθος ἰσχυρῶν, θαυμάσιόν ἐστιν ἐν ταύτῃ.

Ὁρα πανεργίαν κατασκευάζων, ἀνασκευάζει· καὶ ὑπερμαχό-
 μενος, μάχεσθαι. Καὶ λόγος ἐστὶν, ὡς ἄθλιε, ἐν τοῖς τῆς θεᾶς
 Γραφῆς ῥήμασι, καὶ φρόνησις, καὶ παρὰνότης, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑπερ-
 φύσιν θαύμασι, διὰ τὸ εἶναι τῷ ὑπερβίῳ ὄντι δύναμιν παντο-
 δύναμον, καὶ ἀντεξισιότητ' ἀπέραντον. ἀλλὰ καὶ πλείονα ἐν τῇ Γρα-
 φῇ κεῖται δυνατὰ κατὰ φύσιν, καὶ κοινὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις. αὐ-
 τὰ ταῦτα λέγων, ἐμφαίνεις σεαυτὸν ἡδὲ λόγος μετέχοντα, ἡδὲ
 φρονήσεως, ἡδὲ τῆς ἐν τῷ λέγειν παρὰνότητος.

Σημ. 289. Οὐ πάντῃ ἀνόμοια τοῖς τῷ Διοδώρῳ τὰ ὑπὸ τῷ Μανε-
 θῆνος περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ λεπτῶν καὶ λελωδημοίων ἰσορρέμενα.
 Ὁρα τὸν πρῶτον κατὰ Ἀπρίωνος τῷ Ἰωσήφῳ λόγον, σελ. 1052.

Σημ. 290. Σοσημείωται, ὃ περὶ τῆς ἐρήμου Σιν, ἀλλὰ περὶ τῆς
 Σέρ. Ἐξῆρε δὲ φησι, Μωϋσῆς τὴν ἡμέραν Ἰσραὴλ ἀπὸ θαλάσσης
 ἐξουδρᾶς, καὶ ἡγάγεν αὐτὰς εἰς τὴν ἐρημον Σέρ. καὶ ἐπορεύοντο
 τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἔχοντες εὗρισκον ὕδωρ ὥστε πιεῖν. καὶ
 ὅτε ἔχοντες εὗρισκον ὕδωρ ἐκεῖ, ἐπινον ὅμως ἐκ τῆς οἰκείας ὕδατος. ἐπεὶ
 γὰρ τὸ συνέβη εὐθὺς μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτὰς ἐκ τῆς ἐξουδρᾶς
 θαλάσσης, εἶχον πάντως ὕδωρ, μετ' ἑαυτῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου
 μετακομιδῆς, ἐξ ἧς ἐπινον. ἀπεΐθανον γὰρ, τοσούτον λαόν, μετὰ το-
 σαύτης συσκευῆς, καὶ τοσούτων κτηνῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντας,
 ὕδωρ μετ' αὐτῶν μὴ παραλαβεῖν, εἰδότες, ὅτι σπάνιον τὸ ἐν ταῖς
 ἐρήμοις, δι' ὧν διελθεῖν ἔμελλον, ὕδωρ. διὰ τὸ ἐν ἧς εἶπεν ἡ
 Γραφή, ὅτι ἔχοντες τρεῖς ἡμέρας, ἀλλ' ἔφη, ὅτι ἔχοντες εὗρισκον ὕ-
 δωρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ, ὥστε ἐξ αὐτῆς πιεῖν.

Σημ. 291. Ποῖα ἐστὶν ἡ γλῶσσα, ἣν ἤκουσε μὲν, ἔκ ἐγνώ δὲ ὁ Ἰσρα-
 ῆλ; ἐκείνη πάντως ἐστὶν, ἣν ὁ λαὸς τῷ Ἰσραὴλ ἤκουσεν ἐν τῷ ἔρει-
 τῷ

4αλ. 80. 5.

Λευτ. 4. 12.

Εξ. 20. 18.

Θεοδ. ῥωτ.
39. εἰς τὴν Εξ.

1ε2. 16. 42.

Ωσ. 4. 14.

τῷ Σινᾷ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξελεύσιν. Μαρτύριον, φησὶν, ἐν τῷ λαῷ τῷ Ἰσραὴλ, τῷ ὑπὸ τῷ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον κληθέντι, ἔφθετο, ἐν τῷ ἐξελεῖν αὐτὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. „γλώσσα ἦν ἐκ ἔγνω· ἦκουσιν. Ἡ γλώσσα δὲ ἐνταῦθα ἔσθ' ἀλάλεκτον σημαίνει, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον μέλος, τὸ καλῶμενον γλώσσα. ἐλθὼν γὰρ ἐν τῷ ὄρει τὸ Σινᾶ ὁ λαὸς τῷ Ἰσραὴλ, τὴν μὲν φωνὴν, ὅπερ ἐστὶ τὸν τῆς φωνῆς ἦχον ἦκουε, καὶ τὴν σημασίαν τῶν ῥημάτων κατενόεε. γλώσσα δὲ λαλῶσαν ἐκ ἔγνω. μαρτυρεῖ τοῖς λεγομένοις αὐτῇ ἡ θεία Γραφή λέγουσα. „Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐκ μέσων τῆς πυρρῆς φωνῆς ῥημάτων, ἣν ὑμεῖς ἠκούσατε, καὶ ὁμοίωμα ἐκ εἶδετε, ἀλλ' ἡ φωνήν. Τίνος δὲ ὁμοίωμα ἐκ εἶδον; ἡ δὴλον, ὅτι ἀνθρώπου, καὶ ἀνθρωπίνης γλώττης λαλῆσης. ἦκουσιν τὴν φωνήν. κατενόον τὴν τῶν ῥημάτων σημασίαν. Φωνὴν ῥημάτων, ἣν ὑμεῖς ἠκούσατε. „Σχῆμα δὲ, ἡ μορφήν, ἡ σημεῖον ἀνθρώπου γλώττης ἐκ ἔγνω. Καὶ ὁμοίωμα ἐκ εἶδετε, ἀλλ' ἡ φωνήν. „Εἰκότως ἐν ἐξέστησαν, ὡς ὁ Βολτέρος ὁμολογεῖ, μὴ κατανοήσας, ὅτι κατ' αὐτὴν φέρεται τὸ ἐξέστησαν, καὶ ἐφοβήθησαν δὲ, καὶ μακρόθεν ἔστησαν. „Καὶ ὁ λαὸς, φησὶν, εἶδεν τὴν φωνήν, καὶ τὰς λαμπράδας, καὶ τὴν φωνὴν τῶν σαλπείγων, καὶ τὸ ὅρῳ τὸ καπνίζον. φοβηθέντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἔστησαν μακρόθεν. Ἐκ τῆς ὁρᾶς ἐν ταῖς, καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσαν. ὁμοίωμα δὲ ἀνθρωπίνης γλώττης μὴ βλέπαι, ἐχὶ δὲ ἐκ τῆς μὴ κατανοεῖν τὴν σημασίαν τῶν ῥημάτων τῆς φωνῆς, ἐξέστησαν, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ μακρόθεν ἔστησαν. τίς γὰρ ἀκούων λαλῶσάνην ὑπὸ ἀνθρώπων διάλεκτον, ἣν ἔσθ' ἀκατανοή, ἢ φοβᾶται, ἢ ἀφίσταται;

Σημ. 292. Ὁ Θεοδώριος ἀποδέκνυσιν, ὅτι τὸ, ζηλωτῆς, ἐνταῦθα, τὸ τῷ Θεῷ φιλόσοργον ἐμφαίνει. „Ὅτι δὲ, φησὶ, φιλοσοργίας ὁ τοιαύτος ζῆλος, αὐτὸς τῷ Θεῷ δεδῆλωκεν ὁ Θεός, διὰ τῆς Ἰεζεκιήλ ἐπών. Διὰ τῷ ἀποστήσει ὁ ζῆλος μὴ ἀπὸ σὺ. Τῆς ἐπών, ὅτε ἡγάπων, ἐχρώμεν τῷ ζῆλῳ, ἀπώσάμεν δὲ σε, καὶ τὸν ζῆλον ἐσβεσά. τῷ δὲ καὶ δὲ ἑτέρῃ Προφῆτῃ δεδῆλωκεν ἐπών. Οὐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυγατέρας σου, ὅταν πορνεύσωσι, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας ὑμῶν, ὅταν μοιχεύσωσιν. ἀγάπης τοίνυν ὁ ζῆλος δηλωτικός.

Σημ. 293. Τῶν ἀπίστων καὶ αἰρετικῶν ἰδίων, μέρος μὲν τῆς Γραφῆς τὸ δοκῶν σημεῖον τὰ ἐαυτῶν γνωμοδοτήματα, προτάειν· μέρος δὲ

δὲ τὸ ἐπισυνηγμένον τοῖς προτεινομένοις, ἢ ἀλλαχῆ ἐν τῇ Γραφῇ κείμενον, ἔκ κατ' αὐτῶν κραυγάζον, σιωπᾶν. τῆς καὶ ἐκείνῳ ὁρῶμεν ποιῶν τὸν ἄπιστον Βολτέρον, δῆξαι ὃ βεβλόμενος ἀδικὸν καὶ ἀπηνῆ τὸν Θεόν, προτείνει μὲν τὸ, Ἀποδίδες ἁμαρτίας-πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν, „Οὐ μόνον δὲ σιωπᾷ τὸ ἐπεξολυγμένον αὐτῷ, εἶταν τὸ, Τοῖς μισθώσιμε· ὅπερ ἀειδηλότατα ἐμφαίνει, τὴν παιδείαν τότε ἐπὶ τὰ τέκνα ἐπὶ τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς προβαίνειν, ὅτε καὶ αὐτὴ ἡ τρίτη καὶ τετάρτη γενεὰ μισθὸν καδάπερ καὶ ἡ πρώτη τὸν Κύριον, εἶταν ἁμαρτάνει ὁμοίως τοῖς πατράσι καὶ προπάτορσιν· ἀλλ' ἀντὶ τῆς, Τοῖς μισθώσιμε, ἀντικαθίστα τὸ, τῇ ἀθώᾳ. „Ὅθεν τὰ τῆς ῥήματι· Ἡ ἀπελευθερία ποιῶν, τῇ τῆς πταίειν προπάππων τρίτη καὶ τετάρτη γενεὰ τῇ ἀθώᾳ, „δοκεῖ αὐτοῖς (τοῖς ἀπίστοις) ἀδικία ἀπηνής. Ἀντὶ δὲ τῆς ἐκλαβεῖν ὡς ἀνάπτυξιν τὴν δε τῆς Δουτερονομίας τὴν ῥῆσιν· Οὐκ ἀποθανῶναι παῖδες ὑπὲρ πατέρων, εἰδὲ πατέρες ὑπὲρ παίδων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῇ ἀποθάνειται· διασρέφει τὴν ἔννοιαν αὐτῆς, λέγων· „Ἐξηλήφθη, ὡς δοκεῖ, ἡ κατὰ τῆς τετάρτης γενεᾶς ἐκδίκησις διὰ τῆς Δουτερονομίας. Μετ' ὀλίγα δὲ ὡσπερ μεταμεληθεῖς, ἀντιλέγων ἑαυτῷ, Φησὶν. „Ἀλλ' ὁ νόμος ἔτος (τῆς Δουτερονομίας) ἢ κωλύει ὑποτίθεσθαι, τὸν Θεὸν διαπαντὸς ἕως τετάρτης γενεᾶς παιδεύειν. Πρὸς τῶτοις παρασιωπῇ τῆς Ἰεζεκιήλ τὰ ῥήματα, τὰ τὴν δικαιοσύνην τῆς Θεῶς διαρρήδη ἀνακηρύττοντα. „Τίς ὑμῶν, Φησὶν. ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγοντες, οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφρακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἐγομφάσαν· ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, εἰάν γενήται ἔτι λεγομένη ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν Ἰσραὴλ, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαὶ εἰσιν, ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ τῆς πατρὸς ἐστὶν καὶ ἡ ψυχὴ τῆς υἱῆς ἐμαὶ εἰσιν· ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθάνειται.

Ἐξ. 20. 5.

Ἐν τῇ 32.
σημ. εἰς τὴν
Εξ.

Δουτ. 24. 16.

Ἰεζ. 18. 2-4.

Δουτ. 24. 16.
Ἰεζ. 18. 4.

Σημ. 294. Εἴπερ ποτὲ συμπεριελήφθησαν τινες ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καίπερ μὴ μεταχόντες τῶν ἀδικημάτων τῶν ἐπενεγκόντων αὐτάς, συμπεριελήφθησαν πάντως δι' ἄλλας θανάτηφόρας, ἃς πεποιήκασιν ἁμαρτίας. λίαν ὃ ἀτοπον τὸ λογίζεσθαι τῆς ἀθώας, ἔκ μηδὲν θανάτου ἄξιον πράξαντας ταῖς συμφοραῖς συμπεριλαμβάνεσθαι τῶν ἐνεγκάντων αὐτάς διὰ τῶν ἰδίων ἀδικημάτων, ἔτι δὲ καὶ σφόδρα ἀνάρμοστον τῇ ἀμωμίᾳ καὶ ὑπερτελείᾳ τῆς Θεῶς δικαιοσύνης, τῆς ὁρίσαντος τὸ, Ἐκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῇ ἀποθάνειται, καὶ τὸ, Ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα αὕτη ἀποθάνειται. Ὡσαύτως πάντα ἀνα-

Eeee

τάλη

τάλληλον τὸ ἀσεύδειν διὰ τῶν ἀνθρώπων νόμων δικαιολογεῖν τὰς τῆ Θεῆ. τὴν ἀντίον ἴδ ποιεῖν δεῖ, ἀμέλειτοι τοῖς τῆ Θεῆ νόμοις τὰς τῶν ἀνθρώπων δικαίαν, ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις συνῶσι. βέβαιαι δὲ, ὡς εἰκέν, ὁ τῆς βίβλου ταύτης συγγραφεὺς δικαίαν δεῖξαι τὴν μέλει τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τῆ Θεῆ παιδείαν, ἐκ τῆ καὶ τὰς νόμους τῶν πεπολιτομένων, καὶ πεφωτισμένων, ὡς αὐτός φησι, γενῶν, ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῶν διτεγγόνων τὸν πλῆτον, τὴν ἀξίαν, τὸ τῆ πολίτε δικαίωμα εἰς ποινὴν τῶν ἀμαρτημάτων τῶν πατέρων αὐτῶν. ἀλλ' ἄρα γε δίκαιοι εἰσιν οἱ τοῖστοι τῶν ἀνθρώπων νόμοι; τὸτο ὅπερ ἐστὶν ἀμφιβαλλόμενον, λαμβάνεται ὡς ὁμολογούμενον. καὶ αὐτὰ ἴδ τὰ πεπολιτομένα καὶ πεφωτισμένα ἔθνη συναισθάνεσθαι ἀρξάμενα τῆς ἀδικίας τῶν πατέρων νόμων, ἀπέχσιν ὅσον οἶοντε ἀπὸ τῆς τῶν ἐξημερωμένης ἐκπληρώσεως. τίς δὲ ἐστὶν ἡ τῶν ἀνθρώπων δικαιοσύνη, ὥς τῇ τῆ Θεῆ παραβάλλεσθαι, καὶ εἰ αὐτῆς ἐκεῖνην δικαίαν ἀσεύδειν; „Ὡς ῥάκος, φησὶν ὁ Προφήτης, ἀποκαθαρμένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν. Μάτην δὲ ἔδεχεται ὁ συγγραφεὺς τὴν τῆ Βολτέρου ὑπόθεσιν, τὴν ἐξαχθεῖσθαι ἐκ τῆ διαφθεῖραι τὰ θεῖα ῥήματα, καὶ ἀντὶ τῆς, τοῖς μισθσί με, ἀντικαταστήσῃ τὸ, τῇ ἀθώα. καὶ ἴδ παιδεύει ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν διτεγγόνων ἀθῶων ὄντων διὰ τὰς τῶν πατέρων αὐτῶν ἀμαρτίας. ὅπερ σαφῶς καὶ ἐμφαντικῶς ἐνέφηκε διὰ τῆς, τοῖς μισθσί με, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς, Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, εἰ ἂν γνῆται ἔτι λεγομένη ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν Ἰσραὴλ. „Ποῖα δὲ ἡ παραβολή; Οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφρακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἐγομφίσαν.

Πρ. 64. 6.

*Ορκτὴν προλ.
σημ.

Ἐξ. 20. 5.

Σημ. 295. "ἵνα τὴν τῆ λόγῃ τότε κατανοήσωμεν δύναμιν, χρηματίζω τὰ λεγόμενα ἕτως. Ὁ Θεὸς παιδεύει τὰ ἀθῶα τέκνα διὰ τὰς τῶν πατέρων αὐτῶν ἀμαρτίας. ἄρα οἱ Ἰσραῖτι οὐδέποτε ἐγνώρισαν ψυχῆς ἀθανασίαν. σκεψαί μοι δὴ σὺ, ὦ ἀναγνώστη, κατὰ τί διαφέρει ταῦτα τῆ ἐξῆς ἐνθυμήματος. Ῥάβδος ἐν γυνί. ἄρα βρέχεα. τοιαύτη ἐν ἐστὶν ἡ διαλεκτικὴ ἐπίσημη τῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ νοῦς ἰσχύι καυχωμένων. καὶ ὅτι μὲν ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἀθῶα, ἀλλὰ τὰ ἀμαρτάνοντα τέκνα παιδεύει, δέδεικται ἐν ταῖς πρὸ ταύτης δυσὶ σημειώσεσιν. ὅτι δὲ ἀθανασίαν ψυχῆς καὶ ἐγνώριζον, καὶ ἐπίσθον οἱ Ἰσραῖτι, ἐδέχθη ὑπὸ τῆ συγγραφῆς ἐν κεφ. δ'. Α' ρδρ. β. τῆ ε'. βιβ. καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ Α' ρδρ. σημειώσεων.

Σημ.

Σημ. 296. Ἐπίσθιον πάντως οἱ Ἰσδαῖοι, ὅτι ἦσαν ἄνθρωποι, μα-
γικά ἐργαζόμενοι ἔργα. ἔδὲ γὰρ ἀπιστῆσαι περὶ τῆς ἡδύνατος,
ὅσα οἱ ἐπὶ Φαραὼ μάγοι ἐργάσαντο ἰδόντες, καὶ ὅσα ὁ προφήτης
Μωϋσῆς, ὡς ἐκ σοματος Θεοῦ, περὶ μάγων ἀνήγγαλεν, ἀκού-
τες. τί δὲ ἐκ τῆς ἀτοποῦ ἐπεται, ἔδ' αὐτὸς ὁ Βολτέρος ἔφη.
τὸ δ' ὅτι ἐπὶ ῥεπέας ἦσαν ἐπὶ τὴν κτηνοβατίαν οἱ Ἰσδαῖοι μάτην
ἐπιφέρουσι μὴδὲν παράδειγμα τῆς δέξαι ἔχοντες, τὸν δὲ νόμον
προφυλακτικὸν εἶναι τῆς ἁμαρτίας εἶδεναι ὀφείλοντες.

Σημ. 297. Ἡρακλείδης γὰρ ὁ Λέρβος, ἐν τῇ ἀκοσῇ πρώτῃ τῶν
ἱστοριῶν, περὶ τὴν Πανονίαν καὶ Λαρδανίαν, Βατράχους, Φησὶν,
ἔσεν ὁ Θεός. καὶ τοσῶτον αὐτῶν ἐγένετο τὸ πλῆθος, ὥς τε τὰς οἰ-
κίας καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις εἶναι. Καὶ μετ' ὀλίγα* Ἡνοχλάμενοι
δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τῶν τετελευτήστων ὁρμῆς, ἔφυγον τὴν χώραν.
Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἀθήναιος, ὁ δὲ Ἀγαθαρήνης τῆς τῆς Φυ-
γόντας, λαῶς, Ἀνταρλιάτας καλεῖ, περὶ δὲ Μεγαρέων Φησί.
Μωϋν, (ἢ κατὰ ἄλλην ἀνάγνωσιν, μυῖων) πλῆθος ἀνέστησε Με-
γαρέας. ὁ δὲ Διόδωρος, δηλοῖ τὸ αἴτιον, δι' ὃ οἱ περὶ τὴν Ἀ-
ρατίαν λίμνην οἰκῶντες, αὐτὴν κατέλεπον· ἐκλαφθῆσα δ' ὑπὸ
πλῆθους σκορπίων, καὶ Φαλαγγίων τῶν τετραγυγίων ποτὲ καλε-
μένων ἐπελασαντὸς ποτε. Ὁ δὲ Πλίνιος, Plurimi (mures) ita
ad Trojam perveniunt, ut jam inde fugaverint incolae. ὁ-
περ ἐστὶ τοσῶτον μυῶν πλῆθος ἐν τῇ Τρωάδι εἰσῆλθεν, ὥς τε τὰς
ἐκεῖ οἰκῶντας φυγαδεύσαι. Ὁ δὲ Ἰάμβλικος, Φεύγουσιν ὁ στρατὸς
τῶ τῶν μελισσῶν πολέμῳ πονέμενοι. Ὁ δὲ Αἰλιανὸς, Μεγα-
ρεῖς μὲν μυῶν πλῆθος ἐκ τῆς ἰδίας ἐξώτειν ἔβρας, Φατηλίτας δὲ
σφῆκες. Πολλὰς δὲ τοιαύτας ἰσχυρὰς εἰρήσας παρὰ τῷ Βοχάρ-
τω. Ἰσασι δὲ καὶ οἱ τὰς ὁχθὰς τῆς ποταμοῦ Ραῖ, εἴτην τῆς Βαλγῆ
οἰκῶντες, καὶ οἱ θέρους διερχόμενοι ὅσον, οἷτε κώνωπες, καὶ αἱ δια-
φόρων εἰδῶν μυῖαι ἀφόρητον προξενῶσιν ἐνόχλησιν, ἧς καὶ ἡμεῖς ἐχ-
ῆπαζ ἐπειράσθημεν.

Ἀθήν. β. 8.
Ἀγαθαρ. β. 5.
Διόδ. β. 3.

Πλιν. β. 10.
κ. 15.

Ἰαμβλ. ἐν
τοῖς βασιλικῶν
νισ.
Αἰλ. β. 11. κ.
28. ἱστορ.
Βοχ. β. 2. κ.
13. τῆς 2. μέρ.
τῆς ἱεροζωικῆς.

Σημ. 298. Ὀρχόν παρὰ Μελετίῳ ἢ Οὐρ, περὶ ἧς ὁ Εὐσέβιος Φη-
σὶν· Οὐρ πόλις Βασιλείας τῶν Χαλδαίων, ἐνθα ἀπέθανεν Ἀρ-
ρὰν, ὁ ἀδελφὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ τάφος εἰς ἐτι νῦν δεικνύται,
ὡς Ἰωσήπος ἱστορεῖ.

Εὐσ. Περὶ τοῦ
ὀνομ.
1 σ. β. 1. κ.
7. Αρχ.

Σημ. 299. „Θεὸς γὰρ δι' ἃ τὰς αὐτὰς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι „σέβονται, πλὴν Ἰσιόστε καὶ Ὀσίριος, τόνδε Διόνυσον εἶναι λέγουσι. Ταῦτα δ' Ἡρόδοτος ἐν βιβλ. 2. σελ. 106. τῆς ἐν Φραγγοφ. ἐκδόσ.

Σημ. 300. Κικλήσκω Διόνυσον, εὐέρομον εὐασῆρα,
Πρωτογόνον, διφυῆ, τείγονον, Βακχεῖον ἀνακτα,
Ἀγχιον, ἄρρητον, κρύφιον, δикέρωτα, δῆμορφον.

Ταῦτα δ' Ὀρφεὺς ἐν τῷ εἰς τὸν Διόνυσον ὕμνῳ. Ἐν τῷ δῆκ-
ρωτι δὲ, ὡς εἴκεν, ὁ Βολτέρϑ εὗρε τὰς δύο τῆ Μωϋσέως ἀκτί-
νας, μηδὲ τὰτο εἰδὼς ὁ τάλας, ἀμέλειτο τὸ, ὅτι ἀκτίνας τῷ
Μωϋσῇ ἢ θεῷ Γραφῇ ἔ προσάπτει, ἀλλ' ἦτοι ἀμαθῶς, ἦτοι ἐμ-
παθῶς τοῖς ζωγράφοις παιδαῖς, τοῖς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς εἰκόνϑ
τῆ Μωϋσέως ἀκτίνας γράφουσιν εἰς εὐδαίην τῆς δοξῆς τῆ προσώ-
πυ τῆ Μωϋσέως, περὶ ἧς λαλεῖ τὸ ἱερὸν λόγιον.

ἔξ. 34. 35.

Σημ. 301. Ὅρα τὰς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σερα εἰς τὴν ὀκτάτομον ἐρ-
μηνείας εἰς τὸ 4. ἐδ. τῆ 32. κεφ. τῆς Ἑξόδου.

Σημ. 302. Ἐπιστολαί τινες εἰς ἀπάντησιν ὧν κατὰ τῆς παλαιᾶς
Διαθήκης ὁ Βολτέρϑ ἔγραψεν, ὡς ὑπὸ Λασιτανῶν τινῶν, καὶ
Γερμανῶν, καὶ Λέχων Ἰουδαίων, καὶ τῶ ἀσηκρίτε αὐτῶν συγγραφεῖ-
σαι, γαλλισι ἐξεδόθησαν ἐν τρισὶ τεύχεσιν ὁμοῦ μετέφθης. Ἰκα-
νῶς δὲ καὶ διὰ τῶτων ἢ ἀμάθεα, καὶ ἢ ἀπάτη, καὶ ἢ παραλογία τῶ
Βολτέρου ἐξελέγχεται, καὶ ἢ τῆς Γραφῆς ἀλήθεια ἀνακηρύττεται.
τὸν ἀσηκρίτην δὲ, ἄτην τὸν ἐξ ἀπορρήτων, μόνον ἐνταῦθα προ-
τείνει ὁ συγγραφεὺς ποιητὴν τῆς προκειμένης ἀποκρίσεως, τῆς ἐν
παραγράφῳ δευτέρῳ τῆς πέμπτης τῶν εἰρημένων ἐπιστολῶν περιε-
χομένης.

Σημ. 303. Οὐ χωρίστινος ἐξαιρέσεως. ἐν πολλαῖς γὰρ ἐκδόσεσι τὸ,
γυμνοί, ἔ καίται. ἀλλ' ἀντὶ τῶτων ἐν μὲν τῇ τῶν Ὁ, ἢ καὶ ὁ Θεο-
δοτίων συνάδου, τὸ, Διεσκέδασαι. ἐν τῇ τῶ Ὀνκέλῳ τὸ, ἀργός.
ἐν δὲ τῇ τῶ Σύμβ, τὸ ἀμαρτῆσαι. ἐν δὲ τῇ τῶν Ἀράβων τὸ, ἀ-
νακεκαλυμμένϑ. καθεμία δὲ ἀνάγκη ὑποτίθεσθαι τὸν λαὸν γυμνόν,
ἵνα δέξωμεν, ὅτι ἐκ ἧν κατωπλισμένϑ. ἀρκεῖ γὰρ πρϑ τὴν τῶ-
τα δειξίην ἢ τῆς Γραφῆς σιωπῇ περὶ τῶ ἐνόπλου εἶναι. ἀρκεῖ τὸ,
Διεσκέδασαι. ἀρκεῖ τὸ, τὸν Μωϋσῆν εὐρεῖν αὐτὰς ἐδιδόντας, καὶ με-
τῶτα

ἔξ. 32. 25.

Ὅρα ταῦτο μὲν,
τῶ Καλμ. τὰ
εἰς τὸ 32 κεφ.
τῆς Ἑξ.

ἔξ. 32. 6.

θύοντας, ἢ παίζοντας. τὶς γὰρ ἔνοπλος ἐδίει, ἢ μεθύσκειται, ἢ παίζει; τὴν δὲ πυρρίχην ὄρχησιν οἱ παῖδες παίζοντες. Ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἐργοῖς γυμνάζοντες ἐχόροβον ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπομένης σημειώσεως.

Σημ. 304. „Πολεμικὴ δὲ δοκεῖ εἶναι, φησὶν ὁ Ἀθήναιος, ἡ πυρρίχη. ἔνοπλοι γὰρ αὐτὴν παῖδες ὀρχῶνται. Ὅρα βιβ. 14. Ἀθήν.

Σημ. 305. Καὶ οὕτω μεταγραφῆς ἀνάξια τὰ προσιδέμενα ἄπρεπα, ἄξια δ' ἐν ἑμῶς χέσει, καθ' ὃ ἐλεγκτικὰ τῆς τῷ πατρὶ αὐτῶν παραφροσύνης. διὸ καλὸν ἢ ταῦτα μεταγράψαι. „Τῷ ὄντι, φησὶν, αὕτη ἦν, ὡς εἶδομεν, πάσης τῆς ἀρχαιότητος ἢ γνώμῃ, τῷ τῷ, ὅτι ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπεὶ δὲ ἴδωσι τὰς θεάς. εἴπερ δὲ ἔξῃ ἐνταῦθα τὰ βέβηλα τοῖς ἱεροῖς συνάψαι, ὀδυμέμεθα σημειῶσαι, ὅτι ἡ Σεμέλη ἴδουσα τὸν Δία ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῇ, ἀπέθανε.

Μάτην κοπιᾷ, τὴν τῆς ἀρχαιότητος γνώμην, ἢ τὴν Σεμέλην προσάλλων. ἴσασι γὰρ πάντες οἱ φιλομαθεῖς, ἢ σὺ αὐτὸς τυχερὸν, καὶ κακεντρεχῶν τὴν ἀλήθειαν κρύπτῃς, πᾶσαν τὴν ἀρχαιότητα πολλῶ μεταγενεσέραν εἶναι τῆς Πενταβίβλου. ὅπερ δὴ ἢ ὁ τῆς βίβλου ταύτης συγγραφεὺς ἀποχρόντως ἐναπέδειξε. μόνον ἐν παρὰ τοῖς ἁμαρτίαις, τοῖς ἀπερισκέπτως πεποιημένοις σοι εὐδυνῆσαι δύναται ὁ σκοπός σου. τὸτο γὰρ πάντως σκοπεῖς, τὸ δεῖξαι, ὅτι ἕνα τῶν ἐν τῇ Πεντατεύχῳ μύμησις εἰσι τῶν ἀρχαίων, ἢ κατὰ σὲ προγενεσέρων αὐτῆς μύθων.

„Υποτίθεσθαι δὲ δεῖ, ὁ αὐτὸς ἐπάγει ὅτι ἐπεὶ δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐλάλει μετὰ τῇ θεῇ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ὡς φίλος πρὸς φίλον, ἕκαστο μετὰ αὐτῶν νεφέλῃ ὁμοίᾳ τῇ τῆς Ἑβραίας ἐν τῇ ἐρῇ μὴ ὁδηγῶσιν ἄλλως γὰρ ἀντίφασίς ἐστιν ἀνεργμίνος. ἐνταῦθα γὰρ ὁ θεὸς ἐδόλως ἐπιτρέπει αὐτῷ ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτῇ ἀνὸς καλύμματος. μόνον δὲ τὰ ὀπίσθια αὐτῇ ἰδεῖν συγχωρεῖ.

Υπόθεσις ἢ ματαία ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις σου. δηλοῖ γὰρ ἡ θεία Γραφή, ὅτι ὁ θεὸς τῷ Μωϋσῇ ἐλάλει καὶ ἐν νεφέλῃ μετὰ αὐτῇ τε ἢ τῇ Μωϋσέως καμένη, ὡς σὺ ὑποθετικῶς λέγεις, ἀλλ' ἐν σύλῳ νεφέλης καταβαίνουντι, ἢ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς, μετὰ τὸ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ τὸν Μωϋσῆν, ἱσμενῶν. „Ὡς δ' ἂν εἰσῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, κατέβαιναν ὁ σύλος τῆς νεφέλης, ἢ ἱ-

εἶ. 33. 9.
εἶατο

ἔσατο ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐλάλεε Μωϋσῆ. Τῷ δὲ ἑ-
 ἡτως, ἐκ ἄλλων ἐνεκα, ἐγένετο, εἰμὴ ἵνα ὁ λαὸς ὁρῶν τὸν σῦλον
 τῆς νεφέλης ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς ἰσάμενον, εἰδέναι ἔχει, ὅτι
 τότε ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ ὁπτανόμενος ἐλάλει. διὸ καὶ φησι, „καὶ
 ἑώρα πᾶς ὁ λαὸς τὸν σῦλον τῆς νεφέλης ἐξῴϋα ἐπὶ τῶν θυρῶν
 τῆς σκηνῆς. καὶ πάντες πᾶς ὁ λαὸς, προσεκύνησαν ἕκαστος ἀπὸ
 τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτῆς.

Σὺ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν τῶν ἀνθρωπομορφιτῶν αἵρεσιν
 νοτῆν ἔοικας, πρόσωπον σωματικόν, καὶ ὀπίδια τῷ ἀσωμάτῳ καὶ αὐ-
 λῷ ἐπιγράφῳ Θεῷ. ἐκ τούτου καὶ ἀντιφάσεις ἀνερμη-
 νεύτης. ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς πνεῦμα ὦν ἀσώματον, αὐλον, νοερὸν, ἔδδ
 πρόσωπον ἔχει, ἔδδ ὀπίδια, δηλον ὅτι ταῦτα ὡσαύτως καὶ τὸ ὑπὸ
 σὲ καλύμενον κάλυμμα, ἄλλοτι ἐξ ἀνάγκης σημαίνει. σημειώτεον
 δὲ, ὅτι τὸ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἢ Βυλγάτα καὶ σὺ ἔφητε. ἢ δὲ τῶν
 Ἐξομῆκοντα μετάφρασις ἐνταῦθα μὲν εἰπῶσα τὸ ἐνώπιον ἐνωπίῳ,
 κατωτέρω δὲ τὸ, ὃ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου, ῥιζόθεν ἀφ᾽ ἑλ-
 σὲ τὴν κατὰ σὲ ἀνερμηνεύσαν ἀντίφασιν. „τὸ γὰρ ἐνώπιον ἐνωπίῳ
 ἔδδεν ἕτερον σημαίνει, ἢ μὴ τὴν πρὸς τὸν Μωϋσέα τῆς Θεῶς ὁπτασί-
 αν. ἐπεὶ, δὲ σῦλος νεφέλης ἀνωτέρω ἐμνήσθη, ἵνα μή τις νομίσῃ σκιώδη
 τε καὶ κατὰ πληκτικὴν τὴν τοιαύτην ὁπτασίαν, καὶ τὴν μετὰ τῆς Μωϋσέως
 τῆς Θεῶς ὁμιλίαν, προσέθηκε τὸ, „ὥς εἴ τις λαλήσῃ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φί-
 λον. Καὶ ἐλάλησε, φησὶ, Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐνώπιον ἐνωπίῳ,
 „ὥς εἴ τις λαλήσῃ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον. ταῦτα δὲ ἔδδ κατάλη-
 ψιν, ἔδδ γινώσιν, ἀλλὰ μόνην ἐμφάνειαν καὶ ὁμιλίαν δηλοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὁπτασίαν καὶ ὁμιλίαν, πληροφορηθῆναι
 θέλων ὁ Μωϋσῆς περὶ τῆς ὅτι αὐτὸς μὲν εὐάρεστός ἐστι τῷ Θεῷ. ὁ
 δὲ λαὸς τῆς Ἰσραὴλ ἡγαπημένος αὐτῷ καθάπερ καὶ πρὸ τῆς μοχο-
 λατρείας, ζητεῖ τὴν τελεωτέραν τῆς Θεῶς κατανόησιν, εἴταν τὸ εἰ-
 δέναι αὐτὴν τὴν τῆς Θεότητος φύσιν. „Εἰ ἔν εὗρηκα, φησὶ, χά-
 ριν ἐναντίον σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν. γνωσῶς ἵνα ἰδῶ σε ὅπως
 „ἂν ὡ εὐρηκῶς χάριν ἐνώπιόν σου, ἔ ἵνα γινῶ, ὅτι λαὸς σου τὸ ἔθ-
 νος τούτο. Ἀλλὰ ποῖαν ἐμφάνειαν νῦν ζητεῖ; τὴν τῆς Θεῶς κατὰ
 νόησιν. Γνωσῶς ἵνα ἰδῶ σε. τούτο δὲ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει, „λέγων
 „Δειξόν μοι τὴν σεαυτοῦ δόξαν, ἢ κατὰ ἄλλας ἐκδόσεις, ἐμφάνισόν
 μοι σεαυτόν. Διὸ δὴ καὶ ἀκούει, ὃ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου.
 ὃ γὰρ μὴ ἰδῆ ἀνθρωπῶς τὸ πρόσωπόν μου, ἔ (ζήσῃ). μὴ συγχωρή-
 σας δὲ ὁ Θεὸς τὸ ἀδύνατον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑπὸ ἀνθρωπίνου νόου κα-
 τανοηθῆναι, συγχωρεῖ τὸ δυνατόν, τινέσι δείκνυσσι τῷ Μωϋσῇ τὰ
 ὀπί-

Εξ. 33. 11.

Εξ. 33. 13.

Εξ. 33. 18,
20.

ὀπίσω, εἰσάσας αὐτὸν πρότερον ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τὴν ὀπὴν αὐτῆς, καὶ σκεπάσας τῇ χειρὶ αὐτῆς τὴν ὀπὴν, εἶτα καὶ ἀφελὼν αὐτήν. Ποῖα δὲ τὰ ὀπίσω; ἔχ' ἅπερ σὺ λέγεις ὀπίδια ἡ δὲ ἡδ' ὀπίδια, εἰδὲ ἐμπρόδια ἔχει ὁ Θεός. ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα, τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης καὶ Φιλανθρωπίας ἔργα, ἡ ἐνσαρκίᾳ δηλαδὴ οἰκονομία τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, ἣν καὶ ἐξόν τοῖς ἀνθρώποις ἰδεῖν. ὡράθη ἡδ' αὐτοῖς Θεὸς ἐνανθρωπήσας. διὸ ἴσῃσι τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τῆς πέτρας, σύμβολον ἔσσης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός, τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου, τοῦ τὰ διεσώτα, Θεὸν καὶ ἀνθρώπον συνάψαντος. καὶ δι' ὁπῆς δὲ ἰδεῖν κλέυει, πρῶτον κεκαλυμμένης εἶτα ἀνακαλυφθείσης, τὸ βραχὺ δηλῶν τῆς γνώσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς τῶν δύο φύσεων ἐνώσεως, καὶ τὸ κεκαλυμμένον μὲν πρότερον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, ἀποκαλυφθὲν δὲ τότε τῷ Μωϋσῇ, ὅσον ἐνῆν αὐτῷ χωρῆσαι.

Τὴν δὲ ἔνεκα, εἰ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ζήτεῖ, κάλλιστα διεξημενῶν ὁ τῶν Ἰουδαίων Γρηγόριος, Φησὶν. «Οὐχ ὡς αἴτιον θανάτου τοῖς ὁρώσι γινόμενον τὸ τῆς ζωῆς πρόσωπον, ἀλλ' ἐπεὶ περ ζωοποιὸν μὲν τῇ φύσει τὸ θεῖον, ἴδιον δὲ γνῶρισμα τῆς θείας φύσεώς ἐστι τὸ παντὸς ὑπερκεῖσθαι γνωρίσματι. καὶ εἰ ὑπερβαίνει τὴν γνῶσιν ἡ ζωοποιὸς φύσις, τὸ καταλαμβάνόμενον πάντως ζωὴν ἔχει. ὁ τοίνυν τῶν γινωσκομένων τί τὸν Θεὸν εἶναι οἴμενοι, ὡς παρατραπὲς ἀπὸ τοῦ ὄντως ὄντος προσηκόντως τῇ κατὰληπτικῇ φαντασίᾳ νομιζέμεν εἶναι, ζωὴν ἔχει.»

Τοιαῦτα πράγματα, προσέειπεν αὐτοῖς, τοσούτον μακρὰν εἰσι τῶν βυθιδμάτων, τῶν συνηθειῶν, τῶν ἡθῶν, τῶν τὴν σήμερον ἐπὶ τῆς γῆς κατακρατάντων, ὥς ὡς εἰ ἑτέρῳ κόσμῳ ὑπάρχοντες δὲν ἑαυτοὺς λογίζεσθαι, ἐπειδὴν τότο τὸ θεῖον ἀναγινώσκωμεν πόνημα.

«Οὐαὶ πῶς, ἄκων ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ τῆς θείας Γραφῆς ἀνάγνωσις εἰς ἕτερον ἀνάγει ἡμᾶς κόσμον.

«Μακρὰν ἀπέχον, φησὶν ὁ αὐτός, ἀπὸ τοῦ παραβάλλοντος τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα τῇ θεῇ Γραφῇ, καὶ ὁ Εὐστάθιος εὐτυχῶς τότο πεποίηκε. τολμῶμεν ὁμῶς εἰπεῖν, ὅτι παρ' Ὁμήρῳ εἰδὲ εὖ ἔργα εὐρίσκον, ἐλαχίστην ἔχοντα τὴν ὁμοιότητα τοῖς εἰ ταῖς καὶ ἡμᾶς ἡμέραις ὁρῶμενοις. τότο δὲ εἰσιν ὅπερ πολὺ τιμα κατ' ἴσῃσι τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα, ἢ παλαιὰ Διαθήκη πολυτιμότερα.

Εἰ. 31. 21. 22
I. Κορ. 10. 4

Νόσ. περί βίβ. Μωϋς.

Τίς

Τὶς τὸν Ὅμηρον ἀναγνῶς, ἔκ οἱ δὲν, ὅτι ἔχει δύο, ἑδὲ τρία, ἀλλὰ πάμπολλα ἀναλαμβάνει ἀπὸ τῶν κατ' ἡμᾶς ἡμερῶν ὕψι- νόμιστα, ὡς αὐτὸς διηγέται; ἔχ' ὅπερ δ' αὐτὸς Φησι, τῆτο πολύ- τιμα κατίσῃσι τὰ τῶ Ὁμήρου ποιήματα, ἀλλ' ἢ ἐν αὐτοῖς πολυμάθεα, τὸ τῆς λέξεως κατάλληλον, αἱ περιγραφαί, ἢ βέλτιον φάναι αἱ εἰκόνες, δι' ὧν ἐκ ἀναγινώσκων, ἀλλ' ὁρᾶν δοκεῖ σοὶ τὰ περιγραφέ- πων χαρακτηρῆς, ἢ ἄλλα. ἢ δὲ θεὰ Γραφὴ περιέχει ἀληθῶς τὰ ἐν ταῖς κατ' ἡμᾶς ἡμέραις μὴ συμβαίνοντα, οἷα εἰσὶν αἱ Προφητε- αἱ, τὰ τότε ἀναγκαῖα θαύματα, αἱ ὀπτασίαι, ἢ ἕνα τοῖς ἔτεσι τῶ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνέκοντα, διαλαμβάνει ὅμως ἢ περὶ πραγμάτων ἔχει τῆς σήμερον γινόμενων ἢ ὁρωμένων. πολυτιμότερα δὲ τῆς τῶ Ὁμήρου ποιήσεως ἢ κατ' ὃ ἦδη τε ἢ ἔδη ἱστορεῖ τὰ νῦν μὴ ὁρώ- μενα, ἀλλὰ κατ' ὃ λόγῳ Θεῷ ἐστὶ, ἢ βάσις τῆς ἀληθείας ἢ σω- τηριώδους πίστεως.

Σημ. 306. Ἐν τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει, καὶ τῇ Βαλγάτῃ, ἀντὶ τῶ, ἢ μὴ ἴδης, πάντοτε καλῶς κέται τὸ, ἢ δυνήσῃ ἰδεῖν, ἀδυνα- μίᾳ τῇ τῆς ἰδίας φύσεως, ἢ ἢ θελήσῃ θεῶν, τὸν Θεὸν ἰδεῖν τε ἢ κατανόησαι ἢ δύναιτο ὁ ἀνθρώπος. Ἀλλ' ἑδὲ τὸ, ζῶν ἐν ταῖς αἰρη- μέναις κέται ἐκδόσει. περιττὸν γάρ.

Σημ. 307. Ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης, ὁ μὴδ' ἐν πνεύματι, μὴδ' ἐν ἐκστάσει, μὴδ' ἐν νυκτερινῇ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλ- μοῖς, ἢ ἐν φυσικῇ καθαρότητι, ἢ ἡμερινῇ ἐγρηγόρσει ἰδὼν τὰς βρα- νὺς ἀνεωγμένους, ἢ τὸ πνεῦμα τῶ Θεῷ καταβαῖνον ὡς περισε- ράν, ἢ ἐρχόμενον ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν. ὡσαύτως ἢ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, αἱ ἰδόντες τὴν δόξαν τῆς μεταμορφώσεως τῶ Σωτῆρος, ἢ τὴν τῆς Ἀναλήψεως, ἢ τὰς πυρίνας γλώσσας, ἢ τὸν ἦχον, ἀκούσαντες κατὰπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, ἢ ὁ πρωτομάρτυς Στεφανός, ὁ ἀτενίσας εἰς τὸν ἔραν, ἢ εἰδὼν δόξαν Θεῷ, ἢ τὸν Ἰησοῦν ἐς ὧ- τα ἐκ δεξιῶν τῶ Θεῷ, ἢ πλέοντος χάριτος ἢ δόξης ἀπῆλυσαν, ἢ μετέχον ὁ Μωϋσῆς; τῆτο ἀπέθανον, μάλιστα δ' ἐν ὁ Σωτῆρ εἶρηκε λόγον. «Καὶ ἰδὲ πλέον Ἰωάν ὡς. ἢ ἐγὼ ἡλθόν, ἵνα ζω- ἦν ἔχωσι, ἢ περισὸν ἔχωσι.

Σημ. 308. Ἐπεὶ κατὰ τὸν Βολτέρον τὸ χρυσὸν τάλαντον λόγον ἔ- χει πρὸς τὸ ἀργυρεῖν, ὃν 140000 πρὸς 6000, τὸ χρυσὸν ἄρα πρὸς τὸ

τὸ ἀργύριον, κατ' αὐτὸν, λόγον ἔχει, ἔχ' ὃν τὸ 23. πρὸς τὸ 1, ὡς Φησὶν ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ' ὃν τὸ 23 + $\frac{1}{2}$ πρὸς τὸ 1. ἰστέον δὲ, ὅτι ἑδὲ οἱ τῆς ἀναλογίας ὅροι καλῶς ὑπὸ τῆ συγγραφῆς συνετάγη- σαν. ἐπεὶ γὰρ προτέτακται τῶ ἀργύριον ὁ χρυσός, προταχθῆναι δὲ ἢ τὸ 23. τῶ 1, ἢ τὸ 13. τῶ 1.

Σημ. 309. Ἀκρίδας τινὲς εἶναι φασὶ τὰ τῶν ἀκροδρύων ἀκρίσματα. (ὅρα τὸν Ἀντιόχειας Βίβλ. ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Μάρκ. Σερ. ἢ τὸν Χρυσός. ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) ἐστὶ δὲ ἢ βοτάνη ἀκρίς καλῶς- μενῇ, κατὰ τὸ, ἢ ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον, ἢ παχυνθῇ ἢ ἀκρίς, ἢ διασκεδαθῇ ἢ κάππαρις. Τὰ ἀκρίσματα δὲ τῶν ἀκροδρύων, ἢ τὴν βοτάνην τὴν καλεσμένην ἀκρίδα, ἢ ἔχ' ἢ τὰς ἐρπύσσας ἢ πετομέ- νας ἀκρίδας ἐοικέναι τὸν τῶ Σωτῆρος Πρόδρομον, ὡς ἐδωδὴν λιτοτέραν, ἢ ἀπλυστέραν, ἢ μάλλον καθήκονσαν τροφῇ τοῖς ἀν- δρῶς, οἷος ἦν ὁ τῶ Κυρίου Βαπτιστής.

Σημ. 310. Ὁρα τὰς ἐν τῇ ἐλληνικῇ Ὀκτατεύχῳ περὶ τῶν κατὰ τῶν ἀκαθάρτων ζώων ἐρμηνείας, τὰς εἰς τὸ 11. κεφ. τῶ Λουκιῶ.

Σημ. 311. Οἱ Ἑβδομήκοντα ὑποδιασέλλουσι τὸν γρύπα ἀπὸ τῶ ἀλι- αίετος, λέγοντες. Τὸν αἰτὸν, ἢ τὸν γρύπα, τὸν ἀλιαίετον. ὡσαύτως ἢ ἢ Βαλγάτα, aquilam, & gryphem, & haliaetum. ἔξ ὃ δὴ- λον, ὅτι ὁ γρύψ, ἢ ἐστὶν ὁ ἀλιαίετος.

Σημ. 312. Φιλόσοφοι τῶν Ἰνδῶν ἔστωι, Γυμνοσοφισαὶ ὑπὸ τῶν Ἑλ- λήνων καλεῖσθαι.

Σημ. 313. Ἐξότι μὲν, ἢ ὑπὸ τίνων ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐρέθη, ἀρ- χαϊότατα εἶναι τὰ τῶν Σινῶν ἢ Ἰνδῶν βιβλία, πόρρω δὲ ἢ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος τῶν τῶ Μωϋσέως βιβλίων πράγναι, ἢ χρο- νολογίαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου πολλαπλάσιον τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις τῶ Μωϋσέως ἐμφαίνειν, ἐκ τῶν κατωτέρω δὴλον κατίσῃσκον. ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας πρόμαχος, ὁ Βολτέρος ἐν τῇ περὶ τῆς ἱστορίας φιλοσο- φίᾳ αὐτῶ σαφῶς ἢ ὑποθετικῶς ταῦτα ἐπισηρίζας λόγοις, ὡς βέ- βαια ἐδημοσίωσεν ἢ ἀναντιρρήτα. ἐντεῦθεν τῶν ἀκούοντων, ὅτι τὰ τῶν Σινῶν ἢ Ἰνδῶν βιβλία παλαιότερά εἰσι τῶν τῶ Μωϋσέως, μὴ- δὲ δὲ πλέον τῶν εἰδῶν, μὴδὲ ἐρευνήσαντων, τινὲς μὲν διαζέ- ναι, τινὲς δὲ ἢ πλανιόνται, ἀμαθῶς ἢ ἀπερισκέπτως τῶν πᾶ- ρε-

Ματθ. 3. 6.
Λυκ. 9. 32.
Πρόλ. 1. 9. 12.
Πράξ. 2. 1. 4.
Πράξ. 7. 55.

Ματθ. 12. 41.
Ἰωάν. 10. 10.

δόμενοι. ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς βίβλου ταύτης συγγραφεὺς ἐν τῷ πονήματι αὐτῷ, τῷ περὶ τῆς ὑπερασίσεως τῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, καὶ τῇ Βολτέρω περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίᾳ ἀπαντᾷ, τὸ περὶ τῶν βιβλίων τῶν Σινῶν καὶ Ἰνδῶν φερόμενον, ψευδὲς εἶναι ἐμφανέστατα δεικνύει, καὶ τὰς τῆς Βολτέρω ἀντιφάσεις καὶ ψευδολογίας ὑπὸ ὅψιν τιθεὶς, τὴν τῶν Μωσαικῶν βιβλίων ἀρχαιότητα ἀκράδαντα ἐπισηρίζει, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἔδοξε τὰ περὶ τούτου παραθεῖναι. Ἐν τῷ εἰρημένῳ ἐν πονήματι, ἐν τῷ 2. ἀρθρ. τῆς 2. κεφ. τῆς περὶ τῶν Κίγγυς (βιβλία εἰσὶν ἕτω καλέμενα) τῶν Σινῶν, λέγει.

Ἐὰν ἡ τῆς ἱστορικῆς φιλοσοφίας (τῆς Βολτέρω) ἐκθεσις ἐξηκριβωμένη ὑπάρχῃ, αἱ τῶν Σινῶν Κίγγυς ἀρχαιότεραί εἰσι τῶν τῆς Μωυσεως βιβλίων ἔτη ἑξακόσια. „Οὐδεὶς δὲ, κατ' αὐτὸν, τῶν ἐν τῇ „Σίνᾳ πεπαιδευμένων ἀμφιβάλλει περὶ τῆς, ὅτι αἱ πέντε Κίγγυς „ἐγγράφησαν ἔτη τριακόσια πρὸς ταῖς δυοὶς χιλιάσι πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτους. Ἀλλὰ καὶ δὲ τίθῃσιν ὡς ἀναντιρρήτον ἀλήθειαν τὸ, ὅτι τὰ ἐν κόσμῳ παλαιότερα χρονικά, εἰσὶ τὰ τῆς Σίνης. πάντῃ δὲ ἀληθὲς εἶναι δεῖ τὸ λεγόμενον, ὅπως ἂν τόπον ἔχῃ ὁ ἔλεγχος, δι' ὃ αὐτὸς ἐλέγχει τὰ ἐκλαμπρότερα τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν μέλη, χλευαστικῶς ἐπερωτῶν „Εἴπερ ἀρμόζει τοῖς ἐν Παρισίῳ „πεπαιδευμένοις ἀντιλέγειν τῇ ἀρχαιότητι τῆς τῶν Σινῶν βιβλίας, „ὅπερ ὡς κεκυρωμένον λογίζονται πάντῃ τὰ ἐν τῇ Σίνᾳ δικαστήρια.

Ἰνα ἔν περὶ τῆς προβαλλομένης εὐσαθῶς κρίνωμεν, δεχόμεθα μὲν τὴν τῶν Σινῶν χρονολογίαν, ἣν ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς δέχεται, ἐνέχομεν δὲ τὴν ἀνάκρισιν ἄχρις ἂν περὶ τῆς χρονολογίας λαλήσωμεν. ὅτος ἐν ἐν μὲν τῷ 18. κεφ. ὑπάρχει φησὶ τὴν Σινῶν αὐτοκρατορίαν, ἀπὸ τῆς Φόχι ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, ἔτη τέσσαρας χιλιάδας, καὶ ἐπέκενα. ἐν δὲ τῷ 52. κεφ. ἐπιγράφει τῇ ἀρχαιότητι τῶν πρώτων ἀστρονομικῶν αὐτῶν παρατηρήσεων τέσσαρας χιλιάδας καὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη. τῷ ὄντι δὲ ἡ τῶν Σινῶν χρονολογία, ἣν μετήλθον ὁ πατὴρ Μαρτίνος, (ὅρα ἐπιστολ. τῆς κεφ. Δε-Γεῖγνης συνεκδοχ. ταῖς τῶν σοφ. Ἐφημερ. ἐτ. 1757. μηνὶ Δεκεμβρ. Τεύχ. 1.) σημεῖοι παρατήρησιν χαμερινῆς ἡλιοστασίας ἐν τῷ εἰκοσῷ ἔτει τῆς Τάο, ὅπερ ἐστὶ δύο χιλιάδας καὶ τριακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτους. Ἐὰν ἔν αἱ πέντε Κίγγυς ἐγγράφησαν, ὡς ἠκόσαμεν αὐτὸν ἀνωτέρω βεβαιῶντα, δύο χιλιάδας καὶ τριακόσια ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτους, ἐξ ἀνάγκης ἄρα συνεγράφησαν ἐν τοῖς τῆς Τάο καὶ Χένος χρόνοις κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν τῶν χρονολόγων Σινῶν, τῶν εἰς πολὺ ὕψος ἀναγόντων τὴν

Κ. 18. σ. 93.
τὸς περὶ τὴν ἱστορ. φιλοσ.

Αὐτ. σ. 52. σ.
166.

τὴν Βασιλείαν τῶν δὺ Βασιλέων, τετάρτῃ πλέον ἢ διακόσια ἔτη πρὸ τῆς τῶν Βασιλείας κατὰ τὴν γνώμην τῆ περιφήμου Σεματοσίβην, τῆ πατρὸς τῆς τῶν Σινῶν ἱστορίας. ἔστ' ὃ, κατὰ τὸν κύριον Φρερέτον, τάττα τὴν τῶ 'Γάο ἢ Χένσ Βασιλείαν δὺ χιλιάδας ἢ ἑκατὸν δέκα ἔτη πρὸ τῆ 'Ιησὺ Χριστῷ. Ἀλλ' ἀναπετάσμεν ταύτας τὰς περιφήμους Κίγγυς. ἀκούσμεν δὲ ἅμα ἢ τὰς συγγραφάς, τὰς λίαν χαρίζομεναι ταῖς τῶν Σινῶν ἀρχαιοτάτην.

Τόμ. 18. τῆς
Α' καὶ Β' τῶν
Ε. κίγγυς.

Ἡ Τ Κίγγυς, ἡ πρώτη τῶν βιβλίων, ἃς εἰ Σῖναι κανονικὰς λογίζοντο, ἐκ τριῶν σύγκευθ' μερῶν. ὧν α'. Πίναξ, περιέχον ἐξήκοντα ἢ τεσσαρα χήματα, ἢ χαρακτηρας, τῷ Φόχι ἀπονεμομένους. β'. Ῥήσεις. δι' ὧν ὁ Βεβὰγγ, ὁ πρῶτος τῆς τρίτης δυναστείας τῶν αὐτοκρατόρων τῆς τῆ γένεως, ἢ ὁ τῆς διάδοχ' Τχέβ' Κογγ' ἐπεχείρησαν διερμηνεύσαι ταῦτα τὰ χήματα. γ'. ὑπόμνημα τῶ Κομφκίς εἰς τὰ τῶ Φόχι χήματα. ἢ εἰς τὰς Ῥήσεις, ἢ ἐρμηνείας τῶν δὺ Βασιλέων. αὕτη ἐστὶν ἡ γνώμη τῶν κραιπτόνων Σινῶν συγγραφέων, φησὶν ὁ πατήρ Δδ' Α' λῆς, ἱστορικὸς λίαν ζηλωτὴς τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Σινῶν. ὁ Βεβὰγγ ἐτελεύτησε κατὰ τὸν αὐτὸν Α' λῆν, τετρακόσια ἔτη πρὸ τῆς τῶ Κομφκίς γεννήσεως. ὅπερ ἐστὶν ἔτη πεντακόσια πενήκοντα ἢ ἐν πρὸ τῆς τῆ 'Ιησὺ Χριστῷ γεννήσεως. διὸ ὁ Βασιλεὺς ἔστ' (ὁ Βεβὰγγ) ἐβασίλευσε περίπερ χιλία ἔτη πρὸ τῆ χριστιανικῆς ἔτης.

Περιγρ. τῆς
Σινῆς Τ. 1. σ.
232.

Ἡ Τῶ Αίγγυς, δευτέρα τῶν κανονικῶν βιβλίων, περιέχει τὰ ἀξιωματικόνουτα συμβάντα, τὰ ἀπὸ τῶν Βασιλέων 'Γάο ἢ Χένσ, ἃς τὸ τῶν Σινῶν γένος ὡς νομοθέτας λογίζεται, ἄχρι τέλους τῆς τρίτης φυλῆς, ἧς ἀρχὴ ὁ Βεβὰγγ.

Ἡ Χὴ Κίγγυς, τρίτη τῶν κανονικῶν βιβλίων, ἐστὶ συλλογὴ πονημάτων, συγγραφέντων ἐπὶ τῆς τρίτης φυλῆς τῶν τῆς Σίνας Αὐτοκρατόρων.

Ἡ Τχινχίς, τετάρτη τῶν κανονικῶν βιβλίων, ἐκ ἀρχεται. ἐμὴ ἀπὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐννάτης ἔτης τῆς Αὐτοκρατορίας Πινβὰγγ, ὅστις ἦν τρίτος ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Τχέβ. αὕτη συνεσκοδάθη μὲν ἐπὶ Κομφκίς, ἢ συνετάγη δὲ τῷ ἀριθμῷ τῶν Κίγγυς, εἰμὴ ἐπὶ τῆς φυλῆς τῶν Χάν.

Τελούτατον ἡ Αἷξι, ἡ τῶν κανονικῶν βιβλίων ἐσχάτη, ὑπόμνημα εἰς νόμων ἢ τελετῶν τῆ πολιτικῆς βίβ. περιέχει δὲ δέκα βιβλία. ὑπὸ Κοι Φοκίς ἐκ διαφορῶν ἀρχαίων φιλοπονημάτων συνερανισθέντα. πιστεύει δὲ, ὅτι ὁ πρῶτος συγγραφεὺς αὐτῆς ἐστὶν ὁ τῶ Αὐτοκράτορος Βεβὰγγ ἀδελφός.

Α' καὶ ἐπανελάθωμεν ἐπὶ τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς φιλοσόφου τοσῶτον ἀποφαντικῶς ταύταις ταῖς πέντε βιβλίοις ἀπονεμομένην. Πῶς; ἐν τέτοις τοῖς συγγράμμασιν. ἅτινα ἐξαιρμένους ἐνὸς πίνακος ἐξηκονταεξ (ἴσως ἐξηκοντατέσσαρας, ὡς ἀνωτέρω γέγραπται) χαρακτήρας περιέχοντος, πάντα συνεγράφησαν ἢ ὑπὸ τῆς Αὐτοκράτορος Βαβάρης τῆς ἀκμάσαντος ἔτη χίλια, πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτις, ἢ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς Βαβάρης, ἢ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῶν διαδόχων αὐτῶν. „Ἐξ ἐν ἐσιν ὅπερ ἐκ ἐγγράφῃ δύο χιλιάδας „καὶ τριακόσια ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτις; Πῶς; τὰ βιβλία τὰ περιέχοντα τὰ ἀξιόλογα συμβάντα, τὰ ἀπὸ τῶν Βασιλέων τῆς Τάο καὶ Χένου ἔχει τῆς τέλους τῆς τρίτης φυλῆς τῶν τῆς Σίνης Αὐτοκρατόρων, τῆς ἀπὸ τῆς Βαβάρης ἀρξαμένης. τὰ βιβλία, φημι, τὰ μνημονεύοντα τῶν ἐσχάτων Βασιλέων τῆς ἐκ τῆς Τχέου φυλῆς. συνεγράφησαν ἐπὶ Τάο, καὶ Χένου, ἢ ἐν ἀρχαιοτέροις αἰώσι τῶν δύο τῶν Βασιλέων αἰῶνος; ἐσὶ δὲ τῶν ἀναντίρρητον; „Ἐξ ἐν δὲ τῶν πεπαιδευμένων Σινῶν περὶ τῶν ἀμφιβάλλει; ἐσὶ δὲ τὸ ἀντιλέγειν ἑλλειψίς τῆς καθήκοντος, καὶ τῆς ὀφειλομένης εὐλαβείας τοῖς τῶν Σινῶν δικαστηρίοις; ὅτε ὁ Α' Βαβάρης Βάσιν ἐγραφε, ἐσυλλογίζετο ἄρα γε τὰ παράδοξα ταῦτα; ἐκ ἑδὲ ἄρα γε τὸν τῶν ἀνεψιῶν ἐπικρύψαι ταῦτα χάριν τῆς τῆς θείας αὐτῆς τιμῆς; ἡδυνήθη δὲ αὐτὸς τὴν συστολὴν καὶ εὐλάβειαν, καὶ τὰ καθήκοντα φυλάττων κοινολογῆσαι ταῦτα, καὶ ταῖς ἐσεμμέναις προσευγῇ κορυφαῖς, εἴταν τῇ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Αὐτοκράτορι *);

Περὶ γὰρ τῆς
Σίν. Γ. 2. σ.
309.

Ὁ πατὴρ Δὲ Α' λῶν παρητήρητέ τι ἐν τῇ Αἰξί, τῇ πέμπτῃ τῶν κανονικῶν βιβλίων τῶν Σινῶν, ὅπερ ἐφαρμοδῆναι δεῖ πάσαις, πλὴν τυχὸν τῆς Υ' Κίγγι, ταῖς λοιπαῖς, ἐξόχως τοῖς ἱστορικοῖς βιβλίοις. ὁ δὲ Τσιντχιχράνγ κυρίως ἐκ αὐτὸ ἐξελάφαι ἡδέ-

*) Τὸ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας τῆς Βολτίεου πόνημα, τὸ ψευδεπιγεγραμμένον τῷ τοῦ Α' Βαβάρης ὀνόματι, ἐν ἔτη 1755. ὁ αὐτὸς τάχα ἀνεψιὸς τολμήσας ἀνέδιδε τῇ εὐσεβεστάτῃ πάσης Ρωσσίας Αὐτοκράτορι, ἐπιγράφας ταῦτα! Τῇ ὑψηλοτάτῃ, καὶ τρισαυγούστῃ Πριγκίπῃ ΑΙΚΑ-ΤΕΡΙΝΗ ΔΕΤΤΕΡΑ Αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὑπερασπιστῇ τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν ἀξία διὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐπικρύνει τα' ἀρχαῖα ἔθνη, καθάπερ ἀξία ἐστὶ καὶ τὸ ἴδιον διοικεῖν, βασιλεὺς ταπεινώσει ὅτε συγγραφείας ἀνεψιὸς ἀνατίθῃσιν. ἔλαβε δὲ πάντως τὴν καθήκοντα ὑποδοχὴν καὶ ἀνάθεσις.

ἔλεψε τὴν μνήμην τῶν καλῶν ἔργων τῶν ἑαυτῆ προκατόχων. ἔπειδῃ, φησὶν ὁ Ἀδ' Ἀλδης, τριακόσια ἔτη μετὰ τὴν συλλογὴν ταύτην, τὴν ὑπὸ τῆ Κομφρκίς γενομένην, ἐπιταγῇ τῆ Αὐτοκράτορος^Θ Τσιντχιχοάνγ πάντα ἐνεπλήρυσαν τὰ ἀντίγραφα, ἐκ ἧς ὁδηγήθησαν δὲ ἀνακαινίσαι τὸ βιβλίον τῆτο, εἰμὴ ἐκ τῶν ἐκ τῆς κοινῆς πυρκαϊᾶς διασωθεῶν ὀλίγων σελίδων, καὶ ἐκ τῶν διατηρηθέντων ἐν τῇ μνήμῃ τινῶν ὑπεργήρων. ἕδεμία ἐστὶν ἀμφισβόλια, κατὰ τὴν τῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ διερμηνούτων γνώμην, περὶ τῆς ὅτι τὸ πόνημα τῆτο ἀτελές ἐστὶ, διὰ δὲ τὸ ἀβέβαιον καὶ ἐπισταλές τῆς τῶν ὑπεργήρων μνήμης, καὶ διὰ τὸν πονηρὸν σκοπὸν ἐνίων ἀνδρώπων, εἰσηνέχθησαν πολλὰ ἀλλότρια καὶ ἀπόκρυφα. Τῆτό ἐστι τὸ βιβλίον, ἔπερ καὶ αὐτὸς τῆς Σίνας, μετὰ πολλῆς ἀναγνωσέον τῆς περισκέψεως.

Θιαυτὰ εἰσι τὰ ὑπὸ τῆ συγγραφέως τῆς περὶ τὴν Ἱστορίαν Φιλοσοφίας προβαλλόμενα ἡμῖν ὡς πάντων τῶν ἐν κόσμῳ ὑπομνημάτων ἀρχαιότερα, ἐντακτότερα, μᾶλλον περιεστωμένα, καὶ βεβαίότερα. ἀπέδειξα δὲ, ὡς οἶμαι, ὅτι ἐξαιρημένον τῆ ἐν μίᾳ σελίδι περιεχομένῃ πύνακ^Θ τῶν χαρακτήρων; τῶν τῷ Φόχι ἀπονεμομένων, ἕδεν βιβλίον ἔχουσιν οἱ Σῖναι τῶν ἄχρι τῆς σήμερον σωζομένων, ἅπερ ἐκ ἐστὶ μεταγενέστερον τῶν τῆ Μωϋσέως τέσσαρας ἡ πέντε αἰῶνας. ὁ δὲ τρόπος, δι' ὃν τὰ βιβλία ταῦτα ἀνεκαινίσθησαν μετὰ τὴν κοινὴν πυρκαϊάν, τὴν ὑπὸ τῆ Αὐτοκράτορος^Θ Τσιντχιχοάνγ ἐπιταχθεῖσαν. καὶ ἀκριβῶς ἐκτελεσθεῖσαν, ἀμφισβόλον καδίσησι καὶ αὐτῶν τῶν διασωθέντων τὸ κῦρ^Θ. Καὶ ταῦτα μὲν εἰ τῷ προεξημένῳ δευτέρῳ Ἀρρω, εἰ δὲ τῷ τρίτῳ, τῷ περὶ τῆ Ζενδ, καὶ τῶν Βεδάμς, τὰ ἐξῆς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς τῆς δε τῆς βίβλου παρτίθε^Θ.

Ἰδὲ, φησὶ, δύο βιβλία ὑπερέχοντα, κατὰ τὴν κρῆσιν τῆ συγγραφέως τῆς περὶ τὴν Ἱστορίαν Φιλοσοφίας, τὴν ἀρχαιότητα πάντων τῶν ἐβραϊκῶν βιβλίων, μηδὲ τῶν τῆ Μωϋσέως ἐξαιρεθέντων. τάττα ἰδὲ αὐτὰ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει μετὰ τὰς Κίγγδς. πρῶτον ἐν ἀκώσωμεν αὐτῆ λαλῶντ^Θ περὶ τῆ Ζενδ.

Οἱ Πέρσες, ἢ οἱ Πέρσαι, φησὶν αὐτὸς, διόχυρίζοντο, ὅτι ὑπῆρξεν ποτε ἐν αὐτοῖς πρὸ ἑξ' χιλιάδων ἐτῶν ἀρχαῖος τις Ζερδῆς, προφήτης, ὅστις ἐδίδου ἐν αὐτοῖς, δικαίους εἶναι, καὶ εὐλαβεῖσθαι τὸν ἥλιον, ὡς περ οἱ παλαιοὶ Χαλδαῖοι ἠυλαβύντο τὰ Ἀ"σρα, ὅτε ἐβλεπον αὐτά. ἐγὼ λίαν προσέχω... ἀπὸ τῆ Ζέλεν εἶδεναι ἀκριβῶς ἐν ποίῳ καιρῷ ἦλθεν ὁ δεύτερος αὐτῶν Ζερδῆς, ὁ διορ-
θώσας

„ὥσας τὴν τῷ Ἡλίου λατρείαν; ἢ διδάξας αὐτὰς μὴ λατρεῖν,
εἰμὴ τὸν Θεόν, τὸν ποιητὴν τῷ Ἡλίῳ ἢ τῶν ἀστέρων. ἔτος, λέ-
γουσι, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν συνέγραψεν, ἢ ὑπεμνημάτισε τὸ
τῷ Ζεῦδ βιβλίον, ὅπερ οἱ Πέρσαι. οἱ δὲ τῇ Ἀσίᾳ τὴν σήμερον
διασπαρμένοι, ὡς θείαν Γραφὴν αὐτῶν ἐνλαβόνται. ἐνδεχομένως
δὲ τὸ βιβλίον τῷ ἐξὶ τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τὰς
πέντε τῶν Σινῶν Κίγγας. συνεγράφη δὲ τῇ παλαιᾷ ἱερᾷ τῶν
Χαλδαίων διαλέκτῳ. ὁ δὲ κύριος Ἰσῆς, ὁ ἐκδὼς ἡμῖν τὴν τῷ Σάδ-
δερ μετὰφρασιν, ἐπορίσατο ἂν ἡμῖν ἢ τὸ τῷ Ζεῦδ, εἴπερ, ἡδύνα-
το ἐπαρκέσαι τῇ ὑπὲρ τῆς τότε ἀναζητήσεως δαπάνῃ. Ἰσλάχισον
ἐγὼ ἔπομαι τῷ Σάδδερ, τῷ ἐξὶ τῇ τῷ Ζεῦδ ἐπιτομῇ, ἣτις ἐστὶν ἢ
τῶν Πέρσεων κατήχησις.

Τὸ βιβλίον τῷτο ἔδεν εἶδεν ὁ φιλόσοφος, ἔδὲ εἶπεν δύναται
τις ὁ πατήρ αὐτῷ, ἔδὲ κατὰ τίνα καιρὸν ἔζη ὁ συγγραφεὺς, εἰς ὃν
ἀπονέμεται, ἔδερμιαν δὲ ἔδενος παλαιῶ προτείνει μαρτυρίαν πρὸς
ὑπεράσπισιν τῆς τῷ βιβλίου. ὁ κύριος ὁ Φερμόντος, ὁ τῶν ἀδελ-
φῶν αὐτῷ πρεσβύτερος, κἂν ὑπερασπιστὴς ὑπάρχη τῆς τῷ βιβλίου
τῆς ἀρχαιότητος, ὁμολογεῖσθαι, ὅτι ἔδενος παλαιὸς τῷ Ζεῦδ μνη-
μονεύει. ὁ δὲ ἡμέτερος φιλόσοφος προβάλλει αὐτὸ ὡς ἀρχαιότε-
ρον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ βιβλίων. μετριάξει ἐνταῦθα, ἵνα τ' ἀληθὲς
εἴπω, τὴν ἀπόφασιν αὐτῷ διὰ τῷ ἐνδεχομένως, ἀλλὰ τῷτο τὸ ἐν-
δεχομένως, ἐν τῷ δεκάτῳ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ ἐκλείπει σὺν τῇ συνε-
παγομένῃ ἀμφιβολίᾳ. ὁ δὲ Σάδδερ, ὡς αὐτὸς ἐπεὶ ἐν τοῖς ἐν
τῷ Ζεῦδ περιεχομένοις, ἐστὶ κατὰ τὸν κύριον Φερρέτον σύγγραμ-
μα τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ αἰῶνι τῷ χριστιανικῷ ἔτει. ἀλλὰ τῷλά-
χισον νῦν ὁ φιλόσοφος γνωρίζει, ὅτι ὁ Σάδδερ ἐκ ἐστὶν ἄνθρωπος,
ἀλλὰ βιβλίον, ἀμφιβάλλω ἰδὲ περὶ τῷ ἐὰν πρότινων ἐτῶν τῷτο
καλῶς ἠπίστατο.

Ἀλλ' ἐδὲ διίχυρίζοντο οἱ Πέρσαι, ἢ οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ παλαιὸς
Ζερδδς, ἢ Ζωροάστρης ἠκμαζεν ἔπει ἐξακισχίλιον πρὸ τῶν τῷ
Κύριον χρόνων, τῷτο ἀληθὲς. ὡσαύτως ἀληθὲς, ὅτι ὁ Μαρσάμ-
μηδὲς τῷτον αἰτιασάτω ὡς ὑπερβαλλόντως ζηλωτὴν τῶν ἱερῶν ἡμῶν
βιβλίων. λογιζέτω ὀνειρώττοντας, ἢ τῆς χρονολογίας ἀμαθὲς τῆς
τάττοντας τὸν Ζωροάστρη ἐν τοσούτῳ ἀφελειᾷ ἀρχαιότητι. πά-
ρῃ δὲ ἴδεν ἐν τοῖς τῷτον πόνημασι τὰς κατ' αὐτῶν ὑπ' αὐτῷ προ-
βαλλομένας μαρτυρίας. διίχυρίζεσθαι δὲ ἐδὲ δύναται ὁ φιλόσοφος, ὅ-
τι τὸ Ζεῦδ ἐστὶ πόνημα τῷ Ζωροάστρη, τῷ ἀκμάσαντι ἔπει ἐξακι-
χίλιον πρὸ τῷ Κίρι. τῷτο ἰδὲ τὸ βιβλίον. τὸ, κατ' αὐτὸν μὴδε-

Φερρὸν ἐν τῷ
μὲν τῷ ἐν τῷ
6. Τομ. τῇ 5
ἀλλὰ τῶν 5
πύργων.

Φερρὸν ἐν τῷ
πομπῇ αὐτῷ.

Μαρσάμ, κατὰ
χρόν. τῇ 9 ἀ-
γούστ. αἰών.

νὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα παραχωρῶν, ἀμὴ ταῖς τῶν Σινῶν Κηνγθς
 προὔπῃρξεν ἂν τετραχιχίλισῳ ἔτη πρὸ τῆς ἔτης, ὅπερ αὐταῖς ἐ-
 πιγράφη, ἀνάγων αὐτὰς ἄχρι τῆς διχιχίλιος τριακοσίου ἔτης,
 πρὸ τῆς χριστιανικῆς. πολλῶν δὲ μᾶλλον ἢ ἐνέσιν αὐτῷ τοπίσαι πῃ
 ἔδε τὸν πρῶτον, ἔδε τὸν δεύτερον Ζερδῆς-ἐγνώρισε μὲν γὰρ δύο ἐ-
 πὶ Νίνῃ καὶ Σεμιράμιδος, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ Διοδώρου τῆς Σικελιώτου γε-
 γνησίν γραφέντα περὶ αὐτῶν, καὶ τῶν πολέμων αὐτῶν κατὰ τῆς
 Ζωροάστου, ἢ κρείσσον Οἰζάρτου Βασιλέως τῆς Βακτριανῆς, ἢ μό-
 νον τοῖς μύθοις συντάττα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ἐπιβεβαιῶν, ὅτι ὁ
 Λῆθς καὶ ἡ Σεμίραμις ἑδέποτε ὑπῆρχαν. ἔθεν ἂν ἕτερον αὐτῷ ὑπε-
 λείφθῃ, εἰμὴ τὸ τάσαι τὸν δεύτερον Ζερδῆς ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς
 ἀπὸ τῆς Βασιλείας τῆς Κόρης, ἄχρι τῆς τέλους τῆς τῆς Δαρέας, τῆς
 καὶ τῆς Τσαάσπου, ἐπὶ τῶν δὲ τὸν καιρὸν ἀνάγκαι τὸν Ζωροάστῃν
 ὁ Ἀνόβιος, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἀπυλείος, ὁ Πορφύ-
 ριος, ὁ Ἀμμιανὸς ὁ Μαρκελλῆς, ὁ Ἀβελφάραγος, ὁ Ἀβελ-
 Φέδας, ὡν ὁπαδοὶ ὁ Μαρσάμης, ὁ Πριδεός, καὶ ὁ κύριος Φρερέτος.
 εἰν ἂν ὁ φιλόσοφος δυνήθῃ δάξαι, ὅτι τὸ Ζένδ, τὸ τὴν σήμερον
 τιμώμενον ὑπὸ τῶν λευγάνων τῶν Περσῶν, ἀληθῶς ἐστὶ πόνημα
 τῆς τῆς Ζερδῆς, τότε ἀποδέξει, ὅτι τὸ βιβλίον τῆτο μεταγενέ-
 σερόν ἐστι τριῶν τεταρτημορίων τῶν συγγραμμάτων, ἐξ ὧν ὁ ἑβραϊ-
 κὸς καινὴν σύγκε).

Εἰπόμεν ῥῆμα ἐν καὶ περὶ τῶν Ἰνδικῶν Βεδάμς. Ἰδὲ τί περὶ τῶ-
 νων διδάσκει ἡμᾶς ὁ φιλόσοφος. „Τύχη εὐτυχὴς πεπρόρικε τῇ τῆς
 „Παρισίς Βιβλιοθήκῃ ἐν παλαιῶν βιβλίον τῶν Βραμῶν, τῆτο δὲ
 „ἔστι τὸ Ἐξερβεδάμ, ὅπερ ἐγράφη μὲν πρὸ τῆς εἰς τὰς Ἰνδίας τῆς
 „Ἀλεξάνδρου ἐκστρατείας, περιέχει δὲ ἐν τυπικὸν πασῶν τῶν ἀρ-
 „χαίων τελετῶν τῶν Βραχμάνων, καλέμενον Κορροβεδάμ. τῆ-
 „το τὸ χαρόγραφον, τὸ ὑπὸ τινος Βράμς μεταφρασθὲν, καὶ ἐστὶν
 „ἀληθῶς αὐτὸ τὸ τῆς Βεδάμ, ἐστὶν ὅμως ἡ ἐπανάληψις τῶν γνω-
 „μῶν, καὶ τελετῶν, τῶν ἐν τῷ νόμῳ τῆτο περιεχομένων. ἔξῃ
 „ἔστι ἡμῖν καυχᾶσθαι ὑπὲρ τῆς, ὅτι ἔχομεν τὴν σήμερον γνῶσιν τινα
 „τριῶν συγγραμμάτων ἀρχαιοτέρων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

Καὶ πιστεύσωμεν τοῖς ὑπὸ αὐτῆς λεγομένοις περὶ τῆς ἀρχαιότη-
 τος, ἢ ἐνταῦθα ἐπιγράφη τῷ Ἐξερβεδάμ, τῆτις τῷ δευτέρῳ
 τῶν τεσσάρων μερῶν, ἐξ ὧν τὸ Βεδάμ σύγκε), καὶ ἔπεται ὅμως,
 τὰ Βεδάμς ἐν ἀναι τῶν τριῶν συγγραμμάτων, τῶν ἀρχαιοτέρων
 τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. πολλὰ γὰρ ἔχομεν ἑλληνικὰ βιβλία τῆς τῆς Ἀλε-
 ξάν-

ζάνδρα εἰς τὰς Ἰνδίας ἐκστρατείας ἀρχαιότερα. ἔθεν δὲ τῶν τῷ Ἑβραϊκῷ κανόνος βιβλίων μεταγενέστερόν ἐστι τῷ Ἀλεξάνδρῳ.

Ὁ φιλόσοφος παρετήρησεν ἐν τῷ Βεδάμ ἐν ἴχνος ἐπίσημον, διδάσκον τὸ, ὅτι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦν ὁ Ἀδάμ, ἡ δὲ πρώτη γυνή, ἡ Προκρίτη. Ἀδάμ σημαίνει κύριος, Προκρίτη δηλοῖ ζωή, καὶ ἄπερ ἡ Εὐα παρὰ Φοίνιξι καὶ Ἑβραίοις σημαίνει ζωὴν, καὶ ὅφιν, ἡ συμφωνία αὕτη, προσέθησιν, ἐστὶν ἀξία μεγάλης προσοχῆς.

Κατανοῶμεν τί σημαίνει τῷ ἐν τῷ σώματι ἀνθρώπου κατιστάντος τὰ Βεδάμ ἀρχαιότερα τῆς Πεντάτευχ. τῷ 18 σαφῶς δηλοῖ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὁ Ἰσάακ μετέγραψε τὰς Ἰνδίας συγγραφάς. χορηγητέον ἐν αὐτῷ ἄλλα συμφωνίας ἴχνη, δυνάμενα χρησιμεῦσαι εἰς τὸ διακρίναι τὸν ἀληθινὸν συγγραφέα ἀπὸ τῶν μεταγγραφέων.

Ὁ μὲν πατήρ Καλμέτ^{ος} ὁ Μισιονάρι^{ος} (ὁ ὑπὸ τῷ Πάππα κήρυξ τῆς πίστεως ἀποσελλόμενος) ὁ τὰ Βεδάμ μετὰκομίσας ἐν τῇ τῷ Βασιλέως (τῶν Γάλλων) βιβλιοθήκῃ βεβαίως, ὅτι ἀνέγνω τὸ δὲ τὸ ῥητὸν, ὅπερ ἔθος αὐτῷ ἀντιπροτάεναν τοῖς Βεράμ. ἄλλοτε ὁ κόσμος ἔχ' ὑπῆρχε, μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβεν ὑπαρξίν. ἡ ψυχὴ τῷτον πεποίηκε, καὶ διὰ τῷτο ἐκλήθη τὸ ποίημα καλόν. Ὁ δὲ πατήρ ὁ Πόνς μαρτυρεῖ, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικλήσεων ἀνέγνω καὶ ταύτην. Ὁ δὲμ σαντίχ σαντίχ σαντίχ ἄρι. ὅπερ δηλοῖ, ὅς μὲν Κύριος τοῖς ἁγίοις.

Εὐρίσκομεν ἐν τῇ ὑπὸ τῷ Λόρδ πεποιημένῃ ἐπιτομῇ τῷ Σάσερ, ἡ, ὡς καλεῖ αὐτὸ Ἀβραὰμ ὁ Ρογέρος, Ἰάσα, τῷ τῇ Ἰνδικῇ ἐρμηνείᾳ, ἡ παραφράσει τῶν Βεδάμ, ταῦτα τὰ ἀξιοσημείωτα ἴχνη. Ὁ Θεὸς μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰ τέσσαρα χοιχῆα, ἀλλήλοις συμμεμιγμένα, διὰ μεγάλης τινὸς καλὰς ἐνεφύσησεν ἐν τοῖς ὕδασι, ἅτινα σφαιροειδῶς ὑψωθέντα, ἐπαίησαν τὸ σφαιρώμα. ἐκ δὲ τῶν ὕδατων τῶν ὑποσηματωμένων ἐποίησε τὴν γῆν σφαιροειδῆ, καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ τῷ σφαιρώματι κόντρω, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν χθαμαλὸν κόσμον. μετὰ ταῦτα ἐποίησεν Ἥλιον ἓνα, καὶ μίαν Σελήνην ἐν τῷ σφαιρώματι εἰς διάκρισιν τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν. ἡ γῆ, καὶ αἱ θάλασσαι ἐξήγαγον ζωὰ κατὰ τὴν αὐτῶν ποιότητά, οἷς ὁ Θεὸς παρέχε τὴν τῷ πολλαπλασιάσασθαι. καὶ ἀναγενναῖσθαι δύναμιν. τελευτάων ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, τῇ ἐπιταγῇ αὐτῇ ἐκ τῆς γῆς ἐξελθόντα. ἵνα δὲ μὴ μόνος ᾖ, ἔδωκεν αὐτῷ μίαν γυναῖκα. ἔτσι οἱ δύο σύζυγοι ἐτρέφοντο ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, μηδὲν τῶν ἐμφύχων ποιημάτων διαφθείροντες.

Ἐπιστ. εἰκοδ.
Τόμ. 24.

Ἐπιστ. εἰκοδ.
Τόμ. 16.

Ἐπιστ. Σάσερ
ὑποτ. Λόρ. ἐν
τῇ κατὰ τὸν Ἰσάακ
Τ. 19. σ. 95.

«εἰς τῶν ἡγῶν αὐτῶν εἰσηκόσθη ἐπὶ συνθήκῃ τῷ ἐγγράμῳ Παγόδας,
 «(εἰδωλικά τεμάχια ἢ λατρεύειν τὰς εἰκόνας ἐν τοῖς πρασίνοις δρυ-
 «μῶσι. τὰ κακὰ τῶν πατέρων παραδείγματα τοῦτον διέφθαραν
 «τῆς τῶν ἀπογόνων, ὥστε τὸν Θεὸν παροργιζέοντα, καλύψαι μὲν
 «τῆς βράνης σκότει, ἐκπέμψαι δὲ ἐκ τῶν πόλων βροντὰς ἢ ἀστρα-
 «πὰς, ἀναβιβάσκει δὲ τὰ τῆς θαλάσσης κύματα ἐπὶ τὴν τῆς γῆς ἐπι-
 «φάνειαν, ἢ καταποντίσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ἵνα δὲ ὁ Θε-
 «ὸς ἀνακαινίσῃ τὴν τῶν ἀνθρώπων φυλὴν, παρήγαγε τὸν Βρε-
 «μὸ. ἢ οὖν ἑτέροις ἀνθρώποις. ἔτοι δὲ οἱ τρεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν λα-
 «ῶν ἐπλήρωσαν. Τίς ἐκ αὐτῶν γνωρίσκει ἐν ταῖς τῆς Γενέσε-
 «ως ἱστορίαι, ἐξ ἀλλοιωθεῖσαν διὰ τινων τῆς μετεμψυχώσεως ἀπερ-
 «μάτων. Ἐξ δὲ τῆς Ἰνδικῆς εἰδωλολατρείας;

Κεῖται ἐν τῷ αὐτῷ Σάσερ ἀξιοσημειώτοντι ἐπίσης τῷ προ-
 λαβόντι συμβᾶν τῷ Βισνῷ, εἶπεν τῷ ὑψίστῳ Θεῷ, βρεφισθεῖς,
 Κρίενα καλεσμένῳ. ἄχρι μὲν τότε ὁ Βισνὸς ἐκ ἥν πεφανερωμένῳ
 τῷ κόσμῳ, ἐκ μὲν τῆς Θεότητος αὐτοῦ, τότε δὲ ἐπιφάνῃ
 μετὰ πάσης τῆς Θεότητος αὐτοῦ, τὸ ἔχον τῷ συμφῶναι τῷ
 προτεινομένῳ ὑπὸ Ἀβραὰμ τῷ Ρογέρι μνήσεως (προτεσάντης ἱερέ-
 «ως) ἐν τῇ Παλαιακότη, μεμαθηκότῳ αὐτὰ ὑπὸ τῷ Βραμάνῳ
 Παδμανάβα. ὁ ἐν προτεσάντης ὑπεργῷ μετὰ τὸν Βραμάνον, ἐκ-
 τίθησι διήγησιν τῆς τῷ Ἀβραὰμ λεπτομερεστέρας. «Ὁ Χρίενα, λέ-
 «γα, γεννηθεὶς ἐν τῇ Ματέρᾳ. μετηνεχθὲν ἐν τῇ οἴκῳ ποιμένος
 «τινὸς Νάσδα τῆνομα. τινὲς δὲ Δαβεταῖς, οἱ Ἀγγελοι, καὶ τινες
 «ἄγιοι. οἱς δεδίλω) ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ἐνήσθυσαν πε-
 «ριμέοντες αὐτόν. περὶ τῷ βρέφει τῷ ἀνηγγέλθῃ τῷ πατρὶ
 «τῆς μητρὸς αὐτοῦ Κάμφᾳ, ὅτι μέλλει προξενισαὶ αὐτῷ ἀπώλει-
 «αν ἢ ὀλεθρον. ματαιῶς δὲ ὁ Κάμφας ἐπεχείρησεν ἀπολέσαι αὐ-
 «τό. οὐδὲ τῶν ποιμένων ἀρχηγὸς διεφύλαξεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς σφα-
 «γῆς. . . . Ὁ Χρίενα μέγας γενόμενῳ, ἐπέσρεψεν ἐν τῇ Ματέρ-
 «ᾳ, ἀπέκτανε τὸν Κάμφαν, ἐλύτρωσε τὰς γονεῖς αὐτοῦ, ἢ ἐ-
 «ποίησε πολλὰ θαύματα. . . Ἡ μεγάλη νίκη ἐστὶν ἡ ὑπὸ αὐτοῦ ἀρθεῖ-
 «σα κατὰ τῷ Διαβόλῳ Νάρκας Σορα, τῷ τὸν σύμπαντα κόσμον νι-
 «κήσαντῳ. ὁ Χρίενα ἐπέπεσεν ἐπὶ αὐτόν, ἢ ἀποκτείνεας αὐτόν,
 «ἐρρύσατο ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων παρθένων, αἵτινες ὑπὸ αὐτοῦ ἠχμαλωτίσθη-
 «σαν, ἢ τῷ Χρίενα νυμφεύσθαι ἐπεθύμησαν. ὁ δὲ Χρίενα Θεὸς
 «ῶν, ἢ ἐν ταῖς ἀνοήταις αὐτῶν ἐμφιλοχωρῶν μετὰ πασῶν νενύμ-
 «φεται. ὅτε δὲ ὁ Χρίενα ἀπὸ τῷ κόσμῳ τότε ἀπῆλθεν, ἐκέλευ-
 «σε τοῖς Δαβεταῖς ἐπιτελέσαι ἐορτὴν εἰς μνημόσυνον τῆς νίκης αὐ-
 «τοῦ.

τῶ, ἐπαγγελάμεν^Θ πᾶσι τοῖς τελῶσιν αὐτὴν τὴν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ἄφεσιν. Ὁ αὐτ^Θ συγγραφεὺς, ὡσαύτως καὶ τὸ Σάββατον, τὸ ὑπὸ τῆς Λόγῃς προβαλλόμενον, μνημονεύει Ἀνέμους τινός, Ἀνεμόντα καλεσμένον, ὅστις ἦν ὑπεργὸς τῶν θελημάτων τῆς Βιζνῆς.

Ἰδὲ ἐν ταῖς βιβλίαις τὰ παραδιδόμενα ἡμῖν ὡς πρωτότυπα, καὶ ἀρχαιότερα τῶν ἐν κόσμῳ, βιβλία, ἐν οἷς μεταξὺ τῆς ἄλλης τῶν μύθων, τῶν ὑπὲρ ἐμῶν συντηρούμενων καὶ παρασιωπηθέντων, ὡς ὀχληρῶν ἐπίσης τε καὶ ἀνωφελῶν, εὐρίσκομεν τοσαῦτα ἐπίσημα ἔχνη τῆς ἱστορίας τῆς Γενέσεως, καὶ τῆς Εὐαγγελίας. προσέτι ὁ μόνον ὀρώμενος τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα, Χριστὸς, καὶ Ἀνέμ^Θ, δηλούμενα διὰ τῶν Χρίστου, καὶ Ἀνεμόντα, ἀλλὰ καὶ ἔχνη τῆς ἱστορίας τῶν Λατίνων ἐν τῇ ἐπικλήσει, Οὐκ σαντίχ σαντίχ σαντίχ ἄρι. τίς ἐν ἐκ ὁρᾷ, ὡς τὰ βιβλία ταῦτα, καθάπερ παριεῶσιν ἡμῖν αὐτὰ οἱ δυνάμενοι ἔχον τινὰ περὶ αὐτῶν γνῶσιν, μεταγενέστερά εἰσιν ὁ μόνον τῶν χρόνων, ἐν οἷς οἱ Ἰνδοὶ ἐν τῇ τῶν Περσῶν Αυτοκρατορίᾳ διασπαρούτες, διεπέρασαν ἐν τῇ Ἰνδίᾳ, ὅπου οἰκητήρια συνεκρότησαν, ὡς τὰ λείψανα ἀκμῆς σώζον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν χρόνων, ἐν οἷς ἡ τῆς Χριστοῦ πίσις ἐν τοῖς τέτοις τέτοις εἰσέβη; ποῖον ἐν πρόσωπον ἔχον δεῖ τὸν ἀναγγέλλοντα μὲν ὡς πρωτότυπα τοιαῦτα συγγράμματα, ἅπερ αὐτὸς μὲν ἐκ ἀνέγνω, τῇ δὲ Εὐρώπῃ ἐνεφανίσαν ἁμαρτίαν, καὶ κίρως ἀμοιβῇ. τολμῶντα δὲ ἀπορρίπτειν βιβλία, τὰ μετὰ τὴν ἐκδοσὶν αὐτῶν δηνεκῶς μνημονοῦμενα, καὶ μετὰ πολλὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, Ἀραβικὴν, Κοπτικὴν, Συριακὴν, ἐν λόγῳ φάναι, εἰς πάσας τὰς διαλέκτους μετενεχθόντα; ὅμως εὐρίσκον ἀκμῆν ἀνδρωποι ὑπὸ τῆς τόλμης ταύτης πλανώμενοι, καὶ τὴν βαθεῖαν τῆς συγγραφῆς τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν φιλοσοφίας θαυμάζοντες πολυμάθεον, καὶ ὡς Χρησμοὺς τὰς αὐτάδους καὶ ἀπίστους αὐτῶν ἀποφάνσεις δεχόμενοι.

Ἐπισυναπτέον ἐνταῦθα καὶ τὰ περὶ τῆς χρονολογίας. περὶ ἧς ὁ συγγραφεὺς τῆς δὲ τῆς βίβλου ἀνωτέρω ἐπηγγέλατο λαλῆσαι. τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ προεξημένῳ αὐτῷ βιβλίῳ, κεφ. 7. ἀρ. 3. τῷ περὶ τῆς τῶν Σινῶν ἀρχαιότητος.

Ἀναντιρρήτως, Φητὶν ὁ ἱστορικὸς φιλόσοφος^Θ, τὰ ἀρχαιότερα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ χρονικὰ εἰσὶ τὰ τῆς Σίνης, ἅτινα ἔχουσιν ἀπολογιστὴν ἀδιάκοπον τεσσάρων χιλιάδων καὶ πεντηκονταδύω ἐτῶν, πάντα δὲ εἰσὶ περιεστατωμένα, πάντῃ συνέσει πλήρη, ἀμικτα πολλαῖς, πάντῃ ἐρεχθεισμένα ἐπὶ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων. τὰ αὐτὰ δὲ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ ἔτι πλείονας ἀπωτέρους αἰώνας, ἀ-

ἡνὸς

ἡδὲ μὲν, εἰ τ' ἀληθὲς εἶπεν δεῖ, τῆς τῶν ἐκδόσεων ἀκριβείας,
 ἡμετὰ περὶ αὐτῆς τῆς τόπον βεβαιότητος ἐπεχέσσης.

Οὐκ ἔδει αὐτῷ ταῦτα ὡς ἀναντιρρήτως προβάλλειν, μὴ ἀνελόν-
 τι πρότερον τὴν ἐπ' εὐθείας ἀντικειμένην ἀπόφασιν, τὴν πρὸ ὀλί-
 γων ἐτῶν προτεθεῖσαν ὑπότιν τῶν ἐπιφανεσέρων μελῶν τῆς
 τῶν Ἐπιγραφῶν Ἀκαδημίας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸ τῆς συγ-
 γραφῆς τῆς περὶ τῶν σοφῶν Ἐφημερίδος. «Οἱ πρῶτοι περιηγη-
 ῆται, φησὶν αὐτῷ, ἐξέστησαν ευρόντες ἐν τοῖς πέρασι τῆς Ἀνα-
 πολῆς γένος τοσούτον εὐτακτον, ὅσον ἐστὶ τὸ τῶν Σινῶν. Σάμβα-
 ρτε περιεχέθησαν, ὁρῶντες τὰ τῶν χρονικὰ ἀνιόντα ἄχρ' τῶν
 πλησιεσέρων ἐτῶν τῆς Κατακλυσμῆς, ἅμα δὲ καταπλαγέντες ἡ
 ἡταις ἐπιμελείαις ἡ προφυλακαῖς, ὥς οἱ Σῖναι μετέρχοντο διὰ τὴν
 ἡτῆς μεγάλῃς τῆς πονήματός συνθεσιν, ἐλογίσθησαν τὴν μὲν ἱσο-
 ρίαν αὐτῶν ὡς μᾶλλον κεκυρωμένην, ἡ πλεονα πάσης ἄλλης ἐ-
 ἡχυσαν τὴν ἀκολοθίαν, τὴν δὲ τῶν χρονολογίαν ἀνέγκλητον.
 ἡἐπομένως κατὰλίποντες τὴν τῆς ἑβραϊκῆς ὕψος χρονολογίαν ὡς λίαν
 ἡσύντομον, προσέδραμον ἐπὶ τὴν τῶν Ἑσδορκονῶν, ἡ ἐπὶ τὴν τῆς
 ἡΣαμαρειτικῆς ὕψος, τὴν ἐπὶ πλεῖον παρατεταμένην. ταύτην τὴν
 ἡπροκατάληψιν, εἰς τὴν Εὐρώπην μετονεχθεῖσαν πολλοὶ προσεδέχ-
 ἡθησαν συγγραφῆς, οἵτινες τῇ τῶν Σινῶν χρονολογίᾳ χαρίζόμε-
 ἡνοι, ἐφορησαὶ ἡθέλησαν κατὰ τῆς ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. τοῖστοι
 ἡὑπῆρξαν οἱ τῆς ἐνθυσιασμῆς καρποί. ἔκριναν περὶ τῆς παλαιᾶς
 ἡτῶν Σινῶν Ἀυτοκρατορίας ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ τὴν σήμερον ὁρῶμένων.
 ἡ..... Ἀλλ' ἡ ἱσορία αὕτη, ἡ τοσούτον θαυμαζομένη ἔκ ἐστι λεπ-
 ἡτομερῆς, εἰμὴ διακόσια ἔτη πρὸ τῆς Ἰησῆ Χριστοῦ. πρὸ δὲ τῆς τρια-
 ἡκοσιοστῆς ἐτὸς κατὰξυρὸς ἐστὶ, μηδὲν ἕτερον, ἢ ὅπως εἶπω, περιέ-
 ἡχυσά, εἰμὴ τὴν τῶν Βασιλέων διαδοχὴν. ἀλλὰ ἡ ταύτης τῆς
 ἡχρονολογικῆς συντομίας καμνείας. ἀξία ἦν πλεονεχθῆναι προσοχῆς, ἐ-
 ἡαν βεβαία ἦν ἡ τῶν Βασιλείων διάρκεια. Ἀλλ' ὁρῶντες Σίνας ἀ-
 ἡδιαλείπτως μετὰ αὐτῶν ὅτω μεμερισμένους, ὥς, εἰ μὴ τῶν
 ἡτοῖς ἐπιμαί, Βασιλεὺς τις ἐβασίλευσεν ἔτη δεκαεῖς, εἰ δ' ἐκά-
 ἡνοῖς ἑπτὰ. ἄλλον δὲ τινα λέγοντα δεκαοκτώ, ἡ πεντηκονταοκτώ, ἡ
 ἡἄλλον δεκαμνεία, ἡ ἑπτὰ, ἡ ἄλλον εἰκοσιπέντε, ἡ ἑξ, κατὰ τῆς
 ἡδιαφόρου συγγραφῆς, κτ..... Ὅρων δὲ Βασιλεὺς ἐκ τῆς αὐτῆς
 ἡκαταγομένους προγόνου, τὸν μὲν ἐν τῇ δεκάτῃ τρίτῃ, τὸν δὲ ἐν τῇ
 ἡδεκάτῃ ἑκτῇ γενεᾷ, τὸν ἕτερον δὲ τῆς ἑτέρας ἀφιστάμενον ἔτη περὶ
 ἡπενεξάκοσια. Ὅρων τὸν Χέν, τὸν ἐκ τῆς Τχενιό καταγόμενον
 ἡἐν τῇ ἑκτῇ γενεᾷ, βασιλεύοντα πρὸ τῆς Ἰῆ, τῆς ἐκ τῆς αὐτῆς Βα-

Ε' πιν. τῆς τῆς
 γνήσιον. ἐν τῇ
 περὶ τῶν σοφῶν
 Ἐφημερ. τῆς
 ἐν Δεκεμβρ.
 μηνί τοῦ 1857.
 67.

ἡσιλέως καταγομένης ἐν τῇ τετάρτῃ γενεᾷ. ὃ δύναιται, (ταῦτα ὄρων)
 ἡκωλύσαι ἑμαυτὸν ἀπὸ τῆ συμπεράναι, ὅτι ἔδεν τοσαύτον ἀβέβαι-
 ον, ὅσον ἡ τοιαύτη χρονολογία. . . . Ματαίως ἀντιπροτέίνουσι μοι
 ἡτὰς τῶν Ἑκλέψεων παρατηρήσεις, τὰς διορίζουσας, ὡς δοκεῖ, τὴν
 ἡτῶν Βασιλέων Βασιλείαν. τί γὰρ ἂν ἔποιτις περὶ συγγραφῆς,
 ἡῶς τὸς θέλων ἐκδῶναι τὴν σήμερον τὴν περὶ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Περ-
 σῶν ἱστορίαν, ἀναλογίζεσθαι ἡπροτείνει νῦν τὰς Ἑκλέψεις, ἡἄς ἔδει
 ἡσυμβῆναι ἐπὶ τῆς Βασιλείας ἐκάσθῃ Βασιλέως; ὃ δὲ δι' αὐτοῦ, ὅτι
 ἡπᾶσαι αἱ Ἑκλέψεις καὶ παρατηρήσεις, αἱ ὑπὸ τῶν Σινῶν σημειωθεῖ-
 σαι, τοῖς τοιούτοις συνετάγησαν. εἰσὶν ὅμως πολλαί, καὶ ἐξ ὧν
 ἡαἱ ἀρχαιότεραι, αἵτινες μετὰ τὴν ἐκδοσὶν ἐσημειώθησαν. . . . Ἡ
 ἡμὲν τῶν Σινῶν χρονολογία τίθησιν ἐν τῷ ἑκκοστῷ ἔτει τῆς Γ' αἰ-
 ἡῶς. εἴτην ἐν ἑτῇ δι' ἑκατοσὶν τριακοσίοις τεσσαρακοσὶ ἐβδόμῃ πρὸ τῆς Ἰη-
 σὺς Χριστοῦ, παρατήρησιν χειμερινῆς ἡλίουσαςίας. ὃ δὲ κύριος Κασίνος ἀ-
 νάγει αὐτὴν ἐν τῷ χιλιοσῷ ὀκτακοσίοις ὀδύτρω ἔτει, ὃπερ συγκρο-
 τεῖ διαφορὰν πέντε περίπτῃ αἰώνων. ἡ αὐτὴ διαφορὰ κῆται μετα-
 ξὺ τῆς τῆς Κασίνου, καὶ τῆς τῶν Σινῶν χρονολογίας ἐν τῇ συμπτώ-
 σει τῶν πέντε Πλανητῶν ἐν τῷ ἀσερισμῷ τῆς Χ.

Ὁ κύριος Γαίγγης προβάλλει σαφῶς τὸ ἀστρονόμῳ ταύτας τὰς
 ῥήσεις. ἡΤὸ Τχεντικίον, τὸ ὑπὸ τῆς Κομφικίς συνετεταγμένον, περιέχει
 ἡἙκλέψεις τριάκοντα ἑξ, ἀλλ' ἐκ ἀναβαθμῆς ἐπέκτεινα τῆς ἐπτακο-
 σιοῦς εἰκοσὶ ὀδύτρω ἔτει πρὸ τῆς Ἰησὺς Χριστοῦ. Τὸ Χουκίνγ, τὸ
 ἡἀρχαιότερον καὶ περιέχει, εἰμὴ συμβάντα τινὰ ἀσύνδετα καὶ ἀχρονο-
 λόγητα. Τὸ Τσυχῶ, καὶ τὸ κῆρ, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀντιλεγέσθαι τῶν
 ἡΣινῶν, ἡἔδεν ἑτερόν ἐστιν, εἰμὴ πῖναξ, ἡἴν ἔτις εἴπω, χρονολογι-
 καῖ. Τὸ Τχεντικίον τῆς Κομφικίς ἐστὶ μικρόν τι χρονικὸν λίαν ἐμ-
 πρὸν. Τὸ Χιπνὲν ἐστὶ λίαν σύντομον. πάντα δὲ τὰ πονήματα ταῦτα
 ἡἐκ εἰσὶν ἀρχαιότερα τῆς Ἡροδότου. ὁ Σεματοσίενος ὁ τῆς τῶν Σι-
 νῶν ἱστορίας πατὴρ καὶ συνέγραψεν, εἰμὴ περίπτῃ τὸ εἰρηνηκασὸν
 ἐβδόμον ἔτος πρὸ τῆς Ἰησὺς Χριστοῦ. Ταῦτα προτείνας ὁ Γαίγγης,
 συμπεραίνει τὰ ἑξῆς. ἡΜετὰ ταῦτα δυνάμεθα ἀρα ἀσφαλῆς λογι-
 ζεσθαι Σεμέλιον τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις εἰς σημεῖον τῆς
 ἡτῶν Σινῶν ἱστορίας καὶ χρονολογίας; καὶ εἰσὶν ἀρά γε ἀπάτη τὸ βῆ-
 , λεσθαι πᾶσαι, νομίζαν αὐτὴν ἱστορίαν ἀναντιρρήτην, καὶ αὐτὴν μά-
 ἡν τε Σεμελιωμένην ἐπὶ τὰς θρανίας παρατηρήσεις;

Ἡ γνῶσις ἀρα ὁ ἡμέτερος Φιλόσοφος τὸ τμήμα τῆς τοῦ, τὸ πρὸ
 δεκά ἔτων ἐντεταγμένον ἐν τινι περιοδικῷ πονήματι; περιπεφρόνηκον ἀ-
 ρα τὰς ἐν αὐτῷ περιεχομένας ἀποδείξεις; ἀγνοῶ, ἔδει ὅμως αὐτῷ

πα-

παρασιωπήσαντι ταύτας, μὴ ὡς ἀναντιρρήτον ἀλήθειαν τὴν γνώ-
μην αὐτῷ προτείνειν. ἵνα δὲ μὴ παραπλησίω ὑπόδικθῃ γένεσθαι ἐ-
λέγχω, πολυπραγματῆσαι με δὲ τὰς λόγους αὐτῶν. ὡν πρῶτῳ,
ὁ ἐν τῷ δεκάτῳ ὀγδῶ κεφαλαίῳ τῷ συγγράμματι αὐτῷ συναν-
τώμεν, ὅσις ἐκ τῆς συμφώνως ἐξήλθῃ μαρτυρίας, ἣν κατ' αὐτόν,
μαρτυροῦσι περὶ τῶν τῆς Σίνης χρονικῶν οἱ ἐκ διαφορῶν κομμάτων
ἡμετέροι περὶληγῆται, Ἀρμενικανοί, Ἰησῆϊ, Ἀθηναῖοι, Καλδί-
νοι, καί περ πᾶσι σύμφορον τὸ ἀλλήλοις ἀντιλέγειν. μηδενὸς δὲ ὀ-
νυμασί μνημονεύων, ἐπιφέρει τὰ δε.

Ἡ δὲ ἑξῆς, ὅτι εἰσὶ πλείονα ἢ διχίλια ἔτη ἐξότῃ ἢ τῆς Σί-
νας Ἀυτοκρατορία συνέστη. Κατωτέρω δὲ προσέθησιν. Ἡ περὶ
πάσης Βασιλείας τῶν Σινῶν Ἀυτοκρατόρων ἱστορία, συνεγράφη
ὑπὸ ἀνδρῶν αὐτῇ συγχρόνων. παρ' αὐτοῖς δὲ ἐδεμία διαφορὰ ἐν
τῷ ἀριθμῶν, ἐδὲ χρονολογίαι ἑαυταῖς ἀντιφάσκονται.

Ἡμεῖς ὅμως ἠξίωσαμεν τὸν κύριον Γεώργιον προτέναντα καὶ ἀ-
ποδείξαι τὸ ἐναντίον. ἀλλ' ὁ μὲν Γεώργιος ἐκ ἑσὶ περιγητῆς τῆς
Σίνης. ὁ δὲ ἱστορικὸς φιλόσοφος ἀνακαλεῖται τὰς περὶληγῆτας πάν-
των τῶν ταγμάτων.

Ἰδὲ οὖν ἐκ τῶν λεγομένων Καθολικῶν, ὧν ὁ μὲν ἕτερος, ἵ-
να τ' ἀληθὲς εἴπω, ἐκ ἑσὶ ἐκ τῶν μοναχῶν, ὁ δὲ ἕτερος ἐκ Ἀρ-
μενικάνων, ἑκάτερον δὲ ἐπαινεῖσά τις εὐφυῶν Προτεστώντων ὁμήγου-
ρις προβάλλει. ὁ κύριος Μαίγρότ ἐπίσκοπος τῷ Κονόν, λεγῶν
οἱ Ἀγγλοὶ συγγραφεῖς τῆς καθολικῆς ἱστορίας, λογίζε) τὴν хро-
νολογίαν τῶν τῶν καιρῶν, εἶπεν τῷ διχίλιος ἑκατοστὶς πεντηκο-
στὴ περὶ τῆς ἔτους πρὸ τῆς Ἰησῆ Χριστοῦ, ὡς πάντῃ ἀβέβαιον. προσέ-
θησιν δὲ τὸ, ὅτι ὁ μαθηματικὸς Σίνης ὁ Χρῆς ἐπεσκεύασε τὰ τε ἐν-
τη καὶ τὰς ἐκλάφας κατὰ τὸ δοῦν αὐτῷ ἀρμόδιον. περὶ δὲ τῶν
ἐσθλῶν ἀμφιβάλλει δύναι) συλλογισθεῖς, ὅτι οἱ Σινῆς ἦσαν ἀμαθέ-
στατοι Ἀρεοκόμοι καὶ κατ' αὐτόν τὸν καιρὸν, κατ' ὃν οἱ Ἰησῆ
πρὸς αὐτὰς παρεγένοντο, πόρῳ ἀπέχοντες τῆς ἀπαιτημένης ἐπι-
σημῆς εἰς τὸ ἀναλογίζεσθαι τὰς ἑκλάφας, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ
ἐκπληρῆν ἀρεονομικὴν τινα παρατήρησιν. διὸ περὶ θανάτου ἐστὶ τὸ,
ὅτι διχίλια καὶ ἑκατὸν πεντηκονταπέντε ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἐ-
πὶ τῆς ἦσαν ὡς πρὸς τὸ τοῦ βασιλεύοντος ἀμαθίᾳ. πιστεύομεν δὲ, ὅτι
ἐν δυνάμει τῆς ἀποδείξεως διὰ τῆς σοφῆς καὶ περιέργου ἐπιστολῆς
τῆς κυρίας Κοσμάρας. μέλεις τῆς συνεδρίας τῆς Βαδάμ τῆς ἐν τῷ Ὀ-
ξονίῳ, ἐκδοθείσης ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς ὑπερβάσει, ταῖς ἐν ταῖς
μησί Μαρτίῳ, Ἀπριλίῳ, καὶ Μαΐῳ τῆ 1747. ἔτῃς.

Ἀλλ'

ἔτι ἢ ἐν πάσαις ταῖς τέχναις ἀσκήσις, καὶ ἡ πράξις ἢ μόνον τὰ
γράφειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀρθογράφειν ἀναγκασίως απαιτεῖ πλείονα
καὶ χρόνον τῆς ὑπερδιήκεσεν ἢ τῶν Σινῶν Αὐτοκρατορία, μὴ λογι-
ζομένη τῆς καίρῳ, εἰμὴ ἀπὸ τῆς Αὐτοκράτορος Φόχι ἄλλοι τῶν
κατ' ἡμᾶς ἡμερῶν.

Ἐάν οὖν συλλογισμὸς ἔστω ἐρεῖται ὑπάρχει, μωροεῖσιν οἱ λο-
γιζόμενοι, ὅτι ὁ Ὀμηρὸς, ὁ Θεοκλῆδης, ὁ Ξενοφῶν, ὁ Δημοθένης,
καὶ πάντες οἱ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος συγγραφῆς ἠπίσαντο γράφειν.
πολὺς γὰρ λέπει καιρὸς εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν τεσσάρων χιλιάδων ἑ-
τῶν, ἀναλογιζόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπὶ Δουκαλίῳ κατακλυστῆς, ἐτι
δε καὶ ἀπὸ τῆς ἐπὶ Ὠγύγῃ, ἄλλοι τῶν καιρῶν τῆς ἐσχάτης τέττων τῶν
συγγραφέων. τῷ δὲ ἡμετέρῳ φιλοσόφῳ, τῷ καταναλίσκοντι ὅλον
τὸ εἰκοστὸν τέταρτον κεφάλαιον τῆς συγγράμματός αὐτοῦ εἰς τὸ δεῖ-
ξαι, ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες εἰσὶν ἔθνη πανύ νεον, ἔβασσαν ἐπὶ
Ὠγύγῃ, εἴτην διακόσια ἔτη πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων. οἱ δὲ διασπαρ-
μένοι Ἀθηναῖοι, λαὸν συνέστησαν διὰ τῆς Κεκρωπῆς, ἐξ ἧς παρ-
ελαβον τὰ πρῶτα αὐτῶν μαθήματα, ἐκ ἧς ἐστιν ἀρνηθῆναι ταύτην
τὴν συνέπειαν, εἰ μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι ψευδὴς ἐστὶν ἢ ὑπ' αὐτῆς
προτεταῖσα ἀρχή.

Βεβαίον ἐστὶ τὸλάχιστον τὸ, ὅτι δύο χιλιάδες καὶ ἑκατὸν πεντη-
κονταπέντε ἔτη πρὸ τῆς χριστιανικῆς οἱ Σῖναι παρατήρησαν τὰς ἑκ-
κλήφεις, οἱ δὲ ἀναλογισμοὶ αὐτῶν εἰσὶν ἐξηκριβωμένοι. εἰάν τῆς
ἀποδοχῆς ἀληθῆς, ὁ μὲν τῆς Βελγᾶτης ἀναλογισμὸς δόξαι ἐλ-
ληνῆς, ἡ δὲ τῶν Σινῶν χρονολογία ὑπερμαχος εἶναι τῆς τῶν Ἑβ-
δομήκοντα. ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀκρίβεια, ἡ βασιλεύουσα ἐντισὶ τῶν ἀνα-
λογισμῶν, τῶν ἀπὸ τῆς Σίνης ἐλθόντων, ἐστὶν ὁ λόγος, εἰ δὲ ὁ
κύριος Κασὺν ἐκρινεν αὐτὸς μετὰ τὴν ἐκδοσιν κατασκοπεύον-
τας. ἰδοὺ πῶς αὐτὸς λαλεῖ ἐν τῷ δεκάτῳ οὐδὲν τόμῳ τῶν υπομνη-
μάτων τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Ἡ συμφωνία αὐτῇ τῶν Ἀ-
ριθμῶν σχεδὸν ἄλλοι τῆς αὐτῆς λεπτοῦ, ἢ ἐν τοῖς πίναξιν τῶν Σινῶν
μετὰ τῶν τῆς Τύχων πίνακων, ἀφορμὴν ἡμῖν παρεχεῖται τῆς κρι-
ναι, ὅτι ἔχουσιν οἱ Σῖναι, ἀλλ' οἱ πατέρες οἱ Ἰησὺ; οἱ πρὸ ἐνὸς αἰῶ-
νος ἐν τῇ Σίνῃ διατρέβοντες, τὰς ἐν τέτοις τοῖς πίναξιν ἀναλο-
γισμὰς πεποιήκασιν. ποῖαν γὰρ ἔχει πιθανότητα, τὸ μὴ ἐξαχθῆναι
τάς τῆς ἐκ τῶν τῆς Τύχων πίνακων, τοσούτων συμφωνίας ὄν-
τας αὐτοῖς; οἱ τῆς δὲ τῆς αἰῶνος ἡμέτεροι Ἀστρονόμοι μόλις δύ-
νυνται συμφωνῆσαι κατὰ τὸ αὐτὸ λεπτόν, περὶ τῆς τοποθεσίας
τῶν ἄστρον. οἶδαμεν δὲ, ὅτι μετὰ τῆς καταλόγου τῆς Τύχων,

„ὡς τὸ ὑπὸ τῆς Αὐδαγράφου τῆς Α' οσίας γενομένη, τῶν συγκεκρι-
 „σημένων ἐκ παρατηρήσεων κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὑπὸ τῶν ἐξο-
 „χωτέρων Α' χρονόμων πεποιημένων, διαφορὰ ἐστὶ πολλῶν λεπτῶν
 „διὸ ἀπέθανόν ἐστι, τὰς τῶν Σινῶν παρατηρήσεις σχεδὸν διαπαντὸς
 „ἄχρι τῆς αὐτῆς λεπτῆς συμφωνεῖν ταῖς τῆς Τυχωνῶ. Α' ληθές ἄρα,
 „ὅτι οἱ ἡμέτεροι Α' χρονόμοι ἐξεπλάγησαν ὁρῶντες τὴν τῶν ἀκ-
 „ριβεῖαν. ἔδει δὲ τὸν φιλόσοφον, ἵνα πᾶσαν εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, προσ-
 „θεῖναι, ὅτι τὰς ἀναλογισμὰς τῆς ἐλογίσαντο ἢ τῶν Σινῶν, ἀλ-
 „λὰ τῶν Ἰησιῶν πόνημα.

Ἐπιβεβαιῶσι τὸτο καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον προκαταληγμένοι πρὸς
 χάριν τῆς τῶν Σινῶν ἀρχαιότητος Μισιονάριοι. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ
 φιλόσοφος τὸτο ὁμολογεῖ. οἱ Σῖναι μακρὰν ἀπέχοντες τῆς ἐν ταῖς
 ἐπισήμαις προόδου, ἐξόχως ἐν τῇ Α' χρονίᾳ, εἰσι τοσαῦτον καιρὸς
 φυσιολόγοι, ὅσον ἡμεῖς ἡμεῖς πρὸ διακοσίων ἐτῶν. ἀλλὰ πῶς ὁ
 λαὸς, ὁ πρὸ τεσσαρῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐπέκατα τὰς ἄλλας ὑπερ-
 βὰς τῷ λόγῳ τῆς ἀκριβεῖας, ἔδειποτε τῇ τῆς εὐρέσεως ἐργῇ ἡψα-
 το; τὸτό ἐστὶ τὸ εἶναι λίαν προῶρα ἐν ὁδῷ πάνυ καλῇ.

Ὁ ἱστορικὸς ἄρα φιλόσοφος, ὁ τὴν τῆς Σίνης Αὐτοκρατορίαν
 παριστῶν ἐκλάμπυσαν ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς Φόχι μέχρι τῆς Βασιλείας τῆς
 'Υάο καὶ Χένος Χρόνοις, ἔθεν ἕτερον σκοπεῖ, εἰμὴ τὸ ἀπατῆσαι τὸν
 ἀναγνώστην. κρίνον ἐκ τῆς ἐξῆς ὁμιλίας, ἣν τὸ Χικίνγ, τὸ δεύ-
 τερον τῶν παρὰ τοῖς Σίναις νομιζομένων κανονικῶν βιβλίων, τίθη-
 σιν ἐν τῷ σώματι τῆς Αὐτοκρατορίας 'Τῆς, ἕτινος ἡ Βασιλεία μετα-
 γενεστέρα τῆς τῆς 'Υάο καὶ Χένος. τὸ ἐν Χικίνγ παρίστησι τὸν 'Τῆ λέ-
 γοντα. „Τὰ ὑδατὰ ἕως τῆς θρανῆς, ἢ ὅπως εἶπω, ὑψωθέντα, ὑπε-
 „ρέβησαν τὰ ὑψηλότατα ὄρη. οἱ λαοὶ ἐλεεινῶς ἀπώλοντο ἐν μέσῳ
 „τῆς τῆς φοβερῆς κατακλυσμῆς. ἐπιβὰς ἐπὶ τέσσαρσι διαφοροῖς ὑπο-
 „ζυγίοις, ἠρξάμην τέμνειν ξύλα, τῇ τῶν ὁρέων σειρά ἐπόμενος.
 „μετὰ ταῦτα ὁ Πέγ καὶ γὼ ἐδιδάξαμεν τὰς ἀνθρώπους ἐδίδαν κρέας.
 „ἐπὶ πλέον δὲ ἐγὼ ἐξεκένωσα τὰς τέσσαρας μεγάλας ποταμοὺς ἐν
 „ταῖς τέσσαρσι θαλάσσαις, καὶ ἐξεφόρτισα τὰς ρύακας ἐν τοῖς ποτα-
 „μοῖς. εἶτα ὁ Χέντσι καὶ γὼ ἐδιδάξαμεν τὰς ἀνθρώπους τὴν τῶν αἰερ-
 „μάτων Χρησιν, καὶ τῆς γεωργίας τὴν τέχνην. ἐγὼ δὲ μετὰ ταῦτα
 „γνώστην αὐτοῖς πεποίηκα τὴν ἐκ τῆς ἐμπορίας ὠφέλειαν.

Ἐγγυητὴς ἢ γίνομαι περὶ τῆς ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ ἀληθείας,
 ἐρωτῶ δὲ, δύναται τις ἀράγε Αὐτοκρατορία ἐκλάμπειν ἄνευ γεωρ-
 γίας, καὶ χλόης τῆς ὑπὲρ τῶν ποιμνίων, καὶ ἐμπορίας; ἡ ὁμιλία αὐ-
 τη, ἣν τὰ κανονικὰ τῶν Σινῶν βιβλία ἐπιγράφει τῷ Αὐτοκράτο-

H h h h

91

ει 'Τὸ, ἀποδείκνυσιν, ὅτι πρὸ αὐτῶ ταῦτ' αὐτὰ πρώτιστα μαθήματα ἦσαν ἐν τῇ Σίνῃ ἤτοι ἐς τὸ παντελὲς παρημελημένα, ἢ αὐτὸ κατ' αὐτὸ ἀγνοούμενα. σημαῖ δὲ ἐκ παρέργου, ὅτι εἴπερ ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἤνοιγε μόνον ταύτας τὰς περιφήμους Κίγγους, ἃς τοσούτον ὑψηλὰ ἐνήχων πεποίηκεν, ἕκ ἂν ἔλεγον, ὅτι τὸ τῆς Σίνης κλίμα διεσώθη ἀπὸ τῆς τῶν κατακλυσμῶν μάστιγι.

Οὐκ ἔν τὰ μὲν παρὰ ταῖς Σίναις ἔτη, τὰ ὡς βέβαια λογιζόμενα, ἔχ' ὑποτίθενται ἀκολουθίαν διεξοδικωτέραν τῆς ἐκ τῶν ἀναλογισμῶν τῶ ἐβραϊκῷ ὕψος καὶ τῆς Βυλγάτης· τὰ δὲ ἐντε τῇ Σίνῃ, καὶ τῇ Εὐρώπῃ νομιζόμενα ἀβέβαια, καίπερ τοῖς μύθοις μὴ συγκατηλεγμένα, ἔχ' ὑπερβαίνουσι τὴν ἐκ τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσεως χρονολογίαν. ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνακηρύττων, ὅτι ἕκ ἐσέρχεται εἰς τὰ βάρη ταύτης τῆς τῶν ἀναλογισμῶν διαφορᾶς, τῶν ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς, Ἑλληνικοῖς, καὶ Σαμαρειτικοῖς τέχνῃσι, παραίτεται ἡμᾶς πάσης τῆς περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. ἐπεὶ δὲ ὅμως ἀρμόδιον αὐτῷ ἔδοξεν ἀνακαλέσαι τὸ ὑπὸ τῷ Αυτοκράτορος Κάμι τοῖς Μισιοναρίοις προτεθεὶς ζήτημα, ἔτ' ἐν τῷ, πῶς δυνατόν ἐστι, τὰ βιβλία, οἷς ὑμεῖς πιστεύετε, πολεμᾶν ἀλλήλα; Καλὸν αὐτῷ δοξῇ τὸ δυσὶν ἡμᾶς ἀπαντῆσαι ῥήμασιν· Οἱ χριστιανοὶ πιστεύουσιν ἐπαγγέλλονται τῷ τῶν ἱερῶν συγγραφέων ὕψος, ἕκ δὲ ταῖς τῶν μεταγραφῶν ἀλλοιώσεσιν καὶ παραδρομαῖς. ἄλλοι δὲ ἡ Ἐκκλησία ἀποφανθῇ, τίς τῶν τριῶν χρονολογιῶν προτιμητέα; τῶν ἄλλων ἀποβληθεῶν, ἑδεμία τέτων δύνα' εἶναι ἐδικὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀντικείμενον.

Σημείωται, ὅτι ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσιν δεχομένη, τὴν καὶ μόνον κατὰ τὴν χρονολογίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα λόγον τῶν ἄλλων προτιμητέαν, καὶ χεῖρα τῆς τῶ συγγραφῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ τῷ Κάμι ζήτημα. ἀλλὰ καὶ οἱ καλέμενοι Μισιονάριοι εἴπερ μόνῃ τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει ἐχρῶντο, καὶ αὐτὴν ὡς θεῖον προέτενον βιβλίον, εἰδὲ ὁ Κάμι πρὸ βάλαν ἂν τοιοῦτον ζήτημα, εἰδὲ αὐτοὶ τὴν Εὐρώπην ἐτάραττον διὰ τῆς τῶν Σινῶν ψευδοαρχαιότητος. ἡ γὰρ κατὰ τῶς Ἑβδομήκοντα χρονολογία ἀρχαιότερα ἐστὶ καὶ αὐτῆς τῆς λεγομένης βεβαίας, καὶ τῆς ἀμφιβολίας καὶ πλασῆς τῶν Σινῶν ἱστοριοχρονολογίας,

Εἰς τὴν Γένεσιν.

Σημ. 314. Οὐδὲ ὁ Σάγκτες Παγνῖνος, ἔδδ' ὁ Βάταβλ^Θ, ἔδδ' ἡ Βηλγάτα, προτιμητέοι εἰσι τῶν ἐβδομήκοντα πρεσβυτέρων τῶν Ἑβραίων, τῶν καὶ τὴν ἑλληνίδα πάνυ καλῶς ἐδότων, καὶ κοινῇ αὐτῶν δόξῃ καὶ γνώμῃ ἐκθέντων τὸ, ἐποίησε, καὶ ἔχι τὸ ἐπλασε, καὶ τὸ, Γεν. Γ. 1, 5
2, 3. Κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτῶν, ὡς ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι· καὶ ἔχι τὸ, ἐκ μὴ ὄντ^Θ παρήγαγε πρὸς τὸ συζηταῖ καὶ τάξαι. ὅπερ δὴ καὶ ἡ τῷ Χρυσ^ῳ Ἐκκλησία, καὶ οἱ τοσῶτοι σοφοὶ καὶ ἅγιοι πατέρες ἀπ' ἀρχῆς ὅτως ἀνεγίνωσκον. ὡσαύτως καὶ ὁ τοσῶτον τὰ ἐβραϊκά πολυπραγμονήσας Ὡελγένης.

Σημ. 315. Ὁ Σαγχωνιάδων παρ' Εὐσεβίῳ περὶ τῆς τῶν Φοινίκων Θεολογίας ταῦτα φησί· „Τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ὑποτίθεν^ῃ αἶρα ζοφώδη καὶ πνιδματώδη, ἣ πνοὴν αἰρ^ῳ ζοφώδους, καὶ Χα^ῳ τολερόν ἐρεβώδες.

Σημ. 316. Ὁκτὼ λεπτά πρῶτα τῆς ὥρας, ἣ ὀκτὼ πρῶτα καὶ δεκατετρία δεύτερα Παρέρχον^ῃ ἄλλοις ἢ τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὴν μεταξὺ Ἡλίου καὶ γῆς διάσασιν διέλθῃ. ὅρα σελ. 2. καὶ 8. τῷ 2. Τόμ. τῶν Ἑλληνικ. τῆς φυσικ. σοιχ.

Σημ. 317. Ὡς πῶς σοφῶς ἅμα τε καὶ θεοπρεπῶς τὴν προκαμένην λύει δυσκολίαν ὁ ἀν' ἁγίοις Γρηγόρι^ῳ ὁ Νύκτης· Ἐπεὶ ἔν, φησί, „τὸ πῦρ ὅμως τὸ συζηταῖ τὸ πᾶν, τῶν ἑτεροφυῶν σοιχάων ἐκτοξευθὲν, καθάπερ τὸ βέλ^ῳ ἀν' τῷ ἀνωφερῇ καὶ κέφῳ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως τῷ παντός προεξήλατο· καὶ ἰσὺ νοήματι τὴν αἰδητὴν ἐσίαν διαπεράσαν, ἔκ' ἔρχε προταγαγῆν ἐπ' εὐθέας τὴν κίνησιν, τῆς νοητῆς κτίσεως ἀκοινωνήτως πρὸς τὴν τῶν αἰδητῶν ἐπιμιζέαν ἐχάσιν. αἰδητὸν δὲ τὸ πῦρ. τῷ χάριν ἀν' τοῖς ἄλλοις τῆς κτίσεως ὅροις τὸ πῦρ γένόμενον, ἀναγκαίως κυκλοσθῇ ποιῶ^ῃ τὴν κίνησιν, πρὸς μὲν τὸ πᾶν φέρεσθαι ὑπὸ τῆς ἐγκαιμένης τῇ φύσει δυνάμει συνελαυνόμενον, τῆς δὲ κατ' εὐθέας φορᾶς χώραν ἔκ' ἐχάσιν· πᾶσα γὰρ ἡ αἰδητὴ κτίσις ἰδίῳ ὅροις περιέχε^ῃ· τῷ ἄκρῳ πέρατι τῆς αἰδητῆς φύσεως ἐνδοσθενεῖ, ἀν' οἷς εὐδοξ^ῃ κινούμενον, τῆς νοητῆς φύσεως, καθὼς φάσαντες εἴπομεν, ἢ παραδεχομένης ἀν' ἑαυτῇ τῇ πυρὸς τὸν δρόμον. διὰ τῷτο ὁ Μωϋσῆς ἐπακολούθησας διὰ τῆς διανοίας τῇ τῇ πυρὸς κινήσει, μὴ τοῖς αὐ-

H h h h 2

τοῖς

„τοῖς μέρεσιν ἐπιμεμενηκέναι φησὶ τὸ γινόμενον φῶς. ἀλλ' ἐκπε-
 „ριερχόμενον τὴν παχυτέραν τῶν ὄντων ὑπόστασιν, ἐν τῷ σφοδρῷ
 „τῆς κινήσεως ἀντιμετάγειν διὰ τῆς περιόδου τοῖς τε ἀφωτίστοις τὸ
 „φέγγος, καὶ τοῖς πεφωτισμένοις τὸν ζόφον. ἴσως δὲ κατὰ τὰ χρο-
 „νικὰ διαστήματα τῆς τοιαύτης διαδοχῆς περὶ τὴν κάτω χώραν γι-
 „νομένης, τῷ φωτὸς, φημὶ καὶ τῷ σκότειος, πάλιν τῷ Θεῷ τὴν ὀνομα-
 „στοποιῖαν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὁ Μωϋσῆς ἀνατίθῃσιν, ἕδεν τῶν
 „κατὰ τὸ ἀκόλουθον γεγεννημένων αὐτομάτων, ἢ ἀφ' ἐτέρων τινὸς
 „ἐσχηκέναι τὴν ἀρχὴν ἐπιτρέπων. διὰ τῆτο, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐκά-
 „λεσε τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. τῆς γὰρ φωτι-
 „στικῆς δυνάμεως ἀτρεμεῖν ἐκ φύσεως ἀδυνατήσης, ὅτε τῷ ἄνω μέ-
 „ρει τῷ κύκλῳ διεξήλθε τὸ φέγγος, καὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἦν
 „ἡ φεῖρα, ἐξ ἀνάγκης τῇ ὑποδρομῇ τῷ πυρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀπε-
 „σκιάζει, τῆς παχυτέρας, ὡς εἰκός, φύσεως τὴν αὐγὴν ἐπιπροσά-
 „σκει. τὴν ἐν τῷ φωτὸς ὑποχώρησιν ἐσπέραν ὠνόμασε. καὶ πάλιν ἐκ-
 „περιδραμόντων τῷ πυρὸς τὸν ὑποκείμενον κύκλον, καὶ τοῖς ἄνω τὴν
 „αὐγὴν ἐπαναγαγόντος, πρῶτα τὸ γινόμενον προσηγόρευσεν, ὅπως
 „ὀνομάσας τὸν ὄρθρον.

Σημ. 318. Δύο εἰσὶν αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πηγῶν δόξαι. οἱ μὲν
 γὰρ ἀρχὴν αὐτῶν τίθενται τὴν βροχὴν, εἰς τὴν γῆν πίπτουσάν τε
 καὶ ἐσθύουσάν, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ κρατῆρας ὑπερεκπληρῶσαν, ὥστε ἐπὶ
 τὰ ἄνω ἀναπηδᾶν, καὶ τὰς πηγαῖς συνιστᾶν ὀχετὰς. δέξις δὲ τῆ-
 τος ἢ ἐν μέρει ἐλάττωσις, ἢ καὶ ἡ καθόλου ἐλλείψις τῆς ἐκ τῶν πη-
 γῶν ὕδατος, ἀνομβρίας παρατενομένης. οἱ δὲ, αὐτὰ τὰ λιμναῖα
 καὶ θαλάσσια ὕδατα ἰδὼ συνωθούμενα βάρεα, δι' ὑπογύων ἀοράτων
 πόρων ἐν γῇ κρατῆρσιν ἐγχεόμενα, καὶ ὑπερπληθυνόμενα, καὶ ἀνα-
 τηδύνοντα, τὸ πρωταίτιον εἶναι φασὶ τῶν πηγῶν. ταῦτα δὲ, καὶ ἐν τὴν
 βροχὴν τὰ πηγὰς συνιστᾶν πέθει τὸ ὁρᾶν τὸ πλεῖστον τῶν ἐπὶ τὴν
 γῆν πίπτοντων ὑετῶν μέρους μὴ εἰς πολὺ ἐσθύνειν βάθος, ὥστε εἰς
 τὰς ἐν τῷ βάθει τῆς γῆς κρατῆρας καταντᾶν, ἀλλὰ ῥύμη φερόμε-
 νον, εἰς τὰς λίμνας ἐσρέειν, καὶ τὰς ποταμούς, καὶ τὰς θαλάσσας.
 ἔτι δὲ καὶ πηγὰς τινὰς ἀενάως ἐπίσης ὕδωρ πηγαζέσας, καὶ μετὰ
 τὴν ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἀνομβρίας παράτασιν. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ
 μηδεμίαν σώζεσθαι ἀναλογίαν μεταξὺ τῆς ποσότητος τῶν ὑετῶν ὕ-
 δατος, τῶν εἰς τὴν γῆν ἐσθύνοντων, καὶ τῆς τῶν ἐκ τῶν πηγῶν ἐκβλύ-
 ζοντων. ἀντιλέγαν ὁμῶς ἐκ ἑνεσι τὸ, ἐντισὶ τόποις, ὅπως πολὺς
 μὲν ὁ ὑετὸς πίπτει, καὶ παντὶ δὲ βαθεῖς οἱ ἐν τῇ γῇ κρατῆρες, συν-

τεύειν

τέναιεν τὸ τῆς βροχῆς ὕδωρ τῇ τῆς πηγῆς αὐξομαιώσει. ἢ μὴν διὰ
 τῆτο τὴν βροχὴν εἶναι πρῶτον καὶ μόνον αἴτιον τῆς τῶν πηγῶν πα-
 ραγωγῆς. ἔστιν ἔν ἡ δούτερα δόξα τῆς πρώτης πολλῶν περὶ φανερῶ-
 ρα, τοῖς πραγμασι σύμφωνον, καὶ τοῖς πλείοσι δεκτὴ. ταύτης δὲ
 καίμενης, πόθεν ἡ πηγὴ τότε ἀνέβαινε, βροχῆς ἀκμὴν μὴ ἀνα-
 φανέσης, δῆλον. ἦσαν γὰρ λίμναι, καὶ θάλασσαι, ὧν τὸ ὕδωρ συ-
 νωθόμενον, καὶ τῆς ἐνδομυχίνης ἐν γῇ κρατῆρας ἐκπληρῆν, ἀνε-
 πῆδα τε καὶ ἀνέβλυζεν, ἐκ ἀπὸ ἐνὸς τόπου, ἀλλὰ πανταχῇ τῆς γῆς
 καθάπερ καὶ νῦν. διὰ τοῦτο ἡ θεία Γραφή ἐκ εἶπε, μία πηγὴ,
 ἡ ἡ πηγὴ ἐν ἁρθρῶς, ἀλλὰ πηγὴ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε
 πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. αἰνιττομένη διὰ τῆς, ἢ μίαν, ἀλλὰ
 πολλὰς ἐκ γῆς πηγὰς ἀναβαινύσας. πόθεν γὰρ πηγὴ; ἢ δῆλον,
 ὅτι ἐκ τῆς πηγῆς ἐκ γῆς. τὸ ἔν πηγὴ, ὕδωρ ἐκ γῆς πηγὴν σημαίνει,
 ἐπῆδα δὲ πάντως τότε, καθάπερ καὶ νῦν ἐκ πλείων τόπων. διὸ καὶ
 ὁ Ἀκύλας τὸ, πηγὴ, ἐπιβλυγμός διηρμήνουσε. καὶ ἔστιν ἄρα ἡ τῆς
 Γραφῆς ἐννοία ἡ ἐξῆς. ἐπεὶ ἐκ ἐβρεχεν ἐπὶ τὴν γῆν, ὕδωρ ἐκ τῆς
 γῆς ἀναπηδὸν ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Καὶ δὲ καὶ διὰ τῶν
 ἀτμῶν τῆς συγγραφῆς ἐκ ἀφωῶς ἡ προκεμένη διηρμήνουσα δυσκο-
 λία, πάντη ὁμῶς ἀπέθανον ἔοικε, τῆς μὲν ἐβδωμήκοντα πρεσβυ-
 τέρας, τὴν ἐβραϊκὴν λέξιν, τὴν δηλῶσαν ἀτμός μετενεγκέν εἰς τὸ
 πηγὴν τὸν δὲ Ἀκύλαν, εἰς τὸ ἐπιβλυγμός. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Βελ-
 γάταν, εἰς τὸ fons, ὅπερ ἐστὶ πηγὴ. ὅρα δὲ περὶ τῆς καὶ τὰς ἐν
 τῇ Ἑλληνικῇ Ὀκτατεύχῳ ἐρμηνείας.

Σημ. 319. Ταῦτα τὰ ὀνόματα ἐν μὲν τῷ Ἡσαΐα καὶ τῷ τέταρτῳ
 τῶν Βασιλεῶν βιβλίῳ πάντα κεῖται, ἐν δὲ τῷ Ἰεζεκιήλ μόνον τὸ
 τῆς Χαρρὰν. περὶ δὲ παραδείσου παρ' ἑδενί τῶν λόγων. διὸ δὴ
 ἔ' ἄλλως πως ἐκφρασεῖα τὰ τῆς συγγραφῆς ῥήματα, ἢ περὶ αὐτὸς
 ἐξέφρασεν, ὅσον, ἔτω. Περὶ ὧν ὀνομάτων διαλαμβάνει ὁ Ἡσαΐας,
 καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ, καὶ τὸ τέταρτον τῶν Βασιλεῶν βιβλίον. πότε-
 ρον δὲ ἐπιτυχάνει ὁ συγγραφεὺς ἡ ἔ', περὶ τῆς τῆς παραδείσου το-
 ποθεσίας λαλῶν; ἐπικεινάντω ἕκαστος τῶν ἀναγινωσκόντων. ἡμῶν
 γὰρ δοκεῖ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῆς λεγομένοις εἶναι τινα ἀμφίβολα, τινὰ δὲ
 καὶ ὑποθετικά, καὶ ἀδύνατα.

Σημ. 320. Καὶ τὰς Χιμαῖρας τῆς ἀπίστου παρτίθεμεν. Οὗτος, φησὶν
 αὐτὸς, ὁ παράδεισος, ἄτος ὁ τῆς Ε' δὲμ κηπὸν ἀναγκαῖον ἢ πρὸς
 τροφὴν τῆς ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. Ἀλλως τε ἐν ταῖς θερμαῖς
 χώραις,

ἡχώραις, ὅπως ὁ συγγραφεὺς (ὁ Μωϋσῆς) συνέγραφεν, ὁ σκιερὸς
 ἡ παράδεισος ἦν μεγίστη εὐτυχία. Πρὸ τῆς ἐν Παλαισίνῃ τῶν πα-
 ἡ χυλῶν Ἰσθαίων ἐπιδρομῆς οἱ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τῆς Σάμης παράδει-
 ἡ σοι, οἱ πλησίον τῆς Ἀδὲμ, ἡ Ἐδὲμ, ἦσαν λίαν περιφρημοί, οἱ
 ἡ δὲ τῶν Ἐασερίδων ἐν τῇ Ἀφρικῇ πολλῶ μάλλον. Τὴν τῆς Βεν-
 ἡ γάλης Ἐπαρχίαν διὰ τε τὰ δῶα αὐτῆς δένδρα, καὶ τὴν εὐφορίαν,
 ἡ προσαγορεύουσι διαπαντὸς παράδεισον κατ' ἐξοχὴν. ὁ δὲ μέγας Μο-
 ἡ γὼλ ἐτι ἄχει τῆς σήμερον ἐν τοῖς ἰδοῖς ἐπιτάγμασι καλὰ πάντο-
 ἡ τε τὴν Βενγάλην ἐπίγειον παράδεισον.

Ἐυρίσκεται προσέτι κήπος, ἐπίγειος παράδεισος, ἐν τῇ πα-
 ἡ λαιᾷ τῶν Περσῶν Ἰρησκεία, Σχάνγ, Λιζῆχο καλέμενος. Ἰραν-
 ἡ βίγι δὲ καλεῖται ἐν τῷ Σάδερ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπιτομή τῆς διδασκα-
 ἡ λίας τῆ παλαιᾷ τέττα μέρους τῆ κόσμου.

Οἱ Βραχυμᾶναι ἀπὸ καιρῶν ἀμνημονεύτων εἶχον ὁμοίοντινα
 ἡ παράδεισον. ὁ δὲ εὐλαβέσατο πατὴρ κύριος Καλμέτ, ὁ Βε-
 ἡ νεδικτίν, ὁ ἐκ τῆς συνάξεως τῆ ἀγίας Βάνης, καὶ τῆ ἀγίας Ἰδύλ-
 ἡ φς, λέγει ῥητῶς. Ἡμεῖς ὁδὸν ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆ ὅτι ὁ
 ἡ τόπος, ἐν ᾧ ἐφυτεύθη ὁ ἐπίγειος παράδεισος, ἐτι ὑπάρχει.

Ἐν, 2. 8.

Ταῦτα εἰσι τὰ εἰς τὸ, Καὶ ἐφύτλισεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν
 ἡ Ἐδὲμ, σοφὰ αὐτῆς ὑπομνήματα μάλλον δὲ μυθολογήματά τε καὶ
 ἡ μυρολογήματα. τί δ' ἀρα βέβλονται αὐτῷ ταῦτα; ἡ δὴλον, ὅτι τὸ
 ἡ παῖξαι τε καὶ περιχλωδᾶσαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰ ἀρχαιότερα δεῖξαι
 ἡ τῶν νεωτέρων μίμησιν, καὶ ἔτω τὰ τῆς ἀπιστίας ἀσέσματα ἐν ταῖς τῶν
 ἡ κήφων καὶ ἀμαθῶν ἐνασφαίρει καρδίαις, τῶν μὴ εἰδότων, ὅτι ἄλλο τῶν
 τῆ Μωϋσέως βιβλίων ἀρχαιότερον ἔδδν.

Σημ. 321. Οὐχ ἔτις ἔχει τὰ τῆ ἀποστάτῃ Ἰσλιανῶ ῥήματα, ἐκεί-
 ἡ νος γὰρ φησι. „Τὸ δὲ καὶ τὸν Θεὸν ἀπαγορεύειν τὴν διάγνωσιν κα-
 ἡ λῆτε καὶ φαύλης τοῖς ὑπ' αὐτῆς πλαδᾶσιν ἀνθρώποις, ἃς ἔχ ὑπερ-
 ἡ βολήν ἀτοπίας ἔχει; τί γὰρ ἂν ἡλιθιώτερον γένοιτο τῆ μὴ δυνα-
 ἡ μέν διαγινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν; δὴλον γὰρ, ὅτι τὰ μὲν εἰς φεύ-
 ἡ ξει, λέγω δὲ τὰ κακά. τὰ δὲ εἰς μεταδιώξει, λέγω δὲ τὰ καλὰ.
 ἡ κεφάλαιον δὲ φρονήσεως ἀπηγόρευεν ὁ Θεὸς ἀνθρώπῳ γεύσασθαι,
 ἡ ἥς ἔδδν ἂν εἴη τιμιώτερον ἀνθρώπῳ. ὅτι γὰρ ἡ τῆ καλῆ καὶ τῆ χεί-
 ἡ ρονος διάγνωσις οἰκεῖον ἐστὶν ἔργον φρονήσεως, πρόδηλόν ἐστι περ καὶ
 ἡ τοῖς ἀνοήτοις.

Ἰδὲ καὶ ἡ τῆ ἐν ἀγίοις Κυρίλλῳ ἀπάντησις. „Τὸ ὁλοτρόπως ἀγ-
 ἡ νοεῖν, τί μὲν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, τί δὲ δὴ καὶ τὸ ἀνάπαλιν, κτηνοπρε-
 ἡ πές

„πὲς ἂν εἴη, καὶ λίγω μᾶλλον ἢ ξύλω προσηφυκός. λογικῆς δὲ
 „οἶμαι ψυχῆς ἀλλότριον παντελῶς. ἢ δέγε τῆς λέξεως δύναμις,
 „τῆς τῷ εἶναι, Φημί, καλόν τε καὶ φαῦλον, κατασημίνειν ἂν πα-
 „ράγε ταῖς θεωρουμένοις Γραφαῖς ἕχι δὴ πᾶς πάντως τὸ ὡς ἐν ψι-
 „λῇ καὶ μόνη δεχεσθαι γνώσει τῶν πραγμάτων τὴν ἐπισήμην, ἀλλ'
 „ὡς ἐν δυνάμει καὶ πείρα, κατὰ, τῷ λόγῳ προϊόντ' ἡμῖν, σαφῶς-
 „τε καὶ ἐναργῶς δειχθήσεται. Καὶ μετὰ πολλὰ. Οὐ γεγόνασιν οἱ
 „ἀγνοῖα καλῶτε καὶ πονηρὰ κατὰ τὸν παράδεισον οἱ πρῶτοι. λογι-
 „κοὶ γὰρ ὄντες, τοῖς ἀνθρώποις πρέπυσαν ἀπεκληρώσαντο γνώσιν,
 „ἀρτίως ἔχουσιν πρὸς πᾶν ὅτις τῶν ἀναγκαίων αὐτοῖς, καὶ προση-
 „φυκότης ἐσιωδῶς, ἀποφάναντ' τῷ δεικνύν. ἀτυράννυτον δὲ
 „τὴν διάνοιαν ἔχοντες ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς, καὶ ταῖς ἐκτόποις ἐ-
 „πιθυμίαις. διέτελιν ἐν ἀγίᾳ καὶ τεισμοκαρίᾳ ζωῇ. ἐσθραμύσης
 „δὲ, ὡς ἔφην, τῆς φθορᾶς, καὶ κεκινημένων ἐν τῇ σαρκὶ τῶν ἐς
 „φαιλότητα κατὰ φερουσῶν ἡδονῶν, ἐκ ἐν ἀπλῇ τῇ γνώσει γεγόνασι
 „τῷ κακῷ, ἀλλ' ἡρῆ καὶ διὰ πείρας αὐτοῖς κεχώρηκε τὸ ἀρρώστημα.
 „καὶ ἐν εἰς ἐλοιτότις ταῖς ὑπὲρ σῶμα καὶ αἰσθησιν νοεραῖς ὑστάτις ἐπαφῆ-
 „ναι τὴν βάσανον ὅτι τὸ εἶναι καλόν, καὶ πρὸς γε τῷ τῷ ἐμπαλιν,
 „ἐνεσίπῃ πάντως αὐταῖς, ἀραρότως ἐρεῖ. ἔμην ὅτι καὶ ἐμπαδῶς, καὶ δι'
 „αὐτῆς τῆς πείρας, καὶ ὅσον ἐνιχυμένως, κατὰ περ ἀμέλει ἐν ἡμῶν
 „αὐτῶν συμβεβηκέναι φαμέν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀρα γὰρ τὴν θέαν
 „καὶ ὑπερκόσμιον φύσιν, τὴν ἔτω σεπτὴν καὶ πάναννον, καλῶτε καὶ
 „πονηρὰ τὴν γνώσιν ἐκ ἔχον δώσομεν; εἴτα, πῶς νομοθετῶ, καὶ ἀ-
 „ποφάσκει μὲν τὰ αἰχίῳ, καὶ τῆς τῶν πλημμελημάτων καταδέκνυ-
 „σι τρόπος, ἀποφέρει δὲ περὶ τὰ βελτίῳ, καὶ τὰ δι' ὧν ἂν γέ-
 „νοιτο βιώναι λαμπρῶς, καὶ τὴν ἐκκερτοῦ ἀληθῶς, ἐπ' αὐτῷ δὴ
 „τῷ τῷ, δόξαν ἐλεῖν, κατὰ τῆς ἐναργῆς; ἐκὼν ἀγαθὴ μὲν, ἐμο-
 „νοτρόπως ἀγαθουργῶ, μᾶλλον δὲ αὐτόχρημα τὸ ἀγαθόν, ἢ
 „θέατε ἐς καὶ ἀπόρρητος φύσις, ἐκ ἡγνόηκε δὲ τὸ κακόν, πλὴν
 „ποῦθεν ἐ πρακτικῶς. ὁ δὲ πεπονθότες ἡμεῖς, ἐν παντὶ γεγόναμεν
 „κακῷ. ὅρα καὶ τὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σαφῶς εἰς τὴν Οὐτάτουχον ὑ-
 „πομνήματι.

Σημ. 322. Τεῖα ὁ ἀντάρτης Ἰβλιαντ' συγγέγραφε βιβλία κατὰ
 τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων, καὶ κατὰ τῆς εὐαγγῆς τῶν χριστιανῶν πί-
 σεως, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἐν ἀγίοις Κίριλλ' ἐν τῷ πρὸ τὸν Αὐτο-
 κράτορα Θεοδόσιον προσφωνήματι, οἷς διὰ τῶν δέκα αὐτῷ λόγων
 ἀπήντησε. ταῦτα δ' οἶμαι τὰ βιβλία ὑπὸ τῷ Βολτέρρ' ἐκλήθησαν
 ευφρα-

εὐφραδεςάτη ὁμίλια, ἔχι δὲ ὁ λόγος ὁ καλέμενος Μισοπώγων, ἢ Ἀντιοχικός, ὡς ὁ συγγραφεὺς ὑπαινίττεται, καὶ παρασημεῖοι. τῶτον γὰρ τὸν λόγον εἶδε ὁ Ἰσλιανός κατὰ τῆς τῶν χειριανῶν πίσεως συνέθετο, εἶδε ὁ Κύριλλος ἀνεσκεύασε.

Σημ. 323. Προκέδω καὶ ἡ αἰχρὰ ῥῆσις εἰς αἰχρύνην τῷ ἐκφωνήσαντι αὐτὴν ἀναιχρύντα. Ἐξόχως, Φησὶν, αἱ γυναῖκες ἐποίησαν ἑαυταῖς περιζώματ' εἰς ὑποδοχὴν τῶν αἱματῶν τῶν καταμηνίων αὐτῶν. Ἰδὲ τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν φυσιολογίας τε καὶ ἀγχινοίας τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά παρατηρήματ' ἐμαθήματ'.

Σημ. 324. Ἀναγνὼς ἐν ταῖς κατὰ τὸ Βυζάνδιον ἐφημερίσι μέρες τῆς ἐπὶ πάντοτε πολλῆς γενομένης ὑπὸ Κόκ τῇ Ἀγγλίᾳ περιγῆς περιόδου, εὖρον, ὅτι εἶπεν εἰς νῆσόν τινα τῶν ἀγνώστων καταντήσας, τὰ ἐκῆ νομαδικὰ ὑπομέλανα πλήρη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν πάντη γυμνά περιπατῶντα ἑώρακεν. οἷς καὶ προσελάσασιν αὐτῷ, ἄρτον, καὶ ἄλλα παντοῖα παρέθηκεν ἐδώκεν. οἱ δὲ ἐδενόντο ἡψάντο, πλὴν τῶν προτεθέντων ὁπτῶν ἀλεκτωριδίων, ἅπερ ὁρμηὶ κατὰρπάζοντες κατεβόρριζον. ναυτῶν δέτινων τῶν συμπεριεσώτων αὐτῷ παρενοχλήσαιτινας τῶν γυναικῶν τολμησάντων, ἐκῆνοι ὀργισθέντες, πάσης ἐκείθεν ἐφυγάδυσαν τὰς γυναῖκας.

Ὁρα τὴν Ἑλλην. Σειρ. εἰς τὴν Ὀκτωβ.

Σημ. 325. Κατάλληλος δοκεῖ ἡ τῇ Σόληριανῷ περὶ τῇ Θεῷ ἀνάπτυξις. Ἐπειδή, φησὶν, ἐμελέτησεν, (ὁ Διάβολος) ὡς προῖπον, πολυθείαν ἐγῆραι τῷ κόσμῳ, προλαβὼν ὡς διηγήματι κατέσπευρεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς γυναικῶς ἐμφασὶν τῷ εἶναι πολλῆς Θεῆς. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς κακίας τεχνίτης ἔτῳ προκατέσπευρε τὴν ἐννοίαν τῶν Θεῶν, ὁ δὲ Θεὸς προεκδὼς, ὠκονόμησε τὴν πλάνην τὴν μέλλουσαν μὴ λαληθῆναι ἀνδρωπίνῳ σώματι· ἵνα μὴ πρώτη λογικὴ φωνὴ περὶ Θεῶν φθέγγῃ, ἀλλὰ πρῶτον σῶμα ὀφείτω. ἵνα πᾶν σῶμα λαλῶν περὶ εἰδωλῶν, τῷ σώματι ἐκῆν ἀπακάζῃται. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σόληριανός. σκεπτέον δὲ, μήτι τὸ Θεοὶ, εἶπεν ὁ Διάβολος, εἰς τὰς δύο ἀφορῶν προπάτορας, καὶ ἀμφοτέροις προσφθεγγόμενος, ἐπὶ τὸν λόγον ἐφαρμόζων, καὶ μετὰ τῆς γυναικὸς μόνῃς ἐλάλει· πάντα ἐν πληθυντικῶς ἐκφωνήσας, ἀποθανεῖδε, καὶ φάγητε, καὶ διανοιχθήσονται, καὶ ἔσσεθε, ἐπήγαγε καὶ τὸ, Θεοὶ, ὡς περ' ἂν εἰ ἔλεγε, σύ τε εἶμι Θεός, καὶ ὁ Ἀδάμ Θεός. διὰ

Γεν. 3. 5.

διὰ τῆτο ἐν ἔχ ἐνικῶς εἶπεν, ἔσεοθε ὡς Θεός, ἀλλὰ πληθυντικῶς, ἔσεοθε ὡς Θεοί.

Σημ. 326. Τὰς ἐπενεχθεῖσας τῷ ὄφει κατάραι, πλὴν τῆς τῆ, γῆν φαγῆ, ἄχει τῆς σήμερον ὁρῶμεν. ἡ γὰρ ἐπὶ τῷ σῆθει ἡ τῇ κοιλίᾳ πορεύεται, ἡ ἢ ἐκ τῆ φέβη τικτομένη ἐχθερα μεταξὺ αὐτῶ τε ἔ τῆ ἀνθρώπου πασιδήλῳ. ὅτι δὲ ἄλλως πρὸ τῆς κατάραι ἐπορεύετο, ἡδεμία προκίπτει ἀμφιβολία. εἰ γὰρ κατὰ τὸ ἐπὶ τῷ σῆθει, ἡ τῇ κοιλίᾳ πορεύεσθαι, ὅλον ὅτι ἄλλως πρὸ τῆς κατάραι ἐπορεύετο. ἀλλὰ πῶς; τὸ πῶς ἀδύλον, τῆς θεσπνεύσει Γραφῆς τῆτο ὡς περιττὸν σιωπηρόσης. εἰκάξεν ὁμως ἔνισιν, ὅτι ἦται πηδῶν, ἡ ἀνορθῶν ἑαυτὸν, ἡ ἐπὶ τῇ ὑδρὶ σπριζόμενῳ, κατὰπερ ἡ τὴν σήμερον ἐνίστε μικρῶ καιρῷ διασηματι ποιεῖ, ἐπορεύετο. τὸ δὲ γῆν αὐτὸν ἐωδιέν ἀδύλον, ἡ ἀπέθανον. ἡδε γὰρ ὁ Βοχάρτῳ, ὁ διὰ πολλῶν δεῖξαι περῶμενῳ, ὅτι ὁ ὕδρῳ, ὁ ἡ χερουδῳ (ὕδρῳ μὲν ὡς ἐν λακκῶδε, ἡ λιμναίῳ ὕδατι ζῶν χερουδῳ δὲ, ὡς τῆ ὕδατος ἐκλείψαντος ἐν τῇ χερσῷ διάγων) εἶδος ὄφειος ἐσι, γῆν αὐτὸν ἐωδιέν ἔφη. Σκεπτεόν ἐν τὰ τῆς Γραφῆς ῥήματα, ἐξ ὧν ὁνέσι τὴν τῆς ἀπορίας πορίσασθαι λύσιν. Τρεῖς εἰσὶν αἱ τῷ ὄφει ἐπενεχθεῖσαι κατάραι, ἡ ἐπὶ τῷ σῆθει ἔ τῇ κοιλίᾳ πορεία, ἡ γαιοφαγία, ἡ ἢ μεταξὺ αὐτῶ τε ἡ τῆ ἀνθρώπου ἐχθερα. τῶν τῆ μὲν πρώτη ὅρος τέθεται ἡδεῖς, τῇ δὲ δευτέρα, ἡ τῆς ζωῆς τῆ ὄφειος παράτασις. Καὶ γῆν, φησὶ, φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἡ δὲ τρίτη ἡ ἐπὶ τῷ σπέρματος τῆ ὄφειος ἐφήπλωται. Καὶ ἐχθεραν θῆσω ἀνὰ μέσον σὲ ἡ ἀνὰ μέσον τῆς γυναίκος, ἡ ἀνὰ μέσον τῷ σπέρματός σου, ἡ ἀνὰ μέσον τῷ σπέρματος αὐτῆς. Ἐκ τῆς εὐλογοφανῶς συνάγεται, ὅτι ἡ πρώτη, ἡ ἢ τρίτη κατάραι, ἡ μὲν ὡς ἀπροσδιόριστος, ἡ δὲ ὡς ἡ ἐπὶ τῷ σπέρματος τῆ ὄφειος παρατενομένη, διαρκῶσιν ἄχει τῆς σήμερον ἐπὶ τῆς ὄφειος. ἡ δὲ δευτέρα, ὡς ἐκ ἄλλων ὅρον ἐχασα, εἰμὴ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς τῆ ὄφειος, ἀμέλειται ἐκεῖνος τῷ γενομένῳ τῷ Διάβολῳ ὄργανον πρὸς ἀπάτην τῷ ἀνθρώπῳ, ἐπ' ἐκεῖνος μόνος γῆν ἥδιε πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἐχὶ δὲ ἡ οἱ ἐξ αὐτῆς ὄφειος. ἔτω δὲ τὴν κατάραι ὁ Θεὸς μειώσας, ἔδειξεν, ὅτι ἐχ ὁ ὄφειος, ἀλλ' ὁ δι' αὐτῆς λαλήσας Διάβολος τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπάτης πρωταίτιος. Οὐ πάντῃ δὲ ἀπέθανος ἡ ἢ τῆ Σόφειαν ἐρμηνεία, λέγοντος

Βοχ. μ.ρ. 2.
τῆ Γραφ. β.
3. κ. 13.

Γεν. 3. 14.
15.

Ἐν τῇ αὐτῇ
Σημ.

ΙΙΙΙ

Διὰ

„Διὰ τὰ εἰπεῖν, γῆν Φαγῆ, τῆτο λέγα· δαπανήσαι Φησὶ τὴν γῆν
 „ἐπ’ αὐτὴν ἐντριβόμενος.

Γεν. 43. 31.

Γεν. 49. 20.

Δευτ. 10. 18.

Σημ. 327. Καὶ παρ’ αὐτῇ τῇ θείᾳ Γραφῇ πάρεσιν ἰδεῖν τὸν ἄρτον
 τὰ τῆς τροφῆς εἶδη σημαίνοντα· οἷον ἐν τῷ Παράδετε ἀρτῆς.
 τίς ἴδ’ ἂν περδείη, ὅτι μόνος ἀρτῆς ὁ Ἰωσήφ παραδεῖναι ἐκέλευ-
 σεν εἰς ἐοδίασιν ἢ εὐωχίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἢ τῶν συνελθόν-
 των Αἰγυπτίων; „Καὶ τῷ, Ἀσὴρ, πίων αὐτῷ ὁ ἄρτος· ἢ αὐ-
 τὸς δώσατο τροφὴν ἄρχετι· ἢ ἐν τῷ, Ἀγαπᾷ τὸν προσήλυτον
 δεῖναι αὐτῷ ἄρτον ἢ ἱμάτιον, ἢ ἐν ἄλλοις.

Σημ. 328. Τὸ ὑπὸ τῷ Θεῷ ἐπιτεθεὶν τῷ Κάιν σημεῖον, (τῆτο ὁ σε-
 ναγμός ἦν ἐνδεχομένως ἢ ὁ τρόμος) ὅπερ ὁ Βολτέρος Φύλακα
 καλεῖ, ἀποδεικτικὸν ἐσιν ἔ μόνον τῆς τῷ Θεῷ Φιλανθρωπίας, τῆ
 μὴ θέλονται τὸν θάνατον τῷ ἁμαρτωλῷ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι, ἢ ζῆν
 αὐτόν, ἀλλὰ ἢ τῆς δικαιοσύνης, ἢ τῆς θείας αὐτοῦ προνοίας. τὸ
 ἴδ’ παρατεῖναι ἐν αὐτῷ τὸν σεναγμόν, ἢ τὸν τρόμον, ἢ τὴν μα-
 ταιοπονίαν, ποινή ἐστι ἢ αὐτῷ τῷ θανάτῳ δριμυτέρα. τὸ δὲ σημεῖ-
 ον, ὅπερ ἐώρων οἱ δυνάμενοι ἀνελεῖν αὐτόν, διδάσκαλος, λαμπρῶς
 τοῖς πᾶσιν ἀνακηρύττον φωνῇ, ἀπέχετε φόβον, ἵνα μὴ ξένοντες ἦ-
 τε ἢ τρέμοντες, ἢ ματαιοπονῶντες. εἰ δὲ ὁ Κάιν εὐθέως μετὰ
 τὴν ἀδελφοκτονίαν θανάτῳ κατεδικάζετο, ταχέως ἂν ἢ τῆς παι-
 δείας μνήμη ἀπώλετο.

Σημ. 329. Ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων
 γένος ἐν ἑαυτῷ ἔφερεν, ὡπερ ὁ σόρος τὰς πρώτας σήμενας τῷ
 ἐξ αὐτοῦ φουμένῳ, οἷος δὲ ὁ σόρος, τοῖστον ἢ τὸ ἐξ αὐτοῦ φου-
 μενον διὰ τῆς τῇ φύσει ὑπὸ Θεοῦ ἐντεθέντας νόμους, φθαρτῶ γε-
 γονότος, ἢ ἐμπαθῆς, ἢ ὑποδίκῃ τῷ πρωτοπλάστῃ, ἐξ ἀνάγκης
 φθορᾷ τε ἢ πάθει, ἢ δίκῃ ὑποκαμένῃς ἔδει γενέσθαι φύσεως ἀ-
 κολληθῆναι ἢ πάντας τὰς ἐξ αὐτοῦ προαχθέντας. τὸ ἴδ’ τὸν φθαρ-
 τόν, ἢ ἐμπαθῆ, ἢ πταίσην, ἀφθάρτους γενῶν, ἢ ἀπαθεῖς, ἢ
 ἀθώους, ἐναντίον τῶν ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τῷ δημιουργῷ τεθέντων νό-
 μων, ἔ μὴν ἀλλὰ ἢ πάντη τερατῶδες ἢ ἀλλόκοτον. Οὐχ ὅτι δὲ
 ἔφαγεν ἀπλῶς ἐκ τῆ ξύλης, ἀλλ’ ὅτι φαγὼν παρέβη τὴν ἐντολήν,
 ἦν παρ’ αὐτοῦ τῷ Θεῷ ἤκαστος, ὑπόδικος ἐγεγόνει, ὁ πρωτόπλαστος,
 ἐπομένως δὲ ἢ τὸ ἐξ αὐτοῦ προελθὼν ἀνθρώπινον γένος. ὁ δὲ Κάιν
 νόμος φόνον ἀπαγορεύοντος, ἢ ποιῶν κατὰ τῶν φονέων ἀπα-
 λύντ’

ἄντ' ἐκ ἡκούσε· τῷ δὲ φθίνῃ, ἐξ ἧς ἡ ἀδελφοκτονία, αἴτιον ἢ τῷ Ἀδὰμ ἁμαρτία, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ὡς ἡ αὐτὴ ἐμπαθὴς κατέστη. ἐκ τούτων δήλον, πόσον τὸ τῷ Ἀδὰμ ἁμαρτήμα ὑπερέχει τὸ τῷ Κάιν, ὅλην εἰς καὶ αὐτὸν τὸ Θεὸς δικαιοπραγία, πρὸ τούτοις δὲ καὶ τὸ ὑπερέβαλλον τῆς τῷ ἀπίστῃ παραλογίας τε καὶ κακίας, τῷ κτείνειν τοιμῶντ', μᾶλλον δὲ κατακτείνειν τὰς τῷ ἀπείσῃ καὶ ὑπερτελείῃ κρίσεις, τῷ ἀποσέλαντ', ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, τὸν μονογενῆ αὐτῷ ὡς εἰς τὸν κόσμον συγκαταλλακτὴν Θεὸς καὶ ἀνθρώπων, καὶ λυτρωτὴν τῆς αἰωνίᾳ κτελέσεως πάντων τῶν πισδύοντων εἰς αὐτόν, ἔτι τὰς ἐντολάς αὐτῷ τηρέντων, ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν ἐν ἀδῇ πισδύσαντων αὐτῷ, ἐκείν' καταβάλλαντι.

Σημ. 330. Καὶ διαφόρως ἢ ῥῆσις αὐτῇ ἡρμηνεύσθ', σαφὲς ὅμως καὶ ἀπέριττ' ἢ εὐνοία αὐτῆς δοκεῖ. „Ἀνδρα, φησὶν ὁ Ἀάμεχ, ἀπέκτανε εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. Ἰαυτὰ ἐμφανέστατα δηλώσιν, ὅτι ὁ Ἀάμεχ δύο τινας ἀπέκτανε, τὸν μὲν ἀνδρικήν, τὸν δὲ νεανικήν ἄγοντα τὴν ἡλικίαν. τίνες εἰς ἔσται; ἀδελφόν, ὡς μὴ δηλωθὲν ὑπὸ τῆς Γραφῆς. ἔσται δὲ οἱ δύο φόνοι τραῦμα, φησὶ, καὶ μώλωψ τῇ συνεδήσει με γεγονάσι, προσιδέας καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν ἡ συνείδησις αὐτῷ ἐτραυματίζεται, καὶ μώλωπας ὑφίστατο.“ Ὅτι, λέγει, ἐπτάκις ἐκδικήσεται ἐκ Κάιν· ἐκ δὲ „Ἀάμεχ ἐβδόμηκοντάκις ἐπτά Πάχω, φησὶν, ἀναλογιζόμεντ', ὅτι ἔπερ ὁ Κάιν ἐπτά ἐκδικήσας ὑπέστη δι' ἑνα μόνον φόνον, ἐμὲ τὸν τὴν ἐκείνης ἐπτάκις μόνον εἰς ταῦτα ποιῶν, καὶ ὁ μόνον ἑνα, ἀλλὰ δύο τελείαντα φόνους, ἐβδόμηκοντάκις ἐπτά, ὅπερ ἐστὶ πᾶσι πολλὰ πλασίσιν ὑποσῆναι δεῖ ἐκδικήσας. δηλον δὲ, ὅτι ἐπτά μὲν ἦσαν τὰ τῷ Κάιν ἁμαρτήματα, ἀμέλειτοι, φθόνος, ἀπάτη, φόβος, ἀδελφοκτονία, γονέων πικρία, ψεύδος, ἀπελπισμὸς, ἐπτά δὲ ἔτι αἱ κατ' αὐτῷ ἐκδικήσεις, ἦται ποιναί, ἐλεγχος, φόβος, τρέμος, ξαναγμὸς, φυγή, σύοσημον, ματαιοπονία.

Γεν. 4. 23.

Γεν. 4. 25.

Σημ. 331. Ἰδὲ πῶς ἔστ' ὁ ψευδοφιλόσοφος ἐν τῇ 32. σημεύσας αὐτῷ εἰς τὴν Γένεσιν χηματίζει ταύτην τὴν ἰχυροτάτην ἀπόδειξιν. „Ὁ Ἀδὰμ ὁμοίος ἐστὶ τῷ Θεῷ, ὁ Σὴθ ὁμοίος ἐστὶ τῷ Ἀδὰμ, ὁ Σὴθ ἄρα ὁμοίος ἐστὶ τῷ Θεῷ.

Πάνυ καλῶς. ὥσπερ γὰρ τὰ ἐνὶ τρίτῳ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα· ἔτω καὶ τὰ ἐνὶ τρίτῳ ὅμοια, καὶ ἀλλήλοις ὅμοια. οἷον ἂν ὁμοίότητά ἔχον ὁ Ἀδὰμ καὶ ὁ Θεός, τοιαύτην ἔχον ὁ Θεὸς καὶ ὁ Σὴθ· κα-

ὁ τὰ πάντα δυνάμενος, καὶ τὰ πάντα κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μεταβάλλων
 θελημα ὅπως ἐκέλευσε, πᾶσαν τὴν περὶ τούτων ἀπορίαν ὡς Ἰσὺν
 ἀράχνης διαλύσει.

Γεν. 9. 5.

Ἐξ. 21. 29.

Σημ. 337. Τίς ἔχ' ὁρᾷ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ Ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θη-
 ρίων ἐκζητήσω τὸ αἷμα ὑμῶν, συνεκοχκῶς ἔρρηται, ἀντὶ τῆς, ἐξ
 αὐτῶν τῶν θηρίων ἐκζητήσω τὸ αἷμα ὑμῶν; τίς δ' ἔκατονοᾷ,
 ὅτι διὰ τῶν ῥημάτων τούτων ἐντέλλεται ὁ Θεὸς ἀποκτείνειν τὸ ζῶον
 τὰ ἀνελόν τινα τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ καὶ τὸν τράγον, τὸν ἀν-
 δρα, ἢ γυναῖκα ἀνελόντα λιθοβολᾶσθαι προσέταξε· καὶ ταῦτα, ἵνα
 μὴ καὶ ἄλλως τὸ αὐτὸ ἀποκτείνῃ ζῶον, ἅμα δὲ ἵνα καὶ τὸν τῆς φύ-
 ρος φόβον ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐνστάξῃ καρδαίαις; Ἐὰν ὅν ἐκ
 μόνης τῆς λέξεως, χειρὸς, ἢ ἐξ αὐτῆς καὶ τῶν συνημμένων αὐτῇ
 ῥημάτων· «Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκ χει-
 ρὸς πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό. Συνάγῃ ὁ ἄπιστος ἢ
 καλῶ καθολικὴν γνώμην περὶ τῆς ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι λόγον ὡς περ
 καὶ ἡμεῖς, πάντες ἐνέθης, ἢ βέλτιον φάναι, παραλογώτατος δια-
 λεκτικός ἐστιν. ὅτι δὲ ἐνεφύτουσεν ἢ παντοδύναμος τῷ Θεῷ χεὶρ ἢ
 μόνον παντὶ ζῶῳ, ἀλλὰ καὶ παντὶ φυτῷ τὰς ἀναγκαίας, καὶ ἀναλό-
 γως τοῖς τούτων μέλεσι, καὶ ὀργάνοις, ὧς δοχάοις δυνάμεις πρὸς συν-
 τήρησιν καὶ πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν, ἐξ ὧν ἐρωμεν ἐπίδηλόν τε καὶ
 ἀναμφύβολον. ἔτι γὰρ ὁρᾷς ἕκαστον τῶν φυτῶν, ἢ τῶν ζώων ποιεῖν,
 ἢτοι εἰς συντήρησιν, ἢ εἰς πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν ἀφορᾷ. ἐφέλκεται
 πᾶν φυτὸν ἐκ τῆς γῆς οἷον προνοητικῶς μόνως τὴν προσφυῆς αὐ-
 τῷ χυμῷ. τί ἂν τούτο καλεῖς; λόγον; ὁμολογῶν, ἀλλὰ δύναμιν ἐ-
 φελκτικήν τῇ ἑαυτοῦ ἐνδοσαν φύσει, εἰς διατήρησιν αὐτῆς ἀνδρεῖτε
 πᾶν φυτὸν καὶ καρποφορεῖ. τί τούτο λογίζῃ; λόγον; ἔχει. ἀλλὰ
 δύναμιν καρποφόρον πολλαπλασιάζουσαν αὐτό. τούτο αὐτὸ καὶ περὶ
 τῶν ζώων ῥητέον. ἔτι γὰρ ἂν ὁρᾷς ἕκαστον τῶν ζώων ὡς περ προ-
 νοητικῶς, καὶ διακριτικῶς, καὶ μνημονοδικῶς, πρὸς δὲ, καὶ οἰονέ-
 πως συμπερασματικῶς ποιεῖν, ταῖς συμπεφυκταῖς αὐτῷ δυνάμει
 ποιεῖν, αἰτίνες ἑδενὸς ἑτέρου, εἰμὴ τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς πολλα-
 πλασιασμῶν αὐτῶν ἐνεκα ἐνεργῶσι, ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις λόγον
 λογίζεσθαι, οἷος ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐκτὸς παντὸς λόγου ἐστίν. ποῖαν γὰρ
 παράδειξιν ἔχει τὰ ὑπὸ τῷ ἀνθρώπῳ λόγου πολλῶν ἐξ ἀφορῶν σκο-
 πῶν ἐνεκα τελούμενα, ἐπισημονικά, τεχνικά, θεωρητικά, πρακτικά,
 ὧν τὸ πλήθος ἀριθμῶς ὑπερτέρον, καὶ καθ' ἑκάστην πολλαπλασιαζό-
 μενον καὶ ποικιλλόμενον, τοῖς δυσὶν, ἢ τρισὶν, ἅτινα πάντα τὰ
 αὐτά.

αὐτὰ εἶσι, ἢ ὅτεποτε ποικίλλεται, τῶν ζῶων ἔργοις, τοῖς ὁμοί-
τητά τινα ἔχουσιν ἐνίοις, τοῖς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τελεμέ-
νοις: πᾶ ποτε εὐράκας ζῶον τηλεσκόπια, μικροσκόπια, διοπτήρια,
ὕψόμετρα, ἀερόμετρα, θερμόμετρα, πυρόμετρα, χρονόμετρα,
αἵρος ἀντλίας κατασκοιάζον, ἢ τοσῶτον πλήθος ἀπλῶν τε ἢ συν-
θέτων μηχανικῶν ὀργάνων, δι' ὧν τὰ σοιχεῖα αὐτῷ δαλέυει; πᾶ
ποτε ὡφθῇ ζῶον γλώσσας λαλῶν, ἢ γράφον, ἢ ἀναλογισμῶς
συντιθέμενον, ἢ λύον προβλήματα, οἷα τῆς Ἀλγεβρας οἱ τρό-
φιμοι; πᾶ ποτε συνήτησας ζῶον τὰ ὀμματὰ αὐτῷ εἰς τὸν ὕραν ὄ-
ντον, ἢ τὰς τῶν ὕρανίων σωμάτων κινήσεις, ἢ περιόδους, ἢ ἀ-
ποστάσεις παρατηρῶντι, ἢ τὰς τούτων ἐκλέψεις ἀναλογιζομένῳ, ἢ
ἐξηκριβωμένῳ ἄχει λεπτῶ δοτέροι τῆς ὥρας προλέγοντι; πᾶ
ἄδες ζῶον ἔργον πνευματικὸν ἐργαζόμενον; πᾶ ἡκῶδη ζῶον, ἐκστῶς
μησεύον, ἢ ἀγρυπνῶν, ἢ κακῶ χέμενον, ἢ ἐλεῶν, ἢ δικαιοπραγεῖν Φι-
λοτιμίας, ἢ σωτηρίας ἕνεκα. εἶλον ἔν, ὅτι τῶν ἀπίστων, ὅσοι νῦν
ἔχουσιν εἰς τὸ ταῦτα, ἢ τὰ τούτοις παραπλήσια, τὰ ἢ ἐκ εὐδαιμονίας
ὄντα, κατανοεῖν, γνώμη μόνον κακεντρεχεῖ ἢ δυστρέπω, ἢ τῇ συνει-
δήσει αὐτῶν ἀπαύση, λόγον λέγῃσι τὰ ζῶα ἔχειν ὡσπερ ἢ ἡμεῖς.

Σημ. 338. Δις ἡ θεία Γραφή ἐνταῦθα καταγέλλει, ὅτι ὁ Θεὸς
ἀνίστησι τὴν Διαθήκην αὐτῇ μετὰ τῷ Νῶε, ἢ τῶν υἱῶν αὐτῷ.
Καὶ ἔπειν ὁ Θεὸς τῷ Νῶε, ἢ τοῖς υἱοῖς αὐτῷ μετ' αὐτῷ, λέ-
γων. Καὶ ἰδὼ ἐγὼ ἀνίστημι τὴν Διαθήκην μετ' ὑμῶν, ἢ τῷ σπέρ-
ματι ὑμῶν μετ' ὑμῶς. Καὶ πάλιν. Καὶ σήσω τὴν Διαθήκην με-
τ' ὑμῶν. ἢ ἐκ ἀποθανῶν πᾶσα σὰρξ. Ἐν δὲ τὸ μετὰ τῶν
τέτων συμπεριλαβῆτα ἢ τὰ ζῶα, ἔφη. Καὶ πάση ψυχῇ ζῶ-
σῃ μετ' ὑμῶν ἀπὸ ὀρνέων, ἢ κτηνῶν, ἢ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς
γῆς, ὅσα ἐστὶ μετ' ὑμῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐξελεγχόντων ἐκ τῆς
γῆς. ἢ ἐν Διαθήκῃ, τρέψιν ὁ ὁρὸς ἢ ἡ ἀπόφανσις τῆς
Οὐκ ἀποθανῆναι πᾶσα σὰρξ ἐτι ἀπὸ τῆς ὕδατος τῆς κατακλυσ-
μῆς, Καὶ εἰς αὐτὰ ἀφορᾷ τὰ ζῶα. τὸ δὲ, Ἀνίστημι, ἢ τὸ σήσω,
ἢ τοῖς ζῴοις, ἀλλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέναμιν ἡ Γραφή, δηλῶσα,
ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ὁ Θεὸς τὴν τοιαύτην Διαθήκην, τὴν ἢ τοῖς
ζῴοις κατάληλον, ἀνήγγειλε. διὸ δὴ ἢ πᾶσαν παραλογίαν τῇ
τῷ Βολτέρρε παραπλήσιαν προφέλυμα ἀφάλετο.

Γεν. 9. 8.
11.

Γεν. 9. 15.

Σημ. 339. Οὐ διὰ τὸ εἶναι τὰ ἄλογα λογικά, ἀποκτείναν ἐκέλευ-
εν ὁ Θεὸς τὸ τετράποδον, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ τοιοῦτον ζῶον ἐπιδοῖ
ἡσῇ

ἢ διὰ τῆς μουσαρᾶ ταύτης πράξῃ, ἢ ἄλλοις ἀντικείμενον γένηται τοιαύτης βδελυγίας. "Ορα δὲ καὶ τὸν Φίλωνα, ἐν τῇ Ἑλλην. ἐς τὴν Ὀικιάτουχ. Σερ. ἐν κεφ. 20. ἐδ. 15. τῆς Λευιτ.) οὕτω περὶ τάτου προτιθέμενον πεθανὸς λόγους.

Ἰσχυρ. σ. 161.
τῆς Ἑλλην.
Σειρ. εἰς πᾶν
ἔκτει.

Σημ. 340. Ἰδὲ ἡ ὑπὸ τῆς Ὀριγενους εἰς ἡμᾶς μετενεχθεῖσα Ἑβραϊκή παράδοσις· ἢ Ἐφερερ δὲ ὁ Ἑβραῖος ὁ ταῦτα ἐπὶ τῶν παραδόσεων τοιαύτην, ἐπενεγκὼν ἀποδείξιν τῇ παραδόσει. ὡς ἄρα ὁ Χαναάν πρότερος εἶδε τὴν ἀκριβοσύνην τῆς πάππυ, καὶ ἀπήγγελεν αὐτῷ τῷ πατρὶ μόνῳ, καταμικνύμενος ὡς περὶ τῆς γέροντος· ὁ δὲ Χὰμ εἶδον ὁμοίως τοῖς ἀδελφοῖς μὴ προσελθεῖν τῷ πατρὶ ἀσεβῶς, ἀλλ' ἐπιπλῆξαι τῷ πρώτῳ θρασυμένῳ καὶ διαβάλλοντι, αὐτὸς δὲ καὶ πέπεισαι, καὶ εἰσῆλθε· καὶ εἶδε, καὶ ἀπήνεγκε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς. ταῦτα δὲ δοκεῖ μῦθος εἶναι, ἐμὴ τὸ τῆς ἀποδείξεως ἡν ἱαυρόν. Καὶ ἐξυπνιόθῃ γὰρ φησι Νῶε ἐκ τῆς ὑπὸ αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ὕψος αὐτοῦ ὁ μικρότερος. Μικρότερος δὲ ὕψος αὐτοῦ ὁ Χὰμ, ὅτι ἦν, ἀλλὰ δεύτερος. Σημ. 28 φησι, καὶ Χὰμ, καὶ Ἰάφεθ. Καὶ ἐπὶ τὸν μικρόν ἤθελε δεῖξαι, τὸν Ἰάφεθ ἂν ἔλεγεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸς ἐγγόνους αἱ ὑδὲς λέγουσιν οἱ πάπποι, καὶ τὸς μακρότερον ἐπογόνους, τὸν βραχυτάτον τῶν ἐγγόνων, τὸν Χαναάν ἔρηκεν ἡ Γραφὴ ἐγνωσθαι παρὰ τῆς Νῶε, ὅτι αὐτὸς ἐποίησε ταῦτα. καὶ ὅτι τὸ τοῦτο ἔχω, εὐθύς ἐπάγει τὸ θεῖον λόγιον· Ἐπικατάρατος Χαναάν, ὁ δὲλος ὁ δὲλων ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Rev. 9, 24.

Γεν. 5. 32.

Feb. 9, 25.

Σημ. 341. "Ορα τὸν Γάλλον, ἐμπαθῶς κατὰ τῶν πρώτων Ἑλλήνων συγγραφέων. ὅς ἔδε πολλῶν ἕνεκα διὰ τιμῆς ἄγεν· κατὰ-φερόμενον. καὶ αὐτῷ μὲν τυχὸν ὁ ῥάδιον ὅπερ προτίθῃσι δᾶξαι· ἡμῖν δὲ ὁδὲ πρόθεσις, ἀλλ' ὁδὲ χρεῖα τοῖς ὑπ' αὐτῷ λεγομένοις ἀπαντῆσαι, καὶ μάλιστα διὰ τὸ μηδὲνα κατ' ὄνομα προτείνεν τῶν πρώτων ἱστορικῶν Ἑλλήνων.

Σημ. 342. Ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ δεκάτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως γα-
νεαλογῶν τὰς ἀπὸ τοῦ Νῶε, καὶ τῶν τοῦ Ἰάφεθ καὶ Χάμ ἀπογό-
νων μνηθεὶς, προσέθηκε τινα κατὰ τὴν τοῦ χρόνου ἀκολουθίαν,
ἀλλ' ὡς ἐν παρεκβάσει, ἀνῆκοντα μὲν αὐτοῖς, συμβάντα δὲ μετὰ
τὴν τῆς μιᾶς γλώσσης διαίρεσιν. ἢ ἐν οἷς καὶ τὸ, Ἐκ τούτων ἀφω-
είδησαν ἡῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἕκαστος κατὰ γλῶσ-
σαν, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ

REV. 10, 5.

α, ἢ ἀνάμνησις τῶν νήσων, ἢ πόλεων, ἢ διαφορῶν τόπων, ἐπο-
 μειως ἢ θέσεων, τῶν μετὰ τὴν διασπαρὰν, τὴν ἐκ τῆς διαιρέσεως
 τῆς γλώσσης οἰκηθούτων. καὶ ταῦτα, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν τῶν
 τῷ Λῶε ἀπογόνων ὀνόματα ἐπαναγράψῃ, τὰς ἐνοικήσεις αὐτῶν
 δηλῶσαι θέλων. μετὰ δὲ τὴν τῆς διαληφθείσης Γενεαλογίας κα-
 ταγραφήν, ἐπαναλαβὼν ὁ τῷ Θεῷ προφήτης, τὴν κατὰ χρονο-
 λογίαν σειράν τῆς ἰσορίας αὐτῆς, φησὶ, Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χα-
 λῥ ἐν, ἢ φωνὴ μία πᾶσι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κῆσαι αὐτὴς ἀ-
 νθρῶποι. Ταῦτα ἐν ὁ Βολτέρῳ εἴτε τῷ ἐντὶ μὴ κατανοή-
 σαι, εἴτε ἐπίτηδες ἀνοήσιαν ὑποκειμέναις, ὃ καὶ περὶ αὐτῶν, τὰ
 ὑπὸ τῷ Μωϋσέως πρῶτον παρεκβατικῶς ἀρρημόαι. ὡς πρῶτον συμ-
 βάλλει καὶ ὑπάρχειν ἐκλαδῶν, τὰς προκειμένας πρὸ τῆς ἀπορίας,
 ἀντιφάσεις δάξαι ἐν τοῖς ἱεροῖς συγγραμμοῖς λογίσις. πᾶς δὲ ὁ μὴ
 ἐμπαθῶς τὴν θεόπνοον ἀναγινώσκων Γραφήν, εὐδὲς ἐκ τῆς ἐν
 αὐτῇ ἰσορίας, ὅτι πρὸ τῆς τῶν γλωσσῶν διαιρέσεως ὁδὸς νῆσοι ἀ-
 φωρίσθησαν, ὡς Κήτιοι, ὡς Ρόδιοι, ὡς Βαβυλών, ὡς Λινεὺ
 ἦσαν, κατανοεῖ μὲν ἐντελῶς, ὅτι τὸ, "Εκαστὸν κατὰ γλῶσσαν, ἐν
 ταῖς φυλατὶ αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ τὸ,
 ὅτι τὰ ἐμφαινόμενα τὰς διαφορὰς θέσεις τῆς οἰκίσεως τῶν τῷ Λῶε
 ἀπογόνων, ὃ χρόνος ἀκολουθία δευτέρων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνθρώ-
 πων λαλῶν, τῶν μετὰ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν διαλέκτων, οἵ-
 τινες πρὸ τούτων χαλῥ ἐν ἦσαν πάντες, καὶ μία φωνή, ὁ Μωϋσῆς
 εἰρηκεν. ἐκ τούτων ῥάδιον κατιδεῖν τὸ σκοτῶ καὶ τὸν γνώφον, τὸν
 τὴν θολερὰν τῷ Βολτέρῳ συνέχοντα διάνοιαν, ἐξ ὃς τὰς ἀλύτῃς
 δυσκολίας ἐφαντάθη, καὶ τὰ ληρώδη ἐξηρεύετο λόγια.

 $\Gamma_{\mathcal{N}}, \text{ II. } 1, 2.$

Σημ. 343. Ἡ θεία Γραφή τὴς ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι τῆς Νῶε, ὡσαύ-
τως ἡ τὴς ἀπὸ Σὴμ ἄχρι τῆς Θάρρα χρονολογία, σημεῖοι ἐφ' ἑ-
νὶ ἐκάσῳ τῶν τὰ τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτη, τότε πρὸς τῆς ἀρχαῖαι
γενεῶν, ἡ τὰ μετὰ τὸ γεννηθῆαι, ἡ τὰ μέχρι θανάτου. Ἦρχετο
ἡ δὲ, Φοβὶν, Ἀδὰμ τριάκοντα ἡ διακόσια ἔτη, ἡ ἐγέννησε τὸν
Σὴμ. ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ, ὡς ἔζησε μετὰ τὸ γεννηθῆαι
Σὴμ. ἔτη επτακόσια, ἡ ἐγέννησεν υἱὸς ἡ θυγατέ-
ρας αὐτὸν τὸν Σὴμ, ἔτη επτακόσια, ἡ ἐγέννησεν υἱὸς ἡ θυγατέ-
ρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ, ὡς ἔζησε, τριάκοντα
ἡ ἐννεακόσια ἔτη, ἡ ἀπέθανε. Τὸτο δὲ ἐπαναλαμβάνει περὶ ἑ-
κάσῳ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι τῆς Νῶε, ἡ τῶν ἀπὸ Σὴμ ἄχρι τῆς
Θάρρα μνημονοουμένων ἀνδρῶν. περὶ δὲ τῆς Θάρρα (ὡσαύτως ἡ
περὶ τῆς Νῶε) παρασιώπηται τὸ, ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι, ὡς ἔζησε
Θάρρα

Rev. 5. 3-5.

Kk k k

6445

Θάρρα μετὰ τὸ γεννηθῆαι τὸν Ἀβραάμ. τὰ μὲν ἔν' ἔτη τῷ Θάρρα τὰ πρὸ τῷ αὐτὸν γεννηθῆαι, καὶ τὰ ἄχρι θανάτου δηλώσασα, τὰ δὲ μετὰ τὸ γεννηθῆαι τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν Ναχωρ, καὶ τὸν Ἀβραὰν παρασιωπήσασα, τῇ ἀσυνήθῃ περὶ τούτων αὐτῆς σιωπῇ ἐσήμα-
 νεν, ὅτι ἔκ' ἐν αὐτῷ τῷ ἑβδομηκοσῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτῆς ὁ Θάρρα ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἑβδομηκοσόν. καὶ ἴδ' ἐν τῷ ἑβδομηκοσῷ, προσέθηκεν ἄν, ὡς ἐπ' αὐτῇ, τὸ, ἔζησε δὲ Θάρρα μετὰ τὸ γεννηθῆαι τὸν Ἀβραάμ, κτ. διὰ γὰρ τῷ ἑβδομηκοστῷ ἔ-
 τος ἐδήλωσεν ἔτι τὸ πότε ἐγεννήθη ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ τὸ πότε γεννᾶν ἤρξατο ὁ Θάρρα. ὅς τις γεννήσας πρότερον τὰς μὴ ὑπὸ τῆς Γραφῆς μνημονοῦντας ἡμῶς καὶ θυγατέρας· καὶ ἴδ' πάντων τῶν γεννηθέντων, ἀλλὰ μόνον τῶν ἐπισημωτέρων μνείαν ποιᾷ ἡ Γρα-
 φή. ἐγέννησεν ὕστερον καὶ τὸν Ἀβραάμ, καὶ Ναχωρ, καὶ Ἀβραὰν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ποίῳ ἔτει τῆς ζωῆς τῷ Θάρρα ἐγεννήθη ὁ Ἀβραάμ, ἐξ ὧν ἡ Γραφή φησι, γινώσκειν ῥάδιον. ἐπεὶ ἴδ' ὁ μὲν Θάρρα ἔζησε διακόσια πέντε ἔτη, ὁ δὲ Ἀβραάμ ἦν ἑβδομήκοντα πέντε ἐτῶν, ὅτε, τελευτήσαντος τῷ Θάρρα, ἐξηλθεν ἐκ Χαρράν, δηλονότι ὅτι ὁ Ἀβραάμ ἐγεννήθη ἐν τῷ ἑκατοσῷ τριακοσῷ ἔτει τῆς ζωῆς τῷ Θάρρα. Παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις πεφρονηκῶς ἔοικεν ὁ Θεολό-
 γος, τελευτᾶν, καὶ ἔτι πρῶτον ἢ τὸν Θάρρα λογισάμενος τὸν Ἀβραάμ. ὁ δὲ ἐπὶ τὸ Σαμαρειτικὸν κατα-
 φεύγων ὕψος, ὁ δὲ σφάλματα μεταγραφῶν ὑποτίθεσθαι, συμ-
 φώνων ὄντων τῷ Μωϋσέως καὶ Στεφάνου ῥημάτων ἀλλήλοις τε καὶ τῷ λόγῳ.

Θρατὴν Ἑλλ.
 Σαρ. κ. 12.
 ἴδ. 4. Γεν.

Σημ. 344. Περί τῷ Θάρρα ὁ ἐν ἀγίοις Ἐπιφάνιος γράφει τάδε·
 „Γένεσθαι δὲ τῷ Σεραχ παῖς ὁ Ναχωρ, Ναχωρ δὲ γεννᾷ τὸν
 „Θάρρα. ἐντεῦθεν γέγονεν ἀνδριαντοπλάστῃ ἀπὸ πηλεργίας καὶ
 „κεραμικῆς τέχνης, διὰ τῆς τῷ Θάρρα τούτης τέχνης. Καὶ πόθεν
 μὲν ταῦτα ὁ Ἐπιφάνιος παρέλαβεν, ἀδελον, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸν
 Βολτέρον εἰρημέναι τὸν Ἀβραάμ κεραμῶς ἢ ὄν, ἐνδεχόμενον.

Σημ. 345. Μεταξὺ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ ἐπιστολῶν τῶν Ἰου-
 δαίων, τῶν τῷ Βολτέρῳ πεμφθεσῶν, αὐτέσθαι καὶ ἡ ἐπιτομή τῇ
 ὑπ' αὐτῶν πρότερον φιλοπονηθέντος ὑπομνήματος. Στοιχεῖν ἐν ταύ-
 τη τῇ ἐπιτομῇ ἐλέγχοντες αὐτὸν, ὡς μὴ σύμφωνον ἑαυτῷ καὶ τοῖς
 ἔτεσι τῆς Σάρρας, ὅτε τὴν Αἴγυπτον κατέλαβεν, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ
 περὶ τὴν Ἰσραὴλ φιλοσοφίᾳ αὐτῷ ἐπιγράψαντα αὐτῇ ἔτη ἑβδομή-
 κοντα.

κονταπέντε, ἐν δὲ τῷ φιλοσοφικῷ λεξικῷ, καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα ζητήμασιν, ἐτὶ ἐξηκονταπέντε· ἐνθέμενοι δὲ συντόμως καὶ ὅσα ὁ συγγραφεὺς τῆς δετῆς βιβλίας ἐνταυθά φησι, προσιδέασιν τὰ ἐξῆς· „Σὺ πάννυ καλῶς γινώσκεις τὴν ὑπὸ σὲ συγγραφῆσαν ἱστορίαν, καὶ τὸν κατὰ σὲ αἰῶνα. διὸ ἀγνοεῖν εἰ δύνασαι, ὅτι ἐκάτερον τῶν ἐξ ἐμὸν μόνον προτίθῃσι περὶ τέττα παραδείγματα·

Σημειώσαντες καὶ τόδε τὸ ἐκ τῆς ἀρημένης τῆ Βολτέρου ἱστορίας ἀποσπασμάτιον· „Ὁ κύριος ὁ Βαλέτιος ἐν ταῖς κελτικαῖς αὐτῷ ἀποκρίσεσι, προτείνει μετὰ τὸν Βαντόμον, τὴν Δέκαιναν τῆ Οὐάλεν, τίνος ἀγρῷ ἐβδωρηκοντάτιδα μὲν λίαν, δὲ εὐπρόσωπον, καὶ νεαράν, καὶ ἀγαπητήν, ὡσερ ἀνὴρ τετρακοντάτης ἦν, ἐτὶ δὲ ἔτι λίαν φιλομύειν, ὅφ' ἐνός τῶν μεγάλων τῶ κόσμου Βασιλέων. ἀλλὰ καὶ δεασοινάν τινα, ἣτις ἐβδωρηκονταὶξ ἐτῶν ὅσα, μετενυμφεύσατο, καὶ ἐτὶ ἑκατὸν ἐξῆσε, τὴν ὠραιότητα μὴ ἀποτιθέσα· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν μάμμην τῆς τῆ Δελφινιάτης Ἡγεμονίδος ὡραίαν, καὶ νεάζουσαν, καὶ περὶ ἑκατοντάτην, κτ. Ἐκ τούτων ἐν δῆλον, ὅτι ὁ Βολτέριος αὐτὸς ἐαυτῷ ἀντιλέγει, καὶ τοιαῦτα ὑποδείγματα ἐδῶς, καὶ γράψας, πάλιν ἐπιτηδευτικῇ ἐδελονακίᾳ περὶ τῆς Σάρρας ὑποκρητικῶς ἀπορεῖ, καὶ ἐξίστα).

Σημ. 346. Ἦν ἡ Βελγία παρήγαγε δυσκολίαν διὰ τῆς, ad australem plagam, εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος, ριζόθεν ἡ τῶν Ἐβδωρηκοντῶν μετάφρασις καταργεῖται, γράψασα ἀντὶ τούτου τὸ, εἰς τὴν ἑρμῆον.

Γεν. 13. 1.

Σημ. 347. Περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Δυναστῶν ὅρα τὴν 55. σελ. τῆς τῆς Συγκρίτης χρονολογίας, ἐν ἣ παρατίθῃσι (σελ. 38.) καὶ τὰδε· „Ἐπὶ καὶ ἐκ τῆς πρώτης τὴν Αἰγύπτου ὑπὸ τῆ Μεσραῖμ τῆς δοῦτερος ἢ Χάμ κατὰ τὴν Γραφὴν, δέξαι δὲ Νεμβρώδ, ἢ Χῆς, ἢ τῆς πρώτης κατοικιῶν καὶ βασιλοῦσθαι, ἀφ' οὗ καὶ ἔως τῆςδε χρόνου παρ' Ἑβραίοις, καὶ Σύροις, καὶ Ἀραβῶν ἔτι καλεῖται ἡ χώρα, Μεσραῖα· ὅρα καὶ τὴν προλαβ. 269. Σημ.

Γεν. 10. 6.

Σημ. 348. Ἐν τῷ 17. ἐδαφ. τῆς 1. κεφ. τῆς 1ῆς τῆς ἐν Κομπλη-πενσίᾳ ἐκδοθ. ἀντὶ τῆς, Οἱ ἱππεῖς ἐποίησαν ἡμῖν κεφαλὰς τρεῖς, καὶ τὸ, Οἱ Χαλδαῖοι ἐπέθηκαν τρεῖς ἀρχάς. Ἐκ τούτου ἐν, ὡς εἰσὶν, εὐνάγει ὁ συγγραφεὺς, ὅτι οἱ Χαλδαῖοι εἰς τὰ τῆς Ἰουδαίας ὅρια, ἀπὸ ὧν ὁ Ἰωὴ κατῴκει, ἐρχόμενοι ἐλαφύραγον.

Kkkk 2

Σημ.

Σημ. 349. Τοιαῦται συνέπειαι, μηδεμιᾶς ἀφεύκτη ἀνάγκης προκειμένης, ἢ μόνον ἐπὶ μάταιαι, ἀλλὰ καὶ ἱκαναὶ πολλὴν ἐνστάξαι ἀμφιβολίαν περὶ τῶν θείων τευχῶν ἀκρίβειας. ἀπαξ γὰρ δοθέν-
 τ^ο τῷ τῆς μεταγραφῆς ἐν τῷ τὴν θείαν μεταγράφειν Γραφὴν ἕτερον ἀντὶ ἐτέρας ἐπίτηδες ἀντικαταστήται ὄνομα, περὶ πάσης τῶν Γραφῶν λέξεως διδάσκειν ἄντις, καὶ ἀμφιγνοῖται περὶ τῆς πότερον, γνησίᾳ ἐστὶν ἢ ἀναγινωσκομένη, ἢ ἀντικαταστάθῃσα ὑπὸ τῆς μεταγραφῆς. ἀλλ' ὅδε περὶ τὸν εἶκοι τὸ ἓνα τῶν μεταγραφῶν, ὄνομα ἀντὶ ὀνόματ^ο, τὸ νεώτερον καὶ γνωστὸν, ἀντὶ τῆς παλαιότερας καὶ ἀγνώστης σαφηνείας χάριν ἀντεστάξαι. καὶ ταῦτα ἐν τῷ Δάν μόνον ὀνόματι, καὶ ἢ ἄλλα τοιαῦτα ὁ μεταγραφεὺς ἔστ^ο συνήντησεν ὀνόματα ἀγνοούμενα, καὶ διὰ τῆς μεταβολῆς δεόμενα. ἀλλὰ γὰρ κεισὼ ἐκῆνον τολμῆσαι τῆτο, ὅπερ ἐστὶν ἀντὶ τῆς Δαΐσα γράφαι τὸ Δάν πῶς ἂν πάντα τ' ἄλλα τῆς Γραφῆς τεύχη, τὰ μὴ ὑπ' αὐτῆς μεταγραφέντα, εὐρέθῃσαν μὴ περιέχοντα τὸ, Δαΐσα, ἀλλὰ τὸ, Δάν; ἢ χρὴ ἀρα πιστεύειν, ὅτι πάντα μὲν τ' ἄλλα ἐξέλεπον, ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς κηβδηλοῦθέντ^ο, πάντες ὡς ἐξ ἐν^ο καὶ μόνος πρωτοτύπου, μετέγραψαν, καὶ μετέφρασαν, καὶ ἐξέδωκαν; τίς ἔχ' ὅρα, ὅτι ταῦτα ὑποθέσας ἐπὶ πάσης περὶ ἀμοιροί, εἴτα τίς ἂν ἐξαρ-
 ν^ο γένοιτο ἐκπαλαί τε καὶ νῦν καὶ τόπως καὶ πόλεις ταυτωνύμους ὑπάρχειν; πάνυ ἂν περὶ τῆς ἔσσης τῆς τῆς προκειμένης ζητήματ^ο λύσεως, ἐξ ὧν φησὶν ὁ Ἱερώνυμ^ο, ποία ἢ ἀνάγκη ἀλλοιωσῆς καὶ ὀνομάτων ἀντικαταστάσεις ἐν τῇ Γραφῇ ὑποτίθεσθαι, καὶ ἄλλας ἀπει-
 θάνους ζητεῖν λύσεις;

1η σ. 13. 49.

Σημ. 350. Ἐν μὲν τῇ Βυλγάτῃ κέται τὸ, et Danna, et Cariath-senna, hæc est Dabir. Καὶ Δάννα, καὶ Καριαθσέννα, αὕτη ἐστὶ Δαβὶρ. Ἐν δὲ τῇ τῶν Ἑβδωμήκοντα, τὸ, Καὶ-Ρενὰ, καὶ πόλις Γραμμάτων, αὕτη Δαβὶρ. Ἀντὶ δὲ τῆς Δαβὶρ, Δαβ γράφει ὁ Ἀλεξάνδρ. κώδ. καὶ ἢ τῆς Δ' λδβ, ε' ἢ ἐν Κομπλετενσ. ἐκδ.

Σημ. 351. Ἰδὲ τὰ τῆς Ἡροδότου ῥήματ^α "Μῆνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι, καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Αἰθίοπες περιτέμνουσι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῦσα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύροι, οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. Βιβ. 2. σ. 127. τῆς ἐν Φραγγοφ. ἐκδ.

Σημ.

Σημ. 352. Ἀγνοῖ τὸτο καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος, λέγει δ. „Αὐ-
τῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθίοπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ
τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον τὴν περιτομήν.

Σημ. 353. Ἐν μὲν τῇ τῶν Ἑξδομήκοντα μεταφράσει τρία μέτρα σε-
μιδάλεως καὶ. παρὰ δὲ Ἀκύλα καὶ Συμμάχῳ, Σάτα, οἷς καὶ ἡ
Βουλ. ἄτα συνάδει, τρία δὲ Σάτα συγκροτοῖσι Ἰφι ἐν. τὸ δὲ Ἰφι ἔ-
σαν Πίνταις (μέτρον Γάλλων ἢ Πίντα) 29, καὶ μικρόν τι πλεον. πολ-
λὸς ἐν πάντως ὁ Ἀβραάμ ἠτοίμασεν ἄρτους. ἀλλ' ἔτι ἦν τοῖς
ἐν τῇ Ἀνατολῇ παλαιοῖς ἡ τῇ ποικιλίᾳ, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν
βρωμάτων τὰς φιλοξενημένους τιμᾶν ζεύς. ὅρα περὶ τῆς τὰ τῷ
Καλμέτις ὑπομνήματα εἰς τὸ 6. ἐδ. τῷ 1η. κεφ. τῆς Γενέσ. μήτι
δὲ τὰ τῶν Ἑξδομήκοντα μέτρα ἐλάσσονα τῶν Σάτων ἐμφαίνει πο-
σότητα. τὸν δὲ Βολτέρον κατὰ παραδρομὴν ἔτω παχυλῶς παρα-
λογισθῆναι, ἢ πάνυ περὶ τὸν εἶδος. μήτι δὲ ἐπίτηδες παρελογίστα-
το. ἀπέθανε δὲ βυλόμενος καὶ τότε τὰ ὑπὸ τῆς Γραφῆς
ἱστορούμενα.

Σημ. 354. Τὸ, Εἰς τὸν καιρὸν τῆτον ἀνατρέψω πρὸς σὲ εἰς ὥρας. Γεν. 18. 14.
„Ὁ ἐν τῇ ἑλληνικῇ εἰς τὴν Ὀκτάτομον Σερὰ Ἀδελφός, προσ-
φυῶς διερμηνεύων, φησὶ „Τρεῖς τῷ ἐξῆς ἔτα ἐν καιρῷ τῆς ὁ-
πώρας. Συνάδει δὲ τῷ, Τὴν Διαθήκην μετὰ σὶς πρὸς Ἰσαὰκ, Γεν. 17. 21.
„ἐν τέξεταί σοι Σάρρα εἰς τὸν καιρὸν τῆτον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ
ἑτέρῳ.

Σημ. 355. „Ὁ Ὀρειεύς Κλονίαν ἔχων γυναῖκα, ἅπαις ἐτύγχανε.
„ποτὲ γὰρ Ζεὺς, καὶ Ποσειδῶν, καὶ Ἀπόλλων τῷ Ὀρειῷ τῶν ἐπεξενώ-
„θησαν. καὶ ὅς βῶν θυίας, αὐτὰς ὑπεδέξατο. οἱ δὲ ἔφασαν αὐτῇ ὅ
„βύλοιο, ὡς δὲ παῖδας γενέσθαι αὐτῷ ἠτήσατο. οἱ τρεῖς τῇ τῷ
„σφαγέντι βοῷ βύρση ἐξέβησαν, (αὐτὰρ τὰ τὴν αἰχρολογίαν
αὐτῷ ὁ Βολτέρος ἐξέειπε, ἀντὶ τῷ ἐξέβησαν, τὸ σπέρμα αὐ-
τῶν ἐξέχεον, εἰπὼν.) καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Ὀρίων ἐγένετο, κληθεὶς ὁ-
„τως, ὡς ἐκ τῶν ὄρων τεχθεὶς. ὅθεν καὶ τρίπατρον τῆτον καλεῖ
„Λυκόφρων, κτ. παρὰ Βαρὶν. ἐν τῷ Ὀρειεύς.

Σημ. 356. Τῷ ὄντι περὶ τῆς ὁ συγγραφεὺς διεξοδικῶς ἐλάλησε.
(ἐν β. 1. κ. 1. Ἀρθρ. 1. καὶ β. 3. κ. 9. τῷ περὶ τῶν Χαρακτή-
τῶν Μεσίβι πονήμ. αὐτῶν) τῶν ὑπ' αὐτῷ ἐν εἰρημένων ἐνοίας τι-
νὰς

Γαλ. 12. 3.

νάς ἐκλέξαντες, καὶ εὐρυθρότερον ἀναπλάσαντες, καὶ ἐπανορθώσαντες, παρατίθεμεν, καὶ τὸ δοκεῖν ἡμῖν περὶ τῆςδε τῆς τῷ Θεῷ ἐπαγγελίας. "Καὶ ἐνδόλογηθήσονται ἐν σοὶ πάσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. "Εν τῷ τέλει προδέντες.

"Ἡ εὐλογία ἐνταῦθα ἔδεν ἕτερον σημαίνει, εἰ μὴ τὸν φωτισμὸν τῆς εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἀληθῆς πίστεως, ἐξ ἧς ἡ αἰώνιος σωτηρία. ἐν τῷ Ἀβραάμ δὲ ἐνυπάρχον τὴν τοιαύτην εὐλογίαν καταγγέλλει, διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀσέματός αὐτῆς σαρκωθῆναι τὸν τῷ φωτισμῷ τῆς σωτηρίας πίστεως χορηγόν, καὶ διδάσκαλον, Ἰησοῦν τὸν Σωτῆρα. πρὶν μὲν γὰρ τῆς ἐν γῇ παρουσίας αὐτοῦ, πλὴν τῆς Ἀβραάμ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ οἵτινες εἰς ἓνα Θεὸν αὐλόν, ποιητὴν καὶ προνοητὴν τῶ παντός, βραβεύτην τῆς ἀρετῆς, καὶ τιμωρὸν τῆς κακίας ἐπίσδον, ὡς τὰ ἱερὰ μαρτυροῦσι βιβλία. πάντα τὰ λοιπὰ ἔδνη ἐν τῷ τῆς κακοπιστίας σκότει ἐκάθυστον, πάρεσι τῷτο ἰδεῖν παρ' Ομήρῳ, καὶ Ἡσίοδῳ, καὶ Σαγχιωνιάδῳ, καὶ Ἡρόδοτῳ, καὶ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ, καὶ συνελόντι φάναι, ἐν πᾶσι τοῖς ὑπομνήμασι τῆς ἐθνικῆς θεολογίας, ἐν οἷς ἐν τοσούτοις εἶδεν ἡ Θεότης μερίζει, ὅσα τὰ ἐν τῇ κτίσει τῶν διαφορῶν κτισμάτων εἶδη, καὶ πάσαις ὑποδεδειγμέναις σωματικαῖς ἀλλοιώσεσι, καὶ πᾶσι καταφορτίζεσθαι τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐλαττώμασι τε καὶ πάθεσι.

Μάτην δὲ τὴν σήμερον οἱ ἅπτεσι ἀποδείξαι διήκουσιν, ὅτι οἱ ἐθνικοὶ διέσελλον τῶν ἄλλων Θεῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων τὸν τῶν Θεῶν κύριον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐγνώριζον, καὶ ἀνευδότης ἐλάτρεσκον ἐν ὑπερτάτῳ Θεῷ, ἀγαθώτατον αὐτὸν καὶ μέγιστον προσαγορεύοντες. ἐλέγχονται γὰρ ἐκ τῆς τοῖς πᾶσι δῆλον εἶναι, ὅτι ὁ ὑπερτάτος ἔστι καὶ ἀγαθώτατος, καὶ μέγιστος Θεὸς αὐτῶν ἦν ὁ Ζεὺς. ὃν γονεῖς ἔχον ἐκήρυτταν, καὶ ἀδελφοὺς, μετ' ὧν τὴν τῆς παντὸς ἰδεοστέλειαν ἐμερίζον. καὶ τῆς πολέμου ἐψάλλον, καὶ τὰς μοιχεύσεις ἐώσταζον, καὶ τὴν κατὰ τῆς πατρὸς αὐτοῦ ἀνύμνησιν ἀποσάσαν. (ὅρα τὰ 5. πρῶτα βιβλ. τῆς εὐαγγελ. προπαρ. τῆς Εὐσεβ.) ταῦτα δὲ ἔκ ἦσαν τῶν χυδαίων ἐθνικῶν καὶ δαισιδαίμωνων φρονήματα, ἀλλὰ τῶν ποιητῶν αὐτῶν, καὶ ἱστορικῶν, καὶ θεολόγων διδασκαλαί, καὶ τῶν πόλεων θρησκεία, ἧς τὸ ἀπρεπὲς μετὰ πολὺν τὸν χρόνον τῷ τῆς ἀλλογορίας καλύμματι ἐπικαλύψαι οἱ τῶν φιλόσοφοι ἠναγκάσθησαν. οἵτινες καὶ τῇ τῆς εὐφυΐας αὐτῶν δυνάμει τὸν νῦν ἄχρι τῆς πρώτης ἐντοῆς ὑψώσαν, ἔχοντες καὶ κατὰπερ ἔδει ἐδόξασαν αὐτό. ἔδεν γὰρ ἐπαύσαντο ἐπὶ κοινῇ ἐπιτελεῖν, ἅς κατ' ἴδιον ἀπεστέφοντο ψαυδοβεβηλολατρείας.

Πε

Τίς ἐν τὸν μηδὲν, πλὴν τῆς Ἰουδαίας, γνωριζόμενον ἀληθινὸν Θεόν, γνωστὸν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι πεποίηκεν; ἔδειξεν ἂν ἐξαρχήσας, τῷτο τῆς εὐαγγελικῆς κηρύγματός εἶναι κατόρθωμα. πότε τὰ ἔδνη τῆς ψαυδοθεῖας κατέλιπον, ἵνα τῷ ἐν μόνῃ τῇ Ἰουδαίᾳ λατρεομένῳ ἀληθινῷ Θεῷ πιστεύσωσι, καὶ αὐτῷ μόνῳ τὴν λατρείαν προσενέγκωσιν; ἢ δῆλον, ὅτι τότε ἓνα Θεὸν ὁμολογεῖν ἤρξαντο, ὅτε τῷ ὑπ' αὐτῶν ἐστέλει σωτῆρι Ἰησοῦ ἐπίσδον.

Ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ μαθητεῦσαι πάντας τὰ ἔδνη τῆς εὐσεβείας τὴν ἀλήθειαν, ἣν παρ' αὐτῷ ἐδιδάχθησαν, ἵνα ἐσευδαίτε αὐτῷ μάρτυρας καὶ μόνον ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ Σαμαρείᾳ, ἀλλ' ἕως ἐσχάτης τῆς γῆς. οἱ δὲ ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ μόνον πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατίᾳ, ἀλλὰ καὶ Σκυθίαις, καὶ Πάρθοις, καὶ Ἰνδοῖς. διὰ ψεύδους ἐγκληθῆναι μηδὲν δέδωκεν ὁ θεογόνος Ἀποστόλος, ἀνυποσώλως ἐγγράφειν, ὅτι ἡ μὲν τῶν ἐν Ῥώμῃ χριστιανῶν πίστις ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται, ὁ δὲ τῶν Ἀποστόλων φρόγγος εἰς πᾶσαν ἐξῆλθε τὴν γῆν, καὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. μικρὸν δὲ τι μετὰ τὴν τῶν Ἀποστόλων τελευτήν οἱ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀπολογούμενοι ἀκμαζύσας ἐδέκοντο ἐκκλησίας καὶ μόνον ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τῆς Ῥωμαίας Ἐπαρχίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀσηλαίοις τῆς Σκυθίας, καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς τῆς Γερμανίας, καὶ ἐν ταῖς εὐμεγέτεσι τῆς Ἀφρικῆς χώραις, ἐν αἷς ἔτι εἰσεληλυθότα ἦσαν τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα. "Χριστοὶ μὲν ἡμεῖς, εὐδαρῶς ἔλεγεν, "ὁ Τερτυλλιανὸς τοῖς ἐν Ῥώμῃ Ἀρχεῖσι, πανταχῶς ὁμῶς ἔσμεν, "πόλλες πληθεῖντες καὶ ἀγροῖς, δικαστήρια καὶ πλατείας, καὶ μέγας, "συνιστῶντες ἀξίολογον τῶν ὑμετέρων στρατομάτων. ἐν μοναῖς δὲ "τοῖς τῶν Θεῶν ἡμῶν βωμοῖς ὑμᾶς καὶ συναντᾶτε, ἐάν ἡμεῖς ἀφ' "ὑμῶν ἀπελθόντες, ἐν γωνίᾳ τιλ τῷ κόσμῳ οἰκήσωμεν, θανμάσε- "τε, τὸ καταλαφρὲν κενὸν ἰδόντες. Τῷτο δὲ καὶ αὐτοὶ συνήρσαν οἱ ἐθνικοὶ. μόλις γὰρ ἐξήκοντα ἔτη παρεληλυθότα ἦσαν μετὰ τὴν τῆς Σωτῆρος ἀνάστασιν. ὅτε ὁ Πλίνιος, ὁ τῆς Ἀσίας διοικητὴς τῷ Ἀυτοκράτορι ἔγραφε Τραϊανῷ, τῶν ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν Ἐπαρχίᾳ χριστιανῶν τοσούτοις εἶναι τὸ πλῆθος, ὥστε ἐρημωθῆναι μὲν τὰ τῶν Θεῶν τεμένη, μὴ εἶναι δὲ, μηδὲ μικρὰν τινα πόλιν, μηδὲ ἄσκηον κώμην, ἐν ἣ μὴ περιπολέυσαν τῶν τῆς θρησκείας ταύτης ὁμολογητάς.

Σημειωτέον δὲ ἐνταῦθα, ὅτι διεξοδικὸν ὁ συγγραφεὺς ἐκχέει λόγον, τὰ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντα ἄριθμῶν ἔδνη, δεῖξαι βεβηλο-
ν

Ματθ. 28. 19.
20.

Πράξ. 1. 8.

Ῥωμ. 1. 8.
αὐτ. 10. 17.Τερτ. ἐν
Ἀπολόγῃ.

νος ἐν αὐταῖς ταῖς καὶ ἡμᾶς ἡμέραις τὴν ἀπανταχῆς τῆς γῆς ὑπαρξίν τῆς χριστιανικῆς σωτηριώδους πίστεως. ἐπεὶ δὲ περὶ αὐτῆς λαλῶν, ἐκλαμβάνει ἀδιαφόρως πάντας τὰς καλεσμένους χριστιανούς, αἰρετικούς τε καὶ χρισματικούς, ἐνίστανται αὐτῷ οἱ ἀπίστοι, λέγοντες. ἐπεὶ κατὰ τὸ τῶν καλεσμένων Καθολικῶν φρόνημα. οἱ Καθολικοὶ μόνοι σώζονται, τοῖς λοιποῖς ἄρα χριστιανοῖς ἢ εἰς Χριστὸν πίσις. ἢ ἐστὶ σωτήριον. πάνυ δὲ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ Καθολικοί, τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ἐξαιρεθέντων. Ἐκ τούτου ἀγωνίζεται μὲν ὁ συγγραφεὺς τῇ ἐνστάσει ἀπαντῆσαι. σαφὲς δὲ τίθησι τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν τὰ θεμέλια, τῶν ἐν τῇ Πάππᾳ γνωμοδοτήματα. ὡς τὰ μὲν τοῖς τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων κανόνων ἀντίκεινται. οἷον ἐστὶ τὸ δεκτὸν ἢ σωτήριον εἶναι πάντων ἀδιαφόρως καὶ χωρὶς τινος ὑποδιαστολῆς, τῶν αἰρετικῶν τὸ βάπτισμα. τὰ δὲ ἀναπόδεκτά εἰσι καὶ ἀπαράδεκτα, ὡς μηδαμῶς ζητιζόμενα, οἷον τὸ, πάντας τὰς αἰρετικούς, τὰς τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα μὴδὲ ἀκόνσαντας, μυσηρίων ἀληθινῶν διὰ χειρὸς τῶν αἰρετικῶν μεταλαμβάνειν, καὶ σώζεσθαι ἐπίσης τοῖς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῖσι.

Τὴν τῇ προκειμένη πολυθρολήτι ζητήματι λύσιν ἡ Θεοπρόνοος ἡμᾶς διδάσκει Γραφή. «τῷ ᾧ Ἐκδολεγομένησον» ἐν σοὶ, «πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ὡσαύτως καὶ τοῖς τέττω ὁμοιοῖς, τοῖς καταγγέλλουσιν τὴν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως χάρις καὶ σωτηρίαν, τὸ πότε καὶ πρόσκειται. μάτην ἔν, μάλλον δὲ παραλόγως ἡμεῖς. οἷς περὶ ἐξέδο» τὸ γινώσκει χρόνος ἢ καιρὸς, ὅς ὁ πατήρ ἐθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξέδοι. ὀρίζομεν καιρὸν ἐκπληρώσεως τῆς καθολικῆς εὐλογίας τὸν ἀπὸ χριστοῦ ἄχρι τῆς σήμερον παρεληλυθότα χρόνον. ἱκανῶς δὲ ἀποδείκνυσιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη Ἀβραμιαίαν εὐλογίαν τὰ τε εἰδὺς μετὰ Χριστὸν, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πιστεύσαντα, καὶ ἄχρι τῶν νῦν ὀρθόδοξως πιστεύοντα ἔθνη. ἱκανὰ δὲ παρέχει ἡ τοιαύτη ἐπιστολή δείγματα, τῆς καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη μεταδόσεως τῆς αὐτῆς εὐλογίας πρὸ τῆς τῆς κόσμου τέττω συντελείας κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἀπόφασιν, τὴν φάσκουσαν, «καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἀπὸ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον. Εἰ δέ τις τὸ τῆς παρεληλυθότος καιροῦ μὴ προβάλλῃ, σκεπτεύω τὸ «Χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου Κύριε ὡς ἡμέρα ἢ ἔχθες, ἥτις δηλῶν. ἔτι καὶ τὸ, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τῆς χρόνος ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ὡς ἔτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τῆς χρόνος τῆς ἐν γῇ παρυσίας τῆς ἡμέρας αὐτοῦ. τότε ἐξαπέστειλεν αὐτὸν ὁ Θεός, ὅπως ἐπειδὴν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τῆς χρόνος τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐλογίας αὐτοῦ, τότε πάντα τὰ ἔθνη

Γαλ. 15. 9. 3.
18. 18. 3. 22.
16. 3. 26. 4.

Ματθ. 1. 7.

Ματθ. 13. 10.

4. αλ. 91. 4.
Εαλ. 4. 4.

ἔθνη τῷ τῆς ὀρθοδοξίας φωτὶ καταλαμφθῆτε. μόνον δὲ τῷ Θεῷ γνωστὸν τέττω τῆς χρόνος τὸ πλήρωμα. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, διὰ τί τοσαῦτα ἄνθρωπων πλήθη καὶ μετὰ τὴν Χριστὸν ἐπὶ γῆς παρυσίαν κατελάφθησαν ἀφώτισα; διότι τῆς τοιαύτης χάριτος ἢ ἡσαν ἄξια διὰ τὴν τῆς προαιρέσεως αὐτῶν μοχθηρίαν. ἐγένετο δ' ἂν αὐτοῖς τὸ τῆς πίστεως κήρυγμα πλῆρον καταδίκης πρέξενον, κατὰ τὸ, ὅ γινῶς καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ μὴ γινῶς. ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. καὶ κατὰ τὸ. Τύρω καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσαι ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

Λακ. 12. 47.
48.
Λακ. 10. 14.

Σημ. 357. Εἰπὼν ὁ Βολτέρος τὸ, ἐλογίζοντο εὐλογημένοι, προσέθησι τὰ ἑξῆς. «Ταῦτά εἰσι μικραὶ δυσκολίαι, συχνάκις συναντῶμεναι. δεῖ δὲ ὑπεράνω αὐτῶν διελθόντας, κατατῆσαι εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐστὶν ἡ εὐσέβεια, ἡ τελεία ὑπακοὴ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ εἰς τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους. τίς γὰρ ἀνὸς τῆς ὑπακοῆς ταύτης μόνῃ τῇ τῆς νοῦς αὐτοῦ δυνάμει κατανοῆσαι δύναται, πῶς ὁ Θεὸς τοσόντον φιλικῶς ἐλάλει μετὰ τῆς Ἀβραάμ, καταποιτῆσαι, καὶ κατὰκαῦσαι μέλλων πέντε ὁλοκλήρους πόλεις; πῶς ὁ Θεὸς διαλέκτω ἐλάλει; πῶς εἰς γέλωτα ἐκίνησε τὴν Σάρραν; πῶς ἐφαγε; πᾶσα λέξις καὶ τῇ πιστοτάτῃ ψυχῇ ἀμφιβολίαν ἐπεγείρει.

Πᾶσα ψυχὴ πιστὴ πάνυ καλῶς οἶδεν, ὅτι ὁ Θεὸς τὴν Σάρραν εἰς γέλωτα ἐκίνησεν, ἀλλ' ἐκείνη ἄνθρωποις διαλέγεσθαι τὸν Ἀβραάμ νομίζουσα, τὸ παράδοξον τῆς τοκετῆς ἀκούσασα, ἐγέλασε. πᾶς τις δὲ, ὁ Θεὸν πάντα δύνασθαι πιστεύων, ὡς ἰσὺν ἀράχνης διαλίαι πάντα τὰ προκείμενα ζητήματα. ἔσω, ἀγνοῶμεν τὸ πῶς. τί ἐν ἐκ ταύτης συνάγεται τῆς ἀγνοίας; τὸ, ὅτι ἐγεγόνισαν τὰ γεγονότα; ἀγνοῶμεν τὸ πῶς ὁ Θεὸς ἐκ τῆς μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παρήγαγε. πῶς τοσόντον πλήθος ἑβραίων σωματῶν, καὶ τοσαύτην ποικιλίαν ζώων, φυτῶν, λίθων πεποίηκε. πῶς ἕκαστον τῶν ὄντων καιροῖς καὶ ἰσὺς ἀμεταβλήτοις νόμοις ὑπέταξε. συνάγωμεν ὅλα ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς πῶς τὸ, ὅτι ταῦτα ἐγεγόνισαν; ἔδοκίμως, καὶ ᾧ ἰσχυρῶς, καὶ ὁρῶνται, καὶ τὸ παντοδύναμον τῆς ποιητῆς αὐτῶν κηρύττουν. εἰπάτω ἡμῖν αὐτός, πῶς ὁ μάγνης πόλεως ἔχει ἐπὶ τῆς τῆς ἡμερῶν ῥέποντας ἢ διευθυνόμενης, πῶς ἕτερον τὸ ἕτερον σῶμα ἀπωθεῖτε, καὶ ἐφέλκεται. εἰπάτω καὶ, πῶς τὸ ὡδὸν τῶ ὡδόμενον μεταδίδωσιν, ἢν ἀπέλυσιν δυνάμιν, καὶ τότε ἐρῶμεν αὐτῶ πῶς ὁ Θεὸς ἐλάλει, οἱ δὲ ἄνθρωποι αὐτῶ ἡκούον, πῶς ἐφαγε, πῶς

LIII

τὴν

τὴν τῆς Ἀὐτῆς γυναῖκα εἰς σήλην ἄλως μετέβαλε. κτ. εἴ ἔν κατα-
νοῆσαι ἢ δυνάμεθα τὸ πῶς γίνονται τὰ ἐν χερσὶν ἡμῶν γενόμενα,
πότῳ μᾶλλον τὸ πῶς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶ ἐνεργεῖ.

Σημ. 358. Ὅτι σῶμα ὑλικόν, οἶον τὸ ἡμέτερον ἀνέλαβον οἱ ἐν Σο-
δόμοις Ἀγγελοι, ἔδαμόθεν δῆλον. ἀλλ' ἔδὲ ἀνάγκη τῷτο ὑποτί-
θεσθαι. δυνατόν γάρ τῃς Θεῶ παντοδυναμίας τοιαύτην ἐν ἡμῶν ἐμ-
ποιηται προσβολήν, οἶαν καὶ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῶν ἐξὸς ἀνθρώπινον
σῶμα, καὶν πράγματι καὶ ἀληθῆς τῷτο μὴ παρῇ. οἶδαμεν δὲ, ὅτι
ἐνίοτε κοιμώμενοι, μηδενὸς παρόντος, καὶ τῶν αἰσθήσεων μαθητυ-
χαρῶν, καὶ ὁρώμεν τινὰς, τῆς χαρακτηρας τῆς προσώπου αὐτῶν
ἐντελῶς διακρίνοντες, καὶ ἀκούομεν αὐτὰς λαλῶντας, καὶ συλλαβόμεν
αὐταῖς, καὶ ἀπτόμεθα αὐτῶν, καὶ ταῦτα τοσῶτον παχυλῶς, ὥστε καὶ
γελαῖν ἐνίοτε, ἢ δακρύειν. ἢ σέειν. ἢ ἄλλο τι πραγματικῶς καὶ αἰ-
σθητικῶς ἡμᾶς ἐνεργεῖν, ὅπερ ἔν ἢ τῆς φύσεως δυνάμεις ποιεῖ, ἡμῶν
μηδὲν κατανοούντων, πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ Θεῶ παντοδυναμίας ποιῆ-
σαι δύναται. Καὶ ὅποιοιδήποτε δὲ τὴν μορφήν ὠφθησαν οἱ Ἀγγε-
λοι, ἔχ' ἵνα βδελυρὰς ἐμπνεύσωσιν ἐπιθυμίας τοῖσιν ἐφάνησαν,
ὥς ὁ ἄπιστος ἀνὴρ τινὸς ἀποδέξεως λέγει, ἀλλ' ἵνα τὸν Ἀὐτὸν ἐκ τῆς
καταστροφῆς διαφυλάξωσιν, ὥς ἢ τῆς Θεοδότου Γραφῆς ἱστορία ἐπι-
βεβαιωτ.

Καλ. ἐν τοῖς
εἰς το 19. κεφ.
τῆς Γεν. ν.
πομπ.

Σημ. 359. „Καὶ αὐτὸ τὸ τῆς γυναίκος τῆς Ἀὐτῆς ὄνομα. Φησὶν ὁ Καλ-
„μέτος, τὸς Ραββίνους ἔκ' ἐλαθεν. Ὁ μὲν γὰρ Ραββίνος Ἰακώβ
„Βαὰλ Τερὶμ καλεῖ αὐτὴν Ἀριθ, ἢ Ἐριθ. ὁ δὲ Ζεννορένας, Ἀ-
„ρόθ, ἢ Ἰρόθ. ὁ δὲ Πρίκε Ἐλιέξερ, Ἀδίθ. ἄλλοι δὲ Λίτεαν.
„πάντα δὲ ἀβέβαια. Ἐκ τούτων δὲ, ὥς ἔοικε, προήχθη τὸ τῆς
Βολτέρης Ἐδίθ.

Σημ. 360. Πῶς; ἢ μεταμόρφωσις τῆς τῆς Ἀὐτῆς γυναίκος εἰς σή-
λην (ἔκ' εἰς ἀνδριάντα) ἄλατ, ἐστὶ μεγάλη σκανδαλὸς πέτρα; τῆ-
ναντίον ἀληθῆς. μεγάλη γὰρ ὠφελείας πέτρα τοῖς εὐφρονέσιν τὸ πα-
ράδειγμα τῷτο πέφυκε. Ἡ τῆς Ἀὐτῆς γυνὴ ἐκ τῶν Σοδόμων φεύ-
γυσα, πόλιν ὁδὸν ἐπορεύετο; ἢ δῆλον, ὅτι τὴν τῆς σωτηρίας αὐτῆς.
τί δὲ ἰδεῖν ἐξράφη; τὸν τῆς ἀπωλείας πάντως τόπον, καὶ ταῦτα ἐν-
τολὴν λαβούσα τῇ μὴ περιβλέψαι εἰς τὰ ὀπίσω. διὰ τούτου ἐν ἐμ-
φανείᾳ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅποιῳ ἑαυτὸς ἐμβάλλωσι κινδύνῳ
οἱ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς σωτηρίαν αὐτὸς ἄγουν κατὰ λιμπάνοντες, καὶ
πάλιν

Γεν. 19. 17.

πάλιν τὸ τῆς ἀπωλείας περιβλέποντες, βάρανθρον. διὸ δὴ καὶ ὁ Σω-
τὴρ ἔφη. „Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτῷ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέ-
πων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθεὶς ἐσιν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.
μνημονεύετε τῆς τοῦ Ἀὐτὸν γυναικὸς ἐνετείλατο.

Σημ. 361. Ἰδὲ τὰ παράδοξα, τὰ προσεδέντα τῇ τῆς Γραφῆς ἱστορίᾳ.
Ὁ μὲν Σεδὲλῖος, καὶ Βίκτωρ ὁ Κλαύσιος, (ἐν βιβ. 3. εἰς τὴν Γεν.
κ. 2.) καὶ ἄλλοι φασί, τὸν τῷ ἄλλος ἀνδριάντα τὴν τῆς γυναικὸς τῷ
Ἀὐτὸν μορφήν ἐμφαίνειν, καὶ ἀνελεσθῆναι διαμένειν, καὶ ἐκείθεν δι-
ερχόμενοι τμήματα ἀπ' αὐτῷ συνεχῶς ἀποστέλλων. τὸ δὲ ψόδε-
πίγραφον τῷ Τερτυλλιανῷ περὶ τῶν Σοδόμων σοιχέγγημα, καὶ κα-
ταμήνια ἐκ τῷ αὐτῷ ἐκρέαν ἀνδριάντῳ διαλαμβάνει. μάτην δὲ
τοῦτο αὐτὸ καὶ τὸν ἐν ἀγίοις Εἰρηναῖον εἰρηκεῖν ὁ Βολτέρος ἔφη. τὸ
μὲν γὰρ περὶ τῆς Εἰρηναίου ὕψος ἐξέλεπε, κατὰπερ
καὶ ἄλλα τῶν τῶν πενημάτων. ἡ δὲ λατινικὴ τῶν μετὰφρασις ἀ-
σαφὴς ἐστὶ καὶ κακὴ καὶ ἀκατανόητος, τὸ δὲ Ἱερουσαλιμητικὸν
Τάγμα, καὶ ὁ Ἰωάννης προσιδέει τὸ, ὅτι ὁ ἀνδρίας ἔστ' ἀ-
μενέει ἄχρι τῆς συντελείας. ἐπεὶ δὲ ἔδεν τοῖς τῶν ἱερῶν προτίθη-
σι γράμμα, ὁδῶς τῶν τοῖς προσεκτέον.

Παρά Καλμ.
εἰς τὸ 19. κεφ.
τῆς Γεν.

Σημ. 362. Τὸ Σιδδὴμ ὁδὲ παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα, ὁδὲ παρὰ τῇ
Βυλαγάτῃ κέται. ἀντὶ δὲ τῶν τοῦ, „ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἀλυσκὴ, φρεα-
τα ἀσφάλτε.

Γεν. 10. 10.

Σημ. 363. Οἱ Μασορέται, ἢ Μασορέται, διδάσκαλοι οἱ τῶν
Ἑβραίων, κατὰ τὸν ἐνατον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ὡς πᾶν περὶ
τὸν ἔειπεν, ἀκράσαντες, σιγμάστας ἐπενέσαν εἰς ἀναπλήρωσιν
τῶν ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς ῥήμασι ἑλλειπόντων, Φωνηέντων, καὶ ἔτι
ἢ ἄλλως προφερομένων κατὰ τὴν ἀπὸ πατρὸς εἰς ἡμῶν παράδοσιν.
καὶ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεονάζειν τοῖς Ἑβραίοις τὸ αἰὶ Φωνηέντων
γράφειν. Μασορέται δὲ οἱ τοῖς διδάσκαλοι ἐκλήθησαν ἐκ τῆς
Ἑβραϊκῆς λέξεως Μασόρα, ἣτις παράδοσιν σημαίνει. ἔτσι γὰρ διὰ
τῶν ἐρημένων σιγμῶν τῶν ἐπεχόντων τόπων Φωνηέντων, ἐνέφηναν
τὸ πῶς κατὰ παράδοσιν προφέρειν δεῖ τὰς Φωνηέντων ἀμοιρσας ἑ-
βραϊκὰς λέξεις.

Ὁ γὰρ τὸ λέ-
τὸ Καλμ., εἰς
τὸ Μασόρα.

Σημ. 364. Δις τὸ τῷ Γεράων ἐπισκόπῳ ὄνομα ἐν τοῖς πρακτικοῖς
τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου εὐρομεν. ἐν τῷ κατὰλόγῳ τῶν ἐκείθεν

LIII 2

νελ-

νελεθόντων πατέρων γεγραμμένα ἔτω. „Μαρκιανὸς Γεράρων. ἐν δὲ
 „τῇ ἑκτῇ πράξει ἔτω. Μαρκιανὸς ἐπίσκοπος Γεράρων ὁρίσας ὑπέ-
 „γραψα. (παρὰ Βιν. Τομ. 2. τῶν προκτικ. τῶν Συνεδ. σ. 47. κ.
 350.) Περὶ δὲ Γεράρων ὁ μὲν Εὐσέβιος (ἐν τῷ περὶ τοπικ. ὀνομάτων.)
 Φησί. „Γεραρα, ἀφ' ἧς νῦν καλεῖται ἡ Γεραρική ὑπὲρ τὸν Δω-
 „ρομένην καμένην, ἀπέχεται Ἐλούθεροπόλεως σημεῖοις κέ. πρὸς νό-
 „τον. ἦν δὲ τὸ παλαιὸν ὄριον πρὸς Μετημόριον, κ. πόλις βασιλι-
 „κή τῶν Φυλισιαίων. Τὰ αὐτὰ δὲ κ. ὁ Ἰερώνυμος. (ἐν τῷ ἐρμη.
 βιβλ.) ὁ δὲ Θεοδώριτος (ἐν τῇ εἰς τὴν 2. τῶν Πικραλ. ἐρώτ.) ὁ-
 „τι δὲ τὰ Γεραρα τῆς Παλαιστίνης ἔσιν, ἰδύνα ἀντερεῖν οἶμαι. πε-
 „ρὶ τοῦ τὴν καλεσμένην Ἐλούθεροπολιν, Γεραρηνὸν σαλτὸν μέχει
 „τῆς παρόντος ὀνόμασαι. εἰκὸς τοίνυν ἀποίκους Αἰθίοπων ἐκέννην
 „οἰκῆται τὴν χώραν, κ. ἄλλας δὲ τινὰς Ἀμάζονες ὀνομασμένους.
 ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Κυρίλλος, (ἐν κ. 5. τῶν ἀς τὸν Ἀμμ. ὑπομνημ.)
 „Φρέαρ δὲ ὄρεα τὰ Γεραρα Φησί. πόλις δὲ αὕτη τῆς Φυλιστείας, ἡ-
 „τοι τῶν Παλαιστίνων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Γάλαλα δὴ ἐν, κ. Βαι-
 „θήλ, κ. μέντοι ἡ Γεραρα πόλις ἦταν πολὺ πρὸς ἀσέβειαν ἐκ-
 „τετραμμένη. Ὁ δὲ Σωζόμενος, (ἐν β. 8. κ. 19. τῆς ἰστορ.) „ἀπὸ
 „δὲ τῆς πελάγους ὥδε συμβῆναι κατήρεν (ὁ Θεόφιλος) εἰς Γερας, πό-
 „λιν μικράν, ἀμφὶ πεντήκοντα σάδια τῆς Πηλυστίς ἀφεσώταν. Ἀλ-
 „λη δὲ ἔοικεν ἡ Γερας, περὶ ἧς ὁ Σωζόμενος ἐνταῦθα λαλεῖ, τῆς
 ἐν Παλαιστίνῃ Γεράρων πόλεως.

Σημ. 355. Οἱ Βεδυῖνοι Ἀραβὲς εἰσι σκηνῖται, κ. ἐρημῖται, καλῶν-
 τες μὲν ἑαυτοὺς Ἰσμαηλίτας, οἰκῶντες δὲ μεταξύ τῆς ὄρεος Σινᾶ, κ.
 τῆς Μεκας, ὡσαύτως ἐν Συρίᾳ τε κ. Παλαιστίνῃ, κ. Αἰγύπτῳ, κ.
 Ἀσίᾳ, κ. Ἀφρικῇ. ὅρα τὸ Λεξικ. τῆς Βόσγιεν.

Σημ. 366. „Οτι δεκαεπταέτης ἦν ὁ Ἰσμαὴλ, ὅτε τῆς πατρικῆς οἰκί-
 ας συν τῇ μητρὶ αὐτῷ ἐξεβλήθη, δύναται τις συνάξει ἔτω Δεκα-
 τριῶν ἢ ἑτῶν, ὅτε περιετμήθη, δεκατεσσαρῶν ἡμ., ὅτε ὁ Ἰσαὰκ
 ἐγεννήθη. ὁ γὰρ Ἀβραὰμ ἐννενηκονταεπταέτης ὢν ἅμα τῷ Ἰσμα-
 ῆλ περιετμήθη, ἑκατοντῆς δὲ τὸν Ἰσαὰκ ἐγέννησεν. ὁ Ἰσμαὴλ
 δὲ ἐξεβλήθη μετὰ τὸ ἀπογαλακτιῶναι τὸν Ἰσαὰκ, τριετὴ πᾶ
 ὄντα.

Γεν. 27. 25.

Γεν. 17. 24.

Γεν. 18. 5.

Γεν. 18. 8. κτ.

2. Παρ. 3. 1.

Καλμ. ἐν 4.

Λεξικ.

Σημ. 367. Ἐν τῷ ὄρει Ἀμορία ὁ Σολομῶν, κατὰ τὸ β'. βιβλίον
 τῶν Παράκλησιν, ᾠκοδόμησε τὸν ναόν. Φέρεται δὲ, ὡς φησὶν

ὁ Καλμέτ^Θ, ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει τὸν Ἀβραάμ προσενεγκέν τὸν Ἰσαάκ.

Σημ. 368. Ὁ μὲν Βολτέρος ἐν πελ. 210. τῆς ἐαυτοῦ Ψευδοφιλοσοφίας φησὶν, τὸν Ἑρκανὸν λαβεῖν ἄδειαν ὑπὸ Ἀντίχ^κ τῆ Σεδῆ-
 τ^κ τῆ ἐκτυπῆν νομίσματα. νόμισμα δὲ Ἰβδαϊκὸν ἔδεποτε ὑπῆρξεν.
 Ἰδ^κ καὶ ἡ ἐπιτομή τῆς τῆ συγγραφῆως ἀπαντήσεως, ἡ ἐν τῷ
 7. Ἀρ^κ τ^κ 4. κεφ. τῆς ὑπερασί^κ. τῆς παλ. Διαθ. Οὐτῷ Ἑρ-
 κανῷ, ἀλλὰ τῷ πατρὶ αὐτῆ Σίμωνι, κατὰ τὴν τῆ πρώτ^κ βιβλί^κ
 τῶν Μακκαβαίων μαρτυρίαν, τὴν τῆ ἐκτυπῆν νομίσματα ἄδειαν ὁ
 Σιδήτης Ἀντίοχος παρεχεν αὐτοπροαιρέτως. σώζονται δὲ νομίσ-
 ματα ἐν τοῖς πρώτοις τέσσαρσιν ἐτίσι τῆς τῆ Σίμων^Θ διοικήσεως
 ἐκδοθέντα, ἔπερ ἐστὶ πρὸς τῆς ἐοθέσεως αὐτῷ ἰδί^κ ἀδείας. ἐξ ἧς δηλον,
 ὅτι ὁ Σίμων καὶ πρὶν τῆς ἀδείας ἰδί^κ ἐξουσί^κ νομίσματα ἐτύπωνεν.
 ἀληθῶς δὲ τινὲς τῶν φιλαρχαιολόγων κατὰ τῶν νομισμάτων τά-
 των, τῶν τὴν σήμερον σωζομένων, προτένναι τινὰς δυσκολίας. ἐκ
 τῆς δὲ ὁ Βολτέρος παραλόγως ἐπήγαγε τὸ, μηδέποτε Ἰβδαϊκὸν
 ὑπάρχει νόμισμα. ἀλλὰ πρῶτον μὲν οἱ τῶν φιλαρχαιολόγων τῶν
 λόγοι οὐκ εἰσὶν ἀποφαντικοί. δεύτερον δὲ ὁ ἑρατεύον^κ κατὰ τῶν
 νομισμάτων, ἅπερ πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ὁ Ραββίνος ὁ Μεχμάν,
 ὁ τῆ Μωυσέως υἱός, (ὄρα τὴν τῆ Βαλτίν. διάλεξ. καὶ τὴν περὶ
 τῶν Ἰσλ. ἱστορ. τῆ Πριδῶ.) ἐώρακεν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τινος μέρους
 τῶν νῦν σωζομένων. εἰτα τὴν^Θ ἕνεκα ὁ Σίμων, ἡ κατ' αὐτὸν ὁ
 Ἑρκανός, τοιαύτην ἔλαβεν ἄδειαν, εἰμὴ πρὸς τὸ μετελθεῖν αὐτήν;

1. Μακκ. 15.6.

Σημ. 369. Ἐνώτια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν. „Ἀλλ^κ ἐκδοσίς, ἀνὰ δι-
 „δραχμον. ὀλκή^κ, καὶ οὖν ψέλλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δεκα χρυ-
 „σίων ὀλκή αὐτῶν. Οἱ Ἐβδ^κ μὴκον^κ.

Σημ. 370. Τῶν Ῥινοκολέρων δις μνημονεύει ὁ Στράβων, (ἐν β. 16.
 σ. 1102, 1128. τῆς ἐν Ἀμσελ. ἐκδ.) ὅθεν δὲ τοῖσιν εἶρομεν. ἐν
 δὲ σελ. 1112. τῆ δεκάτ^κ ἐκτ^κ βιβλί^κ ὁ Ἑρατοδένης ταῦτα περὶ
 τῆς Ἀραβίας διαλαμβάνει. „τὰ δὲ ἔχματα πρὸς νότον καὶ ἀνταίρον-
 „τα τῇ Αἰθιοπία βρέχεται ῥινοῖς ὄμβροις καὶ διασπορεῖται παρα-
 „πλητίως τῇ Ἰνδῇ. ποταμοὶ δὲ ἔχ^κ καταλισκομένους εἰς πεδιά-
 „ας καὶ λίμνας.

Σημ.

Σημ. 371. Τὸ Σακι δεξαμενή ἐστιν, ἐν ᾗ ἡ σκεύη εἰς τὸ πίνειν ἐτοιμα. τὲτο αὐτὸ καὶ ἔδδεν ἡ τὸ Σιβιλ.

Σημ. 372. Οὐκ ἐν τῇ ἐκβολῇ τῇ χαμαίῳ, ἀλλὰ παρὰ τὸν χαμαίῳ ἦν τὴν θαβηθὰ κείδαι ὁ Σωζόμενος ἔφη. Ἰδὲ τὰ τέττε ρήματα. „Διέπρεπε δὲ τότε ἐνθάδε Ἰλαρίων ὁ Θεασέσιος. τῶν δὲ πατρὶς „μὲν θαβηθὰ κώμη. πρὸς νότον δὲ Γάζης κεμαίη παρὰ τὸν χαμαίῳ, ὅς ἐπὶ θάλασσαν, τὰς ἐμβολὰς ἔχων, ἐπιχωρίως ἀπ’ αὐτῆς τῆς κώμης τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβε.

Σωζ. β. 3. κ. 14

Γεν. 27. 16.

Γεν. 27. 9.

Γεν. 27. 27.

Γεν. 27. 15.

2. Κορ. 2. 15.

Σημ. 373. Γελοῖον τῷ ἔντι τὸ, ὄνυχας ἐν αὐταῖς ἔχ. εὔρε. τίς γὰρ αὐτῷ εἰρηκεν, ὅτι τὰς ὄνυχας τῇ Ἰακώβ κατεκάλυψεν ἡ Ρεβέκκα; ἢ τίς λόγῳ πείθει, ὅτι ἐκ ἄλλως περικάλυψαι ἠέυνατο τὰς χεῖρας τῇ ἡδὲ αὐτῆς, εἰμὴ ἡ τὰς ὄνυχας περισκεπάσασα, ἡ μὴν ἡ τῆς θείας Γραφῆς ἐκθεσις νοεῖν ἡμᾶς παρασκευάζει, ὅτι ὁ μόνον τὰς ὄνυχας, ἀλλὰ ἡ τὰς δακτύλους ἀπερικαλύπτως ἀφῆκεν ἡ Ρεβέκκα. Φησὶ γὰρ, „Ἐπὶ τὰ δέρμετα τῶν ἐρίφων περιέθηκεν ἐπὶ τὰς βραχίονας, ἡ ἐπὶ τὰ γυμνά τῇ τραχύλῃ αὐτῇ. Ἀλλὰ ἡ αὐτὸ δὴ τὸ τῶν ἐρίφων δέρμα ψηλαφώμενον τοιαύτην ἐνεποιεῖ αἰσθησιν, οἷον ἡ τὸ τῇ δασυτάτῃ ἀνθρώπῳ, διὰ τὸ τὰς ἐρίφους, κατὰ τὴν τῆς Ρεβέκκας περαγγελίαν, ἀπαλὲς εἶναι, ὅπερ ἐστὶν ἀρτιγεννήτης, ἡ καλῆς. „Λάβεμοι, ἔφη ἐκάνη τῷ ἡῶ αὐτῆς, ὅνῃ ἐρίφους ἀπαλὲς ἡ καλῆς. Ὁσμὴς δὲ ὁσμῆς ἄλλης ἠδεδετο τότε ὁ Ἰακώβ, εἰμὴ τῆς τῶν ἱματίων τῇ ἡδὲ αὐτῇ. „Καὶ ὡσφράνθη, Φησὶ, τὴν ὁσμὴν τῶν ἱματίων αὐτῇ. Ὁσμὴν δὲ ἱματίων νοητέον, εἴτε τὴν ἐκ τῆς καλῆς, ἢν ἐνεύσατο αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτῆς, σοφῆς, ἢ τις ὁσμὴν ἢν τυχόν. εἴτε τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἢν ευωδίαν καλεῖ ὁ Θεὸς Ἀπόστολος.

Γεν. 27. 34.

Σημ. 374. Ἰδὲ ἡ εὐφημία, ἡ τῆς ἀληθείας ἐμφαντικὴ φράσις τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσεως. „Ἀνεβόησε φωνὴν μεγάλην ἡ πικρὰν σφύρα.

Σημ. 375. Ταλισμὰν μεταλλόν ἐστι πλανητοειδὲς, ἀσελισμοῖς τισὶ πεποικιλμένον ὅπερ ἐνέργειαι ἔχουσιν νομίζουσι. καλῶσι δὲ Ταλισμὰν, ἡ χήματα τινὰ, ἡ πέτρας χαρακτῆρων πλήρεις, τὰς αὐτὰς ἐνέργειαι αὐταῖς ἀπονέμοντες. ὅρα τὸ Γαλλοῖταλινόν Δεξτὴ Ἀλβέρτ. εἰς τὸ Ταλισμ.

Σημ.

Γα. 35. 7.

ᾧ κοδόμησε τὸ Ψυσιασήμερον ἐκάλεσε Βαιθήλ. „Καὶ ᾧ κοδόμησε, Φησὶν, ἐκεῖ Ψυσιασήμερον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς τόπης Βαιθήλ. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον δυνασαράδεκτον, ἀμέλειται τὸ τῆς ἐθνικῆς τὸ Βαιτύλια ἐκ τῆς ὀνόματ' Βαιθήλ παραγαγόντας, τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀνασηλωμένης λίθους, Βαιτύλια προσαγορεύειν.

Σημ. 379. Οἷ τῶ ἀσι τὰ τοιαῦτα ψοδοσσιτιάματ' . τῶτων τὸ εἰσῶδες παρατίθημι, χαίρειν εἰπὼν ταῖς περιττολογίαις, μᾶλλον δὲ μωρολογίαις.

„Α'. Ὁ Ἰακώβ εὐχόμενος τάδε. ἐγὼ λατρεύσω σοι, εἰάν δῶς μοι ἄρτον, καὶ ἱμάτιον, κτ. δοκεῖ λέγειν, ἐγὼ εἰ λατρεύσω σοι, εἰάν μὴ δῶς μοι.

Γα. 28. 21.

Πῶς εἶρε τὸν Ἰακώβ ταῦτα λέγοντα; πῶς δὲ φιλοσοφίαν ἐπαγγελόμενοι, καὶ μένον πλάττει ῥήματα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πλατώντων τὴν τειανύτην προστίθησι δοκίαν; ἐρεῖ τυχόν, ὅτι τὸ, καὶ εἶσαι Κύριός μοι εἰς Θεόν, σημαίνει τὸ, ἐγὼ λατρεύσω σοι, ἀλλ' ἀπατάται. καὶ ἡ περὶ λατρείας ἐνταῦθα ὁ τῆς Ἰακώβ λόγος, ἀλλὰ περὶ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως.

Γα. 28. 29. 31

„Εάν, φησὶν, ἡ Κύριος ὁ Θεός μετ' ἐμὲ, καὶ διαφυλάξῃ με ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ἡ ἐγὼ πορεύομαι, καὶ δώ μοι ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, ἔσσι μοι ὡς μετὰ σωτηρίας εἰς τὸν οἶκον τῆς πατρίδος μου. καὶ εἶσαι Κύριός μοι εἰς Θεόν. Καὶ ὁ λίθος ἔστ' , ὃν ἔστησα στήλην, εἶσαι μοι οἶκος Θεός. καὶ πάντων, ὧν εἰάν μοι δῶς, δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι. Ἐκ τῶτων δὲ δῆλον, ὅτι ταύτης τῆς τῆς Ἰακώβ εὐχῆς μέρος μένεις ὑποθετικόν πως, μέρος δὲ ἐπαγγελτικόν. τὸ δὲ, καὶ εἶσαι Κύριός μοι εἰς Θεόν, οὐκ εἰς τὸ ἐπαγγελτικόν, ἀλλ' εἰς τὸ ὑποθετικόν ἀνάγει, σημαίνει τὸ, εἰάν ὁ Κύριος γένηται μοι Θεός βοηθός καὶ ὑπερασπιστής. καὶ περιληπτικόν δὲ ἐστὶ πάντων, ὧν πρότερον εἶρηκεν, εἰπὼν τῶν, διαφυλάξῃ με, καὶ δώ μοι, καὶ ἀποσρέψῃ με. τὰ ἡ ἐπαγγελτικὰ ῥήματα. εἰπὼν ἡ εἰς Θεὸν ὑπόχρεσις τῆς Ἰακώβ, ἀρχὴ ἀπὸ τῆς, καὶ ὁ λίθος ἔστ' , ὃν ἔστησα στήλην. εἶσαι μοι οἶκος Θεός, κτ. ἔτω καὶ νοεῖν, καὶ λέγειν πείθει ἢ τε γνωστὴ τῆς Ἰακώβ εὐσέβεια, καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῆς ἡ σειρά, ὅχι δὲ ὅπερ τῷ Βαλτέρω δοκεῖ, τῷ εἰ μόνον ῥήματα πλάττοντι, τὰ ἐν τῇ Γραφῇ μὴ κείμενα, ἔσσι τὰς ἐννοίας αὐτῆς διασρέφοντι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν δοκίσεων αὐτῶν περὶ αὐτῶν εἰς τὸν τῆς ἀπιστίας ὀλεθρον τῆς ἀκροατῆς αὐτῆς καταποντίζειν.

„Β'.

„Β'. Δις λαλεῖ περὶ τῶν δεκάτων, τῶν τῷ Κυρίῳ προσφερο-
 „μένων. πρῶτον μὲν ὅτε ὁ Ἀβραάμ ἔδωκε δεκάτην τῷ Μελχισε-
 „δεκ. δεύτερον δὲ, ὅτε ὁ Ἰακώβ ὑπέχετο δεκάτην εἶναι πάντων
 „τῶν ἂν κερδήσῃ. ἐκ τούτου ἀκατάλληλως εἰκάζουσιν οἱ κριτικοὶ ὅτι
 „ἡ ἱστορία αὕτη συνετέθη ὑπό τινος τῶν τὰς δεκάτας λαμβανόντων.

Οὐ μόνον ἀκατάλληλόν ἐστι, ἀλλὰ καὶ παράλογόν ἐστι ἡ εἰκασία. Ἰ-
 „δὲ γὰρ πᾶς ζηριζέται. Δις ἡ Γραφή μνημονεύει δεκάτων, ἄρα εἰς
 τῶν τὰς δεκάτας λαμβανόντων τὴν ἱστορίαν ταύτην συνέγραψε. καὶ
 μὴν τὸναντίον κατὰλληλόν τε καὶ εὐλογον, ἀμέλειτο το, ὅτι τῷ τῷ
 Μελχισεδεκ, „ὅς τις ἱερεὺς ἦν τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὁ Ἰακώβ ὑπο-
 „δείγματι τὰς ἱερεῖς τὰς δεκάτας λαμβάνειν ὤρισε. ἐπὶ τούτοις, ἐ-
 „πειδὴ ὁμολογεῖ, ὅτι ἀκατάλληλος ἡ εἰκασία, ἵνα τί καὶ τὰ ἀκατά-
 ληλα προτείνε; ἢ δὴλον, ὅτι ἡτοι εἰρωνικῶς λαλεῖ, ἢ καὶ διὰ τῶν
 ὁμολογεσμένων ἀκατάλληλων τὴν ἀπιστίαν διδάξαι ἐπιχειρεῖ.

Γεν. 14. 18.

„Γ'. Ἡ μεταξὺ τῷ Ἰακώβ καὶ τῷ Λάβαν ἐμπορία δέκνυσιν ἐ-
 „πιδήλως, ὅτι ὁ μὲν Ἰακώβ εἶδεν εἶχεν, ὁ δὲ Λάβαν πάνυ ὀλίγον.
 „... Τοιοῦτον γάμος ἐπροαγορεύει τὴν τῷ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ,
 „ὁ Ἰακώβ ἐπαγγελθεῖσαν πάσης τῆς γῆς αὐτοκρατορίαν.

Ἐκάτερον τούτων ψεῦδος. καὶ γὰρ εἰδὲ οἱ πολλὰ ἔχοντες κτήνη
 πτωχοί εἰσιν, εἰδὲ ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ
 Ἰακώβ πάσης τῆς γῆς Αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ τὴν διὰ τῷ ἀσέβη-
 τος αὐτῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐλογίαν.

Δ'. „Κατανοῆσαι, φησὶν, ἐ δύναμαι, πῶς ὁ μὲν Ἰακώβ ἐ-
 „κατενόησε τὴν τῷ Λάβαν ἀπάτην, κοιμηθεὶς μετὰ τῆς Λείας.
 „ὁ δὲ Ἰσαὰκ, τὴν τῷ Ἰακώβ.

Σὺ μὲν ὡς παμπόνηρόν ἐἴχες ἂν κατανοῆσαι τὴν τῷ Λάβαν
 ἀπάτην, ὁ δὲ Ἰακώβ ἀπλᾶς ὢν, κατανοῆσαι αὐτὴν ἐκ ἡδυνή-
 „θη. Πῶς δὲ ὁ Ἰσαὰκ τὴν τῷ Ἰακώβ ἐκατενόησεν ἐρρέθη σοι ἀνω-
 „τέρω ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καὶ παρ' ἡμῶν ἐν σημ. 373. σὺ δὲ ἐκ
 αἰχύνῃ παλινλογῶν, καὶ τὰ αὐτὰ δις καὶ τρίς ἀναμασώμενος.

Γεν. 25. 27.

Ε'. „Ἰδὲ ὁ Ἰακώβ, ὁ τῷ Ἰσδαικῷ γένους πατήρ, θελεύει ἔτη
 „δεκατέσσαρα ὑπὲρ μίας γυναικός. παντὶ μὲν γένους αἱ ἀρχαὶ
 „μικραίνει καὶ βάρβαροι, τάτω δὲ τῷ γένει εἰδὲ ὅμοιοι.

Κατὰ σὲ ἄρα ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ καρτερία, καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ
 τὸ θελεύειν πῶς ἔτη δεκατέσσαρα ὑπὲρ τῷ λαβῆν ἦν ἡρετίσασθαι
 τις γυναικα. διαβλητὸν καὶ βάρβαρον, ἐπὶ δὲ καὶ αἰχρὸς τῷ ἐκ τῆς
 συζυγίας ταύτης γένους. εὐγε τῶν ἀσυνέτων οἱ φρενημάτων. εἰδὲ
 τούτο δὲ, ὡς εἴκειν, οἶδα, ὅτι ἡ τῷ Ἰακώβ θελεύειν εἰδὲ ἕτερον ἦν,

M m m m

εἰμή

Ο' ρα Β. Ι. Δι-
ων Α' Λικάρν.

εἰμὴ τὸ ποιμαίνειν πρόβατα, ὅπερ τότε ἔδωκεν, ἀλλὰ τιμὴ, καὶ πλῆθος πορισμὸς ἐλογίζετο. καλῶς δὲ εἶπας, ὅτι ἔδεν γένος τῷ Ἰσδαϊκῷ ὅμοιον. ἐν αὐτῷ γὰρ μόνω ἡ εὐσέβεια, καὶ ἡ τῆς Θεᾶς νομοθεσία. τίς δὲ ἀγνοεῖ ὅποιοι ἦσαν οἱ πατέρες τῆς ἀνδοχότερης τῶν ἄλλων ἐθνῶν γένους τῶν Ῥωμαίων, εἴτεν οἱ δίδυμοι Ῥωμύλος καὶ Ῥώμος, ὅπως τε καὶ ἐκ ποίων τὸ Ῥωμαϊκὸν συνέστη γένος; οἱ μὲν γὰρ σκότιοι ἦσαν, καὶ βυκολικὸς ἦν αὐτοῖς βίος, καὶ δάματα αὐτῶν ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένους διὰ ξύλων καὶ καλάμων σκηνὰς αὐτοτόφους. ὁ δὲ ἕτερος τῶν τῶν ἑτερον ἀπέκτανεν. ἡ δὲ ὑπ' αὐτῶν συσταθεῖσα πόλις. ἡ Ῥώμη, βαρβάρων, καὶ δραπέτων, καὶ ἀνερίων ἀνθρώπων καταφυγὴ, ὥς τινες διαμαρτύρονται.

ζ'. Αἱ τῶν μανδραγορῶν ρίζαι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἔτεσι γονοδότιδες ἐνομίζοντο. . . . Εἰς καὶ ἐν τῶν λόγων, δι' ὃν οἱ κριτικοὶ ἐλογίζαντο τὰ ἐν τῇ Γενέσει μηδὲ συμβῆναι, μηδὲ γραφῆναι ἐπὶ Μωϋσέως. ἀλλ' ἡ ἐπίκρισις αὐτῇ πασῶν τῶν ἄλλων ἀδενεσέρας ἡμῖν δοκεῖ. ἡμεῖς δὲ λογιζόμεθα, ὅτι προβάτων καὶ αἰγῶν φύλακες, οἷος περιγράψαι τὰς Πατριάρχας, ἡδύναντο φαντασθῆναι τὸ τῶν μανδραγορῶν ἰδίωμα. ὥστε καὶ οἱ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἀγύροι. ταῦτα δὲ τὰ τριχῶντα φυτὰ ῥαδίως διατμηθῆναι δύνανται εἰς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν χήματ' αὐτῶν, τὰ τῆς συνστάσεως ἐμφαίνοντα μόρια. τὸ δὲ τυχόν ἐστιν ἡ πρώτη τῶν πριάπων ἀρχή.

Ἀνωτέρω μὲν τὰς ἀκαταλήλυντος τῶν κριτικῶν εἰκασίας, νῦν δὲ ἐφ' ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὰς τῶν ἀδενεσέρας πασῶν τῶν ἄλλων προβάλλει ἐπικρίσεις. εἴτε δὲ ἐν ἀρχαιοτάτοις, εἴτε ἐν μεταγενεσέροις ἔτεσι γονοδοῦνται οἱ μανδραγοραὶ ἐνομίζοντο, πῶς οὐ δεῖξαι ἔχεις, ὅτι οἱ μὲν Πατριάρχαι τοιοῦτόν τι ἐφαντάσθησαν, ἡ δὲ Ῥαχὴλ τὰς μανδραγοράς ὡς παιδογόνους ἐζητήσεν; ἡ περὶ τῆς τῆς Θεᾶς Γραφῆς διήγησις πάντῃ ἀπλῇ ἐστίν, καὶ μόνον δὲ τοιαύτης ἐννοίας ἔχει ἵχνος ἐμφαίνει, ἀλλὰ καὶ πόρρω ἀφίστησι τῆς τοιαύτης περὶ τῆς Ῥαχὴλ εἰκάσει. ἡ γὰρ Ῥαχὴλ ἰδῶσα τὰ τῶν μανδραγορῶν μῆλα, ἐπεθύμησεν αὐτῶν. ἵνα δὲ τῶν τύχη ὑπεχωρητε τῷ Ἰακώβ κοιμηθῆναι τὴν νύκτα ἐκείνην μετὰ τῆς Λείας καὶ μὴν τὴν ἀντιπῶν ἐδῇ αὐτὴν ποιῆσαι, τῶν πάντων κάλων κινήσει, ὅπως ἂν μετ' αὐτῆς κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ὁ Ἰακώβ κοιμηθῇ. εἴπερ παιδογόνους τὰς μανδραγοράς ἐνόμιζεν. ἀλλ' ἔδεν ὅτι ἔφαγε τὰ τῶν μῆλα τὸ ἱερὸν γράμμα εἴρηκεν. ὁ Καλμετ (ἐν τοῖς εἰς τὸ 30. κεφ. τῆς Γεν. ὑπομν.) ἐπιβόλως εἰκάσει, ὅτι τὰ λεγόμενα τῶν μανδραγορῶν μῆλα κέδρινα, ἡ μηδικὰ ἦσαν μῆλα, ὧν τῆς εὐωδίας, ἔχει δὲ καὶ τῆς βρώσεως οἱ παλαιοὶ μετεῖχον,

χον. ὅπερ ἐν σὺ ἄνευ ὕδενος λόγου τοῖς Πατρίαρχαῖς ἀπονέμεις, ψεύδοις, καὶ συκοφαντία. ὁ δὲ ἄπερ οἱ ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσιν ἀγύρται, ταῦτα καὶ οἱ Πατρίαρχαι ἐφαντάσθησαν, ἀλλὰ σὺ καὶ φαντάζῃ, καὶ λαλᾷς χέρονα τῶν ὧν οἱ ἀγύρῃ καὶ φαντάζονται καὶ λαλῶσι. τίς δὲ ἀγύρτης τοιαύτας ἐκφωνεῖ αἰχρολογίας; ἢ τίς ἀγύρτης ἀποφαινεῖ ἐκ τῶν φυτῶν τῶν μανδραγορῶν, ἐχλὶ δὲ καὶ ἐκ παντὸς ἄλλης δένδρου, χήματα κατασκευάζειν δύνασθαι, οἷα αὐτὸς ἐκ τῶν μανδραγορῶν κατασκευάζας; ἀλλ' ἔδὲ τριχιῶντες οἱ μανδραγόροι, ὡς δήλον ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Καλμέτῃ ἐκτυπωθέντων (αὐτ.) χημάτων αὐτῶν. ἀκάνθαις δὲ καὶ ἐ θριξίν ἐοίκασι τὰ ἐκ τῶν τῆ κορμῆ τῶν μανδραγορῶν προκύπτοντα.

Ζ'. Ὁ Ἡσῶν ὑποχωρεῖ τῶν πρωτοτοκίων πῖνακ' Ὁ Φακῆ ἔνεκα ἢ Ῥαχὴλ δίδωσι τὸν ἰδίον ἄνδρα τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Χάριν Ῥίξης, ἀνδρὸς αἰδοῦν ὁμοίας. τινες ἐκ πασῶν τῶν ἱσοριῶν τῶν σκανδαλιζόμενους, ἐξέλαβον αὐτὰς ὡς παχυλὰς μύθους, ὑπὸ χυδαίων Ἀράβων ἐναντίον τῆς λόγου, καὶ τῆς πρέποντος, καὶ τῆς περὶ ἀνότητος ἐφοβερόντας. . . Ἡμεῖς ὁρῶμεν ἅχ' ἥττον ἐκτάκτους ὑποθέσεις ἐν πάσῃ τῇ τῶν Ἑλλήνων μυθολογίᾳ, καὶ τοῖς τῶν Ἀράβων μύθοις. προειρήκαμεν δὲ ἤδη, καὶ πάλιν λέγομεν, ὅτι ὅπερ ἦν τότε καλὸν, νῦν ἐκ ἔτι καλόν ἐστι.

Περὶ μὲν τῶν πρωτοτοκίων ἱκανῶς ὁ συγγραφεὺς τῆς δε τῆς βίβλου ἀπεκρίθη σοι, περὶ δὲ τῆς Ῥίξης μετὰ τῆς προσηκείας σοι εὐλαβείας ἀναγγέλλομέν σοι, ὅτι ἀναισχύντως καταψεύδῃ. ὁ δὲ Ῥίξης, ἀλλὰ μῆλον μανδραγόρος ἔνεκα ὑπεχώρησε τὸν ἰδίον ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, μετ' αὐτῆς κοιμηθῆναι τὴν νύκτα ἐκείνην. εἰ δὲ τινες τῶν ἀπίστων σκανδαλιζόμενους, ὡς παχυλὰς ἱσορικὰς μύθους ἐξέλαβον πάσας τὰς ἱσορίας ταύτας, σὺ οἶδας, ὅτι μυριάδων ἀνθρώπων σοφῶν τε καὶ ἐπιστημόνων, ὡς ἀληθεῖς, καὶ χειρὶ Μωϋσέως γεγραμμένας ἱσορίας ἐκλαβόντες, ὠφελήθησαν. ἐκ μὲν τῆς πρώτης τῶν προκειμένων ἱσοριῶν μαθόντες, πόσον ἐπιβλαβὲς τὸ τῆς λαίμαργίας πάθος. ἐκ δὲ τῆς δευτέρας τὸ ἀπλὲν ἦθος τῶν πρὸ νόμου ἀνθρώπων, καὶ οἱ μὲν ἀπίστοι, περὶ τῆς ὅτι αἱ ἱσορίαι αὗται παχυλοὶ χυδαίων Ἀράβων μῦθοι εἰσὶ, πλὴν τῆς μαρτυρίας τῆς ἀπίστη αὐτῶν φαντασίας, ἄλλην ἔχουσιν ὑδεμίαν. αἱ δὲ μυριάδες τῶν σοφῶν ἀνθρώπων μάρτυρας ἔχουσιν περὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν πισυνομένων ἀναριθμήτους, ἀπὸ τῶν Μωϋσέως χρόνων ἄχρι τῆς σήμερον κατὰ διαδοχὴν προϊόντας, καὶ διαμαρτυρωμένους, τὴν Πεντάβιβλον συγγραφὴν εἶναι τῆς Μωϋσέως. τί δὲ σὺ, ὁ ἐκτὸς παντὸς λόγου, καὶ πρέ-

Γεν. 30 14.

M m m m 2

πον-

LEV. 30.23.24

Καὶ ταῦτα ψεύδῃ ἐκ τῶν συνήθων σοι. καὶ ἴδ' μηδὲ φαγεῖν τὴς
μανδραγόρας ἢ δάειν ἔφη Γραφή, μηδὲ νομίσαι αὐτὸς γονίμους,
μηδὲ τὴν εὐχαριστίαν προσενεγκεῖν ὑπὲρ τῆ συλλαβεῖν τῇ τῶν μαν-
δραγορῶν ἰσχύϊ. ἐκένῃ μὲν ἴδ' ἤτησε τὴς μανδραγόρας διὰ τὸ κάλ-
λῳ αὐτῶν καὶ τὴν εὐωδίαν, ὥσπερ ἡμεῖς τὰ ὠραῖα καὶ εὐωδὴ ἀνθρ,
προσέφερε δὲ τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν, πιστεύουσα, ὅτι αὐτὸς πεποι-
ηκεν αὐτὴν μητέρα, σάραν ἔσαν καὶ ἐπωνέδισον. «Καὶ συλλαβεῖσα,
«Φησὶν, ἔτεκε τῷ Ἰακώβ ἡ γόν. εἶπε δὲ Ῥαχὴλ, ἀφ᾽ ἧλεν ὁ Θεός
ἡμῶν τὸ ὄνομα, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἰωσήφ, λέγουσα, προ-
ῆδήτω ὁ Θεός μοι ἡ γόν ἕτερον. Ἀΰεις; ἢ παρὰ τῶν μανδραγορῶν,
ἀλλὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἡτάτο, καὶ ἐπίστευε τοκετὶ προώδηκην λήψεσθαι.
πρὸς τέτοις καὶ τῷτο ἰστέον, ὅτι ἡ Ῥαχὴλ συνέλαβε τὸν Ἰωσήφ τρι-
ῶν τελάχισον ἐτῶν παρελθόντων μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτὴν κατ' αὐ-
τὸν τὴς μανδραγόρας. μετὰ ἴδ' τὴν τέττων ἐμφάνειαν τρεῖς ἔτεκε
τέκνα ἢ Δεία, τὸν Ἰσάακχαρ, τὸν Ζαβολὼν, καὶ τὴν Δεῖναν, εἴτα συ-
νέλαβεν ἡ Ῥαχὴλ.

54

ἢς τινος εὐρεθείσης, ἡ γυνὴ τῆς κατηγορίας ἀπὸ τῆς Περὶ δὲ τῶν ὑπὸ τῆς Ἀππιανῆς εἰρημένων παραπέμπει ὁ τῆς βίβλου συγγραφεὺς ἐπὶ τὸ Ι. τῶν τῆς Ἀππιανῆς κυνηγετικῶν. ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκδομένοις αὐτῇ συγγράμμασιν ἔδον περὶ κυνηγετικῶν ἐκδόσαι, ἀλλ' ἔδὲ συγγράφαι αὐτὸν περὶ κυνηγετικῶν εἰρη. ἐξ ὧς εἰκάζεν ἐνεσιν, ὅτι τύπος παραδρομῇ τὸ τῆς Ἀππιανῆς ὄνομα παρεσχήθη. ἀλλ' ἔδὲ ἐν τοῖς τῆς Ξενοφῶντος κυνηγετικοῖς τοιαῦτα εὐρην. παραδείγματα. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν ἐπιτομῇ δεκάτῃ τῶν προβλημάτων Φησὶ. „Διατὶ τῶν ζώων τὰ μὲν, μεταβάλλοντα τὰ ὕδατα, μεταβάλλει τὰς χροάς, καὶ ὁμοία γίνεται τοῖς ἐκεί, οἷον αἶγες. τὰ δὲ, ὅ, οἷον ἄνθρωποι; καὶ ὅλως δὲ, διατὶ τὰ μὲν μεταβάλλει, τὰ δὲ ὅ, οἷον ὁ κόραξ ὅ μεταβάλλει;” Ἡ ὡς μὲν ὅ κρατῇ ἡ φύσις τῆς ὕγρῃ, ὡς περὶ ἡ τῶν ὀρνέων. διὸ ὅ κύσιν ὅκ ἔχει. ὅ μεταβάλλει. Καὶ διατὶ ὅκ αὐτὰ, ἀλλὰ τὰ ἐκγονα ὅ μεταβάλλει;” Ἡ ὅτι ἀδενέεσσα τὰ νέα τῶν γεννησάντων. Οἱ δὲ λοιποὶ μνημονούμενοι συγγραφεῖς ἡμῶν ὅ πάρεσι. Καὶ δὲ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα, καὶ ἄλλα ὅσα ἀντις προτένη, τὸ πρᾶγμα ὅτως ἔχειν πέριθ; ἀκατάληπτον ὅμως τὸ πῶς ἡ τοιαύτη προσβολή, ἡ ἐκ τῶν ἀντικειμένων, ἡ ἡ ἐκ τῆς φαντασίας, τὴν τῶν ἐμδρῶν χροάν μεταβάλλει. Ὁ Ἰακώβ τῇ τῆς Θεῆς δυνάμει ἀπένευμε τὸ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῇ ποιμαινομένοις προσβάτοις συμβάν. „Εφ' ὧς, ὅ ἀφείλετο ὁ Θεὸς πάντα τὰ κτήνη τῆς πατρὸς ὡμῶν, καὶ ἔδωκε μοι αὐτά.

Γιν. 31. 9.

Σημ. 381. Ὁ μὲν Σύμμαχος ἀντὶ τῆς εἰδῶλα, τῆς ἐν τῇ τῶν Ἑβραίων μετὰφράσει, Θεραφεῖν γράφει, ὁ δὲ Ἀκύλας, μορφώματα. ἐν ταῖς σημ. ταῖς ἐν τῇ, κατὰ τὴν ἐν Φρανκεν. ἐκδ.

Σημ. 382. Ὁ Λάβαν τῇ εἰδωλολατρείᾳ περιπεσὼν ἔοικε, καὶ τῷ Ἀληθινῷ ἐλάτρουσε Θεῷ, ὃν καὶ μάρτυρα ἐκάλεσε, καὶ ἐπ' αὐτῷ ὤμοσεν. ἄλλως δὲ, τίνος χάριν εἰδῶλα ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῇ εἶχεν, ἅπερ καὶ Θεὸς ἄλλοτεῖς ἡ Γραφή προσηγόρευσε, καὶ κλαπέντα εὐρεῖν ἐσώσεν; Ἡ δὲ Ῥαχὴλ τῇ Θεοσεβείᾳ ὑπὸ τῆς Ἰακώβ ἀσηριχθεῖσα, καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς τῆς τῶν εἰδῶλων λατρείας ἀπαλλάξαι βυλομένη, τὰ εἰδῶλα αὐτῇ ἐκλεψεν. καὶ δὲ καὶ αὐτὴ εἰδωλολάτρης ἦν, καὶ ἂν τοσούτον αὐτὰ περιεφρόναι, εἰς τὰ τῆς καμῆλης σάγματα ἐμβαλῶσα, καὶ ἐπικαθήσασα αὐτοῖς. ἀλλ' ἔδὲ παρεδίδω αὐτὰ τῷ Ἰακώβ εἰς τὸ κατακρύψαι ὑπὸ τὴν Τερέβινθον.

Γιν. 31. 49. 50

Γιν. 31. 34

Γιν. 35. 4.

Σημ.

Σημ. 383. Ἀλλὰ πρὸς τέτοις, πῶς εἶρον ὁ Βολτέρ^{ος} τὸν Θεόν, ἥτοι ἀπαγορεύοντα τοῖς τριῶσι Πατριάρχαις μὴ λαβεῖν γυναῖκας εἰδωλολάτριάς, ἢ ἐπιτάττοντα αὐτοῖς γυναῖκας λαβεῖν τὰς, κατ' αὐτὸν, εἰδωλολάτριάς αὐτῶν συγγενίδας; Ὁ Ἀβραάμ ἀδῶς, ὅτι αἱ μὲν τῶν Χαναναίων θυγατέρες, μετ' ὧν αὐτ^{ος} κατώκει, τοῖς εἰδώλοις ἐλάτρεον, αἱ δὲ ἐκ τῆς φυλῆς, αὐτῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, καὶ περ μηδεμίαν περὶ τέτε λαβὼν παρὰ Θεῶ εὐτολὴν, εὐλαβεῖα μόνῃ τῆς εὐσεβείας, αὐτοκινήτως τὸν παῖδα αὐτῷ τὸν πρεσβύτερον ἐξώρκειον, ἵνα μὴ λάβῃ γυναῖκα τῷ ἡῷ αὐτῷ Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φυλῆς αὐτῆς. τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ ὁ Ἰσαὰκ παρήγγελε τῷ Ἰακώβ, λέγων. Οὐ λήψῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων. . . Λάβεσσε αὐτῷ ἐκείθεν γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Λάβαν τῷ ἀδελφῷ τῆς μητρός σου. Ὁρα δὲ τὴν τῆς γνώμης τῆς ἀπίστου ἐρεβλότητά, πλάττει οἷας θέλει ἐννοίας, δι' ὧν τὰς τῆς Γραφῆς διασφύρων, ἀναιχύντως κατὰ ψεύδε. ἅπερ καὶ οἱ τρεῖς Πατριάρχαι αὐτοπροαιρέτως πεποιήκασι, ταῦτα τὸν Θεὸν ἐπιτάττει ἔφη. ἵνα δὲ ἀντιφάσκοντα τὸν Θεὸν δάξῃ, εἰδωλολάτριάς εἶναι θεασίζε τὰς ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Λάβαν εὐσεβέσας θυγατέρας, καὶ Θεὸς ἐπιταγὴ ἐξ αὐτῶν λαβῶν αὐτὰς γυναῖκας, λέγει. ταῦτα δὲ καίπερ τοιαῦτα ὄντα, χαυδὸν αὐτὰ οἱ τέτε ἐπαδοὶ ἐκροφῶσι.

Γεν. 24. 2. 4.

Γεν. 28. 1. 2

Σημ. 384. Εἶρηκε μὲν ὁ Φίλων, τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ σημαίνει τὸ, ὁρῶν τὸν Θεόν, καὶ ἀπέκλεισεν ὁμως τὸ ἕτερον σημαίνον, εἶπεν τὸ, ἰχυρ^{ος} ἐναντίον τῷ Θεῷ, ὡς ὁ Βολτέρ^{ος} ψευδομέν^{ος} ἔφη. τὰς δὲ Ἑβραῖς, ὡς ἄλλοθί περ εἶπομεν, (ἐν σημ. 48.) Χαλδαῖς ὀνομάζει, ὡσαύτως καὶ τὰ Ἑβραϊκὰ ὀνόματα Χαλδαῖκα διὰ τὸ Χαλδαῖον εἶναι τὸν τῷ γένει αὐτὸν πατέρα Ἀβραάμ. ὅτι δὲ ὁ Φίλων ἐντελῶς τὴν Ἑβραϊδα ἐγνώκει, ἀμφισβῆλαιεν καὶ εἴποι. μήτι δὲ τὸ Ἰσραὴλ δύω σημασίας ἔχει, τὴν τε, ἐνίχυσας μετὰ Θεῷ, καὶ τὴν, ὁρῶν τὸν Θεόν.

Σημ. 385. Ἡ Βαλγάτα ἀντὶ τῆς σκηνῆς. τῆ παρὰ τοῖς Ἑβδόμηκοντα, γράφει Σοκόδ, ὅπερ σκηνάς σημαίνει.

Σημ. 386. Τὸ διακόσια δεκαπέντε ἔτη, ὅπερ ὁλόγραφον, εἰς δὲ ἀριθμῶν γράφει, deux ceus quinze années, παραδρομὴ πάντως ἐστίν, ἥτοι αὐτῷ τῷ συγγραφέως, ἢ τῷ τυπογράφῳ. τετρακόσια

κόσια καὶ ἑτὴ ἢ τῷ πατριάρχῃ Ἰακώβ οἰκία ἐν Αἰγύπτῳ διέμενον, ὡς ὁ Θε^{ος} τῷ Ἀβραάμ προκατήγγελε, λέγων. Ἔγνων ἡ γνώση, ὅτι πάροικον ἔσαι τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ καὶ ἰδίᾳ. καὶ δαλώ- τειν αὐτῶς, καὶ κακώσκειν αὐτῶς, καὶ ταπείνώσκειν αὐτῶς τετρα- κόσια ἔτη. Τῷτο δὲ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ πρωτομάρτυς Στέφαν^{ος}. συμπαραλαμβανομένων δὲ καὶ τῶν ἐτῶν, ἐν οἷς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ κατώκησαν ἐν γῇ Χαναάν, συμποσύν^{ον} ἔτη τετρακόσια τριά- κοντα τῆς ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ κατοικήσεως τῆς Ἰσραὴλ, ὡς ὁ Μωϋσῆς διαμαρτυρόμεν^{ος} φησιν. Ἡ δὲ κατοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἣν κατώκησαν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν γῇ Χαναάν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. Τὸ αὐτὸ καὶ θεασίζ^{ον} κηρύττει Παῦλ^{ος}. τὰ ἐν δια- κόσια ἔτη, ἐν οἷς διήρκεσαν αἱ ἡμέραι τῶν Ἰσραηλίων Βασιλεῖαι, ἀναγραφόμενων ἐκάστη τῶν, ἐτῶν ἐικοσιπέντε, καὶ μόνον καὶ ὁλο- χερῶς ἀναπληρῶσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ γε δεῖ αὐτοῖς εἰς ἐκπλήρω- σιν τῶν τετρακοσίων ἐτῶν, ἐν οἷς ἢ τῷ Ἰακώβ οἰκία ἐν Αἰγύπτῳ κατώκησε.

Γεν. 15. 13.

Πράξ. 7. 6.

ἰε. 12. 40.

Γαλ. 3. 17.

Σημ. 387. Οὕτω μὲν τὸ ὑφ^{ος} τῷτο ὁ συγγραφεὺς παρατίθησιν, ἵσως ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς μετενεγκών. ἢ δὲ Βαλγάτα, Κύρι^{ος} ὁ Θε^{ος} ὅς αὐτῷ μετ' αὐτῷ, καὶ κλαγγὴ νίκης Βασιλέως ἐν αὐτῷ. Οἱ δὲ Ἑβδόμηκοντα, Κύρι^{ος} ὁ Θε^{ος} μετ' αὐτῷ. τὰ ἐνδοξα ἀρχόντων ἐν αὐτῷ.

ἰε. 23. 21

Σημ. 388. Οἱ ἐν τῷ Ἀσραχανῷ Τάρταροι τὴν σήμερον ἐ μόνον ἐ- δόλως μισθοῖσι τὴς ἐμπόρας, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐμπορικὰ κα- θεσηκότα ἔχοντες παντοπωλεῖα, πωλῶσι τε καὶ ἀγοράζουσιν, τὴν ἐμ- πορίαν ἀσμενῶς μετερχόμενοι. τέτε μάρτυρες ἡμεῖς καὶ αὐτόπ^η.

Σημ. 389. Περί ὑπάρξεως ψυχῆς μετὰ θάνατον ὑπὸ Ἰουδαίων γνω- ριζομένης ὅρα τὸ 2. Ἀ' εἰς 3. τῷ 4. κεφ. τῷ 6. βίβλ. καὶ τὴν εἰς αὐ- τὸ 254. 255. σημείωσιν.

Σημ. 390. Οὐ κιλίκιον, ἀλλὰ σάκκον ἢ ἑλληνικὴ μετάφρασις γρά- φει. Καὶ ἐπέτετο σάκκον. καὶ τὸ μὲν ciliciam, κιλίκιον, τῆς Βαλ- γάτης ἐστίν. τὸ δὲ σάκκ^{ος}, καὶ ἀπὸ τῆς Ἑβραϊκῆς σακ δοκῇ παρα- γόμενον, δύνα^{μις} ὁμως ἀπὸ τῆς σάπτω, τὸ φορεῖν, τὴν παραγω- γὴν ἔχειν. ἐξ ἧς καὶ τὸ σακκίζω, καὶ τὸ σακκελίζω, καὶ τὸ σακκάς, καὶ τὸ σακτῆ.

Γεν. 31. 34.

Σημ.

Σημ. 391. Τὸ Φέσδον ἡγεμονία ἐστὶν εὐγενέσιν ἀνήκονσα. καλῶσι δὲ
 Φέσδον δεαστοικὸν τὸ ἐξ ἑ ἄλλα ἡρτην) Φέσδα δαλίκον δὲ, ὅπερ
 ὁ ὑπὸ χεῖρα κατὰ κληρονομίαν λαμβάνει ὑπὸ τῆς δεασότης, ἐξ ἑ
 ἡρτην), πρίντε καὶ ὑπακοὴν αὐτῷ ὀφέλων. ὅρα τὸ τῆς Α' λξέρτ.
 Λεξικ. εἰς τὸ tief,

Σημ. 392. Ἡ Ἀντα, ἡ τῆς Προίτης γυνὴ ἐρωτικῶς ἐπευμένη Βελ-
 λερεφόντη. ὡς δὲ ἐκ ἐπέσθης συγγενέσθαι αὐτῇ, διαβάλλει) παρ
 αὐτῆς Προίτῳ, ὡς περάζων αὐτήν. (ὅρα τὸ τῆς Βαρίν. λεξ. εἰς τὸ
 Βελλερεφ.) Ἡ Φαίδρα, ἡ τῆς Μίνωϑ' θυγάτηρ, τῆς Θησέως γυ-
 νὴ, καὶ τῆς υἱῆς αὐτῆς Ἰπολύτης μητρὶς, κατ' ὑπερβολὴν τῆς Ἰπολύτης
 ἐραδιᾶσα, ἐπεὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐκπληρῶσαι ἐκείνος ἀπέπα-
 το, ἑαυτὴν ἐκρέμασε, γράψασα πρότερον ἐπιστολὴν τῷ ἀνδρὶ αὐ-
 τῆς, δι' ἧς ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι τῷτο ἐπραξε, μὴ θυμηθεῖσα ἐνεγκῆν
 τὸ ὄνειδ' ὅ, ὃ πεποίηκεν αὐτῇ ὁ Ἰπολύτῳ. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι
 περιμένασα τὴν Θησέως ἐκ τῆς ἁδῆς ἐπιστροφὴν, ὅπως πρότερον κα-
 τήλθε, παρέσθην αὐτῷ Ἰορύβη πλήρης, τὸ τῆς Ἰπολύτης ἱερίφ' ὅ
 κατέχουσα εἰς ἐνδεξιὴν τῆς βίας, ἣν ποιῆσαι αὐτῇ ἠθέλησεν ὁ Ἰπ-
 πόλυτ' ὅ. (ὅρα τὸ μυλογ. Λεξ. τὸ ἐν Παρισ. ἐτ. 1765. ἐκδοθ. εἰς
 τὸ Θησεύς, καὶ Ἰπόλ.) τί δ' ἄρα βέλε) ὁ Βολτέρ' ταυτὰ προ-
 τένων τὰ μυθικὰ μεταγενέστερα ὑποδείγματ'· σμικρύνει τάχα τὸ
 τῆς Ἰωσήφ κατόρθωμα, ὡς μὴ ἀπαράδειγματις· ἀλλ' ὑπερερεῖ
 τὸ τῆς Ἰωσήφ τ' ἄλλα, ἢ μόνον ὡς ἀντιστάντ' τῇ δεασοίῃ αὐτῆς,
 ἀλλὰ καὶ ὡς σωφρονίσαντ' ἐκ ἀνδρωπίνῳ φόβῳ, ἢ φυσικῇ ἀντι-
 παθείᾳ, ἀλλὰ μίση τῆς κακῆς, καὶ πίσει τῇ εἰς τὸν δεασότην αὐτῆς
 καὶ εὐγνωμοσύνῃ, καὶ αἰδοῖ τῆς παροργίσαι τὸν Θεόν. „Καὶ πῶς, ἔλε-
 „γε τῇ Αἰγυπτίᾳ, ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τῷτο, καὶ ἁμαρτή-
 „σομαι ἐναντίον τῆς Θεῆς.

Γιν. 39. 9

Σημ. 393. Οἶμαι τοίνυν ἐγὼ τῶν δύο τὸ ἕτερον, ἢ διὰ τὸ εὖναι,
 „εὖνυχον αὐτὸν κατὰ χρησικῶς προσερχῶμαι, ἢ καὶ τῷ ὄντι, τῶν
 „μορίων ἐκτετμημένων, ἔχων ἐν γαμετῆς τάξει τὸ γυναικίον. ὁ δὲ
 „καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐγνωμεν ὑπὸ πολλῶν πολλάκις γινόμενον. Ταυτ' ὁ
 „Α' δηλ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σαρά εἰς τὴν Ὀκτάτοχον. (Γεν. κ. 39.)
 ὁ δὲ Προκόπιος (αὐτ.) τὰ ἐξῆς. „Ἡ θεία Γραφή ἀνάδοντας, καὶ
 „εὐνέχους καλῶ καὶ τὰς μὴ ὄντας εὐνέχους, καὶ τὸν τόπον δὲ τῶτων,
 „καὶ τὴν πίσιν ἐπέχοντας. ὡς καὶ ὁ μακάρι' Ἡσαίας τὰς περὶ
 „Δαυιδ, καὶ τὰς τρεῖς παῖδες προφητικῶς ἀνάδοντας καλῶ, λεγών

ἐν τῷ Ἐzekiā. Καὶ ἀπὸ τῶν ἡγῶν σκ τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σθ, τῶν γενήσεως, λήβον) ἀπὸ σθ, ἢ ποιήσαι ἀπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Βασιλέως Βαβυλωνίων.

Σημ. 394. Εὐρίσκομεν ἐν τῷ περὶ τῶν ὀνομασῶν ἀνδρῶν λεξικῷ (ἐκδ. Ἀμσελ. ἔτ. 1770) Φαβορῖνον τινὰ Γάλλον ἀκράσαντα ἐπὶ Ἀδριανῷ Αυτοκράτορ, τῷ ἔτει 138. μετὰ Χριστὸν βασιλεύειν ἀρξάμενος, περίφημον σοφιστὴν, κατὰ τινας μὲν εὐνῶχον, κατ' ἄλλους δὲ ἐρμαφρόδιτον, ὅς περὶ τριῶν ἐθαύμαζε πραγμάτων, ἀμέλειτοι περὶ τῆς τοσούτου καλῶς ἐλθηνισί λαλῶν Γάλλον ὄντα, περὶ τῆς ἐγγυλῆ-θῆναι μοιχείας, εὐνῶχον τυγχάνοντα, ἢ περὶ τῆς δύνασθαι ζῆν, ἐχθρὸν ὑπάρχοντα τῷ Αυτοκράτορ. τῶν ἐν ἡγῶμεθα εἶναι τὸν Φαβορῖνον, περὶ ὃ συγγραφεὺς λαλεῖ.

Σημ. 395. Ἡ μὲν Βελγᾶτα ἐν κεφ. 39. ἐδ. 1. τῆς Γενέας. γράφει Princeps exercitus sui, ἄρχων, ἢ ἀρχηγός τῆς στρατῆς αὐτῆς. ἐν δὲ κεφ. 41. ἐδ. 10. Principis militum, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτῶν. ἐν δὲ ἐδ. 12. τῆ αὐτῆς 40. κεφ. Ducis militum, ἐδηγὸς τῶν στρατιωτῶν. Ἡ δὲ τῶν Ἐβδόμηκοντα μετὰφρασις ἐν ἐκάσῳ τῶν τόπων τῶν ἀρχιμάγειρον προσαγορεύει τὸν Πετεφρῆ. ἐπεὶ ἐν ἡ Βελγᾶτα ἢ ἐν πολλοῖς ἄλλοις ἀμαρτάνουσα ἐλέγχεθ', ἐν τῷ τῷ δὲ ἢ διὰ τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων λέξεων ἕως τὸ τὴν αὐτὴν τῆ αὐτῆς προσώπῳ σημάσαι ἀξίαν, ἔτι δὲ ἢ διὰ τὸ πάντῃ ἀπέθανον εἶναι, ἀρχηγὸν στρατῆς ὑπάρχον τὸν Πετεφρῆ, εὐνῶχον ὄντα, ἢ τοι πράγματι, ἢ μόνῳ ὀνόματι, ἢ τὴν φυλακὴν τῆς κλῆσης, ἢ τὴν ἐνδὸν τῆ βασιλικῆς παλατίης ἐπιστάσαν ἐχέοντα, ἐδόλως προτιμητέα ἢ ταύτης ἀνάγνωσις τῆς τῶν Ἐβδόμηκοντα.

Σημ. 396. Ὁ νεοπολεῖς ὡς δαίλαιε. ἢ 28 θύσαι ὁ Ἰωσήφ θυσίας τῷ δέλῳ αὐτῆς προσέταξεν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς ὑποστά-χῆς, ἀλλὰ σφάξαντα πρόβατα, ἢ βοῦς, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν σφαζομένων ἢ ἐθιομίων ζώων, εἰσιμάσαι τράπεζαν, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῆς συνδω-χῇ. σαφῶς δὲ ὅπερ λέγω τὰ ἱερὰ ἐκτίθενται λόγια, „Εἰς δὲ Ἰωσήφ αὐτῆς, ἢ τὸν Βενιαμὴν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τὸν ἐμομήτο-
νον. ἢ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτῆς, εἰσάγαγε τὰς ἀνθρώπους εἰς
τὴν οἰκίαν. ἢ σφάζον θύματα, ἢ εἰσάγαγον. μετ' ἐμοῦ 28 φάγον-
ται οἱ ἄνθρωποι ἄρτους τὴν μεσημβρίαν. Εἰ δὲ τὸ, victimas τῆ
ἀνὰρ σὺ αὐτεργόν, εἰδέναι σε ἔδει, ὅτι τὸ ἐλληνικὸν θύματα ἢ αἰ-
τα

Γεν. 43. 16.

N n n n

τα

τὸ διασκεδάζεσθαι τὸ ὄνειρον. τὰ δὲ Δύω, ἐξ ἧς τὰ Δύματα, ἐκ τῆς
 Δέω, ὅπερ καὶ τὸ τίθημι σημαίνει. διὸ τὸ Δύματα ἐνταῦθα δηλοῖ
 τὸ θετά. τὸ ἐν σφάλλον Δύματα ἰσχυρὰ μετὰ τὸ σφάλλον τὰ τῇ τρα-
 πέζῃ τετατόμενα.

Σημ. 397. "ἵνα σαφὲς ᾖ τὸ πόθεν ὁ Βολτέρος συμπεραίνει τὸν
 τῆς Γενέσεως συγγραφέα ἀγνοεῖν τὴν τῶν Αἰγυπτίων θρησκείαν,
 ἐκθετόν καὶ τὰ πρὸ τούτου ὑπὸ αὐτῶν εἰρημένα κατὰ σειράν. "Οἱ Αἰ-
 γύπτιοι, φησὶν, ἐβδελύττοντο τὴν ξένην, νομίζοντες, ὅτι συνε-
 ρχόντες αὐτοῖς μαινοῖτο. οἱ Ἰσραῖτις ἐξ αὐτῶν παρέλαβον τὸ
 "τὸ ἄξενον καὶ βάρβαρον ἡθῶς. ἡ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία κατὰ
 "τὸ τούτου ἐμιμήθη τὴν Ἰσραήλ. ὥστε πρὸ τῆς μεγάλῃς Πέτρῃ
 "μνησθε τῶν ἐκ τῆς λαῶν τῶν Ῥώσων ἐργάνων συμφαγεῖν Αἰθι-
 οπῶν, ἡγιν τῶν καλεσμένων Καθολικῶν. ἐκ τούτου ὁρῶμεν τὸν Ἰω-
 σήφ ἐν τάξει Αἰγυπτίᾳ, καὶ τῇ αὐτῇ, ἀλλ' ἑτέραν τὴν ἀδελφὴν αὐ-
 τῆς ἐπαύσαντα τραπεζῇ, καὶ δι' ἐρμηνείας αὐτοῖς λαλῶντα. ἐνταῦ-
 θα δὲ ἐπιδήλως ὁρατοῖς ἡ διαφορὰ τῆς θρησκείας, καὶ ὁ αὐτὸς ὁ-
 μολογῶν Θεός. Δύω Δύματα ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ τῶ πρώτῳ ὁ-
 περγῶ, καὶ χρῶνται τούτοις ἐν τῇ τραπεζῇ. ἑδὲ ὁμοῦ λόγῳ ὁ-
 δεῖποτε, ἑδὲ περὶ Ἰσραὴλ, ἑδὲ περὶ Οσίρεως. ἵνα παράδοξον τὸ
 τὸν συγγραφέα τῆς Γενέσεως ἀγνοεῖν παντελῶς τὴν τῶν Αἰγυπ-
 τίων θρησκείαν, καίπερ ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνατραφέντα ἐπισήμαις.
 "ἔστιν ὅτι καὶ ἔστιν εἰς τῶν λόγων, τῶν πεπαισμένων, ὅτι ὁ Μωϋσῆς
 "ὅτι ἠδύνατο εἶναι συγγραφεὺς τῆς Πεντατεύχου.

Ἀλλὰ πόθεν ἄρα δηλὰ γίνονται τὰ τῆς θρησκείας παντὸς γέ-
 νους. ἐκ τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ Χυδαίων, ἢ ἐκ τῆς ἐγγράφου νομοθε-
 σίας, καὶ τῶν τῶ γενέσεως διδασκάλων; ἑδὲς ἂν εὖ φρονῶν ἐκ τῶν
 πρώτων εἴποι, ὅτι ἐκ τῶν δευτέρων. τίς δὲ Χυδαῖος καὶ ἀπαιδευ-
 τὸς λαός, ἡτοι τὰ τῆς θρησκείας αὐτῆς ἐντελῶς οἶδεν, ἢ προλή-
 ψων, καὶ δεισιδαιμονίων καθαρῶν; ἐν ποίᾳ ὅτι τῶν Ἑβραίων νο-
 μοθεσία, ἢ ἐν ποίοις τῶν πρώτων διδασκάλων αὐτῶν βιβλίοις εὖ-
 ρεν αὐτὸς τὴν Ἰσραήλ τὸ ἄξενον καὶ βάρβαρον ἡθῶς ἐκ τῶν Αἰ-
 γυπτίων παραλαβόντας; μήτι ἐν τῷ Δεκαλόγῳ, ἢ ἐν τῷ οὐβδε-
 λύξῃ Ἰσραήλ, ὅτι ἀδελφός σου ἐστίν. "ὅτι βδελύξῃ Αἰγύπτιον, ὅτι
 "παροικῶς ἐγενεῖ ἐν γῇ αὐτῆς. Ἀλλὰ ταῦτα προφανῶς ἄξενον καὶ
 "βαρβαρὸν ἀντίκεινται ἡθῶς. ἐκὲν ὅτι πάντως εὖρε τούτο, ὅπως καὶ τὴν
 τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίαν εὖρε μιμηθῆσαν κατὰ τούτο τὴν Ἰσραήλ.
 "ἔκαστον, ὅτι ὁ Χυδαῖος τῶν Ῥώσων λαὸς πρὸ τῆς μεγάλῃς Πέτρῃ
 συ-

Δαν. 27. 7.

συνεοδίδειν ἐκ ἡθέλε Λαθρηανοῖς, καὶ Καθολικοῖς. ἐκ τούτων ὡς τέ-
λειον διαλεκτικὸς ἐπήγαγεν, ἐτι ἡ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησία ἐμι-
μήθη τὸ τῶν Ἰουδαίων ἄξενον καὶ βάρεβαρον ἡθῶ. ἰδὼν τινες Ἰου-
δαῖς τοῖς ἑτερογενέσι μὴδὲν τρόπον συνεοδίδειν συγκατατιθεμένους,
φόβῳ τῷ μὴ φαγεῖν τὰ ἀπὸ τοῦ νόμου ἀπαγορευθέντα, ἐπήγαγε,
τὸ ἄξενον καὶ βάρεβαρον ἡθῶς παντὶ τῷ γένει αὐτῶν ἀνέκειν, ἐκ
τῶν Αἰγυπτίων παραλαβέντι. ὅτως ἄρα, ὡς μάταιε, ἐδίδαξέ σε
ἡ καινὴ σε φιλοσοφία συλλογίζεσθαι καὶ συμπεραίνειν; ἐκ τῶν μερι-
κῶν τὰ καθόλου, ἐκ τοῦ φρονήματος χυδαίων τινῶν καὶ ἀμαθῶν
τὸ ἡθῶ ὅλος τῷ γένει, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς νομοθεσίαν;
καὶ τίς ἂν τὴς τοιαύτης σε συλλογισμὸς ἀνέκων, ἐκ ἂν καταπτύσῃ
σε τὸ τῷ τρόπῳ παράλογον.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς σε, εἴτε συμπέρασμα, εἴτε παρατήρημα,
εἶπεν τὸ, «ἐνταῦθα ἐπισηλὺς ὁράται ἡ τῆς θρησκείας διαφορὰ, καὶ
ὁ αὐτὸς ὁμολογῆσαι Θεῶ, ὅς ἦν τῶν προτέρων παράλογον. Ἐν-
ταῦθα γὰρ λέγεις. ἀλλὰ πῶς; ἡ δὲ ἡλον, ὅτι ἐν τῷ ὄρει τὸν Ἰωσήφ
ὑποκρίνεσθαι Αἰγύπτιον εἶναι, καὶ διὰ τῆς συνδειπνούντας αὐτῷ Αἰ-
γυπτίους μὴ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶ συνεοδίδειν, ἔ-
τι ἐρμηνεύς λαλεῖν αὐτοῖς, σὺ βλέπεις διαφορὰν μὲν θρησκείας,
ὁμολογίαν δὲ τῶ αὐτῶ Θεῶ, ἔτι μὴ ἐνταῦθα εἰδὲ ἰχνῶ ὁράται ὁ-
μολογίας Θεῶ. πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ τότε πραττόμενα ἐπὶ
ἐξῆς ἑτερον ἐπέβλεπον, εἰμὴ ἐπὶ τὸ μὴ γνωσθῆναι εὐθέως ὑπὸ τῶν
ἀδελφῶν αὐτῶ.

Καὶ τὸ τρίτον δὲ τῶν συμπερασμάτων σε τοῖς προτέροις ὁμοι-
ον. εἰδὲς, λέγεις, λόγῳ εἰδέπατε, εἰδὲ περὶ Ἰσως, εἰδὲ περὶ Ὀ-
σίρεως, ἄρα τί; ἄρα, λέγεις, ὁ τῆς Γενέσεως συγγραφεὺς ἠγνό-
ει παντελῶς τὴν τῶν Αἰγυπτίων θρησκείαν. ἀλλὰ τῷ τῆς Γενέσε-
ως συγγραφεῖ, νομοθετεῖντι. «Κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα Αἰγύπτου,
καὶ ἡ κατωκίσητε ἐν αὐτῇ, καὶ ποιήσετε. ἀντίστατο τὸ περὶ Ἰσως
καὶ Ὀσίρεως διαλαβάνειν. ἐπεὶ δ' ἄρα τὸ ἀγνοεῖν αὐτὸν παντε-
λῶς τὴν Αἰγυπτίων θρησκείαν διὰ τὸ μὴ περὶ Ἰσως καὶ Ὀσίρεως
διαλαβεῖν; πῶς ἐκ αἰχίνῃ ταῦτα λέγων, εἶτα καὶ ἐκ τούτων συνά-
γων τὸ ἐτι παραλογώτερον, ὅπερ ἐστὶ τὸν Μωϋσῆν μὴ εἶναι τῆς
Πεντάτευχος συγγραφέα, ἀντιμαρτυρούντων σοι ἀπὸ τῶν χρόνων
Μωϋσεὺς ἄχει τῆς σήμερον πάντων Ἰουδαίων, καὶ χριστιανῶν, καὶ αὐ-
τῶν δὲ τῶν Μωαμεθιτῶν;

Σημ. 398. An ignoratis, quod non fit similis mei in auguran-
di Scientia! Ἀγνοεῖτε ἄρα, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμοιος ἐμοὶ ἐν τῇ τῷ
οἰωνίζεσθαι ἐπισήμῃ; Ταῦτα μὲν ἡ Βαλγιά, ἅπερ πόρρω τῆς ἀ-
ληθείας ἀφῆσκειν, ὡς προδήλως ἐμφαίνοντα τὸν Ἰωσήφ τῶν μά-
γων ὑπερτερον. Ἡ δὲ τῶν Ἑβδμήκων μεταφράσις, οὐκ οἶδατε,
ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνίζεσθαι ἀνδρωπῶ, οἶδ' ἐγώ; ἰδοὺ καὶ ἡ ἀρίστη
τῶν ἀνάπτυξις, ἐν τῷ Σχολ. τῷ ἐν τῇ ἑλλην. Σερῶ ἀς τὴν
'Οκτάτοχ.) Ἀντὶ τῆς, οὐκ ἐννοεῖτε, ὅτι οἱ κατ' ἐμὲ οὐ ὑπεροχῇ
ῶντες, οἰωνίζοντο ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν τοιούτων, οὐ μὴν αὐτός. οὐ
ῶδ' εἶπεν, ἐγὼ οἰωνίζομαι, ἀλλ' οἱ ὄντες τῆς ἐμῆς κατὰστάσεως.
Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ Προκόπιος προτίθησι, λέγων. Ὅτι οἰωνισμῷ
οἰωνισθῆναι ἀνδρωπος, οἶδ' ἐγώ; ἀντὶ τῆς ἑκαστοῦ. ἀσφαλῶς δὲ
ῶδ' ἐμέλει ῥήματι τὸ, οἰωνίζομαι λέγειν ἡνέχετο. Πᾶσαν ἐν
ὑποψίαν περὶ τῆς τὸν Ἰωσήφ μάγον εἶναι προφύλουμα αἶρεσιν τῆς
τῶν Ἑβδμήκων μεταφράσεως ἀνάγνωσις.

Σημ. 399. Εἰπὼν ὁ Βολτέρος τὸ, ὁ Θεὸς ἀνεβίβασεν αὐτὸν μετὰ
θανάτον, προστίθησι παρὰ πόδας τὰς. Ὁ Μωϋσῆς κατὰ τὴν
παράδοσιν, ἣν ἔχον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀναχωρησάς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου,
εὑρε τὸ τῆς Ἰωσήφ μνημεῖον, ὅπερ ἐπ' ὤμων ἄρας μετεκόμισεν.
ἡ παράδοσις αὐτῇ ἐτι σώζει ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγε-
γραμμένῳ, περὶ βίβης καὶ τελευτῆς Μωϋσέως, μεταπεφρασμένῳ δὲ
εἰς τὴν Λατινικὴν διάλεκτον ὑπὸ τῆς σοφῆς Γαβλίνης.

Ὁ Γαβλίνος, ὁ καὶ Γιλβέρτος λεγόμενος, Γάλλος μὲν ἦν τὸ
γένος, ταῖς ἀρχαῖαις καὶ νεωτέραις γεγυμνασμένῳ διαλέκτοις,
ἐξέδοτο δὲ μεταφράσεις τινὰς ἐς σιχαργήματα, ἐτι δὲ πλὴν τῶν
ἐπιγραμμάτων, καὶ ὠδῶν καὶ ὕμνων, ἐκ τῆς περὶ τὴν Ὀφινγενεῖαν
τραγωδίας, σημειώματα εἰς τὸ τῆς Ψαλλῆς πόνημα, τὸ περὶ τῆς ἐ-
νεργείας τῶν Δαιμόνων, εἰς τὸ Θεοδώρου τῆς Προδρόμου, εἰς τὸ περὶ
τῶν ἐρώτων τῆς Ροδάντης καὶ Δοσικλέως, εἰς τὸν Φαύδοκαλιδένην,
καὶ εἰς τὸ περὶ βίβης καὶ τελευτῆς Μωϋσέως, τὸ ὑπὸ ἀνωνύμου τινος
ῤαββίνου συντεθέν. ἐτελεύτησε δὲ ἔτη 1661. (ὅρα τὸ ἐν σημ. 394.
μνημονόβ. Λεξ.) προτίθησιν ἄρα ἡμῖν ὁ σοφὸς κριτικὸς καὶ φιλό-
σοφος, καὶ ὅς ἐκ τῶν ῤαββινικῶν μεταφραδέντων μύθων ἐξηγ-
τῆσε μαρτυρίας, εἰς ἐνδείξιν ἐναργῆ τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ καὶ τῆς
ἀπιστίας.

Σημ. 400. Ταῦτα μὲν ἔλεγον ἀν' οἱ τὴν Φαυδοπολιτικὴν, ὅπερ ἐ-
στὶ τὴν ἀπάτην καὶ τὸ ψεῦδος, πρὸς ἰδίαν μετερχόμενοι ὠφέλειαν.
ἐκ ἔτῳ δὲ λελάληκεν ὁ Ἰωσήφ, ὁ τῆς Θεῆς ἀνδρωπῶ, ἐκ τῆς ἀ-
ληθείας κηρύξ. μέμψιν ῶδ' αὐτῷ προσέτριβεν, εἰπερ κηδεύειν κιν-
δύνος προκειμένης Φαυδοθῆναι αὐτὸς ἐδίδασκεν. ἐσηγησάμενος δὲ αὐ-
τοῖς εἶπεν, ὅτι ποιμένες εἰσὶ, τῆς ἀληθείας ὠφθῆ ἀσηγητῆς καὶ
διδάσκαλος. ἡ δὲ ἀλήθεια ὀνησιφόρος αὐτοῖς ἐγεγονε. τ' ἀληθὲς ῶδ'
εἰπόντες, τὴν βελτίστην γῆν τῆς ῤαμεσσή ἐκτήσαντο. Φυγόντες δὲ
καὶ τὴν ἀδιάκοπον τῶν Αἰγυπτίων ἀνάφυσιν διὰ τῆς κατ' ἰδίαν ἐ-
νοικήσεως, ἐφυγον ἅμα καὶ τὸν συνεχὴ κίνδυνον τῆς αὐτῆς εἰδωλολα-
τρείαν, καὶ εἰς τὰς αἰγυπτιακὰς περιπεσεῖν δασιδαμονίας.

Σημ. 401. Ὑπόθεσις ἐπὶ ὑποθέσει, καὶ ταῦτα μηδεμίαν ἀνάγκης
κατεπεργάσθη. ὁ ῶδ' Ἰωσήφ, ὁ τὸν σίτον συνάξας ἐν ταῖς ἑπτὰ ἐ-
τεσὶ τῆς εὐθηνίας, συνήγαγε πάντως καὶ ἄχυρα εἰς τροφὴν τῶν
ζώων ἐς χορτάσματα, ἅπερ τῷ τῶν βρωμάτων ὀνόματι τὸ ἱερὸν
ἐνέφηνε λόγιον. Καὶ συνήγαγε, φησὶ, πάντα τὰ βρώματα τῶν
ἐπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἦν εὐθηνία ἐν τῇ γῇ Αἰγύπτου. καὶ ἔθηκε τὰ
βρώματα ταῖς πόλεσι. βρώματα τῶν πεδίων τῆς πόλεως τῶν ἐν
κύκλῳ αὐτῆς ἔθηκεν ἐν αὐτῇ. τὸ δὲ οἰκειοποιηθῆναι πάντα τὰ
ζῶα, ὅτε ἡ γῆ οὐκ ἐβλάσανε τὴν τῇ τροφῇ αὐτῶν ἀναγκαίαν χλό-
ην, καὶ ταῦτα ἀντὶ τῶν ἄρτων, ὅς οἱ Ἰωσήφ τοῖς κερτημένοις αὐτὰ
παρέχεν, οὐκ ἔστιν ἀποπώτατον, ἀλλ' εὐλογοφανές αὐτον, καὶ εὐ-
σπλαγχνικώτατον. ἐκεῖνοι μὲν ῶδ' χορτάσματα, ὡς αὐτὰ τρέφειν
οὐκ ἔχον, ὁ δὲ Ἰωσήφ παραλαβὼν ἔτρεφε. διὰ τῆς τοιαύτης δὲ
οἰκονομίας τὰ τε ζῶα, καὶ τὰς τῶν δασυδίας ἐσωσε.

Σημ. 402. Μαρτυρεῖ δὲ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις καὶ Φίλων (ὁ Βίβλιος)
ἐν τῇ 1 δ'. περὶ Ἱεροσολύμων, λέγων ἔτῳ.

Τοῖσιν ἐδ' μακαριστὸν ὅλης ἐκτίσεν ἄκτῳ.
ῤῥίσις, καὶ πρόθεν ἀφ' Ἀβραάμοιο, καὶ Ἰσάκ,
Ἰακώβ εὐτέκνοιο τόκου Ἰωσήφ, ὅς ὀνείρων
Θεασίης, σκηπτῆχος ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσραήλ.
Διεύσας λαοφράει χρόνῳ πλημμύρεθι μοίρης.

Ταῦτα παρ' Εὐσεβίου. (ἐν β. 9. κ. 24. τῆς Εὐαγγ. Προπαρὰ)
παρὰ τῷ αὐτῷ καὶ Δημήτριος παρὰ Ἀλεξάνδρου τῆς Πολυτίμου
παραλαβὼν, (αὐτ. κ. 21.) καὶ Ἀττάκωνος, (αὐτ. 23.) τὰ αὐτὰ
διαμαρτυρεῖ. ὡσαύτως καὶ Γρῶγος ὁ Πομπήιος, ἐν τῷ 24. τῶν
αὐτῶν

αὐτῶν τεύχεων, τῶ περὶ τῶν Ἰουδαίων. Γάλλ. δὲ ἦν 870, ἐπὶ
 Αὐγύστου Καίσαρος ἀκμάσας. ὅρα Τόλχ. 1. σελ. 429, καὶ 531.
 τῆς τῆς Φαβρικ. βιβλιοθ. τῆς περὶ τῶν παλαιῶν Λατίνων συγ-
 γραφῶν.

Σημ. 403. Ὁ Βολτέρος τοῖς λοιποῖς ἀτοπολογήμασιν αὐτῶν καὶ τῷ
 προσέθετο, ἀμέλει τοὺς τὸν κόσμον ἀσυγκρίτως ἀρχαιότερον εἶναι
 τῷ ὅν ἡ Γραφὴ τῇ ἑαυτῆς ἐμφαίνει χρονολογία. ἵνα δὲ τῷτο δείξῃ
 τὴν αἰῶν ἐν τῶν ἀρχαιότητι προτίθησιν, οἷον τῶν χαλδαίων, τῶν
 Αἰγυπτίων, τῶν Σινῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Σινῶν, καὶ Ἰνδῶν ὅρα
 ἐν τῇ 313. σημ. Περὶ δὲ τῆς τῶν Αἰγυπτίων ἀρχαιότητος αὐτὸς τὰ
 ἐξῆς προτείνει. Ὁ τῶν Αἰγυπτίων Βασιλεὺς μέγαλα τῷ Ἀβρα-
 ᾶμ ἐδώρησατο δῶρα. ἔκτοτε ἡ Αἴγυπτος ἰσχυρὰ ἦν ἐπικράτεια,
 καὶ Μοναρχία ἐξηριγμένη, ἐν ἣ αἱ τέχναι ἐπιμελείας ἐτύγχανον,
 καὶ ὁ ποταμὸς διδάμας, καὶ εἰς ὑποδοχὴν τῶν πλημμυρέντων ὑ-
 δάτων αὐτῶν ἐσκαμμέναι ἦσαν πανταχῶς αἰάλας, ὧν ἀνέν ἀνοί-
 κητος ἦν ὁ τόπος. Λὺν ἐν ἐρωτῶ πάλαι αἰσθητικὸν ἀνδρωπον
 περὶ τῶ ἐάν ἐκ ἦσαν ἀναγκαῖοι αἰῶνες τῇ συζῆσαι τοιαύτης Αὐ-
 τοκρατορίας ἐν χώρᾳ πρὸ πολλῶ ἀπρσίτω, καὶ ὑπὸ τῶν εὐδηνάν-
 των αὐτὴν ὑδάτων κατεφθαρμένη; Ὁ Ἀβραᾶμ κατὰ τὴν Γένε-
 σιν κατέλαβε τὴν Αἴγυπτον ἔτη διχίλια πρὸ τῆς χρονολογίας ἔσσης.
 συγγνωσέοι ἄρα οἱ Μαιεῶνες, οἱ Ἡρόδοτοι, οἱ Διόδωροι, οἱ
 Ἐρατοθένης, καὶ τοσῶτοι ἄλλοι, οἱ τῇ Βασιλείᾳ τῆς Αἰγύπτου τε-
 ρατῶδη ἀπονέμοντες ἀρχαιότητα. Τέτοις συντόμως ἀπαντῶμεν
 διὰ τῶν συνερανοδούντων ἐκ τῶν τῶ συγγραφῆς λόγων, τῶν ἐν τῷ
 2. Α' εἰς τ. τ. 7. κεφ. τῆς ὑπ' αὐτῶ φιλοπονηθ. ὑπερασισ. τῆς
 παλ. Διαθήκης.

Δίω περιέχουσιν ἀποδείξεις τὰ προκείμενα περὶ τῆς τῶν Αἰ-
 γυπτίων ἀρχαιότητος, τὰ τῷ Ἀβραᾶμ δοθέντα δῶρα, καὶ τὴν
 Μαιεῶν, Ἡρόδοτος, Διόδωρος, καὶ Ἐρατοθένης μαρτυροῦν. Ἀλ-
 λά τίς αἰσθητικὸς ἀνδρωπος ἐκ ὅρα πόσον ἀνίσχυρος ἡ πρώτη ἀ-
 πόδειξις; Ὁ Φαραὼ ἔδωκε, Φισί, μέγαλα δῶρα τῷ Ἀβραᾶμ, ἔκ-
 τοτε ἄρα ἡ Αἰγύπτος ἦν Ἐπικράτεια ἰσχυρὰ, καὶ Μοναρχία ἐξη-
 ριγμένη, καὶ τὰ ἐξῆς. τῷτο ὑποτίθετο, ὡς παντίπῃ δηλον, μηδένα
 τῶν Βασιλέων, τῶν μὴ βασιλεύοντων Ἐπικρατείας ἰσχυρᾶς, καὶ Μο-
 ναρχίας ἐξηριγμένης δῶρα δύνασθαι δοῦναι τοιαῦτα, οἷα τῷ Ἀβρα-
 ᾶμ ὁ Φαραὼ ἔδεδώκεν. ἔπερ ψαδὲς εἶναι, προφανῶς ἐλέγχουσι τὰ
 πράγματα. τῷ ἐντι δὲ ἔτος ὁ τῆς Αἰγύπτου τότε βασιλεύων, ὁ ὑ-
 πό

Εν κ. 16. τῆς
 περὶ Ἰσορ. Φι-
 λεσ.

πρὸ τῆς πρωτοτύπης τῆς Γενέσεως ὕψος Μεσραΐμ καλόμενος, τῆς κατὰ Αἰγύπτου μόνον ἐβασίλευσε, τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλεμένης Μεσραΐμ ὑπὸ τῶν ἐβραϊκῶν βιβλίων, τῶν τὴν ἀνωτέραν καλόντων Φατρεως, ἢ Φατρεως γῆν.

Τὶ δὲ βέλεθ' αὐτῷ τὸ, ὃ Ἀβραὰμ κατὰ τὴν Γένεσιν κατέλαβε τὴν Αἰγύπτου ἐτη διχίλια πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἔτους; ἢ δ' ὅλον, ὅτι ἐκ ἀρκῶσαι αὐτῷ τὰ ἀπὸ τῆς κατακλυσμῆς ἄχρι τῆς Ἀβραὰμ ἐτη εἰσέουσιν τῆς ὑπ' αὐτῆς πλασθείσης ἰχυρᾶς Ἐπικρατείας ἢ ἐξηρηγμένης τῶν Αἰγυπτίων Μοναρχίας. ἀλλ' εἴπερ ἐκ ἀρκῆ αὐτῷ ἢ κατὰ τὴν Βελαγᾶταν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἄχει τῆς Ἀβραὰμ χρονολογία, ἔχει τὴν δεκτὴν ἢ ἀληθινὴν τῆς τῶν Ἑβραίων μεταφράσεως, χρηγῶσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς κατακλυσμῆς ἄχρι τῆς εἰς τὴν Αἰγύπτου τῆς Ἀβραὰμ καταβάσεως αἰῶνας δώδεκα. ἄρα ἐν ολίγοι οἱ δώδεκα αἰῶνες ἐνώπιον τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς διακρίσεως εἰς σύσασιν Βασιλείας, οἷα πράγματι ἢ ἀληθῆς, ἔχει δὲ πλάσματι ἢ Φαντασίᾳ, ὑπῆρχεν οἱ τῶν Αἰγυπτίων, ὅτε ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὴν Αἰγύπτου παρεγένετο;

Πολυπραγμονήσωμεν νῦν τὰς μαρτυρίας. Χίλια μὲν ἐτη, φησὶν ὁ Αἰγύπτιος ἱστορικός ὁ Μανέθων, ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου ὁ Ὑφαισος, τριακοντὰ δὲ χιλιάδας ἐτῶν ὁ διάδοχος αὐτῆς ὁ Ἥλιος πρὸ τῶν τῆς Κρόνου ἢ τῶν ἄλλων. Τίς ἐν εὐ φρονῶν πιστεύσκειν ἀντὶ τῆς μυθολογίας ταύτης, ἐφ' ἣς ἡ τῆς Αἰγύπτου ἀρχαιότης βέβηκεν; ἐκ τοιούτων δὲ ἀρχῶν ἢ τῆς Βολτέρου τερατώδους προεσιν ἀρχαιότης. Ὁ Ἡρόδοτος παρέσκει τριακοσίους τετράκοντα Βασιλεῖς ἀπὸ τῆς Μίνως ἄχρι τῆς Μυρῆς. ἀλλὰ τίς ἐκ αἰδέν, ὅτι οἱ τῆς Αἰγύπτου ἱερεῖς διδάσκαλοι τῆς τοιαύτης ἀδολεχίας τῷ Ἡροδότῳ γεγονάσι, κατὰπερ ἢ πολλῶν ἄλλων μύθων, δι' ὧν τὸ δεύτερον τῆς ἱστορίας αὐτῆς βιβλίον πεπλήρωκε; Τίς δ' ἐν τῇ τῆς Διοδώρου μαρτυρίᾳ παιδείᾳ, αὐτῆς τῆς Διοδώρου, μύθους μηδεμίαν πίσεως ἀξίους λογίζομενα πάντα ὅσα οἱ Αἰγύπτιοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν διαχυρίζονται; Τὰ δὲ τῆς Ἐρατωδίνους ἐκ ὑπὲρ τῆς Βολτέρου, ἀλλὰ κατ' αὐτῆς φρατεύονται. ὁ γὰρ Ἐρατωδίνης ἐν τῷ χρονολογικῷ αὐτοῦ κανόνι, ἔτινος ἀπόσπασμα ὁ Σύγκελλος διέσωσε, μόνον χίλια ἐξήκοντα ἐτη ἀριθμῆται ἀπὸ Μίνω, ἐν πρῶτον ἡγᾶται τῆς Αἰγύπτου Βασιλείας, ἄχει τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος, ἣν πάντα ἐν τῷ τετρακοσισμῷ δευτέρῳ εἶται πρὸ καταβολῆς τῆς Ῥώμης ὅπερ ἐστίν, ἀνάγει τὸ ἐτ' τῆς τῶν Αἰγυπτίων Βασιλείας ἐν τῷ διχίλιςμῳ τετρακοσισμῷ ἐξηκοσμῷ εἶται πρὸ Χριστοῦ. τὸτο δὲ κατὰ μὲν τὴν Βελαγᾶταν ἐστὶ τὸ

H. 65. B. 2. 2.

H. 65. B. 2. 2.

τὸ ἑκατοσὸν περίπῃ ἔτ' μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, κατὰ δὲ τῆς ἑβδομήκοντα, τὸ ὀκτακοσίοσόν.

Τὸ ἀληθὲς ἔτ' τῆς τῶν Αἰγυπτίων Βασιλέας κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καὶ τὸν Διόδωρον ἐστὶν ἡ τῆ Μίνως Βασιλεία, ὅτις κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρεῖα αὐτὸς ἐστὶν ὁ Μεσερεμ, ἡ Μεσεραῖμ. τὸ δὲ τῆ Μίνως ὄνομα, ὅπερ ἐν κεφαλίδι κεῖται διαφόρων καταλόγων τῶν ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου Βασιλέων, δείκνυσιν, ὅτι πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ἐλογίζοντο αὐτὸν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν πασῶν τῶν διαφόρων Δυναστειῶν, ἡ διαδόχων τῶν Βασιλέων, τῶν μετ' αὐτὸν διαμελεισμένων τὴν Αἰγυπτον.

Μάτην δὲ ὁ Βολτέρ' ἀποδείξει βεβλόμεν' τὴν Αἰγυπτον πολλὰς αἰῶνας πρὸ τῆς Ἀβραὰμ ἰχυρὰν ὑπάρχει Μοναρχίαν, ἐπὶ τὰς πυραμίδας καταφύγει, ἅτε δὴ πρὸ τῆς Ἀβραὰμ κατασκευασθείσας. καταλιπὼν γὰρ τὰς ἐγγράφους τῆς Ἡροδότου καὶ Διόδωρου μαρτυρίας, τὰς ἀναγύσας τὴν τῆς μεγάλης πυραμίδος κατασκευὴν ἐπὶ τὸν Χέμνιν, ἡ Χέσπα, τὸν βασιλεύσαντα κατὰ μὲν τὸν Ἡρόδοτον πρὸ τῆς πολέμου τῆς Τρωάδος, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον χίλια ἔτη πρὸ τῆς Αὐγέας, ἔπει' ταῖς μηδέποτε μηδαμῶς γραφείσαις τῶν Κοπτῶν καὶ Ἀράβων παραδόσεσιν.

H. 65. B. 2.

Ὡσαύτως μάτην προτείνει τὸν Ἡρόδοτον, λέγοντα ὡς ἐκ στόματος τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ὅτι τὸ Δέλτα ἦν ἀλλοτὲ ποτε ἔλος. ἔδει γὰρ τὸν Βολτέρον καταργῆσαι πρῶτον τὰ ἰχυρὰ τῆς Φρεζέτης ἐπιχειρήματα, δι' ὧν τὸ ἐναντίον τῆς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων τῷ Ἡροδότῳ ἐρρημένον περὶ τῆς Δέλτα ἔδειξεν, εἴτα ταῦτα προτείνει. ἀλλὰ καὶ ἀληθῆ ταῦτα λογιώσω, ἐκ ἀναγκαῖοι ἐστὶ τοσούτοι αἰῶνες, ὅσους ὁ Βολτέρ' ἐφαντάσθη, πρὸς μεταβολὴν τῆς ἑλως ἐς γῆν οἰκωμένην.

Ἀφαιρεθεῶν ἂν τῶν ματαίων τῆς Βολτέρου ὑποθέσεων, καὶ τῶν ἐμφανεστάτων μυθωδῶν διηγήσεων, τῶν καὶ ἀλλαχῇ ταῖς ἀσφαλεστέραις τῆς ἱστορίας ἀποδείξεσι καταργηθεῖσων, τὸ πᾶν ἐν τῷ κείμενῳ. Ὁ Ἀβραὰμ ἐν τῇ μετὰ τὸν Μίνωα, τὸν πρῶτον ἀρχηγὸν τῶν Αἰγυπτίων, ὀγδόῃ γενεᾷ, εἶπεν κατὰ μὲν τὴν Βεβλάταν ἐν ἑτα περίπῃ τετρακοσίοσῳ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, κατὰ δὲ τῆς ἑβδομήκοντα ἐν ἑτα χιλίοσῳ διακοσίοσῳ καὶ ἐπέκτανα, ἐκ τῆς Χαναὰν ἐλθὼν, ἐχὼ εἰς τὴν Μέμφιν, ὡς τῷ Βολτέρῳ ἀρέσκει, ἀλλ' εἰς τὸ πλησίον μέρος τῆς Αἰγύπτου, εἶπεν εἰς τὴν Τάνιν, ἐγκατοίκας εὖρε, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ Βασιλέα αὐτὸν τιμήσαντα.

Τὰς

Τὰςδε διαπεράναντες τὰς σημειώσεις, ἡ περὶ τῆς τῆ Προφῆτου Δανιὴλ βίβλου, ἐξ ἧς ῥήσεις τινὲς ἐν τῇδε πρῶτῃ εἰσήσαν τῇ βίβλῳ, πᾶν λυσιτελὲς ἡγήσασμεθα τὰ ἐξῆς σημειῶσαι. Τὴν ταύτην ἐκτετυπωμέναις τῆς Γέας Γραφῆς ἑλληνικαῖς ἐκδόσεσι συνεκδομένην τῇ Δανιὴλ βίβλῳ, ἡ τὴν τῶν Ἑξδομήκοντα, ἀλλὰ τὴν τῆ Θεοδοτίωνος μετάφρασιν εἶναι φασίτινες, (ὅρα τὸ προοίμ. τὸ εἰς τὴν παλ. Διαθ. τὴν ἔτα 1696. ἐν 1er ψ. ἐκδοθ.) ἐκ τῆ Ἱερωνύμου τὰς ἀφορμὰς λαβόντες, τῇ κατὰ τῶν ἐπανασάντων ταῖς μεταφράσεσιν αὐτῇ μεμαρτυρηκότῃ, τὸν Δανιὴλ ἀναγινώσκοντα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις κατὰ τὴν τῆ Θεοδοτίωνος μετάφρασιν. (ὅρα τὸ εἰς τὸν Δανιὴλ τῆ Ἱερων. προοίμ.) τὴν δὲ ἕνεκα τῆτο συνέβη, ἐκ οἷδα, ἔλεγεν ὁ αὐτῷ Ἱερώνυμος.

Βίβλῳ δὲ ἐντυχόντες, ἐκ μοναδικῇ τῇ κώδικι Κισιανῇ καλυμένῃ, πρὸ ἑτῶν γεγραμμένῃ Ὀκτακοσίῳ ἡ ἐπέκτα. ἐν Ῥώμῃ ἔτα 1772 ἐκδομένη, ἡ ἐπιγεγραμμένη ἔτω: Δανιὴλ κατὰ τῆς Ὁ' ἐκ τῶν Τετραπλῶν Ὡριγένους. εὐράκαμεν ἐν αὐτῇ τὴν τε λεγομένην τῶν Ἑξδομήκοντα μετάφρασιν τῆς τῆ Δανιὴλ βίβλου, ἡ τὴν παρακειμένην αὐτῇ τῆ Θεοδοτίωνος, ἡ μικρὸν ἀλλήλων διαφερόσας. τὸν δὲ λόγον, ὃν ἀγνοῶν ὡμολόγησεν ὁ Ἱερώνυμος, οἱ ἀνώνυμοι, οἱ τὴν ἀρημένην ἐκδόντες βίβλον εὐρεῖν ἐσάδασαν, πλὴν μάρτυρα κατὰ τὸ ἡμῖν δοκῶν. εἰκάσις γὰρ προτείνουσιν, ἡ μόνον μηδεμιᾷ ἐπεξηριγμένης μαρτυρίας, ἀλλὰ ἡ τῆς ἀναγκαίας παιδανότητῃ εἰς τὸ πεῖσαι ὅπερ βέβλον, ἀμοίρως, πῶς γὰρ τοιαύταις εἰκάσις παιδείᾳ ἂν τις, τὰς Ἐκκλησίας τῆ Θεοῦ, τὰς ἀπ' ἀρχῆς ἀναγινώσκουσας τὴν τῆ Δανιὴλ βίβλον κατὰ τὴν τῶν Ἑξδομήκοντα μετάφρασιν, καταλιπεῖν μὲν αὐτήν, ἀντεσπενεγκεῖν δὲ ἀντὶ ταύτης τὴν ὑπὸ τῆ Μαρκιωνιστῆ Θεοδοτιανῶς γενομένην μετάφρασιν, ἡ ἔτι αὐτὴν ἐνσερνιδῆναι, ὥστε τὴν τῶν Ἑξδομήκοντα εἰς τὸ παντελὲς ἀμεληθεῖσαν τε ἡ ἐκρῖψαν ἀπωλεσθῆναι;

Αἱ δὲ ἡ τῆ Ἱερωνύμου μαρτυρία ἔχει βάρει. ἔχει πάντως τὸ κατὰ τὸν, τρεῖς, ἡτοι πᾶν ὀλίγον, ἡ ἕν. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Ἱερώνυμος ἀμύνει βεβλόμενος ὅπερ τετέλμηκεν, εἶταν τὸ μεταφράσαι τὴν τῆ Δανιὴλ βίβλον, ἡ ταῦτα ἐκ Χαλδαικῆς ὕφους, ἡ συζησαι Γέλων τὴν ἑαυτῇ μετάφρασιν, ἀκάξαν παρέχε, μήτι ἀνδρώπινόν τι πέπονθε. πρὸ γὰρ σίσεσιν τῆς ἰδίᾳς μεταφράσεως, καὶ τῇ ἐπικρίσει τῆς τῆ Ἀνίλα ἀσατῶν, ἡ οἰωνάπως ἑαυτῷ ἀντιλέγων ὡφθῇ. ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν ἐπαινᾷ, ὅτε δὲ κατ' αὐτῇ κα-

Οοοο

τηγο-

τηγορίας πλέκει. ἡ γὰρ φησὶν, Ὁ Ἀκύλας ἐκ ἐρισικίως, ὡς τι-
νες νομίζουσιν, ἀλλ' ἐπιμελῶς λέξιν διὰ λέξεως μετεφράσατο. ἔσι-
πδε ἐπιμελέσατο τῶν ἑβραϊκῶν ῥημάτων διερμηνεύτης, κτ. Ἀλ-
λαχὶ δὲ, ὁ Ἀκύλας ὁ προσήλυτος ἢ φιλόνομος μεταφράσης,
ὃς μὴ μόνον τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ῥημάτων ἐτυμολογίας
μετενεγκέν βιασθεὶς. εἰκότως παρ' ἡμῶν ἀποδόλλετο. τίς γὰρ ἂν
κατανοῇσαι δύναίτο ὅτι χεῦμα, ἢ ὀπωρισμός, ἢ σιλπιότης,
οἶτον δηλῶσι, ἢ οἶνον, ἢ ἔλαιον, ἢ ἡμεῖς fusionem, roma-
tionem, & splendentiam λέγομεν. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἑβραῖοι ἔ-
χουσιν ἢ μόνον ἄρθρα, ἀλλὰ καὶ πάραρθρα. αὐτὸς ἔ τὰς συλ-
λαβὰς κακοζήλως μεταφράζει καὶ τὰ σιχαῖα, σὺν τὸν ἕρανὸν λέ-
οντων, καὶ σὺν τὴν γῆν, κτ. (ὄρα τὴν πρὸς Μαρκέλλ. ἐπίς. καὶ τὸ
2. τῶν πρὸς τὸν Δάμασ. ζητημ.) ὁμοίως δὲ ἄσατῶντα ὄρας τὸν
ἱερώνυμον ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐπειδὴν περὶ τῆς
τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσεως λαλή. Β'. "Ἦν ὁμολογεῖ ἀγνοίαν,
(& hoc cur acciderit nescio, τὸτο ἐκ τῆς ἕνεκα συνέβη, ἀγ-
νοῶ) πολυέστωρ ὢν, καὶ πολυμαθής, ἔ ἐρδυνῆσαι δυνάμενος καὶ μα-
θεῖν, ἢ τὴν τυχεῖσαν χρηρῆς ὑπόψιν περὶ τῆς τῶν ὑπ' αὐτῷ
λεγομένων βεβαιότητος. Γ' ἐπεὶ δὲ ἐκ ἐν πάσαις, λέγει, ταῖς
Ἐκκλησίαις, ἐδὲ πάντοτε τὴν τῷ Δανιὴλ βίβλον ἀναγινώσκεσ-
θαι κατὰ τὴν τῷ Θεοδοτίωνος μετάφρασιν, εἰκότως συνάγει, ὅ-
τι τινὲς μόνον τυχεῖν πάντοτε ὀλίγαι Ἐκκλησίαι ἐν τοῖς καιροῖς αὐ-
τοῦ τὴν τοιαύτην ἀνεγίνωσκον μετάφρασιν ἐνίοτε, καὶ ἢ πάντοτε,
καὶ ἀνάγκη, ἔχ' ὅρω καὶ προθέσει. Δ'. Ἡ παντελής περὶ τῆς
πάντων τῶν ἄλλων συγγραφέων σιωπῇ, ὅλον ἀφαιρῆς τῆς τοιαύ-
της μαρτυρίας αὐτοῦ τὸ κύριο.

Α' καὶ ἰδὲ νῦν πρόκειται ἐν τῇ εἰρημικῇ ἐκτυπωθείσῃ βίβλῳ ἢ τε
τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασις, ἐκ τῆς Κισιανῆς κώδικος ἐκδοθεῖσα,
καὶ ἡ τῆς Θεοδοτίωνος κατ' ἐδάφια παρακειμένη, ἐξ ὧν ὄραν ἔκκει
τὰς μεταξὺ ἀλλήλων διαφοράς. τίς ἐν ἐτι ρητέον; Περὶ τῆς γνη-
σιότητος αὐτῆς καὶ μὴδὲν αἴτιον ἀμφισβόλλας εἶναι ἔφασαν οἱ
ταύτην ἐκδόντες, προσέθεντο ὁμῶς ὡσαυτὲρ ἀμφισβόλλοντες τὰ ἐ-
ξῆς. Sed in hac judiciorum varietate ac licentia, vix nobis
pollicemur, neminem futurum, qui ipsam in suspicionem
non adducat. Α' καὶ ἐν τῷ ταύτῃ κείμενῃ ποικιλίᾳ τε καὶ ἀδείᾳ
ἡμῶν ὑποχόμεθα, μὴδὲν ἔσεσθαι τὸν μὴ ἐν τοῖς ἀμφισβόλλοις
αὐτὴν ἀναγραφόμενον.

Ἡμεῖς

Ἡρεῖς ἔν ἐ μόνον ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς νόμοις, καὶ ψόδεπιγράφοις αὐτὴν συντάττομεν· ὅν γὰρ αὐτοὶ οἱ ἐκδοτῆρες αὐτῆς ἀποστέλλουσι λόγον περὶ τῆς πῶς ἐξέλειπε μὲν ἢ κατὰ τῆς Ἑβδομήκοντα τῆς Δανιὴλ βίβλου, ἀντ' αὐτῆς δὲ εἰσνεχθῆ ἢ κατὰ τὸν Θεοδοτίωνα, πάντῃ ἀνίχνυτο. „Τὰ τῆς Ὁριγόνως, ἔφησαν, Ἐξαπλᾶ ἔστι τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ τὴν τῆς Θεοδοτίωνος περιέχοντα μετάφρασιν, ἀφορμὴν γεγονάσι τῆς τὴν ἑτέραν, τὴν τῆς Θεοδοτίωνος ἀντὶ τῆς ἑτέρας, τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα, ἐν πταῖς Ἐκκλησίαις εἰσνεχθῆναι. πάντες γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀκριβείας, μετ' ἧς ὁ Ὁριγόνως τὰ Ἐξαπλᾶ συνέταξεν, ἐξ αὐτῶν μεταγράψαν ἐασάδαζον.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὰ Ἐξαπλᾶ καὶ αὐτὴν περιέχον τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασιν. ἐν αὐτοῖς γὰρ τὸν μὲν πρῶτον εὐλογεῖν ἢ τῆς Ἀκύλα, τὸν δὲ δεύτερον ἢ τῆς Συμμάχου, τὸν δὲ τρίτον ἢ τῶν Ἑβδομήκοντα, τὸν δὲ τέταρτον ἢ τῆς Θεοδοτίωνος, τὸν δὲ πέμπτον ἢ καλεσμένη πέμπτη μετάφρασις, ἣν ἐν τῷ Ἀκτίῳ εὑροῦν, τὸν δὲ ἕκτον ἢ ἕκτην, ἢ ἐν τῷ πλησίον τῆς Νικοπόλεως πύργῳ εὑρεθῆσα. (ὄρα τὸν Εὐσέβ. ἐν β. 6. κ. 16. τῆς ἰσορ. καὶ τὸν Ἐπιφάν. ἐν τῷ περὶ Μέτρ. καὶ σαθμ καὶ τοῖς Παναρ. καὶ τὸ προσσημασμ. προσίμ.) ἵνα τί ἐν πάντες οἱ ἐκ τῶν Ἐξαπλῶν τὴν τῆς Δανιὴλ βίβλον μεταγράψαντες, ἔστι τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ τὴν τῆς Θεοδοτίωνος μετέγραψαν; ἐπεὶ γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀκριβείας ἐκ τῶν Ἐξαπλῶν μετέγραφον, τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα ἔδει αὐτὰς πάντως μεταγράψαι, ὑπὲρ ἧς τὰ Ἐξαπλᾶ γεγονάσι. Β'. Τίς πέθει λόγον, τὸς ἐκ τῶν Ἐξαπλῶν μεταγράψαντας, πάντα μὲν τ' ἄλλα τῆς Γραφῆς βιβλίου κατὰ τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασιν μεταγράψαι, μόνον δὲ τὴν τῆς Δανιὴλ βίβλον κατὰ τὴν τῆς Θεοδοτίωνος; Γ'. ἵνα τί πάντων μὲν τῶν ἄλλων τῆς Γραφῆς βιβλίων ἢ κατὰ τῆς Ἑβδομήκοντα μετάφρασις διεσώθη, ἢ δὲ κατὰ τὴν τῆς Θεοδοτίωνος ἐξέλειπε, (πασῶν τῶν ἐλληνικῶν μεταφράσεων, πλὴν τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα ἀποσασμάτια μόνον σώζεσθαι, τῆς δὲ τῆς Θεοδοτίωνος μόνον τὸ τῆς Δανιὴλ βιβλίου ὁλόκληρον) τὴναντίον δὲ συνέβη τῇ τῆς Δανιὴλ βίβλῳ, τριτέσι διεσώθῃ μὲν ἢ τῆς Θεοδοτίωνος, ἐξέλειπε δὲ τὸ πληθύνει τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα; Δ'. Πόθεν δὴλον, ὅτι πάντες οἱ ἐκ τῶν τῆς Ὁριγόνως πονημάτων μεταγράψαντες, ἐκ τῶν Ἐξαπλῶν μετέγραψαν, ἐκ δὲ καὶ τῶν Ὁκταπλῶν, καὶ ἐκ τῶν Τετραπλῶν, πάνυ καλῶς εἰδότες, ὅτι οἷας ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας ἔτι.

Ὅρα τὸ πρῶτον, προσίμ.

ἔτυχεν ἡ τῶν Ἑξαπλῶν, τοιαύτης ἢ ἡ τῶν Ὀκταπλῶν, ἢ τῶν Τετραπλῶν ἐκδόσις; ὅτι δὲ ἢ ἐκ τῶν Τετραπλῶν μετεγράφη, ἢ ἐπιγραφῇ τῆς βίβλου, περὶ ἧς ὁ λόγος, διαρρήδην μαρτυρεῖ, λέγοντα· Δανιὴλ κατὰ τὰς Ο'. ἐκ τῶν Τετραπλῶν Ὡριγένους.

Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφὴ ταύτα, ὁ δὲ Καρδινάλιος ὁ Βόνας, Ἰωάννης ὁ Μαξιμιλιανός, ὁ Καρδινάλιος ὁ Κεϊρὴν, ὁ Μαζάκιος, Ἀνώνυμος τις, ἢ ὁ ἀποστόλης Ἀλάτιος, οἱ τὸν Κισιανὸν κώδικα μετελθόντες ἢ πολυπραγμονήσαντες, συμφώνως ἐξέδωκαν μαρτυρίας, ἐν αὐτῇ τῇ νεοφανέσῃ βίβλῳ κατέκριναν, περὶ τῆς ὅτι ἐκ τῶν Ἑξαπλῶν ὁ κώδιξ ἔστ' ἐπιγραφῇ. τίμη ἂν ἄρα πισυτέραν; τῇ τῶν χειρῶν τούτων συμφώνῳ μαρτυρίᾳ, ἢ τῇ ἐπιγραφῇ; εἰ μὲν τῇ μαρτυρίᾳ. ψευδέπιγραφος ἄρα ἢ βίβλος. διὸ δὴ ψευδὲς ἢ τὸ, Δανιὴλ κατὰ τὰς Ο'. εἰ δὲ τῇ ἐπιγραφῇ, ἐκ ἄρα ἐκ τῶν Ἑξαπλῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν Τετραπλῶν ὁ Κισιανὸς μετεγράφη κώδιξ. ἢ κατὰ τὸτο ἄρα μάτην προτίθενται τὰ Ἑξαπλά, ὡς ἀφορμὴ γεγονότα τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐσυνεχθῆναι τὴν τῆ Θεοδοτίωνος μετάφρασιν.

Ὅτι δὲ ἢ ἐν τῇ βίβλῳ καλεσμένη μετάφρασις τῆς Δανιὴλ κατὰ τὰς Ἑβδομήκοντα, ἐκ ἑσὶ τῶν Ἑβδομήκοντα, ἢ ὁ ῥηθεὶς ἀνώνυμος σύμφωνος ἔοικε. μετὰ τοῦ τὴν τῆς Κισιανῆς κωδίκος ἀνάκριτον, ἐπήνεγκε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ τάδε. „Ἐπεὶ δὲ ὁ κώδιξ ἔστος διαφέρει κατὰ τινὰ τῆς ἐπιταγῇ τῆς Πάππα Σίξτου, ἐκ τῆς ἐν τῷ Βατικάνῳ ἀρχαιοτάτης, ἢ πρὸ τῆς Ἱερωνύμου, ὡς φασί, γεγραμμένης κωδίκος, γενομένης εἰλικρινῆς ἐκδόσεως, νομίσειεν ἀντιτυχόν, ἄλλο τι τὸν Κισιανὸν εἶναι κώδικα, ἢ ἕχῃ τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασιν. μάστιχα διὰ τὸ ἐν πολλοῖς σύμφωνον εἶναι τῇ ἡμετέρᾳ Βυβλάτῃ ἢ μόνον κατὰ τὴν τῶν ῥημάτων ὕψην, ἀλλὰ ἢ κατὰ τὴν τῶν κεφαλαίων τάξιν, καὶ ἢ συνάδει μὲν τῇ Βυβλάτῃ, διαφέρει δὲ τῆς τῆς Σίξτου, ὡς ἰδεῖν ἐνεστὶν ἐν τῷ Ἱερεμῆ. καὶ τῷ Δανιὴλ.

Τούτοις πρόσθετε τὸ μὴδὲ τὴν φράσιν, μὴδὲ τὰς λέξεις τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα ἐμφαίνειν. εὐθὺς γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ἐδαφίῳ τῆς πρώτης κεφαλαιῆς γράφει· „Ἐπὶ Βασιλέως Ἰωακὴμ τῆς Ἰουδαίας ἔτῃς τοῖς παραγενομένοις Ναβυχοδονόσορ Βασιλεὺς Βαβυλῶνος οἷς Ἱερουσαλὴμ ἐπολιόρκει αὐτήν. Ἀλλοι δὲ, ὅτι ἀπέχει ἢ τούτων σύνδεσις τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα ἀπλότητος. Πάλιν ἐν μὲν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, ἐδαφίῳ δωδεκάτῳ· „Καὶ δοθήτω ἡμῖν ἀπὸ τῶν ὑποσώτων τῆς γῆς, ὥστε κάπτειν, ἢ ὑδροποτεῖν. ἐν δὲ κεφαλαίῳ

δευτέ-

δουτέρω, ἐδαφίω τριακοσῶ δουτέρω· Καὶ ἦν ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ἀπὸ χρυσοῦ χρηστῆ. Τὸ δὲ κάπτεν, ἢ ὑδροποτεῖν, ἢ τὸ χρυσὸν χρυσίον ὑδατὶς καὶ παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα, ἢ ἄλλα δὲ τοιαυτά πάμπολλα ἰδοὺ ἐστὶν ἐν ταύτῃ τῇ καλῶμενῃ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει, τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα φράσεως τε ἢ λεξέως ἢ συνθήκης ἑνῆς.

Ἀλλ' ἐν τῷ Κισιανῷ κώδικι τρεῖς γέγραπται τὸ, Δανιὴλ κατὰ τὰς Ο'. ἀμέλειται ἐν τῇ ἀρχῇ, μετὰ τὸ δέκατον δεύτερον, ἢ μετὰ τὸ δέκατον τέταρτον κεφάλαιον, τιτέσιν ἐν τῷ τέλει. τῷτο καινόν. τίς γὰρ ποτε τρεῖς τὴν αὐτὴν ἐπανάλαβεν ἐπιγραφὴν; ἢ τριτὴ δὲ ἐπανάληψις ἐπιτετηδύμενον τί θύα ἢ ἀηδες, ἢ ἐπικυροῖ, ἀλλ' ἐκινούριζα τὴν τῷ κύριος ὑπόληψιν, ψευδεπιγραφίας ὑποψίαν παρέχουσα.

Τὶ ἐν ῥητέον περὶ ταύτης τῆς μοναδικῆς, ἢ τοσάτης αἰῶνας ἀφανὲς βίβλος τῇ Δανιὴλ, τῆς ἐπιγεγραμμένης κατὰ τὰς Ἑβδομήκοντα; Ἐπεὶ δὲ ὑδεμίαν ὑδενὸς ἔχομεν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐξωδύηναι ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν τῇ Δανιὴλ βίβλον κατὰ τὰς Ἑβδομήκοντα, ἀντεσενεχθῆναι δὲ τὴν κατὰ τὸν Θεοδοτίωνα· Οὐδὲς δὲ ὑδέποτε εἶπεν, ὑδὲ τὸ πότε, ὑδὲ τὸ διατὶ τῷτο γέγονεν, ὑδὲ τὸ ὑπὸ τίῳ, ὑδὲ τὸ πῶς. Ἄπερ δὲ περὶ τῷτο ὁ μόνος Ἰερώνυμος, ο ἀκαταστατὴν ἐνθὺς εἶρηκεν, ἀπερίστατα εἰσι ἢ ἀμφίβολα, μάλιστα διὰ τὴν ὑπ' αὐτῷ ὁμολογημένην ἀγνοίαν· Πάντη δὲ πάντως ἀπέθανον. τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασιν τῆς Δανιὴλ βίβλος, τὴν πάσαις ταῖς ἀγίαις τῇ Θεῷ Ἐκκλησίαις σεβασίῃ. ἢ ἐν διηνεκεῖ ὕσαν χρήσαι ἐς τὸ παντελὲς ἐκλεῖψαι, μόνην δὲ τὴν νῦν προκύψασαν διασωθῆναι. Παρὰ πάντων δὲ ὁμολογῶν, ὅτι ἡ τῇ Θεοδοτίωνος τῆς θείας Γραφῆς μετάφρασις σχεδὸν ἐν πᾶσι τῇ τῶν Ἑβδομήκοντα συνάδει· Ὁ δὲ Ὑδριγῆς τῇ τῇ Θεοδοτίωνῳ ἐξοχῶς ἐχρήσατο (ὅρα τὴν πρὸ τὸν Ἀφρικ. ἐπισ. αὐτῷ) ἐν τοῖς ἰδίῳις περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑβδομήκοντα πονήμασι· διὰ τῷτο, τὴν μὲν ταῖς κοιναῖς ἑλληνικαῖς ἐκδόσεσι τῆς θείας Γραφῆς συνεκδομένην τῇ Δανιὴλ βίβλον, αὐτὴν εἶναι πιεζόμεν τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα μετάφρασιν, ταύτην δὲ τὴν νεωστὶ ἀναφανῆσαν, ἢ τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀλλ' ἄλλην τινὰ μετάφρασιν, τυχόν τὴν καλῶμενῃν πεμπτὴν, ἢ ἑκτὴν. τὸν δὲ μεταγράψαντα τὸν Κισιανὸν κώδικα, ἀγνοῖα, ἢ παραδρομὴ, ἢ αὐτοπροαιρετῶ ἐπιτηδεύσει γράψαι τὸ, κατὰ τὰς Ο'.

Κῆν

Κἄν ὁποιαδήποτε δὲ ἢ ἡ νεοφανὴς αὕτη τῶν Ο' μετάφρασις τῆς τῆς Δανιὴλ βίβλου, παρατίθεμεν ἐξ αὐτῆς τὰς τῆς Δανιὴλ ῥήσεις, τὰς ἀποράδην ὑπὸ τῆς βίβλου ταύτης προτιθεμένας.

Κεφ. 4. ἐδ. 13. Καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τῆς ἔραν τὸ σῶμα αὐτῆς ἀλλοιωθῇ, καὶ ἑπτὰ ἔτη βοσκηθῇ σὺν αὐτοῖς. 29. Καὶ οἱ Ἀγγελοι διώξονται σε ἐπὶ ἑπτὰ, καὶ ἔμῃ ἐφθῆς, 88' ε' λαλήσης μετὰ παντὸς ἀνθρώπου, χόρτον ὡς βῆν σε ψωμίσει, καὶ ἀπὸ τῆς χλόης τῆς γῆς ἔσαι ἡ νομὴ σε. Ἰδὲ ἀντὶ τῆς δόξης σε ὁήσασί σε, καὶ τὸν οἶκον τῆς τρυφῆς σε, καὶ τῆς Βασιλείας σε ἕτεροῦ ἔξει. 30. Ἔως τὸ πρῶν πάντα τελεωθῇ ἐπὶ σὲ Λαβυρινθόνορος Βασιλεὺς Βαβυλῶν καὶ ἐκέρηται ἀπὸ πάντων τῶν ἐν ἐν. ἐγὼ Ναβυχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶν ἑπτὰ ἔτη ἐδεήθην, χόρτον ὡς βῆν ἐψωμίαν με, καὶ ἀπὸ τῆς χλόης τῆς γῆς ἡδίων. 31. Καὶ μετὰ ἑπτὰ ἐδοκα τὴν ψυχὴν μου ἕως δέησιν, καὶ ἐξήλωσα περὶ τῶν ἀμαρτιῶν μου κατὰ πρόσωπον Κυρίου τῆς Θεῆς τῆς ἔραν, καὶ περὶ τῶν ἀγνοιῶν μου τῆς Θεῆς τῶν Θεῶν τῆς μεγάλῃς ἐδεήθην. καὶ αἱ τεῖχες μου ἐγένοντο ὡς πτέρυγες ἀετῶ, αἱ ὀνυχές μου ὡς λέοντος, ἡ κοιλία μου ὡς σῆνις καὶ ἡ καρδιά μου, γυμνὸς περιεπάτην μετὰ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

Κεφ. 5. ἐδ. 31. Καὶ Ἀρταξέρξης ὁ τῶν Μήδων παρέλαβε τὴν Βασιλείαν, καὶ Δαρεῖς πλήρης τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐνόησεν οὐ γῆρα.

Κεφ. 6. ἐδ. 7. Οὐλομένην, καὶ σάσιν ἐσήσαμεν, ὅτι πᾶς ἀνθρώπος, ὃς ἂν εὖ ξηλῇ εὐχὴν, ἢ ἀξιώσῃ ἀξιώματι παρὰ παντὸς Θεῆς ἕως ἡμερῶν τετακοντα, ἀλλὰ παρὰ Δαρεῖς τῆς Βασιλείας.

Κεφ. 8. ἐδ. 13. Καὶ ἦκον ἐτέρες ἄγεις λαλῶντες. καὶ ἔπεν ὁ ἕτερος ἄγιος τῷ Φελμνὶ τῷ λαλῶντι, ἕως τίνος τὸ ὄραμα σήσεται, καὶ ἡ θυσία ἡ ἀρθεῖσα, καὶ ἡ ἀμαρτία ἐρημώσεως ἡ δοθεῖσα, καὶ τὰ ἅγια ἐρημωθῇ ἕως καταπάτημα; 14. Καὶ ἔπεν αὐτῷ ἕως ἐσπέραις, καὶ πρῶν, ἡμέραι διχίλιας τετακονταί, καὶ κατὰ τοῦτο σήσεται τὸ ἅγιον. 23. Καὶ ἐπὶ ἐσχάτῃ τῆς Βασιλείας αὐτῶν, πληρωμένων τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, ἀναστήσεται Βασιλεὺς, ἀναιδὴς προσώπων, διανοήσεται αἰνίγματα. 24. Καὶ σερεωθήσεται ἡ ἰσχύς αὐτῆς, καὶ θαυμαστῶς φθαρῇ, καὶ εὐδοκήσεται, καὶ ποιήσεται, καὶ φθαρῇ δυνάσας, καὶ δῆμον ἁγίων. 25. Καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας τὸ διάνοημα αὐτῆς, καὶ εὐδοκήσεται τὸ ψεῦδος οὐ ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ὅτι ἡ καρδιά αὐτῆς ὑψωθήσεται, καὶ δόλω ἀφανισθῇ πολλὰς, καὶ ἐπὶ ἀπωλείας ἀνθρώπων σήσεται. καὶ ποιήσεται συναγωγὴν χειρῶν, καὶ ἀποδώσεται.

Κεφ.

Κεφ. 9. ἐδ. 23. Ἐν ἀρχῇ τῆς δεησεώς σου ἐξῆλθε πρόσαγμα παρὰ Κυρίου, καὶ ἐγὼ ἦλθον ὑποδεῖξαι σοι, ὅτι ἐλεεν^Θ αἱ, καὶ διανοήθητι τὸ πρόσαγμα. 24. Ἐβδόμηκοντὰ ἐβδομάδες ἐκείνησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν Σιών συντελεσθῆναι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τὰς ἀδικίας σπᾶνσαι, καὶ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀδικίας, καὶ διανοηθῆναι τὸ ὄραμα, καὶ δοθῆναι δικαιοσύνην αἰώνιον, καὶ συντελεσθῆναι τὰ ὄραματὰ καὶ προφήτην, καὶ εὐφρανάιναι ἅγιον ἁγίων. 25. Καὶ γνώσῃ καὶ διανοηθῇ, εὐφρανθήσῃ, καὶ εὐρήσεις πρόσαγματα ἀποκριθῆναι, καὶ οἰκοδομήσεις Ἱερουσαλὴμ πόλιν Κυρίου. 26. Καὶ μετὰ ἑπτὰ, καὶ ἐβδόμηκοντα, καὶ ἐξήκοντα δύο ἀποσαθήσε^Θ χεῖρμα, καὶ ἔκ ἑσσι, καὶ Βασιλεῖα ἔθνων φθере^Θ τὴν πόλιν, καὶ τὸ ἅγιον μετὰ τῷ χεῖρσι. καὶ ἦξε ἡ συντέλεια αὐτῷ μετ' ὀργῆς, καὶ ἕως καιρῷ συντελείας, ἀπὸ πολέμου πολεμηθήσε^Θ. 27. Καὶ δυναστεύσει ἡ διαθήκη εἰς πολλὰς, καὶ πάλιν ἐπιστρέψει, καὶ ἀνοικοδομηθήσε^Θ εἰς πλάτ^Θ, εἰς μῆκ^Θ, καὶ κατὰ συντέλειαν καιρῶν. καὶ μετὰ ἑπτὰ καὶ ἐβδόμηκοντα καιρῶς, εἰς ἕβ. ἔτων, ἕως καιρῷ συντελείας πολέμου, καὶ ἀφαιρεθήσε^Θ ἡ ἐρήμωσις ἐν τῷ κατιχύσαι τὴν διαθήκην ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας, καὶ ἐν τῷ τέλει τῆς ἐβδομάδος ἀρθήσε^Θ ἡ δυσία, καὶ ἡ ἀπονδῆ, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδελυγμα τῶν ἐρημώσεων ἔσαι ἕως συντελείας, καὶ συντέλεια δοθήσε^Θ ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν.

Ἰξέον, ὅτι ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ τὰ περὶ τῆς Σωσάνης, καὶ τὰ περὶ τῆς Βῆλ καὶ δράκοντ^Θ συνημμένα εἰσι τοῖς τῷ Δανιήλ. καὶ τὰ μὲν συγκροτῶ τὸ 13. τῷ Δανιήλ κεφάλαιον, τὸ δὲ, τὸ 14.

Κεφ. 13. ἐδ. 57. Καὶ οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν Ἰσραὴλ. καὶ ἐκέναι φοβεῖσθαι, ὡμίλῃσαν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ θυγάτηρ Ἰσὶδα ὑπέμεινε τὴν νόσον ὑμῶν ἐν ἀνομίᾳ ὑπενεγκέν. 62. Καὶ ἐφίμωσεν αὐτὸς, καὶ ἐξαγαγόντες ἔρριψαν εἰς φάραγγα· τότε ὁ Ἀγγελοῦ Κυρίου ἔρριψε πῦρ διὰ μέσας αὐτῶν, εἰς ὥσθι αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκένῃ.

Κεφ. 14. ἐδ. 33. Καὶ ἐλάλησεν Ἀγγελοῦ Κυρίου πρὸς Ἀμβραχὰμ λέγων· τάδε λέγει σοι Κύρι^Θ ὁ Θε^Θ, τὸ ἄριστον, ὃ ἔχεις, ἀπένεγκε Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων ἐν Βαβυλῶνι. 38. Καὶ ἔφαγε Δανιήλ. ὁ δὲ Ἀγγελοῦ Κυρίου κατέστησε τὸν Ἀμβραχὰμ ὅθεν αὐτὸν ἔλαβε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· ὁ δὲ Κύρι^Θ ὁ Θε^Θ ἐμήθη τῷ Δανιήλ.

Τέλ^Θ, Θεῷ δὲ αἰν^Θ ἢ δὲ καὶ κλέ^Θ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕ ΤΗ ΒΙΒΛΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

ΓΕΝΕΣΕΩΣ.

- Κεφ. 1.** 1. Ἐποίησε. 611.
20. Ἐξαγαγέτω ἔρπετά.
563.
21. Τὰ κήτη τὰ μεγάλα.
470, 563.
26. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον
κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. 339,
340, 564.
28. Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύ-
νεσθε. 349.
- Κεφ. 2.** 3. Κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων
τῶν ἔργων. 611.
6. Πηγὴ δὲ ἀνέβανεν. 340.
7. Καὶ ἐνεφύσησεν αὐτῷ ὁ
Θεός. 424, 564.
8. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεός
παράδεισον. 614.
11. Φεισῶν. 322.
13. Οὗτος ὁ κυνὼν πᾶσαν
τὴν γῆν. 342.
17. Ἡ δ' αὖν ἡμέρα φάγητε
ἀπ' αὐτῆς. 343.

- Κεφ. 3.** 5. Καὶ ἔσσεσθε ὡς Θεοί. 616.
14. Καὶ γῆν φαγῇ. 617.
15. Καὶ ἔχθραν θήσω. αὐ7.
19. Ἐν ἰδρώτι τῆ προσώπου-
σθ. 346.
- Κεφ. 4.** 11. Καὶ νῦν ἐπικατάρκτος
σύ 347.
12. Ὅτε ἔργῳ τὴν γῆν. αὐ7.
14. Πᾶς ὁ ἐνρίσκωνμε ἀποκ-
τενέιμε. 348.
23. Ὅτι ἄνδρα ἀπέκτενα.
349, 619.
25. Ὅτι ἐπτάκις ἐκδεδίχηται.
619.
26. Οὗτος ἠλπισεν. 620.
- Κεφ. 5.** 3. Ἐζήστε δὲ Ἀδάμ. 616,
625.
4. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι. 625.
5. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι. αὐ7.
32. Σὴμ, καὶ Χάμ, καὶ Ιάφεθ.
624.

- Κεφ. 6. 3. Ἐπονται δὲ αἱ ἡμέραι. 350,
620.
4. Ὡς ἀν' ἐπορεύοντο οἱ υἱοὶ
τῷ Θεῷ. 350.
13 Μεσραΐμ 650.
- Κεφ. 9. 4. Πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυ-
χῆς. 510.
5 Ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θη-
ρίων. 355 622.
8 Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Νῶε.
623.
9. Καὶ ἰδὼ ἐγὼ ἀνίστημι αὐτ.
10 Καὶ πάσῃ ψυχῇ ζώσῃ.
αὐτ.
11. Καὶ σῶσω τὴν διαθήκην
μὲν. αὐτ.
24. Καὶ ἐξιπνέσθῃ Νῶε 624
25. Ἐπικατάρατος Χαναάν. αὐτ.
- Κεφ. 10. 2. Μαδαΐ, καὶ Ἰωῦαν. 359.
4. Κήτιι. 78.
5. Ἐκείσε κατὰ γλώσσαν.
359, 624.
6. Μεσραΐν. 365, 627.
7. Χῆς, Σαββα καὶ Ἐνι-
λά. 359.
10. Χῆς καὶ Μεσραΐμ. 574
22. Ἐλάμ, καὶ Ἀσσὺρ,
καὶ Ἀρφαξάδ. αὐτ.
- Κεφ. 11. 1. Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ.
625.
2. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινή-
σαι. αὐτ.
- Κεφ. 12. 1. Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς-
σε. 390.
3. Καὶ ἐνευλογηθήσονται.
630.

6. Ἔως τῷ τόπῳ Συχέρμ.
363.
10. Καὶ ἐγένετο λιμός. 197.
- Κεφ. 13. 1. Εἰς τὴν ἔρημον. 627.
10. Ἐπὶ πᾶσαν τὴν περὶ-
χωρον 373
18. Ἡ ἦν χειβρών. 294.
- Κεφ. 14. 10. Ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἀλυκὴ.
635.
14. Τριακοσίς δέκα καὶ
οκτώ. 366.
15. Ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὰς τὴν
νύκτα. αὐτ.
18. Ἡ δὲ ἱερεὺς τῷ Θεῷ
τῷ ὑψίστῳ. 641.
- Κεφ. 15. 13. Γινώσκων γνώσῃ. 647.
18. Ἀπὸ τῷ ποταμῷ Αἰγυπ-
τι. 296.
- Κεφ. 16. 12. Οὗτος ἔσται ἀγροικὸς
ἄνθρωπος. 377.
- Κεφ. 17. 10. Περιτμηθήσεται ὑμῖν.
367.
- Κεφ. 18. 6. Τρία μέτρα σιμιδάλεως.
629.
14. Εἰς τὸν καιρὸν τῶτον.
αὐτ.
18. Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν
σοί. 371.
- Κεφ. 19. 14. Ἐξῆλθε δὲ Δώτ. 378.
17. Εἰς τὰ ὀπίσω. 634.
24. Καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ
τὸ ὄμα. 374.
- Κεφ. 20. 12. Ἀληθῶς ἀδελφότης ἐστίν.
363.
- Κεφ. 21. 13. Καὶ τὸν υἱὸν τῆς παι-
δίσκης. 377.

Κεφ. 22. 13. Ἐν φυτῷ Σαβέν. 537.
16. Κατ' ἐμαντὲ ὤμοσα.
556.

17. Ἡ μὴν ἐυλογῶν ἐυλο-
γήσωσε. αὐτ.

Κεφ. 23. 8. Εἰ ἔχετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν.
563.

Κεφ. 24. 22. Ἐνώτια χρυσᾶ. 380.

Κεφ. 25. 8. Καὶ ἐκλείπων ἀπέθανεν
Ἀβραάμ. 565.

9. Εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπ-
λᾶν. αὐτ.

17. Καὶ ἐκλείπων ἀπέθανεν.
αὐτ.

27. Ἀπλᾶτος. 641.

Κεφ. 26. 1. Ἐγένετο δὲ λιμός ἐπὶ τῆς
γῆς. 197.

Κεφ. 27. 4. Ὅπως ἐυλογήσῃσε. 564.

9. Λάβε μοι δύο ἐρίφους.
638.

15. Τὴν σολὴν τὴν καλὴν.
αὐτ.

16. Καὶ τὰ δέρματα τῶν
ἐρίφων. αὐτ.

19. Ὅπως ἐυλογήσῃ με.
564.

27. Καὶ ὡς φράνθῃ τὴν ὁσ-
μὴν. 638.

34. Διεβόησε φωνὴν με-
γαλὴν. αὐτ.

40. Ἔσαι δὲ ἵνῃκα ἂν κα-
θέλῃς. 386.

Κεφ. 28. 19. Οἶκος Θεῶν. 639.

20. Ἐάν ᾗ Κύριος ὁ Θεός.
640.

21. Καὶ ὁ λίθος ἕτος αὐτ.

Κεφ. 30. 14. Μῆλα μανδραγορέων.
643.

23. Καὶ συλαβέσσα ἔτεκε.
644.

24. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα.
αὐτ.

Κεφ. 31. 9. Καὶ ἀφείλετο ὁ Θεός.
645.

19. Ἐκλεψε δὲ Ῥαχὴλ.
390.

34. Καὶ ἐπέθετο σάκκον.
647.

Κεφ. 32. 28. Ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ
Θεῶν. 392.

31. Ἀνέτειλε δὲ αὐτῷ ὁ
ἥλιος. αὐτ.

Κεφ. 34. 3. Προσέσχες τῇ ψυχῇ τῆς
Δενας. 563.

Κεφ. 35. 4. Καὶ ἔδωκαν τῷ Ἰακώβ.
390.

6. Ἠλθε δὲ Ἰακώβ εἰς
Λεζά. 639.

7. Βαθὴλ. 639, 640.

18. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀφίεναι.
αὐτήν. 564.

Κεφ. 36. 32. Προτὲ βασιλεύσαι βα-
σιλέα. 395.

33. Ἰωβάβ. 539.

Κεφ. 37. 2. Αὐταὶ δὲ αἱ γενέσεις
Ἰακώβ. 393.

33. Χιτῶν τῷ ὑἱ ἡμῶν ἐστὶ.
397.

35. Κατοβήτομαι πρὸς τὸν
υἱόν μου. Αὐτ. καὶ 565.

Κεφ. 39. 9. Καὶ ποιήσω τὸ ἔγμα
τὸ πονηρόν. 648.

- Κεφ. 41. 48. Καὶ συνήγαγε πάντα τὰ βρώματα. 653.
 Κεφ. 42. 2. Πρίαθε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. 197.
 Κεφ. 43. 16. Εἶδε δὲ Ἰωσήφ αὐτὲς. 649.
 31. Παράθετε ἄρτους. 618.
 Κεφ. 44. 15. Οὐκ οἶδατε, ὅτι οἰωνοῦμαι. 652.
 Κεφ. 46. 1. Αὐτὸς τε καὶ πάντα τὰ αὐτῶν. 402.
 4. Ἐγὼ ἀναβιβάσωσε. 401.
 10. Ταῦτα τὰ ὀνόματα. 571.
 20. Μαχεῖρ, καὶ Γαλαὰδ. 292.
 21. Ὀφιμέμ. 570.
 26. Πᾶσαι δὲ αἱ ψυχαὶ αὐτοῦ εἰσελεύσονται. 291, 563.
 29. Καθ' Ἡρώων πόλιν. 574.
 34. Ἐν γῇ Γεσέμ. αὐτ.
 Κεφ. 47. 1. Ἐν γῇ Γεσέμ. 574.
 6. Ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ. 305.
 11. Ἐν γῇ Ραμεσσῇ. 574, 579.
 Κεφ. 49. 5. Συμεὼν καὶ Λευὶ. 394.
 6. Εἰς βελὴν αὐτῶν μὴ ἔλθῃ ἡ ψυχὴ μου. 563.
 20. Ἀσὴρ πίων αὐτῶν ὁ ἀεὶς. 618.
 29. Ἐγὼ προσέθεμαι. 565.
 33. Καὶ προσετέθη. αὐτ.

- Κεφ. 50. 24. Ἐγὼ ἀποθνήσκω. 292.
 25. Καὶ συνανήσετε τὰ δέσμιμα. αὐτ.
 ΕΞΟΔΟΥ.
 Κεφ. 1. 5. Ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαί. 564.
 7. Ἡυξήθησαν, καὶ ἐπληθύνθησαν. 294, 365, 575.
 8. Ἔτερος. 79.
 10. Ἀλλὰ δεῦτε. 573.
 11. Ραμεσσῇ. 579.
 Κεφ. 2. 16. Ἰωθάρ. 79.
 21. Σεπφόραν. 272.
 Κεφ. 3. 1. Τῷ Ἰερέως Μαδιάμ. 296.
 Κεφ. 4. 18. Ἐπορεύθη δὲ Μωϋσῆς. αὐτ.
 19. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν. αὐτ.
 20. Ἀναλαβὼν δὲ Μωϋσῆς. αὐτ.
 32. Τὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ. 566.
 Κεφ. 5. 2. Τίς ἐστὶν ὃ εἰσακέσομαι. 303.
 Κεφ. 7. 3. Ἐγὼ σκληρυνῶ. 302.
 7. Μωϋσῆς δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοήκοντα. 261.
 Κεφ. 8. 17. Οἱ σκῆψες. 304.
 19. Δάκτυλος Θεοῦ ἐστὶ τῆς αὐτῆς. αὐτ.
 Κεφ. 9. 6. Ἐτελεύτησε πάντα τὰ κτήνη. 308, 580.

Κεφ

- Κεφ. 12. 36. Ἐχρησαν αὐτοῖς. 578.
 37. Τίσι Ἰσραὴλ ἐν Ραμεσσῇ. 307.
 40. Ἡ δὲ κατοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. 647.
 Κεφ. 13. 17. Οὐχ ᾤδήγησεν αὐτὲς. 306.
 20. Τίσι Ἰσραὴλ ἐκ Σοχωθ. 307.
 Κεφ. 14. 2. Ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφῶν. αὐτ.
 21. Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα. 309.
 22. Καὶ εἰσῆλθον υἱοὶ Ἰσραὴλ. αὐτ.
 30. Καὶ εἶδεν Ἰσραὴλ. 581.
 Κεφ. 15. 1. Τότε ᾔσε Μωϋσῆς. αὐτ.
 9. Ἐμπλήσω ψυχὴν μου. 563.
 17. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον. 566.
 22. Ἐξῆρε δὲ Μωϋσῆς. 583.
 Κεφ. 16. 1. Ἀπῆραν δὲ ἐξ Αἰλῆμ. 314.
 13. Καὶ ἀνέβη ὀστρυγομήτρα. αὐτ.
 Κεφ. 17. 1. Καὶ περυνέβαλον ἐν Ραφιδείν. 315.
 8. Μνήσθητι ὅσα ἐποίησέν σοι. 512.
 Κεφ. 19. 19. Μωϋσῆς ἐλάλει. 331.
 Κεφ. 20. 4. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἶδωλον. 493.
 5. Οἱ προσκυνήσεις αὐτοῖς. 317, 493, 585.

A 3

10. Ὁ βῆσσε καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου. 356.
 18. Καὶ ὁ λαὸς εἶωρα τὴν φωνήν. 584.
 Κεφ. 21. 14. Ἐάν τις ἐπιθῇται. 124.
 Κεφ. 22. 20. Ὁ θυσιάσων Θεοῖς. 143.
 Κεφ. 23. 28. Καὶ ἀποσπᾷ τὰς σφηκίας. 319.
 31. Καὶ θήσω τὰ ὄριά μου. 320.
 Κεφ. 24. 9. Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς, καὶ Ἀαρὼν. 331.
 10. Καὶ εἶδον τὸν τόπον. αὐτ.
 11. Καὶ τῶν ἐπιλέκτων τῶν Ἰσραὴλ. αὐτ.
 Κεφ. 25. 18. Καὶ ποιήσεις δίω Χεβεβίμ. 423.
 20. Ἔσονται οἱ Χεβεβίμ. αὐτ.
 Κεφ. 30. 24. Σίκλος τῷ ἀγίῳ. 323.
 Κεφ. 32. 1. Ποίησαν ἡμῖν θεῶς. 326.
 6. Διεσκέδασαι. 588.
 20. Καὶ κατήλεσεν αὐτόν. 328.
 28. Εἰς τριχίλινους ἀνδρας. 329.
 32. Εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψόν με. 566.
 34. Ἡ δ' αὖν ἡμέρα ἐπισκέπτωμαι. αὐτ.
 Κεφ. 33. 11. Ἐνώπιος ἐνωπίου. 331, 590.
 13. Εἰ δὲ ἐνέγκω. 590.
 18. Δεξόνμοι τὴν σεαυτῶν δόξαν. 331, 590.

20.

20. Οὐ μὴ ἴδῃς τὸ πρό-
σωπόν μου. αὐτ.

21. Καυσήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας.
591.

22. Εἰς ὅπῃν τῆς πέτρας. αὐτ.

23. Καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρά-
μου. αὐτ.

Κεφ. 34. 16. Καὶ λάβῃς τῶν θυγα-
τέρων αὐτῶν. 265.

Κεφ. 38. 9. Ὡς δ' ἂν εἰσήλθε Μωϋ-
σῆς. 589.

ΛΕΥΙΤΙΚΟΤ.

Κεφ. 2. 1. Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσ-
φῇ. 564.

9. Μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μω-
αβίταις. 228.

Κεφ. 4. 15. Καὶ φυλάξεσθε σφόδρα.
339.

16. Μὴ ἀνομήσητε, καὶ ποιή-
σητε. αὐτ.

Κεφ. 11. 21. Ἀλλὰ ταῦτα φάγεσθε.
333.

22. Καὶ ταῦτα φάγεσθε.
αὐτ.

Κεφ. 14. 37. Καὶ ὄψεται τὴν ἀφῆν.
561.

Κεφ. 17. 7. Οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐθύεσι.
289, 568.

14. Αἶμα πάσης σαρκὸς ἐ
φάγεσθε. 286, 510.

15. Πᾶσα ψυχὴ. 563.

Κεφ. 18. 7. Οὐκ ἀποκαλύψεις 196.

13. Καὶ πρὸς πᾶν τετρά-
πην 570.

24. Μὴ μιάνεσθε ἐν πᾶσι
ταῖς 319, 582.

25. Καὶ ἐξέμιάνθῃ ἡ γῆ. αὐτ.

Κεφ. 19. 11. Ἐὰν δὲ γένῃται ἄνθρω-
πος. 283.

12. Καὶ λήψονται αὐτὸν ἐ-
κείθεν. αὐτ.

Κεφ. 20. 15. Καὶ τὸ τετράπην ἀποκ-
τενεῖτε. 356.

Κεφ. 23. 11. Καὶ ἀνοίσει τὸ δράγμα.
211.

15. Ἑπτὰ ἐβδομάδας. αὐτ.

16. Πεντήκοντα ἡμέρας. αὐτ.

Κεφ. 25. 8. Καὶ ἐξαριθμήσεις σε-
αυτῶν. 457.

Κεφ. 26. 11. Καὶ ἐβδελύξεται ἡ ψυ-
χή μου. 563.

Κεφ. 27. 28. Πᾶν δὲ ἀνάθεμα. 233.

29. Καὶ παν ὃ ἐὰν ἀνατε-
θῇ. 234.

ΑΡΙΘΜΩΝ.

Κεφ. 4. 20. Καὶ ἐμὴ ἐξελεθῶσιν ἰδεῖν.
172.

Κεφ. 5. 5. Καὶ ἐμὴ μιν εἰσι τὰς
παραμβολάς. 555.

Κεφ. 11. 6. Νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ὑμῶν. 564.

Κεφ. 12. 1. Αἰθίοπισσαν. 79 272.

8. Στόμα κατὰ στόμα. 331.

Κεφ. 13. 23. Καὶ χεβρών ἐπτά ἐτῶ-
σιν. 294.

34. Καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν.
182.

Κεφ. 14. 4. Δώμεν ἀρχηγόν. 273.

25. Ὁ δὲ Ἀμαλήκ. 557.

38. Οἱ δὲ υἱοὶ ὑμῶν. 558.

34. Κατὰ τὸν ἀριθμόν. αὐτ.

42. Μὴ ἀναβάνετε. 557.

43. Ὅτι ὁ Ἀμαλήκ. αὐτ.

45. Καὶ κατέβη ὁ Ἀμαλήκ.
αὐτ.

- Κεφ. 18. 26. Καὶ τοῖς Λευίταις λα-
λήσεις. 510.
- Κεφ. 19. 10. Ὃς εἰὼν γενήται ἀνά-
θυρος. 110.
- Κεφ. 20. 18. Ἰσθὰς ἀναβήσεσθαι. 537.
23. ἀνάβη εἰς πρὸς αὐτὸς. αὐτ.
- Κεφ. 21. 1. Ὁ κατοικῶν κατὰ τὴν
ἐξῆλθον. 559.
6. Ὅφεις θανατῶντας. αὐτ.
15. Πρὸς κείναι τοῖς ὁρίοις
Μωαβ. 531.
- Κεφ. 23. 21. Κύριος ὁ Θεὸς μετ' αὐ-
τῶ. 647.
- Κεφ. 24. 17. Τὰς ἡμέρας Σήθ. 278,
279.
24. Ἐξελεύσονται ἐκ χειρὸς
Κητιανῶν. 78, 554.
- Κεφ. 25. 1. Καὶ ἐβεβηλώθη. 561.
5. Ταῖς φυλαῖς. 560.
6. Πρὸς τὴν Μαδιανίτην.
248, 560.
9. Τέσσαρες καὶ ἑκοσὶ
χιλιάδες. 280.
- Κεφ. 26. 28. Ἀνάβητε, αὐριον δώσω
αὐτῶ. 537.
51. Αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις. 560.
62. Τρεῖς καὶ ἑκοσὶ χιλιά-
δες. αὐτ.
- Κεφ. 27. 12. Πᾶσα ψυχὴ. 563.
14. Ὃς ἂν θηρέσῃ. αὐτ.
- Κεφ. 31. 32. Ἐξακόσιαι χιλιάδες. 281.
35. Δύω καὶ τριάκοντα χι-
λιάδες. αὐτ.
40. Καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῷ
Κυρίῳ. αὐτ.
- Κεφ. 35. 6. Τέσσαράκοντα καὶ δύο πό-
λεις. 282.

22. Εἰὼν δὲ ἐξάπαντα. αὐτ.
23. Ἡ παντὶ λίθῳ. αὐτ.
24. Καὶ κρηεὶ ἡ Συναγωγὴ.
αὐτ.
25. Καὶ ἐξελεύσεται ἡ Συναγω-
γὴ. αὐτ.
26. Εἰὼν δὲ ἐξοδῶ ἐξέλθῃ. αὐτ.
27. Καὶ ἔυρη αὐτόν. αὐτ.

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΥ.

- Κεφ. 1. 1. Οἱτοὶ οἱ λόγοι, ἃς ἐλά-
λησε Μωϋσῆς. 258.
3. Ἐν τῷ τεσσαρακοντῷ ἔτει.
261.
7. Πρὸς λίβα καὶ παραλίαν
γῆν. 296.
44. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀμορραῖ-
ος. 557.
- Κεφ. 2. 5. Μὴ συναψήτε πρὸς αὐ-
τὰς πόλεμον. 180.
- Κεφ. 3. 11. Ἐνία πῆχεων τὸ μῆκος
αὐτῶ. 182, 551.
- Κεφ. 4. 9. Πρόσχε σεαυτῷ. 564,
566.
- Κεφ. 6. 5. Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν
Θεόν σου. 564.
- Κεφ. 8. 4. Τὰ ἱματιά σου ἔκ ἐπα-
λαιώθη. 262.
- Κεφ. 10. 1. Εἰὼν δὲ ἀναστῇ ἐν σοί. 551.
2. Καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον. αὐτ.
3. Ὅτι πειράζει Κύριος ὁ
Θεός σου. αὐτ.
5. Καὶ ὁ Προφῆτης ἐκείνος.
αὐτ.
7. Χρὺς. 79.
18. Ἀγαπᾷ τὸν προσήλυτον.
618.

Κεφ.

- Κεφ. 11. 6. Μνήσθητε ὅσα ἐποίησε
τῷ Δαθάν. 268.
7. Οὐς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ
σομα αὐτῆς. αὐτ.
10. Ἡ γῆ, εἰς ἣν εἰσπο-
ρεύη ἐκεῖ. 296.
12. Γῆ ἣν Κύριος ὁ Θεός
στ. αὐτ.
24. Καὶ ἀπὸ τῆς ποταμῆς
τῆς μεγάλης. αὐτ.
- Κεφ. 12. 16. Πλὴν τὸ αἷμα & φά-
γεθε. 510.
Κεφ. 13. 9. Ἐάν ὁ ἀδελφός σου, ἡ
ὁ υἱός σου. 263.
Κεφ. 15. 9. Πρόσχε σεαυτῷ. 567.
Κεφ. 17. 15. Καταστήσῃ Βασιλέα.
123.
18. Καὶ ὅταν καθήσῃ. 547.
19. Καὶ ἔσαι μετ' αὐτῶν. αὐτ.
Καὶ. 18. 9. Ἐάν δὲ εἰσελθῇς εἰς
τὴν γῆν. 319.
10. Οὐχ ἐνεδθήσεται ἐν σοί.
143, 319.
11. Φαρμακός, ἐπαίδων.
319.
12. Ἐσι γὰρ βδέλυγμα. αὐτ.
- Κεφ. 20. 17. Ἀλλ' ἡ αἰαθέματι ἀνα-
θεματιέτε. 266.
Κεφ. 21. 6. Ὁφείς θανατῆντας. 553.
15. Ἐάν δὲ γένωνται ἀνθρώ-
πων. 381.
17. Τὸν πρωτότοκον υἱόν.
αὐτ.
- Κεφ. 23. 3. Οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμ-
μνίτης. 257.

4. Παρὰ τὸ μὴ συναν-
τῆσαι αὐτῶν. αὐτ.
καὶ 268.
5. Καὶ μετέστρεψε Κύριος
ὁ Θεός. 268.
12. Καὶ τέποισοι ἔσαι ἔξω.
555.
13. Καὶ πάσσαλος ἔσαι σοι.
αὐτ.
- Κεφ. 24. 16. Οὐκ ἀποθανῶνται πα-
τέρες. 258, 585.
Κεφ. 25. 17. Μνήσθητι ὅσα ἐποίησέ-
σοι. 180, 512.
18. Πῶς ἀντίστη σοι. αὐτ.
19. Καὶ ἔσαι ἡνίκα ἀν κα-
ταπάνση. αὐτ.
- Κεφ. 27. 4. Στήσετε τὰς λίθους τέ-
της. 258.
5. Καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ.
αὐτ.
- Κεφ. 29. 5. Καὶ ἡγαγεν ὑμᾶς τεσ-
σαράκοντα ἔτη. 262.
Κεφ. 30. 4. Ἐάν ἡ ἡ διασπορά σου.
257.
Κεφ. 31. 9. Ὁ Μωϋσῆς ἔγραψε τὰ
ῥήματα. 258.
16. Ἰδὲ σὺ κοιμᾶσαι. 567.
22. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς.
αὐτ.
24. Ἡνίκα δὲ συνετέλεσεν.
αὐτ.
25. Ἐνετείλατο. αὐτ.
- Κεφ. 31. 26. Ἐκ πλαγίων τῆς κι-
βωτῆς. 547.
50. Καὶ τελευτᾷ ἐν τῷ ὄρει.
567.

Κεφ.

- Κεφ. 32 22. Πῦρ ἐκκέκονται. 567.
35. Ὅταν σφαλῇ ὁ πῦρ
αὐτῶν. αὐτ.
36. Καὶ ἐπὶ τοῖς δέλοις
αὐτῶν. 257.

ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΝΑΥΗ.

- Κεφ. 2. 1. Γυναὶκὸς πόρνης. 523.
9. ἐπίσταμαι, ὅτι ἔδωκεν
ὑμῖν. αὐτ.
11. Ἀκηκόαμεν γάρ. αὐτ.
- Κεφ. 3. 4. Ἀλλὰ μακρὰν ἔσω. 172.
15. Καθ' ὅλην τὴν κρη-
ταῖδα αὐτῶν. 210.
- Κεφ. 4. 19. Δεκάτη τῆς μηνὸς τῆς
πρώτης. αὐτ.
- Κεφ. 5. 1. Καὶ κατεπλάγησαν. 213.
3. Περίετρε τὰς υἱὰς Ἰσ-
ραὴλ. 523.
4. Ὅν δὲ τρόπον. 578.
6. Διὸ ἀπερίτμητοι ἦσαν.
523, 578.
9. Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Ἰησῶ.
524.
12. Ἐξέλειπε τὸ μάννα 214.
- Κεφ. 6. 6. Ἐπικατάρατος ἐναντίον Κυ-
ρίου. 205.
17. Πλὴν Ῥαάβ τὴν πόρ-
νην. 523.
25. Καὶ Ῥαάβ τὴν πόρνην.
αὐτ.
- Κεφ. 7. 4. Ὡς τριχίλιοι ἄνδρες.
215, 524.
10. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς
Ἰησῶν. 524.

11. Ἠμάρτηκεν ὁ λαός. αὐτ.
14. Καὶ συναχθήσεσθε. αὐτ.
15. Καὶ ὅς ἀν δειχθῇ. αὐτ.
- Κεφ. 8. 30. Οὗτος ὑποδόμησε θυσι-
αστήριον. 258.
31. Καθότι ἐνετείλατο Μωϋ-
σῆς. αὐτ.

- Κεφ. 10. 3. Καὶ ἀπέστειλεν Ἀδωνιβε-
ξὲν. 216.
10. Καὶ συνέτριψεν αὐτῶν
Κύριος. 525.
11. Καὶ ἐγένοντο πλείους. 217,
225.
12. Στήτω ὁ ἥλιος. αὐτ.
13. Κατὰ μέσον τῆς ἔραν. 218,
526.
19. Ὑμῖς δὲ μὴ ἐσῆκατε.
525.

- Κεφ. 11. 1. Ἰαβὶς Βασιλεὺς Ἀσώρ.
228.
Κεφ. 13. 9. Ἀπὸ Ἀροῦρ. 531.
Κεφ. 14. 15. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς χεβρών.
529.
Κεφ. 15. 49. Καὶ Ῥενά καὶ πόλις
Γραμμάιν. 628.
63. Καὶ ὁ Ἰεβρσαῖος να-
τῶκει. 205, 206.
- Κεφ. 19. 36. Καὶ Ἀσώρ. 228.
Κεφ. 21. 24. Γεθερεμμίων. 191.
Κεφ. 24. 2. Πέραν τῆς ποταμῆς. 390.
26. Ἐγραψε τὰ ῥήματα
ταῦτα. 207.

ΚΡΙΤΩΝ.

- Κεφ. 1. 5. Τὸν Ἀδωνιβεξὲν ἐν τῇ
Βεζεκ. 225.
6.

6. Καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκ-
ρα. αὐτ.
7. Τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν
καὶ τῶν ποδῶν. αὐτ.
21. Καὶ τὸν Ἰεβρασάον. 205.
Κεφ. 3. 8. Χεσαρσαθαίμ. 226.
Κεφ. 4. 11. Καὶ Χαβὲρ ὁ Κινῶος.
229.
Κεφ. 7. 1. Ἰεροβάαλ, αὐτὸς ἐστὶ
Γεδεών. 201.
Κεφ. 8. 25. Ἀνέπτυξε τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ. 325.
27. Καὶ ἐποίησεν αὐτὸ Γε-
δεών. αὐτ.
Κεφ. 9. 9. Ἐν ἧ δοξάσκει τὸν θεὸν
ἄνδρες. 230, 532.
13. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμ-
πελος. αὐτ.
Κεφ. 11. 12. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰερθὰς.
535.
13. Ἐν γῇ Τῶβ. 231.
18. Οὐκ εἰσῆλθεν ἐν ὄρεσι.
531.
24. Ἄ εἰς κληρονομήσεις.
534.
30. Καὶ ἠύξατο Ἰερθὰς ἐν-
χίν. 511.
31. Καὶ ἔσται ὁ ἐκπορευό-
μενος. 555.
39. Πάτερ ἠνοιξας τὸ στόμα-
σός. 511.
36. Καὶ ἐγένετο ἐν τέλει.
535.
Κεφ. 12. 6. Δύω καὶ τασσαρίκοντα
χιλιάδες. 234.
Κεφ. 13. 3. Ὁφθῇ Ἀγγελος. 536.

- Κεφ. 14. 6. Ἐμφρον αἰγῶν. αὐτ. καὶ
537.
8. Μεθ' ἡμέρας. 536.
Κεφ. 15. 11. Τριχιλίοι ἄνδρες. αὐτ.
14. Καὶ ἦλθον ἕως Σιαγό-
νος. αὐτ. καὶ 537.
Κεφ. 16. 3. Καὶ ἀνήνεγκεν αὐτάς.
536.
Κεφ. 18. 11. Ἐξακόσιοι ἄνδρες. 366.
31. Τὸ γλυπτὸν, ὃ ἐποίησε
Μιχαῖας. 242.
Κεφ. 19. 1. Παροικῶν ἐν μηροῖς ὄρεος
Ἐφραΐμ. 243.
2. Εἰς οἶκον πατρὸς αὐτῆς.
αὐτ.
Κεφ. 20. 28. Καὶ Φινεὶς υἱὸς Ἐλεάζαρ.
242.
Κεφ. 21. 8. Ἀπὸ Ἰαβεὶς Γαλ ἀχδ. 244.

ΡΟΥΘ.

- Κεφ. 1. 1. Καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ
γῇ. 197.
16. Καὶ ὃ εἰς αὐλιθῆς,
αὐλιθῆσομαι. 202.
17. Καὶ ὃ εἰς ἀποθάνης,
ἀποθανῆμαι. αὐτ.
Κεφ. 4. 17. Πατὴρ Ἰεσσαὶ πατὴρ
Δαβὶδ. 201.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ. Α.

- Κεφ. 1. 1. Ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἀρμα-
θαίμ. 168.
3. Καὶ ἀνέβαιναν ἐξ ἡμε-
ρῶν. αὐτ.
9. Καὶ ἀνέστη Ἄννα. αὐτ.
11. Σαββαῖος. 169.

12. Καὶ ἀνέβη ὁ ἄνθρωπος.
509.
22. Τόξον Ἰωνάθαν. 528.
Κεφ. 2. 14. Οὔσαι Κυρίῳ ἐν Ση-
λώμ. 168.
31. Καὶ ἐξελοθρεύσω τὸ
σπέρμας. 166.
Κεφ. 3. 21. Δηλωθῆναι ἐν Σηλώμ.
168.
Κεφ. 5. 5. Διὰ τῆτο ἐκ ἐπιβαίνου-
σιν. 170.
Κεφ. 6. 2. Τὸς μάντις. 171.
19. Καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς.
αὐτ. καὶ 505.
Κεφ. 7. 1. Οἱ ἄνδρες Καριαθαρείμ.
242.
Κεφ. 8. 5. Ἰδὲ σὺ γεγήρακας. 173.
Κεφ. 10. 12. Ἡ καὶ Σαβλ ἐν Προ-
φῆταις. 517.
Κεφ. 12. 24. Ἐπιπατάρατος ὁ ἄνθρω-
πος. 510.
Κεφ. 13. 1. Δύω ἔτη ἐβασίλευσεν.
176.
5. Καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συ-
νάγονται. 507.
Κεφ. 14. 24. Καὶ Σαβλ ἠγνόησεν.
509.
33. Καὶ ἀπηγγέλη Σαβλ.
510.
34. Καὶ σφραζέτω ἐπὶ τέττε.
αὐτ.
43. Γενόμενος ἐγείσάμην.
511.
45. Εἰ σήμερον θανατωθή-
σεται. 511.

47. Σαβλ κατακληῖται. 180.
48. Καὶ ἐποίησε δυνάμιν. αὐτ.

- Κεφ. 15. 7. Ἐνλάτ. 79.
33. Καθότι ἠέκνωσε γυναῖ-
κας. 180.
Κεφ. 16. 4. Εἰς ἀνὴρ ἡ εἰσοδός. 181.
14. Ἐπληγὲν αὐτὸν πνεῦμα πο-
νηρον. 516.
Κεφ. 17. 34. Καὶ ἡ ἀρκτος. 146.
Κεφ. 19. 20. Ἀγγέλους. 517.
24. Εἰ καὶ Σαβλ ἐν Προφῆ-
ταις. 517.
Κεφ. 21. 1. Εἰς Νομβᾶ. 242.
Κεφ. 22. 1. Καὶ ὁ οἶκος τῶ πατρὸς
αὐτοῦ. 184.
2. Πᾶς κατώδυνος ψυχῇ. αὐτ.
Κεφ. 25. 38. Καὶ ἐγένετο ὡσεὶ δέκα ἡ-
μέρας. 517.
Κεφ. 28. 19. Καὶ αἰρίον σὺ. αὐτ.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Β.

- Κεφ. 1. 18. Ἐπὶ βίβλας τῆς Εὐθῆς.
189, 219, 527.
Κεφ. 5. 6. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ Βασι-
λεὺς. 205.
7. Καὶ προκατελάβετο Δα-
βὶδ. αὐτ.
Κεφ. 6. 10. Ἀβεδδαζὰ τῆς Γεθαίας.
192.
Κεφ. 8. 1. Καὶ ἔλαβε Δαβὶδ τὴν
ἀφωρισμένην. 518.
2. Δεμέτρησεν αὐτῆς ἐν
χοινίοις. 192.
3. Καὶ ἐπάταξε Δαβὶδ τὸν
Ἀδμαζάρ. 138.

- Κεφ. 10. 19. Καὶ ἠθέτησεν Ἰσραὴλ. 139.
 Κεφ. 11. 21. Τὶς ἐπάταξε τὸν Ἀβι-
 μέλεχ; 204.
 Κεφ. 12. 13. Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. 520.
 31. Ἐν τῷ πρίον, ἐν τοῖς
 τριβόλοις. 197.
 Κεφ. 13. 13. Οὐ μὴ κωλύτημι ἀπὸ
 σῆ. 196.
 Κεφ. 15. 14. Ἵνα μὴ πατάξῃ τὴν πό-
 λιν. 520.
 22. Ἰδὲ ἡ ἀκοή ὑπὲρ θυ-
 σίαν. 514.
 23. Ὅτι ἀμαρτία οἰωνισμά-
 ἐστιν. αὐτ.
 26. Καὶ ἐξεδενώσῃς. 516.
 33. Ἐσφαξέ. 515.
 Κεφ. 16. 5. Σεμεὶ υἱὸς Γηρά. 125.
 12. Εἴπως ἴδοι Κύριος. 520.
 21. Καὶ εἶπεν Ἀχιτόφελ. 518.
 Κεφ. 17. 27. Οὐεσβὶ υἱὸς Ναός. 196.
 Κεφ. 18. 5. Φείσαθαί μοι τῶ παιδα-
 ρίῳ. 520.
 33. Τίμεθ Ἀβεσσαλώμ. αὐτ.
 Κεφ. 21. 1. Καὶ ἐγένετο λιμός. 197,
 198.
 7. Ἐφείσατο ὁ Βασιλεὺς.
 198.
 8. Ἀπέστη Ἐδώμ ἀπὸ Ἰάδα.
 386.
 10. Ἀπέστη ἀπὸ Ἰάδα Ἐδώμ.
 αὐτ.
 Κεφ. 24. 1. Καὶ προσέθετο ὄργην Κυ-
 ρίῳ. 521.
 3. Καὶ εἶπεν Ἰωάβ. 199.

9. Καὶ ἐγένετο Ἰσραὴλ. 521.
 10. Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς Κύ-
 ριον. αὐτ.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ. Γ.

- Κεφ. 1. 1. Καὶ ὁ Βασιλεὺς Δαβὶδ. 121.
 5. Ἀδωνίας υἱὸς Ἀγγίθ. αὐτ.
 7. Καὶ ἐγένοντο οἱ λόγοι αὐτῶ
 αὐτ.
 8. Σεμεὶ καὶ Ῥησί. 125.
 9. Καὶ ἐθυσιάσεν Ἀδωνί-
 ας. 121.
 11. Καὶ εἶπε Νάθαν. αὐτ.
 24. Καὶ εἶπε Νάθαν, κύ-
 ριέμθ. αὐτ.
 Κεφ. 2. 22. Ἵνα τί σὺ ᾔτητας; 122.
 27. Ὁ Σολομὼν ἐξέβαλε τὸν
 Ἀβιάθαρ. 166.
 28. Τῶ θυσιαστήρ. 124.
 30. Ὡς ἀποθανῆμα. αὐτ.
 Κεφ. 3. 5. Καὶ ὠφθῇ Κύριος τῷ
 Σολομῶντι. 486.
 Κεφ. 14. 15. Ἐξεγερθεὶς τῶ ἕπνθ.
 αὐτ.
 18. Σεμεὶ υἱὸς Ἡλά. 125.
 22. Καὶ ταῦτα τὰ δέοντα.
 130.
 28. Καὶ ἤκασε πᾶς Ἰσραὴλ.
 487.
 32. Τριχιλίας παραβολάς.
 164, 165.
 34. Τὴν Γαζέρ. αὐτ.
 Κεφ. 6. 1. Ἐν τῷ τεσσαρακοσῷ. 494.
 Κεφ. 7. 25. Ὑποκάτω τῆς θαλάσ-
 σης. 493.

29. Λέοντες, καὶ βόες, καὶ
 χερσβίμ. 347.
 Κεφ. 9. 20. Πάντα τὸν λαόν. 129.
 21. Τὰ τέκνα αὐτῶν. 119.
 129.
 Κεφ. 10. 1. Ἐκατὸν ἑκοσι τάλαντα.
 137.
 Κεφ. 11. 23. Τὸν Ῥαζών. 138.
 40. Καὶ ἐζητήσῃ Σολομὼν.
 497.
 Κεφ. 12. Τὰ παιδάρια, 498.
 13. Τὴν βελὴν τῶν πρεσβυτέ-
 ρων. αὐτ.
 19. Καὶ ἠθέτησεν Ἰσραὴλ. 119.
 24. Ἐκκαίδεκα ἔτων. 498.
 Κεφ. 15. 2. Μααχά. 140.
 10. Ἀνά. αὐτ.
 12. Καὶ ἀφείλε τὰς τελε-
 τὰς. 499.
 13. Ἀσά. αὐτ.
 Κεφ. 16. 21. Χασι. 460.
 31. Ὡκοδόμησεν Ἀχιλ. 205.
 Κεφ. 18. 13. Τὰς Προφῆτας Κυρίῳ. 143.
 22. Τετρακόσιοι καὶ πενή-
 κοντα. αὐτ.
 46. Καὶ ἔτρεχεν ἔμπροσθεν
 Ἀχαάβ. 145.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ. Δ.

- Κεφ. 2. 19. Ἡ κατοίκησις τῆς πό-
 λεως ἀγαθή. 214.
 24. Δύω ἄρκοι. 146, 500.
 Κεφ. 3. 4. Καὶ Μωσά Βασιλεὺς Μωάβ.
 149.
 5. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ
 ἀποθανεῖν. αὐτ.

6. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Βασι-
 λεὺς Ἰωράμ. αὐτ.
 23. Καὶ ἀνῆνεγκεν αὐτὸν ὀλο-
 καύωμα. 147.

- Κεφ. 5. 18. Ῥεμμών. 148.
 Κεφ. 8. 19. Καὶ ἐκ ἠθέλησε Κύρι-
 ος. 120.

22. Καὶ ἠθέτησεν Ἐδώμ.
 αὐτ.

- Κεφ. 14. 25. Ἀυτὸς ἀπέστησεν τὸ ὄριον.
 102.

- Κεφ. 15. 29. Θαλγαφελλασάρ. 111.

- Κεφ. 16. 2. Τὸς ἑκοσι ἑτῶν ἦν Ἀχαζ.
 148, 500.
 6. Ἐπέσρεψε Ῥαασών. 102.

- Κεφ. 17. 3. Σαλμανασάρ. 545.
 25. Καὶ ἀπέσειλε Κύριος. 150.
 28. Καὶ ἠνφωτίζων αὐτῶ. αὐτ.
 33. Καὶ τὸν Κύριον ἐφοβῶντο.
 αὐτ.

- Καὶ 19. 12. Τὴν τε Γωζάν, καὶ τὴν
 χαββάν. 342.

37. Ἀσσορδάν. 545.

- Κεφ. 20. 12. Μαρωδάχ. 87.

- Κεφ. 21. 16. Ἔως δ' ἐπληρῆσεν τὴν Ἰε-
 ρουσαλήμ. 156.

- Κεφ. 22. 13. Ὁργὴ Κυρίῳ ἐκκεκαυ-
 μένη. 253.

- Κεφ. 23. 22. Ὅτι ἐκ ἐγενήθη. 157.
 29. Ἀνέβη Φαραώ, Ναχαώ.
 295.

33. Καὶ μετέστησαν αὐτόν.
 409.

34. Καὶ ἐβασίλευσε Φαραώ.
 αὐτ.

- Κεφ. 25. 27. Ἐβλμεροδάχ. 119.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ. Α΄.

- Κεφ. 1. 43. Δομεβιά. 539.
 Κεφ. 2. 19. Ἐλαβεν ἐαυτῷ χάλιβ
 τὴν Ἐφάθ. 394.
 Κεφ. 3. 15. Καὶ υἱοὶ Ἰωσία. 408.
 16. Καὶ υἱοὶ Ἰωακίμ. αὐτ.
 Κεφ. 12. 15. Καὶ ἔτος πεπληρωκώς.
 211.
 Κεφ. 15. 16. Καὶ εἶπε Δαβὶδ τοῖς
 ἄρχεσι. 163.
 18. Ἀβδεδόμ. 191.
 Κεφ. 18. 13. Καὶ ἦσαν πάντες Ἰδ-
 μαῖοι. 386.
 Κεφ. 21. 1. Καὶ ἔση ὁ Σατάν. 199,
 521.
 6. Καὶ υἱοὶ Ἰδα. 521.
 8. Ἡμάρηκα σφόδρα. αὐτ.
 Κεφ. 22. 14. Ἐκατὸν χιλιάδες. 135,
 136.
 Κεφ. 27. 28. Ἐλιάβ ὁ υἱὸς αὐτῆς. 509.
 Κεφ. 29. 29. Οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι. 166.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ. Β.

- Κεφ. 3. 10. Ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ τῶν
 ἁγίων. 493.
 Κεφ. 5. 9. Ἔως τῆς ἡμέρας ταύτης.
 120.
 Κεφ. 8. 4. Θεδμῶρ. 127.
 8. Ἔως τῆς ἡμέρας ταύτης.
 120.
 Κεφ. 9. 9. Ἐκατὸν εἴκοσι τάλαντα.
 137.
 26. Ἀπὸ τῆς ποταμῆς. 138.
 Κεφ. 10. 4. Ἐσκληρυνε τὸν ζυγὸν
 αὐτῶν. 497.

- Κεφ. 13. 21. Καὶ κατίχυσεν Ἀβιά.
 499.
 Κεφ. 14. 8. Ἀτά. 141
 9. Χιλίας χιλιάσιν. αὐτ.
 καὶ 142.
 Κεφ. 15. 16. Καὶ τὴν Μααχά. 140.
 Κεφ. 18. 1. Καὶ ἔλαβε Δαβὶδ τὴν
 Γέθ. 192.
 Κεφ. 21. 16. Καὶ τὰς Ἀραβας. 142.
 Κεφ. 25. 4. Καὶ τὴν Διαθήκην Κυρίε.
 258.
 Κεφ. 27. 5. Καὶ ἐμάχεσάτο πρὸς Βα-
 σιλέα. 149.
 Κεφ. 28. 1. Τίος εἴκοσι καὶ πέντε
 ἐτῶν ἦν Ἀχαζ. αὐτ.
 καὶ 500.
 8. Γυναικας, καὶ υἱὸς, καὶ
 θυγατέρας. αὐτ.
 16. Ἀπέστειλεν ὁ Βασιλεὺς
 Ἀχαζ. 102.
 Κεφ. 29. 1. Ἐν τῷ εἴκοσῳ πέμπτῳ
 ἔτει. 149.
 30. Καὶ εἶπεν Ἐζεκίας ὁ
 Βασίλευς. 103.
 Κεφ. 33. 11. Καὶ κατὰ λαβὸν τὸν Μα-
 νασσῆ. 115.
 Κεφ. 34. 14. Καὶ ἐν τῷ ἐκφύγειν αὐ-
 τὸς τὸ ἀργύριον. 547.
 Κεφ. 35. 18. Καὶ ἔκ ἐγένετο Φασέν.
 157.
 25. Καὶ ἐθρήνησεν Ἰεζεμίας.
 93.
 Κεφ. 36. 21. Τῇ πληρωθῆναι λόγον
 Κυρίε. αὐτ.
 22. Ἔτρε πρώτῃ Κυρίε. αὐτ.

ΕΣΔΡΑ.

ΕΣΔΡΑ.

- Κεφ. 1. 7. Καὶ ἐξήνεγκε τὰ σκένη. 93.
 Κεφ. 2. 64. Πᾶσα δὲ ἡ Ἐκκλησία.
 449.
 Κεφ. 4. 4. Ἡμεῖς ἀπεκρίθημεν. 59.
 Κεφ. 5. 3. Τί ἐθῆκεν ὑμῖν. 443.
 4. Τότε ταῦτα εἶπον. αὐτ.
 9. Ἠρωτήσαμεν τὰς πρεσ-
 βυτέρους. αὐτ.
 11. Καὶ τοιαῦτο τὸ ῥῆμα. αὐτ.
 41. Οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ.
 449.
 Κεφ. 6. 3. Ἐν ἔτει πρώτῳ. 65.
 4. Καὶ δόμος ξύλινος. αὐτ.
 καὶ 66.
 Κεφ. 7. 19. Καὶ τὰ σκένη. 67.
 27. Ἐυλογητὸς Κύριος ὁ Θεός.
 59.
 28. Καὶ ἐπ' ἐμὲ ἐκλινεν. αὐτ.
 Κεφ. 8. 1. Καὶ ἔτοι οἱ ἄρχοντες. αὐτ.
 Κεφ. 9. 9. Ἐνώπιον Βασιλέων. Περσῶν.
 460.

ΝΕΕΜΙΟΥ.

- Κεφ. 1. 8. Μνήσθητι δὴ τῶν λόγων.
 257.
 9. Καὶ εἰς ἐπιστρέψατε. αὐτ.
 Κεφ. 2. 10. Σαναβαλλάτ. 60.
 Κεφ. 3. 3. Καὶ τὴν πύλιν τὴν Ἰχθυη-
 ράν. αὐτ.
 Κεφ. 4. 3. Οὐχὶ ἀναβήσεται ἀλώπηξ.
 235.
 Κεφ. 5. 19. Μνήσθητι καὶ ὁ Θεός. 60.
 Κεφ. 7. 66. Πᾶσα Ἐκκλησία. 449.

- Κεφ. 8. 1. Καὶ εἶπαν τῷ Ἐσδρα.
 448.
 Κεφ. 9. 25. Τεσσαράκοντα ἔτη διέ-
 θρεψας αὐτὰς. 262.
 Κεφ. 12. 22. Δαρέα. 60.
 47. Λόγον ἡμέρας. 120.
 Κεφ. 13. 1. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 257.
 2. Ὅτι ἐ συνήντησαν τοῖς
 υἱοῖς Ἰσραὴλ. αὐτ.

ΕΣΘΗΡ.

- Κεφ. 2. 17. Τὸ διάδημα τὸ γυναι-
 κῆον. 69.
 Κεφ. 3. 7. Καὶ ἔβαλε κλήρε. 75.
 Κεφ. 4. 17. Οἶδας Κύριε. 78.
 Κεφ. 8. 13. Ἀμάν Ἀμαδαθῆ ὁ Μα-
 κεδών. 77, 78.
 Κεφ. 9. 16. Μυρίας πεντάκισχιλίας.
 455.
 Κεφ. 10. 3. Τῶν φερεαί. 78, 452.

ΙΩΒ.

- Κεφ. 3. 1. Κατηράσατο τὴν ἡμέραν
 αὐτῆς. 540.
 Κεφ. 5. 13. Ὁ καταλαμβάνων σοφίαν.
 246.
 Κεφ. 12. 21. Ἐκχέων ἀτιμίαν. 541.
 Κεφ. 15. 27. Ὅτι ἐκάλυψε. 540.
 Κεφ. 21. 7. Διατὶ ἀδείως ζῶσι. αὐτ.
 9. Οἱ οἴκοι αὐτῶν ἐν θη-
 νῶσιν. αὐτ.
 10. Ἡ βῆς αὐτῶν. 541.
 18. Ἔσονται δὲ ὥσπερ ἄχνη-
 ρα. αὐτ.
 Κεφ. 22. 19. Ἰδόντες δίκαιοι. αὐτ.
 Κεφ.

- Κεφ. 26. 11. Ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον
ὕδατος. 247. Ψαλ. 106. 40.
12. Ἰχθυὶ κατέπαυσε τὴν
θάλασσαν. 542. Ψαλ. 143. 12.
13. Ἐθανάτωσε δράκοντα
ἀπὸ ἀπασάν. 247, 541. Ψαλ. 146. 9.
- Κεφ. 28. 15. Οὐ δώσει συγκλισμόν.
540. ΠΑ
- Κεφ. 34. 14. Εἰ γὰρ βέλοιο. 540. Κεφ. 8. 11.
- Κεφ. 38. 41. Τίς δὲ ἠτοίμασεν. ἀν7. Κεφ. 25. 1.
- Κεφ. 42. 17. Οὗτος ἐρμηνεύεται. 538,
539, 540.
- ΨΑΛΜΟΙ. ΕΚΚΛ
- Ψαλ. 1. 4. Οὐχ' ἄτως οἱ ἀσεβεῖς. 541. Κεφ. 1. 11.
- Ψαλ. 17. 10. Τὸ σῶμα αὐτῶν σπένδει-
σαν. 540. 17.
- Ψαλ. 18. 10. Ἐπετάθη ἐπὶ πτερύγων.
347. Κεφ. 2. 1.
- Ψαλ. 57. 10. Ἐυφρανθήσεται δίκαιος.
541. Κεφ. 3. 19.
- Ψαλ. 67. 8. Γῆ ἐσέδθη. 204. 9. Βροχὴν ἐκέσιν. αὐτ. 21.
- Ψαλ. 69. 7. Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι
καὶ πένης. 495. 22.
- Ψαλ. 72. 5. Ἐν κόποις ἀνθρώπων.
541. Κεφ. 9. 5.
- Ψαλ. 73. 7. Ἐξελεύσεται ὡς ἐκ σέ-
ατος. 540. 10.
- Ψαλ. 77. 12. Ἐν πεδίῳ Γάνεως. 294. Κεφ. 11. 9.
- Ψαλ. 80. 5. Μαρτύριον ἔθετο. 584. 10.
- Ψαλ. 87. 16. Πτωχός εἰμι ἐγώ, καὶ
ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου.
495. Κεφ. 12. 1.
- Ψαλ. 91. 4. Χίλια ἔτη ἐν ὄφθαλ-
μοῖς σε Κύριε. 632. 5.
- Ψαλ. 103. 29. Ἀποσρέψαντος δέσῃ τὸ
πρόσωπον. 540.

Ο. Ἐξεχύθη ἐξεδένωσις.
541.

3. Τὰ πρόβατα αὐτῶν
πολύτοκα. αὐ7.
Διδόντι τοῖς κτήνεσι τρο-
φήν αὐτῶν. αὐ7.

ΡΟΙΜΙΩΝ.

Κρεῖσσον γὰρ σοφία λή-
θων πολυτελῶν. 540.
Ἐξεγράψαντο οἱ φίλοι
Ἐζεκίᾱ. 164.

Η ΣΙΑΣΤΟΥ.

Ῥήματα Ἐκκλησιαστῆ ἡε
Δαβιδ. 164.

Σοφίαν καὶ γνώσιν, πα-
ραβολάς. αὐ7.

Δεῦρο δὴ πειράσῃ σε ἐν
εὐφροσύνῃ. αὐ7.

Συνάντημα ὑῶν ἀνθρώ-
που. 165, 356.

Καὶ τίς εἶδε πνεῦμα ὑῶν
ἀνθρώπου; αὐ7.

Καὶ εἶδον, ὅτι ἐκ ἐστὶν
ἀγαθόν. αὐ7.

Ὅτι οἱ ζῶντες γνώσον-
ται. 165.

Πάντα ὅσα ἀν ἔνρῃ ἡ
χείρ σου. αὐτ.

Εὐφραίνῃ καρδίαν σου. αὐτ.

Καὶ ἀπίστησον θυμόν.
αὐ7.

Καὶ μνήσῃτι τῷ κτί-
σαντός σε. 165.

Ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον.
593.

7. Καὶ ἐπιστρέψει ὁ χεῖς
ἐπὶ τὴν γῆν. 165.

9. Ὅτι ἐγένετο περισσόν.
164.

10. Πολλὰ ἐζήτησεν Ἐκ-
κλησιαστής. αὐ7.

13. Τέλος λόγου. 165, 568.

14. Ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα.
αὐ7.

ΑΣΜΑΤΟΣ.

Κεφ. 2. 11. Ὁ χειμὼν παρήλθεν.
23.

13. Τὰ ἄνθη ἄφθῃ. αὐ7.

15. Πιάσατε ἡμῖν ἀλώπεκας.
238.

Κεφ. 3. 7. Τῷ Σολομών. 505.

9. Ὁ βασιλεὺς Σολομών.
αὐ7.

11. Ἐν τῷ βασιλεῖ Σολω-
μών. αὐ7.

Η Σ Α Ι Ο Υ.

Κεφ. 1. 1. Ἐν βασιλείᾳ Ὁζίας. 101.

Κεφ. 6. 1. Ἀπέθανεν Ὁσίας ὁ βα-
σιλεὺς. αὐτ.

10. Ἐπαχύνθη ἡ καρδία τῷ
λαῷ τέττα. 416.

Κεφ. 7. 3. Ἐξέλθε εἰς συνάντησιν
Ἀχαζ. 412.

14. Διὰ τὸ δώσει Κύριος
αὐτὸς ἡμῖν σημεῖον.
413.

16. Διότι πρὶν ἢ γνῶναι. αὐ7.

Κεφ. 8. 3. Καὶ προσήλθεν πρὸς
τὴν Πραφήτην. 412,
414.

18. Ἰδὲ ἐγὼ καὶ τὰ παι-
δία. 413.

Κεφ. 9. 6. Ὅτι παιδίον ἐγενήθη
ἡμῖν. αὐ7.

7. Μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτῆς.
αὐ7.

Κεφ. 11. 7. Καὶ βῆς καὶ ἄρκτος.
146.

Κεφ. 37. 12. Τήντε Γωζάν, καὶ χαρ-
ζάν. 342.

38. Ἀπορδάν. 545.

Κεφ. 38. 8. Καὶ ἀνέβη ὁ ἥλιος.
154, 501.

Κεφ. 40. 8. Φύσημα Κυρίου ἐνεφύ-
σησεν. 424.

Κεφ. 44. 24. Ἐγὼ Κύριος ὁ συντελῶν.
64.

25. Τίς ἕτερος διασκεδάσει.
αὐ7.

26. Καὶ ἱσῶν ῥῆμα. αὐ7.

27. Ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ.
αὐ7.

28. Ὁ λέγων Κύριον. αὐ7.

Κεφ. 45. 1. Οὕτω λέγει Κύριος. 64.

2. Ἐγὼ ἔμπροσθεν σου. αὐτ.

3. Καὶ δώσω σοι θησαυ-
ροὺς. αὐτ.

Κεφ. 51. 9. Ἐξεγέρῃ, ἐξεγέρῃ.
247.

10. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἐρημῶσα
θάλασσαν. 542.

11. Ἡ θείσα τὰ βάθη
τῆς θαλάσσης. αὐτ.

Κεφ. 56. 3. Καὶ μὴ λεγέτω ὁ ἐνέ-
χος. 399.

4. Ταῦδε λέγει Κύριος τοῖς
ἐνέχοις. αὐτ.

Κεφ. 59. 11. Ὡς ἄρκτος. 146.
Κεφ. 64. 6. Ὡς ῥάκος ἀποκαθη-
μένης. 586.

ΙΕΡΕΜΙΟΥ.

Κεφ. 1. 10. Ἐξήρξεν καὶ κακῶν. 93.
Κεφ. 7. 12. Πορευθήτε εἰς τὸν τό-
πον μ. 51.
13. Καὶ νῦν ἀνθ' ὧν. αὐτ.
14. Τοῖνυν καὶ γὰρ. αὐτ.
Κεφ. 12. 1. Τί ὅτι οὐδὲς ἀσεβῶν ἐνο-
δῆται; 540.
Κεφ. 13. 13. Καὶ ἐν τοῖς Προφῆταις
Σαμαρείας. 159.
Κεφ. 20. 14. Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα.
540.
Κεφ. 28. 17. Καὶ ἀνέστησεν. 100.
18. Μιχαίας ὁ Μωσαθίτης.
αὐτ.
20. Ἦν ἐβεβαίσατο ἐπὶ τὴν
Ἰερμαϊάν. 386.
Κεφ. 31. 15. Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἡκεί-
νη. 411.
Κεφ. 36. 22. Καὶ λήφεται ἀπ' ἀν-
τῶν. 90.
23. Δὲ ἦν ἐποίησεν ἀνο-
μίαν. αὐτ.
26. Καὶ ἔδωκέσε ἱερέα. 160.
Κεφ. 40. 4. Εἰ καλὸν ἐναντίον σου.
159.

Κεφ. 48. 8. Παρεπίκρανάν με. αὐτ.
ΘΡΗΝΩΝ.

Κεφ. 3. 10. Ἐτάραξεν ἄρκτος. 147.
Κεφ. 4. 10. Χεῖρες γυναικῶν οἰκ-
τιζομένων. 267.
21. Καί γε ἐπὶ σὲ διελεύ-
σεται. 386.

Κεφ. 5. 18. Ἀλώπικες διήλθον ἐν
αὐτῇ. 238.

ΙΕΖΕΚΙΗΛ.

Κεφ. 2. 1. Ἄντη ἡ ὄρεσις ὁμοιώ-
ματος δοξῆς Κυρίου. 467.
Κεφ. 2. 9. Καὶ ἴδον, καὶ ἴδον χεῖ-
ρας. 467.
10. Καὶ ἀνείλισεν αὐτὴν αὐτ.
Κεφ. 3. 1. Τὴν ἀνθρώπου κατὰ φα-
γε. αὐτ.
3. Καὶ ἔφαγον αὐτήν. αὐτ.
24. Καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦ-
μα. αὐτ.
26. Καὶ τὴν γλῶσσαν σου συν-
δήσω. αὐτ.

Κεφ. 4. 4. Σὺ κοιμηθήσῃ. αὐτ.
Κεφ. 10. 1. Τῶν Χερσβίμ. 95.
Κεφ. 13. 11. Τετὸς κατακλύζων. αὐτ.
13. Καὶ ὑετὸς κατακλύζων. αὐτ.
Κεφ. 14. 14. Νῦν καὶ Δανιήλ. 84,
244.
Κεφ. 16. 42. Διὰ τῆτο ἀποθήσεται ὁ
ζῆλός μου. 584.
Κεφ. 18. 2. Τίς ὑμῶν ἡ παρεβολὴ
αὐτῆς; 586.
3. Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος.
αὐτ.
4. Ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ αὐτ.
Κεφ. 21. 21. Τῶ μαντεύσασθαι. 75.
31. Ἐγὼ φησὶ ἐν τῇ
ὀργῇ μου. 414.

Κεφ. 27. 23. Χαζάν, καὶ Χανκάν,
καὶ Δεδάν. 342.
Κεφ. 28. 3. Μὴ σοφώτερος εἶ σύ;
84, 85, 464.

Κεφ.

Κεφ. 29. 3. Τὸν δρέκοντα τὸν μέγαν.
247.

Κεφ. 39. 17. Εἶπον παντὶ ὄρνιθι. 97.
18. Κρεὰ γιγάντων φάγεσθε.
αὐτ.
19. Καὶ φάγεσθε εἰς αὐτ.
20. Καὶ ἐμπλησθήσεσθε.
αὐτ.
21. Καὶ δώσω τὴν δόξαν μου.
98.

ΔΑΝΙΗΛ.

Κεφ. 4. 13. Ἡ καρδία αὐτῆς. 85.
29. Καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώ-
πων. αὐτ.
30. Καὶ χόρτον ὡς βῆς. αὐτ.
31. Καὶ αἱ φρένες μου. αὐτ.
Κεφ. 5. 31. Καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδος.
87, 465.

Κεφ. 8. 13. Καὶ ἦκιστα ἐνός ἀγ'ῃ.
50.
14. Καὶ εἶπεν αὐτῷ. αὐτ.
16. Γαβριήλ συνέτισον. 295.
23. Πληρωμένων τῶν ἀμύ-
κων. 50.
24. Καὶ κραταὶά ἰχθὺς αὐτῆς.
αὐτ.
25. Καὶ ζυγὸς τῶ κλοῖθ. αὐτ.

Κεφ. 9. 2. Πρὸς Ἰερεμίαν τὸν Προ-
φῆτην. 103.
23. Ὁ Ἄγγελος. 457.
25. Ἐβδομήκοντα ἐβδομά-
δες. αὐτ. καὶ 458.
26. Ἐν καιρῷ ὀρίσμεν. 51.
27. Καὶ ἐπὶ τὸ Ἱερὸν. αὐτ.
καὶ 460.

Κεφ. 10. 13. Καὶ ἴδον Μιχαήλ, εἰς
τῶν ἀρχόντων. 295.

Κεφ. 12. 11. Τὸ βδέλυγμα ἐξημώ-
σεως. 83.

ΩΣΗΕ.

Κεφ. 1. 1. Ἐν ἡμέραις Ὁζ'ῃ. 103.
2. Βάδιζε, λάβε. 105.
6. Οὐ μὴ προδῶσω ἐτι ἐλε-
ῆσαι. 104.
7. Τὸς δὲ υἱὸς Ἰδδα. αὐτ.
11. Καὶ συναχθήσονται οἱ υἱοὶ
Ἰδδα. αὐτ.

Κεφ. 3. 5. Καὶ μετὰ ταῦτα. 104.
Κεφ. 4. 15. Οἶκον Ὡν. αὐτ.
Κεφ. 11. 1. Ἐξ Ἀγύπτου ἐκάλεσα
τὸν υἱόν μου. 411.
Κεφ. 12. 3. Ἐνίσχυσε πρὸς Θεόν. 392.
4. Καὶ ἐνίσχυσε μετὰ Ἀγ-
γέλ. 391, 392.

ΑΜΩΣ.

Κεφ. 1. 1. Ἐν ἡμέραις Ὁζ'ῃ. 102.
Κεφ. 5. 19. Καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἀρ-
κτος. 146.

ΑΒΔΙΟΥ.

Κεφ. 1. 11. Σὺ ἀντίστης ἐξ ἐναντίας. 102.
ΙΩΝΑ.

Κεφ. 1. 5. Εἰς τὴν κοίτην τῆς πλοῆς.
105.
Κεφ. 3. 1. Οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ
κτῆνη. 356.

ΜΙΧΑΙΟΥ.

Κεφ. 3. 12. Ὡς ἀγρὸς ἀροτριάθησεται.
378.

Γ 2

ΝΑ.

Ν Α Ο Υ Μ.

- Κεφ. 1. 7. χρῆσος Κύριος. 100.
Κεφ. 2. 2. Καὶ Ννευὶ ὡς κολυμβή-
θρα. αὐτ.
Κεφ. 3. 7. Δαλαία Ννευί. 103.
8. Ἐτοιμασία μετὰ. 100.

Α Β Β Α Κ Ο Υ Μ.

- Κεφ. 1. 6. Ἰδὲ ἐγὼ ἐξεγείρω τὰς
Χαλδαίους. 99.
9. Συναΐξει ὡς ἄμμον. 91.
Κεφ. 3. 1. Ἀντὶ κόπων εἶδον σκν-
νώματα. 272.
7. Σκινώματα. 79.
11. Ἐπὶ ῥῥηθι ὁ ἥλιος. 205.

Σ Ο Φ Ο Ν Ι Ο Υ.

- Κεφ. 1. 9. Τὰς πληρῶντας τὸν οἶ-
κον Κυρίῳ. 170.

Μ Α Λ Α Χ Ι Ο Υ.

- Κεφ. 1. 4. Ἀνοικοδομήσωμεν. 80.
Ε Σ Δ Ρ Α.

- Κεφ. 4. 10. Ἀσσεναζάρ. 545.
Κεφ. 6. 1. Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας.
87.
23. Ἐν Ἐκβατανοῖς. 65.
24. Ἐπὶ πρῶτον. αὐτ.

Τ Ω Β Ι Τ.

- Κεφ. 1. 13. Καὶ ἔδωκεν ὁ ἱψ. 505
χάριν. 473.
14. Καὶ ἐπορευόμην εἰς Μη-
δαν. αὐτ.
Κεφ. 2. 1. Ἐν τῇ πεντηκοστῇ ἐορ-
τῇ. 110.
6. Τῆς προφητείας Ἀμαΐς.
102.

8. Καὶ οἱ πλησίον ἐπεγέ-
λων. 540.

11. Καὶ ἡ γυνὴ μὲν Ἄννα.
473.

- Κεφ. 4. 10. Ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου
ζύεται. 107.

- Κεφ. 5. 6. Ὁς κατοικεῖ ἐν Ῥάγοις.
473.

- Κεφ. 6. 3. Ἐκράτησε τὸν ἰχθύν.
475.

7. Ἡ καρδία καὶ τὸ ἥπαρ.
113.

8. Ἡ δὲ χολή, ἐγχερσον.
477.

- Κεφ. 8. 3. Ὅτε δὲ ὁ φράνθη. 114.

- Κεφ. 14. 4. Περὶ Ννευί. 100, 103,
114.

5. Καὶ ἐπιστρέψει αὐτὸς. 114.
8. Ἀπελθε ἀπὸ Ννευί.
100.

15. Τὴν ἀπώλειαν Ννευί.
114.

Ι Ο Υ Δ Ι Ο.

- Κεφ. 1. 5. Ναββαχοδονόσορ. 115.
8. Ἐσδρηλώμ. 116.

- Κεφ. 10. 5. Ἀσκοπιτήνην οἶον. 481.
7. Ὡς δὲ εἶδον αὐτήν. 482.

- Κεφ. 12. 7. Καὶ προσέταξεν Ὀλο-
φέρνης. 482.

19. Ἄ ἡτοίμασεν ἡ δαλὴ
αὐτῆς. 481.

- Κεφ. 13. 7. Κραταῖωσέν με ὁ Θεός.
482.

13. Συνέδραμον πάντες. 481.

Κεφ.

- Κεφ. 16. 23. Καὶ ἐγήρασεν ἐν τῷ οἴκῳ
τῶ ἀνδρός αὐτῆς. 482.

25. Καὶ ἔτι ἦν ἐν τῷ οἴκῳ
φοβῶν. 116.

ΣΟΦΙΑΣ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

- Κεφ. 2. 23. Ὁ Θεός ἐκτίσεν τὸν αἶ-
θρῶπον. 345.

24. Φθόνῳ δὲ διαβόλῃ. αὐτ.

- Κεφ. 3. 1. Διακρίων ψυχὰς. 58.
2. Ἐδοξάν ἐν ὀφθαλμοῖς.
αὐτ.

3. Καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία.
αὐτ.

4. Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀν-
θρώπων. αὐτ.

5. Καὶ ὅλγα παιδεύθοντες.
αὐτ.

8. Κερῶσιν ἔθνη. αὐτ.

- Κεφ. 5. 1. Τότε σήσεται ἐν παρρη-
σίᾳ. 58.

2. Ἰδόντες ταραχθήσονται.
αὐτ.

3. Ἐξῶσιν αὐτοὺς μετανοῶν-
τες. αὐτ.

4. Οἱ ἀφρονες τὸν βίον αὐτῶν.
αὐτ.

5. Πῶς κατελογίσθη. αὐτ.

6. Ἀγα ἐπλανήθημεν. αὐτ.

7. Ἀνομίας ἐπλήσθημεν.
59.

8. Τί ὠφελήσεν ἡμᾶς ἡ
ὑπερφημία; αὐτ.

9. Παρῆλθεν ἐκείνα πάντα.
αὐτ.

- Κεφ. 10. 10. Ἐπρόσθετεν αὐτὸν ἐν μόχ-
θοις. 391.

- Κεφ. 11. 17. Πλήθος ἄρκων. 146.

- Κεφ. 13. 11. Ὁ ἐμφυσήσας εἰς αὐ-
τὸν πνεῦμα. 424.

ΣΕΙΡΑ Χ.

- Κεφ. 24. 25. Φεισίων. 322.
26. Καὶ ὡς Ἰορδάνης ἐν ἡμέ-
ραις θέραις. 271.

- Κεφ. 46. 1. Κραταῖος ἐν πόλεμοις Ἰη-
σῆς. 205.

2. Καὶ ἐδοξάσθη. αὐτ.

- Κεφ. 47. 15. Γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ ψυ-
χή. 166.

17. Ἐν ὠδαῖς καὶ Παροι-
μίαις. αὐτ.

- Κεφ. 48. 1. Καὶ ἀνέστη Ἡλίας. 120.
4. Ὡς ἐδοξάσθη Ἡλίας.
142.

12. Καὶ ἑλισσάμεν. αὐτ.

14. Καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν. αὐτ.

17. Ἐξέκλινεν ὡς ὕψωσεν. αὐτ.

22. Ἡ αἰὶς ὁ μέγας Προ-
φήτης. 101.

23. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν.
αὐτ.

24. Πνεύματι μεγάλῳ. αὐτ.

25. Ἔως τῶ αἰῶνος. αὐτ.

- Κεφ. 49. 1. Μνημόσυνον Ἰωσὴφ. 120.
6. Ἐπεύρησεν ἐκλεκτὴν. 92.

7. Ἐκάνωσαν γὰρ αὐτήν. αὐτ.

8. Ἰεζεκιήλ, ὅς εἶδεν ὄρα-
σιν. 95.

9. Καὶ γὰρ ἐμνήθη τῶν
ἐχθρῶν. αὐτ.

10. Καὶ τῶν δωδεκά Προφη-
τῶν. 57, 80, 99.
13. Καὶ Νεεμίας. 60.

Γ 3

BA.

ΒΑΡΟΥΧ.

Κεφ. 2. 3. Τὸ φαγεῖν ἡμᾶς. 267.
Κεφ. 3. 37. Ὁ Θεὸς ἡμῶν. 94.

ΣΩΣΑΝΝΗΣ.

Ἐδ. 51. Οὕτως ἐποιεῖτε. 90.
62. Καὶ τὸν νόμον Μωϋσῆ. αὐτ.

ΒΗΛ ΚΑΙ ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ.

Ἐδ. 1. Βασιλεὺς Ἀσιάγης. 90.
33. Καὶ τῷ Ἀμβακῷ. 103.
36. Καὶ ἐπελάβετο ὁ Ἄγγελος.
90.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ. Α'.

Κεφ. 1. 1. Χεττειν. 78, 553.
6. Καὶ διέλεν αὐτοῖς. 41.
9. Ἐπέθεντο πάντες διαδή-
ματα. αὐτ.
54. Βδέλυγμα ἐρημώσεως. 83.

Κεφ. 2. 59. Ἀνανίας, Ἀζαρίας. 83.
60. Δανιὴλ ἐν τῇ ἀπλότη-
τι. αὐτ.

Κεφ. 6. 8. Ἐνέπεσεν εἰς ἀρξῶσιαν.
53.
9. Ἡμέρας πλείους. αὐτ.
16. Ἐτὺς ἐνάτη καὶ τεσ-
σερακοστῇ. 52.

Κεφ. 8. 1. Ἦκεσεν Ἰδδας. 44.
2. Τὰς πολέμους καὶ τὰς
ἀνδραγαθίας. αὐτ.
5. Καὶ τὸν Φίλιππον. 553.

Κεφ. 9. 27. Οὐκ ὤφθη Προφῆτης. 37.
Κεφ. 12. 9. Ἡμεῖς ἔν. 50.

10. Πολλοὶ γὰρ καιροί. 47.
21. Ἐυρέθη. αὐτ.

Κεφ. 15. 28. Τῆς Ἰόπης καὶ Γαζάρων.
221.

35. Περὶ δὲ Ἰόπης καὶ Γα-
ζάρων. αὐτ.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ. Β'.

Κεφ. 1. 1. Τοῖς κατ' Αἴγυπτον. 94.
Κεφ. 2. 2. Ἴνα μὴ αποπλανηθῶσι.
αὐτ.

Κεφ. 5. 21. Ὁ γὰρ Ἀντίοχος. 38.
24. Ἀπολλώνιον. αὐτ.

Κεφ. 6. 1. Γέροντα Ἀθηναῖον. αὐτ.

Κεφ. 7. 6. Διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον.
257.

16. Ἐξέστειλεν ἀνθρώποις. 168.
28. Ἀξιώσε τέκνον. αὐτ.

Κεφ. 9. 2. Περσέπολιν. 42.
18. Ἰκετηρίας τάξιν. 53.

Κεφ. 11. 21. Ἀντίοχος. αὐτ.
33. Ξανθικῇ. 52.

Κεφ. 15. 36. Τῆς Μαρδοχαίου ἡμέ-
ρας. 69.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

Κεφ. 1. 16. Τὸν Ἰωσήφ ἀνδρα Μα-
ρίας. 15.

17. Γενεαὶ δεκατέσσαρες.
409.

18. Πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐ-
τὸς. αὐτ.

23. Ἐμμανὴλ, ὃ ἐστὶ με-
θερμηνευόμενον. 414.

Κεφ. 3. 16. Τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ
καταβαῖον. 592.

Κεφ. 4. 1. Βαπτισθεὶς ἀνέχθη εἰς τὴν.
21.

8. Ἐδείξεν ὁ Διάβολος. 416.

Κεφ. 5. 44. Ἀγαπᾶτε τὰς ἐχθρὰς
ὑμῶν. 437.

Κεφ. 10. 23. Ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς.
αὐτ.

Κεφ. 11. 29. Μάθετε ἀπ' ἐμῶν. αὐτ.

Κεφ. 12. 41. Καὶ ἰδὲ πλέον Ἰωάν-
νης. 592.

Κεφ. 14. 36. Οὐδεὶς οἶεν, εἰμὴ ὁ
Πατήρ. 420.

Κεφ. 17. 1. Παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
τὸν Ἰητρον. 416.

15. Πότε εἰς τὸ πῦρ βάλ-
λει. 417.

Κεφ. 19. 12. Ὁ ἰνυαμένος χωρεῖν
χωρεῖται. 431.

Κεφ. 24. 15. Ὅταν ἔν ᾧ ᾠη. 83.
34. Οὐκ ἔστι παρὰ τὴν ἡγε-
νην αὐτῆς. 6.

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκε-
νῆς. 419.

Κεφ. 27. 19. Μιθέσοι καὶ τῷ δικαίῳ
ἐκείνῳ. 422.

23. Εἰσῆλθον. 25. 19.

Κεφ. 28. 19. Πορεῖθέτε μαθη-
τεύσατε. 631.

ΜΑΡΚΟΥ.

Κεφ. 5. 9. Πολλοὶ ἔσμεν. 23.

Κεφ. 11. 13. Ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν. αὐτ.

Κεφ. 13. 10. Εἰς πάντα τὰ ἔθνη.
632.

Κεφ. 16. 20. Διὰ τῶν ἐπακλυσθάν-
των σημείων. 433.

ΛΟΥΚΑ.

Κεφ. 1. 1. Ἐπειδὴ πολλοί. 10.

Κεφ. 4. 5. Πάσας τὰς Βασιλείας.
21, 416.

10. Γέγραπται γάρ. αὐτ.

25. Ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλῆ. 120.

Κεφ. 9. 32. Εἶδον τὴν δόξαν αὐτῶν.
592.

62. Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν
χείρα αὐτῶν. 635.

Κεφ. 10. 14. Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκ-
τότερον. 633.

Κεφ. 12. 47. Ὁ γνῶς τὸ θέλημα τοῦ
Κυρίου αὐτῶν. αὐτ.

48. Ὁ δὲ μὴ γνῶς, ποιήσας
δὲ. αὐτ.

Κεφ. 21. 25. Καὶ ἔσται σημεῖα. 23.
27. Καὶ τότε ὀφθαλμοὶ αὐτῶν.

31. Ὅταν ᾤηται ταῦτα. 24.

32. Ἀμὴν, λέγω ὑμῖν. 6, 24.

Κεφ. 23. 22. Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν
ἔτιος 5. 422.

Κεφ. 24. 39. Πνεῦμα σὰρκα καὶ ὅσα.
12.

ΙΩΑΝΝΟΥ.

Κεφ. 2. 16. Πᾶς ἄνθρωπος. 21.
40. Τετίφλωκεν αὐτῶν τὰς ὀφ-
θαλμούς. 415.

Κεφ. 3. 5. Ἐὰν μή τις γεννηθῇ. 431.

Κεφ. 8. 56. Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν.
537.

Κεφ. 10. 10. Ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζῶν
ἔχωσι. 592.

Κεφ. 12. 42. Καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων
πολλοί. 434.

Κεφ. 13. 35. Ἐν τῷ γινώσκονταί πάν-
τες. 437.

Κεφ. 14. 28. Ὁ Πατήρ μου μέζων μου.
ἐστίν. 420.

Κεφ. 17. 3. Ἡ αὐτὴ δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνος
ζωή. 417.

Κεφ. 19. 35. Καὶ ὁ ὡς ἀκρῶς μεμαρτύ-
ρηκε. 428.

Κεφ. 20. 17. Ἀναβάνω πρὸς τὸν Πα-
τέρα μου. 420.

Κεφ. 21. 23. Ἐξηλθεν ἐνέ λόγος ἄγιος.
425.

24. Καὶ οἶδαμεν, ὅτι ἀλη-
θὴς ἐστίν. 428.

ΠΡΑΞΕΩΝ.

Κεφ. 1. 7. Γινώσκει χρόνος ἢ καιρὸς.
631.

8. Καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰερουσαλὴμ.
632.

Κεφ. 4. 18. Μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ
ἐκδιδάσκοντες. 430.

Κεφ. 7. 2. Ἄνδρες ἀδελφοί. 570.

11. Οἱ πατέρες ἡμῶν. αὐτ.

14. Ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα
πέντε. αὐτ.

18. Ἄλλος. 572.

Κεφ. 13. 20. Ἐδωκα κρητὰς ἕως Σα-
μαρίαν. 204.

26. Ὑμῶν ὁ λόγος τῆς σω-
τηρίας. 433.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Κεφ. 1. 8. Καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ
τῷ κόσμῳ. 631.

Κεφ. 9. 22. Σκέψου ὀργῆς. 555.

Κεφ. 10. 18. Ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐ-
τῶν. 631.

Κεφ. 11. 1. Ἐν Ἡερουσαλὴμ τί λέγει ἡ Γρα-
φή. 120.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'.

Κεφ. 1. 15. Οὐ γὰρ ἀπέπεμψαμε Χρι-
στὸν λατρίαν. 431.

Κεφ. 2. 8. Εἰ γὰρ ἐγνωσαν. 432.

Κεφ. 3. 19. Γεγραπται γὰρ, ὁ δρασ-
σόμενος. 246.

Κεφ. 5. 11. Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζό-
μενος. 555.

Κεφ. 9. 19. Ἰατὲς πλείονας κερδύνω.
433.

Κεφ. 10. 4. Ἡ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστός.
591.

Κεφ. 15. 33. Φθείρασιν ἡθὴ χρησά.
555.

ΕΠΙΣΤ. ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘ. Β'.

Κεφ. 3. 6. Τὸ γράμμα ἀποκτείνει.
466.

ΕΠΙΣΤ. ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝ. Α'.

Κεφ. 4. 15. Οἱ περιλειπόμενοι. 419.

ΕΠΙΣΤ. ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝ. Β'.

Κεφ. 2. 8. Ὁ Κύριος ἀνελθῇ. 542.

ΕΠΙΣΤ. ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

Κεφ. 3. 9. Καὶ ἔρεις, καὶ μάχας. 436.

ΕΠΙΣΤ. ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

Κεφ. 6. 13. Ἐπεὶ κατ' ἀδανὸς εἶχε μεί-
ζονος. 556.

14. Ἡμῶν ἐιλογῶν εὐλογήσῃσιν.
αὐτ.

16. Ἀνθρώποι μὲν γὰρ. αὐτ.

Κεφ. 11. 32. Περί Γεδεών, Βαράκ τε.
204.

Κεφ. 12. 23. Πρωτότοκον ἐν ἑσραοῖς.
566.

ΕΠΙΣΤ. ΙΑΚΩΒΟΥ.

Κεφ. 5. 11. Τὴν ὑπομονὴν ἰδὼς ἡκέσα-
τε. 244.

17. Ὁ Ἡλίας ἄνθρωπος ἦν. 142.

ΕΠΙΣΤ. ΠΕΤΡΟΥ Α'.

Κεφ. 2. 12. Πάντες ἀλλήλοις ὑποτά-
γητε. 472.

Κεφ. 4. 7. Πάντων τὸ τέλος ἡ γῆ. 419.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ.

Κεφ. 1. 7. Ἰδὲ ἔρχεται. 33.

Κεφ. 13. 11. Κέρας διὰ ὅμοια ἀρνίον.
32.

17. Ἴνα μήτι δύναται. αὐτ.

18. Καὶ ὁ ἀριθμὸς χξς'. αὐτ.

Κεφ. 17. 6. Καὶ ἐκ τῆς αἵματος τῶν
μαρτύρων. 33.

9 Ὅρη εἰσὶν ἑατά. 32

10. Οἱ πάντες ἔπεσαν. αὐτ.

16. Καὶ ποιήσῃσιν αὐτὴν γυμ-
νήν. 33.

Κεφ. 18. 2. Ἐπεσαν, ἔπεσε Βαβυλὼν.
32.

3. Ὅτι ἐκ τῆς οὐκ τῆς θυμῆς.
33.

4. Ἐξελεῖται ἐξ αὐτῆς Λαίς-
μα. αὐτ.

16. Ἡ πόλις ἡ μεγάλη. 32.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΙΒΛῳ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἐν ᾧ ὁ μὲν πρῶτος ἀριθμὸς τὴν σελίδα δηλοῖ, ὁ δὲ μετ'
αὐτὸν, ὅπως ἀν' παρῇ, ἕνα τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀριθμῶν.

ΑΒΒΑΚΟΥΜ τῆς Προφητείας ὁ καιρὸς ἀπὸ τοῦ μέν, 90, 4. Εἰκάζεται δὲ
91, 4. 99, 1. Πότε συνέγραψε τὴν πρώτην αὐτῆς πρὸς ἐξέσιν, καὶ πότε
μετεκομίσθη εἰς τὴν Βαβυλῶνα. 91, 5. Μημονεῖται ὑπὸ τῆς Σειράχ,
καὶ Δανιηλ. 99, 1. Σύγχρονος αὐτῷ ὁ Σαφονίας. αὐτ. 2. Σημαίνει τὸ
ἐπὶ Ἰησὺ τῆς Ναυῆ θαῦμα. 206.

ΑΒΔΙΟΥ ἡ Προφητεία εἰς κεφάλαια 8 διήρηται. 102, 2. Εἰκασίαι περὶ τῆς
καιρῆς τῆς Προφητείας αὐτῆς. αὐτ. 3. Τῆς ἐλεγχος εἰς τὴν ἀφορᾶν.
αὐτ. 4. Πότε ἐπληρώθη τὰ ὑπ' αὐτῆς προφητευθέντα. αὐτ. 5. Τὰς ἀπει-
λὰς αὐτῆς εἶχε πρὸς ὁφθαλμῶν ὁ Ἰερεμίας. αὐτ. 6. **ΑΒΙΑ** πότε ἔλαβε
γυναῖκα. 141 6.

ΑΒΡΑΑΜ γνωστὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. 48, καὶ ἰσχυρότατος ἐκεῖ. 49. Τὶ δι-
δάσκει ἡ ἀναχαίτισις τῆς χειρὸς αὐτῆς ἀπὸ τῆς σφαγῆς τῆς υἱᾶς
αὐτῆς. 233, 1. Δεικνύεται τὸ πολιτεῖμα αὐτῆς. 363, 4. Οἱ κ' ἦν
υἱὸς κεραμέως. αὐτ. 5. Ἐν τοῖς τέττα χρόνις παρετέθητο ὁ τῆς γῆρας

τες καιρός πλέον ἢ ἡν. αὐτ. Πόθεν ἔχες τὸ χρυσίον. 364, 2. Πῶς ἔχες πολυαριθμὰς οἰκιστάς. 366, 4. Πῶς διὰ δρακὸς ἔβλον διεφθίμους τοσαῦτα σκισμὰτα. αὐτ. 5. Καλδαῖον λογιζέσθαι αὐτὸν πᾶσα ἡ οἰκισμένη. 367, 7. Διὰ πρῶτον πρὸς τρεῖς ἐθνεῖς τὸν λόγον αὐτῶν. 396, 1. Τὸ πατριδωνυμικὸν τέταρτον ὄνομα Οὐρ. 370, 4. Πῶς ἐυλογήθησαν, εἰ δὲ καὶ ἐυλογῶνται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη. 371, 8. Διὰ μετῆλθεν εἰς τὰ Γέγραφα τὸν τρόπον, ὃν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον. 375, 4. Οὐκ ἐγγιγνέσθαι ἐξαπέστειλε τὴν Ἀγαρ σὺν τῷ Ἰσμαὶλ. 376, 11. Πόσων ἐτῶν ἦν, ὅτε ἐπετάγη σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτῶν. 378, 3. Οὐ μόνος ἔτεμε τῆς ὀλοκαρπώσεως τὰ ξίλα. αὐτ. Τίνες τῶν θυγατρῶν μνημονεύσθαι αὐτῶν. 440, 33. Ἐν ποίῳ ἔτι τῆς ἡλικίας τῆς Θάρξας ἐγεννήθη. 626. Ἐν ποίῳ ὅρει προσήνεγκε τὸν Ἰσαάκ. 637. Διὰ ἐκείλευσε τῷ υἱῷ αὐτῶν μὴ λαβεῖν γυναῖκα Χαναανίαν. 646, 383. Ἀπὸ κατὰ κλισμὸν ἕως τῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλεύσεως αὐτῶν αἰῶνες δώδεκα 655.

ΑΒΡΑΒΑΝΕΛΟΣ τίς. 501. 129. ΑΒΓΔΗΝΟΣ ὁ Παλαφάτης τίνος ἦν μαθητής, καὶ πότε ἤκμασε. 92, 2.

ΑΓΓΑΙΟΣ ἐπέισε τὰς Ἰεδαίους ἀνακαινίσαι τὸν ναόν. 81. Πότε προεφήτευσεν. αὐτ. Ἡ τέταρτη Προφητεία πλέον τῶν ἄλλων μεμαρτυρημένη. αὐτ. Τὰ περὶ τῆς Μεσίης ἀκριβῶς ἐσήμανεν. αὐτ.

ΑΓΓΕΛΟΙ οἱ τῷ Λῳτ ὀφθέντες ἐκ ἔχον ἀνάγκην ὀφθῆναι ὡραῖοι. 372, 1. Οὐδεὶς τῶν ἐκλήθη Ἰσραὴλ, ἢ Καλδαῖος. 392, 4. Τίνος χάριν ἐφάνησαν ἐν Σοδόμοις. 634, 358. Πῶς περὶ αὐτῶν διαλαμβάνει ἡ Θεία Γραφή. 474, 87. Τίνες οἱ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν διδάσκαλοι. 475, 92. Περὶ τῆς τέτων ἀνυπαρξίας εἰδεμένη ἀπόδειξιν προτείνουσιν οἱ ἄπιστοι. 476.

ΑΔΑΜ ὄνομα καὶ κύριον καὶ προσηγορικόν. 224, 3. Τί ἐνίστε δηλοῦ. αὐτ. Ὅποιον ἀνίστε καὶ ἡ ἑνὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀπέθανον θάνατον. 343, 2. Τί σημαίνει τὸ, ἐγνώρισε τὴν ἰδίαν γύμνωσιν. 348, 3. Πῶς καλεῖται τὴν καλῶσι. 529, 185. Ἡ ἁμαρτία αὐτῶν μείζων τῆς τῆς Καὶν. 618, 329.

ΑΔΕΛΦΗΣ ὄνομα παρὰ τῇ Γραφῇ ἀντὶ συγγενίδος ἐκλαμβάνεται. 376, 382.

ΑΔΩΝΙΑΣ σασιασῆς καὶ ἐκδιῶργος. 122. Ἡδῶνθη, ὅτι ἐστὶν ἄξιος θανάτου. αὐτ. Τίνα σκοπὸν ἔχει, ζητήσας τὴν Ἀβισάγ. αὐτ. Οὐδὲν ἔχει τῶ βασιλεύειν δικαίωμα. 123, 2.

ΑΔΩΝΙΒΕΖΕΚ τί σημαίνει. 225, 1. Πῶς οἱ παρ' αὐτῷ ἄχρεις ἦσαν. αὐτ. Πόσον ἔδει εἶναι τὸ τῆς τραπέζης αὐτῶν μήκος. αὐτ. Διὰ τὸ κατὰ τῆς Παλαιστίνης συστάς ὑπὲρ αὐτῶν πόλεμος ἐσκηπτήθη. 227.

ΔΘΗ-

ΑΘΗΝΑΙΟΙ τίνος χάριν ἔγειραν ἀνδριάντας Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονι 530, 188.

ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ τὴν χυμικὴν ἐντελῶς ἠπίσαντο. 327. Τίνες οἱ πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν συγγραφεῖς τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν. 275. Δείγματα αὐτῶν περὶ τῆς μετὰ θάνατον υπάρξεως τῆς ψυχῆς. 288, 7. Θεοὶ πολλοὶ καὶ εὐτελεῖς οἱ ὑπὲρ αὐτῶν λατρευόμενοι. 303, 2. Διατὶ μισητὸς αὐτοῖς ὁ πομπαντικὸς βίος. 402, 1. Τοῖς τράγοις συνεισίστανται. 569. Ποίους κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐσρατοπέδευσαν κτίνεσι. 580, 281. Παντας τὰς Θεὰς ἐχόμοιως ἐπέβοντο. 588, 299. Ποῖον τὸ ἀληθὲς ἔτος τῆς τέτων Βασιλείας. 656.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ πότε ἦν μεμερισμένη εἰς τέσσαρας δυναστείας. 365. Ποῖον κράτος εἶχεν ὁ Βασιλεὺς αὐτῆς ἐν Παλαισίνῃ. 128. Ποῖον τὸ αἷτιον τῆς νόσου τῶν ἐν αὐτῇ ἀνθρώπων καὶ ἰαπων. 135, 2. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς αὐτὴν εἰσελθόντων ἐξ Ἰακώβ. 291, 1. καὶ 292 Ἠ' γεωγραφικὴ περιγραφὴ αὐτῆς. 305. Τίς ἐπλήρωσεν αὐτὴν οἰκητόρων. 365. Ὁ ἐπὶ Ἀβραάμ Βασιλεὺς αὐτῆς ἐκ ἦν μέγας. αὐτ. Σπάργανον τῶν Ἰσδαίων. 368. Διατὶ ἐν αὐτῇ ἐπαυλῆντο ἀρώματα. 396, 1. Ὁ Θρόνος τῶν βασιλέων αὐτῆς ἐπὶ Ἰωσήφ ἐν Τάνει. 400. Πῶς νοητέον τὴν ἐν αὐτῇ ἐπαετῇ ἀκαρπίαν. 404, 2. Τίνες οἱ πρῶτοι αὐτῆς οἰκισαί. 574, 269. Οὐ προτιμητέα τῆς Παλαισίνης. 582, 288. Οὐ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ ἄνδρες κατεποντίθησαν. αὐτ. Ὑπὸ τίνων Μεσραΐα καλεῖται. 627, 347. Διαιρεῖται εἰς ἀνωτέραν τε καὶ κατωτέραν. 655. Οἱ μυθώδεις χρονολόγοι τῆς ἀρχαιότητος αὐτῆς ἐλέγχονται. αὐτ. Τὰ περὶ τῆ ἐν αὐτῇ Δέλτα. 656.

ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ οἱ τὸ κατὰ Μάρκον Ἐυαγγέλιον προτιμῶντες πᾶς δύνανται διορθωθῆναι. 2, 3. Αὐτοί, καὶ ἐχὶ οἱ ὁμοδόδοι ἐρεῖδων πρῶξενοι. 436.

ΑΙΣΧΥΡΝΗ περικαλύμματος αἷτιον. 344, 5.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ φυγεῖν ζητοῦσι. 574. Τὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν αὐτῶν ἄκρα τίνες καὶ διατὶ ἔτεμον. 225. **ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΑ** ἢ διὰ τὸ καὶ ἀνυπαρκτα. 633, 357. καὶ 432. **ΑΚΡΙΔΕΣ** τί. 593, 309.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁ Μακεδὼν διατὶ ἐκ ἐξελέξατο διαδόχον. 41. Οἱ τὰ περὶ αὐτῆς ἰσορήτῆνες ἀσίμφοι. αὐτ. Διάφοροι αἱ περὶ τῆς Διαθήκης αὐτῆς γνώμαι. αὐτ. Ἐδείξεν αὐτῷ ὁ Ἰάδδος τὴν τῆς Δανιὴλ βιβλίον. 82. Πόσα ἔτη μετὰ τὸν Ναβεχοδονόσορ ἤκμασε. 92, 2. Πόσα τάλαντα ἐκ μόνῃς τῆς Δαμασκῆ ἤρε. 135. Ἦλθεν εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ. 462. Εἶχεν τὰ γνώσιν τῶν ἐν τῇ Κιδάρει τῆς Ἀρχιερέως. αὐτ. Ἐκ Κητιαίων ἐλθεῖν προκατίγγελλο. 553, 234. Κατέλυσε τὴν Περσῶν

Βασιλείαν. 554, 236. Ὑπεχώρησεν αὐτῇ τὸ Παμφύλον πέλαγος. 580, 287. Ἡ περὶ τῆς διαβάσεως αὐτῆς διὰ τῆς Περμφυλίδος πελάγους ἱστορία. αὐτ. 283.

ΑΛΩΠΕΚΕΣ λαμπαδηφόροι εἰς τὴν Ῥώμην εἰσερχόμενοι. 288. ΑΜΑΘΟΥΣ ἀνδρὸς ἰδιώμα ὁποῖον. 237.

ΑΜΑΛΗΚΙΤΑΙ πᾶς ἐλθόντες κατώκησαν. 79. Ἐχάρησαν ἰδόντες τὸν Ἰσραὴλ αἰχμαλωτον. αὐτ. Δεινῶς ὑπεφρον τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν. αὐτ. Πότε κατεσκύνασαν μηχανουργήματα. αὐτ. Ποία ἡ πρώτη θέσις τῆς τέτων χώρας. αὐτ. Ὁ Σαὺλ ἐξηφάνισε τὰ πρῶτα αὐτῶν σκηώματα. αὐτ. Τίς ὁ λόγος τῆς τέτων παιδείας. 511.

ΑΜΑΝ μῖσος κατὰ τῶν Ἰσραηλίων. 74, 1. Διὰ κλήρων ἀποφαίνεται. 75, 1. Διατὶ ἐκοινολόγητε τὸ κατὰ Ἰσραηλίων θέσπισμα. 75, 2. Διάφοροι περὶ τῆς γένους αὐτῆς ἐκδόσεις. 77. καὶ 455, 61. Εἰκασία περὶ τῆς γένους αὐτῆς. 78, 2. καὶ 455, 61.

ΑΜΑΡΤΙΑΣ ἕξις πόσον ἰσχύει. 243, 1. ΑΜΜΩΝΟΣ μαντιῶν πᾶς ἕκαστο. 383, 4. ΑΜΟΡΙΑ ὄρος ἐκ ἀδελφῶν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ τῆς Σολομωνίδος ναός. 378, 5. ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΝ ὑπὸ δύνω ἀξίων βασιλεύμενον. 240.

ΑΜΩΣ πότε ἔγραφε. 102, 3. Μέννηται τέττα ὁ Τωβίτ. αὐτ. Ἐξ αὐτῶν ῥήσεις τινὰς ἐξέλαβον ὁ Ἱερεμίας καὶ ὁ Ἀγγαῖος. αὐτ. Ἀμαθὺς καὶ ἀγροίκος τὴν φράσιν. 543.

ΑΝΑΒΑΠΤΙΣΤΩΝ οἱ ἑξαρχοὶ τίνες, τίνα τε τὰ τέτων φληναφήματα, καὶ διατὶ ἔτιως ἐκλήθησαν. 452, 52. ΑΝΑΘΕΜΑ τί. 234.

ΑΝΑΤΟΛΗ δὲ σημαίνει τὴν Ἀνατολίαν. 15, 6. Οἱ ὁδοπορῶντες αὐτὴν φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν πάντα τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. αὐτ. Καὶ διανύσκει κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὀκταπλάσιον ὁδὸν, ἢ περὶ οἱ ἐν Ἑυρώπῃ. 277. ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ὁποῖους ἔχουσιν οἴκους, καὶ πᾶς ἐν θέρει κοιμῶνται. 110. Ἔθος αὐτῶν ἔτι ἐντισὶ τόποις σωζόμενον. 174. Τὸ ἐν τῇ τραπέζῃ τέτων ἔθος. 629, 353.

ΑΝΘΡΩΠΩΝ βίος πόσον παρετείνεται ἐν τοῖς τῆς Μωϋσέως χρόνοις. 249. Ὁ τέτων πληθυσμὸς ἄλλος νῦν, ἢ περὶ ὅτε ἔζων 500 ἔτη καὶ ἐπέκεινα. 361. Τίνες γυμνοὶ περιπολεύουσι. 616, 324. Πότε ὁ βίος αὐτῶν ἡλάνθεται. 620, 333. Αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀλόγων ζώων διαφορὰ. 622, 337. καὶ 623.

ΑΝΤΕΙΑ τίς ἦν, καὶ τί πεποίηκε. 648, 392. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ὁ Ἐπιφανὴς ποῖος, ὁποῖον δὲ καὶ αἱ τέττα πράξεις. 39, 1. Διὰ καὶ. 40. Τίνες μετήλλαξαν τὸ ὄνομα αὐτῆς. 39, 1. Κατέφυγεν ἐν Σάρδεσι, καὶ ἦλθεν ἐν τῇ Ἀπαμείᾳ. 44, 2. Πότε ἐτελέετο. 52, 53. Τὰ περὶ τῆς ἐπι-

ἐπιστροφῆς αὐτῆς διὰ τῆς Ἑλιμαΐδος. αὐτ. 2. Πόσον μεταγενέστερος τῆς Μεγαθύνης καὶ Ἀβυδηνῶ. 92. 2. Πόσα ἔτη πρὸ Χριστοῦ ὁ τάτις διαγμός κατὰ τῶν Ἰεδαίων. 458. Τίσι λόγοις ἐξέπνευσε. 442, 38. Κατέλιπε πρὸς Ἰεδαίους. 554, 236. ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣ ὁ τῆς Ἡρώδης υἱός ποτε ἐφονεύθη. 19.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ τίνες ἐδάλευσαν τοῖς ἐχθροῖς τῶν πρώων δεσποτῶν αὐτῶν. 186, 3.

ΑΠΑΤΗ ποῖος ἐ καταδικάζεται ἐν τοῖς κοσμικοῖς κριτηρίοις. 385.

ΑΠΙΣΤΟΙ τίνι διαθίσκει ἀποθνήσκουσιν. 54. Ἀντιφέρονται τῇ τῆς Δανιὴλ βιβλῶ. 81, 2. Ὅποιον λογίζονται τὸ ἐν τῇ καμίνῳ θαῦμα, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἄσμα. 85. Γ. Καὶ ὡς τὰ περὶ τῆς Ἰωνᾶ συλλογίζονται. 106. Τὸ κέρδος ἔχουσι πάντοις πρὸ ἐφθαλμῶν. 180, 2. Τὰ τέτων συνουκίσια ποτε ἐπικυρῶνται. 194. Τί ποιῶσι μὴ ἔχοντες βάσιν. 232. Μάταιος ἀποδείκνυται ὁ τέτων θρίαμβος. αὐτ. Ὡς λόγια τῆς Γραφῆς γράφουσι τὰ μὴ ταῦτα. 234, 4. Καταργᾶται ἡ τέτων ψευδοῦπόθεσις ἡ περὶ τῶν τῆς Μαῦσέως βιβλίων. 250, 1. καὶ 251. Τὰ ἐκ τῆς τέτων ἀρχῆς ἐφεπόμενα ἄτοπα. 271. Τὰ τέτων χεῖρις ἰδιώματα ποῖα. 274. Ἐάν αἱ τέτων ἰδέαι δεκταί, ἀνάγκη περὶ πάντας ἀμφιβάλλειν ἰσορίας. 317. Ἀντιφερόμενοι τῇ Ἰεδαϊκῇ νομοθεσίᾳ, ἀντίκεινται τῇ θεῷ προνοίᾳ, καὶ τοῖς δεκτοῖς γνωμοδοτήμασι. 318, 3. Συμπέρασμα αὐτῶν ἄλογον. αὐτ. 4. Τί ἐστὶ τὸ διηρηκὲς ἀντικείμενον τῶν σοφισμάτων αὐτῶν. 350, 1. Τί ἐστὶ ὅπερ καλεῖται μεταφυσικῆς Χιμαίρας. 436. Αὐτοὶ ἐρέδων πρόξενον. αὐτ. 118 παραπεμπτοί. 486. Καταγέλαστοι. 518. Τῇ Βαλγᾷτῃ μόνῃ χρῶνται πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλησέων. 533, 194. Παραλογὸν καὶ βάρβαρον. 552, 231. Ἐξ ἧς τίθενται ἀρχῆς, ἐπεταὶ ἀσβεία καὶ ἀπιστία. 554, 237. Οὐ μόνον τὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ τῇ αἰδέσει ἀντιτίπτεται. αὐτ. Τὸ τέτων ψεῦδος, καὶ οἱ παραλογισμοί, καὶ αἱ ἐν τῇ Γραφῇ προδῆκαι ἐξελέγχονται. 557. Ποῖον τὸ τέτων ἰδιῶμα ἐν τῷ προτείνειν τὰς τῆς Γραφῆς ἐρήσεις. 584, 203.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ Ἰωάννης ἀμφισβητημένη κατὰ τὰς πρώτας αἰώνας. 31, 1. Τίς ὁ πατήρ τῆς περὶ αὐτὴν ἀμφισβητήσεως. αὐτ. Πῶς ἡ περὶ αὐτὴν ἀμφισβησία ἔρθη. αὐτ. Τίς ἡ ἀπόδειξις τῆς κύσεως αὐτῆς. 32. Ὁ λόγος τῶν ἐν αὐτῇ μεσημεδῶν αἰνυμάτων αὐτ. 2. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς. αὐτ. Τὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῇ πεσόντων πέντε Βασιλέων, καὶ τὸ τῆς Ἰσαμῆς, καὶ τὸ τῆς μήπω ἐλθόντος. αὐτ.

ΑΠΟΣΓΟΛΟΙ ἐκ ἐπὶ Γβερβ ἴξιν τὸ τῆς κότμης τέλος ἐνύμειον. 33, 3. Οὐκ ἐγνώσκον τὸν τῆς συνιελείας καιρὸν. 419. Οὐ δὲ ἐδίκησιν τὸν

Χριστὸν ἐκήρυττον. 432. Οὐδέποτε ἀπὸ τῶν Ἰσδαίων ἐχμυρίσθησαν. 433. Οὐ μόνον ἐν τῇ Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐτέροις δεσπάζησαν Βασιλείαις. αὐτ.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ἐκ ἀρνένται οἱ εὐφρονες, καὶ τὰ τέτων ἀγνοῶσι αἰτία. 562. **ΑΠΡΕΠΕΙΑΣ** πλήρωμα τί. 50, 1.

ΑΡ ἢ **ΗΡ** πολυώνυμος. 572, 190. **ΑΡΑΒΕΣ** πῶσον τῆς ψυχῆς ἀθανασία. 288, 8. Καυχῶνται ἐν τῇ ποιμαντικῇ διαγωγῇ. 396, 1. Ὅποια τὴν σήμερον ἡ τέτων κατάστασις. 366, 4. Οἱ τῶν ἀρχηγῶν τὴν τῶ Σελτάνε γῆν περιόδουν. 398, 2. **ΑΡΑΒΙΑΣ** πῶσον μέρος καλεῖται Αἰθιοπία, ἢ γῆ Χδς. 272, 3. Τίνες τόποι ἐν αὐτῇ ξενοδοχεῖα γίνονται καὶ καπηλεῖα. 302, 5. Τὰ ἔχματα αὐτῆς μέρη βρέχεται, καὶ δισπορεῖται. 637, 370. **ΑΡΑΒΙΚΑΙ** δηγήσεις καὶ σιχαρυήματα πότε ἐγνώσθησαν. 324. **ΑΡΑΡΑΤ** ὄρος τῆς Ἀρμενίας. 353. **ΑΡΕΙΑΝΩΝ** ἐνστάσεις καὶ ἡ τέτων λύσις. 420, 17. **ΑΡΕΟΠΟΙΣ** πόσον ἀπέχεται τῶ Ἰορδάνε, πότε ἦν ἐπισκοπὴ, καὶ πότε ἐπεσον τὰ τεῖχη αὐτῆς. 228, 3. ὄριον Μωάβ. 539, 211.

ΑΡΙΘΜΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ὑπὸ πάντων μαρτυρεῖται. 267, 1. καὶ 268. Τί περιέχει. 273, 7. Πῶς συνεγράφη. αὐτ.

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ ἡ τῶ ἀγίῃ Μαρίνῃ τῷ τῶν Ἰσδαίων γένει παρατιθεμένη. 46, 1. **ΑΡΚΤΟΙ** εἰσὶν ἐν Παλαισίνῃ. 147.

ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ τίς ἦν. 70, 1. Τὰ περὶ τῶ πότε αὐτῆς. αὐτ. 2. Τὰ περὶ τῆς διάκομισέως τῶ παλατίῃ αὐτῆς. αὐτ. 3. Κυρίως ἦν ἀμέτρη γῆς. 71. Ἐν τῇ γυναικωνίτιδι αὐτῆς ἐκ ἐφύλαττο αἱ τῶ Σελτάνε συνήθεια. 72, 6. Τίνες οἱ ἐπὶ τῆς Βασιλείας αὐτῆς σινομωσίας συγκροτήσαντες. 77. Ὅτι ἀπέκτεινε χιλιάδ. ἐβδομήκοντα πειθανόν. αὐτ. Πόσα ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἤκμασε. 460. Πότε ἐξέδωκε τὸ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰσδαίων διάταγμα. αὐτ. **ΑΡΤΑΞΕΡΞΟΥ** τῶ Μακρόχειρος καὶ Δαρείου Βασιλείας τῶ ἔχματα πόσα τὰ μεταξὺ ἔτη. 61.

ΑΡΤΟΣ ἀντὶ παντός ἔδωκε τροφῆς ἐκλαμβανόμενος. 346, 1. **ΑΣΑΦ** Προφήτης, τῷ Δαβὶδ σύγχρονος, ψαλμῶν συγγραφεὺς αὐτός τε καὶ οἱ τέττα ἀπόγονοι. 163.

ΑΣΙΑ τόπος ὑψηλότερος τῶν τῶ κόσμῳ μερῶν. 353. Τίνα οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς ἀνακηρύττει Βασιλῖδα. 72, 6. Τίς συνήθεια ἐν αὐτῇ παλαιότητι. 73, 1. Οἱ ἐν αὐτῇ παιδεύονται θανάσιμος τὰς ἀπροσεξίας. 76. Ἀρμενίας τὰ ὅση ὑψηλότερα τῶν ἐν αὐτῇ τόπων. 353. Πολλοὶ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσι ποταμοί. αὐτ.

ΑΣΜΑ Ἀσμάτων μέρος ἐστὶ τῶν τῶ Σολομώντος ὡδῶν. 165, 4. Πόθεν ἡ τέττα σύνθεσις ἀφορμὴν ἔχει. αὐτ. Βιβλίον κανονικόν, καὶ ὑπὸ τῶ Σεραχ μνημονεύμενον. 166. Οὐχ ὁ γάμος τῶ Σολομώντος αἰτίαν τῆς τέττα συνθέσεως. 505, 136. καὶ 620, 333. Τί περιέχει. αὐτ.

ΑΣΤΕΡΙΟΥ τῶ γίγαντος ὁ τάφος πῶς κεῖται. 49. καὶ πόσον τὸ τέττα μήκος. 440, 34. Ἡ τέττα γενεαλογία. αὐτ. **ΑΣΤΗΡ** ὁ ἐπὶ Χριστοῦ, ἐκ ἐξ ἀστρονομικῶν ἀρχῶν. 16. **ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ** Τί ἀπονέμει παντὶ γένει, καὶ αἰσῶν. 278, 3. **ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΙ** κατὰ τὴν κοινὴν λαλῶντες γνώμην, ἐδέναι ἀπαύουν. 420, 10. **ΑΣΤΡΟΥ** ὁ νόμος πλήρης σοφίας καὶ δικαιοσύνης. 124.

ΑΤΙΔΑΣ τίς, καὶ τίνα κακὰ πεποίηκε. 522, 171. **ΑΤΜΟΣΦΑΕΡΑ** ποικιλεῖται, καὶ διάφορα ποιεῖ ἀποτελέσματα. 562. **ΑΥΣΙΤΙΣ** ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Ἰδαμίας καὶ Ἀραβίας κεῖται. 539, 11. **ΑΧΑΖ** πότε ἔρξατο βασιλεῦεν, πόσα ἔτη ἐζησεν, ἐν ποίῳ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὸν Ἐζεκίαν ἐγέννησε. 149. **ΑΧΙΤΟΒΕΛ** ἡ κακὴ βελὴ τίνα λόγον ἔχει. 518, 167.

Β.

ΒΑΒΥΛΩΝ πότε ἐπανέστη. 65, 1. Οἱ ἐν αὐτῇ θησαυροὶ καὶ οἱ κατάλογοι πότε μετηνέχθησαν ἐν Ἑκβατάνοισι. αὐτ. Ἡμελήθη, διεφθάρη, ἠδαφίθη. 71, 4. Τρεῖς αἱ περὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς γνώμαι. 115, 2.

ΒΑΘΜΟΣ γεωγραφικὸς πόσας περιέχει λέγας. 453, 55. **ΒΑΙΘΗΛ** πῶς ἔκειτο καὶ τίς ἦν. 388, 2. Ἡ αὐτὴ καὶ Δεζά. 639, 376. Πόσον ἀπέχεται Αἰλίας, καὶ τίνι φυλῇ ἀνήκειν. αὐτ. Τί σημαίνει. αὐτ. **ΒΑΙΘΣΑΜΥΤΩΝ** ἀποκτανθέντων περὶ ἀπορία, καὶ λύσις. 171, 1. καὶ 172. **ΒΑΙΓΓΑΛΙΑ** τί. 639, 377. **ΒΑΠΤΙΖΕΙΝ** ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τι σημαίνει. 430. Οὐ τὸ βαπτίζειν, ἀλλὰ τὸ βαπτίζεσθαι ἀναγκαῖον τῇ σωτηρίᾳ. 431. **ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ** εὐαγγελικὴ καὶ Ἰσδαϊκὴ διαφορὰ. 430.

ΒΑΡΒΑΡΙΑΣ τεμενῶν περιγραφὴ καὶ χρήσις. 240. **ΒΑΡΝΑΒΑΣ** μνημονεύει τῶ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελιστῆ. 4, 2. **ΒΑΡΟΥΧ** ἡ προφητεία ἐ χωρίζεται ἀπὸ τῆς τῶ Ἰεζεμί. 93, 3. Ποιοὶ διδάσκαλοι προέβησαν τὴν τέττα προφητείαν ὡς λόγια τῶ Ἰεζεμί. 94.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΙ αἱ Ἰεσσαεὺς ἀρχαῖαι καὶ μεγάλαι τίνες. 464, 68. **ΒΑΣΙΛΕΥΣ** εἰς τίνες φροντίδας ἑαυτὸν ἐμβάλλει. 68. **ΒΑΣΙΛΕΩΝ** Γαλλῶν τὰ ὄρματα ὑπὸ βοῶν τὸ πάλαι φερόμενα. 178. **ΒΕΔΟΡΙΝΟΙ** τίνες, καὶ πῶς οἰκοῦσι 636, 365. **ΒΕΖΕΚ** πῶς κεῖται, καὶ πόσον ἀπέχει τῆς Νεαπόλεως. 225, 1. καὶ 530, 186. **ΒΕΤΤΑΟΥΑ** πῶς ἔκειτο, καὶ πόσον

- πόσον ἀπέχει τῆς Ἱερουσαλήμ 116. Ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ἐγένετο εἰς
688 πρὸ Χριστοῦ. 117, 3. ΒΕΧΕΒΕΡ τί σημαίνει. 548, 224.
- ΒΗΘΑΒΕΝ τί δηλοῦ. 470, 76. ΒΗΘΑΒΕΜ πηγῆς ἔχει καὶ ὕδατα, γῆν
τε καρποφόρον, καὶ σαφυλὰς φέρεει λίθους 10 ἢ 12 ἰσοβαρεῖς.
203, 1. καὶ 204. Πόσας νῦν ἔχει χιλιάδας οἰκητόρων. 299. ΒΗΡ-
ΣΑΒΕΡ πᾶς καὶ αὐτὴ πόσον ἀπέχει τῆς Γάζης. 383, 6.
- ΒΙΒΛΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ τὰ δύο πρῶτα τί περιέχουσι, πότε καὶ ἐκ τίνων ὑπομνη-
μάτων συνελεχθησαν, τί τε ὀνόματι ἐκάλαν αὐτὰ οἱ Ἑβραῖοι. 166, 1.
Πρὸ οφθαλμῶν ἔχον αὐτὰ ὁ τῷ τρίτῳ τῶν Βασιλείων βιβλίῳ συγ-
γραφεὺς. αὐτ. Ἐξ αὐτῶν ἐργασάτο λέξεις ὁ Σερᾶχ. αὐτ. Τῷ πρώτῳ αὐτῶν
ὁ συγγραφεὺς γυμνὸς πάσις φιλαυτίᾳ καὶ κοσμικῇ σκοπῇ. 173, 2.
Τὰ δύο ΕΣΧΑΤΑ αὐτῶν πότε συνεγράφη. 119, 1. καὶ 120. Κάται ἐν
τῷ ἑβραϊκῷ κανόνι, καὶ μνημονεύονται ὑπὸ τῆς νέας Διαθήκης. 120, 2.
Τίνες οἱ περὶ αὐτῶν μαρτυροῦντες. αὐτ.
- ΒΙΒΛΙΑ ΙΕΡΑ ἀντιφάσεις ἔχει περιέχουσι. 429. Αἱ ἐν αὐτοῖς δυσκολίαι λέ-
λυνται. αὐτ. Σφαλμῶν μεταγραφῶν ἐν αὐτοῖς ὑποτίθεται ἀνίχνευον.
439, 31. Ἑθνικοὶ περὶ αὐτῶν μαρτυροῦντες. 653, 402.
- ΒΙΒΛΙΟΝ τὸ τῷ Εὐθῆς τις ἀναφέρει, καὶ διατὶ αὐτῷ μνημονεύει. 189. Τί
περιέχει. 219, 1. Ῥήσεως τῆς μνημοεινῆς αὐτῷ ἡ ἐρμηνεία. αὐτ.
2. Τίνων ἦν συλλογὴ. 220. Τὸ τῷ ΝΟΜΟΤ γνωστὸν καὶ πρὸ τῷ
Ἰωσίφ. 256. Πότε τὸ τρίτον Πρωτότυπον ἐνέβη. αὐτ. Ἐῖχεν αὐτὸ ἡ
φυλὴ τῷ Ἰσάα καὶ πρὸ καὶ ἐπὶ Ἰωσίφ. αὐτ. Πότε ἐκ τῆς σπαίνου
παρὰ Ἰσδαίοις. 545, 222. Βάσις τῆς τῶν Βασιλείων δικήσεως. αὐτ.
Ἰερῶν καὶ μεγαλάνων διδασκαλία. αὐτ. Κανὼν. 546. Ἰσχύς τῶν ἐν αὐτῷ
νόμων. αὐτ. Ὅτι ἐν μόνον τρίτῳ τεύχῳ ἐσώζετο, ἀκατανόητον. αὐτ.
Πᾶς εὗρεν αὐτὸ ὁ Χελκίας. 547. Οὐ κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν Ἰερῶν. 548.
- ΒΙΒΛΙΩΝ τῆς Γραφῆς τῶν Ἑλληνικῶν τίνα τὰ ἀρχαιότερα. 176, 1. Κατὰ
τῶν τῷ ΜΩΥΣΕΩΣ διατὶ διηγεῖται ἐπιχειρήσιν οἱ ἄπιοι. 249. Ταῦτα
παραδόξως ἀρχαιότερα τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἀραβικῶν μύθων. 325. Τῶν
τῆς ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ὁμολογούμενων ὁ καταλογος. 29, 1. καὶ τῶν
ἀντιλεγόμενων. 30, 1. Πατέρες ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρούμενοι ὅσα καὶ
περὶ τῶν Ἐυαγγελίων. 29, 1. Πῶς ἡ ὑπὲρ τῶν ἀντιλεγόμενων ἀμφι-
βολία ἐκ μέσων ἤρθη. 34, 1. Ταῦτά εἰσι τῶν Ἀποστόλων ποιήματα.
αὐτ. 2. Βεβαιῶνται διὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπομνημάτων. 35, 3.
3. Ἐκάστῃ τῶν καὶ τὸν συγγραφεῖα οἶδαμεν σὺν τῷ βίῳ αὐτῷ, καὶ
τὸν καιρὸν καὶ ὃν συνεγράφη. 431.

ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ Λατίνων ποιητῶν ἑξαρχός. 178, 4. ΒΟΛΕΥΤΕΡΟΥ κωμωδική σκηὴ κατ' αὐτὴ ἀντιστρέφεται. 516. Τῆς ἑτοῦ παραβάλλεται. 517, 159.

ΒΟΛΗΓΒΡΟΟΚΙΟΣ κωμωδεῖται ὡς ψευδόμενος. 146, 1. Μειμνῆσθαι ἦν, ὅτε ἔγραφε. 214. 2. Ἐλέγχεται ἡ γ-λακίδης τῆς ἀπείφανσις. 282, 1. Περὶ πεταὶ δὲ δαχθῆται. 302, 5. Πόθεν δὴ ἡ ἡ τῆς ἐφίτη. αὐτ. 6.

ΒΟΛΤΕΡΟΣ ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ψεύστην. 5. καὶ καταγέλασον 388, 2. καὶ 417. Ἀυθαδής. 6. 208. 211. 228. 3. καὶ 288. 9. Νοθεύει τὸ Εὐαγγέλιον. 15, 4. ΑΓΝΟΕΙ τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν ἐνεσώσαν τῆς Ανατολῆς κατὰ σάπην. αὐτ. 6. καὶ τὴν σημασίαν τῆς Ναζωραίου. 19, 1. καὶ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν 39, 1. καὶ τὸ σημαίνον τῆς Συναγωγῆς. 270, 2. καὶ τὰ παισὶν. 272, 3. καὶ τῆς νυκτερίδος τὰ σάπη. 334. 3. καὶ τὴν ἐβραϊκὴν διάλεκτον. 347, 3. Ἐλληνίζον σωλοικίζει καὶ βαρβαρίζει. 16, 1. Αναχύντως κινολογῇ τὸ ψεῦδος. 19. Ἀπύγγνωτος ὡς ὑποκρίθεις λαλῶν ἐβραϊστὶ. 20. Τῆς περὶ τὴν ἐβραϊκὴν ἀμαθίας αὐτὸς ὁ ἑλεγχος. αὐτ. 2. Βλάσφημος ἄμαρ καὶ ἄλογος. 21. 1. καὶ 25, 2. Ἐσχοτισμένος. 22. Κακῶς νοή, καὶ ἐξαλλοῦ τὰς εὐαγγελικὰς ἐρήσεις. 23, 6. ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ τὰς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν προβληθείσας ἐρήσεις. 25, 2. καὶ 420. 17. καὶ αἰσχρότητα σιωπητέαν. 105. καὶ ἐνσκήσεις λελυμένας. 148. 4. καὶ ὡς ἀμφίλογα τὰ μη τοιαῦτα. 243, 2. καὶ εἰκασίαν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν πατρὸς αὐτῆς ἀναθεῖσθαι. 253. καὶ ἔνσασιν μυταίαν, ἐκατοντάκις λυθίσαν. 263, 1. καὶ ζήτημα παιδαριώδες. 273. καὶ ἔνσασιν ἐτελῆ. 274. καὶ ὡς μεγάλας ὑπὸ κλίας τὰς ἐκδοκίας λυθίσσας. 276. καὶ παρατήρησιν παιδαριώδη. 286, 1. καὶ ἀτοπίαν ἀπαραδεκτον. 328. 4. καὶ δυὸ ἐρήσεις τῶν Λευιτικῶν ὡς ἐρήσεις τῆς Εἰδῆς. 333, 1. καὶ τὴν ἀκρὰ ὡς ἀκάθαρτον. αὐτ. καὶ σημείωσιν ἀνοήτον. 359. καὶ παραδείγματα ἐδὲν τῶν σκοπῶν αὐτῶν συντίθενται. 387, 1. καὶ συλλογισμὸν ἐναντίον τῶν λογικῶν κανόνων. 389. καὶ τὰ Γεωργία τῶν ραπεζαντίων ὡς τῶν Καλυπτεῶν ἐρήματα. 426. καὶ τὰ ἀμφιτρεπόμενα ὡς ὁμολογημένα. 476. Β. καὶ παρατήρησιν ἐξ ἧς ἐδὲν συνάγεται. 478. 2. καὶ τὰς ὑποθέσεις ὡς ἀποδείξεις. 568. 259. καὶ τὴν ὑφίστασιν τῶν παραγομένων πρὸς τῆς ὑπάρξεως τῶν παραγόντων. 569. καὶ γελοιοδὴ λόγον. 579. 278. καὶ μυθῶν ἐβραϊκῶν. 652, 399. Παραλόγως θαυμάζει. αὐτ. 3. Ψελλίζει περὶ ἀκατανόητων ἀντικειμένων ὑποθέσεων. 33. 3. Καλεῖται τῶν Ἀποστόλων τὰς ἐρήσεις. αὐτ. Συγκρατῇ Χιμαίρας, ἐπὶ τοῖς σφάλμασι καὶ τῇ ἀμαθίᾳ καὶ κακοπισίᾳ αὐτῶν σημειοῦμαι. 37. 2. Παραδῶται κανόνα τῇ κηρικῇ καὶ δικανικῇ ἀδελφῇ. 38, 1. Πόθεν γινώσκεται ἡ ἐπί-

καὶ δόλιος. 196, 1. καὶ ὀλίγην ἔχων τὴν περὶ τῶν ἀποδείξεων γνώσιν. 235. 2. καὶ ἀπαίδευτος, ἢ κακέπιστος. 283, 2. καὶ παράλογος. 385. καὶ 620. Ἀναστάνει ἐπίσης κατὰ τὴν καιρίαν τῆς ὁμοίας ἐπίκρισιν, καὶ τῆς θρησκείας. 142, 1. Ἄπιστος καὶ ἄνομος. 143. Ποῖον μέρος τῆς μεταφράσεως αὐτῆς κατ' ἐξοχὴν ἐκκλησιωμένον ἐστὶ καὶ κεκατηλευμένον. 144, 8. Μετασηματίζει τὰ πρόσωπα εἰς ἀλληγορίαν καὶ τὸ ἀνάπαλιν. 145, 1. Προτιμᾷ τὸν Δία τῷ αἰθερῶς θεῷ. αὐτ. Γράφει ἀντιστρόφως ἐπὶ τῶν ἐβραϊκῶν ἐνομάτων. 149, 3. Προάγει τὴν ἀνακριντικὴν καὶ τὸ ψεῦδος εἰς τὴν ὑπερβολὴν. αὐτ. Τίς ἐνεκα προσέτιθη τὴν τῷ Ἡρακλῆϊ δόξαν τῆς τῷ Ἡσαΐᾳ. 152. Τὸ τὸ θορυβῆσαν αὐτόν. 153, 1. Ἡ πραγματεία αὐτῆς μυμητικῶς παντοίως σφάλμασιν. αὐτ. 2. Ἐμπαθῶς ἐλάλησε περὶ πολλῶν πραγμάτων, ὑπ' αὐτῆς ἀγνοουμένων. 154. Ἀποπολογῶν, λαδορεῖ τὸν Ἡσαΐαν. αὐτ. 3. Αἱ κατὰ τῷ Καλμίτῃ λαιδορεῖ αὐτῆς ἐπ' αὐτόν ἀνακάμπτουσι. 155, 5. Τῷ Μανασσῇ ἀλογώτερος. 156, 1. Κερτομέει ἔχον τῆς τῶν Βασιλειῶν βίβλου. 157, 3. Οὐδέποτε ἐφάνη τοῦτος δόλιος, αὐθάδης, καὶ παράλογος ἄπιστος. αὐτ. Φλυαρεῖ κατὰ τῶν τῷ Μωϋσέως βιβλίων. 158. ΕΛΕΙΧΟΝΤΑΙ τὰ τέττα συγγράμματα. 158, 1. καὶ ὁ χαλακτὴρ τῆς αὐτῆς δολιότητος. 171, 2. καὶ τὰ τέττα σφάλματα. 192, 2. 198, 2, 3. 272, 3. 275. καὶ 332. καὶ αἱ τέττα ἀποδείξεις. 355. καὶ 356. καὶ αἱ τέττα ἀθλαὶ κερτομήσεως. 381. 2. καὶ τὰ τέσσαρα αὐτῆς ψεῦδη. 426. καὶ αἱ τρεῖς ψευδεῖς αὐτῆς προτάσεις. 430. καὶ 431. καὶ τὸ δόξαν αὐτῆς. 433. καὶ τὰ καταγέλασα αὐτῆς ληρήματα. 463, 67. καὶ αἱ ἐπαναλήψεις αὐτῆς. 496, 120. καὶ ἡ κακὴ αὐτῆς μετάφρασις. 497. καὶ αἱ μυθολογίαι καὶ βλασφημίαι αὐτῆς. 500, 127. καὶ τὸ προφανέστατον τέττα ψεῦδος. 497 καὶ 523, 172. καὶ πέντε τέττα σφάλματα. 578. καὶ ἡ ψευδὴς καὶ ματαία αὐτῆς ὑπόθεσις. 589, 305. καὶ ἡ ἀναίχυντος τέττα ἔχσις. 616, 323. καὶ τὸ γελοῖον αὐτῆς φρόνημα. 638, 373. καὶ ἡ παράλογος αὐτῆς εἰκασία. 641. Β. καὶ τὰ δύο αὐτῆς ψεῦδη. 641. Γ. καὶ τὰ ἀσίγητα αὐτῆς φρονηματα. αὐτ. Ε. καὶ τὰ παράλογα αὐτῆς συμπεράσματα. 651. καὶ τὰ τέττα ἀνίχυρα ἐπιχειρήματα. 654, 403. Πάντα τὰ νοήματα αὐτῆς παράλογα. 160. Ὅντα ἐφίππειον κόσμημα αὐτῆς αἰώνιον. αὐτ. 2. Γαργάττονται τὰ τέττα ἐντόδια. 161, 1. Πόθεν ἐκ ἐτόλημυσεν ἐπιβαλεῖν χεῖρας κατὰ τῶν ψαλμῶν. 164. Παίζων ὀλοφύρεται. 167, 1. Σκοποδιὰ ἢ ἀνακριντικῇ. αὐτ. καὶ 260. καὶ 281, 7. Πᾶς σφίγγει τὴν αὐτῆς γνώμην. 168, 3. Ἀντιλέγει αὐτὸς ἑαυτῷ. 174. 187. 269, 1. 277, 1. 302, 5. 353. 435. Ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ, σωπῆσας τὴν κατ' αὐτῶν

[illegible]

λόγος καὶ ἰχορογνωμοσύνης πλήρωμα. 255. Ἡ τὰτα παρατηρησις
κατ' αὐτὰ ἀντιστρέφει. 256. Ἡ πείρα ἐνατέειξε ψευδὲς καὶ ἀτοπον
τὰτα φάντασμα. αὐτ. Τὸ τὰτα ψεῖδος κακῶς τεθεμελιωμένον. 260.
Ὁ τρόπος, δι' ὃ τὰ ἔτη ἀναλογίζεται ἀναγκάζει μεταχηματίσαι πάν-
τα τὰ τῶν ὑποθέσεων πρακτικά. 261. Ἀποπόλογος, σικοφάντης,
παροξυντικός, περφρονήσεως ἄξιος. αὐτ. Θέλων ἀναφανέναι ἀσείος,
ἐδείχθη γελοῖος. 262, 3. Ἐξαίσιον ἐμφάνει ἐπαρσιν. 264, 4. Τί-
νος ἐνεκα προτείνει κεκωλοβωμένας τὰς τῆς Γραφῆς ἐρήσεις. 265. Τὸ
τοξεύθην ὑπ' αὐτὰ βέλος ἐπ' αὐτὸν ἀνατρέφει. 266, 1. Συνέχεε τὴν
τῆς Σαμαρείας πολιορκίαν τῇ τῷ Ὄση ἐχάτη. αὐτ. Τὸ ὑπ' αὐτὰ
λεγόμενον ἐναντίον ἐστὶ πάσης ἀληθείας. 267. Βλασφημί. 273, 7. καὶ
417. Ὁ κατὰ τῶν Ἑβραίων ἔλεγχος αὐτὰ ἐναντίος πάσης ἀληθείας.
278, Ὅσα λόγια λέγει, τοσαῦτα χεδὸν εἰσι ψεῦδη. 279. Συγχάει
τὰς κριτὰς τοῖς πταίσαις. αὐτ. 2. Τίνας ἐκθράσεις αὐτὰ ὑπερβαίνουσι
καὶ τὴν τῶν κυνικῶν ἀνάδειαν. αὐτ. 3. Τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὴν
πορνείαν λογίζεται ἐπιδανότηας. αὐτ. 6. Ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ Δευτι-
κὸν ἐγράφη ἐν τῇ ἐρήμῳ. 285, 5. Φαντάζεται εἰδέναι τὰ ἐν τῇ ἀ-
νατολῇ βέλτιον τῶν ἐκεῖ οἰκόντων. 286, 4. Ἡ τῆς ιδέας αὐτὰ ἀνάπ-
τυξις ἐστὶν ἡ αὐτῆς ἀναίρεσις. αὐτ. Οὐδὲ τὸν Ἰώσηπον, ἔδδ τὸ τῷ Μα-
νεθόνο ἀπόσπασμα κατενόησε. 292, 2. Οὐδὲ τὸν 80 ψαλμόν. 316.
Οὐδὲ τὰ περὶ ὧν λαλεῖ. 392. καὶ 418. Οὐκ ἦν σοῖκος φιλόσοφος. 293,
4. Προτιμᾷ πάντοτε τὰς ψευδεῖς γνώμας. αὐτ. 1. Ὅσάκις ἐπεχείρη-
σε γράψαι ἑβραϊκὴν λέξιν, τοσάκις ἑβαρβάρισε. 300, 1. Ἐν τρισὶ
σειραῖς περιέκλεισε πέντε σφάλματα. 301, 2. Οὐ μόνον λαλεῖ ὡς ἑ-
τυχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πειθανότητα τραυματίζει. 305, 3. Ἡ μὲν ὑπό-
θεσις αὐτὰ ψευδής, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ αὐτὰ σφαλερὰ. 306, Κρύπτει
τὸν ὑπὸ τῆς Γραφῆς ἀποδιδόμενον λόγον. αὐτ. 4. καὶ τὴν ὑπὸ τῷ ἀ-
σηκρῆτι τῶν Ἰσδαίων δοθεῖσαν αὐτῷ ἀπόκρισιν. 326, 2. Ἐπαναλαμ-
βάνει ἀνερευθριάως τὸ ἀνασκευασθέν. 311, 1. Ἐμέτρησε τὸν Μωϋ-
σῆν τῷ ἰδίῳ αὐτὰ μέτρῳ. 312, 2. Ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἐκλαμβάνει.
315, 2. Τὰ ὑπ' αὐτὰ ὁμολογούμενα ἀνασκευάζουσι τὰ τὰτα ψεῦδη.
316. Συγχέει τὰ πράγματα, καὶ ἀπατηλῶς σιωπᾷ τὰ ἐσιώδη τῆς
Γραφῆς ἐρήματα. 317, 1. Οὐκ ἀποκρίσεως, ἀλλὰ καταφρονήσεως
ἄξιος. αὐτ. καὶ 521. Πῶς ἐύρισκει τὴν ἐαυτὰ καταδίχην. 329,
5. Πῶς ἐπερέδει τὴν γνώμην αὐτὰ, τὴν ἐναντίαν ἰσορικοῖς, φιλοσόφοις,
καὶ φυσιολόγοις. 320. Δείκνυται τῆς ἀγρομετρίας αὐτὰ τὸ ἀτο-
πον. 321. Τῆς Γεωγραφικῆς αὐτὰ ἀμαθίας τὰ συμπτώματα. αὐτ.

Ἐλέγε

Ἐκλέγει τὰς ἀπροσφυσέας τῶν λέξεων σημασίας. 325 1. Πάνυ δὲ
 λυγὸν ἐγνώριζε τὴν ἀνθρωπίνην καὶ δαν. 327, 2. Ἐπιμένει προείνων τὴν
 ἐκ τῆς Βαλγάτης ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν. 329 1. Τὰς γυνῆς κα-
 λῆ ἐνόηκας, καὶ τὰ ἔνθημα δύσφημα. 330. Ἀποσκευαίξων αἱ αἰτῆ-
 τες δύο παδασιῶδες ἀπορίαι. αὐτ. 2, 3. Ἐπ' ἡμεῖς πεταγ τὰς Γάλ-
 λας πισεῦ αἱ τοῖς ἀπειθαῖνοι. 333. Ὀυλογοῖ, ἥτι ἐναεῖα ἐλάλησε
 περὶ τῆς Σίνας. 335, 2. Πέζων καὶ παραφρονῶν μεταφράζει τα πρῶ-
 τα τῆς Γενέσεως ῥήματα. 336, 2. Ὑποκρινέτης ὢν, σφάλματα πρὶς
 παιδὸς χειρὸν. 337. Μὴ εἰδὼς τὴν ἑβραϊκὴν. ἐξ αὐτῆς μεταφράσας
 ἐπεχείρησεν. αὐτ. Ὅσαυτὸς ἀναφέρει τὸ ἑβραϊκὸν ὕψος τοσαύτῃ σφάλ-
 λει. 338, 2. Ταπεινῶν αὐτὸν ὁ Ὀβελίος. 339, 1. Οὐ προπέχει τῷ ἑ-
 βραϊκῷ ὕψει, ὅπερ μεταφράζειν ἐπαγγέλλεται. 340, 1. Σφάλματα καὶ
 τῇ Λατινίδι. 343 2. Διχροῦ ῥήματα ἀνευθρῆσως. 344 5. καὶ 370,
 4. καὶ 629, 355. Μεταφράζει τὴν Γραφὴν ἐγκαταλείπει ὁλόκληρα
 ἐδάφια. 347, 1. Συγγράφει ἀπερισκέπτως. 348, 3. Ὀλιγομαθῆς
 καὶ αὐθαδέστερος τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἀπίστων. 351. Τὸ τῆς κακοπιστον
 ἀπροσφυσέστον. 358 2. Οὐδὲ τῷ Βοχάρτῳ, εἰς ἄλλῃ κριτικῇ ἄξιος
 ἦν παραβαλὼν ἑαυτὸν. 362 1. Τῷ τόπῳ ἀπομένει ἰσχυρὸν ἐπιλά-
 σιον τῶ ἀλλοθίπῃ ὑπ' αὐτῶ ὁμοίοντος. αὐτ. 2. Παζαδρομαὶ συγγρα-
 φῶς λ γίγεται τὰ παχύλα αὐτῶ σφάλματα. 364 1. Το ἐνδεχόμε-
 νον ἐν τῷ καλῶν αὐτῶ γίνεται ἀληθινὸν καὶ βέβαιον. 365. Ἡ ὑπ'
 αὐτῶ ἀναθερμανομένη ἔνσασις εὐδὲν συμπεραίνει. 367. Ἐπανεῖ τὸν Σαγ-
 χωμαθονα ἥτοι ὅπως μὴ ἀναγνῶς αὐτὸν ἢ πάνυ ἀπερισκέπτως. 368.
 Μεταφράζειν παρελόμεν. 369, 1. Καθ' ὑπερβολὴν ἐσκοτισμένος. αὐτ.
 2. Ἄθλιος σκωπτικῶς. 371, 9. Ἀδιάκριτος. 374. Ἐκ μιᾶς διωνύμῃ πό-
 λεως κατασκευάζει δύο. αὐτ. 9. Θέλει, ἵνα ὁ Θεὸς παιδεύῃ διὰ τὰς
 μελλήσας γενέσθαι ἀμαρτίας. 376, 10. Ὑποθετικά εἰσι τὰ τῆς
 συγγραμμάτων καθ' ὃν παραδίδωσι κανόνα. 377, 1. Καταβοᾷ καὶ κα-
 τὰ τῶν βεβαιωμάτων. 380. Τὴν τῶ χρυσῶ τιμὴν ἔτην τίθεται τῇ τῶ
 ἀργύρῳ. αὐτ. 3. Ἄθλιος μεταφράζει τῆς Βαλγάτης τὰ ῥήματα. 385,
 1. Ἵνα τῶν ῥήτων αὐτῶ ὀφέλῃσιν ἐκκαθάραι οἱ τῆς συμφορῆς. 386,
 2. Ἐβόηκεν ἐν τῇ μεταφράσει αὐτῶ ὀνόματα ἀποτρόπαια. 391,
 1. Ὅταν λεγῇ, οἱ σοφοί, λαλεῖ περὶ ἑαυτῶ. 394, 2. Καταργεῖ ἄ-
 περ προείρηκεν. 395. Οὐκ ἀπ' ἡτήσιν εἰς τὰς δοθείσας αὐτῶ λύσεις.
 396. καὶ 397, 2. Διέειπε τὰς μὴ δεσλόμενους συγγραφῆς. 396.
 Δατὶ ἐπὶ ὁπότε τὰ τῶ Ἰωσήφ ῥήματα. 397 2. Ὀυλογῶν τὸ ἴδι-
 ον σφάλμα, παλιν αὐτὸ ἐπ' ἀνέλαβεν. αὐτ. 1. Ἀσυμφωνεῖ ἑαυτῷτε καὶ

τῇ ἀληθείᾳ. 403, 3. Ἐπάγει ἄλογον συμπέρασμα. 409, 3. καὶ 476. καὶ 537, 208. Ποῦεν δὴλη ἡ τῆς κακεντρέχεια. 417, 12. Φθείρει ἀνασχύντως τὰς ὑπ' ὅψιν Γραφάς. 419. Τὰ παραλογήματα αὐτῶ ἀντεξέλεγκτα. 421. Ζητεῖ μαρτυρίας τῶν θανυμάτων τῶ Χρῆστῃ παρὰ τῶν μὴ πισευσάντων εἰς αὐτόν. αὐτ. 18. Παίζων τα ἄπαικτα, παύγων γίνεται. 324, 22. Ἐκ τίνων γινώσκειται ὁποῖος φιλόσοφος ἐστὶ, καὶ ὁποῖα ἡ τῆς φιλοσοφίας. 425. Ὅποῖος ἐστὶν ὁ αὐτῷ πειθόμενος. 429. Ὡς ἐκ τριπόδος ἀπεφαινέται. 434. Ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ χρεῖσιανισμος ἐκκηρύχθη ὑπὸ πεινήτων. αὐτ. Ἄπερ καλεῖ δὴλα, ἀδελφὰ εἰσι καὶ ψευδῆ. 436. Διδασκει τὰς Ἀρχιποντίφικας. 437. Ἐτελεύτησεν ἐν ἀπίστῃ. 441, 37. Ἡ προθήκη καὶ τὸ ψυδος σήνηθες αὐτῷ. 453, 36. καὶ 512. καὶ 523, 173. Ὅπερ αὐτὸς λέγει, τῷ Ἰωσήφῳ ἀπονεμεί. 461. 463. Οὐδέποτε ἀνέγνω τὸ ἐλληνικὸν τῶ Ἰωσήφῳ ἴσος. 462. Οὐδὲ τὸν κατὰ τῶ Ἀπίωνος λόγον αὐτῶ. 581, 284. Ἐαυτὸν ἀποκτείνει, καὶ τῆς ἄλλης ἀποκτείνει σπαράττει. 466, 72. Τὰς ἀνασχύντας αὐτῶ ἀπάντησαν αἱ Ἐβραῖοι. αὐτ. καὶ ἐξήλεξεν αὐτόν. 469. καὶ 626, 345. Ἐκλαμβάνει τὰς ἀλλογοῦσας κατὰ τὸ γράμμα. 467. Κοπερίζει τὰ ἴδια συγγράμματα. 468. Ὅποῖα ἡ τῆς γινώσις, ἡ ἀξιόπιστον καὶ ὁ χαρακτήρ. αὐτ. Ἀναμασσάται τὰ ὑπ' αὐτῶ εἰρημένα. 469. Κατεχίνθη. 470. Ἰσῆς πείθει ἐπιχειρεῖ. 474. 87. Παραβάλλει τὰ ἀπαρόβλητα. 478. καὶ 522. Ποῦεν οἱ τῆς χαρακτήρες δὴλοι. 479. Ζ. Ὑπ' ὅψιν τίθεται ὁ παραλογος τρόπος δι' ἐξελέγεται. 483. καὶ 586, 295. Δι' ὧν λέγει, πᾶσαν καταργεῖ ἰσορίαν. 487. Κρίνει περὶ ὧν εὐδελίαν χεδὸν ἔχει ἐδῆσιν. 491. Παρ' αὐτῷ ἡ προτασις ἐστὶν ἀπόδειξις. 496, 120. Κωμωδεῖ καὶ τὰ μὴ κωμωδούμενα. αὐτ. Ἐπαίρεται καὶ κατὰ τῆς τῶ Θεῷ κρίσεως. 498. καὶ 619. Παχυλὸς καὶ ἀνόητος. αὐτ. καὶ 538. Ποῦεν δὴλη ἡ τῆς ἀσέβειας. 499, 125. Δίλω καὶ ψυδεῖ λύνει τάχα ἀπορίαν. 510, 157. Τὰ παιδαγωγῶν ζήτηματα καλεῖ ἀκανθώδη. 514. Παντίτροπῳ καπηλεύει τὰ θεία λόγια. 516, 158. Τρέπεται τὰς τῶ Βελιγγέσθ φληναφείας. 517, 159. Τὰ εἰρημα παρ' αὐτῷ εὐσφημα, καὶ αἱ ἀρεταὶ κακίαι. 520. Σωφὸς ψεύδης αὐτῶ ἀναισχύντος. 524, 175. Ἦτοι ποίων ψεύδων ἀναιδέσεως ἡ φρενῆσις ἐστὶ καὶ κατὰπτυσος. 525. Ὑποκρίνεται εὐσεβὴς εἶναι. 534. καὶ 582, 288. Λαλεῖ ὡς μεμεθυμένος. 551, 228. Μωρανεί, καὶ ἀπατᾷ σπένδει. 552. Ἐπιδράττειται τῶν κακῶν. τὰ καλὰ σπινδοῦν μὴ δέλων. 560. 249. Κατὰ τῶ ψεύδης αὐτῶ βλά τὸ ἱερὸν λογιν. 561. 250. Φληναρεῖ κατὰ τῆς λέπρας. αὐτ. 252. Ἐδελείσσιος τιφλῆς. 564. Ὅποῖον.

Ὅποιον τὸ ἀξιόπιστον καὶ διακριτικὸν αὐτῷ ἐν τῷ τὰς μαρτυρίας προ-
τείνειν. 573. Ἀλλόκοτος. αὐτ. 266. Προτεινόμενὴ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥαββίνων
συγγραφῆσαν τῇ Μωϋσέως βιογραφίαν. 575, 272. Κατασκευάζων
ἀνασκευάζει, καὶ ὑπερμαχόμενος μάχεται. 583. Χείρωνα τῶν ἀπίστων
ποιεῖ. 585, Ἐπέβη τοῖς βιογράφοις. 588, 300. Ἀνθρωπομορφίτης
δοκεῖ. 590. Ἄκων ὁμολογεῖ τὴν ἀληθείαν. 591. Αἱ τέττα μωρολογία
περὶ τῶ ἐπιγείῃ παραδείσῳ. 614. Σκότος καὶ γνῶφος ἐν τῇ θολερᾷ
αὐτῇ διανοίᾳ. 625. Πλάττει εἴματα τῆς Γραφῆς, καὶ διασέρφει τὰς
ἐννοίας αὐτῆς, καὶ ἀποπειράται καταποντίσαι τὰς ἀκροατὰς αὐτῶ. 640,
379. καὶ 646, 383. Καὶ διὰ τῶν ἀκαταλλήλων τὴν ἀπίσταν διδάσκει.
641. Β'. Ἀγυρτῶν χείρωνα λαλεῖ καὶ αἰχρότερα. 643. Ὀνειροπολεῖ.
649, 396. Συμπεριβαίνει ἐκ τῶν μερικῶν τὰ καθόλου. 651. Ἐπεταῖ
ταῖς Ἀράβων καὶ Κοπτῶν παραδόσεσι. 656.

ΒΟΡΕΤΙΟΣ ἄλογος, ἀπίστος, τῆς Ἰωσήφ βίβλου ἄγευστος. 532, 191. ΒΟ-
ΤΡΕΣ ἐνέβη ἐν Σαββὴν λίτραις 25 ἰσοβαρεῖς 273.

ΒΟΥΤΑΓΑΤΑ περιέχει λόγια ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ὕφει μὴ κείμενα. 105. καὶ
πολλὰ ἐπιμεμπτα. 515. καὶ 533, 194. Λαλεῖ περὶ ὠχολογίαν. 156.
6. καὶ περὶ νέυρα ἀπαιήσαντος τὸν Βολτέρον. 161. ΠΡΟΞΕΝΟΣ ἀπο-
ρίας. 192. καὶ 507, 150. καὶ ἀσαφείας. 450. καὶ ἐνστάσεως. 551,
229. καὶ 556, 239, καὶ 559. 242. καὶ τῆς κυνικῆς τῇ Βολτέρω ἀναδείας.
560, 248. Ὄνομα προσηγορικὸν ὡς κύριον ἐκτιθησὶ. 224. 3. καὶ τὸ
ἐνικὸν ὡς πληθυντικόν. 230, 3. Περιέχει λέξεις, ἃ δαμῶ ἐνιστακόμενας.
231. 1. καὶ φράσεις αἰχρίας. 470, 77. Μεταφέρει ὀνόματα ποτικὰ
εἰς κοινὰ ἢ προσηγορικά. 260. Ἐνεσι κατ' αὐτῆς ἐνστάσεις προτείνει.
αὐτ. Σφάλμα αὐτῆς ἐπίσημον. 233. καὶ ἄλλο σφάλμα αὐτῆς προ-
φανέστατον. 329, 1. καὶ ἄλλο ὁμοίως, 334, 4. Τίνα τῶν εἰρημάτων τῇ
Ἰωσήφ ἐκ ἀκριβοῦς ἐξέθετο. 401. Ὁ πατὴρ αὐτῆς ἀδελφός. 455,
61. Παραδρουαὶ ἐν αὐτῇ καὶ σφάλματα αὐτ. Προσθήκη ἐν αὐτῇ.
475, 85. Πολλάκις ἀφορμὴν παρέχετο τῷ Βολτέρῳ ἀσεβείας ἐξερεῦ-
ξαθαι. 532, 193. Μεμπτή. 533, 194. Ἐισάγει λέξιν φαντασμάτων
πρόξενον. 549. Ἠπάνησε τὸν Καλμέτον. 550. Γνωστὸν τὸ ἀπελθεῖς αὐτῆς
καὶ ἡμαρτημένον. 571. Τῆς τῶν Ὁ μεταφράσεως δ' προτιμυία. 649,
395. Προτείνει τὰ μὴ ἀληθῆ. 652, 398.

ΒΡΑΧΜΑΝΩΝ δόγμα. 335, 2. Τὰ τέτων βιβλία ἰσα. αὐτ.

αὐτῶν ἔτι 718, ἡ δὲ πρώτη μετοικεσία, ἐπὶ 755 πρὸ Χριστοῦ 111.
 1. Τετράκις μετοικίσθησαν. 115, 1. Διὰ τὴν πρὸ πολλὰ ἐκ ἐκταλῶσι
 τὴν τῆς Ἰερουσαλὴμ πόλιν. 119. Τινες ἐξ αὐτῶν ἔθνη τὰ τέκνα αὐτῶν.
 147, 3. Πρὸ τῶν Ἑλλήνων παρέλαβον τὰ περὶ ὧν οὐλοῦντο. 155, 6.
 Τὰ μὲν ἔθνη τὰ πολέμια αὐτοῖς ἀπώλοντο, αὐτοὶ δὲ συνεκρότησαν νέ-
 αν ὁμήγυριν. 161, 1. Τίνα βίβλα ἐξεθεντο τὴν ἐπὶ Ἰηλ κατέσασιν
 αὐτῶν. 167, 1. Πότε εἰρήνης ἀπελάμβανον. αὐτ. Οὐδέποτε ἐνόμιζον
 τὸν Θεὸν νενικημένον. 168, 3. καὶ 169. Πότε ἔχον ἀξιολόγους καὶ
 ἰσχυράς πόλεις. 190. Ὁ πρῶτος μὴν αὐτῶν, ὁ πρῶτος ἦν πρῶτος.
 210, 1. Πῶς ἐγρέφοντο ἐλθόντες εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, καὶ πόσας γῆς ἤ-
 σαν τότε κύριοι. 214. Πότε ἐξέσταντο τῆς Ἰοφῆς. 221. Οὐδέποτε ση-
 νεκρότησαν πόλεμον κατὰ τῶν Μωαβιτῶν. 228, 3. Ποῦν τὸ τέτων ἐ-
 παγγελμα. 231, 1. Πότε ἐδὲ δισπαρμένοι ἦσαν, ἐδὲ αἰχμαλώτοι,
 ἐδὲ δασμοφόροι. 240, 1. Πότε ἐξέτεινον τὰς τέτων κτήσεις εἰς Σι-
 δῶνος. αὐτ. Διὰ τὴν κατέσφαξαν τὰς ἐν Ἰαβεὶς. 244, 4. Οὐκ εἰσὶν
 ἐφευγέται τῶν περὶ αὐτῶν ἰσχυρέων. αὐτ. 5. Ἀδύνατον μνημο-
 νέειν τῶν ἱερῶν καὶ πολιτικῶν παρατηρημάτων αὐτῶν. 256. Πότε
 κατέσάθησαν ἐν Ἰερουσαλὴμ. αὐτ. 4. Τὴν ἀπεσασίαν ἐλγίζοντο ἀμαρ-
 τίαν, καὶ τὰ κράτες προδοσίαν. 265. Τίνας ἐξῆν αὐτοῖς λαμβάνειν εἰς
 γυναῖκας, καὶ τίνας ἀπηγόρευτο. 265, 7. Διὰ τὴν ἐξήτην καθελεῖν τὸν
 Μωϋσέα. 273, 6. Τίνων ἀρχιότερα τὰ ὑπομνήματα τῶν νόμων, καὶ
 ἐθίμων αὐτῶν. 282, 1. Ὁ περὶ φόνων νόμος οὗτων ἀνυπόστατος. 283.
 Οὐδὲ ἐκλεψαν, ἐδὲ ἐσφτερίσαντο τὰ τῶν Αἰγυπτίων σκευή. 304, 1.
 καὶ 578, 276. Κατώκτις ἐν πᾶσι τοῖς νομοῖς τοῖς Αἰγύπτου. 306. Διὰ
 τίνος μέρος τῆς Αἰγύπτου ἐξῆλθον. 307, 1. Ὁ εὐλὸς τῆς νεφέλης
 χρησίμους σημεῖον τῆς τέτων ὁδοπορίας. αὐτ. 5. Πῶς εἶμα τῶ ἐξελθῆν
 τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐδυνήθησαν ψάλλειν τὴν ᾠδὴν. 312, 2. καὶ
 581, 287. Ποῦν ἔλαβον ὥφειλαν ἐκ τῆς κατὰ Λαλὴν πολέμου. 315,
 3. Πῶς εὗρον ἐν τῇ ἐρήμῳ χωνευτάς χρυσίδας. 326, 2. Διὰ τὴν κατὰ
 πάντες τὸν Θεόν, ἐλάτρευσαν τῶ μόχῳ. 327, 3. Ποῦν αὐτοῖς ἡ ὑπὲρ
 τῆς Κιβωτῆς καταβληθεῖσα δαπάνη. 333. Καὶ δισπαρμένοι τὴν σῆ-
 μερον, γνωστὸ ὅμως εἰσι καὶ πολυάριθμοι, καὶ πλάσιοι. 387. Τίνα
 ζῶα ἔθνη, καὶ ἡθῶν. 402, 1. Δέχονται τὰς ἀλληγορικὰς ἐνοίας.
 411, 7. Μὴ ἀρνέμενοι τῆς Χριστοῦ τὰ θαύματα, λέγῃσι διὰ μαγείας
 γεγονέναι. 415. Πρὸς τὰς κοινὰς ἐβδομάσι καὶ ἑτέρας ἔχον ἐβδομά-
 δας. 457, 64. Καὶ αἰχμαλώτοι ὄντες, ἔχον δικαστήρια πληρεξέσια.
 465, 72. Τὰ περὶ αὐτῶν γνωστά, 533, 194. Ἐγνώριζον ἑθῶν δικαί-
 ωμα.

ωμα. αὐτ. 195. Τὶ περὶ τῆς Μεσίης ἐπίστευον. 537, 209. Σύροι ὑπὸ πολλῶν ἑνομάζονται. 538, 210. Τὰ ἰσοξέρμεια περὶ αὐτῶν ἐν Αἰγύπτῳ κατελθόντων. 572. καὶ 573. Τίνες οἱ τὰ περὶ αὐτῶν ἰσορήσαντες. 581, 284. Διατὶ τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεός. 582, 288. Ποίαν γλῶσσαν ἤκουσαν, καὶ ἐκ ἔγνωσαν. 583, 291. Ἐπίστευον, ὅτι ὑπάρχουσι μάγοι. 587. Ματαίως κατηγοροῦνται κτηνοβατίας. 587, 196. Δεδιδαγμένοι ἦσαν τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τῆς Ἀδὰμ σύνθεσιν. 620.

ΕΓΓΑΣΤΡΙΜΥΘΟΥ περὶ τὰ ἰσοξέρμεια τί διδάσκει. 187. **ΕΓΩΜ** εἰς τὴν Ἀλδ, εἰς τῶν Ἑβραίων ἦν Βασιλεὺς. 227, 1. Ἐξουσίας τὰ τῆς Ἀστρονομίας σοιχεῖα ἠγνῶσι. 153, 2. Ἐλάλησε κατὰ τὴν κοινὴν τῆς λαοῦ γνώμης. 154. Οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῷ ἀναβαθμοὶ τί σημαίνουσιν. αὐτ. 3. Τῇ λόγῳ ἡ τῆς ἡλίου σκιά ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς αὐτῷ ἀνακλῆσαι ἠδύνατο. 155. **ΕΘΝΗ**, τὰς τῶν Πατριαρχῶν ὁράσεις καὶ Προφητείας ἐμυμήσθητο. 387. **ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ** Πολικῆς καὶ μαθητής, καὶ τῆς Γαλλίας διδάσκαλος. 3, 3. Ἡ περὶ τῶν Ἐπαγγελίων διδασκαλία αὐτῷ. 2, 3. ἐδιδάχθη ἐν μέσῳ τῶν τῆς Ἀσίας Ἐκκλησιῶν. 4, 1. **ΕΚΑΤΑΙΟΣ** ἑλλήν ἐλόκληρον συνέγραψε περὶ τῆς Ἀβραάμ βιβλίου. 49.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ Γραικῶν κατὰ τὴν ἐκ ἐσὶ μῆτηρ τῆς Λατινικῆς. 61, 5. καὶ κατὰ τὴν μῆτηρ αὐτῆς. 448, 45. Δίω ἡ τρεῖς πατέρες ἔχοντες αὐτὴν συγκροτοῦσιν. 62. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἀπέβαλε τινα, ἃ πρότερον ἐδέχετο. 484, 99. **ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΣ** πόνημα Σολομώντος. 164, 2. Ἀπάντησις τῶν κατὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἐπαναστάτων. 165, 3. Ἐν αὐτῇ ἡ ἔννοια τῶν μετὰ θάνατον βραβείων καὶ ποινῶν. αὐτ. καὶ 567, 258.

ΕΚΔΕΙΨΙΣ ἡ ἐν τῷ πάθει τῆς Χριστοῦ ἐφυσική, ἀλλὰ θαυματουργική. 26, 2. καὶ 28. Τῶν ἐξ αὐτῆς σκότης ἡ ἀπὸ αὐτῆς. 26, 1. Ἡ ὑπὲρ αὐτῆς τῶν Φλέγοντος μαρτυρία. 27. Οἱ χαλαρικῆς αὐτῆς τέσσαρες. αὐτ. 3. Τέτρες δὲ ἔχει καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Φλέγοντος περιχαραφομένη. 28. **ΕΛΛΑΦΟΙΣ** ἕπερ συμμειννται ἀνθρώποι ἀδύλων. 569, 262.

ΕΛΙΣΣΑΙΟΣ ποῖς ἐτελεύτησε. 142, 7. Πρόσφατα καὶ δημόσια τὰ τέταρτα θαύματα ὅτε ἐγχαίρουν. αὐτ. Νίπτεται ἀπὸ τῆς τῆς Βολιγγβροκίς κατηγορίας. 147. καὶ 500, 126. Διὰ τὴν προσφύθειν ἀνεψύχων. 147, 2. Τὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῷ ὁ Ναυμάν. 148, 4.

ΕΛΛΑΔΟΣ καὶ μικρᾶς Ἀσίας ἐπίσημα ἡ τοιαύτη κατάστασις. 226, 3. **ΕΛΛΗΝΕΣ** ἐκ Φονίκων παρῆλθεν καὶ αὐτὸ τὸ ὀλγαβητῆριον. 210. Ἐπὶ χίλια καὶ ἐπὶ χίλια μετὰ τῆς Μαυσιώως χεῖρες ἐγνώρισαν τὴν Ἰνδὸν. 335, 2. **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ** τίς. 20, 2. Τὶ σημαίνει τὸ τῆς ἑννοίας. 414.

ΕΝΗΙΚΟΣ

ΕΝΦΙΚΟΣ πόθεν τὸν παπισμὸν ἀθετήσας, τὰ Λαθῆρα καὶ Ζεῖγγλα
θρησκέυματα ἐδέξατο. 138, 3. **ΕΝΤΟΜΑ** λαὸς ἐδόξεν ἐκ τῶν πα-
λαιῶν οἰκήσεων αὐτῶν. 320. καὶ 587, 297.

ΕΞΟΔΟΥ βιβλίου περὶ τῆς μαρτυρῆσι βιβλία. 290, 1. 291. Καὶ οἱ θύ-
ραθεν περὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῶ περιεχομένων μαρτυρῶν. αὐτ. Τὸ ἀμφιβάλλειν
περὶ τῶ κύριος αὐτῶ, τὴν ταύτην. 291.

ΕΠΑΘΙΔΟΙ ἀρχαιότεροι τῆς τῶ σαββάτις νομοθεσίας. 568, 259. **ΕΠΙ-
ΓΡΑΦΑΙ** Παλμηνιανὰ πῶ ἐνέσθησαν, καὶ τὶ αὐταῖς συνέβη. 224.
ΕΠΙΓΡΑΦΗ ἡ ἐν Τυγῆσει διηρημένη. 224. **ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ** τινὲς μὴ
αἰθίσανται δι' ἀρετῆν, τινὲς δὲ δι' ἀδιαφορίαν. 398, 3.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ἰεδαίων τῶ Βολτέρω καταθριαμβεύσας, καὶ τῶτον κατακω-
μωδῶσαι. 466, 74. καὶ 588, 302. **ΕΠΙΣΤΟΛΗ** ἡ Φραγὰ τὶ ση-
μαίνει. 69, 4. Πότε μετῆνέχθη εἰς Αἴγυπτον. αὐτ. Τὸ πῶς μετε-
φράσθη. 70. καὶ 78, 2. Τὸ Ἑβραϊκὸν αὐτῆς πρωτότυπον ἐξέλειπεν.
αὐτ. **ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ** ἀποστολικῶν τὰ πρωτότυπα ἐφιλάττοντο, καὶ
ἀνεγνώσκοντο. 29, 1. Ἡ πρὸς Ἑβραίους τῶ Παύλῳ ἐπὶ πόνημα, ὑπὸ
Κλήμεντος μεταφραστῆσα, καὶ περὶ τὸ τέλος τῶ τετάρτῳ αἰῶνος γνη-
σία κοινῶς γνωστῆσα. 30, 1. καὶ 437, 26. Τὸ πῶς ἐσυνηρίθ-
μηται ταῖς λοιπαῖς αὐτῶ ἐπιστολαῖς. 437, 25. Τινὲς οἱ χαρκατῆρες
αὐτῆς, καὶ τινὲς οἱ ταύτην γράψαντες. 432, 7. Αἱ λοιπαὶ τεταγμέ-
ναι ἴσαν ἐν τοῖς τῶν κανονικῶν βιβλίων καταλόγοις. 30, 1. καὶ κα-
θολικῶν προσηγόρευμένων. 31. Ἡ τῶ Τακίβῳ καὶ Ἰεδα μεμαρτυρη-
μένη, γνωστὰ δὲ καὶ τῶ Ἰερσπόλως Ἐπισκόπῳ. αὐτ. **ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ**
ἡ πατὴρ ποία. 209, 2.

ΕΣΔΡΑΣ λαλεῖ ἐν προσώπῳ πρώτῳ. 591, 1. Τὸ τέτῳ βιβλίῳ γνήσιον
αὐτῶ πόνημα, ἐκ τῶ Ἰεδαϊκῶ κανόνος εἰς τὸν χριστιανικὸν μετενεχθέν.
αὐτ. Πάντα τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτῶ κεφάλαια τῶ αὐτῶ εἰσὶ πόνημα.
αὐτ. καὶ 60. Τῶ Ἡροδοτῶ σύγχρονος. 202. Πόθεν δὴλον, ὅτι ἀνε-
καίνισε τὰς Γραφάς. 445. καὶ 447. καὶ 448. Δύω μόνον τὰ τέτῳ
γνήσια βιβλία. 449, 16. Αἱ Λατινικαὶ ἐκδόσεις ταυτίζουσι τοῖς τέτῳ
βιβλίοις τὸ τῶ Νεεμίου. αὐτ. Μὴ εἶναι αὐτὸν συγγραφεὰ πάντων τῶν
Ἰεδαίων βιβλίων ἐκ περιεξίας δείκνυται. 543. καὶ 544. Τὸ νομιζόμενον
ΤΕΤΑΡΤΟΝ βιβλίον αὐτῶ τῇ τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίᾳ ἀπαρδεκτόν.
62. Τὶ περιέχει. 445. καὶ 446. Ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τὴν Σλάβων
μετενέχεται διάλεκτον. 446. Ἑλληνιστὶ εὐδὲ ἐκτετύπωται, εὐδὲ σώζεται,
ὑπῆρχε δεποτε. αὐτ. Μηδὲ τὸ τέτῳ Ἑβραϊκὸν ὑφὸς σώζεται. 417. δι-
δάσκει ἀπαρδεκτὰ καὶ ἀποπα. αὐτ.

ΕΣΘΗΡ βιβλίον κανονικὸν καὶ μεμετρημένον. 68, 1. Τὴς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. 69, 3. Ἡ ἐορτὴ αὐτῆς τε καὶ τῆς Μαρδοχαίου πᾶς καὶ πότε σεσημειώται. αὐτ. 4- Ἐκπλύνεται ἐκ τῆς τῆς Βελτρεα κατακρίσεως. 76, 1. καὶ 77. Τῆς τῶν ἐν τῇ βιβλίῳ αὐτῆς κεφάλαια 8 δέχονται οἱ Περιοιῶνται. 78. Πόθεν αἱ ἐν τῇ βιβλίῳ αὐτῆς προῆλκυ. 454, 58. Τῆς κρεμασθῆναι ἐξήγησεν. αὐτ. 59. **ΕΣΣΗΝΟΙ**, Ἑσσαῖοι, Θεραπευταί, ἦσαν Χριστιανοὶ ἰσχυροὶ, καὶ πρῶτοι μονασαί. 434.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ τὰ τέσσαρα σὺν τοῖς τέτοις συγγραφεῦσι πότε καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἀπίσας ἦσαν γνωσά. 1, 1. Οἱ συγγραφῆς, οἱ ἐν ἐκάστῳ ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνι, τέτοις μνημονεύουσιν. αὐτ. Τεταρτὰ ἦσαν ἐν ταῖς ὁμολογημέναις θείαις Γραφαῖς. 2, 1. Τῇ τῶν βιβλίων αὐτῶν πολλοὶ βασάνες ὑπέμεναν. αὐτ. 2. Καὶ ὑπὸ τῶν Αἰρετικῶν βεβαιώμενα. αὐτ. 3. Καὶ πᾶσαν Κυριακὴν ἀναγνωσκόμενα. 3, 4. Κατὰ τὸ 120 ἔτος διάφοροι ἐφῆροντο τέτοις μεταφράσεως. αὐτ. Οἱ τῆς ἀληθείας αὐτῶν χαρκτηῖρες ἐκ περιχρίσεως ἀπεδειχθέντες. 13. Διασέλλονται ἀπὸ τῶν ψευδῶν καὶ ἀμφιβόλων. αὐτ. 5. Ἐτερον τέτοις ἐτέρῳ ἐκ ἀντίκειται. 16. **Τὰ ΑΠΟΚΡΥΦΑ** πόσα, καὶ τίνα τὰ τέτοις ὀνόματα. 9. Πόθεν παρήχθησαν. 10, 1. Τίνες οἱ τέτοις συγγραφῆς. 11. Τῶν τέτοις κατὰ τὸν δευτερον αἰῶνα περιφερόμενα. αὐτ. Δίω διασπλῆς ἄξια. 12, 3. Ῥῆσις τέτοις ὑπὸ τῆς Ἀλεξανδρίνης, καὶ τῆς Ῥώμης Κλήμεντος μνημονευομένη. αὐτ. 4. Οὐδὲν τέτοις πρότερον τῆς καὶ Ματθαίου. 13. Β. Οὐκ ἀντικενται τῇ διδασκαλίᾳ τῶν γνησίων. αὐτ. Γ. Οὐχ ὡς θεῶ ἐμνημονεύθησαν ὑπὸ τῶν Πατέρων. αὐτ. Δ. **ΤΑ ΒΔΕΛΤΚΤΑ** τίνες ἐτεκμήναντο. 12, 2. **ΤΑ ΨΕΤΑ** τίνος ἔνεκα ὑπὸ τῶν Αἰρετικῶν συνετέθησαν. αὐτ. Πότε ἐφῆρνανθησαν. 13. Ε. Ἐξηλέγχθησαν. αὐτ. Οὐχ ὡς Ἀποστολὰ ἐγνώθησαν. αὐτ. 5. Καὶ τὰ **ΝΟΘΑ** τὰς βαςίμους τῆς πίστεως ἀληθείας ἐδιδασκον. 407, 1. Τίνες ἐν αὐτοῖς ἀλλοιώσεις 8 βλάπησαι τὸ ἔλοι. αὐτ. Ταῦτα μὲν ἐξέλεπον, τὰ δὲ γνήσια διαμένουσιν. 408.

ΕΤΑΙΡΕΛΙΟΝ τὸ κατὰ Ματθαίου 8 συνεγράφη ἐν τῇ δευτέρῳ ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνι. 3, 1. Πρὸς τίνων χρῆσιν μετεφράσθη. αὐτ. Τὸ τίαν ἐν τῇ πρώτῳ ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνι μνημονεύεται. 4, 2. Προῆλκυ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ οἱ Ναζωραῖοι. 12, 4. Διατὶ παρὰ σκοπῇ μίαν τῶν Χριστῶ γενεῶν. 14, 2. Ἀριθμεῖ γενεὰς 42, Τὸ δὲ τῆς **ΛΟΥΚΑ** 50. αὐτ. Εἰς τὸ κατὰ **ΜΑΡΚΟΝ** προῆλκυ ἐποίησαν οἱ Αἰγύπτιοι. 12, 4. Τὸ πρῶτον τῆς κατὰ **ΙΩΑΝΝΗΝ** πᾶς ἐσώζετο. 423, 20.

ΕΤΑΣ ὄνομα πλὴν τῆς προμήτορος ἔδεν ἐνρίσκεις παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ. 478. Ε. **ΕΤΕΝΙΟΣ** πρίγκιψ Γάλλος τὴν πεποίηκε. 517, 162. **ΕΤ-**

ΛΟΓΗΘΗΝΑΙ τι σημαίνει. 371, 6. **ΕΤΜΕΝΕΙ** Βασιλεῖ τῆς Περγᾶμος παρεχωρήθη ἡ Μυσία καὶ Ἰωνία. 45. **ΕΤΝΟΥΧΟΣ** ἀξίας ὄνομα. 399. **ΕΤΝΟΥΧΟΥΣ** καὶ σπαῖδοντας τῖνας καλεῖ ἡ θεία Γραφή. 648, 393.

ΕΥΣΕΒ'ΟΣ ὁ Κισσαρείας ἐκ ἀναιρεῖ τὴν δευτέραν τῶν τῷ Κλήμεντος ἐπιστολῶν. 5. Ἐργον πεποίηκε μείζον τῷ ὑπὸ τῷ Βολτέρω ζητῶμεν. 222, 3. **ΕΥΦΡΑΘΑ** ἐκ ἀπὸ τῆς γυναικὸς τῷ Χάλεβ ἐκλήθη, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν. 394, 1. **ΕΥΦΡΑΤΗΣ** τίνα ἔχει προκαταρκτικὴν τοποθεσίαν. 321, 2. Δα τῷ Γίγρως πορεύεται εἰς τὴν Θάλασσαν. 322. Τὰ περὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας αὐτῷ αὐλακος. αὐτ. **ΕΦΟΓΔ** ἐστὶ τὸ σημαῖνον τὸ πρακτέον. 514.

Z.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ὁ Προφήτης προτροπεύς τῆς τῷ ναὶ ἀνακαινίσσεως. 81. Πότε ἐξεδόθη ἡ τέττε προφητεία. αὐτ. Τί τῷ ὑπόμνημα πλέον τῶν ἄλλων μεμαρτυρημένων. αὐτ. Ἐξηκριβωμένως ἐσήμανε τάτε τοῖς Ἰουδαίοις συμβάντα, καὶ τὰ περὶ τῷ Μωσῇ. αὐτ. **ΖΟΪΓΛΗ** ποία ἡ πατρίς, καὶ τίνα τὰ τέττε θρησκείματα 496, 119. Ζῶν τον μηνυισμόν καὶ τὴν διχηλίαν διατὶ παρατηρεῖν ἐκέλευσεν ὁ νόμος. 334.

H.

ΗΛΙ κατέχει ἐν Σηλώμ. 168. Α' τῶν υἱῶν αὐτῷ ἀταξίαι σπανίως ἐποίησαν τὰς χρησμάς. αὐτ. 3. Ἡλίας ἐκ ἐστὶ πρόσωπον ἀλληγορικόν. 142, 1. Πότε ἐγράφη ἡ περὶ αὐτῷ τε καὶ τῷ Ἐλισσαίῳ διήγησις. αὐτ. Ὅτε τὰ θαύματα αὐτῷ ἐγράφη, ἦσαν πρόσφατα καὶ δημόσια. αὐτ. Ἀθωῶται ἀπὸ τῆς τῷ Βολτέρω κατηγορίας. 143. Διατὶ φοβεῖται, καὶ φεύγει 144, 6. Κἄν πιζὸς περιπατῇ, ὅμως ἐνδοκιμῇ. αὐτ. 7. Διατὶ τρέχει. αὐτ. 8. **ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ** διατὶ ὑπὸ Θεῷ ἐπαιδεύθη. 50, 1. **ΗΛΙΟΣ** πρὶν ἢ κτισθῇ, πῶς ἐγένετο ἡμέρα καὶ νύξ, 338, 1. καὶ 611, 317. Ἡ' τῆς ἀναποδίσεως αὐτῷ ἐρμηνεία. 502. Πόσος χρόνος καταναλίσκεται ἄχρις ἃ τὸ φῶς αὐτῷ εἰς τὴν γῆν φθάσῃ. 611, 316. Ὅποιαν δυσκολίαν συναντῶσιν οἱ φυσικολόγοι εἰς τὸ διερμηνεῦσαι πῶς ἐση. 218, 6. **ΗΜΕΡΑΣ** πρὸς παράτασιν τί ἀπαιτεῖται. 218, 7.

ΗΡΑΚΛΗΤΟΣ εἰς ὕδρον περιτραπεῖς. 86. καὶ 464. 70. **ΗΡΟΔΟΤΟΣ** Πότε ἤκμαζε. 269, 1. Τίνες κατέσκησαν αὐτὸν ἀδύλαχον. 655. **ΗΡΩΔΗΣ** Βασιλεὺς μέγας, γέγων, τῷ Ἀνγέλω φιλτατος. 17. 2. Ἡ' ἀμύνης ἐν αὐτῷ δευτέρα φύσις. αὐτ. Ποθεν ἐπέσθη ἀποκτείναι τὰ νήπια. αὐτ.

αὐτ. Ἀπέκτεινε καὶ Ἀντίπατρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ. 19. Τῆς οἱ ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντες παῖδες. αὐτ. Ἰδαίος μὲν τὸ γένος, Ἰδαῖος δὲ τὴν θρησκείαν. 386, 2. Ἰδαῖον ἐλογίσαντο αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι. αὐτ.

ΗΣΑΙΑΣ πότε ἤρξατο προφητεῦν. 101, 1. Τῶν ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ αὐτοῦ χαρὰ καὶ μαρτυρία. αὐτ. Πᾶς τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰσι μεταγεγραμμέναι. αὐτ. καὶ τινες αὐτὰς παριστῶσι πιστάτην εἰκόνα. αὐτ. καὶ πῶς κεφάλαιον αὐτῶν ἐμφαίνει λόγια εὐαγγελικά. αὐτ. Ἐξάδελφος ἦν τῷ Ἐζεκίῃ. 153, 1. Καθαρὸς καὶ θαυμάσιος τὴν φράσιν. αὐτ.

ΗΣΑΪ ὅπως τὸ ἔθνος. 382, 1. Δικαίως τῶν πρωτοτοκίων ἐξέστηται. αὐτ. ἩΣΙΟΔΟΣ ἀρχαϊότερος τῆς Ἑλλάδος ποιητῆς, καὶ τῆς Σαυλ Βασιλείας μεταγενέστερος. 236.

Θ.

ΘΑΒΑΘΑ πᾶς κῆρυ, καὶ πότον ἀπέχει τῆς Γόξης. 384. ΘΑΒΩΡ πᾶς κῆρυ. 288, 1. ΘΑΙΜΑΝ πόλις τῆς Ἰδαίας. 539, 211. ΘΑΛΑΣΣΗΣ ἐνθρῶς ἡ διαβασις θαύμα. 308, 3. Τῇ Ἑλλήνων Ἱσορίᾳ παραβάλλεται. αὐτ. Ἡ δὲ αὐτῆς τῇ Ἀλεξάνδρᾳ διαβάσις. 309. Τὴν ὑποτίθεται οἱ τὴν δι' αὐτῆς τῶν Ἰδαίων διαβατὶν διὰ τῶν παλιγγενῶν ἐρμηνεύοντες. αὐτ. 4, καὶ 310. Τὰ φυτικά ἀποτελέσματα τῆς ἐν αὐτῇ παλιγγενῆς. αὐτ. Διατὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐσιώπησαν τὴν δι' αὐτῆς διάβασιν τῶν Ἑβραίων. 311, 1. Περὶ αὐτῆς δὲ Ἕθνη ἐμαρτύρησαν. αὐτ. ΘΑΜΝΑΘΑ ὑπῆρχεν ἄχρι τῶν τῷ Εὐσεβίῳ χρόνῳ. 236, 3. Ἡ αὐτὴ καὶ θαυμά λέγεται. 536, 202. Πᾶς κῆρυ. αὐτ. ΘΑΝΑΤΟΣ ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν δικαίων, καὶ τὴν ἐν τῇ τῶν ἀσεβῶν προξενεῖ. 114, 5. ΘΑΡΡΑ πότε ἤρξατο λέγεσθαι πληθυντὸς καὶ εἰδωλοπλάσης. 390, 1. Πότε ἐγέννησε τὸν Ἀβιάμ. 626. Ἀνδριοντοπλάσης ἦν καὶ πληθυντὸς. αὐτ. 344. ΘΑΥΜΑ τὸ ἐν τῇ Καμνῇ ὡς γνωστὸν προτιθέμενον, καὶ ἐλπίδος χορηγόν. 85. Γ. Τῆς θείας προνοίας ἦν τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ γινόμενον ἐτητεσπαρακόντα. 262, 1. ΘΑΥΜΑΤΑ τὰ εἰς ὑπεράσπισιν τῷ Δαυὶδ καὶ τῷ Σολομῶντος. 189, 2. Ποῖα τὰ καταχρηστικῶς λεγόμενα. 264 3. Ἀντὶ τῶν καὶ τῶν γοητείων διαφορὰ. αὐτ. ΘΕΑΤΡΟΝ ὑπὸ ἐνὸς εὐλόγῳ βασιζόμενον. 240.

ΘΕΟΣ ὑπὸ πάντων λατρευόμενος. 63, 1. Πῶς ἔθηκε πνεῦμα ψεύδους ἐν τῇ σόμῃ τῶν Προφητῶν τῷ Ἀχαάβ. 145. Τὰ παρ' Ἰδαίοις ὀνόματα αὐτοῦ. 169. Παιδεύει διὰ τὰ τῷ ἀποθανόντι Βασιλεῖ σφάλματα. 198. Πῶς ἐγνωρίζον αὐτὸν οἱ Ἰδαῖοι ὅτε αὐτοῖς ἐλάλη. 229, 1. Ἐν ποίοις

συγκατάβασιν ἐδείξεν. 236, 2. Ἡ τέτα ἀγαθότης πάντα πεποίηκεν ὑπὲρ τῆς λαῆς αὐτῆς. 363. Τίς ἐνώπιον αὐτῆς εὐτελέστερος τῆ δυσμορφότερης ζωῆς. 278, 2. Καὶ τὴν διεφθαρμένην καρδίαν μετέρχεσθαι πρὸς ὑπερσσίαν τῶν κριμάτων αὐτῆς. 279. Οὐ κατηράσατο τὰς πρωτοπλάστους. 293, 4. Ἐκ τῶν σημαινόντων αὐτὸν ὀνομάτων ἕτερον τῆς ἐτέρης ἐκκρινέσθαι ἐμφαίνει ἐννοίαν. 300, 1. Τῆς ἀρετῆς ὀνόματος αὐτῆς ἡ ἐρμηνεία. αὐτ. Πῶς σκληρύνει τὰς ἀσεβεῖς. 302. Ἀναπόλογητος ὁ τέτα ἐπὶ λανθανόμενος. 303, 2. Πόθεν ἐξήραψεν ἡ δημιουργική αὐτῆς δύναμις. 304, 4. Ζωῆς καὶ θανάτου δεσπότης. 305, 2. Οὐκ ἀπηξίωσε τῇ Ἑβραϊδὶ λαλήσας διαλέκτῳ. 316. Διὰ κηρύττει ἐαυτὸν παντοδύναμον, καὶ τί ἐστὶν ἐν αὐτῷ ὁ ζῆλος. 318, 2. Ἡ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀνθρώπου ὁμοιότης ἐν τίνι ἴσασθαι. 340. Ἡ μεταμέλεια αὐτῆς τί σημαίνει. 351, 2. Ἡ κατὰ τῶν ζώων παιδεία αὐτῆς εἰς τὴν ἀφορᾶν αὐτ. 3. Πῶς ἐφήρμοσε τὰς ἐυλογίας αὐτῆς ταῖς τῆ Ἰσαάκ. 385, 2. Παντέλειον ὄν. 486. Τελειότητες αὐτῆς τίνες. αὐτ. Διὰ διδωσιν ἐνίοτε τοῖς ἀπατεῶσι ποιῆν τέρατα. 552. Ὄμοσε θεοπρεπῶς. 556, 241. Τὰ κρίματα αὐτῆς ἀχώρητα, ἀλλ' ἐπὶ διὰ τῆς τοῦ μῦθοι. 582, 288. Τὶ ἔχει ἀρμόζει τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῆς 585, 294. Τὰς νόμους αὐτῆς ἔχει δι-
καιολογεῖν διὰ τῶν νόμων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τέραντιον. 586. Δικτὶς δὲ δύναται ἰδεῖν καὶ κατανοῆσαι αὐτὸν ὁ ἀνθρώπος. 592, 306. Ἄπερ ἡ φύσις ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἡ τέτα παντοδυναμία. 634, 358.

ΘΕΡΑΦΙΝ τὸ δηλῶν τὰς τῶν Δαιμόνων προεξήσεις. 514. ΘΗΛΕΑ οἷα ἄν θασάωνται, ἢ νοήσωσιν ἐν τῇ συλλήψει, τοιαῦτα τίκτεσιν. 644, 380. ὅπερ δὴ καὶ ἀκατάληπτον. 645. ΘΡΗΣΚΕΙΑ γένος ἐκ τίνων δήλη γίνεται. 650, 397. ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ τὸ πεντηκωστήριον ἦν τῆς ναῆς. 132. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ χρημάτων εἰς εἰδωλολατρίας φόβος. 133, 4. ΘΥΩ πότεν παρὰ γέται. 650.

I

ΙΑΝΑ Ἰεδαία τὸ γένος. 229. Ἀθωῶται τῆς Βολτέρας μέμψως. αὐτ. 4. ΙΑΚΩΒ Πῶς ἐποίησε πρόβητα ἑαυτά. 389. Τίνα ἐσήμαινεν ὁ μετ' αὐτῆς παλαίστας. 391, 1. Διὰ κληράσατο τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Λευὶ. 394, 2., 3. Τῆς ἐπικρατείας τῆς γένους αὐτῆς Βασιλεὺς ὁ Θεός. 395, 2. Πότα ἔτη παρώκησεν ἡ οἰκία αὐτῆς ἐν Αἰγύπτῳ. 647. ΙΑΚΩΒΟΣ ὁ Κλήμης τίνος χάρις ἐψηφίσθη μακάριος. 530, 188.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ὁ βεσφόρος μνημονεύει τῆ κατὰ Ματθαῖον Ἐυαγγελίαν. 4, 2. Ἡ ἀπόδειξις τῆς γνησιότητος τῶν ἐπιστολῶν αὐτῆς. ΙΔΟΥΜΑΙΟΙ πότε ἐκ-
θρονίσαι ἠθέλον. τὴν τῆς Δαβὶδ πατρίαν. 102, 2. Πότε ἔπαυσεν ὁ περὶ αὐτῶν

αὐτῶν λόγος. 387. Οὐδέ, εἰσι τοῖς Ἰεδαίοις παραβαλλόμενος. αὐτ. Οἱ τέτων Βασίλεις ἐκ διαφύων κατήγοντο πατρῶν καὶ τέπων 395, 2. **ΙΕΖΑΒΕΛ** πότεν τὰς ξένους θεάς μετεκόμισεν. 143. Ἐφοβέτο τὴν Ἥλιν παρὰσίαν. 144. **ΙΕΖΕΚΗΛ** πότε συνέγραψε. 84. Τὶ ἐσκόπει, τὸν Δανιὴλ ἐπαυνῶν. 85. Τίνας ὅμοια ἐξέθεντο ζῶν τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς περι-
γραφομένοις. 91, 1. Σύγχροτος τῷ Ἰερυσίμ, καὶ ὑπὸ τῆς Σεράχ μνη-
μονεύμενος. 95, 1. Αἱ κατὰ τῶν Προφητιῶν αὐτῆς ἐνστάσεις. αὐτ. 2. Ἡ προφητεία αὐτῆς ἐν τοῖς κανονικοῖς βιβλίοις 1000 ἔτη καὶ ἐπέκεινα πρὸ τῆς τῆς Ταλμὺδ συγγραφῆς. αὐτ. Οὐκ ἔφαγε τὸ δερμάτινον τεῖχος. 467. Τὴν 466. Οὐδὲ πραγματικῶς ἐκοιμήθη ἐπὶ τῶν πλευσῶν αὐτῆς. 467. Τὴν ἀνήγγειλε τοῖς Ἰεδαίοις διὰ τῆς κόπης ἐψηφέντος. αὐτ. 468. **ΙΕΡΕΜΙΑΣ** πότε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχε τὰς Ἀβδὶδ ὀπιλάς. 102, 2. Ἡ τέτα πρὸς προφητεία πότε ἐξεδέθη, καὶ τί δι' αὐτῆς προηγορεύθη. 90. Περὶ τῆς προφητείας πότε ἐγράφησαν δύο γνώμαι. 93, 2. Ἐκκηθαιεταί πότε οἱ τέτα θρηνοὶ ἐγράφησαν δύο γνώμαι. 93, 2. Ἐκκηθαιεταί τῶν Βολτέρας μέμψων. 158, 1. καὶ 159. καὶ 160. καὶ 502, 132. Τίς ἡ περὶ τῆς θανάτου αὐτῆς παραδοσις. 159. Πάσαι αἱ τέτα προ-
φητεῖαι πεπληρωμέναι. αὐτ. καὶ 161, 1. Σαφὲς τὴν φράσιν καὶ πληκ-
τικός. 543. Αὐτῆς τε καὶ τῆς ΒΑΡΟΥΧ αἱ προφητεῖαι φέρονται καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἐκδόσεως, καὶ τὸ ὄνομα τῆς γραφῆς αὐτῆς. 92, 1. Ταύτας δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχεν ὁ Σεράχ. αὐτ. Αἱ περὶ τέτων μαρ-
τυρίαι. 93. **ΙΕΡΙΧΩ** νῦν ὅποια ἐστὶ, καὶ ὑπὸ τίνων οἰκεῖται. 209, 2. Ὅποια ἦν τὸ πά-
λαι. αὐτ. Τῆς περιμέτρους αὐτῆς τὸ μέγεθος. αὐτ. Ὅποια ἦν ἡ ἐπὶ Δα-
βὶδ. 210. Ἡ γῆ αὐτῆς πλεονάζει παντὸς ἐίδος καρπῶν. 214. **ΙΕΡΟ-
ΓΑΤΦΙΚΑ** καταπλήθησι τὰ γυναικάρια καὶ τὰ νηπία. 96, 1. Ἰχ-
εῶντο τέτοις πρὸ τῆς τῆς ἀλφαβηταρίας ἐνστάσεως. αὐτ. καὶ 160, 2. **ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ** πότε κατεσφράφη πρὸ Χριστοῦ. 151, 1. Πόλις καθω-
χυρωμένη. 193, 3. Φράγιον ἦν ὅτε ὑπὸ Δαβὶδ πεπολιέρχεται. 205. Ἐπὶ Ἰησοῦ τῆς Ναὶν ἔκ ἦν ἀπλὴν χωρίον. 216, 1. Πόσας ἔχει τὴν χιλιάδας οἰκητόρων. 299. Πόσον ἀπέχει τῆς Ἰόπης. 461, **ΙΕΡΩΝΥ-
ΜΟΣ** τὸ τῆς Ταβίτ καὶ τῆς Ἰεδὶδ βιβλίον μετεφφρασεν. 106, 1. Οὐ πᾶν περὶ σκεμμένως ἐλάλει. 577, 237. **ΙΕΡΩΤΝΗΣ** νομικῆς ἡ δια-
δοχῆς. 281, 7. **ΙΕΦΘΑΕ** ἡ θυγάτηρ ἔχει ὑπέκειτο ποιῆ. 234. Ἡ εὐχὴ αὐτῆς καὶ ἡ ἐκβάσις αὐτῆς ἀσυνήθης καὶ ἀπερίσκεπτος. 511. Ἐπολι-
τεύετο ὡς νόμιμος Ἠγεμών. 533, 195. Ἡ τέτα θυγάτηρ ἐθυσιάθη. 534, 198. **ΙΕΧΟΒΑΒ** τί σημαίνει. 221. καὶ 300, 1.

ΙΗΣΟΥΣ ἡ τῆ Ναυῆ ἡμέρα· 1400 ἔτη πρὸ Χριστοῦ. 210. Ἐποίησε τὸ Ἰε-
ριχὸν ὃ πάντες οἱ νικηταὶ ποιεῖσιν. 214, 2. Ἡ ἐπ' αὐτῇ χαλὰζα ἔπεσε
μετὰ τὴν Ἡλὶα σάτιν. 217, 3. Τὰ τῆς ὑπ' αὐτῇ κτηθείσης γῆς με-
τρα. 207, 1. καὶ 208. Τάξις τῶν συμβάντων καθ' ἣν ἡμέραν ἔστησε
τὸν Ἥλιον. 217, 4. Τίνες διεφύμησαν τὸ ὑπ' αὐτῇ γεγονός θαῦμα.
220. Ἐπὶ μόνῳ κατασκοπῆς σκοπῶν ἀπέστειλε τὰς κατασκοπεύς. 523,
172. Οὐ μόνος, ἀλλὰ πάντας, εἰδὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν περιέειπε
τὰς Ἰσραηλῆας. αὐτ. 173. Κατὰ τάξιν βαίνει ἡ τριη διηγησις. 525,
176. Τὸ τέτε ΒΙΒΛΙΟΝ ὑπὸ τίνων μνημονεύεται. 205, 1. καὶ ποτε
ἐγράφη. 206. καὶ ὑπὸ τίνος. 207.

ΙΑΡΙΩΝΟΣ τῆ ὁστία ἡ πατρὶς πόλις. 384. ΙΝΑΧΟΣ ἐκ τῆς τῆ Ἐνὰχ πα-
τριάς. 49. ΙΝΑΧΙΔΕΣ Βασιλεῖς τῆ Ἀργεὺς ἐξ ἀνατολῆς ἐρμώμενοι, κα-
τὰ γενεάς δέκα διήρκεσαν. 49. ΙΝΔΟΙ τίνες τὸ παλαιὸν ἐνομίζοντο. 339,
31. καὶ 340. καὶ 638, 372. ΙΟΡΔΑΝΗΣ ποτε τὴν ἐαυτῇ πληροῖ
κρηπίδα. 210, 1. Ἡ περιγραφὴ τῆς τῆς πλημμύρας. αὐτ. Διατί νυν
ἡ τῆς πλημμύρας ἐλάσσων τῆς ἀλλοτεποτε. 212. Τῆς διαφορᾶς τῆς
πλάτης αὐτῆς ὁ συμβιβασμός. αὐτ. Βαθύτερος νυν ἢ πρὸ 1000
ἐτῶν. 213. Οὐδέποτε διαβατός, καθ' ὃν καιρὸν διεβη αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς.
234, 3.

ΙΟΥΔΑ ἡ Βασιλεῖα πόσα ἔτη διήρκεσε. 139, 2. ΙΟΥΔΑΙΑ ποτε ἤρξατο
διώκεσθαι. 48. Τίς λέγεται κυρίως Ἰουδαία. 49. ΙΟΥΔΙΩ τὴν ἀνδρείαν
τίνες ἐπήνεσαν. 107, 2. Τὰ κατ' αὐτὴν ποτε συνέβησαν. 115, 1.
Ταυτίζειν ἔχρησεν τὸν τόπον τῆς πατριάς αὐτῆς τῷ μετὰ τὸν γάμον αὐ-
τῆς τόπῳ. 116. Πῶς ἀντίς ὁρθῶς ἐπικρίνηται κατ' αὐτὴν. αὐτ. 1. Οποί-
ων εἶχεν ἐσωτερικὴν διάθεσιν. αὐτ. Πόσα ἔτη ἔζησεν. 117, 2. Τὶ δέκ-
νυσιν ἡ διαταγὴ τῆς ἐορτῆς αὐτῆς. 118, 1. Αἱ τῶν Ἑλλήνων ἐορταὶ τῇ
ἐορτῇ αὐτῆς ἀσύμβατοι. αὐτ. 2. Ἀποσημαίνεται τῆς Βολιέας κατηγο-
ρίας. 481. Τὸ ΒΙΒΛΙΟΝ αὐτῆς ἔπεμψετο ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κανόνι 106,
1. Οἱ μὲν Ἰουδαῖοι τὸτο ἀνεκλήσαντο, οἱ δὲ χριστιανοὶ τοῖς κατηχημένοις
ἀνεγίνωσκον. 107, 2. Τίς ὁ ἐν αὐτῷ ὀνομαζόμενος Ναβαρχοδόσορ. 115, 1.
ΙΟΥΔΑΙΑΝΟΣ ὁ παραβατὴς μνημονεύει τῶν Ἐυαγγελίων καὶ τῶν συγ-
γραφέων αὐτῶν. 2. Οἱ τέτε χαρὰκτῆρες, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς
τῆς Ἀποκαλύψεως συγκροτούμενος. 32, 2. Οὐδὲ ἡ εὐφραδεια, εἰδὲ τὰ
μηχανεγνηματα αὐτῆς ἔχουσιν κατὰ τῆς Χριστιανισμοῦ. 343. Ἡ ἐνστασις
αὐτῆς, καὶ ἡ αὐτῆς λυσις. 614, 321. Τρία συνέγραψε βιβλία κα-
τὰ τῶν Ἐυαγγελίων καὶ τῆς πίστεως. 615, 322. ΙΟΥΔΙΝΟΣ ὁ φι-
λόσοφος

- λόσοφος ἐγενήθη ἐν Παλαισίνῃ, καὶ ἐδημοσίευσεν τὰς ἀπολογίας αὐτῆς ἐν Ῥώμῃ. 4, 1. **ΙΜΙΟΝΗΣ** οἱ ἐγχώριοι ὁμολογῶσιν, ὅτι εἰσὶ χαναναῖοι. 224.
- ΙΣΑΑΚ** πόσων ἐτῶν ἦν ὅτε προσηιχέθη εἰς ὀλοκάετισιν. 378, 4. Οὐδὲν ἔψείσθη. 382, 2. Ἐσπείρεν ἐν γῇ ἄλλοτρίᾳ. 383, 3. καὶ ἐν ἐρήμῳ ἀμύδαί. αὐτ. 4. καὶ συνέλεξεν ἑκατὸν αὐτὶ ἐνός. αὐτ. 5. Πῶς ἠπατήθη ὑπὸ τῷ Ἰακώβ. 385. Πόσα ἔτη ἔχεν ὅτε ἡ Δένα ἐβιάσθη, πόσα ὅτε ὁ Ἰωσήφ ἐπράσθη, πότε δὲ ἐτελεύτησε. 393. **ΙΣΙΡΙΣ** τριῶν γραμμάτων ἑυρείης. 528, 181. **ΙΣΜΑΗΛ** περὶ αἱ ἐπαγγελίαι ὁρᾶνται ἀκρι τῆς σήμερον ἐκπληρόμεναι. 377. Δεκαεπταέτης τῆς πατρικῆς ἐξεβλήθη αἰκίας. 636, 366. **ΙΣΠΑΝΟΙ** μετὰ πόσα ἔτη ἀνεκτίσαντο τὴν πόλιν Οὐράν. 170, 1. Τίως χάριν ἐγνωμίους ἔσσαν τὸν Ἑνζίκον. 530, 188. **ΙΣΡΑΗΛ** ἀποσατήσας, ποιοῖς ἐλάτρευε θεοῖς. 143, 2. Τί σημαίνει. 392, 5. καὶ 646, 384. **ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ** διατὶ κατεστρωθῆσαν ὑπὸ τῶν Βεαμιτῶν. 244. **ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΔΕΣ** τίς ἐμιμήσαντο τυχόν τὰ τῶν Αἰγυπτίων βδελύγματα. 289, 2. Τί ἐπεία αὐτὰς εὐτόκως. 409, 4.
- ΙΣΤΟΡΙΑ** ἡ περὶ τῶν δέκα χιλιάδων, παρθέτων, καὶ ἡ περὶ τῶν ἐνομήτων τῶν Βασιλέων τῶν μάγων ἀνήρηται. 118, 2. Ἡ περὶ τῶν ἐπτά παίδων μεμαρτυρημένη ἱστορία. 484, 9. Ἡ περὶ τῶν φονευσάντων τὴν Βασιλῆς αὐτῶν ἐλεγχεται, 530, 188. **ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ** τῶν κατ' ἔτος γινομένων τίνα ἰσορῶσιν. 157 3. Ἰστορικὸς τῷ χρονογράφῳ πόθεν διασέλλεται. 360. Τί ποιήσας, ἐκ ἑσὶ μυθολόγος, καὶ λεπτολογῇ. 370, 5. **ΙΧΘΕΣ** διὰ τῶν βραγχιῶν, φασὶν, ἀναπνεύσιν. 475, 88.
- ΙΩΑΒ** ὅποιον ἐτέλεσεν ἔργον. 123. Οὐκ ἐν τῷ Ἱερῷ, ἀλλ' ἐν τῇ τέτῃ αὐλαίᾳ ἐσφάγη. 124. Ἡ τῶν πονηρῶν αὐτῆς ἔργων ἐπαρτίθρησις. αὐτ. **ΙΩΑΚΕΙΜ**, κατὰ τὴν τῶν πολλῶν μαρτυρίαν, ἐκαλεῖτο ὁ τῆς θεοτόκου πατὴρ. 409, 4. **ΙΩΑΝΝΗΣ** ὁ Ἐυαγγελιστὴς πάντα τὰ περὶ τῆς Ῥώμης προορδίντα ἐσημείωσε. 33, 3. Τῷ ἐνὶ ἀπέθανεν. 426. Αἱ τῶν πιστῶν καὶ ἀπίστων μαρτυρίαι περὶ τῆς ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἐυαγγελίας αὐτῆς. 427. Διατὶ ἔπε τὸ, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτῆς. 428. Ὑπὸ τίνος εἰς τὴν Πάτμον ἐξωρίσθη. 438, 28.
- ΙΩΒ** πράγματι ἀνθρώπος ἦν, καὶ ὑπομονὴς παράδειγμα. 245, 1. Πόσους πρὸ Χριστοῦ αἰτίας διηλαστοῦν τὰ περὶ αὐτοῦ ἰσορρέμενα. 246. Ὁ λόγος τῶν συν-αποστόλων αὐτὸν τοῖς τῷ Μωϋσεῖ χερόν. 247, 2. Πόσα τὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη. 249. Ἡ κατὰ τὴν. 539, 211. Αὐτὸς ἐστὶν ὁ Ἰωβ. αὐτ. Περὶ τοῦ ἀπὸ Ἀβραάμ. 540. Ῥήσεις αὐτοῦ ἐναλίσσονται τοῖς τῆς Γραφῆς βιβλίοις. αὐτ. 213. Τὰ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ὑπανή-

τεσι τὴν διὰ τῆς ἐριθρᾶς θαλάσσης τῶν Ἑβραίων διάβασιν. 542, 216. Τὸ τέττ BIVAIION κανονικὸν καὶ σεβασίν. 246, 2, 3. Τίνες γνωρικὰ ἐξ αὐτῆς προτένευσιν. αὐτ. Εἰκασία περὶ τῆς καιρῆς, καὶ ὃν συνεγράφη. 247. Παλαιᾶς ἀρχαιότητος ἔργον. 166. Ἐκ τῆς Συριακῆς, ἔτιαν Ἑβραϊκῆς, μετεφράσθη διαλέκτῃ. 538, 210.

ΙΩΗΛ σύγχρονος τῷ Ἀμὼς εἰκαζόμενος. 102, 4. ΙΩΝΑΣ ἐν ποίῳ ἔτει ἤκμασε. 102. 5. Τὶς τῶν τέττ ἐρίσεων ἀπάλεστο. αὐτ. Πότε ἡ προφητεία αὐτῆς ὑπῆρχε. 103. Τὴν διαλέκτῃ ἐλάλησεν ἐν Νινευί. 105. Ἡ ἐν τῇ κῆτει διαμονὴ αὐτῆς θαῦμα. 106, 3. ΙΩΣΗΠΟΣ δὶς ἐξάγει δηγήματα ἐκ τῆς βιβλίας τῶν Μακκαβαίων. 37. Τὶ ἐσκόπει, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι ὁ Δαυὶδ ἐλάλησε περὶ τῆς Ῥωμαίων Βασιλείας. 85. Ἡ τέττ μαρτυρία περὶ Χριστοῦ ἐπικυρεμένη. 422.

ΙΩΣΗΦ ἐκ ὥφειλε λατρείαν προσφέρειν Ἰσραὴλ καὶ Ὀσφι. 400, 2. Καλῶς συνεβέβησε τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτῆς. 402, 1. καὶ 653, 400. Δατὶ ἠγόρασε τὰς τῶν ζώων ἀγέλας. 403, 1. Δικαιῶται ἀπὸ τῶν Βολτέρρ κατηγοριῶν. 404, 3, 4. Μετριωτάτην ὤρεσε δασμοφορίαν. 405. Τίνες οἱ περὶ τῆς συνειτῆς διοικήσεως αὐτῆς μαρτυροῦντες. αὐτ. Τῆς συμφροσύνης αὐτῆς ὁ λόγος. 648, 392. Ἡ οἰκονομία αὐτῆς εὐλογοφανὴς, εὐσταλαγχνική, καὶ σωτήριος. 653, 401.

Κ.

ΚΑΙΝ εἰς μετάνοιαν προσκαλόμενος. 348, 2. Πόσα ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἀπέκτισεν τὸν Ἀβελ. αὐτ. 3. Κατὰ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἦσαν χιλιάδες ἀνθρώπων. 349. Τὶ ἦν τὸ ἐπιτεθὲν αὐτῇ σημεῖον, καὶ τί ἐδίδασκε. 618, 328. ΚΑΙΡΟΣ παντὸς καρπῆς τίς. 23, 6. ΚΑΙΡΟΥΣ ἀρχαῖος ἐκ τῶν νῦν ἐπικρίναν γελοῖον. 460. ΚΑΛΜΕΙΟΣ προτένων τὰ τῆς ἀρχαιότητος. 29, 2. Πλύνεται ἀπὸ τῆς τῆς Βολτέρρ ἀκαθαρσίας. 237, 1. Δὲν ἐμπαθῶς καὶ ἀνοήτως κατὰ τῆς τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας ἀντιφέρειται. 426. Ὑπὸ τῆς Βελγάτης ἀπατηθεὶς, προδήκας εἶναι ἔφη ἐν τῇ Δευτερονομίᾳ. 550. Ἀσυλλογῶς ἐτόλμησε προτιμῆσαι τὸ Ἑβραϊκὸν ὕψος καὶ τὴν Βελγάται τῆς τῆς Πρωτομάρτυρος μαρτυρίας. 571. ΚΑΛΜΟΤΚΟΙ τίνες, καὶ ὅποιοι. 487, 105.

ΚΑΝΩΝ Ἰσραηλίων βιβλίων πότε ἐσφραγίσθη. 37. Παρατίθεται ὁ τέττ χρόνος ἕως τῆς Ἀρταξέρξε Βασιλείας. 69. Ὑπῆρχε καὶ πρὸ τῆς βιβλίας τῆς Σεράχ. αὐτ. 3. ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ δοξα περὶ τῆς φωτὸς δεκτῆ τοῦ πάλου, καὶ νῦν. 338, 1. ΚΑΤΑΚΛΕΙΣΜΟΣ ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν μαρτυρούμενος. 351, 352, 353. Πρὸς τὴν τέττ σύνασιν ἐπλήρον ἀπαίτεται

τῆτο ὕδωρ τῶ ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῶ ὑπὸ τῶ Βηρωσσῶ περιγραφόμενα. 353. Πόθεν ἐξήλθαν τὰ συστήσαντα αὐτὸν ὕδατα. 354. Τινες αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταράκται τῶ ἔρανε, οἱ πρὸς σύστασιν αὐτῶ ἀνεωχθέντες. αὐτ. Τὰ τέσσα φησιν ἀποτελέσματα ὁρατά. αὐτ.

ΚΗΤΙΜ οἱ Μακεδόνες. 72, 2. **ΚΗΓΩΝ** μεγέθους περί τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδεδωμένα. 470, 78. **ΚΙΒΩΤΩ** Μωϋσέως πλησιάζει, καὶ ἐναρτίζειν ἀπηγορευμένον. 172. **ΚΙΒΩΤΟΥ** Νῶς περί ἀπορείου καὶ λύσεως. 621, 336. Ὁ ἀνάλογισμός τῶν ἐν αὐτῇ ζῶων, καὶ τῆς ποσότητος τῆς τέτων τροφῆς. 354, 6. **ΚΙΔΙΚΙΑ** κατάτινας σημαίνει τὴν Ταρσόν. 105. **ΚΑΗΜΗΣ** ὁ Ῥώμης μνημονεύει τῶ κατὰ Ματθαῖον Ἐυαγγελιστ. 4, 2. Τῶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶ κύριος ἢ ἀπόδειξις 4. * Πόθεν τὸ ὄνομα αὐτῶ παράγεται. 62. καὶ 449. Κληροί τι παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς, καὶ ἄλλοις ἔθνεσι. 75, 1. Πότε ἡ τέτων συνήθεια γέγονε δεσποδισμῶν. 215, 4. Πότε τέττες μετερχόμενοι ὑπακόμεν, καὶ πότε πειράζομεν τὸν θεόν. αὐτ. **ΚΟΙΜΩΝΤΑΙ** ἔνοι ἀνεω, μένοις ὄμμασι. 110, 5. **ΚΟΜΗΘΗ** ἢ Κορυθη τις, τίνατε ἔπραξε. 539, 199. Κόπρω ζῶων πῶς ἔψκων ἄρτον Ἀραβες, καὶ ἄλλα ἔθνη. 467. **ΚΟΡΕ** οἱ ἀπόγονοι ἐσώζοντο καὶ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπιστροφὴν τῶν Ἑβραίων. 270. Τῆς περὶ αὐτῶ Ἰστροφίας ἢ ἀρχαιότητος. αὐτ. **ΚΟΡΟΣ** πῶς ν περιχεῖ. 130, 3. **ΚΟΡΣΗΣ** λαὸς πόσα χιλιάδες. 298, 2. **ΚΟΣΜΟΥΣ** πέαν τῶ Ὁλεανῶ οἱ μὲν εἶπον, οἱ δὲ ὑπετόπαταν, οἱ δὲ εὖρον. 7. * **ΚΟΥΡΑΤΟΣ** τι σημαίνει. 535, 200.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ τὰ καθ' ἡμᾶς ποῖον πταῖσμα ἐκ ἐξαλείφουσι τῶν καταλόγων. 125, 1. **ΚΡΙΓΩΝ** βιβλίον κανονικόν, καὶ ὑπὸ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης μνημονευόμενον. 204, 1. Πότε συνεγράφη. αὐτ. καὶ 231. 236. 242. Τίμι λόγῳ ἐτέθη ἐ αὐτῷ ἡ περὶ Μαχαὶ καὶ Γαβαὰ ὑπόθεσις. 241.

ΚΡΟΚΟΔΕΙΔΟΙ μακρύνοντα ἀπὸ τῶν παλαιῶν. 295, Τὸ τέτων πληθος ἐ τὸ αὐτὸ ἐν παντὶ τῶ Νίλῳ μέρει. 294, 2. **ΚΡΟΝΟΥ** παράσημα, καὶ ἡ τέτων σημασία. 465, 73. **ΚΙΗΝΟΒΑΤΙΑΣ** περί μαρτυρίαι. 289, 1. Οἱ τῆς Πεντατεύχε περὶ αὐτῆς νόμοι τίνα ἔχον σκοπόν. 290. Οὐδὲ πρῶτοι, εἰδὲ ἀρχηγοὶ αὐτῆς οἱ Ἰσδαῖοι. αὐτ. Διατὶ ποινὰς κατ' αὐτῆς ἀνσερὰς ἐξεφώνησεν ὁ ἑβραϊκὸς νόμος. 319, 5.

ΚΥΑΞΑΡΗΣ ἡν δυνάμις. 87, 1. **ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ** τῶν Ἐυαγγελίων μνημονεύων. 2, 2. **ΚΥΠΡΟΣ** τὸ πάλαυ Χεθμαὶ ἐκαλεῖτο. 553, 234. Ἐξ αὐτῆς ἡ Χεθμαὶ, ἢ καλεσμένη Κητιος. αὐτ. **ΚΥΡΙΑΛΟΣ** ὁ Δεκαρεῖς ἐδωρεῖσάτο τῷ Βασιλεῖ τῶν Ἀγγλῶν χειρόγραφον, τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Διαθήκην περιέχον. * 7. Πότε τῶτο ἐγράφη. 488, 106. **ΚΥΡΟΣ** διὰ τί-

ως ἐγνώρισεν τὸν Θεὸν τῷ ἄνθρωπῳ. 63, 64. Ἀνέγνω τὴν περὶ αὐτῶν προφη-
σίαν τῷ Ἰσραὴλ. αὐτ. Πόθεν χρονολογήσεται τὰ ἔτη τῆς Βασιλείας
αὐτῶν. 66 Πότε ἤρξατο βασιλεύειν ἐπὶ τῆς Μήδης καὶ Βαβυλωνίας. 67,
5. Πόσον ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν αὐτῶν μετεκόμισεν χρυσίον. 135.

Λ.

ΛΑΒΑΝ συνῆψε τῇ τῷ Θεῷ λατρεία τὰς τῶν εἰδωλολατρῶν δεισιδαιμονίας.
390, 1. καὶ 645, καὶ 582. Διατὶ ἡ Ῥαχὴλ ἐκλεψε τὰ εἰδωλα αὐ-
τῶν. αὐτ. **ΛΑΟΔΙΚΙΑΣ** νόμισμα σώζεται Φοινικικοῖς γράμμασι γεγραμ-
μένον. 223, 1.

ΛΕΓΑ Παρισίαι τίσιν ἰσόμετρος. 453, 55. **ΛΕΠΡΑ** νόσος μεταδοτική. 555,
238. Τῆς ἐν τῷ Λευϊτικῷ περιγραφόμενης ποῖον τὸ αἷτιον. 561, 252.
Μοναδική ἦν κατὰ Θεῖαν ἐπιτογὴν. αὐτ. **ΛΕΠΡΩΝ** νοσοκομεία πόσα ἐν
τῇ Ἑβραίᾳ κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα. 562.

ΛΕΥΙΤΑΙ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑβραίων συγκαταποικύντες. 283, 2. **ΛΕΥΙΤΙΚΟΝ**
ἕως πότε ἦν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Λευϊτῶν. 284, 1. Ἐκ τίνων σύγκεται,
Πόθεν δὲ ἄρτις ἐκλήθη. αὐτ. Οἱ ἐν αὐτῷ νόμοι διατηρέμενοι ἀπὸ Μωϋ-
σεως ἄχρι τῆς ἐσχάτης τῶν Ἰεδών διασποράς. 285. Τίτα ἐξ αὐτῶν ὁ
Ἑβραῖος προτέλει. αὐτ. Συνεγράφη ὑπὸ Μωϋσέως ἐν τῇ ἐρήμῳ. αὐτ. 5.
ΛΕΥΙΤΟΥ τὸ δυσύχημα πότε συνέβη. 242, 6. καὶ 243.

ΛΗΣΤΑΙ καὶ κακοποιοὶ ὑπάρχουσι, καὶ οἱ τοῖτοι αὐστηρῶς παιδεύονται. 141,
5. **ΛΙΒΑΝΟΥ** καὶ Ἀνιλιβάνη κορυφαὶ χιόνι δαπαντῶς κεκαλυμμένα.
147.

ΛΟΥΚΑΣ ὁ Ἑυαγγελιστὴς διατὶ ἐγενεολόγησε τὸν Ἠλί. 15, 5. Διατὶ ἐκ ἐ-
πανελάβεν τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑυαγγελιστῶν εἰρημένα. 16. Συγγραφεύς
ἐστὶ τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων. 30. Διατὶ ἐν τῇ τῷ Χριστῷ γενεαλογίᾳ
ἀντὶ τῷ ὀνόματος τῆς Μαρίας ἔγραψε τὸ τῷ Ἰωσήφ. 410. **ΛΟΥΣΙ-
ΤΑΝΙΑ** διαδοχικὸν ἔχει τὸ σέμμα. 334, 1. **ΛΥΚΟΦΡΩΝ** πόσα ἔτη
πρὸ Χριστοῦ συνεγράφη. 106. Τίτις ἀσχατέτερος ὁ Ὀμηρος. αὐτ.

ΛΩΤ οἱ γαμβροὶ ἐ συγκατώκην αὐτῷ. 373, 5. Τὰ περὶ τῆς γυναίκος αὐ-
τῆς ἐκ εἰσὶ σκανδάλου πέτρα. αὐτ. 6. Διατὶ αἱ τῆς θυγατέρος ἐφοβή-
θησαν τὸ τῷ κόσμῳ τέλος. 374, 8. Ἀνεψιὸς ἦν τῷ Ἀβραάμ, καὶ
τὸν Θεὸν φοβόμενος. 576, 9. Γέγονεν αἰμομικτῆς ἀκασίως. αὐτ. 10.
Τὰ τῆς γυναίκος αὐτῆς ὀνόματα. 634, 359. Ἦ τούτης μεταμόρφωσις
ὑφ' ἑλίας παρ' αἰδεύμα. αὐτ. 360. Τὰ περὶ αὐτῆς φερόμενα παραδόξα καὶ
απαράδεκτα. 635, 361.

Μ.

Μάγοι καὶ ὑπῆρχον, καὶ ὑπάρχειν δύνανται. 264, 4. Εἴπερ τὴν σήμερον ὑπάρχουσιν ὃ πάνυ δεδειγμένον. 552, 231. Οὐ τὴν παλαιότερον τέταν ὑπαρξέν ἀνιέμενος ἀπιδεῖ τῇ Γραφῇ. αὐτ. **ΜΑΔΙΑΝΙΤΑΙ** πόσον ἀπιδέχον τῆς τῆς Ἰωθῶρ κατοικίας. 280, 5. Ἠδύναντο ἔχειν πλήθος ζώων. 281, 8. Ὅμοιος καὶ γυναικῶν, καὶ ποιδίων. αὐτ. 9. Τὰς ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτιδας τι πεποιήκασιν οἱ αἰχμαλωτεύσαντες. αὐτ. 10. Αἱ τὰ γενέσθαι αὐτῶν ἐκτάσεις ὁποῖα. 296, 2.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ βιβλία διατὶ εἰς ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κατηλέχθη κανόνι, 36, 1. καὶ 37. εἰς ἐν τοῖς τῶν Χριστιανῶν καταλόγοις. 37. Ὡς κανονικά ἐλογίζοντο ἐν τοῖς πρώτοις τέσσαρσιν ἀπὸ Χριστοῦ αἰώνων. αὐτ. Ἱστορικά ἀξιόπιστα οἱ Ἰουδαῖοι ταῦτα λογίζονται. αὐτ. Τι διαλαμβάνει τὸ πρῶτον τέταν. 38, 1. καὶ τι τὸ δεύτερον. αὐτ. καὶ 52. Οἱ χαρακτηῖρες τῆς ἐκατέρω φράσεως. 40. 1. Δύο οἱ τέτων συγγραφῆς. αὐτ. Τὸ μὲν πρῶτον τέτων Ἑβραϊστὶ συνεγράφη. 42. Τὸ δὲ δεύτερον Ἑλληνιστὶ. 43. Τις δωρεῶν τὸ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν μεταγραφῶν σφάλμα. 45. Λύττις τῆς προκυντῆσεως δυσκολίας ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιστολῆς τῆς Ἑυπαίτορος. 58. **ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ** ἐπὶ τὰ παῖδων περὶ τὰ ἰσορῆμενα ἀληθῆ. 39. **ΜΑΚΡΟΒΙΟΣ** πότε ἤκμασεν. 13, 5. Ἐλάλησε περὶ νηπίων ἀναισθηθέντων. 19. **ΜΑΛΑΧΙΑΣ** ἐλάλησε περὶ τῆς ναῦ. 80, 1. Πότε προεφῆτευσεν. 81. Ἐξηκριβωμένως τὰ περὶ τῆς Μεσίης προκατήγγειλεν. αὐτ.

ΜΑΝΑΣΣΗΣ πόθεν ἐφθάρη. 156. Πόσα εἴη διήρκεσαν αἱ τέττα παραβάσεις. αὐτ. Διώκτης ἦν. αὐτ. Ὑπερέβη τῇ ἀσιβείᾳ τῆς ἄλλης βασιλεῖς. 546. **ΜΑΝΔΡΑΓΟΡΑΙ** τί. 642, 5. Ἐκ τῆς περὶ αὐτῆς ἰσορίας διήγη προκύνει ὠφέλεια. 643, 7. Οὐδὲ ἔφαγε τέττα, εἰς γοῖμας ἐνόμιζεν ἡ Ῥαχὴλ. 644. Ἡ **ΜΑΝΕΘΟΝΟΣ** χρονολογικὴ μυθολογία. **ΜΑΝΤΕΙΑΣ** διὰ λεκάνης τίνες ἐτέλεον. 400, 1. Διὰ πεινρίας τελευτῶν ἀπαραδειγματίσιν. αὐτ. Διατὶ αὐστηρῶς παιδεύει αὐτὰς ὁ Ἑβραϊκὸς νόμος. 319, 5.

ΜΑΡΔΟΧΑΙΟΣ διατὶ ὃ προσεκύνησε τὸν Ἀνάν. 73, 1. Ἀκαμπτος ἡ τέττα σαθερότης. 74. 1. **ΜΑΡΙΑΜ** ἀδελφὴ Μωϋσέως πόσα εἴη ἐξῆσε. 249. **ΜΑΡΚΙΩΝ** τὸ κατὰ Λουκᾶν Ἑυαγγέλιον περιέχει. 2, 3. καὶ δευτέρου. 9. καὶ 12, 2. 1α ἐν ΜΑΡΟΚΩΙ ἐχ' ἀπαξ πρᾶχθῆναι ἀπάνθωπα ἔργα. 74, 1. Ὅποια ἡ τῶν ἐκεῖ αἰχμαλώτων κατάστασις. 109. **ΜΑΣΣΟΡΑ** τι σημαίνει. 635, 363. **ΜΑΣΣΟΡΕΘΑΙ**, ἡ Μασσορέταί τίνες. αὐτ.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Ἐυαγγελιστὴς πότε καὶ τίνι διαλέκτῳ ἔγραψε τὸ ἑαυτοῦ Ἐυαγγέλιον. 18. 4. Πόθεν τὴν τῷ Χριστῷ γενεαλογίαν συνελέξατο. 201, 1. Εἰκασία λύσσει τὴν ἐν τῷ Ἐυαγγελίῳ αὐτοῦ ἀπορίαν περὶ τῶν 14. γενεῶν τῆς δευτέρας τετραδεκάδος. 409.

ΜΕΓΑΔΟΝΟΑΣ τίνες ἑαυτὸς λογίζονται. 181, 1. **ΜΕΓΑΣΘΕΝΗΣ** τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας τῆς Ναζαρεθινοσύνης διηγήσατο. 86. καὶ 91, 1. Πότε συνέγραψε τὴν περὶ τῶν Ἰνδῶν ἱστορίαν. 92, 2. **ΜΕΛΙΣΣΑΙ** σίμβλα ποιῆσαι ἐν ταῖς τῶν ἀκροτομῶν πετρῶν κοιλότησι, καὶ τοῖς δρυμοῖς. 178, 4. καὶ ἀλλαχῇ. 237. 1. καὶ 509, 154. **ΜΕΛΚ** τί σημαίνει. 134, 1. **ΜΕΣΙΑΣ** πότε ἐλθεῖν ἐμελλε προκατήγγελται. 456, 63. **ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑΙ** πᾶς εὐρίσκονται. 257.

ΜΗΤΕΡΕΣ ἐν τῇ κήσῃ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων πάχυσαι, ἑκτακτα συλαμβάνουσιν ἑμβρύα. 389. **ΜΙΔΙΑΝ** πᾶς καίται. 296, 2. **ΜΙΔΙΩΝ** ἐδικαίωσε τὴν φονοκτονίαν. 531. Τὸ βιβλίον αὐτῷ Δεξιῶν φονοκτονῶν, αὐτ. **ΜΙΝΩΣ** ὁ καὶ Μεσσην. ἡ Μεσσηνία πρῶτος πάντων τῶν τῆς Αἰγύπτου Βασιλέων, καὶ τῶν δυναστειῶν. 656. **ΜΙΧΑΙΑΣ** ὑπὸ Ἰερραμ μνημονεόμενος. 100, 4. Πότε ἐξιδόθη ἡ τέτις Προφητεία. αὐτ. Τὸ μετέγραψεν ἐκ τῆς Ἡσαΐα. 101, 1. Τραχίς καὶ ἀσαφὴς τὴν φράσιν. 543.

ΜΟΓΟΛ καὶ Ἰδίας οἱ ἄρχοντες ἀμετρον ἔχουσι πλῆτον. 71. **ΜΟΝΑΡΧΩΝ** τῶν παραδείγματα βάρβαρα. 85. **ΜΥΘΟΙ** περιέχουσιν ἀληθείας ἐξηλλοιωμένας. 106. **ΜΥΘΟΠΟΙΟΙ** μεταγενεστοὶ τῷ Ἰωάν. αὐτ. **ΜΥΘΟΥ** παντὸς ἡ ἀρχὴ ἔργον. 483. **ΜΩΑΒΙΤΩΝ** θρησκεία τίς. 147, 1. Οὗτοι ἐμίαναν τὰ ἄλλα γένη. 148. **ΜΩΑΜΕΘ** τίνος ἀπ' ἀρχῆς ἐκτῆσατο τόπος, καὶ τίνες ἦσαν οἱ ἐν αὐτοῖς κατοικήσαντες. 386, 2.

ΜΩΤΣΗΣ ἀρχηγός, καὶ ὁδηγός, καὶ νομοθέτης Ἑβραίων μαρτυρούμενος ὑπὸ Ἰουδαίων καὶ ἔθνικῶν. 249, 250. Πόσα τὰ ἔτη αὐτοῦ ὅτε ἐλάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, πόσα τε ὅτε ἐτελεύτησε. 261. Ἠδύνατο μαρτυρεῖσθαι περὶ τῆς κλῆνης τῆς Βασιλείας τῆς Βασιλ. 263, 1. Τίς ὁ τέτις χαρὰς. 265, 6. Οὐκ ἄνευ λόγου ἐνομοθέτησε τὰ περὶ τῶν νομικῶν ἀκαθαρσιῶν. 271, 1. Τὰ τέτις συγγράμματα ἐκ ἐμφανέων αὐτὸν ἀμαρτῶν. 288 6. Οὐκ ἠμέλησεν ὑπακοῦσαι τῷ θεῷ. 301, 3. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγνημένα θαύματα κατὰ τὴν ὑπερῆχον τὰ τῶν μάγων. 303, 2. Πῶς ἀναλίσκας τὸν χρυσὸν βῶν, ἐπότισε τῆς Ἰσραηλίας. 328, 5. Οὐ σαφὲς καὶ αἵματι ἐπέθετο. 335. Ἐδίδαξε τὴν ἀληθινὴν τῶν τροπολογιῶν ἔννοιαν. 339, 1. Τὴν τάξιν συνέγραψε τὰ περὶ τῆς διακρίσεως τῶν γλυσσῶν, καὶ τῶν τῷ Νῶε ἀπογόνων. 360. Προσέγγισε τῷ τῷ Ἀμορίᾳ ὄρει. 377, 1. Ἀρχαιοτερος καὶ μᾶλλον πεπαιδευμένος τῶν ἐθνικῶν συγγραφέων. 378, 3. Ἐν

μόνον τῶν τέττα ῥημάτων ὥς ἐκφέρει ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα. 388, 3. Νομοθέτης καὶ Προφήτης. 395, 2. Διὰ τὴν ἐκ ἐλάλησε περὶ τῆς τῆς Νείας πλημμύρας. 403, 1. Σαγχιονιάθωνος ἀρχαίστερος. 528, 182. Περὶ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς καθαρότητος τῆ λαῶν αὐτῆς ἐφρόντιζε. 555, 238. Τέττα μεταγενέστεροι οἱ ἀρχαίστεροι Ποιηταί. 556, 241. Ἄριστος ἀρχηγός καὶ νομοθέτης. 558. Τίνος ἕνεκα περιεπλανᾶτο ἐν τῇ ἐρήμῳ 40 ἔτη. αὐτ. Ὁ νομίζων αὐτὸν ἀμαθεύατον, ἀμαθεύστερός ἐστι καὶ ἀλογώτερος πάντων τῶν ἀνθρώπων. 559. Οὐκ ἠνόμησε τὴν Σεπφόραν λαβὼν εἰς γυναῖκα. 561, 250. Διὰ τὴν προτίθησιν ἐν τῷ νόμῳ ποινὰς καὶ βραβεῖα πρόσκαιρα. 567, 258. Τὴν τέττα βιογραφίαν πολλὰ συνέγραψαν. 575, 272. Συγγράμματα τῷ ὀνόματι αὐτῆς ἐπιγυγραμμένα τίνα. αὐτ. Τμήματα τῆς ὑπὸ τῶν Ῥαββίνων συγγραφείσης βιογραφίας αὐτῆς. αὐτ. καὶ 576, καὶ 577. Ἔργον αὐτῆς ὑπὸ Ἀρταπάνη ἰσορῶμενον. 577, 274. Τίνος χάριν νεφέλη κατήχετο ἐν τῇ σκηνῇ, ὅτε ὁ θεὸς αὐτῷ ἐλάλει. 590. Ὅποιαν ἐξήτει θεὸς ἐμφάνειαν. αὐτ. καὶ 591. Πλείονος αὐτῆς ἀπὸ λανθάνοντος δόξης οἱ μετὰ Χριστὸν ἄγιοι. 592, 307. Ἀντὶς τε καὶ τῆ πρωτομάρτυρος Στεφάνου τὰ ῥήματα συμφωνά. 626.

N.

ΝΑΒΟΥΧΟΔΟΝΟΣΟΡ τὸ ἐνύπνιον τὰς ἐκβάσεις ἐσήμαινε τῶν δ' ἰσχυροτέρων Βασιλευσάντων. 85. Τὰ κατὰ φαντασίαν παθήματα αὐτῆς. 86, 1. Περιεσχέθη μακρὰ καθάπερ καὶ ἄλλοι. αὐτ. Ποίως σοιχείοις συνεγράφη τὰ ἐνύπνιον αὐτῆς γραφέντα λόγια. 87. Ὁ υἱὸς αὐτῆς πολυώνυμος. αὐτ. Ἡ περὶ αὐτῆς μαρτυρία τῆς Μεγαθένης. 91, 1. καὶ ἡ αὐτῆς ἐφαρμογή. 92, 2. Ταυτάνυμοι αὐτῷ πολλοί. 115, 1.

ΝΑΟΣ ὁ Ἰσδαϊκὸς πόσα ἔτη προὔπηρχε τῆς Ἰωσίης. 256. Ἡ βεβήλωσις αὐτῆς πρὸ τριῶν αἰώνων καὶ ἐπέκενα. 50, 1. Ἡ δὲ καταστροφή αὐτῆς πολλῶν πρότερον τῆς Ναβουχοδονόσορ προκατήγγελλται, ὡς αὐτῶς καὶ ἡ αἰώνιος αὐτῆς διαφθορά. 51. Παρέδωκεν αὐτὸν ὁ θεὸς βεβηλώσει καὶ πυρὶ. αὐτ. Πότα τὰ τέττα σκέυη, τὰ ὑπὸ Ἀρταξέρξεος δοθέντα. 67, 5. Ἡ τέττα περιγραφὴ. 132. Οἱ ἐργάται αὐτῆς ἀμοιβὰδὸν ἐργάζοντο. αὐτ. Τὸ διὰ τὴν καθιέρωσιν αὐτῆς συναθροισθὲν πλῆθος λιπῶς ἐτρέφετο. 133, 5. Ὁ συμβιβασμός τῶν περὶ τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς χρονολογιῶν. αὐτ. 6. Τὰ τῶν τριῶν Ἰσδαϊκῶν ναῶν μέτρα. 133. **ΝΑΟΥ** τῆς Δαγῶν συνθέσεως περὶ τίνες τῶν πολιτικῶν συγγραφέων διαλαμβάνουσιν. 170, 1. Ἡ ἐν αὐτῷ δεισδαίμονια μετεδόθη τοῖς λοιποῖς εἰδωλολάτραις. αὐτ. **ΝΑΟΥΜ** ἔκ ἐσημείωσε τὸν καιρὸν, καὶ ὃν ἐπροφήτευσεν. 99, 3. Εἰκάζεται δὲ ἔτος.

100. Τι υπαινίσσεται ἡ προφητεία αὐτῆς. αὐτ. Περιγράφει τὴν τῆς Νινεὶ καταστροφὴν. 103. Ὑψ. λαλῶ καὶ μεγαλοπρεπῶς. 543.
ΝΕΕΜΙΑΣ λαλῶ ἐνικῶς καὶ πρωτοπροσώπως. 60, 2. Διὸν νέος ἦν ὅτε ἀπῆλ-
 θεν εἰς τὴν Ἰδδαίαν. 61. Πόθεν μετέγραψε τὴν τῶν Λευιτῶν γενεαλογίαν.
 120, 2. Τὸ τέταρτον βιβλίον ἐκ τῆς Ἰδδαίης εἰς τὸν χριστιανικὸν μετετέθη
 κανόνα. 59, 1. Αὐτὸ ἔχει περὶ ὀφθαλμῶν ὁ Σειράχ. 60, 2. Ἡ κατ'
 αὐτῆς ἐνστασις τῆς Σπινόζης, καὶ ἡ λύσις. αὐτ. 4. Ὁ ἐν τῷ 13' αὐτῆς
 κεφαλκίη κατάλογος μετὰ τὸν τέτατον θάνατον προστετέθη. 61. Ἐν αὐτῷ
 σφάλματα μεταγραφῶν. 63. **ΝΕΡΩΝΟΣ** ἡ φεβερά μανία. 74, 1.
ΝΕΦΕΛΗ ἡ τὸ ὄρεον ἢ τοῖς Ἰδδαίοις, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις ἐπιτίθεται
 τίνος ἢ τύπος. 579, 279. **ΝΕΦΕΣΧ** τί σημαίνει. 287, 2. **ΝΕΧΑΩ** Βα-
 σιλεὺς Αἰγύπτου πότε ἤκμασε. 295, 1.
ΝΗΠΙΑ τὰ ἐπὶ Χρυσῷ διατὶ ἀπέκτενεν ὁ Ἡρώδης. 17, 2. Διατὶ περὶ τῆς
 τέτων φονοκτονίας ἐκ ἐλάλησεν ὁ Ἰωσήπος. 18, 3. Ἡ περὶ τῆς φόνου
 αὐτῶν τῆς Μακροβίου μαρτυρία. 19. **ΝΙΚΟΛΑΟΣ** ὁ Δαμασκηνὸς πότε
 γράφων ἐμαρτύρει περὶ τῆς Ἀβραάμ. 48. **ΝΙΝΕΤΙ** πότε πολιορκηθῆ.
 100. καὶ πότε κατεστράφη. αὐτ. Ἡ ἐν αὐτῇ διάλεκτος Ἀσσύριος. 105.
 Ἀπ' αὐτῆς δυνατόν ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Συρίαν, καὶ εἰς τὰς Ἰερδάνες
 ὄχθας, μὴ διαπεράσαντας τὴν Βαβυλῶνα. 108, 1. Πόσον ἀπ' αὐτῆς
 ἀπέχουσιν αἱ Ῥάγαι τῆς Μηδίας. 109, 3. καὶ 474.
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ τὰ ἐκδοθέντα ἐπὶ Σιμωνος σφύρονται. 637, 368. **ΝΟΜΟ-**
ΘΕΤΗΣ παράβασιν νόμος ἢ ποιῶν. 133, 4. **ΝΟΜΟΘΕΤΟΥ** φρονίμος
 ὁ χαρακτήρ. 265, 6. **ΝΟΜΩΝ** πολιτικῶν αὐστηρότης. 274, 8. καὶ
 318, 3. **ΝΟΣΗΜΑΤΑ** ἐμοειδῆ δάφρα ἔχουσιν ἀποτελέσματα κατὰ
 τὴν τῶν κλιμάτων διαφορὰν. 271, 1. **ΝΩΕ** γνωστὸς πανταχῶς. 357, 1.
 Πόθεν συνέβη τοῖς Ποιηταῖς ἀγνοῆσαι τὸ τέτατον ὄνομα. αὐτ. Οὐκ ἦν
 εὐσετής, ἀλλὰ φτυγγογὸς τῆς ἀμπέλης. αὐτ. Οἱ τέτατοι ἀπόγονοι ὀνομα-
 σίαν παρεσχόν πολλοῖς ἔθνεσι. 336. Διατὶ τὸν Χαναάν, καὶ ἔχον τὸν
 Χάμ κατηράσατο. 358, 1. καὶ 624, 240.

Ξ.

ΞΕΝΟΦΩΝ μεταγενέστερος τῆς Δανιὴλ ἑκατὸν ἔτη καὶ ἐπέκρινε. 87, 1. Ἡ
 τέτατη διήγησις κατὰ τὴν συνάδει τῇ Θεῷ Γραφῇ. 87. καὶ 465, 71.

Ο.

ΟΒΙΔΙΟΣ κρεῖττον τῆς Βολτέρος νοῦν. 339, 1. καὶ 340. **ΟΔΟΦΕΡΝΗΣ**
 τῶν στρατιωτῶν αὐτῆς ἀσελγέστερος. 117. Ἀπέθανεν ἔτη 688 πρὸ Χρυσῶ.
 αὐτ.

αὐτ. 3. **ΟΜΑΡ** βωμὸς ἔτη 1100 ἐκάλυπτε τὴν γῆν, ἐν ᾗ ὁ ναὸς τῆς
 Σολομῶντος. 378, 5. Αὐτῶτε καὶ τῷ Σαλαδίνῳ Ἰσραηλῆται ὑπηρέτισαν.
 386 2. **ΟΜΗΡΟΣ** Δυκόφρονος πολλῶν ἀρχαῖος. 106. Ἐμφαίνει τὰς
 ἐπ' αὐτῆς ἀρχοντας χρυσῶς πλήρεις. 135. Ἡγεμῶν Ποιητῶν. 174. Τὰ
 ἐπ' αὐτῆς προβαλλόμενα παραδείγματα ἐλέγχουσι τὸν Βολτέρον. αὐτ.
 Μεταγενέστερος τῆς τῆς Σαβλ Βασιλείας. 236. Πότε ἤκμασε. 269, 1.
 Τὰ τέτατα ποιήματα τίνος χάριν πολυτίμη. 592.
ΟΝΑΡΙΟΙΣ διατὶ τὸ πάλαι ἔχοντο. 168. **ΟΝΟΜΑΤΟΣ** ἀρμοδία ἐπίθε-
 σις τί ἀπαιτεῖ. 344, 3. **ΟΡΦΕΙ** οἱ ἀπονεμόμενοι εἵχοι πότε συνεγρά-
 φησαν. 324. **ΟΡΧΗΣΙΣ** τυξέλιχης. 589, 304. **ΟΡΧΟΝ** πόλις 587,
 298. **ΟΤΕΝΤΟΤΟΙ** πρὸς, καὶ ἐπὶ. 487, 105. **ΟΤΑΛΕΝΤΙΝΟΙ** ἐκ
 τίνος ἐλάτουν γινόντα, μηδὲν ὀρθῶς λέγοντες. 2, 3. Κατεσκέυασαν τὸ κα-
 λῶμενον Ἐυαγγέλιον τῆς Ἀληθείας. 12, 2. **ΟΤΑΛΜΑΟΥΖ** ἐτυμολογία.
 639, 376. **ΟΤΡΑΝΟΙ** κρησάλλοι πότε ἐνέθησαν. 339.
ΟΦΕΩΝ τῶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ περιγραφῇ, καὶ ἰδιώμα. 276, 5. **ΟΦΙΣ** ὁ χαλ-
 κὸς θάυμα, καὶ σημεῖον μέγιστος θαύματος. 276, 6. Αὐτῶτε καὶ
 τῆς Αἰγυπτίου ἑδμεῖα ὁμοίους. αὐτ. 4. Διατὶ κατέστρεψεν αὐτὸν ὁ Ἑβρ-
 κίας. 277. Ὁ ἐν Παραδείσῳ ποῖα ἐλάλησε δαλέκτη. 345, 1. 11'
 πρὸς, καὶ ἡ μετὰ τὴν κατάστασιν κατὰστασις αὐτῆς. 346, 3. Ὁ ὑπὸ
 Παύλῳ τῆς Δεκῆς περιγραφόμενος τεταγμένος. 479, 93.

Π.

ΠΑΘΩΝ βλαβερά ἀποτελέσματα. 74, 1. καὶ 415. **ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΝ** πό-
 σον γενῶν στρατεύματα διήλθον. 178. Ποσάκις ἀπὸ Ἀβραάμ εἰς Δα-
 βιδὸν γέγονεν ἐν αὐτῇ λιμός. 197, 1. Ἐπὶ Σαμψὼν οἰκεδωμὸς ἔχεν ἐ-
 μοῖας ταῖς ἐν τῇ Ἀφρικῇ. 240. Τῶν ἐν αὐτῇ πέλεων τὰ ὀνόματα. 388,
 2. **ΠΑΛΜΥΡΑ** πᾶς ἔκκετο. 383, 4. **ΠΑΝΑΡΕΤΟΝ** Σοφίαν τὰς Σο-
 λομῶντος ἐκάλειν Παρανομίας. 443.
ΠΑΠΙΑΣ ὁ Ἱεραπόλεως μαρτυρεῖ περὶ τῶν Ἐυαγγελιστῶν. 3, 4. **ΠΑΠΟΙ**
 υἱὸς λέγουσι τὰς ἀπογόνους. 624, 340. **ΠΑΠΠΑΣ**, Καδνάλην, καὶ
 Πρόεδροι τῶν Γάλλων ἐφ' ἡμῖνες ἐπιβαίνοντες. 178.
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ μοναδικὸν ἔδεν πρὸς ἀπόδειξιν ἰσχύει. 344, 5. **ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ**
 ἡ τοποθεσία ἐκόςεται. 341, 3. καὶ 342. Τὰ περὶ αὐτῆς ἐκόςετα
 ἀβέβαια. 613, 319. **ΠΑΡΑΔΕΙΠΛΩΜΕΝΩΝ** βιβλία πότε συνεγρά-
 φη. 119, 1. καὶ 120. Ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κανόνι ἐμνημονεύοντο. 120, 2.
 Τὰ δύο ἐν συνίσσει παρ' Ἑβραίοις. αὐτ. **ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ** τί περιέχουσιν.
 164, 1. Τεταγμέναι ἦσαν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κανόνι. αὐτ. **ΠΑΤΕΡΗΣ**
 ἔχον

- ἔχον τὸ πάλαι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ζωῆς καὶ θανάτου δικαίωμα. 398, 2. ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ἡγεμόνες ἦσαν τῶν πατριῶν αὐτῶν. 398. 2.
- PENTATEUCHOS** πῶς ὑπὸ Ἰεδαίων ἐκαλεῖτο. 250. Γινώμα διίφοροι περὶ τῆ ἐν ποίῳ ἔει τῆς κοσμοποιίας συνεγράφη. 251, 3. Ἡ τῶν Σαμαρειτῶν σύμφανος μὲν τῇ τῶν Ἰεδαίων, γεάμμασι δὲ ἀρχαιοτέροις γεγραμμένη. 252. καὶ 255. Ἀνατκευάζεται τὸ κατ' αὐτῆς τῆ Βολτέρε πλάσμα. 254. Ἐὰν ἐκλείψῃ, πᾶ ἔνεσιν ἐνρεῖν τὸ ταύτης ἐπιῶδες. 543. Λαλεῖ περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλουτι αἰῶνι δόξης τε καὶ κολάσεως. 566, 257. καὶ 567. Οὐδὲν τῷ λόγῳ ἀντιπίπτει, ἢ τὸ πρέπον λυμῶνον, ἢ τῇ πειθανότῃ προσκῆδον περιέχει 644. **PENTHKOΣ** ἡς ἐορτὴ πότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελείται. 211. Τῇ ἐφεξῆς αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ πρῶτος σάχης προσεφέρετο. αὐτ.
- ΠΕΡΑΝ** τὰ σημαίνόμενα. 259. καὶ 548, 224. **ΠΕΡΙΤΟΜΗΣ** τίνες οἱ νομιζόμενοι πρῶτοι ἐνρεταί. 368. Κατὰ μὲν τὰ Ἑβραϊκὰ βιβλία ὁ Θεὸς αὐτῆς διδάσκαλος, κατὰ δὲ τὰς ἐθνικὰς ὁ Ἀβραάμ. αὐτ. Τὸ Ἡροδότῃ σφάλμα ὁδηγεῖ εἰς τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. αὐτ. Οἱ Ἰεδαῖοι μετέφερον αὐτὴν εἰς τὴν Συρίαν. αὐτ. Τίνες οἱ ἀπ' ἀρχῆς μετερχόμενοι αὐτὴν. 628, 351. Αἰθίοπες τοῖς Αἰγυπτίοις παρεδωκαν αὐτὴν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ἄδελον. 629, 352.
- ΠΕΡΣΑΙ** ὅποιον ἔχουσι περὶ τὰς γυναῖκας συνήθειαν. 72, 5. Ἐξηφάνισαν τὴν τῶν Βαβυλωνίων Βασιλίαν. αὐτ. Εὐμενεῖς ἦσαν τοῖς Ἰεδαίοις 77. Τίνες οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν αὐτ. Ποῖον θέσπισμα ἐλογίζετο ἀναφάρετον παρ' οὐνοῖς τε καὶ τοῖς Μῆδοις. 88, 2. **ΠΕΡΣΕΠΟΛΕΩΣ** ὄνομα τὸ πρῶτον Ἑλυμαῖς, κατὰ δὲ τὰς Ἀραβας ἐχὶ Σεσεκάρ, ἀλλὰ Στεκάρ. 42. **ΠΕΤΕΦΡΗΣ** ἐκ ἧν ἐνέχρος. 399. **ΠΗΓΩΝ** ἀρχῆς πέρι δεξαί δύν. 612. **ΠΛΟΤΤΑΡΧΟΣ** πότε συνέγραψε. 324. **ΠΟΙΜΑΝΓΙΚΟΣ** βίος ὑπερβαλλόντως τὸ πάλαι τιμώμενος. 396, 1. **ΠΟΛΙΣ** πᾶσα ἰδίον ἔχει παλαιότε Βασιλεία. 226 3. **ΠΟΛΤΚΑΡΠΟΣ** μαθητὴς ἦν τῆ Ἐισαγγελισῆ Ἰωάν. 3, 3. **ΠΟΝΗΡΙΑΙ** καὶ ἀπάται πότε ἐλογίζονται τοῖς αὐταῖς. 116, 1. **ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ** μαρτυρία περὶ Ὠριγένης, 2, 2. καὶ τῆ συμπολίτη αὐτῆ Σαγχανιάθονος. 222, 3.
- ΠΡΟΦΗΤΑΙ** τῆ δευτέρᾳ ναδ τίνες. 80, 1. Δέκα συνῆλθον ἀπὸ τῆ 800 ἄχρι τῆ 588 ἐτὸς πρὸ Χριστὸ σεράν ἀδιάκοπον. 103. 7. Τίνα τὰ τῶν προφητῶν αὐτῶν ὀχυρώματα. αὐτ. Πεπληροσχημένοι ἦσαν περὶ τῆ Μεσίε. 537, 209. Αἱ τέτων προρρήσεις πεπληρῶνται. 554, 237. **ΠΡΟΦΗΤΩΝ** ἡ διαδοχὴ ἐπὶ τίνος Προφήτη ἔχει τέλος. 37. καὶ μέχρι τίνος καὶ παρῆσθ. 69. Τῶν δώδεκα τὰ βιβλία ἐν ἐν περιέχοντο

τεύχει. αὐτ. 3. Πληκτικὰ τὰ τέτων ἔργα, καὶ πρότιμον τοῖς χυδαίοις γίνονται. 160, 2. ΠΡΩΤΟΤΟΚΙΩΝ δικαίωμα πόθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν. 381, 3. Ἐτήρην ταῦτα καὶ οἱ μὴ δεχόμενοι τὸ Δευτερονόμιον. αὐτ. 4.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΙ οἱ Ἑσπερέται δύο. 55, 1. Πότε κατεκαύθη ἡ τέτων Βιβλιοθήκη. 581, 285. ΠΥΛΑΙ τῶν πόλεων τόποι ἦσαν συνελεύσεως καὶ ἐρείνης. 146, 1. ΠΥΡΑΜΙΣ Αἰγυπτίων πότε κατεσκευάσθη. 656.

P.

ΡΑΛΒ ἀληθὺς πόρνη ἦν 500. ΡΟΥΘ τὸ βιβλίον κανονικόν. καὶ ἐν μετὰ τῶν κρίτων παρ' Ἑβραίοις. 201, 1. Πότε τῆτο, καὶ ὑπὸ τίνος συνεγράφη. αὐτ. Διατὶ ἡ Νοεμὶν πρέτεινεν αὐτῇ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν λαὸν αὐτῆς. 203.

ΡΩΜΗ καὶ ὁ νομὸς αὐτῆς περιεῖχε πέντε μυρίονα ἀνθρώπων. 200. Οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτῆς. 32, 2. Τὶς ὁ λόγος τῆς τιμωρίας, καὶ τίνες αἱ πληγαί, καὶ οἱ ὑπαρχοὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς. 33. Πάντα τὰ περὶ αὐτῆς προοριζόμενα σσημειώται. αὐτ. 3. Πότε πρὸς αὐτὴν ἀπέστειλε πρέσβεις Ἰσίδας ὁ Μακκαβαῖος. 44. Οἱ ἐν αὐτῇ δύο Ἰπᾶτοι ἀμοιβὰς ἔχον τὴν ἐξουσίαν. 43, 3. Διατὶ ἡ ἐν Κάναις ἡμέρα γέγονεν αὐτῇ ἑλθούσης. 46. ΡΩΣΣΩΝ ἐπικρατείας καὶ Σαβαίων παράδοσις. 137.

Σ.

ΣΑΒΑ πῶς κῆται. 137. Τῶ ἐν αὐτῇ Σαβαίε ἔθνους ἑδὲν πλησιώτερον. αὐτ. ΣΑΒΒΑΤΟΥ ἡ τῆς ἡμέρας ἀναγκαιοτάτη. 274, 8. ΣΑΒΒΑΝΘ αἱ σημασίαι. 143, 3. ΣΑΓΧΩΝΙΑΘΩΝ μεταγενέστερος Μωϋσέως. 221. καὶ 528, 182. καὶ Ἰησὺ τῶ Ναυῆ. 223. Τὶς ὁ τὸ τῆτο σύγγραμμα εἰς τὴν Ἑλληνίδα μετενεγκών. 221. Ἐγνώρισε τὸς Ἰσδαίους. 223. Τὰ τῆτο ῥήματα ἡ περὶ τῶ Ἀβραὰμ ἱστορία εἰς μεταμεμορφωμένη. 368. Πότε ἤκαμασε. 528, 182. ΣΑΚΙ καὶ ΣΙΒΙΑ τὶ δηλοῦν. 638, 371. ΣΑΚΚΟΣ πόθεν παραγίνεται. 647, 390. ΣΑΚΧΑΡ εὐρίσκειται πλησίον τῶ Λιβάνου, καὶ τῆς Γάζης. 272.

ΣΑΜΑΡΕΙΑΝ τίς ἐξηράνισε, καὶ τίς ἐνέφικε. 255. καὶ 545, 221. Τὶς ὁ εἰς αὐτὴν μετενεχθεὶς λαός. 150, 5. ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΙ πότε γεγόνασι τῶν Ἰσδαίων ἐχθροί. 544. Τῆσις τῶ παρ' αὐτοῖς ὕψος τῆς Γραφῆς προτιμυτέα τῆς Ἑβραϊκῆς. 362, 1. ΣΑΜΟΓΗΛ διατὶ τρίς ἐκλήθη ὑπὸ Θεοῦ. 169, 5. Πάνυ νέος ἦν, ὅτε ἔπαισεν ὁ Δαγών. 170, 1. Ἐξήτησε τὴν ἐκ-

πλήρωσιν τῆς τῆς ῥεῖς προσαγῆς. 180. Τίνος ἀπεφάσκει, καὶ τίνος χάριν ἀνεκλ. θη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. 187. Διατὶ ἐνεφανίσθη μετὰ τῆς διπλοῦδος. 188. Πότε ἐγενήθη, καὶ ἐτελεύτησε, καὶ πόσα ἐν ἡδὲ αὐτῇ. 5. Ἰερ. υς ἦν. 509, 156. Νίπτεται ἐκ τῶν τῶν Βολτέρρ βλασφημιῶν. 513. καὶ 515. Ὅπως ἦν. 513, καὶ 514. καὶ 516. ΣΑΜΨΩΝ πᾶ ἐκόμισε τὰς πύλας τῆς Γάζης. 239, 1. Πῶς ἔβας τῆς κίνας, κατέσχεψε τὴν σοάν. 240. Πατὴρ αὐτῷ ἡ Σααρ. 256, 240. Τὰ ἔργα αὐτῶν φυσικῶν ἐρμηνεύειν λόγῳ ἀκατάλληλον. 536, 206.

ΣΑΝΑΒΑΔΔΑΓ πότε ἀπέθανε. 61. **ΣΑΟΥΤΑ** τριακοντῆτης ἐβασίλευσε. 176, 1. Πῶς κατελείφθη μετὰ μόνων ἑξακοσίων. 177. Ὅτις αὐτὸν ἐπαινῇ. 179, 5. Ἡ ἀπόφασις αὐτῶν κατὰ τῶν ἰδίων ἡδὲ, ἀδικος αὐτῶν. Πῶς ἤγνοι τὸν Δαβίδ. 182, 5. καὶ 183. Διατὶ συνεκρότησε πόλεμον. 187, 2. Ποῖον τῶν περὶ τῶν θανάτων αὐτῶν διηγημάτων δεκτότερον. 189. Κατηγορεῖται ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς. 509, 155. Ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ ὅρκος αὐτῶν παράλογα. 511. Ὅν ἐχρηζε σημεῖον ἰδὲν ἀπὸ τῶν Σαμεήλ. 514.

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ πόσον χρυσὸν ἐκέλευσε τεθῆναι ἐν τῇ πυρᾷ τῶν νεκρῶν αὐτῶν σώματος. 135. **ΣΑΡΡΑ** ἐκ ἐλείφθη. 363, 4. Γηραιά ἔσα, τὴν λόγῳ ὑραία ἐφαίνετο. 364. καὶ 375, 2. Ὅν πρὸ πολλῶν συνελθούσας ἦν, ὅτε ἦλθον εἰς Γέζαρα. 375, 3. Διατὶ ἐγέλασε. 633, 357. **ΣΑΤΑΝΑΣ** ἐν τῷ βεβλητῆρι τῶν ῥεῖς ἰσάμενος ἀνιγμὰ ἐστὶ. 145. **Β. ΣΑΤΟΥ** μετρον. 629, 353. **ΣΑΥΧΗ** πόλις Μωαβιτῶν. 540.

ΣΕΙΡΑΧ ἡ Σοφία τί περιέχει, πότε δὲ συνεγράφη. 55, 1. καὶ 83. **Ε.** Πότε εἰς τὴν Ἑλληνίδα μετεφράσθη. 55, 1. Ἑβραϊκὸν αὐτῆς τεύχος εἶδεν ὁ Ἰερώνυμος. 56, 2. Ὁ ποιητὴς αὐτῆς γνωστὸς τοῖς Ταλμουθίαις. αὐτῶν. Περιλείφθη ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καταλόγοις. αὐτῶν. Μνημοεῖσαι ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι, καὶ ὑπὸ Βαριάβα τῶν Ἀποστόλων. αὐτῶν. Διατὶ ἐκείνη ἐν τῷ Ἰσραὴλ κανόνι. 57. Ὅτι βιβλίον τοσούτον μεμαρτυρημένον ὅσον τὸ αὐτῆς αὐτῶν. 1. Ἐπιγράψασιν αὐτὴν τῷ Σολομώντι. αὐτῶν. Τίς τῶν ῥαββίνων λογίζονται αὐτὴν πολύτιμον. αὐτῶν. Συνεκροτήθη ἐκ διαφορῶν τῶν Σολομώντιος λόγων. αὐτῶν. Μεταγενεστέρα τῆς τῶν Σολομώντος Σοφίας. 58, 2. Ἐκ ποίων βιβλίων ἐξέλαβε καὶ ἑήσεις, καὶ ὑποθέσεις. 120, 2.

ΣΕΜΕΓ ἐκ ἦν τῶν Δαβίδ σύμβουλος. 125, 1. Τάτῳ συνώνυμοι ἐπέκεινται τῶν δεκά. αὐτῶν. Ἐπεσεν εἰς καθοσιώσεως πταῖσμα. αὐτῶν. Τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν. 126. **ΣΕΝΝΑΧΗΡΙΜ** ἡ κατὰ τῆς Ἰερουσαλὴμ ἐφοδος γέγονεν ἔτι 715 πρὸ Χριστοῦ. 151, 1. Ποῖον τῆς τάτῳ ἐπιστροφῆς τὸ αἶτιον καθ' Ἡρόδοτον. αὐτῶν. Τὸ ἐν τῷ σραὶ αὐτῶν συμβᾶν τινὶ ὁμοίον. 152. Ἰερ. υς ἦν τῶν Ἰσραήλ. αὐτῶν. **ΣΕΠΦΟΡΑ** πόθεν ἐκλήθη Αἰθιοπία.

έπισσα. 272, 3. Ἀθώεται τῆς Βολτέρας κατακρίσεως. 280. 5. ΣΕΡΑΦΙΜ
πόθεν παράγεται. 553, 233. ΣΕΣΩΣΤΡΗΣ υπῆρξέποτε, ἢ ἔ;
140, 2.

ΣΗΘ οἱ ἀπόγονοι ἐλέγοντο θεοὶ. 620, 333. ΣΗΛΩΜ ἐκ τῆν χωρίον. 168,
3. ΣΙΑΓΩΝ τόπος ὄνομα. 536, 205. ΣΙΚΛΟΣ ἴσος ἡμεγγεία. 323,
B. Πόθεν παράγεται. 379, 2. ΣΙΚΛΩΝ δύνω καὶ ψελλίων βάρος καὶ
τιμὴ πόση. 380, 3. ΣΙΜΩΝΕΣ Ἀρχιερεῖς Ἰσδαίων δύνω. 55, 1.
ΣΙΝΩΝ καὶ Ἰνδῶν βιβλίων ἡ ψευδοαρχαιοῦτης. 599-610. ΣΙΩΠΗ
ἐνός συγγραφέως εἰς ὑπερέχει τῶν μαρτυριῶν τὴν δύναμιν. 246, 3. Ἐξ
αὐτῆς εἰδὲν ἕτερον συνίσταται, εἰμὴ σιωπῇ. 421, 18.

ΣΚΕΠΤΙΚΩΝ δόγμα μάχεται πάσῃ ἰσορικῇ βεβαιότητι. 317. ΣΚΙΠΩΝ ὁ
Ἀφρικανὸς ἴτως συνήργητε τῇ τῷ Ἀντιόχῃ φυγῇ. 44, 2. Ἐγκαλεῖται
ὡς ὑπὸ Ἀντιόχῃ φθαρέις. αὐτ. ΣΚΤΩΝ δῶρα τῷ Δαρείῳ σαλέντα τὶ
ἐσθίμηνον. 160, 2.

ΣΟΔΟΜΑ καὶ αἱ πλησίον αὐτῶν τέσσαρες πόλεις ἐκ ἦσαν χωρία. 365. Ὁ
πλησίον αὐτῶν νομὸς ὑπὸ τῶν ἐλαφυραγωγῶτο. 366. Πᾶσαν τὴν περὶ
αὐτῶν ἰσορίαν διηγῆται σεμνοπρεπῶς ἡ Γένεσις. 372, 4. Ἡ τέτων χώ-
ρα πρὸ τῆς καταστροφῆς καρποφοροῦσάτη. 375, 7. ΣΟΔΟΜΙΚΗΣ ἀμαρ-
τίας παραδειγμα, καὶ ποινή. αὐτ.

ΣΟΔΟΜΩΝ νομίμως ἐβασίλευσε. 122. Τῆς αὐλῆς αὐτῆς καὶ τῆς τῷ Σελ-
τάνῃ παράθεσις. αὐτ. Ἐγὼ τὸν τῷ Ἀδωνίῃ σκοπόν. αὐτ. Τίμι λόγῳ
ἐθυσίασεν ἓνα τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς. 123. Ἐπὶ θεῷ καὶ τῷ Δαβὶδ ἐκ-
λελεγμένος. 125. Τίμι ὁμοιος ὁ τὰ μέτρα τῶν τῆς Βασιλείας αὐτῆς ὅρων
ἀρνεύμενος. 127. Ἐτρεφε τὸς ὑπεργὰς αὐτῆς. 129, 2. Τὰ μέτρα τῆς
ὑπὲρ αὐτῆς ἐξουσιαζομένης γῆς. 134, 1. Διατὶ ἐκ ἐξ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐξ
Αἰγύπτου ἠγόραζεν ἵππους. 137, 2. Ἐλάτρευσεν εἰδώλοις, καὶν πρότερον
ναὸν τῷ θεῷ καθιέρωσε. 138, 3. Πότε κατ' αὐτῆς ἐπανασὰς ὁ Ῥαζὺν,
ὥς τέλος ζωῆς αὐτῆς ἠνόχλει αὐτόν. αὐτ. 1. Οὐ παρέβη τὸν νόμον Χε-
ραβὶμ καὶ βίαια ποιήσας. 493, 113. Ἀπαλλάττεται τῷ τῆς φιλαρ-
γυρίας μῶμος. 497. Πῶς ὑποδόμησε τὸν ναόν. 636, 367. Ἡ τῆς
ΣΟΦΙΑ τῆς τῷ Σαραχ ἀρχαιοτέρα. 58, 10. Πόσα ἔτη πρὸ Χριστοῦ
ὑπῆρχε. 288, 9. Καὶ πόσα πρὸ τῆς Βασιλείας Ἀνυῆσε συνεγράφη.
345, 1. ΣΟΦΟΝΙΑΣ τίσι Προφῆταις σύγχρονος, πότε προεφήτευσεν,
καὶ τὶ δαλαμβάνει ἡ τῆς προφητεία. 99 2. Ὑπερφάνει τὴν ἐν τῷ
ναῷ τῷ Δαγῶν συνήθειαν. 170, 1. Ὑψηλὰ λαλεῖ καὶ μεγαλοπρεπῶς.
523.

ΣΟΙΛΤΑΝΟΥ ἱπποκόμος τὴν τῶν ἱππῶν γενεαλογίαν παρατηρεῖ. 72, 6. Οὐ γονυπετῶσιν ἐνώπιον αὐτῆς. 74. **ΣΟΦΕΣΙΟΝ** τί. 574, 267. **ΣΠΑΡΓΗ** δύνω ἔχει ταυτωνύμως Βασίλεις. 47, 1. Τίς τῶν Βασιλέων αὐτῆς ἐπιστολὴν ἔγραψε πρὸς τὸν Ὀνίαν. αὐτ. Τίνας τὸ γένος, καὶ πόθεν ἦλθον οἱ ταύτην θεμελιώσαντες καὶ οἰκίσαντες. 49.

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΟΙ τινες καὶ πόθεν ἔτις ἐκλήθησαν, καὶ τὴν πεποιήκασιν. 507, 151. **ΣΤΕΦΑΝΟΣ** ὁ πρωτομάρτυς Ἑβραῖος τὸ γένος. 570, 263. Ἀληθὴς ὁ ὕπ' αὐτῆς μνημονευθεὶς ἀρ. θμός τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰσελθόντων Ἰσραηλιτῶν. 571. Ἡ τέταρτη μαρτυρία λόγος θεῶν. 572. **ΣΤΗΛΑΙ** αἱ ἐν Νεμιδίᾳ, ἐν αἷς ἐπιγραφῇ ἑνεῖται. 529, 183. **ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ** τὰ νῦν πεπαιδευμένα ὁ τοῖς παλαιοῖς παραβάλλον παίζει. 175. Τὰ πάλαι καὶ γεννιάζοντα τῇ τρέπῃ ἐπολέμεν. αὐτ. Πότε δρᾷς αὐτῶν χιλιάδας ὑποδολοῖ. 226, 3.

ΣΤΒΑΡΙΣ καὶ Κροτόνη πῶς κείνται. 140. Πόλεις Ἑλληνικαί. 175. **ΣΤΒΑΡΙΤΑΙ** καὶ Κροτονιάται πόλεις χιλιάσιν ἀλλήλοισ ἐπολέμεν. 139, 1. **ΣΤΑΛΑ** τίς. καὶ τὴν πεποίηκε. 535, 199. **ΣΤΗΝΘΕΙΩΝ** διαφορὰ πόθεν συνίστανται. 294, 2.

ΣΩΡΗΚ πατὴρ τῆς Δαλιδά. 556, 240. **ΣΩΣΑΝΝΗΣ** καὶ δράκοντος πέρι ἡ ἱστορία ἀφίρηται ὑπὸ τῶν Ἰεδαίων. 89, 2. Περὶ αὐτῆς τινες μὲν ἐδίδαζον, πολλοὶ δὲ ἐπεκύρην. αὐτ. Πότε ἔχεν αὐτὴν πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Ἰερεμίας. αὐτ. 3. Πότε ἡ ὑπόθεσις αὐτῆς συνέβη. 90. Ἦκετο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τῆς Δαυὶδ βίβλου. αὐτ. Δεκτὴ τοῖς Ἰεδαίοις, καὶ μὴ τεταγμένη ἐν τοῖς κανονικοῖς βιβλίοις. αὐτ.

Τ.

ΤΑΛΑΝΤΟΥ ἡ τιμὴ πόση. 135, 2. Πόση τε ἡ τῶν Ταλάντων τῶν ὑπὸ τῆς Βασιλείας Σαβὰ δωρηθέντων τῷ Σολομῶντι. 137. **ΤΑΛΙΣΜΑΝ** τί. 638, 375. **TANAX** τίς. 295. **TANIS** μητρόπολις Αἴγυπτου, καθεδρὰ βασιλική, καὶ ἀρχαιοτέρα τῶν τῆς Αἴγυπτου πόλεων. 294 καὶ θρόνος ἐπισκοπικός. 575, 271. **TARPAPOI** τὴν σήμερον τὴν ἐμπορίαν με ἔρχονται. 647, 388.

ΤΕΡΤΟΓΑΛΙΑΝΟΣ τοῖς ἑυαγγελίοις χρώμενος ἐν ταῖς προσδιαλέξεσι. 2, 2. **ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΝ** τοῖς ἀνθρώποις συνεσιάζον διατὶ ἀποκτείνεται. 623, 339. **ΤΕΧΝΑΙ** αἱ ἀναγκαῖαι ἐνέβηθησαν πρὸς τὴν κατακλυσμῶν. 361.

ΤΙΓΡΙΣ ὁ ποταμὸς τῶν Ἀράβων. 321, 2. **ΤΙΤΟΥ** Διβίου οἱ μεταγραφῆς ἐν τῇ ἡπατήθησαν. 45. **ΤΡΑΓΟΣ** αἰγυπιαὶ ὁ Μένδης. 569, 261. **ΤΥΡΙΟΙ** μετεκομιστὴν τὰ γαζοφυλάκια αὐτῶν ἐν Καρθαγενῇ, ἐκείθεν

δε πάλιν ἐν Τύρῳ. 131, 1. **ΤΥΡΟΣ** μετὰ Μωϋσῆα, καὶ Ἰησὺν τὸν τῆς Ναυὲ ὑποδομήθη. 221. Ἡ παλαιὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔκειτο. αὐτ. **ΤΩΒΙΑΣ** πόσα εἴη πρὸ Χριστοῦ ἐν λεύτῃ. 108. Πόθεν τὴν ἰχθὺν ἐκράτησε. 112, 1. **ΤΩΒΙΤ** πότε ἡ χημολογήθη. 108. Ἡ γυνὴ αὐτῆς ἐκ ἧν πλῆντρία. αὐτ. 2. Ἄλλ' ἐρέων ὑφάντρία. 473. Πρῶτον ἐπλάτησε. 109. καὶ 473. Διατὶ ἐκοιμήθη ὑπὸ τὸ αἶθριον. 110. Τῆς περὶ αὐτὸν θείας οἰκονομίας ἡ ἀνάπτυξις. 113, 3. Αἱ τέταρτοι προξήσεις ἐπληρώθησαν. 114, 5. Ὀυχ ἡ χολή, ἀλλ' ἡ τῆς θεῆς δύναμις αὐτὸν ἐθεράπευσεν. 477. Γ. Ἡ τέταρτη τυφλασις φυσικὸν ἀποτέλεσμα. 479. δ. Τὸ τέταρτον **ΒΙΒΛΙΟΝ** ἐπεριέχεται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κανόνι. 106, 1. Πότε τὸ ἐκτῆσαντο οἱ Ἰεδαῖοι. αὐτ. Πότε μετεφρόθη, καὶ πότε ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἀνεγινώσκοντο. αὐτ. Πολλοὶ τέταρτον μετ' εὐλαβείας μνημονεύουσι. 107.

Φ.

ΦΑΒΟΡΙΝΟΣ τίς ἦν, πότε ἡκμαζε, καὶ περὶ τίνος ἐθαύμαζε. 649, 394. **ΦΑΙΔΡΑ** τίς, καὶ τὴν πεποίηκε. 648, 392. **ΦΑΛΑΙΝΩΝ** μεγέθους πέρι. 471. **ΦΑΡΑΝ** πόσον ἀπέχει τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. 260. Πῶς κείνη, καὶ πόσον ἀπέχει τῆς Ἀελιά. 549, 225. **ΦΑΡΑΩ** ὁ ἐπὶ Μωϋσέως πότε ἐδολογίζετο ἀλλόκοτα. 292, 3 καὶ 573, 265. **ΦΕΟΥΔΟΝ** τίς, καὶ πόθεν τὸ ὄνομα αὐτῆς παύεται. 322. **ΦΕΙΣΩΝ** τίς, καὶ πόθεν τὸ ὄνομα αὐτῆς παύεται. 443, 43. **ΦΙΛΙΠΠΟΣ** ὁ Β' τῶν Ἰσπανῶν Βασιλεὺς τίνος χάριν ἐυγενὲς κατέστησε τὰς ἐκ τῆς οἰκῆς τῆς Βαλτίαςας. 530, 188. **ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ** ἀπολείας ἀξία τίς. 227, 1. **ΦΙΛΩΝ** ὁ Ἑβραῖος τῆς τῆς Βαλτίαςας μέμφεως ἐκπλύνεται. 357, 2. Μετὰ Μωϋσῆα 15, καὶ μετὰ Ὡση 8 αἰῶνας ἡκμασε. 392, 5. Διατὶ τῆς Ἑβραίας καλεῖται Χαλδαῖος. 451. **ΦΙΝΕΕΣ** πότε ἀπέκτενε τὸν πορνεύοντα Ἰσραηλίτην. 242, 6. Πότε τὰ εἴη αὐτῆς, ὅτε ἡ τῆς Δευτέρου συνέβη τραγωδία. 243. Ἀπὸ τῆς Βολτέρας ὕβρεως ἀθώαται. 280, 4.

ΦΟΙΝΙΚΕΣ ἐφώτισαν τὴν Ἑλλάδα. 187. Ἀποικίας πολλὰς ἐποίησαν. 307, 1. **ΦΟΙΝΙΚΟΣ** παραδείγματι πολλοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν θυμάτων ἐχρήσαντο. 6. * **ΦΟΙΝΙΞ** ὁ αὐτὸς τῷ Χρῶ. 220, 1. **ΦΟΝΟΝ** τὸν κατὰ τύχην ἐπαδύνει τὰ πεπολιτευμένα γένη. 182. **ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ** τρόπος μετέρχεσθαι ἐκ ἐσθ' ἀπιστίας. 209. **ΦΡΟΤΡΙΑ** νῦν ἐγείρειν ἐν κοιλίᾳ, δυσχερές. 210. **ΦΥΛΙΣΤΙΑΩΝ** ἐν ὁρίοις δυνάμει ἦσαν παιπτοῖα. 179. **ΦΥΣΙΣ** πολλὰ παιεῖ, ἡμῶν μὴ κατανοούντων. 634, 358. **ΦΩΤΙΟΣ** ἀπονέμει τῷ Κλήμεντι ἐκατέρωθεν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῆς. 5. *

X.

ΧΑΛΑΝΗΣ πύργος ἔργον γλωσσὸν Ἀνατολῇ τε καὶ Δύτει. 361, 4. Χαλδαῖοι πᾶ ἑλαφραγύγην. 627, 348. **ΧΑΝΑΑΝ** μεταξὺ καὶ χαζάν πύσσον τὸ διάστημα. 363. **ΧΑΝΑΝΑΙΟΙ** πότε ἐν τοῖς δυτικοῖς ἤλθον μέρεσιν. 49. Ἐξ αὐτῶν ἐνδοχομένως κατάγεται ἡ Ἡρακλείδων φυλή. αὐτ. Τίς ἡ τέτων θρησκεία. 147, 3. Ἐμίαναν τὰ ἄλλα γένη. 148. Ἐξωθέντες ἐκ τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας, κατήτησαν εἰς τὴν Φενίκην. 220, 1. καὶ 223, 1. Πολλοὶ τέτων ἀποικίας συνεκρόησαν ἐπὶ τὰ τῆς Ἀφρικῆς ἄκρα. 223, 2.

ΧΕΒΡΩΝ ἔχει νῦν 12000 οἰκητόρων. 299. Ἡ περιγραφή τῆς γῆς, τῶν καρπῶν, τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ τῆ διασήμετος αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐριθρᾶς θαλάσσης. 379. **ΧΕΛΙΔΟΝΟΣ** κόπρη ἀποτελέσματα. 110, 5. **ΧΕΡΕΤ** τί σημαίνει. 325, 1. **ΧΕΡΣΤΑΦΟΣ** τί. 346, 3. **ΧΕΡΟΥΒ** τί σημαίνει. 347, 3. **ΧΕΤΕΙΕΙΜ** ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος. 553, 234. **ΧΕΤΟΥΡΑΝ** χαταναίαν εἶναι ἀπέθανον. 380, 1.

ΧΟΥΣ τίνα ἔχει πρώτην κατοικίαν. 141, 7. Τὸ ὄνομα αὐτῶ τίνι τέπῳ ἀπονέμεται. αὐτ. **ΧΟΥΣΑΙΩΝ** ἀρχαῖα κατοικήματα πᾶ. 79. Πᾶ αἱ τέτων ἀποικίαι. αὐτ. Οἰκητόρων ἐπλήρωσαν τὴν παλαιὰν Αἰθιοπίαν. 141, 7. Ταυτίζονται ἔτοι τοῖς Αἰθίοψι. 455, 62. **ΧΟΥΣΑΡΣΑΘΑΙΜ** τίς. 226, 1, 2. Πότε κατὰ τῆς Παλαιστίνης ἐξεσράτευσεν. αὐτ.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ἡ Σβεκίας Βασιλὶς ἀπέκτενε καὶ μετὰ τὴν τῆς Βασιλείας παραίτησιν. 398, 2. **ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ** πίσις ἐσηρίχθη ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς εἰδωλολατρείας. 33. Πᾶ ἐγεννήθη, διαμένει δὲ καὶ ἄχρι τῆς σήμερον. 436. Τίνι λόγῳ οἱ πρῶτοι αὐτῆς διδάσκαλοι δηρμῆνεον τὰς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἐρήσεις. 411, 7.

ΧΡΙΣΤΟΣ ἀναγκαίως δέκνυται ἐκ τῶ Δαβὶδ ὀρμώμενος. 14, 1. Ποῖον τὸ τῶ θανάτῳ αὐτῶ ἔτος. 27. καὶ 460. Ἡ μαρτυρία περὶ τῶ ὅτι τῇ τρίτῃ ὥρᾳ κατεκρίθη. 28, 1. Ἐκ τῶ Ἀβραὰμ κατάγεται. 371, 7. καὶ ἐκ τῶ Δαβὶδ διὰ τῶ Ναθαν. 518, 166. Αἱ περὶ αὐτῶ μαρτυρίαι. 422.

ΧΡΥΣΟΣ καὶ ἄργυρος πολλῶ κοινότερα τὸ πάλας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἢ περ σήμερον ἐν τῇ Ἑυρώπῃ. 135. Τίς ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀναλογία. 134, 1. καὶ 593. **ΧΩΡΗΒ** ὅρος πλητιέσατον τῇ ἐριθρᾷ θαλάσσῃ. 296, 2.

Ψ.

ΨΑΛΜΟΙ δαφύρες ἔχουσι συγγραφεῖς. 163. Οἱ τέτων τίτλοι εἰ πάντες ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κείμεναι ἴφει εἰδὲ πάντες συμφωνοῦσι τῇ τῶν ψαλμῶν ἰφῇ αὐτ. Τῆα τῆς Γραφῆς βιβλία περὶ αὐτῶν μορφεῶσιν. αὐτ. Δὶαν σὶνῆθεις ἔχον αὐτὰς οἱ παλαιὶ Ἑβραῖοι. αὐτ. 2. Μυριάς ἐν τῇ ἰεῶ Διαθήκῃ μνημονεύονται. 164. Τῆες δοκῶσι μετὰ τὴν ἄλυσιν γεγραμμένοι. 270. Τινὲς μὲν πάντας αὐτὰς γόνες εἰαί φασι τῷ Δαβίδ, τινὲς δὲ ἐνίε. 503. 133. Αἱ τέτων ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἑβραϊδος εἰς τὴν Λατινίδα μετενέχθησαν. 504. **ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ** συλλογὴ ὅποια. 162, 1.

ΨΕΥΔΟΠΟΛΙΤΙΚΗ τί ἐστ. 653, 400. **ΨΕΥΣΤΑΙ** προσέχουσι μὴ παρρηγίξιν ματαίως τὴν φαντασίαν. 91. 5. **ΨΥΧΗΣ** ὄνομα πολλαχῶς ἡ Πειτᾶτειχος ἐκλαμβάνει. 563, 254. Ἡ ἀθανασία αὐτῆς γνωστὴ τοῖς πρώτοις Ἰδαίοις. 564, 255. καὶ 565, 256.

Ω.

ΩΡΙΓΕΝΗΣ τὰ Ἐυαγγέλια διεξημεύων. 2, 2. Σφώτερος τῶν συγχερόων αὐτῶ. αὐτ. Συνίστησιν ἄλλας κόσμους. 6. Ὑπὲρ πάντας τὰ Ἑβραϊκὰ ἐξημεύησε τεύχη. 490. **ΩΡΙΩΝ** πῶθεν ἐγένετο. 629, 355. **ΩΦΟΛΟΓΙΟΥ** μνήμη ἡδεύει ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. 501, 131. **ΩΡΩΝ** διαγέσεις κατὰ τὴν τῷ Ἰδαϊκῷ ναῶ σινῆθσαν. 423, 21.

ΩΣΗΕ σύγχερονος τῷ Ἀμὲς καὶ Ἡσαΐ. 103, 6. Πόσα ἔτη πρὸ Χριστοῦ προσφήτευσεν, πόσα τε διήκεσεν προφητεῶν. αὐτ. Ἰχυρῶς ἐπανεστὶ κατὰ τῆς χρισματικῆς λατρείας. 104, 1. Σύντομος τὴν φράσιν καὶ περιεσπλμένος. 543.

ΠΙΝΑΞ

Τῶν σφαλμάτων, τῶν τὴν ἔννοιαν δυναμένων ἀλλοιωῶσαι, ἢ σκοτίσαι. τὰ δὲ τῶν λοιπῶν, τὰ σιγμαῖς, ἢ ὑποσιγμαῖς, ἢ κόμμασι, ἢ τόνοις, καὶ πνεύμασι, καὶ λοιπαῖς ἀνορθογραφίαις, ἅτε δὴ πολλὰ τὸ πλῆθος καὶ εὐκατανόητα, κατελείφθη τῇ τῶν ἀναγινωσκόντων διακρίσει. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀριθμὸς τὴν σελίδα σημαίνει ὁ δὲ δεύτερος, ὅπῃ πάρεσιν, ἓνα τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀριθμῶν τὸ δὲ σημ. τὴν περὶ τὰ ἄκρα τῆς σελίδος σημειώσιν.

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. ε. μαδύαν — μαδύαν
η. χρωμέν. — χρωμέν.
ι. ἀποδεύμε- ἀποδεύμενων,
νων
Αὐτ. ἀποδείξως. ἀποδείξως,
ιβ. νενευκῶς. — νενευκῶς,
ιδ. δῆ δῆν
Αὐτ. ὑπομῆναι - ὑπομῆναι.
Αὐτ. πείθονται — πείθονται δὲ τέ-
τάτοις τοῖς.
Αὐτ. ἔνδοξοι. — ἔνδοξοι,
ιε. ἀποθνήσκει. — ἀποθνήσκει,
Αὐτ. δυνάμενοι. — δυνάμενοι,
Αὐτ. ἡμηνύρεως - ὁμηνύρεως
ιζ. τὰ (ὑπὸ τὸ - τὰ ὑπὸ τὸ
ιθ. καθυβρίζουσι-καταβοθρίζουσι
κ. ἄκχα ἄκχα
κβ. ἐναντιόμενον. ἐναντιόμενον,
σελ. ις' — — σελ. κς'.
κθ. Προφητῶν — πρώτων Προφητῶν
λ. αὐτὸν ἰχθύς - αὐτὸν ἰχθύς
Αὐτ. Ἀχαζ. — Ἀχαζ.
λβ. Γύρων. — Σύρων,
λγ. Γ'. — — Γ'.
λδ. τὴν Σαμα- — τὴν τῆς Σαμαρείας
ρείας

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. Αὐτ. Δευτικῶ — τῷ Δευτικῶ
λζ. Αβραάμ — Ἀβραάμ
2. 3. τὸ Ἰησὺν — τὸν Ἰησὺν
3. σημ. Ἰησ. ἀπορ. Ἰησ. ἀπολ.
5. σημ. Ηὺς β. — Εὐσ. β.
6. ξημάτων τῶ — ξημάτων ἐμῇ
ἐμῇ
Αὐτ. σημ. φυσι- φυσιολόγοις.
ολόγοις,
7. σημ. ὁ κύριος - ὁ κύριος Βαρίγγιν
προσέθησιν προσέθησιν
Αὐτ. ἐπισυναΐσαι - ἐπισυναψαί
9. Βοϊτῖνος — Βοατῖνος
Αὐτ. Ουκλεντί. Ουαλεντίου τὸ δὲ
ιγ τὸ δὲ
10. τινός; ἀν — τινός, ἀνθρώπου
θρώπου
11. διδασκαλίας - διδασκαλίας. τῷτο
καὶ ἀλλὰ ὅπῃ
διὰ ἐτέρεῃ ἀντὶ
τῷ δ.
12. 3. ἐκ εἰμὲ — ἐκ εἰμὲ
13. ἐπιπόλαιος. — ἐπιπόλαιος
14. 1. Χριστῶν — Χριστῶν
Αὐτ. 2. συγ- — μεταγραφῆς
γραφῆς

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. 15. τριῶν — τριῶν
16. 1. λέξιν — λέξιν ἀποσεύλας
Απόσολος
Αὐτ. ἐλληνικὴν — ἐλληνικὴν
λέξιν, λέξιν;
19. 1. ἀπονε- — ἀπονεμηθέντι
μηθὲν
25. 2. τὰ μὲν — τὰ μὲν ἐσθιόμενα
ἐσθιόμενα καὶ καὶ
26. 1. Χριστῶς — Χριστός. τὸ αὐτὸ
καὶ σελ. 29. 2.
28. β. ἄλνυμ- — ὀλυμπιάδος
πιάδος
Αὐτ. γ. αἰ. — ἡ
29. 3. κατὰ τῶν — κατὰ τῶν ἁγίων
ἁγίων Εὐαγγελίων
31. ΑΡΘΡΟΝ. — ΑΡΘΡΟΝ. Β.
Α.
Αὐτ. σημ. — Ναυατ.
Ναυτ.
Αὐτ. σημ. — Εὐσεβ. β. 6.
Εὐσεβ. 6.
32. Δαίαις — Δαίαις
Αὐτ. σημ. — Ἀποκ. κ. 5. 6. 7.
Ἀποκ. κ. 5.
β. 7.
Αὐτ. 11. 9. 4. — 17. 9. 33.
34. 1. θεμε- — θεμελιωμένοι
λιωμένοι
37. σημ. καὶ — καὶ ἐπισ. 1. πρὸς
πισ. 1. πρὸ
39. καὶ τὸ τῶν - ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν
Αὐτ. 1. Ἀθη- — Ἀθηναῖος
ναῖος
Αὐτ. σημ. ἐν πᾶς — ἐν ταῖς
43. 1. Κνεῖα — Κνεῖα

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. Αὐτ. σημ. — Ἀρθρ. 1.
Ἀρθρ. 1.
44. ἐκ ἐσι — ἐκ ἐσι
48. πρὸ τῶν — πρὸ τῶν διαγμῶν
διαγμῶν ὑπὸ τῶν ὑπὸ
53. ἐπόμενος — μὴ ἐπόμενος
55. Πτωλε- — Πτολεμαῖος, τὸ αὐ-
μαῖος τὸ πολλάκις.
57. σημ. θεοδ. — θεοδ. β.
Λ.
60. σημ. γράφει - γράφει
62. ὅτι ἐκ ἐσιν - ὅτε ἐκ ἐσιν
63. σημ. Ἐν — Ἐν
65. 1. τῷ ἰῷ — τῷ ἰῷ τῷ Ἰσάσ-
Ἰσάσσεως πειως
66. σημ. Ἐνδρ. — Ἐσδρ.
69. σημ. Ἐσβ. — Ἐσθ.
70. 3. ἡξήγησε - ἐξήγησε
73. σημ. εἰς — εἰς τὸ 2.
τὸ 5.
78. 2. Ἰάνα — Ἰαῦα
80. 1. τέ- — τελέχισον ὀλίγα
λαχίσιον τῶν
Αὐτ. ΑΡΘΡΟΝ. - ΑΡΘΡΟΝ. Α.
Γ.
82. 1. ἐνεμι- — ἀναμιμνήσκων
μνήσκων
88. 2. ἄρα — ἄρα
92. 2. Ἀβν- — Ἀβυδηνός, καὶ κα-
δυνός τωτέρω ὁμοίως.
93. ἀμφισ- — ἀμφισβητῶμεν,
βητῶμεν. ὅτι ὅτι
94. 4. παρηγ- — παρηγγελῆεν
γγελῆεν
96. 1. ἐν ᾧ — ἐν ᾧ ὁ κριτικὸς
κριτικὸς

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 96. 'Αντ. 2. — εξαφθέντος ἐξαφθέντος		σελ. 117. 2. — ἐτι πάντες ἐτι πάντες	
97. συγχυ- — συγχυθέντα. πάν- θέντα πάντες	τες	'Αντ. 3. ζῆτρα — ἐτέρω	
'Αντ. 1. ἔτος. — ἔτος, εἴπερ εἴπερ		120. 2. βιβ- — βιβλίον λίον	
'Αντ. 'Ανθρω- — ἀνθρωποφάγοι, ὁ ποφάοι γο δὲ δὲ		121. 1. καὶ — καὶ εἶπαν εἶπεν	
'Αντ. σημ. — 'ΑΒΒ.		'Αντ. σημ. 3. — 3. Βασ. 1. 1, 5, Βασ. 1. 7, 9, 11, 24, 25.	
'ΑΒΒΒ.		122. συνα- — συναγαγὼν γαγῶν	
100. Σεννα- — Σενναχειρίμ χειρίμ		124. 'Αβανήρ — 'Αβεννέρ	
'Αντ. σημ. Μά- — Ναάμ. μ.		'Αντ. τῶ νέω — τῶ νέω	
'Αντ. σημ. πατ. — κατ' ἄλλης ἄλλης		125. τῶ Σεμεί. — τῶ Σεμεί, τῶ τῶ	
101. κρια- — τριακὸς ἐν κὸς ἐν		126. ἀγαθό- — ἀγαθότητος τητῆς	
102. σημ. 4. — 4. Βασ. 14. 25. Βασ. 12. 25.		'Αντ. μιση- — μιτηότερον τότερος	
103 ὅτε κατα- — ὅτι κατασραφῆσε- σραφῆσεται.	ται.	'Αντ. ΑΡΘΡΟΝ. — ΑΡΘΡΟΝ. Β. Ε.	
107. σημ. — 'Αμβρ. β. περὶ — Παρ.	Ταβ. 'Ιλαρ. Κυπρ. λ. περὶ ἐλεημ. καὶ β. τῶν μαρτυρ. ἐν τοῖς τῶ Εἰσην. ἐχ' εὐρηται.	128. ὑποτα- — ὑποταγὴν γὴν	
109. εἰν ἡγνότε. — εἰν ἡγνότε, ἐτι ὅτι		129. πάν-η — πάντως	
'Αντ. 3. χιλιάδας — χιλιάδας		130. 3. ἐσὶ — ἐσὶ τὸ σφάλμα τὸ τὸ σφάλμα	
113. ὁμοίως — ὁμοίως		132. το κατ' — τὸ κατ' αὐτὸν ὅψιν αὐτὸν ὅψιν	
'Αντ. 3. πρί- — πρόνοια, ἡ νοια. ἡ		'Αντ. σημ. — Αἰγυπτίω Αἰγυπτίω	
115. 3. παλκι- — παλαιογράφοι ογράφοι		136. ρεια- — μεταγχαῖψασι. εἰς γράψατιν, εἰς	
		'Αντ. 1088ον — 1088τον	
		137. ἐπιφλέτο — ἐπιφλέτο	
		'Αντ. σημ. — ἐβενοτ. Τεβενοτ.	

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 140. 3. 'ΑΡΙΒ- 'ΑΒ. 8		σελ. 174 ῥάχην — ῥάχην	
σελ. 145. — 144.		176. Φυλι- — Φιλιςτιῶν σιῶν	
144. ἄνυ — ἄνυ		178. στρατεύ- — στρατεύματα, ματα.	
'Αντ. 6. μᾶς — μᾶς		'Αντ. 'Αράβων. — 'Αράβων, 'Αντ. τῶ, ἐν τοῖς — τῶ ἐν τοῖς	
145. ΑΡΘΡΟΝ. — ΑΡΘΡΟΝ. Δ. ΙΔ.		181. σημ. 1. — 16. 4. Βασ. 16. 17.	
148. 4. δεσ- — δεσποτή πότη		186. 3. δεσ- — δεσποτῶν ἐντῶν ποτῶν ἐντῶν	
'Αντ. σημ. ἐν — 'Εν κ. 6. κ. 6.		187. Σαμνήλ, — Σαμνήλ ἀνάκλη- ἀνάκλησιν σιν	
'Αντ. Βασ. — 4. Βασ.		190. ἐι τρια- — ἐι τριακόσια κόσια	
151. Πῶς — Πᾶς		'Αντ. συγκρι- — συγκροτῆτας τῆτας	
152. προτι- — προτιμῆσαι τὴν μῆται. τὴν τῶ τῶ		'Αντ. ἔτοι δὲ ὁ — ἔτοι δὲ εἰ 'Αντ. 5. τὰς — τὰς κέρδης κέρδης	
153. τῆς 'Ηλῆ - τῆς τῶ 'Ηλῆ.		191. 1. ὁ αὐτός, — ὁ αὐτός λαλεῖ λαλεῖ	
154. σφάλ- — σφάλματάς ματάς		'Αντ. ἀρμάζει — ἀρμόζει	
'Αντ. 3. ἡμάθεια — ἡμάθεια		σελ. 197. — 195.	
155. περι- — περιπλύνειν πλύνειν		198. 4. τέκο — τέτό ἐσι ἐσι	
156. 2. Βα- — Βασιλείας, λέγει σιλείας λέγει		202. ἐδὲν, ἐδὲν — ἐδὲν, ἐδὲ	
158. 1. εἰς — εἰς ἡν ἡν		204. 2. ἀντ- — ἀναλαμβαίνομεν λαμβαίνομεν	
160. 2. ἐφε- — ἐφεύρεμα εύρεμα		206. 2. ὁ ἡμέτερος — ὁ ἡμέτερος	
161. διαλο- — διαλογίζετο γίζετο		207. ὁμοσύμω — ὁμοσύμω	
162. ἐπὶ Βα- — ἐπὶ τῆς Βασιλείας σιλείας		'Αντ. σημ. Βασ. — 3. Βασ. 3. 3. κ. 3. 46.	
163. βιβλίων — βιβλίον, 'Αντ. συντε- — συντεθέντα. καὶ θέντα καὶ		209. σημ. Νάβ — Νάβ	
167. 1. ἡν — ἡν			
169. ἐνικῶντο. — ἐνικῶντο;			
172. ἀγνοάντων — ἀγνοάντων			

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. 'Αυτ. σημ. — β. 17. κ. 8.
β. 17. καὶ 8.
214. 2. πάν- — πάντων τῶν τῆς
των τῆς
'Αυτ. οἱ νικηταὶ — οἱ νικηταί
217. 'Εβραῖος. — 'Εβραίοις.
218. Γαβαών — Γαβαὼν. οἶδαμεν
οἶδαμεν
'Αυτ. ἔγιναν — ἐγένοντο
220. σημ. φι- — φιλοσοφίας
λοσοφίαν
222. ὅτε ὁ — ὅτι ὁ
'Αυτ. 3. μεν- — μανδύαν-
δύαν
223. τῷ τόπῳ — τῷ τόπῳ, εἰς
εἰς
224. σημ. — ἀναπτ.
ἀναπτ.
'Αυτ. σημ. πῖς. — ἐπίς.
225. pollica -- pollice
227. 1. ἀντῆ. — ἀντῆ, εἰμή
εἰμή
288. 3. 'Αρνῶν -- 'Αρνῶν.
'Αυτ. σημ. — τοπικ.
τοπικ.
231. αἶχμα — αἰχμωτιστῶν.
λωτιστῶν
'Αυτ. ἀληταί — ἀληταί εἰσιν
εἰσιν
232. 4. ὁ Θεός - ὁ Θεὸς ἡμῶν;
ἡμῶν.
'Αυτ. τῶν ἐχθ- — τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.
ρῶν ἡμῶν;
234. θανατη- — θανατωθήσεται
θήσεται
235. 5. φολή — φυλή

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. 237. σημ. — Βιγγ.
Βιγγ.
'Αυτ. σημ. 'Ηροδ. — β. 5. κ. 114.
β. 5. π. 114.
241. 3. ὑπερ- — ὑπέρτερον;
τερον,
'Αυτ. 4. συ- — συστήσῃτε
στήσῃτε
242. σημ. τὰ 'Εβραϊκὰ σοχεῖα,
τὰ δηλῶντα τὸ τσαδε καὶ τὸ βακ
μὴ ἔχων, ἢ μὴ εἰδώς ὁ τυπο-
γράφος ἔθηκε παραλόγως ἀντὶ τῶ-
των τὸ ν, καὶ τὸ 27.
243. 2. ὀργισ- — ὀργισθείσης,
θείσης.
245. ἐξεφράν- -- ἐξεφράσθησαν
θήσαν
246. σημ. — κατὰ 'Απ.
κατὰ τὰ 'Α' π.
247. σημ. — 26. 11, 13.
'Ιωβ. 26. 1.
13.
σελ. 249. — 248.
249. Πτωλε- — Πτολεμαῖος, τὸ ἀν-
μαῖος τὸ καὶ ἀλλαχῆ.
252. ἔτι οἱ — ἔτι οἱ 'Ισδαῖοι
'Ισδαῖοι
'Αυτ. σημ. Κν' — 'Εν
253. σημ. Βασ. — 4. Βασ.
255. 3. πει- — πειθανόν ἐσι,
θανόν ἐσι;
256. 4. διαδε- — διαιδικασμένης
καζομένης
257. Μωϋσέως. — Μωϋσέως.
'Αυτ. σημ. — 23. 3.
Δεντ. 13. 3.

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. 'Αυτ. σημ. -- 1. 8, 9.
Νεεμ 1. 8, 8.
σελ. 257. — 259.
259. ἐνίκησεν. -- ἐνίκησεν,
'Αυτ. σημ. ησ. -- 'Ιησ.
262. 3. ἐτι- -- ἐκ ἐτιλώθησαν
λωθησαν
263. ἔῃσαν; — ἔῃσαν.
264. 3. ἔδα- — ἔδαφίσις
φύσις
'Αυτ. 5. φονοκ- — φονοκτόνησαι
τον σοι
266. ὑσερη- — ἐσερημένων
μένων
'Αυτ. σημ. — 4. Βασ.
Βασ.
269. ὅτε τότε - ὅτι τότε
αὐτ. σημ. Παθ. - 'Ρέθ.
270. τελετάς. - τελετάς,
273. τὸν αἰσὶν - τὸν αὐτὸν
274. ἀναγνώσ- -- ἀναγνώσκων
κων
275. σημ. — 'Αριθ.
Βριθ.
276. 4. κύλον -- κύκλον
'Αυτ. 5. συγ- -- συγγραφεῖσιν;
γραφεῖσιν.
284. περὶ κύρας - περὶ τῆς κύρας
'Αυτ. 1. οἱ — οἱ 'Εβραῖοι ἔχον
'Εβραῖοι ἔχον
285. 3. ἀσθέ- -- ἀσθένειαι, αἱ
νειαι αἱ
287. 2. ζω- — ζωγρηθέντος
γραφθέντος
'Αυτ. καταν- — καταντήσαι;
τήσαι,

Σφάλματα. Διορθώσεις.
σελ. 'Αυτ. σημ. τη -- τῆς
283. σημ. περὶ - περὶ τὴν ἰσορ-
ισορ.
292. Μανεθῶν - ὁ Μανεθῶν
'Αυτ. Παλασι -- Παλαστίνης παρὰ
νῆς. παραγενο- γενομένης
μένης
295. ἐν αὐτῇ τῇ - ἐν αὐτῇ τῇ
'Αυτ. σημ. — Φρεφέ.
Τρεφέ.
'Αυτ. περὶ τὸ - περὶ τῆς ὕψους
ὕψους
296. 2. ἀρχη- — ἀρχηγός
γός
'Αυτ. 1. γά- — γάλακτος.
λακτος;
297. σημ. — 25. καὶ 30.
25. 30.
299. 3. ἐπαγ- — ἐπαγγελίας.
γελίας,
301. 2. ἀπανα- -- ἐπαναλαμβάνομαι
λαμβάνομέναις καὶ
σελ. 204. 304.
305. ἐπλήρωσαν -- καὶ ἐπλήρωσαν
'Αυτ. θαυμασὸν. -- θαυμασόν,
308. 3. 'Ουσσῶνι -- 'Ουσσασσιανῆ.
σιανῆ
309. 4. βεβαί- -- βεβαιότητος
τητος
310. τὴν καθ' -- τῆς καθ' ἐκάστην
ἐκάστην
'Αυτ. Βερνιέρον - Βερνιέρον
'Αυτ. σημ. ριθρ. -- ἐριθρ.
311. γεγονέναι ἐσι - γεγονυῖαν ἐσι
'Αυτ. ΑΡΘΡΟΝ. Β. - ΑΡΘΡΟΝ. Ι.

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 312. τὸν — τὸν Τρῶγον τὸν	Πομπήιον καὶ — Πομπήϊον	σελ. 349. 1. ἐπέκ- — ἀπέκτεινα	πεινα
τὸν Τρῶγον		351. ἀνακαλυφ- — ἀνακαλυφθεῖση,	θείση.
Ἀвт. σημ. Ίεδ. — Ίεδ. 5. 12, 13.	51. 12. 13.	Ἀвт. 3. ὀριθέντος — ὀριθέντας	
315. 3. ὡς περ — ὡς περ ἂν εἰ	ἂν καὶ	Ἀвт. σημ. Ву- — Визант. σ.	ζανт. 6.
Ἀвт. ΑΡΘΡΟΝ. — ΑΡΘΡΟΝ.	Ε. — Β.	352. Σείσασθρος — Σείσασθρος	
316. ἐπέθανεν — ἀπέθανεν		353. κατακλυσ- — κατακλυσμῶ.	μῶ,
319. ΑΡΘΡΟΝ. — ΑΡΘΡΟΝ.	Γ. — Δ.	Ἀвт. τέπος — τόπος.	
Ἀвт. 5. ε' με- — ε' μαθήση	θήση	354. ἐηγμάτων — ἐηγμάτων	
Ἀвт. 2. πολλα- — πολλαπλασιασμός	πλεσιασμός	355. ἔμπορος — ἔμπορος, ἔμπειρος	ὦν ὦν
Ἀвт. σημ. ὁ εἰδὲ — εἰδὲ		Ἀвт. ταυτότητα — ταυτότητα λόγῃ;	λόγῃ,
322. Πατράϊας — Πετράϊας		357. 1. Φησὶν, — Φησὶν αὐτὲς,	αὐτὲς,
332. ὑπερβα- — ὑπερβολικὴν	λικήν	Ἀвт. ἐν ποία — ἐν ποία	
333. σημ. 11. — 11. 21, 22.	44.	Ἀвт. εἶτω. — εἶτω,	
335. 2. ὁ τόπης — ὁ τέπος		Ἀвт. ταῦτα. ὦν τὴν — ταῦτα, ὦν τὴν	
336. δια- — δια-	νύσσιν λέκτων	Ἀвт. ἐλαλ — ἐλάλει	
Ἀвт. σημ. Ἦσ. — Ἦσ. 54. 9.	514. 9.	360. τὴν ἄρκτον. — τὴν ἄρκτον;	
337. σημ. Β. — Β. 5. κ. 2.	51. καὶ 2.	Ἀвт. συφοῖς — σοφοῖς	
339. 1. ἡχθεία — ἡ θεία		Ἀвт. ἐμὴ τὸ — εἰμὴ τὸ	
341. 3. περὶ — περὶ τῷ τόπῃ,	τῷ τόπῃ.	361. πεντακόσια. — πεντακόσια,	
344. σημ. περὶ — περὶ ἀγρ.	ἐγρ.	Ἀвт. τῷ Δαμα- — τῷ Δαμασκηνῷ Νι-	σκηνῷ, Νικολάα — κολάα,
345. 1. τῷ τῆς — τῷ τοῖς		362. 1. σημεία — σοιχεία	
347. 2. λέξις ; — λέξις		Ἀвт. καὶ εἰς τὸ — εἰς τὸ κοφ	κοφ.
		365. 5. ὁδο- — ὁδοιπορεῖν;	πορεῖν;
		Ἀвт. χωρία. εἶναι — χωρία εἶναι	
		366. 6. ἄρα — ἄρα Δάν εἰ	Δάν. εἰ

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
367. ἡ Γένεσις. — ἡ Γένεσις,		σελ. 383. 3. ἐμει- — ἐμμενεν	νεν
368. μεθ' αὐτῶ — μετ' αὐτῶ		Ἀвт. 6. Γενέ- — Γενέσεως συγ-	σεως, συγγρα- — γραφείως, ἔτι
Ἀвт. τὸ Αἰγύπτω — τὸ ἐν Αἰγύπτῳ		φείως ὅτι	
Ἀвт. σημ. Σαρμ. — Σημ.		385. 1. cla- — clamore magno	mora magna
369. 1. εἶω. — εἶτω.		386. 2. Ἰωράμ. — Ἰωράμ υἱ	υἱ
Ἀвт. τῷ δέλωσθ. — τῷ δέλωσθ.		389. τῷ τῆς — τῷ τῆς συνστάς	συνστάς
Ἀвт. ἐνθίνει — ἐνθίνει		Ἀвт. ἐμφαν- — ἐμφανθεῖσα	θεῖσαν
370. 3. comita — comite		Ἀвт. τὸ τοσούτον — τὸ τοσούτον	
Ἀвт. 5. λεπτι- — λεπτομερῶς	ομερῶς	Ἀвт. ἀποτελεσ- — ἀποτελεσμά τῶν	μα. τῶν
Ἀвт. σημ. Πριδ. — Οριδ. β. 6. Φας.	β. 6. Κας.	Ἀвт. σημ. κυνήν — κυνήν;	
371. 6. τῆς — τῆς λεγέσης	λεγέσης ;	Ἀвт. σημ. ἐν — ἐν προβλ. τομῇ	προβλ. 10.
373. 5. προσι- — προσιθῆσι παρὰ	θῆσι. παρὰ	390. 1. ἡ Ρε- — ἡ Γεβέκκα,	βέκκα ;
Ἀвт. 7. τεφρώδη. — τεφρώδη,		Ἀвт. σημ. Γεν. — 31. 19.	31. 16.
374. 8. νεκρά — νεκρά		391. μετὰ τῶν — μετὰ τῶν Χανα-	χανανιτῶν νιτῶν.
375. Γεράφων — Γεράφων		Ἀвт. 2. εἰς ἡδύ- — εἰς ἡδύατο εἰς δὲ	νατο εἰς νατο εἰς
376. 7. Βεδώνων — Βεδώνων. τρεῖς.		Ἀвт. τὴν τῶν — τὴν ὑπὸ τῶν ἀνα-	ἀνατομικῶν τομικῶν
Ἀвт. 10. αἰ — αἰ δυσκολία,	δυσκολία.	392. 5. εὐφρα- — εὐφραδέστατος,	δέστατος.
Ἀвт. 11. καὶ — καὶ τῷ πρωτοτόκῳ	πρωτοτόκῳ	Ἀвт. εἰς ἐμφάν- — εἰς ἐμφάνει δ' ἄρα	νει ἄρα
Ἀвт. ἐναγ, ἐλλων — ἀναγγέλλων		Ἀвт. παλλῶ — παλλῶ	
377. 1. ὅρος — ὅρος		Ἀвт. σημ. Γεν. — 32. 28.	
378. 5. ὅτι — ὅτι ὁ εὐσεβείης	εὐσεβείης	382. 1. ὑσερῖσως. — ὑσερῖσως	42. 28.
379. ἰσομεγέθεις. — ἰσομεγέθεις ;			
Ἀвт. σημ. "Οραβ. — "Ορα β. 4. κ. 18.	4. κ. 18. τῆς — τῆς		
380. κριτικῶ — κριτικῶ			
Ἀвт. 3. χρυσῶ — χρυσῶ καὶ ἀργύ-	ἀργύρῳ		
Ἀвт. σημ. Δεν. — Γεν.			

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
394. 2. εἰκασκῶν - οἰκισκῶν		σελ. 422. πταίσματα, - πταίσματα;	
396. Κλέρη — Κλέρη		Αὐτ. σημ. Λακ. — 23. 22.	
Αὐτ. 1. τὸ ὄνο- — τὸ ὄνομα, ὡπερ		23. 32.	
μα, ὥπερ		Αὐτ. σημ. Ματθ. — 27. 19.	
Αὐτ. Καίρε — Καίρε		21. 19.	
397. 1. Πύθανος - Πύθωνος		424. 22. τῆς — τῆς σοφίας,	
398. μετάφρασαν - μετάφρασιν		σοφίας;	
Αὐτ. τῆς Ἑβραϊ- — τῆς Ἑβραϊδος		Αὐτ. τῆς ψυχῆς - τῆς ψυχῆς αὐτῆ ἐν	
δος.		αὐτῆ. ἐν	
Αὐτ. 2. τῆ Γε- — τῆ Γεραίων		428. τῶ βιβλίων - τῶ βιβλίῳ	
ραίων		430. Πνεύματος, - Πνεύματος.	
Αὐτ. 3. ἐκ ἑσὶ — ἐκ ἑσὶ		Αὐτ. τῇ σωτηρίᾳ. — τῇ σωτηρίᾳ,	
399. τὸ ἐν τοῖς — τὸ ἐν ταῖς		431. τὸ διδάσ- — τὸ μὴ διδάσκειν	
Αὐτ. ἐνέχεῃ ἢ — ἐνέχεῃ, ἢ		κεν	
400. 2. Θύμα- — Θύματα ἐν		Αὐτ. βαπτίζειν, -- βαπτίζειν.	
τα. ἐν		432. ἔγνωσαν. — ἔγνωσαν	
402. σημ. πα- — παρ' Ἰωσ. β. 1.		Αὐτ. συναλίσ- — συναλίσθεντες	
ρέωσ. β. 1. κατὰ Ἀπ.		θέντες	
καταλ.		434. διαλεφθεῖς, διαλεχθεῖς,	
405. περιεσα- — περιεσατωμένας		437. εἶν — εἶσιν	
τεμένας		437. 24. τοῖς - τοῖς πολλοῖς	
407. 1. πὶ δὲ ἢ — τὶ δὲ ἢ		ἢ πολλοῖς	
Αὐτ. σημ. εἰς. — ἐπὶς.		Αὐτ. σημ. Ματθ. -- 16. 24.	
410. τῆς Μαρίας. — τῆς Μαρίας,		5. 44.	
Αὐτ. ἐφεξῆς — ὃ ἐφεξῆς		439. 31. σφά- -- σφάλματα	
Αὐτ. Μα. θάξ — Μα. θάτ		λατα	
411. ῥήματα. — ῥήματα		445. τὴν Ἐκκλη- -- τὸν Ἐκκλησιαστικὴν	
413. κεφαλαίους. - κεφαλαίους,		σμεσην	
415. ἐπιστραφῶσιν. — ἐπιστραφῶσιν;		449. ῥωμαῖσι; -- ῥωμαῖσι,	
416. 10. δεικ- -- δεικνύμενα,		Αὐτ. Νεμ. — 5.7. 66.	
νύμενα.		66.	
Αὐτ. 11. μετα- -- μετακομίζω,		Αὐτ. ἐπιγραμ- -- ἐπιγεγραμμένα	
κομίζω.		μένα	
420. 17. διὰ τῶν — διὰ τῶνδε, ὃ			
δε ὃ			
421. ὡς ἐκ — ὡς ἐκ			

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 454. 58. δε- — δεκάτω		σελ. 497. σημ. 3. — 29. 40.	
κάτω;		Βασ. 29. 04.	
σελ. 465. — 455.		499. 123. — Κομπλατ.	
455. 61. τῆς δὲ — τῆς δὲ ὁ πατήρ		Κοτλατ.	
ὁ πατήρ		501. 129. — Ἀβαρβανέλος	
456. Μακεδόνα, — Μακεδόνα;		Ἀβαρβανέλος	
460. σημ. Δαν. — 9. 27.		504. 135. εἰντῆ — αὐτῆ	
9. 23.		Αὐτ. crudivit — erudivit	
467. Ἰεζεκιήλ — Ἰεζεκιήλ δεικνύσι		506. ἐβδομή — ἐβδομήκοντα, καὶ	
δεικνύσι		κοντα. καὶ	
Αὐτ. σημ. Ἰεζ. — 3. 24. 26.		507. Philitim — Philistim	
2. 24. 26.		Αὐτ. 150. ἐν τῶν — ἐκ τῶν	
469. σὸν σοὶ — τὸν σὸν		508. roisade — croisade	
Αὐτ. σὸν ἄρα — σὸν ἄρα		509. 156. — Ἰερατικόν;	
Αὐτ. εἰρηκας; — εἰρηκας,		Ἰερατικόν;	
470. ἀνθρω- — ἀνθρωποφάγας		510. ἐρεῖς — καὶ ἐρεῖς	
ποσφαγίας		Αὐτ. Ἑκανά — Ἑλκανά	
Αὐτ. ἐμιθω- — ἐμιθωσάμην		Αὐτ. 157. ὁ — ὁ Σαδλ,	
σάμεν		Σαδλ;	
471. ἔσα — ἔσα		Αὐτ. σημ. Ἀριθ. — 18. 23.	
475. ἐνόντος — ἐνόντος		18. 36.	
Αὐτ. δοξαί — δοξαί		Αὐτ. σημ. Γεν. — 9. 4.	
Αὐτ. 92. μω- — μωρανθέντες		19. 4.	
ρανθέντες		511. τὴν με- — τὴν σωτηρίαν τὴν	
Αὐτ. ὑπάρχειν, — ὑπάρχειν ταῦτα,		γάλην	
ἔτην		μεγάλην	
481. συγχει- — συγχειμένα		Αὐτ. βόας; — βόας,	
μείνα		Αὐτ. ἀποδοκι- — ἀπεδοκιμάζομεν	
483. συμπε- — συμπεράσματα;		μάζομεν	
ράσματα		514. aviolandi — ariolandi	
484. ἀπαφαίνῃ — ἀπαφαίνῃ		Αὐτ. πολω- — πολυπραγμονῶμεν	
492. ἐρμηνεύς — ἐρμηνεύων		πραγμονῶμεν	
496. Σίλον — Σίλον		Αὐτ. ιυ — in	
Αὐτ. συγχει- — συγχειμένω		Αὐτ. Βαλεγ- — ὁ Βαλεγγέρος	
μένω		γέρος	
		520. σημ. 1. — 1. 18. 33.	
		Βασ. 18. 5.	

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 521. σημ. — 6. 17, 25.		σελ. 'Αυτ. 190. — Νῆρ	
'Ιησ. καὶ 6. 19,		Μῆρ	
25.		'Αυτ. Ἰερώνυμος — ὁ Ἰερώνυμος	
522. 171. — Γενσεῖκος		'Αυτ. ἡ καὶ — ἡ καὶ Ἀριήλ.	
Γενσεῖκος		Ἀριήλ.	
524. τὸ ἀριθμῶ; — τὸ ἀριθμῶ,		532. χαραγ- — χαραγμωβά.	
'Αυτ. ἐν Γαί — οἱ ἐν Γαί		μωβά;	
'Αυτ. σημ. Ἰησ. — 7. 10, 11.		'Αυτ. 193. ἐκ- — εὐφραίνοντα	
10. 11.		φραίνοντα	
'Αυτ. σημ. Ἰησ. — 7. 14, 15.		534. 196. ἀπο- — ἀποδείξων,	
14. 15.		δείξων	
'Αυτ. 175. ὅν — καὶ τὸν οἶκον ὃν ἂν		'Αυτ. 198. — φασκίσσης;	
ἂν δείξῃ		φασκίσσης.	
525. σημ. Ἰησ. — 10. 19.		535. αὐτῶν — αὐτὸν	
0. 20.		'Αυτ. 199. τὸ — τῷ γρίμφει	
526. 177. προ- — προλαβόν;		γρίμφει	
λαβόν.		536. σημ. — 14. 8.	
527. σημ. 2. — 1. 18.		Κριτ. 28. 8.	
Βασ. 1. 12.		'Αυτ. σημ. Κριτ. — 15. 14, 11.	
'Αυτ. 180. Καὶ — Καὶ ἔπε		35. 14. 11.	
εἶχε		537. λέονταί. — λέοντα;	
528. 182. χρόνῳ — χρόνων		'Αυτ. 207. καὶ — καὶ τῆς νίκης ἐπέ-	
		τῆς νίκης ἐκείνοι — τυχόν. ἐκείνοι	
529. ἡ Σεμί- — ἡ δὲ Σεμίραμις		540. 212. — Τωβίτ.	
ραμις		Τωβιδ.	
'Αυτ. 181. τῆς — τῆς μεγάλης,		'Αυτ. 213. ἐν- — εὐθύνησαν	
μεγάλης;		θύνησαν	
'Αυτ. ἔχασα — ἔχασαι		'Αυτ. ἐνθνήσαι — ἐνθνήσαι	
530. 186. — Ἀδωνιβεζέκ		542. τὸ ἰτὴν — τὸ τὴν	
Ἀδωνιβεζέκ		'Αυτ. μεταφορ- — μεταφορικώτερον	
'Αυτ. 187. — συντεθέντων		κείμερον	
συντεθέντων		543. Διαθήκης — Διαθήκης	
'Αυτ. 188. — Ἐνθίκον		547. διαφυ- — διαφυλάξει	
Ἐνθίκον		λάξη	
531. 189. — Ἀγοήρ		550. προπατέ- — προπατόρων	
Ἀγοήρ		ρων	

Σφάλματα.	Διορθώσεις.	Σφάλματα.	Διορθώσεις.
σελ. 553. 232. — μωραίνεις		σελ. 568. 260. ἐκδ. — ἐκπορεύουσιν	
μωραίνεις		ἐκπορεύουσιν	
'Αυτ. adurens — adurens		569. μάγοι — οἱ μάγοι	
555. σημ. 1. — 5. 11.		572. 265. γρο- — προσηγόρευται	
Κορ. 11.		σηγόρευται	
556. 241. τῷ — τῷ θεῷ;		573. τῷ εἰλι- — τὸ εἰλικρινές	
θεῷ.		κρινές	
557. σημ. Ἀριθ. — 14. 25, 45.		'Αυτ. ὁμογενής — ὁμογενής ἦν	
14. 29, 45.		ἦν ἦν	
'Αυτ. σημ. Ἀριθ. — 14. 42, 43.		576. ὁ τὸ — ὁ τὸ	
14. 41, 44.		'Αυτ. ἐνδὲς — ἐνδὲς	
558. σημ. Ἀριθ. — 14. 33, 34.		577. 274. ἀλλ' — ἀλλ' ὡς ἐκ	
14. 23, 33, 34.		ὡς καὶ	
559. 244. — igneos		579. 278. κατ' — κατ' εὐθείαν	
egnios		εὐθείαν	
'Αυτ. σημ. Ἀριθ. — 21. 6.		'Αυτ. 279. ἐμ- — ἐμπέδιον ἐγίνετο	
11. 6.		πέδιον	
560. 248. — scortum		581. 287. — διελθεῖν	
scortum		εἰσελθεῖν	
'Αυτ. 249. — Ἰώσωπος		586. Κύρις — Κύριος	
Ἰώσωπος		590. κατανο- — αὐτὸν κατανοηθή-	
'Αυτ. αὐτῆς. τὸ — αὐτῆς, τὸ		ηθῆναι	
'Αυτ. (ἴσ τῶν — (ἴτ τῶν ἐκείσε)		591. σημ. Ἐξ — 33. 22, 23-	
ἐκείσε		31. 21, 28.	
'Αυτ. πρὸς τῶν — πρὸ τῶν		592. σημ. Ματθ. — 3. 16.	
562. καὶ τὸν — καὶ τὰ περὶ τῆς		3. 6.	
περὶ τῆς		593. 311. τὸν — καὶ τὸν ἀλκίαι-	
563. σημ. Λευιτ. — 26. 11, 30.		ἀλκίαιετον.	
20. 11. 5.		595. Κίγγθ — Κίγγθ.	
'Αυτ. σημ. Ἐξ. — 15. 9.		'Αυτ. Δίγγθ — Κίγγθ	
15. 19.		'Αυτ. Τχινχίθ — Τσινχίθ	
564. σημ. Γεν. — 46. 26.		'Αυτ. Κονφουθ — Κονφουθ	
46. 27.		596. * καὶ ἐπι- — καὶ ἐπιστημῶν,	
567. 258. φωνήν; — φωνήν,		σημῶν	
568. παραιτῶνται. παραιτῶνται		597. χαρακτέ- — χαρακτέρων,	

Σφάλματα. Διορθώσεις.
 σελ. 'Αυτ. ἐν αὐτοῖς — ἐν αὐτοῖς
 598. λατρείαν; — λατρείαν,
 'Αυτ. χρόνων, — χρόνων;
 601. ἐπιφάνη — ἐπιφάνη
 'Αυτ. Ματῆρα. — Ματῆρα,
 605. ἐξήλθη — ἐξήχθη
 607. ἔτρε, — ἔτρε. ἄλλοι
 ἄλλοι
 'Αυτ. παρατή- — παρατήρησιν τινα
 ρησίν τινα.
 608. καθ' ἡμᾶς — καθ' ἡμᾶς ἡμε-
 ἡμερῶν. ρῶν;
 609. προῶρα — προῶρα
 610. μετα- — μεταφράσει
 φράσει
 611. 317. τὸ — τι βέλος
 βέλος
 σελ. 621. — 612.
 612. 318. ἐν — τοῖς ἐν γῇ
 γῇ
 616. 324. — πάσας
 πάσης
 619. 331. — οἶον ἔν
 οἶον ἔν
 620. προνοη- — προνοητικὴν.
 τικὴν;
 621. 336. μὲ — μὴ ὄντος
 ὄντος
 623. ἔνεκα. ἔνεκα;
 'Αυτ. 338. — καταγγέλλει
 καταγγέλει
 624. γέροντος — γέροντος. ὁ δὲ
 ὁ δὲ
 'Αυτ. ἐπογόνους, — ἀπογόνους,
 'Αυτ. 342. ἐν — ἐν ταῖς φυλαῖς
 ταῖς φυλαῖς

Σφάλματα. Διορθώσεις.
 σελ. 626. 344 εἰρη- — εἰρηκε-
 μέναι
 627. μὲν λίαν, δὲ — μὲν, λίαν
 'Αυτ. 347. ὑἱᾶ — ὑἱᾶ Χάμ τᾶ
 τᾶ πρώτῃ τᾶ
 629. ἐτέξω — ἐτέρω
 632. φρόνομα. — φρονημα,
 633. 657. τᾶ — τᾶ πῶς, τᾶ
 πῶς τὸ,
 'Αυτ. διενθυ- — διενθυραμέναι
 νερμέναι.
 635. σημ. Γεν. — 14. 10.
 10. 10.
 636. γεγραμ- — γεγραμμένοι
 μέναι
 637. 368. — Σιδήτης
 Σιδήτης
 638. θαβηθα — θαβαθα
 'Αυτ. 375. — Ταλισμάν
 Ταλισμάν
 639. 376. — ἐπωνυμίαν,
 ἐπωνυμίαν;
 'Αυτ. ἀνυπάε- — ἀνυπάρκτους
 κους.
 'Αυτ. 378. λί- — λίθον, ἀλλ
 θον; ἀλλὰ
 642. εἰ. κοι- — κοιμηθῆ, εἰ
 μνησθῆ. εἴπερ
 643. Ζ. μῆλον — μῆλων
 'Αυτ. ἀδρα τῆς — ἀνδρα, καὶ
 ἀδελφῆς τῆς ἀδελ
 644. Η. Ἰσάκ. — Ἰσάχαρ,
 χαρ, Ζαβολών λαὸν
 646. 383. — ἐντολὴν
 ἐντολὴν
 'Αυτ. χαλδὸν — χαλδὸν

να

δὲ
πρώ-

ὅτι

ες;

ν

α,

ίπερ

ἄνθρω-
φῆς
Ταβ-

Σφαλ-

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

[illegible]

αριθ. χρ.

Ημερομηνία
επιστροφής

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας